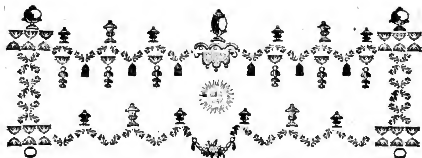
A. CORNELII CELSI
MEDICINAE
LIBRI OCTO.

LECTORI ERUDITO

S. D.

SAMUEL ET JOANNES LUCHTMANS.

Cum nova, & ea quidem ſuperioribus luculentior, Celſi Editio a nobis poſtularetur, ſtatim circumſpicere coepimus virum eruditum, qui Medicinae ſtudium cum juſta literarum, praeſertim Latinarum, ſcientia ita conjunxiſſet, ut Editoris partes recte et cum laude ſuſtinere posſet. Quo fruſtra in Batavis & alibi quaeſito, ipſi rem arduam ſuſcepimus, & noſtro Marte utcunque perfecimus,

A. CORNELII CELSI
MEDICINAE
LIBRI OCTO.

A. CORNELII CELSI
MEDICINAE
LIBRI OCTO
EX RECENSIONE
LEONARDI TARGAE.
ACCEDUNT
NOTAE VARIORUM,
Item, quae nunc primum prodeunt,
J. L. BIANCONII
DISSERTATIO *DE CELSI AETATE*,
ET
GEORGII MATTHIAE
LEXICON CELSIANUM.

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud SAM. ET JOAN. LUCHTMANS.
MDCCLXXXV.

LECTORI ERUDITO

S. D.

SAMUEL ET JOANNES LUCHTMANS.

Cum nova, & ea quidem ſuperioribus luculentior, Celſi Editio a nobis poſtularetur, ſtatim circumſpicere coepimus virum eruditum, qui Medicinae ſtudium cum juſta literarum, praeſertim Latinarum, ſcientia ita conjunxiſſet, ut Editoris partes recte et cum laude ſuſtinere poſſet. Quo fruſtra in Batavis & alibi quaeſito, ipſi rem arduam ſuſcepimus, & noſtro Marte utcunque perfeci-

mus, in consilium, ubi opus esset, adhibentes virum doctum, & in his literis versatum De hujus prudenti admonitione, repudiato textu Lindeniano, quem Almeloveenius etiam secutus erat, Editionis nostrae quasi basin fecimus exemplum illud, quod ex recensione Leonardi Targae Patavii 1769. 4. prodiit. Hic vir egregius, e Morgagni excellenti disciplina profectus, & magistri in Celso emendando studium aemulatus, Celsum ad fidem Manuscriptorum, inprimis veterrimi Medicei, tanta cura, & tam docta crisi recensuit, ut vere praedicari possit, hanc unam ex tanta copia, ad nostram usque memoriam, Editionem esse, quae Celsum integrum & illibatum exhibeat. Nec tamen satis habuimus Targae Editionem simpliciter repetiisse, sed commendationis aliquid etiam aliunde paravimus. Ita Celso nostro praemissa est elegantissima *de Celsi aetate* Dissertatio, scripta a Joanne Ludovico Bianconio, clari nominis Medico, quem ob eruditionem valde laudat Cl. Ernestus ad Fabric. Bibl. Lat. T. II. p. 44. Quod argumentum cum Bian-

conius

conius per Epiſtolas ad Tiraboſchium lingua Italica ſcriptas late explicuiſſet, mox, rogatu noſtro, totius rei ſummam paucioribus paginis concluſit, & Latine verſam, paulo ante mortem, nobiscum communicavit. Eodem tempore forte in manus noſtras venit vetuſta Celſi membrana, nondum ab aliis collata, cujus Variantes excerpendas, & Editioni noſtrae adjiciendas curavimus. Variorum quoque Notas, ex Editione, quae in hac urbe a. 1746. prodiit, receptas, auximus Krauſianis e Lipſienſi exemplari ſumtis. Sed praecipuum huic Editioni ornamentum conciliat Index omnium verborum, ſive Lexicon Celſianum, a viro doctiſſimo, Georgio Matthiae, Medicinae in Academia Gottingenſi Profeſſore, tam perite & ſcienter confectum, ut non uni Celſo ſive explicando, ſive corrigendo, ſed univerſae Latinitati profuturum arbitremur. Tale Lexicon olim condiderat Joannes Rhodius; quod incendio periit. Tale etiam in praefatione ad Celſum promiſit Cl. Targa. Sed res intra voluntatem ſtetit. Fuit autem clariſſimus Matthiae, qui et ipſe

ipſe Celſi Editionem parabat, eo magis idoneus ad hujusmodi Lexicon conficiendum, quo diutius, ſub Gesneri auſpiciis, in hoc genere laboris verſatus erat. Hic enim Geſnero aſſiduam operam navavit in Latinae linguae Theſauro conſtruendo. Ceterum ille Celſi Index apud Matthiae heredes in tenebris jacuit, donec aere noſtro redemtus eſt, & per hujus Editionis occaſionem in lucem vindicatus. Vale, erudite Lector, & nobis, ſi meremur, ſave.

INCLY-

INCLYTO ET INGENUO JUVENI,

LUDOVICO

COMITI,

EX PRAECLARA ET ILLUSTRI *COMITUM* ET *DOMINORUM* A *STOELBERG* ET *WERNIGERODAE* FAMILIA,

DOMINO SUO VERE GRATIOSO,

JOANNES CAESARIUS

S. D.

Multis quidem mirum videri solet, Ludovice Comes inclyte & generose, si qui agnito demum ipso bono, non statim etiamnum amplectantur illud ac sedulò persequantur, cum bonum suapte natura ejusmodi sit, ut id ipsum (quemadmodum & id Aristoteles in Ethicis ex Veterum sententia tradit) omnia omnibus votis expetant. Verum hi mihi videntur illam Fabii Quintiliani sententiam aut ignorare plane, vel ne legisse quidem unquam, aut certe ejus prorsus immemores esse: *non facile mutaveris, quae semel inculcata sunt.* A qua etiam Quintiliani sententia nec illa Horatiana discrepat:

Quo semel est imbuta recens, servabit odorem
Testa diu.

Eadem utique utriusque auctoris sententia est, tametsi ab altero paulo simplicius, ab altero figurate pronunciata, & ad ea omnia rectissime appositeque referenda, quae multo studio, multo labore, & longa demum consuetudine animis hominum percipiuntur. Quocirca nihil in vita humana tam periculosum tamque pestilens & noxium censeri debet, quam teneras mentes his imbui sive morum, sive literarum studiis, quae operae pretium fuerit aliquando dediscere, & quidem opera multo majore, quam ea, quae recta sunt, vel a primis rudimentis addiscere. Si quidem hinc in mentibus hominum suboritur quaedam cum pravitas, tum caecitas, quae si quod est in illis judicium, id protinus

protinus obruit & obtundit, nec sese ipsum unquam erigere finit, ut quod vere bonum est, contueri aliquando & cernere possit. Jam hujus propositi, si quis exemplum sive documentum quaerat, in promptu est ipsa barbaries, incondita quaedam & inepta prorsus linguae balbuties, quae tamen superioribus aliquot seculis a Gothis & à Vandalis primum illata plaga, posthabita interim & neglecta in totum recta loquendi tam Graece quam Latine ratione, usque adeo invaluit, & studiosorum alioqui hominum animos invasit & occupavit, ut jam non uno aut altero Hercule, sed pluribus opus fuisset, qui terras tot ubique horrendis monstris occupatas expurgassent. Enim vero hujusmodi Hercules, nempe linguarum vindices, & non instrenui hostium illarum propugnatores, tametsi non defuerunt proximis annis plus minus centum, ut nec hodie quoque desunt, nondum tamen penitus explodi atque restingui potuit foeda illa barbaries, quin adhuc multorum animis tam pertinaciter, imo tam pervicaciter semel inculcata insidet & adfixa est, ut fere spes nulla superfit fore, ut radicitus evellatur unquam. Quid? quod iidem, licet videant nunc etiam utriusque linguae miram tum elegantiam & pulchritudinem, tum utilitatem, atque adeo usum ejus apprimè necessarium, nihilo tamen secius ipsas linguas non modo abominantur & detestantur, sed & damnant insuper, & nusquam non conviciis incessunt & infectantur. Et quod hoc etiamnum multo est indignius, ut non addam etiam impudentius, nonnulli ex his, qui cum ipsi suis abusibus & insanis corruptionibus ansam occasionemque praebebant tot tantorumque malorum, quibus misere hodie adfligitur orbis, ea tamen omnia bonarum literarum studiis & linguarum cognitioni imputare non vererentur. Quasi vero solem quis ipsum idcirco jure culpaverit, quod mundum aperiat & illustret, noctem depellat ac fuget, in qua mendae (ut ille ait) latent vitioque ignoscitur omni. Sed non videmus manticae, quod in tergo est, ut alter ex Poëtis non tam lepide & eleganter, quam vere graviterque dixit. Nec aliter certe (id quod negari non potest) literae bonae mentes illuminant, exacuunt ingenia, & judicium adferunt: sine quo non raro usu venit, ut cum impar hominum sit prudentia (sicuti quidam haud ignobilis Auctor ait) par tamen omnium jus & auctoritas habeatur. Atque haec quidem illae praestant haud dubie, eliminata tamen prius & explosa barbarie, quae versa vice mentes obnubilat, hebetat ingenia, judicium, si quod est, obvertit prorsus & aufert: causa proinde verissima, quod tot tantaque classicorum scriptorum praeclara opera pessum ivisse, & intercidisse omnino eruditi lamentantur & deplorant; inter quae & Cornelii Celsi opera, quae de omnibus prope bonarum artium studiis a se posteris auctor ille scripta reliquit, non inter postrema desiderantur, praeter libros octo de medicina, quos solos ex illis adhuc superesse & exstare, accidisse credo magis divino nutu, quam vel fortuna (quae alioqui in humanis rebus plurimum valet) vel hominum industria, & id quidem (nisi fallor) propter ipsius artis cum dignitatem, tum necessitatem. Ob quas nimirum causas medicinam nobis, hoc est, artem illam, Ecclesiasticus scriptor ille inter Hebraeos non solum haud parum multum reverenter commendat, atque eadem merita laude prosequitur, sed

ſed & ejus artificem, nempe Medicum ipſum, honore dignum adjudicat atque pronunciat: *honora* (inquit) *medicum propter neceſſitatem*, &c. & de medicina non multo poſt: *Altiſſimus* (inquit) *creavit de terra medicinam, & vir prudens non abhorret illam.* Quin & ob easdem (opinor) cauſas, hujus artis inventores, deos eſſe falſo perſuaſa credidit antiquitas. Unde & apud Ovidium in primo Metamorphoſeon, ita illam ſibi inventam arrogat & vindicat Apollo his verbis:

Inventum medicina meum eſt, opifexque per orbem
Dicor, & herbarum ſubjecta potentia nobis.

Nec non & Q. Serenus, qui & ipſe de medicina carmine ſane perquam eleganti ſcripſit, quem & Celſo proinde nos, quod ſimile idemque tractat argumentum, adjecimus, ſed emaculatum antea & repurgatum non paucis, quibus ſcatebat, mendis, & ſuae jam integritati reſtitutum, ſtatim in ipſo ſui Libri principio illud de eodem teſtatur Apolline, atque ita eum per invocationem, Poëtarum more, alloquitur:

Phoebe ſalutiferum (quod pangimus) aſſere carmen,
Inventumque tuum prompto comitare favore.

Simul autem inibi & Aeſculapium ejus filium ſubinde invocando, ut praeſens propitiusque ſibi adeſſe velit, coepto peragendo, hunc in modum illum rogat atque precatur:

Tuque potens artis, reduces qui tradere vitas
Noſti, atque in coelum manes revocare ſepultos,
Huc ades, & quicquid cupido mihi ſaepe roganti
Firmaſti, cunctum teneris expone papyris.

His accedit, quod haec ipſa ars, praeterquam quod diis ſuos inventores (ut inquit Plinius) aſſignavit, & coelo dicavit, cultores habuit potentiſſimos reges, a quibus credi poteſt eam ſtudiorum partem accuratius ac diligentius cuſtoditam, utpote qui ſcirent illam humanis uſibus cum primis neceſſariam. Sed nec inde quoque eadem ars parvam meretur laudem, quod inter artifices nullus tam prope ad Deum vitae datorem accedit quam Medicus. Quippe quod, ut ille vitam nobis dat & largitur, ita hic datam tuetur, & fugientem retinere conatur. Quanta praeterea laude eam afferat & Homerus, indicat plane verſus ille ex undecimo Iliados:

Ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων.

Porro autem ſive jam dictas ob cauſas, ſive ob aliam quamlibet cauſam hi nobis libi hucusque ſervati ſint, illud certe nullus vel mediocriter doctus, qui ſaltem eos legerit, inficiari poterit, quin iidem usque adeo depravati atque corrupti, & a ſua integritate demutati fuerint, ut eorum lectio hactenus vel doctiſſimis parum firma certaque extiterit. Et profecto cum hic Celſus noſter talis tantusque auctor & ſit & habeatur, qualis utique & quan-

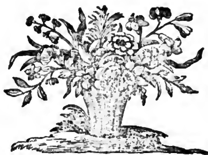
tus ab eruditiſſimo quoque cenſetur & judicatur (quippe qui in his octo libris de medicina oppido quam eleganter ſcribens tanto artificio univerſa morborum genera tractat, exequiturque definiendo dividendoque, & eorum protinus curationes non uno modo ſubjungendo; ut ne inter Graecos quidem hujus artis ſcriptores reperiatur quiſpiam, qui tam exacte tamque diligenter id praeſtet, aut praeſtiterit unquam, licet principes artis medicinae ea natio nobis dederit, Hippocratem & Galenum. Cui jam non mirum videri debet ex iis praecipue, qui hanc artem aut profitentur, aut certe colunt: cur illorum librorum lima a nullo eruditorum vel attentata ſit hactenus, cum tamen hoc auctor ille neutiquam meruiſſet, qui ſic ſemper neglectus, nec dicam contemptus jaceret. Itaque cum mecum aliquoties reputarem ac perpenderem, quam id foret indignum, longa etiamnum exſpectatione fruſtratus, adeoque ut jam pene deplorata ſpes mihi eſſet futurum unquam, ut eruditus aliquis hanc ſibi provinciam aſſumeret, videlicet qui Celſum ab importunis iſtis & infeſtis ſtudiorum hoſtibus aſſereret vindicaretque; Ipſe tandem eam aggreſſus ſum magno quidem auſu, ac non minus temerario, utpote longe impar tanto oneri ferendo, & hos octo Cornelii Celſi libros mihi caſtigandos propoſui, quatenus tamen illud mihi pro ingenii parvitate liceret, ſimulque nullis interim quantumvis gravibus magnisque laboribus abſtinui, dum pro mea virili Celſus ſuae puritati & integritati, quatenus ſimul & res ipſa ferret, reſtitueretur. Jam vero in hoc quantum demum praeſtiterim atque effecerim, in eo candidus lector mihi judex eſto, idque maxime, ubi Celſum hunc noſtrum cum unoquolibet alio ante excuſo contulerit & examinaverit: id quod ei & in Q. Sereno liceat. Quare ſi obſtreperus quiſpiam ac perinde judex iniquus, & lector oculatior inter legendum obſervaverit locos aliquot, per me vel non fideliter caſtigatos (id quod evenire potuiſſe non negarim) vel intactos omnino (quod equidem lubens illi conceſſero) hunc admonitum velim atque etiam obnixe rogo, ut illud Ariſtotelis graviſſimi ſane Philoſophi in Elenchis dictum ſecum expendat, quo vir ille lectorem juxta prudenter ac probe admonet, ita omiſſa venia dignanda eſſe, ut inventa multo favore proſequenda. Eidem quoque & illud Horatii in mentem veniat:

Eſt quodam prodire tenus, ſi non datur ultra.

His igitur rationibus licet abunde ſatis armatus videri poſſim adverſus obtrectatorum, ſive (ut cum Plinio Catonis verbo utar) vitilitigatorum morſus & calumnias, quominus Celſus ex noſtra qualicunque caſtigatione in publicum non prodeat, ſcholiis inſuper paſſim a nobis adjectis, ubi id res exigere videbatur, quo explanatior utcunque eſſet, illuſtratus: illud tamen me ad hoc ipſum quoque parum provocat & animat, quod ſcio utique eum ſcriptoribus morem receptum eſſe, ut cum quidpiam a ſe compoſitum, publicare vellent, tum ſibi ex non infimi ordinis hominibus deligerent aliquem, cui ſuas lucubrationes dicarent, nuncuparentque; nempe ſub cujus tutela libere deinde tutoque illae circumferrentur publicatae. Quod quidem cum & mihi jam

jam faciundum foret, tu prae caeteris mihi ad hoc deligendus occurrebas, Ludovice optime & humanissime Comes, cui hasce nostras in Celsum lucubrationes nuncuparem, dicaremque, partim quidem ea de causa, quae dicta est: partim vero & ob hanc, quod cum anno superiori per ferias Paschatis aliquandiu agerem apud clarissimum virum Eberhardum Comitem & Dominum a Konigstein, in ipsa ejus arce, ejusdem scilicet nominis & vere regali, utpote plane magnifica & eleganti non modo aspectu ipso & foris & intus, sed quae praeterea & arte & natura undique munita sit: cum me tibi ita devinxisse & ingenii tui dexteritate & suavissimo tuo nec inerudito colloquio, quo interim mihi liberrime frui licebat: ut tum quoque mecum identidem cogitare coepissem, qua de re vicissim mihi devincire possim, ut qui hac parte mihi longe felicissimus viderer, si talis tantique Comitis gratiam & benevolentiam mihi conciliatam haberem. Cum ergo id nulla re alia decentius fieri posse arbitrarer, quam iis (quas in Celsi libros octo paravi) lucubrationibus, non quod id satis putarim, quo te mihi tantum Comitem devinctum redderem, sed quod certo scirem te non rem ipsam, quae datur & offertur, tanti aestimare, quanti ipsius dantis animum, eas ipsas (quaeso) nunc haud alio vultu suscipere digneris, quam quali me vultu ad vos isthuc advenientem primum excipiebas; qualemque deinceps per eos dies, quibus apud vos agebam, perpetuo exhibebas, nempe benevolentissimum. Quin & illud mihi tum subiit, esse videlicet aliud fere nihil, quod per ocium principes viros magis deceat, quam pulchris simul & honestis sese exercere literarum studiis, iisque maxime de rebus, quibus cognitis non animi tantum, sed & corporis molestiam (si quando eos invaserit corripueritque) propulsare possint. Cujusmodi sane post studium sacrarum Literarum adjuncta Historiarum cognitione, inter reliqua praecipuum est studium Medicinae, dummodo tamen id tale sit, ut in eo res, quae tractatur, simul cum eloquentia conjuncta sit. Quale utique id esse, quod est apud Celsum in his octo libris, nemo non ex eruditis aperte videat, & ingenue fateatur. Quippe cujus res quidem ipsa probe cognita ad corporis molestiam propulsandam ex ipso instituto facit: ejusdem autem rei contemplatio & cognitio atque obiter ipsa quoque lectio, non parum confert ac prodest ad relaxationem animi, ubi is jam fatigatus est (ut saepe fit) variis rerum civilium occupationibus: cujusmodi principes plerumque viros tenent, ex iis praesertim qui suo ordini & officio satisfacere adnituntur, inter quos nunc nec inter postremos illae tenent illustrem & generosum parentem tuum Bodonem Comitem & Dominum a Stolberga & Vuernigeroda, nec non & jam ante dictum Eberhardum Comitem & Dominum a Konigstein, tuum ex matre avunculum, matrona quidem illa me Hercule non minus moribus spectabili quam natalibus generosa, & te haud dubie manent ob ingenii acumen & ingenuinam industriam, quae profecto tanta in te per aetatem prope juvenilem adhuc relucet, quanta raro ea conspicitur, vel in his, qui jam senilem, nedum virilem attigerunt aetatem. Nec est, cur metuendum nobis sit, ne hac de te spe & opinione fallamur unquam. Quandoquidem habes tu, non so-

lum ipfam ad hoc naturam ducem, verum etiam exemplum ab illo tuo avunculo quotidie fumis, ut apud quem liberaliffime educatus filii loco haberis, quem & eo lubentius ob oculos tibi proponis, ut quem imitari ftudeas. At de hoc jam fatis fuperque, ne videar fortaffe alicui plus aequo propenfior in tui commendationem, cum tamen revera hac etiam longe majorem tuae mereantur omnibus prope perfpectae virtutes. Caeterum Celfo (quod dixi, cujus & rationem fupra reddidi) Q. Serenum adjecimus & Rhemnium Palaemonem, feu (ut aliis placet) Prifcianum de ponderibus, quod ponderum videlicet ratio nonnihil habeat cum re medica commercii. Ad haec ut & ftyli varietas te interim ad legendum invitet pelliciatque, & legentem jam remoretur aliquantum ac detineat. Veruntamen ut tibi Celfum, ita ex illis duobus alterum, nempe Quintum Serenum, Henrico, alterum Alberto, utrique fratri tuo germano, generofis & ingenuis adolefcentibus dicatum volui, idque hac ratione, quod ficut Celfus reliquis duobus non tam mole ipfa quam materiae tractatu longe praeponderat: ita tu duobus illis fratribus tuis ut aetate, fic & rerum cognitione anteis: alias vero, quae raro inter fratres reperitur concordia (ut quidem non inelegans auctor ait) ea inter vos & reliquos fratres veftros germanos maxima confpicitur, ac in dies major fperatur: hinc fumpto nobis indicio, quod inter vos alius alium mutua, eaque perpetua profequitur benevolentia, quam procul dubio idem inter vos conciliat alitque animorum confenfus. Vale rectiffime, & me albo tibi devotorum adfcribe, perfuadeque Caefarium tibi effe deditiffimum. Coloniae pridie calendas Aprilis. Anno a natali Chrifti, Millefimo, quingentefimo, vicefimo feptimo.

R. CON-

R. CONSTANTINUS

CLARISSIMO ATQUE AMPLISSIMO

V I R O,

JO. CAPELLAE,

REGIS CONSILIARIO ET ARCHIATRO DOCTISSIMO,

S.

Omnia fatis in pejus ruere, jam & vetus eſt, & ſummi Poëtae querimonia. Nec vero longius abeundum, ut id conſtet exemplis. Tantum de proximo, & e re nata ſumendum, quod controverſum eſſe non poſſit. Veterum ſcriptorum, illius (aurei ſane ſeculi) felicioris aetatis, quanta fuit olim ſtyli majeſtas? Qualis ex orationis illorum luminibus ſplendor eluxit? Quis quantusque decor & gratia, ex illuſtri compoſitionis inimitabilis ornatu & elegantia propemodum ſingulari? Maximo argumento eſſe poſſunt, ut ſumptuoſi aedificii (cujus materiam olim opus ſuperabat) nonnullae reliquiae, quae etiamnum extant paulo integriores, quasque non poſſumus ſine admiratione maxima contemplari. Nunc per exſcriptos libros, totiesque imprimendo interpolatos, quis ſqualor & ſitus? quanta vera obſcuritas, ut non umbrae, ſed tenebrae pro luce inductae ſint? Quot ſordes, quot ineptiae invectae ſunt, aut deſcribentium inſcitia, aut ſemidoctorum quorundam audacia? Quanta denique in politiſſima ſcripta obrepſit barbaries? Nullus fere liber eſt, qui non infinitis erratis, aut certe quamplurimis ſcateat. Auctores ipſi, ſi reviviſcant, exceptis pauciſſimis, libros, qui circumferuntur, tanquam liberos & ingenii ſui partus, aut nequeant, aut nolint agnoſcere: Usque adeo ipſorum monumenta lacera, mutila, depravata & foedata ſunt, idque omnium ferme quidem omnia. Sed in his, ut caeteris, ea eſt temporis injuria, noxaque ſeneſcentis aetatis. Nihil enim eſt operae, aut manufactum, quod quantumvis elegans, ſcitum & exquiſitum, longa dies paulatim non imminuat, corrumpat & abſumat, tandemque penitus aboleat annorum

annorum quasi senio & carie vetustatis. Porro autem, si quis scriptor hanc calamitatem expertus est, is ipse est, arbitror, Cornelius Celsus, qui & tamen imprimis bonus auctor (Ideoque ab aliis primae notae scriptoribus laudatur, multumque approbatur, ut a Columella, verbi causa, Plinio, & Quintiliano licet communis artis aemulo) Qui & Hippocratis fidelis interpres Latinus dici meruit: Qui Medicinam in compendium contulit, Qui ita castigate, proprie & eleganter loquitur (versum enim dicendi genus & astrictum secutus est, in quo rerum sententiosa gravitas, verborumque apta & numerosa, & quasi rotunda constructio) ut non modo a Medicis propter artis scientiam, verum etiam ab omnibus eloquentiae candidatis, propter scribendi venustatem lectitari mereatur. Nullus enim auctor est, si Ciceronem & Plinium excipias, id est, duo linguae Rom. columina, cui plus ipsa Latina lingua debeat. Quod ipse in linguae Latinae supplemento, nisi brevi ostendam (si Dei opt. max. munere mihi vita suppetet) non recuso ab omnibus mihi fidem derogari. Sed cum ejus scripta, locis quamplurimis misere corrupta sint, & nonnullis obscuriora, eo contigit, ut a paucis, aut non ita multis medicisque antea legerentur. Ea quidem cum non semel perlegissem, & magnopere placuissent, subiit animum tanti scriptoris indignam sortem fatumque miserari: continuoque coepi velle ejus vulneribus, quantum possem, opis afferre. Itaque subsidia omnia, quae potui, mihi ipsi comparavi. Nam conquisitis antiquis exemplaribus (quod in castigando primas obtinet, aut debet obtinere) ad eorum fidem permulta mihi videor emendasse. Aliquid autem a lectione recepta summutare, nisi ubi manifestissimus error comparebat, mihi religio usquequaque summa fuit. Itaque satis habui manuscripti Codicis diversam scripturam, aut propriam conjecturam in margine adnotasse: Et obscuris plerisque, expositione brevissima nonnihil lucis afferre. Praeter haec, amicorum consilio atque opera usus sum, imprimisque vigiliis & laboribus clarissimi Medicinae Doctoris, Jacobi Dalechampii, viri summi judicii, & in omni bonarum artium genere perpoliti, quo jam complures annos non amico tantum fidelissimo, sed etiam studiorum adjutore atque impulsore acerrimo semper uti consuevi: cuique studiosi maxima ex parte debebunt, quicquid utilitatis (si qua tamen, ut spero, futura est) ingenium nobis, qualecunque illud est, & labor assiduus in literis, industriaque extuderit. Consului quoque persaepe ingeniosissimum virum, nec minus artis experientia, quam doctrina celebrem, Leonardum Botallum, Regis item Medicum, quocum mihi jam vetus, jamque arctissima

ſima neceſſitudo interceſſit. Ex eo autem amico (vir ornatiſſime atque eruditiſſime) cum intellexiſſem, in tua Bibliotheca quaedam Celſi perantiqua exemplaria conſervari, hominem amantiſſimum mei orare non deſtiti, ut quoniam apud te gratia tantum poſſet, ab humanitate tua & bonas artes adjuvandi ſtudio (quae in te ſumma eſſe, inter caetera ornamenta virtutis, minime dubitabam) mihi illorum uſum & fructum ad tempus impetraret. Quid multis? Ille officio, benevolentia, precibusque noſtris adductus, inſtituit mea cauſa, id a te per literas magnopere poſtulare: Quibus, quamvis occupatiſſimus eſſes, & tunc inter aulicos tumultus verſabâre, mox tamen peramanter, nec minùs officioſe eleganterque reſpondiſti. Liceat mihi, quaeſo, cum bona tua venia, ex illa epiſtola tua clauſulam unam, vel etiam alteram huic noſtrae attexere: Quod cum mihi non temere, ſed neceſſariò faciendum ſit, audacius id eo facturus ſum, quo magis utrique noſtrûm non niſi honorificum eſſe poteſt. Ergo BOTALLO noſtro hunc in modum reſcripſiſti: „ De Celſo quod ſcribis, memini me ſuperioribus annis „ unum exemplar meum, in quo conplures loci ex fide veterum Codicum „ reſtituti eſſent, viro doctiſſimo Vincentio Laureo communicaſſe, cum ille „ viciſſim me ſui participem feciſſet: Verum id ſane exemplar ad manum „ non eſt. Quare illius copiam eruditiſſimo D. Conſtantino in praeſentiarum „ facere non poſſum. Attamen, ſi quos forte locos indicabit, quos „ corruptos eſſe ſuſpicetur, ſperaverim me alicubi nonnihil adjumenti allaturum. „ Ego enim in eo auctore cognoſcendo & repurgando, abhinc „ biennium aliquantum operae poſui ".

Haec hactenus, quae ut a te humaniter, amabiliter, honorificeque, perſcripta ſunt: ſic a me quoque fideliter tranſcripta; quò mihi nunc apud omnes conſtet fides diligentiae, quae excuſationis errorum facilius veniam inveniat & exoret. Nec illa ſimplex noſtri facit ratio. Nam & literis tuis teſtata tam liberalis invitatio, me ambitionis ſuſpicione in totum exoneravit: Eademque mihi juſtiſſimam cauſam attulit, cur ad te Cornelium Celſum frugaliter a me exceptum, ut mea fert tenuitas, quam primum amandarem: ut a te pro copia facultatum, quae tibi vel maxima ſuppetit, liberaliter, laute, magnificeque tractetur. Nec id ſolum, verum ut & ſanus & integer, tuisque beneficiis ornatus ad nos omnes redeat, & in publicum prodeat. In quo quidem unius, non autem uni gratificatio futura eſt: ſed haec, & congratulatio omnium, & communis actio gratiarum. Nos enim aliquot naevos, varos, lentigines, ephelidas, verrucaſque tantum curavimus: Reſtant Chironia, Tele-

** phia

phia quoque ulcera, quae pro deploratis habeo, nisi a te fanentur, qui fummus es Medicus arte & dignitate. Talia ex compofito a nobis relicta funt, ne fecus tractando exacerbata magis exulcerarem. In fumma minimum eft, quicquid ipfi contulimus, nec minus tamen, quam praeftare potuimus. Quod &, fi optima voluntas, ut teftor, egregiusque conatus, ut arbitror, cum difficultate penfentur, maximum videatur. Quare mihi magna fpes eft, fore, ut tecum, qui Galliae magnum es decus & ornamentum, boni omnes excufent, nullisque labor impenfus ingratus fit. Quod mihi jam pro te fpondet morum cum gravitate facilitas, tuaque humanitas: quam in te praelucere ex tot virtutum numero, idem Botallus nofter (quo non alter veracior, aut minus affentator) cum equidem tuam, id eft, hominis graviffimi & doctiffimi cenfuram non parum formidarem, toties confirmavit, mihique perfuafit. Eo factum eft, ut & opera Theophrafti jam a nobis decennio recognita atque emaculata, eademque de Graeco in Latinum converfa limare occoeperim, ac nonnihil perpolire: quo te nominatiffimus auctor ut cliens Patronum adoptet, fub cujus nominis auctoritate fua fcripta quam primum in lucem edita, minus vereantur in publicum exire, inter manusque verfari. Vale.

CLARIS-

CLARISSIMO VIRO,

DOMINO

GUIDONI PATINO

BELLOVACO,

DOCTORI MEDICO PARISIENSI, ET PROFESSORI REGIO, AMICO SUO MAGNO SALUTEM.

CLARISSIME VIR,

CICERONIS ista gloriatio est: *Latinos omnia invenisse melius, quam Graecos; aut ab illis accepta fecisse meliora.* Augusta profecto, & magno viro magnarumque rerum fiduciam habente digna! Quam & veram minimeque vanam deprehendit, quisquis a Romanis posteritati tradita comparat cum Graecis. Ne longum abeam, Oratorum quidem laus ita ducta fuit ab humili ad summum: fuere & Philosophiae studia sic ad Latinos traducta, ut ne bibliothecis quidem Graecis eguerint. Neque vulgare est, quod de nostra arte Celsus promeruit. Quam enim ab Hippocrate, ab Asclepiade, ab aliis Graecorum plurimis accepit scribendi de Medicina materiam, hoc ipso fecit meliorem, quod primus eam sic conceperit, ut esset ad discendum aptior, ad faciendum promtior. Graecorum antea nemini, quod sciam, id laudis datum, quod artem redegerit in systema, & corpus methodo constitutum. Celsus praestitit, & res faciendae medicinae utiles ac solum necessarias ita ingeniose ac diligenter ex antiquis elegit, ita per partes digessit, hasque ipsas innexuit inter se, ut vel Recentiores inter non noverim, quem ipsi jure possis anteponere. Neque ad eam laudem refert, sermone tantum, an etiam opere fuerit medicus. Si enim coire ista semper necesse est, quotusquisque hodie medicus est? Cathedrarios quippe videas medicinae scientiam plerumque subtilius, quam ex usu, excolere, atque hoc per ambitionem, quam vocant veri scrutationem, agere, ut ingenio & facundia vincant. Contra qui quaestui serviunt, bene gnari,

morbos non eloquentia, fed remediis curari, ut populo placeant, ex quo ille major eft, fufficere credunt fecreta jactare & his curatorum longas oftentare tabellas. Hippocrates certe pro Medicis habet, qui veram artis fibi cognitionem compararunt: fed transferre ad ufum fuadet, & fructum eorum, quorum gratia eft inventa. Saperene putandus eft, qui lucernam accendit, & fubter modium ponit? Sapit, & bene de fe ac proximo meretur, qui accenfam imponit candelabro, ut alluceat omnibus, qui funt in domo. Caeterum hoc dubitare de Celfo docti folent, fueritne in operibus Artis exercitatus. Quo de quia meam aliquando fententiam rogafti, dicam paucis. Magnum quid medendi fcientia eft: majus, prudentia atque fapientia. illa quippe fcientiae oculus; haec manus eft. Absque prudentia fi eft, neque tempora luftrare Medicus rei bene gerendae, neque praecipites captare occafiones poteft. Absque fapientia fi eft, tractare homines ignorat, & fuo quemque calopodio calceare. Uti vero fcientia nifi difcendo, hoc eft, legendo, audiendo, cogitando; ita prudentia & fapientia, nifi faciendo & rebus fe gerendis accommodando, non comparantur. Ex artis fcientia Celfus fi venit aeftimandus, vix perfuaderi poteft, ut is non habeatur pro Medico, & quidem ufu longo atque exercitatione perfecto, qui fuis fcriptis Medicinae intima penetralia fubiiffe, abdita quaeque enucleaffe, penitus abftrufa rimatum effe, fuam ubique de iis fententiam interponendo fe prodit. Quod effe judicium novifti ejus, qui praefatus olim ad Rubeum fuit. Probum mihi, & ex toto probatum. Si, quae in nullius non morbi curatione elucent, prudentiam atque fapientiam fpectemus, ubi, te quaefo, unum Hippocratem fi excipias, utriusque aut falubriora praecepta, aut fideliora monita reperifti? Quae, fi numquam nofter venit in rem, quemadmodum fuit affecutus? Putasne fecreta atque arcana artis, hoc eft, intimas & occultas ad falutem cujusque pertinentes rationes fcire poffe eum, qui in conclave numquam penetravit? Quae fola felicis ingenii magnitudine complexum, & ob id alieni operis interpretem atque Hippocratis ejusque fectatorum difcipulum, & exfcriptorem habendum effe potius, quam medicinae aliquem auctorem, judicium eft viri egregie eruditi. Cui per me fubfcribere, quibus libet, licet. nam a me non impetro. Si rectum tamen, heu! quantos auctores amifimus! Ex toto quippe Galeni oceano, fi dicere per invidiam fas eft, non tot interiora medendi confilia quis haufcrit, quam ex ubere hoc Cornelii rivo. Fateor, plus eft in Galeno florum, ut & foliorum: fed fructuum plus in Celfo eft.

Tacco

Taceo multis locis sic illum loqui, ut, se fecisse medicinam, liquido satis demonstret: nullo sic, ut contrarium inde queat liquere. Solum obstare videtur, quod Plinius sua aetate, hoc est, centum & viginti praeter propter annis, post, solam hanc artium Graecarum nondum exercuisse scripsit Romanam gravitatem, & in tanto fructu paucissimos Quiritium attigisse, eosque ipsos statim ad Graecos transfugisse; imo vero auctoritatem aliter quam Graece eam tractantibus, etiam apud imperitos expertesque linguae, non fuisse. Si ex vero ista; sicuti causam non credendi non habemus oculto testi, quei credimus Celsum, ex gente Cornelia, omnium Romae nobilissima, oriundum, factitasse artem, populus quam expertus damnavit? Non hoc ulli volo persuasum, fuisse ἐκ τῶν περιοδευτῶν, quos vocat Modestinus l. 6. §. 1. ff. de Excusationibus; atque adeo solitum ἀνὰ τὴν πόλιν φοιτᾷν, & aegros visitatum circuire mercedis causa. M. Catonem meminit idem Secundus professum, esse commentarium sibi, quo mederetur filio, servis, familiaribus. Nec alia ratione medicinam exercuisse Cornelium puto; nec apud alios, nisi forte quod nonnemini video placere, in gravioribus casibus sit passus se adiri, & eam rogari operam, quae virum nobilem non dedeceret. Verbo: tolem opinor fuisse Medicum, qualis Cato fuit, aut quales sunt hodieque Regum archiatri. Qui, etsi non omnibus vigilant, miserabilibus tamen personis, & ad se, ceu Aesculapium aliquem, confugientibus suam negare opem non sustinent; scientes, nulla re hominem magis accedere ad Deum, quam salutem hominibus dando. Praeter haec, quae aut dici in eamdem sententiam, aut objici possunt, jam sunt ab aliis vel occupata vel refutata: ut necesse non sit illis repetendis vel tempus prodigere, vel doctas tuas aures & gravioribus intentas curis obtundere. Hoc unum dicam, qualis qualis noster fuerit, dignissimus est, vel doctrinae cultu, vel elegantiae nitore, non solum, qui legatur, sed qui numquam de manibus deponatur. Me, fateor, nullius post Hippocratem lectione vel affici magis, vel erudiri. Quo factum, ut & saepius relegerim, & numquam sine voto, existeret aliquis, qui aut daret eum nobis quam emendatissimum, aut emendandi materiam suppeditaret. Quam tuo tandem beneficio consecutus nobilem & locupletem, statim operi admovi manum; quo & meae satisfacerem cupiditati, & expectationi eorum, apud quos nulla non occasione & laudare Cornelium nostrum, & serio commendare sum solitus. Quam autem feliciter mihi res sub manu successerit, te velim vel in primis judicare. Nam haec inter plurimas mihi causa est,

 quod

quod Celfum iftum, quem meum imagine quadam adoptionis feci, celeberrimo tuo nomini, & multis mihi nominibus fufpiciendo colendoque confecrarim. In feculi quippe hujus & tam antiquitatis faftidiofi, quam novitatis omnis cupidi, confpectum proditurientem, nec fine patrono aufum, cujus in clientelam potius, quam tuam debui dare? Absque illis certe fubfidiis, quae mihi numquam fine fumma laude loquendum ftudium tuum juvandi publicum tulit, fi fuiffet, vel animum non applicuiffem ad recognitionem Auctoris ut eruditiffimi, ita & corruptiffimi. Quis credat, poft Egnatii, Caefarii, Conftantini, Stephani, Pantini, Ronffei, Rubei, tot illuftrinm virorum diligentiffimas curas, fuiffe mihi plusquam bis mille locis corrigendum? Quo ipfo quia feciffe me opus putabam non poenitendum, aut tuo nomine & feculo indignum, etiam hoc aufus fum illi infcribere, quamvis non ignorem multo plura majoraque me debere amori & beneficiis in me tuis. Itaque te rogo, Vir Clariffime, hanc cautiomem accipere crediti, & animi ad omnem fe gratitudinis memoriam obligantis. Certe hunc, quem eo vultu, quo omnes literatos foles amplecti, fufcipiendum tibi offero, fi non induftriae, faltem laboris mei foetum, teftem effe volo, quanti & fim & in perpetuum tibi fim futurns debitor. Deus autem immortalis diu te fofpitem atque incolumem Rei medicae, literariae, publicae, imo mihi & omnibus bonis confervet. Dabam Lugduni Batav. Menfe Augufto, anni cIↃ IↃ c LVII.

Tui nominis atque dignitatis
cultor propenfiffimus

JOH. ANTONIDES
VAN DER LINDEN.

LECTO-

L E C T O R I

S.

Sisto tibi, amice Lector, A. Corn. Celsum, auctorem Latinissimum, medicum sapientissimum, prudentissimumque. Cujus ego amorem tibi si velim commendare, idem fecero, quod hederam qui suspendit vino veteri & bono. Quemadmodum namque virtutem non potest non amare ac sequi, quisquis ejus pulchritudinem atque pretium novit: ita Celsum nemo non aestimat, nemo non diurna versare manu, versare nocturna studet, quin in succum & sanguinem, quod ajunt, convertere; nisi qui ignorat, quanto nitore atque cultu, quanta industria atque solertia istos de Re medica libros octo (solos nobis ex pluribus eisque eruditissimis ingenii ac vigiliarum egregie elaboratarum monumentis reliquos) scripserit, atque ex Hippocrate cumprimis, medicinae parente, contraxerit, adhibitis in omni graviore negotio etiam in consilium aliis, & semper quidem optimis auctoribus. Quales omnino necesse est fuisse, si sola confisus ingenii magnitudine, nulla artis exercitatione comparata notitia, tam admirandum nobis opus concinnare est aggressus. Quod me non credere, jam supra dixi. Scepticos in scribendo sequutum, auctor est Quintilianus. Quod si de sermonis ornatu intellexit, concedi potest: non facile, si de modo doctrinae. Ita enim scripsit, ut qui neutiquam dubitavit, non suam modo sententiam aperte profiteri, sed & summorum quoque virorum ad incudem cum rationis tum experientiae revocare; quia & necessaria ac laudanda in artibus libertate mutare praecepta eorum, qui medendo scribendoque se ostendebant aberrare, non tam a placitis & a doctrina majorum, quam ab officio medici; quod Asclepiades esse dicebat, referente nostro, ut tuto, ut celeriter, ut jucunde curet. Ubique autem ea usus est modestia Celsus, ut, etsi numquam tanti putaret auctorem, quanti hominum salutem, neminem sua tamen laude fraudaret. Quamquam vero jam ipsius aetate medicina esset in tres sectas, easque plurimum inter se dissentientes, diducta; ita tamen Dogmaticae (quae minime omnium deflectebat ab Hippocratica) se applicuit adhaesitque, ut nihilominus etiam ab Empiricae atque Methodicae principibus acceperit, quae rationalis conjectura atque fidelis usus comprobassent: dignus vel ipso proposito, ut eum penetralle cujusvis sectae omnia, atque delectu habito, in hanc velut multorum operum epitomen congessisse meliora quaeque, credamus. Forma operis, supra quam nostrum putat vulgus, ornata est, & ordinata. Sermo toto in opere plenus, purus, venustus, castus, &, quod praecipuum est, accommodus rei tradendae; adeo ut

ut in medicina quidem nemo uti meliori ſcribendi magiſtro queat. Ordo, quam in toto dilucidus, in partibus articulatus, tam eſt in utriſque appoſitus ad uſum. Quem ut ſolum Celſus ſpectavit, ita nihil eo non pertinens, non neceſſarium attulit: quin, reſectis omnibus, non dicam ſuperfluis, ſed quae aliunde & poſſunt & revera debent accipi, eam ſolummodo Medicinae partem perſecutus eſt, in qua proprie & principaliter ars conſiſtit. Quo de dicerem plura, niſi te diſcere hoc ex ipſo auctore mallem. Ego certe, propter quae dixi, illum mihi ſemper habui familiarem, & dignum, in quo non ſolum verſando ſtudii, ſed & emendando operae plurimum, atque laboris ponerem. Itaque conquiſitis in eam rem neceſſariis, quae quidem potui, hoc in praeſenti egi, ut textum exhiberem quam maxime emendatum. Feci id adjutus iis ſubſidiis, quorum mox catalogum exhibebo. Quantum fecerim, non aliunde rectius cognoſces, quam ſi conferre editionem hanc cum omnibus velis, quae prodierunt hactenus. Praeter quae dixi, ſaepe mihi fuit Hippocrates adeundus. Quem quanti noſter fecerit, non tam ex ore ipſius, quam opere diſces; quod, quia omnibus paginis quamplura exinde tranſſumta continet, auctori meruit nomen Hippocratis Latini. Quae cauſa mihi curatius utrumque conferendi, & colligendi quoque, quae Foeſius in doctiſſimis ſuis ad Hippocratem notationibus pridem obſervavit. Quaedam, ſed admodum pauca, ex ingenio tentavi, & niſi cum res aperte poſtularet. In caeteris, ubi mei mihi libri & ingenioſae ſummorum virorum conjecturae non praelucebant, malui errorem retinere, aut locum in ſuſpicione ſaltem relinquere. Quod & eo ſecurius mihi licere putavi, quia Cl. D. Johannem Rhodium, virum inter ſeculi & noſtrae artis primos, a multis annis ex multo plurimis cum membranis tum libris emaculatiſſimum, &, quem ab Auctore habuit, nitori haud dubie reſtitutum ac locupletiſſimis commentariis illuſtratum, penes ſe ſervare ſcio. Quem & rogo, (ſi quid veteris ſe amicitiae memoria patitur rogari) ut ne diutius protollat exſpectationem atque deſiderium eorum, qui & Celſum & Rhodium in pretio & amore magno ſuo merito habent. Gloſſemata offendi plura: nullum tamen, praeter forte unum, quod nimio erat ἀπροσδιόνυσον, auſus ſum de medio tollere, quia nullum huc praeëuntem habebam librum. Librorum in capita diſtinctiones uti ab ipſo auctore eſſe certum eſt ex VI. 12. & VIII. 9. in fine: ita lemmata illis adſcripta eſſe a librariis, & e margine in titulos tranſſumta, ne locus quidem dubitandi eſt; unde & aliquid licere mihi in iſtis putavi, quin, ſi forma operis ſiviſſet, redire eo, unde venerant auctoris injuſſu, juſſiſſem. Praeter haec animus erat, notas addere, & quasdam noſtras in auctorem obſervationes: ſed, praeter quam modo retuli, cauſa alia fuit libri forma. Quam & ego & typographus σὺμ τανομιξῳ in praeſens malebamus: ille, lucri gratia; ego, auctoris. Quem mihi ſpes eſt reperturum tanto plures emtores lectoresque, quanto eſt editio iſta caeteris emendatior, & elegantior atque aptior ad circumferendum. Vale & tuus mihi favor ſit ſtimulo ad tuum in commodum majora melioraque conandum.

THEOD.

THEOD. J. AB ALMELOVEEN
LECTORI
BENEVOLO
S. D.

Multos non modo proximi, verum etiam hujus seculi eruditione atque fama praestantissimos viros operam in emendandis atque illustrandis A. C. Celsi de *Medicina* libris, non vulgarem posuisse, qui ignorat, nae scriptorem illum ignoret necesse est. Quis enim est, qui vel primis labris Medicinam gustasse prae se ferat, quem Caesarii, Pantini, Constantini nomen fugiat? quis Jeremiam Threverium, quis Balduinum Ronsseum de fama non noverit? quis de Jodoeo Lommio, Petro Pavio nil audivisse se ausit profiteri? quis denique, quid Joannes Antonid. van der Linden praestiterit, non observarit? quorum Virorum exemplis, quibus duci solemus, incitatus incredibile quanto legendi, relegendique flagraverim desiderio? quod repetita aliquoties lectione non leviter accrevit, adeo ut notare quaedam ab aliis praetermissa, & hunc Auctorem cum aliis conferre scriptoribus subinde coeperim, quod cum vidissent Celsi nostri cultores diligentissimi, operae praetium me facturum existimarunt, si cum orbe literato hunc nostrum communicarem laborem, promissisque abhinc fere anno datis satisfacerem. Quod cum altius in animum descendisset meum, protinus istis expoliendis memet applicui. Veruntamen quum variarum lectionum numerum in majorem molem excurrere viderem, editionem vero formae commodioris, & si ita loqui liceat, portatilis desiderari, consilium mutavi, satis habens loca duntaxat sive nostri auctoris, sive alterius medici, parallela indicare, scriptoris nostri sententiam quae aut illustrarent aut confirmarent. Editioni autem huic rerum atque verborum indicem, quem in omnibus

aliis desiderari sciebam editionibus, adjecimus, de industria, ne nimiam in molem assurgeret nunquam e manibus deponendum hoc Medicinae ἐγχειρίδιον, aliquanto contractiorem; quod prae manibus nobis sit, ejusmodi Lexicon, quale una cum notis eruditissimis in Celsum a viro fama super aethera noto, Joanne Rhodio confectum, incendio tristissimo absumptum summopere dolemus, alii editioni subnectendum. Subjunximus, quae loca difficiliora explicant R. Constantini annotationes selectas ex exemplari, alias rarissimo, e Cl. Graevii Bibliotheca deprompto. Scholia eruditorum facile principis Isaaci Casauboni, margini codicis, quo fuerat usus, festinantissime illita, quae ex τοῦ πάνυ Isaaci Vossii Gazophylacio secum attulit Gothofredus Thomasius, ὁ χαρίεστατος, pro amicitia atque necessitudine, quae inter nos intercedit non vulgaris, quam benignissime mecum communicavit; quae licet breviora, numero pauciora, minimeque publicae luci ab Auctore adaptata, ob religionem tamen, qua summa eum colo, supprimere non potui aut minus grata fore putavi. Quid vero ipsi praestiterimus, lectione ipsa consequetur H. Lector, quem duo monitum volumus, numerum margini impressum loci paralleli paginam versumque indicare, alterum in notulis, ubi citati libri saepe numero auctoris recitetur nomen, Hippocratis debere intelligi.

JOAN-

JOANNES BAPTISTA VULPIUS
M. D.

MEDICO, ET ERUDITO

L E C T O R I

S. P. D.

Non ſolum ſuſcepta a Fratribus meis Antiquos Latinos Auctores edendi provincia, verum etiam quotidianae Amicorum poſtulationes, duos, inter illos, eruditiſſimos medicinae Scriptores a me potiſſimum depoſcentium, in cauſa fuerunt, ut Aur. Corn. Celſi, & Q. Ser. Samonici libri Cominianis typis, eadem prorſus diligentia, qua ceteri hactenus prodierunt, recuderentur. Qua in re praeſtanda, quod ad Celſum attinet, Th. J. Almeloveenii, Viri Doctiſſimi, & de hoc Auctore optime meriti, Editione ultima Amſtelodamenſi, habita apud Jo. Wolters in 8. anno 1713. tamquam meliori, uſi ſumus, nihil quidquam (ne ipſis quidem Praefationibus exceptis) quod in ea propoſitum ſit, omittentes, imo eandem tanta cum fide exprimentes, ut noſtrae hujus paginae illius paginis, & lineae lineis reſpondeant. Eam tamen quotiescumque opus eſſe credidimus, cum accuratioribus aliis contulimus, ſemper autem, & diligentiſſime quidem, cum Elſeviriana anni 1657. a Famigeratiſſimo Lindenio curata, utpote quam in plerisque ipſe eſt ſecutus Almeloveenius. Itaque multos typographicos errores in prima, nonnullos vero in hac etiam Elſeviriana deprehenſos ſuſtulimus. Ceteros auautem ea qua licuit ratione ex parte indicavimus. Cum enim Cel. Praeceptor meus Jo. Bapt. Morgagnus, cujus vel ſolum nomen maximum per ſe ipſum praeconium eſt, plurima mihi partim vetra, partim nova in Celſo menda, & plerorumque facilem manifeſtamque emendationem doctiſſima

ad me scripta Epistola demonstrasset; etsi ab ipso impetravi, ut edere hanc possem, id tamen ita impetravi, ut nihil propterea me in Celsi verbis novaturum esse, promitterem. Quod igitur potui; eandem huic nostrae Editioni praefixi; singulis autem Celsi locis, de quibus ea in Epistola sermo est, magno tuo commodo in paginarum marginibus numeros apposui, Romanos quidem Epistolae paginis, barbaros quidem ipsius lineis respondentes, ut nullo negotio, quid de quoque loco Vir Cl. censeat, possis invenire. Idemque ad ea quoque loca praestitimus, quae de obscuris, eruditionis suae luce, praeclarissima reddidit. Quoniam vero & de Vita, & de Elogiis, & de Scriptis Celsi haud pauca praemisit, & inter haec, Fragmenta etiam ipsius nonnulla, a nemine adhuc prolata; idcirco miscellaneas de Celso ejusque Scriptis Notitias, quas Eruditissimus Jo. Alb. Fabricius in Bibliotheca sua Latina, ejusque novo ac pleniori Supplemento congessit, in hoc Auctore recudendo omittere visum est, ne quae satis a Sapientissimo Morgagno, Joanne Rhodio, aliisque Praestantissimis Viris in hac nostra Editione luculenter de Celso exposita sunt, inutiliter repeterentur: ceteroquin hoc nostrum, a multis probatum, institutum alias in reliquis Auctoribus, quos in animo emittere est, servaturi. Auctorum tantummodo a Celso citatorum Indiculum diligenter a laudato Fabricio collectum, ex memorato ejus novo Supplemento depromptum, & a nobis paginis lineisque hujus nostrae Editionis accommodatum, addidimus, sublatis idcirco eorumdem Auctorum nominibus e rerum & verborum Indice, qui in fine occurrit, aliquantulum meliori ordine dispositum nunc & concinnatum. Catalogum quoque Editionum non solum emendavimus, verum etiam adauximus. Ut autem nonnullorum Doctorum Virorum morem, Serenum Samonicum in Celsi calce, tamquam ejus pedisequum in publicum emittentium, persequeremur (est enim Sereni Opusculum non cum Celsi quidem libris comparandum, sed tamen latinae tum antiquitatis, tum medicinae monumentum) probatissimam Roberti Constantini Editionem expressimus, qui Lugduni typis Gulielmi Rovillii A. 1566. in 8. una cum Celso Serenum emisit. Hanc nobis, non ubivis obviam, Editionem libentissime utendam dedit Humanissimus Morgagnus. Textum cum Londinensi Editione quae II. Poëtarum Latinorum collectionis volumine occurrit, aliisque vetustioribus collatum, non parum emaculatiorem reddidimus. Quinetiam, cum ad eundem tum emendandum, tum illustrandum inservire plurimum possit Epistola, reconditae & abstrusioris eruditionis plenissima, quam de Sereno ad nos scripsit idem, quem merito saepius laudavimus,

J. B.

J. B. Morgagnus: hanc bona Auctoris venia textui praemisimus: & quemadmodum Varias Lectiones, & breves, sed eruditas, Notas, quae Constantinianae Editionis marginibus appositae sunt, signis parum certis & claris indicatae, ad singularum paginarum calcem rejecimus, perpetuo & saepius iterato literarum alphabeti ordine, veluti digito, demonstratas: ita numeris suo loco interjectis, quotiescunque memoratam Epistolam, & qua in pagina, lineaque consulere oporteat, te, Benigne Lector, diligenter admonuimus. Cum autem in eadem Epistola, non tantum de Sereni Samonici, verum etiam de Pseudo-Macri, de Strabi, de Trotulae aetate disseratur, ac de ejusdem Samonici Vita, Elogiis, Scriptis, Editionibus pleraque omnia, quae scitu digna sunt, exponantur; hac de causa, quae ex aliis, & nominatim ex Cl. Fabricio praemittere in nostris Editionibus consuevimus, in hac praetermisimus. Tantummodo Indiculum Sereni capitum attexere non inutile omnino arbitrati sumus. Tandem, ne aliquid prorsus huic Editioni nostrae deesset, quod in aliquibus, antiquis praesertim, occurreret; Carmina illa quae suo nominibus Q. Rhemnii Fannii Palaemonis, & Vindiciani feruntur, ex eadem Constantini Editione petita (ipsis tamen ope Stephanianae Editionis aliquantulum emendatioribus redditis) in hunc librum eo libentius recepimus, quod Carminis Vindiciano attributi in laudata Epistola mentio fit, nonnullis ex eo versibus expensis, veroque omnium Auctore lucuientissime patefacto.

Atque haec, nostra Editione jam jam ad finem properante, perscripseram, cum in eam spem veni, ut duas alias Praestantissimi Morgagni in Celsum epistolas, ad me perbenigne scriptas, eo permittente, possem adjicere. Hae quidem brevitate prioribus longe cedunt; rerum autem pondere, novitate, atque utilitate minime cedunt. Altera enim, quae ipse in MS Celsi Codice invenerit, cum primam suam conferret Epistolam, docet, ejusdemque Codicis ope rem prorsus inexspectatam demonstrat, scilicet aliquot Capita (& quibus quidem de rebus agentia) in libro Celsi IV. deesse. Altera, MS. alterius Codicis auctoritate, eadem omnia confirmat: & praeterea Viri Cl. Jacobi Facciolati, in hoc Celeberrimo nostro Seminario Studiorum Praefecti Eruditissimi, & de saniori latini sermonis cultu, atque eleganti praeclare meriti, pulcherrimas Animadversiones XV. in totidem Celsi loca complectitur, cum his illustrandis, tum vero maxime latinae linguae a nonnullis vocibus, quas Eruditi omnes tamquam certas Celso tribuere, & ejus auctoritate in accuratiora quaeque Le-

xica inferre non dubitabant, repurgandae utilissimas. Harum singulis accedunt laudati Morgagni Additamenta ex Codicum etiam inspectione petita, quibus consentientibus vocem illam in primis *verticillati*, quae occurrit libr. 8. cap. 1. pag. 504. l. 24. ejusque unius loci auctoritate in latina Lexica invecta est, Librariorum oscitantiae deberi, ostendit, cum sit ibi omnino legendum *vertici lati*. Sed id, atque alia in iisdem Epistolis per te leges. Viro enim Modestissimo quidem, sed tamen nostri Amantissimo, exorato, tandem obtinuimus, ut quae in privatum nostrum commodum properante calamo exaraverat, ea in commune Studiosorum omnium, ut nobis placeret, vulgare possemus. Itaque has ambas posteriores Epistolas post breviora Variorum Auctorum in Celsum Scholia collocavimus, futuras procul dubio cum duabus illis prioribus splendidius nostrae hujusce Editionis ornamentum. Vale.

SENA-

SENATORI AMPLISSIMO,

ANDREAE TRONO,

EQUITI,

LEONARDUS TARGA

S. D.

Nihil Veronenſi Civitati optabilius, nihil honorificentius accidere potuit, SENATOR AMPLISSIME, quam ob ſingulare ejus in litteras bonasque artes ſtudium abs te laudari. Cum enim ipſa per ſe laus eximia res eſt, atque omnium quas hominibus homines tribuere poſſunt, praeſtantiſſima; tum praecipuum quemdam ſplendorem affert, cum ab iis viris proficiſcitur, qui ſummo ipſi ſplendore ſunt praediti. Neque nobis verendum eſt, ne, ſi paria reddentes ingenii animique tui ornamenta memoraverimus, affingere veritati aliquid, teque callide, gloriae noſtrae cauſa, extollere videamur. Nam quae multa praeclare egiſti, non ut privatus aliquis tibi ſoli, ſed magna in luce cum egeris, omnibus nota ſunt & manifeſta: quorum

rum illud sane pulcherrimum, ubi tua virtus maxime enituit; cum orta inter Veronenses & Mantuanos controversia est de Tartari fluminis aquis in utriusque nationis agros derivandis. Cum enim a Veneto Senatu missus esses, ut rem totam cognosceres, deque ea cum Viro Praestantissimo Paulo Silva transigeres, cui curam hanc Romanorum Imperatrix demandaverat, ita in eo munere te gessisti, ut solertiam prudentiamque tuam omnes admirarentur. Quippe difficultatibus omnibus, quae multae erant & graves, explicatis, non solum effecisti, turbatae res ut componerentur, verum etiam in futurum prospiciens cavisti, ne eaedem amplius turbari possent. Cujus rei tanta omnium admiratio fuit, ut ingens tuae virtutis opinio jam inde sit consecuta, quae postea in dies magis magisque convaluit, unanimi & constanti civium tuorum testimonio. Ii siquidem te quotidie frequentes adeunt; de rebus dubiis in consilium adhibent; nec alium fere habent, quem ad Senatum referre malint, si quid sit cum rationum momentis, tum referentis auctoritate suadendum. Jure igitur sibi gratulatur haec Civitas, quod talis tantusque vir de ea tam honorifice senseris, eaque de Veronensium ingeniis praedicaveris, quae, ne quis malus invidere possit, silentio libens praetereo. Me quidem adeo moverunt, ut cum primum rescivi, valde civium meorum nomine gavisus sim; quibus illud curae esse certo scio, ut si qua detur occasio, qua se tibi obstrictos publice testentur, eam ne praetermittant. Igitur dum egregii viri, quibus hoc solum abundat, magnum aliquid, ac te dignum moliuntur, ego qui minimum ingenio valeo, novam hanc Celsi editionem, meo studio ac diligentia, quanta a me adhiberi potuit, adornatam, tuo nomini inscribo. Tu vero munusculum hoc libenter accipe, quod se tibi, si non pretio suo, at certe grati animi, meae tibi addictae voluntatis significatione commendat. Vale, nostrisque conatibus favere perge.

AD

A D

L E C T O R E M.

Si qua est ars, quam singulari studio ac diligentia Graeci excoluerint, ea certe Medicina est, quae in Oriente summo semper in honore habita, ex Aegypto, ut ceterae fere omnes, una cum Philosophia in Graeciam migravit. Ea quippe antiquis temporibus sapientiae pars habebatur, & quidem potissima, utpote quae corpori medetur, quocum animus ipse tam arcta societate conjungitur. Qui in ea inter veteres excelluerint, multi celebrantur: quorum praecipuus Hippocrates Cous, tanta vir auctoritate, ut Medicorum princeps etiamnum habeatur. Hujus autem sectator inter Latinos A. Cornelius Celsus, non is quidem ingenio cum illo comparandus, sed scribendi arte atque elegantia procul dubio longe superior. Nam Medicinam totam octo libris complexus, adeo scite in suas partes distribuit, dilucideque explicavit, ut nihil amplius desiderari posse videatur. Itaque valde dolendum est, praeclarum opus idemque utilissimum temporis injuria plurimis mendis, nec sane levibus, refertum ad nostram aetatem pervenisse. Non defuere quidem Viri doctrina atque eruditione praestantes, qui ea tollere conati sint; sed tamen nulla ejus operis editio hactenus apparuit satis probanda, ne Lindeniana quidem ipsa, unde posteriores ceterae derivantur; licet ea unanimi fere consensu omnium optima existimetur. Nam quaedam, quae recte habebant, Lindenius corrupit; alia, corrupta cum essent, ex conjectura, quae plerumque fallacissima est, restituit. Illud vero minime ferendum, quod cum in multis antiquos Codices secutus sit, de eo sigillatim non admonuit; ut dubius incertusque haereas, quaenam sit cuique lectioni fides adhibenda. Tria haec vitia Vir Summus Joannes Baptista Morgagnus jampridem animadvertit, & quid in singulis peccatum sit, editis VIII. in Celsum doctissimis Epistolis, diligenter, ut solet, adnotavit; multis insuper, quae nec Lindenius, nec alius quisquam attigerat, emendatis. Ad haec plura indicavit, quae manifesto depravata sunt, nec tamen perspici potest, quo pacto corrigi queant. Haec cum ita sint, ut Celsus pristinae integritati, quantum fieri potest, restituatur, unde potissimum auxilium petendum est? Nimirum ab antiquis Codicibus, qui si emendati sint, veram scripturam exhibent; si mendosi, homini sagaci interdum indicant. Hac ego persuasione ductus cum superioribus annis iter per Italiam instituissem, Codices mss. consului, qui in Vaticana ac Medicea Bibliotheca asservantur, eosque cum editis (nam hos fere omnes jampridem mihi comparaveram) diligentissime contuli. Atque utinam id facere Morgagnus potuisset! Multo sane pauciora in Celso haberemus,

quae legentibus negotium facesserent. Ego enim, qui doctrina illi sum atque ingenio adeo inferior, multo plus, quam initio speraveram, ex eorum collatione profeci. Nec tamen omnes sunt ejusdem notae. Sed hi cujusmodi sint, & quae cujusque aetas atque auctoritas, Index ostendet, quem huic epistolae subjiciam. Illud modo affirmare possum, eam me Celsi editionem dare, in qua vix ullus sit nostris conjecturis locus. Etenim in ea nihil fere reperitur, quod ex iis Codicibus, quos supra dixi, aut manuscriptis, aut editis petitum non sit. Quoniam vero e manuscriptis antiquissimus est Codex Mediceus Primus, illud curavi, ut quae in eo scripta sunt, pleraque, etiam si vitiosa essent, adnotarentur. Quid istuc, inquies? Scilicet ut perspicacior aliquis ex iis ipsis veram, si fieri possit, lectionem eliceret: quae causa fuit quamobrem ex aliis quoque Codicibus variantia excerperem. Porro singulos libros in capita capitumque sectiones divisi, ut Lindenio placuit, lemmatibus tantum rejectis; eo quod Celsi loca ex ejus editione afferri solent, quae ubique fere usu recepta est, omnesque Bibliothecas occupat. Atque ego ejus editionis celebritati hoc quoque dedi, ut in quibus a nostra discrepat, singula describerem; ne ab ullo, qui postremam hanc habet, prior illa desideretur. Ceterum ii libri in Codice Mediceo Primo, cujus magna utique auctoritas est, una eademque serie continenter sunt scripti: ex quo colligi posse videtur, divisionem illam antiquam non esse. Ea certe, ut plerumque non sit inepta, a veterum Scriptorum ingenio maxime abhorret, atque adeo ipsius Celsi, cujus ea non minima laus, quod res diversas ac suapte natura separatas singulari artificio conjunxerit. Itaque si quando ille caput nominat, vox haec eo sensu fortasse accipienda est, quo illam Latini Scriptores usurpant, ut res quasdam significent ab aliis distinctas, haud tamen ab iisdem prorsus sejunctas atque distractas. Hujusmodi sunt *capita epistolae* apud Tullium, Suetonium, aliosque.

Ex iis, quae hactenus dicta sunt, satis apparet, id unum mihi curae fuisse, ut Celsi textum quam emendatissimum darem; cum Auctor miro orationis nitore ipse per se perspicuus nullo egeat commentario. Equidem non negaverim quaedam esse vocabula artis propria, quae aliquid habeant obscuritatis; sed iis explicandis Lexicon Celsianum sufficere existimabitur, si tantum erit otii, praesertim valetudine tam infirma crebrisque adeo tentationibus vexata, ut quod dudum inchoatum est, possim aliquando perficere. Vale.

IN-

I N D E X

LIBRORUM MANUSCRIPTORUM, EDITORUMQUE, QUI IN CELSI EMENDATIONE ADHIBITI SUNT.

L I B R I MSS.

CODICES MEDICEI. Hi omnes Florentiae in Bibliotheca Medicea ad D. Laurentii aſſervantur; ac ſunt numero ſeptem, id eſt I. II. III. IV. V. VI. VII. plutei LXXIII PRIMUS idem ille eſt Mediceus Codex, quem Rhodius Cocchiusque laudarunt: alter in adnotationibus ad Scribonium Largum, atque in Lexico Scriboniano; alter tum in calce Etruſcae Diſſertationis de Anatome, tum in Graecorum Chirurgorum editione, ubi mantiſſae loco dedit variantes octavi libri lectiones ex hoc Codice excerptas. Is omnium eſt antiquiſſimus, quippe ſcriptus Saeculo XII. ineunte, eoque nomine ceteris anteferendus. Librorum in capita diviſio in eo nulla eſt: ſunt tamen tituli plures margini adſcripti. Quaedam etiam inter verſus ad corrigendum addita, ſed omnia fere prorſus inepta. Vid. adnot. 4. 8. ad Prooemium lib. 1. & adnot. 48. ad cap. 7. lib. 2. Anno MCCCCLXV. Baptiſta Palavicinus Regienſis Epiſcopus illum emendandum ſuſcepit; in quo tantum ſibi licere voluit, ut alium plane fecerit. Uſus eſt autem *vetuſtiſſimo & corruptiſſimo*, ut ipſe ait, *exemplari:* ex quo colligi poteſt, nonnulla illum conjiciendo immutaſſe. Ceterum id exemplar ei perquam ſimile fuiſſe videtur, unde Medicei reliqui derivantur. SECUNDUS. TERTIUS. QUARTUS. QUINTUS. SEXTUS. SEPTIMUS adeo inter ſe conſentiunt, ut ab uno eodemque exemplari profecti videantur. Scripti omnes ſunt Saeculo XV. ſed TERTIUS ceteris paulo eſt antiquior. In QUARTO gemina ſcriptura multis locis occurrit: altera a librario, cujus tantum ratio habenda eſt; ab emendatore altera, quae Codicem PRIMUM, aut Palavicini emendationem fere exprimit. QUINTUS & SEXTUS ſcripti fuerunt Florentiae ab Antonio Marii F. An. MCCCCXXVII. &

 MCCCCLIII.

MCCCCLIII. videturque horum postremus ex TERTIO descriptus, cum quaedam in utroque sint menda, quae in aliis Codicibus non apparent. SEPTIMUS scriptus est a Nicolao Nicolio, isque alia manu appositas habet variantes lectiones ex Codice I.

CODICES VATICANI Hi totidem sunt quot Medicei, ac Romae asservantur in Vaticana Bibliotheca. PRIMUS est Urbinas CCXLIX. scriptus Saeculo XV. SECUNDUS Otthobonianus MDLIII. Scriptus is fuit Vincentiae Anno MCCCCLVIII. TERTIUS Urbinas MCCCLVII. Scriptus fuit Saeculo XV. QUARTUS Vaticanus MMCCCLLXXI. Scriptus fuit a Palavicino, ut disticon quoddam ostendit ei praefixum: posteaque ab eodem emendatus ope *vetustissimi* illius & *corruptissimi exemplaris*, quo in Medicei I. emendatione usus est. QUINTUS Vaticanus MMCCCLXXII. Scriptus fuit Anno MCCCCLXVI. SEXTUS Vaticanus MMCCCLXXIII. Scriptus fuit Saeculo XV. Videtur autem ex Mediceo I. fuisse descriptus post Palavicini emendationem. SEPTIMUS Vaticanus MMCCCLXXIV. Scriptus hic quoque fuit Saeculo XV.

L I B R I   E D I T I.

Editio Nicolai, sive princeps Florentina Anno MCCCCLXXVIII. Hanc procuravit Bartholomaeus Fontius, isque Codicem Mediceum IV. ut illum interpolavit emendator, secutus videtur. Vid. adnot. 83. ad cap. 1. lib. 1. adnot. 91. ad cap. 2. ejusdem lib. adnot. 93. ad cap. 7. & adnot. 15. ad cap. 14. lib. 2. adnot. 59. ad cap. 28. sect. 2. lib. 5.

Editiones quatuor Venetiis habitae: prima apud Joannem Rubeum An. MCCCCXCIII. secunda apud Philippum Pinzium Anno MCCCCXCVII. tertia apud Lucam Antonium Juntam Anno MDXXIV. quarta in Aedibus Aldi & Andreae Asulani Soceri Anno MDXXVIII. ex emendatione Joannis Baptistae Egnatii. Priores tres nihil fere discrepant a principe Florentina, unde videntur descriptae. In Aldina loca quaedam, quae in illis corrupta ferant, ex Codice Ms. restituta sunt; sed alia invicem, quae recte habebant, corrupta. Nimirum Codici illi nimium tribuit Egnatius; sibique etiam fortasse plus aequo indulsit.

Editio Joannis Caefarii. Haganoae apud Joannem Secerium Anno MDXXVIII. In hac editione quaedam ita prorfus reftituta leguntur, ut in Aldina. Mira fane confenfio, nifi quid fubdole factum eft; cum utraque editio eodem anno, eodemque menfe abfoluta fit, ut altera ad alterius exemplum exigi non potuerit. Ceterum Caefarius alia infuper emendavit, eaque non ex Msf. fed ex conjectura, ut ex ejus Praefatione fufpicari licet: idemque fcholia quaedam, & nonnullas variantes lectiones adjecit.

Eadem Salingiaci recufa apud Joannem Soterium An. MDXXXVIII. fed mendis pluribus deformata.

Editio Joannis Ruellii. Parifiis apud Chriftianum Wechelium Anno MDXXIX. Ruellius in plerisque Caefarium eft fecutus. Quae ipfe mutavit, pauca funt, eaque ex Mfs. fere fumpta.

Editio Lugdunenfis An. MDXLII. apud Sebaftianum Gryphium. Qui hanc editionem adornavit, Aldina & Caefariana An. MDXXXVIII. maxime ufus videtur; atque ubi alterutra variat, quandoque adnotavit. Pleraque Caefarii fcholia, fuaque etiam nonnulla adjecit.

Editio Guilielmi Pantini. Bafileae apud Joannem Oporinum An. MDLII. Duas tantum editiones confuluit Pantinus, Aldinam fcilicet & Caefarianam An. MDXXXVIII. ex quibus tertiam confecit, quae cum Gryphiana fere convenit. In enarrationibus conjecturas attulit, quibus loca quaedam, quae ipfi corrupta videbantur, reftitui poffent.

Editio Roberti Conftantini. Lugduni apud Guilielmum Rovillium An. MDLXVI. Haec editio a Gryphiana vel Pantiniana vix differt; nifi quod pauca quaedam habet ex Ruelliana. Verum plurimis adnotationibus referta eft, quibus emendatur Celfus, illuftraturque. Earum, quae ad emendationem pertinent, duo genera funt: alterum ex antiquis Codicibus manufcriptis, editisve; alterum ex conjectura ortum, quod quaedam etiam comprehendit prius a Pantino animadverfa.

Editio Henrici Stephani, id eft Medici Principes &c. Parifiis Anno MDLXVII. Stephanus Aldinam editionem in plerisque expreffit; in aliis Ruellianam, quibusdam de fuo paffim adfperfis.

Editio Balduini Ronffei. Lugduni Batavorum apud Francifcum Raphelengium An. MDXCII. Nihil Ronffeus in textum intulit, quod non in aliqua priorum editionum inveniretur. Quin ea ipfa, quae margini adfcripfit, nova non funt, fed ab aliis fumpta; in primis a Conftantino, cujus fere omnes adnotationes exfcripfit. Enarrationes quidem addidit in feptem

 pofterio-

pofteriores libros (nam in priore iis ufus eft, quas Hieremias Thriverius Brachelius antea vulgaverat) ubi emendationes quasdam ex conjectura propofuit.

Editio Joannis Antonidae Lindenii. Lugduni Batavorum apud Joannem Elfevirium An. MDCLVII. Ufus eft Lindenius tum Codicibus manufcriptis, tum plurimis editionibus, tum, praeter fuas, Nancelii, Scaligeri, Foëfii, aliorumque conjecturis; quibus multa, quae antea corrupta erant, reftituit. De hac tamen editione vide epiftolam ad Lectorem.

Editio Theodori Janf. Almeloveenii. Amftaeledami apud Joannem Wolterfium An. MDCCXIII. Eadem eft atque Lindeniana, fed adnotationibus, locis, ut vocant, parallelis, fcholiisque tum aliorum, tum etiam fuis ab Almeloveenio ornata.

Eadem recufa Patavii apud Jofephum Cominum An. MDCCXXII. adjectis tribus Jo. Bapt. Morgagni in Celfum epiftolis. Item Lugd. Batav. apud Jo. Arnoldum Langerakium An. MDCCXXX. una cum quibusdam Morgagni epiftolarum capitibus, ac trium veterum editionum collatione. Item Bafileae apud Jo. Rudolphum Thurneifenium An. MDCCXLVIII. cum eadem collatione, ac notis integris Joannis Caefarii, Roberti Conftantini, Jofephi Scaligeri, Ifaaci Cafauboni, Joannis Baptiftae Morgagni. Denique Patavii iterum apud Jofephum Cominum An. MDCCL. in qua editione ad cetera omnia, quae in priore Cominiana, epiftolae fex accedunt Jo. Bapt. Morgagni, numquam antea vulgatae.

JOAN-

JOANNIS LUDOVICI BIANCONII
EPISTOLA
DE
CELSI AETATE.

SAMUELI ET JOANNI, FRATRIBUS LUCHTMANNIS,
DILIGENTISSIMIS
IN LYCEO
LUGDUNI BATAVORUM
TYPOGRAPHIS,

JOANNES LUDOVICUS BIANCONIUS,
POTENTISSIMI ELECTORIS SAXONICI
AD SUMMUM PONTIFICEM
LEGATUS, S. P. D.

De vestra, quam de me, deque meis rebus geritis, opinione multum vos amo; siquidem postulatis a me epistolas illas, quas de Aulo Cornelio Celso paucis abhinc annis ad Hieronymum Tiraboschium, Italicae litterariae historiae conditorem, dederam. Verumtamen nec rei vestrae consentaneum esset, nec eruditorum exspectationi responderet fortasse, quam animo designastis, earumdem epistolarum ex Italico in Latinum idioma conversio, ex qua veluti Prolegomena coalescerent, quibus ornetur elegans, quae nunc prela vestra exercet, Celsi nostri editio. Prolixae enim admodum otianti mihi exciderunt, ac facile sivi abire interdum orationem meam tamquam in diverticula, ad quae veluti amicitia invitabar; ut proinde de Celso dumtaxat sollicitis extranea haec non nisi molestiam crearent. Eas siquidem exarandas suscepi, dum in agro Perusino rusticarer autumnalibus feriis in

in delicio nobilissimae Ansideiae gentis, in quam tunc matrimonio convenerat Friderica ex duabus meis natis major; quod vobis facile comprobabit, aliud esse animi caussa amicum alloqui, aliud publice verba facere, quando quidem, qui Prolegomena veterum Auctorum editioni, quae Batavicis typis excudatur, praefigat, universam litterariam Europam alloquatur.

Haec mecum animo versans in eam sententiam veni, ut vobis, mihique rectius consultum putaverim, si rursus ad vos ipsos brevi oratione conscriberem ea omnia, quae unice ad Celsi historiam plenius exornandam pertinerent, quaeque a vobis tradi poterunt eruditissimis, qui vobis adsunt, viris, qui ea, quae exoptatis, Prolegomena ex peculiaribus hisce meis cogitatis conficiant.

Critici omnes usque adhuc inter argentei saeculi, sive principatus Tiberii Aug. Scriptores Cornelium Celsum unanimi sententia collocarunt, qui tamen, ut ego censeo, ad florentissimum aurei saeculi apicem sit referendus, ad primos nimirum Augusti annos, quibus caeteris praestabant Virgilius, Horatius, aliique his & virtute, & aetate pares. Quod ut facile agnoscatis, mecum vos convertite ad Quinctilianum, Auctorem sane gravissimum, & apprime accuratum, in iis praesertim, quae artis suae historiam attingunt, qui scilicet testatur, Cornelium Celsum Artium suarum libros ante Gallionem Patrem exarasse. (1) Gallionis Patris aetas facile se prodet, si perpendatur, ipsum fuisse jam aptum ad judicium ferendum de Romanis Oratoribus, antequam mortem oppeteret Messala Corvinus; quando quidem penes Senecam Rhetorem sermo occurrat, quem ipse cum Messala contuli. (2) Verum tamen Messala, etsi Eusebii Chronicon errore prorsus manifesto ejus mortem circa postremos Augusti annos statuat, fato functus est circa dimidium imperii Augusti, ut nobis diligentissimus

(1) Scripsit de eadem materia non pauca Cornificius atque Stertinius, nonnihil Pater Gallio, accuratius vero priores Gallione Celsus & Lenas, & aetatis nostrae Virginius. *Quinct. Lib.* 3. *Cap.* 1.

(2) Quaerebat a Gallione Messala, quid illi visus esset Nicetes? *Seneca Suasoria III.*

mus vetus Auctor indubiam fidem facit. (3) Ovidius ipse nobis testatur, Romae se hujus neci interfuisse, ejusque parentalia adspexisse. (4) Quare si Gallio is erat, qui eloquentia claresceret ante dimidium regni Augusti, & in vivis adhuc agente Messala, illud sane consequitur, Celsum, qui illum antecessit, exstitisse primis ipsis Augusti annis, ea nempe aetate, qua Virgilius et Horatius praecellebant.

Si haec auctoritas tanti non est, quae veterem elevet opinionem, altera in medium procedat. Ex variis Celsi ipsius locis colligitur, Artes suas ipsum concinnasse paucis prorsus annis a Themisonis ex Laodicea, qui Romae medicinam faciebat, interitu; siquidem ad eum provocans non aliter meminit, quam *nuper Themison.* (5) At si ex naturae lege calculi ineantur, certe Themisonis obitus non multo longius, quam ad annum U. C. DCC. amandari poterit; atque hoc est potissimum rationis momentum. Themison praeceptorem audiverat Asclepiadem. Verum ex Ciceronis testimonio Asclepiades Medicus ante illum annum occubuerat, quo esse desiit Licinius Crassus sibi summopere amicitia conjunctus, anno nempe DCLXIII; (6) Quare Themison eo temporis, quo suus praeceptor interiit, annum saltem aetatis suae XXX., ut conjici potest, agebat; quod eo verosimilius fit, quod ante Asclepiadis obitum lucubrationes nonnullas emiserat, eique magno medicae artis nomine Romae successerat. (7) Non ergo absonum fuerit, Themisonis ortum statuere circa annum DCXXX. At vero, ut Celso affirmanti ipsum ad senectutem pervenisse obsecundemus, annos

(3) Nam Corvinus in medium usque Augusti principatum, Asinius paene ad extremum duravit. *Dialogus de caussis corruptae eloquentiae.*

(4) Cui (*id est Messalae*) nos & lacrimas, supremum in funere munus,
Et dedimus medio scripta canenda foro.
Ovidius ex Ponto, Lib. I. Epist. 7. vers. 29.

(5) Ex cujus successoribus (*id est Asclepiadis*) Themison nuper ipse quoque quaedam in senectute deflexit. *Cels. Praefatione 6. & alibi.*

(6) Neque vero Asclepiades is, quo nos Medico amicoque usi sumus, tum cum eloquentia vincebat caeteros Medicos, in eo ipso quod ornate dicebat, medicinae facultate utebatur, non eloquentia. *Licinius Crassus apud Cicer. de Oratore Lib. I. Cap. 14.*

(7) Auditor ejus (*id est Asclepiadis*) Themison fuit, qui quae inter initia sua scripsit, illo mox recedente a vita, ad placita sua mutavit. *Plin. Lib.* XXIX. *Cap.* 1.

*****

annos LXXX. eumdem mortis tempore egiſſe concedamus; ad quam ſane aetatem paucis pertingere, ut Celſus ipſe prodit, eo tempore datum erat. (8) Quare hinc conſequetur, Themiſonem haud ſerius, quam circa annum U. C. DCCX. naturae debitum ſolviſſe. Quod ſi recte ſtet, illud etiam ſtabit, Celſum ingerentem illud *nuper Themiſon* ſatis perſpicue oſtendere, ipſum non multo poſt annum DCCX., quem deſignavimus, Artes ſuas elaboraſſe: quod commode primis Auguſtei imperii annis reſpondet, ut etiam Quinctiliani auctoritate colligi, ſuperius declaravi.

Nec tamen ſola haec ſunt rationum momenta, quae meae ſententiae ſuffragentur; quin potius alia adſunt, ad quae vos nunc attendere aequum eſt. Perpendite, quaeſo, Celſum, contexentem in elegantiſſima ad ſuos de Medicina libros Praefatione & Graecae, & Romanae Medicinae hiſtoriam, in Themiſone ipſam abrumpere, neque ultra progredi; atque, ne ambigi poſſet, an illic revera Medicae artis ſui temporis hiſtoria ceſſaret, haec memoranda verba ſubdidit: *Et per hos quidem maxime viros ſalutaris iſta nobis profeſſio increvit.* At vero Plinius eamdem hiſtoriam conſcribens poſt Themiſonem ponit Antonium Muſam, qui eum ſubſequutus eſt, (9) egregium hominem, novorumque in hac arte progreſſuum auctorem. Ex hoc ſane fit palam, Celſum ſcribendo antevertiſſe magnam Antonii Muſae celebritatem, quemadmodum eamdem, multo tamen ſerius, conſequutus eſt Plinius. Nec ante annum DCCXXXI. ad tantum gloriae apicem venit Antonius Muſa, qui nimirum hoc anno Auguſtum jecinoris vitio laborantem, & ad deſperationem redactum frigidis balineis curavit, ut ex hiſtoricorum narratione cognovimus. Quapropter perſpicuum omnino eſt, Celſum ſua ſcriptis mandaſſe ante annum

(8) Itaque multiplex iſta medicina neque olim, neque apud alias gentes neceſſaria, vix aliquot ex nobis ad ſenectutis principia perducit. *Celſus in Praefat.*

(9) Auditor ejus (*id eſt Aſclepiadis*) Themiſon fuit, qui quae inter initia ſcripſit, illo mox recedente a vita, ad ſua placita mutavit. Sed & illa Antonius Muſa ejusdem auctoritate divi Auguſti, quem contraria Medicina gravi periculo exemerat. *Plin. Lib. XXIX. Cap. I.*

annum DCCXXXI., quo vertente adhuc inter vivos erant Virgilius, Horatius, aliique aurei faeculi fcriptores. His addite, numquam in Celfi operibus occurrere Antonii nomen, etfi auctorum citationibus adeo indulgeret Celfus, ut nimirum in VIII., qui adhuc fuperfunt, ejusdem libris C., & amplius Auctores, huic epochae tamen anteriores, laudentur: quo fane momento novus opinioni meae calculus accedit. Qui enim ipfe Mufam filentio praeteriiffet, quem fama jam longe celebrabat, quemque tot alii honorifice laudabant, fi ejus fcriptioni fuppar, vel pofterior exftitiffet? Nota res eft, ftatuam Mufae viventi juxta fignum Aefculapii pofitam fuiffe, ipfumque nova facie Romanam Medicinam donaffe, novis inductis medicamentorum a fe concinnatis compofitionibus, quas nobis fervavit praecipue Galenus.

Poftremo illud infuper accedit, Celfum, ex cujus teftimoniis fententiae meae robur adjicere nunc enitor, luculenter prorfus monere, (10) nihil effe jecoris morbis magis noxium, aut infeftius, quam frigidorum remediorum medicinam. At fi recens fuiffet Augufti ex hepatico morbo ad falutem reftitutio, quam Mufa frigidorum balineorum ufu obtinuit, quis adeo imprudens fuiffet, ut in Augufti confpectu, & intra Urbis moenia rei tam memorabili, quam felix exitus comprobaverat, quaeque univerfo orbi innotuerat, notam inferre, aut falfi fufpicionem affundere auderet? Stet ergo, Celfum eo tempore fcripfiffe, quo nondum jecinoris vitio affectus fuerat Auguftus.

Forte alicui nafci fufpicio poffet, Celfum Antonii mentionem confulto omififfe, quod ex Dionis teftimonio (11) ipfe paucos poft menfes ab Augufti ex morbo recreatione in magnum incidit nominis difcrimen ob acerbo fato fubreptum Marcellum, fororis filium, et generum Augufti, quem eadem, qua ipfum juverat, methodo, frigidis nempe balineis, fanare voluiffet. At, quod Dionis

(10) *Dio Caffius Lib. LIII.*

(11) Abftinendum utique eft ab omnibus frigidis; neque enim res ulla magis jecur laedit. *Celfus Lib. IV. cap. 8.* *Eodem loco ingeruntur potius ab ipfo* forbitiones, omnesque cibi calidi.

nis pace sit, qui duorum saeculorum intervallo a re ipsa abest, haud sane Marcellus in frigidis occubuit, sed ad Bajarum balnea, quae calidissima sunt; quod Propertii, auctoris synchroni, et domus Augustae, quam funus afflixit, familiarissimi, auctoritate comprobatur. (12) Servius etiam fidem facit, Marcellum Bajis fato concessisse; nec ab eo, neque ab alio quoquam vel Musae, vel frigidorum mentionem fieri videmus. (13) Sed licet veritate ipsa sustentaretur inclementior Dionis in Musam nota ac contumelia, tamen poterat ejus saltem nomen Celsus usurpare, ut ejus curam improbaret, aliosque ab ea absterreret. Praeterquam quod ne de balineis quidem frigidis ex professo loquitur Celsus, ex quo sane id elicitur, nondum eorum usum, eo scribente, invaluisse; nec alius profecto, ex mea sententia, quam Musa, primus eadem vel invexit, vel commendavit. Quare non amplius Celsi de Musa silentium ad iniquum Marcelli funus, et ad Musae infamiam referatur; quod nimirum non alii rei, quam temporis, quo Celsus scripsit, et quo Musa floruit, intervallo est tribuendum. Sed ne inaniter tempus teramus oppugnantes objectionem, quae Dionis commento nititur, praestat potius ad alias descendere, quae graviores videntur; ac primum eam attingere, quae a Columella, auctore gravissimo, peti posset, qui nimirum sub Claudii imperio, cujus libertus fuit, libros suos perfecit. Ab ipso quidem Celsus vocatur *temporum nostrorum auctor*. At si recte hic locus perpendatur, facile quisque intelliget, nullum ex eo detrimentum sententiae meae inferri. Columella libros suos concinnavit provectiori aetate, quod non semel per se ipse innuit. Poterat igitur ipse, declinante Augusti principatu, juventute florere; et si hoc non negatur, ut revera negari non potest, quae ratio impedit, quominus Celsus, licet prima aetate se ad scribendum applicuerit, vitam tamen usque ad ultimos Augusti

(12) *Propertius Lib. III. Elegia IV.*
(13) *Servius Lib. VI. Aeneidos versu 862.*

ſti annos produxerit. Integrum proinde mihi etiam fuerit, temporum meorum auctores appellare Scipionem Maffeium, et Ludovicum Antonium Muratorium, utrumque mihi neceſſitudine conjunctum, licet ipſi aliqua operum ſuorum volumina forte XXX. annos ante, quam naſcerer, in publicum emiſiſſent. Monemur ab auctore Dialogi *de cauſſis corruptae eloquentiae*, Veſpaſianum congiarium dediſſe legionibus Romanis, in quibus adhuc milites, qui illud et ab Auguſti manibus perceperant, recenſebantur. Neque ſane erat, quod et hos prohiberet, quominus ab ipſis ſalutaretur Auguſtus, ſi libuiſſet, *temporum noſtrorum Caeſar*; quod ſane complectitur majus annorum intervallum, quam quod inter Celſum, et Claudii tempora, quibus ſcribebat Columella, interceſſit.

Nec aliter me expediendum cenſerem ab objectione, quam quis mihi ex Scribonii Largi Claudio imperante viventis auctoritate crearet. Narrat ſiquidem Scribonius, ſermones ſe conſeruiſſe cum eodem illo Atimeto, qui Caſſio Medico (14) eo ipſo tempore, quo Celſus ſcribendo vacabat, vita functo remedia apparabat. Verum ſi juvenilem aetatem agebat Atimetus, cum Caſſius mortem oppetiit (quae non multum Celſi tempora anteceſſit), atque ſi longius vitam protraxit, ut veroſimile eſt, nihil erit, quod impedire poſſit, quominus cenſeamus, Scribonium Largum adhuc juventute florentem cum Atimeto verba feciſſe Aliud enim eſt, alterum alteri aetate aequalem eſſe, aliud, tempore. Scilicet Scriptor Dialogi, quem ſupra laudavi, *de cauſſis corruptae eloquentiae*, ait, ſibi, dum in Britannia degeret, (15) cognitum fuiſſe militem, qui teſtabatur, ſe vidiſſe Julium Caeſarem, cum e navi eſcendens hanc inſulam tenuit. Videt porro unusquisque, haec duo temporum ſpatia longe majora eo, quod inter Atimetum, et Scribonium Largum proceſſit. At multo validior ex Plinii loco difficultas creari poterit, ſi ex prima fronte judicetur. Ubi de morbis recens

(14) Scribonius Largus Comp. XX.

(15) Ipſe ego in Britannia vidi ſenem, qui ſe fateretur et pugnae interfuiſſe, qua Caeſarem, inferentem arma Britannis arcere litoribus, & pellere aggreſſi ſunt.

recens (16) invectis loquitur Plinius, narrat colum, Tiberio principatum tenente, Romam invectum, immo Imperatorem ipsum omnium primum impetitum ab illo fuisse. Cum vero Plinius dolorem coli alibi colum nominet, crediderunt omnes eruditi, κωλικὸν Tiberii temporibus prima vice Romam, immo Italiam expertam esse. Quare illud consequi videretur, Celsum, qui docuit (17), quibus remediis coli dolor juvetur, Tiberio jam imperante de medicina libros conscripsisse. Verumtamen quis sibi in animum inducat, morbum adeo familiarem, quem flatus, et noxiae ciborum qualitates gignunt, haud supparem esse humanae naturae conditae, ut nimirum censentur febris, stomachi infirmitas, tormina intestinalia, ceteraque id genus? Cui enim credibile fiat, coli dolorem ex Pandorae pyxide tunc solum in hominum perniciem exsiluisse, Tiberio imperante, praesertim cum Romae, inter strepitum, ac luxum, ciborum intemperantia, coenarum splendor, ebrietasque multo ante invaluerit? His addite, Celsum ipsum nobis testari, hujusmodi morbum, alio licet sub nomine, a Diocle Carystio, scriptore sane antiquiore, memoratum fuisse. (18) Plinius insuper, qui pluries de Carystio loquitur, jam et illum plane noverat; quandoquidem quae nondum innotuerunt, haud fieri possit, ut describantur. Quare illud aliquis suspicari facile poterit, textum ipsum Plinii heic vitio aliquo laborare, sed quod ad remotiorem aetatem pertineat. Neque sane mirum cuiquam videri debet, errores hujusmodi in veteres auctores, soluta oratione praesertim utentes, irrepsisse; siquidem prosodiae leges eosdem a carminibus facilius prohibuerunt, integrioresque autographorum lectiones in veterum Poëtarum operibus servaverunt. Novimus Tullium ipsum idcirco questum esse, quod et ipsius aetate Latini codices circumferrentur mendis corrupti, quae sibi eorundem sanandorum sollicito molestiam creare affirmabat. Quare nil mirum, si aliter legant plures ex veteribus Plinii codicibus, et Vaticani praesertim *tolum* legendum eo loci exhibeant.

His

(16) Plinius Lib. XXVI. Cap. 1.
(17) Lib. I. Cap. 7.
(18) Celsus Lib. IV. Cap. 13.

His accedit, ex quinque novis morborum generibus, quae eo loco Plinius recenset, quatuor externa, et contagiosa esse, at vero unum esse, quod internum sit, et non contagiosum, a Plinio sub *coli* nomine designatum. Quare absonum videri poterit, Plinium, qui quam accuratissimum in naturali historia se praebet, a novis morbis externis ad internum progredi, nihil lectorem de gradu suo commonefacientem. Primus, qui ab eo describitur, recens externus morbus, lichenis est, sive mentagra, quae Romae innotuit Tiberio imperante, quemadmodum ex corrupta Pliniani textus lectione coli dolorem innotuisse contendi posset. Heic ergo animadvertere vos volo, Celsum, qui morbos multo exiliores complexus est, Lichenem, quae longe gravior erat, minime attigisse: ex quo colligi debet, ipsum hujus morbi in Urbem irruptionem scriptis suis antevertisse. Ceteri vero recentes morbi a Plinio memorati, carbunculus nempe, et elephantiasis, a Celso ipso designantur, utpote eodem antiquiores; at reticetur gemursa, quae cito evanuit, neque amplius vigebat, cum Celsus de re medica scriberet. Plinius siquidem auctor est, gemursae nomen ipsum jam oblivione interceptum; quod aetate superiore eamdem obsoletivisse ostendit, ut nemo non videt. Quo ergo morbi genere, si coli dolor excludatur, omnium primum tactum Tiberium existimabimus? Hanc certe cognitionem nobis invidit antiquitas: at illud novimus, Tiberium habuisse vultum ulcerosum, et tumoribus foedatum, ipsosque humeros crustis, et cicatricibus scatentes, ut nobis prodiderunt Suetonius (19) Tacitus (20) et Julianus Imp. (21) Forte haec omnia nil aliud fuerunt, quam vestigia recentis illius morbi, quem omnium primus Tiberius expertus est, quique nos nunc divinantes tenet. Galenus etiam meminit medicamenti cujusdam adversus Tiberii herpetes. Quare illud tandem statuatur, coli dolorem haud morbum esse

(19) In Tiber. Cap. 68.
(20) Annal. Lib. IV. Cap. 57.
(21) In Caesaribus.

esse posse, qui tantum Tiberii aetate Romae emerserit, et in voce *colum* mendo laborare vulgatum Plinii textum, quod tamen usquedum inobservatum tamquam in fundo suo cubavit. Incassum ergo ex hoc loco arguere quis vellet, Celsum non ante Tiberii tempora de re medica libros exarasse.

Celso ad Augustei saeculi culmen restituto, illud restat, ut quae ejusdem fuerit conditio, quaeque ipse elaboraverit opera, quae sane plura fuerunt, perquiramus. Nulla res facilius, quam nomina, quae quis gerat, conditionem hominis patefacit. Neque quis sibi persuadeat, ipsum appellatum fuisse Aurelium Cornelium Celsum, ut produnt fere omnes recentes codices, et typis consignata volumina. Vetustior sane Celsi operum codex, qui nunc prostat in bibliotheca Vaticana, non aliter illius nomen profert, quam quod elegantibus Romanis litteris exprimitur AULUS CORNELIUS CELSUS. Hic quidem titulus rem omnem conficere videtur. Ceterum eruditis praenomen *Aurelius* male audire debuerat, utpote quod, gentilitii nominis relicta sorte, ad praenominis vicem declinare non nisi incondite et invito antiquitatis genio nequiret; cum praesertim hominis ex Cornelia gente praenomen esse eo vel maxime repugnaret.

Celsum ad nobilissimam Corneliam gentem pertinuisse, monumentis, quae nobis fidem faciant, caremus; quod etiam dictu difficilius fit, si perpendamus, hanc ipsam gentem pluribus eidem obsequio, et amicitia conjunctis nomen suum tribuisse. Praeter illum ingentem decem mille hominum numerum, quos Corneliorum nomine Sylla, qui ea gente censebatur, donaverat, sola litteraria respublica plures alios, quibus forte nihil cum nobili ejusdem conditione commune erat, ostendit. Tales sunt Cornelius Balbus, Cornelius Nepos, Cornelius Gallus, Cornelius Severus, Cornelius Tacitus, ceterique. Nec forte alius, quam Cornelius aliquis, fuit etiam Verres, Siciliae direptor potius, quam praetor; siquidem eidem objicit Tullius, Cornelios ab eo creatos perplures scelestos homines, ac inter ceteros Artemidorum sui ipsius Medicum, et praeclarum insuper furem, tum

et

et alium officio Lictorem, qui ipsum lenonia arte demerebat. Heic vero advertere vos moneo, minime novum in Corneliorum gente fuisse Auli praenomen, sicut et Celsi cognomen, ut ex antiquis scriptoribus, et praesertim ex fastis consularibus cognoscere licet.

Ingenuo vero, et liberali genere satum Celsum fuisse, facile evincitur ex triplicis nominis usu, qui rarior erat inter libertos. Tum magis comprobatur ex honestatis, commiserationis, ac pudoris significationibus, quas passim in suis operibus exserit, quaeque liberalis educationis indicia haberi consueverunt, nec immerito. Graviter enim damnat Medicorum quorundam crudelitatem, qui hominum viscera investigaturi adhuc spirantes, quos jam morituros Reges multo atrociores ipsis tradiderant, aperiebant. Laudat Hippocratis ingenuitatem, quem non puduisset erroris confessio, qui se nimirum a suturis deceptum fassus fuerit, dum, specillo in quosdam naturales sinus demisso, opinionem fracti ossis in cranio frustra fecit. Veniam praefatur vocabulorum ad partes obscoenas spectantium, quae eidem usurpare necesse foret, quaeque bene moratos homines dedecere intelligebat. Ita nimirum loquitur, ut quidquid ab eo profertur, non nisi honeste proferatur.

An Romana civitate donatus fuerit, nemo inter veteres scriptores nobis prodidit, cum nemo Romanum salutaverit. Roman tamen incoluisse, clarissime patet, cum innotuisse sibi Themisonem, Cassium, aliosque praeclaros Medicinae professores, qui Romae morabantur, aperte testetur. Docti enim homines ea aetate ad imperii metropolim accedere consueverant, quam et communem patriam, et universale omnium centrum, ut fere semper habita est, existimabant.

Celsus ita se scribendo exercuit, ut fere encyclopaediam in plures libros divisam, quae artes singulas illustrabat, confecerit. Non aliter namque libros suos inscripserat, quam *Artes*, quarum unaquaeque in peculiares libros dividebatur. Certiores hac de re nos facit titulus, quem fere codices omnes servaverunt hoc modo conceptum: *Artium A. Cornelii Celsi Liber* VI. *Medicinae vero primus.* De agrorum cultura erant V. qui praecedebant, libri,

****** quemad-

quemadmodum initio operis, quod eſt de re medica, edocemur, ubi haec leguntur: *Ut alimenta ſanis corporibus agricultura, ſic ſanitatem aegris medicina promittit.* Dein in operis curſu dicens, *ut de pecoribus propoſui*, ruſticas res ſe prius tractaſſe ſatis innuit. Nimirum monuerat nos Columella (22), Celſi agriculturam quinque libris contineri. Rhetoricam vero ſeptem a Celſo libris pertractatam fuiſſe, teſtatur vetus Juvenalis Scholiaſtes; (23) at an octo de medicina libros proxime ſubſequuta fuerit, nos omnino latet. Quas inſuper artes Celſus ſcriptis ſuis complexus fuerit, ex quibus inſignis haec doctrinarum encyclopaedia coaleſceret, non ii ſumus, qui monumentorum teſtimonio deſtituti certo affirmare poſſimus. Ceterum Quinctilianus nobis fidem facit (24) Celſum de hiſtoria, de legibus, et de re militari libros edidiſſe, qui tamen qua ratione ceteris Artium libris reſponderent, non facile aſſequor: cum iſtae facultates appellari artes non poſſint. Fieri potuerit fortaſſe, ut a ceteris ſejunctae ab ea, quam dixi, encyclopaedia, cum qua nihil ipſis commune erat, abfuerint. Hipponenſium Antiſtes Auguſtinus, inter Latinos Patres doctiſſimus, provocat ad hiſtoriam quamdam de Philoſophorum placitis a Celſo conſcriptam, eamque VI. prolixis ſane libris comprehenſam. (25) Multa quidem ſunt, quae ſuadeant, nemini praeterea alii, quam Celſo noſtro, hujusmodi opus eſſe tribuendum; cum praeſertim ab Auguſtino moneamur, nulli ipſum adhaeſiſſe peculiari eorundem ſententiae, ſed ſingulas tantum hiſtoricorum more recenſuiſſe. Mire enim hoc convenit judicio, quod de philoſophico Celſi opere tulit Quinctilianus (26). Horum tamen operum

(22) Quippe Cornelius totum corpus diſciplinae (*id eſt, rei ruſticae*) quinque libris complexus eſt. Colum. Lib. I. Cap. 1.

(23) Orator (*id eſt Celſus*) illius temporis, qui ſeptem Libros inſtitutionum ſcriptos reliquit. *Sat. VI. verſu* 245.

(24) Cum etiam Cornelius Celſus ------ non ſolum de his omnibus conſcripſerit artibus, ſed amplius rei militaris, & ruſticae etiam, & medicinae praecepta reliquerit. *Quinctil. Lib. XII. Cap. ultimo.*

(25) *Auguſtinus in Prologo Libri de Haereſibus.*

(26) Scripſit (*de Philoſophia*) non parum multa Cornelius Celſus, Scepticos ſecutus, non ſine cultu & nitore. *Quinctil. Libro X. Cap. 1.*

perum omnium vel ipſum nomen intercidit, ſi id, quod ad militiam pertinet, excipiatur, cui *de re militari* titulum praefixum fuiſſe, idem Rhetor tradidit. (27) Hoc a Vegetio etiam memoratur, nec tamen ullum ab eo fragmentum adducitur; ut contra nonnulla, quae ad Celſi Rhetoricam pertinent, a Quinctiliano, tum et multa, quae ex agriculturae libris excerpta ſunt, a Columella recitata deprehendimus.

In ea ego inſuper ſum ſententia, ut putem, Celſi noſtri meminiſſe Servium, & Philargyrium in iis ad Virgilii Georgica ſcholiis, quae ad nos pervenerunt (28) Nimirum nomen, et argumentum, quod eſt de re agraria, et quod ab eo exornatum novimus, ea ſunt, quae efficiant, ut me judicii mei non poeniteat; cum praeſertim minime compertum ſit, ullum alium, qui Celſi nomine ſalutaretur, de agricultura libros exaraſſe. Quinctilianus (29) ipſe ad nos transmiſit Celſi de verſu quodam Virgiliani operis Georgicorum judicium, quod nobis indicio eſt, hoc ipſum poëma a Celſo expenſum fuiſſe. Quod ſi ſtatuatur, jam et illud pro certo habendum erit, a Celſo Artes poſt annum U. C. DCCXXIV. fuiſſe conſcriptas, quo nimirum anno hoc ipſum immortale opus a Virgilio abſolutum eſt. (30) Quare ſi, quemadmodum ſuperius oſtendi, Celſus Artes ſuas ſcriptis conſignavit ante annum DCCXXXI., quod nullam in iis de Antonio Muſa mentionem injecerit, jam ſua ſponte conſequetur, easdem hoc ſeptennii ſpatio a Celſo fuiſſe elaboratas.

Nunc illud perquirendum reſtat, utrum Celſus Medicus revera exſtiterit, an ſcriptor tantum encyclopaedicus, qui hanc, et ceteras Artes ſine diſcrimine, tamquam ſimplex amator, pertractaverit. Omnes quidem

(27) Cum Cornelius Celſus rei militaris - - - - praecepta reliquerit. *Quinctil. Libr. XII. Capite ultimo.*

(28) Georgic. I. verſu 277. II. verſu 332. verſu 479. III. verſu 188. verſu 313

(29) *Quinctilianus Libro VIII. Cap.* 3.

(30) *Virgilius in fine Georgicor.*

dem, ſummam in eo admirantes medicae artis peritiam, ipſum pro medico artifice habuerunt. At ſi ex ſingularum Artium, quas ipſe exornavit, peritia ipſius profeſſio, ac munus colligendum eſſet, jam illum non ſolum medicum, ſed agricolam inſuper, rhetorem, et militem dicere quis poſſet; ſiquidem et de agricultura, et de Rhetorica, et de re militari opera ipſum pro argumentorum dignitate concinnaſſe ſuperius demonſtravi. Ceterum haec disquiſitio facile ceſſabit, ſi id nobis in memoriam revocemus, veteres olim impenſius, quam noſtris nunc temporibus recentes, ſtudia excoluiſſe, quibus univerſam fere litteraturam ſibi compararent. Quot non res, praeter medicinam, agriculturam, et militiam, a Catone pertractatas fuiſſe novimus? Varro etiam omni litterarum genere excultiſſimus cuncta fere, quae ſciri poterant, ſcriptis ſuis complexus eſt. Forte quis diceret, Celſum non admodum ab aetate doctiſſimi hominis disjunctum ejusdem imitatione tractum fuiſſe. His accedit, medicinam eam olim fuiſſe, quam quisque noſcere praeoptaret, et cujus idcirco praecepta ſane egregia paſſim in veterum ſcriptorum libris occurrant. Certe Tullius, Lucretius et Horatius medicinae placita non niſi doctiſſime attingunt. Eam inſuper Virgilius plene cognoverat; multaque ſalutaria aphoriſmata, non tam ut Poëta, quam ut expertus profeſſor, Ovidius carminibus ſuis admiſcuit. Proſtat apud Plinium Valerianum (31) medicamentum quoddam adverſus ophthalmiam ab Auguſto ipſo concinnatum. Hadrianus ſingulis medicinae partibus ex ordine operam navaverat. At quid de Plinio dicemus, quem qui medicum exiſtimaret non defuit? Adeo accurate ea, quae ad medicinam pertinent, perſequitur. Quare rem abſolventes dicemus, Celſum una cum tot aliis etiam medicam artem calluiſſe, minime vero mercedis praecipue gratia, ut Graeci idcirco Romam adventantes facere conſueverant, exercuiſſe. Teſtis eſt Plinius, a medicina facienda Romanos ſe abſtinuiſſe, qui ita loquitur (32): *Solam hanc artium*

(31) *Ad caligines oculorum* Cap. 18.
(32) Lib. XXIX. Cap. 1.

artium Graecarum nondum exercet Romana gravitas in tanto fructu; at vero subdit, eidem sedulo studuisse Romanos, qui *non rem damnabant, sed artem* (33). Nec aliter sane, si de se loqui libuisset, Celsus locutus esset, ac de se ipso locutus est Plinius (34): *Nos ista Romana gravitate, artiumque liberalium appetentia non ut medici, sed ut judices salutis humanae diligenter distinguemus.* Nunc vero medicinae studium ii dumtaxat sequuntur, qui de eadem exercenda cogitant: quod cunctos facile in eam sententiam adduxit, ut crederent, Celsum, qui illam noverat, medicum revera fuisse. Plinius, qui singulos, qui tales fuerunt, medicos nominat, cum auctores, per quos profecit, recenset, numquam Celsum, quem toties memorat, medicum salutavit. Nec ullus praeterea Medicus inter antiquos ipsum citavit, quod scilicet non ut artis professorem eumdem habuerunt. Sed finis jam imponatur quaestioni, quam omnino, perpetuoque confectam censeo.

Hucusque ea vobis exposui, quae fere certo de Cornelio Celso nobis innotuerunt. Nunc alia addam, quae conjectando me de eodem assequutum esse ingenue profiteor. Quare mihi veniam dabitis, si ingenio meo libere vaganti, et quodammodo luxurianti me nunc indulgere intelligetis. Cum citra dubium omne visus fuerim, statuisse Cornelium Celsum Horatio aequalem, facile mihi oborta dein suspicio est, Horatium de Celso verba fecisse in ea, quam ipse ad Julium Florum conscripsit, epistola, cum Tiberium adhuc juvenem comitaretur in sua in orientem expeditione. Suspicioni, seu conjecturae meae calculum addit Horatius ipse, qui Celsum nobis exhibet tamquam exscriptorem codicum bibliothecae Palatinae Apollinis, ex quibus dein libros suos conflaret. (35) Quapropter nemo non videt, nullum alium, praeterquam Celsum nostrum, tunc fuisse hominem, cui haec rectius convenirent, quippe qui argumenta tractans tam varia, et ab aliis jam antea exornata cogebatur aliorum opera

(33) Ibid.
(34) Lib. XXIII. Cap. I.
(35) Epistola III. Libri I.

opera expiſcari, ex quibus, tamquam ex promptuariis, amplam notionum copiam hauriret, quam dein in ſuas derivaret lucubrationes. Si quis Horatii epiſtolam, quam dixi, Celſo contumelioſam cenſeat, quod Aeſopicae corniculae furtivis nudatae coloribus ipſum comparet, a vero certe aberraverit. Siquidem Horatius Celſum ſingulari proſequebatur amicitia, ac aliam inſuper epiſtolam ad eum miſit, quae urbanam libertatem, gratamque neceſſitudinem undique praeſe ferat (36). Nec quidquam conjecturae meae obeſſe debet Albinovani cognomen, quo ibi ipſum compellat. Novimus enim Romanos pluribus ſaepe uſos fuiſſe cognominibus, vel agnominibus, quamquam non ſemper eadem ingererent, ut brevitati conſulerent, et ſupervacanea eliminarent. Ac illud nunc obſervandum venit, metri legibus fere adactum fuiſſe Horatium ad Albinovani cognomen uſurpandum, licet eumdem Floro commemorans, facile ſe ab hujusmodi cognomine temperaverit. Sane Decimus Brutus, unus e Caeſaris interfectoribus, Albinus ſalutabatur, ut ex Appiano Alexandrino intelligimus. Neque tamen in ejus ad Ciceronem epiſtolis, quae adhuc ſuperſunt, usquam hoc nomen oſtentavit. Tum Cinna, qui in Auguſtum conjurationem excitavit, non aliter ab hiſtoricis, quam Cn. Cornelius Cinna appellatur, quamquam et Magnus in faſtis conſularibus vocatus appareat, quod eſſet Pompeji Magni sororis filius. Cur ergo quis neget, Celſum noſtrum Albinovanum etiam dictum fuiſſe, quod nonniſi ab Horatio eumdem hoc cognomine ſalutatum inveniamus?

Si hoc mihi concedatur, jam & illud conſequetur, ut vos nunc primum Celſum noſtrum agnoſcatis & ſcribam & comitem Tiberii, ſummi Praefecti bellicae in oriente expeditionis, quocum Horatius intima tunc jungebatur neceſſitudine. Ne, quaeſo, id vos in admirationem adducat; ſiquidem ab Horatio ipſo diſcere licet, (37) Tiberii cohortem litteratis viris, poëtis, & ſcriptoribus excelluiſſe, inter quos facile

(36) Lib. I. Epiſt. 8.
(37) Vide Horatii Epiſtolam 3tiam Lib. I. ad calcem.

facile praestare poterat A. Cornelius Celsus, si praesertim ipsius officium in eo fuisset, ut litteras ad Augustum, & ad ceteros nomine Tiberii conscriberet, quas sane aureus ejusdem stilus, quem in ceteris operibus suspicimus, elegantissimas effecisset.

At non huc solum conjecturae meae procedunt: longius progredior. Antiquitatem scrutatus deprehendi, postremis Augusti annis Romae occubuisse Celsum quemdam, Ovidii amicum, qui certe vir fuerit probitate & ingenio praecellens necesse est, cum non aliter eum ab Ovidio commendari videam. (38) Memoria vos nunc repetere juvet, me superius monuisse, ad hoc tempus Celsum necessario vitam produxisse, ut a Columella vir suae aetatis appellaretur. At vos facile mihi regerere possetis, cur & hic ipse Celsus non alius, quam noster sit adstruendus. Ego sane ingenue fatebor, minime adesse mihi argumenta, quae rem certissimam faciant, at vero multa suppetere verosimilia, quae satis sint ad conjecturam minime absonam ac levem constituendam. Quatuor tunc Romae aderant rerum rusticarum scriptores, Hyginus, Atticus, Graecinus, et Cornelius Celsus. Profecto Ovidius tribus, quos primum designavi, summa benevolentia jungebatur, cum Suetonius (39) testetur, Hyginum fuisse Ovidii familiarissimum, et ex Ovidii epistolis, quas de amoribus, et e Ponto conscripsit, perspicue pateat, amicitiam ipsum inter, et Atticum, atque Graecinum etiam intercessisse. Quare illud facillime fieri insuper potuit, ut quartum quoque amicitia fuerit prosequutus, Celsum nempe. Qui cum fuerit, ut video, *probitate*, et *ingenio* (40) spectabilis, nec aliter Celsum nostrum fuisse appareat, facile adducor, ut credam, nostrum, et Ovidii amicum, unum eumdemque fuisse. Nec sane latere quemquam potest ratio, ob quam Ovidius hisce Georgicis scriptoribus benevolentia, et voluntate jungeretur; siquidem et ipse agriculturam impense coluit. Percurrite epistolam secundam libri IV. *ex Ponto*, ubi cum Severo queritur, deesse sibi agrum, quem colat, etsi plures rusticas exercitationes obire didicisset. Percurrite epistolam octavam libri I. ubi narrat, se

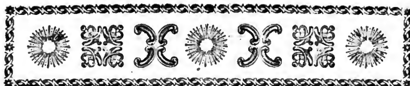
(38) Ex Ponto Epist. III. Lib. I.
(39) *De illustr. Grammat.* Cap. XX.
(40) *Nam probitas magnos ingeniumque facit.* Ovid. de Celso.

se ipsum seruisse arbores, et coluisse hortos inter Clodiam, et Flaminiam viam, qui sibi instar litterarii, et suburbani secessus essent. His addo, hanc Ovidii cum Celso necessitudinem in aedibus Paulli Maximi, et Fabii filii initam fuisse, cum ibidem simul convenire solerent, et veluti litterarius coetus ibidem cogeretur, cujus princeps et dux erat Maximus Cotta, Fabii frater (41) Nec nisi ad Maximum suum Ovidius conscribit dolorem, quo ipsum perculit Celsi obitus, de quo Maximus Ovidium certiorem fecerat, quemadmodum et Celso Romae justa solemniter persolverat. Non ego sane is sum, qui me rem vobis citra omnem dubitationis aleam proposuisse existimem, qui et id ingenue praefatus jam fuerim, quique me probabiles, ac verosimiles dumtaxat conjecturas consectari profitear. Quare si aliquo hac conjecturae nituntur fundamento (quod nemo facile negaverit), jam historiam longe ampliorem nobis nasci videbimus de Aulo Cornelio Celso, de quo fere nihil usquedum innotuerat; quemadmodum vidimus ad aureum Augusti saeculum retro tractum auctorem, e quo injuria fuerat jamdiu deturbatus. Haec, quae nonnisi summatim, et cursim nunc attigi, prolixius et uberius expensa et explanata deprehendetis in XII. meis epistolis, quas Italica lingua ad cl. virum Hieronymum Tiraboschium de Celso nuper dedi, quaeque Romanis typis satis eleganter superiore anno excusae sunt In iis etiam catalogum invenietis plurium msf. codicum, in quibus Celsi opera continentur, quosque consului in meis per Europam itineribus, tum et judicium, quod ferendum censui de veteribus, et recentibus Celsi editionibus, quae sane omnes elegantia, et diligentia inferiores deinceps erunt proditura propediem ex celebratissimis prelis vestris editione, quam exspectare fas est parem ceteris, quas peregistis, veterum scriptorum editionibus nitore, et magnificentia fore. Valete, et me, ut facitis, amare pergite.

ROMAE *IX. Kalendas Julias*
anno a C. N. MDCCLXXX.

(41) Vide omnes elegias Ovidii ad Fabium Maximum, & ad Maximum Cottam in Lib. ex Ponto.

A. CORN.

A. CORN. CELSI

MEDICINAE

LIBER PRIMVS.[1]

Vt alimenta sanis corporibus Agricultura, sic sanitatem aegris Medicina promittit. Haec nusquam quidem non est: siquidem etiam imperitissimae gentes herbas, aliaque prompta in auxilium vulnerum morborumque noverunt. Veruntamen apud Graecos aliquanto magis, quam in ceteris nationibus, exculta est: ac ne apud hos quidem a prima origine, sed paucis ante nos saeculis; utpote cum vetustissimus auctor AEsculapius celebretur. Qui quoniam adhuc rudem & vulgarem hanc scientiam paulo subtilius excoluit, in deorum numerum receptus est. Hujus deinde duo filii, Podalirius & Machaon, bello Trojano ducem Agamemnonem secuti, non mediocrem opem commilitonibus suis attulerunt.

1. *A. Corn. Celsi Medicinae Liber Primus*] Lindenius addit, *Praefatio*; quae vox non extat in antiquis libris. In Codicibus Vaticanis II. & VII. habetur: *Aurelii Cornelii Celsi proemium*; in I. *Cornelii Celsi Medicinae Liber incipit*; in VI. *Cornelii Celsi Medicinae Libri VIII.* In Mediceo I. *Cornelii Celsi Artium Lib. VI. Item Medicinae Primus*; in aliis; *Artium Aurelii Cornelii Celsi Lib. VI. quae ratio Medicinae potissima sit, et quemadmodum sanos agere conveniat. Liber Primus Incipit Feliciter.* Sed Codex Medic. I. qui in inscriptione lib. 5. & 6. & 8. solum habet cognomen *Celsi*, in lib. 4. autem ne id quidem; in lib. 2 & 3. & 7. habet *A. Cornelii Celsi*. Itaque praenomen *A.* cum Lindenio repono (Almeloveenius habet *Aur.*) & cum Criticis explico *Auli*, non, ut librarii fecerunt, *Aurelii*. Et quidem Hieronymus Rubeus in veteri Cod. Vaticano hanc libri sexti inscriptionem reperit: *Auli Cornelii Celsi liber sextus, idemque Medicinae primus.* Ego Codicem istum non vidi. Vaticanus tamen VII. in fine lib. 6. habet: *Auli Cornelii Celsi liber sextus finit, et ejusdem liber septimus incipit feliciter*; sed idem Codex aliis in locis habet *Aurelii*. Vide Clarissimi Viri Joan. Baptistae Morgagni Epistolas in Celsum I. & IV.

lerunt. Quos tamen Homerus non in peſtilentia, neque in variis generibus morborum aliquid attuliſſe auxilii, ſed vulneribus tantummodo ferro & medicamentis mederi ſolitos eſſe propoſuit. Ex quo apparet, has partes medicinae ſolas ab his eſſe tentatas [2], easque eſſe vetuſtiſſimas. Eodemque [3] auctore diſci poteſt, morbos tum ad iram deorum immortalium relatos eſſe, & ab iisdem opem poſci ſolitam. Verique ſimile eſt, inter nulla auxilia [4] adverſae valetudinis, plerumque tamen eam bonam contigiſſe ob bonos mores, quos neque deſidia, neque luxuria vitiarant [5]. Siquidem haec duo corpora, prius in Graecia, deinde apud nos afflixerunt. Ideoque multiplex iſta medicina, neque olim [6], neque apud alias gentes neceſſaria, vix aliquos ex nobis [7] ad ſenectutis principia perducit. Ergo etiam poſt eos, de quibus retuli, nulli clari viri [8] medicinam exercuerunt; donec majore ſtudio litterarum diſciplina agitari coepit, quae ut animo praecipue omnium neceſſaria, ſic corpori inimica eſt. Primoque medendi ſcientia, ſapientiae pars habebatur, ut & morborum curatio, & rerum naturae contemplatio ſub iisdem auctoribus nata ſit: ſcilicet iis hanc maxime requirentibus, qui corporum ſuorum robora quieta cogitatione [9], nocturnaque vigilia minuerant. Ideoque multos ex ſapientiae profeſſoribus peritos ejus fuiſſe accepimus; clariſſimos vero ex iis Pythagoram, & Empedoclem, & Democritum. Hujus autem, ut quidam crediderunt, diſcipulus Hippocrates Cous, primus quidem ex omnibus memoria dignis [10], ab ſtudio ſapientiae diſcipli-

2. *Tentatas*] Conſtantinus in libri margine habet ex quodam Codice *probatas*: & ita eſt in Mediceis Codicibus quoque, praeterquam in primo.

3. *Eodemque*] In Codice Medic. I. & in Editione principe Florentina: *Eodem vero*.

4. *Inter nulla auxilia*] Ita ex MSS. Mediceis; licet in I. & alia manu in IV. & VII. ſupra vocem *nulla* poſita ſit particula *non* · unde vulgo *nonnulla*. Lindenius reponit *non multa*.

5. *Vitiarant*] Scaliger putat melius legi in quibusdam libris *tentarant*. Sic ſane eſt in Editione Aldina an. 1528. Codices Medicei alii habent *vitiarant*; alii *vitiaverant*; aliqui *vitiaverat*.

6. *Neque olim*] Egnatius & Stephanus addunt *apud Graecos*: quas ego duas voces in nullo MS. inveni.

7. *Aliquos ex nobis*] Codices MSS. alii habent *ex nobis*; alii, quos inter Mediceus vetuſtior, *ex bonis*. Cum his ceterae Edd. faciunt; cum illis Lindeniana, ſed habet *aliquot* pro *aliquos*.

8. *Nulli clari viri*] Lindenii lectionem probavi, quam Codd. Medicei confirmant. Vulgata lectio *nonnulli*, orta eſt ex eo, quod tum in primo eorum Codicum, tum in IV. & VII. hic quoque ſupra vocem *nulli* poſita eſt particula *non*. Sed ſatis conſtat particulam iſtam, & cum Celſi ſententia, & cum vero pugnare. Plinius initio lib. 29. Hiſt. Natur. *Sequentia* (tempora, poſt Trojana) *ejus* (Medicinae) *mirum dictu in nocte denſiſſima latuerunt; tunc eam revocavit in lucem Hippocrates*.

9. *Quieta cogitatione*] Alii leg. *in quieta*; alii *inquieta*. Ego ſecutus ſum Edit. Aldinam, & Cod. Medic. I.

10. *Quidem ex omnibus memoria dignis*] In Codice modo allato omittitur *quidem*; in ceteris Mediceis omittitur *ex omnibus*. Pro *dignis* autem omnes ii Codices itemque Editiones antiquiſſimae, princeps Florentina, & duae ann. 1493. 1497. & Juntina, & Aldina quoque habent *dignus*.

plinam hanc separavit, vir & arte & facundia insignis [11]. Post quem Diocles Carystius, deinde Praxagoras & Chrysippus, tum Herophilus & Erasistratus sic artem hanc exercuerunt, ut etiam in diversas curandi vias processerint. Iisdemque [12] temporibus in tres partes medicina diducta est: ut una esset, quae victu; altera, quae medicamentis; tertia, quae manu mederetur. Primam διαιτητικὴν, secundam φαρμακευτικὴν, tertiam χειρουργικὴν Graeci nominarunt. Ejus autem quae victu morbos curat, longe clarissimi auctores etiam altius quaedam agitare conati, rerum quoque naturae sibi cognitionem vindicarunt, tamquam sine ea, trunca & debilis medicina esset. Post quos Serapion, primus omnium, nihil hanc rationalem disciplinam pertinere ad medicinam, professus, in usu tantum [13] & experimentis eam posuit. Quem Apollonius, & Glaucias, & aliquanto post Heraclides Tarentinus, & alii quoque [14] non mediocres viri secuti, ex ipsa professione se ἐμπειρικοὺς appellaverunt. Sic in duas partes ea quoque, quae victu curat, medicina divisa est, aliis rationalem artem, aliis usum tantum sibi vindicantibus: nullo vero quidquam post eos, qui supra comprehensi sunt, agitante, nisi quod acceperat: donec Asclepiades medendi rationem ex magna parte mutavit. Ex cujus successoribus Themison nuper ipse quoque quaedam in senectute deflexit. Et per hos quidem maxime viros salutaris ista nobis professio increvit.

Quoniam autem ex tribus medicinae partibus, ut difficillima, sic etiam clarissima est ea, quae morbis medetur [15], ante omnia de hac dicendum est. Et quia prima in eo [16] dissensio est, quod alii sibi experimentorum tantummodo notitiam necessariam esse contendunt; alii, nisi corporum rerumque ratione comperta [17], non satis potentem usum esse proponunt: indicandum est, quae maxime ex utraque parte dicantur, quo facilius nostra quoque opinio interponi possit. Igitur ii, qui [18] rationalem medicinam profitentur, haec necessaria esse proponunt: abditarum & morbos

11. *Vir & arte & facundia insignis*] Primo excepto, Codd. ceteri Medicei habent: *vir clarus et facundia insignis.*

12. *Iisdemque*] Lindenii Edit. & Codices quidam MSS. *Iisdem.*

13. *In usu tantum*] *Tantum* quod ab Edd. plerisque abesse video, extat in MSS. omnibus & Mediceis & Vaticanis, atque in Edit. I.

14. *Et alii quoque*] Ita in Lindeniana. In aliis Edd. & in Cod. Medic. I. *et aliqui*; in Codd. ceteris Mediceis: *alii quoque*, omisso *et.*

15. *Quae morbis medetur*] Quae victu, non, ut Constantinus interpretatur, quae medicamentis curat. Simili loquendi forma ad hanc partem significandam Celsus utitur in Praefat. lib. 7. *Siquidem in morbis etc.* ut cuique locum illum attente consideranti manifestum erit.

16. *In eo*] Sic reposui ex Edit. Ruellii. Al. leg. *in ea.*

17. *Rerumque ratione comperta*] Lindenius leg. *rerumque naturalium etc.* deceptus a Constantino, qui *Naturalium* margini adscripsit ad explicationem.

18. *Igitur ii, qui*] Pronomen *ii* abest a MSS. Mediceis, praeterquam a primo.

bos continentium caufarum notitiam, deinde evidentium, poft haec etiam naturalium actionum, noviffime partium interiorum. Abditas caufas vocant, in quibus requiritur, ex quibus principiis noftra corpora fint, quid fecundam, quid adverfam valetudinem faciat. Neque enim credunt, poffe eum fcire, quomodo morbus curare conveniat, qui, unde hi fint, ignoret. Neque effe dubium, quin alia curatione opus fit, fi ex quatuor principiis vel fuperans aliquod [19] vel deficiens adverfam valetudinem creat; ut quidam ex fapientiae profefforibus dixerunt: alia, fi in humidis omne vitium eft; ut Herophilo vifum eft: alia, fi in fpiritu; ut Hippocrati: alia, fi fanguis in eas venas, quae fpiritui accommodatae funt, transfunditur, & inflammationem, quam Graeci φλεγμονὴν nominant, excitat, eaque inflammatio talem motum efficit, qualis in febre eft; ut Erafiftrato placuit: alia, fi manantia corpufcula, per invifibilia foramina fubfiftendo, iter claudunt; ut Afclepiades contendit. Eum vero recte curaturum, quem prima origo caufae non fefellerit. Neque vero inficiantur, experimenta quoque effe neceffaria; fed ne ad haec quidem aditum fieri potuiffe, nifi ab aliqua ratione, contendunt. Non enim quidlibet antiquiores viros aegris inculcaffe; fed cogitaffe, quid maxime conveniret, & id ufu exploraffe, quo ante conjectura aliqua duxiffet [20]. Neque intereffe, an nunc jam pleraque [21] explorata fint, fi a confilio tamen coeperunt. Et id quidem in multis ita fe habere. Saepe vero etiam nova incidere genera morborum, in quibus nihil adhuc ufus oftenderit; & ideo neceffarium fit animadvertere, unde ea coeperint; fine quo [22] nemo mortalium reperire poffit, cur hoc, quam illo, potius utatur. Et ob haec quidem in obfcuro pofitas caufas perfequuntur. Evidentes vero eas appellant, in quibus quaerunt, initium morbi

19. *Aliquod*] Ita ex Cod. Medic. I. Alii leg. *aliquid*

20. *Quo ante conjectura aliqua duxiffet*] In Edd. antiquioribus legitur: *quod ante conjectura aliqua duxiffet.* Conftantinus, qui *duxiffent* habet cum aliis quibusdam, mallet *diaixiffent:* Lindenius leg. *ad quod ante conjectura aliqua ducti effent.* Ego repofui *quo*, ut eft in plerisque; & *duxiffet*, quod eft in omnibus MSS. Hanc lectionem Scaliger quoque habet ex veteri quodam Codice. In Medic. I. eft: *an quod ante conjectura aliquid duxiffet*; fed *an* cum recenti litura. Vnde in Vatican. VI. *quod ante conjectura etc.* In aliis autem quibusdam legitur: *ante conjecturam aliqua* vel *aliquam*: quo mendo deceptus aliquis margini adfcripfit *credo ratio deeft*; ut in Medic. II. atque in VII. videre licet. Adnotationem iftam librarius totam in contextum recepit in III. IV. & VI. Vaticanus III. habet *quo ante conjecturam aliqua ratio duxiffet.*

21. *An nunc jam pleraque*] Verba haec refpiciunt illam Empiricorum fententiam, quae infra habetur: *Primo tamen remedia exploranda fumma cura fuiffe; nunc vero jam explorata effe.* Sed librarii tres voces *an nunc jam* in unam contrahendo, multis varietatibus erroribusque viam aperuerunt; ut in MSS. video & Mediceis & Vaticanis. Ex gr. in Vaticano II. eft *annutia*; in III. *annunciam*, & alia manu *initia in plerisque.* Neque aliunde profectam puto, aut Egnatii lectionem *an initia*, aut Lindenii *an initio.*

22. *Sine quo*] Linden. *feu fine quo.*

morbi calor attulerit, an frigus; fames, an ſatietas; & quae ſimilia ſunt. Occurſurum enim vitio [23] dicunt eum, qui originem non ignorarit. Naturales vero corporis actiones appellant, per quas ſpiritum trahimus & emittimus; cibum potionemque & aſſumimus & concoquimus: itemque, per quas eadem haec in omnes membrorum partes digeruntur. Tum requirunt etiam, quare venae noſtrae modo ſubmittant ſe, modo attollant; quae ratio ſomni, quae vigiliae ſit: ſine quorum notitia, neminem putant vel occurrere, vel mederi morbis, inter haec naſcentibus, poſſe. Ex quibus quia maxime [24] pertinere ad rem concoctio videtur, huic potiſſimum inſiſtunt; & duce alii Eraſiſtrato, teri [25] cibum in ventre contendunt; alii Pliſtonico Praxagorae diſcipulo, putreſcere; alii credunt Hippocrati, per calorem cibos concoqui: acceduntque Aſclepiadis aemuli, qui, omnia iſta vana & ſupervacua eſſe, proponunt: nihil enim concoqui, ſed crudam materiam, ſicut aſſumpta eſt, in corpus omne diduci. Et haec quidem inter eos parum conſtant: illud vero convenit, alium dandum cibum laborantibus, ſi hoc; alium, ſi illud verum eſt. Nam ſi teritur intus, eum quaerendum eſſe, qui facillime teri poſſit; ſi putreſcit, eum, in quo hoc expeditiſſimum eſt; ſi calor concoquit, eum, qui maxime calorem movet [26]: at nihil ex his eſſe quaerendum, ſi nihil concoquitur; ea vero ſumenda, quae maxime manent, qualia aſſumpta ſunt. Eademque ratione, cum ſpiritus gravis eſt, cum ſomnus aut vigilia urget, eum mederi poſſe arbitrantur, qui prius illa ipſa qualiter eveniant, perceperit. Praeter haec, cum in interioribus partibus & dolores & morborum varia genera naſcantur, neminem putant his adhibere poſſe remedia, qui ipſas [27] ignoret. Neceſſarium ergo eſſe incidere corpora mortuorum, eorumque viſcera atque inteſtina ſcrutari; longeque optime feciſſe Herophilum & Eraſiſtratum, qui

23. *Vitio*] *Initio* legit Lindenius. Non deeſſe Codices depravatos, in quibus ita ſcriptum ſit, Vaticanus V. teſtatur.

24. *Quia maxime*] Locus hic ita legitur in Cod. Medic. I. & Edd. vetuſtioribus. *Ex quibus quum maxime pertinere ad rem concoctio videtur. Huic etc.* At in III. aliiſque item Mediceis Codicibus: *Ex quibus quia maxime etc.* ut Scaliger invenit in ſuo Codice. Hos ego ſecutus ſum. Aldina Editio habet: *Ex quibus quia quam maxime etc.* Eam ſecuti ſunt Stephanus & Lindenius.

25. *Teri cibum*] Ita ex Cod. Mediceo vetuſtiori. Antea legebatur *atteri*. Infra legitur & *teri* librorum omnium conſenſu. Cicero quoque ſimplici verbo *terere* uſus eſt in eadem re lib. 2. de Nat. Deor. cap. 54. ut quidem legunt Manutius & Lambinus: nam alii, pro *et terendo cibo*, habent *exterendo cibo*.

26. *Calorem movet*] Vulgo legitur *moveat*; quo modo eſt in Cod. Medic. I. Sed quia ſequens particula *at* abeſt ab eo Codice, *moveat* mendoſum eſſe ſuſpicor, pro *movet: at.* Ita enim habent Codices ceteri Medicei; quos ego ſecutus ſum. Lindenius leg. *foveat;* ut habet in Editionis ſuae margine Conſtantinus.

27. *Qui ipſas*] Hoc eſt interiores partes. Vt ita legatur poſcunt ſententia & recta conſtructionis ratio. Neque magna mutatio eſt; ſiquidem Cod. Medic. I. habet *qui ipſa*. Alii leg. *quae ipſe*; Lindenius, *quas ipſe*.

qui nocentes homines, a regibus ex carcere acceptos, vivos inciderint, confiderarintque, etiamnum fpiritu remanente, ea, quae natura ante claufiffet, eorumque pofitum [28], colorem, figuram, magnitudinem, ordinem, duritiem, mollitiem, laevorem, contactum [29]; proceffus deinde fingulorum & receffus, & five quid inferitur alteri, five quid partem alterius in fe recipit. Neque enim, cum dolor intus incidit, fcire quid doleat, eum, qui qua parte quodque vifcus inteftinumve fit, non cognoverit: neque curari id quod aegrum eft, poffe ab eo, qui, quid fit, ignoret. Et cum per vulnus alicujus vifcera patefacta funt, eum, qui fanae cujusque colorem partis ignoret, nefcire quid integrum, quid corruptum fit; ita ne fuccurrere quidem poffe corruptis. Aptiusque extrinfecus imponi remedia, compertis interiorum & fedibus & figuris, cognitaque eorum magnitudine: fimilesque omnia quae pofita funt, rationes habere. Neque effe crudele, ficut plerique proponunt, hominum nocentium, & horum quoque paucorum, fuppliciis remedia populis innocentibus faeculorum omnium quaeri.

Contra ii, qui fe ἐμπειρικοὺς ab experientia nominant, evidentes quidem caufas, ut neceffarias, amplectuntur: obfcurarum vero caufarum & naturalium actionum quaeftionem ideo fupervacuam effe contendunt, quoniam non comprehenfibilis [30] natura fit. Non poffe vero comprehendi, patere ex eorum, qui de his difputarunt, difcordia; cum de ifta re, neque inter fapientiae profeffores, neque inter ipfos medicos conveniat. Cur enim potius aliquis Hippocrati credat, quam Herophilo? cur huic potius, quam Afclepiadi? Si rationes fequi velit, omnium poffe videri non improbabiles; fi curationes, ab omnibus his aegros perductos effe ad fanitatem: ita neque difputationi, neque auctoritati cujusquam fidem derogari oportuiffe. Etiam fapientiae ftudiofos maximos medicos effe, fi ratiocinatio hoc faceret [31]: nunc illis verba fupereffe, deeffe medendi fcientiam. Differre quoque pro natura locorum, genera medicinae; & aliud opus effe

28. *Pofitum*] *Pofituram* communiter legitur. Scaliger in exemplaris fui margine adfcripfit *pofitum*, ex veteri aliquo Codice, ut opinor. Sic certe habet Mediceus I. atque haec vox occurrit pluribus in locis: iterum ac tertio in hac ipfa Praefat. & in lib. 5. c. 26; & initio lib. 8. *Pofitura* alibi apud Celfum non invenitur.

29 *Contactum*] Ruellius habet *contractum*; Lindenius ex conjectura Conftantini *confractum*. Vide quae ad hunc locum fcripferunt Viri Clariffimi Facciolatus & Morgagnus. Ego hoc unum addo: Codices & Mediceos & Vaticanos habere *contactum*. In Medic. VI. qui ex III. defcriptus eft, cum *contractum* librarius fcripfiffet, erraffe fe vidit: itaque litteram *r* expunxit. Infra pro *ita ne fuccurrere quidem*, Lindenius leg. *ideo nec fuccurrere quidem*.

30. *Non comprehenfibilis*] Ita in MSS. Mediceis I. III. aliisque. Vulgo legitur *incomprehenfibilis*.

31. *Hoc faceret*] Non improbo *hos faceret*; quo modo Lindenius edidit: nam eadem loquendi forma infra habetur: *quamvis non faciat medicum, aptiorem tamen medicinae reddit*. Malui tamen veterem lectionem, retinere, quia MSS. omnibus confirmari video.

esse Romae, aliud in Aegypto, aliud in Gallia. Quod si morbos eae causae facerent, quae ubique eaedem essent [32], remedia quoque ubique eadem esse debuisse. Saepe etiam causas apparere, ut puta lippitudinis, vulneris; neque ex his patere medicinam. Quod si scientiam hanc non subjiciat evidens causa, multo minus eam posse subjicere, quae in dubio est. Cum igitur illa incerta, incomprehensibilis [33] sit, a certis potius & exploratis petendum esse praesidium; id est iis, quae experientia in ipsis curationibus docuerit; sicut in ceteris omnibus artibus. Nam ne agricolam quidem aut gubernatorem disputatione, sed usu fieri. Ac nihil istas cogitationes ad medicinam pertinere, eo quoque disci, quod qui diversa de his senserint, ad eamdem tamen sanitatem homines perduxerint. Id enim fecisse, quia non ab obscuris causis, neque a naturalibus actionibus, quae apud eos diversae erant, sed ab experimentis, prout cuique responderant, medendi vias traxerint. Ne inter initia quidem ab istis quaestionibus deductam esse medicinam, sed ab experimentis. Aegrorum enim qui sine medicis erant, alios propter aviditatem primis diebus protinus cibum assumpsisse, alios propter fastidium abstinuisse; levatumque magis eorum morbum esse [34], qui abstinuerant. Itemque alios in ipsa febre aliquid edisse, alios paulo ante eam, alios post remissionem ejus; optime deinde iis cessisse, qui post finem febris id fecerant. Eademque ratione alios inter principia protinus usos esse cibo pleniore, alios exiguo; gravioresque eos factos, qui se implerant. Haec similiaque cum quotidiè inciderent, diligentes homines notasse, quae plerumque melius responderent: deinde aegrotantibus ea praecipere coepisse. Sic medicinam ortam, subinde aliorum salute, aliorum interitu, perniciosa discernentem a salutaribus. Repertis deinde jam remediis [35], homines de rationibus eorum disserere coepisse: nec post rationem, medicinam esse inventam, sed post inventam medicinam, rationem esse quaesitam. Requirere etiam, ratio idem doceat

32. *Eae causae facerent, quae ubique eaedem essent*] Causae, quas abditas vocant, ubique eaedem sunt. Igitur si morbos causae istae facerent, ajunt remedia quoque ubique eadem esse debuisse. Sententiae hujus vim non satis expresseris, si cum Egnatio, ut non pauci, legas: *eaedem causae facerent ubique, remedia quoque etc.* Sic tamen habetur in MSS. Mediceis omnibus, excepto primo, & in quibusdam Vaticanis.

33. *Incomprehensibilis*] Alii cum Egnatio leg. *incomprehensibilisque.* Sed *que* non est in MSS. Mediceis, neque in Edd. vetustioribus; & potest abesse.

34. *Morbum esse*] *Esse* non est in MSS. Mediceis, nisi in primo. Lindenius leg. *fuisse.*

35. *Repertis deinde jam remediis*] Ita in Mss. Mediceis & in Edit. I. Editio an. 1493. habet: *Repertis deinde miāe rediis*; duabus videlicet litteris in locum non suum traductis. Nam prima atque ultima vocis *miāe*, ipsa est syllaba *me* deficiens in *rediis.* In Edit. an. 1·97. ex mendosa illa voce factum est *medicinae*, & syllaba *me* in *rediis* suppleta. Hinc: *Repertis deinde medicinae remediis*; quam lectionem omnes postea retinuerunt, sed addita, si Egnatium & Lindenium excipias, particula *jam.*

ceat [36] quod experientia, an aliud: si idem, supervacuam esse; si aliud, etiam contrariam. Primo tamen remedia exploranda summa cura fuisse, nune vero jam explorata esse; neque aut nova [37] genera morborum reperire, aut novam desiderari medicinam. Quod si jam incidat [38] mali genus aliquod ignotum, non ideo tamen fore medico de rebus cogitandum obscuris: sed eum protinus visurum, cui morbo id proximum sit; tentaturumque remedia similia illis, quae vicino malo saepe succurrerint; & per ejus similitudinem opem reperturum. Neque enim se dicere, consilio medcum non egere, & irrationale animal hanc artem posse praestare; sed has latentium rerum conjecturas ad rem non pertinere; quia non intersit, quid morbum faciat, sed quid tollat; neque ad rem pertineat [39], quomodo, sed quid optime digeratur [40]; sive hac de causa concoctio incidat [41], sive de illa; & sive concoctio sit illa, sive tantum digestio. Neque quaerendum esse quomodo spiremus, sed quid gravem tardumque spiritum expediat: neque quid venas moveat, sed quid quaeque motus genera significent. Haec autem cognosci experimentis. Et in omnibus ejusmodi cogitationibus in utramque partem disseri posse: itaque ingenium & facundiam vincere; morbos autem, non eloquentia, sed remediis curari. Quae si quis elinguis usu discreta bene norit, hunc aliquanto majorem medicum futurum, quam si sine usu linguam suam excoluerit. Atque ea quidem, de quibus est dictum, supervacua esse tantummodo; id vero, quod restat, etiam crudele: vivorum hominum alvum atque praecordia incidi, & salutis humanae praesidem artem, non solum pestem alicui, sed hanc etiam atrocissimam inferre; cum praesertim ex iis, quae tanta violentia quaerantur, alia non possint omnino cognosci, alia possint etiam sine scelere. Nam colorem, laevorem, mollitiem, duritiem, similiaque omnia, non esse talia, inciso corpore, qualia integro fuerint: quia cum, corporibus inviolatis [42], haec tamen metu,

36. *Ratio idem docent*] Libri antiqui habent *si ratio*. Particulam sustulit Lindenius.

37. *Neque aut nova*] Ita in Cod. Medic. I. Vulgo legitur: *neque ulla aut nova*; ut est in aliis MSS.

38. *Si jam incidat*] Codices Medicei omnes praeter primum omittunt *jam*.

39. *Ad rem pertineat*] In Cod. Medic. VII. & in Edit. Lindenii, & in margine Constantinianae: *ad rem pertinere*.

40. *Sed quid optime digeratur*] Ruellius edidit: *sed quam id optime digeratur*; ut Caesarius margini adscripserat ex conjectura. Sed nihil mutandum; licet in multis MSS. pro *quid*, sit *quam*. Veterem lectionem comprobat Mediceus I.

41. *Incidat*] Lindenius aliique quidam, Caesarii Editionem secuti, habent *intercidat*. Sed mendum fortasse subest in Edit. Caesarii. Editiones vetustiores & Codd. Medicei habent *incidat*.

42. *Quia cum corporibus inviolatis*] In edit. Lindenii: *Tum quia, corporibus inviolatis, haec tamen metu, dolore, inedia, cruditate, lassitudine, et mille aliis mediocribus affectibus saepe mutantur. Unde multo magis verisimile, interiora, quibus major mollities, & lux ipsa nova est &c.* Sed quaecumque Lindenio causa fuerit hunc locum immutandi; mihi quidem nulla est, cur non malim veterem lectionem ex MSS. fide retinere. Mediceus I

metu, dolore, inedia, cruditate, laſſitudine, mille aliis mediocribus affectibus ſaepe mutentur; multo magis veriſimile eſt, interiora, quibus major mollities, lux ipſa nova ſit, ſub graviſſimis vulneribus & ipſa trucidatione mutari. Neque quidquam eſſe ſtultius, quam quale quidque vivo homine eſt, tale exiſtimare eſſe moriente, immo jam mortuo. Nam uterum quidem, qui minus ad rem pertineat [43], ſpirante homine poſſe diduci: ſimulatque vero ferrum [44] ad praecordia acceſſit, & diſciſſum transverſum ſeptum eſt, quod membrana quadam ſuperiores partes ab inferioribus diducit (διάφραγμα Graeci vocant) hominem protinus animam amittere: ita mortui demum [45] praecordia & viſcus omne in conſpectum latrocinantis medici dari neceſſe eſt tale, quale [46] mortui ſit, non quale vivi fuit. Itaque conſequi medicum ut hominem crudeliter jugulet; non ut ſciat, qualia vivi [47] viſcera habeamus. Si quid tamen ſit, quod adhuc ſpirante homine conſpectui ſubjiciatur, id ſaepe caſum offerre curantibus. Interdum enim gladiatorem in arena, vel militem in acie, vel viatorem a latronibus exceptum ſic vulnerari, ut ejus interior aliqua pars aperiatur, & in alio alia: ita [48] ſedem, poſitum, ordinem, figuram, ſimiliaque alia [49] cognoſcere prudentem medicum, non caedem, ſed ſanitatem molientem; idque per miſericordiam diſcere, quod alii dira crudelitate cognoverint. Ob haec, ne mortuorum quidem lacerationem neceſſariam eſſe; quae etſi non

diceus I. tamen & Vaticanus VI. habent: *inviolata ſunt* pro *inviolatis*, atque *et mille* pro *mille*; omnesque praeter Vaticanum II. *veriſimile eſſe* pro *veriſimile eſt*.

43. *Qui minus ad rem pertineat*] Id non usquequaque verum eſt; ſed Empirici ſerviunt cauſae, quam agunt. Simili autem dicendi forma Celſus ſupra uſus eſt; *maxime pertinere ad rem concoctio videtur*; & alibi quoque. Locus tamen non caret difficultate, ut Morgagno videtur; idque ex eo quoque colligit, quod quidam interrogationis notam ponunt poſt ſequens verbum *diduci*; alii leg. *qui minus*: ſcilicet ad ſenſum expediendum, ut ipſi putant. Nonnulli etiam variare conati ſunt; ut Conſtantinus qui ſic legendum cenſet: *Nam ne uterum quidem, qui minus &c.* & longe gravius Lindenius, qui habet: *Nam ne uterum quidem, ut nihilominus aërem contineat.* Sed non variant MSS. Codices neque Medicei, neque Vaticani; vixque mihi perſuadeo, Lindenium aliud huc attuliſſe, praeter conjecturam, atque eam haud ſane probabilem, ut Morgagnus oſtendit.

44. *Simulatque vero ferrum*] Cod. Medic. II. *ſimulatque non ferrum*; I. *ſimul atqui ut ferrum*; & in margine *certe* ad explicandum *atqui*, quod evidens eſt perperam eſſe ſcriptum pro *atque*. Particula *ut*, niſi forte corrupta eſt ex *vero*, addita videtur ab aliquo, qui *atqui* pro *certe* uſurpatum fuiſſe exiſtimavit. Num igitur legendum *ſimul atque ferrum?* Sed vulgata lectio proba eſt, & multorum Codicum teſtimonio comprobatur.

45. *Ita mortui demum*] Linden. *itaque demum mortui.*

46. *Dari neceſſe eſt tale, quale*] Ita ex Cod. Medic. I. Alii leg. *dari; quod neceſſe ſit tale eſſe, quale*: Lindenius, *neceſſe eſt*.

47. *Vivi*] Non eſt vox haec in Cod. Medic. I.

48. *Et in alio alia: ita*] Pro *ita* in Aldina Editione mendoſe eſt, ut in Medic. I. & aliquo alio Ms. Codice, *ſita*. Quidam cum Ruellio leg. *& in alio alia ſita; ita*; Lindenius, *pars, & in alio alia aperiatur; atque ita.*

49. *Similiaque alia*] Ita in Codicibus MSS. & in Editione Aldina. In ceteris Edd. omittitur *alia*.

non crudelis, tamen foeda fit; cum aliter pleraque in mortuis fe habeant: quantum vero in vivis cognofci poteft, ipfa curatio oftendat.

Cum haec per multa volumina, perque magnae contentionis disputationes a medicis faepe tractata fint atque tractentur: fubjiciendum eft, quae proxima vero videri poffint. Ea neque addicta [50] alterutri opinioni funt, neque ab utraque nimium abhorrentia; media quodammodo inter diverfas fententias: quod in plurimis contentionibus deprehendere licet, fine ambitione verum fcrutantibus, ut in hac ipfa re. Nam quae demum caufae, vel fecundam valetudinem praeftent, vel morbos excitent; quomodo fpiritus, aut cibus, vel trahatur [51], vel digeratur, ne fapientiae quidem profeffores fcientia comprehendunt, fed conjectura perfequuntur [52]. Cujus autem rei non eft certa noticia, ejus opinio certum reperire remedium non poteft. Verumque eft, ad ipfam curandi rationem nihil plus conferre, quam experientiam. Quamquam igitur multa fint, ad ipfas artes proprie non pertinentia, tamen eas adjuvant, excitando artificis ingenium. Itaque ifta quoque naturae rerum contemplatio, quamvis non faciat medicum, aptiorem tamen medicinae reddit. Verique fimile [53] eft, & Hippocratem & Erafiftratum & quicumque alii, non contenti febres & ulcera agitare, rerum quoque naturam ex aliqua parte fcrutati funt, non ideo quidem medicos fuiffe, verum ideo quoque majores medicos extitiffe. Ratione vero opus eft ipfi medicinae, etfi non inter obfcuras caufas [54], neque inter naturales actio-

50. *Poffint. Ea neque addicta* &c] Lindenius ita leg. *poffint, neque addicta alterutri opinioni, neque ab utraque nimium abhorrentia, fed medio quodammodo inter diverfas fententias, quod in plurimis contentionibus deprehendere licet, fine ambitione verum fcrutantibus, perinde ut in hac ipfa re.*

51. *Trahatur*] Celfus paulo fupra: *Naturales vero corporis actiones appellant. per quas fpiritum trahimus & emittimus.* Ita autem repofui ex Codice Mediceo I. Vaticanus II. habet *detrahant:* Codices alii & Editiones antiquae *detrahatur:* Lindenii Editio & quidam Conftantini Codex *deferatur.* Alii legendum putant *diftrahatur.*

52. *Perfequuntur*] Linden. *profequuntur.*

53. *Reddit. Verique fimile* &c.] Codex Mediceus I. ita habet: *reddit profectumque Verifimile* &c. a Palavicino autem emendatum, *reddit profectum. Verique fimile* &c. atque ita legitur in Editione principe Florentina, duabus antiquiffimis ann. 1493. 1497. Juntina, & Caefariana. Superiora autem verba in iisdem Editionibus fic interpunguntur: *quamvis non faciat medicum aptiorem: tamen medicinae* &c. At Egnatius & Stephanus leg. *quamvis non faciat medicum aptiorem, tamen medicinae reddit perfectum. Verique fimile* &c. Conftantinus, *quamvis non faciat medicum: aptiorem tamen medicinae reddit, atque perfectum. Verique fimile* &c ut eft in margine Editionis Gryphianae. Denique Lindenius, *quamvis non faciat medicum, aptiorem tamen medicinae reddit. Profecto verifimile* &c. Ego Scaligero accedo recte conjicienti, *perfectum* gloffema effe, quod ex margine in contextum migravit. Et fane *profectumque*, quod omnes iftas varietatis peperit, abeft a ceteris Mediceis Codicibus. Paulo infra Mediceus I. habet *aliqua parte*, omiffa praepofitione *ex.*

54. *Etfi non inter obfcuras caufas*] Medicina tametfi obfcuras caufas & naturales actiones non perfequitur, tamen cum conjecturalis ars fit, faepe ratione opus habet; quia fcilicet non folum conjectura, fed ne experientia quidem ei plerumque refpondet. Celfi fententiam Conftantinus affecutus non videtur, qui ita reponendum putet; *etfi non femper inter obfcuras caufas, atque inter*

actiones, tamen ſaepe. Eſt enim haec ars conjecturalis, neque reſpondet ei plerumque non ſolum conjectura, ſed etiam experientia. Et interdum non febris, non cibus, non ſomnus ſubſequitur, ſicut aſſuevit. Rarius, ſed aliquando morbus quoque ipſe novus eſt: quem non incidere, manifeſte falſum eſt; cum aetate noſtra quaedam [55], ex naturalibus partibus carne prolapſa & arente [56], intra paucas horas exſpiraverit; ſic ut nobiliſſimi medici neque genus mali, neque remedium invenerint. Quos ego nihil tentaſſe judico, quia [57] nemo in ſplendida perſona periclitari conjectura ſua voluerit; ne occidiſſe, niſi ſervaſſet, videretur: veri tamen ſimile eſt, potuiſſe aliquid cogitare [58], detracta tali verecundia, & fortaſſe reſponſurum fuiſſe id, quod aliquis eſſet expertus. Ad quod medicinae genus, neque ſemper ſimilitudo aliquid confert; & ſi quando confert, tamen id ipſum rationale eſt, inter multa ſimilia genera [59] & morborum, & remediorum, cogitare, quo potiſſimum medicamento ſit utendum. Cum igitur talis res incidit, medicus aliquid oportet inveniat, quod non ubique fortaſſe, ſed ſaepius tamen etiam reſpondeat. Petet autem novum quoque conſilium [60], non ab rebus latentibus (iſtae enim dubiae & incertae ſunt) ſed ab iis, quae explorari poſſunt; id eſt evidentibus cauſis. Intereſt enim, fatigatio morbum, an ſitis, an frigus, an calor, an vigilia, an fames fecerit, an cibi vinique abundantia, an intemperantia libidinis. Neque ignorare hunc oportet, quae ſit aegri natura: humidum magis, an magis ſiccum corpus ejus ſit; validi nervi, an infirmi; frequens adverſa valetudo, an rara; eaque, cum eſt, vehemens eſſe ſoleat, an levis; brevis, an longa: quod is vitae genus ſit ſecutus, laborioſum, an quietum; cum luxu, an cum frugalitate. Ex his enim, ſimilibusque, ſaepe curandi nova ratio ducenda eſt.

Quamvis ne haec quidem ſic praeteriri debent, quaſi nullam contro-

ver-

inter &c. Idem de Lindenio dicendum: is enim ita leg. *ſi non ſemper inter obſcuras cauſas, neque inter* &c.

55. *Quaedam*] Perperam Caeſarius, Gryphius, & Pantinus leg. *quidam*. Codices MSS. habent *quaedam*; niſi quod in Mediceo I. mendoſe eſt *quae*.

56. *Arente*] Conſtantinus margini adſcripſit *haerente*, ut habent plerique MSS. Codices. Sed legendum *arente*; itaque eſt in Mediceo I. Carnem hanc ex naturalibus foeminae prolapſam arentemque Morgagnus & Hallerus uterum fuiſſe exiſtimant, inverſum & gangraena affectum.

57. *Quos ego nihil tentaſſe judico, quia* &c.] Pro *ego*, *eo* reponendum videtur. Ita enim conſtructioni minima mutatione conſulitur. Egnatius aliique eum ſecuti leg. *Quos ego nihil ideo tentaſſe judico, quia* &c. Caeſarius, *quos ergo nihil tentaſſe judico, quia* &c. Lindenius, *quos ideo nihil tentaſſe judico, quia* &c.

58. *Cogitare*] Lindenius repoſuit *excogitare*. Sed *cogitare*, quod habent antiqui libri, idem valet. Nepos in Datam. cap. 6. *quod ad perniciem fuerat cogitatum, id ad ſalutem convertit.*

59. *Inter multa ſimilia genera*] Cod. Mediceus I. non habet vocem *multa*.

60. *Novum quoque conſilium*] Cod. Mediceus I. habet, *novum quodque conſilium*.

versiam recipiant. Nam & Erasistratus non ex his fieri morbos dixit; quoniam & alii, & iidem alias post ista non febricitarent: & quidam medici[61] saeculi nostri, sub auctore, ut ipsi videri volunt, Themisone, contendunt, nullius causae notitiam quidqnam ad curationes pertinere; satisque esse, quaedam communia morborum intueri. Siquidem[62] horum tria genera esse, unum adstrictum, alterum fluens, tertium mistum. Nam modo parum excernere aegros, modo nimium; modo alia parte parum, alia nimium. Haec autem genera morborum, modo acuta esse, modo longa; & modo increscere, modo consistere, modo minui[63]. Cognito igitur eo, quod ex his est, si corpus adstrictum est, digerendum esse; si profluvio laborat, continendum; si mistum vitium habet, occurrendum subinde vehementiori malo. Et aliter acutis morbis medendum, aliter vetustis; aliter increscentibus, aliter subsistentibus, aliter jam ad sanitatem inclinatis[64]. Horum observationem medicinam esse; quam ita finiunt, ut quasi viam quamdam, quam μέθοδον Graeci nominant[65], eorumque, quae in morbis communia sunt, contemplatricem esse contendant. Ac neque rationalibus se, neque experimenta tantum spectantibus annumerari volunt: cum ab illis eo nomine dissentiant, quod in conjectura rerum latentium nolunt esse medicinam; ab his eo, quod parum artis esse in observatione experimentorum credunt. Quod ad Erasistratum pertinet, primum ipsa evidentia ejus opinioni repugnat; quia raro, nisi post horum aliquid, morbus venit. Deinde non sequitur, ut quod alium non afficit, aut eumdem alias, id ne alteri quidem, aut eidem tempore alio noceat. Possunt enim quaedam subesse corpori, vel ex infirmitate ejus, vel ex aliquo affectu, quae vel in alio non sunt, vel in hoc alias non fuerunt; eaque per se non tanta, ut concitent morbum, tamen obnoxum magis aliis injuriis corpus efficiant. Quod si contemplationem rerum naturae, quam temere medici sibi vindicant[66], satis comprehendisset, etiam illud

61. *Et quidam medici*] Lindenius, abrupta sententia, leg. *Et quidam Methodici.* Hinc vox *Methodicus* a quibusdam inter latinas refertur: sed perperam. Lindenius enim id in textum recepit, quod a Constantino additum margini fuerat ad explicationem. Libri antiqui tum manuscripti, tum editi habent *medici:* alii vero *quidam*; alii mendose *quidem.*

62. *Siquidem*] Lindenius leg. *Et quidem.*

63. *Modo minui*] Alii addunt *consueverunt:* sed perperam, quia constructio, cum regatur a verbo *contendunt*, infinitum postulat. Itaque Lindenius, ex Constantini emendatione, legit *consuevisse:* quod verbum ego sustuli ex fide Codicis Medicei I.

64. *Inclinatis*] Ita ex Codice Mediceo I. Alii leg. *inclinantibus.*

65. *Graeci nominant*] Vox *Graeci* abest a Codice Mediceo I. & fortasse recte.

66. *Quam temere medici sibi vindicant*] Rerum naturae contemplationem ad medicos proprie pertinere non existimat; idque supra quoque ostendit his verbis: *Quamquam igitur multa sint ad ipsas artes proprie non pertinentia, tamen eas adjuvant excitando artificis ingenium. Itaque ista quoque naturae rerum contemplatio, quamvis non faciat medi-*

lud fciffet, nihil omnino ob unam caufam fieri, fed id pro caufa apprehendi, quod contuliffe plurimum videtur. Poteft autem id, dum folum eft, non movere, quod junctum aliis maxime movet. Accedit ad haec, quod ne ipfe quidem Erafiftratus, qui transfufo in arterias fanguine febrem fieri dicit, idque nimis repleto corpore incidere, reperit, cur ex duobus aeque repletis, alter in morbum incideret[67], alter omni periculo vacaret; quod quotidie fieri apparet[68]. Ex quo difci poteft, ut vera fit illa transfufio, tamen illam, non per fe, cum plenum corpus eft, fieri, fed cum horum aliquid acceffferit. Themifonis vero aemuli, fi perpetua, quae promittunt, habent, magis etiam, quam ulli[69] rationales funt. Neque enim, fi quis non omnia tenet, quae rationalis alius probat, protinus alio novo nomine artis indiget; fi modo, quod primum eft, non memoriae foli, fed rationi quoque infiftit. Sin, quod vero propius eft, vix ulla perpetua praecepta medicinalis ars recipit, idem funt[70], quod ii, quos experimenta fola fuftinent: eo magis, quoniam, compreffferit aliquem morbus, an fuderit[71], quilibet etiam imperitiffimus videt: quid autem compreffum corpus refolvat, quid folutum teneat, fi a ratione tractum eft, rationalis eft medicus; fi, ut ei qui fe rationalem negat, confiteri neceffe eft, ab experientia, empiricus. Ita[72] apud eum morbi cognitio extra artem, medicina intra ufum eft. Neque adjectum quidquam empiricorum profeffioni, fed demptum eft; quoniam illi multa circumfpiciunt, hi tantum facillima, & non plus, quam vulgaria. Nam & ii, qui pecoribus ac jumentis medentur, cum propria cujusque ex mutis animalibus[73] noffe non poffint, communibus tantummodo infiftunt: & exterae gentes, cum fubtilem medicinae rationem non noverint, communia

medicum, aptiorem tamen medicinae reddit. Et fub hujus Praefat. finem: *rationalem quidem puto medicinam effe debere: inftrui vero ab evidentibus caufis; obfcuris omnibus non a cogitatione artificis, fed ab ipfa arte rejectis.* Et lib. 2. cap. 14. *Quas tamen fpecies fi quis curiofius aeftimet (quod jam ad medicum non pertinet) facile intelliget, omnes ex una caufa pendere, quae demit.* Lindenius tamen, antiquis libris invitis, leg. *quam non temere* &c.

67. *Incideret*] Alii omnes *inciderit*, & poftea *vacarit*. Ego fic lego ex Cod. Medic. I.

68. *Fieri apparet*] Secutus fum & Codicem modo allatum, & Lindenii Editionem. Al. poft *apparet*, addunt *non difcreveris*, & verba, quae antecedunt, fic diftinguunt: *incidere reperit, cur* &c.

69. *Quam ulli*] In Edit. Lindenii & in aliquo Cod. MS. legitur *quam illi.*

70. *Idem funt*] Lindenius aliique quidam, Aldinam Editionem fecuti, habent: *iidem funt.*

71. *Compreffferit aliquem morbus, an fuderit*] Ita ex Cod. Medic. I. Alii leg. *fi compreffferit:* Lindenius, *fi compreffferit*; & deinde, *aut fuderit*; ut malebat Conftantinus.

72. *Empiricus. Ita*] Secutus fum Codicem MS. modo allatum, in quo eft: *Empericus. Ita.* Alii leg. *Empiricus eft. Ita*, Lindenius, *Empiricus. Et ita.*

73. *Ex mutis animalibus*] Plerique leg. *multis*, ut eft in Cod. Medic. I. Sed recte Codices alii, *mutis*; & ita Stephanus & Lindenius ediderunt.

nia tantum vident: & qui ampla valetudinaria nutriunt [74], quia singulis summa cura consulere non sustinent, ad communia ista confugiunt. Neque, hercules, istud antiqui medici nescierunt [75], sed his contenti non fuerunt. Ergo etiam vetustissimus auctor Hippocrates dixit, mederi oportere, & communia, & propria intuentem. Ac ne isti quidem ipsi intra suam professionem consistere ullo modo possunt: siquidem & compressorum & fluentium morborum genera sunt; faciliusque id in iis, quae fluunt, inspici potest. Aliud est enim sanguinem, aliud bilem, aliud cibum vomere; aliud dejectionibus, aliud torminibus laborare; aliud sudore digeri, aliud tabe consumi. Atque in partes quoque humor erumpit, ut oculos, auresque: quo periculo nullum humanum membrum vacat. Nihil autem horum sic ut aliud curatur. Ita protinus in his a communi fluentis morbi contemplatione ad propriam medicina descendit. Atque in hac quoque rursus alia proprietatis notitia saepe necessaria est; quia non eadem omnibus, etiam in similibus casibus, opitulantur. Siquidem certae quaedam res sunt, quae in pluribus ventrem aut adstringunt, aut resolvunt: inveniuntur tamen, in quibus aliter, atque in ceteris, idem [76] eveniat. In his ergo communium inspectio contraria est, propriorum tantum salutaris. Et causae quoque aestimatio saepe morbum solvit. Ergo etiam ingeniosissimus saeculi nostri medicus, quem nuper vidimus, Cassius, febricitanti cuidam, & magna siti affecto, cum post ebrietatem eum premi coepisse cognosset [77], aquam frigidam ingessit. Qua ille epota, cum vini vim miscendo fregisset, protinus febrem somno & sudore discussit. Quod auxilium medicus opportune providit, non ex eo, quod aut adstrictum corpus erat, aut fluebat; sed ex causa, quae ante praecesserat. Est-

74. *Qui ampla valetudinaria nutriunt*] Qui multos curant, ut fit in amplis valetudinariis. Sic restitui ex Cod. Medic. I. Communiter legebatur: *qui ample valetudinarios nutriunt*; ut est in eodem illo Codice ex mutatione inducta a Palavicino: quem alii Codices decepisse videntur in quibus habetur: *ampla valetudinarios*. Ceterum *nutrire* pro *curare* apud Celsum frequens est. Lib. 3. cap. 9. *ejusmodi medici melius alienos aegros, quam suos nutriunt*; lib. 6. cap. 6. sect. 16. *Hactenus oculorum morbi lenibus medicamentis nutriuntur*; & sect. 27. *Satisque constat, hoc collyrium adversus omne genus oculorum valetudinis idoneum esse, exceptis iis, quae lenibus nutriuntur*: quo loco quid valeat *nutrire*, praeclare explicat alius similis locus sect. 31. *Verum in basilico quoque collyrio convenit, ad omnes affectus oculorum id esse idoneum, qui non lenibus medicamentis curantur.*

75. *Istud antiqui medici nescierunt*] Ita in Edit. Lindenii, itemque in Cod. Medic. III. & aliquo alio. In primo & in Edd. ceteris: *istud & antiqui &c.*

76. *Idem*] Constantinus invenit *id* in quodam Codice: in Mediceis est *idem*, ut vulgo legitur.

77. *Cognosset*] Ita scriptum fuerat in Cod. Medic. I. quod adhuc cognosci potest. Librarius postea sic mutavit, ut legatur, quomodo in aliis MSS. & vulgo quoque legitur, *cognosceret*.

78. *Adstrictum*] *Strictum* legunt alii omnes, sed in Editione prima, ut in MSS. Mediceis; legitur *adstrictum*.

Eſtque etiam proprium aliquid & loci & temporis, iſtis quoque auctoribus: qui cum diſputant, quemadmodum ſanis hominibus agendum ſit, praecipiunt ut gravibus aut locis aut temporibus magis vitetur frigus, aeſtus, ſatietas, labor, libido; magisque ut conquieſcat iisdem locis [79] aut temporibus, ſi quis gravitatem corporis ſentit; ac neque vomitu ſtomachum, neque purgatione alvum ſollicitet. Quae vera quidem ſunt; a communibus tamen ad quaedam propria deſcendunt. Niſi perſuadere nobis volunt, ſanis quidem conſiderandum eſſe, quod coelum, quod tempus anni ſit; aegris vero non eſſe: quibus tanto magis omnis obſervatio neceſſaria eſt, quanto magis obnoxia offenſis infirmitas eſt. Quin etiam morborum in iisdem hominibus aliae atque aliae proprietates ſunt; & qui ſecundis aliquando fruſtra curatis eſt, contrariis ſaepe reſtituitur. Plurimaque in dando cibo diſcrimina reperiuntur; ex quibus contentus uno ero. Nam famem facilius adoleſcens [80], quam puer; facilius in denſo coelo, quam in tenui; facilius hieme, quam aeſtate; facilius uno cibo, quam prandio quoque aſſuetus; facilius inexercitatus, quam exercitatus homo ſuſtinet. Saepe autem in eo magis neceſſaria cibi feſtinatio eſt, qui minus inediam tolerat. Ob quae conjicio [81], eum, qui propria non novit, communia tantum intueri debere; eumque, qui noſſe propria poteſt, illa quidem non oportere negligere, ſed his quoque inſiſtere. Ideoque, cum par ſcientia ſit, utiliorem tamen medicum eſſe amicum, quam extraneum. Igitur, ut ad propoſitum meum redeam, rationalem quidem puto medicinam eſſe debere: inſtrui vero ab evidentibus cauſis; obſcuris omnibus, non a cogitatione artificis, ſed ab ipſa arte rejectis. Incidere autem vivorum corpora, & crudele, & ſupervacuum eſt: mortuorum [82], diſcentibus neceſſarium. Nam poſitum & ordinem noſſe debent; quae cadavera melius, quam vivus & vulneratus homo, repraeſentant. Sed & cetera, quae modo in vivis cognoſci poſſunt, in ipſis curationibus vulnerato-

79. *Iisdem locis*] Communiter legitur: *iisdem aut locis*; ut in plerisque MSS. inveni. Ego ſecutus ſum Medic. I.

80. *Facilius adoleſcens*] *Facilius fert adoleſcens* habent Editiones omnes; ſed Lindenius tollit *ſuſtinet*, quod eſt in fine periodi: quod verbum cum praecedenti voce *homo* gloſſema eſſe Scaliger putat. Contra ego ex fide Codicis Medic. I. expuli *fert*. Sic loquitur Celſus etiam lib. 1. c. 3. *Omnem etiam laborem facilius vel puer vel ſenex, quam inſuetus homo ſuſtinet.*

81. *Conjicio*] Codices MSS. alii habent *competit*; alii, inter quos Medic. I. *conjicio*; quod eſt etiam in Edd. Ruellii, Stephani, & Lindenii. Fortaſſe legendum *concipio*; cum eadem ſignificatione adhibeatur verbum hoc lib. 3. cap. 6. & lib. 4. cap. 1. Atque id ego omnino malim.

82. *Mortuorum*] Alii leg. *mortuorum corpora*; ut eſt in MSS. quoque fere omnibus; ſed procul dubio ab explanatore. Codex Medic. I. non habet *corpora*. Pro voce iſta Lindenius repoſuit *vero*.

ratorum paulo tardius, ſed aliquanto mitius uſus ipſe monſtrabit. His propoſitis, primum dicam, quemadmodum ſanos agere conveniat: tum ad ea tranſibo, quae ad morbos curationesque eorum pertinebunt.

I. Sanus homo, qui & bene valet, & ſuae ſpontis eſt, nullis obligare ſe legibus debet; ac neque medico, neque iatralipta [83] egere. Hunc oportet varium habere vitae genus: modo ruri eſſe, modo in urbe, ſaepiusque in agro; navigare, venari, quieſcere interdum, ſed frequentius [84] ſe exercere: ſiquidem ignavia corpus hebetat, labor firmat; illa maturam ſenectutem, hic longam adoleſcentiam reddit. Prodeſt etiam interdum balneo, interdum aquis frigidis uti; modo ungi, modo idipſum negligere; nullum cibi genus ſugere, quo populus utatur; interdum in convictu [85] eſſe, interdum ab eo ſe retrahere; modo plus juſto, modo non amplius aſſumere; bis die potius, quam ſemel cibum capere, & ſemper quam plurimum, dummodo hunc concoquat. Sed ut hujus generis exercitationes cibique neceſſarii ſunt; ſic athletici ſupervacui. Nam & intermiſſus propter civiles aliquas neceſſitates ordo exercitationis corpus affligit; & ea corpora, quae more eorum repleta ſunt, celerrime & ſeneſcunt, & aegrotant. Concubitus vero neque nimis concupiſcendus, neque nimis pertimeſcendus eſt: rarus, corpus excitat, frequens, ſolvit. Cum autem frequens, non numero ſit, ſed natura, ratione aetatis & corporis [85], ſcire licet, eum non inutilem eſſe, quem corporis neque languor, neque dolor ſequitur. Idem interdiu pejor eſt, noctu tutior: ita tamen, ſi neque illum cibus, neque hunc cum vigilia labor ſtatim ſequitur. Haec firmis ſervanda ſunt; cavendumque, ne in ſecunda valetudine adverſae praeſidia conſumantur.

II. At imbecillis [86] (quo in numero magna pars urbanorum, omnesque

83. *Iatralipta*] Et ſcriptio hujus vocis apud alios Editores alia eſt, & vox ipſa variat. Sic ſcribitur a Ruellio, Gryphio, Conſtantino, & Ronſſeo; *iatraleipta* a Stephano; *iatrolipta* ab Aldo; a Lindenio denique *iatroalipta*. At Editio Florentina princeps habet *alipta*, ex Cod. Medic. IV. ut ego ſuſpicor. Cum enim primus habeat *iatroaliptae*; quartus, ſic ut ceteri, *hiatro alipta*; in hoc vox *hiatro* expungitur. Cum Edit. Florentina faciunt duae antiquiſſimae ann. 1493. 1497. Juntina, Caeſariana, & Pantiniana.

84. *Frequentius*] Lindenius, *frequenter*.

85. *Convictu*] Alii leg. *convivio*. Ego ſecutus ſum Editionem Lindenii, cum qua conſentit Cod. Medic. I. Et ſane veriſimilius eſt, *convivium* eſſe interpretationem *convictus*, quam *convictum*, *convivii*. Reperitur vox haec eadem ſignificatione etiam apud Plinium lib. 14. cap. 14. lib. 25. cap. 9. & apud Vellejum Paterculum lib. 2. cap. 83. quem locum fruſtra ſolicitat Manutius.

85*. *Sed natura, ratione aetatis & corporis*] i. e. ſed natura, pro aetate & corpore; Ital. *ma di ſua natura, ſecondo l'età ed il corpo*. Ita legitur in vulgatis libris & in Cod. Mediceo I. Codices Medicei ceteri non habent vocem *natura*.

86. *Ad imbecillis*] Imbecillos firmis opponit, ut ex contextu ipſo apparet. Alii legunt, quo modo eſt in omnibus fere MSS. *imbecillis ſtomacho*; quod ex mala alicujus interpretatione ortum eſt. Nam de iis, quibus ſtomachus infirmus eſt, poſtea dicetur cap. 8. Vox *ſtomacho* non eſt in Cod. Medic. I. eaque a Lindenio recte expulſa fuit.

que pene cupidi litterarum ſunt) obſervatio major neceſſaria eſt: ut quod vel corporis, vel loci, vel ſtudii ratio detrahit, cura reſtituat. Ex his igitur, qui bene concoxit, mane tuto ſurget[87]; qui parum, quiescere debet, & ſi mane ſurgendi neceſſitas fuerit, redormire: qui non concoxit, ex toto conquiescere, ac neque labori ſe, neque exercitationi, neque negotiis[88] credere. Qui crudum ſine praecordiorum dolore ructat, is ex intervallo aquam frigidam bibere, & ſe nihilominus continere. Habitare vero aedificio lucido, perflatum aeſtivum, hibernum ſolem habente; cavere meridianum ſolem, matutinum & veſpertinum frigus; itemque auras fluminum atque ſtagnorum: minimeque, nubilo coelo, ſoli aperienti ſe committere, ne modo frigus, modo calor moveat; quae res maxime gravedines deſtillationesque concitat. Magis vero gravibus locis iſta ſervanda ſunt, in quibus etiam peſtilentiam faciunt. Scire autem licet, integrum corpus eſſe, cum quotidie mane urina alba, dein rufa eſt: illud concoquere, hoc concoxiſſe ſignificat. Vbi experrectus eſt aliquis, paulum intermittere: deinde, niſi hiems eſt, fovere os multa aqua frigida debet. Longis diebus meridiari potius ante cibum; ſin minus, poſt eum: per hiemem potiſſimum totis noctibus conquieſcere. Sin lucubrandum eſt, non poſt cibum id facere, ſed poſt concoctionem. Quem interdiu vel domeſtica, vel civilia officia tenuerunt, huic tempus aliquod ſervandum curationi corporis ſui eſt. Prima autem ejus curatio, exercitatio eſt, quae ſemper antecedere cibum debet: in eo, qui minus laboravit, & bene concoxit, amplior; in eo, qui fatigatus eſt[89], & minus concoxit, remiſſior. Commode vero exercent, clara lectio, arma, pila, curſus, ambulatio; atque haec non utique plana, commodior eſt; ſiquidem melius aſcenſus quoque & deſcenſus, cum quadam varietate corpus moveat[90], niſi tamen id perquam imbecillum eſt. Melior autem eſt ſub divo, quam in porticu; melior, ſi caput patitur, in ſole, quam in umbra; melior in umbra, quam parietes aut viridia[91] efficiunt,

87. *Surget*] In III. aliisque quibusdam Mediceis MSS. *ſurgit*.

88. *Negotiis*] Ita ex Cod. Medic. I. Alii leg. *negotio*.

89. *Amplior; in eo, qui fatigatus eſt*] Hunc locum Lindenius ita mutat: *remiſſior: in eo, qui aſſuetus eſt, & minus concoxit, amplior*; ſed perperam, ut Morgagnus oſtendit cum ratione, tum veterum librorum teſtimonio. Libris, quibus Morgagnus uſus eſt, adde Codices Mediceos & cum Editione principe antiquiſſimam an. 1493.

90. *Moveat*] Malim legere *movet*, quod mallet Conſtantinus quoque.

91. *Viridia*] Sic reſtituo ex MSS. Porro Medicei, non modo, ut duo illi quos Morgagnus memorat, hanc lectionem confirmant, verum etiam vulgaris, *viridaria*, originem aperiunt; quam Vir iſte Clariſſimus conjectura attigerat. Nimirum in IV. ſupra extremas litteras vocis *viridia* poſita eſt alia manu ſyllaba *ar*. In I. eſt, *paries aut viride*.

ciunt, quam quae tecto subest; melior recta, quam flexuosa. Exercitationis autem plerumque finis esse debet sudor, aut certe lassitudo quae citra fatigationem sit: idque ipsum, modo minus, modo magis faciendum est. Ac ne his quidem, athletarum exemplo, vel certa esse lex, vel immodicus labor [92] debet. Exercitationem recte sequitur, modo unctio, vel in sole, vel ad ignem; modo balneum, sed conclavi [93] quam maxime & alto & lucido & spatioso. Ex his vero neutrum semper [94] fieri oportet; sed saepius alterutrum, pro corporis natura. Post haec paulum conquiescere opus est. Vbi ad cibum ventum est, numquam utilis est nimia satietas [95]; saepe inutilis nimia abstinentia: si qua intemperantia subest, tutior est [96] in potione, quam in esca. Cibus a salsamentis, oleribus, similibusque rebus melius incipit: tum caro assumenda est, quae assa optima, aut elixa est. Condita omnia duabus de causis inutilia sunt; quoniam & plus propter dulcedinem assumitur, & quod modo par est [97], tamen aegrius concoquitur. Secunda mensa bono stomacho nihil nocet, in imbecillo coacescit. Si quis itaque hoc parum valet, palmulas, pomaque, & similia melius primo cibo assumit. Post multas potiones, quae aliquantum sitim excesserunt, nihil edendum est: post satietatem, nihil agendum. Vbi expletus est aliquis, facilius concoquit, si quidquid assumpsit, potione aquae frigidae includit, tum paulisper invigilat, deinde bene dormit. Si quis interdiu se implevit, post cibum neque frigori, neque aestui, neque labori se debet committere: neque enim tam facile haec inani corpore, quam repleto nocent. Si quibus de causis futura inedia est, labor omnis vitandus est.

III. Atque haec quidem pene perpetua sunt. Quasdam autem observationes desiderant & novae res, & corporum genera, & sexus [98], & aeta-

92. *Immodicus labor*] Alii leg. *immodicus esse labor*. Sed *esse* redundat. Itaque sustuli ex fide Cod. Medic. I.

93. *Conclavi*] Caesarius, *in conclavi*. Hunc Lindenius aliique secuti sunt. Praepositio non est in MSS. Mediceis, nisi in I. sed posita supra vocem *conclavi*, ut insititiam esse credibile sit.

94. *Semper*] Sic reposuit Lindenius pro *saepe*. In MSS. quoque est *semper*: sed in Medic. IV. expunctis alia manu litteris *m* & *r*, factum est *saepe*; ut est in margine Vaticani III.

95. *Numquam utilis est nimia satietas*] Ruellius & Stephanus *saepe inutilis nimia satietas*.

96. *Si qua intemperantia subest, tutior est*] His verbis alii omnes praemittunt *saepe*. Magis probanda videtur absolute posita sententia; quo modo est in Cod. Medic. I. quem ego secutus sum. Pro *tutior*, quod MSS. habent, & item Edit. I. quidam leg. *durior*; ut est in Edit. an. 1493. sed perperam. Nam Celsus videtur exprimere Aphor. Hippocr. 11. sect. 2.

97. *Quod modo par est*] Quod nimium non est. *Modo* adverbium non est, ut quidam existimant, sed sextus casus nominis substantivi. In Cod. Medic. I. legitur: *quod modo parum est*; in margine Edit. Constantinianae: *quod modo parvum est*. Infra *inani corpori* habet allatus Codex Mediceus pro *inani corpore*.

98. *Et sexus*] De hac re nihil postea. Itaque suspi-

aetates, & tempora anni. Nam neque ex falubri loco in gravem, neque ex gravi in falubrem tranfitus fatis tutus eft. Ex falubri in gravem, prima hieme; ex gravi in eum, qui falubris eft, prima aeftate transire melius eft. Neque vero ex multa fame nimia fatietas; neque ex nimia fatietate fames idonea eft. Periclitaturque, & qui femel, & qui bis die cibum incontinenter, contra confuetudinem, affumit. Item, neque ex nimio labore fubitum otium, neque ex nimio otio fubitus labor, fine gravi noxa eft. Ergo, cum quis mutare aliquid volet, paulatim debebit affuefcere. Omnem etiam laborem facilius vel puer vel fenex, quam infuetus homo fuftinet. Atque ideo quoque nimis otiofa vita [99] utilis non eft; quia poteft incidere laboris neceffitas. Si quando tamen infuetus aliquis laboravit, aut fi multo plus, quam folet, etiam is qui affuevit, huic jejuno dormiendum eft: multo magis, fi etiam os amarum eft, vel oculi caligant, aut venter perturbatur. Tum enim non dormiendum tantummodo jejuno eft, fed etiam in pofterum diem permanendum [1]; nifi cito id quies fuftulit. Quod fi factum eft, furgere oportet, & lente paulum ambulare. At fi fomni neceffitas non fuit, quia modice magis aliquis laboravit, tamen ingredi aliquid [2] eodem modo debet. Communia deinde omnibus funt poft fatigationem cibum fumpturis, ubi paulum ambulaverunt, fi balneum non eft, calido loco, vel in fole, vel ad ignem ungi, atque fudare; fi eft, ante omnia in tepidario federe [3]; deinde, ubi paulum conquieverunt, intrare & defcendere in folium; tum multo oleo ungi, leniterque perfricari; iterum in folium defcendere: poft haec, os aqua calida fovere, deinde frigida. Balneum his fervens idoneum non eft [4]. Ergo fi nimium alicui fatigato pene febris eft, huic abunde eft, loco tepido demittere fe inguinibus tenus in aquam calidam, cui paulum olei fit adjectum: deinde totum quidem corpus, maxime tamen eas partes, quae

fufpicari licet, vel addititia haec duo verba effe, vel, ut Conftantinus exiftimat, defiderari infra quae his refpondebant.

99. *Nimis otiofa vita*] In Edit. I. & in duabus vetuftiffimis ann. 1493. & 1497. & in Juntina quoque, *minus otiofa*; fed perperam. Infra in MSS. legitur; *aut fi multo plus quam folet, etiam fi qui &c.* Editores veteres omiferunt particulam *fi*, quae eft poft *aut*; Ruellius mutavit praeterea *fi qui* in *is qui*. Hunc omnes fecuti funt. Ego hactenus fequor, ut *is qui* cum eo legam; fed retineo *aut fi multo*, ex veterum Codd. fide.

1. *Permanendum*] Lindenius, *ita permanendum*. Ego particulam *ita* in nullo MS. Codice inveni.

2. *Aliquid*] Ideft aliquantum. Imo iftud ipfum adverbium eft in Edit. Lindenii, fortaffe ex margine Conftantinianae in contextum receptum. Sed *aliquid* hac fignificatione Celfus faepe ufurpat, velut lib. 3. cap. 16. Itaque hic quoque retinendum eft ex fide Codicum Mediceorum.

3. *Sedere*] Ita in Cod. Medic. I. In III. aliisque *refedere*; in libris impreffis *refidere*, ut eft in eodem Cod. I. a Palavicino. Infra quoque fimplici verbo utitur; *opus eft in balneo primum involuta federe*.

4. *Idoneum non eft*] In Cod. Medic. I. defunt duae voces *non eft*.

quae in aqua fuerunt, leniter perfricare ex oleo, cui vinum & paulum contriti salis sit adjectum. Post haec, omnibus fatigatis aptum est cibum sumere, eoque humido uti; aqua, vel certe diluta potione esse contentos; maximeque ea, quae moveat urinam. Illud quoque nosse oportet, quod ex labore sudanti frigida potio [5] perniciosissima est; atque etiam, cum sudor se remisit, itinere fatigatis inutilis. A balneo quoque venientibus Asclepiades inutilem eam judicavit: quod in iis verum est, quibus alvus facile, nec tuto, resolvitur, quique facile inhorrescunt; perpetuum in omnibus non est, cum potius naturale sit, potione aestuantem stomachum refrigerari [6]. Quod ita praecipio, ut tamen fatear, ne ex hac quidem causa sudanti adhuc frigidum bibendum [7] esse. Solet etiam prodesse, post varium cibum, frequentesque dilutas potiones, vomitus, & postero die longa quies, deinde modica exercitatio. Si assidua fatigatio [8] urget, invicem modo aqua, modo vinum bibendum est, raroque balneo utendum. Levatque lassitudinem etiam laboris mutatio: eumque, quem novum genus ejusdem [9] laboris pressit, id, quod in consuetudine est, reficit. Fatigato quotidianum cubile tutissimum est. Lassat enim [10] quod contra consuetudinem seu molle, seu durum est. Proprie quaedam ad eum pertinent, qui ambulando fatigatur. Hunc reficit in ipso quoque itinere frequens frictio; post

5. *Frigida potio*] Cap. 8. *frigidis potionibus*, deinde *frigida potione*; & alibi saepe frigidam potionem habet. Pro *frigida*, Lindenius reposuit *frigidae*; hoc est aquae. Fortasse pravus codex eum fefellit. Vulgatam lectionem non solum Codices MSS. & Medicei & Vaticani, verum etiam ratio confirmat. Nam ut aquae, sic & vini & alia quaevis potio, si frigida sit, ex labore sudanti perniciosa est. Vidi ego, vino frigido a multa vehementique ambulatione statim epoto, quemdam intestinorum inflammatione perire, alium, spiritu repente intercluso, pene suffocari. Verba, quae haec praecedunt, ita se habent in Cod. Medic. I. *quod ex labore sudant*; mendose pro *sudanti*. Sed supra *quod* ex veteri emendatione est *hiq*. id est *his qui*; ut legatur *quod his qui*.

6. *Aestuantem stomachum refrigerari*] Duo verba *frigentem calefieri*, quae vulgo, ut in MSS. quoque fere omnibus, ad haec attexuntur, ego expuli ex fide Medic. I. Nequeunt hic locum habere, ubi de iis agitur, qui a balneo aestuant, ideoque frigidam potionem concupiscunt.

7. *Frigidum bibendum*] Lindenius leg. *frigidam bibendam*; ut est in margine Edit. Constantinianae.

8. *Fatigatio*] In Edit. Lindenii est *oscitatio*. Omnino retinenda est vetus lectio. Habet nostrorum Codicum auctoritatem: confirmatur praeterea verbis illis periodi sequentis: *Levatque lassitudinem etiam laboris mutatio*; ut animadvertit Morgagnus.

9. *Ejusdem*] Hanc vocem inveni etiam in MSS. Supervacua est, & vix ferri potest. Lindenius habet *cujusdam*; ut mallet Constantinus.

10. *Tutissimum est. Lassat enim &c.*] Variant hoc loco antiqui Codices non uno modo. Ego secutus sum Medic. I. Quae in aliis leguntur, ab explanatoribus addita videntur, ut ex varietate ipsa colligitur. Nam sic habetur: *tutissimum est; insolitum contra lasset. Et enim*: sed in Mediceis II. & VII. *quod contra consuetudinem est seu molle*; in III & VI. *quod contra consuetudinem est, nocet seu molle*; in IV. & V. *quod contra consuetudinem nocet est seu molle*. In IV. ex *Et enim quod*, ab Emendatore factum est *quod enim*. Hinc vulgaris lectio: *tutissimum est; insolitum contra lassat. Quod enim contra consuetudinem est, nocet seu molle &c.*

post iter, primum sedile, deinde unctio. tum calida aqua in balneo magis superiores partes, quam inferiores [11] foveat. Si quis vero exustus in sole est, huic in balneum protinus eundum, perfundendumque oleo corpus & caput; deinde in solium bene calidum descendendum est; tum multa aqua per caput infundenda, prius calida, deinde frigida. At ei, qui perfrixit, opus est in balneo [12] primum involuto sedere, donec insudet; tum ungi; deinde lavari: cibum modicum, potiones meracas assumere. Is vero qui navigavit, & nausea pressus est, si multam bilem evomuit, vel abstinere cibo debet, vel paulum aliquid assumere: si pituitam acidam effudit, utique sumere cibum, sed assueto leviorem: si sine vomitu nausea fuit [13], vel abstinere, vel post cibum vomere. Qui vero toto die, vel in vehiculo, vel in spectaculis sedit, huic nihil currendum, sed lente ambulandum est: lenta quoque in balneo mora, dein coena exigua prodesse consueverunt. Si quis in balneo aestuat, reficit hunc ore exceptum, & in eo retentum acetum? si id non est, eodem modo frigida aqua assumpta.

Ante omnia autem norit quisque naturam sui corporis [14]: quoniam alii graciles, alii obesi sunt; alii calidi, alii frigidiores; alii humidi, alii sicci [15]; alios adstricta, alios resoluta alvus exercet: raro quisquam non aliquam partem corporis imbecillam habet. Tenuis vero homo implere se debet, plenus extenuare, calidus refrigerare, frigidus calefacere, madens siccare, siccus madefacere: itemque alvum firmare is, cui fusa; solvere is, cui adstricta est: succurrendumque semper parti maxime laboranti est.

Im-

11. *In balneo magis superiores partes, quam inferiores*] Magnam superiore loco, at hic nullam in MSS. Codicibus varietatem deprehendimus. Perversa tamen haec verba Thriverio & Constantino videntur, & sic restituenda: *magis inferiores partes, quam superiores.* Immo sic a Lindenio restituta sunt. Verum si haec apud istos mendi suspicione non carent, illud *in balneo* certe carere debet; siquidem recte legitur: *saepe in balneo multa calida aqua fovendum caput*; in lib. 6. cap. 6. sect. 15. Quod eo dico, quia Lindenius leg. *aut balneo*; Constantinus, *tum balneo*, legendum putat.

12. *In balneo*] Lindenius reposuit *in laconico*; quam vocem si ille in Codice aliquo invenit, factum erit, quod saepe alibi, ut alicujus interpretationem librarius in contextum receperit, Celsi verbis expulsis. Codices Medicei habent *in balneum*; sed primus, *in balneo*; & postea *angui*, ut fere ubique in eo scribitur, pro *ungi.*

13. *Nausea fuit*] Lindenius *nauseavit*; neque aliter Celsum scripsisse Scaliger putat. Ego veterem lectionem non facile improbaverim; praesertim cum omnes nostri Codices eam confirment, & infra, ubi de vomitu, haec legantur: *prodest ei cui pectus aestuat, & frequens saliva, vel nausea est.*

14. *Norit quisque naturam sui corporis*] In Edit. Lindenii legitur: *scire convenit naturam corporis*; quasi haec non illis scriberentur sanis hominibus, quos, quemadmodum ipsi se gererent, docendos sibi Celsus in hoc libro proposuit. Recte se habet locus hic in Edd. vetustis, & in MSS. & Mediceis & Vaticanis; quos sequor. Cicero lib. 2. de Offic. c. 24. *Valetudo sustentatur notitia sui corporis.* Atque hunc Tullii locum citare debebat Almeloveenius, non alium quemdam ex lib. 2. de Orat. qui parum ad rem facit.

15. *Siccis*] Lindenius, *siccioris.*

Implet autem corpus modica exercitatio, frequentior quies, unctio, & si post prandium est, balneum, contracta alvus, modicum frigus hieme, somnus & plenus & non nimis longus [16], molle cubile, animi securitas, assumpta per cibos & potiones maxime dulcia & pinguia, cibus & frequentior & quantus plenissimus potest concoqui [17]. Extenuat corpus [18] aqua calida, si quis in eam descendit, magisque si salsa est; in jejuno balneum, inurens sol & omnis calor, cura, vigilia, somnus nimium vel brevis vel longus; lectus, per aestatem, terra; hieme, durum cubile [19]: cursus, multa ambulatio, omnisque vehemens exercitatio, vomitus, dejectio, acidae res & austerae, & semel die assumptae [20], & vini non perfrigidi potio jejuno in consuetudinem adducta.

Cum vero inter extenuantia posuerim vomitum & dejectionem, de his quoque proprie quaedam dicenda sunt. Ejectum [21] esse ab Asclepiade vomitum in eo volumine, quod de tuenda sanitate composuit, video: neque reprehendo, si offensus eorum est consuetudine, qui quotidie ejiciendo, vorandi facultatem moliuntur. Paulo etiam longius processit: idem purgationes quoque eodem volumine expulit. Et sunt eae perniciosae, si nimis valentibus medicamentis fiunt. Sed haec tamen submovenda esse, non est perpetuum; quia corporum temporumque ratio potest ea facere necessaria, dum & modo, & non nisi cum opus est, adhibeantur. Ergo ille quoque ipse, si quid jam corruptum esset, expelli debere confessus est: ita non ex toto res condemnanda est. Sed esse ejus etiam plures causae possunt; estque in ea quaedam paulo subtilior observatio adhibenda. Vomitus utilior est hieme, quam aestate: nam tum & pituitae plus, & capitis gravitas major subest. Inutilis est gracilibus, & imbecillum stomachum habentibus: utilis plenis [22] & biliosis omnibus, si vel nimium se repleverunt, vel parum con-

coxe-

16. *Non nimis longus*] Lindenius leg. *non multum nimis longus*; sed perperam, ut monet Facciolatus. Vid. Epist. III. Morgagni. Pro *non nimis*, in Codd. Mediceis III. & VI. mendose est *nimis*.

17. *Et quantus plenissimus potest concoqui*] In I. item ut in ceteris Mediceis Codd. est *quantus*; sed in eo librarius, expuncta *s*, reposuit litteram *m*. Hinc in quibusdam Vaticanis *quantum* pro *quantus*. Lindenius leg. *frequentior cibus, & quantum plenissime potest digerere*.

18. *Extenuat corpus*] Vox *corpus* fortasse ex glossemate inserta est.

19. *Lectus, per aestatem, terra; hieme, durum cubile*] Modus dicendi durior, & Cod. Medic. I. a quo absunt tres voces *lectus, terra, hieme*, mihi suspicionem injiciunt, ne quaedam aliena huc inserta sint. Auctor libri de Salub. vict. rat. inter extenuantia posuit σκληροκοιτίαν, nullo addito discrimine pro anni tempore. Si inde, ut cetera pleraque hujus loci, hoc item Celsus habet, ipsius ne illa quidem fortasse verba sunt, *per aestatem*.

20. *Assumptae*] Adjunctum hoc refertur ad *res*; planissimaque constructio est. Sic autem lego ex fide ceterorum Codicum Mediceorum. Primus stat pro vulgari lectione, *assumtae epulae*. Sed vox *epulae* addita videtur ex glossemate.

21. *Ejectum*] In Edit. Lindenii, *Rejectum*; ut est in margine Constantinianae. Sed & in Edd. vetustis, & in MSS. inveni *Ejectum*.

22. *Utilis plenis*] Alii legunt; *utilis est plenis*.

Ego

coxerunt. Nam, five plus eft, quam quod concoqui poffit, periclitari ne corrumpatur, non oportet: fi vero corruptum eft [23], nihil commodius eft, quam id, qua vi primum expelli poteft, ejicere. Itaque, ubi amari ructus cum dolore & gravitate praecordiorum funt, ad hunc protinus confugiendum eft. Idem prodeft ei, cui pectus aeftuat, & frequens faliva, vel naufea eft; aut fonant aures, aut madent oculi, aut os amarum eft: fimiliterque ei, qui vel coelum, vel locum mutat; iisque, quibus, fi per plures dies non vomuerunt, dolor praecordia infeftat. Neque ignoro, inter haec praecipi quietem: quae non femper contingere poteft agendi neceffitatem habentibus; nec in omnibus idem facit. Itaque iftud luxuriae caufa fieri non oportere confiteor; interdum valetudinis caufa recte fieri, experimentis credo: cum eo tamen, ne quis qui valere & fenefcere volet, hoc quotidianum habeat. Qui vomere poft cibum volet, fi ex facili facit, aquam tantum tepidam ante debet affumere; fi difficilius, aquae vel falis, vel mellis paulum adjicere. At qui mane vomiturus eft, ante bibere mulfum, vel hyffopum, aut effe radiculam [24] debet; deinde aquam tepidam, ut fupra fcriptum eft, bibere. Cetera quae antiqui medici praeceperunt, ftomachum omnia infeftant. Poft vomitum, fi ftomachus infirmus eft, paulum cibi, fed hujus idonei, guftandum, & aquae frigidae cyathi tres bibendi funt; nifi tamen vomitus fauces exasperavit [25]. Qui vomuit, fi mane id fecit, ambulare debet, tum ungi, deinde coenare: fi poft coenam, poftero die lavari, & in balneo fudare. Huic proximus cibus mediocris utilior eft; isque effe debet cum pane hefterno, vino aufte-

ro

Ego fuftuli verbum *eft* ex fide Medic. I. aliorumque MSS. Lommius leg. *utilis eft vero plenis*; Lindenius, *utilis vero plenis*.

23. *Si vero corruptum eft*] Lege: *five corruptum eft*. Mendum enim in antiquis libris rarum non eft *vero* pro *ve*. Sic in lib. 8. cap. 3. *Sive autem nigrities; quam terebra detexit, five caries &c.* Codex Medic. I. habet *fi vero caries*. Itaque libenter Facciolato accedo conjicienti, fic legendum effe locum illum Ciceronis: *quidve miferius, aut acerbius ufuvenire*; pro Quinct. cap. 15. ubi communiter legitur, *quid vero miferius*. Pro *fi vero*, Lindenius leg. *five jam*. Infra Cod. Medic. I. *confonant* (ex emendatione *cui fonant*, & ita plerique vulgo legunt) *aures* pro *fonant aures*, ut alii Codd. habent & Lindenii Editio. Libro 4. cap. 2. fect. 4. *fonant aures*; & lib. 6. cap. 7. fect. 8. *ubi aures intra fe ipfae fonant*.

24. *Hyffopum, aut effe radiculam*] Ita omnino legendum ex fide MSS. Codicum, non, ut Lindenius mutavit: *hyffopum effe, aut radiculam*. Eftur radicula, hyffopum bibitur; ut colligitur ex lib. 3. cap. 16. lib. 4. c. 2. fect. 3. c. 4. fect. 4. c. 5. & 7. Supra autem pro *commoneo tamen*, ut antea legebatur & habetur in Cod. Medic. I. ego ex aliis Codicibus repofui *cum eo tamen*; qui modus dicendi Celfo ufitatior. Sic lib. 2. cap. 17. *cum eo tamen, ne praecordia dura fint*.

25. *Nifi tamen vomitus fauces exafperavit*] Alii leg. *Si* (vel *Sin*) *autem vomitus fauces exafperavit, qui vomuit &c.* ut hinc incipiat proxima periodus. Sed in Edit. Lindenii recte incipit a verbis illis: *Qui vomuit*. In eadem Editione *fiquidem* eft pro *fi autem*. Melius, ut mihi quidem videtur, in Cod. Medic. I. legitur *nifi tamen*: videlicet ne aqua frigida magis fauces exafperet. Ita igitur repofui. Deinde in allato Codice eft *fauces vomitus exafperarint* pro *exafperarit*, vel *exafperavit*.

ro meraco, & carne assa, cibisque omnibus quam ficcissimis. Qui vomere bis in mense vult, melius consulet, si biduo continuarit, quam si post quintumdecimum diem vomuerit; nisi haec mora gravitatem pectori faciet. Dejectio autem medicamento quoque petenda est [26], ubi venter suppressus parum reddit, ex eoque inflationes [27], caligines, capitis dolores, aliaque superioris partis mala increscunt. Quid enim inter haec adjuvare possunt quies & inedia, per quae illa [28] maxime eveniunt? Qui dejicere [29] volet, primum cibis vinisque utatur iis, quae hoc praestant; dein [30], si parum illa proficient, aloen sumat. Sed purgationes quoque, ut interdum necessariae sunt, sic, ubi frequentes sunt, periculum afferunt. Assuescit enim non ali corpus [31]; cum omnibus morbis obnoxia maxime infirmitas sit. Calefacit autem [32] unctio, aqua salsa, magisque si calida est, omnia salsa, amara, carnosa, si post cibum est, balneum, vinum austerum. Refrigerat in jejuno, & balneum, & somnus, nisi nimis longus est, & omnia acida; aqua quam frigidissima; oleum, si aqua miscetur [33]. Humidum autem corpus efficit [34] labor major [35], quam ex consuetudine, frequens balneum, cibus ple-

26. *Medicamento quoque petenda est*] Constructio haec similis est illius, *salutem fuga petivit*, apud Caesarem in lib. 2. de B. G. cap. 32. & Nepotem in Hannib. cap. 11. Lommius & Lindenius leg. *a medicamento*. Sed praepositio abest ab Edd. priscis, & a MSS. Mediceis.

27. *Inflationes*] Al. *inflammationes*, sed perperam.

28. *Per quae illa*] Sic legendum cum Lindenio, non *quae per illas*. In Cod. Medic. 1. est *quae pelillas*.

29. *Dejicere*] Legebatur *ejicere*. Lindenius reposuit *dejicere*, conjecturam Constantini, & fortasse Codicem aliquem secutus. Ita enim habet Medic. 1.

30. *Dein*] Ego sic reposui ex Cod. modo allato, pro *dehinc*.

31. *Non ali corpus*] Vulgo additur: *& ob hoc infirmum erit:* quod membrum in MSS. quoque invenitur plerisque omnibus; videtur autem explicatio quaedam esse prioris membri, in contextum intrusa. Itaque ex fide Codicis Medic. 1. illud ejeci.

32. *Calefacit autem*] In Edit. Lindenii: *Calefaciunt unctio, aqua salsa, magisque si calida est; omnia salsa, vinum austerum. Contra refrigerant, in jejuno, amara, carnosa, si post cibum est, balneum &c.* sed minus bene. Vt omittam, magnam factam esse mutationem contra veteres libros, sententia ista quomodo defendi potest? cum etiam Auctor lib. 2. de vict. rat. quem fere sequitur Celsus, doceat, amara, carnosa, post cibum balneum calefacere.

33. *Si aqua miscetur*] Ita in Edit. Lindenii; ita etiam in Cod. Medic. 1. Alii leg. *si aquae misceatur*. At duas voces *& lotus*, quae in allata Editione adduntur, neque Medic. I. neque alius habet sive MS. sive impressus Codex.

34. *Humidum autem corpus efficit*] Lindenius edidit: *Humidans autem corpus*. Inde *humidare* inter Latina verba haberi coeptum est. Huic verbo, ut Latii finibus depelleret, Facciolatus semel atque iterum bellum intulit, quod bellum nunc confectum videri potest auxilio Codicum Mediceorum Vaticanorumque, in quibus, ut in Edd. omnibus est: *Humidum autem corpus efficit*.

35. *Labor major*] Non labor magnus, sed major quam ex consuetudine; neque ipse per se, sed cum pleniore cibo, multaque potione. Sic fortasse sustineri potest vetus lectio, quam malui retinere ex fide MSS. omnium. Caesarius, atque hunc secuti Constantinus & Lindenius & in Enarratione Pantinus variare non dubitarunt. Itaque pro *major*, leg. *minor*; haud animadvertentes adversari verba illa, *ambulatio multa & vehemens*; quae postea sequuntur. Iidem infra quogue variant, legentes *immodica exercitatio* pro *modica exercitatio*; & *sol immodicus* pro *sol modicus*; Lin-

plenior, multa potio; poſt haec ambulatio, & vigilia [36]: per ſe quoque ambulatio multa & vehemens, & matutinae exercitationi non protinus [37] cibus adjectus: ea genera eſcae, quae veniunt ex locis frigidis, & pluviis, & irriguis [38]. Contra ſiccat modica exercitatio, fames, unctio ſine aqua, calor [39], ſol modicus, frigida aqua, cibus exercitationi ſtatim ſubjectus, & is ipſe ex ſiccis & aeſtuoſis locis veniens.

Alvum adſtringit labor, ſedile, creta figularis [40] corpori illita, cibus imminutus, & is ipſe ſemel die aſſumptus ab eo, qui bis ſolet; exigua potio, neque adhibita, niſi cum cibi quis quantum aſſumpturus eſt, cepit; poſt cibum quies. Contra ſolvit aucta ambulatio atque eſca, motus qui poſt cibum eſt [41], ſubinde potiones cibo immiſtae. Illud quoque ſcire oportet, quod ventrem vomitus ſolutum comprimit, compreſſum ſolvit: itemque comprimit is vomitus, qui ſtatim poſt cibum eſt; ſolvit is, qui tarde ſupervenit.

Quod ad aetates vero pertinet, inediam facillime ſuſtinent mediae aetates, minus juvenes, minime pueri & ſenectute confecti. Quo minus fert facile quisque, eo ſaepius debet cibum aſſumere; maximeque eo eget, qui increſcit. Calida lavatio & pueris & ſenibus apta eſt. Vinum dilutius pueris, ſenibus meracius, neutri aetati, quae inflationes movent. Iuvenum minus, quae aſſumant, & quomodo curentur, intereſt. Quibus juvenibus fluxit alvus, plerumque in ſenectute contrahitur: quibus in adoleſcentia fuit adſtricta, ſaepe in ſenectute ſolvitur. Melior eſt autem in juvene fuſior, in ſene adſtrictior.

Tempus quoque anni conſiderare oportet. Hieme plus eſſe convenit;

Lindenius *ſal* pro *ſol*. Sed & exercitatio & ſol videri poſſunt vel modica corpus ſiccare, cum fames accedit: vehementiora, extenuant. Modicus autem hic non ſignificat parvum, ſed cum modo.

36. *Poſt haec ambulatio & vigilia*] Id eſt ambulatio & vigilia poſt cibum & potionem: ut declarat illud *per ſe*, quod conſequitur. Aldina Edit. cum vetuſtioribus, prima excepta, habet *poſt hac*; Lindeniana, ut Codices plerique Mſs. non tamen Mediceus I. *poſt hanc*.

37. *Et vehemens, & matutinae exercitationi non protinus*] Secutus ſum Edit. Lindenii, ad quam proxime accedit Codex Medic. I. In quo eſt: *& matutina & vehemens* (ab emendatione *vehementi*) *exercitationi non protinus &c.* In aliis Mſs. ut & in Edd. ceteris: *& vehemens & matutina exercitatio & protinus.* Sed in Edd. *& non protinus*, ut in Cod. Medic. IV. ubi ſupra *protinus* alia manu poſita eſt particula *non*.

38. *Et irriguis*] Lindenius, *& riguis. Contra ſiccant &c.*

39. *Unctio ſine aqua, calor*] Lindenius, *unctio, ſine aqua calor.*

40. *Creta figularis*] *Figularis* eſt in Edd. Ruelli, Caeſarii an. 1538. Gryphii, Pantini, & Conſtantini, ſed mendoſe; quamvis ita legendum eſſe, non *figularis*, Scaliger contendat. De creta figulari meminerunt etiam Plinius lib. 31. H. N. c. 3. Columella lib. 6. R. R. c. 17. lib. 8. c. 2.

41. *Motus qui poſt cibum eſt*] Ante Lindenium legebatur: *poſt motus qui poſt cibum eſt*; quo modo eſt in MSS. Mediceis.

nit; minus, ſed meracius bibere; multo pane uti, carne potius elixa [42], modice oleribus; ſemel die cibum capere, niſi ſi nimis [43] venter adſtrictus eſt. Si prandet aliquis, utilius eſt exiguum aliquid, & ipſum ſiccum ſine carne, ſine potione ſumere. Eo tempore anni calidis omnibus potius utendum eſt, vel calorem moventibus. Venus tum non aeque pernicioſa eſt. At vere paulum cibo demendum, adjiciendumque potioni, ſed dilutius tamen bibendum eſt; magis carne utendum, magis oleribus; transeundum paulatim ad aſſa ab elixis. Venus eo tempore anni tutiſſima eſt. Aeſtate vero & potione & cibo ſaepius corpus eget; ideo prandere quoque commodum eſt. Eo tempore aptiſſima ſunt & caro & olus; potio quam dilutiſſima, ut & ſitim tollat, nec corpus incendat; frigida lavatio, caro aſſa, frigidi cibi, vel qui refrigerent. Vt ſaepius autem cibo utendum, ſic exiguo eſt. Per autumnum vero, propter coeli varietatem, periculum maximum eſt. Itaque neque ſine veſte, neque ſine calceamentis prodire oportet, praecipueque diebus frigidioribus, neque ſub divo nocte [44] dormire, aut certe bene operiri. Cibo vero jam paulo pleniore uti licet; minus, ſed meracius bibere. Poma nocere quidam putant, quae immodice toto die plerumque ſic aſſumuntur, ne quid ex denſiore cibo remittatur: ita non haec, ſed conſummatio omnium nocet. Ex quibus in nullo tamen minus, quam in his noxae eſt [45]. Sed his uti non ſaepius, quam alio cibo convenit. Denique aliquid denſiori cibo, cum hic accedit, neceſſarium eſt demi. Neque aeſtate vero, neque autumno utilis venus eſt: tolerabilior tamen per autumnum; aeſtate in totum [46], ſi fieri poteſt, abſtinendum eſt.

IV. Proximum eſt, ut de iis dicam, qui partes aliquas corporis imbecillas habent. Cui caput infirmum eſt, is ſi bene concoxit, leniter perfricare [47] id mane manibus ſuis debet; numquam id, ſi fieri poteſt, veſte

42. *Elixa*] Magna pars interpretum, ne Celſus cum Auctoribus pugnet, quos fere in his ſequitur; Auctorem ſcilicet lib. de ſalub. vict. rat. eumque cujus eſt liber tertius de vict. rat. *aſſa* legendum putant, & infra *ad elixa ab aſſis* pro *ad aſſa ab elixis*; deinde *caro elixa*, pro *caro aſſa*. Sed nemo unus auſus eſt verba in textu movere. Ita ſe habet hic locus in MSS. quoque & Mediceis & Vaticanis. Lindenius infra leg. *ab elixis ad aſſa*; ſi quid ad rem pertinet id adnotare.

43. *Niſi ſi nimis*] Lommius leg. *niſi ſi minus*; ſed perperam.

44. *Nocte*] Lindenius *noctu*; ſed in MSS. eſt *nocte*, ut alii legunt.

45. *Noxae eſt*] Lindenius *noxa eſt*; & ſupra; *ut ne quid*.

46. *In totum*] In Aldina Edit. *vero & toto* pro *vero ex toto*, ut eſt in MSS. Mediceis, excepto primo. Mendum iſtud me admonuit, *ex toto*, vel *& ex toto* fortaſſe legendum eſſe apud Ciceronem Epiſt. 4. lib. 15. ad Famil. *& toto ab iis qui novari aliquid volebant*; ubi Petrus Victorius legit *& omnino*; alii *& animo*. Sed de Cicerone alii viderint. Hic plerique leg. *in totum*; & ita eſt in Cod. Medic. I. Pantinus, Conſtantinus & Ronſſeus praemittunt *vero*.

47. *Leniter perfricare*] *Lente perfricare* habent Codices Medicei, excepto primo.

veſte velare; ad cutem tonderi [48]; utileque lunam vitare, maximeque ante ipſum lunae ſoliſque concurſum; ſed nuſquam poſt cibum [49]. Si cui capilli ſunt, eos quotidie pectere; multum ambulare, ſed, ſi licet, neque ſub tecto, neque in ſole; utique autem vitare ſolis ardorem, maximeque poſt cibum & vinum; potius ungi, quam lavari; numquam ad flammam ungi, interdum ad prunam. Si in balneum venit, ſub veſte primum paulum in tepidario inſudare, ibi ungi, tum tranſire in calidarium; ubi ſudarit, in ſolium non deſcendere, ſed multa calida aqua per caput ſe totum perfundere, tum tepida [50], deinde frigida; diutiuſque ea caput, quam ceteras partes perfundere; deinde id aliquandiu perfricare; noviſſime detergere & ungere. Capiti nihil aeque prodeſt atque aqua frigida: itaque is, cui hoc infirmum eſt, per aeſtatem id bene largo canali quotidie debet aliquandiu ſubjicere. Semper autem, etiamſi ſine balneo unctus eſt, neque totum corpus refrigerare ſuſtinet, caput tamen aqua frigida perfundere. Sed cum ceteras partes attingi nolit, demittere id, ne ad cervices aqua deſcendat; eamque, ne quid oculis, aliiſve partibus noceat, defluentem ſubinde manibus ad hoc regerere [51]. Huic modicus cibus neceſſarius eſt, quem facile concoquat; iſque, ſi jejuno caput laeditur, aſſumendus etiam medio die eſt; ſi non laeditur, ſemel potius. Bibere huic aſſidue vinum dilutum, lene [52], quam aquam magis expedit; ut, cum caput gravius eſſe coeperit, ſit quo confugiat: eique ex toto neque vinum, neque aqua ſemper utilia ſunt; medicamentum utrumque eſt, cum invicem

48. *Ad cutem tonderi*] Ita in I. in ceteris vero Mediceis Codicibus; *aut cutem tonderi*. Vulgaris lectio: *aut ad cutem tonderi*; orta eſt ex eo, quod Palavicinus *aut* addidit in I. Quidam legunt cum Caeſario *tondere* pro *tonderi*.

49. *Sed nuſquam poſt cibum*] Deeſt aliquid; vel haec non ſunt loco ſuo poſita. Non enim oratio ſatis apte cohaeret cum praecedentibus, ſive *nuſquam* legatur, ut eſt in primo; ſive *numquam*, ut in ceteris Mediceis Codd. ſive etiam, ut in impreſſis libris, *ſed nuſquam poſt cibum progredi*. Vulgarem tamen lectionem ea potiſſimum de cauſa non probavi, quia cum *progredi* ſit ex Codice Medic. I. Codex is non in contextu habet verbum iſtud, ſed in verſuum intercapedine ſupra vocem *cibum*. Alienum illud eſſe, cum ex hoc ſuſpicari licet, tum ex eo apparet, quod non eſt in alio Mediceorum MSS. niſi alia manu in IV. poſitum, ut in I. ſupra *cibum*. Sed quid ſentiendum ſit de aliquibus vocibus a librario adſcriptis in Codice primo, alio loco mihi dictum eſt.

50. *Tum tepida*] In Aldi & Stephani Editione: *tum tepida uti*. Supra alii leg. *ſudabit*, al. *ſudavit*, ut eſt in Cod. Medic. I. Lindenius repoſuit *ſudarit*; quem ſequor; cum *ſudaverit* invenerim in Medic. III. aliiſque nonnullis Codicibus.

51. *Ad hoc regerere*] Pro *regerere*, Editiones aliquae, & Codices MSS. Mediceus I. aliique quidam habent *regere*: omnes autem *ad ea* pro *ad hoc*, quod Conſtantinus ex Codice quodam adſcripſit margini ſuae Editionis, & caput interpretatus eſt; Lindenius vero in contextum recepit.

52. *Vinum dilutum, lene*] *Lene* repoſuit Lindenius, ut eſt in margine Edit. Conſtantini, & exemplaris ſui margini adſcripſerat Scaliger. Apud Catonem quoque de R. R. cap. 157. legitur: *vinum lene dilutum*. In Cod. Medic. I. aliiſque eſt *leve*. Sed hae voces *leve* & *lene*, *leviter* & *leniter* facile variant in Codicibus MSS.

D 2

eem aſſumitur. Scribere, legere, voce contendere, huic opus non eſt, utique poſt coenam; poſt quam ne cogitatio quidem ei ſatis tuta eſt: maxime tamen vomitus alienus eſt.

V. Neque vero his ſolis, quos capitis imbecillitas torquet, uſus aquae frigidae prodeſt; ſed iis etiam, quos aſſiduae lippitudines, gravedines, deſtillationes, tonſillaeque male habent. His autem non caput tantum quotidie perfundendum, ſed os quoque multa frigida aqua fovendum eſt; praecipueque omnibus, quibus hoc utile auxilium eſt, eo utendum eſt, ubi gravius coelum Auſtri reddiderunt. Cumque omnibus inutilis ſit poſt cibum aut contentio, aut agitatio [53] animi; tum iis praecipue, qui, vel capitis, vel arteriae dolores habere conſuerunt, vel quoslibet alios oris affectus. Vitari etiam gravedines, deſtillationesque poſſunt, ſi quam minime, qui his opportunus eſt, loca [54] aquasque mutat; ſi caput in ſole protegit, ne incendatur, neve ſubitum ex repentino nubilo frigus id moveat [55]; ſi poſt concoctionem jejunus caput radit; ſi poſt cibum neque legit, neque ſcribit.

VI. Quem vero frequenter cita alvus [56] exercet, huic opus eſt pila ſimilibusque ſuperiores partes exercere; dum jejunus eſt, ambulare; vitare ſolem [57], continua balnea; ungi citra ſudorem; non uti cibis variis, minimeque jurulentis, aut leguminibus, oleribusve iis, quae celeriter deſcendunt; omnia denique ſumere [58], quae tarde concoquuntur. Venatio, durique piſces, & ex domeſticis animalibus aſſa caro maxime juvant. Numquam vinum ſalſum bibere expedit, ne tenue quidem, aut dulce; ſed auſterum, & plenius, neque idipſum pervetus. Si:

53. *Agitatio*] Ita Morgagnus ex ſuo Codice legendum putat, & ita ego in Edit. I. & in omnibus fere MSS. inveni. In Medic I. eſt *acogitatio*; in Vaticano VI. *cogitatio*, ut pleraeque Edd. habent. Lindenius edidit *fatigatio*.

54. *Qui his opportunus eſt, loco &c.*] Opportunus pro obnoxius, ut explicat Caſaubonus in Scholiis apud Almeloveenium, & exemplis confirmat ex Praefat. lib. 2. ex lib. 2. cap. 10. lib 3. cap. 3. lib. 4. cap. 4. ſect 3. quibus alia addi poſſunt. Sic autem hunc locum reſtitui fide Cod. Medic. I. Alii leg. *eum, qui his opportunus eſt, aërem vel loca*; Lindenius pro *eum* reponit *is*. Numquam *aërem mutare*, ſemper *coelum mutare* apud Celſum invenias, ut in hoc ipſo libro cap. 3. lib. 3. c. 22. lib. 4. c. 25. & alibi.

55. *Frigus id moveat*] Ne caput frigore tentetur, perturbetur. Lindenius leg. *frigus dimoveat*. Ego veterem lectionem retineo, MSS. fide addita. Sic ſupra cap. 2. *ne modo calor, modo frigus moveat*; ubi etiam conſtructio advertenda eſt: ſubauditur enim corpus.

56. *Cita alvus*] *Citata* legit Egnatius, & qui hunc ſecuti ſunt Gryphius, Conſtantinus, Stephanus, & Ronſſeus; cui lectiori ſuffragartur Codices Medicei plerique omnes. Primus habet *cita*.

57. *Vitare ſolem*] Ego ita repoſui ex Cod. Medic. I. Antea legebatur, ut eſt in aliis Codicibus, *vitare ſolis nimium ardorem*; quae videtur eſſe alicujus explicatio.

58. *Sumere*] Verba quae ſequuntur: *venatio durique piſces &c.* declarant *fugere* perperam legi in antiquis libris, pro *ſumere*, ut correxit Lindenius. Nam duri piſces difficulter concoquuntur, quod & ex lib. 2. cap. 28. lib. 4. c. 5. colligi poteſt.

Si mulfo uti volet, id ex decocto melle faciendum eft. Si frigidae potiones ventrem ejus non turbant, his utendum potiffimum eft. Si quid offenfae in coena fenfit, vomere debet; idque poftero quoque die facere: tertio, modici ponderis panem ex vino effe, adjecta uva ex olla [59], vel ex defruto, fimilibusque aliis: deinde ad confuetudinem redire. Semper autem poft cibum conquiefcere, ac neque intendere animum, neque ambulatione quamvis leni dimoveri.

VII. At fi laxius inteftinum dolere confuevit, quod colum nominant [60], cum id nihil nifi genus inflationis fit, id agendum eft, ut concoquat aliquis, ut lectione, aliisque [61] generibus exerceatur, utatur balneo calido, cibis quoque & potionibus calidis; denique omni modo frigus vitet, item dulcia omnia, leguminaque, & quidquid inflare confuevit.

VIII. Si quis vero ftomacho laborat, legere clare debet; poft lectionem ambulare; tum pila, vel armis, aliove quo genere, quo fuperior pars movetur, exerceri; non aquam, fed vinum calidum bibere jejunus; cibum bis die affumere [62], fic tamen, ut facile concoquat; uti vino tenui & auftero, & poft cibum frigidis potionibus potius. Stomachum autem infirmum indicant pallor, macies, praecordiorum dolor, naufea, & nolentium vomitus, in jejuno dolor capitis. Quae in quo non funt, is firmi ftomachi eft. Neque credendum utique noftris eft, qui cum in adverfa valetudine vinum aut frigidam aquam concupiverunt, deliciarum patrocinium in accufationem non merentis ftomachi habent. At qui tarde concoquunt, & quorum ideo praecordia inflantur, quive propter ardorem aliquem noctu fitire confuerunt, ante quam conquiefcant,

59. *Adjecta uva ex olla*] Quae ftomacho apta eft, ex lib. 4. cap. 24. Plerique alii leg. *adjecta uva, vel olea*; ut eft in margine Codicis Vatic. III. & ab recenti emendatione in Medic. IV. ubi antea erat *adjecta ova vel ex oleo*; quo modo habent quinque alii Medicei, & aliqui Vaticani. Horum alii: *adjecta uva vel ex oleo.* Lindenius leg. *aut ova fricta ex oleo.* Ego fic reftitui ex Codice Mediceo vetuftiori. Revera habet *ex ollea*, & expungitur altera *l*; fed *e* potius videtur expungenda. Ita legit & Rhodius, ut apparet ex quadam ejus adnotatione ad Scribonium Largum Compofit. 104. Neque tamen fortaffe fanus locus eft. Num legendum: *adjecta uva ex olla, vel olea &c.* ut *ollea* perperam concreverit ex duabus vocibus *olla* & *olea*? Oleae certe in defruto fervatae, ftomacho aptae dicuntur in modo allato capite lib. 4. Vvas in fapa conditas neque Plinius, neque Diofcorides ftomacho utiles putant.

60. *Quod colum nominant*] Verba haec Celfi effe non puto; quamvis in omnibus MSS. invenerim. Explicatio quaedam eft olim margini adfcripta. Nam major Plinius, Samnonicus, aliique *colum* nominant inteftinum hoc, quod Celfus hic laxioris, alibi majoris, aut craffioris, aut plenioris nomine appellat. Quidam Graecum verbum, quo inteftinum hoc appellatur, hic reponunt pro *colum*, aliique cum Aldo leg. κῶλον, Lindenius κόλον. Sed frustra repetunt quod eft in lib. 2. cap. 12.

61. *Aliisque*] Alii leg. *& aliis*; & infra *evitet*. Ego utrobique fecutus fum Cod. Medic. I.

62. *Cibum bis die affumere*] Alii habent: *tum cibum &c.* Particula *tum* non eft in Cod. Medic. I. eamque Lindenius jure expulit.

quiescant, duos tresve cyathos per tenuem fistulam bibant. Prodest etiam adversus tardam concoctionem clare legere, deinde ambulare, tum vel ungi vel lavari, assidue vinum frigidum bibere, & post cibum, magnam potionem [63], sed, ut supra dixi, per siphonem: deinde omnes potiones aqua frigida includere. Cui vero cibus acescit, is ante eum bibere aquam egelidam debet, & vomere: at si cui [64] ex hoc frequens dejectio incidit, quoties alvus ei constiterit, frigida potione potissimum utatur.

IX. Si cui vero dolere nervi solent, quod in podagra chiragrave esse consuevit [65], huic, quantum fieri potest, exercendum id est, quod affectum est, objiciendumque labori & frigori; nisi cum dolor increvit; sub quo [66] quies optima est. Venus semper inimica est; concoctio, sicut in omnibus corporis affectibus, necessaria. Cruditas enim id maxime laedit, & quoties offensum corpus est, vitiosa pars maxime sentit.

Vt concoctio autem omnibus vitiis occurrit, sic rursus aliis frigus, aliis calor: quae sequi quisque pro habitu corporis sui debet. Frigus inimicum est seni, tenui, vulneri, praecordiis, intestinis, vesicae, auribus, coxis, scapulis, naturalibus, ossibus, dentibus, nervis, vulvae, cerebro: idem summam cutem facit pallidam, aridam, duram, nigram; ex hoc horrores tremoresque nascuntur. At prodest juvenibus, & omnibus plenis: erectiorque mens est, & melius concoquitur, ubi frigus quidem est, sed cavetur. Aqua vero frigida infusa, praeterquam capiti, etiam stomacho prodest: item articulis doloribusque, qui sunt sine ulceribus: item rubicundis nimis hominibus, si dolore vacant. Calor autem adjuvat omnia, quae frigus infestat: item lippientes, si nec dolor, nec lacrimae sunt; nervos quoque, qui contrahuntur; praecipueque ea ulcera, quae ex frigore sunt: idem corporis colorem bonum facit; urinam movet. Si nimius est, corpus effoeminat, nervos emollit, stomachum solvit. Minime vero aut frigus aut calor [67] tuta sunt, ubi subita insuetis sunt. Nam frigus, lateris dolores, aliaque vitia; frigida aqua, strumas excitat: calor concoctionem prohibet, somnum aufert, sudore digerit, obnoxium morbis pestilentibus corpus efficit.

X. Est

63. *Et post cibum, magnam potionem*] Post haec verba Ruellius, Constantinus, & Stephanus addunt *sumere*.

64. *At si cui*] Al. *At is cui*.

65. *Quod in podagra chiragrave esse consuevit*] Hoc totum, quod etiam in MSS. extat, tamen ex margine insertum suspicor. Si Celsi haec verba essent, inter nervorum & articulorum dolorem discrimen nullum esse videretur. Sed parum Celsus sibi constaret. Vid. animad. ad lib. 3. cap. 27. sect. 2.

66. *Sub quo*] Ita in Edit. Lindenii, & in margine Constantinianae: omnino recte. Alii leg. ut est in MSS. Mediceis, *sub divo* vel *dio*.

67. *Aut frigus aut calor*] In Codice Mediceo vetustiore ita legitur: *frigus et calor*.

X. Est etiam observatio necessaria, qua quis in pestilentia utatur adhuc integer, cum tamen securus esse non possit. Tum igitur oportet peregrinari, navigare: ubi id non licet, gestari, ambulare sub divo, ante aestum, leniter; eodemque modo ungi: &, ut supra comprehensum est, vitare fatigationem, cruditatem, frigus, calorem, libidinem: multoque magis se continere, si qua gravitas [68] in corpore est. Tum neque mane surgendum, neque pedibus nudis ambulandum est, minimeque post cibum, aut balneum: neque jejuno, neque coenato vomendum est: neque movenda alvus; atque etiam, si per se mota est, comprimenda est: abstinendum potius, si plenius corpus est. Itemque vitandum balneum, sudor, meridianus somnus, utique si cibus quoque antecessit; qui tamen semel die tum commodius assumitur; insuper etiam modicus, ne cruditatem moveat. Alternis diebus invicem, modo aqua, modo vinum bibendum est. Quibus servatis, ex reliqua victus consuetudine quam minimum mutari debet. Cum vero haec in omni pestilentia facienda sint, tum in ea maxime, quam Austri excitarint. Atque etiam peregrinantibus eadem necessaria sunt, ubi gravi tempore anni discesserunt ex suis sedibus, vel ubi in graves regiones venerunt. Ac si cetera res aliqua prohibebit, utique abstinere debebit: atque ita a vino ad aquam, ab hac ad vinum, eo, qui supra positus est, modo, transitus ei esse.

68. *Multoque magis se continere, si qua gravitas*] Locus hic in plerisque MSS. & in Edit. Lindenii pravis interpunctionibus deformatus est: *multoque magis se continere. Si qua gravitas in corpore est, tum &c.* Postrema vero hujus capitis verba ita leguntur in Cod. Medic. I. *utique retineri debebit a vino ad aquam, ab hac ad vinum qui supra positus est transitus.* Palavicinus corrigit: *utique abstinere debebit, atque ita ab vino ad aquam, ab hac ad vinum eo qui supra positus est transitus.* Sed neque modo ante *transitus* addit, neque post, *ei esse*; quae verba omnino necessaria sunt, atque in aliis omnibus Mediceis Codicibus habentur. Porro in iisdem Codicibus est, non *positus*, sed *propositus*; quae varietas, cum frequens sit in MSS. maxime tamen occurrit, ubi particula *supra* praecedit. In eo quoque ceteri Medicei Codd discrepant a vetustiore, quod habent *ab vino*; ut in antiquissimis ann. 1478. 1493. 1497. aliisque quibusdam Editionibus legitur. Pro *ita* vero, quartus, quintus, sextus mendose habent *itaque*; sed *que* obliteratur in quarto.

LIBER

LIBER SECVNDVS.

INſtantis autem adverſae valetudinis [69] ſigna complura ſunt. In quibus explicandis non dubitabo auctoritate antiquorum virorum uti, maximeque Hippocratis; cum recentiores medici quamvis quaedam in curationibus mutarint [70], tamen haec illum optime praeſagiſſe fateantur. Sed antequam dico, quibus praecedentibus [71] morborum timor ſubſit; non alienum videtur exponere, quae tempora anni, quae tempeſtatum genera, quae partes aetatis, qualia corpora maxime tuta vel periculis opportuna ſint, quod genus adverſae valetudinis in quoque timeri maxime poſſit. Non quod non omni tempore, in [72] omni tempeſtatum genere, omnis aetatis, omnis habitus homines, per omnia genera morborum & aegrotent & moriantur: ſed quod frequentius tamen quaedam eveniant; ideoque utile ſit [73] ſcire unumquemque, quid, & quando maxime caveat.

I. Igitur ſaluberrimum ver eſt: proxime deinde ab hoc, hiems: periculoſior aeſtas [74]: autumnus longe periculoſiſſimus. Ex tempeſtatibus vero optimae aequales ſunt, ſive frigidae, ſive calidae: peſſimae, quae maxime variant. Quo fit, ut autumnus plurimos opprimat. Nam fere meridianis temporibus calor; nocturnis atque matutinis, ſimulque etiam veſpertinis, frigus eſt. Corpus ergo, & aeſtate, & ſubinde meridianis caloribus relaxatum, ſubito frigore excipitur. Sed

69. *Adverſae valetudinis*] Caeſarius & Lindenius omittunt *adverſae*. Sed & lib. 3. c. 2. hunc locum ſignificans Celſus dixit: *cum ab iis coeperim, quae notas quaſdam futurae adverſae valetudinis exhibent &c.*

70. *Cum recentiores medici, quamvis quaedam in curationibus mutarint*] Ita in Cod. Medic. I. Alii leg. *cum recentiores quoque medici, quamvis quaedam in curationibus mutarint*; Lindenius *cum recentiores quoque medici, quamvis in curationibus mutarint*. Idem Cod. Mediceus, pro *illum optime praeſagiſſe*, habet *illos optime praeſagiſſe*; quod minus placet.

71. *Quibus praecedentibus*] In Codic. Medic I. additur *ſignis*; quod gloſſema eſſe eo facilius crediderim, quia poſitum eſt ſupra *praecedentibus*.

72. *Omni tempore, in &c.*] Tria haec verba in Edd. Juntae, utraque Caeſarii, & Lindenii omittuntur magno ſententiae damno; ut egregie monet Morgagnus.

73. *Ideoque utile ſit*] Sic repoſui ex Codice Mediceo primo. Alii leg. *ideoque utile eſt*; Lindenius, *ideo utile eſt*.

74. *Periculoſior aeſtas*] Hoc membrum in Cod. Medic. I. ita legitur: *periculoſior quam prior aeſtas*; ex gloſſemate nimirum, cujusmodi aliqua in Livio quoque invenias. In membro praecedenti *proxime*, & quidem recte, habent Edit. Lindenii, & Cod. Medic. I. ſed in hoc Palavicinus correxit, *proxima*; & ita olim vulgo legebatur. Alii Codices MSS. habent *proximum*.

Sed ut eo tempore id maxime fit, sic quandocumque evenit, noxium est. Vbi aequalitas autem est, tamen saluberrimi [75] sunt sereni dies; meliores pluvii, quam tantum nebulosi, nubilive: optimique hieme, qui omni vento vacant; aestate, quibus Favonii perflant. Si genus aliud ventorum est, salubriores Septemtrionales, quam Subsolani, vel Austri sunt: sic tamen haec, ut [76] interdum regionum sorte mutentur. Nam fere ventus ubique a mediterraneis regionibus veniens, salubris; a mari, gravis est. Neque solum in bono tempestatum habitu certior valetudo est; sed priores morbi quoque [77], si qui inciderunt, leviores sunt, & promptius finiuntur. Pessimum aegro [78] coelum est, quod aegrum fecit; adeo ut in id quoque genus, quod natura pejus est, in hoc statu salubris mutatio fit. At aetas media tutissima est, quae [79] neque juventae calore, neque senectutis frigore infestatur. Longis morbis senectus, acutis adolescentia magis patet. Corpus autem habilissimum quadratum est, neque gracile, neque obesum. Nam longa statura, ut in juventa decora est, sic matura senectute conficitur: gracile corpus infirmum, obesum hebes est. Vere tamen maxime, quaecumque humoris motu novantur, in metu esse consuerunt. Ergo tum lippitudines, pustulae, profusio sanguinis, abscessus corporis, quae ἀποστήματα Graeci nominant, bilis atra, quam μελαγχολίαν appellant, insania, morbus comitialis, angina, gravedines, destillationes oriri solent. Ii quoque morbi, qui in articulis nervisque modo urgent, modo quiescunt, cum maxime & inchoantur & repetunt. At aestas non quidem vacat plerisque his morbis; sed adjicit febres, vel continuas [80], vel ardentes, vel tertianas, vomitus, alvi dejectiones, auricularum dolores, ulcera oris, cancros, & in ceteris quidem partibus, sed maxime [81] obscoenis; & quidquid sudore hominem resolvit. Vix quidquam ex his

75. *Tamen saluberrimi*] Particula *tamen* hoc modo adhibetur ab optimis Scriptoribus; nec a Lindenio expelli debuit. Extat in omnibus meis MSS.

76. *Sic tamen haec, ut*] Ita in Cod. Mediceo primo, & Editione Lindeniana. Alii leg. *sic tamen; ut haec*; & fortasse rectius: al. *sic tamen, ut in haec.*

77. *Sed priores morbi quoque*] Pro *priores*, Lindenius leg. *pejores*. Codex Mediceus 1. ita habet: *sed prior. Morbi quoque*. Mihi tollenda videtur vox *priores*. Nam sensus est, in bono tempestatum habitu leviores morbos esse, & promptius finiri; ex Hippocrate Sect. 3. Aphor. 8.

78. *Pessimum aegro*] Ita in Edit. Lindenii, & in Codicibus Mediceis, excepto primo, & in alio Codice apud Constantinum. Alii leg. *Pessimum ergo*; quo modo est in Cod. Medic. I.

79. *At aetas media tutissima est, quae*] Constantinus & Lindenius omittunt *At*; Lindeniusque, pro *quae*, leg. *quia*.

80. *Vel continuas*] Hoc incisum deest in Edit. Lindenii. Habent non modo Editiones omnes ceterae, sed etiam Codices MSS. & Medicei & Vaticani. Et revera in Aphoris. 21. sect. 3. unde reliqua omnia hujus periodi sumpta sunt, continuas quoque febres Hippocrates posuit.

81. *Et in ceteris quidem partibus, sed maxime*] Linden. *cum in caeteris quidem partibus, tum maxime.*

his in autumnum non incidit: ſed oriuntur quoque eo tempore [82] febres incertae, lienis dolor, aqua inter cutem, tabes, quam Graeci φθίσιν nominant; urinae difficultas, quam στραγγουρίαν appellant; tenuioris inteſtini morbus, quem εἰλεὸν nominant; laevitas inteſtinorum [83], quae λειεντερία vocatur; coxae dolores, morbi comitiales. Idemque tempus & diutinis malis fatigatos, & ab aeſtate tantum proxima preſſos [84] interimit; & alios [85] novis morbis conficit; & quosdam longiſſimis implicat, maximeque quartanis, quae per hiemem quoque exerceant. Neque aliud magis tempus peſtilentiae patet, cujuscumque ea generis eſt; quamvis variis rationibus nocet. Hiems autem capitis dolores, tuſſim, & quidquid in faucibus, in lateribus, in viſceribus mali contrahitur, irritat. Ex tempeſtatibus, Aquilo tuſſim movet, fauces exaſperat, ventrem adſtringit, urinam ſupprimit, horrores excitat, item dolores lateris & pectoris: ſanum tamen corpus ſpiſſat, & mobilius atque expeditius reddit. Auſter aures hebetat, ſenſus tardat, capitis dolorem movet, alvum ſolvit, totum corpus efficit hebes, humidum, languidum. Ceteri venti, quo huic vel illi propiores ſunt, eo magis vicinos his illisve affectus faciunt. Denique omnis calor [86] & jecur & lienem inflammat, mentem hebetat, ut anima deficiat, ut ſanguis prorumpat, efficit. Frigus modo nervorum diſtentionem, modo rigorem infert; illud σπασμὸς, hoc τέτανος Graece nominatur: nigritiem [87] in ulceribus, horrores in febribus [88] excitat. In ſiccitatibus, acutae febres, lippitudines, tormina, urinae difficultas, articulorum dolores oriuntur. Per imbres, longae febres, alvi dejectiones, angina, cancri, morbi comitiales, reſolutio nervorum; παράλυσιν [89] Grae-

82. *Sed oriuntur quoque eo tempore*] In omnibus impreſſis libris particula *quoque* perperam poſita eſt poſt vocem *eo*. Ego ſic reſtitui ex quibusdam MSS.

83. *Laevitas inteſtinorum*] Antea legebatur: *Fit item laevitas*. al. *lenitas inteſtinorum*. Ego ſuſtuli duas voces *Fit item*, ex fide Cod. Medic. I.

84. *Et ab aeſtate tantum proxima preſſos*] Et quos non diuturnus aliquis morbus, ſed tantummodo aeſtas proxima preſſit. Pro *tantum*, ut eſt in aliis Editionibus & in MSS. Mediceis, Lindenius leg. *etiam*, ad eosdem haec referens, quos nominavit, id eſt *diutinis malis fatigatos*. Caeſarius habet *tum jam*; Conſtantinus in margine *ante*; atque adjicit, eſſe qui legant *tantum non*.

85. *Alios*] Al. leg. *aliis*.

86. *Denique omnis calor*] Locum hunc Conſtantinus ita legendum putat: *Calor omnis & jecur & lienem inflammat, denique mentem &c.* Lindenius edidit: *Calor omnis*; omiſſo *denique*. Pro *inflammat* Cod. Medic. I. & Ruellii Edit. *inflat*.

87. *Nigritiem*] Vox Celſiana, ut apparet maxime ex lib. 7. cap. 2. & 3. Lindenius repoſuit *nigrorem*, fortaſſe quia apud Conſtantinum invenerat non deeſſe qui ſic legant. Codices Medicei habent *nigritiem*.

88. *Horrores in febribus*] Ita in Codicibus Mediceis I. VII. aliisque. In III. deſunt tria haec verba. Vulgo alii leg. *horrorem*, Linden. & *horrorem*.

89. Παράλυσιν] Vulgo, *quam* παράλυσιν. In Cod. Medic. I. revera eſt *quam*, ſed poſitum ſupra παράλυσιν extra ceterorum verborum ſeriem, ut adſcriptitia alia non pauca. In ceteris Mediceis non eſt relativum iſtud, niſi in IV. & VII. alia manu adjectum.

Graeci nominant. Neque ſolum intereſt, quales dies ſint, ſed etiam quales ante praeceſſerint. Si hiems ſicca Septemtrionales ventos habuit, ver autem Auſtros & pluvias exhibet, fere ſubeunt lippitudines, tormina, febres, maximeque in mollioribus corporibus, ideoque praecipue in muliebribus [90]. Si vero Auſtri pluviaeque hiemem occuparunt, ver autem frigidum & ſiccum eſt, gravidae quidem foeminae, quibus tum adeſt partus, abortu periclitantur; eae vero quae gignunt, imbecillos, vixque vitales edunt: ceteros lippitudo arida, & ſi ſeniores ſunt, gravedines atque deſtillationes male habent. At ſi a prima hieme Auſtri ad ultimum ver continuarunt, laterum dolores, & inſania febricitantium, quam φρένησιν [91] appellant, quam celerrime rapiunt. Vbi vero calor a primo vere orſus aeſtatem quoque ſimilem exhibet, neceſſe eſt multum ſudorem in febribus ſubſequi. At ſi ſicca aeſtas Aquilones habuit, autumno vero imbres Auſtrique ſunt, tota hieme, quae proxima eſt, tuſſis, deſtillatio, raucitas, in quibusdam etiam tabes oritur. Sin autem autumnus quoque aeque ſiccus iisdem Aquilonibus perflatur, omnibus quidem mollioribus corporibus, inter quae muliebria eſſe propoſui, ſecunda valetudo contingit; durioribus vero inſtare poſſunt, & aridae lippitudines, & febres partim acutae, partim longae; & ii morbi, qui ex atra bile naſcuntur. Quod ad aetates vero pertinet, pueri proximique his vere optime valent, & aeſtate prima tutiſſimi ſunt: ſenes aeſtate & autumni prima parte: juvenes hieme, quique inter juventam ſenectutemque ſunt. Inimicior ſenibus hiems, aeſtas adoleſcentibus eſt. Tum ſi qua imbecillitas oritur, proximum eſt ut infantes, teneroſque adhuc pueros ſerpentia ulcera oris, quae ἄφθας Graeci nominant, vomitus, nocturnae vigiliae, aurium humor, circa umbilicum inflammationes [92] exerceant. Propriae etiam dentientium [93], gingivarum exulcerationes, diſtentiones nervorum,

90. *Ideoque praecipue in muliebribus*] Lindenius omittit *ideoque*. In Cod. Medic. I. eſt *muliebribus* ſine praepoſitione, & expungitur littera *b*, ut legatur *mulieribus*. In aliis MSS. eſt *in mulieribus*, ut vulgo ante Lindenium legebatur.

91. *Φρένησιν*] Egnatius, Caeſarius, & poſteriores Editores omnes, Ruellio excepto, habent *φρενῖτιν*. Ego non modo in Editionibus vetuſtioribus, verum etiam in MSS. Mediceis *phrenesin* vel ΦΡΕΝΕΣΙΝ inveni, tum hic, tum lib. 3. cap. 18. In Medic. I. eſt *prenesin celerrime rapiunt*.

92. *Inflammationes*] Codex Medic. I. *inflationes*.

93. *Propriae etiam dentientium*] In aliis Codicibus MSS. habetur, ut in Edd. pleriſque, *Proprio*; in aliis *Propriae*; in aliis *Propriaeque*. Aliqui Codices habent etiam *dentium* pro *dentientium*; quos inter duo vetuſtiores, id eſt Medicei primus ac tertius; quibuscum Editiones conſentiunt Juntina & utraque Caeſarii. Egnatius & Lindenius leg. *Propria*. Ego libenter legerem, *Proprie etiam dentientes*; infantes ſcilicet vel pueros; ut quartus hic caſus regatur a verbo *male habent*, quod eſt in fine periodi. Nihil tamen mutare auſim. Pro *gingivarum*, in Aldina Edit. eſt *gingivarumque*.

rum, febriculae [94], alvi dejectiones; maximeque [95] caninis dentibus orientibus male habent. Quae pericula plenissimi cujusque sunt, & cui maxime venter adstrictus est. At ubi aetas paulum processit, glandulae, & vertebrarum, quae in spina sunt, aliquae [96] inclinationes, strumae, verrucarum quaedam genera dolentia, ἀκροχορδόνας Graeci appellant, & plura alia tubercula oriuntur. Incipiente vero jam pube, ex iisdem multa [97], & longae febres, & sanguinis ex naribus cursus. Maximeque omnis pueritia, primum circa quadragesimum diem, deinde septimo mense, tum septimo anno, postea circa pubertatem periclitatur. Si qua etiam genera morborum in infantem inciderunt, ac neque pubertate, neque primis coitibus, neque in foemina primis menstruis finita sunt, fere longa sunt: saepius tamen morbi pueriles [98], qui diutius manserunt, terminantur. Adolescentia morbis acutis; item comitialibus, tabique maxime objecta est: fereque juvenes sunt, qui sanguinem exspuunt. Post hanc aetatem laterum & pulmonis dolores, lethargus, cholera, insania, sanguinis per quaedam velut ora venarum [99], αἱμοῤῥοΐδας Graeci appellant, profusio. In senectute, spiritus & urinae difficultas, gravedo, articulorum & renum dolores, nervorum resolutiones, malus corporis habitus, καχεξίαν Graeci appellant, nocturnae vigiliae, vitia longiora aurium, oculorum, etiam narium, praecipueque soluta alvus, &, quae sequuntur hanc, tormina, vel laevitas intestinorum, ceteraque ventris fusi mala. Praeter haec graciles, tabes, dejectiones, destillationes; item viscerum & laterum dolores fatigant. Obesi plerumque acutis morbis, & difficultate spirandi strangulantur: subitoque saepe moriuntur; quod in corpore tenuiore vix evenit.

II. Ante adversam autem valetudinem, ut supra dixi, quaedam notae oriuntur, quarum omnium commune est, aliter se corpus habere, atque

94. *Febriculae*] Gryphius & recentiores Editores omnes ad Lindenium usque legunt cum Egnatio, *febriculae interdum*. Lindenius expulit *interdum*, quod neque in Ruellii, Caesarii, Juntae, vetustioribusque Editionibus, neque in MSS. Mediceis habetur, praeterquam in primo, in quo hic locus ita legitur: *febricule interdum nervorum distentiones*. Si Celsus consentire debet cum Hippocrate Aphor. 25. sect. 3. *interdum* locum hic habere non potest.

95. *Maximeque*] Aldina Editio, & Stephani perperam habent *maxillaeque*.

96. *Aliquae*] Lindenius leg. *aliqua*.

97. *Multa*] Sic legendum cum Lindenio ex fide Medic. III. aliorumque MSS. Alii leg. *multae*, ut est in Medic. I. sed mendose.

98. *Saepius tamen morbi pueriles*] Lindenius leg. *saepius tamen his morbi pueriles &c.* Sed *his* neque in antiquis Editionibus, neque in MSS. nostris reperitur.

99. *Per quaedam velut ora venarum*] Vulgo legitur, *per quaedam etiam velut ora venarum*. Celsus respicit Aphor. 30. sect. 3. ubi non aliam sanguinis profusionem nominat Hippocrates, quam quae fit per αἱμοῤῥοΐδας. Itaque libenter secutus sum Cod. Medic. I. qui *etiam* non habet: qua particula sententia pervertitur.

atque consuevit; neque in pejus tantum, sed etiam in melius. Ergo si plenior aliquis, & speciosior, & coloratior factus est, suspecta habere bona sua debet; quae, quia neque in eodem habitu subsistere, neque ultra progredi possunt, fere retro, quasi ruina quadam, revolvuntur. Pejus tamen signum est, ubi aliquis contra consuetudinem emacuit, & colorem decoremque amisit: quoniam in iis quae superant, est quod morbus demat; in iis quae desunt, non est quod ipsum morbum ferat. Praeter haec protinus timeri debet, si graviora membra sunt; si crebra ulcera oriuntur; si corpus supra consuetudinem incaluit; si gravior somnus pressit; si tumultuosa somnia fuerunt; si saepius expergiscitur aliquis, quam assuevit, deinde iterum soporatur; si corpus dormientis circa partes aliquas contra consuetudinem insudat, maximeque si circa pectus, aut cervices, aut crura, vel genua, vel coxas. Item, si marcet animus; si loqui & moveri piget; si corpus torpet [1]; si dolor praecordiorum est, aut totius pectoris, aut, qui in plurimis evenit, capitis [2]; si salivae plenum est os; si oculi cum dolore vertuntur; si tempora adstricta sunt; si membra inhorrescunt; si spiritus gravior est; si circa frontem intentae venae moventur; si frequentes oscitationes; si genua quasi fatigata sunt, totumve corpus lassitudinem sentit. Ex quibus saepe plura, numquam non aliqua febrem antecedunt. In primis tamen illud considerandum est, num cui saepius horum aliquid eveniat, neque ideo [3] corporis ulla difficultas subsequatur. Sunt enim quaedam proprietates hominum, sine quarum notitia non facile quidquam in futurum praesagiri potest. Facile itaque securus est in iis aliquis, quae saepe sine periculo evasit: ille sollicitari debet, cui haec nova sunt; aut qui ista numquam sine custodia sui tuta [4] habuit.

III. Vbi vero febris aliquem occupavit [5], scire licet, non periclitari,

1. *Si corpus torpet*] *Torquet* mendose legebatur & in Edit. I. & in duabus vetustissimis ann. 1493. 1497. & in Juntina quoque, Egnatius restituit *torpet*; ut ego in Mediceo I. aliisque MSS. inveni.

2. *Aut, qui in plurimis evenit, capitis*] Hic quoque locus restitutus est ab Egnatio; & valde miror, Stephanum, qui illum pluribus in locis secutus est, hic Ruellii potius, aut Caesarii, aut Editionem sequi ex vetustioribus aliquam voluisse, in quibus verba haec ita leguntur: *aut in plurimis venis capitis*; quo modo habentur in Cod. Mediceo primo. Sed revera in eo Codice est *venit*; aliquis autem, littera *t* expuncta, *s* supra illam posuit, ut legatur *venis*.

3. *Num cui saepius horum aliquid eveniat, neque ideo*] Locus hic correctus est a Lindenio, cui suffragatur Cod. Medic. I. Antea sic legebatur: *numquid saepius horum aliquid eveniat, ac neque ideo* (al. *ac ideo neque*.)

4. *Tuta*] Linden. *tuto*; quo modo in Codice quodam se invenisse scribit Constantinus. In Mediceis est *tuta*.

5. *Occupavit*] Ita in MSS. Mediceis. Vulgo, *occupat*.

assumuntur. Pejor cita alvus est; sed ne haec quidem terrere protinus debet, si matutinis temporibus coacta magis est, aut si procedente tempore paulatim contrahitur, & rufa est, neque foeditate odoris similem alvum sani hominis excedit. Ac lumbricos quoque aliquos [16] sub fine morbi descendisse, nihil nocet. Si inflatio [17] in superioribus partibus dolorem tumoremque fecit, bonum signum est sonus ventris [18] inde ad inferiores partes evolutus; magisque etiam, si sine difficultate, cum stercore excessit.

IV. Contra gravis morbi periculum est, ubi supinus aeger jacet, porrectis manibus & cruribus; ubi residere vult in ipso acuti morbi impetu, praecipueque pulmonibus laborantibus; ubi nocturna vigilia premitur, etiamsi interdiu somnus accedit; ex quo tamen pejor est, qui inter quartam horam & noctem est, quam qui matutino tempore [19] ad quartam. Pessimum tamen est, si somnus neque noctu, neque interdiu accedit: id enim fere sine continuo dolore [20] esse non potest. Aeque vero signum malum est etiam [21] somno ultra debitum urgeri; pejusque, quo magis se sopor interdiu, noctuque continuat. Mali etiam morbi testimonium est, vehementer & crebro spirare; a sexto die coepisse inhorrescere; pus exspuere; vix exscreare; dolorem habe-

re

16. *Ac lumbricos quoque aliquos*] Pro *aliquos* Codex Medic. III. aliuque, sed non primus, habent *albos*.

17. *Si inflatio*] *Inflammatio* olim legebatur; quod ferri non potest propter ea, quae in hanc sententiam scribit Hippocrates in Prognostico; ex quo Rubeus *inflatio* legendum existimat. Et quidem hae voces *inflatio* & *inflammatio* in MSS. saepe variant. Hic *inflammatio* inveni in omnibus praeter Vaticanum VII. quem secutus sum. Lindenius quoque leg. *inflatio*, sed addit *sine inflammatione*, quod non est necesse. Non desunt tamen Codices, qui ei suffragentur, ut ex adnotationibus Constantini & Foesii intelligi potest. Sed eos Codices ego minus fideles puto.

18. *Sonus ventris*] Lindenius leg. *sonitus* pro *sonus*; & infra, *devolutus* pro *evolutus*; quo modo se in Codice quodam invenisse notat Constantinus. Codici illi ego & Mediceos & Vaticanos omnes oppono.

19. *Matutino tempore*] Codex Medic. I. & Lindeniana Edit. *a matutino tempore*. Editiones ceterae, ceterique Codices Medicei non habent praepositionem. Hos ego secutus sum. In verbis antecedentibus, *inter quartam horam & noctem est*, ab aliis omittitur *est*; quod verbum & Edd. Rueilii ac Stephani & MSS. Codices habent.

20. *Sine continuo dolore*] Mali autem morbi testimonium est dolorem habere continuum; ut est paulo infra. Constantinus *delirio* legendum putat, pro *dolore*, parum attendens quod Pantinus monuerat; reliquam sententiae partem ex Prognost. in qua Hippocrates de delirio loquitur, huc non pertinere. Eam partem, scilicet de insania, quae ex vigilia oritur, Celsus reddit cap. 7. *nullo dolore substante somnus ereptus, continuataque nocte & die vigilia &c. insaniae signa sunt.* Itaque unde unde sit lectio ista *delirio*, quam sequitur Lindenius, ego veterem sequi malui ex fide Codicum nostrorum omnium.

21. *Aeque vero signum malum est, etiam &c.*] In Cod. Medic. I. & in Edit. Linden. *Neque vero signum bonum est, etiam &c.* Sed Lindenius omittit *etiam*; & in altera parte periodi *se*; quod pronomen Constantinus quoque alienum censet. Latina tamen est haec constructio; *se sopor continuat*; ideoque *se* retinendum est ex fide MSS. Mediceorum; itemque *etiam*: extat enim haec particula in omnibus. Sed primus recte habet *etiam somno*; al. *etiam somnum*, non item recte.

re continuum; difficulter ferre morbum: jactare brachia & crura; fine voluntate lacrimare; habere humorem glutinofum dentibus inhaerentem; cutem circa umbilicum & pubem macram; praecordia inflammata, dolentia, dura, tumida, intenta, magisque, fi haec dextra parte quam finiftra funt; periculofiffimum tamen eft, fi venae quoque ibi vehementer agitantur. Mali etiam morbi fignum eft, nimis celeriter emacrefcere; caput & pedes manusque frigidas habere, ventre & lateribus calentibus [22]; aut frigidas extremas partes acuto morbo urgente; aut poft fudorem inhorrescere; aut poft vomitum fingultum effe, vel rubere oculos; aut poft cupiditatem cibi, poftve longas febres hunc faftidire; aut multum fudare, maximeque frigido fudore; aut habere fudores non per totum corpus aequales, quique febrem non finiant; & eas febres [23], quae quotidie tempore eodem revertantur; quaeve femper pares acceffiones habeant, neque tertio quoque die leventur; quaeve fic continuent, ut [24] per acceffiones increfcant, per deceffiones tantum molliantur, nec umquam integrum corpus dimittant. Peffimum eft, fi ne levatur quidem febris, fed aeque concitata continuat. Periculofum eft etiam, poft arquatum morbum febrem oriri; utique fi praecordia dextra parte dura manferunt. Ac dolentibus iis, nulla [25] acuta febris leviter terrere nos debet; neque umquam in acuta febre, aut a fomno non eft terribilis nervorum diftentio. Timere etiam ex fomno, mali morbi eft; itemque in prima febre protinus mentem effe turbatam, membrumve aliquod effe refolutum. Ex quo cafu quamvis vita redditur, tamen id fere membrum debilitatur. Vomitus etiam periculofus eft fincerae pituitae, vel bilis [26]; pejorque fi viridis, aut niger eft. At mala urina eft, in qua fubfidunt rubra & laevia [27]: dete-

22. *Manusque frigidas habere, ventre & lateribus calentibus*] Bis hanc fententiam Hippocrates habet in Prognoftico. Sic autem Lindenius edidit. Alii omnes leg. *manusque calidas habere, & lateribus frigentibus*; & ita revera eft in MSS. & Mediceis & Vaticanis.

23. *Et eas febres*] Pro *eas* Pantinus mallet *eae*, variata conftructione. Sed in MSS. quoque *eas* inveni. Lindenius leg. *Malae etiam febres.*

24. *Quaeve fic continuent, ut &c.*] Ita legitur in Editione Lindenii, ad quam proxime accedunt Aldina & Codd. MSS. fed non habent *fic*, & pro *deceffiones* habent *disceffiones*: Mediceus I. autem *desceffiones*, & ex veteri correctione *difceffiones*; idemque *quaeque* pro *quaeve*. Alii leg. *quaeve continuent, vel* (in Editione principe & aliis nonnullis eft *ve*) *per acceffiones increscant, per difceffiones tantum molliantur.*

25. *Ac dolentibus iis, nulla &c.*] Ego fic reftitui ex Cod. Medic. I. Sententia eft Hippocratis in Aphor. 65. fect. 4. Antea legebatur, *ac* (in Edit. Lindenii & in margine Conftantinianae *aut*) *dolentibus iis, laeva, Nulla &c.*

26. *Sincerae pituitae, vel bilis*] Haec eft vulgata lectio. In Codice Medic. I. legitur, *fi fincere pituita vel bilis eft mixta*, in aliis, *fincerus pituitae vel bilis.*

27. *Subrubra & laevia*] Alii leg. *fubrubra aut livida*; Egnatius, ut Codices MSS. habent plerique omnes, *vel rubra, aut livida.* Ego fic repofui ex Mediceo primo; atque ex eodem illo Prognoftici loco haec fumpta exiftimo, unde & reliqua hujus periodi fumpta funt.

deterior, in qua quasi folia quaedam [28] tenuia alba: pessima ex his, si tamquam ex furfuribus factas nubeculas repraesentat. Diluta quoque, atque alba, vitiosa est, sed in phreneticis [29] maxime. Alvus autem mala est, ex toto suppressa. Periculosa etiam, quae inter febres fluens conquiescere hominem in cubili non patitur; utique, si quod descendit, est perliquidum, aut albidum, aut pallidum, aut spumans. Praeter haec periculum ostendit id, quod excernitur, si est exiguum, glutinosum, laeve, album, idemque subpallidum: vel si est aut lividum, aut biliosum, aut cruentum, aut pejoris odoris, quam ex consuetudine. Malum est etiam, quod post longas febres sincerum est.

V. Post haec indicia, votum est longum morbum fieri [30]: sic enim necesse est, nisi occidit. Neque vitae alia spes in magnis malis est [31], quam ut impetum morbi trahendo aliquis effugiat, porrigaturque in id tempus, quod curationi locum praestet. Protinus tamen signa quaedam sunt, ex quibus colligere possumus, morbum, etsi non interemerit, longius tamen tempus habiturum: ubi frigidus sudor inter febres non acutas circa caput tantum, & cervices oritur; aut ubi febre non quiescente, corpus insudat; aut ubi corpus modo frigidum, modo calidum est, & color alius ex alio fit; aut ubi, quod inter febres aliqua parte abscessit, ad sanitatem non pervenit; aut ubi aeger pro spatio parum emacrescit: item, si urina modo liquida & pura est, modo habet quaedam subsidentia; si laevia atque alba rubrave sunt [32], quae in ea subsidunt; aut si quasdam quasi miculas [33] repraesentat; aut si bullulas excitat.

VI. Sed

28. *Quasi folia quaedam*] Ita legitur in omnibus fere MSS. Et sane Graecam Hippocratis vocem πεταλώδεις, *quasi folia* aliquanto melius exprimit, quam *quasi fila*, quod Codex Medic. I. & omnes impressi libri habent. Nobiscum facit etiam Codex a Constantino allatus.

29. *Phreneticis*] Iidem illi qui supra cap. 1. leg. φρενίτιν, hic legunt *phreniticis*. Ego secutus sum Editiones vetustiores & Codd. Mediceos.

30. *Votum est longum morbum fieri*] Optandum est, ut longus morbus fiat &c. *Votum est*, quod ex quibusdam Codicibus reposui, hac significatione duobus aliis locis reperitur; lib. 3. cap. 4. sub initium, & lib. 6. cap. 6. sect. 1. Antea legebatur *notum est*, ut est in Mediceo I. In his enim vocibus *votum* & *notum* MSS. Codices facile variant: itaque & lib. 3. cap. 4. aliqui habent *notum* pro *votum*. Sed *notum*, tum hic, tum ibi, ineptum est, nimisque frigidum. Infra, pro *sic enim*, Codex Mediceus I. habet *sit enim*; Codices Medicei ceteri *sed* &.

31. *Neque vitae alia spes in magnis malis est*] Ita in Cod. Mediceo I. & antiquis Editionibus. Alii Codices habent, *Neque ulla alia spes in malis magnis est*; Editio Lindeniana, *Neque ulla alia spes in magnis est*.

32. *Quaedam subsidentia; si laevia atque alba rubrave sunt*] In Codice Mediceo I. ita legitur: *quaedam subsidentia laevia atque alba rubrave*. Ceteri Medicei Codices, & Editiones vetustissimae addunt verbum *sunt*; sed non habent particulam *si*. Habent hanc tamen Editio Aldina, & recentiores pleraeque.

33. *Miculas*] Sic restituit Lindenius ex Scaligeri conjectura. Antea legebatur *maculas*; quod est etiam in MSS. Mediceis. Apud Hippocratem, cujus est sententia haec, legitur κριμνώδεας ὑποστάσιας in Prognostico.

VI. Sed inter haec quidem, propofito metu, fpes tamen fupereft. Ad ultima vero jam ventum effe teftantur, nares acutae, collapfa tempora, oculi concavi, frigidae languidaeque aures & imis partibus leniter verfae [34], cutis circa frontem dura & intenta, color aut niger aut perpallidus; multoque magis, fi ita haec funt, ut neque vigilia praeceflerit, neque ventris refolutio, neque inedia. Ex quibus caufis interdum haec fpecies oritur, fed uno die finitur: itaque diutius durans, mortis index eft. Si vero in morbo vetere jam triduo talis eft, in propinquo mors eft; magisque, fi praeter haec oculi quoque lumen refugiunt, & illacrimant; quaeque in iis alba effe debent, rubefcunt; atque in iisdem venulae pallent; pituitaque in iis innatans, noviffime angulis inhaerefcit; alterque ex his minor eft; iique aut vehementer fubfederunt, aut facti tumidiores funt; perque fomnum [35] palpebrae non committuntur, fed inter has ex albo oculorum aliquid apparet, neque id fluens alvus expreffit; eaedemque palpebrae pallent, & idem pallor labra & nares decolorat; eademque labra, & nares, oculique, & palpebrae, & fupercilia, aliquave ex his pervertuntur; isque propter imbecillitatem jam non audit, aut non videt. Eadem mors denunciatur, ubi aeger fupinus cubat, eique [36] genua contracta funt; ubi deorfum ad pedes fubinde delabitur; ubi brachia & crura nudat, & inaequaliter difpergit, neque iis calor fubeft; ubi hiat; ubi affidue dormit; ubi is, qui mentis fuae non eft, neque id facere fanus folet, dentibus ftridet; ubi ulcus, quod aut ante, aut in ipfo morbo natum eft, aridum, & aut pallidum, aut lividum factum eft. Illa quoque mortis indicia funt, ungues, digitique pallidi; frigidus fpiritus; aut fi manibus quis in febre, & acuto morbo, vel infania, pulmonisve dolore, vel capitis, in vefte floccos legit, fimbriasve diducit, vel in adjuncto pariete, fi qua minuta eminent, carpit [37]. Dolores etiam circa coxas & inferiores partes orti, fi ad vifcera transierunt, fubitoque defierunt, mortem fubeffe teftantur; magisque, fi alia quoque figna acceflerunt. Neque is fervari poteft, qui fine ullo tumore febricitans, fubito ftrangulatur, aut devorare falivam fuam non poteft; cuive in eodem febris corporisque habitu cervix convertitur [38], fic ut devorare aeque nihil pos-

34. *Leniter verfae*] Cod. Medic. I. habet *leviter aaverfae.*

35 *Perque fomnum*] Codex modo allatus habet *perque fomnium*; & *in* fupra vocem *fomnium*, ut legatur *infomnium.*

36. *Aeger fupinus cubat, eique &c.*] Ante Caefarium legebatur, ut eft in MSS. Mediceis, *aegri fupini cubant, hisque &c.*

37. *Si qua minuta eminent, carpit*] *Capit* eft in primo, non *carpit:* in ceteris Codicibus Mediceis legitur *fi quae minutiae eminent carpit.*

38. *Convertitur*] Lindenius leg. *invertitur.* Sed nihil obftat quo minus legamus *convertitur*, ut eft in antiquis Editionibus & in MSS. Mediceis.

possit; aut cui simul & continua febris & ultima corporis infirmitas est; aut cui, febre non quiescente, exterior pars friget, interior sic calet, ut etiam sitim faciat; aut qui, febre aeque non quiescente [39], simul & delirio & spirandi difficultate vexatur; aut qui, epoto veratro, exceptus distentione nervorum est; aut qui ebrius obmutuit. Is enim fere nervorum distentione [40] consumitur, nisi aut febris accessit, aut eo tempore, quo ebrietas solvi debet, loqui coepit. Mulier quoque gravida acuto morbo facile consumitur; & is, cui somnus dolorem auget; & cui protinus, in recenti morbo, bilis atra vel infra vel supra se ostendit; cuive alterutro modo se prompsit, cum jam longo morbo corpus ejus esset extenuatum & affectum [41]. Sputum etiam biliosum, & purulentum, sive separatim ista, sive mista proveniunt, interitus periculum ostendunt. Ac si circa septimum diem tale esse coepit, proximum [42] est, ut is circa quartumdecimum diem decedat, nisi alia signa meliora [43] pejorave accesserint: quae, quo leviora graviorave subsecuta sunt, eo vel seriorem mortem, vel maturiorem denuntiant. Sudor quoque frigidus in acuta febre pestiferus est: atque in omni morbo vomitus, qui varius, & multorum colorum est; praecipueque, si malus in hoc odor est. Ac sanguinem quoque in febre vomuisse, pestiferum est. Vrina vero rubra [44] & tenuis in magna cruditate esse consuevit; & saepe, antequam spatio maturescat, hominem rapit: itaque, si talis diutius permanet, periculum mortis ostendit. Pessima tamen est, praecipueque mortifera, nigra, crassa, mali odoris. Atque in viris quidem & mulieribus talis deterrima est: in pueris vero, quae tenuis & diluta est. Alvus quoque varia, pestife-

ra

diceis. Graeca Hippocratis vox haec est, *ἐπιστραφῇ*, in sect. 4. Aphor. 35. in Coacis autem Praenotion. 278. ubi tamen sententia aliquantum diversa est', *ἐπιστραφῶσι*.

39. *Febre aeque non quiescente*] Adverbium *aeque* non est in duobus MSS. vetustioribus, neque in aliis quibusdam; minimeque necessarium est.

40. *Fere nervorum distentione*] Ita ex conjectura Constantini & Rubei, & ex Edit. Lindenii. Alii leg. *febre adjecta nervorum distentione*; ut habetur in Manuscriptis Mediceo I. & Vaticanis VI. & VII. Caesarius tollit duas voces *febre adjecta*. Et sane vox *febre* retineri non potest, quin cum Hippocrate, atque adeo ipse secum Cornelius pugnet. Nam deinde dicit; *nisi febris accessit*. Possem fortasse aliquid certi de hoc loco constituere, nisi deficientes hac parte ceteros MSS. Codices invenissem; cum librarius a verbis istis praecedentibus, *exceptus distentione*, continuo transierit ad *consumitur*.

41. *Et affectum*] Linden. *& confectum*.

42. *Proximum*] Codices Medicei habent *in proximum*.

43. *Meliora*] In Manuscriptis Mediceo I. & Vatic. VI. atque in Editione Lindenti & in margine Constantinianae legitur *mitiora*.

44. *Rubra*] Pro *rubra*, Pantinus & Constantinus putant, invitis libris, legendum esse *fulva*; quod *πυῤῥὸν* habeat Hippocrates in Prognostico. Haec ratio non tanti apud me valet, ut possim Lindenio assentiri mutationem istam in textum inducenti. Vix enim puto, id eum fecisse cum librorum auctoritate.

ra eſt, quae ſtrigmentum [45], ſanguinem, bilem, viride aliquid, modo diverſis temporibus, modo ſimul, & in miſtura quadam, discreta tamen repraeſentat. Sed haec quidem poteſt paulo diutius trahere: in praecipiti vero jam eſſe denuntiat, quae liquida, eademque vel nigra, vel pallida, vel pinguis eſt; utique, ſi magna foeditas odoris acceſſit. Illud interrogari me poſſe ab aliquo ſcio: ſi certa futurae mortis indicia ſunt, quomodo interdum deſerti a medicis convalescant, quosdamque fama prodiderit in ipſis funeribus revixiſſe? Quin etiam vir jure magni nominis Democritus, ne finitae quidem vitae ſatis certas notas eſſe, propoſuit, quibus medici crediſſent: adeo illud non reliquit, ut certa aliqua ſigna futurae mortis eſſent. Adverſus quos [46] ne dicam illud quidem, quod in vicino ſaepe quaedam notae poſitae, non bonos, ſed imperitos medicos decipiunt; quod Asclepiades funeri obvius intellexit, eum [47] vivere, qui efferebatur: nec protinus crimen artis eſſe [48], ſi quod profeſſoris ſit. Illa tamen moderatius ſubjiciam: conjecturalem artem eſſe medicinam, rationemque conjecturae talem eſſe, ut cum ſaepius aliquando reſponderit, interdum tamen fallat. Non itaque, ſi quid [49] vix in milleſimo corpore aliquando decipit, fidem non habet, cum per innumerabiles homines reſpondeat. Idque non in iis tantum, quae peſtifera ſunt, dico; ſed in iis quoque, quae ſalutaria. Siquidem etiam ſpes interdum fruſtratur, & moritur aliquis, de quo medicus ſecurus primo fuit: quaeque medendi cauſa reperta ſunt, nonnumquam in pejus alicui convertunt [50]. Neque id evi-

45. *Quae ſtrigmentum*] Linden. *& quae ſtrigmentum*; ſed recte edidit verba ſequentia, *bilem*, *viride aliquid*, ex ſola fortaſſe Pantini & Conſtantini conjectura. Sic autem habet Codex Medic. I. Alii leg. *bilem viridem*, *aliquid*.

46. *Adverſus quos &c.*] Linden. *Adverſus quod ne illud quidem dicam.*

47. *Quod Aſclepiades funeri obvius intellexit*, *eum &c.*] Recte monet Morgagnus, aliena quaedam huc inſerta eſſe in Editione Lindenii, in qua legitur: *quod Aſclepiades ſciens*, *funeri obvius inclamavit*, *eum vivere &c.* cum & in omnibus ſuis libris ipſe non *inclamavit*, ſed *intellexit*, neque in ullo *ſciens* invenerit. Adde iis libris Editionem I. & vetuſtiſſimam an. 1493. & Codices MSS. tum Mediceos, tum Vaticanos. Pro *eum* Mediceus I. & Vatican. VI. habent *quemdam*, ut eſt in Edit. Ruellii.

48. *Nec protinus crimen artis eſſe*] Al. *ne protinus crimen artis eſſet*; quod ferri non poteſt. Locum correxit Conſtantinus; quem Lindenius ſecutus eſt, Codice Medic. I. minime invito. Neque tamen ſilentio praeteribo, in Codice illo poſt vocem *crimen* eſſe *fecerit*, non tamen in contextu.

49. *Non itaque*, *ſi quid*] Ita in Editione Lindenii; & niſi quod *ſi quid* transfertur ante *itaque* (vel *ita*, ut aliqui habent) in MSS. quoque Mediceis, primo excepto. In illo enim, ut in vetuſtis Editionibus, legitur, *nos. Si quid itaque*; deinde, *id notum non habet*, pro *fidem non habet*, ut eſt in aliis Codicibus, & in Editione Lindenii; ſed in hac, *id fidem &c.* In verbis proximis vero variat haec Editio ab aliis libris omnibus, cum ſic habeat: *vix milleſimo in corpore aliquem decipit.*

50. *Alicui convertunt*] Alii legunt, ut habet Cod. Medic. I. *aliquid convertunt*; Lindenius, *aliquibus vertunt*. Ego ſic repoſui ex reliquis Mediceis MSS. Revera habent *aliqui*; ſed quis neſcit

in

evitare humana imbecillitas in tanta varietate corporum poteſt. Sed eſt tamen medicinae fides, quae multo ſaepius, perque multo plures aegros prodeſt. Neque tamen ignorare oportet, in acutis morbis fallaces magis notas eſſe & ſalutis, & mortis.

VII. Sed cum propoſuerim ſigna, quae in omni adverſa valetudine communia eſſe conſueverunt; eo quoque transibo [51], ut, quas aliquis in ſingulis morborum generibus habere poſſit notas, indicem. Quaedam autem ſunt, quae ante febres, quaedam quae inter eas, quid aut intus ſit, aut venturum ſit, oſtendunt. Ante febres, ſi caput grave eſt, aut ex ſomno oculi caligant, aut frequentia ſternutamenta ſunt, circa caput aliquis pituitae impetus timeri poteſt. Si ſanguis, aut calor abundat, proximum eſt, ut aliqua parte profluvium ſanguinis fiat. Si ſine cauſa quis emacreſcit, ne in malum habitum corpus ejus recidat [52], metus eſt. Si praecordia dolent, aut inflatio [53] gravis eſt, aut toto die non concocta [54] fertur urina, cruditatem eſſe manifeſtum eſt. Quibus diu color ſine morbo regio malus eſt, hi vel capitis doloribus conflictantur, vel terram edunt. Qui diu habent faciem pallidam & tumidam, aut capite, aut viſceribus, aut alvo laborant. Si in continua febre puero venter nihil reddit, mutaturque ei color, neque ſomnus accedit, ploratque is aſſidue, metuenda nervorum diſtentio eſt. Frequens autem deſtillatio in corpore tenui longoque, tabem timendam eſſe teſtatur. Vbi pluribus diebus non deſcendit alvus, docet, aut ſubitam dejectionem, aut febriculam inſtare. Vbi pedes turgent, longae dejectiones ſunt, ubi dolor [55] in imo ventre & coxis eſt, aqua inter cutem inſtat. Sed hoc morbi genus ab ilibus oriri ſolet. Idem propoſitum periculum eſt iis, quibus voluntas deſidendi eſt [56], venter

in hoc ſaepe erraſſe librarios, ut *qui* deſcriberent pro *cui*? Ceterum hoc modo locutus eſt etiam Cicero in Bruto cap. 38. *quod vitium huic uni in bonum convertebat.* Sic enim legunt locum illum Victorius, Manutius, & Gruterus.

51. *Eo quoque transibo*] Sic reſtitui ex Cod. Medic. I. Ita lib. 4. cap. ultimo: *eo transire, ut arbitrio ſuo vivat.* Alii legunt, *ea quoque transibo*; & in Codice modo allato ex *eo* a Palavicino factum eſt *ea*. Lindenius habet *ad ea &c.* ut eſt in margine Editionis Conſtantini. In Codice quoque Vatic. VI. extat particula *ad*, poſita alia manu ſupra vocem *ea*. Sed quis conſtructionem iſtam probabit? *transibo ad ea ſigna, ut notas indicem &c.*

52. *Recidat*] Lindenius, *decidat.*

53. *Inflatio*] Al. *Inflammatio.*

54. *Aut toto die non concocta*] Lindenio ita reſtituenti locum hunc, ſuffragatur Cod. Medic. I. in quo tamen particula *non* punctis notata eſt, tamquam mendoſa, ſed perperam. Alii leg. *aut non toto die concocta.*

55. *Longae dejectiones ſunt, ubi dolor*] Locus hic ita legitur in omnibus fere impreſſis libris: *longae dejectiones ſunt. Vbi dolor.* In Editione Conſtantini habetur, *& longae dejectiones ſunt, ubi dolor.* Sed rectius fortaſſe tollatur *ubi*, quam *&* addatur. Nam in MSS. reliquis Mediceis eſt: *longae dejectiones ſunt. Dolor ſi*; In primo: *longa dejectio. Vbi dolor.* Lindenius addit *&*, ut Conſtantinus, ſed *ubi* mutat in *aut*, & in inciſo praecedenti *turgent* in *tument.*

56. *Quibus voluntas deſidendi eſt*] Pantinus & omnes

ter nihil reddit, nisi & aegre & durum, tumor in pedibus est, idemque modo dextra, modo sinistra parte ventris, invicem oritur atque finitur. Sed a jocinore id malum proficisci videtur. Ejusdem morbi nota est, ubi circa umbilicum intestina torquentur, στρόφος Graeci nominant [57], coxaeque dolores manent; eaque [58] neque tempore, neque remediis solvuntur. Dolor [59] autem articulorum, prout in pedibus, manibusve aut alia qualibet parte sic est, ut eo loco nervi contrahantur; aut si id membrum, ex levi causa fatigatum, aeque frigido, calidoque offenditur, ποδάγραν χειράγραν've, vel ejus articuli, in quo id sentitur, morbum futurum esse denuntiat. Quibus in pueritia sanguis ex naribus fluxit, dein fluere desiit, hi vel capitis doloribus conficientur necesse est, vel in articulis aliquas exulcerationes graves habeant, vel aliquo morbo etiam debilitentur. Quibus foeminis menstrua non proveniunt, necesse est capitis acerbissimi dolores sint, vel quaelibet alia pars morbo infestetur. Eademque iis pericula sunt, quibus articulorum vitia, dolores tumoresque [60], sine podagra similibusque morbis, oriuntur, & desinunt: utique, si saepe tempora iisdem dolent, noctu-

omnes fere interpretes contendunt, invitis tamen libris, quantum video, pro *desidendi*, *tussiendi* reponendum esse ex Hippocrate in Prognost. unde sumpta est sententia haec. Ronsseus *cupiditas* praeterea mallet pro *voluntas*. Graeca Hippocratis verba haec fuut: βηχίς τε καὶ θυμὸς τούτοισιν ἐξάγηται; ut in recentioribus Codicibus habetur. Sed ita fuisse in antiquis quoque, ex Galeni lectione apparet. Igitur etiam Foesius, pro *desidendi*, *tussiendi* apud Celsum legendum putat. Attamen Lindenius retinet *desidendi*, atque hunc locum ita leg. *quibus*, *cum voluntas desidendi est*, *venter nihil reddit*, *nisi & aegre & durum*. *Cum tumor*; *&c.* deinde *finitur*, *a jocinore &c.* Porro *jocinoris*, *jocinori*, *jocinore*, Lindenius scribit Stephanum secutus: Stephanus tamen hoc loco habet *jecinore*. A Ruellio scribitur *jecinoris*, *jecinori*, *jecinore*; in Editionibus vetustioribus, & in Med. I. aliisque MSS. Codicibus *jocineris*, *jocineri*, *jocinere*.

57. *Στρόφης Graeci nominant*] ΣΤΡΟΦΟΥΣ habet Cod. Medic. I. quae vox, sicut sententia quoque loci hujus, sumpta est ex Hippocrate Sectione 4. Aphor. 11. In Codice IV. quoque est στρόφος, interscriptum alia manu. In III. VII. aliisque habetur, *Alias* BACANICMON *Graeci nominant*. Vulgo legebatur στρόφον. Sed hoc membrum fortasse explicatio quaedam est, varia pro interpretum varietate.

58. *Eaque*] Linden. *qui*.

59. *Dolor*] Scribit Constantinus se invenisse in Codice quodam MSS. *Calor* pro *Dolor*. Adde Codici illi Mediceum I. & Vaticanum VI. & Ruellii Editionem.

60 *Vitia*, *dolores tumoresque*] Si Celsus scripsit *dolores tumoresque*, vox *vitia* supervacua est. Vitia enim articulorum non alia, quam dolores ac tumores, memorat Auctor lib. 2. Praedict quo Celsum respexisse Foesius animadvertit. Et sane haec vox, quae in omnibus est impressis libris, non est in MSS. Mediceis, nisi in I. & ex hoc in IV. & VII. alia manu adscripta. Vix tamen credibile est, ex interpretatione aliqua huc pervenisse: res siquidem clara & aperta per aliam minus apertam explicaretur. Celsus autem *articulorum vitia* alibi dixit ad eorum dolorem tumoremque significandum; in capite proximo bis, & in lib. 4. c. 24. Verisimilius igitur est, *dolores tumoresque* interpretationem esse, primum margini adscriptam ex loc. cit. Praedict. deinde in textum conjectam. Nihil autem mirum, si vox *vitia* deest in plerisque Codicibus, cum hoc saepe factum videamus, ut explicationes, extrusis iis quae explicantur, ipsorum locum occupent. Lindenius leg. *vitia*, *ut dolores &c.* ut in MS. quodam se invenisse testatur Constantinus. Ego *ut* nullo in Codice inveni.

noctuque corpora insudant. Si frons prurit [61], lippitudinis metus est. Si mulier a partu vehementes dolores habet, neque alia praeterea [62] signa mala sunt, circa vicesimum diem aut sanguis per nares erumpet, aut in inferioribus partibus aliquid abscedet. Quicumque etiam dolorem ingentem circa tempora & frontem habebit, is alterutra ratione eum finiet [63]; magisque, si juvenis erit, per sanguinis profusionem, si senior, per suppurationem [64]. Febris autem, quae subito sine ratione, sine bonis signis finita est, fere revertitur. Cui fauces sanguine & interdiu & noctu replentur, sic ut neque capitis dolores, neque praecordiorum, neque tussis, neque vomitus, neque febricula praecesserit, hujus aut in naribus, aut in faucibus ulcus reperietur. Si mulieri inguen & febricula [65] orta est, neque causa apparet, ulcus in vulva est. Vrina autem crassa, ex qua quod desidit [66], album est, significat circa articulos, aut circa viscera dolorem, metumque morbi esse. Eadem viridis, aut viscerum dolorem, tumoremque cum aliquo periculo subesse, aut certe corpus integrum non esse, testatur. At si sanguis aut pus in urina est, vel vesica vel renes exulcerati sunt. Si haec crassa, carunculas quasdam exiguas quasi capillos [67] habet, aut si

61. *Si frons prurit*] Ita haec sententia a praecedenti dividitur in Medic. I. aliisque MSS. In impressis libris conjungitur membrum hoc cum superiori; neque absolvitur periodus, nisi post verba *metus est*; sed incipit ab *Vtique*. Quin etiam Caesarius, & post hunc alii fere omnes omittunt particulam *si*, atque hunc locum ita legunt: *& desinunt. Vtique si saepe tempora iisdem dolent, noctuque corpora insudant, frons prurit, lippitudinis metus est.* Recte Stephanus, *& desinunt: utique.*

62. *Neque alia praeterea*] Vocem *alia* ab Egnatio restitutam, & a me in MSS. inventam, omittunt Caesarius & Lindenius; qui *partibus* item tollunt in inciso ultimo. Ceterum cum hac periodo exprimi videatur locus ille in Prognostico: *Capitis dolores vehementes & continui cum febre &c.* sed verba praecedentia, *Si mulier a partu*, Hippocratis sententiae non respondeant, Pantinus ea mendosa putat, & sic corrigenda: *Similiter caput, si.* Eamdem emendationem proponit Constantinus, sed dubitanter, quod Codicem suum MS. repugnantem invenerit. Repugnant & Medicei.

63. *Is alterutra ratione eum finiet*] Constantinus vocem *eum* tollendam putat. Lindenius & hanc tollit, & *is* mutat in *ei*. Ego veteres libros libentius sequor. Vaticanus I. deterioris notae Codex, solus non habet *eum*. Mediceus VI. pro *eum* habet *cum*. Ad sententiam quod attinet, quae est ex eodem Prognostici loco, unde superior, Pantinus & Constantinus *recentem* reponendum arbitrantur pro *ingentem*, quod Hippocrates ibi habeat *νεαρὰν*. Sed veterum librorum fidem vindicat Foesius ex Coac. Praenot. 160. & ex quadam Hippocraticae sententiae interpretatione, quam Galenus affert.

64. *Per suppurationem*] Codices Medicei, *suppuratione*, primum excipio. In VI. *suspiratione*, mendose.

65. *Inguen & febricula*] Ita est, & quidem recte, in Edit. Lindenii, & in quodam Codice, quem Foesius inspexit; & ita alia manu adscribitur in Mediceo septimo; ex primo, ut videtur. Sed in I. cum esset *inguenet*, perperam litteram *t* aliquis erasit, fortasse Palavicinus ipse, qui correxit *ex inguine:* quae lectio manavit in vulgus, & nescio quomodo, Almeloveenio quoque placuit prae Lindeniana. In aliis MSS. Mediceis habetur *inguine* pro *inguen &*.

66. *Desidit*] Ita in Edit. Lindenii. In aliis Edd. & in MSS. Mediceis, *desidet*.

67. *Quasi capillos*] Linden. *aut quasi capillos*; fortasse ex conjectura Pantini, cui sic legendum videtur ex Hippocratis Aphorismo 75. sect. 4. Sed

ſi bullat, & male olet, & interdum quaſi arenam, interdum quaſi ſanguinem trahit, dolent autem coxae, quaeque inter has ſuperque pubem ſunt, & accedunt frequentes ructus, interdum vomitus bilioſus, extremaeque partes frigeſcunt, urinae crebra cupiditas, ſed magna difficultas eſt, & quod inde excretum eſt, aquae ſimile, vel rufum, vel pallidum eſt, paulum tamen in eo levamenti eſt, alvus vero cum multo ſpiritu redditur, utique in renibus vitium eſt. At ſi paulatim deſtillat, vel ſi ſanguis per hanc editur, & in eo quaedam cruenta concreta ſunt, idque ipſum cum difficultate redditur, & circa pubem interiores [68] partes dolent, in eadem veſica [69] vitium eſt. Calculoſi vero his indiciis cognoſcuntur: difficulter urina redditur, paulatimque, interdum etiam ſine voluntate, deſtillat; eadem arenoſa eſt; nonnumquam aut ſanguis [70], aut cruentum, aut purulentum aliquid cum ea excernitur; eamque quidam promptius recti, quidam reſupinati, maximeque ii, qui grandes calculos habent, quidam etiam inclinati reddunt, colemque extendendo, dolorem levant. Gravitatis quoque cujusdam in ea parte ſenſus eſt: atque ea curſu, omnique motu augentur [71]. Quidam etiam, cum torquentur, pedes inter ſe, ſubinde mutatis vicibus, implicant. Foeminae vero oras naturalium ſuorum manibus admotis ſcabere crebro [72] coguntur: nonnumquam, ſi digitum admoverunt, ubi veſicae cervicem is urget, calculum ſentiunt. At qui ſpumantem ſanguinem exſcreant, his in pulmone vitium eſt. Mulieri gravidae ſine modo fuſa alvus elidere [73] partum poteſt. Eidem ſi lac ex mammis profluit, imbecillum eſt quod intus gerit: durae mammae, ſanum illud eſſe, teſtantur. Frequens ſingultus, & praeter conſuetudinem continuus, jecur inflammatum eſſe, ſignificat. Si tumores ſuper ulcera [74] ſubito eſſe deſierunt, idque a tergo incidit, vel diſtentio nervo-

Sed mihi, tum ex Aphoriſmo illo, ut in vetuſtis Codicibus Galenus quoque invenit, tum ex alio loco Hippocratis de Nat. Hom. contrarium apparere videtur. Adde huc veterem lectionem MSS. noſtris confirmari. Duo autem haec inciſa: *& male olet, & interdum &c.* ſic leguntur in Edit. Ald. *aut ſi male olet: & interdum &c.* In margine Conſtantin. ex quodam Cod. *& ſi male olet, aut ſi interdum &c.* in Edit. Rouſſei: *aut male olet, & interdum &c.* in Lindeniana: *aut male olet, aut interdum &c.*

68. *Interiores*] Ita in Codice quodam MS. ut Conſtantinus affirmat, & in Editione Lindenii. Al. leg. *inferiores.*

69. *In eadem veſica*] Pantinus mallet *in ipſa veſica*, vel *circa ipſam veſicam*; Rouſſeus, *in eadem, aut veſica*; Rubeus, *in eadem* (id eſt pube) *aut veſica*. Et ſane in periodo praecedenti nihil eſt de veſica, quo vox *eadem* referri poſſit. Addita ea fuit, ut ego ſuſpicor, fortaſſe ab illo ipſo, qui cap. 3. prioris libri addidit *ejusdem* in verbis illis: *quem novum genus ejusdem laboris preſſit.*

70. *Aut ſanguis*] Particula *aut* abeſt a Cod. Mediceo primo.

71. *Augentur*] Ea mala augentur. Caeſarius, Pantinus, & Lindenius leg. *augetur*; Id eſt gravitas. Codices Medicei habent *augentur.*

72. *Scabere crebro*] Adverbium *crebro* deeſt in primo; in Codicibus ceteris Mediceis & in Edit. Aldina eſt *ſcalpere* pro *ſcabere.*

73. *Elidere*] Codex Medic. 1. *excutere.*

74. *Ulcera*] In Codice modo allato, *viſcera.*

vorum, vel rigor timeri poteſt: at ſi a priore parte id evenit, vel lateris acutus dolor, vel inſania exſpectanda eſt; interdum etiam ejusmodi caſum, quae tutiſſima inter haec eſt, profuſio alvi ſequitur. Si ora venarum, ſanguinem ſolita fundere, ſubito ſuppreſſa ſunt, aut aqua inter cutem, aut tabes ſequitur. Eadem tabes ſubit, ſi in lateris dolore orta ſuppuratio intra quadraginta dies purgari non potuit. At ſi longa triſtitia cum longo timore & vigilia eſt, atrae bilis morbus ſubeſt. Quibus ſaepe ex naribus fluit ſanguis, his aut lienis tumet, aut capitis dolores ſunt; quos ſequitur, ut quaedam ante oculos tamquam imagines obverſentur. At quibus magni lienes ſunt, his gingivae malae ſunt, & os olet, aut ſanguis aliqua parte prorumpit: quorum ſi nihil evenit, neceſſe eſt in cruribus mala ulcera, & ex his nigrae cicatrices fiant. Quibus cauſa doloris, neque ſenſus ejus eſt, his mens labat. Si in ventrem ſanguis confluxit, ibi in pus vertitur. Si a coxis, & ab inferioribus partibus dolor in pectus tranſit, neque ullum ſignum malum acceſſit, ſuppurationis eo loco periculum eſt. Quibus ſine febre aliqua parte dolor, aut prurigo, cum rubore & calore [75] eſt, ibi aliquid ſuppurat. Vrina quoque, quae in homine ſano parum liquida eſt [76], circa aures futuram aliquam ſuppurationem eſſe denuntiat.

Haec vero, cum ſine febre quoque vel latentium, vel futurarum rerum notas habeant, multa certiora ſunt, ubi febris acceſſit; atque etiam aliorum morborum tum ſigna naſcuntur. Ergo protinus inſania timenda eſt, ubi expeditior alicujus, quam ſani fuit, ſermo eſt, ſubitaque loquacitas orta eſt, & haec ipſa ſolito audacior: aut ubi raro quis & vehementer ſpirat, venasque concitatas habet, praecordiis duris & tumentibus. Oculorum quoque frequens motus; & in capitis dolore offuſae oculis tenebrae; vel, nullo dolore ſubſtante, ſomnus ereptus, continuataque nocte & die vigilia; vel proſtratum contra conſuetudinem corpus in ventrem, ſic ut ipſius alvi dolor id non coëgerit; item, robuſto adhuc corpore, inſolitus dentium ſtridor, inſaniae ſigna ſunt. Si quid etiam abſceſſit, & antequam ſuppuraret [77], manente adhuc febre,

75 *Et calore*] Ita in Cod. Medic. I. & in Edit. Lindenii. Al. leg. *aut calore.* Supra autem pro *ibi in pus vertitur*, ut alii Codices habent, Mediceus I. *ibi intus in pus vertitur.* Vox *intus* ex mendo eſt, quemadmodum infra, *dum is affectus intus verſetur* pro *in pus vertatur.* Videtur igitur emendatio *in pus*, quae adſcripta fuerat, in textum recepta eſſe, non ſublato mendo.

76. *Vrina quoque, quae in homine ſano parum liquida eſt*] Codices Medicei, praeter I. ita habent: *Vrina quoque in homine ſano ſi parum liquida eſt.* Conſtantinus ex quodam MSS. *Vrina quoque (quae in homine ſano parum) ſi liquida eſt.* Lindenius, *Vrina quoque, quae in homine parum ſano liquida eſt.*

77. *Et antequam ſuppuraret*] Cum apud Hippocratem in Prognoſt. ita ſit: *ſi vero diſpareant abſceſſus & intro recurrant, ſputo non prodeunte &* deti-

bre, fubfedit, periculum affert primum furoris, deinde interitus. Auris quoque dolor acutus, cum febre continua vehementique, faepe mentem turbat; & ex eo cafu juniores interdum intra feptimum diem moriuntur; feniores tardius; quoniam neque aeque magnas febres experiuntur, neque aeque infaniunt: ita fuftinent, dum is affectus in pus vertatur [78]. Suffufae quoque fanguine mulieris mammae, furorem venturum effe, teftantur. Quibus autem longae febres funt, his aut abfceffus aliqui, aut articulorum dolores erunt. Quorum faucibus in febre illiditur [79] fpiritus, inftat his nervorum diftentio. Si angina fubito finita eft, in pulmonem id malum transit; idque faepe intra feptimum diem occidit: quod nifi incidat, fequitur ut aliqua parte fuppuret. Deinde [80] poft alvi longam refolutionem, tormina; poft haec, inteftinorum laevitas oritur; poft nimias deftillationes, tabes; poft lateris dolorem, vitia pulmonum; poft haec, infania; poft magnos fervores corporis, nervorum rigor, aut diftentio; ubi caput vulneratum eft, delirium; ubi vigilia torfit, nervorum diftentio; ubi vehementer venae fuper ulcera [81] moventur, fanguinis profluvium [82]. Suppuratio vero pluribus morbis [83] excitatur. Nam fi longae febres fine dolore, fine manifefta caufa remanent, in aliquam partem id malum incumbit; in junioribus tamen [84]: nam in fenioribus ex ejufmodi morbo quartana fere nafcitur. Eadem fuppuratio fit, fi praecordia dura, dolentia [85] ante vicefimum diem hominem non fuftulerunt, neque fanguis ex naribus fluxit, maximeque in adolefcentibus; utique, fi inter principia aut oculorum caligo, aut capitis dolores fuerunt: fed tum in infe-

detinente febre, gravis morbi periculum & delirii & mortis aegro imminet; Pantinus & Conftantinus arbitrati funt apud Celfum quoque legendum effe *fputum prodiret*, pro *fuppuraret*. Lindenius eorum conjecturam in textum recepit; fed invitis libris, opinor; noftris quidem omnibus. Verba fequentia: *manente adhuc febre*; ita ego reftitui ex Cod. Mediceo primo, & ex Vaticano item primo. Communiter legebatur: *manente adhuc corpore in folita* (vel *infolita*) *febre*.

78. *In pus vertatur*] In libris antiquis: *intus verfatur*; mendofe. Pantinus opem his verbis attulit fua conjectura, quam probavit Conftantinus, Lindenius in textum induxit. Haec quoque fententia fumpta eft ex Hippocrate in Prognoft.

79. *Illiditur*] Ita in MSS. Mediceis, & in Editionibus principe Florentina & Lindeniana. Al. *elidītur*.

80. *Deinde*] Linden. *Denique*; atque ita fe in MSS. quodam inveniffe Conftantinus teftatur. In Mediceis eft *Deinde*.

81. *Super ulcera*] Lindenius cum aliis quibusdam, *fupra ulcera*. Sed in MSS. eft *fuper*.

82. *Sanguinis profluvium*] Supple *oritur*, ex fuperioribus. Vulgo & in MSS. fere omnibus additur *erit*; quod verbum ego omifi fecutus Codicem Medic. I.

83. *Morbis*] In Edit. Lindenii, ut in MSS. plerisque, *modis*. In Medic. I. eft *morbus*, ut alii legunt.

84. *In junioribus tamen*] Al. cum Caefario habent *tantum*, pro *tamen*; Lindenius leg. *fed in junioribus tantum*. In MSS. quibusdam deeft hic praepofitio *in*; at in duobus vetuftioribus Mediceis aliisque deeft in verbis fequentibus: *nam in fenioribus*.

85. *Dura, dolentia*] Lindenius interjicit &, fortaffe recte. Attamen ea particula abeft etiam a MSS. Mediceis.

inferioribus [86] partibus aliquid abſcedit. Aut ſi praecordia [87] tumorem mollem habent, neque habere intra ſexaginta dies [88] deſinunt, haeretque per omne id tempus febris: ſed tum in ſuperioribus partibus fit abſceſſus; ac ſi inter ipſa viſcera non fit [89], circa aures erumpit. Cumque omnis longus tumor ad ſuppurationem fere ſpectet, magis eo tendit is, qui in praecordiis, quam is, qui in ventre eſt; is, qui ſupra umbilicum [90], quam is, qui infra eſt. Si laſſitudinis etiam ſenſus in febre eſt, vel in maxillis, vel in articulis aliquid abſcedit. Interdum quoque urina tenuis & cruda ſic diu fertur, ut alia ſalutaria ſigna ſint; exque eo caſu plerumque infra transverſum ſeptum (quod διάφραγμα Graeci vocant [91]) fit abſceſſus. Dolor etiam pulmonis [92], ſi neque per ſputa [93], neque per ſanguinis detractionem, neque per victus rationem finitus eſt, vomicas aliquas interdum excitat [94], aut circa veſi-

86. *Sed tum in inferioribus &c.*] Hic vero praepoſitio *in* deeſt in omnibus MSS. Mediceis; & in primo *abſcedit*, in ceteris eſt *abſceſſit*; in IV. & V. *cum*, pro *tum*; unde vulgo, exceptis Editionibus Caeſarii an. 1528. & Lindeniana, *cum in inferioribus &c.* al. *cum inferioribus*, & *abſceſſit*.

87. *Aut ſi praecordia*] Senſus pendet a verbis illis quae praecedunt: *Eadem ſuppuratio fit.* In Editione Caeſarii & recentioribus fere omnibus legitur: *At ſi praecordia*; & poſtea, *tum in ſuperioribus*, ſublata particula *ſed*.

88. *Intra ſexaginta dies*] In multis MSS. *intra XL dies.*

89. *Inter ipſa viſcera non fit*] Ita ex Pantini & Morgagni conjectura, & ex manuſcriptis pluribus, duobus in primis vetuſtioribus: ſed *fit* ex conjectura dumtaxat. Nam Codices habent *fuit*; Vaticanus IV. littera *l.* alia manu inſerta, *fluit*. Porro *fluit* legunt Gryphius, Pantinus, Conſtantinus, Stephanus, Ronſſeus, ſecuti non Caeſarium; nam prior Editio habet *fuit*; ſed Editionem an. 1538. Iidemque cum Editionibus vetuſtioribus, pro *viſcera*, habent *ulcera*, ut ego in aliquibus MSS. inveni. In Vaticanis III. & V. eſt: *viſcera ulcera*; ſed in III. expungitur *ulcera*. Conſtantinus *initia* in alio invenit. Lindenius leg. *inter ipſa initia ſanguis e naribus non fluit.* Ceterum ſententia loci hujus explicanda eſt ex duobus illis Hippocratis locis in Prognoſtico: *Molles autem tumores & doloris expertes &c* Et poſtea: *Quibus ex morbis pulmonis ad aures abſceſſus oriuntur &c.*

90. *Quam is, qui in ventre eſt; is, qui ſupra umbilicum*] Totum hoc deeſt in impreſſis libris omnibus, praeter Aldi, Ruellii, & Lindenii. Sed Aldus & Lindenius in ſecundo membro praemittunt *&*; quae particula non eſt in MSS. Mediceis.

91. *Quod διάφραγμα Graeci vocant*] Suſpicor haec verba addita eſſe ab aliquo interprete. Cur enim Celſus hic repetat quod ſemel dixit in Praefatione lib. primi? Auget ſuſpicionem lectionis varietas: nam Codices Medicei III. V. VI. VII. ita habent: *quod* CΤΡΕΒΛΩCΙΝ *Al.* ΔΙΑΦΡΑΓΜΑ *graeci vocant.*

92. *Dolor etiam pulmonis*] Ita ex MSS. Editiones antiquae habent, *Dolor autem pulmonis:* Lindenius leg. *Dolor pulmonis.*

93. *Neque per ſputa*] Inciſum illud, *neque per cucurbitulas*, quod huic vulgo adjungebatur, ego ſuſtuli tamquam adulterinum, & ex adnotatione ortum. Nam in Codice Medic. I. nihil eſt prorſus; in ceteris Mediceis eſt *cucurbitulas*; quae vox contra verba illa, *per ſanguinis detractionem*, quae ſtatim conſequuntur, ab aliquo adſcripta fuiſſe videtur, poſteaque ex margine in contextum traducta. Vulgaris lectio manavit ex Cod. Mediceo IV. cujus in margine alia manu additum habetur *neque per*; quod tamen expunctum eſt. Reperitur autem ſententia haec, & in Coacis Praenot. 394. unde Celſus ſumpſiſſe videtur; & in Prognoſtico, ubi Hippocrates etiam medicamenta nominat. Sed neutro loco mentio ſit cucurbitularum.

94. *Interdum excitat*] Ita in Cod. Mediceo I. & pleriſque Editionibus. Hippocrates l. c. abſolute loquitur; nec particula *interdum* cum ejus vet-

ceſimum diem, aut circa triceſimum, aut circa quadrageſimum [95], nonnumquam etiam circa ſexageſimum. Numerabimus autem ab eo die, quo primum febricitavit aliquis, aut inhorruit, aut gravitatem ejus partis ſenſit. Sed hae vomicae modo a pulmone, modo a contraria parte [96] naſcuntur. Quod ſuppurat, ab ea parte [97], quam afficit, dolorem inflammationemque [98] concitat; ipſum calidius eſt; & ſi in partem ſanam aliquis decubuit, onerare eam ex pondere aliquo videtur. Omnis etiam ſuppuratio, quae nondum oculis patet, ſic deprehendi poteſt: ſi febris non dimittit, eaque interdiu levior eſt, noctu increſcit; multus ſudor oritur; cupiditas tuſſiendi eſt, & pene nihil in tuſſi exſcreatur; oculi cavi ſunt; malae rubent; venae ſub lingua inalbeſcunt; in manibus fiunt adunci ungues; digiti, maximeque ſummi, calent [99]; in pedibus tumores ſunt; ſpiritus difficilius trahitur; cibi faſtidium eſt; puſtulae toto corpore oriuntur. Quod ſi protinus initio dolor & tuſſis fuit, & ſpiritus difficultas, vomica vel ante vel circa viceſimum diem erumpet: ſi ſerius iſta coeperint, neceſſe eſt quidem increſcant; ſed quo minus cito affecerint [1], eo tardius ſolventur. Solent etiam in gravi morbo pedes cum digitis unguibusque nigreſcere; quod ſi non eſt mors conſecuta, & reliquum corpus invaluit [2], pedes tamen decidunt.

VIII. Sequitur, ut in quoque morbi genere proprias notas explicem, quae vel ſpem, vel periculum oſtendant. Ex veſica dolenti [3], ſi purulen-

verbis congruere videtur. Itaque libentius fortaſſe alii cum Egnatio & Conſtantino legent, *intus excitat*; ut eſt in ceteris Codicibus Mediceis.

95. *Aut circa triceſimum, aut circa quadrageſimum*] Codices MSS. alii, ut Mediceus I. habent *aut circa quadrageſimum*; alii *aut circa triceſimum*. Incertum eſt, utrum haec varietas orta ſit ex notis numerorum perperam deſcriptis, an ex eo, quod de duobus inciſis alterum vitio ſit omiſſum; quod frequenter fieri a librariis ſolet. Sed illa quidem lectio, *aut circa quadrageſimum*, a plerisque Editoribus probata, ſuſtineri poteſt; ut ſententia ſumpta ſit ex Coac. Praenot. 402. ubi diei triceſimi mentio non fit: haec vero, *aut circa triceſimum*, quam Egnatius ſecutus eſt, ſuſtineri non poteſt, niſi alio addito inciſo *aut circa quadrageſimum*; ut eſt apud Lindenium. Nec aliter ſcripſit Hippocrates in Prognoſtico.

96. *A contraria parte*] Id eſt a coſtis, quae contra pulmonem ſitae ſunt. Non erat cur Pantinus & Conſtantinus lectionem hanc, omnibus antiquis libris confirmatam, improbarent; multoque minus cur Lindenius in contextum induceret *a coſtarum parte*, quod illi reponendum cenſebant.

97. *Ab ea parte*] Lindenius tollit praepoſitionem *ab*: ſed ego in omnibus MSS. inveni.

98. *Inflammationemque*] Codices Medicei, excepto primo, *inflationemque*.

99. *Calent*] Ita repoſuerunt Caeſarius, Pantinus, & Lindenius. Et ſane apud Hippocratem in Prognoſt. unde tota fere haec ſententia eſt; itemque in Coac. Praenot. 402. legitur θερμαίνονται. In MSS. tamen & Mediceis & Vaticanis habetur *pallent*, ut alii euiderunt.

1. *Affecerint*] Lindenius leg. *affuerint*.

2. *Invaluit*] Verbo huic Celſi auctoritatem plane detrahere tentavit Lindenius, qui & hic leg. *convaluit*, & lib. 4. cap. ultimo *convaleſcit*. Sed ibi quidem MSS. Codices variant: nam Mediceus I. habet, ſicut impreſſi, *invaleſcit*; Medicei ceteri *convaleſcit*. Hic omnes habent *invaluit*.

3. *Dolenti*] Ita in Codice Mediceo I. & in Edit. Lindenii. Al. *dolente*.

rulenta urina proceffit, inque ea laeve & album fubfedit, metum detrahit. In pulmonis morbo, fi fputo ipfo [4] levatur dolor, quamvis id purulentum eft, tamen aeger facile fpirat, facile exfcreat, morbum ipfum non difficulter fert, poteft ei fecunda valetudo contingere. Neque inter initia terreri convenit, fi protinus fputum miftum eft rufo quodam, & fanguine [5], dummodo ftatim edatur [6]. Laterum dolores, fuppuratione facta, deinde intra quadragefimum diem purgata, finiuntur. Si in jocinore vomica eft, & ex ea fertur pus purum & album, falus ei facilis [7]: id enim malum in tunica eft. Ex fuppurationibus vero eae tolerabiles funt, quae in exteriorem partem feruntur, & acuuntur: at [8] ex iis quae intus procedunt, eae leviores, quae contra fe cutem non afficiunt [9], eamque & fine dolore & ejusdem coloris, cujus reliquae partes funt, finunt effe. Pus quoque, quacumque parte erumpit, fi eft laeve, album, & unius coloris [10], fine ullo metu eft; & quo effufo, febris protinus conquievit, defieruntque urgere cibi faftidium & potionis defiderium. Si quando etiam fuppuratio defcendit in crura, fputumque ejusdem factum pro rufo purulentum eft, periculi minus eft. At in tabe ejus, qui falvus futurus eft, fputum effe debet album, aequale totum, ejusdemque coloris, fine pituita: eique etiam fimile effe oportet, fi quid in nares a capite deftillat. Longe optimum eft, febrem omnino non effe; fecundum eft, tantulam [11] effe, ut neque cibum [12] impediat, neque crebram fitim faciat.

4. *Ipfo*] In Cod. Mediceo I. fupra extremam litteram hujus vocis pofita eft *e*, ut legatur *ipfe*; ficut in aliis MSS. legitur, atque in libris omnibus editis ante Lindenium.

5. *Rufo quodam, & fanguine*] Lege Hippocratis Prognoft. & Coac. Praenotion. 390. Conftantinus exiftimat tollendam effe particulam &; neque fane extat in MSS. Mediceis III. & VI. Omittitur etiam a Lindenio; fed cum Hippocraticae fententiae & veri detrimento, ut mihi quidem videtur.

6. *Edatur*] Lindenius leg. *fedetur*; ut eft in quodam Conftantini Codice, & in Mediceis omnibus, praeter primum, in quo *edatur*.

7. *Salus et facilis*] Cod. Medic. I. habet *falus facilis eft*.

8. *At*] Al. &.

(9) *Quae contra fe cutem non afficiunt*] Hippocrates in Prognoft. *quae nihil cum externa fede communicant*. Quod ad formam dicendi attinet, faepe Celfus praepofitionem *contra* fimiliter ufurpat, modo cafu adjecto, modo fine illo. Lib. 4. c. 8. *contra id fcalpello aperiunt*; & cap. 3. *animadvertere oportet quo loco malum fit: folet enim contra id tumere*; lib. 8. cap. 8. *Si acuta fragmenta funt, incidi contra cutis debet.* Quare locum hunc fine caufa Critici pertentant, exiftimantes Celfum illam quoque Hippocraticae fententiae partem attigiffe, *in fefe contrahuntur*. Itaque Pantinus & Conftantinus *contractae* legendum putant, pro *contra fe*; Lindenius leg. *conclufae*; quod eft a Scaligero. MSS. noftri omnes habent *contra fe*.

10. *Et unius coloris*] Expreffit vocem ὁμόχροον; qua Hippocrates ufus eft in Prognoftico. Codices Medicei nihil variant, praeterquam quod primus omittit particulam &. Lindenius leg. *& unius modi*.

11. *Tantulam*] Ita in Mediceo I. nonnullisque Vaticanis Codicibus, & in Edd. Caefarii & Pantini. Al. leg. *tantulum*; Lindenius, ut malebat Conftantinus, *tantillam*.

12. *Neque cibum*] Lindenius interjicit *tantulum*; fed praeter rem, ut notat Morgagnus.

ciat. Alvus in hac valetudine ea tuta est, quae quotidie coacta, eaque convenientia iis, quae assumuntur, reddit; corpus id, quod minime tenue, maximeque lati pectoris atque setosi est, cujusque cartilago exigua, & carnosa est. Super tabem si mulieri suppressa quoque [13] menstrua fuerunt, & circa pectus atque scapulas dolor mansit, subitoque sanguis erupit, levari morbus solet: nam & tussis minuitur, & sitis atque febricula [14] desinunt. Sed iisdem fere, nisi redit sanguis, vomica erumpit; quae quo cruentior, eo melior est. Aqua autem inter cutem minime terribilis est, quae nullo antecedente morbo coepit; deinde, quae longo morbo supervenit: utique, si firma viscera sunt; si spiritus facilis; si nullus dolor; si sine calore corpus est, aequaliterque in extremis partibus macrum est; si venter mollis; si nulla tussis; nulla sitis; si lingua, ne per somnum quidem, inarescit; si cibi cupiditas est; si venter medicamentis movetur; si per se excernit mollia & figurata; si extenuatur [15]; si urina, & vini mutatione, & epotis aliquibus medicamentis mutatur; si corpus sine lassitudine est, & morbum facile sustinet [16]: siquidem in quo omnia haec sunt, is ex toto tutus est; in quo plura ex his sunt, is in bona spe est. Articulorum vero vitia, ut podagrae chiragraeque, si juvenes tentarunt, neque callum induxerunt, solvi possunt: maximeque torminibus leniuntur, & quocumque modo [17] venter fluit. Item morbus comitialis ante pubertatem ortus, non aegre finitur: & in quo ab una parte corporis venientis accessionis sensus incipit, optimum est a manibus pedibusve initium fieri; deinde, a lateribus; pessimum inter haec, a capite. Atque in his quoque ea maxime prosunt, quae per dejectiones excernuntur. Ipsa autem dejectio sine ulla noxa est, quae sine febre est; si celeriter desinit; si contrectato [18] ventre nullus

13. *Suppressa quoque*] Ita ex Cod. Medic. I. Codices alii MSS. habent *quoque oppressa*; libri omnes vulgati *quoque suppressa*.

14. *Febricula*] Alii omnes leg. *febriculae*. Ego ita reposui ex Cod. Medic. I.

15. *Si extenuatur*] Scilicet venter. De corpore quod alitur, intelligere videtur Lindenius, qui leg. *si non extenuatur*: sed sequendus non est. Nam Codd. Medicei & Vaticani non habent particulam *non*; aptaque haec sententia est, planeque idonea. *Id enim, quod extenuatur, medicinam sentit*; ut est in lib. 3. cap. 21.

16. *Morbum facile sustinet*] Ex lib. 2. Praedict. Non improbat Pantinus vulgatam lectionem; attamen dubitat, num *morbum* perperam descriptum sit, pro *motum*; quod *ταλαιπωρίαν* habeat Graecus Auctor; id est *laborem*, *fatigationem*, ut Interpretes reddunt. Atque ista mendi suspicio, Constantino satis firma, Lindenio autem adeo certa visa est, ut *motum* in contextum induxerit. Ego *morbum*, quod etiam in MSS. & Mediceis & Vaticanis inveni, omnino retinendum puto. Nam qui facile morbum sustinet, laborem quoque videtur non difficulter sustinere posse.

17. *Et quocumque modo*] Ita in Edit. Constantini & in MSS. fere omnibus. Mediceus I. habet *& ex quocumque modo*; ut al. legunt. Lindenius edidit, *& si quocumque modo*.

18. *Contrectato*] In MSS. Mediceis & in Edi-

lus motus ejus ſentitur; ſi extremam alvum ſpiritus ſequitur. Ac ne tormina quidem [19] periculoſa ſunt, ſi ſanguis & ſtrigmenta [20] deſcendunt, dum febris ceteraeque acceſſiones hujus morbi abſint: adeo ut etiam gravida mulier, non ſolum reſervari [21] poſſit, ſed etiam partum reſervare. Prodeſtque in hoc morbo, ſi jam aetate aliquis proceſſit. Contra, inteſtinorum laevitas facilius a teneris aetatibus depellitur; utique, ſi ferri urina, & ali cibo corpus incipit. Eadem aetas prodeſt & in coxae dolore, & humerorum, & in omni reſolutione nervorum. Ex quibus coxa, ſi ſine torpore eſt, ſi leviter friget; quamvis magnos dolores habet, tamen & facile & mature ſanatur: reſolutumque membrum, ſi nihilo minus alitur, fieri ſanum poteſt. Oris reſolutio etiam alvo cita finitur. Omniſque dejectio lippienti prodeſt. At varix ortus, vel per ora venarum ſubita profuſio ſanguinis, vel tormina, inſaniam tollunt. Humerorum dolores, qui ad ſcapulas vel manus tendunt, vomitu atrae bilis ſolvuntur: & quiſquis dolor deorſum tendit, ſanabilior eſt. Singultus ſternutamento [22] finitur. Longas dejectiones ſupprimit vomitus. Mulier ſanguinem vomens, profuſis menſtruis, liberatur. Quae menſtruis non purgatur, ſi ſanguinem ex naribus fudit, omni periculo vacat. Quae locis laborat, aut difficulter partum edit, ſternutamento levatur. Aeſtiva quartana fere brevis eſt. Cui calor & tremor eſt, ſaluti delirium eſt. Lienoſis bono tormina ſunt. Denique ipſa febris, quod maxime mirum videri poteſt, ſaepe praeſidio eſt. Nam & praecordiorum dolores, ſi ſine inflammatione ſunt, finit; & jocinoris dolori [23] ſuccurrit; & nervorum diſtentionem rigoremque, ſi poſtea coepit, ex toto tollit; & ex difficultate urinae morbum tenuioris inteſtini ortum, ſi urinam per

Editionibus antiquis *contracto*. Lindenius repoſuit *contrectato*; quemadmodum Pantinus & Conſtantinus corrigendum monuerant.

19. *Ac ne tormina quidem*] Locus hic egregie a Lindenio reſtitutus eſt. Nam antea ſic legebatur: *Acria tormina quidem periculoſa non ſunt.* In MSS. Mediceis ceteris habetur: *Acria tormina quidem periculoſa ſunt*; in primo autem non *Acria*, ſed *Agne*; ſcilicet *Ac ne*. Nam harum litterarum *C* & *G*. altera pro altera ſaepe invenitur in antiquis Codicibus, ut jampridem Critici animadverterunt.

20. *Strigmenta*] Codices Medicei alii *ſtrigmata*; al. *ſtigmata*: & deinde *dum febris*. Primus *ſtricmenta*, & *cum febris*.

21. *Reſervari*] Conſtantinus mallet *ſervari*; Lindenius leg. *conſervari*. Ego veterum Codicum auctoritatem ſequor.

22. *Sternutamento*] *Sternumento* tum hic, tum infra habet Codex Medic. I. in quo haec varietas alibi quoque reperitur, neque tamen ubique. Id ſemel adnotaſſe ſatis ſit. Atque alicubi habet *ſternutamentum*, ſed ſyllaba *ta* expungitur. Quod illorum ſententiae favet, qui *ſternumentum* rectius dici putant.

23. *Jocinoris dolori*] Lib. 2. cap. 11. *nec poſſe vehementi malo, niſi aeque vehemens auxilium ſuccurrere*; lib. 4. c. 11. *neque tamen ulli morbo minori momento ſuccurritur.* Et omnino Celſo familiaris eſt conſtructio haec. Al. omnes leg. *in jocinoris dolore*. Ego ita repoſui ex Cod. Medic. I. in quo tamen ſupra extremam litteram vocis *dolori* ponitur littera *s*, ut legatur *doloris*.

per calorem movet, levat. At dolores capitis, quibus oculorum caligo, & rubor cum quadam frontis prurigine accedunt, sanguinis profusione, vel fortuita, vel etiam petita, summoventur. Si capitis, ac frontis dolores ex vento, vel frigore, aut aestu sunt, gravedine & sternutamentis finiuntur. Febrem autem ardentem, quam Graeci *καυσώδη* [24] vocant, subitus horror exsolvit. Si in febre aures obtusae sunt, si sanguis e naribus fluxit, aut venter resolutus est, illud malum desinit ex toto. Nihil plus adversus surditatem, quam biliosa alvus potest. Quibus in fistula urinae minuti abscessus [25], quos φύματα Graeci vocant, esse coeperunt, iis, ubi pus ea parte profluxit, sanitas redditur. Ex quibus cum pleraque per se proveniant, scire licet, inter ea quoque [26], quae ars adhibet, naturam plurimum posse.

Contra, si caput febre continenti dolet [27], neque quidquam reddit, malum atque mortiferum est; maximeque id periculum est pueris, a septimo anno ad quartumdecimum. In pulmonis morbo, si sputum primis diebus non fuit, deinde a septimo die coepit, & ultra septimum mansit, periculosum est; quantoque magis mistos, neque inter se

24. *Καυσώδη*] Al. *καύσονα*; al. *καῦσον*. Editio I. & aliae vetustissimae *causoien*. In Cod. Medic. I. ΚΑΥCΩΔΗΝ; in aliis ΚΑΥCΩΘΕΝ; in aliis ΚΑΥΣΩΘΕΝ. Ego secutus sum Ruellium, Stephanum, & Lindenium.

25. *Minuti abscessus*] Ante Lindenium legebatur; *uti minuti abscessus*; & ita est in Cod. Medic. I. Particula *uti* a Lindenio expulsa est, neque habetur in reliquis Mediceis Codicibus. Sed in iis & in Aldina Edit. est *apices*, pro *abscessus*. Deinde Editiones vetustiores cum Codice Medic. I. habent ΘΥΝΑΤΑ, vel *thynata*, pro φύματα: abest autem a Codice vox *Graeci*, quae consequitur. Verum haec explicatio, *quos φύματα Graeci vocant*, etsi inde petita, unde haec sententia sumpta est, id est ex Hippocrate Sect. 4. Aphor. 81. fortasse tamen Celsi non est. Nam ex iis, quae ad lib. 5. cap. 18. Sect. 19. & alibi adnotabo, facile erit intelligere, fuisse aliquem, qui pluribus in locis hujusmodi interpretationem margini adscripsit, ubi in textu latinam vocem *tuberculum* apud Celsum invenit.

26. *Inter ea quoque*] Lindenius omittit *quoque*; quod extat in MSS. Codicibus.

27. *Si caput febre continenti dolet*] Verbum *reddit*, quod postea sequitur, ut habent omnes libri veteres, ostendit vitium aliquod hic subesse. Lindenius pro *reddit* reponit *remittit*. Ego Pantino accedo, qui putat *vesica* reponendam esse pro *caput*. Conjecturam suam confirmat ex ordine, quo Celsus morbos digessit in priore capitis parte, quem ordinem fere servat etiam in posteriore, quae hic incipit: prior autem pars incipit his verbis: *Ex vesica dolenti*. Deinde ex eo probat, quod & haec & quae in prima parte his respondent, manifesto deprehenduntur esse ex uno eodemque Hippocratis loco; videlicet ex illo Prognostici: *Vesicae tum durae, tum dolentes &c.* aut ex Coac. Praenot. 475. His ego tertium argumentum addo a MSS. petitum, in quibus omnibus est: *Contra sive caput febre continenti dolet*. Vides syllabam *si* dumtaxat deesse, quae inter ultimam syllabam vocis *sive*, & priorem vocis *caput* interjecta, *vesica* cum iis conficit. Ea syllaba, cum diffugiente atramento, vel alia de causa, minus appareret, ex *ea* aliquis fecit *caput*. Omnino legendum: *Contra si vesica febre continenti dolet*, vel, quo modo Lindenius edidit: *in febre continenti dolet*. Vox etiam *neque*, quae continuo sequitur, corrupta fortasse videatur ex *nec venter*: ita enim exprimeretur illud ex Coacis loc. cit. *alvus his nihil admodum reddit*. Sustineri tamen potest communis lectio, MSS. nihil variantibus.

ſe diductos colores habet, tanto deterius. Et tamen nihil pejus eſt, quam ſincerum id edi; ſive rufum eſt, ſive cruentum, ſive album, ſive glutinoſum, ſive pallidum, ſive ſpumans: nigrum tamen peſſimum eſt. In eodem morbo periculoſa ſunt tuſſis, deſtillatio; etiam, quod alias ſalutare habetur, ſternutamentum: periculoſiſſimumque eſt, ſi haec ſecuta ſubita dejectio eſt. Fere vero quae in pulmonis, eadem in lateris doloribus, & mitiora ſigna, & aſperiora eſſe conſuerunt. Ex jocinore ſi pus cruentum exit, mortiferum eſt. At ex ſuppurationibus eae peſſimae ſunt, quae intus tendunt, ſic ut exteriorem quoque cutem decolorent: ex iis deinde, quae in exteriorem partem prorumpunt, quae maximae [28], quaeque planiſſimae ſunt. Quod ſi, ne rupta quidem vomica, vel pure extrinſecus emiſſo, febris quievit, aut quamvis quieverit, tamen repetit; item ſi ſitis eſt, ſi cibi faſtidium, ſi venter liquidus, ſi pus eſt lividum & pallidum; ſi nihil aeger exſcreat niſi pituitam ſpumantem, periculum certum eſt. Atque ex iis quidem ſuppurationibus, quas pulmonum morbi concitarunt, fere ſenes moriuntur; ex ceteris juniores. At in tabe ſputum miſtum purulentum, febris aſſidua, quae & cibi tempora eripit, & ſiti affligit, in corpore tenui periculum ſubeſſe teſtantur [29]. Si quis etiam in eo morbo diutius traxit, ubi capilli fluunt; ubi urina quaedam araneis ſimilia ſubſidentia [30] oſtendit, atque in his odor foedus eſt [31]; maximeque ubi poſt haec orta dejectio eſt, protinus moritur: utique ſi tempus autumni eſt, quo fere, qui cetera parte anni traxerunt, reſolvuntur. Item pus exſpuiſſe in hoc morbo, deinde ex toto ſpuere deſiiſſe, mortiferum eſt. Solent etiam in adoleſcentibus [32] ex eo morbo vomicae fiſtulaeque oriri;

28. *Prorumpunt, quae maximae*] Editiones princeps Florentina, & duae vetuſtiſſimae ann. 1493. 1497. & Juntina habent *prorumpit* pro *prorumpunt:* quibuscum utraque Caeſarii facit, & Lindeniana quoque. Sed in hac in erratis locus hic corrigitur inſerta particula *tum*, ante *quae*; quam lectionem ſecutus eſt Almeloveenius. In MSS. Mediceis & in quibusdam Vaticanis poſt *prorumpunt* additur ex gloſſemate *eae peſſimae* (in Medic. I. *heae ſepiſſime.*)

29. *Teſtantur*] Ita ex Cod. Medic. primo. Al. *teſtatur.*

30. *Subſidentia*] Celſus videtur legiſſe ut habent etiam vulgati libri, ὑφισταμένας apud Hippocratem in Prognoſt. ubi alii cum Galeno legunt ἐφισταμένας; & ideo, pro *ſubſidentia*, quidam malunt, ut ſcribit Conſtantinus, *inſidentia*. Lindenius leg. *ſuperſidentia:* ſed contra veteres libros, quos ego quidem viderim.

31. *Atque in his odor foedus eſt*] Hoc Pantinus non urinae, ſed ſputo congruere exiſtimat, propter Aphorismum Hippocratis 11. Sect. 5. Itaque pro *in his* fortaſſe legendum *in ſputis*, ut Conſtantinus malebat, & ut edidit Lindenius. Haeſitabit tamen quicumque conſiderabit locum illum lib. 3. cap. 22. *quidquid exſcreatum eſt, ſi in ignem impoſitum, mali odoris eſt: itaque qui de morbo dubitant, hac nota utuntur.* Videtur enim Celſus pro mortis indicio tale ſputum non habere, cum id notari dicat, etiam cum adhuc de morbo dubitari poteſt: ideoque re nondum deſperata. Sed nimirum exitiale ſignum evadit, ubi alia, quae hic exponuntur, accedunt. Cum tamen *his* invenerim in omnibus MSS. non auſim verba in textu mutare.

32. *Solens etiam in adoleſcentibus &c.*] Lindenius

ri; quae non facile fanefcunt, nifi fi multa figna bonae valetudinis fubfecuta funt. Ex reliquis vero minime facile fanantur virgines, aut eae mulieres, quibus fuper tabem [33] menftrua fuppreffa funt. Cui vero fano fubitus dolor capitis ortus eft, dein fomnus oppreffit, fic ut ftertat, neque expergifcatur, intra feptimum diem pereundum eft; magis, cum alvus cita non antecefferit, fi palpebrae [34] dormientis non coëunt, fed album [35] oculorum apparet. Quos tamen ita mors fequitur, fi id malum non eft febre difcuffum. At aqua inter cutem, fi ex acuto morbo coepit, ad fanitatem raro perducitur: utique fi contraria iis, quae fupra pofita funt, fubfequuntur. Aeque in ea quoque tuffis fpem tollit: item, fi fanguis furfum deorfumque [36] erupit, & aqua medium corpus implevit. Quibusdam etiam in hoc morbo tumores oriuntur, deinde definunt, deinde rurfus affurgunt. Hi tutiores quidem funt, quam qui fupra comprehenfi funt, fi attendunt [37]; fed fere fiducia fecundae valetudinis opprimuntur. Illud jure aliquis mirabitur, quomodo quaedam fimul & affligant noftra corpora, & parte aliqua tueantur. Nam, five aqua inter cutem quem implevit, five in magno abfceffu multum puris coiit, fimul id omne effudiffe, aeque mortiferum eft, ac fi quis fani corporis vulnere factus exfanguis eft. Articuli vero cui fic dolent [38], ut fuper eos ex callo quaedam tubercula innata fint, numquam liberantur: quaeque eorum vitia vel in fenectute coeperunt, vel in fenectutem ab adolefcentia pervenerunt, ut aliquando leniri poffunt, fic numquam ex toto finiuntur. Morbus quoque comitialis poft annum quintum & vicefimum ortus aegre curatur; multoque aegrius is, qui poft quadragefimum annum coepit; adeo ut in ea aetate aliquid in natura fpei, vix quidquam in medicina fit. In eodem morbo, fi fimul totum corpus afficitur, neque ante in partibus aliquis venientis mali fenfus eft, fed homo

nius leg. *Solet etiam in adolefcentibus is morbus, ex vomica, fiftulave oriri: qui &c.* fortaffe rectius: certe in fententiam Auctoris lib. 2. Praedict. Nititur Lindenii lectio conjectura Conftantini: vellem probato aliquo codice. Noftri aliter habent.

33. *Quibus fuper tabem*] Eodem modo loquitur in prima hujus capitis parte: *fuper tabem fi mulieri fuppreffa quoque menftrua fuerint*; ut animadvertit Ronfeus. Lindenius leg. *quibus fupervenit tabes, quod menftrua fuppreffa fint*, cui non veteres libros favere video, fed Conftantini conjecturam, ductam ex modo citato Praedict. libro.

34. *Cum alvus cita non antecefferit, fi palpebrae*] Al. *fi cum alvus cita &c.* ut legitur in Cod. Medic. I. in quo tamen apparet primo fuiffe *cum*; id poftea mutatum in *eum*. Lindenius leg. *fi, cum alvus cita non antecefferit, palpebrae*; quemadmodum Conftantinus corrigendum putabat. Ego ita repofui ex reliquis Mediceis Codicibus.

35. *Sed album*] Sic in Edit. Lindenii. Antea legebatur *fi album*.

36. *Deorfumque*] Lindenius, *deorfumve*.

37. *Attendunt*] Edit. Conftantini *attenditur*; at in margine *attendunt*. Ita edidit Lindenius, & ego in multis MSS. inveni. Alii legunt *attenduntur*, ut eft in Medic. I.

38. *Cui fic dolent*] Ita ex Cod. Medic. I. atque ex Edit. Lindenii. Alii leg. *qui fic dolent*.

mo ex improviso concidit, cujuscumque is aetatis est, vix sanescit: si vero aut mens laesa est, aut nervorum facta resolutio, medicinae locus non est. Dejectionibus quoque si febris accessit; si inflammatio jocinoris, aut praecordiorum, aut ventris; si immodica sitis; si longius tempus; si alvus varia; si cum dolore est, etiam mortis periculum subest: maximeque, si inter haec tormina vetera [39] esse coeperunt. Isque morbus maxime pueros absumit usque ad annum decimum: ceterae aetates facilius sustinent. Mulier quoque gravida ejusmodi casu rapi potest; atque etiamsi ipsa convaluit, partum tamen perdit. Quin etiam tormina ab atra bile orsa mortifera sunt; aut si sub his, extenuato jam corpore, subito nigra alvus profluxit. At intestinorum laevitas periculosior est, si frequens dejectio est; si venter omnibus horis & cum sono [40] & sine hoc profluit; si similiter noctu & interdiu; si quod excernitur, aut crudum est, aut nigrum, & praeter id, etiam laeve, & mali odoris; si sitis urget; si post potionem urina non redditur (quod evenit, quia tunc liquor omnis non in vesicam, sed in intestina descendit) si os exulceratur, rubet facies [41], & quasi maculis quibusdam colorum omnium distinguitur; si venter est quasi fermentatus, pinguis atque rugosus; si & cibi cupiditas non est. Inter quae cum evidens mors sit, multo evidentior est, si jam longum [42] quoque id vitium est; maxime etiam si [43] in corpore senili est. Si vero in tenuiore intestino morbus est, vomitus, singultus, nervorum distentio, delirium, mala sunt. At in morbo arquato, durum fieri jecur, perniciosissimum est. Quos lienis male habet, si tormina prehenderunt, deinde versa [44] sunt vel in aquam inter cutem, vel in intestinorum laevitatem, vix ulla medicina periculo subtrahit. Morbus intestini tenuioris nisi resolutus est [45], intra

39. *Vetera*] Vox haec vacare videtur, & ab aliquo inducta esse, qui sensum horum verborum non attigit. Mihi talis esse videtur: si cum ceteris malis tormina quoque dejectionibus accedant. Lib. 4. cap. 19. de dejectione: *uno die fluere alvum saepe pro valetudine est; atque etiam pluribus, dum febris absit, & intra septimum diem id conquiescat &c. Verum spatium periculosum est: interdum enim tormina ac febriculas excitat.* Huic autem dicendi formae, *tormina esse coeperunt*, similis est quae supra in hoc ipso capite habetur: *in fistula urinae minuti abscessus esse coeperunt.*

40. *Cum sono*] Olim legebatur *cum somno*; mendose, ut ostendunt Graeca verba ξὺν ψόφοισι Auctoris lib. 2. Praedict. Locum restituit Lindenius, praeëuntibus conjectura sua Pantino & Constantino.

41. *Rubet facies*] Vulgo *si rubet facies.* Sed particula *si* non est in MSS. Mediceis, nisi alia manu in I. & IV.

42. *Longum*] Caesar. & Linden. *in longinquum.*

43. *Maxime etiam si*] Ego & Lindenius priscas Editiones secuti sumus. Al. leg. *maximeque si etiam*, ut est in MSS. Mediceis, praeterquam in primo, qui habet: *id maxime etiam si.*

44. *Versa*] Ita in Editione Aldina, & in Codicibus Manuscriptis, exceptis Medic. I. & Vatic. qui habent, ut alii leg. *inversa.* Lindenius leg. *conversa*, ut malebat Constantinus.

45. *Nisi resolutus est*] Hippocratis sententiam Aphor. 44. sect. 6. integram habebis, ut monet Foesius, si haec cum his conjunges, quae Celsus scribit in priore parte hujus capitis: *ex difficultate urinae morbum tenuioris intestini ortum, si urinam*

tra septimum diem occidit. Mulier ex partu, si cum febre vehementibus etiam & assiduis capitis doloribus premitur, in periculo mortis est. Si dolor atque inflammatio est in iis partibus, quibus viscera continentur, frequenter spirare, signum malum est. Si sine causa longus dolor capitis est, & in cervices ac scapulas transit, rursusque in caput revertitur, aut a capite ad cervices scapulasque pervenit, perniciosus est: nisi vomicam aliquam excitavit, sic ut pus extussiretur [46]; aut nisi sanguis ex aliqua parte prorupit; aut nisi in capite multa porrigo [47], totove corpore pustulae ortae sunt. Aeque magnum malum est, ubi torpor atque prurigo pervagantur, modo per totum caput [48], modo in parte; aut sensus alicujus ibi quasi frigoris est; eaque ad summam quoque linguam perveniunt. Et cum in iisdem abscessibus [49] auxilium sit, eo tamen difficilior sanitas est, quo minus saepe sub his malis illi subsequuntur. In coxae vero doloribus, si vehemens torpor est, frigescitque crus & coxa; alvus [50] nisi coacta non reddit, idque quod excernitur, mucosum est; jamque aetas ejus hominis quadragesimum annum [51] excessit; is morbus erit longissimus, minimumque [52] annuus; neque finiri poterit, nisi aut vere, aut autumno. Difficilis aeque curatio est, in eadem aetate, ubi humerorum dolor vel ad manus pervenit, vel ad scapulas tendit, torporemque & dolorem creat, neque bilis vomitu levatur [53]. Quacumque vero parte corporis membrum aliquod resolutum est, si neque movetur, & emacrescit, in pristinum habitum non revertitur; eoque minus, quo vetustius id vitium est, & quo magis in corpore senili est. Omnique resolutioni nervorum ad medicinam non idonea tempora sunt hiems & autumnus: aliquid sperari potest vere & aestate. Isque morbus mediocris vix sanatur, vehemens sanari non potest. Omnis etiam dolor minus medicinae patet [54], qui sursum proce-

nam per calorem movet, levat; scilicet febris. Lindenius multa hic infersit, pleraque ex conjectura Constantini: *ex urinae difficultate, nisi febre resolutus est*.

46. *Sic ut pus extussiretur*] Lindenius leg. *sic ut pus extussiatur*; supra autem *excitat*; infra *prorumpit*.

47. *Porrigo*] Sic legendum cum Lindenio ex Auctore lib. 2. Praedict. & ex fide Cod. Medic. I. Alii leg. *prurigo*; quod ortum videtur ex mendo in quibusdam MSS. insidente, ut in Medic. III. qui habet *prorigo*.

48. *Modo per totum caput*] Totum hoc deest in Cod. Medic. I.

49. *In iisdem abscessibus*] Quibus & in longo dolore capitis. Sic recte explicat Constantinus. Aliter Lindenius, qui leg. *in iisdem ex abscessibus*.

50. *Alvus*] Al. Aldinam Edit. secuti, *alvusque*.

51. *Quadragesimum annum*] Cod. Medic. I. *quadraginta annos*.

52. *Minimumque*] Sic in Edit. Lindenii, & in margine Constantinianae, tum hic, tum lib. 3. cap. 4. *minimum pars dimidia*. Alii leg. *minimeque*, & *minime*; ut in MSS. quoque Mediceis inveni.

53. *Levatur*] Scilicet dolor. Lindenius *levata est*; quod quidem in MSS. fere omnibus habetur; sed minus probandum est. In Medic. I. & Vatic. VI. *levatur*.

54. *Patet*] Lindenius, *paret*; & ita in quo-

cedit. Mulieri gravidae si subito mammae emacuerunt, abortus periculum est. Quae neque peperit, neque gravida est, si lac habet, a menstruis defecta est. Quartana autumnalis [55] fere longa est; maximeque, quae coepit hieme appropinquante. Si sanguis profluxit, deinde secuta est dementia cum distentione nervorum, periculum mortis est: itemque, si medicamentis purgatum, & adhuc inanem, nervorum distentio oppressit; aut si in magno dolore, extremae partes frigent. Neque is ad vitam redit, qui ex suspendio, spumante ore, detractus est. Alvus nigra, sanguini atro similis, repentina, sive etiam sine hac est [56], perniciosa est.

IX. Cognitis indiciis, quae nos vel spe consolentur, vel metu terreant, ad curationes morborum transeundum est. Ex quis quaedam propriae: communes, quae pluribus morbis opitulantur; propriae, quae singulis. Ante de communibus dicam: ex quibus tamen quaedam non aegros solum, sed sanos quoque sustinent; quaedam in adversa tantum valetudine adhibentur. Omne vero auxilium corporis, aut demit aliquam materiam, aut adjicit, aut evocat, aut reprimit, aut refrigerat, aut calefacit, simulque aut durat, aut mollit. Quaedam non uno modo tantum, sed etiam duobus inter se non contrariis adjuvant. Demitur materia, sanguinis detractione, cucurbitula, dejectione, vomitu, frictione, gestatione, omnique exercitatione corporis, abstinentia, sudore. De quibus protinus dicam.

X. Sanguinem, incisa vena, mitti novum non est: sed nullum pene morbum esse, in quo non mittatur, novum est. Item, mitti junioribus, & foeminis uterum non gerentibus, vetus est: in pueris vero idem experiri, & in senioribus, & in gravidis quoque mulieribus, vetus non est: siquidem antiqui, primam ultimamque aetatem sustinere non posse hoc auxilii genus judicabant; persuaserantque sibi, mulierem gravidam, quae ita curata esset, abortum esse facturam. Postea vero usus ostendit, nihil in his [57] esse perpetuum, aliasque potius observatio-

dam Codice invenit Constantinus. Ego in Mediceis inveni *patet*; ut alii omnes legunt. Etiam lib. 7. cap. 7. sect. 15. *Lata etiam capita vix medicinae patent:* Constantinus in margine habet *parent*, sed sine Codicis testimonio. Ubi notanda est Lindenii inconstantia: nam veterem lectionem retinet. Ceterum *patere medicinae* dictum est, ut *patere morbis* lib. 2. cap. 1.

55. *Quartana autumnalis*] Communiter legitur: *Quartana aestiva brevis. autumnalis &c.* Sed Lindenius tollit illud membrum, *Aestiva quartana fere brevis est*, in priore hujus capitis parte: ne idem hic frustra repetatur. Ego duo verba *aestiva brevis* hinc sustuli ex fide Codicis Medic. I. membrum vero a Lindenio ejectum, ex eodem Codice & Mediceis ceteris retineo: ut inter notas, quae bonam in morbis spem ostendunt, ea quoque locum obtineat.

56. *Sine hac est*] Quidam cum Egnatio omittunt *est*.

57. *In his*] Al. *ex his*. Ego sic reposui ex Cod. Medic. I.

tiones adhibendas esse, ad quas dirigi curantis consilium debeat. Interest enim, non quae aetas sit, neque quid in corpore intus geratur, sed quae vires sint. Ergo si juvenis imbecillus est, aut si mulier, quae gravida non est, parum valet, male sanguis mittitur [58]: emoritur enim vis, si qua supererat, hoc modo erepta [59]. At firmus puer, & robustus senex, & gravida mulier valens, tuto curatur [60]. Maxime tamen in his medicus imperitus falli potest: quia fere minus roboris illis aetatibus subest; mulierique praegnanti post curationem quoque viribus opus est, non tantum ad se, sed etiam ad partum sustinendum. Non quidquid autem [61] intentionem animi & prudentiam exigit, protinus ejiciendum est; cum praecipua in hoc ars sit, quae non annos numeret, neque conceptionem solam videat, sed vires aestimet, & ex eo colligat, possit necne superesse, quod vel puerum, vel senem, vel in una muliere duo corpora simul sustineat. Interest etiam inter valens corpus, & obesum; inter tenue, & infirmum: tenuioribus magis sanguis, plenioribus magis caro abundat. Facilius itaque illi detractionem ejusmodi sustinent; celeriusque ea, si nimium est pinguis, aliquis [62] affligitur. Ideoque vis corporis melius ex venis, quam ex ipsa specie aestimatur. Neque solum [63] haec consideranda sunt, sed etiam morbi genus quod sit: utrum superans, an deficiens materia laeserit; corruptum corpus sit, an integrum. Nam si materia vel deest, vel integra est, istud alienum est: at si vel copia sui male habet, vel corrupta est, nullo modo melius succurritur. Ergo vehemens febris, ubi rubet corpus, plenaeque venae tument, sanguinis detractionem requirit: item viscerum morbi, nervorumque resolutio, & rigor, & distentio: quidquid denique fauces difficultate spiritus strangulat: quidquid subito supprimit vocem; quisquis intolerabilis dolor est; & quacumque de causa ruptum aliquid intus atque collisum est: item malus corporis habitus, omnesque acuti morbi, qui modo, ut supra dixi, non infirmitate, sed onere no-

51. *Mittitur*] *Emittur* omnes legunt praeter Lindenium.

59. *Si qua supererat, hoc modo erepta*] Ita in Cod. Medic. I. Pro *si qua*, Lindenius habet *si quae*. Al. *si quae supererat hoc modo erepta est*. Al. *si quae his supererat & hoc modo erepta est*.

60. *Curatur*] In libris impressis *curantur*. In Edit. Lindenii *sic curantur*. Ego secutus sum Codices MSS. In Mediceo I. *curantur* est a Palavicino.

61. *Non quidquid autem &c.*] Sic restitui locum hunc ex Cod. Medic. I. Alii leg. *Non quicquid autem* (quidam cum Caesario *aut*) *intentionem animi aut prudentiam exigis, protinus faciendum est*: Lindenius: *Non, quicquid aut intentionem animi, aut prudentiam exigit, protinus ejiciendum est*.

62. *Si nimium est pinguis, aliquis*] Al. omittunt *aliquis*; Egnatius habet *quis*; Lindenius leg. *qui nimium est pinguis, affligitur*.

63. *Neque solum*] Ita in Cod. Medic. I. & in Editione Lindenii; & recte quidem. Al. *Neque enim solum*.

nocent. Fieri tamen poteſt, ut morbus quidem id deſideret, corpus autem vix pati poſſe videatur: ſed ſi nullum tamen appareat aliud auxilium, periturusque ſit qui laborat, niſi temeraria quoque via fuerit adjutus; in hoc ſtatu boni medici eſt oſtendere, quam nulla ſpes ſit [64] ſine ſanguinis detractione, faterique, quantus in hac ipſa [65] metus ſit: & tum demum, ſi exigetur, ſanguinem mittere. De quo dubitare in ejusmodi re non oportet: ſatius eſt enim anceps auxilium experiri, quam nullum. Idque maxime fieri debet, ubi nervi reſoluti ſunt; ubi ſubito aliquis obmutuit; ubi angina ſtrangulatur; ubi prioris febris acceſſio pene confecit, paremque ſubſequi veriſimile eſt, neque eam [66] videntur ſuſtinere aegri vires poſſe. Cum ſit autem minime crudo ſanguis mittendus, tamen ne id quidem perpetuum eſt: neque enim ſemper concoctionem res exſpectat. Ergo ſi ex ſuperiore parte aliquis decidit, ſi contuſus eſt, ſi ex aliquo ſubito caſu ſanguinem vomit; quamvis paulo ante ſumpſit cibum; tamen protinus ei demenda materia eſt, ne, ſi ſubſederit, corpus affligat. Idemque etiam in aliis caſibus repentinis, qui ſtrangulabunt, dictum erit. At ſi morbi ratio patiatur, tum demum nulla cruditatis ſuſpicione remanente id fiet. Ideoque ei rei videtur aptiſſimus adverſae valetudinis dies ſecundus, aut tertius. Sed ut aliquando etiam primo die ſanguinem mittere neceſſe eſt, ſic numquam utile poſt diem quartum eſt, cum jam ſpatio ipſo materia & exhauſta eſt, & corpus corrupit [67]: ut detractio imbecillum id facere poſſit, non poſſit integrum. Quod ſi vehemens febris urget, in ipſo impetu ejus ſanguinem mittere, hominem jugulare eſt. Exſpectanda ergo remiſſio eſt [68]; ſi non decreſcit, ſed creſcere deſiit, neque ſperatur remiſſio, tum quoque, quamvis pejor, ſola tamen occaſio non omittenda eſt. Fere etiam iſta medicina, ubi neceſſaria eſt, in biduum dividenda eſt: ſatius eſt enim, primum [69] levare aegrum, deinde perpurgare, quam ſimul omni vi effuſa fortaſſe praecipitare. Quod ſi in pure quoque aquaque [70], quae inter cutem eſt, ita reſpondet [71], quanto

64. *Nulla ſpes ſit*] Vulgo verbum *ſi* transponitur poſt vocem *detractione*; non item in Cod. Medic I.

65. *In hac ipſa*] Vulgo additur *re*; quam ego vocem ſuſtuli ex fide Codicis modo allati.

66. *Eam*] Legitur *eamdem* in omnibus libris, praeterquam in Edit. Lindenii & in MSS. Medic. I. & Vatic. VI

67. *Et exhauſta eſt, & corpus corrupit*] In Editione Lindenii & in margine Conſtantinianae: *vel exhauſta eſt, vel corpus corrupit.* Al. omnes leg. *& exhauſta eſt & corpus corrumpit*; ut Codices MSS. habent.

68. *Exſpectanda ergo remiſſio eſt*] Locus hic ita legitur in Edit Lindenii: *expectanda ergo intermiſſio eſt: ſi non decedit, cum creſcere deſiit: ſi neque remiſſio ſperatur, tunc quoque &c.* reclamantibus MSS & Mediceis & Vaticanis, & ratione ipſa, ut Morgagnus oſtendit.

69. *Primum*] Ante Caeſarium legebatur *in primum*, ut & in Codicibus Mediceis legitur; ſed in vetuſtiori *in primo*

70. *In pure quoque, aquaque*] Haec verba reſpiciunt locum illum cap. 8. *ſive aqua inter cutem* [illegible]

to magis necesse est in sanguine respondeat? Mitti vero is debet, si totius corporis causa fit, ex brachio; si partis alicujus, ex ea ipsa parte, aut certe quam proxima: quia non ubique mitti potest, sed in temporibus, in brachiis, juxta talos. Neque ignoro, quosdam dicere, quam longissime sanguinem inde, ubi laedit, esse mittendum: sic enim averti materiae cursum; at illo modo in id ipsum, quod gravat [72], evocari. Sed id falsum est [73]: proximum enim locum primo exhaurit; ex ulterioribus autem eatenus sanguis sequitur, quatenus emittitur; ubi is suppressus est, quia non trahitur, ne venit quidem. Videtur tamen usus ipse docuisse, si caput fractum est, ex brachio potius sanguinem esse mittendum; si quod in humero vitium est, ex altero brachio: credo, quia si quid parum cesserit, opportuniores eae partes injuriae sunt, quae jam male habent [74]. Avertitur quoque interdum sanguis, ubi alia parte prorumpens, alia emittitur: desinit enim fluere qua nolumus [75], inde objectis quae prohibeant, alio dato itinere. Mittere autem sanguinem cum sit expeditissimum, usum habenti; tamen ignaro difficillimum est. Juncta enim est vena arteriis, his nervi: ita, si nervum scalpellus attingit, sequitur [76] nervorum distentio, eaque hominem crudeliter consumit. At arteria incisa neque coit, neque sanescit; interdum etiam, ut sanguis vehementer erumpat, efficit. Ipsius quoque venae, si forte praecisa est, capita comprimuntur, neque sanguinem emittunt. At si timide scalpellus demittitur, summam cutem lacerat, neque venam incidit. Nonnumquam etiam ea latet, neque facile reperitur. Ita multae res id difficile inscio faciunt, quod perito facillimum est. Incidenda ad medium vena est: ex qua cum sanguis erumpit, colorem ejus habitumque oportet attendere. Nam si is crassus & niger est, vitiosus est; ideoque utiliter effunditur: si rubet & pellu-

quem implevit, sive in magno abscessu multum puris coiit, simul id omne effudisse, aeque mortiferum est, ac si quis sani corporis vulnere factus exsanguis est. Locum ego restitui ex Codice Medic. I. in quo est: *in pure quoq. aqua queq. inter &c.* Communiter legebatur: *in cura quoque aquae.* Itaque Rhodius aliique advertendum censebant locum hunc, ubi Celsus *curam*, si Diis placet, adhibuisset pro *curatione*.

71. *Ita respondet*] Al. *ista respondet*.

72. *Quod gravat*] Ita omnes libri antiqui. Lindenius leg. *quod gravatur*.

73. *Id falsum est*] Al. *id ipsum falsum est*. Ego sic restitui ex MSS. Mediceis & ex Edit. I.

74. *Quae jam male habent*] Sensus est: magis injuriam sentiunt eae partes, *quae jam male habent*. Sic enim lego ex Codice Mediceo I. & Edd. vetustioribus. Alii, vi vocis *opportuniores* non intellecta, leg. *quam quae jam male habent*. In MSS. quibusdam habetur: *quamquam jam male habent*.

75. *Nolumus*] Ita ex Medic. I. & aliquo alio MS. Codice; ut legit Lindenius quoque. Al. *volumus*.

76. *Attingit, sequitur*] Ex Cod. Medic. I. Alii vulgo leg. *attigit*; & pro *sequitur*, Lindenius, *sequetur*.

pellucet, integer eſt; eaque miſſio ſanguinis adeo non prodeſt, ut etiam noceat; protinusque is ſupprimendus eſt. Sed id evenire non poteſt ſub eo medico, qui ſcit ex quali corpore ſanguis mittendus ſit. Illud magis fieri ſolet, ut aeque niger aſſidue primo die [77] profluat: quod quamvis ita eſt, tamen ſi jam ſatis fluxit, ſupprimendus eſt; ſemperque ante finis faciendus eſt, quam anima deficiat. Deligandumque brachium ſuperimpoſito expreſſo ex aqua frigida penicillo: & poſtero die adverſo medio digito [78] vena ferienda [79], ut recens coitus ejus reſolvatur, iterumque ſanguinem fundat. Sive autem primo, ſive ſecundo die ſanguis, qui craſſus & niger initio fluxerat, & rubere, & pellucere coepit, ſatis materiae detractum eſt, atque quod ſupereſt, ſincerum eſt: ideoque protinus brachium deligandum, habendumque ita eſt, donec valens cicatricula ſit; quae celerrime in vena confirmatur.

XI. Cucurbitularum vero duo genera ſunt; aeneum, & corneum. Aenea, altera parte patet, altera, clauſa eſt: cornea, altera parte aeque patens, altera, foramen habet exiguum. In aeneam linamentum ardens conjicitur, ac ſic [80] os ejus corpori aptatur, imprimiturque, donec inhaereat. Cornea per ſe corpori imponitur; deinde, ubi ea parte, qua exiguum foramen eſt, ore ſpiritus adductus eſt, ſuperque cera cavum id clauſum eſt, aeque inhaereſcit. Vtraque non ex his tantum materiae generibus, ſed etiam ex quolibet alio recte fit. Ac ſi cetera defecerunt, caliculus quoque aut pultarius [81], oris compreſſioris, ei rei commode aptatur. Vbi inhaeſit, ſi conciſa ante ſcalpello cutis eſt, ſanguinem extrahit; ſi integra eſt, ſpiritum. Ergo ubi materia, quae intus eſt, laedit, illo modo; ubi inflatio, hoc imponi ſolet. Vſus autem cucurbitulae praecipuus eſt, ubi non in toto corpore, ſed in parte aliqua vitium eſt, quam exhauriri ad confirmandam valetudinem ſatis eſt. Idque ipſum teſtimonium eſt, etiam ſcalpello ſanguinem, ubi membro ſuccurritur, ab ea potiſſimum parte, quae jam laeſa eſt, eſſe mittendum, quod nemo cucurbitulam diverſae parti imponit, niſi cum profuſionem ſanguinis eo avertit; ſed ei ipſi, quae dolet, quaeque liberanda eſt. Opus etiam eſſe [82] cucurbitula poteſt in morbis

77. *Primo die*] Ante Lindenium legebatur *ac primo:* ſed perperam.

78. *Adverſo medio digito*] In Editionibus Aldi & Ruellii haec verba adduntur: *non autem ſcapello;* quae explicatio Celſi non eſt. Pro *adverſo*, quidam cum Editione Aldina, & pleriſque MSS. Ipſoque Medic. I. habent *averſo*.

79. *Ferienda*] Lindenius, *fricanda*.

80. *Ac ſic*] Almeloveeniana Editio & aliqui MSS. Codices mendoſe habent *ac ſi*.

81. *Aut pultarius*] Putat Scaliger vocem *pultarius* adjectam fuiſſe ſubſtantivae voci *caliculus*, ideoque particulam *aut* tolli oportere. Ego, invitis MSS., nihil mutare auſim.

82. *Opus etiam eſſe*] Caeſarius & Lindenius omittunt particulam *etiam*.

morbis longis, quamvis & iis jam [83] ſpatium aliquod acceſſit; ſive corrupta materia, ſive ſpiritu male habente: in acutis quoque quibusdam, ſi & levari corpus debet, & ex vena ſanguinem mitti vires non patiuntur. Idque auxilium ut minus vehemens, ita magis tutum; neque umquam periculoſum eſt, etiamſi in medio febris impetu, etiamſi in cruditate adhibetur. Ideoque ubi ſanguinem mitti opus eſt, ſi inciſa vena praeceps periculum eſt, aut ſi in parte corporis etiam vitium eſt [84], huc potius confugiendum eſt: cum eo tamen, ut ſciamus, hic ut nullum periculum, ita levius praeſidium eſſe; nec poſſe vehementi malo, niſi aeque vehemens auxilium ſuccurrere.

XII. 1. Dejectionem autem antiqui variis medicamentis, crebraque alvi ductione in omnibus pene [85] morbis moliebantur: dabantque aut nigrum veratrum, aut filiculam, aut ſquamam aeris, quam λεπίδα χαλκȣ̃ Graeci vocant; aut lactucae marinae lac, cujus gutta pani adjecta abunde purgat; aut lac vel aſininum, vel bubulum, vel caprinum, eique ſalis paulum adjiciebant, decoquebantque id, & ſublatis iis, quae coierant, quod quaſi ſerum ſupererat, bibere cogebant. Sed medicamenta ſtomachum fere laedunt [86]: alvus ſi vehementius fluit, aut ſaepius ducitur, hominem infirmat. Ergo numquam in adverſa valetudine me-

83. *Quamvis & iis jam* &c.] Ita in Editione Caeſarli, quam poſtea omnes ſere ſecuti ſunt. Editiones antiquiores & Codices multi MSS. ita habent: *quamvis etiam* &c. Cod. Medic. I. & Ruell. Edit. *quamvis jam & his* (Ruell. *iis*). Fortaſſe legendum, *quamvis jam iis*, ſublata particula *&*.

84. *Aut ſi in parte corporis etiam vitium eſt*] Ita in antiquis libris; & quidem recte. Nam haec ad illa referuntur, quae paulo ſupra habentur: *ubi non in toto corpore, ſed in parte aliqua vitium eſt*. Lindenius leg. *aut ſi in nobili parte corporis*, ut eſt in margine Edit. Conſtantinianae: deinde vero, *vitium eſt, etiam huc* &c.

85. *Pene*] Libri omnes editi habent *fere*. Ego *pene* repoſui ex MSS.

86. *Sed medicamenta ſtomachum fere laedunt*] Vulgo omnes addunt: *ideoque omnibus catharticis aloe miſcenda eſt*: quae verba ego Celſi eſſe non arbitror. Nam primum id concludunt, quod ex praemiſſis non oritur: nihil enim de aloe dictum fuit, unde inferri poſſit, ſtomachum a medicamentis, quibus ea miſta fuerit, laeſum non iri. Deinde ſententiam turbant, quae hujusmodi eſſe videtur: medicamenta ſtomachum laedunt, alvumque vehementius purgando hominem infirmant: ergo ad ea veniendum non eſt, niſi &c. Monitum quoque ipſum ab ea medendi ratione abhorret, quam Celſus ſecutus videtur. Is enim non ſolum nigro veratro, ſed ne ſcammoniae quidem, quam omnium eorum, quae alvum purgant, ſtomacho inimiciſſimam eſſe antiqui medici exiſtimarunt, aloen adjecit; ut ex 18. & 20. & 23. ſequentis libri capite colligitur. Huc accedit, quod *catharticum* Graeca vox eſt: Celſus autem Graecas voces, niſi ubi id neceſſitas poſcit, quae certe hic nulla eſt, fere non adhibet. Itaque *philoſophiam* ipſam, quo verbo conſuetudo, ut ait Cicero, pro Latino jam utebatur, *ſtudium ſapientiae* vocavit, ut in Praefat. lib. 1. videre licet. Qui *alvum*, aut *ventrem purgare*, *liquare*, *ſolvere*, *movere*, pluribus locis, alicubi, *purgationem* habet eadem ſignificatione, poterat hoc loco dicere, *alvum purgantia*, aut, *quae alvum purgant*. Cur enim malit *cathartica*? quam vocem neque ipſe alibi, nec ullus fortaſſe Latinus Scriptor uſurpavit ante Tertullianum in lib. de Pallio. Haec fere momenta me impellebant, ut membrum iſtud adulterinum eſſe ſuſpicarer, formatumque ex Dioſcoride lib. 3. cap. 25. ubi ait: *aliis catharticis admiſta* (aloe) *praeſtat, ut minus ſtomachum infeſtent*, aut ex Avicenna

medicamentum ejus rei caufa recte datur, nifi ubi is morbus fine febre eft; ut cum veratrum nigrum aut atra bile vexatis, aut cum triftitia infanientibus, aut iis, quorum nervi parte aliqua refoluti funt, datur. At ubi febres funt, fatius eft ejus rei caufa cibos potionesque affumere, qui fimul & alant, & ventrem molliant. Suntque valetudinis genera, quibus ex lacte purgatio convenit.

2. Plerumque vero alvus potius ducenda eft [87]; quod ab Afclepiade quoque fic temperatum [88], ut tamen fervatum fit, video plerumque faeculo noftro praeteriri. Eft autem ea moderatio, quam is fecutus videtur, aptiffima: ut neque faepe ea medicina [89] tentetur, & tamen femel, vel fummum bis, non omittatur, fi caput grave eft; fi oculi caligant; fi morbus majoris inteftini eft, quod Graeci κόλον nominant; fi in imo ventre, aut in coxa dolores funt; fi in ftomachum quaedam biliofa concurrunt, vel etiam pituita eo fe, humorve aliquis aquae fimilis confert; fi fpiritus difficilius redditur; fi nihil per fe venter excernit; utique, fi juxta quoque ftercus eft, & intus remanet; aut fi ftercoris odorem nihil dejiciens aeger ex fpiritu fuo fentit; aut fi corruptum eft, quod excernitur; aut fi prima inedia febrem non fuftulit; aut fi fanguinem mitti, cum opus fit, vires non patiuntur, tempusve ejus rei praeteriit; aut fi multum ante morbum aliquis potavit; aut fi is, qui faepe vel fponte, vel cafu purgatus eft, fubito habet alvum fuppreffam. Servanda vero illa funt: ne ante diem tertium ducatur; ne ulla cruditate fubftante; ne in corpore infirmo, diuque in adverfa valetudine [90] exhaufto; neve in eo, cui fatis alvus quotidie reddit, quive eam liquidam habet; neve in ipfo acceffionis impetu, quia, quod tum

cenna lib. 2. tract. 2. cap. 66. ubi haec habet inter caetera: *aloe cum ponitur in medicinis folutivis, expellit nocumentum earum a ftomacho.* Quam ego fufpicionem cum Viro doctiffimo Angelo Mariae Bandinio Laurentianae Bibliothecae Praefecto aperuiffem, Codice ullo nondum infpecto, mox comperimus in vetuftiore ea verba deeffe. Itaque illa ex ipfius fide tollenda effe judicavi.

87. *Alvus potius ducenda eft*] Quam medicamentis folvenda. Illa enim ftomachum fere laedunt; quemadmodum fupra dixit. Pro *potius*, Caefarius & alii eum fecuti leg. *potionibus*; Lindenius *lotionibus*. Sed neutra mutatio admittenda eft. Nam, ut Morgagnus animadvertit, praeterquam quod nulla veterum librorum auctoritate nituntur, altera fententiae officit, altera omnino non eft neceffaria. Quippe Celfus alvi ductionem a purgatione, quae fit per medicamenta, non folum diftinguit, fed etiam opponit; & haec verba: *alvus ducenda eft*, fi *lotionibus* addatur, tantumdem fignificant.

88. *Temperatum*] Quidam leg. *vituperatum*: atque ita eft in omnibus Codicibus Mediceis, praeterquam in primo.

89. *Ea medicina*] Lindenius omittit *ea*. Omnes tamen Codices habent vocem hanc: atque in Mediceo I. quidem legitur, *ea medicina*; in aliis vero, *medicina ea*.

90. *In adverfa valetudine*] Egnatius tollit praepofitionem *in*. Fortaffe recte.

91. *Abftineri*] Ita in MSS. Codicibus; nifi quod in Mediceo primo *i* mutatum fuit in *e*, ut legatur *abftinere*; quo modo Lindenius & alii quidam ediderunt.

tum infuſum eſt, alvo continetur, regeſtumque in caput, multo gravius periculum efficit. Pridie vero abſtineri [91] debet aeger, ut aptus tali curationi ſit: eodem die ante aliquot horas aquam calidam bibere, ut ſuperiores ejus partes madeſcant. Tum immittenda in alvum [92] eſt, ſi levi medicina contenti ſumus, pura aqua; ſi paulo valentiori, mulſa; ſi leni, ea in qua [93] foenum Graecum, vel ptiſana, vel malva decocta ſit; ſi reprimendi cauſa, ex verbenis. Acris autem eſt marina aqua, vel alia ſale adjecto: atque decocta commodior eſt. Acrior fit, adjecto vel oleo, vel nitro, vel melle: quoque acrior eſt [94], eo plus extrahit, ſed minus facile ſuſtinetur. Idque quod infunditur, neque frigidum eſſe oportet, neque calidum; ne alterutro modo laedat. Cum infuſum eſt, quantum fieri poteſt, continere ſe in lectulo debet aeger, nec primae cupiditati dejectionis protinus cedere: ubi neceſſe eſt, tum demum deſidere. Fereque eo modo dempta materia, ſuperioribus partibus levatis, morbum ipſum mollit. Cum vero, quoties res coëgit, deſidendo aliquis ſe exhauſit, pauliſper debet conquieſcere; &, ne vires deficiant, utique eo die cibum aſſumere: qui plenior, an exiguus ſit dandus [95], ex ratione ejus acceſſionis, quae exſpectabitur, aut in metu non erit, aeſtimari oportebit.

XIII. At vomitus, ut in ſecunda quoque valetudine ſaepe neceſſarius bilioſis eſt, ſic etiam in iis morbis, quos bilis concitavit. Ergo omnibus, qui cholera laborant; omnibus etiam cum quadam hilaritate inſanientibus; & comitiali quoque morbo oppreſſis neceſſarius eſt. Sed ſi acutus morbus eſt, ſicut in cholera; ſi febris eſt, ut inter horrores [96], aſperioribus medicamentis opus non eſt; ſicut in dejectionibus quoque ſupra dictum eſt: ſatisque eſt, ea vomitus cauſa ſumi, quae ſanis quoque ſumenda eſſe propoſui. At ubi longi valenteſque morbi ſine febre ſunt, ut comitialis aut inſania [97], veratro quoque albo utendum eſt. Id

92. *Immittenda in alvum* &c.] Alii leg. *injicienda alvus*; alii ex Caeſario, *dejicienda alvus*: ſed perperam. Ego ſecutus ſum Codicem Mediceum I. Editioneſque Aldinam & Lindenianam. Ex hoc autem loco intelligitur, quid ſit alvum ducere.

93. *Si leni, ea in qua* &c.] Lindenius leg. *ſi leni, aqua, in qua* &c. alii omnes, *ſi leni, ex aqua in qua* &c. Ego ita repoſui ex Cód. Medic. I. Pro *leni*, aliqui Codices habent *levi*; nullus, quem ego viderim, *leniendi cauſa*, quemadmodum in Forolivienſi Morgagnus ſupra vocem *leni* ſcriptum invenit.

94. *Vel melle: quoque acrior eſt* &c.] Hunc quoque locum ego reſtitui ex Codice Mediceo I. Nam antea ita legebatur: *vel melle quoque. Si acrior eſt* &c. Infra, pro *Idque quod*, Lindenius habet *Id quod*: & poſtea Cod. Medic. I. *lecticulo* pro *lectulo*.

95. *An exiguus ſit dandus*] Vox *dandus* deeſt in Codice Mediceo I.

96. *Ut inter horrores*] Lindenius tollit particulam *ut*, &, pro *horrores*, legit, ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae, *rigores*. Ego ſecutus ſum Editiones antiquas & Codices MSS. quamvis ſuſpicer, tria haec verba Celſi non eſſe.

97. *Aut inſania*] In Codice Mediceo I. legitur, *ut inſania*.

Id neque hieme, neque aestate recte datur; optime vere; tolerabiliter autumno. Quisquis daturus erit, id agere ante debet, ut accepturi corpus humidius fit. Illud fcire oportet, omne ejusmodi medicamentum, quod potui datur, non femper aegris prodeffe, femper fanis nocere.

XIV. De frictione vero [98] adeo multa Afclepiades, tamquam inventor ejus, pofuit in eo volumine, quod communium auxiliorum infcripfit, ut, cum trium [99] tantum faceret mentionem, hujus & aquae [1] & geftationis, tamen maximam partem in hac [2] confumpferit. Oportet autem neque recentiores viros in iis fraudare, quae vel repererunt, vel recte fecuti funt; & tamen ea, quae apud antiquiores aliquos pofita funt, auctoribus fuis reddere. Neque dubitari poteft, quin latius quidem, & dilucidius, ubi & quomodo frictione utendum effet, Afclepiades praeceperit; nihil tamen repererit [3], quod non a vetuftiffimo auctore Hippocrate paucis verbis comprehenfum fit: qui dixit, frictione, fi vehemens fit, durari corpus; fi lenis, molliri; fi multa, minui; fi modica, impleri. Sequitur ergo, ut tum utendum fit, cum aut adftringendum corpus fit, quod hebes [4] eft; aut molliendum, quod induruit; aut digerendum in eo, quod copia nocet [5]; aut alendum id, quod tenue & infirmum eft. Quas tamen fpecies fi quis curiofius aeftimet (quod jam ad medicum non pertinet) facile intelliget, omnes ex una caufa pendere, quae demit. Nam & adftringitur aliquid, eo dempto, quod interpofitum, ut id laxaretur, effecerat; & mollitur, eo detracto, quod duritiem creabat; & impletur, non ipfa frictione, fed eo cibo,

98. *De frictione vero*] Vulgo additur *& geftatione*; fed temere, ut Morgagnus docet, & Codex Medic. I. qui duo illa verba non habet.

99. *Ut, cum trium*] Ita ex Edit. Lindenii. Alii non habent *ut*, fed fupra addunt *quod* ante verba illa, *in eo volumine*. In Codice Medic. I. non eft neque *quod*, neque *ut*.

1. *Hujus & aquae*] Pro *aquae* alii legunt *equi*; quam vocem in fex inveni Mediceis Codd. & in Vaticanis III. V. VII. Sed ex *aquae* corrupta eft vox illa; ut recte monet Morgagnus. Ego lego *aquae* ex Codicibus Mediceo I. Vaticanis II. V. VI. & ex Editione Aldina; quam lectionem videtur is quoque, quem modo nominavi, Praeftantiffimus Vir ex fuo Codice magis probare. Lindenius habet *vini*: fic enim Conftantinus legendum putat ex Plinio lib. 26. H. N. cap. 3. Sed ex Plinii verbis prorfus contrarium colligitur. Nam vini abftinentiam inter quinque res communium auxiliorum Afclepiadem profeffum fcribit. In voce *hujus* quoque ab aliquibus variatur. Aldina Edit. habet *vinis. s.* hoc eft *vini fcilicet*; quo modo Morgagnus invenit in fuo Codice. In tribus Vaticanis eft *viri fcilicet*. In Mediceo I. erat, quantum ex litura cognofci poteft, *hujus*, littera *s* pofita fupra extremam vocis *huju*. Poftea ex *huju* factum eft *viri*, additumque *cilicet* litterae *s*, ut fit *fcilicet*. Sed nifi legatur *hujus*, ut reliqui Codices habent, quomodo fententia conftabit? Ex tribus enim auxiliis, frictio praecipuum eft.

2. *In hac*] Ita ex Cod. Medic. I. Alii leg. *in hoc*.

3. *Repererit*] Lindenius, *reperit*.

4. *Hebes*] Laxum. Ego fic repofui ex Codice modo allato, atque hac voce alibi Celfus utitur eadem fignificatione, ut poftea apparebit. Communiter legebatur *fluens*.

5. *Quod copia nocet*] Materia, quae copia fui laedit. Lindenius pro *quod* legit *cui*, minus recte.

cibo, qui poſtea usque ad cutem, digeſtione quadam relaxatam, penetrat. Diverſarum vero rerum in modo cauſa eſt. Inter unctionem autem & frictionem multum intereſt. Vngi enim, leniterque pertractari corpus, etiam in acutis & recentibus morbis oportet; in remiſſione tamen, & ante cibum: longa vero frictione uti, neque in acutis morbis, neque increscentibus convenit; praeterquam cum phreneticis ſomnus ea quaeritur. Amat autem hoc auxilium valetudo longa, & jam a primo impetu inclinata. Neque ignoro, quosdam dicere, omne auxilium neceſſarium eſſe increscentibus morbis, non cum jam per ſe finiuntur. Quod non ita ſe habet. Poteſt enim morbus, etiam qui per ſe finem habiturus eſt, citius [6] tamen adhibito auxilio tolli: quod duabus de cauſis neceſſarium eſt; & ut quam primum bona valetudo contingat; & ne morbus, qui remanet, iterum, quamvis levi de cauſa, exaſperetur. Poteſt morbus [7] minus gravis eſſe, quam fuerit, neque ideo tamen ſolvi, ſed reliquiis [8] quibusdam inhaerere, quas admotum aliquod auxilium diſcutit [9]. Sed ut, levata quoque adverſa valetudine, recte frictio adhibetur; ſic numquam adhibenda eſt febre increscente: verum, ſi fieri poterit, cum ex toto corpus ea vacabit; ſin minus [10], certe cum ea remiſerit. Eadem autem modo in totis corporibus [11] eſſe debet, ut cum infirmus aliquis implendus; modo in partibus, aut quia ipſius ejus [12] membri imbecillitas id requirit, aut quia alterius. Nam & capitis longos dolores ipſius frictio levat; non in impetu tamen doloris: & membrum aliquod reſolutum ipſius frictione confirmatur. Longe tamen ſaepius aliud perfricandum eſt, cum aliud dolet; maximeque cum a ſummis, aut a mediis partibus corporis evocare materiam volumus; ideoque extremas partes perfricamus. Neque audiendi ſunt, qui numero finiunt, quoties aliquis perfricandus ſit. Id enim ex viribus hominis colligendum eſt: & ſi is [13] perinfirmus eſt, poteſt ſatis eſſe quinquagies; ſi robuſtior, poteſt ducenties eſſe facien-

6. *Citius*] In Cod. Mediceo I. *celerius*, & poſtea *pelli*, pro *tolli*.

7. *Poteſt morbus*] Vulgo interjicitur *enim*, quam particulam ego expuli ex MSS. fide.

8. *Reliquiis*] In Cod. Medic. I. & in Ruellii Editione, itemque in Cominiana an. 1750. *reliquis*.

9. *Diſcutit*] Lindenius, *diſcutiat*.

10. *Sin minus*] Ita in Edit. Lindenii, ita in margine Conſtantinianae, & in Cod. Medic. I. ſed is habet *ſi minus*. In aliis Editionibus, itemque in MSS. Mediceis reliquis deeſt *ſin*, vel *ſi*.

11. *Eadem autem modo in totis corporibus*] Legebatur, ut in Codice Medic. I. *Eodem autem modo in tutis corporibus*; & infra, *modo eſt in partibus*. Codex tamen revera habet *totis*; quod a Palavicino mutatum eſt in *tutis*. In ceteris Codicibus Mediceis habetur: *Eadem autem modo in partibus*, priori membro ab errante librario omiſſo. Locus hic a Conſtantino jam antea ex MS. quodam reſtitutus, recte legitur in Editione Lindenii. Hanc ego ſecutus ſum.

12. *Ipſius ejus*] Alii cum Aldo omittunt *ejus*; Pantinus & Lindenius cum Caeſario leg. *ipſa ejus*.

13. *Et ſi is*] Linden. *Vt ſi quis*.

ciendum [14]; inter utrumque deinde, prout vires ſunt. Quo fit, ut etiam minus ſaepe in muliere, quam in viro; minus ſaepe in puero, vel ſene, quam in juvene, manus dimovendae ſint. Denique, ſi certa membra perſricantur, multa valentique frictione opus eſt. Nam neque totum corpus infirmari cito per partem poteſt, & opus eſt quam plurimum materiae digeri, ſive id ipſum membrum, ſive per id aliud levamus. At ubi totius corporis imbecillitas hanc curationem per totum id exigit, brevior eſſe debet & lenior; ut tantummodo ſummam cutem emolliat, quo facilius capax ex recenti cibo novae materiae fiat. In malis jam aegrum eſſe [15], ubi exterior pars corporis friget, interior cum ſiti calet, ſupra poſui. Sed tunc quoque unicum in frictione praeſidium eſt; quae ſi calorem in cutem evocavit [16], poteſt alicui medicinae locum facere.

XV. Geſtatio quoque longis & jam inclinatis morbis aptiſſima eſt: utilisque eſt & iis corporibus, quae jam ex toto febre carent, ſed adhuc exerceri per ſe non poſſunt; & iis, quibus lentae morborum reliquiae remanent, neque aliter eliduntur. Aſclepiades etiam in recenti vehementique, praecipueque ardente febre, ad diſcutiendam eam, geſtatione dixit utendum [17]: ſed id periculoſe fit; meliusque quiete [18] ejusmodi impetus ſuſtinetur. Si quis tamen experiri volet, ſic experiatur, ſi lingua non erit aſpera, ſi nullus tumor, nulla durities, nullus dolor viſceribus, aut capiti, aut praecordiis ſuberit. Et ex toto [19] numquam geſtari corpus dolens debet, ſive id in toto, ſive in parte eſt; niſi tamen ſolis nervis dolentibus; neque umquam increſcente febre, ſed in remiſſione ejus. Genera autem geſtationis plura ſunt; quae adhibenda ſunt [20] & pro viribus cujusque, & pro opibus; ne aut imbeci-

14. *Eſſe faciendum*] Hoc gloſſema eſſe puto. Nam his verbis depravatur conſtructio. Infra, pro *frictione*, Pantinus & Lindenius legunt, ut eſt in Editione Caeſarii an. 1538. *fricatione*. Alibi quoque, pro *frictio*, in Edit. Lindenii, & aliis quibusdam eſt *fricatio*; alicubi etiam in Cod. Medic. 1.

15. *Aegrum eſſe*] Ego hunc locum ſuae fidei reſtitui ex MSS. Mediceis. Nam communiter legebatur, *aegrum eſſe teſtatur*; & poſtea, *ut ſupra poſui*. In Codice quidem primo legitur, *ut ſupra poſui*; ſed particula *ut* abeſt a reliquis. Verbum autem *teſtatur* nullus habet, niſi quartus in margine alia manu, qui & particulam *ut* ante *ſupra poſui* additam habet. Scilicet qui particulam iſtam ex Codice 1. addidit, verbo *teſtatur* conſtructioni mederi voluit.

16. *In cutem evocavit*] Lindenius omittit duas voces *in cutem*; deceptus fortaſſe ab Editione Caeſarii an. 1538. Sed habentur & in Caeſarii priore & in aliorum Editionibus, & in MSS. noſtris omnibus.

17. *Vtendum*] Al. *utendum eſſe*.

18. *Quiete*] Lindenius, *in quiete*.

19. *Et ex toto*] In Edit. Lindenii & in margine Conſtantinianae: *At ex toto*.

20. *Plura ſunt; quae adhibenda ſunt*] Ita in Editione Lindenii. In aliis Editionibus & in MSS. Mediceis ſic: *plura ſunt adhibenda; quae ſunt*. Fortaſſe legendum: *plura ſunt; adhibendaque ſunt*,

beeillum hominem nimis digerant, aut humili desint [21]. Leniſſima [22] eſt navi, vel in portu, vel in flumine; vehementior vel in alto mari nave [23], vel lectica; etiamnum acrior vehiculo. Atque haec ipſa & intendi & leniri poſſunt. Si nihil horum eſt; ſuſpendi lectus debet, & moveri: ſi ne id quidem eſt, at certe uni pedi ſubjiciendum fulmentum [24] eſt, atque ita lectus huc & illuc manu impellendus. Et levia quidem genera exercitationis infirmis [25] conveniunt: valentiora vero iis, qui jam pluribus diebus febre liberati ſunt; aut iis [26], qui gravium morborum initia ſie ſentiunt, ut adhuc febre vacent (quod & in tabe, & in ſtomachi vitiis, & cum aqua cutem ſubiit, & interdum in morbo regio fit) aut ubi quidam morbi, qualis comitialis, qualis inſania eſt, ſine febre, quamvis diu, manent. In quibus affectibus ea quoque genera exercitationum neceſſaria ſunt, quae comprehendimus eo loco, quo, quemadmodum ſani, neque firmi homines ſe gererent [27], praecepimus.

XVI. Abſtinentiae vero duo genera ſunt: alterum, ubi nihil aſſumit aeger; alterum, ubi non niſi quod oportet. Initia morborum primum famem, ſitimque deſiderant: ipſi deinde morbi, moderationem, ut neque aliud quam expedit, neque ejus ipſius nimium ſumatur. Neque enim convenit juxta inediam protinus ſatietatem eſſe. Quod ſi ſanis quoque corporibus inutile eſt, ubi aliqua neceſſitas famem fecit; quanto inutilius eſt in corpore etiam aegro [28]? Neque ulla res magis adjuvat laborantem, quam tempeſtiva abſtinentia. Intemperantes homines apud

21. *Humili desint*] Alii leg. *humili obſint.* Melius Lindenius, quem ego ſecutus ſum. Mendoſa ſunt haec verba in Codice Medic. I. ſic tamen ut probam lectionem oſtendant. Nam legitur *humidae ſint.*

22. *Leniſſima*] Communiter praemittitur *Geſtationum.* Ego ſuſtuli tamquam gloſſema; & quidem ex fide Codicis Medic. I.

23. *Vehementior vel in alto mari nave &c.*] Ita haec verba edidi ex modo allato vetuſto Codice. Alii leg. *vehementior in alto mari navi, vel lectica, aut ſcamno (al. ſcanno) acrior vehiculo. Atque haec ipſa*; Lindenius, *vel lectica, aut ſcamno: acrior vehiculo: vehementior in alto mari navi. Atque hae ipſae.* Almeloveenius vocem *navi*; Morgagnus & hanc, & alteram *mari* ex gloſſemate irrepſiſſe putat. Quibus ego facile aſſentior.

24 *Uni pedi ſubjiciendum fulmentum*] Alii habent: *uni pedi lecti funiculus ſubjiciendus*; Lindenius, pro *funiculus ſubjiciendus*, repoſuit *fulmentum ſubjiciendum*, ut & Scaliger in quodam Codice, & ego, ſed tranſlatis vocibus, in Medic. I. inveni. Almeloveenius Lindenium ſequitur, ſed habet *fulcimentum*, quod idem eſt. Ex fide vero allati Medicei Codicis ego delevi vocem *lecti*, quae ex gloſſemate irrepſerat.

25. *Exercitationis infirmis*] Vox *exercitationis* fortaſſe ejicienda eſt, tamquam a malo interprete invecta; aut mutanda in *geſtationis*, de qua Celſus loquitur. Si *exercitationis* ſcripſiſſet, non addidiſſet, opinor, periodum illam, quae eſt in fine capitis. Pro *infirmis*, ut habet Codex Medic. I. alii legunt *infirmiſſimis.*

26. *Qui jam pluribus diebus febre liberati ſunt; aut iis*] Verba haec, quae in prioribus Editionibus deſiderantur, reſtituta ſunt ab Egnatio. Habentur etiam in MSS. Mediceis.

27. *Gererent*] Lindenius leg. *gerere debent.*

28. *In corpore etiam aegro*] Lindenius leg. *infirmo, nedum aegro?* In Codice Medic. I. *etiam in corpore aegro.* Pro *aegro* Conſtantinus habet *aegroto.*

apud nos, ipſi cibi tempora curantibus dant [29]. Rurſus alii, tempora medicis pro dono remittunt, ſibi ipſis modum vindicant. Liberaliter agere ſe credunt, qui cetera illorum arbitrio relinquunt [30], in genere cibi liberi ſunt; quaſi quaeratur, quid medico liceat, non quid aegro ſalutare ſit. Cui vehementer nocet, quoties in ejus, quod aſſumitur, vel tempore, vel modo, vel genere peccatur.

XVII. Sudor etiam [31] duobus modis elicitur: aut ſicco calore, aut balneo. Siccus calor eſt, & arenae calidae, & laconici, & clibani, & quarumdam naturalium ſudationum, ubi terra [32] profuſus calidus vapor aedificio includitur, ſicut ſuper Bajas in myrtetis [33] habemus. Praeter haec, ſole quoque, & exercitatione movetur [34]. Vtiliaque haec genera ſunt, quoties humor intus nocet, isque digerendus eſt. Ac nervorum quoque quaedam vitia ſic optime curantur. Sed cetera infirmis poſſunt convenire: ſol, & exercitatio tantum robuſtioribus; qui tamen ſine febre, vel inter initia morborum [35], vel etiam gravibus morbis [36] tenentur. Cavendum autem eſt, ne quid horum vel in febre, vel in cruditate tentetur. At balnei duplex uſus eſt. Nam modo, diſcuſſis febribus, initium cibi plenioris, vinique firmioris, valetudini facit; modo febrem ipſam tollit. Fereque adhibetur, ubi ſummam cutem relaxari, evocarique corruptum humorem, & habitum corporis mutari expedit. Antiqui timidius eo utebantur: Aſclepiades audacius. Neque terrere autem ea res, ſi tempeſtiva eſt, debet: ante tempus [37], nocet. Quisquis febre liberatus eſt, ſimulatque ea uno die non

29. *Ipſi cibi tempora curantibus dant*] Praecipiunt curantibus, quando ſibi cibum dari velint. In quibusdam Codicibus MSS. deeſt vox *ipſi*; in Medic. 1. eſt *dantur* pro *dant*. In Editione Lindenii ſic habetur: *ſibi cibi tempora, modum curantibus dant*. Sed veterem Codicem requiro, qui lectionem iſtam confirmet. Infra, pro *ſibi ipſis*, in multis MSS. eſt *ſibi ipſi*.

30. *Qui cetera illorum arbitrio relinquunt*] In Cod. Medic. 1. *qui cum cetera illorum arbitrio relinquant*.

31. *Etiam*] Non eſt otioſa haec particula, ut Caeſarius & Lindenius exiſtimarunt, ſed reſpondet verbis illis initio capitis ſuperioris, *duo genera ſunt*.

32. *Terra*] Alii *e terra*; Lindenius *a terra*. In Codice Medic. 1. legitur ſine praepoſitione.

33. *Super Bajas in myrtetis*] Al. *murtetis*; & ita ſcribitur in Cod. Medic. 1. In Editione Caeſarii anni 1538. & in Lindeniana, pro *Bajas* eſt *Batas*; in MSS. praeterquam in Medic. 1. & Vatic. VI. *vias*. Etiam lib. 3. cap. 21. *quales ſuper Bajas in myrtetis habemus*; Codices Medicei praeter primum habent *vias*; Mediceus primus & quinque Vaticani *Bahias*; Editio Lindenii *Batas*.

34. *Movetur*] Alii omnes praemittunt *is*; quod pronomen ego omiſi ex fide Codicis Medic. 1.

35. *Inter initia morborum*] Ab aliis legitur *initio morbi*; ſed alterum, quod ego ex Codice Medic. 1. repoſui, Celſo magis uſitatum. In margine Editionis Conſtantin. *inter initia morbi*.

36. *Gravibus morbis*] Qualis aqua inter cutem eſt. Et quot morbi ſunt omnino graves, ſed ſine febre, in quibus Celſus exercitatione utendum dicit? Vide lib. 3. & 4. Cave igitur a Lindenio, qui edidit, *non gravibus morbis*; & a Conſtantino item, qui locum hunc ita legendum putat: *vel & jam cum non amplius gravibus morbis*.

37. *Ante tempus*] Al. *& ante tempus*; Lindenius, *at ante tempus*. Ego ſecutus ſum Cod. Medic. 1.

non acceffit, eo qui proximus eft, poft tempus acceffionis, tuto lavari poteft. At fi circuitum habere ea febris folita eft, fic ut tertio, quartove die revertatur, quandocumque non acceffit, balneum tutum eft. Manentibus vero adhuc febribus, fi hae funt lentae, lenesque jamdiu male habent [38], recte medicina ifta tentatur: cum eo tamen, ne praecordia dura fint, neve ea tumeant, neve lingua afpera fit, neve aut in medio corpore, aut in capite dolor ullus fit, neve tum febris increfcat. Et in iis quidem febribus, quae certum circuitum habent, duo balnei tempora funt; alterum, ante horrorem; alterum, febre finita: in iis vero, qui lentis febriculis diu detinentur, cum aut ex toto receffit acceffio; aut, fi id non folet, certe lenita eft, jamque corpus tam integrum eft, quam maxime effe in eo genere valetudinis folet. Imbecillus homo, iturus in balneum, vitare debet, ne ante frigus aliquod experiatur: ubi in balneum venit, paulifper refiftere [39], experirique, num tempora adftringantur, & an fudor aliquis oriatur: illud fi incidit, hoc non fecutum eft, inutile eo die balneum eft; perungendusque is leniter, & auferendus eft [40], vitandumque omni modo frigus, & abftinentia utendum. At fi temporibus integris, primum ibi, deinde alibi fudor incipit, fovendum os aqua calida; tum in folio defidendum eft; atque ibi quoque videndum, num fub primo contactu aquae calidae fumma cutis inhorrefcat: quod vix tamen fieri poteft [41], fi priora recte cefferunt [42]; certum id autem fignum inutilis balnei eft. Ante vero, quam in aquam calidam [43] fe demittat, an poftea aliquis per-

38. *Lenesque jamdiu male habent*] Locus hic ita legitur in Codice Medic. 1. *fi heae funtque lentae lenesque jamdiu male habent*; ex quo ego *lenesque* repofui. Nam *lienesque*, ut communiter legebatur, ferendum non videtur, cum illa fubjiciantur: *cum eo tamen, ne praecordia dura fint, neve ea tumeant.* Enimvero & dura funt & tument praecordia, ubi lienis affectus eft; ut ex lib. 4. cap. 9. apparet. Adhuc tamen aliquid vitii in his verbis ineffe fufpicor. Fortaffe tolli poteft delendo vocem *lenesque*, quae, quia praecedit *lentae*, redundare videtur; reponendoque particulam *et*. Nifi quis malit eam particulam addere poft *lenesque*, & hanc vocem retinere, quod fimiliter Cicero ad Atticum fcribens, *levius* & *lenius* conjunxerit lib. 13. epift. 21. *De Attica optime, quod levius ac lenius, & quod fert εὐκόλως.* Sed *ac lenius*, Lambinus non fine caufa tollendum putat.

39. *Refiftere*] *Refidere* quidam legunt, Caefarium fecuti. Sed ftant contra Caefarium Editiones vetuftiores & Codices MSS.

40 *Perungendusque is leniter, & auferendus eft*] Codex Mediceus primus habet: *perunguendusque his leniter referendus eft*; reliqui, ut a plerisque vulgo legitur: *perungendus eft is leniter & auferendus eft.* Alii, duce Caefario, pro *auferendus*, leg. *referendus*; Lindenius, *& perungendus eft is leniter & referendus.* In Codice Medic. 1. *referendus* mendofum videtur pro *& auferendus*; quemadmodum infra quoque Celfus loquitur: *fed maturius is auferendus.*

41. *Vix tamen fieri poteft*] Particula *tamen* non eft in Codice Mediceo vetuftiori.

42. *Recte cefferunt*] Ita ex Cod. Medic. I. atque ex Editionibus Aldina, aliisque quibusdam. Alii leg. *recte acceſſerunt.* Codex modo allatus non habet *id* in verbis proximis: *certum id autem*; five, ut Lindenius leg. *certum autem id.*

43. *Ante vero, quam in aquam calidam &c.*] Ita

perungi debeat, ex ratione valetudinis suae cognoscat. Fere tamen, nisi ubi nominatim, ut postea fiat, praecipietur 44, moto sudore leniter corpus perungendum; deinde in aquam calidam demittendum est. Atque hic quoque habenda virium ratio est, neque committendum, ut per aestum anima deficiat; sed maturius is auferendus, curioseque vestimentis involvendus est, ut neque ad eum frigus aspiret, & ibi quoque, antequam aliquid assumat, insudet. Fomenta quoque calida sunt, milium, sal, arena; quodlibet eorum calefactum, & in linteum conjectum; si minore vi opus est, etiam solum linteum; at si majore, extincti titiones, involutique panniculis 45, & sic circumdati. Quin etiam calido oleo replentur utriculi; & in vasa fictilia, a similitudine quas lenticulas vocant 46, aqua conjicitur; & sal sacco linteo 47 excipitur, demittiturque in aquam bene calidam, tum super id membrum, quod fovendum est, collocatur. Juxtaque ignem, ferramenta duo 48 sunt, capitibus paulo latioribus: alterumque ex his demittitur in eum salem 49, & aqua super leviter aspergitur; ubi frigere coepit, ad ignem refertur, & idem in altero fit; deinde invicem in utroque: inter quae 50 descendit salsus & calidus succus, qui contractis aliquo morbo nervis opitulatur. His omnibus commune est, digerere id, quod vel praecordia onerat, vel fauces strangulat, vel in aliquo membro nocet. Quando autem quoque utendum sit, in ipsis morborum generibus dicetur.

XVIII. Cum de iis dictum sit, quae detrahendo juvant; ad ea venien-

Ita in Edit. Lindenii & in margine Constantinianae. Alii habent, ut Codex Medic. I. *Ante vero, an postea quam in aquam calidam se demittat*; reliqui Codices Medicei: *Ante vero, an posteaquam se in calidum dimittit*. Verba, *quam in aquam calidam se demittat*, mihi suspecta sunt. Si tollantur, perspicuus nihilo minus sensus erit.

44. *Praecipietur*] Alii omnes praemittunt *id*, quod pronomen non est in Cod. Mediceo I. In aliis Codd. leg. *id praecipitur*.

45. *Extincti titiones, involutique panniculis*] In MSS. Mediceis & Edd. priscis *extinctiones*; in Mediceo primo Palavicinus expungit litteram *s* in voce *panniculis*. Hinc vulgo ante Ruellium *panniculi*. Ruellius leg. *extincti involutique panniculis*; Egnatius, *extincti titiones involutique panniculi*. Recte demum Gryphius: *extincti titiones involutique panniculis*; quam lectionem recentiores Editores omnes probarunt.

46. *A similitudine quas lenticulas vocant*] Sic legitur locus hic in margine Editionis Constantini, & in Codice Mediceo I. sed in Codice eadem littera quae absolvit vocem *fictilia*, etiam proximae praepositioni inservit, ut saepe fit in MSS. Lindenius leg. *quas a similitudine &c.* Alii, *ad similitudinem quas &c.* Relativum *quas* abest a Medic. III. aliisque MSS. recte fortasse.

47. *Sacco linteo*] Codices MSS. *linteo*; sed alii, ut Mediceus vetustior, *sacco*; alii *sicco*. Vulgo plerique cum posterioribus faciunt; Lindenius cum prioribus, sed habet *lineo*.

48. *Ferramenta duo*] Lindenius addit *ignita*, quod est supervacaneum, & MSS. nostrorum testimonio refellitur.

49. *In eum salem*] In Editione Lindenii, *in siccum salem*; quae lectio minime probanda est. Primum enim siccus esse non potest, qui in aquam bene calidam jam demissus fuerit: deinde nihil refert siccum esse, quia aqua super leviter aspergenda est.

50. *Inter quae*] Lindenius. *intereaque*; ut in libri margine habet Constantinus.

niendum eſt, quae alunt [51], id eſt cibum, & potionem. Haec autem non omnium tantum morborum, ſed etiam ſecundae valetudinis communia praeſidia ſunt: pertinetque ad rem, omnium proprietates noſſe; primum, ut ſani ſciant, quomodo his utantur; deinde, ut exſequentibus nobis morborum curationes, liceat ſpecies rerum, quae aſſumendae erunt [52], ſubjicere, neque neceſſe ſit ſubinde ſingulas eas nominare. Scire igitur oportet, omnia legumina, quaeque ex frumentis panificia ſunt, generis valentiſſimi eſſe (valentiſſimum [53] voco, in quo plurimum alimenti eſt) item omne animal quadrupes domi natum; omnem grandem feram, quales ſunt caprea, cervus, aper, onager; omnem grandem avem, quales ſunt anſer, & pavo, & grus; omnes belluas marinas, ex quibus cetus eſt, quaeque his pares ſunt: item mel, & caſeum. Quo minus mirum eſt, opus piſtorium valentiſſimum eſſe, quod ex frumento, adipe, melle, caſeo conſtat. In media vero materia numerari ex oleribus debere ea, quorum radices, vel bulbos aſſumimus; ex quadrupedibus, leporem; aves omnes a minimis ad phoenicopterum; item piſces omnes, qui ſalem non patiuntur [54], ſolidive ſaliuntur. Imbecilliſſimam vero materiam eſſe, omnem caulem oleris [55], & quidquid in caule naſcitur, qualis eſt cucurbita, & cucumis, & capparis; omnia poma, oleas, cochleas, itemque conchylia. Sed quamvis haec ita diſcreta ſint, tamen etiam, quae ſub eadem ſpecie ſunt, magna diſcrimina recipiunt; aliaque res alia vel valentior eſt, vel infirmior. Siquidem plus alimenti eſt in pane [56], quam in ullo alio: firmius eſt triticum, quam milium; id ipſum, quam hordeum; & ex triti-

51. *Quae alunt*] Antea legebatur, *quae nos alunt.* Melius in Codice Medic. I. quem ego ſecutus ſum.

52. *Aſſumendae erunt*] Hunc quoque locum ſic reſtitui ex Codice modo allato. Alii leg. *aſſidue neceſſariae erunt.* Lindenius, *aſſumendae neceſſario erunt*, ut eſt in margine Edit. Conſtantini. Sed vox *neceſſario* minime neceſſaria eſt.

53. *Valentiſſimum*] Al. *Id valentiſſimum.*

54. *Salem non patiuntur*] Vulgarem hanc lectionem Codex Medic. I. confirmat; in reliquis ſex deeſt particula negativa *non.*

55. *Omnem caulem oleris*] Nam bulbi & radices in media materia ſunt. Ex quo intelligitur, *omne olus*, ut communiter legebatur, retineri non poſſe. Ego ſic repoſui ex Cod. Mediceo I. ut & deinde *in caule*, cum antea legeretur *in cauliculo.*

56. *In pane, quam in ullo alio*] h. e. Quam in ulla alia re. Hujus loquendi formae duo exempla occurrunt in uno capite 17. lib. 5. *neque hujus ullus modus eſt*, pro hujus rei: deinde *alicui molliori*, pro rei alicui molliori. Antea legebatur *carne*; & ita Codices habent Mediceus I. & Vaticani II. & VII. Lindenius repoſuit *pane*, quod ceteri Codices habent. Sed & ipſe Lindenius, & alii omnes, praeter unum Stephanum, haec verba a ſequentibus ita dividunt: *alio. Firmius eſt triticum &c.* minus bene; nam Celſus ſententiam continuat, explicans ex variis frumentis, ex quibus panis fit, quae firmiora, quaeque infirmiora ſint. Non poteſt igitur legi *carne*; quod cum ſuperioribus proximisque nullo modo cohaereat. Diſcrimina enim proponuntur, non quae, exempli gratia, inter carnes & frumenta, inter frumenta & olera intercedunt; ſed quae inter carnem & carnem, inter frumentum & frumentum, inter olus & olus.

tritico firmiſſima ſiligo, deinde ſimila, deinde cui nihil ademptum eſt, quod αὐτόπυρον Graeci vocant; infirmior eſt, ex polline; infirmiſſimus, cibarius panis. Ex leguminibus vero valentior faba, vel lenticula, quam piſum. Ex oleribus valentior rapa, napique, & omnes bulbi (in quibus cepam quoque, & allium numero) quam paſtinaca, vel quae ſpecialiter 57 radicula appellatur: item firmior braſſica, & beta, & porrum, quam lactuca, vel cucurbita, vel aſparagus. At ex fructibus 58 ſurculorum valentiores uvae, ficus, nuces, palmulae, quam quae poma proprie nominantur 59: atque ex his ipſis firmiora, quae ſuccoſa, quam quae fragilia 60 ſunt. Item ex iis avibus, quae in media ſpecie ſunt, valentiores eae, quae pedibus 61, quam quae volatu magis nituntur; & ex iis, quae volatu fidunt, firmiores quae grandiores aves, quam 62 quae minutae ſunt; ut ficedula & turdus. Atque eae quoque, quae in aqua degunt, leviorem cibum praeſtant, quam quae natandi ſcientiam non habent. Inter domeſticas vero quadrupedes, leviſſima ſuilla eſt; graviſſima, bubula: itemque ex feris, quo majus quodque animal, eo robuſtior ex eo cibus eſt. Piſciumque eorum, qui ex media materia ſunt, quibus maxime utimur, tamen graviſſimi ſunt ex quibus 63 ſalſamenta quoque fieri poſſunt, qualis lacertus eſt; deinde qui 64, quam-

57. *Quae ſpecialiter*] In Codice Medic. I. deeſt *quae*. Vox *ſpecialiter* mihi ſuſpecta eſt. Nam & recte legas, *quae radicula appellatur*, ut apud Plinium lib. 19. H. N. cap. 3. *At quae vocatur radicula*; & Celſus *proprie* uſurpare ſolet hac ſignificatione; quod in ejus ſcriptis frequenter occurrit. *Specialiter* fortaſſe ab illo eſt, qui haec verba, *& id quod ſpecialiter ſic vocatur*, addidit in lib. 5. cap. 24. ſect. 4. Adverte radiculam a Celſo appellari, quam alii radicem Syriacam, vel radicem ſimpliciter, alii raphanum nominant. Plinio vero l. c. radicula eſt radix lanaria; στρύθιον Graeci vocant.

58. *Fructibus*] Codices Medicei, praeter primum, *frugibus*.

59. *Quam quae poma proprie nominantur*] Pomum modo commune nomen eſt, ut ſupra, *poma omnia*; ubi etiam uvas, ficus, nuces, palmulasque Celſus intelligit: modo proprium, ut hoc loco. Atque hoc diſcrimen, ab idoneis Auctoribus poſitum inter poma proprie dicta, atque uvas, ficus, nuces, Macrobius jam adnotavit lib. 2. Saturn. cap. 15. Pro *quam quae* Lindenius leg. *quaeque*; ſed perperam.

60. *Fragilia*] Ita ex MSS. & ex Edd. Aldina & Lindeniana. Alii leg. *frigida*.

61. *Valentiores eae, quae pedibus*] In MSS. *valentiora ea quae pedibus*. In Mediceo I. *valentiorra ea &c.* deinde *nititur*; ex emendatione autem Palavicini *valentior*: unde & in Vatic. VI. & vulgo quoque legit. *valentior ea quae pedibus*, & *nititur*. Ego ſecutus ſum Lindenii lectionem, cum in ceteris MSS. invenerim, non *nititur*, ſed *nituntur*. Libentius tamen legerim, *valentiores, quae pedibus*. Nam in MSS. *valentiora ea* videtur corruptum eſſe ex *valentiores*.

62. *Firmiores quae grandiores aves, quam &c.*] Vox *aves* gloſſema ſapit. Locus hic ita habetur in MSS. Mediceis, ſi primum excipias: *& ex his quae volant media ſpecie ſunt valentiores.*

Quae grandiores aves quam quae minutae ſunt. Ex hoc librarii errore colligitur, *valentiores* ſupra legendum eſſe. In Lindeniana Edit. habetur: *firmiores ſunt grandiores aves, quam minutae, ut &c.*

63. *Tamen graviſſimi ſunt ex quibus*] h. e. Graviſſimi ſunt ii, ex quibus &c. Male Lindenius: *tamen graviſſimi ſunt: tum ex quibus &c.* Idem ſupra leg. *quamvis maxime utimur*, pro *quibus maxime utimur*.

64. *Deinde qui*] Linden. *deinde hi, qui.* In Codice quoque primo eſt *hii*; ſed a reliquis Mediceis abeſt pronomen.

quamvis teneriores, tamen duri ſunt, ut aurata, corvus, ſparus 65, oculata; tum plani; poſt quos etiamnum 66 leviores lupi, mullique, & poſt hos, omnes ſaxatiles. Neque vero in generibus rerum tantummodo diſcrimen eſt, ſed etiam in ipſis: quod & aetate fit, & membro, & ſolo, & coelo, & habitu. Nam quadrupes omne animal, ſi lactens eſt 67, minus alimenti praeſtat: itemque quo tenerior pullus cohortalis eſt: in piſcibus quoque media aetas, quae nondum ſummam 68 magnitudinem implevit. Deinde ex eodem ſue, ungulae, roſtrum, aures, cerebellum; ex agno, hoedove, cum petiolis totum caput aliquanto, quam cetera membra, leviora ſunt: adeo ut in media materia poni poſſint. Ex avibus, colla, alaeve recte infirmiſſimis 69 annumerantur. Quod ad ſolum vero pertinet, frumentum quoque 70 valentius eſt collinum, quam campeſtre: levior piſcis inter ſaxa editus, quam in arena; levior in arena, quam in limo: quo fit, ut ex ſtagno, vel lacu, vel flumine eadem genera graviora ſint: leviorque, qui in alto, quam qui in vado vixit 71. Omne etiam ferum animal domeſtico levius; & quodcumque humido coelo, quam quod ſicco natum eſt. Deinde eadem omnia 72 pinguia, quam macra; recentia, quam ſalſa; nova, quam vetuſta, plus alimenti habent. Tum res eadem magis alit jurulenta, quam aſſa; magis aſſa, quam elixa 73. Ovum durum valentiſſimae materiae eſt; molle, vel ſorbile, imbecilliſſimae. Cumque paniſicia omnia firmiſſima ſint, elota tamen quaedam genera frumenti, ut alica, oryza, ptiſana, vel ex iisdem facta ſorbitio, vel pulticula, & aqua quoque madens panis, imbecilliſſimis annumerari poteſt.

Ex potionibus vero, quaecumque ex frumento facta eſt, itemque lac, mulſum, defrutum, paſſum, vinum aut dulce, aut vehemens, aut muſtum, aut magnae vetuſtatis, valentiſſimi generis eſt. At acetum, & id vinum quod paucorum annorum, vel auſterum, vel pingue

65. *Sparus*] Sic legendum cum Lindenio, ſuffragante Codice Mediceo vetuſtiori. Alii leg. *ſcarus*.

66. *Etiamnum*] Antea legebatur *etiam*: non male quidem: ego tamen ex Cod. Medic. I. repoſui *etiamnum*, quod ſic alibi a Noſtro uſurpatur; velut lib. 5. cap. 28. ſect. 17. lib. 6. c. 6. ſect. 1. lib. 7. c. 7. ſect. 15. Lindenius leg. *etiam leviores ſunt*.

67. *Quadrupes omne animal, ſi lactens eſt*] Lindenius ſic mutavit: *quadrupes vel omne animal, ſi lactens eſt*. Ego praeter quadrupedia, non aliud brutorum genus novi, quod lactet. Alii leg. *lactans*.

68. *Aetas, quae nondum ſummam*] In Edit. Lindenii: *aetas, quaeque nondum ſummam*; in Cod. Medic. I. *aetas quae non ſummam*.

69. *Infirmiſſimis*] Alii leg. *infirmis*, ut eſt in Cod. Medic. I. & in Vatic. V I. In ceteris eſt *infirmiſſimis*, ut Lindenius edidit.

70. *Frumentum quoque*] Legendum opinor *quodque*, pro *quoque*.

71. *Vixit*] Lindenius *vivit*.

72. *Eadem omnia*] In Cod. Medic. I. *etiam omnia*.

73. *Elixa*] Ita in Manuſcriptis Medic. I. & Vatic. V I. & in Editionibus Aldi & Ruellii. Alii habent *frixa*; quod non eſt probandum.

gue [74] eſt, in media materia eſt: ideoque infirmis numquam generis alterius dari debet [75]. Aqua omnium imbecilliſſima eſt. Firmiorque ex frumento potio eſt, quo firmius fuit ipſum frumentum: firmior ex eo vino, quod bono ſolo, quam quod tenui; quodque temperato coelo, quam quod aut nimis humido, aut nimis ſicco, nimiumque aut frigido, aut calido natum eſt. Mulſum, quo plus mellis habet; defrutum, quo magis incoctum [76]; paſſum, quo ex ſicciore uva eſt, eo valentius eſt. Aqua leviſſima pluvialis eſt; deinde fontana; tum ex flumine; tum ex puteo; poſthaec ex nive, aut glacie; gravior his, ex lacu; graviſſima, ex palude. Facilis etiam, & neceſſaria cognitio eſt naturam ejus requirentibus. Nam levis, pondere apparet; & ex iis, quae pondere pares ſunt, eo melior quaeque eſt, quo celerius & calefit & frigeſcit, quoque celerius ex ea legumina percoquuntur. Fere vero ſequitur, ut, quo valentior quaeque materia eſt, eo minus facile concoquatur; ſed ſi concocta eſt, plus alat. Itaque utendum eſt materiae genere pro viribus; modusque omnium [77] pro genere ſumendus. Ergo imbecillis hominibus, rebus infirmiſſimis opus eſt; mediocriter firmos, media materia optime ſuſtinet; & robuſtis apta validiſſima eſt. Plus deinde aliquis aſſumere ex levioribus poteſt: magis in iis, quae valentiſſima ſunt, temperare ſibi debet.

XIX. Neque haec ſola diſcrimina ſunt; ſed etiam aliae res boni ſucci, aliae mali ſunt; quas *εὐχύλυς* vel *κακοχύλυς* [78] Graeci vocant; aliae lenes, aliae acres; aliae craſſiorem pituitam in nobis faciunt, aliae tenuiorem; aliae idoneae ſtomacho, aliae alienae ſunt: itemque aliae inflant, aliae ab hoc abſunt, aliae calefaciunt, aliae refrigerant; aliae facile in ſtomacho aceſcunt, aliae non facile intus corrumpuntur; aliae mo-

74. *Pingue*] Alii leg. *lene*; fortaſſe ab interpretatione. Ruellius & Lindenius, *pingue*; & ita habent Codices MSS. Medic. I. & Vatic. VI. Pinguis vini mentio fit lib. 3. cap. 6. & lib. 6. c. 6. ſect. 15. Plinius quoque lib. 3. H. N. cap. 1. memorat vinum pingue, nigrum; & tenui, auſtero opponit. Attamen & *vinum lene* Celſus habet non uno loco; ſed ſine controverſia lib. 4. cap. 5. & 6.

75. *Numquam generis alterius dari debet*] Lindenius leg. *numquam ejus generis dari debet*. Cujus igitur generis dabitur? valentiſſimi, opinor. Quaſi Celſus ſub finem capitis haec non addiderit: *imbecillis hominibus rebus infirmiſſimis opus eſt; mediocriter firmos media materia optime ſuſtinet; & robuſtis apta validiſſima eſt*. Itaque retinenda eſt vetus lectio, MSS. omnibus confirmantibus. Senſus eſt: ubi vinum infirmis dandum eſt, non aliud dari debet, quam quod ex media materia eſt.

76. *Incoctum*] Lindenius leg. *decoctum*; Conſtantini Editio in margine *excoctum*. Sed Codices Medicei I. III. aliique utique habent *incoctum*.

77. *Modusque omnium*] Rerum. Sic autem habetur in Cod. Medic. I. & in margine Edit. Conſtantini. Alii ad perſonas transferunt, & leg. *modusque omnibus*; ſed minus probandi ſunt.

78. *Εὐχύλυς vel κακοχύλυς*] Ita in Codice Medic. I. & in Editionibus Ruellii & Stephani. Fortaſſe adnotatio eſt ſumpta ex margine, ut & ex varietate lectionis ſuſpicari licet. Nam alii leg.

movent alvum, aliae supprimunt; aliae citant urinam, aliae tardant [79]; quaedam somnum movent, quaedam sensus excitant. Quae omnia ideo noscenda sunt, quoniam aliud alii, vel corpori, vel valetudini, convenit.

XX. Boni succi sunt, triticum, siligo, alica, oryza, amylum [80], tragum, ptisana, lac, caseus mollis, omnis venatio, omnes aves, quae ex media materia sunt; ex majoribus quoque eae, quas supra nominavi [81]: medii inter teneros durosque pisces, ut mullus, & lupus: verna lactuca [82], urtica, malva, cucumis, cucurbita, ovum sorbile [83], portulaca, cochleae, palmulae: ex pomis quodcumque neque acerbum, neque acidum est: vinum dulce, vel lene, passum, defrutum, oleae, quae ex his duobus [84] in alterutro servatae sunt: vulvae, rostra, trunculique suum [85], omnis pinguis caro, omnis glutinosa, omne jecur.

XXI. Mali vero succi sunt, milium, panicum, hordeum, legumina, caro domestica permacra, omnisque caro salsa, omne salsamentum, garum, vetus caseus, siser, radicula, rapa, napi, bulbi, brassica, magisque etiam cyma ejus, asparagus, beta, cucumis, porrum, eruca, nasturtium, thymum, nepeta, satureia, hyssopum, ruta, anethum, faeniculum, cuminum, anisum, lapathum, sinapi, allium, cepa, lienes, renes, intestina, pomum quodcumque acidum vel acerbum est, acetum, omnia acra, acida, acerba, oleum, pisces quoque saxatiles, omnesque, qui ex tenerrimo genere sunt, aut qui rursus [86] nimium duri virosique sunt, ut fere quos stagna, lacus, limosique rivi ferunt, quique in nimiam magnitudinem excesserunt.

XX.

leg. *εὐχύλας vel κακοχύλας*; Constantinus *εὔχυλα* & *κακόχυλα*: Lindenius *quae εὔχυμα*, & *κακόχυμα*. In MSS. Mediceis tertio, septimo, aliisque est ΧΥΧΟΤΡΟΦΑΣ (in al. ΧΥΛΟΤΡΟΦΑΣ, fortasse *καλότροφας*) *vel* ΚΑΚΟΤΡΟΦΑΣ.

79. *Aliae tardant*] Non apparet ex sequentibus, quae res urinam tardent Earum usus si umquam, maxime necessarius esset, cum urina supra potionum modum profluens periculum facit. Sed lib. 4. cap. 20. sect. 2. nihil ejusmodi reperitur; vitanda dumtaxat dicuntur *omnia, quae urinam movere consuerunt.*

80. *Amylum*] *Amulum* hic & fere ubique scribitur in Codice Medic. I. Exceptis autem eo Codice, & Editione Lindenii, in aliis adduntur haec verba, huc temere traducta, opinor, ex margine: *item & lenes sunt & stomacho aptae, & calefaciunt.*

81. *Nominavi*] Ita ex Codice Medic. I. Al. *nominavimus*. In allato Codice infra; *ut mullus, ut lupus.*

82. *Verna lactuca*] Alia aestiva est, somno aptior. Vid. cap. 32. Pro *verna*, Lindenius reposuit *olera*.

83. *Cucumis, cucurbita, ovum sorbile*] Credibile est, in hoc & capitibus proximis multa peccasse librarios, ut in his rebus proclive est, alia omittendo, alia repetendo, alia loco movendo, quaedam ex margine sumendo. *Cucumis* & hic, & in capite sequenti habetur, ut notat Constantinus. Alterutro ex loco tollenda est vox haec, & quidem hinc potius, si Galeni, aliorumque veterum Medicorum sententia sequenda est. Sed neque *cucurbita* ferenda esset, ut isti putant. *Ovum sorbile* in Edit. Lindenii transfertur post *jecur* in fine capitis; in Codice Medic. I. non extat. Fortasse ab aliquo additum est ex Oribasio lib. 3. Collect. cap. 15. vel ex Aetio Tetrab. 1. serm. 2. cap. 52. vel ex aliquo alio Graecae disciplinae.

84. *Oleae, quae ex his duobus &c.*] Oleae ex passo defrutove servatae. Lindenius leg. *oleae, quaeve ex his duobus &c.*

XXII. Lenes autem ſunt, ſorbitio [87], pulticula, laganum, amylum, ptiſana, pinguis caro, & quaecumque glutinoſa eſt: quod fere quidem in omni domeſtica fit [88], praecipue tamen in ungulis, trunculisque ſuum, in petiolis capitulisque hoedorum & vitulorum & agnorum, omnibusque cerebellis: item qui proprie bulbi nominantur [89], lac, defrutum, paſſum, nuclei pinei. Acria ſunt, omnia nimis auſtera, omnia acida, omnia ſalſa, & mel quidem, quo melius eſt, eo magis: item allium, cepa, eruca, ruta, naſturtium, cucumis, beta, braſſica, aſparagus, ſinapi, radicula, intubus, ocimum, lactuca, maximaque olerum pars.

XXIII. Craſſiorem autem pituitam faciunt, ova ſorbilia, alica, oryza, amylum, ptiſana, lac, bulbi, omniaque fere glutinoſa. Extenuant eamdem, omnia ſalſa, atque acria, atque acida [90].

XXIV. Stomacho autem aptiſſima ſunt, quaecumque auſtera ſunt, etiam quae acida ſunt [91], quaeque contacta ſale modice ſunt: item panis ſine fermento, & elota alica, vel oryza, vel ptiſana; omnis avis, omnis venatio, atque utraque vel aſſa, vel elixa: ex domeſticis animalibus bubula: ſi quid ex ceteris ſumitur, macrum potius, quam pingue: ex ſue, ungulae, roſtra, aures, vulvaeque ſteriles: ex oleribus, intubus [92], lactuca, paſtinaca, cucurbita elixa, ſiſer: ex pomis, cerasum, morum, ſorbum, pirum fragile, quale Cruſtuminum vel Naevianum eſt: item pira, quae reponuntur, Tarentina atque Signina; malum orbiculatum, aut Scandianum, vel Amerinum, vel cotoneum, vel Punicum [93], uvae ex olla, molle ovum, palmulae, nuclei pinei, oleae albae ex dura muria, eaedem aceto intinctae, vel nigrae,

85. *Trunculique ſuum*] Alii leg. *trunculisque. In ſumma.* Locum reſtituit Lindenius; pro cujus lectione teſtimonium affero Codicis Medicei vetuſtioris.

86. *Aut qui rurſus*] Sic leguntur in allato Codice, tum haec, tum illa infra: *limoſique rivi ferunt, quique &c.* Alii leg. *aut hi, qui rurſus*; & *limoſive rivi ferunt, quive &c.*

87. *Sorbitio*] Al. *ſorbitiones.*

88. *In omni domeſtica fit*] Ita ex Codice Medic. I. Alii leg. *in omni quae domeſtica fit*; Ruellius & Conſtantinus *fit.*

89. *Item qui proprie bulbi nominantur*] Hac dicendi ratione allium & cepam excipit, quae cap. 18. bulbis adnumerat, poſtea capite 19. ab illis diſtinguit. Alii leg. *item ſi qui* &c. ut habent MSS. Codices, praeter Mediceum I. Ego ſecutus ſum Conſtantinum. Et particula quidem *ſi* abeſt etiam a Codice Mediceo modo memorato, reliqua autem verba in eo ſic ſe habent: *Item quod porr dulce nominatur;* ſupra extremam vero litteram vocis *porr* additur *i*, ut legatur *porri.* Sed ex litura apparet antea fuiſſe *proprie.* Lindenius ſimilem Codicem fortaſſe nactus leg. *Item lac & quae proprie dulcia nominantur; defrutum.*

90. *Atque acida*] Ita in Cod. Medic. I. Al. *& acida.*

91. *Etiam quae acida ſunt*] Linden. *& quae acida*; & ſupra *apta*, pro *aptiſſima.* Poſtea, *contacta ſale modice ſunt*, ego lego ex MSS. Mediceis; *modico*, ut vulgo legitur, eſt in vetuſtiore a Palavicino.

92. *Intubus*] Lindenius, *intuba*; & infra, *ponuntur*, pro *reponuntur.*

93. *Vel Punicum*] In Codice Medic. I. & in Edd. Ruellii & Lindenii haec adduntur: *abſinthium, murices, purpurae, cochleae*; quae Co-

grae, quae in arbore bene permaturuerunt [94], vel quae in passo, defrutove servatae [95] sunt: vinum austerum, licet etiam asperum sit, item resinatum: duri ex media materia pisces, ostrea, pectines, murices, purpurae, cochleae [96]: cibi, potionesque frigidae, vel ferventes: absinthium [97].

XXV. Aliena vero stomacho sunt, omnia tepida, omnia salsa, omnia jurulenta, omnia praedulcia [98], omnia pinguia, sorbitio, panis fermentatus, idemque vel ex milio, vel ex hordeo, oleum, radices olerum, & quodcumque olus ex oleo garove estur, mel, mulsum, defrutum, passum, lac, omnis caseus, uva recens, ficus & viridis & arida [99], legumina omnia, quaeque inflare consueverunt: item thymum, nepeta, satureia, hyssopum, nasturtium, lapathum, lapsana, juglandes [1]. Ex his autem intelligi potest, non, quidquid boni succi est, protinus stomacho convenire; neque quidquid stomacho convenit, protinus boni succi esse.

XXVI. Inflant autem, omnia fere legumina, omnia pinguia, omnia dulcia [2], omnia jurulenta, mustum, atque etiam id vinum, cui nihil adhuc aetatis accessit: ex oleribus, allium, cepa, brassica, omnesque radi-

dices reliqui Medicei non habent. Videntur insititia. De duobus, *murices*, *purpurae*, dubitari non potest. Vid. VI. Morgagni Epist. & quae ego infra sum adnotaturus.

94. *Bene permaturuerunt*] *Bene maturuerunt* habet Codex Medic. I.

95. *Servatae*] Almeloveenii Editio, *versatae*. Sed fortasse operarum error est. Legendum *servatae*, ut aliae Edd. habent, & Codices MSS. confirmant, & eadem loquendi forma jam usurpata cap. 20. Deinde, *licet etiam asperum sit*, lego ex Codice Medic. I. pro *licet jam asperum sit*, ut vulgo legebatur.

96. *Murices, purpurae, cochleae*] Ita ab omnibus communiter legitur. Et duas quidem voces, *murices*, *purpurae*, omnes quoque Medicei Codices habent; vocem vero *cochleae* nullus habet, nisi quartus alia manu margini adscriptam. In primo vox haec, ut dixi, supra legitur. Ceterum si retinenda est, hoc, quam illo loco malim. Porro quemadmodum *murices*, *purpurae*; ita *nuclei pinei* bis ponitur in Cod. Medic. I. semel supra, ut in aliis; iterum hic post *turtures*: sic enim is mendose habet, pro *purpurae*.

97. *Absinthium*] In aliis Editionibus & in Codd. Mediceis ceteris huc transfertur vox haec; quam primus & Lindenii Editio habet post verba illa *vel Punicum*, quae supra sunt. Ruellii Editio habet utroque loco. Pro praecedenti voce *ferventes*, Lindenius reponit *fervidae*. Oribasius lib. 3. Collect. cap. 19. absinthium ponit inter ea, quae stomacho apta sunt, sed ad medicamenta refert cum aloe, non vero ad cibos. Attamen infra quoque cap. 31. cum aliis, quae urinam movent, habetur *absinthium*.

98. *Omnia praedulcia*] Editores omnes, praeter Lindenium, omittunt *omnia*; neque ex Mediceis MSS. alius habet vocem hanc, praeter primum. Postea, pro *omnia pinguia*, ut communiter legitur, Codices Medicei, excipe ibi quoque primum, habent *omnia dulcia*.

99. *Et viridis & arida*] Codex Medic. I. *& virides & aridae*.

1. *Lapathum, lapsana, juglandes*] Duae voces posteriores desiderantur in Codicibus Mediceis, si primum excipias. Sed habet *lapsanum*, ut vulgo legebatur ante Caesarium: capite vero 31. *labsanum*, ubi sex reliqui *lapsanum*. Lindenius utrobique *lampsana*. Apud Varronem & Columellam in Edit. Gesneri, & apud Plinium in Edit. Harduini scribitur *lapsana*. Pro *lapathum*, ut recentiores Editores legunt cum Caesario, alii cum Codice Mediceo I. habent *lapatium*. Codex Medic. III. *lapatum*.

2. *Dulcia*] Lindenius, *praedulcia*.

radices, excepto fifere & paftinaca, bulbi, ficus etiam aridae, fed magis virides, uvae recentes, nuces omnes, exceptis nucleis pineis, lac, omnisque cafeus, quidquid deinde 3 fubcrudum aliquis affumpfit. Minima inflatio fit ex venatione, aucupio, pifcibus, pomis, oleis, conchiliis, ovis vel mollibus vel forbilibus, vino vetere. Faeniculum vero, & anethum, inflationes etiam levant.

XXVII. At calefaciunt, piper, fal, caro omnis jurulenta, allium, cepa, ficus arida, falfamentum, vinum, & quo meracius eft, eo magis. Refrigerant olera, quorum crudi caules affumuntur, ut intubus, & lactuca: item 4 coriandrum, cucumis, elixa cucurbita, beta, mora, cerafa 5, mala auftera, pira fragilia, caro elixa, praecipueque acetum, five cibus ex eo, five potio affumitur.

XXVIII. Facile autem intus corrumpuntur, panis fermentatus, & quisquis alius quam ex tritico eft, lac, mel; ideoque etiam lactentia atque omne piftorum opus 6; teneri pifces, oftrea, olera, cafeus & recens & vetus, craffa vel tenera caro, vinum dulce, mulfum, defrutum, paffum; quidquid deinde vel jurulentum eft, vel nimis dulce, vel nimis tenue. At minime intus vitiantur, panis fine fermento, aves, & eae potius duriores, duri pifces; neque folum aurata puta, aut fcarus 7, fed etiam lolligo, locufta, polypus: item bubula, omnisque dura caro; eademque aptior eft, fi macra, fi falfa eft; omniaque falfamenta; cochleae, murices, purpurae; vinum aufterum, vel refinatum.

XXIX.

3. *Deinde*] Pro *deinde*, Lindenii Editio habet *denique*, tum hic, tum infra cap. 28.

4. *Item*] In Cod. Medic. I. *& item*; in Edit. Lindenii *itemque*.

5. *Cerafa*] Ante Edit. an. 1538. quam omnes poftea fecuti funt, legebatur *cerafia*, ut ego in MSS. Mediceis inveni, tum hic, tum infra cap. 29. ubi Editiones Conftant. & Linden. folae habent *cerafa*. Capite quoque 24. pro *cerafum* omnes fere fcribunt *cerafium*.

6. *Ideoque etiam lactentia, atque omne piftorium opus*] Quia mel adhibetur ad opus piftorium, lac ad lactentia conficienda. Lactentia videntur a Celfo vocari cibi ex lacte facti; eoque verbo fortaffe animalia quoque lactentia fignificantur. Porro *lactentia*, ut Lindenius edidit, Codex habet Medic. primus; fex reliqui & Editiones prifcae, *lactantia*. Capite autem proximo omnes, Medicei Codices, *lactantia*. Lindenii Edit. *lactentia*. Caefarius, quem multi fecuti funt, utrobique leg. *lactaria*; neque aliter Cafaubonus legendum putat. Sed ego allatos veteres Codices non deferam, nifi aliquis oftendat, Caefarium, non ex ingenio, fed ex aliis probatis Codicibus illo modo emendaffe. Nam quod apud Latinos quosdam. Scriptores *lactaria* reperiatur, itemque *lactarii*, h. e. qui ejusmodi cibos conficiunt; id non probat, *lactentia* eadem fignificatione dici non poffe. Ego *ideoque etiam lactentia* reftitui ex Cod. Medic. I. nam alii non habent particulam *etiam*. Lindenius verba aliter collocat, & quaedam mutat: *& omne piftorium opus, lac, mel; itemque lactentia atque teneri pifces.* Is animalia lactentia fignificari putat.

7. *Aurata puta, aut fcarus*] Pro *puta*, quod eft in Codice Medic. I. in Edit. Lindenii & in margine Conftantinianae; valet autem *exempli gratia*; alii leg. *pura*, ut eft in allato Codice a Palavicino. In Mediceis ceteris eft *tuta*. Sed, pro *fcarus*, omnino legendum *fparus*, qui etiam cap. 18. cum aurata inter duros pifces refertur. Scarus eft ex faxatilibus, quod genus omnium leviffimum eft, ut eft in eodem cap. 18.

XXIX. At alvum movent, panis fermentatus, magisque ſi cibarius vel hordeaceus eſt; braſſica, ſi ſubcruda eſt, lactuca, anethum, naſturtium, ocimum, urtica, portulaca, radicula, capparis, allium, cepa, malva, lapathum, beta, aſparagus, cucurbita, ceraſa, mora, poma omnia mitia [8], ficus etiam arida, ſed magis viridis, uvae recentes, pingues minutae aves, cochleae, garum, ſalſamentum, oſtrea, pelorides, echini, muſculi, & omnes fere conchulae, maximeque jus earum; ſaxatiles, & omnes teneri piſces, ſepiarum atramentum; ſi qua caro aſſumitur pinguis, eadem vel jurulenta, vel elixa; aves, quae natant; mel crudum, lac, lactentia omnia, mulſum, vinum dulce vel ſalſum, aqua, tenera omnia, tepida, dulcia [9], pinguia, elixa, jurulenta, ſalſa, diluta.

XXX. Contra adſtringunt, panis ex ſiligine, vel ex ſimila; magis, ſi ſine fermento eſt; magis etiam ſi uſtus [10] eſt; intenditurque vis ejus etiam, ſi bis coquitur: pulticula vel ex alica, vel ex panico, vel ex milio; itemque ex iisdem ſorbitio; & magis, ſi haec ante fricta ſunt: lenticula, cui vel beta, vel intubus, vel ambubeia, vel plantago adjecta eſt; magisque etiam, ſi illa ante fricta eſt: per ſe etiam intubus, vel ex plantagine, vel ambubeia fricta [11]: minuta olera, braſſica bis decocta:

8. *Poma omnia mitia*] Ita in Edit. Lindenii. In MSS. non *poma*, ſed *uva* inveni. Itaque alii leg. *uva, omnia mitia*; quos refellunt haec verba, *uvae recentes, pingues minutae aves*; quae poſtea ſequuntur. (Sic interpungendum: *recentes, pingues minutae aves*; ex Morgagno; ut eſt in Editione Conſtantini, & in Codicibus quibusdam MSS. cum alii habeant: *recentes pingues, minutae aves.*) Pro *uva*, Ronſſeus *vina* legendum putat.

9. *Aqua, tenera omnia, tepida, dulcia*] Alii, duce Caeſario, haec verba ita diſtinguunt: *aqua tenera, omnia tepida, dulcia*; ut *aqua tenera* opponatur *durae*. Sed fortaſſe non eſt neceſſe; quia diſcrimen ſatis apparet ex ipſa *aqua dura* capitis proximi. Ita *mulſum* hic ponitus nullo expreſſo diſcrimine: quod nimirum exprimatur in capite ſequenti his verbis; *mulſum quod inferbuit*: quo in capite legitur etiam *minutae aves*, ſine exceptione; ſed *pingues minutae aves* jam poſitum eſt in hoc capite. Igitur *tenera omnia*, vel, ut Lindenius edidit, *omnia tenera*, fortaſſe reſpondent his, *omnia dura* capitis proximi; quemadmodum *dulcia pinguia*, reſpondent his, *macra, auſtera, aſpera*. Sane in lib. 4. cap. 20. ſect. 2. tenerorum ciborum mentionem facit, ac cibo comprimenti eos opponit. Ceterum, ſi quidquam fidei Codices MSS. habent in ejusmodi rebus, haec verba ita collocantur & diſtinguuntur in Medic. I. *aqua, tenera omnia, dulcia tepida*; in aliis, *aqua, tenera omnia, tepida dulcia*.

10. *Vſtus*] Lindenius ex Conſtantini emendatione leg. *toſtus*. Et ſane in lib. 3. cap. 6. eſt *panis toſtus*. Hic tamen veteres Editiones omnes cum Codicibus MSS. habent *uſtus*; quam lectionem, quamvis Lindeniana arrideat, rejicere non auſim. Nam Plinius quoque uſtum panem dixit in lib. 33. cap. 1. ubi de aceto loquitur: *cibos quidem & ſapores non alius magis ſuccus commendat: in quo uſu mitigatur uſto pane, aut cum vino; vel accenditur pipere ac laſere: utique ſale compeſcitur.* Niſi *uſto pane* ipſius carbo ſignificatur. Quod minus veriſimile eſt, quia carbone ſapores corrumpi videntur; & alioquin aceti vehementia pane bene toſto nonnihil mitigatur. Celſus autem ita panem uſtum fortaſſe dixit, quemadmodum papaveris lacrimam combuſtam, quae fricta i. e. toſta eſt, lib. 6. cap. 6. ſect. 4. Galli dicunt *du pain brulé*.

11. *Vel ex plantagine, vel ambubeia fricta*] Conſtantinus arbitratur legendum *plantago*; in quo ego

cocta: dura ova, magisque si assa sunt: minutae aves, merula, palumbus [12], magisque si in posca decoctus est; grus, omnes aves [13], quae magis currunt, quam volant; lepus, caprea; jecur ex iis, quae sevum habent, maximeque bubulum, ac sevum ipsum: caseus, qui vehementior vetustate fit, vel ea mutatione, quam in eo transmarino [14] videmus, aut si recens est, ex melle, mulsove decoctus: item mel coctum, pira immatura, sorba, magisque ea, quae torminalia vocantur [15], mala cotonea [16], & Punica, oleae vel albae vel permaturae [17], myrta, palmulae, purpurae, murices, vinum resinatum vel asperum, item meracum, acetum, mulsum quod inferbuit, item defrutum [18], passum, aqua vel tepida vel praefrigida, dura, id est ea, quae tarde putescit; ideoque pluvia [19] potissimum: omnia dura, macra, austera, aspera, tosta, & in eadem [20] carne, assa potius, quam elixa.

XXXI. Vrinam autem movent, quaecumque in horto nascentia boni odoris sunt, ut apium, ruta, anethum, ocimum, mentha, hyssopum, anisum, coriandrum, nasturtium, eruca, foeniculum: praeter haec, asparagus, capparis, nepeta, thymum, satureia, lapsana, pastinaca, magisque agrestis, radicula, siser, cepa; ex venatione, maxime lepus; vinum tenue, piper & rotundum & longum, sinapi, absinthium, nuclei pinei [21].

XXXII.

ego ei assentior. Vox *fricta* quoque mihi valde suspecta est. In MSS. est, non *fricta*, sed *facta*, quod glossema puto. Itaque fortasse legendum: *vel plantago, vel ambubeia*; ut sensus sit: lenticulam, cui vel intubus, vel ambubeia, vel plantago adjecta est, alvum sistere, magisque si ante fricta est: sed intubum quoque & plantaginem & ambubeiam per se sine lenticula, idem praestare.

12. *Palumbus*] Lindenius, *palumbes*; deinde, *decocta*.

13. *Grus, omnes aves*] Ita in MSS. Mediceis, praeterquam in 1. & in Editionibus vetustioribus; quibus utraque Caesarii accedit, & Lindeniana quoque; sed haec habet *omnesque* pro *omnes*. Aldina Editio, *graves quoque aves*. Alii leg. *graves omnes aves*, ut est in Codice Medic. I. & ut malebat Caesarius.

14. *In eo transmarino*] Ita Editio Lindenii cum primo; aliae cum ceteris MSS. Mediceis, *in caseo transmarino*. Ego sive *eo* sive *caseo* ex glossemate insertum reor.

15. *Vocantur*] Codex Medic. I. *nominantur*.

16. *Cotonea*] Al. *cydonia*, tum hic, tum alibi; & ita habetur in quibusdam MSS. vel, quod idem est, *cydonea*. In aliis est *citonia*; in Medic. I. & Lindenii Edit. *cotonea*, ut supra quoque cap. 24. & infra cap. 33. Scaliger tamen vocem *cotoneum* barbaram & ex Syriaca *Katon* ortam judicat; ideoque melius dici *cydonium*. Variat sane haec vox in antiquis libris; quod allata exempla significant: sed Latinos & *cotoneum* dixisse ex Plinii verbis apparet; ubi lectionis varietatem nemo, quod sciam, commentus est. Plinius igitur lib. 15. cap. 11. ita scribit: *mala, quae vocamus cotonea, & Graeci cydonia.*

17. *Permaturae*] Caesarius & Lindenius, *praematurae*. Vox autem proxima *murta* per *u* scribitur in Cod. Medic. I. Sic & infra cap. 33. *murti foliis*, & alibi.

18. *Item defrutum*] Lindenius leg. *asperum item defrutum*; sed minime probandus videtur.

19. *Pluvia*] *Pluviatilis* habet Lindenii Editio, neque alius praeterea impressus aut manuscriptus liber, quem ego viderim.

20. *Et in eadem*] Tres hae voces desunt in Codice Medic. I.

21. *Nuclei pinei*] In Codice Medic. I. haec addun-

XXXII. Somno vero aptum eſt papaver, lactuca, maximeque aeſtiva, cujus cauliculus [22] jam lacte repletus eſt, morum, porrum [23]. Senſus excitant, nepeta, thymum, ſatureia, hyſſopum, praecipueque pulegium, ruta, & cepa.

XXXIII. Evocare vero materiam multa admodum poſſunt: ſed ea, cum ex peregrinis medicamentis maxime conſtent [24], aliisque magis, quam quibus ratione victus ſuccurritur, opitulentur, in praeſentia differam: ponam vero ea, quae prompta, & iis morbis, de quibus protinus dicturus ſum, apta, corpus erodunt, & ſic eo [25], quod mali eſt, extrahunt. Habent autem hanc facultatem, ſemina erucae, naſturtii, radiculae; praecipue tamen omnium, ſinapi. Salis quoque & fici eadem vis eſt.

Leniter vero ſimul & reprimunt & molliunt, lana ſuccida ex aceto vel vino, cui oleum [26] adjectum eſt; contritae palmulae, furfures in ſalſa aqua vel aceto decocti [27]. At ſimul reprimunt & refrigerant, herba muralis, παρθένιον vel περδίκιον [28] appellant, ſerpyllum [29], pulegium, ocimum, herba ſanguinalis, quam Graeci πολύγονον vocant, portulaca, papaveris folia, capreolique vitium, coriandri folia, hyoſcyamum [30], mu-

adduntur: *& quae tertio libro hydropi enumerantur titulo XV.* quae nemo negabit, temere ex margine deſcripta eſſe. Medicei ceteri iſta non habent.

22. *Cauliculus*] Cod. Medic. I. *coliculus*; & cap. proximo *colibus*, pro *caulibus*.

23. *Morum, porrum*] Pro *porrum* Codex Medic. I. *porrus*. Ceterum locus hic non eſt ſine ſuſpicione vitii alicujus; ut alii ante me animadverterunt. Infra, pro *excitant*, modo allatus Codex habet *excitat*.

24. *Cum ex peregrinis medicamentis maxime conſtent*] Ita in Edit. Lindenii, & in Codice quoque Mediceo I. Alii leg. *quae ex peregrinis medicamentis maxime conſtant*; & deinde, *opitulantur*. Iſti non videntur intellexiſſe, diſtingui a Celſo quae materiam evocant, ab iis quae corpus rodendo eamdem extrahunt.

25. *Et ſic eo*] Alii Caeſarium ſequuntur, & leg. *ex eo, quod &c.* Sed praepoſitio *ex* abeſt ab Editionibus vetuſtis, & a Codicibus MSS. Lindenius leg. *ex eo, quidquid mali eſt*. Ego veterem lectionem MSS. confirmatam rejicere non auſim.

26. *Lana ſuccida ex aceto vel vino, cui oleum*] Ita legunt cum Caeſario Lindenius aliique. In Editionibus vetuſtioribus habetur: *lana ſuccida vel aceto vel vino, quo oleum*; ut Palavicinus correxit in Codice Medic. I. cum eſſet: *lana ſuccida quo cum aceto vel vino oleum*. Codices ceteri Medicei habent: *lana ſuccida vel aceto & vino* (aliqui *vel vino*) *oleum*. Fortaſſe retinendum eſt *quo*: cum ita Celſus etiam alibi loquatur. Vid. Adnotat. 88. lib. 4. cap. 9.

27. *Decocti*] *Decoctas* habent cum Codicibus Mediceis Editio Aldina & vetuſtiores omnes.

28. *Παρθένιον vel περδίκιον*] His duabus vocibus Editores vulgo Latinitatem tribuerunt ſcribentes: *parthenium vel perdicium*; praeter unum Ruellium. ut animadvertit Morgagnus. Et ipſe Morgagnus in ſuo & ego in Mediceis Codicibus Graece & ſcriptas & elatas invenimus.

29. *Serpyllum*] Cod. Medic. I. *ſerpullum*; ut aliis plerisque in locis.

30. *Coriandri folia, hyoſcyamum*] Hyoſcyamum hoc loco eſt generis neutrius, ut quidem Editores communi conſenſu habent. Sed turbant MSS. Codices. Nam plerique habent ΥΩΣΚΥΑΜΙ. In Mediceo I. eſt *hyoſcyamum*; at non *coriandri folia*, ſed *coriandrum folia*. Itaque non deerit fortaſſe qui legere malit: *coriandrum, folia hyoſcyami*. Ceterum haec vox neutro genere ſaepius uſurpatur a Plinio. En loca duo, de quibus dubitare non licet: lib. 25. cap. 9. *Hyo-*

muſcus, ſiſer, apium, ſolanum, quam στρύχνον Graeci vocant, braſſicae folia, intubus, plantago, foeniculi ſemen, contrita pira vel mala, praecipueque cotonea, lenticula, aqua frigida, maximeque pluvialis, vinum, acetum, & horum aliquo madens [31] vel panis, vel farina, vel ſpongia, vel cinis [32], vel lana ſuccida, vel etiam linteolum, creta Cimolia, gypſum, melinum, myrteum, roſa, acerbum oleum, verbenarum contuſa cum teneris caulibus folia; cujus generis ſunt olea, cupreſſus, myrtus, lentiſcus, tamarix, liguſtrum, roſa, rubus, laurus, hedera, Punicum malum. Sine frigore autem reprimunt, cocta mala cotonea [33], malicorium, aqua calida, in qua verbenae coctae ſunt, quas ſupra poſui [34], pulvis vel ex faece vini, vel ex myrti foliis, amarae nuces. Calefacit vero, ex qualibet farina cataplasma, ſive ex tritici, ſive ex farris, ſive hordei, ſive ervi, vel lolii, vel milii, vel panici, vel lenticulae, vel fabae, vel lupini, vel lini [35], vel foeni Graeci, ubi ea deferbuit, calidaque impoſita eſt. Valentior tamen ad id omnis farina eſt ex mulſo, quam ex aqua cocta. Praeterea cyprinum, irinum, medulla, adeps ex fele [36], oleum, magisque ſi vetus eſt, junctaque oleo ſal [37], nitrum, gith, piper, quinquefolium. Fereque, quae

9. *Hyoſcyamum contuſum cum foliis ex vino datur &c.* lib. 28. cap. 10. *ſi hyoſcyamum potum ſit.* Immo generis masculini fortaſſe non invenitur apud illum Auctorem niſi in lib. 25. cap. 4. *apud Graecos vero hyoſcyamus appellatur.* Sed ibi reponendum videtur ὑοσκύαμος. Et ſane in Edit. antiquiſſima an. 1469. eſt *hyoſtyamos*; in pervetuſto MS. Codice Florentiae apud Riccardos *hyoſcyamos*.

31. *Et horum aliquo madens*] Ego ſic repoſui ex Codice Medic. I. niſi quod *aliquod* habet mendoſe, pro *aliquo*. Ita Celſus ſolet conſtruere verbum *madeo*; ſupra cap. 18. *aqua madens panis*; lib. 5. c. 26. ſect. 33. *linteolum frigida aqua madens*; lib. 8. c. 7. *linteolum duplex madens vino & oleo.* Alii omnes leg. cum praepoſitione, ut eſt in ceteris MSS. Mediceis, *& ex horum aliquo magis madens*; ſed Lindenius tollit *magis*. Fortaſſe tamen retinenda eſt haec particula, quam Codices plerique habent poſt vocem *madens*, ſed, ut mihi videtur, loco non ſuo; transferendaque eſt ante *horum*, ut ſenſus ſit; magis reprimit & refrigerat horum aliquo madens vel panis &c.

32. *Cinis*] Lindenius, *lacinia*. Cur non *cinis*? cum lib. 7. cap. 1. inter reprimentia ponatur *cinis. . . . . . . ex aceto vel etiam ex aqua.*

33. *Mala cotonea*] Vox *mala* omittitur in Editione Caeſarii an. 1538. in Pantiniana & Lindenii.

34. *Poſui*] Ita in Cod. Medic. I. Alii leg. *propoſui*.

35. *Vel lini*] Haec duo verba deſunt in Codice modo aliato. In eodem infra eſt *tam ex mulſo*, pro *ex mulſo*; ſed perperam.

36. *Adeps ex fele*] Calefacit & ſuillus, ut cum Plinio lib. 15. H. N. cap. 9. antiqui medici ſentiunt; immo non alio magis utebantur. De felis adipe nihil apud illos invenio, quamobrem credendum ſit, ſolum eum a Celſo eſſe poſitum. Niſi tollendae ſunt duae voces *ex fele*, ut ego ſuſpicor, licet in MSS. Codicibus invenerim; malim legere *ex ſale*: nam ſalſus adeps impenſius calefacit, ut eſt apud Plinium loc. cit. Legitur *ex fele*, & in Editione Lindenii, & in margine Conſtantinianae, & in Mediceo primo, multisque aliis MSS. Codicibus. In nonnullis eſt *ex felle*; atque ita veteres omnes Editiones habent. Sed neque id probandum videtur. Fel enim, quamvis calefaciat, ut eſt apud Dioscoridem lib. 2. cap. 96. & apud Galenum lib. 10. de ſimpl. medic. facult. cap. 2. miſcere adipi, quo ad frictiones utebantur, moris non fuit antiquorum medicorum.

37. *Oleum, magisque ſi vetus eſt, junctaque oleo ſal &c.*] Sic reſtitui locum hunc ex Codice Medi-

quae vehementer & reprimunt & refrigerant [38], durant; quae calefaciunt [39], digerunt & emolliunt [40]: praecipueque ad emolliendum potest cataplasma ex lini vel foeni Graeci femine. His autem omnibus, & fimplicibus, & permiftis, varie medici utuntur; ut magis, quid quisque perfuaferit fibi, appareat, quam quid evidenter compererit.

Mediceo vetuftiori. Antea legebatur: *adeps ex fele* (vel *felle*) *juncta oleo, magisque fi vetus eft, fal &c.* Oleum utique calefacit, & quo vetuftius eft, eo magis. Itaque de hoc convenit. Quanto autem melior lectio fit, *junctaque oleo fal &c.* ii facile intelligunt, qui norunt, oleo ad frictiones faepe adjici fal, nitrum, & alia calefacentia. Sic lib. 3. cap. 9. *frictio ex oleo & fale:* & cap. 11. *perfricandae partes manibus unctis ex vetere oleo, eique adjiciendum aliquid ex calefacientibus:* & cap. 16. *oleo ad frictiones adjicere calefacientia:* & cap. 21. *quotidie ter quaterve opus eft uti frictione vehementi, cum oleo & quibusdam calefacientibus:* & lib. 4. cap. 12. *perfricari ter aut quater die fic, ut nitrum oleo adjiciatur.* Pro *fal, nitrum,* quidam leg. *fal nitrum;* Egnatius, *fal nigrum.*

38. *Quae vehementer & reprimunt & refrigerant*] Quae fupra jam pofita funt. Codex Mediceus I. non habet particulam & ante *reprimunt.*

39. *Et refrigerant, durant; quae calefaciunt &c.*] Alii leg. *& refrigerant. Durant quae calefaciunt &c.* & fupra, *quinquefolium, fereque quae vehementer &c.* In primo fic habetur: *& refrigerant, durantque calfaciunt &c.* in Codicibus Mediceis ceteris, *& refrigerant dura quae* (vel *que*) *calfaciunt &c.* Verba recte interpunxit Lindenius, in quo ei praeiverat Rouffeus in fuis enarrationibus. Hos ego fecutus fum. Sed Lindenius leg. *& refrigerant, durant: quae autem calefaciunt* &c.

40. *Digerunt & emolliunt*] Ita in primo; in aliis MSS. Mediceis; ut plerique omnes vulgo leg. *& digerunt & emolliunt* (vel *molliunt*). Lindenius leg. *& digerunt, ea emolliunt.*

L I-

LIBER TERTIVS.

I. Provisis [41] omnibus, quae pertinent ad universa genera morborum, ad singulorum curationes veniam. Hos autem in duas species Graeci diviserunt; aliosque ex his acutos, alios longos esse dixerunt: ideoque, quoniam non semper eodem modo respondebant, eosdem alii inter acutos, alii inter longos retulerunt. Ex quo, plura eorum genera esse, manifestum est. Quidam enim breves acutique [42] sunt, qui cito vel tollunt hominem, vel ipsi cito finiuntur: quidam longi, sub quibus neque sanitas in propinquo, neque exitium est: tertiumque genus eorum est, qui modo acuti, modo longi sunt; idque non in febribus tantummodo, in quibus frequentissimum est, sed in aliis quoque fit. Atque etiam, praeter hos, quartum est, quod neque acutum dici potest, quia non perimit; neque utique longum, quia, si occurritur, facile sanatur. Ego, cum de singulis dicam, cujus quisque generis sit, indicabo. Dividam autem omnes in eos, qui in totis corporibus consistere videntur, & eos, qui oriuntur in partibus. Incipiam a prioribus, pauca de omnibus praefatus. In nullo quidem morbo minus fortuna sibi vindicare, quam ars potest [43]; utpote cum, repugnante natura, nihil medicina proficiat. Magis tamen ignoscendum medico est parum proficienti in acutis morbis, quam in longis. Hic enim breve spatium est, intra quod, si auxilium [44] non profuit, aeger extinguitur: ibi

41. *Provisis*] Editio Constantini in margine, *Praevisis*. Etiam lib. 5. cap. 27. sect. 2. *remedium est nec opinantem in piscinam non ante ei provisam projicere;* Constantinus mallet, *praevisam*. Lindenius, qui ibi retinet *provisam*, hic recipit *Praevisis*. Sed veterem lectionem Codices Medicei confirmant.

42. *Acutique*] Alii leg. *utique*, neque aliter habent Codices Medicei. Mihi magis probatur lectio Lindenii, sive potius Constantini. Is enim *acutique* legendum esse, multo ante conjecerat.

43. *Minus fortuna sibi vindicare, quam ars potest*] *Siquidem in morbis, cum multum fortuna conferat &c.* Inquit in Praefat. lib. 7. Lindenius, fortasse existimans, haec non cohaerere cum proximis verbis, *utpote cum repugnante natura nihil medicina proficiat*, quaedam addit, alia mutat, & sic legit: *plus fortuna sibi vendicare quam ars, ars, quam natura potest.* Sed voci *fortuna* satis respondet vox *natura;* ut ex allato quoque loco lib. 7. colligitur, ubi voci *fortuna* respondent haec verba, *corporis beneficio.* Est enim in fortuna positum, repugnet, nec ne natura. Hic tamen, pro *repugnante natura*, Egnatius leg. *repugnante fortuna*, ut omnes, praeter primum, Medicei Codices habent. Mihi probatur *natura.* Ceterum duo verba, *sibi vindicare*, constructionem aliquanto duriorem faciunt, & si tollantur, sensus idem remanet. Veruntamen sequemur libros antiquos. Pro *vindicare* Caesarius leg. *vendicat:* in qua constructione verbum *potest* melius omitteretur.

44. *Si auxilium*] Ita ex Cod. Medic. I. cum antea legeretur: *si quod auxilium*; quod minus placet.

ibi & deliberationi, & mutationi remediorum tempus patet; adeo ut raro, si inter initia medicus accessit, obsequens aeger sine illius vitio pereat. Longus tamen morbus cum penitus insedit, quod ad difficultatem pertinet, acuto par est. Et acutus quidem, quo vetustior est; longus autem, quo recentior, eo facilius curatur. Alterum illud ignorari non oportet, quod non omnibus aegris eadem auxilia conveniunt. Ex quo incidit, ut alia atque alia summi auctores, quasi sola, vindicaverint [45], prout cuique cesserant. Oportet itaque, ubi aliquid non respondet [46], non tanti putare auctorem, quanti aegrum, & experiri aliud atque aliud: sic tamen, ut in acutis morbis cito mutetur, quod nihil prodest; in longis, quos tempus, ut facit, sic etiam solvit, non statim condemnetur, si quid non statim profuit; minus vero removeatur, si quid paulum saltem juvat; quia profectus tempore expletur.

II. Protinus autem inter initia scire facile est, quis acutus morbus, quis longus sit: non iis solum [47], in quibus semper ita se habet; sed in iis quoque, in quibus variat. Nam ubi ne intermissionibus accessiones & dolores graves urgent [48], acutus morbus est: ubi lenti dolores, lentaeve febres sunt, & spatia inter accessiones porriguntur, acceduntque ea signa, quae in priore volumine exposita sunt, longum hunc futurum esse, manifestum est. Videndum etiam est, morbus an increscat, an consistat, an minuatur: quia quaedam remedia increscentibus morbis, plura inclinatis conveniunt; eaque, quae crescentibus [49] apta sunt, ubi acutus increscens urget, in remissionibus potius experienda sunt. Increscit autem morbus, dum graviores dolores, accessionesque veniunt; haeque & ante, quam proximae, revertuntur, & postea desinunt. Atque in longis quoque morbis, etiam tales notas non habentibus, scire licet, increscere, si somnus incertus est, si deterior concoctio, si foediores [50] dejectiones, si tardior sensus, si pigrior mens, si percurrit cor-

45. *Vindicaverint*] Hoc sensu, eademque fere in re Plinius dixit: *Durabat tamen antiquitas firma, magnasque confessae rei vindicabat reliquias* lib. 26. cap. 3. Fortasse tamen legendum est *venditaverint*, ut Lindenius edidit. Ego meo instituto utar, & veteres Codices temere non deseram. Porro Codices MSS. alii habent *vendicaverint*, ut Editiones pleraeque; alii *vendicarint*, ut Editio Aldina, vel *vindicarint*; Mediceus I. & aliquis alius *vindicaverint*. Nonnulli apud Constantinum malebant, *indicaverint*: quibus minime assentiendum.

46. *Respondet*] Al. *respondit*; Almeloveen. *respondet*; ut & Ruellii Edit. & Cod. Medic. I. habet.

47. *Solum*] Ita in Edit. Lindenii; in aliis Edd. & in MSS. Mediceis, *solis*.

48. *Accessiones & dolores graves urgent*] Ruellii Edit. *accessionum dolore gravi urgentur*; ut aliqui MSS. Codices habent.

49. *Crescentibus*] In Edd. antiquis, ut & in MSS. Mediceis, *decrescentibus*; sed perperam. In Edit. Lindenii, itemque in margine Constantinianae est *crescentibus*. Ego malim, *increscentibus*; quod Celsus hac voce constanter utatur: ceterum etiam *crescentibus* recte dicitur.

50. *Foediores*] Lindenius reponit *foetidiores*, ut habet in margine Constantinus. Sed in MSS. Medi-

corpus frigus aut calor, si id magis pallet. Ea vero, quae contraria his sunt, decedentis ejus notae sunt. Praeter haec, in acutis morbis serius aeger alendus est, nec nisi jam inclinatis; ut primo [51] dempta materia impetum frangat: in longis maturius, ut sustinere spatium affecturi [52] mali possit. Ac si quando is [53] non in toto corpore, sed in parte est; magis tamen ad rem pertinet, vim totius corporis moliri [54], quam proprie partes aegrae sanentur [55]. Multum etiam [56] interest, ab initio quis recte curatus sit, an perperam: quia curatio minus iis prodest, in quibus assidue frustra fuit. Si quis temere habitus, adhuc integris viribus vivit, admota curatione momento restituitur.

Sed cum ab iis coeperim, quae notas quasdam futurae adversae valetudinis exhibent, curationum quoque principium ab animadversione ejusdem temporis faciam. Igitur, si quid ex iis, quae proposita sunt, incidit, omnium optima sunt, quies & abstinentia; si quid bibendum, aqua; idque interdum uno die fieri satis est; interdum, si terrentia manent, biduo: proximeque abstinentiam sumendus est cibus exiguus, bibenda aqua; postero die etiam vinum; deinde invicem alternis diebus, modo aqua, modo vinum, donec omnis causae metus finiatur [57]. Per haec enim saepe instans gravis morbus discutitur. Plurimique falluntur, dum se primo die protinus sublaturos languorem, aut exercitatione, aut balneo,

Mediceis est *foediores*; ut alii legunt. Vox tamen *foedus* pro *foetido* alibi non facile invenietur, nisi conjuncta cum voce *odor*; ut cap. 20. hujus libri; lib. 2. cap. 8. lib. 4 cap. 20.

51. *Ut primo*] Ita in ceteris Editionibus; in Lindeniana, *ut inedia*. Cum prioribus faciunt Codices nostri MSS.

52. *Affecturi*] Editiones Aldin. & Henr. Steph. *adventuri*; ut Codices Medicei habent omnes, praeter primum.

53. *Ac si quando is &c.*] Haec mihi ex superioribus verbis, *maturius alendus est*, pendere videntur, eademque sententia continuari, ideoque sic interpungendum: *possit, ac si quando is non in toto corpore, sed in parte est, magis tamen &c.* Lindenius, pro *Ac*, legit *At*, ut malebat Constantinus. Fortasse, pro *is*, legendum *id*, ut referatur ad malum.

54. *Molliri*] Ita legunt, & recte, Constantinus & Lindenius, Codicibus pene omnibus suffragantibus. Mediceus I. habet, ut alii legunt, *molliri*.

55. *Quam proprie partes aegrae sanentur*] Haec verba mihi suspecta sunt, quod & constructio laboret, &, iis sublatis, sententia constet. Ceterum constructioni opem tulerit, qui addiderit particulam *ut* post *quam*: nisi legere malit, *partes aegras sanari*. Pro *proprie*, alii leg. *propriae*, ut est in Cod. Medic. I. qui & *partis* habet, pro *partes*, &, quo modo quidam legunt, *aegre*, pro *aegrae*. Constantinus, *per quam propriae &c.* Lindenius, *quam partis, cum per eam partes aegrae sanentur*.

56. *Multum etiam &c.*] Non facile intelligitur, quomodo haec cum antecedentibus cohaereant. Omnia plana erunt, si ad primum caput referantur, & caput alterum, non supra ab illis verbis *Protinus autem inter initia*, sed infra ab iis inchoetur, *Sed cum ab iis coeperim*. Totum autem hoc caput conflatum est ex monitis quibusdam inter se distinctis; atque haec illa sunt, quae Celsus de omnibus morbis se praefaturum, paulo ante dixit.

57. *Omnis causae metus finiatur*] Caesarius & Lindenius leg. *omnis causa metus finiatur*. Sed MSS. Codices habent *causae*, non *causa*. Ita cap. proximo, *causam metuentibus:* ubi tamen Cod. Mediceus I. *cum causa metuentibus*. Infra in Codd. Mediceis & antiquis Edd. legitur, *non quo .... sed quo &c.* Lindenius reposuit, *non quod*

neo, aut coacta dejectione, aut vomitu, aut sudationibus, aut vino sperant. Non quod non interdum id incidat, aut non decipiat [58]; sed quod saepius fallat, solaque abstinentia sine ullo periculo medeatur: cum praesertim etiam pro modo terroris moderari liceat; & si leviora indicia fuerint, satis sit a vino tantum abstinere, quod subtractum plus, quam si cibo quid dematur [59], adjuvat: si paulo graviora, facile fit [60] non aquam tantum bibere, sed etiam cibo carnem subtrahere; interdum panis quoque minus, quam pro consuetudine assumere, humidoque cibo esse contentum [61], & olere potissimum: satisque fit, tum ex toto a cibo, a vino, ab omni motu corporis abstinere, cum vehementes notae terruerunt. Neque dubium est, quin vix quisquam, qui non dissimulavit, sed per haec mature morbo occurrit, aegrotet.

III. Atque haec quidem sanis facienda sunt, tantum causam metuentibus. Sequitur vero curatio febrium, quod & in toto corpore, & vulgare maxime morbi genus est. Ex his una quotidiana, altera tertiana, altera quartana [62] est: interdum etiam longiore circuitu quaedam redeunt; sed id raro fit. In prioribus, & morbi sunt, & medicina. Et quartanae quidem simpliciores sunt. Incipiunt fere ab horrore; deinde calor erumpit; finitaque febre biduum integrum est: ita quarto die revertitur. Tertianarum vero duo genera sunt. Alterum eodem modo, quo quartana, & incipiens, & desinens; illo tantum interposito discrimine, quod unum diem praestat integrum, tertio redit. Alterum longe perniciosius, quod tertio quidem die revertitur, ex octo autem & quadraginta horis fere sex & triginta per accessionem occupat, interdum etiam vel minus, vel plus; neque ex toto in remissione desistit, sed tantum levius est. Id genus plerique medici ἡμιτριταῖον appellant. Quotidianae vero variae sunt, & multiplices. Aliae enim protinus a calore incipiunt, aliae a frigore, aliae ab horrore. Frigus voco, ubi extremae partes membrorum inalgescunt: horrorem, ubi totum cor-

quod .... sed quod &c. fortasse non sine aliquo Codicum testimonio. Constantinus autem in secundo membro legere malebat *quod*; in primo *quo* retinebat. Alibi tamen ipse quoque Lindenius & Constantinus leg. *non quo .... sed quo.*

58. *Aut non decipiat*] Tres hae voces fortasse tollendae sunt. Nam quae tandem est locutio ista? *Non quod non interdum id incidat, aut non decipiat; sed quod saepius fallat.* Nisi quis putat legendum, *aut omnino decipiat.* Constantinus ita restituendum putat: *aut non deinceps fiat.* In Codice Mediceo I. legitur, *aut non deciperet*; & omittitur *id* ante *incidat.*

59. *Quid dematur*] Ita cum Mediceis I. III. aliisque MSS. habet Aldina Editio: ceterae Editiones *aliquid dematur.*

60. *Facile fit*] Ita in MSS & Edd. plerisque omnibus. Egnatius & Lindenius leg. *satis fit.*

61. *Contentum*] Cod. Medic. I. *contentos.*

62. *Altera quartana*] Primum excipe, ceteri Codices Medicei habent, ut est in Edit. Ruellii, *tertia quartana*: infra vero, ut & vulgo legitur, *raro evenit*; ubi ego *raro fit* reposui ex primo. Deinde ex eodem Codice lego, *Et quartanae.* Al. *At quartanae*; Linden. *Ac quartanae.*

corpus intremit. Rurſus aliae ſic deſinunt, ut ex toto ſequatur integritas: aliae ſic, ut aliquantum quidem minuatur ex febre, nihilominus tamen quaedam reliquiae remaneant, donec altera acceſſio accedat: ac ſaepe aliae vix quidquam aut nihil remittant, ſed ita ut continuent [63]. Deinde, aliae fervorem ingentem habent, aliae tolerabilem: aliae quotidie pares ſunt, aliae impares; atque invicem altero die leniores, altero vehementiores: aliae tempore eodem poſtridie revertuntur, aliae vel ſerius vel celerius: aliae diem noctemque acceſſione & deceſſione implent, aliae minus, aliae plus: aliae, cum decedunt, ſudorem movent, aliae non movent; atque alias per ſudorem ad integritatem venitur, alias corpus tantum imbecillius redditur. Acceſſiones etiam, modo ſingulae ſingulis diebus fiunt, modo binae pluresve concurrunt: ex quo ſaepe evenit, ut quotidie plures acceſſiones remiſſionesque ſint; ſic tamen, ut unaquaeque alicui priori reſpondeat. Interdum vero acceſſiones quoque confunduntur, ſic, ut notari neque tempora earum, neque ſpatia poſſint. Neque verum eſt, quod dicitur a quibusdam, nullam febrem inordinatam eſſe, niſi aut ex vomica, aut ex inflammatione, aut ex ulcere: facilior enim ſemper curatio foret, ſi hoc verum eſſet. Sed quod [64] evidentes cauſae faciunt, facere etiam abditae poſſunt. Neque de re, ſed de verbo controverſiam movent, qui, cum aliter aliterque in eodem morbo febres accedunt, non easdem inordinate redire, ſed alias aliasque ſubinde oriri dicunt. Quod tamen ad curandi rationem nihil pertineret, etiamſi vere diceretur. Tempora quoque remiſſionum modo liberalia, modo vix ulla ſunt.

IV. Et febrium quidem ratio maxime talis eſt. Curationum vero diverſa genera ſunt, prout auctores aliquos [65] habent. Aſclepiades officium eſſe medici dicit, ut tuto, ut celeriter, ut jucunde curet. Id votum [66] eſt: ſed fere periculoſa eſſe nimia [67] & feſtinatio & voluptas ſolet. Qua vero moderatione utendum ſit, ut quantum fieri poteſt, omnia iſta contingant, prima ſemper habita ſalute, in ipſis partibus curationum conſiderandum erit. Et ante omnia quaeritur, primis diebus aeger qua ratione continendus ſit. Antiqui, medicamentis quibusdam datis,

63. *Remittant, ſed ita ut continuent*] Legendum opinor, *remittunt*, ceteraque tollenda, tanquam ex gloſſemate inſerta. Niſi cui forte, cum in Codice Medic. I. ſit *remitant, ſed continuent*, non diſplicet *remittunt, ſed continuant*. Palavicinus *ita ut* addit in allato Codice, & mutat *ſed* in *ſe*, ut ita legatur: *remittant ſe; ita ut continuent*. Lindenius edidit, *remittunt, ſed ita, ut coepere, continuant*.

64. *Sed quod*] Linden. *Nam quod*.

65. *Aliquos*] Alii cum Aldo leg. *aliqui*; contra quos ſtant Editiones vetuſtiores & Codices Medicei.

66. *Votum*] Egnatius & alii quidem leg *notum*; ſed minus recte; quamvis non deſint depravati Codices, qui iis ſuffragentur.

67. *Nimia*] Plerique leg. *nimium*.

datis, concoctionem moliebantur; eo quod cruditatem maxime horrebant: deinde eam materiam, quae laedere videbatur, ducendo saepius alvum subtrahebant. Asclepiades medicamenta sustulit; alvum non toties, sed fere tamen in omni morbo, subduxit [68]; febre vero ipsa praecipue se ad remedium [69] uti professus est. Convellendas enim [70] vires aegri putavit, luce, vigilia, siti ingenti, sic, ut ne os quidem primis diebus elui sineret. Quo magis falluntur, qui per omnia jucundam ejus disciplinam esse concipiunt. Is enim [71] ulterioribus quidem diebus cubantis etiam luxuriae subscripsit; primis vero tortoris vicem exhibuit. Ego autem, medicamentorum dari potiones, & alvum duci non nisi raro debere, concedo: & id non ideo tamen [72] agendum, ut aegri vires convellantur, existimo; quoniam ex imbecillitate summum periculum est. Minui ergo tantum materiam superantem oportet, quae naturaliter digeritur [73], ubi nihil novi accedit. Itaque abstinendus a cibo primis diebus est, in luce [74] habendus aeger, nisi infirmus, interdiu est, quoniam corpus ista quoque digerit; isque cubare quam maximo conclavi debet. Quod ad sitim vero somnumque pertinet, moderandum est, ut interdiu vigilet, noctu, si fieri potest [75], conquiescat: ac neque potet, neque nimium siti crucietur. Os etiam ejus elui potest, ubi & siccum est, & ipsi foetet; quamvis id tempus aptum potioni non est. Commodeque Erasistratus dixit, saepe, interiore parte humorem non requirente, os & fauces requirere; neque ad rem, male haberi aegrum, pertinere. Ac primo quidem sic tenendus est. Optimum vero medicamentum est, opportune cibus datus: qui quando primum dari debeat, quaeritur. Plerique ex antiquis tarde dabant, saepe quinto die, saepe sexto: & id fortasse vel in Asia, vel in Aegypto, coeli ratio patitur. Asclepiades, ubi aegrum triduo per omnia fatigaverat, quarto die cibo destinabat [76]. At Themison nuper, non quando coepisset febris, sed quan-

68. *Subduxit*] In Codice quoque Medic. I. est *subduxit*; sed *sub* expungitur. Itaque *duxit* fortasse legendum est ex more loquendi Celsiano. Significatur enim proprie alvi ductio, de qua lib. 2. cap. 12. sect. 2. ubi etiam de hac Asclepiadis consuetudine mentio fit.

69. *Ad remedium*] *Ejus* addunt alii Aldinam Editionem secuti; quae vox in MSS. quoque reperitur, sed minime necessaria est. Sic infra his verbis: *Optimum vero medicamentum*; in Codice Medic. I. non bene additur *ejus*.

70. *Enim*] Linden. *etiam*.

71. *Is enim*] In Edit. Aldina, & in MSS. plerisque, *Et is enim*; in Lindeniana, *Etenim*; in aliis quibusdam, ut in Cod. Medic. I. *His enim*.

72. *Et id non ideo tamen*] In Cod. Medic. I. *non ideo tamen id*.

73. *Digeritur*] Ita lib. 2. cap. 14. *ejus est quam plurimum materiae digeri*. Alii leg. *detrahatur*, ut in MSS. omnibus inveni, praeterquam in Medic. I. & Vatic. VI.

74. *Primis diebus est, in luce &c.*] Lege, *primis diebus, & in luce*. Lindenius sic mutavit: *primis diebus est, & in luce habendus aeger (nisi infirmus) interdiu, quoniam &c.*

75. *Si fieri potest*] Quidam omittunt *fieri*.

76. *Quarto die cibo destinabat*] Scilicet aegrum. Hanc

quando desisset, aut certe levata esset, considerabat; & ab illo tempore exspectato die tertio, si non accesserat febris, statim: si accesserat, ubi ea vel desierat, vel, si assidue inhaerebat, certe si se inclinaverat 77, cibum dabat. Nihil autem horum utique perpetuum est. Nam potest primo die primus cibus dandus esse, potest secundo, potest tertio, potest non nisi quarto, aut quinto; potest post unam accessionem, potest post duas, potest post plures. Refert enim, qualis morbus sit, quale corpus, quale coelum, quae aetas, quod tempus anni: minimeque, in rebus multum inter se differentibus 78, perpetuum esse praeceptum temporis potest. In morbo, qui plus virium aufert, celerius cibus dandus est: itemque eo coelo, quod magis digerit 79. Ob quam causam in Africa nullo die aeger abstineri recte videtur. Maturius etiam puero, quam juveni; aestate, quam hieme, dari debet. Vnum illud est, quod semper, quod ubique 80 servandum est, ut aegri vires subinde assidens medicus inspiciat, & quamdiu supererunt, abstinentia pugnet; si imbecillitatem vereri coeperit, cibo subveniat. Id enim ejus officium est, ut aegrum, neque supervacua materia oneret, neque imbecillitatem fame prodat 81. Idque apud Erasistratum quoque invenio: qui, quamvis parum docuit, quando venter, quando corpus ipsum exinaniretur, dicendo tamen, haec esse videnda, & tum cibum dandum, cum corpori deberetur, satis ostendit, dum vires superessent, dari non oportere; ne deficerent, consulen-

Hanc lectionem MSS. omnes confirmant. Constantinus mallet, *quartum diem cibo destinabat*; & ita legit Lindenius; sed Operarum errore habet *die*, pro *diem*; quod mendum Almeloveenius sustulit.

77. *Certe si se inclinaverat*] Alii leg. *si certe se inclinaverat*. Ego sic reposui ex Cod. Medic. vetustiori; sed legendum, *certe sese inclinaverat*. Pendet enim hoc incisum ab antecedenti particula *ubi*.

78. *Inter se differentibus*] Quidam cum Egnatio addunt, *quod intermittendum non est*; scilicet ex adnotatione.

79. *Quod magis digerit*] Ita ex conjectura Constantini. Alii omnes, *quo magis digerit*; quod ferendum non est. Coelum enim est, quod aegrum digerit. Ita supra: *corpus ista quoque* (lux) *digerit*.

80. *Unum illud est, quod semper, quod ubique*] *Unum illud est semper quod ubique*, legitur in Editionibus vetustissimis, & in MSS. Mediceis reliquis. Ego sic restitui ex primo. Egnatius leg. *Unum illud est, quod semper ubique*, alii cum Caesario, *Unum illud & semper & ubique*.

81. *Imbecillitatem fame prodat*] Id est, hominem imbecillum fame perdat. Ita habent Codex Mediceus I. atque Editiones vetustissimae 1478. 1493. 1497. & Juntina quoque. Caesarius aliique reponunt *perdat*: Egnatius & Stephanus leg. *imbecillitatem fami prodat*; eadem loquendi forma, qua Sallustius de B. J. dixit: *antequam arcem proderent hostibus*. Sed neque prior lectio, neque aliae placent; atque *imbecillitatem* vix ferri potest, quia accusativus verbi *prodat* & verbi *oneret* unus idemque est, id est, *aegrum*. In Mediceo III. & quibusdam aliis Codicibus est: *imbecillitate fami prodat*. Fortasse legendum: *imbecillitati fame prodat*; quod omnem difficultatem tollit. Alii vocem *imbecillitatem* ejiciendam, & *fame perdat*, vel *fami prodat* legendum putabunt; alii contra, *fame* explodentes, *imbecillitate perdat*, vel *imbecillitati prodat*; alii aliter. Sed conjecturae sunt, ex quibus nihil certi erui potest. Conjectura item est, ut opinor, & *imbecillum* apud Constantinum in libri margine, & *imbecilliorem fame perdat* in Editione Lindenii.

lendum esse. Ex his autem intelligi potest, ab uno medico multos non posse curari: eumque, si artifex est, idoneum esse, qui non multum ab aegro recedit. Sed qui quaestui serviunt, quoniam is major ex populo est, libenter amplectuntur ea praecepta, quae sedulitatem non exigunt; ut in hac ipsa re. Facile est enim dies vel accessiones numerare iis quoque, qui aegrum raro vident: ille assideat necesse est, qui, quod solum opus est, visurus est, quando nimis imbecillus futurus sit, nisi cibum acceperit. In pluribus tamen ad initium cibi dies quartus aptissimus esse consuevit.

Est autem alia etiam de diebus ipsis dubitatio; quoniam antiqui potissimum impares sequebantur, eosque, tamquam tunc de aegris judicaretur, κρισίμους nominabant. Hi erant dies tertius, quintus, septimus, nonus, undecimus, quartusdecimus, unus & vicesimus; ita ut summa potentia septimo, deinde quartodecimo, deinde uni & vicesimo daretur. Igitur sic aegros nutriebant, ut dierum imparium accessiones exspectarent; deinde postea cibum, quasi levioribus accessionibus instantibus, darent: adeo ut Hippocrates [82], si alio die febris desisset, recidivam timere sit solitus. Id Asclepiades jure ut vanum repudiavit; neque in ullo die [83], quia par imparve esset, iis [84] vel majus vel minus periculum esse dixit. Interdum enim pejores dies pares fiunt; & opportunius post eorum [85] accessiones cibus datur. Nonnumquam etiam in ipso morbo dierum ratio mutatur; fitque gravior, qui remissior esse consueverat. Atque ipse quartusdecimus par est, in quo esse magnam vim antiqui fatebantur. Qui cum octavum primi naturam habere contenderent, ut ab eo secundus septenarius [86] inciperet, ipsi sibi repugnabant, non octavum, neque decimum, neque duodecimum diem sumendo, quasi potentiorem: plus enim tribuebant nono, & undecimo. Quod cum fecissent sine ulla probabili ratione, ab undecimo, non ad tertiumdecimum, sed ad quartumdecimum transibant. Est etiam apud Hippocratem, ei, quem septimus dies liberaturus sit, quartum esse gravissi-

82. *Adeo ut Hippocrates*] Haec usque ad finem periodi ex margine addita videntur, & ex adnotatione orta. Neque enim cum antecedentibus cohaerent. Qui haec verba retinere vult, transferet ante periodum superiorem. *Hi erant dies tertius &c.*

83. *Neque in ullo die*] Codex Medic. I. *atque in nullo die.*

84. *Iis*] Linden. *aegris.*

85. *Eorum*] Dierum parium, ut recte explicat Morgagnus; qui neque *eorum* cum Plantino, Stephano, & Rousseo, neque cum Lindenio *febrium* legi posse docet. Ex quo etiam apparet, verba antecedentia perperam sic legi in Editione Stephani: *pejores dies impares fiunt.*

86. *Septenarius*] In MSS. Mediceis, & in Editionibus ceteris additur vox substantiva *numerus*; sed melius subauditur, ut in Edit. Lindenii; quam sequor. Sic *versus* subauditur in verbis illis Ciceronis lib. 1. Tuscul. cap. 44. *cum tam bonos septenarios fundat ad tibiam.*

vissimum. Ita, illo quoque auctore, in die pari & gravior febris esse potest, & certa futuri nota. Atque idem alio loco quartum quemque diem, ut in utrumque efficacissimum apprehendit; id est, quartum, septimum, undecimum, quartumdecimum, decimumseptimum [87]. In quo & ab imparis ad paris rationem transit, & ne hoc [88] quidem propositum conservavit; cum a septimo die undecimus, non quartus, sed quintus sit. Adeo apparet, quacumque ratione ad numerum respexerimus [89], nihil rationis, sub illo quidem auctore, reperiri. Verum in his quidem antiquos tunc celebres admodum Pythagorici numeri fefellerunt: cum hic quoque medicus non numerare dies debeat, sed ipsas accessiones intueri; & ex his conjectare, quando dandus cibus sit. Illud autem magis ad rem pertinet, scire, tum [90] oporteat dari, cum jam bene venae conquieverunt, an etiamnum manentibus reliquiis febris. Antiqui enim quam integerrimis corporibus alimentum offerebant: Asclepiades, inclinata quidem febre, sed adhuc [91] tamen inhaerente. In quo vanam rationem secutus est: non quod non sit interdum maturius cibus dandus, si mature timetur altera accessio; sed quod scilicet quam sanissimo [92] dari debeat: minus enim corrumpitur, quod integro corpori infertur. Neque tamen verum est [93], quod Themisoni videbatur, si duabus horis integer futurus esset aeger, satius esse tum dare; ut ab integro corpore potissimum diduceretur. Nam si diduci tam celeriter posset, id esset optimum: sed cum hoc breve tempus non praestet, satius est, principia cibi a decedente febre, quam reliquias ab incipiente excipi. Ita, si longius tempus secundum [94] est, quam integerrimo dandus est; si breve, etiam antequam ex toto integer fiat. Quo loco vero integritas est, eodem est remissio, quae maxima [95] in febre continua potest esse. Atque

87. *Quartumdecimum, decimumseptimum*] Haec desunt in Codice Medic. I. Verba autem proxima in illo ita leguntur: *in quo & ab imparis & paris rationem.* Itaque, pro *impari*, ut alii legunt, ego reposui *imparis.* Lindenius omittit particulam *et*, quae est ante *ab*.

88. *Transit, & ne hoc*] Linden. *transit. Et ne in hoc.*

89. *Respexerimus*] Ita Lindenius. Al. *respeximus*, ut & in MSS. inveni.

90. *Tum*] Egnatius leg. *num*; alii cum Caesario, *tum ne*; Lindenius, *cibum ne:* sed infra omnes, *aut etiamnum.* Codices Medicei habent *tum:* deinde alii *aut etiamnum*; primus, quem ego secutus sum, *an etiamnum.*

91. *Adhuc*] Cod. Med. *etiam nunc.*

92. *Quam sanissimo*] Sano, quam maxime esse potest. Ita paulo ante: *quam integerrimis corporibus alimentum offerebant.* Lindenius leg. *non nisi quam sanissimo*; quod minus probandum videtur, neque ego in ullo MS. Codice inveni.

93. *Verum est*] *Vanum est* habet Egnatius; sed perperam.

94. *Tempus secundum*] Integritatis tempus intelligit. Hunc locum ex Editionibus antiquis, & ex suo Codice, quocum Medicei quoque Codd. consentiunt, restituit Morgagnus; cum Lindenius edidisset, *tempus secuturum*; & postea, ut mendose habent Junta & Caesarius, *si etiam breve*, pro *si breve, etiam.*

95. *Quae maxima*] Sic reposui ex Editione prima. Editiones aliae habent *quae maxime*, ut

 est

que hoc [96] quoque quaeritur, utrum tot horae exſpectandae ſint, quot febrem habuerunt; an ſatis ſit, primam partem earum praeteriri, ut aegris jucundius inſidat, quibus interdum non vacat [97]. Tutiſſimum eſt autem, ante totius acceſſionis tempus praeterire: quamvis, ubi longa febris fuit, poteſt indulgeri aegro maturius, dum tamen ante minimum pars dimidia praetereatur. Idque non in ea ſola febre, de qua proxime dictum eſt, ſed in omnibus ita ſervandum eſt.

V. Haec magis per omnia genera febrium perpetua ſunt: nunc ad ſingulas earum ſpecies deſcendam. Igitur ſi ſemel tantum acceſſit, deinde deſiit, eaque vel ex inguine, vel ex laſſitudine, vel ex aeſtu, aliave ſimili re fuit, ſic, ut interior nulla cauſa metum fecerit, poſtero die, cum tempus acceſſionis ita transiit, ut nihil moverit [98], cibus dari poteſt. At ſi ex alto calor venit, & gravitas vel capitis vel praecordiorum ſecuta eſt, neque apparet, quid corpus confuderit; quamvis unam acceſſionem ſecuta integritas eſt; tamen, quia tertiana timeri poteſt, exſpectandus eſt dies tertius: & ubi acceſſionis tempus praeteriit, cibus dandus eſt, ſed exiguus; quia quartana quoque timeri poteſt: & [99] die quarto demum, ſi corpus integrum eſt, eo cum fiducia utendum. Si vero poſtero, tertiove, aut quarto die ſecuta febris eſt; ſcire licet, morbum eſſe. Sed tertianarum, quartanarumque, quarum & certus circuitus eſt, & finis integer [1], & liberaliter quieta tempora ſunt, expeditior ratio eſt: de quibus ſuo loco dicam. Nunc vero eas explicabo, quae quotidie urgent. Igitur tertio quoque die cibus aegro commodiſſime datur: ut alter febrem minuat, alter viribus ſubveniat. Sed is dari debet, ſi quotidiana febris eſt, quae ex toto deſinat, ſimul atque corpus integrum factum eſt: ſi quamvis non acceſſiones, febres tamen junguntur, & quotidie quidem increſcunt, ſed ſine integritate tamen remittunt, cum corpus ita ſe habet, ut major remiſſio non exſpectetur: ſi al-

eſt in Codice Mediceo primo; Aldina *ſi qua maxime*, ut in aliis Codicibus; Conſtantiniana in margine *quanta maxime*.

96. *Atque hoc*] Alii leg. *Atque hic*; al. *At hic*; Linden. *At hoc*. Ego ſic repoſui ex Cod. Mediceo vetuſtiore.

97. *Ut aegris jucundius inſidat, quibus interdum non vacat*] *Mitius corpori inſidere* ſimiliter dixit, sciam qua futura ſit, lib. 5. cap. 26. ſect. 23. Conſtantinus, pro *inſidat*, *accidat* legendum putat. Sed eamdem fere loquendi formam adhibuit Horatius lib. 2. Satyr. 2.

nam variae res
Ut noceant homini, credas, memor illius eſcae,
Quae ſimplex olim tibi ſederit.

In Codice Mediceo I. ita legitur: *quod aegriys iucundius inſidit, ſi interdum non vacat.*

98. *Moverit*] Ita ex Aldina aliisque Editionibus. Alii leg. *moveret*, quemadmodum & Codex Mediceus I. habet.

99. *Et*] Linden. *At*.

1. *Circuitus eſt, & finis integer*] Poſt *integer* alii addunt *eſt*, quod quia Codex Mediceus I. non habet, ego omittere malui. Lindenius leg. *circuitus, & finis integer*. Deinde, pro *& liberaliter*, ut eſt in Cod. Medic. I. & in Edit. Lindeniana, alii perperam leg. *& quia liberaliter*.

altero die gravior, altero levior accessio est, post graviorem. Fere vero graviorem accessionem levior nox sequitur: quo fit, ut graviorem accessionem nox [2] quoque tristior antecedat. At si continuatur febris, neque levior umquam fit, & dari cibum necesse est, quando dari debeat, magna dissensio est. Quidam, quia fere remissius matutinum tempus aegris est, tum putant dandum. Quod si respondet, non quia mane est, sed quia remissio est aegris [3], dari debet. Si vero ne tunc quidem ulla requies aegris est, hoc ipso [4] pejus id tempus est, quod cum sua natura melius esse debeat, morbi vitio non est: simulque insequitur tempus meridianum, a quo cum omnis aeger fere pejor fiat, timeri potest, ne ille magis etiam, quam ex consuetudine, urgeatur. Igitur alii vespere tali aegro cibum dant. Sed cum eo tempore fere pessimi sint, qui aegrotant, verendum est, ne, si quid tunc moverimus, fiat aliquid asperius. Ob haec ad mediam noctem decurro [5]; id est, finito jam gravissimo tempore, eodemque longissime distante: secuturis vero antelucanis horis, quibus omnes fere maxime dormiunt; deinde matutino tempore, quod natura sua levissimum est. Si vero febres vagae sunt, quia verendum est, ne cibum statim subsequantur, quandocumque quis ex accessione levatus est, tunc [6] debet assumere. At si plures accessiones eodem die veniunt, considerare oportet, pares ne per omnia sint, quod vix fieri potest, an impares. Si per omnia pares sunt, post eam potius accessionem cibus dari debet, quae non inter meridiem & vesperem desinit: si impares sunt, considerandum est, quo distent. Nam si altera gravior, altera levior est, post graviorem dari debet: si altera longior, altera brevior, post longiorem: si altera gravior, altera longior est, considerandum est, utra magis affligat, illa vi, an haec tempore, & post eam dandus est. Sed plane plurimum interest, quantae qua-

2. *Nox*] In Cod. Medic. I. deest vox haec; itemque duae voces, *altero levior*, quae supra habentur.

3. *Remissio est aegris*] Ita reposuit Caesarius, quem Lindenius aliique plures secuti sunt. In Editionibus antiquioribus & in Codicibus MSS. legitur, *remissior est aeger*. Ego hactenus Caesario assentior, ut *remissio est* Celsum scripsisse existimem; sed vocem *aeger* ab Interpretibus additam fuisse suspicor, cum Codices mendose haberent, *remissior est*.

4. *Hoc ipso* &c.] Hac ipsa de causa; scilicet quia ne tunc quidem ulla requies aegris est. Ita habent MSS. Codices & antiquae Editiones. Lindenius leg. *quia hoc ipso:* qua particula tota periodi hujus constructio, atque adeo sententia ipsa turbatur.

5. *Ob haec ad mediam noctem decurro* &c.] Periodum hanc Morgagnus ex MS. Codice multisque antiquis Editionibus restituit, cum Lindenius perperam ita immutasset: *Ob haec alii differunt ad mediam noctem, decurso jam gravissimo tempore, eodemque longissime distante. Securius vero datur antelucanis horis* &c. Cum libris, quos Morgagnus adhibuit, tum Editiones ann. 1478. 1493. tum omnes nostri MSS. Codices consentiunt; nisi quod horum plerique mendose habent *id* pro *id est*, & *secuturi* pro *secuturis*.

6. *Tunc*] Aldina Editio, & Codices Medicei omnes, praeter primum, habent *hunc*.

qualesque inter eas remiſſiones ſint. Nam ſi poſt alteram febrem motio manet, poſt alteram integrum corpus eſt, integro corpore, cibo tempus aptius eſt: ſi ſemper febricula manet, ſed alterum tamen longius tempus remiſſionis eſt, id potius eligendum eſt; adeo ut, ubi acceſſiones continuantur, protinus, inclinata priore, dandus cibus ſit. Etenim perpetuum eſt, ad quod omne conſilium dirigi poteſt; cibum quam maxime ſemper ab acceſſione futura reducere; &, hoc ſalvo, dare quam integerrimo corpore. Quod non inter duas tantum, ſed etiam inter plures acceſſiones ſervabitur. Sed cum ſit aptiſſimum, tertio quoque die cibum dare; tamen, ſi corpus infirmum eſt, quotidie dandus eſt; multoque magis, ſi continentes febres ſine remiſſione ſunt, quanto magis [7] corpus affligunt; aut ſi duae pluresve acceſſiones eodem die veniunt. Quae res efficit, ut & a primo die protinus cibus dari quotidie debeat, ſi protinus venae conciderunt; & ſaepius eodem die, ſi inter plures acceſſiones ſubinde vis corpori deeſt. Illud tamen in his ſervandum eſt, ut poſt eas febres minus cibi detur, poſt quas, ſi per corpus liceret, omnino non daretur. Cum vero febris inſtet, incipiat, augeatur, conſiſtat, decedat, deinde in deceſſione conſiſtat, aut finiatur; ſcire licet, optimum cibo tempus eſſe febre finita; deinde, cum deceſſio ejus conſiſtit; tertium, ſi neceſſe eſt, quandocumque decedit; cetera omnia periculoſa eſſe. Si tamen propter infirmitatem neceſſitas urget, ſatius eſſe, conſiſtente jam incremento febris, aliquid offerre, quam increſcente; ſatius eſſe, inſtante, quam incipiente: cum eo tamen, ut nullo tempore is, qui deficit, non ſit ſuſtinendus. Neque hercule ſatis eſt, ipſas tantum febres medicum intueri, ſed etiam totius corporis habitum, & ad eum dirigere curationem; ſeu ſuperſunt vires, ſeu deſunt, ſeu quidam alii affectus interveniunt [8]. Cum vero ſemper aegros ſecuros agere conveniat, ut corpore tantum, non etiam animo laborent: tum praecipue, ubi cibum ſumpſerunt. Itaque, ſi qua ſunt, quae exaſperatura eorum animos ſunt, optimum eſt, ea, dum aegrotant, eorum notitiae [9] ſubtrahere: ſi id [10] fieri non poteſt, ſuſtinere tamen poſt cibum usque ſomni tempus [11], & cum experrecti ſunt, tum exponere.

VI.

7. *Quanto magis*] Lindenius leg. *quantoque magis*; atque ita Palavicini manu ſcriptum eſt in Codice Mediceo I.

8. *Quidam alii affectus interveniunt*] Infra cap. 18. *Superſunt vero alii corporis affectus, qui huic* (id eſt, febri) *superveniunt.* Ita ego repoſui ex Codice Mediceo I. Alii omnes leg. *quidam mali affectus interveniunt.*

9. *Ea, dum aegrotant, eorum notitiae* &c.] Alii leg. *eadem aegrotantium notitiae* &c.

10. *Si id*] Vox *id* in Codice Mediceo I. expungitur.

11. *Poſt cibum usque ſomni tempus*] Conſtantinus in libri margine habet *ad usque*. Sed nihil

VI. Sed de cibo quidem facilior cum aegris ratio eſt; quorum [12] ſaepe ſtomachus hunc reſpuit, etiamſi mens concupiſcit: de potione vero ingens pugna eſt; eoque magis, quo major febris eſt. Haec enim ſitim accendit, & tum maxime aquam exigit, cum illa periculoſiſſima eſt. Sed docendus aeger eſt, ubi febris quieverit [13], protinus ſitim quoque quieturam; longioremque acceſſionem fore, ſi quod ei datum fuerit alimentum: ita celerius eum deſinere ſitire, qui non bibit. Neceſſe eſt tamen, quanto facilius etiam ſani famem, quam ſitim ſuſtinent, tanto magis aegris in potione, quam in cibo indulgere. Sed primo quidem die nullus humor dari debet; niſi ſubito ſic venae conciderunt, ut cibus quoque dari debeat: ſecundo vero, ceteriſque etiam, quibus cibus non dabitur, tamen, ſi magna ſitis urgebit, potio dari poteſt. Ac ne illud quidem, ab Heraclide Tarentino dictum, ratione caret: ubi aut bilis aegrum, aut cruditas male habet, expedire quoque per modicas [14] potiones miſceri novam materiam corruptae. Illud videndum eſt, ut qualia tempora cibo leguntur, talia potioni quoque, ubi ſine illo datur, deligantur; aut cum aegrum dormire cupiemus [15]; quod fere ſitis prohibet. Satis autem convenit, cum omnibus febricitantibus nimis humor alienus ſit, tum praecipue eſſe foeminis, quae ex partu in febres inciderunt.

Sed cum tempora cibo potionique febris & remiſſionis ratio det, non eſt expeditiſſimum ſcire, quando aeger febricitet, quando melior ſit, quando deficiat; ſine quibus diſpenſari illa non poſſunt. Venis enim maxime credimus, fallaciſſimae rei; quia ſaepe iſtae leniores [16] celerioresve

hil eſt opus particula *ad*, cum Celſus praepoſitionem *usque* eodem modo alibi uſurpet. Lindenius leg. *poſt cibum*, *poſtque ſomni tempus*; veritus, opinor, ne, ſi *usque* retinuiſſet, ſomni tempus excluderetur. Verumtamen illud quoque comprehendi, ſatis declarat Celſus hiſce verbis, *& cum experrecti ſunt, tum exponere.* Ita lib. 8. cap. 4. *vulnus deligare, & quotidie reſolvere, ſimiliterque curare usque ad diem quintum:* id eſt usque ad diei quinti finem. Sequitur enim, *A ſexto die etiam vapore aquae calidae per ſpongiam fovere* &c.

12. *Sed de cibo quidem facilior .... quorum* &c.] Ita ex Cod. Medic. I. Alii leg. *Sed de cibo facilior quidem .... quorum* &c. Linden. *Sed de cibo facilior quidem .... quoniam* &c.

13. *Quieverit*] Al. *conquieverit.*

14. *Modicas*] Al. *medicas*: ſed perperam.

15. *Aut cum aegrum dormire cupiemus*] Ubi potio ſine cibo datur, vel tale ei tempus deligendum eſt, quale cibo deligitur; vel tempus illud, quo aegrum dormire cupiemus. Ita fortaſſe ſenſus expediendus eſt. Niſi potius Morgagno ſit accedendum, qui vel *ut* pro *aut* reponendum, vel his & proximis quatuor vocibus ante hanc periodum translatis, ſententiam ſic reſtituendam putat: *ubi aut bilis aegrum, aut cruditas male habet, expedire quoque per modicas potiones miſceri novam materiam corruptae, aut cum aegrum dormire cupiemus; quod fere ſitis prohibet. Illud videndum eſt* &c. Lindenius tollit *aut*, Conſtantinum, opinor, ſecutus, cui particula haec viſa eſt ſententiae officere.

16. *Leniores*] Lindenius leg. *lentiores*, ut eſt in margine Edit. Conſtantinianae. Sed cum omnes Codices habeant *leniores*, mutandum non puto. Similiter Juſtinus lib. 44. cap. 3. lenes amnium curſus torrentibus rapidisque opponit: &

resve sunt, & aetate, & sexu, & corporum natura: & plerumque satis sano corpore, si stomachus infirmus est, nonnumquam etiam incipiente febre, subeunt & quiescunt; ut imbecillus is videri possit, cui facile laturo gravis instat accessio. Contra saepe eas concitat & resolvit sol, & balneum [17], & exercitatio, & metus, & ira, & quilibet alius animi affectus: adeo ut, cum primum medicus venit, solicitudo aegri dubitantis, quomodo illi se habere videatur, eas moveat. Ob quam causam, periti medici est, non protinus ut venit, apprehendere manu brachium: sed primum residere hilari vultu, percunctarique, quemadmodum se habeat; & si quis ejus metus est, eum probabili sermone lenire; tum deinde ejus corpori [18] manum admovere. Quas venas autem conspectus medici movet, quam facile mille res turbant! Altera res est, cui credimus, calor, aeque fallax: nam hic quoque excitatur aestu, labore, somno, metu, solicitudine. Igitur [19] intueri quidem etiam ista oportet; sed his non omnia credere. Ac protinus quidem scire [20], non febricitare eum, cujus venae naturaliter ordinatae sunt, teporque talis est, qualis esse sanis solet: non protinus autem sub calore motuque febrem esse concipere [21]; sed ita, si summa quoque arida inaequaliter cutis est; si calor & in fronte est, & ex imis [22] praecordiis oritur; si spiritus ex naribus cum fervore prorumpit; si color, aut rubore, aut pallore novo mutatus est; si oculi graves, & aut persicci, aut subhumidi sunt; si sudor cum fit [23], inaequalis est; si venae non aequis intervallis moventur. Ob quam causam medicus neque in tenebris, ne-

& Caesar lib. 1. de B. G. cap. 12. dixit: *Flumen est Arar, quod per fines Aeduorum & Sequanorum in Rhodanum influit, incredibili lenitate, ita ut oculis, in utram partem fluat, judicari non possit.*

17. *Concitat & resolvit sol, & balneum*] *Resolvit* idem est atque explicat, id est, promptas ad motum atque expeditas reddit. Cohaeret enim sensu verbum hoc cum verbo *concitat*; utrumque autem opponitur duobus praecedentibus *subeunt & quiescunt*. Locus tamen suspicione non caret, quippe in Codice Mediceo I. ita legitur: *concitare solet balneum*. Fortasse corrigendum, *concitat & sol. & balneum*. Fieri enim potest, ut *concitat* & in *concitare* ab aliquo mutatum sit, qui existimaverit *solet*, quod pro *sol et* scriptum esset, tertiam esse personam indicativi verbi *soleo*. Porro cum haec varietas in Codice aliquo descripta fuisset, qui haberet *concitat & sol, & balneum*, posito *re* supra postremam literam verbi *concitat*, *solet* supra *sol et*, primum *resolet* ortum est, deinde *resolvit*, quod in ceteris Mediceis Codicibus legitur.

18. *Corpori*] Lindenius leg. *carpo*, ut est in margine Editionis Constantinianae. Constantinus vero explanationis gratia vocem illam addiderat, ut Morgagnus monet.

19. *Igitur*] Haec particula omittitur in Codice Mediceo I.

20. *Scire*] In Codice Mediceo I. legitur *scire est*.

21. *Febrem esse concipere*] Ita ex Codice Mediceo I. & Morgagni conjectura. Alii leg. *febrem sese concipere*. Supra vero Lindenius, *nec protinus etiam sub calore motuque*, pro *non protinus autem* &c.

22. *Ex imis*] Alii *intimis*; alii *ex intimis*.

23. *Sudor cum fit*] Mediceus I. aliique MSS. Codices & Editio I. *sudor cum fit*. Infra, pro *aequis intervallis*, Codex Mediceus I. *equalibus intervallis*.

neque a capite aegri debet residere; sed illustri loco adversus eum, ut omnes notas, ex vultu quoque cubantis perspiciat [24]. Vbi vero febris fuit, atque decrevit, exspectare [25] oportet, num tempora, partesve corporis aliae paulum madescant, quae sudorem esse testentur: ac si qua nota est [26], tunc demum dare potui calidam aquam; cujus salubris effectus est, si sudorem per omnia membra diffundit. Hujus autem rei causa, continere aeger sub veste satis multa manus debet; eademque crura, pedesque contegere: qua mole plerique aegros in ipso febris impetu, potissimeque [27] ubi ardens ea est, male habent. Si sudare corpus coepit, linteum tepefacere oportet, paulatimque singula membra detergere. At ubi sudor omnis finitus est, aut si is non venit, ubi quam maxime potuit, idoneus esse cibo aeger videtur [28], sub veste leniter ungendus est, tum detergendus, deinde ei cibus dandus. Is autem [29] febricitantibus humidus est aptissimus, aut humori certe quam proximus: utique ex materia quam levissima, maximeque sorbitio; eaque, si magnae febres fuerint [30], quam tenuissima esse debet. Mel quoque despumatum huic recte adjicitur, quo corpus magis nutriatur: sed id, si stomachum offendit, supervacuum est; sicut ipsa quoque sorbitio. Dari vero in vicem ejus potest, vel intrita ex aqua calida, vel alica elota; si firmus est stomachus, & compressa alvus, ex aqua mulsa; si vel ille languet, vel haec profluit, ex posca. Et primo quidem cibo id satis est [31]. Secundo vero aliquid adjici potest, ex eodem tamen genere materiae, vel olus, vel conchylium, vel pomum.
Et

24. *Perspiciat*] In Codice Mediceo I. in Editione Ruelliana, & in margine Constantinianae legitur *percipiat:* in quibusdam aliis Codicibus *prospiciat.*

25. *Exspectare*] Ita in Codice Mediceo I. in Editione Stephani, & in margine Constantinianae, vel *expectare* In Editione Lindeniana *spectare:* & fortasse rectius. Alii leg. *expectari.*

26. *At si qua nota est*] Lindenius leg. *ac si qua ejus nota est.* Sed vox *ejus* abest ab omnibus MSS.

27. *Qua mole plerique aegros in ipso febris impetu, potissimeque* &c.] Ita ex Lindenio; nisi quod ego *febris impetu* reposui pro *impetu febris.* Fortasse etiam non *potissimeque*, sed *maximeque*, vel *praecipueque*, quorum utrumque Celsianum est, legendum. Editiones antiquae & Codices MSS. ita habent; *qua male plerique aegros in ipso impetu febris*, (Codex Mediceus I. *febris impetu*) *pessimeque ubi ardens ea est*, (Codices plerique Vaticani, & Medicei omnes, praeter primum *ardens est*) *male habent.* Pantinus autem, & hunc secutus Constantinus corrigendum putabant; *qua male plerique aegros in ipso impetu febris, pessimeque ubi ardens ea est, habent.*

28. *Vbi quam maxime potuit, idoneus esse cibo aeger videtur*] Verbum *potuit* redundat; sed ita Latini eleganter loqui solent. Non erat igitur, cur Constantinus legere mallet, *quam maxime tepuit;* multoque minus, cur Lindenius Constantini conjecturam in textum induceret, ac legeret; *ubi quam maxime tepuit, & idoneus esse cibo aeger videtur.*

29. *Is autem*] Vulgo plerique omnes leg. *Cibus autem;* ut est in Codice Mediceo I. Alii Codices habent *His autem;* nec aliter Ruellii Editio. Ego reposui *Is autem.*

30. *Fuerint*] Ita ex Codice Mediceo I. Alii leg. *fuerunt.*

31. *Id satis est*] Ita Codex Mediceus I. & Aldina Editio. Al. *ita satis est.*

Et dum febres quidem increfcunt, hic folus idoneus cibus eft. Vbi vero aut definunt, aut levantur, femper quidem incipiendum eft ab aliquo ex materia leviffima, adjiciendum vero aliquid ex media, ratione habita fubinde & virium hominis, & morbi. Ponendi [32] vero aegro varii cibi, ficut Afclepiades praecepit, tum demum funt, ubi faftidio urgetur, neque fatis vires fufficiunt; ut paulum ex fingulis deguftando, famem vitet. At fi neque vis, neque cupiditas deeft, nulla varietate folicitandus aeger eft; ne plus affumat, quam concoquat. Neque verum eft, quod ab eo dicitur, facilius concoqui cibos varios. Eduntur enim [33] facilius: ad concoctionem autem materiae genus & modus pertinent. Neque inter magnos dolores, neque increfcente morbo, tutum eft, aegrum cibo impleri; fed ubi inclinata jam in melius valetudo eft.

Sunt aliae quoque obfervationes in febribus neceffariae. Atque id quoque [34] videndum eft, quod quidam folum praecipiunt, adftrictum [35] corpus fit, an profluat; quorum alterum ftrangulat, alterum digerit. Nam fi adftrictum eft, ducenda alvus eft, movenda urina, eliciendus omni modo fudor. In hoc genere morborum fanguinem etiam mififfe [36], concuffiffe vehementibus geftationibus corpus, in lumine habuiffe, imperaffe famem, fitim, vigiliam prodeft. Vtile eft etiam ducere in balneum, prius demittere in folium, tum ungere, iterum [37] ad folium redire, multaque aqua fovere inguina; interdum etiam oleum in folio cum aqua calida mifcere; uti cibo ferius & rarius, tenui, fimplici, molli, calido, exiguo; maximeque oleribus, qualia funt, lapathum, urtica, malva; vel jure etiam concharum, mufculorumve, aut locuftarum: neque danda caro, nifi elixa, eft. At potio effe debet magis liberalis, & ante cibum, & poft hunc, & cum hoc, ultra quam fitis coget: poteritque a balneo etiam pinguius [38], aut dulcius dari vinum; pote-

32. *Ponendi*] In Editione Lindenii, & in margine Conftantinianae *Apponendi*. Sed in antiquis libris *Ponendi*. Sic apud Catonem R. R. cap. 79. & 81. *ponito*, non *apponito*. Et apud Horatium lib. 2. Satyr. 6. v. 64.

Vncta fatis pingui ponentur olufcula lardo.

33. *Enim*] Linden. *quidem*.

34. *Quoque*] Ita in Codicibus MSS. & Editionibus antiquis. Lindenius leg. *quidem*, ut malebat Pantinus; fed minus recte.

35. *Adftrictum*] Antea legebatur, *an adftrictum*. Ego expuli *an*, ex fide Codicis Medicei I. Videtur haec particula ex mendofis quibusdam Codicibus fluxiffe, qui, pro *adftrictum*, habent *an ftrictum*. Infra, poft verbum *ftrangulat*, alii addunt *quod continet*; quod ego omifi, eumdem veterem Codicem & Lindenii Editionem fecutus.

36. *Sanguinem etiam mififfe*] In Cod. Medic. I. *emififfe fanguinem*: deinde, *concuffiffe vehementius geftationibus corpus*.

37. *Iterum*] Al. *item*.

38. *Pinguius*] Ita cum Codicibus Mediceis Vaticanisque vetuftiores Editiones habent: Lindeniana *pingue jus*: Conftantiniana in margine *jus pingue*. Sed Celfus jus inter cibos refert; ut ex iis verbis colligi poteft, quae fupra habentur: *jure etiam concharum* &c. Hic vero de potio-

poterit femel, aut bis interponi Graecum falfum. Contra vero, fi corpus profluet [39], fudor coërcendus, quies adhibenda erit; tenebris, fomnoque, quandocumque volet, utendum; non nifi leni geftatione corpus agitandum, & pro genere mali fubveniendum. Nam fi venter fluit, aut fi ftomachus non continet, ubi febris decrevit, liberaliter oportet aquam tepidam potui dare, & vomere cogere; nifi aut fauces, aut praecordia, aut latus dolet, aut vetus morbus eft. Si vero fudor exercet, duranda cutis eft nitro [40], vel fale, quae cum oleo mifcentur: ac fi levius id vitium eft, oleo corpus ungendum; fi vehementius, rofa, vel melino, vel myrteo, cui vinum aufterum fit adjectum. Quisquis autem fluore aeger eft, cum venit in balneum, prius ungendus, deinde in folium demittendus eft. Si in cute vitium eft, frigida quoque, quam calida aqua melius utetur. Vbi ad cibum ventum eft, dari debet is valens, frigidus, ficcus, fimplex, qui quam minime corrumpi poffit, panis toftus, caro affa, vinum aufterum [41], vel certe fubaufterum; fi venter profluit, calidum; fi fudores nocent, vomitusve funt, frigidum.

VII. 1. Defiderat etiam propriam animadverfionem in febribus peftilentiae cafus. In hac minime utile eft, aut fame, aut medicamentis uti, aut ducere alvum. Si vires finunt, fanguinem mittere optimum eft; praecipueque, fi cum dolore [42] febris eft: fi id parum tutum eft, ubi febris levata eft [43], vomitu pectus purgare. Sed in hoc maturius, quam in aliis morbis, ducere in balneum opus eft; vinum calidum, & meracius dare, & omnia glutinofa; inter quae carnem quoque generis ejusdem. Nam quo celerius ejusmodi tempeftates corripiunt, eo maturius auxilia, etiam cum quadam temeritate, rapienda funt. Quod

fi

potione loquitur: & vinum pingue jam nominavit lib. 2. cap. 18. ut ipfemet Lindenius edidit.

39. *Profluet*] Ita in omnibus libris editis. In Mediceo I. aliisque MSS. Codicibus *profluit*. Infra in eodem Codice Mediceo I. *requies habenda erit*.

40. *Nitro*] Alii leg. *vel nitro*. deinde, *At fi levius*: & poftea, *unguendum eft*. Ego ita repofui ex Codice Mediceo I.

41. *Aufterum*] Hic quoque fecutus fum Codicem Mediceum fupra allatum, & cum eo Lindenii Editionem. Alii habent *afperum*. Sed Lindenius fupra, pro *is valens*, leg. *his valens*, ut malebat Conftantinus; infra addit particulam *&* ante *fi venter*.

42. *Cum dolore*] Nam dolor ipfe per fe, fi magnus eft, fanguinis detractionem requirit; ut eft in lib. 2. cap. 10. Pro *dolore*, Codices Medicei III. & VI. habent *fudore*; Lindenii Edit. *ardore*.

43. *Vbi febris levata eft*] Ita habent omnes Medicei Codices, praeter primum: nec aliter legendum eft, quamvis vulgo aliter legatur; videlicet *ubi febris aut tenuata eft, aut levata eft*, ut eft in Cod. Medic. I. Ruellius omittit *eft* poft *tenuata*, Conftantinus & Lindenius, poft *levata*. Significatio vocis *levata* apertiffima eft in his verbis cap. 4. *Themifon nuper, non quando coepiffet febris, fed quando defiiffet, aut certe levata effet, confiderabat*: ideoque nulla hic opus erat explanatione. Nam ad explanationem margini adfcripta fuit vox *tenuata*; quae poftea in con-

 tex-

ſi puer eſt, qui laborabat, neque tantum robur ejus eſt, ut ſanguis [44] mitti poſſit, cucurbitulis ei utendum eſt [45]; ducenda alvus vel aqua vel ptiſanae cremore; tum demum levibus [46] cibis nutriendus. Et ex toto non ſic pueri, ut viri, curari debent. Ergo, ut in alio quoque genere morborum, parcius in his agendum eſt: non facile ſanguinem mittere, non facile ducere alvum, non cruciare vigilia, fameve, aut nimia ſiti, non vino curare [47]. Vomitus poſt febrem eliciendus eſt; deinde dandus cibus ex leviſſimis; tum is dormiat; poſteroque [48] die, ſi febris manet, abſtineatur; tertio, ad ſimilem cibum redeat. Dandaque opera eſt, quantum fieri poteſt, ut inter opportunam abſtinentiam cibosque opportunos [49], omiſſis ceteris, nutriatur.

2. Si vero ardens febris extorret [50], nulla medicamenti danda potio eſt; ſed in ipſis acceſſionibus oleo & aqua refrigerandus eſt, quae miscenda manu ſunt, donec albeſcant; eo conclavi [51] tenendus, quo multum & purum aërem trahere poſſit; neque multis veſtimentis ſtrangulandus, ſed admodum levibus tantum velandus eſt. Poſſunt etiam ſuper ſtomachum imponi folia vitis in aqua frigida tincta. Ac ne ſiti quidem nimia vexandus eſt. Alendus maturius eſt, id eſt a die tertio; & ante cibum iisdem perungendus. Si pituita in ſtomacho coiit, inclinata jam acceſſione, vomere cogendus eſt; tum dandum frigidum olus, aut pomum, ex iis, quae ſtomacho conveniunt. Si ſiccus manet ſtomachus, protinus vel ptiſanae, vel alicae, vel oryzae cremor dandus eſt, cum quo

textum irrepſit. Celſus autem *febrem levari* ſaepe dixit, *tenuari* numquam dixit, quod ego ſciam.

44. *Vt ſanguis*] In Cod. Medic. I. *ut ei ſanguis*.

45. *Cucurbitulis ei utendum eſt*] Sic repoſuit Lindenius, cum antea legeretur: *ſiti ei utendum eſt*; ut habent etiam Medicei Codices.

46. *Tum demum levibus*] Communiter poſt *demum* additur *is*. In Codic. Medic. I. habetur, *tum deinde*, & fortaſſe recte: ante *levibus* autem erat alia vocula, qua deleta, Palavicinus repoſuit *is*. In Codicibus Mediceis reliquis legitur: *tum demum levibus*; ſed IV. habet *is* inſertum alia manu.

47. *Non vino curare*] Duas voces *ſatis convenit*, quae hic vulgo addebantur, Lindenius non ſine ratione ſuſtulit. Hunc ego ſecutus ſum; licet in MSS. Mediceis voces illas invenerim. Videntur ex margine irrepſiſſe. Pro *curare*, Codices illi, excepto primo, habent *curari*. Egnatius hoc totum omittit, & *convenit* addit voci praecedenti *ſiti*.

48. *Poſteroque*] Ita in Cod. Medic. I. Alii leg. *poſtero quoque*. Lindenius, *poſtero*; deinde, *abſtineat*.

49. *Cibosque opportunos*] *Cibo opportuno*, edidit Lindenius contra priores Editiones, atque adeo contra Codices Mediceos. Sed longe a vero aberravit. Verbum enim *nutriatur*, quod conſequitur, non ſignificat *alere*, quemadmodum ipſe exiſtimaſſe videtur, ſed *curare*, ut alibi quoque. Vid. adnotat. 74. ad Praefat. lib. I.

50. *Extorret*] Caeſarius leg. *exterret*; Pantinus mallet *exercet*, quod placet etiam Scaligero, ſed a Rouſſeo improbatur. Ego, tametſi non ſuppetunt exempla verbi *extorrere* pro *torrere*, tamen rejicere non auſim. Habet enim ſignificationem maxime idoneam, ubi de febre ardenti ſermo eſt; & omnium MSS. teſtimonio comprobatur. In Vaticano VI. mendum eſt *extollet*.

51. *Eo conclavi*] Medic. I. & Vatican. VI. *& conclavi*; ut olim vulgo legebatur. Lindenius ſic mutavit; *etiam amplo conclavi*. Ego ſecutus ſum Codices ceteros MSS.

quo recens adeps cocta sit. Cum vero in summo incremento morbus est, utique non ante quartum diem, magna siti antecedente, frigida aqua copiose praestanda est, ut bibat etiam ultra satietatem; & cum jam venter & praecordia ultra modum repleta, satisque refrigerata sunt, vomere debet. Quidam ne vomitum quidem exigunt; sed ipsa aqua frigida tantum, ad satietatem data, pro medicamento utuntur. Vbi utrumlibet factum est, multa veste operiendus est, & collocandus, ut dormiat. Fereque post longam sitim & vigiliam, post multam satietatem, post infractum calorem, plenus somnus venit, per quem ingens sudor effunditur; idque praesentissimum auxilium est: sed in iis tamen [52], in quibus praeter ardorem, nulli dolores, nullus praecordiórum tumor; nihil prohibens, vel in thorace [53], vel in pulmone, vel in faucibus; non ulcus, non dejectio, non profluvium alvi [54] fuit. Si quis autem in ejusmodi febre leviter tussit, is neque vehementi siti conflictatur [55], neque bibere aquam frigidam debet; sed eo modo curandus est, quo [56] in ceteris febribus praecipitur.

VIII. At ubi id genus tertianae est, quod ἡμιτριταῖον medici appellant [57], magna cura opus est, ne id fallat. Habet enim plerumque frequentiores accessiones decessionesque, ut aliud morbi genus videri possit:

52. *Tamen*] In Edit. Lindenii, *tantum*.

53. *Vel in thorace*] Lindenius tollit tria haec verba. Ego in MSS. Mediceis inveni; & congruunt cum loco illo capitis superioris: *nisi aut fauces, aut praecordia, aut latus dolet*; ubi *latus* similiter ponitur, atque hic *thorax*.

54. *Non dejectio, non profluvium alvi*] Ita in MSS. fere omnibus, & in Editionibus, Aldina, Gryphiana, aliisque. Sed *profluvium alvi* explicatio quaedam videtur, ex margine inconsulto descripta: nam idem est ac *dejectio*. *Dejectio* autem frequenter occurrit apud Celsum: *profluvium alvi* ne semel quidem; quamvis *alvus profluxit*, & *venter profluit* sit in lib. 2. cap. 8. Lindenius leg. *non defectio, non profluvium alvi*, ut in veteri Cod. scriptum invenit Constantinus, qui primus lectionem istam probavit, *animi* subaudiri existimans. Sed addendum omnino esset *animae*: ita enim loquitur Celsus lib. 2. cap. 7. & 11. & 17. lib. 4 cap. 1. sect. 1. & cap. 11. lib. 5. cap. 28. sect. 2. lib. 7. cap. 3. & cap. ultimo. Ego potius crediderim, vocem *defectio* quoque in contextum irrepsisse ex alicujus conjectura, qui *dejectio* ferendum non putavit, quia proxime sequitur *profluvium alvi*. Quod etiam Cod. Mediceus I. & vetustiores Edd. indicare videntur, in quibus est, *non defectio, non dejectio, non profluvium alvi*.

55. *Neque vehementi siti conflictatur*] Non intelligo cur scribat Ronsseus, cum Hippocrates sect. 4. Aphor. 45. prodiderit, in eo qui leviter tussit, magnam sitim non accendi, frustra Celsum monere, hunc nimia siti vexandum non esse. Neque enim talis est horum verborum sensus. Erit quidem, si, ut Lindenius, cum Caesario legas *conflictari*. Sed & alii, & ipse quoque Ronsseus habet *conflictatur*. Itaque idem Celsus dicit quod Hippocrates; ut Morgagnus animadvertit. Ceterum, quando hanc periodum suspectam habebat Ronsseus, omittere poterat ex fide, non modo Editionis Pinzianae, sed & Juntinae, & vetustioris an. 1493. & principis Florentinae: nam ab his omnibus abest. Immo neque in Codice suo MS. Morgagnus eam invenit. Extat tamen in Mediceis, & Vaticanis omnibus; & in aliis quidem recte legitur *conflictatur*; in aliis *confligatur*; in Vatic. VI. *est flictatus*.

56. *Quo*] In multis MSS. Codicibus *qui*. Mediceus tamen vetustior habet *quo*, ut vulgo legitur.

57. *Ἡμιτριταῖον medici appellant*] Vox *medici* videri potest insititia. Sed fortasse ita scripsit

fit: porrigiturque [58] febris inter horas [59] viginti quatuor, & triginta fex; ut, quod idem eft, non idem effe videatur. Et magnopere neceffarium eft, neque dari cibum, nifi in ea remiffione, quae vera eft; & ubi ea venit, protinus dari: plurimique fub alterutro curantis errore fubito moriuntur. Ac, nifi magnopere aliqua res prohibet, inter initia fanguis mitti debet; tum dari cibus, qui neque incitet febrem, & tamen longum ejus fpatium fuftineat.

IX. Nonnumquam etiam lentae febres fine ulla remiffione corpus tenent; ac neque cibo [60], neque ulli remedio locus eft. In hoc cafu medici cura effe debet, ut morbum mutet: fortaffe enim curationi opportunior fiet. Saepe igitur ex aqua frigida, cui oleum fit adjectum, corpus ejus pertractandum eft, quoniam interdum fic evenit, ut horror oriatur, & fiat initium quoddam novi motus; exque eo, cum magis corpus incaluit, fequatur etiam remiffio. In his frictio quoque ex oleo & fale falubris videtur. At fi diu frigus eft, & torpor, & jactatio corporis, non alienum eft, in ipfa febre dare mulfi tres aut quatuor cyathos, vel cum cibo vinum bene dilutum. Intenditur enim faepe ex eo febris; & major ortus calor fimul & priora mala tollit, & fpem remiffionis, inque ea curationis oftendit. Neque, hercules, ifta curatio nova eft, qua nunc quidam traditos fibi aegros, qui fub cautioribus medicis trahebantur, interdum contrariis remediis fanant. Siquidem apud antiquos quoque ante Herophilum & Erafiftratum, maximeque poft Hippocratem fuit Petro [61] quidam, qui febricitantem hominem ubi acceperat, multis veftimentis operiebat, ut fimul calorem ingentem, fitimque excitaret: deinde, ubi paulum remitti coeperat febris, aquam frigidam potui dabat; ac, fi moverat fudorem, explicuiffe fe aegrum judicabat; fi non moverat, plus etiam aquae frigidae ingerebat; & tum vomere cogebat. Si alterutro modo febre liberaverat, protinus fuillam affam, & vinum homini dabat: fi non liberaverat, decoquebat aquam fale

Cornelius: *ἡμιτριταῖον quidam medici appellant.* Cap. 3. hujus libri: *Id genus plerique medici ἡμιτριταῖον appellant.*

58. *Porrigiturque*] Ita in Editionibus Caefarii, Pantini, & Lindenii. Alii leg. *porrigitque*, ut eft in Codicibus Mediceis; nifi quod in primo *porrigique*, qui fupra quoque cap. 2. habet, *fpatia inter acceffiones porrigunt*, pro *porriguntur*.

59. *Inter horas*] Haec eft antiqua lectio, eaque MSS. Codicibus confirmatur. Lindenius habet *in horas*, ut Pantinus legendum putabat.

60. *Neque cibo*] Voces has duas omifit librarius in Cod. Mediceo I. deceptus a fubfequenti particula *neque*. Infra in eodem Codice legitur, *falubris videtur*; atque ita habent Editiones omnes, praeter Ruellianam, in qua eft, ut in Codicibus aliis, *utilis videtur*. Sed ante Ruellium Caefarius exhibuit lectionem iftam in libri margine.

61. *Petro*] Caefarius & Lindenius habent *Petron*: fed hic Latinis, ille Graecis litteris fcribit. Ego fecutus fum Codices MSS. & Editiones vetuftiores. Vt enim Agamemno, Milo, Plato, Zeno recte dicitur, ita & *Petro*.

ſale adjecto, eamque bibere cogebat, ut movendo ventrem purgaret [62]. Et intra haec omnis ejus medicina erat: eaque non minus grata fuit iis, quos Hippocratis ſucceſſores non refecerant; quam nunc eſt iis, quos Herophili vel Eraſiſtrati aemuli diu tractos non expedierunt [63]. Neque ideo tamen non eſt temeraria iſta medicina; quia plures, ſi protinus a principiis excepit, interimit. Sed cum eadem omnibus convenire non poſſint, fere, quos ratio non reſtituit, temeritas adjuvat. Ideoque ejusmodi medici melius alienos aegros, quam ſuos nutriunt. Sed eſt circumſpecti quoque hominis, & novare interdum, & augere morbum, & febres accendere; quia curationem, ubi id, quod eſt, non recipit, poteſt recipere id, quod futurum eſt.

X. Conſiderandum eſt etiam, febres ne ſolae ſint, an alia quoque his mala accedant; id eſt num caput doleat, num lingua aſpera, num praecordia intenta ſint. Si capitis dolores ſunt, roſam cum aceto miſcere oportet, & in id [64] ingerere: deinde habere duo pitacia, quae frontis latitudinem, longitudinemque aequent; ex his invicem alterum in aceto & roſa habere, alterum in fronte; aut intinctam iisdem lanam ſuccidam imponere. Si acetum offendit, pura roſa utendum eſt; ſi roſa ipſa laedit, oleo acerbo. Si iſta parum juvant, teri poteſt vel iris arida, vel nuces amarae, vel quaelibet herba ex refrigerantibus: quorum quidlibet ex aceto impoſitum, dolorem minuit; ſed magis aliud in alio. Juvat etiam panis cum papavere injectus; vel cum roſa ceruſſa, ſpumave argenti. Olfacere quoque vel ſerpyllum, vel anethum, non alienum eſt. At ſi in praecordiis inflammatio & dolor eſt, primo ſuperimponenda ſunt cataplasmata reprimentia; ne, ſi calidiora fuerint, plus eo materiae concurrat: deinde, ubi prima inflammatio ſe remiſit, tunc demum ad calida & humida veniendum eſt; ut ea, quae remanſerunt, diſcutiant. Notae vero inflammationis ſunt quatuor, rubor, & tumor, cum calore, & dolore. Quo magis erravit Eraſiſtratus, qui febrem [65] nullam ſine hac eſſe dixit. Ergo ſi ſine inflammatione dolor eſt, nihil imponendum eſt: hunc enim ſtatim ipſa febris ſolvet [66]. At ſi neque in-

62. *Movendo ventrem purgaret*] Editiones Conſtantini & Lindenii, *vomendo ventrem purgaret.*

63. *Expedierunt*] Cod. Medic. I. *adiuverunt:* infra vero, *interemit*, ut etiam vulgo legitur: pro *interimit.* Sic autem & in Codice illo, & in aliis ſcribitur: ut ſupra cap. 1. *peremit*, & lib. 2. cap. 1. *& diutinis malis fatigatos interemit*; ubi libri editi *perimit*, & *interimit.* Itaque hic quoque ſic repoſui.

64. *In id*] In caput. Lindenius tollit *in*, ut *id* referatur ad roſam cum aceto miſtam. Scaliger putat haec verba, *& in id ingerere*, gloſſema eſſe ineptiſſimi hominis: ego non puto. Idem Celſus hic ſignificat quod infra cap. 18. *roſa caput nareſque implere*; & lib. 4. cap. 2. ſect. 1. *caput vehementer perfricare; deinde calido oleo implere, & veſte velare.* Sic lib. 8. cap. 10. ſect. 7. *faſciis opus eſt: ingerendumque ſubinde in eas eſt calidum oleum & vinum.*

65. *Qui febrem*] Cod. Mediceus I. habet *cum febrem.*

66. *Solvet*] Al. *ſolvit.*

inflammatio, neque febris, fed tantum praecordiorum dolor eft, protinus calidis & ficcis fomentis uti licet. Si vero lingua ficca & fcabra eft, detergenda primum penicillo eft ex aqua calida: deinde ungenda miftis inter fe rofa & melle. Mel purgat, rofa reprimit, fimulque ficcefcere non finit. At fi fcabra non eft, fed arida, ubi penicillo deterfa eft, ungi rofa debet, cui cerae paulum fit adjectum.

XI. Solet etiam ante febres effe frigus; idque vel moleftiffimum morbi genus eft. Vbi id exfpectatur, omni potione prohibendus aeger eft: haec enim paulo ante data, multum malo adjicit. Item maturius vefte multa tegendus eft: admovenda partibus iis, pro quibus metuimus, ficca & calida fomenta, fic, ne [67] ftatim vehementiffimi calores incipiant, fed paulatim increfcant: perfricandae quoque eae partes manibus unctis ex vetere oleo funt, eique adjiciendum aliquid ex calefacientibus; contentique medici quidam una frictione, etiam ex quolibet oleo, funt. In harum febrium remiffionibus nonnulli tres, aut quatuor [68] forbitionis cyathos, etiamnum [69] manente febre, dant: deinde, ea bene finita, reficiunt ftomachum cibo frigido & levi [70]. Ego tum hoc puto tentandum, cum parum cibus, femel & poft febrem datus, prodeft. Sed curiofe profpiciendum eft, ne tempus remiffionis decipiat: faepe enim in hoc quoque genere valetudinis jam minui febris videtur, & rurfus intenditur. Itaque ei remiffioni credendum eft, quae etiam immoratur [71], & jactationem, foetoremque quemdam oris, quem ὄζην [72] Graeci vocant, minuit. Illud fatis convenit, fi quotidie pares acceffiones funt, quotidie parvum cibum dandum: fi impares, poft graviorem, cibum; poft leviorem, aquam mulfam.

XII. Horror autem eas fere febres antecedit, quae certum habent circuitum, & ex toto remittuntur; ideoque tutiffimae funt, maximeque curationes admittunt. Nam ubi incerta tempora funt, neque alvi ductio, neque balneum, neque vinum, neque medicamentum aliud recte datur. Incertum eft enim, quando febris ventura fit: ita fieri poteft, ut, fi fubito venerit, fumma in eo pernicies fit, quod auxilii caufa fit inventum [73]. Nihilque aliud fieri poteft, quam ut primis diebus

67. *Sic, ne*] Linden. *fic, ut ne.*

68. *Tres, aut quatuor*] Linden. *tres quatuor.*

69. *Etiamnum*] Ita in Cod. Mediceo I. & in Edit. I. & in Lindeniana. Perperam alii leg. *etiamnum ultra*; Ruellius, *etiam nunc non.*

70. *Levi*] Al. *leni.*

71. *Immoratur*] Cod. Medic. I. *moratur.*

72. *Foetoremque quemdam oris, quem ὄζην*] Ita in fuo Codice Morgagnus, nec aliter ego in Mediceis inveni; nifi quod plerique habent *quam* pro *quem*; omnesque *ozen* litteris Latinis. De Codicum fide fi quis hoc loco dubitat, cum ratione dubitat. Lindenius leg. *fervoremque corporis, quem ζέσιν.* Sed Morgagno affentior: eft non fine probabili fpecie Lindenii lectio; at veterum librorum teftimonio caret. Nam Editiones ceterae cum allatis MSS. faciunt.

73. *Sit inventum*] Linden. *fuit inventum.*

bus bene abſtineatur [74] aeger; deinde, ſub deceſſu febris ejus, quae graviſſima eſt, cibum ſumat. At ubi certus circuitus eſt, facilius omnia illa tententur; quia magis [75] proponere nobis & acceſſionum & deceſſionum vices poſſumus. In his autem, cum inveteraverunt, utilis fames non eſt: primis tantummodo diebus ea pugnandum eſt; deinde dividenda curatio eſt, & ante horror, tum febris diſcutienda. Igitur cum primum aliquis inhorruit, & ex horrore incaluit, dare ei oportet potui tepidam aquam ſubſalſam, & vomere eum cogere: nam fere talis horror ab iis oritur, quae biliosa in ſtomacho reſederunt. Idem faciendum eſt, ſi proximo quoque circuitu aeque acceſſit: ſaepe enim ſic diſcutitur. Jamque, quod genus febris ſit, ſcire licet. Itaque ſub exſpectatione proximae acceſſionis, quae inſtare tertia poteſt, deducendus in balneum eſt; dandaque opera, ut per tempus horroris in ſolio ſit. Si ibi quoque ſenſerit, nihilominus idem ſub exſpectatione quartae acceſſionis faciat: ſiquidem eo quoque modo ſaepe is diſcutitur [76]. Si ne balneum quidem profuit, ante acceſſionem allium edat, aut bibat calidam aquam cum pipere: ſiquidem ea quoque aſſumpta calorem movent, qui horrorem non admittit. Deinde eodem modo, quo in frigore praeceptum eſt, antequam inhorreſcere poſſit, operiatur: fomentisque, ſed protinus validioribus [77], totum corpus circumdare convenit [78], maximeque involutis extinctis teſtis & titionibus. Si nihilominus horror perruperit, multo oleo calefacto inter ipſa veſtimenta perfundatur, cui aeque ex calefacientibus aliquid ſit adjectum; adhibeaturque frictio, quantam is ſuſtinere poterit, maximeque in manibus & pedibus [79]; & ſpiritum ipſe contineat. Neque deſiſtendum eſt, etiamſi horror eſt: ſaepe enim pertinacia juvantis malum corporis vincit. Si quid evomuit, danda aqua tepida, iterumque vomere cogendus eſt; utendumque eisdem eſt, donec horror finiatur. Sed praeter haec ducenda alvus eſt, ſi tardius

74. *Abſtineatur*] Al. cum Caeſario *abſtineat.*

75. *Magis*] Ita in Codice Mediceo vetuſtiori; & infra, ut pridem adnotavit Rhodius in Lexico Scriboniano, *inveteraverunt.* Vulgo *facilius*, & *veteraverunt.* Sed Rittershuſius quoque ex conjectura, quam laudat Almeloveenius, malebat *inveteraverunt.*

76. *Is diſcutitur*] Ante Lindenium legebatur non *is*, ſed *id.* Fortaſſe tollendum eſt. Supra, his verbis, *dandaque opera*, alii addunt *eſt*, quod ego omiſi ex fide Codicis Medic. I.

77 *Sed protinus validioribus*] Particula adverſativa *ſed*, quam ego reſtitui ex Codice Mediceo vetuſtiori (in ceteris, ut in Edit. Ruellii, eſt *ſe*) non vacat. Refertur ad locum illum capitis ſuperioris: *ſicca & calida fomenta, ſic, ne ſtatim vehementiſſimi calores incipiant, ſed paulatim increſcant.* Pro *validioribus*, Lindenius reponit *calidioribus*; ſed non eſt neceſſe. Ita in lib. 4. cap. 14. *admovere ſicca & calida fomenta oportet, ſed primo lenta, deinde validiora.*

78. *Circumdare convenit*] In Cod. Medic. I. *circumdet.* Fortaſſe *circumdetur.*

79 *Pedibus*] Codex Medic. I. *cruribus*; & ita habet in margine Conſtantini Editio. Infra idem Codex, *horret*, pro *horror eſt*; Lindenius, *horror redit*,

dius horror quiescet [80]: siquidem id quoque exonerato corpore prodest. Vltimaque post haec auxilia sunt [81] gestatio & frictio [82]. Cibus autem in ejusmodi morbis maxime dandus est, qui mollem alvum praestet; caro [83] glutinosa; vinum, cum dabitur, austerum.

XIII. Haec ad omnes circuitus febrium pertinent: discernendae tamen singulae sunt, sicut rationem habent dissimilem. Si quotidiana est, triduo primo magnopere abstinere [84] oportet; tum cibis altero quoque die uti. Si res inveteraverit, post febrem experiri balneum & vinum; magisque si, horrore sublato, haec superest.

XIV. Si vero tertiana, quae ex toto intermittit, aut quartana est, mediis diebus, & ambulationibus uti oportet, aliisque exercitationibus, & unctionibus. Quidam ex antiquioribus [85] medicis Cleophantus, in hoc genere morborum, multo ante accessionem, per caput aegrum [86] multa calida aqua perfundebat, deinde vinum dabat. Quod, quamvis pleraque ejus viri praecepta secutus est Asclepiades, recte tamen praeteriit: est enim anceps. Ipse, si tertiana febris est, tertio die post accessionem dicit alvum duci oportere; quinto, post horrorem vomitum elicere; deinde post febrem, sicut illi mos erat, adhuc calidis dare cibum & vinum; sexto die, in lectulo detineri: sic enim fore, ne septimo die febris accedat. Id saepe fieri posse, verisimile est. Tutius tamen est, ut hoc ipso ordine utamur [88]; tria remedia, vomitus, alvi ductionis, vini [89], per triduum, id est, die tertio, & quinto, & septimo tentare: nec [90] vinum, nisi post accessionem, die septimo bibat. Si vero

80. *Quiescet*] Aldina Edit. *quiescit.*

81. *Vltimaque post haec auxilia sunt*] Alii leg. *Vltima quoque;* Lindenius, *Vltima.* Ego sic reposui ex Cod. Medic. I. qui etiam *auxilia* habet, ut vulgo legitur. Nam reliqui sex habent *auxilio.*

82. *Frictio*] Constantinus, quod frictio posita jam sit, mallet *vectatio:* quasi haec non comprehendatur sub voce antecedenti *gestatio.* Lindenius leg. *ambulatio;* ut & ab aliis legi, Constantinus scribit. In MSS. nostris est *frictio*, vel *fricatio.*

83. *Caro &c.*] In Edit. Lindenii: *ac caro glutinosa. Vinum cum dabitur, austerum sit.*

84. *Abstinere*] In Codice Mediceo primo *abstineri.* Cap. 15. quoque in eodem Codice: *postero tertioque die abstineri.* Celsus adhibet utramque formam.

85. *Antiquioribus*] Codex Medic. I. *antiquis.*

86. *Per caput aegrum &c.*] Antea legebatur: *caput aegri &c.* Quae lectio orta est ex quodam mendo, quod in aliquibus MSS. deprehendi: in III. enim IV. V. VI. legitur, *per caput aegri.* Itaque *per* Editores sustulerunt. Ego locum restitui ex tribus reliquis Mediceis Codicibus. Ita cap. 20. *corpus &c. totum per caput perfundendum est* (aqua frigida) & cap. 23. *per caput multa aqua frigida perfundatur.* Ita enim ibi legendum ex antiquis Codicibus; non, ut est in Edit. Lindenii, *super caput multa &c.*

87. *Dare*] In Cod. Medic. I. *dari.*

88. *Vt hoc ipso ordine utamur*] Lindenius tollit *ut* & *utamur.* Caesarius haec verba parenthesi includit, & tollit *hoc.* Sed melius fortasse tollantur omnia; quamvis inveniuntur in MSS. Pro *utamur*, Vaticanus VI. habet *nitamur*, quod ita sit in Medic. I. a Palavicino.

89. *Vini*] Communiter legitur: *vini potus;* ex glossemate, ut ego puto. Vox *potus* non est in Codice Mediceo vetustiore.

vero primis diebus difcuffus morbus non eft, inciditque in vetuftatem, quo die febris exfpectabitur, in lectulo fe contineat; poft febrem perfricetur; tum, cibo affumpto, bibat aquam; poftero die, qui vacat, ab exercitatione unctioneque [91], aqua tantum contentus, conquiescat. Et id quidem optimum eft. Si vero imbecillitas urgebit, & poft febrem vinum, & medio die paulum cibi debebit affumere.

XV. Eadem in quartana facienda funt. Sed cum haec tarde admodum finiatur, nifi primis diebus difcuffa eft, diligentius ab initio praecipiendum eft, quid in ea fieri debeat. Igitur fi cui cum horrore febris acceffit, eaque defiit, eodem die & poftero tertioque continere fe debet, & aquam tantummodo calidam primo die poft febrem fumere; biduo proximo, quantum fieri poteft, ne hanc quidem. Si quarto die [92] cum horrore febris revertitur, vomere, ficut ante praeceptum eft; deinde poft febrem, modicum cibum fumere, vini quadrantem; poftero tertioque die abftinere, aqua tantummodo calida, fi fitis eft [93], affumpta. Septimo die balneo frigus praevenire; fi febris redierit [94], ducere alvum; ubi ex eo corpus conquieverit, in unctione [95] vehementer perfricari; eodem modo fumere cibum & vinum [96]; biduo proximo fe abftinere, frictione fervata. Decimo die rurfus balneum experiri; &, fi poftea febris acceffit, aeque perfricari, vinum copiofius bi-

90. *Nec*] Codex modo allatus *ne*; deinde, ut alii quoque, *bibat*, non, ut Lindenius mutavit, *bibere*.

91. *Qui vacat; ab exercitatione unctioneque*] Poftero die, qui dies febre vacat (*vacuum tempus* appellat cap. 16.) poft exercitationem & unctionem conquiefcat, neque aliud affumat, praeter aquam. Ita hunc locum reftitui ex fide Codicis Medicei I. Alii leg. *quo cibo* (Lindenius, ut habet in margine Conftantinus, *quo a cibo*) *vacat, & ab exercitatione unctioneque &c.* Quae lectio falfum quid, & diffentaneum continet.

92. *Si quarto die*] In Edit. Lindenii: *quarto die, fi.*

93. *Si fitis eft*] Ita Lindenius, cui MSS. Codices plerique omnes fuffragantur. In Medic. I. tamen eft *fitiet*; ut alii legunt.

94. *Septimo die balneo frigus praevenire: fi febris redierit*] Ita in Codice Mediceo primo legitur locus hic, qui in aliis corruptus eft, cum quaedam librarii addiderint ex fuperioribus temere repetita. Cum Codice illo faciunt Vaticani duo, III. & V. nifi quod habent *octava*, pro *feptimo*. In Vaticano VI. quod Palavicinus fic repofuerit in Medic. I. legitur, *Septimo die balneo frigus praevenire, abftinere, continere fe debet, fi febris redierit*; & ita habent Editiones Caefarii, Juntae, & cum principe Florentina duae vetuftiffimae an. 1493. & 1497. Aliae, ut & Codices ceteri MSS. habent: *Septimo* (MSS. *VIII*, vel *octava*) *die balneo frigus praevenire, abftinere, continere fe debet, & aqua tantummodo calida fi fitiet:* (Linden. *fi fitis eft, uti*) *ac tum ita feptimo* (Egnat. Stephan. & Linden. *nono*) *die balneo frigus praevenire. fi* (Linden. *&, fi*) *febris redierit.* Plura lectione ifta turbantur, fed in primis dierum ratio. Itaque poftea, pro *decimo die*, Lindenius reponit *decimo tertio die*; fed perperam; ut oftendunt etiam verba illa, *fi tertio decimo die morbus remanebit*, quae infra funt.

95. *In unctione*] Alii *inunctione*, ut eft in Cod. Medic. I.

96. *Eodem modo fumere cibum & vinum*] Id eft, modicum cibum fumere, vini quadrantem; quemadmodum quarto die. Lindenius leg. *eodem modo fumere cibum, & vino biduo proximo fe abftinere:* fed perperam.

bibere. Ac sic [97] proximum est, ut quies tot dierum, & abstinentia cum ceteris, quae praecipiuntur, febrem collant. Si vero nihilominus remanet, aliud ex toto sequendum est curationis genus; idque agendum, ut, quod diu sustinendum est, corpus facile sustineat. Quo minus etiam curatio probari Heraclidis Tarentini debet, qui primis diebus ducendam alvum, deinde abstinendum in septimum diem [98] dixit. Quod, ut sustinere aliquis possit, tamen, etiam febre liberatus, vix refectioni valebit: adeo, si febris saepius accesserit, concidet. Igitur si tertio decimo die morbus manebit [99], balneum neque ante febrem, neque post eam tentandum erit; nisi interdum jam horrore discusso: horror ipse per ea, quae supra scripta sunt [1], expugnandus. Deinde post febrem oportebit ungi, & vehementer perfricari; cibum & validum, & fortiter assumere; vino uti quantum [2] libebit: postero die, cum satis quieverit, ambulare, exerceri, ungi, perfricari fortiter, cibum capere [3] sine vino: tertio die abstinere. Quo die vero febrem exspectabit, ante surgere, & exerceri, dareque operam [4], ut in ipsam exercitationem febris tempus incurrat: sic enim saepe illa discutitur. At si in opere occupavit, tum demum se recipere. In ejusmodi valetudine, medicamenta sunt, oleum, frictio, exercitatio, cibus, vinum. Si venter adstrictus est, solvendus est. Sed haec facile validiores faciunt: si imbecillitas occupavit, pro exercitatione gestatio est: si ne hanc quidem sustinet, adhibenda tamen frictio est: si haec quoque vehemens onerat, intra quietem & unctionem & cibum sistendum [5] est: dandaque opera est, ne qua cruditas in quotidianam id malum vertat. Nam quartana neminem jugulat: sed si ex ea facta quoti-

97. *Ac sic &c.*] Ita hic locus in margine Editionis Constantini ab eo restitutus legitur; itemque in Editione Lindenii. Alii leg. *ac si proximum est quies tot dierum, ut abstinentia*; quemadmodum a Palavicino correctum est in Codice Mediceo I. Is enim Codex ita habet; *At proximum est tot dierum ut abstinentia.* Codices alii: *Ac si proximum est quies tot dierum & abstinentia.*

98. *In septimum diem*] Ita ex Codice Mediceo I. & Editione Lindeniana. Alii leg. *usque in septimum diem.*

99. *Manebit*] Al. *remanebit.*

1. *Per ea, quae supra scripta sunt*] Ita ex Codice Mediceo I. Alii leg. *per eadem, quae supra praescripta sunt.*

2. *Quantum*] Linden. *quanto.*

3. *Capere*] Ita ex Codice Mediceo I. Al. *accipere.* Lib. 1. cap. 3. *semel die cibum capere*; lib. 4. cap. 19. *paulum cibi capere.* Legitur & *accipere* cap. 19. hujus libri; sed alia significatione: *si cibum non accipit*; id est, si respuit, fastidit, aversatur; quemadmodum cap. 18. *idque (veratrum) si in potione non accipit, pani adjiciendum est.* Haud tamen contendo, *cibum accipere* pro *cibum capere* dici non posse.

4. *Dareque operam*] Alii addunt *non oportet*; & sententiam pervertunt. Lindenius leg. *dareque operam oportet.* Sed nihil opus est verbo *oportet*, cum supra sit *oportebit.* Ego secutus sum Codicem Mediceum I. atque ita Scaliger quoque legendum putabat.

5. *Sistendum*] Lindenius reponit *consistendum.* Ego veterem lectionem retineo, quae Codicis Medicei I. testimonio comprobatur. Fortasse tamen legendum est *subsistendum*, quia alii

tidiana eſt, in malis aeger eſt: quod tamen, niſi culpa vel aegri ve curantis, numquam fit.

XVI. At ſi duae quartanae ſunt, neque eae [6], quas propoſui, exercitationes adhiberi poſſunt; aut ex toto quieſcere opus eſt, aut, ſi id difficile eſt, leniter ambulare; conſidere [7] diligenter involutis pedibus & capite; quoties febris acceſſit & deſiit, cibum modicum ſumere, & vinum; reliquo tempore, niſi imbecillitas urget, abſtinere. At ſi duae febres pene junguntur, poſt utramque cibum ſumere: deinde vacuo tempore, & moveri aliquid, & poſt unctionem cibo uti. Cum vero vetus quartana raro, niſi vere, ſolvatur; utique eo tempore attendendum eſt, ne quid fiat, quod valetudinem impediat. Prodeſtque in vetere quartana, mutare ſubinde victus genus; a vino ad aquam, ab aqua ad vinum, a lenibus cibis ad acres, ab acribus ad lenes tranſire; eſſe radicem, deinde vomere; jureve pulli gallinacei ventrem reſolvere; oleo ad frictiones adjicere calefacientia; ante acceſſionem ſorbere, vel aceti cyathos duos, vel unum ſinapis cum tribus Graeci vini ſalſi, vel miſta paribus portionibus, & in aqua diluta, piper, caſtoreum, laſer, myrrham. Per haec enim ſimiliaque corpus agitandum eſt, ut moveatur ex eo ſtatu, quo detinetur. Si febris quievit, diu meminiſſe ejus diei convenit; eoque vitare frigus, calorem, cruditatem, laſſitudinem. Facile enim revertitur, niſi a ſano quoque aliquamdiu timetur.

XVII. At ſi ex quartana, quotidiana facta eſt, cum id vitio [8] inciderit, per biduum abſtinere oportet, & frictione uti [9]; aquam tantummodo veſpere potui dare [10]. Tertio die ſaepe fit, ne febris accedat: ſed ſive fuit, ſive non fuit, cibus poſt acceſſionis tempus eſt dandus; & ſi manet [11], per biduum abſtinentia, quanta maxima imperari corpori poteſt, & frictione quotidie utendum eſt.

XVIII. Et febrium quidem curatio [12] expoſita eſt. Superſunt vero alii

alii Codices habent *ſuſtinendum*. Cap. 20. hujus libri: *in iisdem ſorbitionibus ſubſiſtendum*.

6. *Neque eae*] Caeſarius, & Lindenius omittunt *eae*.

7. *Conſidere*] In Editione Lindenii, & in margine Conſtantinianae legitur, *hinc conſidere*: & paulo infra, pro *moveri aliquid*, *moveri aliquantum*.

8. *Vitio*] Culpa vel aegri, vel curantis; ut dixit cap. 15. Lindenius leg. *initio*, ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae: ſed perperam. Codices noſtri omnes habent *vitio*.

9. *Et frictione uti*] Ita in Codice Mediceo I. Alii omittunt particulam &. Lindenius leg. *veſpere frictione uti*.

10. *Aquam tantummodo veſpere potui dare*] In Codice Mediceo I. ita legitur: *veſpere tantummodo aquam potui dare*: in Edit. Linden. *& aquam tantummodo potui dare*.

11. *Et ſi manet*] Ita ex Lindenio. Cum tamen antiqui Codices habeant *at ſi manet*, fortaſſe legendum *ac ſi manet*. Nam *at* in iisdem ſaepe ſcriptum eſt pro *ac*. Infra, pro *quanta maxima*: quidam leg. *quanta maxime*.

12. *Curatio*] Ita Conſtantinus ex conjectura, & Lindenius. Antiqui libri habent *ratio*; ſed, ut

alii corporis affectus, qui huic superveniunt; ex quibus eos, qui certis partibus assignari non possunt [13], protinus jungam. Incipiam ab insania, primamque hujus ipsius partem aggrediar, quae & acuta, & in febre est: Φρένησιν [14] Graeci appellant. Illud ante omnia scire oportet, interdum in accessione aegros desipere, & loqui aliena. Quod non quidem leve est; neque incidere potest, nisi in febre vehementi: non tamen aeque pestiferum est: nam plerumque breve esse consuevit, levatoque accessionis impetu, protinus mens redit. Neque id genus morbi remedium aliud desiderat, quam quod in curanda febre praeceptum est. Phrenesis vero tum demum est, cum continua dementia esse incipit; aut cum aeger, quamvis adhuc sapiat, tamen quasdam vanas imagines accipit: perfecta est, ubi mens illis imaginibus addicta est. Ejus autem plura genera sunt: siquidem ex phreneticis alii hilares, alii tristes sunt; alii facilius continentur, & intra verba desipiunt, alii consurgunt [15], & violenter quaedam manu faciunt; atque ex his ipsis, alii nihil nisi impetu peccant, alii etiam artes adhibent, summamque speciem sanitatis in captandis malorum operum occasionibus praebent; sed exitu deprehenduntur. Ex his autem eos, qui intra verba desipiunt, aut leviter etiam manu peccant, onerare asperioribus coercitionibus supervacuum est: eos vero [16], qui violentius se gerunt, vincire convenit; ne vel sibi vel alteri noceant. Neque credendum est, si vinctus aliquis, dum levari vinculis cupit, quamvis [17] prudenter & miserabiliter loquitur; quoniam is dolus insanientis est. Fere vero antiqui tales aegros in tenebris habebant; eo quod illis contrarium esset, exterreri, & ad quietem animi tenebras ipsas conferre aliquid judicabant. At Asclepiades, tamquam tenebris ipsis terrentibus, in lumine habendos eos dixit [18]. Neutrum autem [19] perpetuum est: alium enim lux,

ut videtur, mendose. Haec enim iis respondere debent, quae sub initium 3. capitis leguntur: *Sequitur vero curatio febrium.*

13. *Non possunt*] Lindenius leg. *possunt*, sublata negatione; quod Constantino placebat. Verum Morgagnus, qui in omnibus suis libris, quibuscum & nostri consentiunt, eam particulam invenit, ipsius Celsi testimonio retinendam esse ostendit, ita de his morbis initio libri proximi scribentis: *Hactenus reperiuntur ea genera morborum, quae in totis corporibus ita sunt, ut iis certae sedes assignari non possint.*

14. Φρένησιν] Ita ex antiquis libris. Al. φρενῖτιν; & infra *Phrenitis.*

15. *Consurgunt*] Linden. *insurgunt.*

16. *Vero*] Codex Mediceus I. non habet particulam hanc.

17. *Dum levari vinculis cupit, quamvis &c.*] *Quamvis* pro *quantumvis.* In libris editis ita legitur: *dum levari vinculis cupit, sanum jam se fingat, quamvis* &c. Infra vero *loquatur.* Ego, quamquam quatuor illa verba in plerisque MSS. inveni, malui tamen vetustissimo Mediceo credere, qui ea omittit. Porro *loquitur* Codex is habet, non *loquatur.*

18. *Eos dixit*] Ita ex Mediceo I. aliisque MSS. Codicibus, & Lindenii Editione. Alii leg. *esse dixit*, ut est in Mediceo IV. & in V.

19. *Autem*] Ita ex Cod. Medic. I. Al. *tamen.*

lux, alium tenebrae magis turbant; reperiunturque, in quibus nullum discrimen deprehendi, vel hoc, vel illo modo possit. Optimum itaque est, utrumque experiri; & habere eum, qui tenebras horret, in luce; eum, qui lucem, in tenebris. At ubi nullum tale discrimen est, aeger, si vires habet, loco lucido; si non habet, obscuro continendus est. Remedia vero adhibere, ubi maxime furor urget, supervacuum est: simul enim febris quoque increscit. Itaque tum nihil nisi continendus aeger est: ubi vero res patitur, festinanter subveniendum est. Asclepiades perinde esse dixit, his sanguinem mitti, ac si trucidentur; rationem hanc secutus, quod neque insania esset, nisi febre [20] intenta; neque sanguis, nisi in remissione ejus, recte mitteretur. Sed ipse [21] in his somnum multa frictione quaesivit; cum & intentio febris somnum impediat, & frictio non nisi in remissione ejus utilis sit. Itaque hoc quoque auxilium debuit praeterire. Quid igitur est? Multa in praecipiti periculo recte fiunt, alias omittenda. Et continua [22] quoque febris habet tempora, quibus, etsi non remittit, non tamen crescit: estque hoc, ut non optimum, sic tamen secundum [23] remediis tempus [24]. Quod si vires aegri patiuntur, sanguis quoque mitti debet. Minus deliberari [25] potest, an alvus ducenda sit. Tum, interposito die, convenit caput ad cutem tondere; deinde aqua fovere, in qua verbenae aliquae decoctae sint ex reprimentibus [26]; aut prius fovere, deinde tondere [27], & iterum fovere; ac novissime rosa ca-

20. *Febre*] Lindenius leg. *cum febre.*

21. *Sed ipse &c.*] Lindenius ita leg. *Ipse in his somnum multa frictione quaesivit. Sed cum & intentio febris somnum impediat; & frictio non, nisi in remissione ejus, utilis sit: hoc quoque auxilium debuit praeterire.*

22. *Continua*] *Continuata* legitur in MSS. & in Editionibus omnibus, praeter Lindenianam.

23. *Vt non optimum. sic tamen secundum &c.*] Hoc tempus, quamvis non optimum, tamen idoneum remediis est. Illustrant hunc locum, quae de sanguinis missione Celsus scripsit lib. 2. cap. 10. *Quod si vehemens febris urget, in ipso impetu ejus sanguinem mittere, hominem jugulare est. Exspectanda ergo remissio est; si non decrescit, sed crescere desiit, neque speratur remissio, tum quoque, quamvis pejor, sola tamen occasio non omittenda est.* Ceterum, cum *ut* hoc loco sit pro *quamvis*, eique *tamen* respondeat, particula *sic* vacare videtur. Neque tamen tollere ausim: nam eadem constructio occurrit in lib. 8. cap. 14. *Ex ejusmodi casibus, ut tardius, quam ex capitis, sic tamen intra triduum homo moritur.* Lindenius leg. *ut non optimum, sic satis tamen secundum &c.* Sed adverbium *satis*, neque inveni in Codicibus MSS. neque necessarium puto.

24. *Remediis tempus*] Al. *remedii tempus*; quidam, *remedii genus.*

25. *Minus deliberari*] Sic restitui ex MSS. Vulgo praemittitur *Nec*, ut habet Vaticanus VI. quod nempe Palavicinus particulam istam addiderit in Mediceo I. ex quo aliquis eamdem in IV. posuit supra *minus*. Pro *deliberari*, Lindenius leg. *dubitari.*

26. *Ex reprimentibus*] Olim legebatur: *vel ex reprimentibus*; ut est in MSS. Lindenius sustulit *vel*; Constantinus, *vel aliud ex reprimentibus*, legendum existimavit. Ego a Lindenio standum puto. Nam & lib. 4. cap. 24. legitur: *aqua egelida, in qua lentiscus, aliave ex reprimentibus verbena decocta sit.*

27. *tondere*] *Radere* est in Cod. Mediceo I. & in margine Edit. Constantini.

caput naresque implere: offerre etiam naribus rutam, ex aceto contritam; movere ſternutamenta medicamentis in id [28] efficacibus. Quae tamen facienda ſunt in iis, quibus vires non deſunt. Si vero imbecillitas eſt, roſa tantum caput, adjecto ſerpyllo, ſimilive aliquo, madefaciendum eſt. Vtiles etiam in quibuscumque viribus herbae duae ſunt, ſolanum & muralis; ſi ſimul [29] ex utraque ſucco expreſſo caput impletur [30]. Cum ſe febris remiſerit, frictione utendum eſt; parcius tamen in iis, qui nimis hilares, quam in iis, qui nimis triſtes ſunt. Adverſus omnium autem ſic inſanientium animos gerere ſe pro cujusque natura neceſſarium eſt. Quorumdam enim vani metus levandi ſunt; ſicut in homine praedivite famem timente incidit [31], cui ſubinde falſae haereditates nuntiabantur: quorumdam audacia coercenda eſt; ſicut in iis fit, in quibus continendis plagae quoque adhibentur: quorumdam etiam intempeſtivus riſus objurgatione & minis finiendus [32]: quorumdam diſcutiendae triſtes cogitationes; ad quod ſymphoniae, & cymbala, ſtrepitusque proficiunt. Saepius tamen aſſentiendum, quam repugnandum eſt; paulatimque, & non evidenter, ab iis, quae ſtulte dicentur, ad meliora mens adducenda [33]. Interdum etiam elicienda ipſius intentio; ut fit in hominibus ſtudioſis litterarum, quibus liber legitur, aut recte, ſi delectantur, aut perperam, ſi id ipſum eos offendit: emendando enim convertere animum [34] incipiunt. Quin etiam recitare, ſi qua meminerunt, cogendi ſunt. Ad cibum quoque quosdam non deſiderantes reduxerunt ii, qui inter epulantes eos collocarunt. Omnibus vero ſic affectis ſomnus & difficilis, & praecipue neceſſarius eſt: ſub hoc enim plerique ſaneſcunt. Prodeſt ad id, atque etiam ad mentem ipſam componendam, crocinum unguentum cum irino in caput datum [35]. Si nihilominus vigilant, quidam [36] ſomnum moliuntur po-

28. *In id*] Conſtantinus mallet *ad id*, immo ita edidit Lindenius. Attamen Editiones vetuſtae, & Codex Medic. 1. aliique habent *in id*. Ita Columella lib. 7. R. R. cap. 8. *cratibus in hoc factis*, id eſt, ad hoc.

29 *Si ſimul*] Particula *ſi*, quae in Edd. vetuſtis & in Medic. I. aliisque Codicibus deeſt, additur in Lindeniana; & recte quidem.

30 *Impletur*] Ita in Cod. Medic. I. Alii leg. *impleatur*.

81. *Incidit*] Quidam cum Caeſario leg. *accidit*.

32. *Finiendus*] Antea legebatur: *prohibendus eſt*. Mihi magis placet *finiendus*, quo modo legitur in Cod. Medic. vetuſtiori: in quo *eſt* additur in verſuum intercapedine; ideoque alienum judico.

33. *Mens adducenda*] *Adducenda* legendum ex Codice Mediceo modo allato, non *abducenda*, ut omnes vulgo. Alii interjiciunt *ejus*: quam vocem habent etiam Codices Medicei; ſed Lindenius recte omittit, ut & *eſt*, quod alii addunt.

34. *Convertere animum*] In Editione Linden. *advertere*, pro *convertere*, quod eſt in Editionibus vetuſtis & in MSS. Mediceis.

35. *Datum*] Codex Medic. I. *additum*.

36. *Vigilant, quidam*] Ita Lindenius. Alii leg. *vigilant ii* (vel *hi*) *quidam*. In Codice modo allato eſt: *vigilat quidam*.

potui dando aquam, in qua papaver, aut hyoscyamus decocta sit [37]: alii mandragorae mala pulvino subjiciunt: alii vel amomum, vel sycamini lacrimam fronti inducunt. Hoc nomen apud Medicos reperio: sed cum Graeci morum συκάμινον [38] appellant, mori nulla lacrima est. Sic vero significatur lacrima arboris in Aegypto nascentis, quam ibi μοροσύκον [39] appellant. Plurimi decoctis papaveris corticibus, ex ea aqua spongia [40] os & caput subinde fovent. Asclepiades ea supervacua esse dixit; quoniam in lethargum saepe converterent [41]. Praecepit [42] autem, ut primo die, a cibo, potione, somno abstineretur; vespere ei daretur potui aqua; tum frictio admoveretur lenis, ut ne manum quidem, qui perfricaret [43], vehementer imprimeret; postero deinde die, iisdem omnibus factis, vespere ei daretur sorbitio & aqua [44], rursusque frictio adhiberetur: per hanc enim nos consecuturos, ut somnus accedat. Id interdum fit, & quidem adeo, ut, illo consitente, nimia frictio etiam lethargi periculum afferat. Sed si sic somnus non accessit, tum

37. *Hyoscyamus decocta sit*] Alii leg. *hyoscyamos* Graeca terminatione, ut est in MSS. Mediceis reliquis. In primo est *hyoscyamon*; sed in omnibus *decocta sit*. Ab Egnatio ὑοσκύαμος Graecis litteris scribitur. In lib. 2. cap. 33. legitur *hyoscyamum* neutro genere & Latina terminatione; sed locus omnino certus non est. Latine effertur sine controversia lib. 5. cap. 27. sect. 14. sed in quarto casu, ut cujus generis sit, non appareat. Sexies praeterea haec vox occurrit apud Celsum, sed ubique in secundo casu; ut de genere aeque nihil constet. Lindenius ex Constantini emendatione hic leg. *hyoscyamus decocta sint*. Sed *sit* retinere quid vetat? Vt enim pluribus in locis *hyssopum* genere neutro invenitur, sed tamen & *hyssopus cocta* invenitur in lib. 4. cap. 4. sect. 2. sic fortasse & *hyoscyamum* neutro genere dicitur, & *hyoscyamus* foeminino.

38. Συκάμινον] Haec vox Latinis litteris scribitur in Codice Medic. I. & in Edd. priscis: in Edit. Caesarii est *Sycaminum*. In Lindeniana hic locus ita legitur: *Sed cur Graeci morum συκάμινον appellant, cum mori nulla lachryma sit? Sic vero &c.* Ego antiquis Codicibus standum puto: mallim tamen legere, *appellent*.

39. Μοροσύκον] Graecis litteris scripsi vocem hanc, secutus Editionem Aldinam; in qua tamen est μωρύτυκον. Editiones priscae aliaeque plures habent litteris Latinis; ut & Codices MSS. atque alii quidem cum vetustiori, *morosycon*, alii mendose, *moronscyon*. Stephanus & Lindenius leg. συκόμορον; quod est etiam, sed Latinis litteris, in margine Editionis Constantinianae. Hi Ruellium secuti sunt. Videndum est, quid secutus sit Ruellius ipse: quia, si ex conjectura sic reposuit, ea non ita certa videtur, ut optimorum Codicum auctoritati anteferenda sit. Nam Dioscorides quidem, & Galenus hanc arborem συκόμορον appellant, nomine ex συκῆ & μορέα conflato (quamvis quidam συκομῶρον apud Dioscoridem scribendum putant) hinc tamen non sequitur, alios μοροσύκον inversis vocibus appellare non potuisse. Fortasse Ruellii lectionem comprobarent verba illa lib. 5. cap. 18. sect. 7. *sycamini, quam alias sycomorum vocant, lacrimae &c.* nisi suspectus locus esset.

40. *Spongia*] Linden. *cum spongia*.

41. *Converterent*] Linden. *convertunt*. Sed in Medic. I. & Vatic. VI. est *converterent*; in MSS. ceteris, ut & quaedam Editiones habent, *compellerent*. Neque imperfectum hoc prorsus improbandum est; non deerit fortasse tamen, qui suspicetur corruptum esse ex praeterito *converterunt* vel *converterint*.

42. *Praecepit*] In multis MSS. *praecipit*.

43. *Vt ne manum quidem, qui perfricaret*] Antea legebatur: *ita ut ne manum quidem, qui fricaret*. Ego sic reposui ex Codice Medic. vetustiori.

44. *Sorbitio & aqua*] *Sorbitio ex aqua* nonnulli legunt cum Caesario: sed sequendi non sunt.

tum demum illis medicamentis arceſſendus eſt: habita ſcilicet eadem moderatione, quae hic quoque neceſſaria eſt, ne, quem obdormire volumus, excitare poſtea non poſſimus. Confert etiam aliquid ad ſomnum ſilanus [45] juxta cadens; vel geſtatio poſt cibum, & noctu; maximeque ſuſpenſi lecti motus. Neque alienum eſt, ſi neque ſanguis ante miſſus eſt, neque mens conſtat, neque ſomnus accedit, occipitio inciſo cucurbitulam admovere; quae quia levat morbum, poteſt etiam ſomnum [46] facere. Moderatio autem in cibo quoque adhibenda eſt: nam neque implendus aeger eſt, ne inſaniat; neque jejunio utique vexandus, ne imbecillitate in cardiacum incidat. Opus eſt [47] cibo infirmo, maximeque ſorbitione, potione aquae mulſae, cujus ternos cyathos bis hieme, quater aeſtate [48] dediſſe ſatis eſt.

Alterum inſaniae genus eſt, quod ſpatium longius recipit; quia fere ſine febre incipit, leves deinde febriculas excitat. Conſiſtit [49] in triſtitia, quam videtur bilis atra contrahere. In hac utilis detractio ſanguinis eſt: ſi quid hanc prohibet, prima eſt abſtinentia; ſecunda, per album veratrum vomitumque purgatio. Poſt utrumlibet, adhibenda bis die frictio eſt; ſi magis valet, frequens etiam exercitatio; in jejuno vomitus: cibus, ſine vino, dandus ex media materia eſt. Quam quoties poſuero, ſcire licet, etiam ex infirmiſſima dari poſſe; dum ne ea ſola quis utatur: valentiſſima [50] tantummodo eſſe removenda. Praeter haec, ſervanda alvus eſt quam tenerrima; removendi terrores, & potius bona ſpes afferenda; quaerenda delectatio ex fabulis, ludisque, quibus maxime capi ſanus aſſueverat; laudanda, ſi qua ſunt, ipſius ope-

45. *Silanus*] Corrupta eſt vox haec in Codicibus multis. *Silanus* recte legitur in Mediceo I. & aliis nonnullis. De hac voce Morgagnus, pro ſua multiplici eruditione, pluribus ſcripſit Epiſt. I. in Celſum; quam omnino vide. Ceterum vocabuli origo non eſt fortaſſe ex Arabo *ſilan*, ut Erpenius & Voſſius exiſtimarunt; ſed ex Graeco σωλὴν, quod canalem ſive tubum ſignificat: mutato a Latinis ω in *i*, &, quod in aliis quoque vocibus, Doricorum more, factitarunt, η in α.

46. *Etiam ſomnum*] Lindenius non recte omittit *etiam*, quod ego in MSS. omnibus inveni. Idem infra legit: *nam neque aeger eſt implendus ne inſaniat: neque jejunio utique vexandus eſt*. Sed & alii omnes addunt *eſt*, poſt *vexandus* Ego illud expuli, fidem ſecutus Codicis Medicei I.

47. *Opus eſt*] Ita in Cod. Medic. I. Adſunt *autem*. Deinde lego *potione*, ut alii omnes, praeter Lindenium, qui habet *& potione*.

48. *Ternos cyathos bis hieme, quater aeſtate*] Terni cyathi dandi ſunt, quotieſcumque potio dari debet; bis autem hieme, quater aeſtate dediſſe ſatis eſt. Lindenius contra Editiones vetuſtas, a quibus nihil variant Medicei Codices, ſic mutavit: *ternos cyathos hieme, aeſtate vero quatuor &c.*

49. *Conſiſtit*] Antea legebatur: *& conſiſtit*. Ego *&* omiſi ex fide Codicis Medic. I.

50. *Valentiſſima*] Haec lectio proba eſt, & MSS. Mediceis confirmatur. Sic lib. 2. cap. 18. ſub finem; *quae valentiſſima ſunt*. Lindenius legit, *valentiſſimam*, deinde, *removendam*; ut eſt in margine Edit. Conſtantinianae. Supra, pro *ſcire licet*, in Codice Mediceo I. legitur *ſcire licebit*.

opera, & ante oculos ejus ponenda; leviter objurganda vana triſtitia; ſubinde admonendus, in iis ipſis rebus, quae ſolicitant, cur non potius [51] laetitiae, quam ſolicitudinis cauſa ſit. Si febris quoque acceſſit, ſicut aliae febres curanda eſt.

Tertium genus inſaniae eſt ex his longiſſimum; adeo ut vitam ipſam non impediat: quod robuſti corporis eſſe conſuevit. Hujus autem ipſius [52] ſpecies duae ſunt. Nam quidam imaginibus, non mente falluntur [53]; quales inſanientem Ajacem vel Oreſtem percepiſſe poëtae ferunt [54]: quidam animo deſipiunt. Si imagines fallunt, ante omnia videndum eſt, triſtes, an hilares ſint. In triſtitia, nigrum veratrum dejectionis cauſa; in hilaritate, album, ad vomitum excitandum, dari debet: idque, ſi in potione non accipit, pani adjiciendum eſt, quo facilius fallat. Nam ſi bene ſe purgaverit, ex magna parte morbum levabit. Ergo etiam ſi ſemel datum veratrum parum profecerit, interpoſito tempore iterum dari debet. Neque ignorare oportet, leviorem eſſe morbum cum riſu, quam ſerio inſanientium. Illud quoque perpetuum eſt in omnibus morbis; ubi ab inferiore parte purgandus aliquis eſt, ventrem ejus ante ſolvendum eſſe; ubi a ſuperiore, comprimendum. Si vero conſilium inſanientem fallit, tormentis quibusdam optime curatur. Vbi perperam aliquid dixit, aut fecit, fame, vinculis, plagis coërcendus eſt. Cogendus eſt & attendere, & ediſcere aliquid, & meminiſſe: ſic enim fiet, ut paulatim metu cogatur conſiderare, quid faciat. Subito etiam terreri, & expaveſcere, in hoc morbo prodeſt; & fere quidquid animum vehementer perturbat [55]. Poteſt enim quaedam fieri mutatio, cum ab eo ſtatu mens, in quo fuerat, abducta eſt. Intereſt etiam, is ipſe [56] ſine cauſa ſubinde rideat, an moeſtus demiſſusque ſit: nam demens hilaritas [57] terroribus iis, de quibus ſupra dixi, melius curatur: ſi nimia triſtitia eſt, prodeſt lenis, ſed multa bis die frictio; item per caput [58] aqua frigi-

51. *Cur non potius*] In Codice Medic. I. omittitur *non*, ſine ſententiae detrimento; & ſupra, pro *quibus maxime*, translatis verbis, habetur, *maxime quibus*.

52. *Ipſius*] Vox haec deeſt in Edit. Lindenii, & in quibusdam MSS.

53. *Falluntur*] Lindenius, *fallunt*; ſed perperam, ut & verba oſtendunt; *ſi imagines fallunt*; quae mox ſequuntur.

54. *Quales inſanientem Ajacem vel Oreſtem percepiſſe poëtae ferunt*] Sic reſtitui ex Codice Mediceo vetuſtiori. Communiter legebatur: *qualem inſanientem Ajacem vel Oreſtem poëtarum fabulae ferunt*; ut eſt in ceteris Codicibus Mediceis.

55. *Perturbat*] *Turbat* eſt in Cod. Medic. I.

56. *Is ipſe*] Antea legebatur: *ſi ipſe*; ut eſt in Cod. modo allato. Ego ſic repoſui ex aliis Codicibus.

57. *Demens hilaritas*] Lindenius aliique, Caeſarium ſecuti, reponunt *dementis*, pro *demens*. Sed non eſt neceſſe mutare, antiquis Codicibus invitis.

58. *Per caput*] Ita in omnibus MSS. & in Edd. vetuſtis; ut Lindenii lectio, *ſuper caput*, minus probanda ſit.

frigida infusa, demissumque corpus in aquam & oleum. Illa communia sunt: insanientes vehementer exerceri debere; multa frictione uti; neque pinguem carnem, neque vinum assumere; cibis uti post purgationem, ex media materia, quam levissimis; non oportere esse vel solos, vel inter ignotos, vel inter eos, quos aut contemnant, aut negligant; mutare debere regiones, & si mens redit, annua peregrinatione esse jactandos.

Raro, sed aliquando tamen, ex metu delirium nascitur. Quod genus insanientium, specie simile, similique [59] victus genere curandum est: praeterquam quod in hoc insaniae genere solo recte vinum datur.

XII. His morbis [60] praecipue contrarium est id genus, quod καρδιακὸν a Graecis nominatur; quamvis saepe ad eum phrenetici transeunt: siquidem mens in illis labat [61], in hoc constat. Id autem nihil aliud est, quam nimia imbecillitas corporis, quod, stomacho languente, immodico sudore digeritur. Licetque protinus scire id esse, ubi venarum exigui imbecillique pulsus sunt; sudor autem supra consuetudinem, & modo, & tempore, ex toto thorace, & cervicibus, atque etiam capite prorumpit, pedibus tantummodo, & cruribus siccioribus, atque frigentibus [62]. Acutique [63] morbi genus est. Curatio prima est, supra praecordia imponere, quae reprimant [64], cataplasmata: secunda, sudorem prohibere. Id praestat acerbum oleum, vel rosa, vel melinum, aut myrteum: quorum aliquo corpus leniter perungendum, ceratumque ex aliquo horum tum imponendum est. Si sudor vincit, delinendus homo est vel gypso, vel argenti spuma, vel Cimolia creta, vel etiam [65] subinde horum pulvere respergendus. Idem praestat pulvis ex contritis aridi [66] myrti vel rubi foliis, aut ex austeri & boni vini arida faece: pluraque similia sunt, quae si desunt, satis utilis est quilibet ex via pulvis injectus. Super haec vero, quo minus cor-

59. *Specie simile, similique*] Locum hunc, qui in Edd. vetustis & in MSS. Mediceis ita legitur: *specie similique*; Constantinus, vocem *simile* interjiciendo, in integrum restituere conatus est, ejusque conjecturam Lindenius in contextum recepit. Sed locus fortasse adhuc integer non est.

60. *His morbis*] Al. *Huic morbo.*

61. *Labat*] Huic verbo respondet *constat*, quod sequitur. Igitur *labat* legendum, tum hic, tum lib. 2. cap. 7. *his mens labat*; ex fide omnium nostrorum Codicum; non *laborat*, ut utrobique habet Lindenii Editio. Neque particula *vero*, quam hic praemittit Lindenius, invenitur in iis Codicibus.

62. *Frigentibus*] Linden. *frigidis.*

63. *Acutique*] Ego sic reposui ex Codice Mediceo vetustiori, pro *Acuti id*, ut est in Edit. Lindenii. Alii leg. *At ubi id morbi genus est, curatio &c.* sed male.

64. *Reprimant*] Lindenius leg. *reprimunt*; postea, *cohibere*, pro *prohibere.*

65. *Vel etiam*] Lindenius omittit *etiam.*

66. *Aridi*] Lindenius leg. *aridae.* Ego *aridi* inveni in MSS. sed videtur legendum *aridis.* Sic lib. 5. cap. 23. sect. 3. *aridorum rosae foliorum*; lib. 6. cap. 18. sect. 9. *malicorium cum aridis rosae foliis contritum.*

corpus insudet, levi veste debet esse contectus, loco [67] non calido, fenestris patentibus, sic, ut perflatus quoque aliquis accedat. Tertium auxilium est, imbecillitati jacentis cibo vinoque succurrere. Cibus non multus quidem, sed saepe tamen nocte ac die dandus est; ut nutriat, neque oneret. Is esse debet ex infirmissima materia, & stomacho aptus. Nisi si necesse est [68], ad vinum festinare non oportet: si verendum est, ne deficiat, tum & intrita ex hoc, & hoc ipsum austerum quidem, sed tamen tenue, meraculum [69], egelidum subinde & liberaliter dandum est; adjecta polenta, si modo is aeger parum cibi assumit: idque vinum esse debet, neque nullarum virium, neque ingentium; recteque tota die ac nocte, vel tres [70] heminas aeger bibet; si vastius corpus est, plus etiam. Si cibum non accipit, perunctum ante perfundere aqua frigida convenit, & tum dare. Quod si stomachus resolutus parum continet, & ante cibum, & post eum sponte vomere oportet; rursusque post vomitum cibum sumere. Si ne id quidem [71] manserit, sorbere vini cyathum, interpositaque hora, sumere alterum [72]. Si id quoque stomachus reddiderit, totum corpus bulbis contritis superillinendum est; qui, ubi inaruerunt, efficiunt, ut vinum in stomacho contineatur, exque eo toti corpori calor, venisque vis redeat. Vltimum auxilium est, in alvum ptisanae vel alicae cremorem ex inferioribus partibus indere [73]: siquidem id quoque vires tuetur. Neque alienum est, naribus quoque aestuantis admovere, quod reficiat; id est, rosam [74] & vinum: & si qua in extremis partibus frigent, unctis & calidis manibus fovere. Per quae si consequi potuimus, ut & sudoris impetus minuatur, & vita prorogetur, incipit jam tempus ipsum esse praesidio. Vbi in tuto esse videtur, verendum tamen est, ne [75] in eamdem imbecillitatem cito recidat: itaque, vino tantum [76] remoto, quotidie validiorem cibum debet assumere, donec satis virium corpori redeat. XX.

67. *Loco*] In Edit. Linden. *positusque loco.* Sed Lindenium fortasse minus fideiis Codex fefellit. Nostri non habent *positusque*.

68. *Nisi si necesse est*] Ita ex Cod. Medic. I. Alii leg. *Nisi autem necesse est*.

69. *Meraculum*] Ita in Edit. Lindenii & in Codice modo allato. Al. *meracum*.

70. *Vel tres*] Scilicet etiam tres. Hanc lectionem Codd. Medicei confirmant. In Edit. Lindenii & in margine Constantinianae, *duas vel tres*.

71. *Ne id quidem*] Ita in Editionibus vetustis, & in Codicibus MSS. Lindenius leg. *ne is quidem*. Sed non est opus mutatione ista.

72. *Alterum*] Cyathum. Lindenius reponit *iterum*; quod minus probandum est, neque in ulio Codice inveni.

73. *Indere*] Codices Medicei, praeter primum, *inicere*, ut habent Aldina, & Ruellii Editio: neque est in Codicibus illis vox antecedens, *partibus*.

74. *Id est, rosam*] In Edit. Lindenii, & in margine Constantinianae, *ut est rosa*; In Cod. Medic. I. *id est rosa*; in quo deinde omittitur *&* ante *si qua*.

75. *Ne*] Linden. *ut ne*.

76. *Tantum*] Codex Medic. I. *tantummodo*.

XX. Alter quoque morbus eſt, aliter phrenetico contrarius. In eo difficilior ſomnus, prompta ad omnem audaciam mens eſt: in hoc [77] marcor, & inexpugnabilis pene dormiendi neceſſitas. Λήθαργον Graeci nominant. Atque id [78] quoque genus acutum eſt, & niſi ſuccurritur, celeriter jugulat. Hos aegros quidam ſubinde excitare nituntur, admotis iis, per quae [79] ſternutamenta evocantur, & iis, quae odore foedo movent; qualis eſt pix cruda, lana ſuccida, piper, veratrum, caſtoreum, acetum, allium, cepa. Juxta etiam [80] galbanum incendunt, aut pilos, aut cornu cervinum; ſi id non eſt [81], quodlibet aliud. Haec enim cum comburuntur, odorem foedum movent [82]. Tharrias vero quidam, acceſſionis id malum eſſe dixit, levarique, cum ea deceſſit: itaque eos, qui ſubinde excitant, ſine uſu male habere. Intereſt autem, in deceſſione expergiſcatur aeger, an, cum febris non levetur [83] aut levata quoque ea ſomnus urgeat. Nam ſi expergiſcitur, adhibere ei, ut ſopito, ſupervacuum eſt: neque enim vigilando melior fit; ſed per ſe, ſi melior eſt, vigilat. Si vero continens ei ſomnus eſt, utique excitandus eſt; ſed iis temporibus, quibus febris leviſſima eſt, ut & excernat aliquid, & ſumat. Excitat autem validiſſime repente aqua frigida infuſa. Poſt remiſſionem itaque [84], perunctum oleo multo corpus [85], tribus aut quatuor amphoris totum per caput perfundendum eſt. Sed hoc utemur, ſi aequalis aegro ſpiritus erit, ſi mollia praecordia: ſin aliter haec erunt, ea potiora, quae ſupra comprehenſa ſunt. Et, quod ad ſomnum quidem pertinet, commodiſſima haec ratio eſt. Medendi autem cauſa, caput radendum; deinde poſca fovendum eſt, in qua [86] laurus, aut ruta

77. *In hoc*] Alii praemittunt *at;* quam particulam Cod. Medic. I. non habet, & omittit Lindenius. Is ſupra cum eodem Codice habet *In eo*, pro *In illo*, ut alii legunt.

78. *Nominant. Atque id*] *Nominarunt. Id;* deinde, *Proinde ex eo aegros quidam excitare*, pro *aegros quidam ſubinde excitare.* Codices noſtri utroque loco faciunt contra Lindenium, ut & infra, ubi ille habet *pix uſta*, pro *pix cruda*, & ubi omittit *aut pilos.*

79. *Per quae*] Al. *quae per;* ſed perperam; quod nemo non videt.

80. *Allium, cepa. Juxta etiam*] Quatuor haec verba non ſunt in Cod. Medic. I.

81. *Si id non eſt*] Alii omittunt *id.*

82. *Haec enim cum comburuntur, odorem foedum movent*] Hoc membrum mihi videtur inſititium, atque explicatio quaedam membri antecedentis. Conſtantinus ex verbis illis: *odore foedo movent;* quae ſupra ſunt, hic quoque *odore foedo movent*, legendum conjecit; atque ita Lindenius edidit.

83. *cum febris non levetur*] Cum febris continuetur, neque levior unquam fiat. Lindenius contra priores Editiones, cum quibus MSS. Codices conſentientes inveni, leg. *cum febris levatur.*

84. *Infuſa. Poſt remiſſionem itaque*] Al. *infuſa poſt remiſſionem. Itaque;* Lindenius, *ſuperinfuſa. Poſt &c.* Sed Codices MSS. *infuſa*, non *ſuperinfuſa.*

85. *Corpus*] Linden. *totum corpus*, minus recte; cum *totum*, quod poſtea ſequitur, & ipſe retineat, & omnino retinendum ſit ex fide Codicum MSS.

86. *Deinde poſca fovendum eſt, in qua &c.*] Ita Lindenius. Alii leg. *deinde poſtea fovendum eſt aqua*,

ruta [87] decocta sit: altero die [88] imponendum castoreum, aut ruta ex aceto contrita, aut lauri baccae, aut hedera cum rosa & aceto. Praecipueque proficit, & ad excitandum hominem, naribus admotum, & ad morbum ipsum depellendum, capiti frontive impositum sinapi. Gestatio etiam in hoc morbo prodest; maximeque opportune cibus datus, id est, in remissione, quanta maxima inveniri poterit. Aptissima autem sorbitio est, donec morbus decrescere incipiat: sic, ut si quotidie [89] gravis accessio est, haec quotidie detur; si alternis, post graviorem, sorbitio, post leviorem, mulsa aqua. Vinum quoque cum tempestivo cibo datum non mediocriter adjuvat. Quod si post longas febres ejusmodi torpor accessit [90], cetera eadem servanda sunt: ante accessionem autem, tribus quatuorve horis, castoreum, si venter [91] adstrictus est, mistum cum scammonia; si non est, per se ipsum cum aqua dandum est. Si praecordia mollia sunt, cibis utendum est plenioribus; si dura, in iisdem sorbitionibus subsistendum; imponendumque praecordiis, quod simul & reprimat & emolliat.

XXI. Sed hic quidem acutus est morbus. Longus vero fieri potest eorum, quos aqua inter cutem male habet; nisi primis diebus discussus est: ὕδρωπα Graeci vocant. Atque ejus [92] tres species sunt. Nam

aqua, in qua &c. Nec facile est statuere, isti sequendi sint, an ille. Nam vetus lectio Codicum pene omnium testimonio comprobatur; & *deinde postea* alibi reperitur apud Celsum (cap. 4. hujus libri, lib. 5. cap. 28. sect. 1.) verique similius est, vocem *aqua* librarii errore omissam esse in aliquo Codice, quam additam in aliis. At Lindenio suffragatur Codex Mediceus vetustior; in quo ita scriptum fuit: *deinde pos ea &c.* quamvis, *t* inserto, versoque *c* in *e*, factum sit *postea*; Palavicino sic mutante, eodemque vocem *aqua* addente, ut legatur, *fovendum est aqua, in qua &c.* Pro Lindenio illud quoque afferri potest, Heraclidem Tarentinum, quem multis in locis Celsus sequitur, poscam ad id ipsum adhibuisse, non aquam. Ita de illo Caelius Aurelianus refert in lib. 2. Acut. Morb. cap. 9. *caput posca fovet, in qua laurus fuerit decocta & ruta: rasis quoque capillis ungit castoreo, vel spondylio & aceto.*

87. *Aut ruta*] Ex allato Caelii Aureliani loco aliquis fortasse legere malit, *& ruta*, ut habent MSS. Codices; exceptis Mediceo I. & Vatic. VI. in quibus est *aut ruta*, ut vulgo legitur.

88. *Altero die*] Lindenius, *Altera vero die.*

89. *Sic, ut si quotidie*] Hac ratione, ut si quotidie &c. Sic legitur in MSS. quoque. Lindenius leg. *Si autem quotidie.* Verba, *gravis accessio est, haec quotidie*, quae continuo sequuntur, in multis MSS. desiderantur.

90. *Torpor accessit*] Alii interjiciunt *corpori*; quam vocem non habent neque Lindenii Editio, neque Codex Mediceus vetustior.

91. *Castoreum, si venter &c.*] Locus hic ita legitur in Edit. Lindenii: *si venter astrictus est, dandum est castoreum cum scammonea; si non est, per se ipsum castoreum cum aqua dandum est.* Minus recte, & MSS. nostris repugnantibus.

92. *Atque ejus*] Lindenius omittit *Atque*: idemque periodum superiorem, quae in Editionibus vetustis & in MSS. nostris recte habet, verba quaedam addendo ita depravat, ut inde idonea sententia elici nequeat. Nam sic legit: *Longus vero fieri potest eorum, quos aqua inter cutem male habet, nisi enim primis diebus succurritur, in ὕδρωπα quam Graeci vocant, incidunt.* Dic sodes, Lindeni, inter morbum, quem Celsus aquam inter cutem nominat, atque eum, quem ὕδρωπα Graeci appellant, quidnam interesse putas? Ut mihi quidem videtur, nihil interest. Nam quae Celsus de aqua inter cutem scribit in lib. 2.

Nam modo, ventre vehementer intento, creber intus ex motu ſpiritus ſonus eſt: modo corpus inaequale eſt, tumoribus aliter aliterque per totum id orientibus: modo intus in uterum 93 aqua contrahitur, & moto corpore ita movetur, ut impetus ejus conſpici poſſit. Primum, τυμπανίτην; ſecundum, λευκοφλεγματίαν, vel ὑπὸ σάρκα 94; tertium, ἀσκίτην Graeci nominarunt 95. Communis tamen omnium eſt humoris nimia abundantia; ob quam ne ulcera quidem in his aegris facile ſaneſcunt. Saepe vero hoc malum per ſe incipit; ſaepe alteri vetuſto morbo, maximeque quartanae, ſupervenit. Facilius in ſervis, quam in liberis tollitur: quia, cum deſideret famem, ſitim, mille alia 96 taedia, longamque patientiam, promptius iis ſuccurritur, qui facile coguntur, quam quibus inutilis libertas eſt. Sed ne ii quidem, qui ſub alio ſunt, ſi ex toto ſibi temperare non poſſunt, ad ſalutem perducuntur. Ideoque non ignobilis medicus, Chryſippi diſcipulus, apud Antigonum regem, amicum quemdam ejus, notae intemperantiae, mediocriter eo morbo implicitum, negavit poſſe ſanari. Cumque alter medicus Epirotes Philippus ſe ſanaturum polliceretur; reſpondit, illum ad morbum aegri reſpicere; ſe, ad animum. Neque eum res feſellit. Ille enim cum ſumma diligentia non medici tantummodo, ſed etiam regis cuſtodiretur, tamen malagmata ſua devorando, bibendoque ſuam urinam, in exitium ſeſe praecipitavit. Inter initia tamen, non difficillima 97 curatio eſt, ſi imperata ſunt corpori quies, ſitis, inedia: at ſi malum inveteravit, non niſi magna mole 98 diſcutitur. Metrodorum tamen, Epicuri diſcipulum, ferunt, cum hoc morbo tentaretur, neque aequo animo neceſſariam ſitim ſuſtineret 99, ubi diu abſtinuerat, bibere ſolitum, deinde evomere. Quod ſi redditur, quidquid receptum eſt, multum taedio demit; ſi a ſtomacho retentum eſt, morbum auget: ideoque in quolibet

lib. 2. cap. 7. & 8. prorſus conveniunt cum iis, quae de hydrope habent Hippocrates & Auctor libri ſecundi Praedict.

93. *In uterum*] Sic infra; *in uterum multa aqua contrahitur.* Porro *in uterum* Lindenius edidit, & Conſtantinus invenit in veteri Codice. Alii leg. *in unum*, ut eſt in Mediceis.

94. Ὑπὸ σάρκα] Ita in Editione Stephani, & in Aldina quoque (in hac ὑπό σαρκα) & ita Rhodius legendum putat etiam apud Scribonium Compoſ. 134. Alii & hic & apud Scribonium leg. ὑποσάρκα. In Cod. Medic. I. eſt ΥΠΟ-CAPKA; in aliis *hypoſarca*, ut priſcae Editiones habent. Lindeniana ὑπὸ τὴν σάρκα. Sed haec verba, *vel* ὑπὸ σάρκα, fortaſſe ex adnotatione aliqua inſerta ſunt.

95. *Nominarunt*] Al. *nominant.*

96 *Mille alia*] Lindenius, *& mille alia.* Vox *alia* abeſt a multis MSS. ſed eſt in Medic. I.

97. *Non difficillima*] Codex Medic. I. *non difficilis*; deinde, *requies*, pro *quies.*

98. *Non niſi magna mole*] Ita ex Codice modo allato. Lindenius leg. *non ſine magna mole*; al. *non ſine magna moleſtia.* Infra, pro *ferunt*, ut ego ex eodem Codice repoſui, alii omnes leg. *referunt.*

99. *Neceſſariam ſitim ſuſtineret*] Vulgo omnes leg. *ferret neceſſariam ſitim*, praeter Lindenium, cujus ego lectionem ſecutus ſum ex fide Cod. Medic. I.

bet tentandum non eſt. Sed ſi febris quoque eſt, haec in primis ſubmovenda eſt per eas rationes, per quas huic ſuccurri poſſe propoſitum eſt: ſi ſine febre aeger eſt, tum demum ad ea veniendum eſt, quae ipſi morbo mederi ſolent. Atque hic quoque quaecumque ſpecies eſt, ſi nondum nimis occupavit, iisdem auxiliis opus eſt: multum ambulandum, currendum aliquid eſt 1; ſuperiores maxime partes ſic perfricandae, ut ſpiritum 2 ipſe contineat; evocandus eſt ſudor, non per exercitationem tantum 3, ſed etiam in arena calida, vel laconico, vel clibano, ſimilibusque aliis; maximeque utiles naturales, & ſiccae ſudationes ſunt, quales ſuper Bajas in myrtetis habemus. Balneum, atque omnis humor alienus eſt. Jejuno recte catapotia dantur, facta ex abſinthii duabus, myrrhae tertia parte. Cibus eſſe debet ex media quidem materia, ſed tamen generis durioris: potio non ultra danda eſt, quam ut vitam ſuſtineat; optimaque eſt, quae urinam movet. Sed id ipſum tamen moliri 4 cibo, quam medicamento melius eſt. Si tamen res coget, ex iis aliquid, quae id praeſtant, erit decoquendum, eaque aqua potui danda. Videntur autem hanc facultatem habere iris, nardum, crocum, cinnamum, amomum 5, caſia, myrrha, balſamum, galbanum, ladanum, oenanthe, panaces 6, cardamomum, hebenus, cupreſſi ſemen, uva taminia, ςαφίδα ἀγρίαν 7 Graeci nominant, abrotonum, roſae folia, acorum, amarae nuces, tragoriganum, ſtyrax, coſtum, junci quadrati & rotundi ſemen 8; illum κύπειρον, hunc σχοῖνον Grae-

1. *Aliquid eſt*] Alii cum Caeſario leg. *aliquando eſt*. Lindenius, *aliquando*, &c. In MSS. habetur, *aliquid eſt*; id eſt, aliquantum.

2. *Ut ſpiritum*] Linden. *ut calorem in cutem evocet: inter quae ſpiritum &c.* quorum verborum primum dumtaxat atque ultimum inveni in Codicibus MSS.

3. *Per exercitationem tantum*] Ita in Edit. Lindenii & in Manuſcriptis Mediceo I. & Vatic. VI. Alii leg. *exercitatione tantummodo*. Et ſane conſtructio cum ſexto caſu ſine praepoſitione Celſo familiaris eſt. Ita cap. 26. hujus libri: *ſudor primum labore ipſius corporis, deinde etiam ſiccis ſudationibus evocandus.* cap 26. ſect. 2. *non medicamentis urinam movere, non exercitatione ſudorem.* Ex verbis autem ſequentibus, *ſed etiam in arena calida*, fortaſſe tollenda eſt praepoſitio *in*.

4. *Sed id ipſum tamen moliri*] Plerique vulgo leg. *molliri*; ut eſt in Codice vetuſtiori, ſed mendoſe. Codices ceteri Medicei habent: *ſed id tamen moliri.* Lindenius leg. *Alvum moliri* (fortaſſe *molliri*) *cibo melius eſt, quam medicamento.* Sed, ut animadvertit Morgagnus, apparet ex ſequentibus, de urina movenda Celſum loqui; ideoque legendum eſſe, *ſed id ipſum*, non *Alvum*.

5. *Cinnamum amomum*] Amomum quoque inter aromata affertur, & urinam movet. Vid. Galen. lib. 6. de ſimpl. medic. facult. cap. 1. Itaque vetuſtas Editiones ſequor, & Codices ceteros Mediceos. Nam in vetuſtiori hae duae voces coaluiſſe videntur in unam *cinnamomum*; & ita habet etiam Lindenii Editio.

6 *Panaces*] Ita edidit Lindenius ex Rhodii emendatione. & fortaſſe ex aliquo Codice. Neque enim verum eſt, quod Rhodius affirmat, in omnibus libris & manuſcriptis & impreſſis eſſe *panace*. Nam in Medic. I. ut ipſe videre poterat, eſt *panaces*.

7. Σταφίδα ἀγρίαν] Vulgo praemittitur *quam*. Ego omiſi ex fide Codicis Medicei I.

8. *Semen*] Lindenius leg. *flos*, fortaſſe quod Conſtantinus monuerit, alterius junci radicem, alte-

Graeci vocant: quae quoties posuero, non quae hic nascuntur, sed, quae inter aromata afferuntur, significabo. Primo tamen, quae levissima [9] ex his sunt, id est, rosae folia, vel nardi spica, tentanda sunt. Vinum quoque utile est austerum, sed quam tenuissimum. Commodum est etiam, lino quotidie ventrem metiri, &, qua comprehendit alvum, notam imponere; posteroque [10] die videre, plenius corpus sit, an [11] extenuetur: id enim, quod extenuatur [12], medicinam sentit. Neque alienum est, metiri & potionem ejus, & urinam: nam si plus humoris excernitur, quam assumitur, ita demum secundae valetudinis spes est. Asclepiades in eo, qui ex quartana in hydropa deciderat, se abstinentia bidui, & frictione usum; tertio die, jam & febre & aqua liberato, cibum & vinum dedisse, memoriae prodidit.

Hactenus communiter de omni specie praecipi potest [13]: si vehementius malum est, diducenda ratio curandi est. Ergo si inflatio [14], & ex ea dolor creber est, utilis quotidianus, aut altero quoque die post cibum, vomitus est: fomentis [15] siccis calidisque utendum est. Si per haec dolor non finitur, necessariae sunt sine ferro cucurbitulae: si ne per has quidem tormentum tollitur, incidenda cutis est, & tum his utendum. Vltimum auxilium est, si cucurbitulae nihil profuerunt, per alvum infundere copiosam aquam calidam, eamque recipere. Quin etiam quotidie ter quaterve opus est uti frictione vehementi, cum oleo & quibusdam calefacientibus: sed in hac frictione a ventre abstinendum est. Imponendum vero in eum crebrius sinapi, donec cutem erodat: ferramentisque candentibus pluribus locis venter exulcerandus est, & servanda ulcera diutius. Vtiliter etiam scilla cocta delin-

alterius florem & paleas, neutrius autem semen in usu esse. Ad alvum tamen & foeminarum menses sistendos, junci quadrati semen adhibitum video apud Plinium lib. 21. H. N. cap. 18. A Lindenio autem quaeri posset, num quemadmodum rotundi, ita quadrati quoque junci flos in usu sit? Omnino *semen* est in MSS. Mediceis; deinde in I. *illud cyperon hoc cxoinon*; in aliis *illum* ΚΥΠΕΡΩΝ: σχοινον (*exoinon*, vel εχοινον mendose scribitur) *hunc* (in III. & IV. *hanc*). In Edd. antiquioribus legitur: *illud cypiron, ecinum hoc*; in Aldina, *illud* κύπυρον, κοῖνον *hoc*; in aliis *cypeiron*, in aliis κύπειρον; in Lindeniana. *illum* κύπειρον, *hunc* σχοῖνον.

9. *Levissima*] Linden. *lenissima*; ut est in margine Edit. Constantinianae.

10. *Posteroque*] Al. *postero*, ut habetur in MSS. plerisque; Lindenius, *postero quoque*. Ego secutus sum Codicem Medic. I.

11. *Plenius corpus sit, an &c.*] Alii leg. *si plenius corpus sit, an &c.* Sed particula *si* abest a Codice Medic. I. & recte omissa est a Lindenio. Omnino apparet, in ejusmodi constructione, in qua *utrum* in primo membro eleganter omittitur, interdum particulam *si* ab indoctis Grammaticis additam fuisse. Vid. adnot. 36. ad praefat. lib. 1.

12. *Extenuatur*] Al. *tenuatur*.

13. *Praecipi potest*] Olim legebatur, *dici potest*. Sed magis placet Lindenii lectio, *praecipi potest*, quam Cod. Medic. I. confirmare videtur, quamvis verba mendosa sint. Habet enim, *decipi potest*; vetus autem Emendator apponit *quae*, ut legatur, *quae decipi potest*.

14. *Inflatio*] Al. *inflammatio*, sed perperam.

15. *Fomentis*] Linden. *Fomentis deinde*.

delingitur [16]. Sed diu post has inflationes abstinendum est ab omnibus inflantibus.

At si id vitium est, cui λευκοφλεγματία nomen est, eas partes, quae tument, subjicere soli oportet; sed non nimium, ne febriculam incendat [17]: si is vehementior est, caput velandum est: utendumque frictione, madefactis tantum manibus aqua; cui sal & nitrum [18] & olei paulum sit adjectum; sic, ut aut pueriles aut muliebres manus adhibeantur, quo mollior earum tactus sit: idque si vires patiuntur, ante meridiem, tota hora, post meridiem, semihora fieri oportet. Vtilia etiam sunt cataplasmata, quae reprimunt; maximeque si corpora teneriora sunt. Incidendum quoque est super talum, quatuor fere digitis, ex parte interiore, qua [19] per aliquot dies frequens humor feratur; atque ipsos tumores incidere altis plagis oportet: concutiendumque multa gestatione corpus est: atque, ubi inductae vulneribus cicatrices sunt, adjiciendum & exercitationibus & cibis, donec corpus ad pristinum habitum [20] revertatur. Cibus valens esse debet, & glutinosus, maximeque caro: vinum, si per stomachum licet, dulcius; sed ita, ut invicem biduo triduove, modo aqua, modo id bibatur. Prodest etiam lactucae marinae, quae grandis juxta mare nascitur, semen, cum aqua potui datum. Si valens [21] est, qui id accipit, & scilla cocta, sicut supra dixi, delingitur [22]. Auctoresque multi sunt, inflatis vesicis pulsandos tumores esse.

Si vero id morbi genus est, quo in uterum multa aqua contrahitur, ambulare, sed magis modice oportet; malagma, quod digerat, impositum habere; idque ipsum superimposito triplici panno, fascia, non nimium tamen vehementer, astringere: quod a Tharrla profectum, servatum esse a pluribus video. Si jecur, aut lienem affectum esse, manifestum est, ficum pinguem contusam, adjecto melle, superponere.

Si

16. *Scilla cocta delingitur*] Sic restitui ex Cod. Mediceo vetustiori. Lib. 4. cap. 4. sect. 4. *scillam delingere*. Lindenius reponit, *scilla cocta deligatur super cutim*; cum antea legeretur; *scilla cocta delinitur cutis*; ut in ceteris MSS. inveni.

17. *Ne febriculam incendat*] Lindenii lectionem magis probo, eamque retineo, quia in Codice Medic. I. inveni, *ne frigulam incendat*. Alii leg. *ne febricula incidat*.

18. *Et nitrum*] Lib. 8. cap. 18. sect. 7. *perfricandum est ex oleo & sale & nitro*. In multis Codicibus est *vel nitrum*; quae varietas non est de nihilo.

19. *Qua*] Ex qua parte. Lindenius leg. *quo*.

20. *Habitum*] Lindenius habet *statum*; ut ego in MSS. inveni Medic. I. & Vaticanis III. V. VI. sed ut puto ex interpretatione. Itaque ceteros Codices sequor. Lib. 4. cap. 4. sect. 1. *donec fauces ad pristinum habitum revertantur*. Lib. 2. cap. 8. membrum resolutum, *si neque movetur, & emacrescit, in pristinum habitum non revertitur*

21. *Si valens*] Linden. *Quod si valens*. Sed *quod* nostri Codices non habent.

22. *Et scilla cocta, sicut supra dixi, delingitur*] Paulo supra: *utiliter etiam scilla cocta delingitur*. Atque hunc quoque locum ego restitui ex fide Codicis Medicei I. quocum facit Vatica-

Si per talia auxilia venter non ficcatur, fed humor nihilominus abundat, celeriori via fuccurrere, ut is per ventrem ipfum emittatur. Neque ignoro, Erafiftrato difplicuiffe hanc curandi viam: morbum enim hunc jocinoris putavit: ita [23] illud effe fanandum; fruftraque aquam emitti, quae, vitiato illo, fubinde nafcatur [24]. Sed primum, non hujus vifceris unius hoc vitium eft: nam & liene [25] affecto, & in totius corporis malo habitu fit. Deinde, ut inde coeperit, tamen aqua nifi emittitur, quae contra naturam ibi fubftitit, & jocinori, & ceteris interioribus partibus nocet. Convenitque, corpus nihilo minus effe curandum. Neque enim fanat emiffus humor, fed medicinae locum facit, quam intus inclufus impedit. Ac ne illud quidem in controverfiam venit, quin non omnes in hoc morbo fic curari poffint; fed juvenes robufti, qui vel ex toto carent febre, vel certe fatis liberales intermiffiones habent. Nam quorum ftomachus corruptus eft, quive ex atra bile huc deciderunt, quive malum corporis habitum habent, idonei huic curationi non funt. Cibus autem, quo die primum humor emiffus eft, fupervacuus eft, nifi fi vires defunt: infequentibus diebus, & is, & vinum [16] meracius quidem, fed non ita multum dari debet, paulatimque evocandus [27] aeger eft ad exercitationes, frictiones, folem, fudationes, fatigationes [28], & idoneos cibos, donec ex toto con-

nus VI. Rhodius ex eodem Cod. Mediceo, & ex emendatione Joannis Cali & Pauli Aicardi, ut ipfe fcribit, ad Scribonium Compof. 126. legit, *& fcilla cocta delingitur*, omiffis tribus vocibus, *ficut fupra dixi.* Sed in illo quidem Codice eae voces extant. Lindenius leg. *et fcilla cocta fimul fuper ventrem deligatur.* Ante ipfum legebatur, non *fimul fuper ventrem deligatur*, fed *ficut fupra dixi*, *delinitur*, ut Palavicinus mutavit in allato Mediceo Codice, & ut in IV. quoque mutatum eft, in quo erat, ficut in reliquis quinque & in multis Vaticanis: *detinguitur* (in Vaticanis quibusdam *detinguntur*) *ficut fupra delinitur ficut dixi.*

23. *Ita*] Lindenius, *ideoque*; al. *ideoque ita.* Ego fic repofui ex Codice Mediceo I.

24. *Nafcatur*] *Renafcatur* in alio libro non inveni, praeterquam in Editione Lindenii.

25. *Nam & liene*] Ita in Cod. Medic. I. Lindenius leg. *Nam & fplene*; al. *Nam fplene*, ut ceteri Medicei Codices habent.

26. *Et is, & vinum*] Et cibus, & vinum. Ego fic repofui ex primo, pro *& his vinum*, ut eft in reliquis Codicibus Mediceis, & ut vulgo legitur. Revera tamen primus quoque habet *his*, pro *is*; quod mendum & in illo & in aliis Codicibus paffim occurrit.

27. *Evocandus*] Lindenius, *revocandus.* Qui fequuntur veterem lectionem, *evocandus*, Mediceorum Codicum teftimonio uti poffunt.

28. *Fatigationes*] Labores. Sed fufpecta mihi eft vox haec: primum, quia redundare videtur, cum *exercitationes* praecedat; deinde, quia Celfus ea alibi ufus non eft, hac quidem fignificatione. Quid ipfe intelligat per fatigationem, apparet ex his verbis lib. 1. cap. 2. *Exercitationis autem plerumque finis effe debet fudor, aut certe laffitudo, quae citra fatigationem fit.* Itaque etiamfi dicamus, effectum pro caufa pofitum effe, tamen vox *fatigationes* vix hoc loco convenire videtur, quia nequit aegris utilis effe fatigatio. Hippocrates de vehementi hydropicorum, aliorumque quorumdam aegrorum exercitatione fcribens, vocem ταλαιπωρίην faepe ufurpat; interpretes autem reddunt *laborem*, *defatigationem*; ut alio loco dixi. Hinc fortaffe aliquis apud Celfum *fatigationes*, five adnotando, five vocem *exercitationes* explicando addidit.

convalescat. Balneum rarum res amat; frequentiorem in jejuno vomitum. Si aestas est, in mari natare commodum est. Vbi convaluit aliquis, diu tamen alienus ei veneris usus est [29].

XXII. Diutius saepe & periculosius tabes eos male habet, quos invasit. Atque hujus quoque plures species sunt. Vna est, qua corpus non alitur, & naturaliter semper aliquibus decedentibus, nullis vero in eorum locum subeuntibus, summa macies oritur; &, nisi occurritur, tollit. Ἀτροφίαν hanc Graeci vocant. Ea duabus fere de causis incidere consuevit. Aut enim nimio timore aliquis minus, aut aviditate nimia plus, quam debet, assumit: ita vel, quod deest, infirmat, vel, quod superat, corrumpitur. Altera species est, quam Graeci καχεξίαν appellant: ubi malus corporis habitus est; ideoque omnia alimenta corrumpuntur. Quod fere fit, cum longo morbo vitiata corpora, etiamsi illo vacant, refectionem tamen non accipiunt; aut cum malis medicamentis corpus affectum est; aut cum diu necessaria defuerunt; aut cum insitatos & inutiles cibos aliquis assumpsit, aliquidve simile incidit. Huic, praeter tabem, illud quoque nonnumquam accidere solet, ut per assiduas pustulas, aut ulcera, summa cutis exasperetur, vel aliquae corporis partes intumescant. Tertia est, longeque periculosissima species, quam Græci φθίσιν nominarunt. Oritur fere a capite; inde in pulmonem destillat; huic exulceratio accedit; ex hac febricula levis [30] fit, quae etiam, cum quievit, tamen repetit; frequens tussis est; pus [31] exscrea-

dit. Porro duas voces *exercitationem* & *laborem* alteram pro altera sumi, manifestum est ex duobus locis, quae continuo afferam. Lib. 2. cap. 17. *Sudor etiam duobus modis elicitur: aut sicco calore, aut balneo. Siccus calor est & arenae calidae, & laconici, & clibani, & quarumdam naturalium sudationum &c. Praeter haec sole quoque & exercitatione movetur.* Cap. 25. hujus libri: *utendum est exercitatione, praecipueque cursu; sudor primum labore ipsius corporis, deinde etiam siccis sudationibus evocandus.* Pluribus exemplis opus non est. Cicero tamen defatigationem pro labore, ex quo defatigatio oritur, usurpasse videtur de Senect. 11. *Et corpora quidem defatigatione, & exercitatione ingravescunt: animi autem exercendo levantur.* Sed Facciolatus duas voces, *defatigationes*, &, tollendas censet. Cujus viri judicio ita moveor, ut in Celsianos Codices quoque hanc vocem ex margine irrepsisse suspicer. Nisi quis pro *fatigationes*, quod est in Cod. Medic. I. & in Vatic. VI. & in Editione Lindenii, & in margine Constantinianae, *navigationes*, ut est in aliis & MSS. & impressis libris, legendum putat. Nam & Celsus in nonnullis morbis utilem navigationem esse dixit, ut cap. 5. libri proximi; & Caelius Aurelianus lib. 3. Chron. cap. 8. de hydrope ita scribit: *locorum & aquarum mutatio adhibenda, & peregrinatio; magis maritima;* deinde, *perfecta humoris detractione* (hoc est post paracentesin, quam ipse vocat) *aegrotantes praeterea navicula exerceri hortamur, & paulatim recorporativae subjicimus curationi.* Verum utralibet lectio probetur: vix haec varietas ex mendo orta esse videtur: sed fortasse aliquis, cui *fatigationes* ineptum visum est, in *navigationes* mutavit.

29. *Vsus est*] Linden. *usus sit.*

30. *Huic exulceratio accedit; ex hac febricula levis*] Lindenius leg. *Ex hac exulceratio accidit, & febricula lenis.* In qua mutatione nihil est, quod non sit contra Codices nostros, praeter *lenis*, quod in aliquibus inveni, pro *levis.*

31. *Frequens tussis est; pus*] Linden. *In ea quoque frequens tussis est, & pus.* Huic quoque mutationi & Medicei & Vaticani Codices repugnant.

ſcreatur; interdum cruentum aliquid. Quidquid exſcreatum eſt, ſi in ignem impoſitum eſt, mali odoris eſt: itaque, qui de morbo dubitant, hac nota utuntur.

Cum haec genera tabis ſint, animadvertere primum oportet, quid ſit, quo laboretur [32]. Deinde, ſi tantum non ali corpus apparet, cauſam ejus attendere; & ſi cibi minus aliquis, quam debet, aſſumpſit, adjicere [33], ſed paulatim; ne ſi corpus inſuetum ſubita multitudine oneraverit, concoctionem impediat [34]. Si vero plus juſto quis aſſumere ſolitus eſt, abſtinere uno die; deinde ab exiguo cibo incipere; quotidie adjicere, donec ad juſtum modum perveniat. Praeter haec convenit ambulare locis quam minime [35] frigidis, ſole vitato; per manus quoque exerceri: ſi infirmior eſt, geſtari, ungi, perfricari, ſi poteſt, maxime per ſeipſum, ſaepius eodem die, & ante cibum, & poſt eum, ſic, ut interdum oleo quaedam adjiciantur calefacientia, donec inſudet. Prodeſtque jejuno prehendere per multas partes cutem, & attrahere, ut relaxetur; aut, impoſita reſina & abducta, ſubinde idem facere. Vtile eſt etiam interdum balneum, ſed poſt cibum exiguum. Atque in ipſo ſolio recte cibi aliquid aſſumitur; aut, ſi ſine hoc frictio fuit, poſt eam protinus. Cibi vero eſſe debent ex iis, qui facile concoquuntur, qui maxime [36] alunt. Ergo vini quoque, ſed auſteri, neceſſarius uſus eſt. Movenda urina [37].

At ſi malus corporis habitus eſt, primum abſtinendnm eſt; deinde alvus ducenda; tum paulatim cibi dandi, adjectis exercitationibus, unctionibus, frictionibus. Vtilius his frequens balneum eſt, ſed jejunis; etiam usque ſudorem [38]. Cibis vero opus eſt copioſis, variis, boni ſucci,

32. *Quo laboretur*] Ita ex Codice Medic. I. Communiter legebatur, *in quo laboratur*.

33. *Aliquis, quam debet, aſſumpſit, adjicere*] Pro *aſſumpſit*, alii habent *aſſumit*. Ego ſic repoſui ex Codice Mediceo modo allato. Lindenius leg. *aſſumſit aliquis quam debuit, adjicere oportet*. Sed infinitum *adjicere* pendet a verbo *oportet*, quod ante poſitum eſt.

34. *Concoctionem impediat*] Quae his praemittit Lindenius, videlicet *ſtomachus gravetur, &*, omnium meorum Codicum indicio damnantur, ut adulterina.

35. *Quam minime*] Non videtur additurus fuiſſe Celſus, *ſole vitato*, ſi ſcripſiſſet *quam maxime*, ut cum Caeſario Lindenius legit. Ambulandum eſt loco calido, ſed non in ſole. Negant ratio noſtrique Codices mutandum eſſe.

36. *Qui maxime*] Linden. *maximeque*. Vetus lectio proba eſt, & MSS. confirmatur.

37. *Vſus eſt. Movenda urina*] In Edit. Lindenii ſic legitur: *uſus eſt, movendae urinae*. Sed vini auſteri uſus non ad movendam urinam, ſed ad corpus alendum neceſſarius eſt; ut particula *Ergo* ſignificat. Quae vero urinam movent, minimum alunt; immo corpus extenuant: ut ideo in hoc tabis genere urinam moventibus uti non expediat. Omnino duae voces *movenda urina* mihi ſuſpectae ſunt.

38. *Vſque ſudorem*] Alii poſt *usque* addunt *ad*, Caeſarium ſecuti; ſed abeſt ea particula a MSS. atque Edd. priſcis. Sic lib. 5. cap. 26. ſect. 34. *quidquid aridum eſt, & intentione quadam proximum quoque locum male habet, usque ſanum corpus concidere*; lib. 4. cap. 19. *idque usque quintum diem facere*. Quidam haec quoque duo loca pertentarunt.

ſucci, quique etiam minus facile corrumpantur, vino auſtero. Si nihil reliqua proficiunt, ſanguis mittendus eſt; ſed paulatim, quotidieque pluribus diebus, cum eo, ut cetera quoque eodem modo ſerventur.

Quod ſi mali plus eſt, & vera phtiſis eſt, inter initia protinus occurrere neceſſarium eſt: neque enim facile is morbus, cum inveteraverit [39], evincitur. Opus eſt, ſi vires patiuntur, longa navigatione, coeli mutatione, ſic ut denſius quam id eſt, ex quo diſcedit aeger, petatur: ideoque aptiſſime Alexandriam ex Italia itur. Fereque id poſſe inter principia corpus pati debet, cum hic morbus aetate firmiſſima maxime oriatur, id eſt, ab anno duodeviceſimo [40] ad annum quintum & triceſimum. Si id imbecillitas non ſinit, nave tamen non longe geſtari [41] commodiſſimum eſt: ſi navigationem aliqua res prohibet, lectica, vel alio modo corpus movendum [42] eſt. Tum a negotiis abſtinendum eſt, omnibusque rebus, quae ſolicitare animum poſſunt; ſomno indulgendum; cavendae deſtillationes, ne, ſi quid cura levarit, exaſperent; & ob id vitanda cruditas, ſimulque & ſol, & frigus; os obtegendum, fauces velandae, tuſſicula ſuis remediis finienda: &, quamdiu quidem febricula incurſat, huic interdum abſtinentia, interdum etiam tempeſtivis cibis medendum; eoque tempore bibenda aqua. Lac quoque, quod in capitis doloribus, & in acutis febribus, & per eas facta nimia ſiti, ac, ſive praecordia tument, ſive bilioſa urina eſt, ſive ſanguis fluxit, pro veneno eſt; in phthiſi tamen, ſicut in omnibus longis difficilibusque febriculis [43], recte dari poteſt. Quod ſi febris aut nondum incurſat, aut jam remiſit, decurrendum eſt ad modicas exercitationes, maximeque ambulationes; item lenes frictiones. Balneum alienum eſt. Cibus eſſe debet primo acer, ut allium, porrum, idque ipſum ex aceto, vel ex eodem intubus, ocimum, lactuca: deinde lenis, ut ſorbitio [44] ex ptiſana, vel ex alica, vel ex amylo, lacte adjecto. Idem oryza quoque, &, ſi nihil aliud eſt, far praeſtat. Tum invicem modo his cibis,

39. *Inveteraverit*] In Codice Mediceo I. legitur, *inveteravit*.

40. *Duodeviceſimo*] Sic repoſuit Lindenius, atque ita in veteri Codice Conſtantinus invenit, pro *duodecimo*, ut alii legunt ex Codice Mediceo I. In Codicibus Mediceis reliquis eſt *XXII.* fortaſſe mendoſe, pro *XIIX.* Cum ſit ab Hippocrate ſententia haec, Sect. 5. Aphor. 9. omnino retinenda videtur Lindenii lectio. Sed minime retinenda particula *usque*, quam ille praemittit verbis proximis. *ad annum &c.* cum in vetuſtis Editionibus, & in allatis MSS. non extet.

41. *Non longe geſtari*] Lindenius leg. *ſed non longe, vectari.* Nos vero, qui eam quoque, quae navi fit, geſtationem appellari videmus in lib. 2. cap. 15. antiquam lectionem MSS. omnium teſtimonio comprobatam retinere non dubitabimus.

42. *Movendum*] Ita in Edit. Lindenii & in Codice Mediceo I. & in Vaticano VI. In aliis & MSS. & impreſſis libris, *dimovendum*; quod verbum alioquin Celſo familiare eſt.

43. *Febriculis*] Quidam leg. *febribus*.

44. *Vt ſorbitio*] Lindenius omittit *ut*; ſed perperam.

cibis, modo illis utendum eſt; adjiciendaque quaedam ex media materia, praecipueque vel ex prima cerebellum [45], vel piſciculus, & his ſimilia. Farina etiam cum ſevo ovillo caprinove miſta, deinde incocta, pro medicamento eſt. Vinum aſſumi debet leve, auſterum. Hactenus non magna mole pugnatur: ſi vehementior noxa eſt, ac neque febricula, neque tuſſis quieſcit, tenuarique corpus apparet, validioribus auxiliis opus eſt. Exulcerandum [46] eſt ferro candenti, uno loco ſub mento, altero in gutture, duobus ad mammam utramque; item ſub imis oſſibus ſcapularum, quas ὠμοπλάτας [47] Graeci vocant, ſic, ne ſaneſcere ulcera ſinamus, niſi tuſſi finita [48]: cui per ſe quoque medendum eſſe, manifeſtum eſt. Tunc ter quaterve die vehementer extremae partes perfricandae, thorax levi manu pertractandus, poſt cibum intermittenda hora, & perfricanda crura, brachiaque: interpoſitis denis diebus, demittendus eſt aeger in ſolium, in quo ſit aqua calida & oleum: ceteris diebus bibenda aqua; tum vinum [49], ſi tuſſis non eſt, potui frigidum dandum, ſi eſt, egelidum [50]. Vtile eſt etiam in remiſſionibus quotidie cibos dari: frictiones geſtationesque ſimiliter adhiberi: eadem acria [51] quarto, aut quinto die ſumere: interdum herbam ſanguinalem ex aceto, vel plantaginem eſſe. Medicamentum eſt etiam vel plantaginis ſuccus per ſe, vel marrubii cum melle incoctus [52]; ita ut illius cyathus ſor-

45. *Praecipueque vel ex prima cerebellum*] Ita in Codicibus Vaticanis II. & III. Pro *prima*, Vaticanus I. habet *aprima*; Vaticani IV. V. VI. & Medicei I. & II. *pruna*; Vaticanus VII. & Medicei III. IV. VI. *apruna*; Medicei V. & VII. *a pruna*. Vulgo alii leg. *apruna*; alii, Gryphii Editionem ſecuti, *aprugna*; Lindenius, *praecipue vero ex prima cerebellum*. Locus eſt corruptus, ut Morgagnus jampridem monuit. Liceat, quid ego ſuſpicer, exponere. Tres voces *vel ex prima* (*pruna* librarii error eſſe videtur, in MSS. valde frequens, ubi litterae *i*, *m* concurrunt) has igitur tres voces olim margini adſcriptas fuiſſe ſuſpicor contra illas, *ex media materia*; ſive quod ſuam aliquis ſententiam adnotarit, ſive quod deeſſe illas, ſive quod *ex prima*, pro *ex media*, legendum putarit. Lege, *praecipueque cerebellum*, plana ſententia erit, omniaque recte habebunt. Fruſtra vero Celſus addidiſſet, quodnam cerebellum eſſe deberet, qui jam praemiſiſſet, *ex media materia*; in qua, ut egregie animadvertit Morgagnus, ſuis & agni haedive cerebellum eſſe dixit lib. 2. cap. 18.

46. *Exulcerandum*] Antea legebatur, *Exulcerandus*. Ego ſic repoſui ex Cod. Medic. I.

47. Ὠμοπλάτας] Ruellii Edit. ωμοτίδας; Juntina cum vetuſtioribus 1478. 1493. 1497. *omotidas* litteris Latinis, ut eſt in Codice Mediceo IV. In I. ΩΜΟΠΑΑΤC; in reliquis Mediceis, ΩΜΟΠΛΑΤΑC. Hoc totum, *quas ὠμοπλάτας Graeci vocant*, fortaſſe Celſi non eſt; ſumptum tamen eſt ex Celſo lib. 8. cap. 1.

48. *Vlcera ſinamus, niſi tuſſi finita*] Ita in vetuſtis libris, niſi quod Codex Medic. I. *ſinas* habet, pro *ſinamus*. Lindenius leg. *ſinas ulcera, niſi tuſſis finita fuerit.*

49. *Tum vinum*] Al. *tum & vinum*. Particula & omittitur a Lindenio, neque eſt in Cod. Medic. I.

50 *Si eſt, egelidum*] Alii leg. *ſi aeſtas eſt, egelidum*: male omnino; Lindenius, *ſi vero eſt, egelidum*. Ego hic quoque ſecutus ſum Codicem Mediceum modo allatum.

51. *Eadem acria*] Videlicet quae ſupra poſita ſunt; id eſt, allium, porrum &c. Lindenius omittit has duas voces, ut *ſumere* referatur ad *herbam ſanguinalem*; in quo minime ſequendus videtur. Extant autem hae duae voces in omnibus MSS.

52. *Vel marrubii cum melle incoctus*] In Editio-

ſorbeatur 53, hujus cochleare plenum paulatim delingatur; vel inter ſe miſta, & incocta reſinae terebinthinae pars dimidia, butyri & mellis pars altera. Praecipua tamen ex his omnibus ſunt victus, vehiculum 54, & navis, & ſorbitio. Alvus cita utique vitanda eſt. Vomitus in hoc morbo frequens 55, perniciosus eſt, maximeque ſanguinis. Qui meliusculus eſſe coepit, adjicere debet exercitationes, frictiones, cibos: deinde ipſe ſe, ſuppreſſo ſpiritu, perfricare: diu abſtinere a vino, balneo, venere.

XXIII. Inter notiſſimos morbos eſt etiam is, qui comitialis, vel major nominatur. Homo ſubito concidit; ex ore ſpumae moventur; deinde interpoſito tempore ad ſe redit, & per ſe ipſe 56 conſurgit. Id genus ſaepius viros, quam foeminas occupat. Ac ſolet quidem etiam longum eſſe, uſque ad mortis diem, & vitae non periculoſum; interdum tamen cum recens eſt, hominem conſumit: & ſaepe eam, ſi remedia non ſuſtulerunt, in pueris veneris, in puellis menſtruorum initium tollit. Modo cum diſtentione nervorum 57 prolabitur aliquis, modo ſine illa. Quidam hos 58 quoque iisdem, quibus lethargicos, excitare conantur: quemadmodum ſupervacuum eſt; & quia ne lethargicus quidem his ſanatur; & quia, cum poſſit ille numquam expergiſci, atque ita fame interire, hic ad ſe utique revertitur. Vbi concidit aliquis, ſi nulla nervorum diſtentio acceſſit, utique ſanguis mitti debet 59: ſi acceſſit, non

tionibus vetuſtis & in Codd. ceteris Mediceis: *vel marrubium ex melle concoctum.* Ego ſic repoſui ex Codice vetuſtiori. Lindenius leg. *vel marrubii, ſi cum melle ſit incoctus.*

53. *Sorbeatur*] Aldina Edit. *ſorbillo ſumatur*; ut in quibusdam Codicibus legitur, ſine dubio ab interprete.

54. *Vehiculum*] Vox haec, quam omnes habent libri impreſſi, non eſt in MSS. Mediceis, praeterquam in primo: neque id geſtationis genus ſupra nominatim poſitum eſt. Sed tota periodus mihi ſuſpecta eſt, ut ſupervacua & cum ſuperiori oratione minime congruens, neque ad Celſi ingenium expreſſa. Vox *victus* fere cetera quoque comprehendit. Si hoc loco ad cibos potionesque dumtaxat refertur, *ſorbitio* vacat; quin etiam quodammodo pugnat cum prioribus. Nam victus is propoſitus eſt, in quo modo lenes cibi, modo acres ſumendi ſint; nec ſorbitio aliter ſupra memoratur, quam ut unus de lenibus.

55. *Frequens*] Al. *ſi frequens eſt.*

56. *Per ſe ipſe*] Al. *per ſeipſum.* Ego ſic repoſui ex Cod. Medic. I.

57. *Cum diſtentione nervorum*] Sic reſtitui ex fide ceterorum Mediceorum Codicum. Nam primus habet, ut vulgo legitur, *cum diſtentione membrorum aut nervorum*; ex aliqua adnotatione. Quid enim membrorum diſtentio aliud ſignificat, niſi quod σπασμὸν Graeci nominant? Σπασμὸς autem diſtentio nervorum a Celſo appellatur. Exempla paſſim occurrunt, ut cuilibet facile ſit multa invenire. In lib. 4. cap 2. ſect. 2. habetur *diſtentio oris.* Ecce membri diſtentionem. Sed cave credas, a nervorum diſtentione differre: nam idem eſt ac ſi dixiſſet, *diſtentio nervorum oris*; quia & os, & omne aliud membrum per nervos diſtenditur. Quare duae voces *membrorum aut* locum hic habere nequeunt; praeſertim cum infra, ubi traditur hujus morbi curatio, ita ſit: *Vbi concidit aliquis, ſi nulla nervorum diſtentio acceſſit, utique ſanguis mitti debet: ſi acceſſit, non utique mittendus eſt*; neque de diſtentione membrorum mentio fiat.

58. *Sine illa. Quidam hos*] Secutus ſum Codicem Medic. I. atque Editionem Lindenii. Ita eſt etiam in margine Conſtantinianae. Alii leg. *ſine illa quidem. Hos &c.*

59. *Sanguis mitti debet*] Non aliter legi poſſe, ex

non utique mittendus eſt, niſi alia quoque hortantur. Neceſſarium autem eſt, ducere alvum, vel nigro veratro purgare, vel utrumque facere, ſi vires patiuntur: tunc caput tondere, oleoque & aceto perungere: cibum poſt diem tertium, ſimul [60] tranſiit hora, qua concidit, dare. Neque ſorbitiones autem hís, aliique [61] molles, & faciles cibi, neque caro, minimeque ſuilla convenit; ſed mediae materiae: nam & viribus opus eſt, & cruditates cavendae ſunt. Cum quibus fugere oportet ſolem, balneum, ignem, omniaque calefacientia; item frigus, vinum, venerem, loci praecipitis conſpectum, omniumque terrentium, vomitum, laſſitudinem, ſolicitudines, negotia omnia. Vbi tertio die cibus datus eſt, intermittere quartum, & invicem alterum quemque, eadem hora cibi ſervata, donec quatuordecim dies tranſeant. Quos ubi morbus exceſſit, acuti vim depoſuit: ac [62], ſi manet, curandus jam ut longus eſt. Quod ſi, non quo die primum id [63] incidit, medicus acceſſit, ſed is, qui cadere conſuevit, ei traditus eſt; protinus eo genere victus habito, qui ſupra comprehenſus eſt, exſpectandus eſt dies, quo prolabatur; utendumque tum vel ſanguinis miſſione, vel ductione alvi, vel nigro veratro, ſicut praeceptum eſt: inſequentibus deinde diebus, per eos cibos, quos propoſui, vitatis omnibus, quae cavenda dixi, nutriendus. Si per haec morbus finitus non fuerit, confugiendum erit ad album veratrum; ac ter quoque aut quater eo utendum, non ita multis interpoſitis diebus; ſic tamen; ne iterum umquam ſumat, niſi conciderit. Mediis autem diebus vires ejus erunt nutriendae; quibusdam, praeter ea, quae ſupra ſcripta ſunt, adjectis. Vbi mane experrectus

ex ipſo verborum contextu apparet. Suſpicionem aliquam mihi injecerat Codex Mediceus I. in quo ita eſt: *ſanguis mitti non debet*; quod & apud Caelium Aurelianum lib. 1. Chronic. cap. 4 haec legiſſem: *Aſclepiades . . . . . eos qui corporis raptu afficiuntur, ſolos imperat phlebotomari*; & alioquin Aſclepiades *multarum rerum, quas ipſi quoque ſecuti ſumus, auctor bonus* dicatur a Celſo lib. 4. cap. 4. ſect. 3. Ceterum ab Aureliano quoque ponuntur hae duae ſpecies; eorum, qui cum raptu, ut ipſe loquitur, i. e. nervorum diſtentione; atque eorum, qui ſine illo prolabuntur.

60. *Simul*] Ita ex Cod. Medic. I. In Editionibus vetuſtis eſt *ſimul cum*; ut reliqui Codices Medicei habent, procul dubio ab aliquo barbaro, qui ignoravit hunc uſum adverbii *ſimul*, Celſo aliisque item probatis Latinitatis Auctoribus familiarem. Lindenius repoſuit *ſimul ac*.

61. *Neque ſorbitiones autem his, aliique*] *Neque* cum *autem* conjunctum rarum eſt; invenitur tamen apud Ciceronem quoque: itaque nihil mutandum. Lindenius leg. *Neque ſorbitiones his aut alioqui*. Idem infra habet, *& ubi tertio die*, ut eſt in margine Edit. Conſtantini; cum alii particulam *&* non habeant.

62. *Ac*] Ita ex quibusdam Codicibus. Antea legebatur *at*, ut Palavicinus corrigit in Medic. I. in quo eſt *ad*.

63. *Id*] Lindenius leg. *is*. Deinde verbis illis, *ei traditus eſt*, praemittit *poſt*, ſecutus Conſtantinum, qui ita habet in margine ſuae Editionis. Sed Conſtantinus & Lindenius vim verbi *conſuevit* cepiſſe non videntur. *Is, qui cadere conſuevit, ei traditus eſt* hoc ſignificat; is, qui ſaepe jam cecidit, ei traditus eſt. Porro autem Conſtantino & Lindenio Codices noſtri adverſantur.

rectus est, corpus ejus leniter ex oleo vetere [64], cum capite excepto ventre, permulceatur: tum ambulatione quam maxime longa & recta utatur: post ambulationem loco tepido vehementer & diu, ac non minus ducenties, nisi infirmus erit, perfricetur: deinde per caput [65] multa aqua frigida perfundatur; paulum cibi assumat; conquiescat: rursus ante noctem ambulatione utatur: iterum vehementer perfricetur, sic ut neque venter, neque caput contingatur: post haec coenet; interpositisque tribus aut quatuor diebus, uno aut altero acria assumat. Si ne per haec quidem fuerit liberatus, caput radat [66]; ungatur oleo vetere, adjecto aceto & nitro; perfundatur aqua salsa; bibat jejunus ex aqua castoreum; nulla aqua, nisi decocta, potionis causa utatur. Quidam jugulati gladiatoris calido sanguine epoto tali morbo se liberarunt: apud quos miserum auxilium tolerabile miserius malum fecit. Quod ad medicum [67] vero pertinet, ultimum est, juxta talum, ex utroque crure paulum sanguinis mittere; occipitium incidere, & cucurbitulas admovere; ferro candenti in occipitio quoque & infra, qua summa vertebra cum capite committitur, adurere duobus locis, ut per ea perniciosus humor evadat. Quibus si finitum malum non fuerit; prope est, ut perpetuum sit. Ad levandum id, tantummodo utendum erit exercitatione multa, frictione [68], cibisque iis, qui supra comprehensi sunt: praecipueque vitanda omnia, quae ne fierent, excepimus.

XXIV. Aeque notus est morbus, quem interdum arquatum, interdum regium nominant. Quem Hippocrates ait, si post septimum diem febricante aegro supervenit, tutum esse, mollibus tantummodo praecordiis substantibus: Diocles, ex toto, si post febrem oritur, etiam prodesse; si post hunc febris, occidere. Color autem eum morbum detegit, maxime oculorum, in quibus, quod album esse debet, fit luteum. Soletque accedere & sitis, & dolor capitis [69], & frequens singultus, & praecordiorum dextra parte durities, &, ubi corporis vehemens motus est, spiritus difficultas, membrorumque resolutio: atque, ubi diutius manet morbus, totum corpus cum pallore quodam inalbescit. Primo die

64. *Vetere*] Vox haec non est in Codice Medic. I.

65. *Per caput*] Linden. *super caput*; MSS. nostris abnuentibus. In Vaticanis III. & V. hae duae voces desunt.

66. *Radat*] Ita legebatur ante Caesarium; atque ita in MSS. inveni. Alii cum Caesario leg. *radatur*.

67. *Ad medicum*] *Ad medicinam* edidit Lindenius contra priores Editiones. Sed cum his conveniunt Codices Medicei; ideoque veterem lectionem retinendam puto.

68. *Multa, frictione*] Lindenius omittit has duas voces, quas ego in omnibus MSS. inveni. In Codice Medic. I. non est pronomen *iis* post proximam vocem *cibisque*.

69. *Dolor capitis*] In Codice Medic. I. est *facilis*, pro *capitis*; & infra omittitur vox *difficultas*.

die abstinere aegrum oportet; secundo ducere alvum: tum, si febris est, eam victus genere discutere; si non est, scammoniam potui dare, vel cum aqua betam albam contritam, vel cum aqua mulsa nuces amaras, absinthium, anisum, sic ut pars hujus minima sit. Asclepiades aquam quoque salsam, & quidem per biduum, purgationis causa bibere cogebat, iis, quae urinam movent, rejectis. Quidam, superioribus omissis, per haec, & per eos cibos, qui extenuant, idem se consequi dicunt. Ego utique [70], si satis virium est, validiora; si parum, imbecilliora [71] auxilia praefero. Si purgatio fuit, post eam triduo primo modice cibum oportet assumere ex media materia, & vinum bibere Graecum salsum, ut resolutio ventris maneat [72]: tum altero triduo validiores cibos, & carnis quoque aliquid esse, intraque aquam manere: deinde ad superius genus victus reverti, cum eo, ut magis satietur; omisso Graeco vino bibere integrum [73], austerum; atque ita per haec variare, ut interdum acres quoque cibos interponat [74], interdum ad salsum vinum redeat. Per omne vero tempus utendum est exercitatione, frictione; si hiems est, balneo, si aestas, frigidis natationibus; lecto etiam, & conclavi cultiore, lusu, joco, ludis [75], lascivia [76], per quae mens exhilaretur: ob quae regius morbus dictus videtur. Malagma quoque, quod digerat, super praecordia datum prodest; vel arida ibi ficus imposita [77], si jecur aut lienis affectus est.

XXV. Ignotus autem pene in Italia, frequentissimus in quibusdam regionibus is morbus est, quem ἐλεφαντίασιν [78] Graeci vocant; isque longis

70. *Vtique*] In Edd. vetustis & in MSS. Mediceis, *ubique*. Lindenius reponit *utique*; quem sequor.

71. *Imbecilliora*] Plerique cum Edit. an. 1493. habent *imbecillia*. In Edit. 1. & in Lindeniana est *imbecilliora*, ut & in Mediceo 1. alisque MSS.

72. *Resolutio ventris maneat*] Lindenius leg. *solutio ventris remaneat*; & postea, *intraque*, pro *intra*. Sed *ventris resolutio* habetur etiam in lib. 2. cap. 6. Praeterea vetus lectio confirmatur Codicibus Mediceis.

73. *Integrum*] Haec quoque lectio MSS. Codicibus comprobatur. Vinum integrum autem hoc loco opponitur vino Graeco salso, quod velut corruptum est marina aqua, vel sale. Vide Catonem R. R. cap. 24. & Columel. lib. 12. cap. 37. Lindenius leg. *nigrum*.

74. *Interdum acres quoque cibos interponat*] Desunt haec verba in Codice Medic. 1.

75. *Lusu, joco, ludis*] Haec verba in MSS. Mediceis corrupta sunt. Sic, parva usus licentia, restituo ex vetustiori, in quo est *lusui co- ludis*. Fortasse aliqua ex tribus hisce vocibus supervacua videbitur; cum satis sit *lusu*, *joco*, vel *joco*, *ludis*, dicere. Attamen differunt eae inter se; estque sua unicuique earum, peculiaris, & propria significatio: proindeque omnes retinendae. In Codicibus reliquis, & in Editionibus vetustis sic habetur: *clauso loco uti*, *ludis*; quod ferri non potest. Apparet, nisi fallor, *clauso* ex *lusu* corruptum esse, *loco*, ex *joco*. Lindenius leg. *usu*, *loco*, *ludis*; sed quis umquam sic locutus est, & quid hoc significat, *utendum est usu*? Constantinus, *clauso loco*, *ut & ludis*, legendum putabat.

76. *Lascivia*] Lindenius addit, *aliis*; quae vox non est in MSS. Mediceis.

77. *Imposita*] Codex Medic. 1. *super imposita*.

78. Ἐλεφαντίασιν] Ita legitur in Editionibus Stephani, Roussei, & Lindenii, inque Mediceis

gis annumeratur. Totum [79] corpus afficitur ita, ut offa quoque vitiari dicantur. Summa pars corporis crebras maculas crebrosque tumores habet; rubor earum paulatim in atrum colorem convertitur; fumma cutis inaequaliter craffa, tenuis, dura, mollisque, quafi fquamis quibusdam exafperatur; corpus emacrefcit, os, furae, pedes intumefcunt: ubi vetus morbus eft, digiti in manibus pedibufque fub tumore conduntur, febricula oritur, quae facile tot malis obrutum hominem confumit. Protinus ergo inter initia fanguis per biduum [80] mitti debet, aut nigro veratro venter folvi: adhibenda tum [81], quanta fuftineri poteft, inedia eft: paulum deinde vires reficiendae, & ducenda alvus: poft haec, ubi corpus levatum eft, utendum eft exercitatione, praecipueque curfu: fudor primum labore ipfius corporis, deinde etiam ficcis fudationibus evocandus: frictio adhibenda: moderandumque inter haec, ut vires conferventur. Balneum rarum effe debet; cibus fine pinguibus, fine glutinofis, fine inflantibus: vinum, praeterquam primis diebus, recte datur. Corpus contrita plantago & illita optime tueri videtur.

XXVI. Attonitos quoque raro videmus, quorum & corpus & mens ftupet. Fit interdum [82] ictu fulminis, interdum morbo: ἀποπληξίαν [83] hunc Graeci appellant. His fanguis mittendus eft: veratro quoque albo, vel alvi ductione utendum. Tum adhibendae frictiones, & ex media materia minime pingues cibi; quidam etiam acres; & a vino [84] abftinendum.

XXVII. 1. At refolutio nervorum frequens ubique morbus eft: fed in-

dicels MSS. omnibus, praeter quartum; in quo ab alia manu (deerat enim Graecum vocabulum) eft Ελιφαντιαν; & ita alii vulgo legunt, vel *elephantian*.

79. *Totum*] Linden. *Quo totum*.

80. *Per biduum*] Conftantinus fcribit, *triduum* fe inveniffe in Codice quodam. Medicei & Vaticani habent *biduum*, ut vulgo legitur.

81. *Adhibenda tum*] Lindenius reponit, *Adhibenda triduum*. Sed neque hoc loco Codices modo allati variant ab Editionibus vetuftis.

82. *Stupet. Fit interdum*] In Cod. Medic. I. *ftupefit. Interdum*.

83. Ἀποπληξίαν] Hanc vocem inveni in MSS. quoque. Verifimile tamen eft, non alium morbum fignificari, quam quem κατάληψιν recentiores medici nominarunt, ut recte conjiciunt Viri graviffimi Morgagnus Epift. Anatomico-Medica II. & Switenius Comment. in Aphor. Boerhaav. §. 1007. Alii putant fignificari quam nunc apoplexiam vocant. Sed de illo morbo Celfus loquitur capite proximo, eumdemque nervorum refolutionem appellat. Neque enim dubitari poteft, quin non modo παράλυσιν, fed etiam ipfam ἀποπληξίαν ibi fignificet, fi diligenter attendimus, quemadmodum Aphorismum Hippocratis 42. Sect. 2. & alium quemdam locum ex lib. 2. Praedict. ipfe expreflerit in lib. 2. cap. 8. fub finem: *Omnique refolutioni nervorum ad medicinam non idonea tempora funt hiems & autumnus: aliquid fperari poteft vere & aeftate. Isque morbus mediocris vix fanatur, vehemens fanari non poteft*. Loquitur autem Hippocrates in Aphorismo illo de apoplexia, & quidem vehementi, id eft, ut Celfi verbis ex proximo cap. 27. utar, de nervorum refolutione, quae *tota corpora infeftat*, five de iis, *qui per omnia membra vehementer refoluti funt*.

84. *Et a vino*] Particula *&* neque eft in Codice Mediceo vetuftiori, neque neceffaria eft.

interdum tota corpora [85], interdum partes infeftat. Veteres auctores illud ἀποπληξίαν, hoc παράλυσιν nominaverunt: nunc utrumque παράλυσιν appellari video. Solent autem, qui per omnia membra vehementer [86] refoluti funt, celeriter rapi: ac fi correpti non funt [87], diutius quidem vivunt; fed raro tamen ad fanitatem perveniunt, & plerumque [88] miferum fpiritum trahunt, memoria quoque amiffa. In partibus vero numquam acutus, faepe longus [89], fere fanabilis [90] morbus eft. Si omnia membra vehementer refoluta funt, fanguinis detractio vel occidit, vel liberat: aliud curationis genus vix umquam fanitatem reftituit, faepe mortem tantum differt, vitam interim infeftat. Poft fanguinis miffionem, fi non redit & motus & mens, nihil fpei fupereft; fi redit, fanitas quoque profpicitur. At ubi pars refoluta eft, pro vi & malo corporis [91], vel fanguis mittendus, vel alvus ducenda. Cetera eadem in utroque cafu facienda funt: fiquidem vitare praecipue convenit frigus; paulatimque ad exercitationes revertendum eft, fic, ut ingrediatur ipfe protinus, fi poteft: fi id crurum imbecillitas prohibet, vel geftetur, vel motu lecti concutiatur: tum id membrum, quod deficit [92], fi poteft, per fe, fin minus, per alium moveatur, & vi quadam ad confuetudinem fuam redeat [93]. Prodeft etiam torpentis [94] membri fummam

85. *Sed interdum tota corpora*] Hoc totum deeft in Codice modo allato.

86. *Vehementer*] Neque hoc adverbium habet Codex ille.

87. *Si correpti non funt*] Rapti, morte fublati. Sic autem lego cum Lindenio; & ita eft in MSS. Mediceis III. VI. VII. & in Vaticanis II. III. VII. In vetuftis Editionibus legitur, *correcti*; ut Mediceus I. aliique MSS. Codices habent.

88. *Et plerumque*] *Et* fortaffe recte omittitur in Cod. Mediceo I.

89. *Numquam acutus, faepe longus*] Poteft effe non longus, fic tamen, ut numquam acutus fit; fed faepe longus eft: id eft, interdum ad quartum, faepe ad fecundum pertinet morborum genus ex quatuor illis, quae cap. 1. hujus libri propofuit. Pro *numquam*, Lindenius leg. *nonnumquam*; a quo ego diffentio, tum MSS. Mediceorum auctoritate, tum ratione fretus. Numquam enim homo celeriter moritur, ubi pars tantum, brachium puta, aut crus, per fe fine alio morbo refoluta eft; de quo cafu loquitur Celfus.

90. *Fere fanabilis*] Ita omnino legendum ex Codicum Mediceorum & Editionum vetuftarum fide, non, ut Conftantinus mallet, & Lindenius edidit, *fere infanabilis*; quidquid pro nova lectione alii afferant ex Bartholino de Paralyt. Nov. Teftamen. Res ipfa clamat. Multi enim ad fanitatem perveniunt. Et cum in periodo antecedenti dixerit, eos, qui per omnia membra vehementer refoluti funt, raro ad fanitatem pervenire; hic ufurpaverit conjunctionem adverfativam *vero*; vox *fanabilis* cum ceteris melius cohaeret. Pro veteri lectione pugnant etiam quae funt in lib. 2. cap. 8. *Refolutumque membrum, fi nihilo minus alitur, fieri fanum poteft. Oris refolutio etiam alvo cita finitur.*

91. *Pro vi & malo corporis &c.*] Ita habet in libri margine Conftantinus, quem Lindenius fecutus eft. Recte. Ita eft in Codice Mediceo quoque, illum dico vetuftiffimum; nifi quod, pro *malo*, habet *mali*, unde aliquis fortaffe fufpicari poffet legendum effe, *pro vi & mali & corporis*. Ego lectionem jam receptam probo. Lindenius addit *eft* poft *mittendus*. Alii leg. *providet malo corporis, vel fanguis miffus, vel alvus ducta*; alii cum Caefario, *proderit*, pro *providet*.

92. *Deficit*] Ante Lindenium legebatur, *deficiet*, quod & in MSS. inveni.

93. *Ad confuetudinem fuam redeat*] Vox *fuam* non eft in Codice Mediceo vetuftiore; neque neceffaria eft.

mam cutem exaſperaſſe, vel urticis caeſam, vel impoſito ſinapi, ſic ut, ubi rubere coeperit corpus, haec removeantur. Scilla quoque contrita, bulbique contriti cum thure recte imponuntur. Neque alienum eſt, reſina cutem tertio quoque die diutius vellere, pluribus etiam locis; aliquando ſine ferro cucurbitulas admovere. Vnctioni vero aptiſſimum eſt vetus oleum, vel nitrum aceto & oleo admiſtum. Quin etiam fovere aqua calida marina, vel, ſi ea non eſt, tamen ſalſa, magnopere neceſſarium eſt. Ac ſi quo loco vel naturales, vel etiam manu factae tales natationes ſunt, iis potiſſimum utendum eſt; praecipueque in his agitanda membra, quae maxima deficiunt: ſi id non eſt, balneum tamen prodeſt. Cibus eſſe debet ex media materia, maximeque ex venatione; potio ſine vino, aquae calidae: ſi tamen vetus morbus eſt, interponi quarto vel quinto die purgationis cauſa vinum Graecum ſalſum poteſt. Poſt coenam utilis vomitus eſt.

2. Interdum vero etiam nervorum dolor oriri ſolet. In hoc caſu non vomere 95, non medicamentis urinam movere, non exercitatione ſudorem 96, ut quidam praecipiunt, expedit. Bibenda aqua eſt bis die: in lectulo leniter ſatis diu corpus perfricandum eſt, deinde retento ſpiritu: ab ipſa 97 exercitatione potius ſuperiores partes movendae: balneo raro utendum: mutandum ſubinde peregrinationibus coelum. Si dolor eſt, ea ipſa pars ſine oleo, nitro ex aqua perungenda eſt; deinde involvenda

94. *Torpentis &c.*] In Codice modo allato ita habetur: *torpentibus membris ſummam cutem exaſperare.* Infra vero alii verba ſic dividunt: *vellere: pluribus etiam locis, aliquando ſine ferro cucurbitulas admovere.* Propius ad veram rationem acceſſiſſe videntur Ruellius, Gryphius, Conſtantinus, & Stephanus: *vellere, pluribus etiam locis, aliquando ſine ferro cucurbitulas admovere.* Quod ad ſententiam attinet, Celſus ſimiliter ſcripſit cap. 23. hujus libri: *Prodeſtque jejuno prehendere per multas partes cutem, & attrahere, ut relaxetur; aut, impoſita reſina, & abducta, ſubinde idem facere.*

95. *Non vomere*] *Non oportet vomere*, olim legebatur, ut eſt in omnibus fere MSS. Lindenius recte omittit *oportet*; quod ego quoque omiſi ex fide Cod. Medicei I

96. *Non exercitatione ſudorem*] Alii leg. *non ſine exercitatione ſudores*; neque aliter habent Codices Medicei. Sed omnino a Lindenio ſtandum eſt, qui ſuſtulit *ſine*, ut Conſtantinus praeceperat. Ego, pro *ſudores*, repoſui *ſudorem*, ut eſt in Codice vetuſtiori. Porro ex hoc loco colligitur, dolorem nervorum a podagra chiragraque, ideoque ab articulorum dolore differre; quam meam conjecturam propoſui lib. 1. cap. 9. Nam in podagra & chiragra, neque vomitum, neque quae urinam movent, inimica eſſe, apparet ex lib. 4. cap. 24. Et cum a viceſimo ſecundo ad ultimum ejus libri caput, de articulorum dolore in coxis, genibus, humeris, manibus, pedibus, aliis partibus dicat, ibi proprie de arthritide, hic de morbo ab illo diverſo loqui videtur. Qui igitur Celſo morbus eſt nervorum dolor? Ille, niſi plurimum fallor, quem nunc Rheumatismum appellant; in quo muſculos tendinesque, vel horum tunicas dolere concipiunt. Notum eſt autem tendines a Celſo nervos nominari. At enim Rheumatismus idem pene morbus eſt, qui arthritis. Sit ſane: ſed recentiores quoque Medici inter utrumque diſtinguunt. Plinius quoque multis locis H N. loquitur de dolore nervorum, & alium morbum ab articulorum dolore intelligere videtur. Plura adderem, ſi locus pateretur.

97. *Perfricandum eſt, deinde retento ſpiritu: ab ipſa*]

da [98], & ſubjicienda pruna lenis, & ſulphur, atque ita id ſuffumigandum; idque aliquamdiu faciendum, ſed jejuno, cum bene jam concoxerit. Cucurbitulae quoque ſaepe dolenti parti admovendae ſunt, pulſandusque leniter inflatis veſicis bubulis is locus eſt. Vtile eſt etiam ſevum miſcere cum hyoſcyami [99] & urticae contritis ſeminibus, ſic, ut omnium par modus ſit, idque imponere: fovere aqua, in qua ſulphur decoctum ſit. Vtriculi quoque recte imponuntur aqua calida repleti, aut bitumen cum hordeacea farina miſtum [1]. Atque in ipſo potiſſimum dolore, utendum geſtatione vehementi eſt: quod in aliis doloribus peſſimum eſt.

3. Tremor autem nervorum aeque vomitu medicamentisque urinam moventibus intenditur [2]. Inimica etiam habet balnea, aſſaſque ſudationes. Bibenda aqua eſt: acri ambulatione utendum; item unctionibus, frictionibusque, maxime per ſeipſum: pila, ſimilibusque ſuperiores partes dimovendae: cibo quolibet utendum, dummodo [3] concoctioni utique ſtudeatur: ſecundum cibum, curis abſtinendum: rariſſima venere utendum eſt. Si quando quis in eam prolapſus eſt, tum oleo leniter diuque in lectulo perfricari manibus puerilibus potius, quam virilibus [4], debet.

4. Suppurationes autem, quae in aliqua interiori parte oriuntur, ubi notae fuerint [5], primum id agere oportet per ea cataplasmata, quae reprimunt, ne coitus inutilis materiae fiat; deinde, ſi haec victa ſunt, per

ipſa] Ita locum interpunxi ex Facciolato & Morgagno. Alii ſic diſtinguunt: *perfricandum eſt: deinde retento ſpiritu ab ipſa &c.* tria verba, *deinde retento ſpiritu*, ad exercitationem referentes. Quo referantur a Caeſario, Conſtantino, & Ronſſeo, ad frictionem ne, an ad exercitationem; incertum eſt, ut Morgagnus notat. Illi enim ſic diſtinguunt: *perfricandum eſt, deinde retento ſpiritu, ab ipſa &c.* Pro *ab ipſa*, ut eſt in MSS. quoque, Lindenius leg. *in ipſa*. Sed veterem lectionem retinendam cenſet aptiſſimus harum rerum judex Facciolatus, ſubſcribente Morgagno.

98. *Perungenda eſt; deinde involvenda*] Codex Mediceus vetuſtior non habet tres voces, *eſt; deinde involvenda*. Poſtea, pro *lenis*, habet, *levis*, & *ita diu*, pro *ita id*.

99. *Hyoſcyami*] In MSS. Mediceis II. & IV. itemque in Vaticanis, I. II. III. V. lacuna eſt hujus vocis loco. In aliis MSS. habetur, ΙΟΥΣΚΥΑΜΟΙ. In Vaticano VI. in Medic. I. & alia manu in IV. *hyoſ yami*; ut omnes vulgo habent, praeter Egnatium & Lindenium. Nam Egnatius Graecis litteris ſcribit; Lindenius variat, cum habeat, *cumini*. Ego veterem lectionem cur rejiciam non video. Nam hyoſcyami ſemen & aſſumptum & extrinſecus impoſitum dolorem levat, ut eſt apud Dioſcoridem lib. 4. cap. 69.

1. *Miſtum*] Cod. Medic. I. *jactum*.

2. *Intenditur*] Aldina Editio & multi MSS. Codices, *impeditur*; male omnino.

3. *Dummodo*] Cod. Medic. I. *dum*.

4. *Potius, quam virilibus*] A Codice Mediceo modo allato abeſt, *potius*; & fortaſſe recte. Nam in ejusmodi conſtructionibus adverbia *potius* & *magis* interdum ab idoneis Scriptoribus omittuntur. Plautus Menech. Act. 5. Sc. 1. *Quin vidua vivam, quam tuos mores perferam;* Livius lib. 3. *Claudii oratio fuit precibus, quam jurgio ſimilis;* Gellius Noct. Attic. lib. 2. cap. 2. *Declinanda ſenſim, quam reſpuenda.*

5. *Vbi notae fuerint*] Vbi cognitae ſunt. Nam internum ita latent, ut vix deprehendi poſſint. Sed

per ea malagmata, quae digerunt, ut dissipetur [6]. Quod si consecuti non sumus, sequitur, ut evocetur: deinde, ut maturescat. Omnis tum vomicae finis est, ut rumpatur: indiciumque est, pus vel alvo vel ore redditum. Sed nihil facere oportet, quominus, quidquid est puris, excedat [7]. Vtendum maxime sorbitionibus est, & aqua calida. Vbi pus ferri [8] desiit, transeundum ad faciles quidem, sed tamen validiores & frigidos cibos, frigidamque aquam, sic ut ab egelidis tamen initium fiat. Primoque cum melle quaedam edenda, ut nuclei pinei, vel Graecae nuces, vel Avellanae [9]: postea submovendum id ipsum, quo maturius induci cicatrix possit. Medicamentum eo tempore ulceri est, succus assumptus vel porri vel marrubii, & omni cibo porrum ipsum adjectum. Oportebit autem uti in iis partibus, quae non afficiuntur [10], frictionibus; item ambulationibus lenibus: vitandumque erit, ne vel luctando, vel currendo, vel alia ratione sanescentia ulcera exasperentur. In hoc enim morbo perniciosus, ideoque omni modo cavendus sanguinis vomitus est.

Sed mendum fortasse subest, ut Lindenius existimavit. Verum ilie, *ortae*, ego, una mutata littera, malim, *natae*, pro *natae*, quod in MSS. inveni. Ab hac dicendi forma, *quae oriuntur, ubi natae fuerint*, non abludunt illae: *Carbunculus autem ibi natus, ut primum apparet*, lib. 6. cap. 18. sect. 5. *Condyloma autem est tuberculum, quod ex quadam inflammatione nasci solet. Id ubi ortum est &c.* sect. 8. Caput autem hoc ad suppurationes attinens, si quidem Celsi volumina in capita dividenda sint, a superiori prorsus disjungi debet; ut recte monent Casaubonus & Morgagnus.

6. *Vt dissipetur*] Particulam *ut* reposui ex quibusdam MSS. In quibus legitur: *ut dissipentur*. Ea particula deest in Medic. I. & in omnibus impressis libris, ubi item legitur, *dissipentur*. Excipienda est Lindenii Editio, quae habet, *dissipetur*, videlicet materia; & quidem recte, ut mihi videtur. Neque deest in ea Editione particula *ut*; sed ponitur ante illa verba, *per ea malagmata*; quo modo vulgatam lectionem corrigendam Constantinus indicaverat.

7. *Exeedat*] Linden. *exeat*; quod neque in suis Morgagnus, neque ego in meis Codicibus inveni; sed in omnibus, *excedat*. Non solum autem in Editione Caesaril an. 1538. quam Morgagnus inspexit, verum etiam in Editione ejusdem Caesarii an. 1528. est, *excidat*.

8. *Ferri*] Qui cum Gryphio leg. *fieri*, minus probandi videntur.

9. *Avellanae*] Codex Mediceus I. *abellanae* per *b*; ut alibi quoque.

10. *Afficiuntur*] Ante Lindenium legebatur, *afficientur*; ut ego inveni in Codicibus MSS. Vide similem lectionis varietatem sect. 1. hujus capitis adnotat. 92.

L I.

L I B E R Q V A R T V S.

I. Hactenus reperiuntur ea genera morborum, quae in totis corporibus ita ſunt, ut iis certae ſedes aſſignari non poſſint: nunc de iis dicam, quae ſunt in partibus. Facilius autem omnium interiorum morbi curationeſque in notitiam venient, ſi prius eorum ſedes breviter oſtendero. Caput igitur, eaque, quae in ore ſunt, non lingua tantummodo palatoque terminantur [11]; ſed etiam, quatenus oculis noſtris expoſita ſunt. In dextra ſiniſtraque circa guttur venae grandes, quae σφαγίτιδες nominantur; itemque arteriae, quas καρωτίδας [12] vocant, ſurſum procedentes ultra aures feruntur. At [13] in ipſis cervicibus glandulae poſitae ſunt, quae interdum dolore intumeſcunt. Deinde duo itinera incipiunt: alterum, aſperam arteriam nominant; alterum, ſtomachum. Arteria exterior ad pulmonem; ſtomachus interior ad ventriculum fertur: illa ſpiritum; hic cibum recipit [14]. Quibus cum diverſae viae ſint, qua coëunt, exigua in arteria ſub ipſis faucibus lingua [15] eſt; quae, cum ſpiramus, attollitur, cum cibum potionemque aſſumimus, arteriam claudit. Ipſa autem arteria, dura & cartilaginoſa, in gutture aſſurgit, ceteris partibus reſidit [16]. Conſtat ex circulis quibuſdam, compoſitis ad imaginem earum vertebrarum, quae in ſpina ſunt: ita tamen, ut ex parte exteriore aſpera, ex interiore, ſtomachi modo laevis ſit: eaque deſcendens ad praecordia cum pulmone committitur. Is ſpongioſus, ideoque ſpiritus capax, & a tergo ſpinae ipſi junctus, in duas fibras, ungulae bubulae modo, dividitur. Huic cor annexum eſt, natura muſculoſum, in pectore ſub ſiniſteriore mamma ſitum; duoſque quaſi ventriculos habet. At ſub corde atque pulmone, transverſum ex valida membrana ſeptum eſt, quod a praecordiis uterum diducit; idque nervoſum [17], multis etiam venis per id diſcurrentibus, a ſuperiore parte,

11. *Terminantur*] Hoc verbum non eſt in Cod. Medic. I.

12. *Καρωτίδας*] Editiones omnes, praeter Ruellii & Lindenii, habent, ut Codex Medic. I. *parotidas*. In reliquis Mediceis Codicibus eſt, *cariatides*

13. *At*] Ita ex Cod. Mediceo vetuſtiori. Antea legebatur, *Atque*.

14. *Recipit*] Mediceus I. conſentit cum libris impreſſis. Alii MSS. habent, *accipit*.

15. *Lingua*] Linden. *lingula*; ſed in Edd. vetuſtis & in MSS. Mediceis eſt, *lingua*.

16. *Reſidit*] Al. *reſidet*; ut eſt in Cod. Medic. I. Non deſunt tamen alii Codices, qui hanc Lindenii, ſive potius Conſtantini lectionem confirment.

17. *Idque nervoſum*] Sic reſtitui ex Cod. Mediceo I. pro *aeque nervoſum*, ut communiter legitur, ſed minus recte; quandoquidem *aeque* ad cor referendum eſt; cor autem, non nervoſum,

te, non folum inteftina, fed jecur quoque lienemque difcernit. Haec vifcera proxime [18], fed infra tamen pofita, dextra finiftraque funt. Jecur a dextra parte fub praecordiis ab ipfo fepto orfum [19], intrinfecus cavum, extrinfecus gibbum [20] eft: quod prominens leviter ventriculo infidet, & in quatuor fibras dividitur. Ex inferiore vero parte ei fel [21] inhaeret. At lienis finiftra [22], non eidem fepto, fed inteftino innexus eft, natura mollis & rarus, longitudinis craffitudinisque modicae; isque paulum a coftarum regione in uterum excedens, ex maxima parte fub his conditur. Atque haec quidem juncta funt. Renes vero diverfi [23]; qui lumbis fub imis [24] coftis inhaerent, a parte earum rotundi, ab altera refimi [25]; qui & venofi funt, & ventriculos habent [26], & tunicis fuper conteguntur [27]. Ac vifcerum quidem hae fedes funt. Stomachus vero, qui inteftinorum principium eft, nervofus a feptima fpinae vertebra incipit; circa [28] praecordia cum ventriculo committitur. Ventriculus autem, qui receptaculum cibi eft, conftat ex duobus tergoribus; isque inter lienem & jecur pofitus eft, utro-

fum, fed mufculofum effe, Celfus dixit. Quid autem per vocem *nervofum*, quid per *mufculofum* fignificet, illa fatis declarant, quae infra habet: *vefica autem in ipfo finu nervofa & duplex, cervice plena atque carnofa &c.* Videtur autem ideo feptum hoc nervofum dicere, quod nervofa fit illa ejus pars, quam centrum appellant. Ceterum, ut nunc omnes norunt, natura mufculofum eft, ficut cor.

18. *Proxime*] Ante Lindenium legebatur, *proxima*.

19. *Orfum*] Al. *ortum*.

20. *Gibbum*] Lindenius leg. *gibberum*, & addit *eft*. Editiones veteres cum MSS. Mediceis habent, *gibbum*. Ita lib. 8. cap. 1. *extrinfecus gibba*, de calvaria.

21. *Et fel*] Vtraque haec vox deeft in Cod. Mediceo I. at in IV. itemque in Editionibus Juntina & vetuftiffimis ann. 1478. 1493. 1497. prior tantum; quam Egnatius demum reftituit. Mediceus III. & alii Codices habent utramque vocem.

22. *Lienis finiftra*] Lindenius leg. *lien in finiftra*, & infra, *annexus*, pro *innexus*. Vetus lectio, quam ego utroque loco fecutus fum, Codicibus Mediceis confirmatur.

23. *Diverfi*] Hanc lectionem ex vetuftis libris Morgagnus fibi probari non obfcure fignificat. Probatur mihi vel magis, quod ita invenerim etiam in Mediceis MSS. Revera omnes, praeter primum, habent, *diverfis*; fed hoc nihil ad id quod quaerimus, utram lectionem fequamur; hanc, an Lindenii, *divifi*.

24. *Sub imis coftis*] Ita ex Egnatio & Morgagno. Alii leg. *fub imis coxis*, ut habet Codex vetuftior. In reliquis Mediceis Codicibus eft, *fummis coxis*.

25. *A parte earum rotundi, ab altera refimi*] Sic legendum ex Morgagni emendatione, quamvis veteres Codices repugnent; ne, dum facilis erroris librarios abfolvimus, Celfum graviffimi damnemus. Libri omnes tum manufcripti, tum impreffi, duabus vocibus altera in alterius locum traductis, habent, *a parte earum refimi, ab altera rotundi*; contra veram rationem.

26. *Et ventriculos habent*] Morgagnus notat, haec tria verba perperam omiffa effe a Lindenio. Habentur in MSS. omnibus.

27. *Conteguntur*] In aliquibus MSS. *teguntur*; immo in Mediceis omnibus, praeterquam in primo.

28. *Circa*] Non arbitror neceffe effe praemittere particulam *ac*, quam omnes quidem impreffi libri habent, Medicei vero MSS. non habent. Invenitur in primo & in quarto; in illo addita a Palavicino, in hoc ab alio, qui ex Palavicino eam fumpfit. Si conjunctio addenda fit, malim addere &; quae fortaffe coaluit cum extrema fyllaba vocis praecedentis, *incipit*.

utroque ex his paulum super eum ingrediente. Suntque etiam membranulae tenues, per quas inter se tria [29] ista connectuntur, junguntur que ei septo, quod transversum esse, supra posui. Inde ima ventriculi pars paulum in dexteriorem partem conversa, in summum intestinum coarctatur. Hanc juncturam πυλωρὸν Graeci vocant, quoniam portae modo in inferiores partes ea, quae excreturi sumus, emittit. Ab ea jejunum intestinum incipit, non ita implicitum: cui tale vocabulum est, quia numquam, quod accipit [30], continet; sed protinus in inferiores partes transmittit. Inde tenuius intestinum est, in sinus vehementer implicitum: orbes vero ejus per membranulas singuli cum interioribus [31] connectuntur; qui in dexteriorem partem conversi, & e regione dexterioris coxae finiti, superiores tamen partes magis complent. Deinde id intestinum cum crassiore altero transverso committitur, quod a dextra parte incipiens, in sinisteriorem pervium & longum est, in dexteriorem non est; ideoque caecum nominatur. At id, quod pervium est, late fusum atque sinuatum, minusque quam superiora intestina nervosum, ab utraque parte huc atque illuc volutum, magis tamen sinisteriores inferioresque partes tenens [32], contingit jecur atque ventriculum: deinde cum quibusdam membranulis a sinistro rene venientibus jungitur; atque hinc dextra [33] recurvatum in imo dirigitur [34], qua excernit; ideoque id ibi rectum intestinum nominatur. Contegit vero universa haec omentum, ex inferiore [35] parte laeve & strictum, ex superiore mollius; cui adeps quoque innascitur; quae sensu, sicut cerebrum quoque & medulla, caret. At a renibus singulae venae, colore albae, ad vesicam feruntur: οὐρητῆρας Graeci vocant, quod per eas inde descendentem urinam in vesicam destil-

29. *Tria*] In Edd. Ald. Ruell. & Steph. *omnia.*

30. *Accipit*] Linden. *accepit.*

31. *Interioribus*] Ita legit Lindenius, & rectius; quamvis in MSS. sit, *inferioribus*, ut alii legunt.

32. *Tenens*] Communii hujus lectionis testimonium in libris MSS. non aliud inveni, praeterquam Palavicini, a quo adscripta vox haec reperitur in Mediceo primo, ubi nulla erat. Ceteri Medicei Codices habent, non *tenens*, sed *tenet*; quod tamen minus placet.

33. *Atque hinc dextra*] Legendum opinor, *atque in dextra* vel *dextram*; quo modo loquitur lib. 8. cap. 1 *rectius in viris*, *recurvatum magis in exteriora in foeminis.* Lindenius leg. *atque hinc ad dextra.*

34. *In imo dirigitur*] In infima sui parte rectum fit. Sic lib. 8. cap. 1. *in imo cartilaginosa*; cui opponit *in summo.* Pro *imo*, Lindenius reponit, *ima*, ut habet in margine Constantinus. Sed Codices Medicei habent, *imo*; neque mutandum est.

35. *Inferiore*] Ita est in Editionibus Lindenii & Constantini, & in margine Gryphianae. Alii habent, *interiore*, ut etiam vetustior Codex. Deinde in vetustis Editionibus est, *& strictum*: neque variant Medicei Codices; nisi quod hae duae voces desunt in III & VI. Variat vetus quidam, ut Constantinus scribit, habetque, *adstrictum*; atque ita Lindenius edidit.

deſtillare concipiunt. Veſica autem in ipſo ſinu nervoſa & duplex, cervice plena atque carnoſa [36], jungitur per venas cum inteſtino, eoque oſſe, quod pubi ſubeſt: ipſa ſoluta atque liberior eſt: aliter in viris atque in foeminis poſita. Nam in viris juxta rectum inteſtinum eſt, potius in ſiniſtram partem inclinata; in foeminis ſuper genitale earum ſita eſt, ſupraque lapſa [37], ab ipſa vulva ſuſtinetur. Tum in maſculis iter urinae ſpatioſius & compreſſius a cervice hujus deſcendit ad colem: in foeminis brevius & plenius, ſuper vulvae cervicem ſe oſtendit. Vulva autem in virginibus quidem admodum exigua eſt: in mulieribus vero, niſi ubi gravidae ſunt, non multo major, quam ut manu comprehendatur. Ea, recta tenuataque [38] cervice, quem canalem vocant, contra mediam alvum orſa, inde paulum ad dexteriorem coxam convertitur; deinde ſuper rectum inteſtinum progreſſa, iliis foeminae latera ſua innectit. Ipſa autem ilia inter coxas & pubem imo ventre poſita ſunt. A quibus ac pube abdomen ſurſum verſus ad praecordia pervenit; ab exteriore parte, evidenti cute; ab interiore levi membrana incluſum, quae omento jungitur; περιτόναιος autem a Graecis nominatur.

II. 1. His veluti in conſpectum quemdam, quatenus ſcire curanti neceſſarium eſt, adductis, remedia ſingularum laborantium partium exſequar, orſus a capite: ſub quo nomine nunc ſignifico eam partem, quae capillo [39] tegitur: nam oculorum, aurium, dentium dolor, & ſi quis ſimilis eſt, alias erit explicandus. In capite autem interdum acutus & peſtifer morbus eſt, quam κεφαλαίαν [40] Graeci vocant: cujus notae ſunt, horror validus, nervorum reſolutio, oculorum caligo, mentis alienatio, vomitus, ſic, ut vox ſupprimatur; vel ſanguinis ex nari-

36. *Carnoſa*] In Codice vetuſtiore legitur, *nervoſa*. Sed retinenda eſt communis lectio, tum ex fide Codicum reliquorum, tum etiam ratione. Nam revera carnoſa, id eſt, muſculoſa veſicae cervix eſt.

37. *Sita eſt, ſupraque lapſa*] Vulgo leg. *poſita*, ut habetur in Codice aliquo MS. in pleriſque tamen, ut in duobus vetuſtioribus, eſt, *ſita*. Ac *ſupraque* inveni in omnibus Mediceis; & in Edit. I. non *ſuperque*, ut alii legunt, neque, ut Lindenius, *& ſuperne*. At *lapſa*, quod Lindenius repoſuit pro *elapſa*, mihi magis probatur. In margine Editionis Conſtantini eſt, *illapſa*.

38. *Tenuataque*] Vellent Viri docti hanc Lindenii lectionem Codice aliquo confirmari; cum in vetuſtis Editionibus, & in MSS. pleriſque legatur, *continuataque*. Habeo ego unde illis ſatisfaciam, Codicem ſcilicet Mediceum vetuſtiorem. In eo eſt, *tenuataque*.

39. *Capillo*] Lindenius habet, *capillitio*; Codex Mediceus I. & quidam alius a Conſtantino citatus, *capillis*. In vetuſtis autem Editionibus, & in Codicibus Mediceis reliquis, & in eo quo Morgagnus uſus eſt, habetur, *capillo*. Atque hos libros ego ſequor, quod Celſus fere ſingulari numero hanc vocem uſurpet; ut in lib. 6. cap. 2. ac ter in cap. 1. lib. 8.

40. κεφαλαίαν] Ita plerique cum Caeſario. In Editionibus vetuſtioribus eſt κεφαλίαν (vel *cephaleam*) ut in MSS. Mediceis; ſed primus habet, ΚΕφαλαΝ, ex κεφαλίαν corruptum, an ex κεφαλαίαν?

naribus curſus, ſic, ut corpus frigeſcat, anima deficiat: praeter haec, dolor intolerabilis, maxime circa tempora, vel occipitium. Interdum autem in capite longa imbecillitas, ſed neque gravis, neque periculoſa, per hominis aetatem eſt: interdum gravior dolor, ſed brevis, neque tamen mortiferus; qui vel vino, vel cruditate, vel frigore, vel igne, aut ſole contrahitur. Hique omnes dolores modo in febre, modo ſine hac ſunt; modo in toto capite, modo in parte; interdum ſic, ut oris quoque proximam partem excrucient. Praeter haec etiamnum invenitur genus, quod poteſt longum eſſe; ubi humor cutem inflat, eaque intumeſcit, & prementi digito cedit: ὑδροκέφαλον [41] Graeci appellant. Ex his id, quod ſecundo loco poſitum eſt, dum leve eſt, qua ſit ratione curandum, dixi, cum perſequerer ea, quae ſani homines in imbecillitate partis alicujus facere deberent. Quae vero auxilia ſint capitis, ubi cum febre dolor eſt, eo loco explicitum eſt, quo febrium curatio expoſita eſt. Nunc de ceteris dicendum eſt. Ex quibus id, quod acutum eſt, & id, quod ſupra conſuetudinem intenditur, idque, quod ex ſubita cauſa, etſi non peſtiferum, tamen vehemens eſt, primam curationem habet, qua ſanguis mittatur. Sed id, niſi intolerabilis dolor eſt, ſupervacuum eſt: ſatiusque eſt abſtinere a cibo; ſi fieri poteſt, etiam a potione; ſi non poteſt, aquam bibere. Si poſtero die dolor remanet, alvum ducere, ſternutamenta evocare, nihil aſſumere, niſi aquam. Saepe enim dies unus aut alter totum dolorem hac ratione diſcutit; utique ſi ex vino vel cruditate origo eſt. Si vero in his auxilii parum eſt, tonderi [42] oportet ad cutem: deinde conſiderandum eſt, quae cauſa dolorem excitarit. Si calor, aqua frigida multa perfundere caput expedit: ſpongiam concavam imponere, ſubinde in aqua [43] frigida expreſſam: ungere roſa & aceto, vel potius his tinctam lanam ſuccidam imponere, aliave refrigerantia cataplasmata. At ſi frigus nocuit, caput oportet perfundere aqua calida marina, vel certe ſalſa, aut in qua lau-

41. Ὑδροκέφαλον] Haec eſt communis lectio, quae comprobatur teſtimonio ſex Codicum Mediceorum. Horum tamen fidem dubiam reddit vetuſtior Codex, in quo eſt ΥΔρωΚΕΦΑΙΑΝ; ut fortaſſe legendum ſit, ὑδροκεφαλαίαν. Verba autem illa: *etiamnum invenitur genus*, quae ego ita edidi ex fide Codicum plerorumque, nonnulli Aldinam Edit. ſecuti ita legunt: *etiam unum invenitur genus*; alii ſic, *etiam invenitur genus*; ut Codex Medic. I. habet.

42. *Tonderi*] Lindenius leg. *tondere*, ut eſt in Edit. an. 1528. Sed in MSS. noſtris atque in aliis Editionibus eſt, *tonderi*. Poſtea vero, pro *deinde*, Codex Mediceus vetuſtior habet, *dein*.

43. *In aqua*] Praepoſitio *in* omittitur a Lindenio; ſed ego in MSS. omnibus inveni. Morgagnus ſuſpicatur, *ex aqua* fortaſſe legendum eſſe; quod Celſus ita ſoleat conſtruere verbum *exprimo*. Exempla habentur in cap. 24. hujus libri, in lib. 5. cap. 26. ſect. 21. & 23. in lib. 6. cap. 6. ſect. 1. in lib. 7. cap. 2. & cap. 7. ſect. 8. & cap. 16. praeter alia multa. Ad confirmandam conſtructionem cum praepoſitione *in* exempla nondum inveni.

laurus decocta ſit: tum caput vehementer perfricare: deinde calido oleo implere & veſte velare. Quidam etiam id devinciunt; alii cervicalibus veſtimentisque onerant, & ſic levantur; alios calida cataplasmata adjuvant. Ergo etiam, ubi cauſa incognita eſt, videre oportet, refrigerantia magis, an calefacientia leniant, & iis uti, quae experimentum approbarit. At ſi parum cauſa diſcernitur, perfundere caput, primum aqua calida, ſicut ſupra praeceptum eſt, vel ſalſa, vel ex lauro decocta; tum frigida poſca. Illa in omni vetuſto capitis dolore communia ſunt: ſternutamenta excitare, inferiores partes vehementer perfricare, gargarizare iis, quae ſalivam movent, cucurbitulas temporibus & occipitio admovere, ſanguinem ex naribus detrahere 44, reſina ſubinde tempora pervellere, & impoſito ſinapi exulcerare ea, quae male habent, ante linteolo ſubjecto, ne vehementer arrodat 45, candentibus ferramentis, ubi dolor eſt, ulcera excitare, cibum permodicum 46 cum aqua ſumere: ubi levatus eſt dolor, in balneum ire, ibi multa aqua prius calida, deinde frigida per caput 47 perfundi: ſi diſcuſſus ex toto dolor eſt, etiam ad vinum reverti; ſed poſtea ſemper, antequam quidquam aliud, aquam bibere. Diſſimile eſt id genus, quod humorem in caput contrahit. In hoc tonderi ad cutem neceſſarium eſt; deinde imponere ſinapi, ſic, ut exulceret: ſi id parum profuit, ſcalpello utendum eſt. Illa cum hydropicis communia ſunt, ut exerceatur 48, inſudet, vehementer perfricetur, cibis potionibusque utatur urinam praecipue moventibus.

2. Circa faciem vero morbus innaſcitur, quem Graeci κυνικὸν σπασμὸν nominant. Is cum acuta fere febre oritur 49; os cum motu quodam 50 pervertitur; ideoque nihil aliud eſt, quam diſtentio oris. Accedit crebra

44. *Detrahere*] In Codice Mediceo I. *extrahere*; & poſtea, *revellere*, pro *pervellere*.

45. *Arrodat*] Tum hic, tum in ſect. ſequenti Codices Medicei & veteres Editiones habent, *arrodat*; quod ego retinebo, donec ſciam, ex quo Codice Lindenius utrobique repoſuerit, *erodat*. Nam ita quidem Editionis ſuae margini adſcripſit Conſtantinus, ſed nullo allato veteris Codicis teſtimonio.

46. *Permodicum*] Inveni ego quoque in Codicibus MSS. & quidem in plerisque, *ſemper modicum*; ut ediderunt Ruellius, Lindenius, & in libri margine Conſtantinus; ſed non probavi. Secutus ſum Cod. Mediceum I. cum quo Vatican. II. & VI. & aliae Editiones conſentiunt.

47. *Per caput*] Lindenius tollit *per*; MSS. tamen noſtris reclamantibus.

48. *Ut exerceatur*] Non habet Cod. Medic. I. conjunctionem *ut*.

49. *Is cum acuta fere febre oritur*] Monet Morgagnus, ſi omittatur *fere*, ut Lindenius fecit, ſententiam minus veram eſſe. Et ſane *raptus caninus etiam tarda paſſio eſt*, ut eſt apud Coelium Aurelianum lib. 2. Chronic. cap. 2. Omittitur hoc adverbium in Cod. Medic. VII. ſed additur in margine. Pro *Is*, Cod. I. habet, *Isque*.

50. *Cum motu quodam*] Vox *motu* cohaeret ſenſu cum ſequentibus, *diſtentio oris*; ut & *ideoque* oſtendit. Nam in nervorum diſtentione motus quidam eſt, quo diſtinguitur a nervorum rigore. MSS. Codices nihil variant; variat Lindenii Editio, quae, pro *motu*, habet, *riſu*; & *diſtorſio*, pro *diſtentio*.

bra coloris in facie totoque corpore mutatio; ſomnus in promptu eſt. In hoc ſanguinem mittere optimum eſt: ſi finitum eo malum non eſt, ducere alvum: ſi ne ſic quidem diſcuſſum eſt, albo veratro vomitum movere. Praeter haec neceſſarium eſt vitare ſolem, laſſitudinem, vinum. Si diſcuſſum his non eſt [51], utendum eſt curſu; frictione in eo, quod laeſum eſt, leni & multa; in reliquis partibus breviore, ſed vehementi. Prodeſt etiam movere ſternutamenta; caput radere; idque perfundere aqua calida, vel marina, vel certe ſalſa, ſic ut ei ſulphur quoque adjiciatur; poſt perfuſionem iterum perfricari; ſinapi manducare; eodemque tempore affectis oris partibus ceratum, integris idem [52] ſinapi, donec arrodat, imponere. Cibus aptiſſimus ex media materia eſt.

3. At ſi lingua reſoluta eſt, quod interdum per ſe, interdum ex morbo aliquo ſit, ſic, ut ſermo hominis non explicetur; oportet gargarizare ex aqua, in qua vel thymum, vel hyſſopum, vel nepeta decocta ſit; aquam bibere; caput, & os, & ea, quae ſub mento ſunt, & cervicem vehementer perfricare; laſere linguam ipſam linere [53]; manducare, quae ſunt acerrima, id eſt, ſinapi, allium, cepam; magna vi luctari, ut verba exprimantur; exerceri retento ſpiritu; caput ſaepe aqua frigida perfundere; nonnumquam multam eſſe radiculam, deinde vomere.

4. Deſtillat autem humor de capite interdum in nares, quod leve [54] eſt; interdum in fauces, quod pejus eſt; interdum etiam in pulmonem, quod peſſimum eſt. Si in nares deſtillavit [55], tenuis per has pituita profluit, caput leviter [56] dolet, gravitas ejus ſentitur, frequentia ſternutamenta ſunt. Si in fauces, has exaſperat, tuſſiculam movet. Si in pulmonem, praeter ſternutamenta, & tuſſim, eſt etiam capitis gravitas, laſſitudo, ſitis, aeſtus, bilioſa urina. Aliud autem, quamvis non multum diſtans, malum, gravedo eſt. Haec nares claudit, vocem obtundit, tuſſim ſiccam movet: ſub eadem ſalſa [57] eſt ſaliva, ſonant aures,

51. *Si diſcuſſum his non eſt*] Aliqui cum Egnatio praemittunt *Sed*, quod eſt in multis MSS. non tamen in Medic. I. Alii pro *his*, legunt, *id*; quidam, *id his*.

52. *Idem*] Lindenius & in margine Conſtantinus, *item*.

53. *Linere*] Ita cum Aldina Editiones recentiores omnes. Vetuſtae, *linire*, ut & Codex Medic. I. habet, & hic, & fere ubique. In quibusdam Codd. eſt, *lenire*, quod ex *linere* corruptum videtur.

54. *Leve*] Al. *lene*.

55. *Deſtillavit*] Lindenii Edit. *diſtillaverit*; vetuſtiores, *diſtillat*, ut aliquis Codex habet, & Palavicinus mutat in Medic. I. in quo eſt, ut in reliquis ſex, *deſtillavit*. Fortaſſe legendum, *deſtillarit*.

56. *Leviter*] Al. *leniter*. Poſtea, pro *gravitas ejus*, Lindenius leg. *gravitas in eo*.

57. *Sub eadem ſalſa*] Linden. *Sub eadem vero ſalſa*.

aures, venae moventur in capite, turbida urina eſt. Haec omnia *κορύζας* Hippocrates nominat: nunc video apud Graecos in gravedine hoc nomen ſervari; deſtillationem [58], *καταςαγμὸν* appellari. Haec autem & brevia [59], & ſi neglecta ſunt, longa eſſe conſuerunt. Nihil peſtiferum eſt, niſi quod pulmonem exulceravit [60]. Vbi aliquid ejusmodi ſenſimus, protinus abſtinere a ſole, balneo, vino [61], venere debemus: inter quae unctione, & aſſueto cibo nihilominus uti licet. Ambulatione tantum acri, ſed tecta [62] utendum eſt, & poſt eam caput atque os ſupra quinquagies perfricandum. Raroque fit, ut ſi biduo, vel certe triduo nobis temperavimus, id vitium non levetur. Quo levato, ſi in deſtillatione craſſa facta pituita eſt, vel in gravedine nares magis patent [63], balneo utendum eſt, multaque aqua prius calida, poſt egelida, fovendum os, caputque; deinde cum cibo pleniore vinum bibendum. At ſi aeque tenuis quarto die pituita eſt, vel nares aeque clauſae videntur, aſſumendum eſt vinum Aminaeum auſterum; deinde [64] rurſus biduo aqua; poſt quae ad balneum, & ad conſuetudinem revertendum eſt. Neque tamen illis ipſis diebus [65], quibus aliqua omittenda ſunt, expe-

58. *Deſtillationem*] Alii Caeſarium ſecuti leg. *diſtillationes* in plurali, quod ſequatur *καταςαγμοὺς*; ut quidem vulgo habetur. Ego *καταςαγμὸν* repoſui ex Mediceo primo; *deſtillationem*, & ex hoc & ex reliquis MSS. & ex Editionibus priſcis.

59. *Haec autem & brevia*] Si adhibeatur curatio. Codices MSS. nihil variant. Conſtantinus *&* delendum cenſet, ſed ſine cauſa; nam ſervit diſtributioni, quemadmodum *neque* in his verbis cap. 4. ſect. 3. *Hoc genus neque acutum eſt, & poteſt eſſe non longum.* Lindenius leg. *Haec communia & brevia; ſed ſi &c.* minus recte.

60. *Exulceravit*] Lindenius legit, *exulcerat.* Idem infra habet, *ſentimus*, pro *ſenſimus.*

61. *Vino*] Morgagnus hanc vocem a Lindenio perperam omitti notat; & ſane eam ego inveni in omnibus MSS.

62. *Tantum acri, ſed tecta*] Hic quoque Morgagnus animadvertit in mutationem a Ruellio partim, partim a Lindenio inductam. Ruellius enim, cui Stephanus & Lindenius aſſenſi ſunt, repoſuit *recta*, pro *tecta*; Lindenius, *tantum non acri*, pro *tantum acri.* Ruellii lectio Codice aliquo ſe tuetur; ſiquidem *recta* habetur in Medic. VI. Fortaſſe is Codex corruptus eſt, cum in III. ex quo deſcriptus videtur, ſit, ut in aliis quatuor, *tecta:* varietas tamen eſt ejusmodi, ut nullo modo contemni debeat. Nam, ut idem Morgagnus notat, de ambulatione in univerſum ita Celſus ſcribit lib. 2. cap. 2. *Melior autem eſt ſub divo, quam in porticu, & recta, quam flexuoſa;* deinde cap. 4. docet, eum, cui caput infirmum eſt, *multum ambulare* debere, *ſed, ſi licet, neque ſub tecto, neque in ſole.* Neque tamen idcirco veteri lectioni lectionem illam anteferendam Morgagnus cenſet; quin etiam multum videtur rationi tribuere, ob quam Rubeus putat praecepiſſe hic Celſum, tecta ambulatione utendum eſſe. Codex quoque Mediceus vetuſtior, quamvis corrupta verba ſint, hanc lectionem confirmat: nam habet, *tantum aegris detecta.* Minus dubia lectio eſſe debet, *tantum acri:* neque enim Codicem ullum inveni, qui habeat, *tantum non*, ac Lindenio ſuffragetur. Senſus eſt: abſtinendum eſſe a ſole &c. vehementi dumtaxat, ſed tecta ambulatione utendum &c.

63 *Nares magis patent*] Ex his verbis periodi proximae, *nares aeque clauſae videntur*, manifeſtum eſt, ut Morgagnus monet, hic legendum eſſe, *patent:* atque ita ſane & plerique legunt, & Codex Mediceus I. habet. Caeſarius deceptus pravis aliquibus Codicibus, in quibus eſt, *pallent*, ipſe deinde nonnullos decepit.

64. *Deinde*] Codex Medic. I. *dein.*

65. *Illis ipſis diebus*] Lindenius omittit *illis.*

expedit tamquam aegros agere; sed cetera omnia quasi sanis facienda sunt, praeterquam si diutius aliquem, & vehementius ista solicitare consuerunt: huic enim quaedam curiosior observatio necessaria est. Igitur huic, si in nares vel in fauces destillavit, praeter ea, quae supra retuli, protinus primis diebus multum ambulandum est; perfricandae vehementer inferiores partes; levior frictio adhibenda thoraci erit; levior capiti [66]; demenda assueto cibo pars dimidia; sumenda ova, amylum, similiaque, quae pituitam faciunt crassiorem; siti contra, quanta maxima [67] sustineri potest, pugnandum [68]. Vbi per haec idoneus aliquis balneo factus, eoque usus est, adjiciendus est cibo pisciculus, aut caro, sic tamen, ne protinus justus modus cibi sumatur: vino meraco copiosius utendum est. At si in pulmonem quoque destillat, multo magis & ambulatione & frictione opus est; eademque [69] adhibita ratione in cibis, si non satis illi proficiunt, acrioribus utendum est; magis somno indulgendum, abstinendumque a negotiis omnibus; aliquando, sed serius, balneum tentandum [70]. In gravedine autem, primo die quiescere, neque esse, neque bibere, caput velare, fauces lana circumdare: postero die surgere, abstinere [71] a potione, aut, si res coëgerit, non ultra heminam aquae assumere: tertio die panis non ita multum [72] ex parte interiore cum pisciculo, vel levi carne sumere, aquam bibere: si quis sibi temperare non potuerit, quo minus pleniore victu utatur, vomere: ubi in balneum ventum est, multa calida aqua caput & os fovere usque ad sudorem: tum ad vinum redire. Post quae vix

66. *Adhibenda thoraci erit; levior capiti*] Verbum *erit* fortasse tollendum, ut cuncta haec participia pendeant ab *est*, quod antecedit. Locum illi dedisse suspicor mendum quorumdam Codicum, ubi legitur, *adhibenda thoracieri capiti*. Ita in Mediceo I. habetur. Fortasse aliquis ex *thoracieri* fecit *thoraci erit*; indeque *erit* pervenit in eos quoque Codices, qui recte habebant, *thoraci, levior*.

67. *Siti contra, quanta maxima*] Adverbium *contra*, quod non est in ullo impresso libro, ego restitui ex Codice MS. vetustiori. Ita cap. 19. *contra siti, fame, vomitu niti*. In allato Codice est, *quantum*, pro *quanta*; in reliquis sex, *maxime*, ut in plerisque Editionibus, pro *maxima*.

68. *Pugnandum*] Antea legebatur, *pugnandum est*; Codex Medic. I. non habet *est*; quem sequor.

69. *Frictione opus est; eademque &c.*] Locum hunc sic interpungit Lindenius, ut ex correctionibus, quas in fine libri addidit, apparet: *frictione opus est, eademque adhibita ratione in cibis. Si non satis &c.* Ita fere Constantinus quoque. Vterque minus recte.

70. *Balneum tentandum*] Vox *balneum*, quae deest in prioribus Editionibus, restituta est in Aldina, aliisque, sed praemisso *&*; ut in multis MSS. habetur. Lindeniana non habet eam particulam. In Codice Mediceo I. est: *balneo temperandum*.

71. *Abstinere*] Communiter legitur, *diu abstinere*. Sed consideranti facile apparebit, *diu* locum hic non habere. Sensus est; secundo die quoque abstinendum esse a potione: nam sequitur, *tertio die .... aquam bibere*. Itaque ejeci adverbium istud ex fide Codicis Medicei vetustioris.

72. *Non ita multum*] Pro *ita* Editio I. & aliae quaedam pervetustae habent, *tam*, ut Codex Medic. I. habet. Postea, pro *levi carne*, alii leg. *leni carne*.

vix fieri poteſt, ut idem incommodum maneat: ſed ſi manſerit, utendum erit cibis frigidis, aridis, levibus, humore quam minimo, ſervatis frictionibus exercitationibusque, quae in omni tali genere valetudinis neceſſariae ſunt.

III. A capite tranſitus ad cervicem eſt; quae gravibus admodum morbis obnoxia eſt. Neque tamen alius importunior acutiorque morbus eſt, quam is, qui quodam rigore nervorum, modo caput ſcapulis, modo mentum pectori adnectit, modo rectam & immobilem cervicem intendit. Priorem Graeci ὀπισθότονον, inſequentem [73] ἐμπροσθότονον, ultimum τέτανον appellant: quamvis minus ſubtiliter quidam indiſcretis his nominibus utuntur. Ea ſaepe intra quartum diem tollunt; ſi hunc evaſerunt, ſine periculo ſunt. Eadem omnia ratione curantur; idque convenit. Sed Aſclepiades [74] utique mittendum ſanguinem credidit: quod quidam utique [75] vitandum eſſe dixerunt, eo quod maxime tum corpus calore egeret; isque eſſet in ſanguine. Verum hoc quidem [76] falſum eſt. Neque enim natura ſanguinis eſt, ut utique [77] caleat; ſed ex iis, quae in homine ſunt, hic [78] celerrime vel caleſcit, vel refrigeſcit. Mitti vero nec ne debeat, ex iis intelligi poteſt, quae de ſanguinis miſſione praecepta ſunt. Vtique autem recte datur caſtoreum, & cum hoc piper, vel laſer: deinde opus eſt fomento humido & calido: itaque plerique aqua calida multa cervices ſubinde perfundunt. Id in praeſentia levat [79]; ſed opportuniores nervos frigori reddit: quod utique vitandum eſt. Vtilius igitur eſt, cerato liquido primum cervicem perungere; deinde admovere veſicas bubulas vel utriculos oleo calido repletos, vel ex farina calidum cataplasma, vel piper rotundum [80] cum ficu contuſum. Vtiliſſimum tamen eſt, humido ſale fovere: quod quomodo

73. *Priorem .... inſequentem*] Cap. 13. hujus libri: *Prior acutus eſt, inſequens eſſe longus poteſt.* In Cod. Medic. I. & in Edit. Lindenii eſt, *Primum .... ſequentem.*

74. *Sed Aſclepiades*] Lindenius omittit *Sed* quae particula etiam in Cod. Medic. VI. omittitur, ſed librarii errore: eſt enim in III. ex quo ille, ut ſaepe dixi, deſcriptus eſt.

75. *Quod quidam utique*] In Cod. Medic. I. deeſt *quod*; in ceteris, & in vetuſtis Editionibus habetur *quod*, ſed non *utique*. Lindenius edidit: *id quidam utique*. Adverbium *utique*, hac ratione repetitum, ſententiae vim addit; ut in verbis illis lib. 3. cap. 23. *ſi nulla nervorum diſtentio acceſſit, utique ſanguis mitti debet; ſi acceſſit, non utique mittendus eſt.*

76. *In ſanguine. Verum hoc quidem &c.*] Similem formam habet in lib. 7. cap. 2. *Verum hoc quidem promptum eſt.* Lindenius legit, ut eſt in Cod. Medic. I. *in ſanguine venarum. Hoc quidem*; quod fortaſſe ex mendo ortum eſt. Omnino mihi non probatur; & vetuſtas Editiones ſequor, cum quibus reliqui Medicei Codices omnesque Vaticani conſentiunt.

77. *Vt utique*] In Cod. Medic. I. non eſt *ut*.

78. *Hic*] Al. *is*.

79. *Levat*] Variat Lindenii Editio, in qua eſt, *allevat*; ſed non variant Codices MSS.

80. *Rotundum*] Hanc vocem omittit Lindenius; quam ab interprete aliquo non eſſe quis praeſtet? Invenitur tamen in MSS. noſtris omnibus, & Celſus alibi hac adjectione uſus eſt: cum alioquin & longi piperis mentionem faciat.

do fieret [81], jam oftendi. Vbi eorum aliquid factum eft, admovere ad ignem, vel fi aeftas eft, in fole aegrum oportet; maximeque oleo vetere; fi id non eft, Syriaco; fi ne id quidem eft, adipe quam vetuftiffima cervicem, & fcapulas, & fpinam perfricare. Frictio cum omnibus in homine vertebris utilis fit, tum iis praecipue, quae in collo funt. Ergo die nocteque, interpofitis tamen quibusdam temporibus, hoc remedio utendum eft; dum intermittitur [82], imponendum malagma aliquod ex calefacientibus. Cavendum vero praecipue [83] frigus; ideoque in eo conclavi, quo cubabit aeger, ignis continuus effe debebit, maximeque tempore antelucano, quo praecipue frigus intenditur. Neque inutile erit, caput attonfum habere, idque irino vel cyprino calido madefacere, & fuperimpofito pileo velare; nonnumquam etiam in calidum oleum totum defcendere, vel in aquam calidam, in qua foenum Graecum decoctum fit, & adjecta olei pars tertia. Alvus quoque ducta faepe fuperiores partes refolvit. Si vero etiam vehementius dolor crevit, admovendae cervicibus cucurbitulae funt, fic, ut cutis incidatur: eadem aut ferramentis, aut finapi adurenda. Vbi levatus eft dolor, moverique cervix coepit, fcire licet, cedere remediis morbum. Sed diu vitandus cibus, quifquis mandendus eft. Sorbitionibus utendum, itemque ovis forbilibus, aut mollibus; jus [84] aliquod affumendum. Id [85] fi bene procefferit, jamque ex toto recte fe habere cervices videbuntur, incipiendum erit a pulticula, vel intrita bene madida. Celerius tamen etiam panis mandendus, quam vinum guftandum: fiquidem hujus ufus praecipue periculofus; ideoque in longius tempus differendus eft.

IV. 1. Vt hoc autem [86] morbi genus circa totam cervicem; fic alterum,

81. *Fieret*] Lindenius leg. *fieri debeat*; & infra, *omnibus vertebris hominum*, pro *omnibus in homine vertebris*: nullo tamen noftrorum Codicum fuffragante.

82. *Dum intermittitur*] Alii interjiciunt *id*, quod pronomen non eft in Edit. Lindenii, neque in Cod. Medic. I.

83. *Praecipue*] Lindenius leg. *& praecipue*; deinde, *curatur*, pro *cubabit*, & *debet*, pro *debebit* In primo loco atque in ultimo Codicem nullum variantem inveni: in fecundo variant Mediceus I. & Vatican. VI. & favent Lindenio. Mihi tamen magis placet *cubabit*, quod alii Codices habent. Ita lib. 5. cap. 26. *Locus in quo cubabit, tepidus effe debebit.*

84. *Aut mollibus; jus &c*] Ita hunc locum reftitui ex Cod. Medic. vetuftiori, & Victorii conjectura lib. 29. Variar. lect. cap. 3. Reliqui vero fex Codices Medicei habent; *aut apalis mollibus, jus &c.* Vulgata lectio, *aut a pullis mollibus jus*; non plus fidei habere debet, quam quod Palavicinus tribuere poteft, qui in Mediceo I. fupra vocem *mollibus* pofuit *a pullis*, cum in fuo illo vetufto Codice, quo ad hunc emendandum ufus eft, *apalis*, ut videtur, inveniffet, neque intellexiffet, Graecam vocem effe, additam ab aliquo ad explanationem Latinae, *mollibus*. Inde in Vaticanum VI. &, deleta voce *apalis*, in Medic. IV. & in vulgus quoque manavit, *a pullis*. Lindenius leg. *aut e pullis mollibusve jus &c.*

85. *Id*] Ante Aldinam Edit. legebatur, *At*; ut eft in Cod. Medic. I. Alii Codices habent, *Id*, ut multi ediderunt, allatam Editionem fecuti.

86. *Vt hoc autem*] Lindenius omittit *hoc*: in quo eum Almeloveenius non fequitur.

rum, aeque pestiferum acutumque, in faucibus esse consuevit. Nostri anginam vocant: apud Graecos nomen, prout species est. Interdum enim neque rubor, neque tumor ullus apparet; sed corpus aridum est, vix spiritus trahitur, membra solvuntur: id *συνάγχην* vocant. Interdum lingua faucesque cum rubore intumescunt, vox nihil significat, oculi vertuntur, facies pallet, singultusque est: id *κυνάγχη* [87] vocatur. Illa communia sunt; aeger non cibum devorare, non potionem potest; spiritus ejus intercluditur [88]. Levius est, ubi tumor tantummodo & rubor est, cetera non sequuntur: id *παρασυνάγχην* appellant. Quidquid est, si vires patiuntur, sanguis mittendus est, si non abundat [89], secundum est, ducere alvum. Cucurbitula quoque recte sub mento, & circa fauces admovetur; ut id, quod strangulat, evocet. Opus est deinde fomentis humidis: nam sicca spiritum elidunt. Ergo admovere spongias oportet; quae melius in calidum oleum, quam in calidam aquam subinde demittuntur: efficacissimusque est hic quoque, salis

87. *Id κυνάγχη*] Editio I. & duae vetustissimae 1493. 1497. & Juntina, *uti synanche*; Aldina, *id συνάγχη*. Caesarius, vim magis veteris lectionis *uti*, quam Codicum fidem spectans, supposuit *ὡς*, atque edidit *ὡς συνάγχη*. Hunc alii postea secuti sunt; sed omnes, praeter Lindenium, praemiserunt pronomen *id*. In Cod. Medic. I. habetur, *uti* CYNANXHIN; sed *uti* corruptum videtur ex *id*, quod est in aliis Codicibus. In IV. est *sinanchin*; in reliquis, KYNANXHN per κ, non per σ. Legendum igitur puto, *id κυνάγχη*. Nam veteres Medici, ut notum est, inter *κυνάγχην* & *συνάγχην*, discrimen, licet non omnes idem, statuerunt. Speciem hanc Valentem quoque quemdam physicum ita appellasse scribit Caelius Aurelianus lib. 3 Acut. cap. 1.

88. *Intercluditur*] Ante Lindenium legebatur, ut est in MSS. Mediceis, *includitur*; sed perperam.

89. *Si non abundat*] Pro *abundat* in Codd. Mediceis, praeterquam in I. est, *habundant*. Locus autem, unde horum verborum explicatio peti possit, non alius est apud Celsum, praeter illum de sanguinis missione lib. 2. cap. 10. *Interest etiam inter valens corpus, & obesum; inter tenue, & infirmum: tenuioribus magis sanguis, plenioribus magis caro abundat. Facilius itaque illi detractionem ejusmodi sustinent; celeriusque ea, si nimium est pinguis, aliquis affligitur. Ideoque vis corporis melius ex venis, quam ex ipsa specie aestimatur.* Deinde: *Neque solum haec consideranda sunt, sed etiam morbi genus quod sit: utrum superans, an deficiens materia laeserit; corruptum corpus sit, an integrum. Nam si materia vel deest, vel integra est, istud alienum est: at si vel copia sui male habet, vel corrupta est, nullo modo melius succurritur.* Igitur haec verba, *si non abundat*, duplicem ex allato loco explicationem habere possunt. Nam ex sanguinis abundantia vel corporis vis, vel materiae laedentis copia aestimanda est: itaque vel illud significant, si corpus infirmum est; vel id, si materia non superest. In priori sensu forma loquendi obscura est planeque insolens: neque hoc incisum necessarium est. Celsus enim ita loqui solet: lib. 3. cap. 7. *si vires sinunt, sanguinem mittere optimum est &c. si id parum tutum est &c.* cap. 18. *si vires aegri patiuntur, sanguis quoque mitti debet*; lib. 4. cap. 7. *oportet, si satis validae vires sunt, sanguinem mittere: sin minores, cucurbitulas &c.* cap. 20. *si satis virium est, sanguis missus adjuvat: si parum est, cucurbitulae &c.* lib. 5. cap. 26. sect. 33. *oportet, si vires patiuntur, sanguinem mittere: deinde &c.* lib. 6. cap. 6. *sanguis mittendus est; utique si in fronte venae tument, si firmo corpore materia superest*; lib. 8. cap. 9. *si vires patiuntur, ab eo brachio, quod super eam costam est, sanguis mittendus est: si non patiuntur, alvus tamen sine ullo acri ducenda est.* Altera autem explicatio ponit quod esse non potest, ut materia non supersit: cum in lib. 2. cap. 10. affirmetur, superan-

salis calidus succus [90]. Tum commodum est, hyssopum, vel nepetam, vel thymum, vel absinthium, vel etiam furfures, aut ficus aridas, cum mulsa aqua [91] decoquere, eaque gargarizare: post haec palatum ungere vel felle taurino, vel eo medicamento, quod ex moris est. Polline etiam piperis id recte respergitur [92]. Si per haec parum proficitur, ultimum est, incidere satis altis plagis sub ipsis maxillis supra collum, & in palato circa uvam [93], vel eas venas, quae sub lingua sunt; ut per ea vulnera morbus erumpat. Quibus si non fuerit aeger adjutus, scire licet, malo [94] victum esse. Si vero his morbus levatus est, jamque fauces & cibum & spiritum [95] capiunt, facilis ad bonam valetudinem recursus est. Atque interdum natura quoque adjuvat, si ex angustiore sede vitium transit in latiorem: itaque rubore & tumore in praecordiis orto, scire licet fauces liberari. Quidquid autem eas levarit, incipiendum est ab humidis, maximeque aqua mulsa decocta [96]: deinde assumendi mol-

perantem materiam utique laedere in angina, eoque nomine hunc morbum sanguinis detractionem semper requirere. Obstant praeterea huic explicationi verba praecedentia, *si vires patiuntur*; quod Celsus non dixisset, si sanguinem, tametsi vires paterentur, tamen nisi abundaret, mitti noluisset. Neutra igitur explicatio admittenda est. Lindenius, mutatis verbis & sententia, leg. *etsi non abundat*; sed ex his angustiis se expedire nequit, utravis ex allatis explicationibus utatur. Nam si explicat hoc modo: etsi materia non superest; eadem difficultas est atque in veteri lectione: si illo modo: etsi corpus infirmum est; haec aperte pugnant cum praecedentibus, *si vires patiuntur*. Quaecumque alia hujus loci interpretatio afferatur, a ratione, quam Celsus constantissime secutus est, aliena invenietur. Sed fortasse, *si non abundat*, adnotatio quaedam est olim margini adscripta. Totus certe hic locus melius legitur, tribus iis verbis sublatis.

90. *Salis calidus succus*] *Salsus & calidus succus*, dixit de eodem loquens lib. 2. cap. 17. Alii leg. *salis calidi succus*, ut omnes fere habent MSS. Codices: ego reposui *calidus* ex Medic. I. Lindenius totum locum ita mutat: *Efficacissimumque est hic quoque, salem calidis cum saccellis superponere.* Qua in lectione duo minus probanda videntur; alterum, quod Celso tribuitur vox *saccellus*, qua alibi non utitur; alterum, quod hic siccus sal significari videtur, cum supra sicca fomenta damnentur.

91. *Cum mulsa aqua*] Ita in Editione Lindenii, sed omittitur *aqua*. Aliae Edd. ut omnes MSS. Codices, habent, *aut mulsam aquam*.

92. *Id recte respergitur*] Lindenius omittit *id*.

93. *In palato circa uvam*] Pro *circa*, in vetustis Editionibus, itemque in Codicibus Mediceis est, *citra*. Sed cum uva in extrema palati ora posita sit, quacumque parte in palato plagae fiant, necessario consequitur, fieri citra uvam. Videtur igitur *citra* mendum esse, & rectius in Edit. Lindenii, ut in margine Constantinianae, legi, *circa*; quemadmodum paulo antea dixit; *cucurbitula quoque recte sub mento, & circa fauces admovetur*. Codex quoque Medic. VI. habet *circa uvam*: qui, si ad lectionem Lindenii comprobandam non sufficit, quia in III. unde ille descriptus est, habetur, *citra*; sufficit tamen ad ostendendum, in his particulis, *circa* & *citra*, a librariis facile variari. Variatur porro & lib. 8. cap. 10. sect. 1.

94. *Malo*] Linden. *a malo*. Sed sine praepositione legitur etiam in MSS. Mediceis.

95. *Et spiritum*] Haec verba referuntur ad superiora, *spiritus ejus intercluditur*; & ita in omnibus MSS. habentur. Lindenius leg. *& potum*.

96. *Aqua mulsa decocta*] Lindenius expellit vocem *decocta*; sed ego eam retineo, quod in Codicibus Mediceis invenerim. A tertio & sexto abest vox *aqua*. Porro mulsa aqua & cruda, & decocta veteres Medicos usos, manifestum est ex Dioscoride lib. 5. cap. 17.

molles & non acres cibi ſunt, donec fauces ad priſtinum habitum revertantur. Vulgo audio, ſi quis pullum hirundinis [97] ederit, angina toto anno non periclitari; ſervatumque eum ex ſale, cum is morbus urget, comburi, carbonemque ejus contritum in aquam mulſam, quae potui datur, infriari [98], & prodeſſe. Id cum idoneos auctores ex populo habeat, neque habere quidquam periculi poſſit, quamvis in monumentis medicorum non legerim, tamen inſerendum huic operi meo credidi.

2. Eſt etiam circa fauces malum, quod apud Graecos aliud aliudque [99] nomen habet, prout ſe intendit. Omne in difficultate ſpirandi conſiſtit: ſed haec dum modica eſt, neque ex toto ſtrangulat, δύσπνοια appellatur: cum vehementior eſt, ut ſpirare aeger ſine ſono & anhelatione non poſſit, ἆσθμα· cum acceſſit id quoque, ne niſi recta cervice ſpiritus trahatur, ὀρθόπνοια· Ex quibus id, quod primum eſt, poteſt diutius trahi [1]; duo inſequentia acuta eſſe conſuerunt. His communia ſunt: quod propter anguſtias, per quas ſpiritus evadit, ſibilum edit [2], dolor in pectore praecordiiſque eſt, interdum etiam in ſcapulis, iſque modo decedit, modo revertitur; ad haec tuſſicula accedit. Auxilium eſt [3], niſi aliquid prohibet, in ſanguinis detractione. Neque id ſatis eſt, ſed lacte quoque [4] venter ſolvendus eſt. Liquanda alvus, interdum etiam ducenda; quibus extenuatum corpus incipit ſpiritum trahere commodius. Caput autem in lecto ſublime habendum eſt:

97. *Pullum hirundinis*] In Editione Lindenii, & in Cod. Medic. I. *pullum hirundinum*; quod fortaſſe corruptum eſt ex *hirundininum*.

98. *Infriari*] Olim vulgo legebatur, *infricari*. Sed cum Lindenio legendum, *infriari*, ut & Codex Mediceus I. habet.

99. *Aliud aliudque*] Sic lib. 3. cap. 21. *aliter aliterque*; lib. 5. cap. 26. ſect 31. *aliis aliisque*. Hic tamen variatur. Nam excepta Lindeniana & Codicibus Medic. I. & Vatic. VI. alii Codd. & Edd. habent, *aliud atque aliud*.

1. *Poteſt diutius trahi*] Lindenius leg. *poteſt diu aliquem trahere*. Veterem tamen lectionem Codices MSS. confirmant; niſi quod in Medic. I. eſt *diu*, pro *diutius*. Ac *trahi* eadem forma uſurpatur in lib. 7. cap. 26. ſect. 2. *ſi tantum mali ſubeſt, ut neque medicamentis vinci poſſit, neque etiam trahi poſſe videatur, quominus interpoſito aliquo ſpatio interimat*. Activa poſitione & ſignificatione verbum *traho* adhibetur cap. 16. hujus libri. Saepius tamen neutrorum more conſtruitur; ac tum rei, tum perſonae accommodatur: lib. 2. cap. 6. & cap. 8.

2. *Sibilum edit*] Ita ex Morgagni conjectura: cui non parum favent Codices Medicei I. & II. licet in iis quoque corrupta haec verba ſint. Pro *edit*, primus habet *exit*; ſecundus, *edidit*; alii, ut communiter legebatur, *elidit*.

3. *Auxilium eſt*] Lindenius leg. *Auxilium vero eſt*.

4. *Sed lacte quoque &c.*] Veteres Edd. & MSS. Codices nihil variant; praeterquam quod in Medic. I. *quoque* iteratur hoc modo: *ſed lacte quoque venter quoque &c.* In Edit. Stephani eſt, *reſolvendus* pro *ſolvendus*. Sed tria verba, *venter ſolvendus eſt*, mihi videntur margini adſcripta fuisſe ad interpretationem duorum proximorum, *liquanda alvus*. Nam alvum liquare, idem eſt atque ventrem ſolvere, purgare. Porro dicitur, lacte alvum ſeu ventrem liquare, purgare. Cap. 12. hujus libri, *ventrem ipſum liquare dato lacte, & vino ſalſo frigido*; & cap. 20. ſect. 2. *alvus quoque vel ducenda, vel lacte purganda eſt*; & cap. 24. *vel alvi ductione uti, vel lacte purgari*. Itaque hunc locum ſic legendum opinor: *ſed lacte quoque liquanda alvus; interdum etiam ducenda*. Lindenius

eſt: thorax fomentis, cataplasmatisque calidis, aut ſiccis, aut etiam humidis adjuvandus eſt; & poſtea vel malagma ſuperimponendum, vel certe ceratum [5] ex cyprino, vel irino unguento. Sumenda deinde jejuno potui mulſa aqua, cum qua vel hyſſopus cocta [6], vel contrita capparis radix ſit. Delingitur [7] etiam utiliter, aut nitrum, aut naſturtium album frictum [8], deinde contritum & cum melle miſtum: ſimulque coquuntur mel, galbanum, reſina terebinthina, & ubi [9] coierunt, ex his, quod fabae magnitudinem habet, quotidie ſub lingua liquatur: aut ſulphuris ignem non experti p. ✕. =. [10] abrotoni p. ✕. in vini cyatho teruntur, idque tepefactum ſorbetur. Eſt etiam non vana opinio, vulpinum jecur, ubi ſiccum & aridum factum eſt, contundi oportere, po-

nius leg. *ſed lac caprinum calidum jejuno dandum; &, ſi non febrit, venter ſolvendus eſt. Liquanda alvus &c.* Qui vitium auxiſſe potius mihi videtur, quam ſuſtuliſſe.

5. *Vel certe ceratum*] Lindenius tollit *certe*. Recte fortaſſe; invenitur tamen in MSS. Mediceis.

6. *Potui mulſa aqua, cum qua vel hyſſopus cocta*] Lindenius leg. *in potum mulſa vel aqua &c.* In MSS. eſt, *potui mulſa aqua*, ut alii legunt; quae conſtructio improbanda non eſt, cum etiam lib. 6. cap. 6. habeatur: *ut nihil ſalſum, nihil acre, nihil ex iis, quae extenuant, ſumatur, nihil potui praeter aquam.* Notanda potius vox *hyſſopus* foemineo genere; neque enim alia exempla apud hunc Auctorem occurrunt. Vſurpatur paſſim neutro genere. Tres voces, *ſumenda deinde jejuno*, quae haſce antecedunt, deſunt in MSS. Mediceis omnibus, excepto primo. Rurſus in hoc deſunt proximae duae, *cum qua*; in reliquis eſt, *cum aqua*, pro *cum qua*.

7. *Delingitur*] In Editione Lindenii & in Codice Medic. I. & in Vatic. VI. *deligitur*. Ego unius litterulae additione, mihi videor Celſi verba reſtituiſſe. Frequenter autem verbum *delingo* apud eum occurrit, ut adnotavi ad lib. 3. cap. 21. Ignoſcent autem mihi, ut ſpero, vel ſeveriores Critici, quod in re clara parvam mutationem in textum induxerim ex conjectura. Alii leg. *Datur*.

8. *Aut naſturtium album frictum*] Ita in Codice Medic. I. & in Edd. ann. 1478. 1493. 1497. Juntina, & Ruellii. Egnatius leg. *aut naſturcium, frictum allium*; alii, Caeſario duce, *aut naſturtium allium frictum*; Conſtantinus *aut* addendum putat & legendum, *aut allium frictum*. Lindenius reponit, *alliumve frictum*. Et quidem allium crudum aut coctum ſuſpirioſis tritum dari Plinius ſcribit lib. 20. cap. 6. Sed varietatis cauſa in MSS. Codicibus videtur fuiſſe, quod aliquis non intellexerit, quid valeret hoc loco vox *album*: itaque ex ea *allium* fecit, & tranſtulit poſt vocem proximam, ut cum *deinde* cohaereret, aliamque ſententiam inchoaret. Id mihi videntur indicare Codices Medic. II. III. VI. VII. in quibus hic locus ita legitur: *aut naſturcium frictum. Allium deinde &c.* In IV. & V. duae voces, *Allium deinde*, cum aliquot ex ſequentibus deſunt. Porro naſturtii duae ſpecies ſunt, album & nigrum, ut colligitur ex his Plinii verbis lib. cit. cap. 12. *Duo ejus genera: Alvum purgat, detrahit bilem potum in aqua X. pondere. Cum lomento ſtrumis illitum, opertumque braſſica, praeclare medetur. Alterum eſt nigrius &c.* Vbi Hermolaus Barbarus *Album* legendum putat, pro *Alvum*. Quod ſi quis miratur, hic naſturtii albi mentionem fieri a Celſo, qui antea naſturtium ſaepe nominans, nihil de duplici illius genere ſignificaverit, non magis mirari debet, quam cum idem in *beta alba* factum videt lib. 3. cap. 24.

9. *Et ubi*] Lindenius, *ubi autem*.

10. *P. ✕. =.*] id eſt, pondo denarii ſextans. Vide quae adnotantur ad lib. 5. cap. 17. ſect. 1. & cap. 18. ſect. 10. Sic autem habetur in Cod. Medic. I. In Codicibus reliquis ſex, *p. ✕. quadras*. Vulgo legitur *p. ✕. & quadrans*. Sed is ſulphuris modus, pro illorum temporum conſuetudine, nimius eſt. Quis igitur ferat, *pondo & quadrans*, ut quidam cum Egnatio legunt? id eſt, libra cum quadrante. Ceterum Scribonius Largus Compoſit. 78. ſulphuri & abrotono nitrum adjicit, ac non ex vino, ſed ex aceto dat ſuſpirioſis.

polentamque [11] ex eo potioni aſpergi: vel ejusdem pulmonem quam recentiſſimum aſſum, ſed ſine ferro coctum, edendum eſſe. Praeter haec, ſorbitionibus & lenibus cibis utendum eſt; interdum vino tenui auſtero; nonnumquam vomitu. Proſunt etiam, quaecumque urinam movent [12]: ſed nihil magis, quam ambulatio lenta pene uſque ad laſſitudinem; frictio multa, praecipue inferiorum partium, vel in ſole, vel ad ignem, & per ſe ipſum, & per alios, usque ad ſudorem.

3. In interiore vero faucium parte interdum exulceratio eſſe conſuevit. In hac plerique extrinſecus cataplasmatis calidis, fomentisque humidis utuntur: volunt etiam vaporem calidum ore recipi: per quae [13] molliores alii partes eas fieri dicunt, opportunioresque vitio jam haerenti. Sed, ſi bene vitari frigus poteſt [14], tuta illa praeſidia; ſi metus ejus eſt, ſupervacua ſunt. Vtique autem perſricare fauces periculoſum eſt: exulcerat enim. Neque utilia ſunt, quae urinae movendae ſunt [15]; quia poſſunt, dum transeunt, ibi quoque pituitam extenuare, quam ſupprimi melius eſt. Aſclepiades multarum rerum, quas ipſi quoque ſecuti ſumus, auctor bonus, acetum ait quam acerrimum eſſe ſorbendum: hoc enim ſine ulla noxa comprimi ulcera. Sed id ſupprimere ſanguinem poteſt [16], ulcera ipſa ſanare non poteſt. Melius huic rei lycium eſt; quod idem quoque aeque probat: vel porri, vel marrubii ſuccus, vel nuces Graecae cum tragacantho contritae & cum paſſo miſtae [17], vel lini ſemen contritum & cum dulci vino miſtum. Exercitatio quoque ambulandi currendique neceſſaria eſt: frictio a pectore vehemens toti inferiori parti adhibenda. Cibi vero eſſe debent, neque nimium acres, neque aſperi; mel, lenticula, tragum, lac, ptiſana, pinguis caro [18], praecipueque porrum, & quidquid cum hoc miſtum eſt. Potionis quam minimum eſſe convenit. Aqua dari poteſt, vel pura,

11. *Polentamque*] *Polentamque*, aut *pulentamque* habent Codices Medicei. Lindenius reponit *pollinemque*, ut eſt in margine Edit. Conſtantini. Sed nihil mutandum.

12. *Quaecumque urinam movent*] Ita edidit Lindenius; & ita quidem Celſus loqui ſolet. Veteres tamen Editiones cum Codicibus MSS. habent, non *movent*, ſed *augent*. Conſtantinus *agunt* legendum putat; alii, ut ipſe ſcribit, leg. *urgent*.

13. *Per quae*] Lindenius, *per quem*.

14. *Vitari frigus poteſt*] Sic hunc locum reſtitui ex Codice Mediceo vetuſtiori. Antea legebatur: *ſic vitari morbus poteſt*; ſed minus recte. Non enim agitur, quemadmodum aliquis ab hoc morbo cavere, ſed quomodo ab illo jam haerente ſe liberare poſſit.

15. *Quae urinae movendae ſunt*] Vulgo additur *apta*; ex gloſſemate, ut ego opinor. Itaque eam vocem ſuſtuli ex fide Codicis Medicei modo allati. Ita Celſus locutus eſt cap. 9. hujus libri, *omniaque in cibis & potionibus, quae urinae movendae ſunt*; & alibi quoque.

16. *Supprimere ſanguinem poteſt*] In Cod. Mediceo I. non eſt verbum *poteſt*; neque deinde adverbium *aeque*.

17. *Et cum paſſo miſtae*] Hoc totum deeſt in allato Codice.

18. *Pinguis caro*] Quidam cum Egnatio legunt, ut eſt in multis MSS. *pinguis quoque caro*. In Codicibus Medic. I. & Vatic. VI non eſt *quoque*; in Mediceis III. & VI. legitur, *pinguiſque caro*.

ra, vel in qua malum cotoneum, palmulaeve decoctae funt. Gargarizationes quoque lenes; fin hae parum proficiunt, reprimentes utiles funt. Hoc genus neque acutum eft, & poteft effe non longum: curationem tamen maturam, ne vehementer & diu laedat, defiderat.

4. Tuffis vero fere propter faucium exulcerationem molefta [19] eft; quae multis modis contrahitur [20]. Itaque, illis reftitutis, ipfa finitur. Solet tamen interdum per fe quoque male habere; & vix, cum vetus facta eft, eliditur. Ac modo arida eft, modo pituitam citat [21]. Oportet [22] hyffopum altero quoque die bibere; fpiritu retento currere, fed minime in pulvere; ac lectione uti vehementi, quae primo impeditur a tuffi, poft eam vincit: tum ambulare: deinde per manus quoque exerceri, & pectus diu perfricare: poft haec quam pinguiffimae ficus uncias tres, fuper prunam incoctas, effe. Praeter haec, fi humida eft, profunt frictiones validae, cum quibusdam calefacientibus, fic, ut caput quoque fimul [23] vehementer perfricetur: item cucurbitulae pectori admotae; finapi ex parte exteriore faucibus impofitum, donec leviter exulceret; potio ex mentha, nucibusque Graecis & amylo; primoque affumptus panis aridus, deinde aliquis cibus lenis. At fi ficca tuffis eft, cum ea [24] vehementiffime urget, adjuvat vini aufteri cyathus affumptus, dum ne amplius id, interpofito tempore aliquo, quam ter aut quater fiat: item laferis quam optimi paulum devorare opus eft; porri vel marrubii fuccum affumere; fcillam delingere; acetum ex ea, vel certe acre [25] forbere, aut cum fpica allii contriti duos vini cyathos. Vtilis etiam in omni tuffi eft peregrinatio, navi-

19. *Molefta*] Haec vox deeft in Cod. Medic. I.

20. *Quae multis modis contrahitur*] Haec verba Celfi effe non videntur. Neque enim cohaeret oratio, & fententia quamvis vera fit, tamen huc non facit; cum Celfus de ea tuffi loquatur, quae fit propter faucium exulcerationem; ideoque membrum proximum, *itaque*, cum antecedentibus verbis, *molefta eft*, conjungendum eft, ne fententia abrumpatur. Deinde quinam funt multi ifti modi, quibus tuffis contrahitur? cur non explicantur, fi quidem ad rem pertinebat id commemorare?

21. *Pituitam citat*] Movet; quemadmodum Cafaubonus explicat ex his verbis cap. 6. hujus libri: *pejus id genus effe tuffis quod nihil, quam quod pituitam moveret:* recteque monet, Celfum eodem modo dicere *pus citet* lib. 5. cap. 26. fect. 27. Lindenius leg. *pituitam facit vel citat*; ex gloffemate procul dubio, fi ita in Codice aliquo invenit. Codices noftri ab antiquis Edd. non variant.

22. *Oportet*] In Edit. Lindenii: *Oportet autem.*

23. *Caput quoque fimul*] Ante Lindenium legebatur: *caput quoque ficcum*; ut eft in Mfs. Mediceis. Sed vox *ficcum* fortaffe orta eft ex duabus praecedentibus, *fic ut*, perperam repetitis. Nifi eam retinere volumus, atque ita locum explicare: caput, non calefacientibus inunctum, fed ficcum vehementer perfricetur.

24. *Ea*] Abeft haec vox a Cod. Medic. I. a ceteris non abeft.

25. *Acre*] Contra vox haec abeft a Codicibus Mediceis ceteris; non abeft a primo. Eft autem ita neceffaria, ut duae praecedentes, *vel certe*, fine hac ftare non poffint. Senfus eft: vel acetum ex fcilla, quod acerrimum eft, forbendum effe, vel aliud quod acre fit.

navigatio longa, loca maritima, natationes: cibus interdum mollis, ut malva, ut urtica; interdum acer, ut lac cum allio coctum: sorbitiones, quibus laser sit adjectum, aut in quibus porrum incoctum tabuerit: ovum sorbile [26], sulphure adjecto: potui primum aqua calida, deinde invicem aliis diebus haec, aliis vinum.

5. Magis terreri potest aliquis, cum sanguinem exspuit: sed id modò minus, modo plus periculi habet. Exit modo [27] ex gingivis, modo ex ore: & quidem ex hoc interdum etiam copiose, sed sine tussi, sine ulcere, sine gingivarum ullo vitio; ita ut nihil exscreetur: verum ut ex naribus aliquando, sic ex ore [28] prorumpit. Atque interdum sanguis profluit, interdum simile aquae quiddam, in qua caro recens lota est. Nonnumquam autem is a summis faucibus fertur, modo exulcerata ea parte, modo non exulcerata; sed aut ore venae alicujus adaperto, aut tuberculis quibusdam natis, exque his [29] sanguine erumpente. Quod ubi incidit, neque laedit potio aut cibus, neque quidquam, ut ex ulcere, exscreatur. Aliquando vero, gutture & arteriis exulceratis, frequens tussis sanguinem quoque extundit: interdum etiam fieri solet, ut aut ex pulmone, aut ex pectore, aut ex latere, aut ex jocinore feratur: saepe foeminae, quibus sanguis per menstrua non respondet, hunc exspuunt. Auctoresque medici sunt [30], vel exesa [31] parte aliqua sanguinem exire, vel rupta, vel ore alicujus venae patefacto. Primam διάβρωσιν, secundam ῥῆξιν [32], tertiam ἀναστόμωσιν appellant.

26. *Ovum sorbile &c.*] Lindenius leg. *Ovum quoque sorbile, sulphure adjecto, sorbeatur. In potum vero primum aqua calida, deinde invicem aliis diebus haec, aliis vero vinum.* Vetus lectio comprobatur testimonio tum Mediceorum, tum Vaticanorum Codicum. Si lectio Lindenii Codicem aliquem auctorem habet, facile quisque intelligit, haud magni faciendum esse Codicem illum.

27. *Periculi habet. Exit modo*] Post *Exit* vulgo additur, *enim*; quod non est in Mss. Mediceis, nisi in primo a Palavicino, & inde in quarto. Sed in primo haec verba recte habent; non item in aliis, in quibus est, *periculi habuit exitu. Et modo.*

28. *Ut ex naribus aliquando, sic ex ore*] Alii leg. *ut ex naribus, sic aliquando ex ore.* Ego secutus sum Codicem Mediceum primum.

29. *Exque his*] Ita emendavi, cum in Cod. Medic. I. invenerim, *ex quibus his.* Alii leg. *ex his.* Lindenius, *ex hisque*, ut est in margine Edit. Constantinianae.

30. *Auctoresque medici sunt*] Alii leg. *Auctoresque medici fuerunt*; Lindenius, *ferunt*; ut malebat Constantinus, qui etiam *veteresque*, pro *auctoresque*, legendum putabat. Codices Medicei ceteri habent, *hi sunt*; Codex primus & Editio prima, *sunt*, & quidem recte. Ita lib. 3. cap. 21. *Auctoresque multi sunt, inflatis vesicis pulsandos tumores esse*; l. e. proponunt.

31. *Exesa*] In MSS. Mediceis, & in Edd. Caesariana, Juntina, & tribus vetustissimis 1478. 1493. 1497. legitur, *ex ea.* Sed recte alii ex Aldina leg. *exesa.*

32. Ῥῆξιν] Sic reposui ex MSS. Mediceis; quorum quinque habent, ΡΗΖΙΝ, primus & quartus, ΡΗΞΙΝCΧΟCΜΟΝ; sed quartus ab alia manu. Vocem autem CΧΟCΜΟΝ adscitam ex margine existimo, ubi aliquis eam adscripserat, & fortasse non contra ῥῆξιν, sed contra proximam vocem ἀναστόμωσιν. In Editionibus priscis est, rhesinochasmum. Alii cum Egnatio & Caesario leg. ῥηγμοχασμόν· unde haec vox in Stephani & Scapulae Lexica recepta est. Sed certiore auctoritate indiget.

lant. Vltima minime nocet; prima gravissime. Ac saepe quidem evenit, uti sanguinem pus sequatur. Interdum autem, qui sanguinem ipsum suppressit, satis ad valetudinem profuit. Sed si secuta ulcera sunt, si pus, si tussis est, prout sedes ipsa est, ita varia & periculosa genera morborum sunt [33]. Si vero sanguis tantum fluit, expeditius & remedium & finis est. Neque ignorari oportet, eis, quibus fluere sanguis solet, aut quibus spina dolet, coxaeve, aut post cursum vehementem vel ambulationem, dum febris absit, non esse inutile sanguinis mediocre profluvium: idque per urinam redditum ipsam quoque lassitudinem solvere: ac ne in eo quidem terribile esse, qui ex superiore loco decidit; si tamen in ejus urina nihil novavit [34]: neque vomitum hujus afferre periculum, etiam cum repetit, si ante confirmare & implere corpus licuit: & ex toto nullum nocere, qui in corpore robusto, neque nimius est, neque tussim aut calorem movet. Haec pertinent ad universum: nunc ad ea loca, quae proposui, veniam. Si ex gingivis exit, portulacam manducasse satis est. Si ex ore, continuisse eo merum vinum: si id parum proficit, acetum. Si inter haec quoque graviter erumpit, quia consumere hominem potest, commodissimum est, impetum ejus, admota occipitio cucurbitula, sic, ut cutis quoque incidatur, avertere. Si id mulieri, cui menstrua non feruntur, evenit, eamdem cucurbitulam, incisis inguinibus ejus, admovere. At si ex faucibus, interioribusve partibus processit, & metus major est, & cura major adhibenda. Sanguis mittendus est; & si nihilominus ex ore processit, iterum tertioque, & quotidie paulum aliquid: protinus autem debet sorbere vel acetum, vel cum thure [35] plantaginis aut porri succum; imponendaque extrinsecus supra id, quod dolet, lana succida ex aceto est, & id spongia subinde refrigerandum. Erasistratus horum crura quoque & femora brachiaque pluribus locis deligabat. Id Asclepiades, adeo non prodesse, etiam inimicum esse proposuit. Sed id saepe commode respondere experimenta testantur. Neque tamen pluribus locis deligari necesse est: sed sat est infra inguina, & super talos, summosque humeros, etiam brachia. Tum, si febris urget, danda est sorbitio, & potui aqua, in qua aliquid ex iis, quae alvum adstringunt, decoctum sit: at si abest febris, vel elota alica, vel panis ex aqua frigida, & mol-

33. *Sunt*] Lindenius, *fiunt.*

34. *Nihil novavit*] Ita in Cod. Medic. I. Alii leg. *nihil novabit*; Pantinus & Lindenius, *nihil aliud novabit*, ut est in Edit. an. 1538.

35. *Vel cum thure*] Alii omnes leg. *vel etiam cum thure.* Ego secutus sum Codicem Mediceum primum & hic, & infra in his verbis, *etiam inimicum esse*, quae communiter sic leguntur: *ut etiam inimicum esset.*

& molle quoque ovum dari poteſt; potui, vel idem, quod ſupra ſcriptum eſt, vel vinum dulce, vel aqua frigida. Sed ſic bibendum erit, ut ſciamus, huic morbo ſitim prodeſſe. Praeter haec neceſſaria ſunt quies, ſecuritas, ſilentium. Caput hujus quoque cubantis ſublime eſſe debet; recteque tondeatur. Facies ſaepe aqua frigida fovenda eſt. At inimica ſunt vinum, balneum, venus, in cibo oleum, acria [36] omnia, item calida fomenta, conclave calidum & incluſum, multa veſtimenta corpori injecta, etiam frictiones. Vbi bene ſanguis conquievit, tum vero [37] incipiendum eſt a brachiis, cruribusque; a thorace abſtinendum. In hoc caſu per hiemem, locis maritimis; per aeſtatem, mediterraneis opus eſt.

V. Faucibus ſubeſt ſtomachus; in quo plura longa vitia incidere conſuerunt. Nam modo ingens calor, modo inflatio hunc, modo inflammatio [38], modo exulceratio afficit: interdum pituita, interdum bilis oritur [39]: frequentiſſimumque ejus malum eſt, quo reſolvitur; neque ulla re magis aut afficitur, aut corpus afficit. Diverſa autem, ut vitia ejus, ſic etiam remedia ſunt. Vbi exaeſtuat, aceto cum roſa extrinſecus ſubinde fovendus eſt; imponendusque pulvis cum oleo; & ea cataplasmata, quae ſimul & reprimunt, & emolliunt [40]. Potui, niſi quid obſtat, gelida aqua praeſtanda. Si inflatio eſt, proſunt admotae cucurbitulae; neque incidere cutem neceſſe eſt: proſunt ſicca & calida fomenta, ſed non vehementiſſima. Interponenda abſtinentia eſt. Vtilis in jejuno potio eſt abſinthii, aut hyſſopi, aut rutae. Exercitatio primo lenis, deinde major adhibenda eſt; maximeque, quae ſuperiores partes moveat: quod genus in omnibus ſtomachi vitiis aptiſſimum eſt. Poſt exercitationem opus eſt unctione, frictione; balneo quoque nonnumquam, ſed rarius; interdum alvi ductione; cibis deinde calidis, neque

36. *Acria*] *Aqua* habet Cod. Medic. I. pro *acria*, quod alii Codices habent. Aliqui cum Caeſario leg. *acriora*.

37. *Etiam frictiones. Vbi bene ſanguis conquievit, tum vero*] Sic locum hunc mutata interpunctione reſtitui. Nam alii ita verba diſtinguunt: *etiam frictiones ubi bene etiam ſanguis conquievit. Tum vero.* Quod ad ipſa verba attinet, Codices Medicei III. & VI. habent, *ubi vero ſanguis conquievit*; II. IV. V. VII. *ubi bene ſanguis conquievit*; quae lectio ſatis proba eſt. Sed cum in Codice vetuſtiori ſit, *ubi bene etiam ſanguis conquievit*, ſi particula *etiam* perperam repetita non eſt ex verbis antecedentibus, fortaſſe legendum eſt, *Vbi bene jam ſanguis conquievit*; quemadmodum cap. 13. hujus libri: *facile id malum ..... niſi bene jam confirmatis inteſtinis, revertitur.* Lindenius leg. *etiam fricationes, niſi ubi bene ſanguis conquievit. Tum vero.*

38. *Hunc, modo inflammatio*] Hae tres voces deſunt in nonnullis MSS.

39. *Oritur*] Lindenius leg. *adoritur.* Sed *oritur* recte habent Editiones vetuſtae, & Codices MSS. Infra vero Codex Medic. I. *Diverſa autem, ut vitia ejus*, melius quam, ut alii Codices & omnes Editiones, *Et diverſa autem vitia ejus.*

40. *Emolliunt*] Ita in Cod. Medic. I. ut & paulo infra. Alii utrobique, *molliunt.* Celſus modo *mollire* adhibet, modo *emollire*, ut apparet ex cap. 23. lib. 2.

que inflantibus; eodemque modo calidis potionibus, primo aquae, post, ubi resedit inflatio, vini austeri. Illud quoque in omnibus stomachi vitiis praecipiendum est, ut, quo modo se quisque aeger refecerit, eo [41] sanus utatur: nam redit huic imbecillitas sua, nisi iisdem defenditur bona valetudo, quibus reddita est. At si inflammatio aliqua est, quam fere tumor & dolor sequitur, prima sunt quies & abstinentia [42], lana sulphurata circumdata, in jejuno absinthium. Si ardor stomachum urget, aceto cum rosa subinde fovendus est: deinde cibis quidem utendum est modicis; imponenda vero extrinsecus quae simul & reprimunt & emolliunt: deinde, his detractis, utendum calidis ex farina cataplasmatis, quae reliquias digerant: interdum alvus ducenda: adhibenda exercitatio, & cibus plenior. At si exulceratio stomachum infestat [43], eadem fere facienda sunt, quae in faucibus exulceratis praecepta sunt. Exercitatio, frictio inferiorum partium adhibenda; adhibendi lenes & glutinosi cibi, sed citra satietatem; omnia acria atque acida removenda; vino, si febris non est, dulci, aut, si id inflat, certe leni utendum; sed neque perfrigido, neque nimis calido. Si vero pituita stomachus impletur, necessarius modo in jejuno, modo post cibum vomitus est: utilis exercitatio, gestatio, navigatio, frictio: nihil edendum, bibendumque, nisi calidum; vitatis tantum iis, quae pituitam contrahere consuerunt. Molestius est, si stomachus bile vitiosus est. Solent autem ii, qui sic teneantur, interpositis quibusdam diebus, hanc, & quidem, quod pessimum est, atram vomere. His recte alvus ducitur: potiones ex absinthio dantur: necessaria gestatio, navigatio est; si fieri potest [44], ex nausea vomitus: vitanda cruditas: sumendi cibi faciles & stomacho non alieni, vinum austerum. Vulgatissimum vero pessimumque stomachi vitium est resolutio, id est, cum cibi non tenax est, soletque desinere ali corpus, ac sic tabe consumi. Huic generi inutilissimum balneum est; lectiones, exercitationesque superioris partis necessariae; item unctiones, frictionesque. His [45] perfundi frigida, atque in eadem natare; canalibus ejusdem subjicere etiam stomachum ipsum, & magis etiam a scapulis id quod contra stomachum est; consistere in frigi-

41. *Eo*] In vetustis Edd. & in Cod. Mediceo I. est, *eo ut*; mendose. Lindenius reponit, *eodem*; ego, *eo*, ut in multis MSS. inveni. Nisi quis putat, *ut* corruptum esse ex *&* vel *etiam*; legendumque, *eo etiam sanus utatur*.

42. *Et abstinentia*] Particula *&* abest a Cod. Mediceo I.

43. *Si exulceratio stomachum infestat*] In Cod. Mediceo I. legitur: *si ulcera stomachum infestant*; & fortasse rectius.

44. *Navigatio est; si fieri potest*] Al. *navigatio, & si fieri potest*.

45. *His*] Editio Caesarii an. 1528. habet, *hinc vel ab iis*; Ruellii, aliaeque, *hinc*. Sed Editiones vetustissimae & omnes Codices MSS. *his*, vel *iis*.

frigidis, medicatisque fontibus, quales Cutiliarum Sumbruinarumque [46] sunt, salutare est. Cibi quoque assumendi sunt frigidi, qui potius difficulter coquuntur, quam facile vitiantur. Ergo plerique, qui nihil aliud concoquere possunt, bubulam coquunt. Ex quo colligi potest, neque avem, neque venationem, neque piscem dari debere, nisi generis durioris. Potui quidem aptissimum est vinum frigidum, vel certe bene calidum, meracum, potissimum Rheticum, vel Allobrogicum, aliudve, quod & austerum & resina conditum est; si id non est, quam asperrimum, maximeque Signinum. Si cibus non continetur, danda aqua, & eliciendus plenior vomitus est, iterumque dandus cibus; & tum admovendae duobus infra stomachum digitis cucurbitulae, ibique duabus aut tribus horis continendae sunt. Si simul & vomitus, & dolor est, imponenda supra stomachum est lana succida, vel spongia ex aceto, vel cataplasma, quod refrigeret: perfricanda vero non diu, sed vehementer brachia & crura, & calefacienda. Si plus doloris est, infra praecordia quatuor digitis cucurbitula utendum est; & protinus [47] dandus panis ex posca frigida: si non continuit, post vomitum leve aliquid ex iis, quae non aliena stomacho sint: si ne id quidem tenuit, singuli cyathi vini, singulis interpositis horis, donec stomachus consistat. Valens etiam medicamentum est, radiculae succus: valentius, acidi Punici mali, cum pari modo succi, qui ex dulci Punico malo est, adjecto etiam intubi succo, & menthae, sed hujus minima parte; quibus tantumdem, quantum in his omnibus est, aquae frigidae quam optime miscetur. Id enim plus quam vinum ad comprimendum stomachum potest [48]. Supprimendus autem vomitus est, qui per se venit, etsi nausea est [49]. Sed si coacuit intus cibus, aut computruit, quo-

46. *Sumbruinarumque*] Quidam Caesarium secuti leg. *Subcutiliarumque*. Lindenius restituit, *Sumbruinarumque*, ut habent cum Codicibus Mediceis Editio prima & aliae pervetustae.

47. *Et protinus*] Particulam & restitui ex Cod. Medic. I.

48. *Id enim plus quam vinum ad comprimendum stomachum potest*] Non video, quorsum haec addantur, & quomodo cum praecedentibus cohaereant. Fortasse insititia sunt.

49. *Etsi nausea est*] Editiones vetustae & Codices MSS. habent: *sic si nausea est*. Num igitur, si nausea non est, supprimendus vomitus non erit? Quid absurdius dici potest? Pro *sic si*, Lindenius accedens Constantino, qui *sic etsi* legendum conjecerat, reposuit, *etsi*; ac sententia videtur talis esse: vomitus, qui per se venit (*nolentium vomitus* dicitur in lib. 1. cap. 8.) medicamentis supprimendus est, etiamsi cibus, qui per illa continetur, nauseam parit: sed si coacuit intus cibus, aut computruit, ejiciendus est. Attamen est in hac quoque sententia, quod non omnino probemus: &, ut libere dicam quod sentio, ne sic quidem Celsi verba restituta existimo. Ita fortasse legendus est hic locus: *Supprimendus autem vomitus est, qui per se venit* [id est sine nausea, ut fere evenit in hoc morbi genere]; *sed si nausea est, & si coacuit intus cibus aut computruit, quorum utrumlibet ructus ostendit, ejiciendus est*. Sed sine Codicum auctoritate nihil affirmare ausim.

quorum utrumlibet ructus ostendit, ejiciendus est; protinusque, cibis assumptis iisdem, quos proxime posui, stomachus restituendus. Vbi sublatus est praesens metus, ad ea redeundum est, quae supra praecepta sunt.

VI. Stomachus lateribus cingitur; atque in his quoque vehementes dolores esse consuerunt. Et initium [50] vel ex frigore, vel ex ictu, vel ex nimio cursu, vel ex morbo est: sed interdum id malum intra dolorem est, isque modo tarde, modo celeriter solvitur; interdum ad perniciem quoque procedit, oriturque acutus morbus, qui πλευριτικὸς a Graecis nominatur. Huic dolori lateris, febris & tussis accedit: & per hanc exscreatur, si tolerabilis morbus est, pituita; si gravis, sanguis. Interdum etiam sicca tussis est, quae nihil emolitur: idque primo vitio gravius, secundo tolerabilius est. Remedium vero est magni & recentis doloris, sanguis missus. At, sive levior, sive vetustior casus est, vel supervacuum, vel serum id auxilium est; confugiendumque ad cucurbitulas est, ante summa cute incisa. Recte etiam sinapi ex aceto super pectus imponitur, donec ulcera pustulasque excitet; & tum medicamentum, quod humorem illuc citet. Praeter haec, circumdare primum oportet latus hapso lanae sulphuratae [51]: deinde, cum paulum inflammatio se remisit, siccis & calidis fomentis uti. Ab his transitus ad malagmata est. Si vetustior dolor remanet, novissime resina imposita discutitur. Vtendum cibis potionibusque calidis; vitandum frigus: inter haec tamen non alienum est extremas partes oleo & sulphure perfricare. Si levata tussis est, leni lectione uti; jamque & acres cibos, & vinum meracius assumere. Quae a medicis praecipiuntur, ut tamen [52] sine his rusticos nostros epota

50. *Et initium*] Fortasse tollenda est particula *Et*; sed tamen ferri potest, atque invenitur in Edd. vetustis & in MSS. Mediceis. Pro *Et*, Lindenius reponit, *Eorum*.

51. *Latus hapso lanae sulphuratae*] Aliqui cum Caesario leg. *latus ipsum lana sulphurata*. Sed retinenda est vetus lectio, a Lindenio jam revocata; quam & quidam Constantini Codex & Medicei omnes confirmant. Medicei hoc quidem loco habent, *abso*: libro autem 7. cap. 26. sect. 4. recte *hapsus* cum adspiratione; ad quem locum vide animadversionem Casauboni apud Almeloveenium.

52. *Quae a medicis praecipiuntur, ut tamen &c.*] Haec constructio videtur displicuisse Lindenio, qui sic mutavit: *Quae ita a Medicis praecipiuntur. Attamen &c.* sed libris antiquis repugnantibus. Hoc loco *ut* valet *ita ut*. Idem Lindenius reliqua hujus periodi verba ita edidit: *sine his rusticos nostros epota ex aqua trixago satis adjuvare dicitur.* Alii habent, *herba trixago*, & *adjuvet*; ut ego in MSS. inveni. In aliquibus scribitur, *trixaquo*, ut in Mediceo primo, in aliis, *trixaco*; in aliis, quos inter est Mediceus tertius, *trixago*; sed omnes habent vocem *herba*. Sic lib. 6. cap. 9. *agrestium experimento cognitum est, cum dens dolet, herbam mentastrum cum suis radicibus evelli debere &c.* Neque tamen negaverim, *herba* potuisse irrepere ab interpretatione. Fortasse legendum: *Quae a medicis praecipiuntur. Attamen..... ex aqua trixago satis adjuvat.*

epota ex aqua herba trixago ſatis adjuvet. Haec in omni lateris dolore communia ſunt: plus negotii eſt, ſi acutus quoque morbus is factus eſt. In hoc, praeter ea, quae ſupra poſita ſunt, haec animadvertenda ſunt: ut cibus ſit quam maxime tenuis & lenis, praecipueque ſorbitio, eaque ex ptiſana potiſſimum, aut jus in quo porrus cum pullo gallinaceo coctus ſit; idque non niſi tertio quoque die detur [53], ſi tamen per vires licebit: potui vero aqua mulſa, in qua hyſſopum, aut ruta decocta ſit. Quae quibus temporibus danda ſint, ex ratione vel adauctae, vel levatae febris apparebit, ſic, ut in remiſſione quam maxima dentur: cum eo tamen, ut ſciamus, non eſſe ejus generis tuſſi aridas fauces committendas: ſaepe enim, ubi nihil eſt, quod exſcreetur, continuatur, & ſtrangulat. Ob quam cauſam dixi etiam pejus id genus eſſe tuſſis, quod nihil, quam quod pituitam moveret. Sed hic [54] vinum ſorbere, ut ſupra praecepimus, morbus ipſe non patitur: in vicem ejus, cremor ptiſanae ſumendus eſt. Vt his autem in ipſo morbi fervore ſuſtinendus aeger eſt, ſic, ubi paulum is ſe remiſit, alimenta pleniora, & vini quoque aliquid dari poteſt; dum nihil detur, quod aut refrigeret corpus, aut fauces aſperet [55]. Si in refectione quoque [56] manſerit tuſſis, intermittere oportebit uno die; poſteroque, cum cibo vini paulo plus aſſumere. Atque incipiente quoque tuſſi [57], tum non erit alienum, ut ſupra quoque poſitum eſt, vini

53. *Non niſi tertio quoque die detur*] Cap. proximo; *haec autem altero quoque die, increſcente morbo, dari ſatis eſt.* Lindenius leg. *non niſi tertio die detur*; deceptus fortaſſe aliquo deteriore Codice; quandoquidem & Vaticanus I. habet, *non niſi terno die detur.*

54. *Hic*) In hoc morbo. *his* in Edit. Almeloveen. mendum librarium eſt, ut opinor.

55. *Fauces aſperet*) Fortaſſe legendum, *exaſperet*; hujuſque verbi prima ſyllaba latet ſub ſimili extrema vocis antecedentis *fauces*; quemadmodum in his vocibus capitis ſuperioris, *potiones ex abſinthio dantur* (ut ego aliique quidam legunt cum Caeſario) praepoſitio *ex*, quae in MSS. Mediceis & in Editionibus antiquiſſimis non extat, latere videtur ſub ultima ſyllaba vocis, *potiones*. Profecto verbum *aſperare* alibi non invenitur apud Celſum; quamvis adjectivum *aſperatus* ſit in lib. 6. cap. 6. ſect. 26. At *exaſperare* paſſim occurrit: ac fauces exaſperare, utique & vomitum dixit lib. 1. cap. 3. & Aquilonem lib. 2. cap. 1. & humorem de capite deſtillantem lib. 4. cap. 2. ſect. 4.

56. *Quoque*) Lindenius, *vero.*

57. *Atque incipiente quoque tuſſi*) Non ſolum cum cibo aſſumendum vinum, verum etiam hujus cyathi ſorbendi, cum urget. Tuſſis enim non continenter, ſed identidem urget & moleſta fit. Ita explicandus hic locus videtur ex verbis ſequentibus, *ut ſupra quoque poſitum eſt*; quibus indicatur locus quidam hujus libri cap. 4. ſect. 4. ubi Celſus ita ſcribit: *ſi ſicca tuſſis eſt, cum ea vehementiſſime urget, adjuvat vini auſteri cyathus aſſumptus, dum ne amplius id, interpoſito tempore aliquo, quam ter aut quater fiat.* Atque eum locum indicari, illud etiam aperte ſignificat, quod cum ibi vinum auſterum ſumendum praecipiatur, hic ſubjicitur: *ſed in hoc genere valetudinis dulce, vel certe lene commodius eſt.* Eumdem locum Celſus reſpexit, cum paulo ſupra in hoc capite ſcripſit: *Sed hic vinum ſorbere, ut ſupra praecepimus, morbus ipſe non patitur &c.* Igitur *incipiente* hic ſignificare videtur, non morbi initium, ſed tuſſis velut acceſſionem. Lindenius vero mendoſa verba putat, & ſic corrigenda: *At, invaleſcente quoque tuſſi.* Sed Codices MSS. pro veteri lectione ſtare video.

vini cyathos ſorbere: ſed in hoc genere valetudinis, dulce, vel certe lene commodius eſt. Si malum inveteravit, athletico victu corpus firmandum eſt.

VII. A compagine corporis ad viscera transeundum eſt, & in primis ad pulmonem veniendum; ex quo vehemens & acutus morbus oritur, quem *περιπνευμονικὸν* 58 Graeci vocant. Ejus haec conditio eſt: pulmo totus afficitur: hunc caſum ejus ſubſequitur tuſſis, bilem vel pus trahens, praecordiorum totiusque pectoris gravitas, ſpiritus difficultas, magnae febres, continua vigilia, cibi faſtidium, tabes. Id genus morbi plus periculi quam doloris habet. Oportet, ſi ſatis validae vires ſunt, ſanguinem mittere: ſin minores, cucurbitulas ſine ferro praecordiis admovere. Tum, ſi 59 ſatis valet, geſtando aegrum, digerere: ſi parum, intra domum tamen dimovere. Potionem autem hyſſopi dare, cum quo 60 ficus arida ſit incocta; aut aquam mulſam, in qua vel hyſſopum vel ruta decocta ſit: frictione uti diutiſſime in ſcapulis, proxime ab his in brachiis & pedibus & cruribus, leniter contra pulmonem; idque bis quotidie facere. Quod ad cibum vero pertinet, huic nec ſalſis opus eſt, neque acribus, neque amaris, neque alvum aſtringentibus, ſed paulo lenioribus. Ergo primis diebus danda eſt ſorbitio ptiſanae, vel alicae, vel oryzae, cum qua recens adeps cocta ſit: cum hac, ſorbile ovum, nuclei pinei ex melle, panis 61 vel clota alica ex aqua mulſa: potui deinde 62 non ſo-

58. *Περιπνευμονικὸν*] Secutus ſunt Editiones Aldinam & Henrici Stephani, quibuscum plerique MSS. Codices conſentiunt. Sic capite ſuperiori, *πλευριτικὸς a Graecis nominatur*; & capite proximo, *ἠπατικὸν Graeci vocant*. Quidam hanc vocem Latinis litteris ſcribunt; alii leg. *peripneumaticon*, ut eſt in Cod. Medic. I. vel *περιπνευματικὸν*; Lindenius, *περιπνευμονίαν*, ut habent in margine Caeſarius & Conſtantinus.

59. *Tum, ſi*] Lindenius leg. *Quod ſi*; & infra cum Caeſario, *tantum dimovere*, pro *tamen dimovere*, ut ego in MSS. inveni. In Vaticanis II. & VII. deeſt *tamen*.

60. *Potionem autem hyſſopi dare, cum quo &c.*] Locus dubiae fidei. Verbum *dare* abeſt a Medic. I. & plerisque aliis MSS. invenitur tamen in Mediceis II. III. & VI. & in omnibus impreſſis libris. Deinde alii leg. *cui*: Lindenius vero, *cum quo*; itaque erat in Medic. I. nunc eſt in litura, legiturque, ut in aliis Codicibus, *cui*. In eo omnes veteres libri conſentiunt, quod habent, *potionem autem hyſſopi*, non, ut Lindenius edidit, *in potionem autem hyſſopum*. Fortaſſe ille haec mutavit, ne in membro ſequenti mutandum eſſet *aquam mulſam* in *aquae mulſae*. Sed neque neceſſe eſt legere, *aquae mulſae*, & has duas voces ad *potionem* referre, ſicut vox *hyſſopi* refertur; neque *aquam mulſam* lectio eſt omnino certa. Nam aliqui Codices habent, *aqua mulſa*, fortaſſe pro *aquae mulſae*. Ceterum ſi *utilis in jejuno potio eſt abſinthii aut hyſſopi*, ſi *potiones ex abſinthio dantur* Celſus dixit cap. 5. hujus libri, *potionem hyſſopi dare* eadem ratione dicere potuit.

61. *Nuclei pinei ex melle, panis*] Lindenius verba ſic diſtinguit: *nuclei pinei: ex melle, panis*; ſed minus recte. Lib. 3. cap. 27. ſect. 4. *primoque cum melle quaedam edenda, ut nuclei pinei.*

62. *Potui deinde*] Lindenius leg. *Potui danda deinde*. Sed vox *danda*, ſi ille in libro aliquo invenit (nam ego in meis non inveni) ex gloſſemate eſt.

ſolum pura aqua, ſed etiam mulſa egelida, aut, ſi aeſtas eſt, etiam frigida; niſi quid obſtat. Haec autem altero quoque die, increſcente morbo, dare ſatis eſt: ubi in incremento conſtitit [63], quantum res patitur, ab omnibus abſtinendum eſt, praeterquam aqua egelida. Si vires deſunt, adjuvandae ſunt aqua mulſa. Proſuntque adverſus dolores impoſita calida fomenta, vel ea, quae ſimul & repriment & emolliunt: prodeſt [64] impoſitus ſuper pectus ſal bene contritus, cum cerato miſtus; quia leviter cutem erodit, eoque impetum materiae, quo [65] pulmo vexatur, evocat. Vtile etiam aliquod malagma eſt ex iis, quae materiam trahunt. Neque alienum eſt, dum premit morbus, clauſis feneſtris aegrum continere: ubi paulum levatus eſt, ter aut quater die, feneſtris aliquantum [66] apertis, parvum aërem [67] recipere. Deinde in refectione pluribus diebus a vino abſtinere; geſtatione, frictione uti; ſorbitionibus & prioribus cibis adjicere, ex oleribus porrum, ex carne ungulas & ſumma trunculorum atque piſciculos, ſic, ut diu nihil niſi molle [68] & lene ſumatur.

VIII. Alterius quoque viſceris morbus, id eſt, jocinoris, aeque modo longus, modo acutus eſſe conſuevit: ἡπατικὸν Graeci vocant. Dextra parte ſub praecordiis vehemens dolor eſt; idemque ad latus dextrum, & ad jugulum, humerumque partis ejuſdem pervenit: nonnumquam manus quoque dextra torquetur [69]: horror validus eſt: ubi male eſt, bilis evomitur: interdum ſingultus prope ſtrangulat. Et haec quidem acuti morbi ſunt [70]. Longioris vero, ubi ſuppuratio in jocinore eſt; dolorque modo finitur, modo intenditur; dextra parte praecordia dura ſunt, & tument; poſt cibum major ſpiritus difficultas [71] eſt; accedit

63. *Vbi in incremento conſtitit*] Caeſarius addit particulam *in*, quae deeſt in Editionibus antiquioribus. Deeſt etiam in Cod. Medic. I. Lindenius leg. *ubi incrementum conſtitit*.

64. *Prodeſt*] Lindenius addit *etiam*.

65. *Quo*] Idem leg. *qui*.

66. *aliquantum*] Ita eſt in Editione Lindenii; in aliis, *aliquanto*; ut in MSS. Codicibus, ſed in Medic. I. *aliquis*.

67. *Parvum aërem*] Lindenius leg. *purum aërem*; ut in margine, ſed ſine ullo Codicum teſtimonio, habet Conſtantini Editio. Omnino legendum, *parvum aërem*, ex fide Codicum Mediceorum; niſi quod in V. eſt *paurum*, & expungitur *u*, ut legatur *parum*. Ita lib. 3. cap. 11. *parvum cibum dandum*. Scaliger quoque, &, ut Almeloveenius jam adnotavit, Rhodius leg. *parvum aërem*.

68. *Nihil niſi molle*] Sive ex ſola Pantini conjectura, quam & Conſtantinus affert, ſive etiam ex aliquo Codice particulam *niſi* Lindenius addiderit, recte certe addidit; cum vetus lectio *nihil molle* ferenda non ſit; quamvis ita habeant Codd. & Medicei & Vaticani.

69. *Nonnumquam manus quoque dextra torquetur*] Cum re vera in jocinoris morbo interdum ad manum quoque dextram dolor perveniat; tum ratione, tum ex MSS. noſtrorum fide retinendum *torquetur*; nec temere aſſentiendum Lindenio, qui legit, *torpet*.

70. *Et haec quidem acuti morbi ſunt*] Alii cum Caeſario leg. *ſigna ſunt*; ſed vox *ſigna* gloſſema eſt, neque in MSS. reperitur.

71. *Spiritus difficultas*] Vox *ſpiritus* non eſt in MSS. neque in antiquis Editionibus. Eam Lindenius addidit: & ſane neceſſaria videtur. Niſi forte gravius vitium ſubeſt in vetuſtis Codicibus.

cedit maxillarum quaedam resolutio. Vbi inveteravit malum, venter & crura pedesque intumescunt; pectus atque humeri, circaque jugulum utrumque extenuatur. Initio [72] sanguinem mittere optimum est: tum venter solvendus est, si non potest aliter, per nigrum veratrum: imponenda extrinsecus cataplasmata, primum quae reprimant, deinde calida, quae diducant; quibus recte iris vel absinthium adjicitur: post haec, malagma. Dandae vero sorbitiones sunt, omnesque cibi, & calidi, & qui non multum alunt, & fere qui pulmonis quoque dolori conveniunt; praeterque eos, qui urinam movent, potionesque ad id efficaces. Vtilia in hoc morbo sunt thymum, satureia, hyssopum, nepeta, amylum [73], sesamum, lauri baccae, pini flos [74], herba sanguinalis, mentha, ex malo cotoneo medium, columbae jecur recens & crudum: ex quibus quaedam per se esse, quaedam adjicere vel sorbitioni vel potioni licet; sic tamen, ut parce assumantur. Neque alienum est, absinthium contritum ex melle & pipere, ejusque catapotium quotidie devorare. Abstinendum utique est ab omnibus frigidis: neque enim res ulla magis jecur laedit. Frictionibus utendum in extremis partibus: vitandis omnis labor, omnis vehementior motus: ne spiritus quidem diutius continendus est. Ira, trepidatio, pondus, ictus [75], cursus, inimica sunt [76]. Persusio corporis multa prodest ex aqua, si hiems est, calida; si aestas, tepida: item liberalis unctio, & in balneo sudor. Si vero jecur vomica laborat, eadem facienda sunt, quae in ceteris interioribus suppurationibus. Quidam etiam contra id scalpello aperiunt [77], & ipsam vomicam adurunt.

IX.

72. *Initio*] Quidam Codices MSS. cum Medic. I. habent, *Initium*. Lindenius leg. *In initio*.

73. *Amylum*] Mendum esse suspicor in Edd. antiquis & in Codd. MSS. *amylum*, vel, ut alii habent cum Medic. I. *amulum*. Sensit hoc jampridem Lindenius, & reposuit *amaracum*; quod si est ex aliquo veteri Codice, improbandum non est. At si conjectura ducimur, rectius fortasse legatur *anisum* vel *anethum*; & quod levior mutatio fiat, & quod inter ea, quae urinam movent, sint *anisum* quoque & *anethum* in lib. 2. cap. 31.

74. *Pini flos*] Vide VIII. Morgagni Epistolam. Codices Medicei nihil variant ab impressis libris; & omnes habent, *pini flos*.

75. *Ictus*] Ictus nullo in morbo non est inimicus; ac ne sano quidem homini utilis creditur. Accipiendum videtur de ictu quantumvis levi, & qui alioquin nocere vix possit, qui tamen in hoc morbo maxime inimicus est. Nisi forte *ictus* hoc loco ponitur pro icendi actu: quo sensu idem valeret ac *jactus*, quod reponit Lindenius. Nam significatur contentio illa corporis, quam adhibet, tum qui icit, tum qui jacit. Si quis *jactus* magis probat, veterem quidem Codicem apud Constantinum habebit auctorem lectionis hujus; sed fortasse unicum. Medicei certe & Vaticani omnes favent antiquae, *ictus*.

76. *Inimica sunt*] Lindenius leg. *in hoc inimica sunt*. Sed duae primae voces non sunt in antiquis libris; nec video cur esse debeant.

77. *Contra id scalpello aperiunt*] Pronomen *id* non pertinet ad verbum *aperiunt*, sed ad praepositionem *contra*, i. e. ex adversum: quem usum hujus particulae cum in adnot. ad cap. 8. lib. 2. exemplis confirmare vellem a Celso petitis, hoc ipso loco usus sum. Sed quia aliter ab aliis legitur, certius exemplum affero ex lib. 8. cap. 4.

IX. At lienis ubi affectus est, intumescit, simulque cum eo pars sinistra; eaque dura est [78], & prementi renititur: venter intentus est: aliquis etiam cruribus tumor est: ulcera aut omnino non sanescunt, aut certe cicatricem vix recipiunt: in intenta ambulatione cursuque dolor & quaedam difficultas [79] est. Hoc vitium quies auget: itaque exercitatione & labore opus est; habita tamen ratione, ne febrem ista [80], si nimium processerint, excitent [81]. Vnctiones, frictionesque, & sudores necessarii sunt. Dulcia omnia inimica sunt; item lac & caseus: acida autem maxime conveniunt. Ergo acetum acre per se sorbere, & magis etiam, quod scilla conditum est, expedit. Edenda sunt salsamenta, vel oleae ex muria dura [82]; tinctae in aceto lactucae, intubique ex eodem, betae ex sinapi [83], asparagus, armoracia, pastinaca, ungulae, rostra, aves macrae, ejusdem generis venatio. Potui vero jejuno dari debet absinthium incoctum [84]: at post cibum aqua a ferrario fabro, in qua

8. cap. 4. *contra id dolor est*; praeter alia jam allata. Igitur in Codd. Vaticanis II. & VII. deest *contra*; Lindenius leg. *ultro id*; quod quamvis Constantinus reperit in quodam Codice, minus tamen probandum est. Idem Constantinus scribit, reliqua hujus capitis verba ita legi in Codice illo: *scalpello aperiunt ipsam vomicam, vel adurunt.* Quae varietas orta ex eo videtur, quod in quibusdam MSS. ut in Mediceo III. omittitur *&* post *aperiunt*. Ac vulgo quoque multi cum Egnatio eam particulam omittunt; sed perperam.

78. *Eaque dura est*] Lindenius leg. *quae & dura est*; & infra, *venterque intentus est*; deinde, *vel cursu*.

79. *Quaedam difficultas*] Num legendum *quaedam spiritus difficultas?* Sane vox *spiritus* etiam cap. praecedenti deest in vetustis Codicibus. Caelius Aurelianus lib. 3. Chronic. cap. 4. *quaedam communia jecorosis atque lienosis, quaedam specialiter propria: sed communia, gravedo, spirationis difficultas, & magis in itinere & ambulationibus clivosis &c.* Sed hoc loco *difficultas* apud Celsum, fortasse idem significat atque *gravedo* apud Aurelianum; gravitatem videlicet quamdam membrorum, propter quam minus promptus ad ambulationem cursumque aeger est.

80. *Ne febrem ista*] Ante Lindenium legebatur, *ne febre micta* vel *mista*: mendose.

81. *Si nimium processerint, excitent*] *Processerint* omnino legendum est, ut quisque videt, non, ut antea legebatur, *processerit*. Alii leg. *excitetur*; sed & in Editione Lindenii & in Codicibus Mediceis I. & VII. & in Vaticano I. est *excitent*.

82. *Oleae ex muria dura*] Aimeloveenii Editio habet: *oleae ex muria durae*; sed perperam, ut Morgagnus animadvertit. Cominiana altera ad Aimeloveenianam expressa est; prior autem habet, *dura*, ut Lindeniana ceteraeque omnes & MSS. Codices habent.

83. *Tinctae in aceto lactucae, intubique ex eodem, betae ex sinapi &c.*] Ita hunc locum restitui ex multis Codicibus, inter quos est etiam Mediceus vetustior; nisi quod in eo ita interpungitur: *tinctae in aceto lactucae, intubique ex eodem betae, ex sinapi asparagus &c.* Plinius lib. 19. cap. 8. scribit, usum betae praecipuum eum esse, *ut lenitas excitetur acrimonia sinapis*: & Aëtius Tetrab. 1. serm. 1. betam in lienis morbo & ex aceto, & ex sinapi utiliter edi. Codices Vaticani secundus & septimus habent, non *ex sinapi*, sed *& sinapi*, primus, *sinapi*. Vulgo ante Lindenium legebatur, ut est in MSS. Mediceis II. III. VI. *tinctae in aceto lactucae, intubique & betae ex eodem; ex sinapi asparagus.* Lindenius ita mutavit: *lactucas intinctae in aceto, intubi quoque & betae ex eodem; & sinapi, armoraciae, & pastinacae: de carnibus vero ungulae, rostra, aves macrae, ejusdemque generis venatio.*

84. *Absinthium incoctum*] Vox *incoctum* necessaria non est. Supra Cap. 5. hujus lib. *Utilis in jejuno potio est absinthii; aut hyssopi, aut rutae.* Si tamen retinenda est vox haec, quae extat etiam in MSS. Mediceis, necessarium certe non est praemittere *aquae*; quod Lindenius fecit.

qua candens ferrum ſubinde tinctum ſit [85]: haec enim vel praecipue lienem coërcet. Quod animadverſum eſt in iis animalibus, quae apud hos fabros educata exiguos lienes habent. Poteſt etiam dari vinum tenue, auſterum; omniaque in cibis & potionibus, quae urinae movendae ſunt. Praecipueque ad id valet vel trifolii ſemen, vel cuminum, vel apium, vel ſerpyllum, vel cytiſus, vel portulaca, vel nepeta [86], vel thymum, vel hyſſopum, vel ſatureia: haec enim inde commodiſſime videntur humorem educere. Lienis quoque bubulus utiliter eſui datur; praecipueque eruca & naſturtium lienem extenuant. Imponenda quoque extrinſecus ſunt, quae levent. Fit ex unguento & palmulis, quod *μυροβάλανον* [87] Graeci vocant: fit ex lini & naſturtii ſemine, quo [88] vinum & oleum adjicitur: fit ex cupreſſo viridi, & arida ficu: fit ex ſinapi, cui ſevi

fecit. Nam eodem fere modo legitur: *idemque etiam decocta lenticulae praeſtat*, cap. 20. hujus libri.

85. *Tinctum ſit*] Lindenius leg. *extinctum ſit*. In MSS. Mediceis eſt *tinctum*; ut alii legunt, & ut Celſus loquitur lib. 5. cap 28. ſect. 2. *pulvis ex contrita teſta, ex qua faber ferrarius tingere candens ferrum ſolitus eſt*.

86. *Vel portulaca vel nepeta*] Hac quatuor voces, quas ego in MSS. omnibus inveni, omittuntur in Edit. Lindenii.

87. *Fit ex unguento & palmulis, quod μυροβάλανον*] Locus & mihi ſuſpectus, & item aliis. Sed Lindenio, Pantini conjecturam in textum inducenti, nullo modo aſſentior; quamvis eam conjecturam Conſtantinus quoque approbarit. Legunt, *fit ex unguentariis glandibus* (Lindenius, *glandulis*) *quas μυροβαλάνης &c.* Sed oſtendant, veteres medicos ad lienis morbum palmulas non impoſuiſſe, oſtendant *unguentariam glandem* alicubi Celſum dixiſſe pro myrobalano; fortaſſe eorum conjectura minus improbabilis videbitur. Nam quod libro proximo cap. 18. ſect. 4. habetur: *glandis quam βάλανον μυρεψικὴν Graeci vocant*; id ad Latinam linguam non pertinet. Quod autem cap. 26. ſect. 36. ejusdem libri in Edit. Lindenii legitur: *glandis unguentariae pondo IV.* *. ibi quoque veteres Codices contra Lindenium faciunt, atque adeo contra Conſtantinum, cujus ille conjecturam recepit. In ceteris Editionibus, ut & in MSS. Codicibus, eſt: *unguenti p.* ✕. *IIII.* Dubitari quidem poteſt, num aliquod adjunctum vocis *unguenti*, tum ibi, tum hic deſit in iis libris. Attamen, quemadmodum ceratum ſimpliciter & abſolute alicubi Celſus dixit, quamvis cerati plures ſpecies ſint, ita fortaſſe utroque hoc loco unguentum. Jam vero de *palmulis*, quam vocem in omnibus Codicibus inveni, dubitari non poteſt, quin eae lieni dolenti olim imponerentur, cum apud Galenum lib. 8. de C. M. S. L. cap. 8. proponatur cataplaſma ex palmulis miſtis cum cerato ex roſa facto & cum roſa ipſa, quod & ad jocinoris morbum adhibebatur, &, ut colligitur ex eodem Galeno lib. 9. cap. 2. ad lienis quoque. Suſpicio igitur noſtra cadit, non tam in haec verba, *fit ex unguento & palmulis*, quam in illa, *quod μυροβάλανον Graeci vocant*. Nam mihi adnotatio eſſe videtur ex margine traducta. Niſi quis putet ita corrigendum: *quas φοινικοβαλάνους &c.* ut Celſus intellexerit Aegyptiam palmulam, quae cum maturuit φοινικοβάλανος appellatur. Vid. Plinium lib. 12. cap. 22. Dioſcoridem lib 1. cap. 148. Haec palmula etiam *myrobolanus* vocata fuiſſe videtur; ſiquidem Plinius lib. 23. cap. 5. de ea ita ſcribit: *Palma quae fert myrobolanum*; quamvis nonnulli illum erraſſe exiſtiment. Plinius Valerianus quoque, Hiſtoricum ſecutus, haec prodidit lib. 2. cap. 23. *Myrobolanus genus caryotae naſcens in Aegypto.* Itaque non deerit fortaſſe, qui apud Celſum ſic legere malit: *quas μυροβαλάνους Graeci vocant.* Sed ego quidem inſititia facilius crediderim haec eſſe, quam corrupta. Si quis retinenda cenſebit, ita, opinor, explicabit: medicamentum, quod levet, fit ex unguento & palmulis, idque μυροβάλανον Graeci vocant.

88. *Quo*] Ruellius & Stephanus leg. *cui*. Ego in MSS. inveni *quo*; ut plerique legunt, & ut alii quoque probati Scriptores locuti ſunt.

fevi hircini a renibus quarta pars ponderis adjicitur, teriturque in fole [89], & protinus imponitur. Multisque modis huic rei cappari aptum eft: nam & ipfum cum cibo affumere, & muriam ejus cum aceto forbere commodum eft. Quin etiam extrinfecus radicem contritam, vel corticem ejus cum furfuribus, aut ipfum cappari cum melle contritum imponere expedit. Malagmata quoque huic rei aptantur.

X. At renes ubi affecti funt, diu male habent. Pejus eft [90], fi frequens biliofus vomitus accedit. Oportet conquiescere: cubare molliter: folvere alvum; fi aliter non refpondet, etiam ducere: faepe defidere in aqua calida: neque cibum, neque potionem frigidam affumere: abftinere ab omnibus falfis, acribus, acidis, pomis [91]: bibere liberaliter: adjicere modo cibo, modo potioni piper, porrum, ferulam, album papaver, quae maxime inde urinam movere confuerunt. Auxilio quoque his exulceratis funt, fi adhuc ulcera purganda funt, cucumeris femina detractis corticibus fexaginta, nuclei ex pinu filveftri duodecim [92], anifi quod tribus digitis fumi poffit, croci paulum, contrita & in duas mulfi potiones divifa. Si vero dolor tantum levandus eft, ejusdem cucumeris femina triginta, iidem nuclei viginti, nuces Graecae quinque, croci paululum, contrita & cum lacte potui data. Ac fuper [93] quoque recte quaedam malagmata injiciuntur; maximeque ea, quae humori extrahendo funt.

XI. A visceribus ad inteftina veniendum eft, quae funt & acutis & longis morbis obnoxia. Primoque facienda mentio eft cholerae; quia commune id ftomachi atque inteftinorum vitium videri poteft. Nam fimul & dejectio & vomitus eft: praeterque haec inflatio eft, inteftina torquentur, bilis fupra infraque erumpit, primum aquae fimilis, deinde ut in ea recens caro lota effe videatur, interdum alba, nonnumquam nigra, vel varia. Ergo eo nomine morbum hunc χολέραν Graeci nominarunt. Praeter ea vero, quae fupra comprehenfa funt, faepe etiam crura manusque contrahuntur, urget fitis, anima deficit: quibus concurrentibus non mirum eft, fi fubito quis moritur. Neque tamen ulli morbo minori momento fuccurritur. Protinus ergo, ubi ifta coeperunt, aquae tepidae quam plurimum bibere oportet, & vomere. Vix um-

89. *Sole*] Ante Lindenium legebatur, *fale*; fed Conftantinus jam monuerat legendam, *fole*.

90. *Pejus eft*] Lindenius, *Pejus vero eft*.

91. *Acribus, acidis, pomis*] Al. *acribus, acidis pomis*. Cod. Medic. I. transpofitis vocibus, *acidis, acribus, pomis*; quocum & quintus & feptimus confentiunt.

92. *Duodecim*] Lindenius, *quindecim*.

93. *Ac fuper*] *Super malagmata injicere* per tmefin pro *fuperinjicere malagmata*. Al. *At fuper*, ut eft in MSS. Alii cum Caefario, *ac infuper*. Ego fecutus fum Editionem Conftantini.

umquam fic non vomitus fequitur [94]; fed etiamfi non incidit [95], mifcuiffe tamen novam materiam corruptae prodeft; parsque fanitatis eft, vomitum effe fuppreffum. Si id incidit, protinus ab omni potione abftinendum eft. Si vero tormina funt, oportet frigidis & humidis fomentis ftomachum fovere; vel, fi venter dolet, iisdem egelidis, fic, ut venter ipfe mediocriter calentibus juvetur. Quod fi vehementer & vomitus, & dejectio, & fitis vexant, & adhuc fubcruda funt, quae vomuntur, nondum vino maturum tempus eft: aqua, neque ea ipfa frigida, fed potius egelida danda eft: admovendumque naribus eft pulegium ex aceto, vel polenta vino afperfa, vel mentha fecundum naturam eft [96]. At cum difcuffa cruditas eft, tum magis verendum eft, ne anima deficiat. Ergo tum confugiendum eft ad vinum. Id effe oportet tenue, odoratum, cum aqua [97] frigida miftum; vel polenta adjecta, vel melle quoque affumere expedit [98]: quotiesque aliquid aut ftomachus, aut venter effudit, toties per haec vires reftituere. Erafiftratus primo tribus vini guttis, aut quinis afpergendam potionem effe dixit; deinde paulatim merum adjiciendum. Is, fi & ab initio [99] vinum dedit, & metum cruditatis fecutus eft [1], non fine caufa fecit: fi vehementem infirmitatem adjuvari poffe tribus guttis putavit, erravit. At fi inanis eft ho-

94. *Sic non vomitus fequitur*] Neceffitate coactus hanc mutationem in textum induxi ex conjectura; cum locus hic in antiquis libris manifefto vitio laboret, & remedium a Lindenio adhibitum minus idoneum videtur. In Editionibus antiquis habetur, *fine vomitu fequitur*; ut Palavicinus emendat in Codice Medic. I. in quo, ficut in aliis quibusdam, eft, *fine vomitus fequatur*. In II. III. VI. *fine vomitu fequatur*. In V. *fine vomitus fequiatur*; fed expungitur *s* in *vomitus*, & *a* in *fequiatur*, ut legatur *fine vomitu fequitur*. Lindenius ita reponit: *ea fine vomitu fruuntur*.

95. *Non incidit*] In Medic. I. & aliquo alio MS. Codice deeft *non*. Verba proxima ita leguntur in Edit. Lindenii: *tamen corruptae mifcuiffe novam materiam prodeft*.

96. *Secundum naturam eft*] Id eft, non ex aceto, neque ex vino, fed per fe. Ita hic locus legitur in MSS. & in Editionibus vetuftioribus; ita eum Morgagnus interpretatur; & recte quidem. Sed *eft* vacat. Et cur Celfus fuo more non dixit *per fe*? Mihi fufpecta haec verba funt, & fortasfe aliquis margini adfcripfit, *fecundum naturam*, ut moneret aliud alii convenire, pro varia corporis natura. Hac fere fententia Lindenius leg. *vel quod fecundum naturam eft*. Quidam vero ex Caefarii Editione leg. *fi nondum matura eft*; h. e. materia, ut explicat Conftantinus. Sed Morgagnus animadvertit, hanc ipfam effe fententiam verborum praecedentium, *fi &c. adhuc fubcruda funt, quae vomuntur*; ejusdemque repetendae nullam caufam fuiffe.

97. *Cum aqua*] Lindenius, *& cum aqua*.

98. *Vel melle quoque affumere expedit*] Fortaffe legendum, *& polenta adjecta, vel melle quoque &c.* In Codicibus Vaticanis II. & VII. & in Medic. VII. non eft vox *melle*, fed parva lacuna: quam cum aliquis in fuo Codice inveniffet, repofuit *infracto pane*: ita enim legitur in Vaticano I. Simili Codice, & nova conjectura ufus Lindenius repofuit, *vel infracto pane; quem ipfum quoque affumere expedit*.

99. *Et ab initio*] Lindenius tollit *&*, ut malebat Conftantinus: quae tamen particula habetur in MSS.

1. *Et metum cruditatis fecutus eft*] Et ob metum cruditatis tam parce dedit. Lindenius leg. *metus*, ut habet in libri margine Conftantinus; fed & minus recte, ut facile eft intelligere; & MSS. noftris repugnantibus.

homo, & crura ejus contrahuntur, interponenda potio abſinthii eſt. Si extremae partes corporis frigent, ungendae ſunt calido oleo, cui cerae paulum ſit adjectum, calidisque fomentis nutriendae. Si ne ſub his quidem quies facta eſt, extrinſecus contra ventriculum ipſum cucurbitula admovenda eſt, aut ſinapi ſuperimponendum. Vbi is conſtitit, dormire oportet: poſtero die utique a potione abſtinere: die tertio in balneum ire: paulatim ſe cibo reficere; ſomno quisquis facile adquieſcit [2]; itemque laſſitudine & frigore. Si poſt ſuppreſſam choleram febricula manet, alvum duci neceſſarium eſt: tum cibis, vinoque utendum eſt.

XII. Sed hic quidem morbus & acutus eſt, & inter inteſtina ſtomachumque verſatur ſic, ut, cujus potiſſimum partis ſit, non facile dici poſſit. In ipſius [3] vero ventriculi porta conſiſtit is, qui & longus eſſe conſuevit: κοιλιακὸς [4] a Graecis nominatur. Sub hoc venter indureſcit, dolorque ejus eſt: alvus nihil reddit, ac ne ſpiritum quidem transmittit: extremae partes frigeſcunt: difficulter ſpiritus redditur. Commodiſſimum eſt inter initia calida cataplasmata toti ventri imponere, ut dolorem leniant: poſt cibum vomere, atque ita ventrem exinanire: proximis deinde diebus cucurbitulas ſine ferro ventri & coxis admovere: ventrem ipſum liquare dato lacte, & vino ſalſo, frigido; ſi tempus anni patitur, etiam viridibus ficis: ſic tamen, ne quis aut cibus, aut humor univerſus detur, ſed paulatim. Ergo per intervalla temporis ſat eſt cyathos binos ternosve ſumere [5], & cibum pro portione hujus: commodeque facit cyatho lactis cyathus aquae miſtus, & ſic datus: cibique inflantes & acres [6] utiliores ſunt; adeo ut lacti quoque recte contritum allium adjiciatur. Procedente vero tempore, opus eſt geſtari; maximeque navigare; perfricari ter aut quater die, ſic, ut nitrum oleo adjiciatur [7]; perfundi aqua calida poſt cibum; deinde ſinapi impo-

2. *Somno quisquis facile adquieſcit*] Mihi videtur deeſſe aliquid. Conſtantinus ita legendum putat: *ſomnoque qui facilis acquieſcit: vitataque laſſitudine & frigore.* Lindenius leg. *ſomnoque quisquis facile adquieſcit; vitetque laſſitudinem & frigora.* In Cod. Vatic. I. eſt *quisque*, pro *quisquis.*

3. *In ipſius*] Antea hinc inchoabatur caput.

4. Κοιλιακὸς] In Codicibus Mediceis VI. & VII. ΚΟΙΛΙΑΚΟΥΣ; in Edit. Lindenii, *&* κοιλιακὸς.

5. *Sumere*] Lindenius, *aſſumere.*

6. *Inflantes & acres*] Mirum fortaſſe alicui videbitur, inflantes cibos utiles his aegris eſſe; isque cum Lindenio mendum ſubeſſe ſuſpicabitur. Lindenius igitur leg. *calentes & acres.* Sed animadvertendum eſt, inflantia & acria re vera eſſe, quae mox proponuntur, videlicet allium contritum lacti adjectum; ut colligitur ex lib. 2. cap. 22. & 26. & lib. 4. cap. 4. ſect. 4. Ex eodem lib. 2. cap. 26. apparet, etiam virides ficus quibus venter liquandus eſt, inflare. Quare, niſi meliores Codices aliter jubeant, *inflantes* retinendum ex noſtrorum omnium fide.

7. *Adjiciatur*] Alii leg. *miſceatur*; ut habent aliqui Vaticani Codices & omnes Medicei, excepto primo. Is & Vatic. VI. & Lindenii Edit. *adjiciatur.* Vaticani II. & VII. *permiſceatur*, & *vinum*, pro *nitrum.*

imponere per omnia membra, excepto capite, donec arrodatur & rubeat [8]; maximeque si corpus durum & virile est: paulatim deinde faciendus est transitus ad ea, quae ventrem comprimunt. Assa caro danda, valens, & quae non facile corrumpatur: potui vero, pluvialis [9] aqua decocta, sed quae per binos ternosve cyathos bibatur. Si vetus vitium est, oportet laser quam optimum ad piperis magnitudinem devorare: altero quoque die vinum vel aquam bibere: interdum interposito cibo, singulos vini cyathos sorbere: ex inferiori parte infundere pluviatilem egelidam aquam, maximeque si dolor in imis partibus remanet.

XIII. Intra ipsa vero intestina consistunt duo morbi; quorum alter [10] in tenuiore, alter in pleniore [11] est. Prior acutus est; insequens esse longus potest. Diocles Carystius tenuioris intestini morbum χόρδαψον [12], plenioris εἰλεὸν nominavit. A plerisque video nunc illum priorem εἰλεὸν, hunc κωλικὸν [13] nominari. Sed prior modo supra umbilicum [14], modo sub umbilico dolorem movet. Fit alterutro loco [15] inflammatio: nec alvus, nec spiritus infra transmittitur: si superior pars affecta est, cibus, si inferior, stercus per os redditur; si utrumlibet vetus est [16]. Adjicit periculo vomitus biliosus, mali odoris, aut varius, aut niger. Remedium est, sanguinem mittere; vel cucurbitulas pluribus locis admovere, non ubique cute incisa: id enim duo-

8. *Arrodatur & rubeat*] Subaudi corpus ex sequentibus. Lindenius leg. *arrodantur & rubeant*; ut mavult Constantinus. Ceterum, cum verbum *arrodor* uterque hic retineat; poterant etiam cap. 2. sect. 1. & 2. hujus libri, ubi reposuerunt *erodat*, retinere *arrodat*, ut est in vetustis Editionibus, &, quantum ego video, in MSS.

9. *Potui vero, pluvialis*] Linden. *in potum vero, pluviatilis.*

10. *Quorum alter*] Idem, *quorum unus.*

11. *In pleniore*] Edd. Ald. Gryph. Pantin. & Ronss. addunt *intestino*; ut est in MSS. plerisque. Immo vero hic locus ita legitur in MSS. excepto Medic. I. & aliquo alio: *alter est in tenuiore intestino, alter in pleniore intestino. Prior &c.*

12. Χόρδαψον] Κωλικὸν habent Codices Medicei omnes, praeter vetustiorem.

13 Κωλικὸν] Cod. Medic. I. ΚΟΝΔΙΟΝ; libri impressi, al. *chordion*, al. κόρδιον, al. κορδιον. Aldinam & Constantinianam Editionem excipio, itemque Stephani & Lindenii, quae habent κωλικόν.

14. *Modo supra umbilicum*] Hoc incisum deest in Cod. Medic. I.

15. *Fit alterutro loco &c.*] In Medic. I. legitur: *fit alterutra inflammatione*, pro *fit alterutro loco inflammatio; nec*: ex cujus Codicis fide sustuli praepositionem *ex*. Nam alii legunt, ut est in reliquis Codicibus Mediceis, *fit ex alterutro loco inflammatio; nec &c.* Lindenius, *fit in alterutro loco inflammatio: nec &c.* ut est in margine Editionis Constantinianae.

16. *Si utrumlibet vetus est &c.*] Si, utralibet parte affecta, res inveteravit; ut recte explicat Morgagnus. Alii haec verba ad sequentia referunt, & ita leg. *si utrumlibet vetus est, adjicitur periculo vomitus &c.* In MSS. Mediceis ceteris est *additur*; in vetustiori, *accidit*; unde *adjicit* legendum existimavi. In III. & VI. omittitur verbum *est*. Morgagnus hoc membrum *Adjicit*, ante *si superior* transferendum putat. Lindenius leg. *si utralibet, metus est. Adjicitur periculo, si vomitus biliosus, mali odoris, aut varius, aut niger est.*

duobus aut tribus locis satis est: ex ceteris spiritum evocare abunde est. Tum animadvertere oportet, quo loco malum sit: solet enim contra id tumere [17]. Et si supra umbilicum est, alvi ductio utilis non est: si infra est, alvum ducere, ut Erasistrato placuit [18], optimum est; & saepe id auxilii satis est. Ducitur autem percolato ptisanae cremore, cum oleo & melle, sic, ut praeterea nihil adjiciatur. Si nihil tumet, duas manus imponere [19] oportet supra summum ventrem, paulatimque deducere: invenietur enim mali locus, qui necesse est renitatur; & ex eo deliberari [20] poterit, ducenda, nec ne, alvus sit. Illa communia sunt: calida cataplasmata admovere, eaque imponere a mammis usque ad inguina & spinam, ac saepe mutare: brachia cruraque perfricare demittere totum hominem in calidum oleum [21]: si dolor non quiescit, etiam in alvum ex parte inferiore tres aut quatuor cyathos calidi olei dare. Vbi per haec consecuti sumus, ut jam [22] ex inferiore parte spiritus transmittatur, offerre potui mulsum tepidum non multum: nam ante magna cura vitandum est, ne quid bibat. Si id commode cessit, adjicere sorbitionem. Vbi dolor & febricula quierunt, tum demum uti cibo pleniore; sed neque inflante, neque duro [23], neque valido, ne intestina adhuc imbecilla laedantur. Potui vero nihil, praeterquam puram

17. *Contra id tumere*] Edit. Stephani, *contra is tumere*.

18. *Alvum ducere, ut Erasistrato placuit*] Ita plerique omnes vulgo legunt; atque ita est in Codice Mediceo vetustiori, & in quibusdam Vaticanis: & quidem recte. In aliis Codicibus sic habetur: *alvum ducere*.

Erasistrato (in aliquibus, *Erasistratus*) *placuit &c.* In nonnullis Vaticanis; *alvum ducere interdum*.

Erasistratus placuit &c. Ex quo intelligi potest, Lindenio Codicem non defuisse, unde legerit, *alvum ducere interdum, ut Erasistrato placuit*. Fortasse neque infra defuit, ubi leg. *id auxilii in his partibus magnum remedium est*. In Medic. I. est *id auxiliis partis est*; sed *auxiliis partis* corruptum videtur ex *auxilii satis*, ut plerique Codices habent, atque olim communiter legebatur.

19. *Duas manus imponere*] Post haec verba in Cod. Mediceo vetustiori continuo sequuntur illa: *coëuntia. Id faciunt &c.* capitis 20. Quae deerant, addita postea fuerunt saeculo XV. praeter illa, quae in ceteris quoque Codicibus desunt. Hoc meminerit lector, quoties ego eum Codicem citabo, tum in his, tum in illis, quae eadem manu in eo restituta sunt lib. 5. a cap. 27. sect. 11. ad cap. 28. sect. 12. ut ibi adnotabo.

20. *Ex eo deliberari*] Alii leg. *ex eodem deliberari*; ut est in Codice Mediceo I. Ego sic reposui, cum in reliquis Mediceis Codicibus invenerim: *ex eodem liberari*. Lindenius leg. *ex eo demum deliberari*.

21. *In calidum oleum*] Ita multi legunt ex Editione Caesarii. In Editionibus priscis & in Codicibus Mediceis est, *in calido oleo*: quin etiam in margine Codicis primi haec adnotantur: *in calido oleo pro in calidum oleum*. Neque vero ejusmodi constructio latina non est: si quidem vera docent Critici, scribentes, praepositionem *in* interdum ablativum habere, quamvis cum verbis motus conjuncta sit. Celsus tamen praepositionem hanc cum accusativo adhibet, quoties cum verbo *demittere* eam conjungit; quam rationem ipse aliis in locis ita constanter servat, ut omnino verendum sit, ne veteres Codices hic mendum contineant.

22. *Jam*] Caesarius & Lindenius omittunt particulam hanc.

23. *Neque duro*] Duae hae voces desunt in Edit. Lindenii.

ram aquam [24]. Nam ſive quid vinolentum ſive acidum eſt, id huic morbo alienum eſt. Ac poſtea quoque vitare oportet balneum, ambulationem, geſtationem, ceteroſque corporis motus. Nam facile id malum redire conſuevit; & ſive cum frigus ſubit [25], ſive aliqua jactatio, niſi bene jam confirmatis inteſtinis, revertitur.

XIV. Is autem morbus, qui in inteſtino pleniore eſt, in ea maxime parte eſt, quam caecam [26] eſſe propoſui. Vehemens fit [27] inflatio, vehementes dolores, dextra magis parte: inteſtinum, quod verti videtur, prope [28] ſpiritum elidit. In pleriſque poſt frigora cruditateſque oritur, deinde quieſcit; & per aetatem ſaepe repetens ſic cruciat, ut vitae ſpatio nihil demat. Ubi is dolor coepit, admovere ſicca & calida fomenta oportet; ſed primo lenta [29], deinde validiora; ſimulque frictione ad extremas partes, id eſt, crura brachiaque materiam evocare: ſi diſcuſſus non eſt, qua dolet, cucurbitulas ſine ferro defigere. Eſt etiam medicamentum ejus rei cauſa comparatum, quod κολικὸν nominatur. Id ſe reperiſſe Caſſius gloriabatur. Magis prodeſt potui datum: ſed impoſitum quoque extrinſecus, digerendo ſpiritum, dolorem levat. Niſi finito vero tormento, recte neque cibus neque potio aſſumitur. Quo victu ſit utendum iis, qui hoc genere tentantur, jam mihi dictum eſt. Confectio medicamenti [30], quod κολικὸν nominatur, ex his conſtat. Coſti, aniſi, caſtorei, ſingulorum p. X. III. petroſelini

24. *Potui vero nihil, praeterquam puram aquam*] Subaudi *dare*, vel potius, quod ſupra habetur, *offerre*. Id verbum Conſtantinus deeſſe putat.

25. *Et ſive cum frigus ſubit*] Lindenius omittit *ſive*.

26. *Quam caecam*] Ante Caeſarium legebatur, *quam certam*; Lindenius leg. *qua caecum*.

27. *Fit*] Deeſt verbum hoc in Editionibus pleriſque. Habet id Lindenii Editio, habet Editio prima, habent Codices Medicei.

28. *Inteſtinum, quod verti videtur, prope*] Lindenius leg. *inteſtinum verti videtur, quod prope &c.*

29. *Lenta*] Linden. *lenia*; quam lectionem veterum Codicum teſtimonio nondum confirmare potui. Interea dum aliquis teſtimonium iſtud inveniat, ego *lenta* retinebo ex fide meorum Codicum; quamvis non diffitear, ex *lenia* facile corrumpi potuiſſe. Attamen ſi *lentus ignis*, *lentus calor* a probatis Scriptoribus dicitur, etiam *lenta calida fomenta* a Celſo recte dici videtur.

30. *Confectio medicamenti &c.*] Haec usque ad finem capitis conflata ſunt, multis cum erroribus, ex iis, quae habentur in lib. 5. cap. 25. ſect. 12. & ab aliquo huc inſerta. Lindenius ea corrigere conatur ex citato loco libri 5. quod ego tanto minus expedire puto, quanto magis evidens eſt, haec Celſi non eſſe; ne corrigendo commendari videantur, quae prorſus repudianda ſunt. Nam primum Celſus nuſquam adhibuit vocem *confectio*, ſed ubique *compoſitio*: deinde haud ſcio, an alicui probari poſſit haec dicendi forma, *confectio medicamenti conſtat ex his*; quamvis recte dicitur, *malagma Caſſii* (vel medicamentum, vel malagma, vel aliquod ſimile) *ex his conſtat*. Verum alienum hoc totum eſſe, Celſus ipſe indicat in lib. 5. cap. 17. his verbis: *in hoc autem volumine eas* (compoſitiones) *explicabo, quae vel deſiderari in prioribus potuerunt, vel ad eas curationes pertinent, quas protinus hic comprehendam*. Non igitur hanc compoſitionem rurſus ibi explicaret, ſi hic explicaſſet. Niſi quis contra putat, deſcriptam eſſe ex hoc loco, atque ibi intruſam. Quod mihi quidem, ea, quae modo dixi, & alia quaedam conſideranti, non fit veriſimile.

ni p. den. III.[31] piperis longi, & rotundi, fingulorum p. X. II.[32] papaveris lacrimae, junci rotundi, myrrhae, nardi, fingulorum p. X. VI. quae melle excipiuntur. Id autem & devorari poteft, & ex aqua calida fumi[33].

XV. Proxima his inter inteftinorum mala tormina effe confueverunt: δυσεντερία Graece vocatur[34]. Intus inteftina exulcerantur: ex his cruor manat; isque modo cum ftercore aliquo femper liquido, modo cum quibusdam quafi mucofis excernitur: interdum fimul quaedam carnofa defcendunt: frequens dejiciendi cupiditas, dolorque in ano eft: cum eodem dolore exiguum aliquid emittitur: atque eo quoque tormentum intenditur; idque poft tempus aliquod levatur; exiguaque requies eft: fomnus interpellatur: febricula oritur: longoque tempore id malum, cum inveteravit, aut tollit hominem, aut, etiamfi finitur, excruciat. Oportet in primis conquiescere; fiquidem omnis agitatio exulcerat: deinde jejunum forbere vini cyathum, cui contrita radix quinquefolii fit adjecta: imponere cataplasmata fuper ventrem, quae reprimunt; quod in fuperioribus ventris morbis non expedit: quotiesque defidit[35], fubluere aqua calida, in qua decoctae verbenae fint: portulacam vel coctam, vel ex dura muria ediffe; cibos potionesque eas, quae adftringunt alvum[36]. Si vetuftior morbus eft, ex inferioribus partibus tepidum infundere vel ptifanae cremorem, vel lac, vel adipem liquatam, vel medullam cervinam, vel oleum, vel cum rofa butyrum, vel cum eadem album crudum ex ovis, vel aquam, in qua lini femen decoctum fit; vel, fi fomnus non accedit, vitellos cum aqua, in qua rofae floris folia cocta fint. Levant enim dolorem haec, & mitiora ulcera efficiunt; maximeque utilia funt, fi cibi quoque fecutum faftidium eft. Themifon

31. *Petrofelini p. den. III.*] In Edit. Lindenii, *petrofelini p. *. IV.*

32. *Singulorum p. X. II.*] In Edit. modo allata, *fingulorum p. *. V.* Haec & verba fequentia, *papaveris lacrimae, junci rotundi*, defunt in Edd. Ruellii, & Caefaril an. 1538.

33. *Id autem & devorari poteft, & ex aqua calida fumi*] Eadem haec verba habentur in lib. 5. loco citato. Hic vero quodammodo redundant; cum illa antecedant: *magis prodeft potui datum &c.* Omnino fi Celfus medicamenti compofitionem hic adjicere voluiffet, videtur verba, *conftat ex his &c.* adjiturus fuiffe poft illa, *quod κωλικὸν nominatur*, aut poft illa, *dolorem levat*; quae fupra funt.

34. *Vocatur*] In Cod. Medic. I. *vocantur.*

35. *Defidit*] Lindenius leg. *defedit*; & capite proximo, *defideat*, ut & cap. 17. Sed veteres Codices habent, *defidit*, & poftea utroque loco, *defidat*. Hac igitur fignificatione fedendi ad ventrem exonerandum, adhibet Celfus, non *defideo*, fed *defido*. Si verum eft, quod plerique docent, verbum hoc praeteritum fumere ex *defideo*, hic *defidit* erit temporis praefentis.

36. *Cibos potionesque eas, quae adftringunt alvum*] Haec mihi fufpecta funt. Nam infra quoque habetur, *Cibi vero effe debent, qui leniter ventrem adftringant*; deinde, *potui, fi febricula eft, aqua pura calida, vel ea, quae ipfa quoque adftringat.* Conftantinus omitit vocem *eas*.

ſon muria dura quam aſperrima 37 ſic utendum memoriae prodidit. Cibi vero eſſe debent, qui leniter ventrem adſtringant. At ea, quae urinam movent, ſi id 38 conſecuta ſunt, in aliam partem humorem avertendo, proſunt; ſi non ſunt conſecuta, noxam augent: itaque niſi in quibus prompte id facere conſuerunt, non ſunt adhibenda. Potui, ſi febricula eſt, aqua pura calida, vel ea, quae ipſa quoque adſtringat, dari debet: ſi non eſt, vinum leve 39, auſterum. Si pluribus diebus nihil remedia alia 40 juverunt, vetuſque jam vitium eſt, aquae bene frigidae potio aſſumpta ulcera adſtringit, & initium ſecundae valetudinis facit. Sed ubi venter ſuppreſſus eſt, protinus ad calidam potionem revertendum eſt. Solet autem interdum etiam putris ſanies, peſſimique odoris deſcendere: ſolet 41 purus ſanguis profluere. Si ſuperius vitium eſt, alvus aqua mulſa duci 42 debet; tum deinde eadem infundi, quae ſupra comprehenſa ſunt. Valensque eſt etiam adverſus cancerem 43 inteſtinorum, minii gleba cum ſalis hemina contrita, ſi miſta his

37. *Quam aſperrima*] Hoc Scaliger explodendum putat, quod vox *dura* idem ſignificet. Habetur tamen in MSS. & retineri poteſt; ut mihi videtur.

38. *Adſtringant. At ea, quae urinam movent, ſi id &c.*] Ita ex Conſtantini emendatione, quam Lindenius jam recepit: ſed is habet, *moveant*. Alii legunt, ut eſt in MSS. Mediceis, *adſtringant* (vel *diſtringant*) *& ea quae urinam movent* (Caeſarius & alii quidam, *moveant*). *Si ea &c.*

39. *Leve*] Alii *lene*; quam vocem Scaliger conjungit cum ſequenti, ut *leneauſterum* ſit, quod lene ſimul & auſterum guſtu ſentitur. Ego, ſi *lene* retinendum eſſet, potius ad vini vires referrem, atque intelligerem, non quod auſtero contrarium eſt, ſed quod vehementi. Celſus tamen vinum lene auſtero opponit cap. 5. hujus libri, & manifeſtius cap. 6. ut eo loco demonſtravi. Rectius igitur *leve* hoc loco Lindenius legit, ut quidam Codices habent: in qua voce ſaepe variari, & ego, & alii antea adnotarunt. Sic lib. 6. cap. 6. ſect. 8. Codices alii, *vinum leve, ſubauſterum*, alii *lene* habent; & lib. 3. cap. 22. nonnulli Aldinam Editionem ſecuti leg. *Vinum aſſumi debet lene, auſterum*; alii cum Edd. priſcis, *leve, auſterum*; & ita eſt in Cod. Medic. I. Capite autem 18. hujus libri Conſtantinus margini adſcripſit *lene*, cum *leve &* (Stephanus, *aut*) *auſterum vinum* communiter legeretur. Apud Ciceronem quoque lib. 5. Tuſcul. cap. 5. *levia quaedam vina nihil valent in aqua*; alii leg. *lenia*. Ceterum *leve* de vino eadem ſignificatione dici videtur, qua de cibo & potione in univerſum dicitur lib. 2. cap. 18. id eſt, infirmum & facile ad concoquendum. Hac notione adhibet & Plinius lib. 23. cap. 1. *Leviſſimum* (vinum) *eſt, quod celerrime inveteratur.* Nos Itali quoque dicimus *vino leggiero.*

40. *Alia*] Lindenius leg. *illa*, ut eſt in margine Edit. Conſtantinianae. Sed in MSS. noſtris eſt *alia*.

41. *Solet*] Lindenius addit, *& interdum*: Conſtantini vero Editio ita habet in margine: *ſolet & purus ſanguis interdum profluere.*

42. *Duci*] Lindenius leg. *dulci*. In Cod. Vaticano II. eſt *dulci* mendoſe: itaque littera *l* expungitur. Infra vero omnes Codices habent, *eadem infundi*, non, ut Editio an. 1538. & Lindenius, *etiam infundi*; neque, ut Pantinus, Stephanus, & Rouſſeus, *eodem infundi.*

43. *Cancerem*] Ita ediderunt Ruellius & Lindenius; & ita in uno MS. Codice Conſtantinus, in uno Scaliger, in tribus Rhodius, in Mediceis, excepto primo, & in Vaticanis ego inveni. Vaticani II. & VII. mendoſe habent *carterem*, Mediceus VI. *canterem*. Significatur ulcus putridum ac ſerpens, quod interdum in inteſtinis fieri, cum aliquem tormina prehenderunt, Galenus quoque & alii prodidere. Neque dubium eſt, quin illud Celſus ratione quadam cancrum appellare potuerit; ut Scribonius Largus

bis aqua [44] in alvum datur. At si sanguis profluit, cibi potionesque esse debent, quae adstringant.

XVI. Ex torminibus interdum intestinorum laevitas oritur; qua [45] continere nihil possunt, & quidquid assumptum est, imperfectum [46] protinus reddunt. Id interdum aegros trahit, interdum praecipitat. In hoc utique adhibere oportet comprimentia; quo facilius tenendi aliquid intestinis vis sit. Ergo & super pectus ponatur [47] sinapi; exulcerataque cute, malagma, quod humorem evocet: & ex verbenis decocta in aqua [48] desidat: & cibos potionesque assumat, quae alvum adstringunt: & frigidis utatur perfusionibus. Oportet tamen prospicere, ne, simul his omnibus admotis, vitium contrarium per immodicas inflationes oriatur. Paulatim ergo firmari intestina debebunt, aliquibus quotidie adjectis. Et cum in omni fluore ventris, tum in hoc praecipue necessarium est, non quoties libet desidere, sed quoties necesse est; ut haec ipsa mora [49] in consuetudinem ferendi oneris intestina deducat. Alterum quoque, quod aeque ad omnes similes affectus pertinet, in hoc maxime servandum est; ut, cum pleraque utilia insuavia sint, qualis est plantago, & rubi, & quidquid malicorio mistum est, ea potissimum ex his dentur, quae maxime aeger volet: deinde, si omnia ista fastidiet, ad excitandam cibi cupiditatem, interponatur aliquid minus utile, sed magis gratum. Exercitationes & fri-

gus item appellat Cap. 28. n. 114. Illud dubium, num *cancerem* dixerit: solet enim *cancrum*. Nam quod Scaliger scribit: *alibi conjungit cancerem cum intestinorum gangraena: unde dysenteria saepe cancer intestinorum ab eo nuncupatur*; non puto loca me invenire posse, nisi ipse ostenderit. Quare, cum alibi semper *cancer*, *cancri*, non *canceris*, Celsus efferat, hic efferendi modus haud facile ex hoc uno loco ei attribui potest; praesertim cum lectio variet. Quod nisi & Medicei 1. in hac parte, qua suppletus est, & IV. qui ad illius fidem hic quoque castigatus est, parum firma esset auctoritas, minus dubitarem *ulcera* ex iis Codicibus retinere, ut alii legunt. Generalis enim vox est, quae cancrum quoque, ut speciem, comprehendit.

44. *Si mista his aqua*] Antea legebatur: *si* (in Edit. Lindenii & in margine Constantinianae, *sin*) *minus*, *mista his aqua*; ut est in Codice Medic. I. Ego sic reposui ex aliis Codicibus; neque aliter legendum videtur.

45. *Qua*] Haec Lindenii emendatio mihi valde probatur. Antea legebatur, *quae*.

46. *Imperfectum*] Lindenius leg. *inconfectum*. Sed si vox *inconfectus* Facciolato dubia est, quod neque alibi occurrat, ut ipse affirmat, & hic quinque Editiones apud eum, ut aliae item & duo MSS. Codices apud Morgagnum, aliter habeant; eo magis mihi dubia esse debet, qui *imperfectum* invenerim etiam in Codicibus Mediceis & in Editione principe & in vetustissima an. 1493.

47. *Ponatur*] *Ponetur* omnes legunt, praeter Lindenium; & infra, praeter eumdem Lindenium & Constantinum, *utetur*.

48. *Ex verbenis decocta in aqua*] Sic Lindenius ex emendatione Constantini, qui suam conjecturam confirmat ex loco illo cap. 27. *fovere inferiores partes aqua decocta ex verbenis comprimentibus*. Confirmare poterat aliis duobus similibus locis lib. 6. cap. 18. sect. 8. & 9. Antea legebatur, ut habent Codices Medicei, *ex verbenis decoctis aqua*.

49. *Haec ipsa mora*] Stephanus leg. *hac ipsa mora*

frictiones huic quoque morbo necessariae sunt; & cum his sol, ignis, balneum, vomitus, ut Hippocrati visum est, etiam albo veratro, si cetera parum proficient, evocatus.

XVII. Nonnumquam autem lumbrici quoque occupant alvum; hique modo ex inferioribus partibus, modo foedius [50] ore redduntur: atque interdum latos eos, qui pejores sunt, interdum teretes videmus. Si lati sunt, aqua potui dari debet, in qua lupinum, aut cortex mori decoctus sit; aut cui adjectum sit contritum vel hyssopum, vel piperis acetabulum, vel scamnioniae [51] paulum. Vel etiam pridie, cum multum allium ederit, vomat. posteroque die mali Punici tenues radiculas colligat, quantum manu comprehendet; eas contusas [52] in aquae tribus sextariis decoquat, donec tertia pars supersit; huc adjiciat [53] nitri paulum, & jejunus bibat. Interpositis deinde tribus horis, duas potiones sumat, aut aquae, vel muriae durae sit adjecta [54]: tum desidat subjecta calida aqua in pelve. Si vero teretes sunt, qui pueros maxime exercent, & eadem dari possunt, & quaedam leviora; ut contritum semen urticae, aut brassicae, aut cumini cum aqua, vel mentha cum eadem [55], vel absinthium decoctum, vel hyssopum ex aqua mulsa, vel nasturtii semen cum aceto contritum. Edisse etiam & lupinum, & allium prodest; vel in alvum oleum [56] subter dedisse.

XVIII. Est autem aliud levius omnibus proximis, de quibus supra dictum

50. *Modo foedius*] Lindenius leg. *modo, quod foedius.*

51. *Vel scammoniae*] Caesarius, Ruellius, & Lindenius omittunt *vel*; quam particulam, cum in priscis quoque Editionibus deesset, restituit Egnatius, & ego inveni in Cod. Medic. I. Hic locus ita legitur in aliis MSS. *vel hysopum, vel piperis acetabulum, vel hysopum scamoniae &c.* Hinc error. Quidam enim duas voces, *vel hysopum*, ante *scamoniae*, tollendas putarunt, cum *hysopum* dumtaxat tollenda sit.

52. *Eas contusas*] Ita ex MSS. In Medic. I. additur *qae* alia manu: unde vulgo, *easque contusas.*

53. *Huc adjiciat*] Forma loquendi similis illius, *quo vinum & oleum adjicitur*, cap. 9. hujus libri. Lindenius leg. *huic*, ut malebat Constantinus.

54. *Duas potiones sumat, aut aquae, vel muriae durae sit adjecta*] Locus hic multis modis depravatus est. In Codice Medic. I. & in Editionibus priscis ita legitur: *duas potiones sumat, aut aquae vel muriae durae sic adjectae.* Lindenius reponit *talis*, pro *aut*, & *huic*, ut placebat Constantino, pro *sic*. Sed Constantinus *ut* legendum putabat, pro *aut*. Alii Medicei Codices ita habent: *duas potiones sumat. At aquae* (III. & VI. *eque*) *vel muriae durae sit* (II. *sic*) *adjecta.* Ac recte illud quidem, *sit adjecta*, ut ego existimo: cetera non item. Omnino videtur quidpiam deesse, vel post vocem *durae*, vel ante *aquae*. Atque *at* fortasse ortum est ex geminatione postremae syllabae verbi *sumat*, exque *at* postea factum est *aut*. Itaque fortasse legendum: *duas potiones sumat aquae vel muriae durae, cui res quaedam sit adjecta.* Sed sine meliorum Codicum auxilio nihil certi constitui potest.

55. *Cum eadem*] Has duas voces alii omittunt.

56. *In alvum oleum &c.*] Alii leg. *malvae oleum*, ut habet Codex Mediceus I. In Codicibus reliquis sex est, *malvum*, manifesto mendo, pro *in alvum*, ut correxit Egnatius; quem Constantinus, Stephanus, & Lindenius secuti sunt.

dictum est, quod τηνεσμὸν [57] Graeci vocant. Id neque acutis neque longis morbis adnumerari debet, cum & facile tollatur, neque umquam per se jugulet. In hoc aeque atque in torminibus frequens desidendi cupiditas est; aeque dolor, ubi aliquid excernitur. Descendunt autem pituitae mucisque similia, interdum etiam leviter subcruenta: sed his interponuntur nonnumquam ex cibo quoque recte coacta [59]. Desidere oportet in aqua calida; saepiusque ipsum anum [60] nutrire; cui plura medicamenta idonea sunt: butyrum cum rosa; acacia ex aceto liquata; emplastrum id, quod τετραφάρμακον Graeci vocant, rosa liquatum; alumen lana [61] circumdatum, & ita appositum; eademque ex inferiore parte indita, quae torminum auxilia sunt; eaedem verbenae decoctae, ut inferiores partes foveantur. Alternis vero diebus aqua, alternis leve & austerum vinum bibendum est. Potio esse debet egelida & frigidae propior; ratio [62] victus talis, qualem ad tormina [63] supra praecepimus.

XIX. Levior etiam, dum recens, dejectio est [64]; ubi & liquida alvus, & saepius quam ex consuetudine fertur: atque interdum tolerabilis dolor est, interdum gravissimus; idque pejus est. Sed uno die fluere alvum saepe pro valetudine est: atque etiam pluribus, dum febris absit, & intra septimum diem id conquiescat. Purgatur enim corpus, &, quod intus laesurum erat, utiliter effunditur. Verum spatium periculosum est: interdum enim tormina ac febriculas excitat,

57. Τηνεσμὸν] In Edd. priscis est, *tenesmon*. Quidam cum Caesario scribunt τηνεσμόν. In Cod. Medic. I. TENECMON.

58. *Cum & facile*] In Edit. an. 1538. & in Lindeniana deest *&*.

59. *Coacta*] Lindenius, *cocta*, ut Constantinus legendum putat. Ego retineo *coacta*, quod in MSS. inveni: nam eadem significatione usurpatur in lib. 2. cap. 8. *Alvus in hac valetudine ea tuta est, quae quotidie coacta, eaque convenientia iis, quae assumuntur, reddit.* Vide Morgagnum ad locum illum lib. 2. cap. 3. *Pejor cita alvus est &c.*

60. *Ipsum anum*] Alii leg. *ipsum manu*, ut est in MSS. Mediceis. Ita hunc locum Constantinus correxit, atque ita Lindenius edidit. Idem Lindenius postea leg. *cui rei plura &c.* Sed vox *rei* non est in antiquis libris, neque necessaria est; quandoquidem Celsus alibi sic loquitur. Vide adnot. 56. ad lib. 2. cap. 18.

61. *Lana*] Lindenius leg *lanae*.

62. *Egelida & frigidae propior; ratio &c.*] Ante Lindenium legebatur: *egelida & frigida. Prior ratio &c.* ut est in Medic. I. aliisque MSS.

63. *Ad tormina*] Ita Lindenius cum Caesario. Alii legunt, ut Codices Medicei habent, *in tormina*; id est, contra tormina. Constantinus ex conjectura, *in torminibus*. Sic cap. 5. hujus libri: *eadem fere facienda sunt, quae in faucibus exulceratis praecepta sunt*; lib. 5. cap. 28. sect. 11. *conveniunt quae in vulneribus exposita sunt*; lib. 7. cap. 33. *Cetera postea sic facienda, ut in vulneribus, in quibus pus moveri debet, praeceptum est*; lib. 8. cap. 6. *vapore, ut in naribus posui, fovenda.* Itaque Constantino magis accedendum videtur. Nisi forte duae voces, *in tormina*, interpretis alicujus sunt, & Celsus scripsit, *qualem supra praecepimus*; caput decimum quintum non magis, quam decimum sextum, respiciens; cum utrobique eamdem victus rationem proponat; *cibos* videlicet *potionesque, quae alvum adstringunt*

64. *Dejectio est*] Lindenius omittit *est*, & postea leg. *In qua interdum*, pro *atque interdum*, ut & alii legunt, & legendum est ex MSS. Mediceis.

tat, viresque consumit. Primo die quiescere satis est; neque impetum ventris prohibere. Si per se desiit, balneo uti, paulum cibi capere: si mansit, abstinere non solum a cibo, sed etiam a potione. Postero die, si nihilominus liquida alvus est, aeque conquiescere; paulum adstringentis cibi sumere. Tertio die in balneum ire: vehementer omnia praeter ventrem perfricare: ad ignem lumbos, scapulasque admovere: cibis uti, sed ventrem contrahentibus; vino non multo, meraco. Si postero quoque die fluet, plus edisse, sed vomere etiam. Ex toto [65], donec conquiescat, contra siti, fame, vomitu niti. Vix enim fieri potest, ut, post hanc animadversionem, alvus non contrahatur. Alia via est, ubi velis supprimere: coenare, deinde vomere: postero die in lecto [66] conquiescere; vespere ungi, sed leniter: deinde panis circa selibram ex vino Aminaco mero sumere; tum assum aliquid, maximeque avem; & postea vinum idem bibere aqua pluviali mistum: idque usque quintum diem [67] facere, iterumque vomere. Frigidam autem assidue potionem esse debere, contra priores auctores Asclepiades affirmavit, & quidem quam frigidissimam. Ego experimentis quemque in se credere debere existimo, calida potius, an frigida utatur. Interdum autem evenit, ut id [68] pluribus diebus neglectum, curari difficilius possit. A vomitu oportet incipere: deinde postero die vespere tepido loco [69] ungi; cibum modicum assumere, vinum meracum quam asperrimum; impositam super ventrem habere cum cerato rutam. In hoc autem affectu corporis neque ambulatione, neque frictione opus est: vehiculo sedisse, vel magis etiam equo, prodest: neque enim ulla res magis intestina confirmat. Si vero etiam medicamentis utendum est, aptissimum est id, quod [70] ex pomis fit. Vindemiae tempore in grande vas conjicienda sunt pira atque mala silvestria: si ea non sunt, pira Tarentina viridia, vel Signina, mala Scandiana vel Amerina, myrapia [71]; hisque adjicienda sunt cotonea, & cum

65. *Sed vomere etiam. Ex toto &c.*] Locus hic olim sic interpungebatur: *sed vomere etiam ex toto, donec conquiescat. Contra siti &c.* Et, quia error errorem parit, *Contra sitim* est in Editione an. 1493. quam plerique secuti sunt. Lindenius, recte interpungendo, ita locum restituit. Fortasse tamen legendum: *sed vomere. Et ex toto, donec conquiescat, contra siti &c.* sicut lib. 2. cap. 15. *Et ex toto numquam gestari corpus dolens debet*; lib. 3. cap. 7. sect. 1. *Et ex toto, non sic pueri, ut viri, curari debent.* Nisi ejicienda sit particula *etiam*; quae porro omittitur in Editione Constantini. Invenitur tamen in Codicibus Mediceis.

66. *In lecto*] Praepositionem *in* non habet Lindenius; ut neque Editio an. 1538.

67. *Usque quintum diem*] Quidam cum Caesario leg. *usque ad quintum diem.*

68. *Id*] Linden. *id malum.*

69. *Loco*] Egnatius, Constantinus, & Stephanus leg. *oleo*

70. *Id, quod*] Lindenius tollit *id.*

71. *Myrapia*] Al. cum Caesario scribunt *myrrhapia.* Nisi vox haec posita est loco non suo,

cum ipſis corticibus ſuis Punica, ſorba, &, quibus magis utimur, etiam torminalia, ſic, ut haec tertiam ollae partem teneant: tum deinde ea muſto implenda eſt; coquendumque id, donec omnia, quae indita ſunt, liquata, in unitatem quamdam coëant. Id guſtui non inſuave eſt; &, quandocumque opus eſt, aſſumptum leniter, ſine ulla ſtomachi noxa, ventrem tenet. Duo aut tria cochlearia uno die ſumpſiſſe, ſatis eſt. Alterum valentius genus: myrti [72] baccas legere, ex his vinum exprimere, id decoquere, ut decima pars remaneat, ejusque cyathum ſorbere. Tertium, quod quandocumque fieri poteſt: malum Punicum excavare, exemptisque omnibus ſeminibus, membranas, quae inter ea fuerunt, iterum conjicere: tum infundere cruda ova, rudiculaque [73] miſcere: deinde malum ipſum ſuper prunam imponere; quod, dum humor intus eſt, non aduritur: ubi ſiccum eſſe coepit, removere oportet, extractumque cochleari, quod intus eſt, ediſſe. Aliquibus [74] adjectis, majus momentum habet: itaque etiam in piperatum conjicitur, miſceturque cum ſale & pipere, eſt quid ex his edendum eſt. Pulticula [75] etiam, cum qua paulum ex favo vetere coctum ſit, & lenticula cum malicorio cocta, rubique cacumina in aqua decocta, & ex oleo atque aceto aſſumpta, efficacia ſunt: atque ea aqua [76], in qua vel palmulae, vel malum cotoneum, vel arida ſorba, vel rubi decocti ſunt, potata [77]: quod genus ſignifico, quoties potionem dandam eſſe dico, quae adſtringat. Tritici quoque hemina in vino Aminaeo auſtero decoquitur; idque triticum jejuno ac ſitienti datur; ſuperque id vinum id ſorbetur: quod jure valentiſſimis medicamentis [78] adnumerari poteſt. Atque etiam potui datur vinum Signinum, vel reſinatum auſterum, vel quodlibet auſterum. Contunditurque cum corticibus, ſeminibusque ſuis Punicum malum, vinoque tali miſcetur: idque vel merum ſor-

ſuo, praeter pira myrapia, de quibus apud Plinium & Columellam mentio eſt, malorum quoque genus fuiſſe dicendum eſt, quod veteres eodem nomine appellarint.

72. *Myrti*] In Cod. Medic. I. & in aliis quoque, *murtae*.

73. *Rudiculaque*] Ante Egnatium legebatur *tudiculaque*, ut eſt in MSS. Mediceis. Lib. 6. cap. 19. *rudicula miſcere*. Sed ibi quoque plerique Codices depravati ſunt.

74. *Aliquibus*] Lindenius leg. *Hoc aliquibus*.

75. *Eſt quid ex his edendum eſt. Pulticula &c.*] Locus vitiatus, & fortaſſe mutilus. Mihi neque Lindenii lectio, *eſturque ex his. Edenda eſt pulticula &c.* ſatis placet; neque, *quod ab his edendum eſt: pulticula &c.* ut habet in libri margine Conſtantinus; neque, *atque ex his edendum eſt. Pulticula &c.* vel, *eſque ex his edendum. Pulticula &c.* ut alicui fortaſſe legendum videbitur. In eo Conſtantino aſſentior, quod poſt *edendum eſt*, diſtinctionis notam ponit. Alii haec verba ſic diſtinguunt: *eſt quid ex his edendum, eſt pulticula &c.* In Codice Medic. I. habetur, *eſt quid ex his edendum eſt pulticulae*. Pro *quid*, in Vatic. I. eſt *quis*, in V. *quod*.

76. *Atque ea aqua*] Linden. *ut & ea aqua*.

77. *Potata*] Gloſſema eſt, ut ego puto.

78. *Medicamentis*] Non eſt vox haec in Cod. Medic. I.

ſorbet aliquis, vel bibit miſtum. Sed medicamentis uti, niſi in vehementibus malis, ſupervacuum eſt.

XX. 1. Ex vulva quoque foeminis vehemens malum naſcitur: proximeque ab ſtomacho, vel afficitur haec, vel corpus afficit. Interdum etiam ſic exanimat, ut tamquam comitiali morbo proſternat. Diſtat tamen hic caſus, eo quod neque oculi vertuntur, nec ſpumae profluunt, nec nervi diſtenduntur: ſopor tantum eſt. Idque [79] quibusdam foeminis crebro revertens perpetuum eſt. Vbi incidit, ſi ſatis virium eſt, ſanguis miſſus adjuvat: ſi parum eſt, cucurbitulae tamen defigendae ſunt in inguinibus. Si diutius aut jacet aut alioqui jacere conſuevit, admovere oportet naribus extinctum ex lucerna linamentum, vel aliud ex iis, quae foedioris eſſe odoris retuli, quod mulierem excitet. Idemque aquae quoque frigidae [80] perfuſio efficit. Adjuvatque ruta contrita cum melle, vel ex cyprino ceratum, vel quodlibet calidum & humidum cataplasma, naturalibus pube tenus impoſitum. Inter haec etiam perfricare coxas, & poplites oportet. Deinde, ubi ad ſe rediit, circumcidendum vinum eſt in totum annum [81], etiamſi caſus idem non revertitur: frictione quotidie utendum totius quidem corporis, praecipue vero ventris, & poplitum: cibus ex media materia dandus: ſinapi ſuper imum ventrem tertio quoque aut quarto die imponendum, donec corpus rubeat. Si durities manet [82], mollire commode videtur ſolanum in lac demiſſum, deinde contritum; & cera alba atque medulla cervina cum irino, aut ſevum taurinum vel caprinum cum roſa miſtum. Dandum etiam potui vel caſtoreum eſt, vel gith, vel anethum. Si parum pura eſt, purgetur junco quadrato. Si vero vulva exulcerata eſt, ceratum ex roſa fiat, & [83] recens ſuilla adeps, & ex ovis album miſceatur, idque apponatur; vel album ex ovo cum roſa miſtum, adjecto, quo facilius conſiſtat, contritae roſae pulvere. Dolens

79. *Idque*] Lindenius leg. *Id vitium*; deinde, *perpetuum evadit*, pro *perpetuum eſt*.

80. *Aquae quoque frigidae*] *Quoque* vulgo ab omnibus omittitur, praeterquam a Ruellio & Stephano; ſed habetur in MSS.

81. *In totum annum*] Per integrum annum. Infra cap. 24. *Quidam, cum toto anno a vino, mulſo, venere ſibi temperaſſent, ſecuritatem totius vitae confecuti ſunt.* Rittershuſius ad Phaedrum lib. 4. fab 20. ut notat Almeloveenius, vocem *annum* delendam putat, ut legatur *in totum*, id eſt, omnino; velut lib. 6. cap. 9. *vinum ex toto circumcidendum eſt.* Extat tamen vox illa in MSS. omnibus.

82. *Si durities manet*] Non apparet, de qua duritie loquatur. Aliqua fortaſſe deſunt ad alios vulvae morbos attinentia, praeſertim ad ejus inflammationem, de qua mentio eſt in lib. 5. cap. 21. ſect. 4. & cap. 25. ſect. 3.

83. *Fiat*, *&*] Lindenius leg *fiat: etiam*: ſupra vero, *purgetur*; cum *fiet*; *&* antea legeretur, & *purgatur*, ut eſt in MSS. Mediceis. Si verbum *fiet* retinendum eſt, omnino lego, *fiat*; ſed fortaſſe tollendum eſt, legendumque, *ceratum ex roſa, & recens &c.* Sive autem id verbum tollatur, ſive non tollatur, ſenſus eſt: ceratum ex roſa, ſuillam adipem, & album ex ovis ſimul miſcenda eſſe, atque apponenda.

ſens vero ea [84] ſulphure ſuffumigari debet. At ſi purgatio nimia mulieri nocet, remedio ſunt cucurbitulae, cute inciſa, inguinibus vel etiam ſub mammis admotae. Si maligna purgatio eſt, ſubjicienda ſunt [85]

* * * * * * *

coëunt [86]. Id faciunt etiam albae olivae, & nigrum [87] papaver cum melle aſſumptum, & gummi cum trito ſemine apii liquatum, & cum cyatho paſſi datum. Praeter haec, in omnibus veſicae [88] doloribus idoneae potiones ſunt, quae ex odoribus fiunt, id eſt, ſpica nardi, croco, cinnamo [89], caſia, ſimilibusque: idemque etiam decocta lentiscus praeſtat. Si tamen intolerabilis dolor eſt, & ſanguis profluit, etiam ſanguinis detractio apta eſt; aut certe coxis admotae cucurbitulae cute inciſa.

2. At cum urina ſuper [90] potionum modum etiam ſine dolore profluens [91] maciem & periculum facit, ſi tenuis eſt, opus eſt exercitatione

84. *Ea*] Invenitur pronomen hoc in omnibus MSS. ſed fortaſſe ex gloſſemate. Lindenius reponit *vulva*.

85. *Subjicienda ſunt*] Multa hic deſiderari Morgagnus oſtendit: quae vero ea ſint, ex capitum titulis colligit, quorum index cuilibet libro praemittitur in duobus MSS. Codicibus, quibus uſus eſt. Ejusmodi indices habentur etiam in Mediceis II. III. IV. V. VI. & VII. titulique ad hunc locum pertinentes ita ſe habent in illis Codicibus:

Vulva (al. *Volva*) *exulcerata eſt.*
De veſica.
De calculis in veſica.
In omni dolore veſicae.

Atque in IV. & V. numerus quoque capitum adſcribitur; in quarto *CII. CIII. CIV. CV.* in quinto *CV. CVI. CVII. CVIII.* In Codice autem vetuſtiori argumentum hujus lib. ita proponitur: *De capitis doloribus, de diſtentione oris, linguae reſolutione, diſtillatione, gravedine, rigore cervicis, angina, difficultate ſpirandi, faucium exulceratione, ſanguinis ore redditi, de adfectibus ſtomachi, laterum, pulmonis, jocineris, lienis, renum; cholere, coeliaco, ileo, colo, torminibus, dyſenteria, lumbricis, tenesmo, dejectione, vulvae & veſicae vitiis, profuſione ſeminis, coxis, genibus, umeris, pedibus, manibus dolentibus.* Porro lacunam hoc loco plerique Codd. habent, alii magnam, alii parvam. In aliquibus, praeter ea, quae dixi, deſunt, cum parte reliqua hujus capitis, etiam duo proxima capita XXI. & XXII.

86. *Coëuntia*] Ita in MSS. omnibus. Quidam cum Caeſario leg. *coërcentia*; in his Lindenius.

87. *Olivae, & nigrum &c.*] Hic quoque Caeſariana, & aliae quaedam Editiones ab antiquis Codicibus, nonnihil variant, quod non habent particulam *&*. Lindeniana neque *&* habet, &, ut notat Morgagnus, habet *violae*, pro *olivae*.

88. *Veſicae*] Lindenius leg. *vulvae:* quae fuit Conſtantini conjectura, haud perſpicientis, quomodo a vulvae morbis ad morbos veſicae ſermo converſus ſit. Neque enim noverat, quam multa ſupra deſiderarentur.

89. *Cinnamo*] Al. cum Egnatio, *cinnamomo*.

90. *Super*] In MSS. Codicibus *ſuper* & *ſupra* ſaepe variant. Fortaſſe hic legendum, *ſupra*.

91. *Etiam ſine dolore profluens*] Etiamſi dolor non eſt &c. Haec autem verba reſpiciunt locum ſuperiorem, ubi agitur de urina cum dolore reddita; ut ſignificant verba illa, *in omnibus veſicae doloribus*. Lindenius hunc locum ita leg. *urina ſuper potionum modum mingitur, & jam ſine dolore profluens &c.* ſed reclamant MSS. Codices & Medicei & Vaticani. Editio an. 1497. habet *ſudore*, pro *dolore*; ſed mendoſe.

tione & frictione, maximeque in sole, vel ad ignem: balneum rarum esse debet, neque longa in eo mora: cibus comprimens: vinum austerum meracum, per aestatem, frigidum, per hiemem, egelidum; sed tantum, quantum minimum sit. Infima alvus quoque vel ducenda 92, vel lacte purganda est. Si crassa urina est, vehementior esse debet & exercitatio, & frictio: longior in balneo mora: cibis opus est teneris 93: vinum idem. In utroque morbo vitanda omnia sunt, quae urinam movere consuerunt.

XXI. Est etiam circa naturalia vitium, nimia profusio seminis, quod sine venere, sine nocturnis imaginibus sic fertur, ut, interposito spatio, tabe hominem consumat. In hoc affectu salutares sunt vehementes frictiones, perfusiones, natationesque quam frigidissimae: neque cibi, nec potio, nisi frigida assumpta. Vitare autem oportet 94 cruditates, & omnia inflantia: nihil ex iis assumere, quae contrahere semen videntur; qualia sunt, filigo, simila, ova, alica, amylum, omnis caro glutinosa, piper, eruca, bulbi, nuclei pinei. Neque alienum est, fovere inferiores partes aqua decocta ex verbenis comprimentibus: ex iisdem aliqua cataplasmata imo ventri inguinibusque circumdare; praecipueque ex aceto rutam: vitare & ne 95 supinus obdormiat 96.

XXII. Superest, ut ad extremas partes corporis veniam, quae articulis inter se conseruntur. Initium a coxis faciam. Harum ingens dolor esse consuevit: isque hominem saepe debilitat, & quosdam non dimittit. Eoque id genus difficillime curatur, quod fere post longos morbos vis pestifera 97 huc se inclinat: quae ut alias partes 98 liberat, sic hanc ipsam 99 quoque affectam prehendit. Fovendum primum aqua calida

92. *Infima alvus quoque vel ducenda*] Alii leg. *Infinita*, vel *Infinita*, ut est in Cod. Medic. I. In III. aliisque habetur, *Infima*; & ita restituit Egnatius; cui cum aliis multis adstipulatur etiam Lindenius. Sed vox haec, ut mihi videtur, addita est ab interprete. Neque enim ita loquitur Celsus. Lib. 2. cap. 12. sect. 2: *Plerumque vero alvus potius ducenda est*; lib. 3. cap. 7. *ducenda alvus vel aqua vel ptisanae cremore*, & cap. 12. *praeter haec ducenda alvus est*; & cap. 14. *dicit* (Asclepiades) *alvum duci oportere*; & cap. 15. *ducere alvum*. Plura similia loca sunt, quae declarant vocem *infima* redundare, atque alienam esse.

93. *Teneris*] Constantinus mallet, *tenuibus*. In Cod. Mediceo vetustiori est, *teneribus*.

94 *Vitare autem oportet*] Lindenius leg. *Oportet autem vitare*; deinde, *nihilque*, pro *nihil*.

95. *Praecipueque ex aceto rutam: vitare & ne &c.*] Pro *& ne*, ut habent etiam Codices Medicei, quidam, Pantinum secuti, leg. *etiam ne*. Sic autem interpungendus est hic locus cum Constantino, Rousseo, & Morgagno. Al. *praecipueque ex aceto rutam vitare, & ne &c.* Lindenius leg. *praecipueque ex aceto. Vitare autem oportet rutam & ne &c.*

96. *Obdormiat*] Lindenius, *dormiat*.

97. *Vis pestifera*] Idem, *vi pestifera*; deinde, *quod ut*, pro *quae ut*.

98. *Alias partes*] Ita in Edit Lindenii, in margine Constantinianae, & in Cod. Vatic. I. Alii habent, *illas partes*.

99. *Ipsam*] In Cod. Medic. I. *jam ipsam*.

lida eſt: deinde utendum calidis cataplasmatis [1]. Maxime prodeſſe videtur, aut cum hordeacea farina, aut cum ficu ex aqua decocta miſtus capparis cortex conciſus; vel lolii farina ex vino diluto cocta, & miſta cum arida [2] faece: quae quia refrigeſcunt, imponere noctu malagmata commodius eſt. Innulae quoque radix contuſa, & poſtea ex vino auſtero cocta, & late ſuper coxam impoſita, inter valentiſſima auxilia eſt. Si iſta non ſolverunt, ſale calido & humido utendum eſt. Si ne ſic quidem finitus dolor eſt, aut tumor ei accedit, inciſa cute admovendae ſunt cucurbitulae; movenda urina; alvus, ſi compreſſa eſt, ducenda. Vltimum eſt, & in veteribus quoque morbis [3] efficaciſſimum, tribus aut quatuor locis ſuper coxam, cutem candentibus ferramentis exulcerare. Frictione quoque utendum eſt, maxime in ſole, & eodem die ſaepius: quo facilius ea, quae coëundo nocuerunt, digerantur [4]: eaque, ſi nulla exulceratio eſt, etiam ipſis coxis; ſi eſt, ceteris [5] partibus adhibenda eſt. Cum vero ſaepe aliquid exulcerandum candenti ferramento ſit, ut materia inutilis evocetur, illud perpetuum eſt, non, ut primum fieri poteſt, hujus generis ulcera ſanare; ſed ea trahere, donec id vitium, cui per haec opitulamur [6], conquieſcat.

XXIII. Coxis proxima genua ſunt; in quibus ipſis nonnumquam dolor eſſe conſuevit. In iisdem autem cataplasmatis cucurbitulisque praeſidium eſt: ſicut etiam, cum in humeris, aliisve commiſſuris dolor aliquis exortus eſt. Equitare ei, cui genua dolent, inimiciſſimum omnium eſt. Omnes autem ejusmodi dolores, ubi inveteraverunt, vix citra uſtionem finiuntur.

XXIV. In manibus pedibusque articulorum vitia frequentiora longioraque ſunt; quae in podagris chiragriſve eſſe conſuerunt. Ea [7] raro vel caſtratos, vel pueros ante foeminae coitum, vel mulieres, niſi quibus menſtrua ſuppreſſa ſunt, tentant. Vbi ſentiri coeperunt, ſanguis mitten-

1. *Cataplasmatis*] Cod. Medic. I. & hic & cap. ſequenti, *cataplasmatibus.*

2. *Arida*] *Acida* legebatur ante Lindenium, & infra, *& ex vino auſtero poſtea cocta:* ut eſt in Cod. Medic. I. atque in aliis quoque.

3. *In veteribus quoque morbis*] Pro *veteribus*, Editiones Pinzii, Juntae, Caeſarii, & Lindenii habent *uteri*; ut jam adnotavit Morgagnus. Ortus eſt error ex eo, quod in Editione principe Florentina, & in Veneta an. 1493. mendoſe eſt *uteribus*. Sed omnes Medicei Codices plane habent *veteribus*.

4. *Digerantur*] In MSS. & Mediceis & Vaticanis, atque Editionibus priſcis, *dirigantur.* Ego cum Pantino & Lindenio ſecutus ſum Editionem Caeſarii. Conſtantinus quoque in margine habet *digerantur* ex veteri quodam libro.

5. *Si eſt, ceteris &c.*] Alii leg. *ſicut & ceteris.* In Cod. Medic. I. eſt, *ſic & ceteris:* quod non longe abeſt a Lindenii lectione, quam ego probavi.

6. *Opitulamur*] Plerique cum Editione an. 1493. habent *opitulantur*. Sed in Edit. I. & in Lindeniana, & in MSS. legitur *opitulamur.*

7. *Sunt; quae in podagris chiragriſve eſſe conſuerunt. Ea &c.*] Haec verba ita legit & diſtinguit Lindenius: *ſunt. Quae in podagricis chiragriciſve eſſe conſuerunt, ea &c.* Sed perperam:

mittendus est: id enim inter initia statim factum, saepe annuam, nonnumquam perpetuam valetudinem bonam praestat [8]. Quidam etiam, cum asinino lacte epoto sese eluissent [9], in perpetuum hoc malum evaserunt. Quidam, cum toto anno a vino, mulso, venere sibi temperassent, securitatem totius vitae consecuti sunt. Idque utique post primum dolorem servandum est, etiamsi quievit. Quod si jam consuetudo ejus facta est, potest quidem aliquis esse securior iis temporibus, quibus dolor se remisit: majorem vero curam adhibere debet iis [10], quibus id revertitur; quod fere vere autumnove fieri solet. Cum vero dolor urget [11], mane gestari debet; deinde ferri, inambulatione leni se dimovere [12], &, si podagra est, interpositis temporibus exiguis, invi-

ram: quia Celsus hoc loco non loquitur, nisi de podagra chiragraque. Ego valde dubito, ne hoc totum, *quae in podogris chiragrisve esse consuerunt*, ex margine sit assumptum. Videtur enim esse explicatio quaedam membri praecedentis, ab eodem adscripta, a quo illa, *quod in podagra chiragrave esse consuevit*, in lib. 1. cap. 19.

8. *Perpetuam valetudinem bonam praestat*] Editiones priscae vocem *bonam* non habent; ut neque Cod. Mediceus I. Sed cum Egnatius aliique nonnulli legerent, *perpetuam valetudinem totam praestat*; Constantinus *bonam* pro *totam* reponendum existimavit; itaque Lindenius reposuit. Hanc lectionem illud maxime firmat, quod eadem loquendi forma occurrit lib. 6. cap. 19. *annuam valetudinem bonam praestat*; ut communiter legitur, & legendum est; quamvis quidam MSS. Codices aliter habeant. Cum igitur vox *totam* sit in multis MSS. quam mendosam esse nemo non videt, emendationem a Celso ipso habemus. Adjunctum autem *bonam*, non solum allato in loco adhibet, sed & in aliis multis. Lib. 2. cap. 14. *ut quamprimum bona valetudo contingat*; lib. 4. cap. 4. sect. 1. *facilis ad bonam valetudinem recursus est*; & cap. 5. *reddit huic imbecillitas sua, nisi iisdem defenditur bona valetudo, quibus reddita est*. Etiam in praefatione lib. 1. *praestare valetudinem* dixit, & *secundam*, id est, bonam, adjunxit: *Nam quae demum causae, vel secundam valetudinem praestent, vel morbos excitent &c.*

9. *Asinino lacte epoto sese eluissent*] In Codicibus Mediceis plerisque, & in nonnullis Vaticanis habetur: *asinino lotio se eluissent*. Egnatius aliique quidam leg. *asinino lotio epoto se eluissent*. Lindenius, *asinino lacte poto ex toto se eluissent*. Ego secutus sum Editiones priscas & Codicem Mediceum I. aliosque ex Vaticanis; sed libri MSS. habent *sese*, impressi, *se*.

10. *Debet iis*] Antea legebatur, *debent ii*, vel *hi*; nec aliter in MSS. inveni. Sed *iis*, id est, temporibus, legendum esse Morgagnus ostendit. Ita igitur restitui: praeterea, ut omne vitium tolleretur, pro *debent* reposui *debet*; quod verbum regitur ab *aliquis*. Facile autem perspicitur, quae fuerit erroris causa: *debet* constare non poterat, cum esset *ii*; ideo *debent* legendum putarunt.

11. *Cum vero dolor urget*] Aldinam & vetustiores Editiones sequor, cum quibus consentit Cod. Medic. I. Haec autem verba opponuntur praecedentibus, *iis temporibus, quibus dolor se remisit*; ac tempus significant, quo aeger laborat ex dolore: ut & illa ostendunt, quae infra sunt: *Ubi dolor & inflammatio se remiserunt*. Caesarius, & post eum omnes leg *non urget*; & ita Mediceus III. aliique Codices habent. Verum ex ista lectione illud sequitur, ut Celsus, quae victus ratio in ipso dolore servanda sit, explicare omiserit. Atqui id praecipuum erat, quod explicare debebat. Nam hoc vitium ex iis est, *quibus victus ratio maxime subvenit*; ut dicitur initio libri proximi.

12. *Mane gestari debet; deinde ferri, inambulatione leni se dimovere*] Omnia recte habebunt, si tollatur *ferri*; quod idem significat atque *gestari*. Cum autem in plerisque MSS. sit non *mane gestari*, sed *manu gestari*, fortasse aliquis interpres margini adscripsit *ferri*: nam, ut est apud Cajum JCtum l. 235. ff. de V. S. *ferri proprie dicimus, quae quis suo corpore bajulat*. In Codice Mediceo I. est *magestrari*, &, supra hanc vocem, *ne*, ut legatur *mane gestari*. Palavicinus vero *ne* in *nu* vertit, fecitque *manu gestari*. Cetera

invicem modo ſedere, modo ingredi [13]; tum, antequam cibum capiat, ſine balneo, loco calido leniter perfricari, ſudare, perfundi aqua egelida; deinde cibum ſumere ex media materia, interpoſitis rebus urinam moventibus; quotiesque plenior eſt, evomere. Vbi dolor vehemens urget, intereſt, ſine tumore is ſit, an tumor cum calore, an tumor jam etiam obcalluerit [14]. Nam ſi tumor nullus eſt, calidis fomentis opus eſt. Aquam marinam, vel muriam duram fervefacere oportet, deinde in pelvem conjicere, &, cum jam homo poteſt [15], pedes demittere, ſuperque pallam dare, & veſtimento tegere; paulatim deinde juxta labrum ipſum ex eadem aqua leniter infundere, ne calor intus deſtituat; ac deinde noctu cataplasmata calefacientia imponere, maximeque hibiſci radicem ex vino coctam. Si vero tumor calorque eſt, utiliora ſunt [16] refrigerantia, recteque in aqua quam frigidiſſima articuli continentur; ſed neque quotidie, neque diu [17], ne nervi laedantur [18]. Imponendum vero eſt cataplasma, quod refrigeret: neque tamen in hoc ipſo diu [19] permanendum; ſed ad ea transeundum, quae ſic reprimunt, ut emolliant. Si major eſt dolor, papaveris cortices in vino coquendi, miſcendique cum cerato ſunt, quod ex roſa factum ſit: vel cerae & adipis ſuillae tantumdem una liquandum, deinde his vinum miſcendum, atque ubi, quod ex eo impoſitum eſt, incaluit, detrahendum, & ſubinde aliud imponendum eſt. Si vero tumores etiam obcalluerunt, & dolent, levat ſpongia impoſita, quae ſubinde

tera ita leguntur in Codice illo: *debet deinde ferri in ambulationem ibi ſe dimovere.* Codices alii habent, *manu geſtari debet, deinde ferri in ambulatione levi ſe dimovere* (al. *movere*): atque ita pene ab omnibus vulgo legitur; niſi quod plerique, duabus vocibus in unam contractis, habent *inambulatione.* Lindenius leg. *aut in ambulatione leni.* In Editione prima, & in duabus perveruſtis ann. 1493. 1497. & in Juntina, pro *ferri*, mendoſe eſt *fieri.*

13. *Ingredi*] In multis MSS. Codicibus, *ambulare.*

14. *An tumor jam etiam obcalluerit*] Libri MSS. habent *obcaluerint*; vulgati *obcaluerit.* Ego repoſui *obcalluerit.* Fortaſſe tamen legendum, *an tumores jam etiam obcalluerint.* Nam in Cod. Mediceo 1. eſt *an tumore ſint etiam obcaluerint.* Ita paulo infra; *Si vero tumores etiam obcalluerunt.*

15. *Et, cum jam homo pati poteſt*] In quibusdam Codicibus MSS. deeſt particula *&*.

16. *Vtiliora ſunt*] Lindenius leg. *utilioraque ſunt*; quo modo eſt in Editione Caeſarii an. 1538. ſed, ut videtur, mendoſe; cum in Editione ejusdem Caeſarii an. 1528. non extet *que.*

17. *Neque diu*] Alii omnes addunt *fit*; Lindenius, *fiat*: quod verbum ego ſuſtuli ex fide Codicis Medicei I.

18. *Laedantur*] Editiones priſcae & Lindeniana cum Codice modo allato, *indureſcant.* Sed, ut ego opinor, explanatio quaedam eſt verbi *laedatur*, quod ceteri Medicei Codices, atque Aldina & multae aliae Editiones habent. Poſt proxima verba, *Imponendum vero eſt*; Ruellius addit, *eruca plantago*, ex depravato Codice. In pluribus enim legitur, *imponendum eruca plantago, ut refrigeret*, pro *imponendum vero eſt cataplasma, quod refrigeret*, ut eſt in Mediceo 1.

19. *In hoc ipſo diu*] Quidam, ſecuti Edit. an. 1538. omittunt *diu.* Egnatius leg. *in hoc cotidie*; ut habent aliqui Codices: Ruellius, *in hoc cotidie diu.*

inde ex oleo, & aceto [20], vel aqua frigida exprimitur; aut pari portione inter se mista pix, cera, alumen. Sunt etiam plura idonea manibus pedibusque malagmata. Quod si nihil superimponi dolor patitur [21], id, quod sine tumore est, fovere oportet spongia, quae in aquam calidam demittatur, in qua vel papaveris cortices [22], vel cucumeris silvestris radix decocta sit: tum inducere articulis crocum cum succo papaveris & ovillo lacte. At si tumor est, foveri quidem debet aqua egelida [23], in qua lentiscus, aliave verbena ex reprimentibus decocta sit: induci vero medicamentum ex nucibus amaris cum aceto tritis; aut ex cerussa, cui contritae herbae muralis succus sit adjectus. Lapis etiam, qui carnem exedit [24], quem σαρκοφάγον Graeci vocant, excisus, sic, ut pedes capiat, demissos eos, cum dolent, retentosque ibi levare consuevit. Ex quo in Asia lapidi Asio gratia est [25]. Vbi dolor & inflammatio se remiserunt (quod intra dies quadraginta [26] fit, nisi vitium hominis accessit) modicis exercitationibus, abstinentia, unctionibus lenibus utendum est, sic, ut etiam acopo [27], vel liquido cerato cyprino ar-

20. *Et aceto*] Antea communiter legebatur, *vel aceto*, ut habet Cod. Medic. I. Ego sic reposui ex aliis Codicibus; nec aliter legendum videtur. Nam mista oleum & acetum, aut oleum & frigida aqua leniter simul & reprimunt & molliunt, ut est in lib. 2. cap. 33. ideoque hic utilia sunt: siquidem proximum quoque medicamentum ex pice, cera, alumine, facultatem habet simul reprimendi & molliendi. Quod si legatur *vel aceto*, pugnantia Celsus scripserit. Nam si acetum & aqua frigida, quae reprimunt & refrigerant, apta sunt; oleum, quod calefacit & emollit, aptum esse non potest. Ceterum in lib. 5. quoque cap. 26. sect. 23. legitur, *circumdare lanam succidam ex aceto & oleo.*

21. *Dolor patitur*] Vox *dolor* omittitur in Editionibus ann. 1493. 1497. sed, ut opinor, librariorum culpa; cum extet in Editione prima. Hoc mendum tamen Constantinum quoque cum aliis multis decepit. Porro Constantinus subaudit *aeger*. Lindenius tandem restituit *dolor*; quod & in Codicibus Mediceis habetur.

22. *Cortices*] Ita ex Cod. Medic. I. Alii leg. *cortex*; Egnatius *corticis*, ut plures MSS. Codices habent.

23. *Egelida*] Quidam cum Caesario leg. *calida*. Sed in Mediceo I. aliisque MSS. Codicibus est *egelida*. Quod vel ideo notandum fuit, ut omnes intelligerent, *congelida*, quod habet Ruellii Editio, mendum esse; nec vocem *congelidus* ex lectione illa referendam esse inter Latinas; ut recte monet Facciolatus in Animadversionibus Criticis in Danetii Lexicon.

24 *Exedit*] Lindenii Edit. & Cod. Medic. I. *edit*.

25. *Et quo in Asia lapidi Asio gratia est*] Nascitur lapis hic in Asso Troadis; hinc Galenus lib 9. de S. M. F. cap. 2. Ἄσσιον nominat. Attamen apud eumdem Galenum πέτρας Ἀσίας ἄνθος legitur l. c. & apud Dioscoridem lib. 5. cap. 14. Ἄσιος δὲ λίθος per simplex σ; ut quidem Saracenus edidit. In Celsi quoque Codicibus scribitur *Asius* tum hic, tum alibi. Ita est in Mediceis, excepto primo, & in aliquibus Vaticanis: *Ex quo in Asia lapidi tasio faciunt gratia est ad juvandum* Sed *ad juvandum* glossema est. *Rei alicui gratiam esse*, loquendi forma est Latina, & majori Plinio familiaris. Codex alius apud Constantinum ita habet: *Ex quo in Asia sepulchra faciunt. Et lapidi Asio gratia est ad juvandum:* quam lectionem Lindenius probavit. Ego secutus sum Editiones antiquas, & Codicem Mediceum I. Sed Editio I. & aliae omnes ad Aldinam usque habent *tasio* pro *Asio*.

26. *Quadraginta*] Lindenius leg. *triginta*. Sed *quadraginta* legendum cum aliis, tum ex fide Codicum Mediceorum, tum ratione. Nam sententia sumpta est ex Hippocrate Sect. 6. Aphor. 49.

27. *Acopo*] Cod. Medic. I. *cum acopo*, quocum nonnulli Vaticani consentiunt, & Lindenii Editio.

articuli perfricentur. Equitare podagricis quoque alienum eſt. Quibus vero articulorum dolor certis temporibus revertitur, hos ante & curioſo victu cavere oportet, ne inutilis materia corpori ſuperſit, & crebriore vomitu; &, ſi quis ex corpore metus eſt, vel alvi ductione uti, vel lacte purgari. Quod Eraſiſtratus in podagricis expulit, ne in inferiores partes factus curſus pedes repleret: cum evidens ſit, omni purgatione non ſuperiora tantummodo, ſed etiam inferiora exinaniri.

XXV. Ex quocumque autem morbo quis convaleſcit, ſi tarde confirmatur, vigilare prima luce debet; nihilominus in lecto conquieſcere: circa tertiam horam leniter unctis manibus corpus permulcere: deinde, delectationis cauſa, quantum juvat, ambulare, circumciſa omni negotioſa actione [28]: tum geſtari diu: multa frictione uti: loca, coelum, cibos ſaepe mutare: ubi triduo quatriduove vinum bibit, uno aut etiam altero die interponere aquam. Per haec enim fiet, ne in vitia tabem inferentia incidat, & ut mature vires [29] ſuas recipiat. Cum vero ex toto convaluerit, periculoſe vitae genus ſubito mutabit, & inordinate aget. Paulatim ergo debebit, omiſſis his legibus, eo tranſire, ut arbitrio ſuo vivat.

28. *Negotioſa actione*] Alii leg. *negotioſa cogitatione vel actione*. Sed recte Lindenius, *negotioſa actione*; quem ego ſecutus ſum, ex fide Codicis Medicei vetuſtioris.

29. *Vires*] Cod. Mediceus modo allatus, *vias*; ſed perperam.

LIBER QVINTVS.

Dixi de iis malis corporis, quibus victus ratio maxime subvenit: nunc transeundum est ad eam medicinae partem, quae magis medicamentis pugnat [30]. His multum antiqui auctores tribuerunt, & Erasistratus, & ii qui se ἐμπειρικὰς nominaverunt; praecipue tamen Herophilus, deductique ab illo viri; adeo ut nullum morbi genus sine his curarent. Multaque etiam de facultatibus medicamentorum memoriae prodiderunt, qualia sunt vel Zenonis, vel Andreae, vel Apollonii, qui Mys [13] cognominatus est. Horum autem usum ex magna parte Asclepiades non sine causa sustulit; &, cum omnia fere medicamenta stomachum laedant, malique succi sint, ad ipsius victus rationem potius omnem curam suam transtulit. Verum, ut illud in plerisque morbis utilius est, sic multa admodum corporibus nostris incidere consuerunt, quae sine medicamentis ad sanitatem pervenire non possunt. Illud ante omnia scire convenit [32], quod omnes medicinae partes ita innexae [33] sunt, ut ex toto separari non possint; sed ab eo nomen trahant, a quo plurimum petunt. Ergo & illa, quae victu curat, aliquando medicamentum adhibet, & illa [34], quae praecipue medicamentis pugnat, adhibere etiam rationem victus debet; quae multum admodum in omnibus malis corporis proficit. Sed cum omnia medicamenta proprias facultates habeant, ac saepe simplicia opitulentur, saepe mista; non alienum videtur ante proponere & nomina, & vires, & misturas eorum; quo minor ipsas curationes exsequentibus [35] mora sit.

I. San-

30. *Medicamentis pugnat*] Pro *pugnat*, quidam cum Caesario habent *purgat*, tum hic, tum infra.

31. *Mys*] Lindenii Edit. *Mus*. Sed in Codicibus Mediceis scribitur *Mys* per y (in 11. *Mis*) ut apud Caelium Aurelianum lib. 2. Acut. Morb. cap. 13.

32. *Convenit*] Aliqui Codices, *oportet*; Mediceus 1. *convenit*, ut vulgo legitur.

33. *Innexae*] Ita in MSS. & in Editionibus vetustis. Lindeniana habet *connexae*, ut est in margine Constantinianae: quam vocem Scribonius adhibuit in eadem sententia cap. 68. *Implicitas Medicinae partes inter se & ita connexas esse constat, ut nullo modo diduci sine totius professionis detrimento possint.*

34. *Ergo & illa ..... & illa &c.*] Ita in Cod. Mediceo primo. Alii Codices habent *Ergo ut illa .... ita & illa &c.* alii *Ergo ut illa ..... ita illa &c.* Editiones antiquae *Ergo ut illa .... & illa &c.* Lindeniana *Ergo ut illa .... sic illa &c.*

35. *Ipsas curationes exsequentibus*] Alii leg. *ipsius curationis ex sequentibus*; Lindenius, *ipsam curationem exsequentibus*. Ego sic restitui ex Codice Mediceo vetustiori. Re vera habet, *ipsius curationes*, & in voce *curationes* expungitur littera *s* supraque ponitur, *m*, ut sit, *curationem*. Sed nemo non videt, *ipsius* ex *ipsas* corruptum esse, & omnino retinendum, *curationes*.

I. Sanguinem fupprimunt, atramentum futorium, quod Graeci χάλκανθον appellant, chalcitis, acacia, & ex aqua lycium, thus, aloë, gummi, plumbum combuftum, porrum, herba fanguinalis, creta vel Cimolia vel figuralis [36], mify [37], frigida aqua, vinum, acetum, alumen, melinum, fquama & ferri [38] & aeris; atque hujus quoque duae fpecies funt, alia tantum aeris, alia rubri aeris.

II. Glutinant vulnus, myrrha [39], thus, gummi, praecipueque acanthinum, pfyllium, tragacantha, cardamomum, bulbi, lini femen, nafturtium, ovi album, gluten, ichthyocolla, vitis alba, contufae cum teftis fuis cochleae, mel coctum, fpongia vel ex aqua frigida, vel ex vino, vel ex aceto expreffa; ex iisdem lana fuccida; fi levis plaga eft, etiam aranea.

Reprimunt, alumen [40] & fcisfile, quod σχιστὸν vocatur, & liquidum, melinum, auripigmentum, aerugo, chalcitis, atramentum futorium.

III. Concoquunt & movent pus, nardum, myrrha, coftum [41], balfamum, galbanum, propolis, ftyrax, thuris [42] & fuligo & cortex, bitumen, pix, fulphur, refina, fevum, adeps, oleum.

IV. Aperiunt tamquam ora in corporibus [43], quod στόμα Graece dicitur [44], cinnamomum, balfamum, panaces, juncus quadratus, pulegium,

36. *Figularis*] Quaedam Edd. habent, *figuralis*.

37. *Mify*] In antiquis Codicibus fcribitur tum *mifi*, tum *myfi*, tum *mify*; quae poftrema fcribendi ratio recta eft. Nam Graeca vox eft, eaque ita fcribitur: μίσυ.

38. *Ferri*] Rubeus affirmat, fe *utriusque ferri* fcriptum inveniffe in Codicibus Vaticanis. Vbi lateant Codices illi, ignoro. Septem certe, quos videre mihi datum eft in Vaticana Bibliotheca, vocem *utriusque* non habent: cum quibus Medicei confentiunt.

39. *Myrrha*] In Cod. Medic. I. fere ubique fcribitur *murra* fine adfpiratione.

40. *Reprimunt, alumen*] Verbum *reprimunt*, quod eft in Cod. Medic. I. & in nonnullis Vaticanis, reftituit Egnatius; fed legit, *araneum reprimunt, alumen*. Eum Stephanus fecutus eft. Ego fequor Lindenium, & aliquos alios, verba haec rectius diftinguentes. Ruellius & Caefarius omittunt *reprimunt*, quod neque in prifcis Editionibus, neque in reliquis fex Mediceis Codicibus habetur: itaque *alumen* & reliqua addunt poft *aranea*, atque haec quoque ad illa referunt, quae glutinandi vim habent.

41. *Coftum*] Vulgo, *coftus*, ut eft in Cod. Medic. I. Ego *coftum* repofui ex aliis Codicibus: & ita habetur, & cap. 6. hujus libri, & cap. 27. fect. 7. & lib. 3. cap. 21.

42. *Styrax, thuris*] In Cod. Medic. I. *ftorax turis*; deinde, *febum* per *b*, ut multis aliis in locis. *Tus* fere ubique fine adfpiratione fcribitur in eo Codice.

43. *Aperiunt tamquam ora in corporibus*] Alii leg. *Vulnera aperiunt &c.* Ego ex fide Cod. Medic. vetuftioris expuli vocem *Vulnera*, quam ex prava interpretatione intrufam effe apparet. Galenus quoque lib. 5. de fimplic. medic. facult. cap. 5. fcribit de medicamentis, quae aperiendi vim habent; ἀναστομωτικὰ appellat.

44. *Quod στόμα Graece dicitur*] Ita in omnibus antiquis Codicibus; nifi quod aliqui cum Mediceo I. habent, *ftoma* litteris Latinis. Conftantinus ita legendum putat: *quae ἀναστομωτικὰ Graece dicuntur*. Lindenius leg. *quod ἀναστομοῦν Graece dicitur*. Quo levior mutatio fit, qui Conftantino affentiuntur, legant, στοματικά; qui Lindenio, στομοῦν. Mihi haec verba Celfi effe non videntur, fed alicujus interpretis; ideoque explodenda.

gium, flos albae violae, bdellium [45], galbanum, refina terebinthina & pinea, propolis, oleum vetus, piper, pyrethrum, chamaepitys, uva taminia [46], fulphur, alumen, rutae femen.

V. Purgant, aerugo; auripigmentum, quod ἀρσενικὸν a Graecis nominatur; (huic autem & fandarachae in omnia eadem vis, fed validior eft); fquama aeris [47], pumex, iris, balfamum, ftyrax, thus, thuris cortex, refina, & pinea, & terebinthina liquida, oenanthe, lacerti ftercus, fanguis columbae, & palumbi, & hirundinis, ammoniacum, bdellium; (quod in omnia idem, quod ammoniacum, poteft; fed valentius eft [48]); abrotonum, ficus arida, coccum Gnidium, fcobis eboris, omphacium, radicula, coagulum, fed maxime leporinum; (cui eadem, quae ceteris coagulis, facultas, fed utique validior eft [49]); fel, vitellus crudus, cornu cervinum, gluten taurinum [50], mel crudum, mify, chalcitis, crocum, uva taminia [51], fpuma argenti, galla, fquama

45. *Bdellium*] Cod. Medic. I. *bdella*, ut in aliquibus aliis locis: fed capite proximo & cap. 32. habet, *bdellium*; cap. 15. *bdellion*. Hoc loco autem in aliis Codd. quoque & in Edd. prifcis eft, *bdella*: primus Caefarius *bdellium* repofuit. Porro *vidella*, quod pro *bdellium* Gesnerus invenit in quodam MS. Vegetii Codice, corruptum videtur ex *bdella*.

46. *Taminia*] Aldina Edit. *aminia*: Editiones vetuftiores, *tininia*, ut & hic & alibi Codex Medic. I.

47. *Validior eft*); *fquama aeris*] Arfenici fcilicet vis major eft, quam fandarachae. Lindenius leg. *validius eft*) *fquama aeris*; Editiones vetuftae habent, *validior eft fquama aeris*; Conftantiniana vero in margine, *validior eft fandarachae*, *fquama aeris*, fententia minus probanda. In quibusdam MSS. ita legitur: *validior eft*, *quam aeris fpuma ex iris*, *balfamum &c.* Sed hoc membrum: *huic autem & fandarachae in omnia eadem vis*, *fed validior eft*, fortaffe Celfi non eft, & conflatum eft ex iis, quae de arfenico habet Plinius lib. 34. cap. 56. *vis eadem*, *at fupra* (i. e. eadem atque fandarachae) *fed acrior*.

48. *Quod in omnia idem*, *quod ammoniacum*, *poteft*; *fed valentius eft*] Adnotatio fimilis praecedenti. Adverte dicendi formam, *in omnia*; quae, ab eodem auctore utrasque effe, declarat. Haec forma alibi non reperitur in Celfo. Pro *fed valentius eft*, Lindenius legit, *fed hoc valentius eft*, ut eft in margine Editionis Conftantinianae.

49. *Cui eadem*, *quae ceteris coagulis facultas*, *fed utique validior eft*]. Alii habent, *ubique*; Lindenius, *utique*, ut in veteri Codice fe inveniffe Conftantinus fcribit. Mihi hoc membrum praeter rem addi videtur, quia duabus particulis, *fed maxime*, fententiam fuam Celfus fatis expresfit. Nec aliter ipfe loqui folet. Cap. 2. hujus lib. *gummi*, *praecipueque acanthinum*; lib. 2. cap. 31. *paftinaca*, *magisque agreftis*; & cap. 32. *lactuca*, *maximeque aeftiva*. Igitur haec quoque videtur adnotatio, ex margine inconfulto defcripta, ficut fuperiores duae. Nequaquam funt moris Celfiani; nec fimile quidquam invenitur in capitibus fuperioribus, aut in proximis, in quibus res eadem tractatur.

50. *Gluten taurinum*] Abftergendi facultatem habere, Paulus quoque Aegineta fcribit lib. 7. cap. 3. Lindenius *taurinum* hinc tollit, & addit voci *fel*; ut habet vetus Codex a Conftantino allatus. Aliter Codices Medicei, ex quorum fide veterem lectionem retinere malui. Ac Plinius quoque Major pluribus locis, & Scribonius Largus Compofit. 254. adhibet *gluten*, vel *glutinum* cum hoc adjuncto. Celfus tamen cap. 2. hujus libri, ut obfervat Rhodius in Lexico Scriboniano, habet fine adjuncto: quem locum illuftrant haec Plinii verba in lib. 28. cap. 18. *Recentes vero plagas ferro illatas fanat glutinum taurinum &c.* In proximo Celfi capite habetur, *fel taurinum*; at cap. 7. & 12. abfolute, *fel*.

51. *Uva taminia*] In libris antiquis additur, *abrotonum*, five, ut in aliis fcribitur, *abrotanum*; (vulgo *abrotonum* fcribitur a Stephano & Lindenio, neque tamen ubique; ab aliis, *abrotanum*); quod

ma aeris, lapis haematites, minium, coſtum, ſulphur, pix cruda, ſevum, adeps, oleum, ruta, porrum, lenticula, ervum.

VI. Rodunt, alumen liquidum, ſed magis rotundum, aerugo, chalcitis, miſy, ſquama aeris, ſed magis rubri, aes combuſtum, ſandaracha, minium Sinopicum, galla 52, balſamum, myrrha, thus 53, thuris cortex, galbanum, reſina terebinthina humida 54, piper utrumque, ſed rotundum magis, cardamomum, auripigmentum, calx, nitrum, & ſpuma ejus, apii ſemen, narciſſi radix, omphacium, alcyonium, oleum ex amaris nucibus, allium, mel crudum, vinum, lentiſcus, ſquama ferri, fel taurinum, ſcammonia, uva taminia, cinnamomum, ſtyrax, cicutae ſemen 55, reſina 56, narciſſi ſemen, fel, nuces amarae, oleumque

quod cum ſemel poſitum ſit, Caeſarius, quem Pantinus & Lindenius ſecuti ſunt, hoc loco delevit. *Squama aeris* quoque infra delenda eſt, quod perperam bis legatur in hoc capite. Et ſane omittitur in quibusdam MSS. in quibus tamen & illa omittuntur: *ſpuma argenti*, *galla*, *lapis haematites*, *minium*.

52. *Galla*] Lindenius leg. *caſia*. Et ſane in ceteris Codicibus Mediceis eſt, *caſſia*. Primus tamen habet, *galla*, ut alii legunt.

53. *Thus*] Alii omnes omittunt hanc vocem, quae deeſt, in MSS. plerisque. Eam ego addidi ex Medic. I.

54. *Reſina terebinthina humida*] In MSS. eſt, *humida*, vel *umida*. Si quis non probat, *liquida* reponat ex Editione Lindenii & ex margine Conſtantinianae: quod ſaepius a Celſo uſurpatur. Attamen cap. 28. hujus libri ſect. 16. Conſtantino & Lindenio conſentientibus, legitur, *reſinae humidae*.

55. *Cicutae ſemen*] In MSS. Codicibus additur, *omphacium*, *apii ſemen*. Hoc, ex ſuperioribus perperam repetitum, omiſit ille quicumque fuit, qui duas priores voces, *cicutae ſemen*, atque alias multas ex praecedentibus, quae deerant in Cod. Medic. IV. ejus margini adſcripſit. Itaque neque in principe Florentina, neque in Editionibus aliis ſunt tres illae voces, *omphacium*, *apii ſemen*. Ceterum negant fere Interpretes cicutae ſemen rodendi facultatem habere; ſed aliqui, veterem lectionem retinentes, myrrbidem ſignificari putant, quam quidam ex recentioribus Medicis *cicutariam* appellarunt. Ego neque hanc interpretationem probo, neque contra meos Codices accedere auſim Lindenio, qui verba mutat & leg. *rutae* pro *cicutae*. Pro veteri lectione facere videtur locus Plinii in lib. 30. cap. 13. *Veſpertilionum ſanguis pſilothri vim habet: ſed malis puerorum illitus non ſatis proficit, niſi aerugo vel cicutae ſemen poſtea inducatur.* Nam ſive *aerugo* cum Harduino, ſive cum aliis *erucae* legas, vides profecto, cicutae ſemen facultatem habere ei ſimilem, quam habet ſive erucae ſemen, ſive aerugo: quae ſine dubio rodunt. Illud quoque animadvertendum eſt, cum multa ex his, quae tamquam rodentia in hoc capite proponuntur, in cap. 15. tamquam mollientia proponantur, inter alia etiam *cicutae ſemen* ibi occurrere.

56. *Reſina*] Quae? plures enim ejus ſpecies ſunt. Num omnes ſub generali nomine comprehendere voluit? Fruſtra igitur ſupra poſuit, *reſinam terebinthinam humidam*. Idem dicendum de voce *fel*, quae mox ſequitur, cum praecedat *fel taurinum*. Celſus ſcripſiſſet, opinor, ſuo more: *fel*, *maximeque taurinum*. Si non, ut alia multa, *fel* quoque, vel librarii culpa iteratum, vel ab aliquo inſertum fuit, rectius fortaſſe legatur, *ſal*; ut, cum ita a quibusdam legi monuiſſet Conſtantinus, Lindenius edidit. Dicam tamen quae res me ab hac mutatione dehortetur. Non ſolet Celſus repetere quod ſemel dixit. Hanc cauſam fuiſſe puto, quamobrem in hoc capite non erucae & naſturtii & radiculae ſeminum, non ſinapis, non fici mentionem fecerit; quod nimirum de his, tamquam erodentibus, dixerit in lib. 2. cap. 33. Cum ibi ſalem quoque poſuerit, videri poteſt eadem de cauſa hoc loco omiſiſſe. Si quis hoc argumentum parvi facit, huic videndum eſt, num etiam *reſina* corruptum ſit ex *ſinapi*, & *cicutae ſemen*, ex *erucae ſemen*. Atque hoc poſtremum ſuſpicioſius eſſet, ſi *rutae* ſemen, ut edidit, Lindenius inveniſſet in aliquo Codice ſatis fideli. Nam *rutae*

que earum [57], atramentum futorium, chryfocolla, veratrum, cinis [58].

VII. Exedunt corpus, acaciae fuccus, hebenus, aerugo, fquama aeris, chryfocolla, cinis Cyprius [59], nitrum, cadmia, fpuma argenti, hypociftis, diphryges, fal, auripigmentum, fulphur, cicuta [60], fandaracha, falamandra, alcyonium, aeris flos, chalcitis, atramentum futorium, ochra, calx, acetum [61], galla, alumen, lac caprifici, vel lactucae marinae, quae τιθύμαλλος a Graecis nominatur [62], fel, thuris fuligo, fpodium, lenticula, mel, oleae folia, marrubium [63], lapis haematites, & Phrygius, & Afius, & fciffilis, mify, vinum, acetum.

VIII. Adurunt, auripigmentum, atramentum futorium, chalcitis, mify, aerugo, calx, charta combufta, fal, fquama aeris, faex combufta, myrrha, ftercus & lacerti, & columbae, & palumbi, & hirundinis, piper, coccum Gnidium, allium, diphryges, lac utrumque, quod proximo capite fupra comprehenfum eft, veratrum & album & nigrum, cantharides, corallium, pyrethrum, thus [64], falamandra, eruca, fandaracha, uva taminia, chryfocolla, ochra, alumen fciffile, ovillum ftercus, oenanthe.

IX. Eadem fere cruftas ulceribus [63] tamquam igne aduftis inducunt; fed praecipue chalcitis, utique fi cocta eft, flos aeris, aerugo, auripigmentum, mify, & id quoque magis coctum [66].

X. Cru-

rutae fortaffe ortum eft ex *erutae*, quod erat mendofe, pro *erucae*; quemadmodum *eruta*, pro *eruca*, habet Cod. Medic. VI. paulo infra.

57. *Oleumque earum*] En oleum quoque ex amaris nucibus bis pofitum in eodem capite; quod ante alios Pantinus adnotavit. Quidam, tefte Conftantino, non ineptam hanc repetitionem putant, fi hic legatur: *ut oleumque earum*; quibus adftipulatur Lindenius, fed reponit: *ut oleum earum*. Mihi haec verba explodenda videntur, & retinenda fuperiora, *oleum ex amaris nucibus*; quia conftructio cum fexto cafu & praepofitione *ex* Celfo magis familiaris eft, quam cum fecundo cafu.

58. *Veratrum, cinis*] Lindenius leg. *concharum cinis*; fed rectius alii, ut eft in Codicibus Mediceis, *veratrum, cinis*. Nam Aëtius quoque Tetrab. 1. ferm. 2. cap. 219. nigrum veratrum rodentibus annumerat.

59. *Cinis Cyprius*] Qui fit cinis Cyprius, mihi quidem non conftat. Neque enim arridet Conftantini interpretatio, qui cinerem effe dicit ex Cypria arundine, de qua Plinius in lib. 24. cap. 11. Fortaffe inter has duas voces interpungendum eft, ut in antiquis quibusdam libris factum video; & in voce *Cyprius* mendum fubeft. Num reponendum *cyprus*, ut in capite undecimo? Amplius videndum.

60. *Cicuta*] Refrigerat & reprimit, ficut lenticula, quae fimiliter refertur inter rodentia, ut Pantinus animadvertit. Lindenius mutat in *eruca*; fed mei Codices adverfantur.

61. *Acetum*] Tolle hinc, quod iterum fit in fine capitis; ut eft ab aliis animadverfum.

62. *Nominatur*] Poft hoc verbum in antiquis libris fequitur *alcyonium*; quod Lindenius recte fuftulit: eft enim fupra. Pro *nominatur*, Cod. Med. I. habet, *appellatur*.

63. *Marrubium*] Codex modo allatus, *marruvium*, & cap. 16. *marruvio* per *v*.

64. *Thus*] Idem Codex omittit vocem hanc. Infra habet, non *eruca*, fed *uruca*. In VI. eft, *eruta*.

65. *Ulceribus*] Quidam Codices MSS. habent, *vulneribus*.

66. *Id quoque magis coctum*] Ita in Editionibus Ruellii, Stephani, Lindenii, & in margine Conftantinianae; itemque in Codd. Mediceis III. & VI. Codex fecundus aliique habent, *id quoque &c.* primus, *id quo &c.* ut olim vulgo

X. Cruſtas vero has reſolvit farina triticea cum ruta, vel porro, aut lenticula, cui mellis aliquid adjectum eſt.

XI. Ad diſcutienda vero ea, quae in corporis parte aliqua coierunt, maxime poſſunt, abrotonum, helenium, amaracus, alba viola, mel, lilium, ſampſucus Cyprius [67], lac, ſertula Campana, ſerpyllum [68], cupreſſus, cedrus, iris, viola purpurea, narciſſus, roſa, crocum, paſſum [69], juncus quadratus, nardum, cinnamomum, caſia, ammoniacum, cera, reſina, uva taminia, ſpuma argenti, ſtyrax, ficus arida, tragoriganus, lini & narciſſi ſemen, bitumen, ſordes ex gymnaſio, pyrites lapis, aut molaris, crudus vitellus, amarae nuces, ſulphur.

XII. Evocat & educit ladanum, alumen rotundum, hebenus, lini ſemen, omphacium, fel, chalcitis, bdellium, reſina terebinthina & pinea, propolis, ficus arida decocta, ſtercus columbae, pumex, farina lolii, groſſi in aqua cocti, elaterium, lauri baccae, nitrum, ſal.

XIII. Laevat [70] id, quod exaſperatum eſt, ſpodium, hebenus, gummi, ovi album, lac, tragacanthum.

XIV. Carnem alit & ulcus implet reſina pinea, ochra Attice [71], vel aſterace [72], cera, butyrum.

XV.

go legebatur. Sed adverbium *quo* ſententia non fert; *quoque* reſpondet verbis praecedentibus, *chalcitis, utique ſi cocta eſt*.

67. *Sampſucus Cyprius*] Caeſarius, Gryphius, & Lindenius ſcribunt *ſanſucus*, ut eſt in Codicibus pleriſque. In Mediceo I. eſt, *ſamſycus*; in IV. *ſanſucus*, ſed corrigitur, *ſampſucus*; & ita habent Editiones ceterae. Sed videtur ſcribendum *ſampſuchus* per *ch*; quia Graeca vox eſt, quae a Dioſcoride & Galeno ita ſcribitur: σάμψυχον. Ceterum *ſampſuchus* ſequiori genere invenitur apud Plinium in lib. 13. H. N. cap. 1. *Optimum hoc* (unguentum ſampſuchinum) *in Cypro & Mitylenis, ubi plurima ſampſuchus:* & neutro genere *ſampſuchum* in lib. 21. cap. 22. *Sampſuchum ſive amaracum in Cypro laudatiſſimum & odoratiſſimum, ſcorpionibus adverſatur &c. Sampſucus* vero genere maſculino, ut habet Celſus, non facile apud alium Auctorem invenietur. Sed ipſius Celſi auctoritas dubia eſt; nam lectio variat. In Editione Ruellii *Cyprius* eſt adjunctum vocis *ſampſucus*; quam lectionem ſequi, tutius mihi viſum eſt. In Editionibus priſcis, & in MSS. quoque fere omnibus inter duas haſce voces interpungitur. Caeſarius, haud intelligens quid ſignificaret vox ſubſtantiva *cyprius*, repoſuit *cyperus*. Caeſario adſtipulatus eſt Lindenius cum pleriſque Editoribus; quamvis Ronſſeus monuerat, ferendam non eſſe mutationem iſtam, quod infra ſit, *juncus quadratus*, qui idem eſt ac κύπειρος; ut apparet ex lib. 3. cap. 21. Ego & in hoc plane aſſentior Ronſſeo, & propemodum in illo quoque, quod *cyprus* reponendum putat. Eſt autem cyprus arbor, cujus folia & ſurculos diſcutiendi facultatem habere ſcribit Galenus lib. 7. de Simplic. Medic. facult. cap. 10. Paul. Aegin. lib. 7. cap. 3. Aëtius Tetrab. 1. Serm. 1. *Cyprus* legitur cap. 24. ſect. 3. hujus libri; ſed ibi cyprinum ſignificat. Ceterum manifeſtum eſt, Celſum cum iis facere, qui ſampſuchum ab amaraco diſtinguunt. Nam amarachum jam poſuit. Niſi forte quis ſuſpicetur, *amaracus* interpretationem eſſe vocis *ſampſucus*, ex margine temere deſcriptam.

68. *Sertula Campana, ſerpyllum*] Cod. Medic. I. *ſerpula campana, ſerpullum.* Ac *ſerpullum* per *u* aliis quoque in locis ſcribitur in hoc Codice.

69. *Paſſum*] Lindenius leg. *praſium*; ſed ſi intelligit marrubium, hoc ipſo nomine id Celſus appellat & ſupra cap. 7. & alibi.

70. *Laevat*] Al. *Levat*; al. cum Caeſario, *Levant;* Lindenius, *Laevant.* Etiam in capite proximo Caeſarius, quem omnes poſtea ſecuti ſunt, leg. *alunt* & *implent*, pro *alit* & *implet*, ut habent Editiones vetuſtiores & Codd. Medicei.

71. *Attice*] Alii leg. *aſtice*, al. *aſtica*. Quidam ante hanc vocem interpungunt. Cap. 18.

hujus

XV. Molliunt, aes combuſtum, terra Eretria, nitrum, papaveris lacrima, ammoniacum, bdellium, cera, ſevum, adeps, oleum, ficus arida, ſeſamum, ſertula Campana, narciſſi & radix & ſemen, roſae folia, coagulum, vitellus crudus, amarae nuces, medulla omnis [73], ſtibi [74], pix, cochlea cocta [75], cicutae ſemen, plumbi recrementum [76]; (σκωρίαν μολίβδου Graeci vocant); panaces, cardamomum, galbanum, reſina, uva taminia, ſtyrax, iris, balſamum, ſordes ex gymnaſio, ſulphur [77], butyrum, ruta.

XVI. Cutem purgat mel, ſed magis, ſi eſt cum galla, vel ervo, vel lenticula, vel marrubio, vel iride, vel ruta, vel nitro, vel aerugine.

XVII.

hujus lib. ſect. 19. *ochra, quae Attice nominatur:* ubi fortaſſe 'Αττικὴ Graecis litteris ſcribendum eſt.

72. *Vel aſterace*] Qui monſtrabit, quid ſit *aſterace*, ut habent Editiones vetuſtiores, vel, ut Aldina, *aſterica*, vel, ut Stephanus legit, *aſteriaca*, vel, ut Lindenius aliique cum Caeſario, *aſteriace*; erit mihi magnus Apollo. Conſtantinus non probat quod dicit, aſteriacen eſſe aſterem Samium. Nam Celſus, non *aſteriacen*, ſed *terram Samiam* appellat lib. 6. cap. 6. ſect. 12. *terram Samiam, quae ἀστὴρ vocatur.* In Cod. Medic. I. eſt *vel aſtyrice*. in III. & IV. *vel aſtrace*, in reliquis, *vel aſtirace.* Pro *vel* Caeſarius repoſuit *mel*, addita diſtinctionis nota: quem omnes poſtea ſecuti ſunt. Quidam, ut Conſtantinus affirmat, legendum putant, *ochra, Atticum mel, aut ericaeum.* Ego magis feror ad ſuſpicandum, has voces, *vel aſterace*, ex varianti lectione ortas eſſe. Aliquis enim, qui non bene intellexit quid eſſet *ochra Attice*, ſupra vocem *Attice* poſuit *vel aſterace*, aut *aſterice*, aut *aſteriace*; aut potius *aſtera*, ſic, ut huic voci ſyllaba *ce* poſtea adhaeſerit ex duplicatione primae ſyllabae vocis ſequentis. Significavit autem ille, quicumque fuit, terram, quae ἀστὴρ vocatur. Niſi forte *aſter* poſitum fuit ſupra vocem *ochra*, ad ſignificandum *aſterem Atticum*, id eſt, herbam, quae etiam *bubonion* appellatur, ut eſt apud Plinium lib. 25. cap. 5.

73. *Medulla omnis*] Cod. Medic. I, *medullae omnes.*

74. *Stibi*] Ita legit Egnatius, quem ceteri Editores ſecuti ſunt usque ad Lindenium. Is repoſuit *ſtimmi* a στίμμι· ac *ſtimmi*, vel *ſtibium*, Conſtantinus quoque legendum putarat. In Cod. Medic. I. vox haec coaluit cum proxima *pix*, & formavit *ſtimpix:* Palavicinus correxit, *ſtimbi pix*. In Codicibus aliis legitur, *ſtilmi pix*. MSS. igitur Codices videntur favere Lindenianae lectioni, *ſtimmi*; cum omnes habeant litteram *m*. Attamen veriſimile non eſt, Celſum, qui poſtea medicamenti hujus mentionem ſaepe facturus eſſet, aliter hic extuliſſe atque alibi extulit: praeſertim cum varietas ejusmodi ſit, ut negotium faceſſere poſſit minus gnaris. Adhibet enim deinde vocem hanc in genitivo, ac non *ſtimmi* vel *ſtimmis* vel *ſtimmius*, ſed *ſtibis* conſtanter effert, quod eſt a στίβι. Quare Egnatio magis accedendum videtur. Niſi quis malit *ſtibis* etiam recto caſu; ut eſt in Edit. I. & in duabus vetuſtiſſimis ann. 1493. 1497. & in Juntina. Sic & *ſinapi* & *ſinapis* dicitur. Celſus *ſinapis* ſecundo caſu, *ſinapi* primo & quarto ubique uſurpat. Eadem fortaſſe ratione *ſtibi* uſurpare maluit primo caſu, *ſtibis* ſecundo. Plinius habet ablativum *ſtibi* in lib. 29. cap. 6. Obiter moneo *ſtibi*, *ſtibis* apud Celſum non eſſe faeminneo genere, ut in quibusdam Lexicis traditur: nam lib. 6. cap. 6. ſect. 12. legitur, *ſtibis cocti*; & ſect. 13. *ſtibis combuſti & eloti.*

75. *Cochlea cocta*] In Cod. Mediceo I. non eſt vox, *cochlea:* qua ratione *pix cocta* dicta eſſet ad *crudae* differentiam, de qua Celſus non ſemel.

76. *Recrementum*] Lindenius aliique, Caeſarium ſecuti, reponunt, *retrimentum;* & ita habent Codd. Medicei omnes, praeter primum; ex cujus fide ego retineo, *recrementum*; quod bis habetur cap. 19. id eſt, ſect. 26. & 28. ceteris quoque Codicibus & veteribus Editionibus conſentientibus. Lindenius ibi quoque reponit, *retrimentum.* Idem tamen cum aliis omnibus habet, *recrementum*, lib. 6. cap. 8.

77. *Sulphur*] Codex Medic. I. *ſulpur;* quam tamen ſcribendi rationem ubique non ſervat.

XVII. 1. Expofitis fimplicibus facultatibus, dicendum eft, quemadmodum mifceantur, quaeque [78] ex his fiant. Mifcentur autem varie, neque hujus ullus modus eft [79]; cum ex fimplicibus [80] alia demantur, alia adjiciantur; iisdemque fervatis, ponderum ratio mutetur. Itaque [81], cum facultatum materia non ita multiplex fit, innumerabilia mifturarum genera funt; quae comprehendi fi poffent, tamen effet fupervacuum. Nam & iidem effectus intra [82] paucas compofitiones funt, & mutare eas cuilibet, cognitis facultatibus, facile eft. Itaque contentus iis ero, quas accepi velut nobiliffimas. In hoc autem volumine eas explicabo, quae vel defiderari in prioribus potuerunt; vel ad eas curationes pertinent, quas protinus hic comprehendam, fic, ut tamen, quae magis communia funt, fimul jungam. Si qua fingulis, vel etiam paucis accommodata [83] funt, in ipfarum [84] locum differam. Sed & ante fciri volo, in uncia pondus denariorum [85] feptem effe: unius deinde denarii pondus dividi a me in fex partes, id eft, fextantes; ut idem in fextante [86] denarii habeam, quod Graeci habent in eo, quem ὀβολὸν appellant. Id ad noftra pondera relatum [87] paulo plus dimidio fcripulo facit [88].

2. Ma-

78. *Quaeque*] Plerique alii, *quae*.

79. *Neque hujus ullus modus eft*] *Hujus* pro *hujus rei*. Hoc loco alibi ufus fum pro exemplo. En hujus locutionis exempla alia. Lib. 4. cap. 18. *Defidere oportet in aqua calida; faepiusque ipfum anum nutrire: cui plura medicamenta idonea funt*; lib. 7. cap. 26. fect. 3. *Si quando autem is* (calculus) *major non videtur, nifi rupta cervice, extrahi poffe, findendus eft: cujus repertor Ammonius, ob id λιθότομος cognominatus eft.* Pro *ullus*, Conftantinus mallet, *unus*.

80. *Simplicibus*] Lindenius leg. *fimilibus*; ut habent Codd. Mediccі, excepto primo, & Conftantini Editio in margine.

81. *Itaque*] Al. *Ita*. Deinde, pro *facultatum*, Cod. Medic. I. *facultatium*.

82. *Intra*] Nonnulli, fecuti Editionem Caefarii an. 1538. legunt, *inter*: quod ex mendo eft. Nam Editio ejusdem Caefarii an. 1528. habet, *intra*.

83. *Paucis accommodata*] Pantinus & Lindenius leg. *commodata*; decepti a modo allata Editione an. 1538. quae habet, *parvis commodata*. Editiones aliae & Codices MSS habent, *parvis accommodata*. Sed iidem Pantinus & Lindenius rectius leg. *paucis*; ut Morgagnus animadvertit: atque hanc mutationem Lindenius in contextum jam induxit.

84. *Ipfarum*] Videlicet curationum. Sic repofui ex Morgagno. Alii leg. *ipforum*, ut habent MSS. Codices.

85. *Denariorum*] In Cod. Medic. I. eft, *denario*, & fupra extremam hujus vocis litteram ponitur *rum*, ut fit, *denariorum*. In ceteris fex, *denarii*; & deinde, *dividam*, pro *dividi a me*, quod primus habet.

86. *Sextantes; ut idem in fextante &c.*] Ita ediderunt Caefarius & Lindenius, nec aliter legi poffe Ronffeus, Rubeus, aliique Critici contendunt. In aliis Editionibus, ut & in MSS. Mediceis, habetur: *fex uncias; ut idem in uncia &c.* Error fortaffe ortus eft ex non bene intellecta nota, per quam vox *fextantes* fcripta fuerat. Rhodius (de Ponderibus & menfur. &c.) hunc locum ita corrigendum putabat: 6. *fextantes, ut idem in uncia &c.* Sed fequentia repugnant. Nam in denario pondus plus fex fcripulorum effet. Cumque in uncia pondus fit denariorum feptem; ut fupra pofitum eft; fequeretur, in eadem pondus effe plus duorum & quadraginta fcripulorum. Atqui uncia quatuor & viginti fcripulis completur. Vide Voluf. Maecian. & Balbum de Affe.

87. *Id ad noftra pondera relatum*] Lindenius leg. *Is ad noftra pondera relatus*.

88. *Paulo plus dimidio fcripulo facit*] Nam

2. Malagmata vero, atque emplaſtra, paſtillique, quos τροχίσκους Graeci vocant, cum plurima eadem habeant; differunt eo, quod malagmata maxime ex odoribus [89] eorumque etiam ſurculis, emplaſtra paſtillique magis ex quibusdam metallicis fiunt. Deinde malagmata contuſa abunde molleſcunt: nam ſuper integram cutem injiciuntur: laborioſe vero conteruntur ea, ex quibus emplaſtra paſtillique fiunt; ne laedant vulnera, cum impoſita ſunt. Inter emplaſtrum autem & paſtillum hoc intereſt, quod emplaſtrum utique liquati aliquid accipit: in paſtillo tantum arida medicamenta aliquo humore junguntur. Tum emplaſtrum hoc modo fit: arida medicamenta per ſe teruntur; deinde miſtis his inſtillatur aut acetum, aut ſi quis alius non pinguis [90] humor acceſſurus eſt, & ea rurſus ex eo teruntur: ea vero, quae liquari poſſunt, ad ignem ſimul liquantur; & ſi quid olei miſceri debet, tum infunditur: interdum etiam aridum aliquod ex oleo prius coquitur. Vbi facta ſunt, quae ſeparatim fieri debuerunt, in unum omnia miſcentur. At paſtilli haec ratio eſt: arida medicamenta contrita humore non pingui, ut vino [91] vel aceto, coguntur, & rurſus coacta, inareſcunt, atque, ubi utendum eſt, ejusdem generis humore diluuntur. Tum emplaſtrum imponitur, paſtillus illinitur, aut alicui molliori, ut cerato [92], miſcetur.

XVIII. 1. His cognitis, primum malagmata ſubjiciam [93], quae fere non ſunt refrigerandi, ſed calefaciendi cauſa reperta. Eſt tamen, quod refrigerare poſſit [94], ad calidas podagras aptum. Habet gallae & immaturae & alterius, coriandri ſeminis, cicutae, lacrimae aridae [95], gummi, ſingulorum plenum acetabulum, cerati eloti, quod πεπλυμένον Graeci vocant, ſelibram. Reliqua fere [96] calefaciunt: ſed quaedam dige-

ſcripula XXIV. in uncia continentur; ut paulo ſupra dictum eſt. Alii leg. *ſcrupulo*, ut habent Codices Medicei II. III. & VI.

89. *Odoribus*] Aromatibus. In lib. 4. cap. 20 *potiones ſunt, quae ex odoribus fiunt, id eſt, ſpica nardi, croco &c.* Sic autem lego ex Codice Mediceo I. & Editionibus quatuor vetuſtioribus. Alii cum Egnatio leg. *floribus*; ut habent Codices reliqui Medicei & omnes fere Vaticani.

90. *Alius non pinguis*] Codex Mediceus I. *alius pinguis*.

91. *Vt vino*] Ita in Editione Lindenii & in Codice Mediceo I. Alii leg. *aut vino*. Deinde, *coguntur, & rurſus coacta*, lego ex iisdem libris. Alii habent; *coquuntur, & rurſus cocta*; Conſtant. *decocta*.

92. *Vt cerato*] Al. *aut cerato*. Ego repoſui ut ex Medic. I. aliisque MSS. Codicibus; atque ex Caſauboni conjectura, ut eſt in Scholiis apud Almeloveenium.

93. *Primum malagmata ſubjiciam*] Nonnulla tamen medicamenta ſunt in hoc capite, quae malagmata vocari vix poſſunt; ut ſuo loco adnotabo. Itaque videndum eſt, ſintne a Celſo medicamenta illa, an ab alio.

94. *Poſſit*] Al. *poteſt*.

95. *Lacrimae aridae*] Quae lacrima? Quidpiam deeſſe puto. Fortaſſe *papaveris* praemitti debet; vel legendum, *reſinae aridae*. Facile autem in ejusmodi rebus errare librarii ſolent, & vocem aliquam omittere: idque cum in prima hujus libri parte, quae ſimplicia medicamenta, tum vero in hac, quae eorum miſturas comprehendit, ſaepe contigiſſe exiſtimo.

96. *Reliqua fere*] In aliquibus Codicibus legitur, *Reliqua vero*.

digerunt materiam, quaedam extrahunt, quae ἐπισπαστικὰ vocantur; pleraque certis magis partibus [97] membrorum accommodata funt.

2. Si materia extrahenda eft, ut in hydropico, in lateris dolore, in incipiente abfceffu, in fuppuratione quoque mediocri, aptum eft id, quod habet refinae aridae [98], nitri, ammoniaci, galbani, fingulorum pondo, cerae pondo [99]. Aut in quo haec funt: aeruginis rafae, thuris, fingulorum p. *X.* II. [1] ammoniaci falis p. *X.* VI. fquamae aeris, cerae, fingulorum p. *X.* VIII. refinae aridae. p. *X.* XII. [2] aceti cyathus. Idem praeftat cumini farina cum ftruthio, & melle [3].

3. Si jecur dolet, id in quo eft balfami lacrimae p. *X.* XII. cofti, cinnamomi, cafiae corticis, myrrhae, croci, junci rotundi, balfami feminis, iridis Illyricae, cardamomi, amomi, nardi, fingulorum p. *X.* XVI. qui-

97. *Certis magis partibus*] Lindenius omittit *magis*.

98. *Aridae*] Haec vox non eft in Cod. Medic. I. & expungitur in I V.

99. *Pondo, cerae pondo*] Ita in Cod. Mediceo I. & in Editionibus prifcis. In aliis Codicibus eft, *pars, cerae pars*; ex notis videlicet *p. cerae p.* perperam explicatis. Caefarius, quem omnes poftea fecuti funt, utrobique addidit notam denarii X. ut *pondo* fignificet *pondus*. Nam ubi nihil additur, ut hoc ipfo loco, libram fignificat. Ac faepe & apud Celfum, & apud Scribonium Largum invenitur *p. l.* pro *pondo libra*, vel *librae*. Nifi quis forte contendat, deeffe denarii notam; vel *p. l.* corruptum effe ex *p. l.* h. e. pondo libra. Illud quoque animadvertendum eft, in hac compofitione, quae fimplicium fingulorum libram habet, *cerae pondo*, quod Celfus, ficut brevitatis & elegantiae caufa folet, cum ceteris conjungere, & ante vocem *fingulorum* collocare poterat, feparatim pofitum effe. Idem & in Apolliophanis compofitione fect. 6. & in aliis nonnullis notari poteft. Quae forma in veterum Auctorum fcriptis, Galeni in primis, frequentiffima, cum rarius apud Celfum occurrat, ejusque ingenio minus apta videatur, fufpicari licet, ejusmodi in locis ponderum notas mendofas effe. Nimirum in hac parte, in qua medicamentorum compofitiones explicantur, magnas varietates, & menda plurima inveni in libris vetuftis. Sed quia emendatio difficilis, ne dicam impoffibilis, tum etiam prope inutilis futura erat, quod noftra aetate hae compofitiones pene omnes in ufu effe defierint; reliquum fuit, ut in ipfis varietatibus notandis diligentem me praeberem.

1. *P.* X. *II.*] Aldina Editio, *p.* X. Editiones vetuftiores, *p.* X. *II.* quia in his ubique, pro X. eft *X:* itaque, ubi *X* duo vel plura funt, prius denarium denotat, reliqua, denariorum numerum; ut alii pridem monuerunt. In Editione Aldina, ut & in MSS. Codicibus, denarii nota eft haec, X. Editores alii iftam adhibent; *: aliique ante numeri notam collocant; alii vero poft; in his Lindenius.

2. *P.* X. *VIII. refinae aridae p.* X. *XII.*] Aldina Edit. *p. VIII. refinae aridae p. VII.* Infra quoque usque ad fect. 9. denarii nota in Editione illa omittitur.

3. *Et melle*] Ita in MSS. Mediceis & in Edit. I. Sed cum in Editione illa poft duas voces, *& melle*, quae funt in extrema pagina, fequatur nota *p. ii.* quae ex iis eft, quibus ad paginarum ordinem indicandum Typographi uti folent; (& fane pagina praecedens notatur per *p. i.* proxima per *p. iii.*); notam illam paginae alii pro ponderis nota acceperunt, & ita ediderunt: *& melle p. II.* Quin etiam denarii nota addita eft a Caefario, aliisque. Ceterum familiaris quidem Celfo eft hic modus, *idem praeftat &c.* hic tamen, conftructionem variando, orationem non parum turbat; cum verba fequentia, *Si jecur dolet, id in quo eft*, cohaereant cum fuperioribus. *Si materia extrahenda eft &c aptum eft id, quod habet &c.* Itaque, fi cui forte hoc incifum in fufpicionem venit, non eft id fine caufa.

humorem educit, pus maturat, ubi id maturum eſt, cutem rumpit, & ad cicatricem perducit. Prodeſt impoſitum minutis majoribuſque abſceſſibus: item articulis, ideoque & coxis [13], & pedibus dolentibus: item [14], ſi quid in corpore colliſum eſt, reficit; praecordia quoque dura & inflata emollit: oſſa extrahit: ad omnia denique valet, quae adjuvare calor poteſt. Id habet cerae p. *X.* XI. [15] viſci, ſycamini, quam alias ſycomorum vocant [16], lacrimae, ſingulorum p. *X.* I. [17] piperis & rotundi, & longi, ammoniaci thymiamatis, bdellii, iridis Illyricae, cardamomi, amomi [18], xylobalſami, thuris maſculi, myrrhae, reſinae aridae, ſingulorum p. *X.* X. pyrethri, cocci Gnidii, ſpumae nitri, ſalis Ammoniaci, ariſtolochiae [19] Creticae, radicis ex cucumere agreſti [20], reſinae terebinthinae liquidae, ſingulorum p. *X.* XX. quibus adjicitur unguenti irini, quantum ſatis eſt ad ea mollienda, atque cogenda.

8. Praecipuum vero eſt ad reſolvenda, quae adſtricta ſunt, mollienda, quae dura ſunt, digerenda, quae coëunt, id, quod ad Polyarchum auctorem refertur. Habet junci quadrati, cardamomi, thuris fuliginis, amomi, cerae, reſinae liquidae pares portiones.

9. Aliud ad eadem Nilei: crocomagmatis [21], quod quaſi recrementum

13. *Ideoque & coxis*] Lindenius omittit *ideoque*.

14. *Item*] Fortaſſe, *idem*.

15. *P. X. XI.*] Ita Lindenius aliique, Editionem Caeſarii ſecuti. In Editionibus vetuſtioribus, & in MSS. Mediceis eſt *p. X. I.* quod mendoſum videtur. Fortaſſe tollenda eſt denarii nota, & legendum *p. I.*

16. *Quam alias ſycomorum vocant*] Haec explicatio fortaſſe Celſi non eſt, qui rem ſatis jam declaravit in lib. 3. cap. 18. In Codicibus Mediceis ſcribitur *ſycamorum* per *a*.

17. *P. X. I.*] Aldina Edit. *p. XI.*

18. *Cardamomi, amomi*] Lindenius omittit *amomi*: quae vox habetur in cunctis Mediceis Codicibus. Duo Andreae malagmata ex Aſclepiade deſcribit Galenus lib. 10. de C. M. S. L. cap. 2. Vtrumque amomum habet; alterum, quod magis convenit cum hoc, quod Celſus proponit, & cardamomum. Variantes tamen Aſclepiadis Codices idem Galenus reperit; in aliis enim & cardamomum & amomum & xylobalſamum omiſſa fuerant.

19. *Ariſtolochiae*] Lindenius habet, *radicis ariſtolochiae*. Sed *radicis* abeſt ab omnibus noſtris Codicibus, neque legitur apud Galenum l. c.

20. *Radicis ex cucumere agreſti*] Linden. *cucumeris agreſtis radicis*.

21. *Crocomagmatis*] Ante Egnatium legebatur, *croci magmatis*. Et ſane in Mediceo 1. eſt, *crocimagmatis*. Codices tamen plerique Egnatii lectionem comprobare videntur, quamvis mendo non careant: ſiquidem habent, *croco malagmatis*. Sed rurſus & ſect. 16. hujus capitis, & lib. 6. cap. 6. ſect. 25. Codex Mediceus primus habet, *crocimagmatis*, ceteri ſex, ut olim vulgo legebatur, *croci magmatis*. Eodemque lib. 6. cap. 6. ſect. 32. primus, *crocimagmatae*; Codices alii, *croci magmate*: ut omnino *croci magma* ſcribendum eſſe per voces duas, alicui videri poſſit; quemadmodum *myrobalani magma* habetur lib. 6. cap. 5. Nec deſunt exempla iſtius ſcriptionis; ſiquidem Marcellus Empiricus, qualiſcunque ejus auctoritas ſit, cap. 8. dixit: *magmatis croci* X. XII. Vox *crocomagma* occurrit in Plinii lib. 21. cap. 20. *Faex quoque expreſſi* (croci) *unguento crocino, quod crocomagma appellant &c.* niſi forte Graecis litteris ſcribenda eſt. In Scribonio autem invenitur ſecundo & tertio caſu: Compoſit. 5. *crocomagmatis pondo ſextans*; Compoſit. 259. *admiſto crocomagmate*. Atque ego ab iis libenter ſto, qui apud Celſum quoque leg. *crocomagma*. Credibile enim eſt, Latinos & medicamentum & vocabulum a Graecis ſumpſiſſe.

tum ejus eſt [22], p. X. IV. ammoniaci thymiamatis, cerae, ſingulorum p. X. XX. ex quibus [23] duo priora ex aceto teruntur, cera cum roſa liquatur, & tum omnia junguntur.

10. Proprie etiam dura emollit [24] id, quod Moſchi eſſe dicitur. Habet galbani unciam, thuris fuliginis p. =. [25] cerae, ammoniaci thymiamatis trientes, picis aridae p. II. [26] aceti heminas tres.

11. Fertur etiam ad dirigenda, quae coëunt, ſub auctore Medio [27], quod habet cerae p. =. [28] panacis p. X. s. [29] ſquamae aeris, aluminis rotundi, item ſciſſilis, ſingulorum p. X. I. [30] plumbi combuſti p. X. I. s.

12. Ad eadem Panthemus utebatur, calcis p. s. [31] ſinapis contriti, item foeni Graeci, aluminis, ſingulorum p. I. ſevi bubuli p. II. s. [32]

13. 14. Ad ſtrumam multa malagmata invenio. Credo autem, quo pejus id malum eſt, minusque facile diſcutitur, eo plura eſſe tentata; quae in perſonis varie reſponderunt. Andreas auctor eſt, ut haec miſceantur: urticae ſeminis p. X. I. piperis rotundi, bdellii, galbani, ammoniaci thymiamatis, reſinae aridae, ſingulorum p. X. IV. reſinae liquidae, cerae, pyrethri, piperis longi, lactucae marinae ſeminis, ſulphuris ignem non experti, quod *ἄπυρον* vocatur [33], faecis aridae aceti, ſpumae nitri, ſalis Ammoniaci, ſinapis, cardamomi, radicis ex cucu-

22. *Quod quaſi recrementum ejus eſt*] Hanc interpretationem Rhodius ex margine irrepſiſſe exiſtimat; nec falli videtur. Erit fortaſſe tamen, qui cenſeat, haec verba, quae in omnibus MSS. reperiuntur, commodius retineri poſſe, ſi ſupra legatur, *croci magmatis*.

23. *P. X. XX. ex quibus*] In Edit. Lindenii, *p. X. XXX. ex quibus*. In Cod. Mediceo I. *p. X. XX. quibus*.

24. *Emollit*] Ita ex Cod. Mediceo I. Al. *mollit*.

25. *P. =.*] Pondo ſextantem; id eſt, duas uncias. Sic interpretanda eſt ex Voluſio Maeciano & Rhodio de Ponderibus & Menſ. &c. nota haec, = quae multis locis occurrit, ut in Cod. Mediceo I. exaratur, vel Z. ut in aliis Codicibus & in Editionibus priſcis. Huic notae ſaepe praemittitur denarii nota, ut poſtea apparebit; & ſignificatur denarii ſextans, de quo in capite ſuperiori. Caeſarii autem Editio, ubi in vetuſtioribus eſt, *p.* Z. habet alias, *p.* 3. (quod a Ruellio, quem fere Lindenius aliique ſequuntur, redditur per *p. X. III.*) alias vero, *p. X. II.* alias, *p.* 2. Quod cum ad multa loca pertineat, ſemel hic diſerte adſcribendum fuit.

26. *P. II.*] Lindenius aliique, Aldinam Editionem ſecuti, addunt denarii notam.

27. *Medio*] Ita ex MSS. atque ita Almeloveenius legendum conjecerat in Scholiis. Vulgo, *Medo*.

28. *P. =.*] Caeſarius, *p.* 3. Lindenius, aliique quidam, *p. X. III.*

29. *P. X. s.*] Al. *p. s.*

30. *P. X. I.*] Al. *p. I.* deinde, *p. I. s.* pro *p. X. I. s.* Sed utrovis modo legatur, aliquid in hoc malagmate deſiderari videtur, vel ſebum, vel oleum, vel alius non pinguis humor.

31. *P. s.*] Al. *p. X. ſemis*; deinde, *p. X I.* pro *p. I.*

32. *P. II. s.*] Alii leg. *p. X. II. & ſemis.* In Codicibus Mediceis eſt: *p. II. s. In alio ſemel.* Sed tres voces, *in alio ſemel*, quibus ſignificatur, pro *s.* in alio exemplari eſſe, *ſemel*, in Cod. IV. expunguntur.

33. *Quod ἄπυρον vocatur*] Lindenius addit, *pares portiones*; & ea, quae ſequuntur, in compoſitionem aliam confert hoc modo: 14. *Hoc autem Miconis eſt: faecis aridae, aceti &c.*

cucumere ſilveſtri 34, reſinae, ſingulorum p. *X.* VIII. 35 quae ex leni vino contunduntur.

15. Expeditius ad idem fit, quod habet viſci ſeminis, ſtercoris 36, reſinae, ſulphuris ignem non experti pares portiones. Et in quo eſt ſulphuris p. *X.* I. lapidis, quem πυρίτην vocant, p. *X.* IV. cumini acetabulum. Item in quo eſt lapidis ejusdem pars una, ſulphuris duae partes, reſinae terebinthinae partes tres.

16. Arabis autem cujusdam eſt ad ſtrumam, & orientia tubercula 37, quae φύματα vocantur, quod haec digerit. Habet myrrhae, ſalis Ammoniaci, thuris, reſinae & liquidae & aridae, crocomagmatis, cerae, ſingulorum p. *X.* I. lapidis ejus, quem πυρίτην vocant, p. *X.* IV. quibus quidam adjiciunt ſulphuris p. *X.* II. 38

17. Eſt etiam proficiens in ſtruma, & in iis tuberibus, quae difficiliter 39 concoquuntur, & in iis, quae καρκινώδη vocantur, quod ex his conſtat; ſulphuris p. *X.* II. nitri p. *X.* IV. myrrhae p. *X.* VI. fuliginis thuris p. s. ſalis 40 Ammoniaci p. =. 41 cerae p. I.

18. Protarchus autem ad παρωτίδας, eaque 42 tubercula, quae μελικήρια 43, id eſt, favi, vel φύματα nominantur, item mala ulcera, pumicis,

34. *Ex cucumere ſilveſtri*] Lindenius & alii quidam, *cucumeris ſilveſtris.*

35. *Reſinae, ſingulorum p. X. VIII.*] Cum in hac compoſitione jam ſit *reſina arida*, & *reſina liquida*, vox *reſinae* videtur hic ſtare non posſe, niſi fortaſſe cum aliquo adjuncto. Pro *p. X. VIII.* Aldina Edit. habet, *p. X. V.* Stephan. *p. X. VII* Linden. *p. X. IV.*

36. *Viſci ſeminis, ſtercoris*] Ita Conſtantinus invenit in quodam Codice, a quo minimum abeſt Mediceus I. in quo, pro *ſeminis*, eſt, *ſemini.* Reliqui ſex habent, *ſimini.* In Edit. I. & in duabus vetuſtiſſimis ann. 1493. 1497. & in Juntina atque Aldina quoque eſt, *ſemeni.* Videtur ſub corrupta hac voce latere adjunctum vocis proximae, *ſtercoris*; fortaſſe, *columbini.* Nam *felini*, quod, pro *ſeminis*, Caeſariana & Editiones omnes Caeſariana poſteriores habent, mihi non probatur; cum ob alias rationes, tum etiam quia Facciolatus in Animadverſionibus in Danetii Lexicon ſcribit, alium Latinum Scriptorem non ſuccurrere, qui vocem iſtam uſurpaverit. Caeſarius ipſe, quamvis ita edidit, probare non videtur; cum adnotet, fortaſſe legendum eſſe, *caprini*, vel *bovilli.* Celſus *caprini* quidem ſtercoris meminit cap. 27. ſect. 8. hujus libri; *lacerti* ſtercoris, inter ea, quae purgant, cap. 5. ejusdem *lacerti*, & *columbae*, & *palumbi*, & *hirundinis*, & *ovilli*, inter ea, quae adurunt, cap. 8. *columbae* inter ea, quae evocant, & educunt, cap. 12. ſtercoris *felini*, aut *bovilli*, numquam meminit.

37. *Orientia tubercula, quae φύματα vocantur*] Orientia tubercula ea, quae φύματα vocantur. Sed fortaſſe de omni tuberculorum genere Celſus loquitur; & tres voces, *quae φύματα vocantur*, ſunt ab aliquo interprete. Vide infra adnotat. ..5.

38. *P. X. II.*] Al. *p. II.*

39. *Difficiliter*] Linden. *difficulter.*

40. *P. s. ſalis*] Ita in Editionibus priſcis. Al. leg. *p. X. ſemis, ſalis.* In Codice Medic. I. eſt, *p. e. ſalis*, & ſupra *ε*, a Palavicino, *X.*

41. *P. =.*] Caeſarius, *p.* 3 Al. *p. X. III.* Deinde, pro *p. I.* alii cum Caeſario, *p. X. I.*

42. *Eaque*] Lindenius leg. *atque.*

43. *Μελικήρια*] In MSS. Mediceis atque in Editionibus vetuſtioribus eſt, *melicera.* Ego Aldinam ſequor. Caeſarius, Gryphius, Pertinus, Conſtantinus, & Rouſſeus leg. *melicerae*; Stephanus, & Lindenius, μελικηρίδες. Celſus vitium illud intelligit, quod κήριον a Graecis appellari ſcribit cap. 28. ſect. 13. hujus libri; ubi etiam

micis, resinae pineae liquidae, thuris fuliginis, spumae nitri, iridis, singulorum p. X. VIII. cum cerae p. X. IX. miscebat, hisque olei cyathum & dimidium adjiciebat.

19. At adversus panem [44], tum primum orientem, quod φύγεθλον Graeci vocant, & omne tuberculum, quod φῦμα nominatur [45], miscetur ochra, quae Attice nominatur, cum duabus partibus similae, hisque, dum contunduntur [46], subinde mel instillatur, donec malagmatis crassitudo sit.

20. Discutit etiam omne tuberculum, quod φῦμα vocatur, id, quod habet calcis, nitri spumae, piperis rotundi, singulorum p. X. I. galbani p. X. II. salis p. X. IV. quae excipiuntur cerato ex rosa facto.

21. Supprimitque [47] omne, quod abscedit, id, in quo est galbani, fabae fressae, singulorum p. X. I. myrrhae, thuris, ex radice capparis corticis, singulorum p. X. IV. Satisque [48] omnia abscedentia digerit murex combustus, & bene contritus, aceto subinde adjecto.

22. At si satis sanguis subit [49], recte imponitur, quod adversus phy-

etiam hunc, de quo loquimur, locum indicat his verbis: *emplastra ac malagmata materiam educentia, aut quae proprie huc pertinentia supra posui.* Si igitur hoc malagma proprie eo pertinet, ex loco illo fortasse hic, pro μελικήρια, legendum est, κηρία. Ita haec ulcera appellant Dioscorides & Plinius multis in locis. Aëtius tamen Tetrab. 2. serm. 2. cap. 68. & serm. 4. cap. 15. etiam μελικηρίδες nominari tradit. Verba autem, *id est favi*, quae proxime sequuntur, fortasse addita sunt ab interprete aliquo. In eamdem suspicionem cadunt illa quoque, *vel* φύματα. Nisi forte legendum est, *eaque, quae* φύματα.

44. *Panem*] Ita in Codicibus Mediceis I. II. III. & VII. In tribus reliquis, ut in libris impressis, est, *panum*. Vide adnotationem 98. ad cap. 28. sect. 10. hujus libri.

45. *Omne tuberculum, quod* φῦμα *nominatur*] Φῦμα apud Hippocratem tuberculum omne significat: apud Celsum vero, quoddam genus dumtaxat; ut est in cap, 28. sect. 9. hujus libri. Sensus igitur est: omne tuberculum ex iis, quae φύματα nominantur. Ego tamen per eas voces, *omne tuberculum*, omnia in universum tubercula Celsum significasse existimo; neque ejus esse voces illas, *quod* φῦμα *nominatur*, ut neque illas, *quod* φῦμα *vocatur*, sequenti sectione. Maximum argumentum peto ex cap. 28. sect. 8. hujus libri, ubi loquitur de furunculo, quem *tuberculum &c.* esse docet: *Proprium*, inquit, *ejus medicamentum galbanum est: sed alia quoque supra comprehensa sunt*; hoc scilicet capite, atque haec medicamenta, quae ad omne tuberculum proponuntur. Nam nec usquam medicamenta habet furunculi propria; neque communia omnium tuberculorum alibi, quam hoc capite. Cum igitur φῦμα non possit apud Celsum de toto genere, aut hic de specie tantum intelligi; apparet, quid judicandum sit de iis vocibus, *quod* φῦμα *nominatur*.

46. *Hisque, dum contunduntur*] Ita Lindenius. Alii leg. *hisque contunditur*. In margine Editionis Constantinianae ita habetur: *hisque cum tunduntur*. In Editione Stephani, *iisque contunduntur*, ut in Codice quoque Mediceo I. sed in hoc, *hisque*. Ego sto a Lindenio, quod etiam in malagmate ultimo habeatur: *quibus dum contunduntur &c.* Si quis tamen, pro *dum*, legere malit, *cum*, non repugnabo.

47. *Supprimitque*] Lindenius, *Supprimit quoque*.

48. *Satisque*] Hoc medicamentum malagmatis speciem vix habet.

49. *Si satis sanguis subit*] Huic compositioni in Editione Lindenii praemittitur titulus, *Ad sanguinem supprimendum*; in aliis libris, *Ad sanguinem supprimendum, & phymata.* Si haec est sententia loci hujus, *subit* est pro *subiit*, antiquo scribendi more: neque necessaria est Constantini emendatio, quam Lindenius recepit: *si plus satis sanguis subit.* Sic in lib. 2. cap. 15.

cum

phymata quoque poteſt. Conſtat ex his: bdellii, ſtyracis, ammoniaci, galbani, reſinae & aridae & liquidae pineae, item ex lentiſco 50, thuris, iridis, ſingulorum p. *X.* II.

23. Καρκινώδη vero phymata 51 commode his leniuntur: galbani, viſci, ammoniaci, reſinae terebinthinae, ſingulorum p. *X.* I. ſevi taurini p. s. 52 faecis combuſtae quam maxima portione, dum id ſiccius non faciat, quam eſſe malagma oportet.

24. Quod ſi facie contuſa livor ſubcruentus eſt, haec compoſitio nocte & die impoſita tollit. Ariſtolochiae, thapſiae, ſingulorum p. *X.* II. bdellii, ſtyracis, ammoniaci thymiamatis, galbani, reſinae aridae, & ex lentiſco liquidae, thuris maſculi, iridis Illyricae, cerae, ſingulorum p. *X.* IV. Idem 53 faba quoque impoſita proficit.

25. Sunt etiam quaedam malagmata, quae ϛομωτικὰ 54 Graeci vocant, quo-

cum aqua cutem ſubit habet Cod. Medic. I. ubi alii, *ſubiit.* Verum *ſubiit* pro *effluxit,* durum, atque, ut opinor, ſine exemplo eſt. Neque vero intelligere ſatis queo, cur ſanguinis profuſionis mentio fiat inter ea, quae ad tubercula atque omnes abſceſſus digerendos proponuntur; nec, quomodo, quae ad digerendum valent, ad ſanguinem ſupprimendum item valere poſſint; praeſertim cum in hac compoſitione, praeter thus, aliud non ſit ex iis, quae ſanguinem ſupprimere dicta ſunt cap. I. Ronſſeus exiſtimat, Celſum loqui de ſanguine, qui in ſugillatione ſub cute coit; quod aptius certe hic caderet, eaque ratione verbum *ſubeo* a propria ſignificatione non diſcederet. Ita loco ſupra citato dicitur: *aqua cutem ſubiit.* Hic tamen, niſi aliis quibusdam vocibus circumſcribatur verbum hoc, quamvis *ſatis*, quod ſenſui officit, vel expellatur, ut in Edit. Caeſarii an. 1538. vel mutetur in *cutem*; tamen forma loquendi coacta nimis & obſcura eſt. Celſus infra ſect. 24. hac forma utitur: *Si facie contuſa livor ſubcruentus eſt.* Omnino locus hic recte ſe habere non videtur. Adverbium *ſatis* errore omiſſum puto in allata Caeſarii Editione, cum ſit in Editione ejusdem Caeſarii an. 1528.

50. *Et liquidae pineae, item ex lentiſco*] I. e. liquidae & pineae & ex lentiſco. Sic autem legendum ex MSS. mutata interpunctione. Ita habent: *& liquidae pineae. Item ex lentiſco &c.* In Medic. I. pro *ex lentiſco thuris*, eſt, *ex lectis coturis.* Vulgo legitur: *& liquidae pineae; item ex lentiſci:* ſed perperam. Reſina liquida ex lentiſco memoratur etiam infra, ſectione 24.

51. *Καρκινώδη vero phymata*] Ita ex Codicibus Mediceis: ſed in his eſt *Carcinode*, litteris Latinis. In IV. ſupra vocem *phymata* ponitur particula *et*, ſcribiturque, ut in II. & V. non *Carcinode*, ſed *Carcinodae* cum diphthongo. Vnde vulgo, *Carcinodae* (Ald. Edit. καρκινῶδαι) *vero & phymata* (eadem Edit. φύματα). Pro *Carcinodae*, Lindenius repoſuit, *Carcinomata.* Sed Καρκινώδη vox adjectiva eſt, ut ſupra ſect. 17. *in iis* (tuberibus) *quae καρκινώδη vocantur.* Hic vero *tubercula* ex praecedentibus ſubaudiri videtur; & *phymata* fortaſſe irrepſit ex gloſſemate. Suſpicor igitur, Celſum ita ſcripſiſſe: *Καρκινώδη vero commode his leniuntur.* Qui vero inter καρκινώδη & *phymata*, particulam *&* poſuerunt, vim verbi *leniuntur* intellexiſſe non videntur. Conſideranti verba illa cap. 28. ſect. 2. hujus lib *lenia medicamenta, quae quaſi blandiantur*, facile apparebit, *καρκινώδη leniuntur* recte dici; *phymata leniuntur*, non item.

52. *P s.*] Al. *p. X. s.*

53. *Idem &c.*] Alii cum Caeſario leg. *Item;* quod adverbium ſequens particula *quoque* non patitur: Lindenius, *Eidem.* In MSS. Mediceis & in Codd. vetuſtioribus eſt, *Idem* Aliquis fortaſſe malit, *Ad idem.* Mihi hoc inciſum ſuſpectum eſt, cum propter duriorem dicendi modum, tum quia, non malagma, ſed ne compoſitum quidem medicamentum exhibet.

54. Στομωτικὰ] Alii leg. *ſtomachica*, ut eſt in Medic. I. & aliis quibusdam Codicibus; al. ϛομωτικὰ, ut eſt, ſed litteris Latinis, in III. & VI. in II. legitur, *thomatica* Apparet legendum eſſe, ϛομωτικά; & ſic ego repoſui.

 Lin-

quoniam aperiendi vim habent. Quale eſt, quod ex his conſtat: piperis longi, ſpumae nitri, ſingulorum p. *X.* II. eryſimi p. *X.* IV. quae cum melle miſcentur. Idoneaque etiam ſtrumae aperiendae ſunt. Ejus generis, vehementiusque ex his eſt id, quod [55] habet calcis p. *X.* IV. piperis grana ſex, nitri, cerae, ſingulorum p. *X.* x. mellis p. =. [56] olei heminam.

26. Miconis [57] quoque eſt, quod reſolvit, aperit, purgat. Habet alcyonium, ſulphur, nitrum, pumicem, paribus portionibus [58]; quibus tantum picis, & cerae adjicitur, ut fiat cerati craſſitudo.

27. Ad oſſa autem Ariſtogenis, fit ex his: ſulphuris p. *X.* I. reſinae terebinthinae, nitri ſpumae, & ex ſcilla partis interioris, plumbi eloti, ſingulorum p. *X.* II. thuris fuliginis p. *X.* VIII. ficus aridae [59] quam pinguiſſimae, ſevi taurini, ſingulorum p. *X.* VIII. cerae p. *X.* VI. ſeſami fricti acetabulum.

28. Maximeque nervis [61] & articulis malagma convenit. Igitur Euthyclei eſt, & ad articulos, & ad omnem dolorem, & ad veſicae [62], & ad recenti cicatrice contractos articulos, quas ἀγκύλας Graeci nominant, quod habet fuliginis thuris acetabulum, reſinae tantumdem, galbani ſine ſurculis ſeſcunciam, ammoniaci, bdellii, ſingulorum p. =. cerae p. s. [63] Ad eosdem digitos: iridis [64], ammoniaci, galbani, nitri,

Lindenius habet, ἀναστομωτικά; ſecutus eſt autem Conſtantinum, qui ita reponendum adnotaverat, pro τομαστικά.

55. *Id, quod*] Lindenius omittit *id.* Infra, pro *p.* Ӿ. *X.* In aliquibus Codicibus eſt, *p.* Ӿ. *XII.*

56. *P.* =.] Caeſarius, *p.* 3. al. *p.* Ӿ. *III.*

57. *Miconis*] Aldina & vetuſtiores Edd. *Niconis*; ut eſt in quibusdam MSS. Caeſarius ſuſpicatur legendum, *Myctionis*, ex Plinio. Sed Plinii quoque Codices aliqui lib. 20. cap. 23. habent, *Miccon*, alii, *Mycon*; ut adnotat Harduinus; qui tamen legit, *Micton.*

58. *Paribus portionibus*] Hic modus adeo familiaris eſt Celſo, ut mirer, Lindenium contra priores Editiones, cum quibus conſentiunt Codd. Medicei, maluiſſe, *pari pondere*; & ſect. 29. *par pondus*, pro *pares portiones*, ut iidem veteres libri habent.

59. *Ficus aridae*] Ante haec verba Codices Medicei habent, *in alio exemplari frans*: quae verba in IV. expunguntur; in I. ſic a Palavicino mutantur, ut legatur, *in alio exemplari ſtat*; ſed ſupra ſcribitur, *gloſa eſt.*

60. *P.* Ӿ. *XII.*] Ita Lindenii Edit. & Codices Medicei reliqui. Primus habet, ut Editiones vetuſtae, *p.* Ӿ. *XI.*

61. *Maximeque nervis &c.*] Maxime autem nervis & articulis utilia malagmata ſunt. Alii omnes periodo ſuperiori addunt membrum hoc, ut ſententia ſit: Ariſtogenis malagma maxime convenit nervis & articulis. Quin etiam Lindenius ad ſenſum expediendum voci *malagma* addit *hoc*; & alia item mutat. Totum hunc locum ita legit: *maximeque nervis & articulis malagma hoc convenit.*

Euthyclei quod eſt, & ad articulos &c. Graeci nominant, conveniens, habet &c. Alii quoque legunt, *& ad articulos.* Cod. Medic. I. non habet particulam *&*.

62. *Et ad veſicae*] Fortaſſe legendum, *etiam veſicae*, vel *& ad veſicam.* Mihi tamen haec tria verba ſuſpecta ſunt; atque alia quoque fortaſſe ex margine irrepſerunt. Rectius, ut arbitror, legeretur: *Igitur Euthyclei eſt ad omnem dolorem* (ſubaudi ex membro praecedenti, *nervorum & articulorum*) *& ad recenti cicatrice contractos articulos &c.*

63. *Singulorum p.* =. *cerae p. s.*] In MSS. Medi-

tri, ſingulorum p. *X*. XIV. reſinae liquidae p. *X*. VI. cerae p. *X*. XVI.

29. Ad dolores articulorum [65] Soſagorae: plumbi combuſti, papaveris lacrimae, corticis hyoſcyami, ſtyracis, peucedani, ſevi, reſinae, cerae pares portiones.

30. Chryſippi [66]: reſinae liquidae, ſandarachae, piperis, ſingulorum p. *X*. XII. quibus cerae paululum adjicitur.

31. Cteſiphontis: cerae Creticae, reſinae terebinthinae, nitri quam ruberrimi, ſingulorum p. ſ. [67] olei cyathi tres. Sed id nitrum ante per triduum, inſtillata aqua, teritur, & cum ſextario ejus incoquitur, donec omnis humor conſumatur. Poteſt [68] vero ea compoſitio etiam ad parotidas, phymata, ſtrumam, omnemque coitum humoris emolliendum.

32. Ad articulos, fici quoque aridi [69] partem nepetae miſtam; vel uvam taminiam ſine ſeminibus cum pulegio recte aliquis imponit.

33. Eadem podagrae praeſidio ſunt [70]. Sed ad eam fit Ariſtonis quoque, quod habet nardi, cinnamomi, caſiae, chamaeleontis, junci rotundi, ſingulorum p. *X*. VIII. ſevi caprini ex irino liquati p. *X*. XX. iridis p. *X*. I. quae in aceto quam acerrimo jacere per XX. dies debet. Idem autem etiam recentia phymata doloresque omnes diſcutit.

34. At Theoxenus ad pedum dolores, ſevi a renibus partem tertiam, ſalis partes duas miſcebat, hisque membranulam illitam imponebat; tum ſuperinjiciebat ammoniacum thymiama in aceto liquatum.

35. At Numenius podagram, ceterosque articulos induratos hoc mollie-

Mediceis habetur, *p*. X. *III ſing. p. z.* (in I. *p.* =.) *cerae* (in al. *caera*) *p. ſ.* Sed *p*. X. *III.* expungitur in IV. In Editionibus vetuſtioribus, *ſinguurum p. z. caerae p. ſemis*: in Aldina, *ſingulorum p* X. *III. cerae p. ſemis*; in Caeſariana, *ſingulorum p.* 3. *caerae p.* X. *ſemis*; in aliis, *ſingulorum p.* X. 3. (vel *III.*) *caerae p.* X *ſemis*; in Linden. *ſingulorum p.* X *caerae p.* X. *ſemis.*

64. *Ad eosdem digitos: iridis &c.*] Lego, *Ad eosdem: iridis*; & ſubaudio, *articulos*. Nam *digitos* irrepſit, opinor, in contextum a malo interprete. Niſi forte haec vox ſub mendo nomen continet auctoris, cujus haec compoſitio eſt. In MSS. Mediceis, excepto primo, in quo, ut alio loco dixi, ſine ejusmodi ſectionibus continens ſcriptura eſt, ex tribus verbis, *Ad eosdem digitos*, titulus conficitur hoc modo:

Ad eosdem digitos.

Hyridis &c. Vulgo legitur: *Aliud item fit, quod habet iridis*; quae videntur addita ex ingenio.

65. *Ad dolores articulorum*] Verba haec fortaſſe margini adſcripta fuerant, unde in contextum immigrarunt.

66. *Chryſippi*] Lindenius, *Eſt & Chryſippi.*

67. *P. ſ.*] Al. *p.* X. *ſemis*; male.

68. *Poteſt*] Sic lib. 6. cap 6. ſect. 28. collyrium, *quod Hieracis nominatur, ad aſpritudinem poteſt*; & alibi quoque. Lindenius leg. *Prodeſt.*

69. *Ad articulos, fici quoque aridi &c.*] Constructio haec, *imponere ad articulos* mihi non probatur. Itaque ſuſpicor duas voces, *Ad articulos*, ex gloſſemate additas eſſe. Quid ſi tota periodus inſititia eſt? Certe duo haec medicamenta vix pertinere videntur ad id genus compoſitionum, quod hic Celſus perſequitur. Lindenius leg. *aridae*. In Codicibus tamen Mediceis eſt, *aridi*.

70. *Praeſidio ſunt*] In MSS. Mediceis, *praeſidia ſunt*; quod minus placet. Palavicinus correxit, *praeſidio*; & ita legitur in libris vulgatis.

liebat: abrotoni, rosae aridae, papaveris lacrimae, singulorum p. *X.* III. resinae terebinthinae p. *X.* IV. thuris, spumae nitri, singulorum p. *X.* VIII. iridis, aristolochiae, singulorum p. *X.* XII. cerae p. III. [71] quibus adjicitur cedri [72] cyathus unus, olei laurei cyathi tres, olei acerbi sextarius.

36. Si quando autem in articulis callus increvit, Dexius docuit imponere, calcis p. *X.* IV. cerussae p. *X.* VIII. resinae pineae p. *X.* XX. piperis grana XXX. cerae p. =. [73] quibus, dum contunduntur, hemina vini lenis instillatur.

XIX. Ex emplastris autem nulla majorem usum praestant, quam quae cruentis protinus vulneribus injiciuntur: ἔναιμα Graeci vocant. Haec enim reprimunt inflammationem, nisi magna vis eam cogit, atque illius [74] quoque impetum minuunt: tum glutinant vulnera, quae id patiuntur [75], cicatricem iisdem inducunt. Constant autem ex medicamentis non pinguibus; ideoque ἀλίπαινη [76] nominantur.

1. Optimum ex his est, quod Barbarum vocatur. Habet [77] aeruginis rasae p. *X.* XII. spumae argenti p. *X.* XX. aluminis, picis aridae, resinae pineae aridae, singulorum p. *X.* I. quibus adjiciuntur olei & aceti singulae heminae [78].

2. Alterum ad idem, quod Coacon [79] vocant, habet spumae argenti p. *X.* C. [80] resinae aridae tantumdem: sed spuma prius ex tribus olei heminis coquitur. His duobus emplastris color niger est, qui fere talis

71. *P. III.*] Alii apponunt denarii notam.

72. *Cedri*] Pro cedria; ut rosa pro oleo rosaceo, cyprus pro cyprino. Lindenius leg. *cedriae*, quemadmodum Constantinus habet in margine: deinde, ut Caesarius aliique, *laurini*, pro *laurei*, quod est in Editionibus vetustioribus & in MSS. Mediceis, exceptis III. & VI. in quibus, *lauri*. Laureum oleum saepius habetur lib. 6. cap. 7. & apud Plinium lib. 20. cap. 13.

73. *P.* =.] Al. cum Caesario, *p. X. II.*

74. *Atque illius*] Lindenius, *atque tum illius*: deinde, *& glutinant*, pro *tum glutinant*.

75. *Quae id patiuntur*] Non omnia enim vulnera glutinari possunt; ut ex cap. 26. sect. 23. & 27. intelligitur. Ex quo apparet, Lindenium perperam legere: *quae id non patiuntur*. Idem Lindenius proximae voci, *cicatricem*, praemittit *&*.

76. Ἀλίπαινη] In Codicibus MSS. & in Editionibus antiquis habetur, *alipene*; in quibusdam, *alipenae*. Ego hanc vocem Graecis litteris scripsi, Egnatium secutus: sed ille, ἀλιπένη per ε; ego, ἀλίπαινη per αι, ut sit a λιπαίνω. Constantinus mallet, ἀλίπαινα. Stephanus leg. ἀλιπῆ; Lindenius ex Pantini conjectura, ἀλίπαντα, & addit, *a Graecis*. Caesarius habet, *alipenae*; in margine autem, *aliparae*.

77. *Barbarum vocatur. Habet &c.*] Lindenius leg. *Barbarum nominatur. Habet enim &c.*

78. *Heminae*] Post hanc vocem in MSS. additur littera *K*; quae apud Graecos heminae nota est; sed hic vacat.

79. *Coacon*] Ita in MSS. quibusdam; quod & Caesario probatur. Sed Graecis litteris scribendum videtur. Dictum est κωακὸν, ut & κωακαὶ προγνώσεις, fortasse a Coo insula; quemadmodum infra Ephesium emplastrum ab Epheso urbe, Alexandrinum ab Alexandria. Alii leg. χόακον, vel *choacon*. Constantinus mallet, κωακόν.

80. *P. X. C.*] Lindenius, *p. X. X.*

lis fit ex pice atque resina: at [81] ex bitumine nigerrimus; ex aerugine, aut aeris squama, viridis; ex minio ruber; ex cerussa albus.

3. Paucae admodum compositiones sunt, in quibus aliquid misturae varietas novat. Ergo id quoque nigrum est, quod βασιλικὸν nominatur. Habet panacis [82] p. X. I. galbani p. X. II. picis, & resinae, singulorum p. X. x. olei dimidium cyathum.

4. At quod [83] perviride est, smaragdinum appellatur: in quo sunt resinae pineae p. X. III. cerae p. X. I. [84]. aeruginis p. s. thuris fuliginis [85] p. =. olei tantumdem, aceti, quo [86] fuligo & aerugo in unum cogantur.

5. Est etiam coloris fere rufi, quod celeriter ad cicatricem vulnera perducere videtur. Habet thuris p. X. I. resinae p. X. II. squamae aeris p. X. IV. [87] spumae argenti p. X. XX. cerae p. X. C. olei heminam.

6. Praeterea est, quam παρακολλητικὴν [88] a glutinando vocant. Constat ex his: bituminis, aluminis scissilis, p. X. IV. spumae argenti p. X. XL. olei [89] veteris hemina.

7. Praeterea sunt quaedam generis ejusdem, quae, quia capitibus fractis maxime conveniunt, κεφαλικὰ a Graecis nominantur. Philotae compositio habet terrae Eretriae, chalcitidis, singulorum p. X. IV. myrrhae, aeris combusti, singulorum p. X. x. ichthyocollae p. X.

VI. 90

81. *At*] Lindenius, *ut*.

82. *Panacis*] Idem, *opopanacis*.

83. *At quod*] Ita in vulgatis. In Mediceo I. aliisque MSS. *At quia*.

84. *Cerae p.* X. *I.*] Videtur legendum, *cerae p. I.*, si quidem sequentes ponderum notae recte habent.

85. *Thuris fuliginis*] Pro *fuliginis*, Lindenius legit, *pollinis*; & deinde, *pollen*, pro *fuligo*: ut malebat Constantinus, negans smaragdinum fore, in quo esset thuris fuligo. Attamen advertendum, aeruginis, unde viridis color, multo majorem modum, quam fuliginis adhiberi. Omnino contra veteres Codices nihil mutare ausim. Apud Constantinum autem, ut & apud Caesarium aliosque, variatur in ponderum notis. Habetur enim, *p.* X. *II.* pro *p.* =. & *aeruginis p.* X. *semis*, pro *aeruginis p. s.*

86. *Aceti, quo*] Aceti tantum, quo &c. Lindenius & alii cum Caesario leg. *& aceti, quo*.

87. *P.* X. *IV.*] Hic quoque alii Caesarium sequuntur, qui legit, *p.* X. *III.*

88. *Quam παρακολλητικὴν*] Ita Aldina: Editiones autem vetustiores, *paracolleticam*, Latinis litteris ac terminatione. Alii cum Caesario leg. *quod παρακολλητικὸν*; quia subauditur *emplastrum*. Sed vide adnotat. 34. sect. 25. hujus cap. Ceterum haec vox formata ab aliquo videtur ex titulo, qui huic compositioni praemittitur in quibusdam libris: *Colliticen* (vel *Colleticen*) *ad glutinandum*. Nam in textu Codices Medicei habent, ΠΑΓΙΤΟΥCΑΜ; primus, *pasisoycam*; quartus, *pasisoican*. Videndum aliis relinquo, num forte Celsus scripserit, *quam παγιῶσαι*, a verbo *παγιόω*.

89. *P.* X. *XL. olei &c.*] In MSS. Mediceis legitur: *p.* X. *XL. olei veteris heminam* (in I. *eminam*). Sed in IV. supra notam numeralem *XL.* posita est particula *&*, correctumque, *hemina*. Hinc in Editione I. & in aliis pervetustis: *p. X. & olei hemina*: recepta videlicet in textum particula *&*, ejectaque nota *XL*. Egnatius reposuit, *p. X. XL.* sed particulam *&* retinuit. Lindenius aliique leg. *p. X. IIII. & olei hemina*, cum Caesario.

VI. 90 aeruginis rafae, aluminis rotundi, mifyᵃ[91] crudi, ariftolochiae, fingulorum p. X. VIII. fquamae aeris p. X. x.[92] thuris mafculi p. X. II. cerae p. I. rofae, & olei acerbi, ternos cyathos, aceti quantum fatis eft, dum ar da ex eo conteruntur.

8. Aliud ad idem viride: aeris[93] combufti, fquamae aeris, myrrhae, ichthyocollae, fingulorum p. X. VI. mify crudi, aeruginis rafae, ariftolochiae, aluminis rotundi, fingulorum p. X. VIII. cerae p. X. I.[94] olei hemina, aceti quod fatis fit.

9. Puri autem movendo non aliud melius, quam quod expeditiffimum eft: τετραφάρμακον[95] a Graecis nominatur. Habet pares portiones cerae, picis, refinae, fevi taurini; fi id non eft, vitulini.

10. Alterum ad idem, ἐννεαφάρμακον[96] nominatur; quod magis purgat. Conftat ex novem rebus, cera, melle, fevo, refina, myrrha, rofa, medulla vel cervina vel vitulina vel bubula, oefypo[97], butyro: quorum ipforum quoque pondera paria mifcentur.

11. Sunt autem quaedam emplaftra, quibus utriusque rei facultas eft: quae, fi fingula habenda funt, meliora funt[98]; fed in copia rejicienda

90. *Singulorum p. X. x. ichthyocollae p. X. VI.*] Pierique omnes omittunt, *fingulorum*; fed libri vulgati ante Caefarium, itemque Codices MSS. habent eam vocem poft *ichthyocollae*. Hinc fufpicio oritur, tollendum effe *p X. x.* quod fortaffe ex varia lectione fequentis notae, *p X. VI.* huc infertum fuit; ut legatur: *aeris combufti, ichthyocollae fingulorum p. X. VI.* Porro Codices alii, ficut Medic. I. habent, *p. X. VI.* alii, *p. X. XVI.*

91. *Mify*] Hoc nomen apud Celfum indeclinabile eft; fi quidem an iquis Codicibus ftandum eft. Cur autem ftandum non fit? Attamen Caefarius aliique quidam *mifyos* efferunt generandi cafu; quod femel monuiffe fufficiat.

92. *P X. x.*] Caefarius & alii, *p. X. XX* & poftea, *cerae p. X. I.* pro *cerae p. I.*

93. *Aeris*] Lindenius praemittit, *Habet*; & in fine leg. *heminam*, pro *hemina*.

94. *P. X. I*] In multis MSS. numeri nota magis ad *L.* quam ad *I.* accedere videtur: ideoque fortaffe legendum, *p. X L.* Nifi quis denarii notam tollere malit, & legere *p. I.* Alii cum Caefario leg. *p. X. VI.* alii cum Pantino, *p. X. VII.*

95. Τετραφάρμακον] Lindenius praemittit particulam &.

96. Ἐννεαφάρμακον] Al. *enneapharmacum* litteris Latinis; Cod. Medic. I. *ennepharmacum*.

97. *Oefypo*] Ita Lindenius ex Pantini conjectura; quam & ego probavi. Alii leg. *hyffopo*. In Cod Medic. I. eft, *yfopo*. In verbis proximis Lindenius omittit, *ipforum*.

98. *Quae, fi fingula habenda funt, meliora funt &c.*] Hujus loci, in quo Codices MSS. nihil variant, haec fententia eft: fi copia deeft, atque unum dumtaxat emplaftrum habere licet, expedit ex hoc genere habere, quod fimul & glutinandi & pus movendi facultatem habet: fi copia eft, hoc rejiciendum eft, & prout opus eft, vel illud adhibendum, quod glutinat tantum, vel illud, quod tantum pus movet. *Singula* fignificat *unica*; ut cap 17. hujus libri fect I. *fi qua fingulis vel etiam paucis accommodata funt*; & cap. 27. fect. 10. *Adverfus quos fatis proficit herba Vettonica, vel Cantabrica, vel centaurion .... fingulae binaeve tritae, & cum vino potui datae.* Sic Cicero lib. 2. de Divinit. cap 2. *Id enim ipfum a Platone, philofophiaque didiceram, naturales effe quasdam converfiones rerum publicarum, ut eae tum a principibus tenerentur, tum a populis, aliquando a fingulis.* Conftantinus & Lindenius Celfi fententiam affecuti non funt. Nam Conftantinus ita habet in libri margine: *cui, fi fingu-*

cienda sunt; iis potius adhibitis, quae proprie id, quod eo tempore opus est, consequuntur. Exempli causa duo proponam. Est igitur ad vulnera Attalum; quod habet squamae aeris p. *X.* xvi. 99 thuris fuliginis 1 p. *X.* xv. ammoniaci tantumdem, resinae terebinthinae liquidae p. *X.* xxv. sevi taurini tantumdem, aceti heminas tres, olei sextarium. At inter ea, quae fracto capiti accommodantur, habent quidam id, quod ad auctorem Judaeum refertur. Constat ex his: salis p. *X.* iv. squamae aeris rubri, aeris 2 combusti, singulorum p. *X.* xii. ammoniaci thymiamatis, thuris fuliginis, resinae aridae, singulorum p. *X.* xvi. 3 resinae Colophoniacae, cerae, sevi vitulini curati, singulorum p. *X.* xx. aceti sesquicyatho 4, olei minus cyatho. *τεθεραπευμένα* Graeci appellant, quae curata vocant 5; cum ex sevo puta omnes membranulae diligenter exemptae sunt, ex alio medicamento 6.

12. Sunt etiam quaedam emplastra nobilia ad extrahendum; quae ipsa quoque *ἐπισπαστικὰ* nominantur: quale est, quod, quia lauri baccas habet, *διὰ δαφνίδων* appellatur. In eo est, resinae terebinthinae p. *X.* x. nitri, cerae, picis aridae, baccarum lauri, singulorum p. *X.* xx. olei pau-

singula addenda sunt, meliora sunt; alias deteriora, nec nisi cum utraque opus est, aut in singulis singulorum inopia, utenda venit. Sed in copia &c. Vnde multa sumpsit Lindenius, & ita edidit: *quae, nisi singula habenda sit, meliora sunt; alias deteriora, nec nisi cum utraque opus est, aut in singulis singulorum inopia, utenda veniunt: sed in copia &c.* Quae quantum a Celsi sententia, & a Latinae linguae consuetudine abhorreant, dici vix potest. Vide etiam Morgagn. Epist. VII. in Celsum.

99. *P. X. XVI.*] Egnatius & alii, *p. X VI.*

1. *Thuris fuliginis*] Vocem *thuris*, quae deest in antiquis libris, & MSS. & impressis, quot quot ego vidi, restituit Lindenius; sed fortasse ex sola Constantini conjectura.

2. *Rubri, aeris*] Hae duae voces desunt in Cod. Medic. I.

3. *P. X. XVI.*] Ita in MSS. Libri impressi habent, *p. X. VI.* Postea, pro *Colophoniacae*, Lindenius leg. *Colophoniae*, ut in margine habet Caesarii Editio. *Colophoniacae* habetur iterum sect. 17. hujus capitis; sed Lindenius ibi quoque leg. *Colophoniae.*

4. *Aceti sesquicyatho*] Sic reposui, poscente constructione. Nisi forte Lindenius est sequendus, qui legit: *additur aceti sesquiciathus.* In Codd. MSS. & in Edd. vetustis habetur: *aceti sesquicyathum*, vel *sexquicyathum.* Deinde, *minus cyatho* recte edidit Lindenius, pro *minus cyathum*, quod iidem illi habent veteres libri. Sic infra cap. 21. sect. 4. recte legitur: *rosae minus cyatho*; ut adnotavit Rhodius de Ponderib. & Mensur.

5. *Τεθεραπευμένα Graeci appellant, quae curata vocant*] In Codicibus Mediceis est, ΘΕΡΑΠΕΜΕΝΑ. Pro *vocant*, Constantinus mallet, *vocamus*, vel *vocantur.* Lindenius sic reposuit: *Quae τεθεραπευμένα Graeci appellant; nos curata vocamus.* Mihi vox *nostri* deesse videtur post *quae.* Nisi dicere malimus, haec verba, *τεθεραπευμένα Graeci appellant*, esse ab interprete aliquo; quibus temere a librario in textum traductis, interpolatores addiderint relativum *quae* ad omnia connectenda.

6. *Ex alio medicamento*] Haec quoque ex margine immigrasse suspicor. Qui illa addidit, non videtur intellexisse vim verbi *puta.* quod cum adverbialiter adhibetur, rem aliquam determinatam ad exemplum postulat, ut sebum, ut adipem. At medicamentum indeterminata res est. Ceterum haec non cohaerent cum praecedentibus, nisi *aut* praemittatur; ut in Aldina Editione, quam multi secuti sunt. Sed particula ista non reperitur in MSS.

paulum. Quoties aut [7] baccam, aut nucem, aut simile aliquid posuero, scire oportebit, antequam expendatur, ei summam pelliculam esse demendam.

13. Aliud eodem nomine [8], quod puri quoque movendo est. Sevi vitulini, ammoniaci thymiamatis, picis, cerae, nitri, baccarum lauri, resinae aridae, aristolochiae, pyrethri pares portiones.

14. Praeter haec [9], est Philocratis; quod habet salis Ammoniaci p. *X.* VII. aristolochiae p. *X.* VIII. cerae, resinae terebinthinae, fuliginis thuris, singulorum p. *X.* XV. spumae argenti p. *X.* XXXII. [10] Quibus, ut pus quoque moveant, iridis p. *X.* IV. & galbani [11] p. *X.* VI. adjiciuntur.

15. Optimum tamen ad extrahendum est id, quod a similitudine sordium ῥυπώδης Graeci appellant. Habet myrrhae, croci, iridis, propolis, bdellii, capitulorum Punici mali, aluminis & scissilis & rotundi, misy, chalcitidis [12], atramenti sutorii cocti, panacis [13], salis Ammoniaci, visci, singulorum p. *X.* IV. aristolochiae p. *X.* VIII. squamae aeris p. *X.* XVI. resinae terebinthinae p. *X.* LXXV. cerae, & sevi vel taurini vel hircini, singulorum p. *X.* C.

16. Hecataeo quoque auctore emplastrum generis ejusdem fit ex his: galbani p. *X.* II. fuliginis thuris p. *X.* IV. picis p. *X.* VI. cerae, & resinae terebinthinae, singulorum p. *X.* VIII. quibus paulum irini unguenti miscetur.

17. Valensque ad idem emplastrum viride Alexandrinum est. Habet aluminis scissilis p. *X.* VIII. salis Ammoniaci p. *X.* VIII. =. [14] squama aeris p. *X.* XVI. myrrhae, thuris, singulorum p. *X.* XVIII. cerae p. *X.* CL. resinae Colophoniacae aut pineae p. *X.* CC. [15] olei heminam, aceti sextarium.

18. Quaedam autem sunt emplastra exedentia, quae σηπτὰ [16] Graeci vocant: quale est id, quod habet resinae terebinthinae, fuliginis thuris,

7. *Quoties aut*] Lindenius leg *Quoties autem.*

8. *Eodem nomine*] Ante Lindenium legebatur, *eo nomine.* Codex Mediceus I. habet, *eo nomine eodem*; & ex Palavicini emendatione, *eodem nomine appellatur.*

9 *Praeter haec*] Ita Lindenius; cum antea legeretur, *Praeter has*; quod ferri non potest.

10. *P. X XXXII*] Quidam secuti Caesarium, *p. X LII.*

11. *P. X. IV. & galbani*] Lindenius, *p. X. III. galbani.*

12. *Chalcitidis*] *Chalcitis* vel *calchitis* secundo casu hic & multis aliis in locis habent MSS. Codices atque Editiones priscae; sed mendum videtur. Alibi recte, *chalcitidis.*

13. *Panacis*] Lindenius leg. *opopanacis.*

14 *P X VIII. =.*] Al. *p. X. VIII.* 3. Ruell. *p. X. VIII III.* Linden. *p. X. VII.*

15. *P. X. CC.*] Caesarius, & alii, *p. X. CXC.*

16. Σηπτὰ] In Codicibus Mediceis atque Editionibus antiquioribus vox haec Latinis litteris scribitur, in Aldina & Ruelliana, Graecis. Caesa-

ris, fingulorum p. =. [17] fquamae aeris p. *. I. ladani p. *. II. aluminis tantumdem, fpumae argenti p. *. IV.

19. Exeft etiam [18] vehementer corpus, atque offa quoque refolvit, & fupercrefcentem carnem coërcet, id quod habet fpumae argenti, fquamae aeris, uncias fingulas, nitri ignem non experti, lapidis Afii, ariftolochiae p. fextantes, cerae, refinae terebinthinae, thuris, olei veteris, atramenti futorii, falis Ammoniaci p. s. aeruginis rafae p. beffem, aceti fcillitici heminam, vini Aminaei tantumdem.

20. Sunt etiam adverfus morfus quaedam accommodata; quale eft Diogeni nigrum [19], quod habet bituminis, cerae, refinae pineae aridae, fingulorum p. *. XX. fpumae argenti p. *. C. olei fextarium. Aut in quo funt fquamae aeris p. *. IV. ceruffae, & aeruginis rafae, fingulorum p. *. VIII. ammoniaci p. *. XII. cerae, refinae pineae, fingulorum p. *. XXV. fpumae argenti p. *. C. olei fextarium. Aut in quo funt [20] fquamae aeris p. *. XIV. galbani p. *. VI. ceruffae, & aeruginis rafae, fingulorum p. *. VIII. ammoniaci p. *. XII. cerae, refinae pineae, fingulorum p. *. XXXV. [21] fpuma argenti concoquitur [22].

21. Rubrum quoque emplaftrum, quod Ephefium [23] vocatur, huc aptum

Caefarius, quem ceteri poftea fecuti funt, repofuit, *σεπτικά*. Sed antiqua lectio & ipfa proba eft.

17. *P.* =.] Caefarius, *p.* 3. Ai. *p.* *. 3. ut eft in Edit. an. 1538. Rueli. *p.* *. *III.* Linden. *p.* *. *II.*

18. *Exeft etiam*] Particula *etiam* non eft in Cod. Medic. I. Alii quidam Codices habent, *Eft etiam*, alii, *Es eft etiam.*

19. *Diogeni nigrum*] Ita in Codd. MSS. & in Edit. I. aliisque nonnullis, vetufto more, pro *Diogenis*; quemadmodum *Ariftoteli*, pro *Ariftotelis*, apud Ciceronem lib. 13. ad Atticum epift. 28. & *Themiftocli*, pro *Themiftoclis* lib. 5. ad famil. èpift. 12. Vide ibi Victorii adnot. Alii cum Egnatio legunt, *Diogenis*; & fortaffe rectius. Codex Medic. I. habet, *Diogenigrum.* Idem Codex habet, *Dioge* etiam cap. 27. fect. I. ubi alii Codices & quaedam Editiones, *Diogenis*; Editiones prifcae, *Diogefi.*

20. *Aut in quo funt*] Vehementer dubito, num haec compofitio eadem fit ac fuperior, variaque in variis Codicibus lectio defcriptionis geminandae caufam dederit. Certe ab ea parum differt.

21. *P.* *. *XXXV.*] Ita in Codicibus Mediceis & in alio Codice apud Conftantinum. Vulgo alii, *p.* *. *LV.* alii, *p.* *. *XLV.*

22. *Spuma argenti concoquitur*] Caefarius, ut manifefto vitio mederetur, leg. *ex quibus fpuma &c.* & ita deinceps Editores ceteri. Sed id auxilii fatis non eft. Primum fpuma argenti, quae hic nominatur, non eft in ipfa compofitione: deinde, quo refertur illud *ex quibus?* Ad ceram puto & refinam. At fpuma argenti ex his non coquitur, fed ex oleo fere, vel ex aqua, ut apparet ex fect. 24. hujus capitis. Itaque videntur aliqua deeffe. Pro *concoquitur*, malim, *coquitur*; ut infra fect. 23. Si divinare licet, fortaffe, cum ad hunc modum effet: *fpumae argenti p.* *. *C. olei fextarium; ex quo fpuma argenti coquitur*; librarius in defcribendo, a *fpumae argenti* tranfiit ad *fpuma argenti.* Nifi potius, quia ceruffa quoque, ubi oleum adjicitur, ex eo coquenda eft, ut mox docebitur, Celfus ita fcripfit: *fpumae argenti p.* *. *C. olei fextarium; ex quo ceruffa, & fpuma argenti coquitur.* Sed fortaffe haec verba, *ex quo ceruffa, & fpuma argenti coquitur*, addenda funt poft illa, *olei fextarium*, quae fupra funt, & cetera tollenda. Vid. adnotat. 20.

23. *Ephefium*] *Ethefium* habent Editiones vetuftio-

aptum est. Habet resinae terebinthinae p. ж. II. galbani p. ж. IV. minii Sinopici p. ж. VI. thuris fuliginis p. ж. VI. cerae p. ж. VIII. spumae argenti p. ж. XXXVI. [24] olei veteris heminam.

22. Item id, quod ex his constat: squamae aeris, thuris fuliginis, singulorum p. ж. IV. galbani p. ж. VI. salis Ammoniaci [25] p. ж. XII. =. [26] cerae p. ж. XXV. olei tribus heminis. Haec autem aliis quoque recentioribus vulneribus recte imponuntur.

23. Sunt etiam alba lenia (λευκὰ Graeci vocant) fere non gravibus vulneribus accommodata, praecipueque senilibus: quale est quod habet cerussae p. ж. XXXII. [27] sevi vitulini curati, & cerae, singulorum p. ж. XLVIII. [28] olei heminas tres, ex quibus cerussa [29] coquitur.

24. Aliud, quod habet cerussae p. ж. XX. [30] cerae p. ж. XXXV. [31] olei heminam, aquae sextarium. Quae quoties adjiciuntur cerussae vel spumae argenti, scire licet, illa ex his coquenda esse. Est autem ea percandida compositio, quae supra posita est [32], ideoque ἐλεφαντίνη [33] nominatur.

25. Lenia quoque quaedam emplastra sunt, quas λιπαρὰς [34] fere Graeci nominant; ut id quod habet minii p. ж. IV. spumae argenti p. ж. XXV. cerae, & adipis suillae, singulorum p. ж. XXXVII. [35] vitellos quatuor.

26. Alia compositio generis ejusdem: cerae, resinae terebinthinae, singulorum p. ж. VI. [36] cerussae p. ж. VIII. spumae argenti, plumbi recre-

-tustiores cum Cod. Medic. I. In Aldina est, ἔμφιον; in quibusdam MSS. & *ephium*. Caesarius reposuit, *Ephesium*; ut, omnibus antiquis libris consentientibus, legitur cap. 27. hujus libri sect. 3.

24. *P. ж. XXXVI.*] In libris vulgatis, *p. ж. LXVI.* Ego MSS. sequor.

25. *P. ж. VI. salis Ammoniaci*] Hoc totum deest in MSS. Medic. omnibus praeterquam in primo. In quarto & septimo margini adscriptum est alia manu.

26. *P. ж. XII. =.*] Al. *p. ж. XII. 3.* Ruell. *p. ж. XII. III.*

27. *P. ж. XXXII.*] Al. cum Caesario, *p. ж. LII.* Stephan. *p ж. LI.*

28. *P. ж. XLVIII.*] Ita in MSS. Vulgo legitur, *p. ж. LVIII.*

29 *Cerussa*] Legebatur, *ea cerussa*, ut est in Codice I. Ego pronomen sustuli ex fide ceterorum Codicum Mediceorum.

30. *P. ж. XX.*] Al. *p. ж.* Constantin. *p. ж. Z X.*

31. *P. ж. XXXV.*] Al. *p. ж. LV.*

32. *Quae supra posita est*] Haec verba redundant, & ab explanatore aliquo addita videntur.

33. Ἐλεφαντίνη] In Codice Medic. I. *elephantinae*; in aliis, *elephantine*, inveni. Ego Graecis litteris scripsi. Vulgo legebatur, *elephantina*.

34. *Quas λιπαρὰς*] Lindenius leg. *quae λιπαρά*, quia praecedit *emplastra*. Sed Celsus Graecam vocem retinuit, sicut cap. 26. sect. 35. Graeci autem efferunt, λιπαρὰς ἐμπλάστρους, foeminco genere.

35. *P. ж. XXXVII.*] Ita in MSS. Sed revera in plerisque est. non *II.* sed *u*; quae tamen littera alibi quoque invenitur pro, *II.* Vulgo alii leg. *p. ж. XXVII.* Linden. *p. ж. XXXV.* idemque, post *vitellos*, addit, *ovorum*; quae vox neque necessaria est, neque invenitur in meis MSS.

36. *P. ж. VI.*] Linden. *p. ж. V.*

recrementi, *σκωρίαν μολύϐδυ* Graeci vocant [37], singulorum p. ✕. XX. [38] cicini olei, & myrtei, singulorum heminae [39].

27. Tertia, quae ad auctorem Archagathum refertur: misy cocti, aeris combusti, singulorum p. ✕. IV. cerussae coctae p. ✕. VIII. resinae terebinthinae p. ✕. X. spumae argenti p. ✕. VI.

28. Etiamnum generis ejusdem: spumae argenti, cerae, adipis suillae, singulorum p. ✕. XXVII. vitelli cocti quatuor [40], rosae hemina. Aut, cerati ex oleo myrteo facti partes tres, adipis suillae pars quarta, paulum ex plumbi recremento. Aut, spumae argenti selibra, ex olei hemina, & aquae marinae altera, cocta, donec bullire desierit, cui paulum cerae sit adjectum. Aut, pares portiones cerae, sevi, stibis [41], spumae argenti, cerussae.

XX. 1. Pastilli quoque facultates diversas habent. Sunt enim ad recentia vulnera glutinanda sanandaque apti: qualis est, qui habet chalcitidis, misy, spumae nitri, floris aeris, gallae, aluminis scissilis modice cocti, singulorum p. ✕. I. aeris combusti, capitulorum mali Punici, singulorum p. ✕. III. Hunc oportet diluere aceto, ac sic, ubi [42] vulnus glutinandum est, illinere. At, si nervosus aut musculosus is locus est, commodius est cerato miscere, sic, ut illius octo partes, nona hujus sit.

Alius ad idem constat ex his: bituminis, aluminis scissilis, singulorum p. ✕. I. aeris combusti p. ✕. IV. spumae argenti p. ✕. XI. olei sextario.

2. Sed

37. *Σκωρίαν μολύϐδυ Graeci vocant*] Verba haec inserta videntur ex interpretatione sumpta ex cap. 15.

38. *P. ✕. XX.*] Multi omittunt denarii notam, secuti Edit. an. 1538. Lindenius leg. *p. ✕. X.* Deinde alii leg. *myrti.* Ego sequor Lindenium, qui reposuit, *myrtei.* In MSS. Mediceis est, *murti*; in III. *mirti*; in VI. mendose, *mixti.*

39. *Singulorum heminae*] Legendum puto *singulae heminae*; ut supra sect. 7. *olei & aceti singulae heminae.* Sic sect. 19. *spumae argenti, squamae aeris uncias singulas.* Fortasse *singul.* vel *singl.* compendio scriptum erat, quemadmodum *singul.* vel *singl.* pro *singulorum* passim invenitur in vetustis Codicibus. Hinc error. Nisi fortasse quis legere malit, *singulorum hemina.* Minus recte Lindenius, *singulorum heminae tertia*; sumpta videlicet voce *tertia* ex periodo proxima, ibique *Alia* ei suffecta. Nam deinde leg. *Alia, quae ad authorem Archagathum &c.*

40. *Vitelli cocti quatuor*] Gryphius, Pantinus, & Lindenius secuti Edit. an. 1538. omittunt, *quatuor*; sed perperam. Deinde, pro *Aut, cerati*, Lindenius leg. *Aut compositio haec: cerati*; itemque infra, *Aut haec compositio: spumae*, pro *Aut, spumae*; & in fine capitis, *Aut haec: pares portiones*, pro *Aut, pares portiones.*

41. *Stibis*] Lindenius tum hic, tum alibi reposuit *stibii* a *stibium*; quemadmodum Constantinus malebat. Cod. Mediceus I. semel habet, *stibii* lib. 6. cap. 6. sect. 16. *stibiis* sect. 8. ejusdem capitis: alii tamen Codices utrobique, *stibis.* Contra sect. 12. ubi alii Codices habent, *stibii*; ille, *stibis.* Verum tot loca sunt, in quibus, *stibis*, sine ulla Codicum varietate legitur, ut is modus efferendi vocem hanc, extra omnem dubitationem poni debeat.

42. *Ac sic, ubi &c.*] Ita in Edit. Lindenii. Sed particulam *ac* ego, neque in MSS.

Ee 2 neque

2. Sed longe Polybi [43] celeberrimus est; σφραγὶς autem nominatur: qui habet aluminis scissilis p. ϰ. I. =. [44] atramenti sutorii p. ϰ. II. myrrhae p. ϰ. V. aloës tantumdem, capitulorum Punici mali, fellis taurini, singulorum p. ϰ. VI. quae contrita vino austero excipiuntur.

3. Ad ulcera sordida, & nigritiem in auribus, naribus, obscoenis partibus, inflammationesque eorum: chrysocollae p. ϰ. I. atramenti sutorii, aluminis scissilis, singulorum p. ϰ II. halicacabi corticis p. ϰ. IV. minii p. ϰ. VI. spumae argenti p. ϰ. XII. cerussae p. ϰ. XVI. quae ex aceto, & coguntur [45], &, ubi utendum est, diluuntur.

4. Andronis vero est ad uvam inflammatam, ad naturalia sordida, etiam cancro laborantia: gallae, atramenti sutorii, myrrhae, singulorum p. ϰ. I. [46] aristolochiae, aluminis scissilis, singulorum p. ϰ. II. capitulorum [47] Punici mali p. ϰ. XXV. ex passo coacta, & cum usus exigit, aceto vel vino diluta, prout valentius aut levius vitium est, cui medendum est.

5. Proprie autem ad ani fissa, vel ora venarum fundentia sanguinem, vel cancrum [48]: aeruginis p. ϰ. II. myrrhae p. ϰ. XII. [49] stibis, lacrimae papaveris, acaciae, singulorum p. ϰ. XVI. quae ex vino & teruntur, & in ipso usu deliquantur.

6. Ex-

neque in ceteris Editionibus inveni. In margine Constantinianae dumtaxat est, *ac ubi*. Postea, pro *illinere*, ut Lindenius aliique legunt cum Egnatio, in MSS. est, *inlinire*, vel *illinire*; quod capite proximo sect. 1. Lindenius retinet, quamvis Egnatius, & Ruellius ibi quoque reposuerint *illinere*.

43. *Polybi*] Pantinus, cui alii quoque Interpretes adstipulantur, legendum putavit, *Polyidae* ex Galeno lib. 5. de C. M. S. G. cap. 12 & ex Paulo Aegineta lib. 7. cap. 12. Constantinus adnotavit, Polyidae sphragidem ab Aëtio quoque memorari Tetrab. 3. Serm. 1. cap. 49. (mihi 48.) Sed de alia compositione ibi loquitur Aëtius. Pastillus hic, seu sphragis Polyidae apud eum habetur Tetrab. 4. Serm. 2. cap. 50. His addi potest & Caelius Aurelianus lib. 3. Acut. morb. cap. 3. & 4. & Nicolaus Myrepsus sect. 41. cap. 44. qui hanc compositionem ipsi quoque ad Polyidam referunt. Igitur Lindenius, *Polyidae*, hic reposuit. Cujus quidem judicium aliqui fortasse probabunt; inconstantiam nemo probare poterit. Nam idem cap. 26. hujus libri sect. 23. & lib. 6. cap. 7. sect. 3. retinuit, *Polybi*. Ego & hic *Polybi*, vel *Polibi* inveni in MSS. & infra cap. 26. sect. 23. *Polybi sphragidem* in Medic. I. & nonnullis aliis: nam in plerisque multa eo loco desiderantur. Itemque lib. 6. cap. 7. sect 3. *Polybi sphragis*, legitur in quibusdam, ut in Medic. I. in aliis vero, *Polybii* (vel *Polibii*) *phagis*. Videndum est apud utrum error sit, Celsum, an Galenum; ac sitne error Auctoris, an librariorum. Caesarius & alii quidam leg. *Polybii*.

44. *P. ϰ. I. =.*] Alii cum Caesario, *p. ϰ. I.* 3. Ruell. *p. ϰ. I. III.* Linden. *p. ϰ. IV.*

45. *Et coguntur*] Lindenius omittit *&*.

46. *P. ϰ. I.*] In Aldina Edit. *p. ϰ. ij.*

47. *Capitulorum &c.*] Sic legendum cum Caesario & aliis multis. Nisi quis, *capitula*, ut est in Edd. vetustioribus & in MSS. retinere malit, & legere: *capitula Punici mali XXV.* Sed in Editionibus omnibus, omnibusque MSS. habetur *p. ϰ. XXV.* Postea in MSS. & in Editionibus priscis, *coacta*, & *diluta*. Alii cum eodem Caesario leg. *coactorum & dilutorum*.

48. *Vel cancrum*] Lindenius addit, *valet*.

49. *Aeruginis p. ϰ. II. myrrhae p. ϰ. XII.*] *p. ϰ. II. myrrhae*, non est in MSS. Mediceis, nisi in primo. Lindenius ita habet: *aeruginis p. ϰ. II. myrrhae p. ϰ. IV. gummi p. ϰ. VIII. thuris p. ϰ. XII.*

6. Expellere autem ex vesica cum urina calculum videtur haec compositio: casiae, croci, myrrhae, costi, nardi, cinnamomi, dulcis radicis, balsami, hyperici pares portiones conteruntur; deinde vinum lene instillatur, & pastilli fiunt, qui singuli habeant p. ✕. =. [50] hique singuli quotidie mane jejuno dantur.

XXI. 1. Haec tria compositionum genera, id est, quae in malagmatis, emplastris, pastillisque sunt, maximum praecipueque varium usum praestant. Sed alia quoque utilia sunt; ut ea quae foeminis subjiciuntur [51]: πεσσοὺς Graeci vocant. Eorum haec proprietas est: medicamenta composita molli lana excipiuntur, eaque lana naturalibus conditur.

Ad sanguinem autem evocandum, cauneis duabus adjicitur nitri p. ✕. I. [52] aut allii semen conteritur, adjicitur myrrhae paululum, & unguento susino miscetur: aut cucumeris silvestris pars interior ex lacte muliebri diluitur.

2. Ad vulvam molliendam, ovi vitellus, & foenum Graecum, & rosa, & crocum temperantur. Aut elaterii p. ✕. =. [53] salis tantumdem, uvae taminiae p. ✕. VI. melle excipiuntur.

3. Aut Boetho auctore [54]: croci, resinae terebinthinae, singulorum p. ✕. IV. myrrhae p. ✕. ==. [55] rosae p. ✕. I. sevi vitulini p. ✕. I. =. [56] Cerae p. ✕. II. miscentur.

4. Optima autem adversus inflammationes vulvae Numenii compositio est, quae habet croci p. ✕. =. [57] cerae p. ✕. I. butyri p. ✕. VIII. adipis anserinae [58] p. ✕. XII. vitellos coctos duos, rosae minus cyatho.

5. Si vero infans intus [59] decessit, quo facilius ejiciatur, malicorium [60] ex aqua terendum, eoque utendum est.

6. Si

50. *P. ✕. =.*] Al. *p. ✕.* 3. Ruell. *p. ✕. III.* Linden. *p. ✕ I.*

51. *Subjiciuntur*] Lindenius leg. *subjiciunt*, ut est in Edit. an. 1538. sed, ut opinor, ex mendo.

52. *P. ✕. I.*] Ita plerique ediderunt, omniumque primus Caesarius. In Editione Aldina habetur, *p. ✕. II.* in Cod. Medic. I. *p. ✕.* in reliquis sex, *p. ✕.* ꝛ. quae nota occurrit etiam capite proximo sect. 8. in omnibus Codicibus, sed in primo paulo aliter expressa. De qua mihi facile non est judicare, num vitio careat, quidve significet. In Editionibus priscis repraesentatur per litteram *r.*

53. *P. ✕. =.*] Al. *p. ✕.* 3. Lindenius aliique quidam cum Ruellio, *p. ✕. III.*

54. *Aut Boetho auctore*] Lindenius leg. *Aliud Boetho authore: quod habet.*

55. *P. ✕. ==.*] Alii ex Caesario, *p. ✕.* 3. Alii ex Ruellio, *p.* X. *III.*

56. *P. ✕. I. =.*] Alii, *p. ✕* 3. Alii, *p. ✕. III.* quibus Almeloveenius assensus est. Nam Lindenius denarii notam omittit, & leg. *p. III.* In Codice Medic. I. desunt illa: *p. ✕. I. sevi vitulini p. ✕. I. =. cerae.*

57. *P. ✕. =.*] Al. *p. ✕.* 3. Al. *p. ✕. III.*

58. *Anserinae*] Al. *anserini*, ut est in MSS. Sed cum paulo post sequatur, *adeps leonina*, ego Almeloveenio accedo, qui leg. *anserinae.*

59. *Intus*] Codex Mediceus V. *in vulva*; quod Rhodius, qui ita in duobus Codicibus reperit, recte censet, ex interpretatione ortum esse. Ita erat etiam in Mediceo IV. sed correctum est, *intus*, ut ceteri habent.

6. Si concidere vitio locorum mulier ſolet, cochleae cum teſtis ſuis comburendae, conterendaeque, deinde his mel adjiciendum eſt [61].

7. Si non comprehendit, adeps leonina ex roſa mollienda eſt.

XXII. 1. Quaedam autem [62] miſturae medicamentorum ſunt, quibus aridis neque coactis utimur, ſic, ut inſpergamus, aut cum aliquo liquido miſta illinamus: quale eſt, ad carnem ſupercreſcentem exedendam, quod habet ſquamae aeris [63], fuliginis thuris, ſingulorum p. ж. I. aeruginis p. ж. II. Haec autem eadem cum melle purgant ulcera; cum cera [64], implent. Miſy quoque & galla, ſi paribus portionibus miſceantur, corpus conſumunt: eaque vel arida inſpergere licet, vel excepta cadmia illinere.

2. Putrem vero carnem continet, neque ultra ſerpere patitur, & leniter exeſt, mel vel cum lenticula, vel cum marrubio, vel cum oleae foliis, ante ex vino decoctis: item ſertula Campana in mulſo cocta, deinde contrita: aut calx cum cerato: aut amarae nuces cum allio, ſic, ut hujus pars tertia ſit, paulumque his croci adjiciatur: aut quod habet ſpumae argenti p. ж. VI. cornu bubuli combuſti p. ж. XII. olei myrtei, & vini cyathos ternos: aut quod ex his conſtat: floris Punici mali, atramenti ſutorii, aloës, ſingulorum p. ж. II. aluminis ſciſſilis, thuris, ſingulorum [65] p. ж. IV. gallae p. ж. VIII. ariſtolochiae p. ж. X. Vehementius idem facit, etiam adurendo, auripigmentum cum chalcitide, & aut nitro, aut calce, aut charta combuſta: item ſal cum aceto: vel ea compoſitio, quae habet chalcitidis, capitulorum Punici mali, aloës, ſingulorum p. ж. II. aluminis ſciſſilis, thuris, ſingulorum p. ж. IV. gallae p. VIII. ariſtolochiae p. ж. X. mellis quantum ſatis ſit ad ea cogenda: vel cantharides ж. I. [66] ſulphuris p. ж. I. lolii p. ж. III. quibus adjicitur picis liquidae quantum ſatis eſt ad jungendum: vel chalcitis

60. *Malicorium*] *Malocorium* habent Edd. vetuſtiores; & ita plerumque, & in Medic. I. & in aliis Codicibus ſcribitur.

61. *Adjiciendum eſt*] Almeloveenius non habet *eſt*.

62. *Quaedam autem*] Nonnulli cum Caeſario omittunt *autem*.

63. *Squamae aeris*] Ita ex Lindenio. Vox *aeris* non eſt in veteribus libris; neceſſaria tamen videtur.

64. *Cum cera*] Lindenius leg. *& cum cera*.

65. *P. ж. II. aluminis ſciſſilis, thuris, ſingulorum*] Hoc totum deeſt in Codice Mediceo I.

66. *Cantharides ж. I.*] Ita in MSS. Mediceis omnibus, praeter VI. in quo eſt, *cantharides p. ж. I.* ut cum Egnatio plerique legunt. Lindenius, *cantharidum, ſulphuris, ſingulorum p. ж. I.* aptius ille quidem, ſed, ut opinor, ex conjectura. Videtur omnino mendum hic ſubeſſe. Fortaſſe ж. eſt pro *X.* legendumque, *cantharides XI.* vel potius, *cantharides X.* ſublata unitatis nota, quam ſuſpicari licet, poſtea ab aliquo additam fuiſſe notae denarii ж. Sic apud Scribonium in compoſitione 231. quae facultate huic ſimilis eſt, cantharides ſunt, non pondere, ſed numero: *Allii candidi ſpicae capitis tritae cum cantharidibus viginti Alexandrinis (ſunt autem variae & oblongae) ſulphuris vivi ж. p. I. & victoriati &c.*

tis quoque cum resina & ruta mista: aut cum eadem resina diphryges: aut uva taminia cum pice liquida. Idem vero possunt & faeces vini combustae, & calcis & nitri pares portiones: vel aluminis scissilis p. ×. ═ ═.[67] thuris, sandarachae, nitri, singulorum p. ×. I.[68] gallae p. ×. VIII. aristolochiae p. ×. X. mellis quantum satis est.

3. Est etiam Herae[69] compositio, quae habet myrrhae, chalcitidis, singulorum p. ×. II. aloës, thuris, alumininis scissilis, singulorum p. ×. IV. aristolochiae, gallae immaturae, singulorum p. ×. VIII. malicorii contriti p. ×. X.[70]

4. Est Judaei[71], in qua sunt calcis partes duae, nitri quam ruberrimi pars tertia: quae urina impuberis pueri coguntur, donec strigmenti crassitudo sit. Sed subinde is locus, cui id illinitur, madefaciendus est.

5. At Jollas, chartae combustae, sandarachae, singulorum p. ×. I. calcis p. ×. II.[72] auripigmenti tantumdem miscebat.

6. Si vero ex membrana, quae super cerebrum est, profluit sanguis, vitellus combustus & contritus inspergi debet: si alio loco[73] sanguinis profluvium est, auripigmenri, squamae aeris, singulorum p. ×. I. sandarachae p. ×. II. marmoris cocti p. ×. IV. inspergi debet[74]. Eadem cancro quoque obsistunt. Ad inducendam cicatricem, squamae aeris, thuris fuliginis, singulorum p. ×. II. calcis p. ×. IIII.[75] Eadem increscentem quoque carnem coërcent.

7. Ti-

67. *P.* × ═ ═.] Al. *p.* ×. 33. Al. *p.* ×. *XXXIII.* Linden. *p. I.* Constantin. in margine, *p.* ×. *&* 3.

68. *P.* × *I.*] Al. *p.* ×.

69. *Herae*] Alii leg. *Hierae*. In Codice Mediceo I. est, *Serae*. Multas compositiones ex hoc Auctore describit Galenus, qui eum *Heram* nominat; ut Ronsseus animadvertit; cujus fortasse conjecturam secutus Lindenius reposuit *Herae*.

70. *P.* ×. *X.*] Al. *p.* ×. *XX.*

71. *Est Judaei*] Ita in MSS. & in Edit. I. & in Aldina. Cum alii legerent, *Et si Judaei*, ut est in Edit. anni 1493. Caesarius correxit, *Et est Judaei*; Ruellius, quem multi secuti sunt, *Est & Judaei*.

72. *P.* ×. *II.*] Quidam cum Gryphio, *p. II.* Linden. *p. II. p.*

73. *Si alio loco*] Lindenius leg. *si ex alio loco*.

74 *Inspergi debet*] Pro *debet*, Caesarius reposuit *debent*. Hunc multi secuti sunt. Sed fortasse haec duo verba in contextum irrepsere ex glossemate; cum sint ex superioribus intelligenda.

75. *P. IIII.*] Ita Caesarius aliique non pauci. Egnatius, *p. p. IIII.* ut Codices aliqui habent. Sed Codices alii cum Medic. I. *p. p. III.* alii, *p. p. III.* alii, notis *p. p.* haud intellectis, *prop. III.* vel *pro p. III.* Porro & in reliqua hujus capitis parte & in capitibus proximis 23. 24. & 25. haec nota *p. p.* saepius occurrit in Codicibus MSS. & in Edit. Aldina. Non raro autem, ubi Codex Medic. I. habet, *p. p.* alii habent, *p. p.* Sed si *p.* & *p.* idem significant, id est, *pondo*; ut docet Rhodius; ex duabus hisce notis, *p. p.* aut *p. p.* altera redundat; satisque est scribere, ex. gr. *p. IIII.* ut & ipse Celsus alibi scribit, & ratio poscit, ut scribatur. Nam quid hoc constructionis est, *pondo pondo quatuor?* Satis est, *pondo quatuor*; nec aliter Latini loqui solent. Accedit huc, quod in multis compositionibus, ubi est, *p. p.* non potest accipi pro *pondo libra:* quia ponderis istius ratio pro ceterorum ratione nimia esset; ut hoc ipso, de quo loqui-

7. Timaeus autem ad ignem sacrum, & ad cancrum [76] his utebatur: myrrhae p. x. II. thuris, atramenti sutorii, singulorum p. x. III. sandarachae, auripigmenti, squamae aeris, singulorum p. p. IV. gallae p. x. VI. cerussae combustae p. x. VIII. Ea [77] vel arida inspersa, vel melle excepta idem praestant.

8. Sternutamenta vero vel albo veratro [78], vel struthio conjecto in nares excitantur, vel his mistis: piperis, veratri albi, singulorum p. x. =. [79] castorei p. x. I. [80] spumae nitri p. x. I. struthii p. x. IIII. [81]

9. Gargarizationes autem aut laevandi causa fiunt, aut reprimendi, aut evocandi. Laevant, lac, cremor vel ptisanae, vel furfurum: reprimit aqua, in qua vel lenticula, vel rosa, vel rubus, vel cotoneum malum, vel palmulae decoctae sunt: evocant, sinapi, piper.

XXIII. 1. Antidota raro, sed praecipue interdum necessaria sunt, quia gravissimis casibus opitulantur. Ea recte quidem dantur collisis corporibus vel per ictus, vel ubi ex alto deciderunt, vel in viscerum, laterum, faucium, interiorumque partium doloribus: maxime autem desideranda sunt adversus venena, vel per morsus, vel per cibos, aut potiones nostris corporibus inserta.

Vnum

loquimur, loco. Nam cerae pondus librarum quatuor immane est, cum squamae aeris & thuris fuliginis singulorum pondus sit duum tantum denariorum. Igitur vel *p. p.* vitio aliquo laborat, vel ex duabus his notis altera *pondo* non significat. Num forte *p.* vel *p.* mendose scriptum est pro *d* vel *d*? Cum esset nimirum, *pondo denarii*; (neque enim semper per notas scribebatur); & librarii fecissent *p. d.* vel *p. d:* vel potius, cum esset, *p. x.* & aliquis interpretationis causa supra *x.* posuisset *d.* vel *d.* idque in textum receptum esset. Vtcumque res se habeat, multis in locis, vel ex ipsa ponderum ratione, apparet, *p. p.* esse pro *p. x* atque id ipsum alicubi habent ceteri Codd. Medicei, pro *p. p.* quod est in primo. Sic cap. 24. sect. 1. in hoc Codice est, *xylobalsami sing. p. p. XXVIII.* in aliis, *p. x. XXVIII.* cap. 25. sect. 3. in eodem, *rutae silvestris seminis sing. p. p I.* in aliis, *p. x. I.* Vbi autem MSS. Codices habent, *p. p.* in Edit. 1. & in duabus ann. 1493. 1497. & in Juntina omittitur, *p.* Ex quo non semel factum est; ut cum in MSS. esset ex. gr. *p. p. XIIII.* in allatis vero Editionibus, *p. XIIII.* id alii, *X.* pro *x.* esse rati, sic expresserint, *p. x. IIII.* ut cap. 24. sect. 1. & 4. videre licet. Ego vulgarem denarii notam cum plerisque retinebo; & alicubi, prout res feret, quam in vetustis Codicibus invenerim, significabo

76. *Et ad cancrum*] In MSS. Mediceis deest particula *&*. In I. est *vel*, addita a Palavicino; unde olim vulgo legebatur, *vel ad cancrum.* Lindenius *vel* in *&* mutavit.

77. *Ea*] Ita ex MSS. Vulgo legitur, *Eadem.*

78. *Vel albo veratro*] Lindenius leg. *& albo veratro.*

79. *P. x. =.*] In Cod. Medic. I. *p. x.* In II. V. & VII. *p. x.* ʒ. In III. IV. & VI. *p.* X. *Z.* Videtur igitur nota ʒ. quae alibi quoque occurrit, non aliud esse, quam *Z.* minus bene expressa. Alii cum Caesario leg. *p.* X. 3. Al. *p. X. III.*

80. *P.* X. *I.*] Edd. Aldina & Constantiniana, *p.* X. sed Constantinus in margine addit *r.* In Editionibus vetustioribus habetur, *pondo* x. r. in MSS. Mediceis, *p. x.* r. exceptis I. & IV. In hoc, *p. x. X.* in illo est, *p. x.* ₹. Caesarius hic quoque, sicut supra cap. 21. sect. 1. reposuit, *p. x. I.* deinde, *spumae nitri p.* X. *II.* pro *spumae nitri p. x. I.* quem multi secuti sunt; in his Lindenius.

81. *P. x. IIII.*] Vulgo, *p. x. III.* ab omnibus legitur, praeterquam a Ruellio, qui habet *p. x. VIII.* In MSS. est, *p. p. IIII.* Sectione

Vnum est, quod habet lacrimae papaveris p. ✱. ═ ═. [82] acori, malobathri, p. ✱. v. iridis Illyricae, gummi, singulorum p. ✱. II. anisi p. ✱. III. nardi Gallici, foliorum rosae aridorum, cardamomi, singulorum, p. ✱. IV. [83] petroselini p. ✱. IIII. ═ ═. trifolii p. ✱. V. [84] casiae nigrae, silis, bdellii, balsami seminis, piperis albi [85], singulorum p. ✱. V. ═ ═. styracis p. ✱. v. ═ ═. [86] myrrhae, opopanacis, nardi

ctione proxima, pro *reprimit*, Lindenius habet, *Reprimit autem.*

82. *P.* ✱. ═ ═.] Sic reposui ex Codice Mediceo I. Nam, *p.* ✱. ═. ut alii Codices habent, & ut quidam vulgo legunt, nimis exiguum est. In aliquibus Codicibus est, *p. X.* Ƶ. Alii cum Caesario leg. *p.* ✱. 3. qui, si intelligunt pondo denarii trientem, nobiscum faciunt. Ruell. *p.* ✱. *III.* Deinde, pro *malobathri*, ut est in veteribus Codicibus, tum hic, tum in Mithridatis antidoto, Constantinus & Lindenius utrobique scribunt; *malabathri.* in Cod. Medic. I. re vera est, *malabthri*, & ex Palavicini emendatione, *malabathri*; sed infra in Mithridatis antidoto plane, *malobathri.*

83. *P.* ✱. *IV.*] In Codice Medic. I. *p. p. IIII.* in aliis, *p.* ✱. *p. VIII.* Infra alii leg. *petroselini p.* ✱. *IIII.* Z. ut plerique Codices habent; alii, *p.* ✱. *IIII.* 3. Ruellius, *p.* ✱. *IIII. III.* Lindenius, *p.* ✱. *III.* Z. fortasse quod, *p.* ✱. *III.* 3. invenerit in Edit. an. 1538. Ego sequor Cod. Medic. I. in quo est, *p. p. IIII.* ═. ═.

84. *Trifolii p.* ✱. *V.*] Ita plerique legunt ex Caesarii emendatione. In Editionibus vetustioribus habetur, *p. folii p. V.* In Codicibus Mediceis, *per folii p. p. V.* in I. *vel folii p.* ✱. *V.* Meminit quidem trifolii Celsus cap. 27. hujus libri, sect. 7. adversus cerastis ictum; multaque apud Galenum antidota accipiunt trifolii vel semen vel radicem: sed cum pene omnia polium habeant, videndum est, num potius *polii* hic legendum sit, pro *trifolii*. Nam in aliis MSS. *folii*, in aliis *polii*, videtur olim fuisse; atque ad lectionis varietatem indicandam, in illis supra primam litteram vocis *folii* positam esse *p*; in his autem, *vel folii*, supra *polii*. Hinc fortasse & *perfolii* & *vel folii*. Sed *folii* h. e. malobathri, legi non potest, quia *malobathri* supra habetur. Igitur vel retinenda Caesarii lectio, vel reponendum, *polii*.

85. *Balsami seminis, piperis albi*] Cum haec verba sic interpungerentur: *balsami, seminis piperis albi*; Constantinus, pro *piperis*, *papaveris* legendum putavit; quae conjectura eo probabilior videri potest, quod infra iterum sit *piperis albi*. Lindenius, a quo conjectura ista in textum recepta est, mutavit etiam *balsami* in *carpobalsami*. Ego nihil mutavi, praeter interpunctionem: eamque reposui, quam in MSS. quibusdam inveni. Verba in nullo variant. Porro *balsami semen* nominat etiam cap. 18. hujus libri, sect. 3. Quod autem *piperis albi* bis ponatur, mendum id quidem est, sed alia ratione corrigendum. Fortasse *longi* altero loco legendum est, pro *albi*. Nam ex multis illis variisque compositionibus apud Galenum lib. 2. de Antidotis, paucae admodum non utrumque piper habent. Contra vero, quae papaveris semen habeat, aliam invenire non potui, praeter quamdam Damocratis cap. 5. ad sanguinem sursum deorsumque erumpentem: sed albi papaveris, an nigri, Damocrates non explicat. Quid si *piperis albi* alterutro loco vacat? Ejusmodi sane geminationibus librarii frequenter peccant. Animadverti apud Galenum lib. cit. loca duo hac ratione contaminata, huic, quo de agimus, satis similia. Alter est cap. 5. composit. 5. ubi cum piper & album & longum semel positum sit, longum iterum ponitur: alter cap. 9. in Mithridatis theriacae descriptione, in qua piper tum album, tum longum bis occurrit. Sed in Celsi quoque Codicibus hujusmodi plura vitia & a me & ab aliis deprehensa sunt; quorum aliqua supra notavi.

86. *P.* ✱. *V.* ═ ═. *styracis p.* ✱. *V.* ═ ═.] Alii leg. *p. V.* Z. *styracis p. V.* Z. alii, *p. X.* Z. *styracis p. V.* Z. alii, *p.* ✱. 3. *styracis p.* ✱. *V.* 3. alii, *p.* ✱. *III. styracis p.* ✱. *V. III.* alii, *p.* ✱. Z. *styracis p.* ✱. *V.* Z. In Codice Medic. I. est, *p. p. V.* ═ ═. *styracis p. p. V.* ═ ═. in ceteris, *p. p. V.* Z. *styracis p. p. V.* Z. Sed sive hos Codices, sive illum sequaris, styracis eumdem invenies modum atque simplicium proxime antecedentium. Fortasse igitur corruptae ponderum notae sunt; atque altero loco, *p.* ✱. *V.* ═.

nardi Syri, thuris masculi, hypocistidis succi, singulorum p. ϰ. VI. castorei p. ϰ. VI. costi, piperis albi, galbani, resinae terebinthinae, croci, floris junci rotundi, singulorum p. ϰ. VI. ==. [87] dulcis radicis p. ϰ. VIII. ==. quae vel melle [88] vel passo excipiuntur.

2. Alterum, quod Zopyrus regi Ptolemaeo dicitur composuisse, atque Ambrosiam nominasse, ex his constat: costi, thuris masculi, singulorum p. ϰ. V. [89] piperis albi p. ϰ. =. [90] floris junci rotundi p. ϰ. II. cinnamomi p. ϰ. III. casiae nigrae p. ϰ. IV. croci Cilicii [91] p. ϰ. IIII. =. [92] myrrhae, quam σταϰτὴν nominant, p. ϰ. V. nardi Indici p. ϰ. V. =. [93] quae singula contrita melle cocto excipiuntur; deinde, ubi utendum est, id, quod Aegyptiae fabae magnitudinem impleat, in potione vini diluitur.

3. Nobilissimum autem est Mithridatis, quod quotidie sumendo rex ille dicitur adversus venenorum pericula tutum corpus suum reddidisse: in quo haec sunt: costi p. ϰ. ℓ. =. [94] acori p. ϰ. v. hyperici, gummi

legendum ex Codicibus Mediceis ceteris, altero, *p.* ϰ. *V.* ==. ex primo. Nisi potius *styracis* conjungendum cum *myrrhae*, quod postea sequitur; ac mediae inter has voces ponderis notae tollendae sunt. Quam in suspicionem alia quoque mihi similia loca veniunt.

87. *P.* ϰ. *VI.* ==.] In aliis Cod. habetur *p. p. VI. Z.* unde vulgo, *p. VI. Z.* vel *p.* ϰ. *VI. Z.* vel *p.* ϰ. *VI.* 3. vel *p.* ϰ. *VI. III.* At in Codice Mediceo I. quem sequor, *p. p. VI.* ==. Postea in eodem Codice, *dulcis radicis p. p. VIII.* ==. in aliis vero, *dulcis radicis p. p. VII. Z.* cum quibus Aldina Editio facit. Aliae Editiones habent. *p. VIII. Z.* aliae, *p.* ϰ. *VIII. Z.* aliae, *p.* ϰ. *VIII.* 3. aliae, *p* ϰ. *VIII. III.*

88. *Vel melle*] Quidam cum Caesario omittunt *vel*.

89. *P.* ϰ. *V.*] Vulgaris haec lectio nititur auctoritate Codicis Medicei primi, in quo est, *p. p. V.* In secundo, quinto, & séptimo est, *p. p.* ℓℓ. in tertio, *p. p.* ∾ ∾. in sexto, *p. p. V. V.* Videntur igitur ∾ & ℓ. una esse atque eadem nota, eaque fortasse corrupta ex Z; ut supra indicavi. Quod si ita est, pro ϰ. *V.* legendum videtur, *p.* ϰ. ==. quod magis accedit ad ponderis rationem a Galeno propositam in Zopyrio antidoto lib. 2. de Antid. cap. 17 & a Paulo Aegineta lib. 7. cap. 11. Quamvis de ponderum ratione ne inter eos quidem convenit. Nam Galenus ita habet: *Myrrhae drach. V. Syriacae nardi drach. V. S. croci drach. IIII. S. schoenanti drach II. S. cassiae drach. IIII. cinnamomi drach. III. piperis albi drach. I. S. thuris drach. I. & obolum I. costi drach. I. melle Attico excipe &c.* Paulus vero sic: *myrrhae drach. V. croci, cassiae, singulorum drach. IIII. cinnamomi drach. III. spicae nardi drach. II. junci odorati floris tantumdem, piperis albi sesquidrachma, thuris drachma, costi drachma, mellis quod satis est.* Paulus igitur & Celsus in eo consentiunt, quod costum & thus paribus portionibus habent: sed ille, singulorum drachmam; hic fortasso denarii sextantes duos. Nam denarios quinque, vix credibile est.

90. *P.* ϰ. ==.] Fortasse reponendum, *p.* ϰ. *I.* ==. Nisi quis malit, *p.* ϰ. *I. S.* quod ita habeant Galenus & Paulus. Sed advertendum est, etiam in reliqua parte hujus compositionis, ubi Galenus habet *s.* Celsum habere ==.

91. *Cilicii*] Edd. Aldina vetustiores habent, *Cilici*, ut & MSS. Codices, pro *Cilicii.* In Medic. I. supra extremas litteras vocis *Cilici* additur *ni*, ut legatur, *Cilicini.*

92. *P.* ϰ. *IIII.* =] Al. *p.* ϰ. *IV.* 3. Ruell. *p.* X. *IIII. III.* Deinde alii *stacten* scribunt Latinis litteris: ego Graecis scribo, ut est in Codice Mediceo I.

93. *P.* ϰ. *V.* =.] Al. *p.* ϰ. *V.* 3. Ruell. *p.* ϰ. *VIII.*

94. *P.* ϰ. ℓ. =.] In MSS. quibusdam est, *p. p.* ℓ. *Z.* in Mediceis III. & VI. *p. p.* ℓ. *Z.* in

mi [95], sagapeni, acaciae succi, iridis Illyricae, cardamomi, singulorum p. ж. II. anisi p. ж. III. nardi Gallici, gentianae radicis, aridorum rosae foliorum, singulorum p. ж. IV. papaveris lacrimae, petroselini, singulorum p. ж. IIII. =. casiae, silis [96], polii [97], piperis longi, singulorum p. ж. VI. styracis p. ж. V. =. castorei, thuris, hypocistidis succi, myrrhae, opopanacis, singulorum p. ж. VI. malobathri folii p. ж. VI. floris junci rotundi, resinae terebinthinae, galbani, dauci Cretici seminis, singulorum p. ж. VI. = [98]. nardi, opobalsami, singulorum p. ж. VI. =. thlaspis p. ж. V. == [99]. radicis Ponticae p. ж. VII. croci, zingiberis [1], cinnamomi, singulorum p. ж. VIII. [2] Haec contrita melle excipiuntur, & adversus venenum, quod magnitudinem nucis Graecae impleat, ex vino datur: in ceteris autem affectibus corporis pro modo eorum, vel quod Aegyptiae fabae, vel quod ervi [3] magnitudinem impleat, satis est.

XXIV. 1. Acopa quoque utilia nervis sunt: quale est, quod habet floris junci rotundi p. ж. II. ==. costi, junci quadrati, lauri baccarum, ammoniaci, cardamomi, singulorum p. ж. IIII. =. myrrhae, aeris combusti, singulorum p. ж. VII. iridis Illyricae, cerae, singulorum p. ж.

in vetustiore, *p.* *p.* & a Palavicino additur, ꝛ. Z. Hanc notam, sive, quod idem est, *p.* ж. ꝛ. =. ego retineo; quid autem de ea suspicer, antea significavi. Editio I. aliaeque ex vetustioribus habent, *p.* ꝛ. *Z.* utraque Caesarii, *p.* ⸓ 3. Alii cum Gryphio leg. *p.* ж. ꝛ. 3. Ruell. *p.* ж. 3. Linden. *p.* ж. Z.

95. *Gummi*] Sic restitui ex Medic. I. aliisque MSS. atque ita Rhodius legendum rebatur ex alio quodam Codice. Vide Lexic. Scribon. in *Commis*. In libris vulgatis legitur, *cumini*, ut est in Mediceo III. & in VI. sed perperam. Nam & apud Scribonium & apud Scriptores alios Mithridatis compositio habet, non cuminum, sed gummi. Errorem peperit vetus scriptio *cummi*, quae & hic & alibi invenitur in vetustis Codicibus, atque in *cumini* facile mutatur. Sic infra quoque cap. 28. sect. 12. duo allati Medicei Codices, III. scilicet & VI. habent, *cumini*; ubi *cummi* est in aliis, *cummis* in vetustiore: & lib. 6. cap. 6. sect. 4. & 5. alii habent *cummi*, primus *gummis*, sextus *cumini*.

96. *Silis*] Sic & in antidoto primo, & cap. 25. sect 3. antiquis Codicibus consentientibus: nisi quod *scilis* hic scribitur in Medic. I. ut & priscae Editiones habent. Lindenius leg. *sileris*, quemadmodum Rhodio placebat. Vid. III. Morgagni Epistolam in Auctores Rei Rusticae sect. 31.

97. *Polii*] Vulgo legitur, *lolii*: nec aliter in MSS. Codicibus; nisi quod multi habent, *lollii* duplici *l*. Sed plane legendum, *polii*, ut Constantinus & Ronsseus contendunt; & ut omnes hujus antidoti descriptiones, quae apud alios Auctores habentur, declarant; quamvis in aliis rebus varient.

98. *P.* ж. *VI.* =.] In Codicibus Mediceis & in Edit. Aldina habetur, *p.* φ. *VI.* Z. In Editionibus vetustioribus, *p.* *VI.* Z. Alii cum Caesario leg. *p.* ж. *V.* 3. Linden. *p.* ж. *V.* Z.

99. *P.* ж. *V.* ==.] Ita MSS. & Editiones antiquiores. Caesarius, & alii quidam habent, *p.* ж. *V.* 33. Rueli. *p.* ж. *V.* *XXXIII.* Linden. *p.* ж. *VI.*

1. *Zingiberis*] Vulgo, *zinziberis*; sed in Medic. I. & Codd. aliis scribitur *zingiberis* per *g*.

2. *P.* ж. *VIII.*] Al. *p.* ж. *VIII.* r. al. *p.* ж. *VII.* r. al. *p.* ж. *VIII.* 3. al. *p.* ж. *VIII.* *III.*

3. *Vel quod ervi*] Alii cum Caesario leg. *vel ervi*; & ita habent duo ex Mediceis Codicibus, IV. scilicet & V.

p. x. XIIII. [4] Alexandrini calami, junci rotundi, aspalathi [5], xylobalsami, singulorum p. x. XXVIII. [6] sevi p. I. unguenti irini cyathum.

2. Alterum, quod εὐώδες [7] vocant, hoc modo fit: cerae p. =. [8] olei tantumdem, resinae terebinthinae ad nucis juglandis magnitudinem, simul incoquuntur; deinde in mortario teruntur [9], instillaturque subinde quam optimi mellis acetabulum, tum irini unguenti, & rosae terni cyathi.

3. Ἔγχριστα autem Graeci vocant liquida, quae illinuntur: quale est, quod fit ad ulcera purganda & implenda, maxime inter nervos, paribus portionibus inter se mistis, butyri, medullae vitulinae, sevi vitulini, adipis anserinae, cerae, mellis, resinae terebinthinae, rosae, olei cicini [10]: quae separatim omnia liquantur, deinde liquida miscentur, & tum simul teruntur. Et hoc quidem magis purgat: magis vero emollit, si pro rosa cyprus infunditur.

4. Ad sacrum ignem: spumae argenti p. x. VI. cornu bubuli combusti p. x. x. [11] conteruntur, adjiciturque invicem vinum, & id, quod specialiter sic vocatur, & myrteum [12], donec utriusque terni cyathi conficiantur [13].

XXV.

4. *P. x. XIIII.*] Al. *p. x. IIII.*

5. *Aspalathi*] Ita plerique legunt ex Edit. Aldina. Al. *asphalti*, ut in MSS. inveni. In Medic. I. est, *aspalthi*.

6. *P. x. XXVIII.*] Ita in MSS. Sed cum in quibusdam, ut in Mediceo I. sit *p. p. XXVIII.* antiquiores Editiones, *p.* omisso, habent, *p. XXVIII.* Caesariana, aliaeque, *p. x. XVIII.* Aldina, *p. x. VIII.* Postea, pro *sevi p. I.* alii Caesario duce leg. *sevi p. x. I.* sed perperam; si quidem MSS. fides habenda est.

7. Εὐώδες] Ita dictum a gravi odore (nam id interdum εὐώδες significat, ut observat Saracenus in Dioscorid. lib. 1. cap. 13. & lib 2. cap. 10.); & ita ex fide Cod. Medic. I. legendum censet Rhodius, ad Scribon. Composit. 26. Porro hanc lectionem sequuntur Egnatius, Gryphius, Pantinus, & Roussēus. Alii leg. ἐλαιώδες, ut est in Edit. I. & in duabus vetustissimis ann. 1493. 1497. & in Juntina: quarum Editionum aliquam significasse videtur Constantinus, cum scripsit ita haberi in veteri exemplari. In Cod. Medic. I. in III. & in aliis multis legitur, *evodes*; quod Palavicinus mutavit in *enodes*.

8. *P.* =.] Editio Caesarii an. 1528. *p.* 2. Edit. ejusdem Caesarii an. 1538. *p. x.* 2. Al. *p. x.* 3. Ruell. *p. x. II.* Linden. *p. x.* Z.

9. *In mortario teruntur*] Antea legebatur: *infusa in mortario teruntur.* Sed vox *infusa* non est in Cod. Medic. I. cujus ego fidem sequor. Fortasse duas quoque voces *in mortario* alienas esse aliquis putabit, qui Celsi morem attenderit. Supra cap. 17. sect. 2. *arida medicamenta per se teruntur, deinde mistis his instillatur aut acetum &c. & ea rursus ex eo teruntur*; cap. 18. sect. 31. *nitrum ante per triduum instillata aqua teritur*; lib. 6. cap. 6. sect. 31. *chalcitidis aliquid & cadmiae dimidio plus ex aceto simul conteruntur, idque in vas fictile additum, & contectum ficulneis foliis, sub terra reponitur, sublatumque post dies viginti rursus teritur.* Neque in his locis, neque alibi de mortario mentio fit.

10. *Cicini*] Al. *cilicini*; quod ex mutatione ortum est facta in Cod. Medic. I. Cum enim esset, ut in aliis, *cycini*, supra hanc vocem posita fuit syllaba *li*, ut legeretur *cylicini*. Sed recte cum Egnatio alii leg. *cicini*; ut est in cap. 19. sect. 26.

11. *P. x. XII.*] Sic MSS. Codices; sed Mediceus I. *p. p. XII.* Editiones vetustiores habent, *p. XII.* unde alii leg. *p. x. II.*

12. *Vinum, & id, quod specialiter sic vocatur, & myrteum*] Ante Lindenium, pro *sic*, legebatur, ut est in Cod. Medic. I. *sil*; & Constantinus

XXV. 1. Catapotia quoque multa ſunt, variiſque de cauſis fiunt. Ἀνώδυνα vocant, quae ſomno dolorem levant: quibus uti, niſi nimia neceſſitas urget, alienum eſt. Sunt enim ex vehementibus medicamentis, & ſtomacho alienis. Prodeſt [14] tamen etiam ad concoquendum, quod habet papaveris lacrimae, galbani, ſingulorum p. x. I. myrrhae, caſtorei, piperis, ſingulorum p. x. II. [15] ex quibus, quod ervi magnitudinem habet, ſatis eſt devoraſſe.

2. Alterum, ſtomacho pejus, ad ſomnum valentius, ex his fit: mandragorae p. x. =. [16] apii ſeminis, item hyoſcyami ſeminis, ſingulorum p. x. IV. quae ex vino teruntur. Vnum autem ejusdem magnitudinis, quae ſupra poſita eſt, abunde eſt ſumpſiſſe.

3. Sive autem capitis dolores, ſive ulcera, ſive lippitudo, ſive dentes

tinus Rhodiusque putabant ochrae genus ſignificari, de quo Plinius in lib. 33. cap. 12. & 13. At lectio illa cum aliis de cauſis mihi non probatur, tum maxime quia non apparet, quorſum addatur *ſpecialiter*, & cur *ſil*, quod difficillime teritur, ut eſt apud Plinium l. c. ſupra non ſit cum iis poſitum, quae conterenda ſunt. Nam hic, qui humor contritis ſiccis medicamentis adjiciendus ſit, docetur. Adde huc, ſi *ſil* res eſt à vino & myrteo diverſa, vocem *utriusque*, quae conſequitur, ſtare non poſſe. Num igitur his verbis, *vinum id quod ſpecialiter ſil vocatur*, ſignificatur vinum ſili conditum? *Silatum* id veteres nominaſſe, ex Feſto colligitur: *ſil* pro *ſilato* nemo dixit, quod ego ſciam. Omnino *ſil* corruptum videtur ex *ſic*, quod habent reliqui Medicei Codices, & Lindenii Editio, hoc ſenſu: & vinum proprie appellatum, & vinum myrteum. Sed ego aliter Celſum ſcripſiſſe, atque aliam ſuſpicor ipſius eſſe ſententiam. Nam myrtei vini numquam mentionem fecit, niſi in lib. 4. cap. 19. his verbis: *myrti baccas legere, ex his vinum exprimere, id decoquere, ut decima pars remaneat &c.* Sunt quidem, qui lib. 6. cap. 2. legant, *ladanum cum myrteo vino*, ut eſt in multis Codicibus: ſed depravati ſunt Codices illi; legendumque ex fide Medic. 1. *cum myrteo & vino*, ut edidit Lindenius; ac myrteum oleum intelligendum. Sic lib. 2. cap. 33. *melinum, myrteum, roſa, acerbum oleum*; lib. 3. cap. 6. *roſa, vel melino, vel myrteo, cui vinum auſterum ſit adjectum*; lib. 6. cap. 18. ſect. 11. *ceratum ex myrteo factum*; & cap. 19. *cerato miſcetur ex myrteo facto.* Atque haec duo poſtrema loca explicanda ſunt ex illo cap. 19. hujus libri, ſect. 28. *cerati ex oleo myrteo facti.* Ex his colligitur, & *myrteum* abſolute pro oleo myrteo Celſum uſurpaſſe, & ad medicamenta, quae imponebantur, vel illinebantur, frequenter hoc oleum adhibitum fuiſſe, interdum vino adjecto; ut etiam ſupra cap. 22. ſect. 2. *olei myrtei & vini ternos cyathos*; lib. 6. cap. 8. *illinenda ulcera aut plumbi recremento, aut ceruſſa, aut argenti ſpuma: cum horum quodlibet aliquis conterit, eique, dum teritur, invicem vinum & oleum myrteum adjicit.* Capite autem 18. ſect. 8 roſa utitur: *thuris p. x. I. aluminis &c. quibus, dum teruntur, invicem roſa & vinum inſtillatur.* Atque oleum vino miſceri, ut in aliis compoſitionibus non rarum, ſic in acopis frequentiſſimum eſt. Illud autem fere perpetuum, ut vel oleum, vel pingue aliquid acopa accipiant: quod & apud Galenum lib. 7. de compoſit. medic. s. g. cap. 11. & ſeqq. & apud alios Auctores videre licet. Haec autem compoſitio, de qua loquimur, non oleum, non unguentum, non ſevum, non adipem, non medullam, non butyrum habet: immo nec ceram, nec picem, nec reſinam. Quid ergo eſt? Ita legendum arbitror: *adjiciturque invicem vinum & myrteum*, h. e. oleum, non vinum, ut putavit interpres, cujus verba; *& id quod ſpecialiter ſic vocatur*; explicationis cauſa in margine addita, poſtea in textum irrepſere ad ſententiam turbandam.

13. *Conficiantur*] Ita plerique legunt ex Caeſarii emendatione. In antiquis Codicibus eſt, *coiciantur*; id eſt, ut Egnatius leg. *conjiciantur*.

14. *Prodeſt*] Al. *Poteſt*.

15. *P. x. II.*] Lindenius, *p. II.*

16. *P. x. =.*] Al. *p.* 3. Al. *p.* x. 3. Ruell. *p. x. III.*

tes [17], five fpiritus difficultas, five inteftinorum tormenta, five inflammatio vulvae eft, five coxa [18], five jecur, aut lienis, aut latus torquet, five vitio locorum aliqua prolabitur & obmutefcit, occurrit dolori per quietem ejufmodi catapotium. Silis, acori, rutae filveftris feminis, fingulorum p. x. I. [19] caftorei, cinnamomi, fingulorum p. x. II. papaveris lacrimae, panacis radicis, mandragorae, malorum aridorum [20], junci rotundi floris, fingulorum p. x. III. [21] piperis grana LVI. Haec per fe contrita, rurfus inftillato fubinde paffo fimul omnia teruntur, donec craffitudo fordium fiat. Ex eo paulum aut devoratur, aut aqua diluitur, & potui datur.

4. Quin etiam filveftri papaveris, cum jam ad excipiendam lacrimam maturum eft, manipulus, qui manu comprehendi poteft [22], in vas demittitur, & fuperinfunditur aqua, quae id contegat, atque ita coquitur. Vbi jam bene manipulus is coctus eft, ibidem expreffus projicitur [23], & cum eo humore paffum pari menfura [24] mifcetur, infervetque, donec craffitudinem fordium habeat. Cum infrixit, catapotia ex eo fiunt, ad noftrae fabae magnitudinem, habentque ufum multiplicem. Nam & fomnum faciunt, vel per fe affumpta, vel ex aqua data: & aurium dolores levant, adjectis exiguo modo rutae fucco, ac paffo [25]: & tormina fupprimunt ex vino liquata: & inflammationem vulvae coërcent, mifta cerato ex rofa facto, cum paulum his croci quoque acceffit: & ex aqua fronti inducta, pituitam in oculos decurrentem tenent.

5. Item, fi vulva dolens fomnum prohibet: croci p. x. = =. [26] anifi, myr-

17. *Sive dentes*] Quid fignificat, *five dentes funt?* Si duae hae voces funt Celfi, ab ipfo poft verbum *eft* pofitas fuiffe exiftimo, ut cum *torquet* cohaererent.

18. *Inflammatio vulvae eft, five coxa &c.*] Lindenius leg. *inflammatio vulvae, five coxae eft &c.* fed minus recte.

19. *P. x. I.*] Lindenius, *p. x. II.*

20. *Panacis radicis, mandragorae malorum aridorum*] Ita interpungit Lindenius, ita & Ronsfeus malebat. Al. *panacis, radicis mandragorae, malorum aridorum.*

21. *P. x III.*] Ita in multis MSS. Alii leg. *p. x. II.* ut eft in Mediceo I.

22. *Qui manu comprehendi poteft*] Affentior Morgagno, qui putat haec verba praecedentis vocis *manipulus* explicationem effe, huc ex margine traductam. Legi etiam poteft, *quantum* (vel *quod*) *manu comprehendi poteft*, fi expellatur vox *manipulus*. Sed retinenda eft ea vox, quod etiam infra habeatur, ut idem Morgagnus obfervat; ac potius haec verba tollenda. In Codice Mediceo I. tum hic, tum infra eft, *manipellus*, pro *manipulus*.

23. *Projicitur*] Lindenius, *projiciatur*; deinde, *mifceatur*, *inferveatque*.

24. *Paffum pari menfura*] Ita correxit Lindenius. In Editionibus antiquis, & in libris MSS. legitur, *paffi pari menfura*. Itaque, ut a veteri lectione minus recedamus, malim, *paffi par menfura*.

25. *Rutae fucco, ac paffo.*] Haec quoque lectio ex Lindenio eft. Alii leg. *rutae fucci, ac paffi*; ut habent Codd. MSS. quae verba fortaffe recte habent; fed fupra, pro *adjectis*, reponendum, *adjecto*. Nifi potius fit legendum: *adjectis exiguo modo rutae fucci, ac paffo*. Caefarius & alii leg. *rutae fucco ac paffi*. In Cod. Medic. I. eft, *rutae fuci hac paffi*, & fupra *fuci* ponitur *s*, ut legatur *fucis*.

26. *P. x. = =.*] Al. leg. *p. x. II.* ut eft in plerisque MSS. Ego Medic. I. fequor, in quo eft, *p. x. = =*

myrrhae, singulorum p. ×. I. papaveris lacrimae p. ×. III. [27] cicutae seminis p. ×. VIII. miscentur, excipiunturque vino vetere, &, quod lupini magnitudinem habet, in tribus cyathis aquae diluitur. Id tamen in febre periculose datur.

6. Ad sanandum jecur: nitri p. ×. =. [28] croci, myrrhae, nardi Gallici, singulorum p. ×. I. melle [29] excipiuntur, daturque, quod Aegyptiae fabae magnitudinem habeat.

7. Ad lateris dolores finiendos: piperis, aristolochiae, nardi, myrrhae pares portiones.

8. Ad thoracis: nardi p. ×. I. thuris, casiae, singulorum p. ×. III. myrrhae, cinnamomi, singulorum p. ×. VI. croci p. ×. VIII. resinae terebinthinae quadrans [30], mellis heminae tres.

9. Ad tussim, Athenionis: myrrhae, piperis, singulorum p. ×. I castorei, papaveris lacrimae, singulorum p. ×. I. quae separatim contusa postea junguntur, & ad magnitudinem fabae nostrae, bina catapotia mane, bina noctu dormituro dantur.

10. Si tussis [31] somnum prohibet, ad utrumque Heraclidis Tarentini: croci p. ×. =. [32] myrrhae, piperis longi, costi galbani, singulorum p. ×. =. cinnamomi, castorei, papaveris lacrimae, singulorum p. ×. I.

11. Quod si purganda ulcera in faucibus tussientibus sunt, panacis, myrrhae, resinae terebinthinae, singulorum p. uncia [33], galbani p. ×. =. [34] hyssopi p. ×. =. [35] conterenda sunt, hisque hemina mellis adjicienda, & quod digito excipi potest, devorandum est.

12. Colice vero Cassii ex his constat: croci [36], anisi, castorei, singulo-

27. *P. ×. III.*] Aldina Editio, *p. p. IIII.* unde aliae quoque habent *IIII.* pro *III.* quod est in vetustioribus & in MSS.

28. *P. ×. =.*] Al. *p. ×.* 3. Ruell. *p. ×. III.*

29. *P. ×. I. melle*] In Cod. Medic. I. *p. p. I. melle*; in reliquis sex, *p. ×. I. libra melle.* In IV. tamen vox *libra* expuncta est; & nota × mutata, ut in VII. in *p.*

30. *Quadrans*] In Cod. Medic. I. *p. p. =.* Sed fortasse legendum, *p. =.* ut sit, non denarii, sed librae sextans.

31. *Si tussis*] Lindenius leg. *At si tussis.*

32. *P. ×. =. &c.*] Ita ex Cod. Medic. I. in quo est: *p. p. =. muriae, piperis longi, costi, galbani sing. p. p. =. cinnamomi, castorei, papaveris lacrimae sing p. p. I.* In Codicibus aliis: *p. ×. I. cinnamomi, castorei, papaveris lacrimae sing. p. ×. I. murrae, piperis longi, costi, galbani sing. p. ×. I.* atque ita habetur etiam in libris vulgatis; nisi quod in his est, *galbani singulorum p.* Z. in aliis, *p. ×.* 3. in uno, *p. ×. III.*

33. *P. uncia*] Ita in Cod. Medic. I In aliis Codicibus, *p. ×.* unde in libris impressis, *p. X.* quod alii, Caesarium secuti, mutarunt in *p. ×. V.*

34. *P. ×. =*] Haec nota non videtur esse sine mendo. In MSS. Mediceis, excepto primo, habetur, *p. ×. p.* Z. ∾. sed in IV. correctum est, *p. p.* Z. ut est in primo: unde in Editionibus vetustioribus *p.* Z. Caesarius leg. *p.* 3. al. *p. ×.* 3. Linden. *p. ×.* Z.

35. *Hyssopi p. ×. =.*] Fortasse neque haec nota vitio caret: si quidem supra recte legitur, *p. uncia.* Nimis enim exiguus videtur esse hyssopi modus, itemque galbani, pro ceterarum rerum modo. In aliquibus MSS. est, *hisopi p. ×. I.*

36. *Croci*] Ad hunc locum ita scribit Almelovenius: *Forte* costi *uti lib. 4. cap. 14. sed mallem* ibi

gulorum p. ẋ. III. petrofelini p. ẋ. IV. piperis & longi & rotundi, fingulorum [37] p. ẋ. V. papaveris lacrimae, junci rotundi, myrrhae, nardi, fingulorum p. ẋ. VI. quae melle excipiuntur. Id autem & devorari poteft, & ex aqua calida fumi.

13. Infantem vero mortuum, aut fecundas expellit aquae potio, cui falis Ammoniaci p. ẋ. I. aut cui dictami Cretici p. ẋ. I. adjectum eft.

14. Ex partu laboranti [38] eryfimum ex vino tepido jejunae dari debet.

15. Vocem adjuvat thuris p. ẋ. I. in duobus cyathis vini datum.

16. Adverfus urinae difficulatem: piperis longi, caftorei, myrrhae, galbani, papaveris lacrimae, croci, cofti, unciae fingulae, ftyracis, refinae terebinthinae, pondo fextantes, mellis, abfinthii, cyathi finguli [39]: ex quibus ad magnitudimem fabae Aegyptiae & mane [40] & coenato dari debet.

17. Arteriace vero hoc modo fit: cafiae, iridis, cinnamomi, nardi, myrrhae, thuris, fingulorum p. ẋ. I. croci p. ẋ. I. =. [41] piperis grana XXX. ex paffi tribus fextariis decoquuntur, donec mellis craffitudo his fiat: aut croci, myrrhae, thuris, fingulorum p. ẋ. I. conjiciuntur in paffi eumdem modum, eodemque modo decoquuntur: aut ejufdem paffi heminae tres ufque eo coquuntur, donec extracta inde gutta indurefcat; eo adjicitur [42] tritae cafiae p. ẋ. I.

XXVI. 1. Cum facultates medicamentorum propofuerim, genera, in quibus noxa corpori eft, proponam. Ea quinque funt: cum quid extrinfecus laefit, ut in vulneribus; cum quid intra feipfum corruptum eft, ut in cancro; cum quid innatum eft, ut in vefica calculus; cum quid increvit, ut vena, quae intumefcens in varicem convertitur, cum quid deeft, ut cum curta [43] pars aliqua eft. Ex his alia funt, in quibus medi-

ibi legere croci; *ita Scribon. Larg. cap.* 29. *cujus defcriptio in aliis variat.* Neque vero Codices defunt, in quibus hic quoque fit, *cofti:* Mediceus tamen I. habet, *croci*, ut vulgo legitur. Quod attinet ad locum lib. 4. ab Almeloveenio citatum, vide quae ego ibi adnotavi.

37. *Singulorum*] Haec vox abeft a Cod. Mediceo I.

38. *Laboranti*] Ita in MSS. Codicibus, & in Editione I. In Editione an. 1493. & in ceteris legitur, *laborantibus:* fed perperam; quia fequitur, *jejunae:* cui vitio medentur Conftantinus & Lindenius reponendo, *jejunis.*

39. *Mellis, abfinthii, cyathi finguli*] Sic repofui partim ex Lindenii Editione, partim ex Codicibus MSS. Fortaffe tamen Celfi verba nondum plane reftituta funt. Ante Lindenium legebatur, *mel abfinthii cyathus:* Lindenius vero correxit, *mellis abfinthii cyathus.* In Codice Mediceo I. legitur, *mel abfinthy cyathus*; in ceteris fex, *mel abfenti* (in IV. *abfinthi*) *cyathi fingul.* fcilicet *finguli*, h. e. fingulorum cyathus unus.

40. *Et mane*] Lindenius omittit &.

41. *P. ẋ. I.* =.] Antea legebatur, *p. ẋ. I.* ut habent plerique Codices. In Medic. I. habetur, *p. p. I.* =. ex quo ego fic reftitui.

42. *Eo adjicitur*] Ita & modo allatus & alii MSS. Codices. Omnes Impreffi libri & *adjicitur.*

43 *Ut cum curta*] Lindenius leg. *aut cum curta;*

medicamenta [44], alia in quibus plus manus proficit. Ergo [45], dilatis iis, quae praecipue fcalpellum & manum poftulant, nunc de iis [46] dicam, quae maxime medicamentis egent. Dividam autem hanc quoque curandi partem, ficut priorem; & ante dicam de iis, quae in quamlibet partem corporis incidunt; tum de iis, quae certas partes infeftant. Incipiam a vulneribus.

In his autem ante omnia fcire medicus debet, quae infanabilia fint, quae difficilem [47] curationem habeant, quae promptiorem. Eft enim prudentis hominis, primum eum, qui fervari non poteft, non attingere, nec fubire fpeciem ejus, ut occifi, quem fors ipfius interemit: deinde, ubi gravis metus fine certa tamen defperatione eft, indicare neceffariis periclitantis, in difficili rem effe [48]; ne, fi victa ars malo fuerit, vel ignoraffe, vel fefelliffe videatur. Sed ut haec prudenti viro conveniunt; fic rurfus hiftrionis eft, parvam rem attollere, quo plus praeftitiffe videatur. Obligari aequum eft confeffione promptae rei, quo curiofius etiam circumfpiciat, ne, quod per fe exiguum eft, majus curantis negligentia fiat.

2. Servari non poteft, cui bafis cerebri, cui cor, cui ftomachus, cui jocinoris portae, cui in fpina medulla percuffa eft; cuique aut pulmo medius, aut jejunum, aut tenuius inteftinum, aut ventriculus, aut renes vulnerati funt; cuive circa fauces grandes venae, vel arteriae praecifae funt.

3. Vix autem ad fanitatem perveniunt, quibus ulla parte pulmo [49], aut jocinoris craffum, aut membrana, quae continet cerebrum, aut lienis, aut vulva, aut vefica, aut ullum inteftinum, aut feptum transverfum vulneratum eft. Ii quoque in praecipiti funt, in quibus usque ad grandes intusque conditas venas in alis vel poplitibus mucro defedit [50]. Periculofa etiam vulnera funt, ubicumque venae majores funt, quoniam exhaurire hominem profufione fanguinis posfunt: idque evenit non in alis tantum, atque poplitibus; fed etiam in iis venis, quae ad anum

curta; fed perperam. Pro *curta*, Edd. Aldina & Stephan. & Codices MSS. omnes, praeter Medic. I. mendofe habent, *curata*.

44. *Medicamenta*] Al. *plus medicamenta*.

45. *Ergo*] Codex Mediceus I. atque Editiones Lindenii & Almeloveenii habent, *Ego*. Sed recte Vulpius repofuit *Ergo* ex Editionibus vetuftis. Ita legitur etiam in Codicibus ceteris Mediceis.

46. *De iis*] Egnatius reftituit duas has voces, quae defunt in Editionibus prifcis. Defunt etiam in Cod. Medic. I. fed habentur in reliquis.

47. *Quae difficilem*] Linden. *& quae difficilem*.

48. *In difficili rem effe*] Pro *rem*, nonnulli cum Caefario leg. *fpem*. Sic cap. 27. fect. 2. hujus libri: *in angufto fpes eft*; ubi veteres Codices nihil difcrepant. Hoc loco primus quidem habet, *fpem*: ceteri vero Medicei, *rem*; neque aliter legendum videtur.

49. *Pulmo*] Linden. *aut pulmo*.

50. *Defedit*] Edd. Aldina & Ruell. *defcendit*.

anum teſticuloſque perveniunt. Praeter haec malum vulnus eſt, quodcumque in alis vel feminibus, vel inanibus locis, vel in articulis [51], vel inter digitos eſt: item quodcumque muſculum, aut nervum, aut arteriam, aut membranam, aut os, aut cartilaginem laeſit. Tutiſſimum omnium, quod in carne eſt.

4. Et haec quidem loco vel peiora, vel meliora ſunt. Modo vero periculum facit, quodcumque magnum eſt.

5. Aliquid etiam in vulneris genere figuraque eſt. Nam pejus eſt, quod etiam colliſum, quam quod tantum diſciſſum eſt: adeo ut acuto quoque, quam retuſo telo, vulnerari commodius ſit. Pejus etiam vulnus eſt, ex quo aliquid exciſum eſt, ex quove caro alia dependet. Peſſimaque [52] plaga in orbem eſt [53]; tutiſſima, quae lineae modo recta eſt [54]. Quo deinde propius huic illive figurae vulnus eſt, eo vel deterius vel tolerabilius eſt.

6. Quin etiam confert aliquid & aetas, & corpus, & vitae propoſitum, & anni tempus: quia facilius ſaneſcit puer vel adoleſcens, quam ſenior; valens, quam infirmus; neque nimis tenuis, neque nimis plenus, quam ſi alterum ex his eſt; integri habitus, quam corrupti; exercitatus, quam iners; ſobrius & temperans, quam vino venerique deditus. Opportuniſſimumque curationi tempus, vernum eſt, aut certe neque fervens, neque frigidum: ſiquidem vulnera & nimius calor & nimium frigus infeſtant; maxime tamen horum varietas: ideoque perniciosiſſimus autumnus eſt.

7. Sed pleraque ex vulneribus oculis ſubjecta ſunt: quorumdam ipſae ſedes indices ſunt; quas alio loco demonſtravimus, cum poſitus interiorum partium oſtendimus. Verumtamen, quia quaedam vicina ſunt, intereſtque [55], vulnus in ſumma parte ſit, an penitus [56] penetraverit, neceſſarium eſt notas ſubjicere, per quas quid intus ictum [57] ſit, ſcire poſſimus; & ex quibus vel ſpes, vel deſperatio oriatur.

8. Igi-

51. *Vel in articulis*] Hoc inciſum perperam omittitur in Edit. Lindenii; ut Morgagnus animadvertit.

52. *Peſſimaque*] Al. *Peſſima quae*; al. *Peſſima quaeque*, ut plerique MSS. Codices habent. Ego ſecutus ſum Medic. I. & Vatic. item I. atque Editiones Caeſarii, Ruellii, & alias nonnullas.

53. *Plaga in orbem eſt*] Pro *in orbem*, Lindenius leg. *curva*. Ita ſane habet Cod. Medic. I. ſed explicatio quaedam eſt, ut mihi videtur. Itaque *in orbem* retineo, ut reliqui omnes Codices, praeter Vatic. VI. & cum iis veteres Editiones habent.

54. *Lineae modo recta eſt*] *Liene facta eſt* mendoſe eſt in Codicibus Mediceis, excepto I. ex quo, *lineae modo recta eſt*, alia manu in margine adſcriptum habent IV. & VII.

55. *Intereſtque*] Ita in Cod. Medic. I. & in Edit. Lindenii. Alii leg. *interſt quoque*.

56. *Penitus*] In Edit. Lindenii & in margine Conſtantinianae, *penitius*.

57. *Ictum*] Ita emendavit Lindenius, cum antea legeretur, *actum*.

8. Igitur, corde percuſſo, ſanguis multus fertur, venae langueſcunt [58], color pallidiſſimus, ſudores frigidi, malique odoris tamquam irrorato [59] corpore oriuntur: extremisque partibus frigidis matura mors ſequitur.

9. Pulmone vero [60] icto, ſpirandi difficultas eſt; ſanguis ex ore ſpumans, ex plaga rubens [61], ſimulque etiam ſpiritus cum ſono fertur; in vulnus inclinari juvat: quidam ſine ratione conſurgunt: multi ſi in ipſum vulnus inclinati ſunt, loquuntur; ſi in aliam partem, obmuteſcunt.

10. Jocinoris autem vulnerati notae ſunt: multus ſub dextra parte praecordiorum profuſus ſanguis; ad ſpinam reducta praecordia; in ventrem cubandi dulcedo; punctiones, doloreſque uſque ad jugulum, junctumque ei latum ſcapularum os, intenti [62]: quibus nonumquam etiam binoſus vomitus [63] accedit.

11. Renibus vero percuſſis, dolor ad inguina teſticuloſque deſcendit; difficulter urina redditur; eaque aut eſt cruenta, aut cruor fertur.

12. At liene icto, ſanguis niger a ſiniſtra parte prorumpit; praecordia cum ventriculo ab eadem parte indureſcunt; ſitis ingens oritur, dolor ad jugulum, ſicut jocinore vulnerato, venit.

13. At cum vulva percuſſa eſt, dolor in inguinibus, & coxes, & feminibus eſt; ſanguinis pars per vulnus, pars per naturale [64] deſcendit; vomitus bilis inſequitur; quaedam obtumeſcunt [65]; quaedam mente

58. *Langueſcunt*] In quibusdam Codd. MSS. *elangueſcunt*. Sic infra ſect. 15. *venarum motus elangueſcunt*. Hic vulgo legitur *langueſcunt*, ut habet Cod. Medic. 1. fortaſſe quod prima littera verbi *elangueſcunt* coaluerit cum extrema vocis praecedentis *venae*.

59. *Irrorato*] Hanc Egnatii & Stephani lectionem probat Morgagnus, & Codicis ſui MS. teſtimonio confirmat. Plerique etiam ex Mediceis Codicibus habent, *inrorato*; tertius, *in rorato*, ut legitur in Editionibus priſcis. In Codice vetuſtiore eſt, *in rorato*; in Editione utraque Caeſarii, *in rorato*; in Lindeniana, *in aegroto*, ut in margine Conſtantinianae; quae tamen lectio ipſi Conſtantino minus arridet. Mallet, *irritato*, quod in veteri Cod. invenerit, *irrorato*.

60. *Pulmone vero*] Particulam *vero* ego inveni in MSS. Mediceis omnibus, praeter primum: quia tamen in IV. eſt expuncta, Fontius & veteres quidam alii Editores eam omiſerunt. Codex I. habet *Pulmove*, & ſyllabam *ne* ſupra poſitam, ut legatur *Pulmoneve*, an potius *Pulmone?*

61. *Rubens*] Cod. Medic. I. *ruber*.

62. *Latum ſcapularum os, intenti*] Ante Lindenium legebatur, *latus ſcapularum os intentum*. Codex Mediceus 1. habet *latus* non recte; ſed recte, *intenti*, non *intentum*.

63. *Bilioſus vomitus*] Cod. Medic. I. *bilis vomitus*. Celſus adhibet utramque formam. Sect. 13. hujus capitis, *vomitus bilis inſequitur*; itemque ſect. 14. & 15. At lib. 4. cap. 10. *ſi frequens bilioſus vomitus accedit*; & cap. 13. *Adjicit periculo vomitus bilioſus &c.* Etiam ſect. 26. hujus capitis Codices MSS. variant. Mediceus 1. habet, *Vomitus autem bilioſus*, ut vulgo legitur.

64. *Naturale*] *Naturale*, vel *naturalia*, vel *naturales partes* Celſus appellat in faeminis genitalia earum, nonnumquam etiam in viris; ut Morgagnus obſervat. Sed *naturale* ſingulari numero de ſolis faeminis uſurpat. Lindenius leg. *naturam*; quae vox bona eſt, utpote cum Cicero quoque illa utatur hac ſignificatione; ut in Scholiis ad hunc locum adnotat Almeloveenius: attamen Celſiana non eſt. MSS. Codices, quotquot vidi, habent, *naturale*.

65. *Obmuteſcunt*] Quidam leg. *obtumeſcunt*, ut eſt in Edit. an. 1538. ſed perperam.

te labuntur; quaedam, fui compotes, nervorum oculorumque dolore urgeri fe confitentur; morientesque eadem [66], quae corde vulnerato, patiuntur.

14. Sin cerebrum membranave ejus vulnus accepit, fanguis per nares, quibusdam etiam per aures exit; fereque bilis vomitus infequitur; quorumdam fenfus obtunduntur, appellatique ignorant; quorumdam trux vultus eft; quorumdam oculi, quafi refoluti, huc atque illuc [67] moventur; fereque tertio, vel quinto die delirium accedit; multorum etiam nervi diftenduntur: ante mortem autem plerique fafcias, quibus caput deligatum eft, lacerant, ac nudum vulnus frigori objiciunt.

15. Vbi ftomachus autem percuffus eft, fingultus, & bilis vomitus infequitur; fi quid cibi vel potionis affumptum eft, id redditur cito [68]; venarum motus elanguefcunt; fudores tenues oriuntur, per quos extremae partes frigefcunt.

16. Communes vero jejuni inteftini & ventriculi vulnerati notae funt: nam cibus & potio per vulnus exeunt; praecordia indurefcunt; nonnumquam bilis per os redditur: inteftino tantum fedes inferior eft. Cetera inteftina icta vel ftercus, vel odorem ejus exhibent.

17. Medulla vero, quae in fpina eft, percuffa [69], nervi refolvuntur, aut diftenduntur; fenfus intercidit; interpofito tempore aliquo fine voluntate inferiores partes vel femen, vel urinam, vel etiam ftercus excernunt.

18. At fi feptum transverfum percuffum eft, praecordia furfum contrahuntur; fpina dolet; fpiritus rarus eft; fanguis fpumans fertur.

19. Vefica vero vulnerata, dolent inguina; quod fuper pubem eft, intenditur; pro urina, fanguis; at ex ipfo vulnere urina defcendit; ftomachus afficitur; itaque aut bilem vomunt, aut fingultiunt; frigus, & ex eo mors fequitur.

20. His cognitis, etiamnum quaedam alia nofcenda funt, ad omnia vulnera ulceraque, de quibus dicturi fumus, pertinentia. Ex his autem exit fanguis, fanies, pus. Sanguis omnibus notus eft; fanies eft te-

66. *Eadem*] Alii, *tandem*; al. *tandem eadem*. Ego fecutus fum Edit. Lindenii & Cod. Medic. I.

67. *Huc atque illuc*] Lindenius leg. *huc illucque*. Conftantinus ita fcriptum invenit in Codice quodam: *huc illuc commoventur*.

68. *Id redditur cito*] Ita multi legunt ex Caefarii emendatione. Editiones vetuftiores & Codices MSS. habent, non *id*, fed *ea*; quod pronomen fortaffe addititium eft.

69. *Percuffa*] In MSS. & Editionibus antiquis legitur, *difcuffa*. Itidem lib. 7. cap. 21. *difcuffo ventre*, & lib. 8. cap. 4. *cutis difcuffa*, habent iidem veteres libri: quibus duobus in locis Conftantinus & Lindenius leg. *difciffo* & *difciffa*. Lindenius hic quoque reponit, *difciffa*, quo modo nonnullos legere maluiffe, fcribit Conftantinus. Ipfe tamen Conftantinus *percuffa* invenit in veteri libro; ex quo ego fic repofui. Nam & fupra fect. 2. legitur: *Servari non poteft ..... cui in fpina medulla percuffa eft.*

tenuior hoc, varie craſſa, & glutinoſa, & colorata; pus craſſiſſimum albidiſſimumque, glutinoſius & ſanguine & ſanie. Exit autem ſanguis ex vulnere recenti, aut jam ſaneſcente; ſanies eſt inter utrumque tempus [70]; pus ex ulcere jam ad ſanitatem ſpectante. Rurſus & ſanies & pus quaſdam ſpecies Graecis nominibus diſtinctas habent. Eſt enim quaedam ſanies, quae vel ὕδρωψ [71], vel μελίκηρα [72] nominatur: eſt pus, quod ἐλαιῶδες appellatur. Ὕδρωψ tenuis, ſubalbidus, ex malo ulcere exit, maximeque ubi, nervo laeſo, inflammatio ſecuta eſt. Μελίκηρα craſſior eſt, glutinoſior, ſubalbida, mellique albo ſubſimilis. Fertur haec quoque ex malis ulceribus, ubi nervi circa articulos laeſi ſunt; & inter haec loca, maxime ex genibus. Ἐλαιῶδες tenue, ſubalbidum, quaſi unctum [73], colore, atque pinguitudine oleo albo non diſſimile apparet in magnis ulceribus ſaneſcentibus. Malus autem eſt ſanguis, nimium aut tenuis, aut craſſus, colore vel lividus, vel niger, aut pituita miſtus, aut varius: optimus calidus, rubens [74], modice craſſus, non glutinoſus. Itaque protinus ejus vulneris expedita magis curatio eſt, ex quo ſanguis bonus fluxit; itemque poſtea ſpes in iis major eſt, ex quibus melioris generis quaeque proveniunt. Sanies igitur mala eſt, multa, nimis tenuis, livida, aut pallida, aut nigra, aut glutinoſa, aut mali odoris, aut quae, & ipſum ulcus, & junctam ei cutem erodit: melior eſt non multa, modice craſſa, ſubrubicunda, aut ſubalbida. Ὕδρωψ autem pejor eſt multus, craſſus, ſublividus aut ſubpallidus, glutinoſus, ater [75], calidus, mali odoris: tolerabilior eſt ſubalbidus, qui cete-

70. *Sanies eſt inter utrumque tempus*] Cum proximum membrum regatur a verbo *exit* membri ſuperioris, etiam membrum hoc ab eodem verbo regi videtur. Itaque verbum ſubſtantivum *eſt* fortaſſe tollendum eſt.

71. Ὕδρωψ] Vox haec iterum tertioque occurrit in hac ſectione. Editiones priſcae & Codices ceteri Medicei ubique habent, *hydrops:* Codex I. hic, *hydropos*; infra utrobique, *hydros*. Ego ὕδρωψ Graecis litteris ſcripſi. In libris Hippocraticis ſignificat humorem illum corporis, qui aquae ſimilis eſt: ſerum vocant a ſimilitudine ejus, quod eſt in lacte. Hac notione & ὕδωρ & ἰχὼρ reperitur in libris illis, ut animadvertit Foëſius Oecon. Hippocr. Eſt igitur ὕδρωψ apud Celſum, ſanies aquoſa. Alii leg. ἰχὼρ, ut Egnatius & Caeſarius mutarunt. Sed videndum eſt, an jure mutatum fuerit.

72. Μελίκηρα] In MSS. Mediceis & in Editionibus priſcis legitur, *melitera*, tum hic, tum infra. In Cod. VI. tamen hic, *melicera*; ut & in alio quodam Conſtantinus invenit. Lindenius μελίκηρα Graecis litteris ſcribit; quem ſequor. Aldina Editio habet, μελίκηρας; Caeſariana aliaeque, *meliceria*.

73. *Unctum*] Lindenius leg. *unguinoſum*; ut eſt in margine Edit. Conſtantinianae, nullo tamen citato veteris Codicis teſtimonio. Idem Lindenius infra, in his verbis, *aut quae & ipſum ulcus*, omittit &. Et ſane deeſt ea particula in Codice Mediceo I. & in Vaticano VI. habetur tamen in ceteris omnibus.

74. *Rubens*] Conſtantinus margini adſcripſit, *ruber*; & ita eſt in Codice Mediceo I.

75. *ater*] Aliqui Codices habent, *acer*. Fortaſſe rectius; quia de colore ſupra dictum eſt; & praecedens vox *glutinoſus* ſignificat tranſitum eſſe factum ad alias mali hydropis qualitates. Attamen communiter legitur, *ater*, ut eſt in Cod. Mediceo I.

cetera [76] omnia contraria prioribus habet. Μελίκηρα autem mala eſt, multa, & percraſſa: melior, quae & tenuior, & minus copioſa eſt. Pus inter haec optimum eſt. Sed id quoque pejus eſt, multum, tenue, dilutum; magisque, ſi ab initio tale eſt: itemque, ſi colore ſero ſimile, ſi pallidum, ſi lividum, ſi faeculentum eſt: praeter haec, ſi male olet; niſi tamen locus hunc odorem excitat. Melius eſt, quo minus eſt, quo craſſius, quo albidius: itemque, ſi laeve eſt, ſi nihil olet, ſi aequale eſt. Modo tamen convenire & magnitudini vulneris, & tempori debet: nam plus ex majore, plus nondum ſolutis inflammationibus naturaliter fertur. Ἐλαιῶδες quoque pejus eſt multum, & parum pingue: quo minus ejus [77], quoque id ipſum pinguius, eo melius eſt.

21. Quibus exploratis, ubi aliquis ictus eſt, qui ſervari poteſt, protinus proſpicienda duo ſunt: ne ſanguinis profuſio [78], neve inflammatio interimat. Si profuſionem timemus (quod ex ſede vulneris, & ex impetu ruentis ſanguinis intelligi poteſt) ſiccis linamentis [79] vulnus implendum eſt, ſupraque imponenda ſpongia ex aqua frigida expreſſa, ac manu ſuper comprimenda. Si parum ſic ſanguis conquieſcit, ſaepius linamenta mutanda ſunt; &, ſi ſicca parum valent, aceto madefacienda ſunt. Id vehemens ad ſanguinem ſupprimendum eſt: ideoque quidam id vulneri infundunt. Sed alius rurſus metus ſubeſt; ne nimis valenter ibi retenta materia, magnam inflammationem poſtea moveat. Quae res efficit, ut neque rodentibus medicamentis, neque adurentibus, & ob id ipſum inducentibus cruſtam, ſit utendum; quamvis pleraque ex his ſanguinem ſupprimunt: ſed, ſi ſemel ad ea decurritur, iis potius, quae mitius idem efficiunt. Quod ſi illa quoque profluvio vincuntur, venae, quae ſanguinem fundunt, apprehendendae, circaque [80] id, quod ictum eſt, duobus locis deligandae, intercidendaeque ſunt, ut & in ſe ipſae coëant [81], & nihilominns ora praecluſa habeant. Vbi ne

76. *Qui cetera*] Linden *quique caetera.*

77. *Quo minus ejus*] Pro *ejus*, ut habet in margine Conſtantini Editio, atque ut ego reſtitui ex aliquibus MSS. alii leg. *etiam*, ut eſt in Medicco primo; Lindenius, *autem.*

78. *Ne ſanguinis profuſio*] Alii cum Egnatio leg. *ne ſanguinis ſit profuſio*. Et quidem *ſit* invenitur in multis MSS. ſed ex gloſſemate; ut mihi videtur. Codex Mediceus vetuſtior verbum illud non habet.

79 *Linamentis*] In Cod. Medic. I. non *linamentum*, ſed *liniamentum* fere ubique legitur; ut hic, *liniamentis*. In aliis quoque Codicibus ſaepe eſt, *liniamentum.*

80. *Circaque*] In quibuſdam MSS. & in margine Edit. Conſtantinianae legitur, *intraque.*

81. *Vt & in ſe ipſae coëant*] In Editione Aldina omittitur particula &. In plerîſque MSS. ita legitur: *ut in ſe iunctae* (in Vatic. VII. *uincta*) *coëant*. In Mediceo I. *ut et in ſe ipſe coëatur*. Notanda locutio, *coire in ſe*. Id enim, opinor, Celſus ſibi vult, venae praeciſae capita, non alterum cum altero, ſed utrumque per ſe coire. Lucem huic loco afferre poſſunt, quae ſcribit Aëtius Tetrab. 4. Serm. 2. cap. 51. *Si vero neque ſic ſanguis ſiſtatur, ſi quidem*

ne id quidem res patitur, possunt ferro candenti aduri. Sed etiam [82] satis multo sanguine effuso ex eo loco, quo neque nervus, neque musculus est, ut puta in fronte, vel superiore capitis parte, commodissimum tamen est, cucurbitulam admovere a diversa parte [83], ut illuc sanguinis cursus revocetur.

22. Et adversus profusionem quidem in his auxilium est: adversus inflammationem autem, in ipso sanguinis cursu. Ea timeri potest, ubi laesum est vel os, vel nervus, vel cartilago, vel musculus; aut ubi parum sanguinis pro modo vulneris fluxit. Ergo quoties quid tale erit, sanguinem mature supprimere non oportebit; sed pati fluere, dum tutum erit, adeo ut, si parum fluxisse videbitur, mitti quoque ex brachio debeat; utique, si corpus juvenile, & robustum, & exercitatum est: multoque magis; si id vulnus ebrietas praecessit. Quod si musculus laesus videbitur, praecidendus erit: nam percussus, mortiferus est; praecisus, sanitatem recipit.

23. Sanguine autem vel suppresso, si nimius erumpit; vel exhausto; si per se parum fluxit; longe optimum est, vulnus glutinari. Potest autem id, quod vel in cute, vel etiam in carne est, si nihil ei praeterea mali accedit: potest caro, alia parte dependens alia inhaerens; si tamen etiamnum integra est [84], & conjunctione corporis fovetur. In iis vero, quae glutinantur, duplex curatio est. Nam si plaga in molli parte est, sui debet; maximeque, si discissa auris ima est, vel imus nasus, vel frons, vel bucca, vel palpebra, vel labrum, vel circa guttur cutis, vel venter. Si vero in carne vulnus est, hiatque, neque in unum orae facile attrahuntur, sutura quidem aliena est; imponendae vero fibulae sunt (ἀγκτῆρας Graeci nominant) quae oras, paulum tamen, contrahant [85], quo minus lata postea cicatrix sit. Ex his au-

dem vena fuerit, conandum est, ut citra vinculum sanguinem supprimat per aliquod sanguinem sistens medicamentum &c. Si vero arteria fuerit, ex duobus alterum faciens, aut vinculum circumdans, aut totum vas praecidens ac dissecans, sanguinem sistes. Cogimur tamen aliquando etiam magnis venis vinculum obligare, atque etiam aliquando totas ipsas dissecare, transversas videlicet: quae necessitas incumbet in iis, quae rectae ex alto sursum feruntur, & praesertim per angustiam aliquam aut principales partes. Sic enim utraque pars utrimque retrahitur, & ab incumbentibus corporibus vulnus tegitur & occultatur. Eadem habet Paulus Aegineta lib. 4. cap. 53.

82. *Sed etiam*] Lindenius leg. *Sic etiam*: & postea omittit *tamen*.

83. *A diversa parte*] Hujus loci sententiam declarant haec verba lib. 2. cap. 11. *nemo cucurbitulam diversae parti imponit, nisi cum profusionem sanguinis eo avertit.* Lindenius leg. *adversa parte*; ut habent Codices Medicei, excepto primo.

84. *Etiamnum integra est*] Haec & quae sequuntur usque ad extrema illa hujus sectionis verba; *& oleo; vel cataplasma &c.* habentur in Codice Medic. I. in aliis fere omnibus vel desunt, vel post inserta sunt, quam cetera scripta fuerant; ut manifestum sit, ea defuisse in Codice illo, unde ii omnes descripti sunt.

85. *Paulum tamen, contrahant*] Ante Lindenium legebatur, non *contrahant*, sed *contrahunt*. Pro *paulum*, Lindenius habet *paulatim*.

autem colligi poteſt, id quoque [86], quod alia parte dependens, alia inhaerebit, ſi alienatum adhuc non eſt, ſuturam, an fibulam poſtulet. Ex quibus neutra ante debet imponi, quam intus vulnus purgatum eſt; ne quid ibi concreti ſanguinis relinquatur. Id enim & in pus vertitur, & inflammationem movet, & glutinari vulnus prohibet. Ne linamentum quidem, quod ſupprimendi ſanguinis cauſa inditum eſt, inibi [87] relinquendum eſt: nam id quoque inflammat. Comprehendi vero ſutura, vel fibula, non cutem tantum, ſed etiam aliquid ex carne, ubi ſuberit haec, oportebit; quo valentius haereat, neque cutem abrumpat. Vtraque optima eſt ex acia [88] molli, non nimis torta, quo mitius corpori inſidat [89]. Vtraque neque nimis rara, neque nimis crebra injicienda eſt. Si nimis rara eſt, non continet: ſi nimis crebra eſt, vehementer afficit, quia, quo ſaepius acus corpus tranſuit [90], quoque plura loca injectum vinculum mordet, eo majores inflammationes oriuntur; magisque aeſtate. Neutra etiam vim ullam deſiderat; ſed eatenus utilis eſt, qua [91] cutis ducentem quaſi ſua ſponte ſubſequitur. Fere tamen [92] fibulae latius vulnus eſſe patiuntur: ſutura oras jungit, quae ne ipſae quidem inter ſe contingere ex toto debent; ut ſi quid intus humoris concreverit, ſit qua emanet. Si quod vulnus neutrum horum recipit, id tamen purgari debet. Deinde omni vulneri primo imponenda eſt ſpongia ex aceto expreſſa: ſi ſuſtinere aliquis aceti vim non poteſt, vino utendum eſt. Levis plaga juvatur etiam, ſi ex aqua frigida expreſſa ſpongia imponitur. Sed ea, quocumque modo impoſita eſt, dum madet, prodeſt: itaque, ut inareſcat, non eſt committendum. Licetque ſine peregrinis, & conquiſitis, & compoſitis medicamentis vulnus curare. Sed ſi quis huic parum confidit, imponere medicamentum debet, quod ſine ſevo compoſitum ſit ex iis, quae cruentis vulneribus apta eſſe propoſui; maximeque ſi caro eſt, Barbarum, ſi nervi, vel

86. *Id quoque*] Caeſarius, Pantinus, & Lindenius praemittunt *utrum*; quod ego in nullo MS. inveni.

87. *inibi*] In Codice Medic. I. & in aliis quibusdam, *ibi hi*. Palavicinus correxit, *inibi*; quae vulgaris lectio eſt; & ita habetur in Cod. Vatic. VI. & in Medic. IV. in illo quidem poſt Palavicini emendationem; fortaſſe & in hoc.

88. *Acia*] Caeſarius margini adſcripſit, *acu*; & Pantinus quoque ſic legendum conjecit. Sed retinendum *acia* cum vetuſtis Codicibus; ut probat Joannes Rhodius in libro, quem ab ipſa inſcripſit, ubi totus hic locus de ſutura & fibula illuſtratur.

89. *Inſidat*] Lindenius, *inſideat*.

90. *Tranſuit*] Al. *tranſivit*; Egnatius, *tranſit*. Sed Editiones antiquiores, & Codices Medicei I. IV. & VII. *tranſuit*. Quam lectionem & Rhodius probat, & J. F. Gronovius, qui eam exemplis confirmat ex Ovidio & Seneca, in epiſtola ad eundem Rhodium, quae addita eſt illius libro, *De acia &c.*

91. *Eatenus utilis eſt, qua &c.*] Pro *eatenus*, Lindenius leg. *ea hactenus*; pro *qua*, Conſtantinus mallet, *quatenus*. Nihil mutandum.

92. *tamen*] Editio an. 1538. & Lindeniana, *etiam*.

vel cartilago, vel aliquid ex eminentibus, quales aures, vel labra ſunt, Polybi ſphragidem. Alexandrinum quoque viride nervis idoneum eſt: eminentibusque partibus ea, quam Graeci ῥάπτουσαι 93 vocant. Solet etiam, colliſo corpore, exigua parte findi cutis. Quod ubi incidit, non alienum eſt, ſcalpello latius aperire; niſi muſculi, nervique juxta ſunt, quos incidi non expedit: ubi ſatis diductum eſt, medicamentum imponendum eſt. At ſi id, quod colliſum eſt, quamvis parum diductum eſt, latius tamen aperiri propter nervos aut muſculos non licet, adhibenda ſunt ea, quae humorem leniter extrahant; praecipueque ex his id, quod ῥυπῶδες vocari propoſui. Non alienum eſt etiam, ubicumque vulnus grave eſt, impoſito quo id juvetur 94, inſuper circumdare lanam ſuccidam ex aceto & oleo; vel cataplasma, ſi mollis is locus eſt, quod leniter reprimat; ſi nervoſus, aut muſculoſus, quod emolliat.

24. Faſcia vero ad vulnus deligandum lintea 95 aptiſſima eſt; eaque lata eſſe debet, ut ſemel injecta non vulnus tantum, ſed paulum utrimque etiam oras ejus comprehendat 96. Si ab altera parte caro magis receſſit, ab ea melius attrahitur: ſi aeque ab utraque, transverſa 97 comprehendere oras debet; aut ſi id vulneris ratio non patitur, media primum injicienda eſt, ut tum in utramque partem ducatur. Sic autem deliganda eſt, ut & contineat, nec adſtringat: quod non continetur, elabitur; quod nimis adſtrictum eſt, cancro periclitatur. Hieme ſaepius faſcia circuire 98 debet: aeſtate, quoties neceſſe eſt. Tum extrema pars ejus inferioribus acu aſſuenda eſt: nam nodus vulnus 99 laedit, niſi

93. Ῥάπτουσαι] Compoſitio hoc nomine ſupra nulla eſt. Itaque vel deeſt, vel hoc membrum, *eminentibusque partibus ea, quam Graeci ῥάπτουσαι vocant*, inſititium eſt. Niſi forte ſignificatur compoſitio illa, quae deſcribitur ſect. 6. cap. 19. & vel ibi ῥάπτουσαι, vel hic σφραγῖδαι legendum eſt. Conſtantinus, quem Lindenius ſequitur, reponit ῥύπτουσαι; & intelligit paſtillum, quod habetur cap. 20. ſect. 4. *ad ulcera ſordida & nigritiem in auribus &c.* Verum, ut alia argumenta praeteream, verba praecedentia, *imponere medicamenta debet &c. ex iis, quae cruentis vulneribus apta eſſe propoſui*, mutationi iſti reſiſtunt. Nam paſtillus ad ulcera ſordida ex hoc genere non eſt.

94. *Impoſito quo id juvetur*] Ita ex Cod. Medic. I. Antea legebatur; *impoſitum, quo id juvetur*; ut eſt in aliis Codicibus: ſed profecto mendoſe: quod & Conſtantinus vidit, qui ſic reponendum putavit: *impoſito, quo adjuvetur.*

95. *Lintea*] Lindenius leg. *linea*; atque ita alios quoſdam legere, Conſtantinus ſcribit. Utroque modo legi poteſt, ut omnibus eſt notum. Qui tamen vetuſtis Codicibus ſtandum putant, *lintea* hoc loco retineant; quia ita eſt in Mediceo I. atque in aliis probae notae. In aliquibus mendoſe, *lente.* Vide adnotat. 47. lib. 2. cap. 17.

69. *Etiam oras ejus comprehendat*] Lindenius duas priores voces omittit, & ſententiam depravat. Idem ſupra, pro *paulum*, habet *paululum*, ut ſaepe alibi.

97. *Transverſa*] Lindenius aliique, ſecuti Edit. an. 1538. habent, *transverſe.*

98. *Circuire*] *circumire* ſcribitur in Cod. Mediceo I. qui tamen hanc ſcribendi rationem conſtanter non ſervat. Nam alibi habet *circuire*, quemadmodum hoc loco alii.

99. *Vulnus*] Al. *ulcus.*

nisi tamen longe est. Illo neminem decipi decet, ut [1] propriam viscerum curationem requirat, de quibus supra posui. Nam plaga ipsa curanda extrinsecus, vel sutura, vel alio medicinae genere est. In visceribus nihil movendum est; nisi, si quid aut [2] ex jocinore, aut liene, aut pulmone dumtaxat extremo dependet, id praecidatur [3]. Alioquin vulnus interius ea victus ratio eaque medicamenta sanabunt, quae cuique visceri convenire superiore libro proposui.

25. His ita primo die ordinatis, homo in lecto collocandus est; isque si grave vulnus est, abstinere, quantum vires patiuntur, ante inflammationem, cibo [4] debet; bibere, donec sitim finiat, aquam calidam, vel, si aestas est, ac neque febris, neque dolor est, etiam frigidam. Adeo tamen nihil perpetuum est, sed semper pro vi [5] corporis aestimandum, ut imbecillitas etiam cibum protinus facere necessarium possit; tenuem scilicet, & exiguum, qui tantum sustineat. Multique etiam ex profluvio sanguinis intermorientes ante ullam curationem vino reficiendi sunt; quod alioqui inimicissimum vulneri est.

26. Nimis vero intumescere vulnus, periculosum; nihil intumescere, periculosissimum est: illud indicium est magnae inflammationis; hoc, emortui corporis. Protinusque, si mens homini consistit, si nulla febris accessit, scire licet, mature vulnus sanum fore. Ac [6] ne febris quidem terdebet, si in magno vulnere, dum inflammatio est, permanet. Illa perrere niciosa est, quae vel levi vulneri supervenit, vel ultra tempus inflammationis durat, vel delirium movet: vel si nervorum rigorem aut distentionem, quae ex vulnere orta est, ea non finit [7]. Vomitus quoque

1. *Illo neminem decipi decet, ut &c.*] Hac forma loquendi utitur etiam infra, cap. 28. sect. 11. hujus libri: *Illo neminem decipi decet, ut cerato utatur.* Pro *Illo*, Lindenius leg. *Porro*; ut malebat Constantinus: deinde, *viscerum curationem requirat.* Sed *viscerum* refert inter Typographi errata, corrigitque, *viscera*; quam lectionem Almeloveenius secutus est. Constantinus legit ex conjectura, *requirat ab iis, de quibus &c.* Ego veterem lectionem retineo & probam judico.

2. *Nisi, si quid aut &c.*] Sic reposui ex Lindenio, cum in Editionibus antiquis, & in Cod. Mediceo I. sit; *nisi aut si quid.* Codices ceteri Medicei ita habent *nisi: ut si quid*; quae lectio omnino improbanda non est.

3. *Dependet, id praecidatur*] Alii omittunt *id.* Pro *dependet*, quod ego ex Cod. Medic. I. reposui, alii leg. *dependeat.*

4. *Cibo*] Al. *a cibo.*

5. *Vi*] Ita Lindenii Editio, quacum facit Codex Mediceus vetustior. Alii habent, *viribus.*

6. *Ac*] Al. *At*; ut mendose est in Edit. an. 1538.

7. *Vel si nervorum rigorem aut distentionem..... ea non finit*] Ita ex Hippocrate Sect. 2. Aphor. 26. Sect. 4. Aphor. 57. hunc locum Constantinus correxit; quem Lindenius secutus est. Sed cum veteres Codices ad unum omnes ita habeant: *vel si nervorum rigor aut distentio, quae ex vulnere orta est, eam non finit*; fortasse verba ad hunc modum potius restituenda sunt: *vel si nervorum rigor aut distentio, quae ex vulnere orta est, ea non finitur.* Nam sic minori mutatione sanatur sententia: quam porro ea confirmant, quae Celsus scripsit in lib. 2. cap. 8. *Denique ipsa febris, quod maxime mirum videri potest, saepe praesidio est.* Nam

que biliosus non voluntarius, vel protinus, ut percussus est aliquis, vel dum inflammatio manet, malum signum est in iis dumtaxat, quorum vel nervi, vel etiam nervosi loci vulnerati sunt. Sponte tamen vomere, non alienum est; praecipue iis, quibus in consuetudine fuit: sed neque protinus post cibum, neque jam inflammatione orta, neque cum in superioribus partibus plaga est.

27. Biduo sic vulnere habito, tertio die id aperiendum, detergendaque sanies [8] ex aqua frigida est, eademque rursus injicienda sunt. Quinto jam die, quanta inflammatio futura est, se ostendit. Quo die, rursus detecto vulnere, considerandus color est: qui [9] si lividus, aut pallidus, aut varius, aut niger est, scire licet, malum vulnus esse; idque, quandocumque animadversum est, terrere nos potest. Album, aut rubicundum esse ulcus [10], commodissimum est. Item cutis dura, crassa, dolens, periculum ostendit: bona signa sunt, ubi haec sine dolore, tenuis, & mollis est. Sed si glutinatur vulnus, aut leviter intumuit, eadem sunt imponenda, quae primo fuerunt: si gravis inflammatio est, neque glutinandi spes est, ea quae pus moveant. Jamque [11] aquae quoque calidae necessarius usus est [12], ut & [13] materiam digerat, & duritiam emolliat, & pus citet. Ea sic temperanda est, ut manu contingenti jucunda sit; & usque [14] eo adhibenda, donec aliquid minuisse

Nam & praecordiorum dolores, si sine inflammatione sunt, finit; & jocinoris dolori succurrit; & nervorum distentionem rigoremque, si postea coepit, ex toto tollit.

8. *Aperiendum, detergendaque sanies*] Cod. Mediceus I. *aperiendum tergendaque sanies.*

9. *Color est: qui &c*] In vulgatis, *color est. Quod &c.* Ego reposui *qui* ex MS. modo allato.

10. *Ulcus*] *Ulcus* pro *vulnere* saepe invenitur & apud Celsum & apud alios idoneos Scriptores; ut quidem antiqui libri habent; in quibus tamen interdum variatur. Sic supra sect. 24. *nam nodeu vulnus laedit*; in aliis legitur *ulcus*. Hic *ulcus* in omnibus. Lindenius reposuit *vulnus*; quod libenter retinuissem, nisi paulo infra libri omnino omnes haberent *ulceri*; & sect. 29. *Inflammatione finita, vulnus purgandum est* &c. *Tum demum vero purum ulcus est &c.*

11. *Ea, quae pus moveant. Jamque &c.*] Ita ex quibusdam MSS. quos inter est Mediceus I. In aliis legitur: *eaque*, vel *eaque p.* post parva lacuna est; deinde sequitur, *aquae &c.* In Editionibus Stephani, Rueilii, Juntae, & tribus pervetustis ann. 1478. 1493. 1497. sic habetur: *eaque pus moveant: aquae*; in Aldina, *ea, quae pus moveant: aquae*; in utraque Caesarii & in Lindeniana, *neque movetur, aquae*; in Gryphiana, Pantiniana, & aliis nonnullis, *eaque pus moveat, aquae.* In omnibus igitur vulgatis libris omittitur *Jamque.* In iisdem verba praecedentia sic interpunguntur: *quae primo fuerunt. Si gravis inflammatio est &c.* Sensus est: si vulnus glutinatur, eadem glutinantia rursus imponenda sunt; si glutinandi spes non est, imponenda sunt, quae pus moveant.

12. *Aquae quoque calidae necessarius usus est*] In multis MSS. *aqua quoque calida necessaria est.* Sic sect. 30. hujus cap. *Jamque calida aqua eatenus necessaria est &c.* Mediceus tamen vetustior & quidam ex Vaticanis consentiunt cum libris vulgatis; quos ego secutus sum.

13. *Et*] Et in Medic. I. & in Vaticano VI. & in Editione Lindenii omittitur haec particula. Attamen retinenda videtur ex aliorum Codicum fide.

14. *Ut manu contingenti jucunda sit; & usque &c.*] Cum antea legeretur, *ut & manu contingenti jucunda sit; usque &c.* Lindenius particulam & transtulit post *sit*; nec aliter legendum.

nuiſſe ex tumore, coloremque [15] ulceri magis naturalem reddidiſſe videatur. Poſt id fomentum [16], ſi late plaga non patet, imponi protinus emplaſtrum debet; maximeque, ſi grande vulnus eſt, tetrapharmacum; ſi in articulis, digitis, locis cartilaginoſis, rhypodes: at ſi latius hiat, idem illud emplaſtrum liquari ex irino unguento oportet, eoque illita linamenta diſponi per plagam; deinde emplaſtrum ſupra dari, & ſuper id ſuccidam lanam; minuſque etiam, quam primo, faſciae adſtringendae ſunt.

28. Proprie [17] quaedam in articulis viſenda ſunt. In quibus ſi praeciſi nervi ſunt, qui continebant, debilitas ejus partis ſequitur. Si id dubium eſt, & ex acuto telo plaga eſt, ea transverſa [18] commodior eſt: ſi ex retuſo & gravi [19], nullum in figura diſcrimen eſt; ſed videndum [20] eſt; pus ſupra articulum, an infra naſcatur. Si ſub eo naſcitur, albumque & craſſum diu fertur, nervum praeciſum eſſe credibile eſt; magiſque, quo [21] majores dolores inflammationeſque, & quo maturius excitatae ſunt. Quamvis autem non abſciſſus nervus eſt; tamen, ſi circa tumor durus diu permanet, neceſſe eſt, & diuturnum ulcus eſſe, &, ſano [22] quoque eo, tumorem permanere: futurumque eſt, ut tarde membrum id vel extendatur, vel contrahatur. Major tamen in extendendo mora eſt, ubi recurvato articulo curatio adhibita eſt; quam in recurvando eo, quod rectum continuerimus. Collocari quoque membrum, quod ictum eſt, ratione certa debet: ſi glutinandum eſt, ut ſuperius ſit; ſi in inflammatione eſt, ut in neutram partem inclinatum ſit; ſi jam

15. *Coloremque*] Lindenius leg. *caloremque*. Multi ſane Codices ita habent; ſed depravati ſunt. Mediceus quoque primus corruptus eſt, ſic tamen, ut quae vera lectio ſit, oſtendat: nam habet, *coleremque*.

16. *Poſt id formentum &c.*] Ita legitur hic locus in Editione Lindenii, & in margine Conſtantinianae; nec aliter legi poteſt. Editiones antiquae & Mediceus I. aliique MSS. Codices ita habent: *maximeque ſi grande vulnus eſt tetrapharmacum: ſi in articulis, digitis, locis cartilaginoſis rypodes. poſt id fomentum ſi lata plaga non patet imponi protinus emplaſtrum debet. Et ſi latius hiat &c.* Fortaſſe legendum: *debet: ſi latius hiat*; ſublata particula *&*, quae videtur geminatio ſyllabae praecedentis. Plures alii Codices: *maximeque ſi grande vulnus eſt tetrapharmacum: ſi in articulis, digitis, locis cartilaginoſis rypodes. poſt id fomentum ſi lata plaga non patet imponi protinus emplaſtrum. Si patet liquari ex hyrino unguento oportet &c.*

17. *Proprie*] Aldina Editio, *Propriae*; Lindeniana, *Sed propria*.

18. *Ea tranſverſa*] Lindenius praemittit *&*, ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae, &, excepto primo, in MSS. Mediceis: ſed perperam.

19. *Si ex retuſo & gravi*] Al. *ſi retuſo & gravi eſt*; Lindenius, *ſi ex retuſo & gravi eſt*. Ego praepoſitionem *ex* retinui, quamvis in MSS. Codicibus non invenerim: verbum autem *eſt* excluſi ex fide Medic. I.

20. *Sed videndum*] Ita ex Codice Mediceo I. Lindenius leg. *at videndum*; al. *at viſendum*.

21. *Magiſque quo*] Al. *magis quoque*. Sed recte Conſtantinus & Lindenius, *magiſque, quo*; Codice Medic. I. comprobante. Infra vero non is modo Codex, ſed & alii confirmant Conſtantini, & Lindenii lectionem, *& quo maturius*; ubi alii Editores omittunt *&*.

22. *Sano*] Lindenius leg. *ſanato*.

ſi jam pus profluit, ut devexum ſit. Optimum etiam medicamentum, quies eſt: moveri, & ambulare, niſi ſanis, alienum eſt. Minus tamen iis periculoſum [23], qui in capite vel brachiis, quam qui in inferioribus partibus vulnerati ſunt. Minimeque ambulatio convenit, femine, aut pede laborante. Locus, in quo cubabit [24], tepidus eſſe debebit. Balneum quoque, dum parum vulnus purum eſt, inter res infeſtiſſimas eſt: nam id & humidum [25] & ſordidum reddit: ex quibus ad cancrum tranſitus eſſe conſuevit. Levis [26] frictio recte adhibetur; ſed iis partibus, quae longius abſunt [27] a vulnere.

29. Inflammatione finita, vulnus purgandum eſt. Id optime faciunt tincta in melle linamenta; ſupraque idem emplaſtrum, vel enneapharmacum [28] dandum eſt. Tum demum vero purum ulcus eſt, cum rubet, ac nimium neque ſiccum, neque humidum eſt. At quodcumque ſenſu caret, quod non naturaliter ſentit, quod nimium aut aridum aut humidum eſt, quod aut albidum, aut pallidum [29], aut lividum, aut nigrum eſt, id purum non eſt.

30. Purgato [30], ſequitur ut impleatur. Jamque calida aqua eatenus neceſſaria eſt, ut ſanies removeatur. Lanae ſuccidae ſupervacuus uſus eſt: lota melius circumdatur. Ad implendum autem vulnus proficiunt quidem etiam medicamenta aliqua: itaque ea adhiberi non alienum eſt; ut butyrum cum roſa, & exigua mellis parte [31]; aut cum eadem roſa tetrapharmacum; aut ex roſa linamenta. Plus tamen proficit balneum rarum, cibi boni ſucci, vitatis omnibus acribus; ſed jam pleniores.

Nam

23. *Iis periculoſum*] Alii leg. *his* (vel *iis*) *eſt periculoſum;* Lindenius, *periculoſum his eſt.* Ego omiſi verbum *eſt*, ſecutus auctoritatem Codicis Medicei I.

24. *Cubabit*] Lindenius leg. *cubat;* deinde, *debet.*

25. *Humidum*] Ita legitur in pleriſque libris, tum excuſis, tum manuſcriptis: & quidem rectius, ut mihi videtur, quam *tumidum*, ut eſt in Codice Medic. I. & in Edit. Lindenii. Nam ſect. 34. hujus capitis in curatione gangraenae ita habetur: *Balneum niſi jam certa fiducia redditae ſanitatis eſt, alienum eſt: ſiquidem emollitum in eo vulnus cito rurſus eodem malo afficitur.*

26. *Levis*] Conſtantin. & Linden. *Lenis.*

27. *Longius*] Linden. *longe.*

28. *Supraque idem emplaſtrum, vel enneapharmacum*] Superque linamenta idem emplaſtrum dandum eſt, quod ſupra poſitum eſt, vel enneapharmacum. Sic repoſui ex MSS. Vulgo, pro *idem*, legitur *id.* Itaque Lindenius locum ita interpolavit ex Conſtantini conjectura: *ſupraque id emplaſtrum vel τετραφάρμακον vel ἐννεαφάρμακον.*

29. *Aut albidum, aut pallidum*] Alii translatis vocibus legunt: *aut pallidum, aut albidum;* ut habent Codices Medicei omnes, praeter primum. Lindenius omittit *aut pallidum*, vel quod in aliquo Codice non invenerit, vel quod redundare exiſtimaverit, crediderítque *albidum* idem ſignificare. Diſcrimen tamen aliquod inter albidum & pallidum Celſus ſtatuit etiam in lib. 2. cap. 4. *ſi, quod deſcendit, eſt perliquidum aut albidum, aut pallidum, aut ſpumans.*

30. *Purgato*] Lindenius addit, *vulnere;* ſed non eſt neceſſe.

31. *Mellis parte*] In omnibus libris impreſſis additur; *aut cum eadem parte;* in Edit. Lindenii, *aut cum eadem parte mellis.* Id ego ſuſtuli ex fide Codicum MSS.

Nam & avis [32], & venatio, & ſuilla elixa dari poteſt. Vinum omnibus, dum febris, dum inflammatio eſt, alienum eſt: itemque usque ad cicatricem, ſi nervi, muſculive vulnerati ſunt; etiam, ſi alte caro. At [33] ſi plaga in ſumma cute, generis tutioris eſt, poteſt non pervetus, modice tamen datum, ad implendum quoque proficere. Si quid molliendum eſt, quod in nervoſis locis, muſculoſisque neceſſarium eſt, cerato quoque ſuper vulnus utendum eſt. At ſi caro ſupercrevit, modice reprimit ſiccum linamentum; vehementius ſquama aeris. Si plus eſt, quod tolli opus eſt, adhibenda ſunt etiamnum vehementiora, quae corpus exedunt [34]. Cicatricem, poſt omnia haec, commode inducit lycium ex paſſo aut lacte dilutum; vel etiam per ſe impoſitum ſiccum linamentum [35].

31. Hic ordo felicis curationis eſt: ſed quaedam tamen pericula [36] incidere conſuerunt. Interdum enim vetuſtas ulcus occupat, inducitur que ei callus, & circum orae craſſae livent: poſt quae, quidquid medicamentorum ingeritur, parum proficit: quod fere negligenter curato ulceri ſupervenit. Interdum [37] vel ex nimia inflammatione, vel ob aeſtus immodicos, vel ob nimia frigora, vel quia nimis vulnus adſtrictum eſt, vel quia corpus ſenile, aut mali habitus eſt, cancer occupat. Id genus a Graecis diductum in ſpecies eſt; noſtris vocabulis non eſt. Omnis autem cancer non ſolum id corrumpit, quod occupavit; ſed etiam ſerpit: deinde aliis aliisque ſignis diſcernitur. Nam modo ſuper inflammationem rubor ulcus ambit, isque cum dolore procedit; ἐρυσίπελας Graeci nominant. Modo ulcus nigrum eſt, quia caro ejus corrupta eſt: idque vehementius etiam putrescendo intenditur [38], ubi vulnus humidum

32. *Sed jam pleniores. Nam & avis &c.*] Totus hic locus in Editionibus antiquis ita legitur: *Plus tamen proficit balneum rarum. Cibi boni ſucci, vitatis omnibus acribus, ſed jam plenioribus. Nam & avis &c.* In Editione Lindenii: *Plus tamen proficit balneum rarum. Cibi boni ſucci, vitatis omnibus acribus. Sed jam plenioribus, avis &c.* Conſtantinus margini adſcripſit; *ſed etiam pleniores*; & ita habent Codices Mediceï, excepto primo, in quo eſt: *ſed iam plenioribus.* Ego repoſui, *ſed jam pleniores.* Cum cibus adhuc exiguus datus ſit, nunc ad vulnus implendum plenior eſt dandus.

33. *At*] Ai *aut.* Conſtantinus in libri margine, & Lindenius *At*, Cod. Mediceo I. ſuffragante.

34. *Exedunt*] Alii cum Caeſario leg. *exedant.*

35. *Linamentum*] Lindenius addit, *vehementius*; quod adverbium & in Medic. I. & in aliis quibusdam MSS. invenitur. Deceptus librarius videtur a ſuperioribus verbis, *modice reprimit ſiccum linamentum; vehementius ſquama aeris*

36. *Quaedam tamen pericula &c.*] Vulgo legitur, *periculoſa*, ut habet Codex Medic. I. Ego repoſui *pericula*, ex aliis Codicibus. Ita ſect. proxima: *Ac pericula quiden vulnerum haec ſunt.* Et lib. 7. cap. 26 ſect. 5. *ſi felix curatio non fuit, varia pericula oriuntur.*

37. *Negligenter curato ulceri ſupervenit. Interdum &c.*] Pleraque ex his verbis deſunt in Cod. Medic. I. in quo ita legitur: *negligenter dum vel ex nimia inflammatione, vel ob nimia frigora &c.* Medicei reliqui ſex, pro *aeſtus*, ut recte legitur in libris impreſſis, habent *actus.*

38. *Idque vehementius etiam putreſcendo intenditur*

dum eſt, & ex nigro ulcere humor pallidus fertur, malique odoris eſt; carunculaeque corruptae, interdum etiam nervi ac membranae reſolvuntur; ſpecillumque demiſſum deſcendit aut in latus, aut deorſum: eoque vitio nonnumquam os quoque [39] afficitur. Modo oritur ea, quam Graeci γάγγραιναν appellant. Priora in qualibet parte corporis fiunt: hoc [40] in prominentibus membris, id eſt, inter ungues, & alas, vel inguina; fereque in ſenibus, vel in iis, quorum corpus mali habitus eſt. Caro in ulcere [41] vel nigra, vel livida eſt, ſed ſicca & arida; proximaque cutis plerumque ſubnigris puſtulis impletur: deinde ei proxima, vel pallida, vel livida, fereque rugoſa [42] & ſine ſenſu eſt; ulterior in inflammatione eſt: omniaque ea ſimul ſerpunt: ulcus, in locum puſtuloſum; puſtulae, in eum, qui pallet aut livet; pallor aut livor, in id, quod inflammatum eſt; inflammatio, in id, quod integrum eſt, tranſit. Inter haec deinde febris acuta oritur, ingensque ſitis: quibusdam etiam delirium accedit [43]: alii, quamvis mentis ſuae compotes ſunt, balbutiendo tamen [44] vix ſenſus ſuos explicant: incipit affici ſtomachus: fit foedi ſpiritus ipſe odoris. Atque initium quidem ejus mali recipit curationem: ubi vero penitus inſedit, inſanabile eſt; plurimique ſub frigido ſudore moriuntur.

32. Ac pericula quidem vulnerum haec ſunt. Vetus autem ulcus ſcalpello concidendum [45] eſt, excidendaeque ejus orae, & quidquid ſuper eas livet aeque incidendum. Si varicula intus eſt, quae id ſanari prohibet, ea quoque excidenda. Deinde, ubi ſanguis emiſſus, novatumque vulnus eſt, eadem curatio adhibenda, quae in recentibus vulneribus expoſita eſt. Si ſcalpello aliquis uti non vult, poteſt ſanare id emplaſtrum, quod ex ladano fit: &, cum ulcus ſub eo exeſum eſt, id, quo cicatrix inducitur.

33.

tur &c.] Lindenius & aliter interpungit, & aliter legit: *corrupta eſt, idque vehementius; etiam in putreſcendo intenditur, ubi vulnus humidum eſt, & ex nigro ulcere humor pallidus fertur, malique odoris eſt. & caro intus corrupta: interdum etiam nervi &c.* Quod ad interpunctionem attinet, alii quoque variant: omnes tamen habent, non *in putreſcendo*, ſed *putreſcendo*; neque *& caro intus corrupta*, ſed *carunculaeque* (al. ex Edit. an. 1493. *carunculae*) *corruptae*. Vide Morgagn. Epiſt. VII. in Celſum.

39. *Os quoque*] Lindenius omittit *quoque*.

40. *Hoc*] Omnes MSS. Codices habent, *hoc*: ſed ſupra, al. *Priores*; Mediceus I. *Priora*. In Editionibus priſcis legitur, *Priores*. & *hoc*. Alii cum Caeſario reponunt, *haec*; etiam Lindenius, ſed habet *Priora*, non *Priores*.

41. *In ulcere*] Lindenius leg. *illi ulceri*.

42. *Rugoſa*] Idem, *aeruginoſa*; deinde, *deterior* pro *ulterior*: ſed minus bene; ut a Morgagno animadverſum eſt.

43. *Accedit*] Abeſt hoc verbum a Cod. Medic. I. & fortaſſe recte. Nam hoc inciſum regi poteſt a verbo *oritur*, quod praecedit.

44. *Balbutiendo tamen*] *tamen* deeſt in Edit. Lindenii.

45. *Concidendum*] Alii cum Caeſario leg. *incidendum*; Lindenius, *circumcidendum*. In Edit. Aldina mendoſe eſt, *conjiciendum*, pro *concidendum*, ut Editiones vetuſtiores & omnes Medicei Codices habent.

33. Id autem, quod ἐρυσίπελας vocari dixi, non ſolum vulneri ſupervenire, ſed ſine hoc quoque oriri conſuevit: atque interdum periculum majus [46] affert; utique, ſi circa cervices aut caput conſtitit. Oportet, ſi vires patiuntur, ſanguinem mittere: deinde imponere ſimul reprimentia & refrigerantia; maximeque ceruſſam ſolani ſucco, aut Cimoliam cretam aqua pluviali exceptam, aut ex eadem aqua ſubactam farinam [47], cupreſſo adjecta, aut, ſi tenerius corpus eſt, lenticula [48]. Quidquid impoſitum eſt, betae ſolio contegendum eſt, & ſuper linteolum frigida aqua madens imponendum. Si per ſe refrigerantia parum proderunt, miſcenda erunt hoc modo: ſulphuris p. ✕. I. [49] ceruſſae & croci [50], ſingulorum p. ✕. XII. s. [51], eaque cum vino conterenda ſunt [52], & id his illinendum: aut, ſi durior locus eſt, ſolani folia contrita ſuillae adipi miſcenda ſunt, & illita [53] linteolo ſuperinjicienda.

At ſi nigrities eſt, nequedum [54] ſerpit, imponenda ſunt, quae carnem putrem lenius exedunt: repurgatumque ulcus, ſic, ut cetera, nutriendum eſt. Si magis putre eſt, jamque procedit ac ſerpit [55], opus eſt vehementius erodentibus. Si ne haec quidem evincunt, aduri locus debet, donec ex eo nullus humor feratur: nam quod ſanum eſt, ſiccum eſt, cum aduritur. Poſt uſtionem putris ulceris, ſuperponenda ſunt, quae cruſtas a vivo reſolvant; eas ἐσχάρας Graeci nominant [56].

Vbi

46. *Periculum majus*] Lindenius *magnum* legit, pro *majus*; deinde, *cervicem*, ut habet in margine Conſtantini Editio, pro *cervices*.

47. *Farinam*] Conſtantinus habet, *hordei farinam*.

48. *Lenticula*] Ita Lindenius edidit ex Conſtantini emendatione. Hi hanc vocem referunt ad *adjecta*; & quidem rectius, ut ego puto. Attamen MSS. Codices habent, *lenticulam*; neque, qui ſic legunt, omni ratione carent.

49. *P. ✕. I.*] Olim legebatur, *p. ✕.* ut habet Codex Mediceus I. & cum Caeſariana an. 1528. etiam Ruellii Editio. In ceteris Codicibus Mediceis habetur, *p. ✕. I.* quemadmodum alii ediderunt, Egnatium ſecuti: ſed numeri nota, I. deletur in IV.

50. *Et croci*] Lindenius omittit *&*.

51. *P. ✕. XII. ʒ.*] Ita in MSS. Mediceis, primo excepto. Fortaſſe legendum, *p. ✕. II. ʒ.* In IV. hic quoque deletur *II. ʒ.* quod in I. ſit *p. ✕. X.* quemadmodum & priſcae Editiones habent, & Lindeniana. In Aldina eſt, *p. ✕. XII* Caeſarius & alii leg. *p. ✕. XX.*

52. *Conterenda ſunt*] Fortaſſe tollendum verbum *ſunt*; ut *conterenda* & *illinendum* pendeant ab *erunt*, quod ſupra eſt.

53. *Illita*] Lindenius leg. *illinita*.

54. *Nequedum*] Idem leg. *quae nequedum*. Sed vetus lectio retineri poteſt. Nam *nequedum* idem eſt atque *& nondum*: & ſic adhibetur lib. 7. cap. 29 *Pertinet etiam ad rem, quam calidiſſimum eſſe imum ventrem, & extrema corporis: nequedum inflammationem coepiſſe; ſed recenti re protinus adhiberi medicinam.* Et a Cicerone lib. 14. ad Attic. Epiſt. 10. *ille autem quid agat, ſi ſcis, nequedum Roma es profectus, ſcribas ad me velim.*

55. *Ac ſerpit*] Haec duo verba Cod. Medic. I. non habet.

56. *Eas ἐσχάρας Graeci nominant*] Haec verba videntur huc ex margine irrepſiſſe. Nam Celſus has cruſtas alibi jam nominavit (cap. 9. & 10. hujus libri); ut nunc explanatio iſta praeter rem addatur. Conſtantinus, pro *eas ἐσχάρας*, legendum putat, ἐσχαρωτικὰ: ſed fallitur. Non enim quae cruſtas a vivo reſolvunt, ſed quae cruſtas ulceribus inducunt, ἐσχαρωτικὰ nominantur. Igitur Lindenius leg. ἀντεσχαρωτικὰ; ſed invitis MSS.

Vbi eae 57 exciderunt, purgandum ulcus, maxime melle & refina eft: fed aliis 58 quoque purgari poteft, quibus purulenta curantur, eodemque modo ad fanitatem perducendum eft.

34. Gangraenam vero, fi nondum plane tenet, fed adhuc incipit, curare non difficillimum eft; utique in corpore juvenili: & magis etiam, fi mufculi integri funt; fi nervi vel laefi non funt, vel leviter affecti funt; neque ullus magnus articulus nudatus eft; aut carnis in eo loco paulum eft, ideoque non multum, quod putrefceret, fuit; confiftitque eo loco 59 vitium; quod maxime fieri in digito poteft. In ejusmodi cafu primum eft, fi vires patiuntur, fanguinem mittere: deinde, quidquid aridum eft, & intentione quadam proximum quoque locum male habet, usque fanum corpus 60 concidere. Medicamenta vero, dum malum ferpit, adhibenda nulla funt, quae pus movere confuerunt; ideoque ne aqua quidem calida. Gravia quoque, quamvis reprimentia, aliena funt; fed his quam leviffimis opus eft: fuperque ea, quae inflammata funt, utendum eft refrigerantibus. Si nihilo magis malum conftitit, uri id, quod eft inter integrum ac vitiatum locum, debet. Praecipueque in hoc cafu petendum, non a medicamentis folum, fed etiam a victus ratione praefidium eft: neque enim id malum, nifi corrupti vitiofique corporis eft. Ergo primo, nifi imbecillitas prohibet, abftinentia utendum: deinde danda, quae per cibum potionemque 61 alvum, ideoque etiam corpus adftringant; fed ea levia. Poftea, fi vitium conftitit, imponi fuper vulnus eadem debent, quae in putri ulcere praefcripta funt. Ac tum quoque plenioribus 62 cibis uti licebit ex media materia; fed tamen 63 non nifi alvum, corpusque ficcantibus: aqua vero pluviali frigida. Balneum, nifi jam certa fiducia redditae fanitatis eft, alienum eft: fiquidem emollitum in eo vulnus 64 cito rurfus eodem malo afficitur. Solent vero nonnumquam

7. *Vbi eae*] Sic repofui ex Codice Mediceo I. Alii non habent, *eae*.

58. *Sed aliis*] Lindenius leg. *fed iis*.

59. *Eo loco*] Idem leg. *uno loco*.

60. *Usque fanum corpus*] Ita habetur in MSS. Mediceis omnibus, praeter primum, in quo, *usque eo farum corpus*; ut olim legebatur. Caefarius & alii, pro *eo*, repofuerunt *ad*.

61. *Per cibum potionemque*] Haec fortaffe margini addita fuerant ad explicationem vocis praecedentis, *danda*; unde in orationis contextum immigrarunt. Verbum *dare* hac ratione alibi ufurpatur. Lib. 6. cap. 6. fect. 1. *dari debet id, quod leviffimum videri poteft ex iis, quae pituitam faciunt craffiorem*. Si haec verba extrudenda non funt; at certe ante relativum *quae* funt collocanda, & legendum: *danda per cibum potionemque, quae alvum &c.*

62. *Tum quoque plenioribus*] Fortaffe, *tum plenioribus quoque*. In Codice Mediceo I. ante *plenioribus* vocula aliqua erat; qua deleta, Palavicinus repofuit, *ut*; itaque legitur: *tum quoque ut plenioribus*.

63. *Sed tamen*] Ita ex Conftantino & Lindenio. Alii leg. *fic tamen*, ut eft in MSS. In Medic. I. *tamen* a Palavicino mutatum fuit in *tantum*.

64. *Vulnus*] Lindenius leg. *ulcus*, u. eft in margine Editionis Conftantinianae.

quam nihil omnia auxilia proficere, ac nihilominus serpere is cancer [65]: inter quae miserum, sed unicum auxilium est, ut cetera pars corporis tuta sit, membrum, quod paulatim emoritur, abscindere.

35. Hae gravissimorum vulnerum curationes sunt. Sed ne illa quidem negligenda, ubi integra cute [66] interior pars collisa est; aut ubi derasum, attritumve [67] aliquid est; aut ubi surculus corpori infixus est; aut ubi tenue, sed altum vulnus insedit. In primo casu commodissimum est malicorium ex vino coquere, interioremque ejus partem conterere, & cerato miscere ex rosa facto, idque superponere: deinde, ubi cutis ipsa exasperata est, inducere lene medicamentum, qualis [68] lipara est. Deraso vero, detritoque, imponendum est emplastrum tetrapharmacum, minuendusque cibus, & vinum subtrahendum. Neque id, quia non habebit altiores ictus, contemnendum erit: siquidem ex ejusmodi casibus saepe cancri fiunt. Quod si levius id erit, & in parte exigua, contenti esse poterimus eodem leni medicamento. Surculum vero, si fieri potest, oportet vel manu, vel etiam ferramento ejicere [69]. Si vel praefractus est, vel altius descendit, quam ut id ita fieri possit [70], medicamento evocandus est. Optime autem educit superimposita arundinis radix, si tenera est, protinus contrita, si jam durior, ante in mulso decocta; cui semper mel adjiciendum est: aut aristolochia cum eodem melle. Pessima ex surculis, arundo est; quia aspera est: eademque offensa etiam in filice est [71]. Sed usu

65. *Is cancer*] Secutus sum Constantini conjecturam; quia nulla fere vis adhibetur veteribus libris. Habent enim, *his cancer:* & frequenter, ut alias dixi, *his* pro *is* in iisdem reperitur. *his* certe ferendum non est. Lindenius leg. *sub his cancer*; quod valde placet: nam hic modus Celso familiaris est. Cap. 28. hujus libri sect. 1. *Sequitur enim sub medicamentis erodentibus crusta, undique a viva carne diducta, quae trahit secum quidquid corruptum erat*; & sect. 3. *imponenda, quae reprimunt, cataplasmata. Si sub his nihil proficitur, ferro locus aduri debet*; & lib. 6. cap. 19. *Sub quo medicamento vitiosi ungues cadunt*; & lib. 7. cap. 27. *Sub quibus perveniri ad sanitatem potest.*

66. *Integra cute*] Lindenius omisit has duas voces, quae, ut Morgagnus ostendit, sine totius sententiae depravatione omitti nequeunt.

67. *Attritumve*] Cum infra sit *detritoque*, Lindenio *detritumve* pro *attritumve* reponenti fortasse accederem, nisi & veterem lectionem MSS. confirmarent, & hac voce Plinius quoque usus esset in lib. 23. cap. 4. *Attrita fovat oleum myrtum*; lib. 30. cap. 28. *Attritis medetur cinis muris silvatici cum melle.* Haec verba, *aut ubi derasum, attritumve aliquid est*, desunt in Cod. Medic. I.

68 *Qualis*] Al. *quale*; ut est in Cod. Medic. I. Lindenius reposuit, *qualis*; Codicibus Mediceis reliquis suffragantibus. Idem Lindenius cum aliis multis λιπαρὰ Graecis litteris scribit: sed non est necesse. In Codicibus Mediceis quidem Latinis scribitur. De hoc medicamenti genere dixit cap. 19. sect 25. hujus libri.

69. *Ejicere*] Lib. 7. cap 5. *Tela quoque, quae illata corporibus intus haeserunt, magno negotio saepe rejiciuntur.* Lindenius leg. *educere.*

70 *Quam ut id ita fieri possit*] Ita in MSS. Mediceis & in Editionibus antiquioribus. Egnatius & Caesarius *id* expulerunt: quos ceteri Editores secuti sunt. Sed Celsus eodem modo loquitur capite proximo sect. 2. *Idque cum ita per triduum factum est &c.* Constantinus, *velli*, scriptum reperit in quodam Codice. Ego tamen, *fieri*, in omnibus inveni.

71. *Etiam in filice est*] Codices Medicei, excepto primo, habent, *in filicis hastula est*, omissa

usu cognitum est, utramque adversus alteram medicamentum esse, si contrita ac superimposita [72] est. Facit autem idem in omnibus surculis, quodcumque medicamentum extrahendi vim habet. Idem altis tenuibusque vulneribus aptissimum est. Priori rei Philocratis; huic Hecataei emplastrum maxime convenit.

36. Vbi vero in quolibet vulnere ventum ad inducendam [73] cicatricem est; (quod perpurgatis jam, repletisque ulceribus necessarium est); primum ex aqua frigida linamentum, dum caro alitur; deinde, cum jam continenda est, siccum imponendum est [74], donec cicatrix inducatur: tum deligari super album plumbum oportet, quo & reprimitur cicatrix, & colorem maxime sano corpori similem accipit. Idem radix silvestris cucumeris praestat: idem compositio, quae habet elaterii p. ✱. I. spumae argenti p. ✱. II. unguenti [75] p. ✱. IV. quae excipiuntur resina terebinthina, donec emplastri crassitudo ex omnibus fiat. At [76] nigras quoque cicatrices leniter purgant, paribus portionibus mista, aerugo & plumbum [77] elotum, eademque resina coacta [78]; sive ungitur [79] cicatrix, quod in facie fieri potest; sive id ut emplastrum imponitur, quod in aliis partibus commodius est. At si vel excrevit cicatrix, vel concava est, stultum est, decoris causa, rursus & dolorem & medicinam sustinere: alioquin res utrique [80] succurri patitur. Siquidem utraque cicatrix exulcerari scalpello potest: si medicamentum aliquis mavult, idem efficiunt compositiones eae, quae corpus exedunt. Cute exulcerata, super eminentem carnem exedentia medicamenta conjicienda sunt; super concavam, implentia; donec utrumque ulcus sanae cuti aequetur: & tum cicatrix inducatur.

XXVII. 1. Dixi de iis vulneribus, quae maxime per tela inferuntur: sequi-

omissa particula *etiam*. Aldina Edit. *etiam in filicis hastula est*; quam lectionem Casaubonus magis probat. Mihi orta videtur ex interpretatione. Certe, si arundinem Celsus dixit, pro ejus surculo, etiam filicem eodem modo dicere potuit. Constantinus margini adscripsit, *filicis assula*.

72. *Contrita ac superimposita*] Particulam *ac* Lindenius restituit. In Cod. Mediceo I. pro *ac* est *hac*. Alii leg. *contrita superimposita*.

73. *Inducendam*] Alii *inducendum*. Codex tamen Medic. I. iis favet, qui leg. *inducendam*.

74. *Siccum imponendum est*] Haec verba desunt in Cod. Mediceo I.

75. *Unguenti*] Quidam, ut scribit Constantinus, legendum putant, *unguenti susini*, de quo Dioscorides lib. 1. cap. 62. Ipse Constantinus margini adscripsit, *glandis unguentariae*; atque ita edidit Lindenius. In omnibus tamen MSS. habetur, *unguenti*. Vid. lib. 4. cap. 9. animad. 87.

76. *At*] Al. *Ac*.

77. *Aerugo & plumbum*] Particula & non habetur nisi in Editione Lindenii.

78. *Eademque resina coacta*] Pro *rosa cocta*, ut communiter legebatur, Lindenius reposuit, *resina coacta*; cui ego magis accedo. In Codice Mediceo I. scriptum est, *eademque rosa cocta*; correctumque, *coacta*. In Codicibus aliis, *eadem rosa cocta*. Almeloveenius *resina* quidem habet cum Lindenio, sed legit, *cocta*, non *coacta*.

79. *Sive ungitur*] Lindenius interjicit *eo*; quod pronomen ego in MSS. non inveni; neque necessarium puto.

80. *Utrique*] Cod. Mediceus I. *utribque*,

ſequitur, ut de iis dicam, quae morſu fiunt, interdum hominis, interdum ſimiae, ſaepe canis, nonnumquam ferorum animalium [81], aut ſerpentium. Omnis autem fere morſus habet [82] quoddam virus. Itaque ſi vehemens vulnus eſt, cucurbitula admovenda eſt: ſi levius, protinus emplaſtrum injiciendum, praecipueque Diogenis; ſi id non eſt, quodlibet ex iis, quae adverſus morſus propoſui; ſi ea non ſunt, viride Alexandrium; ſi ne id quidem eſt, quodlibet non pingue ex iis, quae recentibus vulneribus accommodantur. Sal quoque his, praecipueque ei, quod canis fecit, medicamentum eſt, ſi manus [83] vulneri imponitur, ſuperque id duobus digitis verberatur: exſaniat enim. Ac ſalſamentum quoque recte ſuper id vulnus deligatur.

2. Vtique autem, ſi rabioſus canis fuit, cucurbitula virus ejus extrahendum eſt. Deinde, ſi locus neque nervoſus, neque muſculoſus eſt, vulnus id adurendum eſt: ſi uri non poteſt, ſanguinem homini mitti non alienum eſt. Tum uſto quidem vulneri ſuperimponenda, quae ceteris uſtis ſunt: ei vero, quod expertum ignem non eſt, ea medicamenta, quae vehementer exedunt. Poſt quae nullo novo magiſterio, ſed jam ſupra poſito ulcus erit implendum, & ad ſanitatem perducendum. Quidam poſt rabioſi canis morſum protinus in balneum mittunt; ibique [84] patiuntur deſudare, dum vires corporis ſinunt, vulnere adaperto, quo magis ex eo quoque virus deſtillet: deinde multo meracoque vino excipiunt [85], quod omnibus venenis contrarium eſt. Idque cum ita per triduum factum eſt, tutus eſſe homo a periculo videtur. Solet autem ex eo vulnere, ubi parum occurſum eſt, aquae timor [86] naſci: ὑδροφοβίαν [87] Graeci appellant. Miſerrimum genus morbi; in quo

81. *Ferorum animalium*] Lindenius leg. *ferarum, aut aliorum animalium.*

82. *Omnis autem fere morſus habet &c.*] Alii leg. *ferae* cum Caeſario; & ita eſt in Codicibus Mediceis I. II. & VII. Sed legendum, *fere*, ut Morgagnus animadvertit. Lindenii Editio habet, *Omnis autem ferae morſus habent &c.*

83. *Si manus*] Codices Medicei omnes, praeter primum, habent, *ſin manus.* Nonnulli apud Conſtantinum contendunt, vocem *manus* transferendam eſſe poſt *digitis.* Mihi, ſive ita fiat, ſive pro *manus* legatur *manu*, haec vox videtur aliena. Lindenius leg *ſi aridus.*

84. *Ibique*] Lindenius leg. *eumque ibi*; & poſtea, *aperto*, & *putatur*, pro *adaperto*, & *videtur.*

85. *Excipiunt*] Cod. Medic. I. *accipiunt.*

86. *Timor*] In Cod. Medic. I. *tum timor*; ſcilicet ex varianti lectione. Nam *tum* videtur ſupra tres primas litteras vocis *timor* poſitum fuiſſe ab aliquo, qui in alio Codice invenerat *tumor*, ut eſt in Mediceis III. IV. V. VI. & in Editione I. & duabus pervetuſtis ann. 1493. 1497. & Juntina.

87. Ὑδροφοβίαν] Haec vox, quam primus repoſuit Caeſarius, aptiſſima eſt. Haud tamen ſcio, an non ὑδροφόβους ſit legendum; cum ὑδροφόβας, vel *hydrophobas* Latinis litteris, habeant MSS. Codices; Aldina vero Editio, ὑδροφόβον. Conſtructio paulo videtur durior; fortaſſe tamen exemplis non caret. Modum quidem iſtum aegros pro morbo appellandi, Celſus adhibet etiam lib. 7. cap. 7. ſect. 6. & ſect. 9. In Editionibus vetuſtioribus legitur *hydrophlegas*, quemadmodum alia manu mutatum eſt in Cod. Mediceo IV.

quo ſimul aeger & ſiti & aquae metu cruciatur: quo oppreſſis in anguſto ſpes eſt. Sed unicum tamen remedium eſt, nec opinantem in piſcinam non ante ei proviſam projicere, &, ſi natandi ſcientiam non habet, modo merſum bibere pati, modo attollere; ſi habet, interdum deprimere, ut invitus quoque aqua ſatietur: ſic enim ſimul & ſitis, & aquae metus tollitur. Sed aliud periculum excipit, ne infirmum corpus in aqua frigida vexatum, nervorum diſtentio abſumat. Id ne incidat, a piſcina protinus in oleum calidum demittendus eſt. Antidotum autem, praecipue id, quod primo loco poſui; ubi id non eſt, aliud, ſi nondum aeger aquam horret, potui ex aqua dandum eſt; & ſi amaritudine offenditur, mel adjiciendum eſt: ſi jam [88] is morbus occupavit, per catapotia ſumi poteſt.

3. Serpentium quoque morſus non nimium diſtantem curationem deſiderant: quamvis in ea multum antiqui variarunt; adeo ut in ſingula genera anguium ſingula medendi genera [89] praeciperent; aliique alia [90]. Sed in omnibus eadem maxime proficiunt. Igitur in primis ſuper [91] vulnus id membrum deligandum eſt; non tamen nimium vehementer, ne torpeat: dein [92] venenum extrahendum eſt. Id cucurbitula optime facit: neque alienum eſt, ante ſcalpello circa vulnus incidere, quo plus vitiati jam ſanguinis extrahatur. Si cucurbitula non eſt; quod tamen vix incidere poteſt; tum quod idem poſſit: ſi ne id quidem eſt, homo adhibendus eſt, qui vulnus exſugat. Neque hercules ſcientiam praecipuam habent, ii, qui Pſylli nominantur; ſed audaciam uſu ipſo confirmatam. Nam venenum ſerpentis, ut quaedam etiam venatoria venena, quibus Galli praecipue utuntur, non guſtu, ſed in vulnere nocent. Ideoque colubra ipſa tuto eſtur: ictus ejus occidit. Et ſi ſtupente ea; quod per quaedam medicamenta circulatores faciunt; in os digitum quis indidit, neque percuſſus eſt, nulla in ea [93] ſaliva noxa eſt. Ergo quisquis, exemplum Pſylli ſecutus, id vulnus exſuxerit, & ipſe tutus erit, & tutum hominem praeſtabit. Illud interea [94] ante debebit attendere, ne quod in gingivis, palatove [95], aliave parte oris ulcus

88. *Si jam*] Ita ex Cod. Mediceo I. Alii leg. *& ſi jam*; Conſtantinus & Lindenius, *at ſi jam.*

89. *Singula medendi genera*] Lindenius omittit vocem *genera*.

90. *Aliique alia*] Ita ex Cod. Mediceo I. & Lindenii Editione. Alii leg. *atque aliis alia.*

91. *Super*] Lindenius habet, *ſupra*, ut eſt in margine Edit. Conſtantinianae. Fortaſſe rectius: in antiquis tamen Codicibus legitur, *ſuper*; quae particula pro *ſuper* eſt etiam in lib. 3. cap. 21. *Incidendum quoque ſuper talum, quatuor fere digitis, ex parte interiore.*

92. *Dein*] Cod. Medic. I. *deinde.*

93. *Ea*] Linden. *ejus.*

94. *Illud interea*] Ita ex Lindenio. In Editionibus antiquis & in MSS. legitur, *Illud ne intereat.* In Cod. Medic. III. & in VI. deeſt periodus haec tota, itemque ſuperior.

95. *Palatove*] Cod. Mediceus I. *palato.*

cus habeat. Poſt haec is homo loco calido collocandus eſt, ſic, ut id, quod percuſſum erit, in inferiorem partem inclinetur. Si neque qui exſugat, neque cucurbitula eſt, ſorbere oportet jus anſerinum, vel ovillum [96], vel vitulinum, & vomere: vivum autem gallinaceum pullum per medium dividere, & protinus calidum ſuper vulnus imponere, ſic, ut pars interior corpori jungatur. Facit id etiam hoedus agnusve diſciſſus, & calida ejus caro ſtatim ſuper vulnus impoſita: emplaſtra quoque, quae ſupra comprehenſa ſunt; aptiſſimumque eſt, vel Epheſium, vel id quod ei ſubjectum eſt. Praeſenſque in aliquo antidoto praeſidium eſt. Sin id non eſt, neceſſarium eſt exſorbere potionem [97] meri vini cum pipere, vel quidlibet aliud, quod calori movendo eſt [98], nec humorem intus coire patitur [99]: nam maxima pars venenorum frigore interimit. Omnia etiam urinam moventia, quia materiam extenuant, utilia ſunt.

4. Haec adverſus omnes ictus communia ſunt [1]: uſus tamen ipſe docuit, eum, quem aſpis percuſſit, acetum potius bibere debere [2]. Quod demonſtraſſe dicitur caſus cujusdam pueri, qui, cum ab hac ictus eſſet, & partim ob ipſum vulnus, partim ob immodicos aeſtus ſiti premeretur, ac locis ſiccis alium humorem non reperiret, acetum, quod forte ſecum habebat, ebibit, & liberatus eſt. Credo quoniam id, quamvis refrigerandi vim habet, tamen habet etiam diſſipandi [3]. Quo fit, ut terra reſperſa eo ſpumet. Eadem ergo vi veriſimile eſt ſpiſſeſcentem quoque intus humorem hominis ab eo diſcuti, & ſic dari ſanitatem.

5. In quibusdam etiam aliis ſerpentibus certa quaedam auxilia ſatis nota ſunt. Nam ſcorpio ipſe ſibi pulcherrimum medicamentum eſt. Quidam contritum cum vino bibunt: quidam eodem modo contritum ſuper

96. *Vel ovillum*] Lindenius omitit duas has voces. Ego eas in omnibus MSS. inveni.

97. *Potionem*] Pantinus & Lindenius leg. *portionem*, ut eſt in Edit. an. 1538.

98. *Quod calori movendo eſt*] Sic alibi; *quod puri movendo eſt*; *quae urinae movendae ſunt*. Atque hanc Lindenii lectionem confirmat Cod. Mediceus I. quamvis non careat mendo. Nam ita habet: *quod calori movendum eſt*. Ante Lindenium legebatur: *quo calor movendus eſt*.

99. *Nec humorem intus coire patiatur*] Ita legit Lindenius; nec aliter legendum videtur. Veteres libri ita habent: *ne humorem intus coire patitur*. Scilicet *ne* & *nec* facile variant. Cum igitur *ne* mendoſe eſſet in aliquo Codice, *patitur* mutatum fuit in *patiatur*: eadem, opinor, ratione, qua ex *nec protinus crimen artis eſſe*, a quibusdam, *ne protinus crimen artis eſſet*, factum eſt in lib. 2. cap. 6.

1. *Communia ſunt*] Idem Lindenius leg. *utilia ſunt, communiaque*.

2. *Debere*] Verbum hoc deeſt in Cod. Mediceo I.

3. *Refrigerandi vim habet, tamen habet etiam diſſipandi*] Lindenius leg. *refrigerandi vim habet, habet tamen & diſſipandi*. In Codice Mediceo I. ita habetur: *refrigerandi vim habet tamen diſſipandi*. In III. & IV. *Refrigerandi vim habebat, tamen* (fortaſſe *habet, attamen*) *habet etiam diſſipandi*. Multi tamen Codices confirmant veterem lectionem, quam ego ſequor.

ſuper vulnus imponunt: quidam ſuper prunam [4] eo impoſito, vulnus ſuffumigant, undique veſte circumdata, ne is fumus dilabatur; tum carbonem ejus ſuper vulnus deligant. Bibere autem oportet herbae ſolaris, quam ἡλιοτρόπιον Graeci vocant, ſemen, vel certe folia ex vino. Super vulnus vero etiam furfures ex aceto, vel ruta ſilvatica recte imponitur, vel cum melle ſal toſtus. Cognovi tamen medicos, qui ab ſcorpione ictis nihil aliud, quam ex brachio ſanguinem miſerunt.

6. Et ad ſcorpionis autem [5] & ad aranei [6] ictum, allium cum ruta recte miſcetur, ex oleoque contritum ſuperimponitur.

7. At ſi ceraſtes, aut dipſas, aut haemorrhois percuſſit, aſphodeli, quod Aegyptiae [7] fabae magnitudinem aequet, arefactum [8], in duas potiones dividendum eſt, ſic, ut ei rutae paulum adjiciatur. Trifolium quoque & mentaſtrum, & cum aceto panaces aeque proficiunt. Coſtumque, & caſia, & cinnamomum recte per potionem aſſumuntur.

8. Adverſus cherſydri vero ictum, panaces [9], aut laſer, quod ſit ſcripulorum III. S. x. I. [10] vel porri ſuccus cum hemina vini ſumendus eſt,

4. *Prunam*] Linden. *prunas.*

5. *Et ad ſcorpionis autem*] Lindenius leg. *Ad ſcorpionis etiam*; fortaſſe quod non tulerit *et* conjunctum cum *autem*. Sic tamen habent veteres Codices. In Mediceo III. & in IV. pro *autem*, eſt *aut.*

6. *Et ad aranei*] Codex Mediceus I. *& aranei.*

7. *Aſphodeli, quod Aegyptiae &c.*] Pro *ſpoli*, quod cum Cod. Medic. I. Juntina & vetuſtiores Editiones habent, Egnatius repoſuit, *catapotium*; Caeſarius, *aſphodeli.* Hunc ceteri Editores ſecuti ſunt; Conſtantinus & hunc & Egnatium: nam edidit, *aſphodeli catapotium.* Sed Egnatius *catapotium* habuit ex MS. Codice: ſiquidem ego quoque in plerisque inveni, *catapotium quod ſupra Aegyptiae &c.* Videndum eſt, unde Caeſarius habuerit *aſphodeli.* Nam aptum quidem huc eſt aſphodelum: attamen *ſpoli*, veriſimilius eſt ex *polii*, quam ex *aſphodeli*, vel ex *catapotium*, corruptum eſſe. Porro polium ad ſerpentium ictus dari, ex Nicandro, Dioſcoride, & Plinio notum eſt; & quidem cum ruta ſilveſtri mixtum, ut eſt apud eundem Plinium lib. 21. cap. 20.

8. *Aequet arefactum*] Ita vulgo legitur. In Codicibus MSS. mendum eſt. In Mediceo I. *& queterfactum.* Palavicinus correxit, *aequat arefactum*; atque ita in IV. quoque correctum eſt, cum eſſet, ut habent alii quinque, *aequa arefactum.*

9. *Panaces*] Al. *panacis.*

10. *Quod ſit ſcripulorum III. S. x. I.*] Ita in Edit. Aldina (ſed in illa *ſcrupulorum*) & in omnibus fere MSS Codicibus. In Mediceo I. habetur: *quod ſit* ⳨ *I* ꝛ. Hinc in IV. deletis hiſce notis, *III. S x. I* repoſitum eſt ⳨ *I.* ꝛ. ut legatur, *quod ſit ſcrip.* ⳨ *I* ꝛ. Si igitur nota illa ⳨, pro ⳨ accipienda eſt, quae nota ad eam accedit, quam ſcripuli exhibet Voluſius Maecianus, ſcripulum ſignificabit. Mihi tamen poſita videtur pro *p.* id eſt, ut ego explico, pro denarii nota. Alii notam ⳨, quae eſt in Cod. IV. pro *X*, & *I* ꝛ. pro *II.* acceperunt: itaque in Edit. I. atque in aliis pervetuſtis legitur, *quod ſit ſcripulorum XII.* Alii vero cum Caeſario leg. *quod ſit ſcripulorum p. x. II.* quod ferri non poteſt, niſi vel voce *ſcripulorum* ſublata, vel denarii nota. Ego totum hoc inſititium eſſe ſuſpicor. Nam neque ſect. praecedenti panacis, aut coſti, aut caſiae, aut cinnamomi modus exprimitur, neque myrrhae & uvae taminiae ſect. proxima, neque galbani ſect 12. neque ipſius laſeris ſect. 13. & 16. Deinde haec forma dicendi, *quod ſit ſcripulorum III. S. x. I* Celſi eſſe haudquaquam videtur. *Laſer*, vel potius *laſeris p. ſcripulorum &c.* ſuo more ſcripſiſſet. Immo nec *ſcripulorum* ſcripſiſſet, ſed *denarii ſextantem.* Denarium enim, non in ſcripula, ſed, ad Graecorum ὀβολοὺς aequandos, in ſextantes diviſit ſex; ut eſt in cap. 17. hujus libri. Et cum in uncia pondus ſit ſcripulorum XXIV. ratione inita reperie-

eſt, & edenda multa ſatureia. Imponendum autem ſuper vulnus ſtercus caprinum ex aceto coctum; aut ex eodem hordeacea farina; aut ruta, vel nepeta, cum ſale contrita, melle adjecto. Quod in eo quoque vulnere, quod ceraſtes fecit, aeque valet.

9. Vbi vero phalangium nocuit, praeter eam curationem, quae manu redditur [11], ſaepe homo demittendus in ſolium eſt, dandusque ei myrrhae & uvae taminiae par modus ex paſſi hemina; vel radiculae ſemen, aut lolii [12] radix ex vino; & ſuper vulnus furfures ex aceto cocti [13], imperandumque, ut is conquieſcat [14].

10. Verum haec genera ſerpentium & peregrina, & aliquanto magis peſtifera ſunt; maximeque aeſtuoſis locis gignuntur [15]. Italia frigidioresque regiones hac quoque parte ſalubritatem habent, quod minus terribiles angues edunt. Adverſus quos ſatis proficit herba Vettonica [16], vel Cantabrica, vel centaurion [17], vel argemonia [18], vel trixago, vel perſonina [19] vel marina paſtinaca [20], ſingulae [21] binaeve tritae, & [22] cum.

 riemus, *p. x. I.* ſcripturam hoc loco Celſum fuiſſe; quippe cum ſcripula tria & tres ſeptimae ſcripuli partes, id eſt, ſcripula circiter tria cum ſemiſſi denarium conficiant, ut obſervat Rhodius de Ponder. & Menſur. Ex quo illud etiam intelligi poteſt, in his verbis, *ſcrip. III. S. x. I.* vel *x. I.* interpretationem eſſe *ſcrip. III. S.* vel *ſcrip. III. S.* interpretationem *x. II.*

11. *Quae manu redditur*] Lindenius leg. *editur*; ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae, ſed ſine veteris Codicis teſtimonio.

12. *Lolii*] Legendum videtur, *polii.*

13. *Cocti*] Al. *coctae.*

14. *Ut is conquieſcat*] Haec verba, & quae ſubſequuntur, *Verum haec genera ſerpentium*, deſunt in Cod. Mediceo I.

15. *Maximeque aeſtuoſis locis gignuntur*] Lindenius leg. *maxime, quae aeſtuoſis gignuntur locis.*

16. *Vettonica*] Ita ex Cod. Mediceo I. Alii leg. *betonica.*

17. *Centaurion*] Codex modo allatus, *centaurios.* Vtroque modo legi poteſt. Nam apud Graecos eſt κενταύριον, & κενταύρειο͂ς.

18. *Argemonia*] Ita ſcribitur vox haec a Caeſario, Ruellio, aliis; quod ἀργεμώνη a Graecis ſcribatur. Quare & apud Plinium lib. 25. cap. 9. *argemone.* Attamen in MSS. Celſi Codicibus & in Editionibus vetuſtioribus habetur *argimonia* per *i.* Alii cum Egnatio leg. *agrimonia.*

19. *Perſonina*] Lindenius leg. *perſonata*, ut Conſtantinus malebat. Fortaſſe recte: ſic enim nominatur a Columella lib. 6. cap. 17. Ego tamen *perſonina* inveni in MSS. In utraque Caeſarii Editione legitur, *perſonatia.*

20. *Marina paſtinaca*] In Cod. Mediceo I. *marinae paſtinacae*, ut vulgo legitur. Ego ſic repoſui ex aliis Codicibus. Nulla vero ratione oſtendi poteſt, Celſi marinam paſtinacam, eamdem eſſe atque herba illa, quae nunc ſic vocatur a quibuſdam; ab aliis, *Crithmum ſecundum*, vel *ſpinoſum*; a Turneſortio, *Aſter maritimus folio tereti, craſſo, tridentato*; olim autem a Plinio lib. 19. cap. 5. *Eryngium foliis apii* nominata eſt, ut Caeſalpinus contendit. Quid igitur Celſus intelligat, obſcurum eſt. Pantinus putat, agreſtem paſtinacam denotari, quae adverſus ſerpentium ictus utique valet, ut ſcribit Dioſcorides lib. 3. cap. 59. Marinam autem eadem ratione nominari dicit, qua lactuca quaedam ſic appellatur lib. 2. cap. 12. non quod ſcilicet in locis maritimis naſcatur, ſed quia ſine humano ſatu provenit. Immo vero, quia *juxta mare naſcitur*, ut eſt in lib. 3. cap. 12. marina lactuca eſt. Paſtinaca autem ea, quae ſua ſponte provenit, agreſtis a Celſo vocatur in lib. 2. cap. 31. Neque ideo negarim, eamdem fortaſſe hic ſignificari, cognominis ratione aliunde ducta; ſed id probatione indigere affirmo. Omnino herba ſignificatur, non piſcis; inquit Pantinus. Ita ſane videtur. Fortaſſe tamen, cum *paſtinaca* Celſus ſcripſiſſet, piscem quis intellexit, & *marina* addidit ad explicationem; quia τρυγὼν θαλασσία a Graecis dicitur.

cum vino potui datae [23], & ſuper vulnus impoſitae. Illud ignorari [24] non oportet, omnis ſerpentis ictum & jejuni & jejuno magis nocere: ideoque perniciosiſſimi ſunt, cum incubant; utiliſſimumque eſt, ubi ex anguibus metus eſt, non ante progredi [25], quam quis aliquid aſſumpſit.

11. Non tam facile iis opitulari eſt, qui venenum, vel in cibo, vel in potione ſumpſerunt: primum, quia non protinus ſentiunt, ut ab angue icti; ita [26] ne ſuccurrere quidem ſtatim ſibi poſſunt: deinde, quia noxa non a cute, ſed ab interioribus partibus incipit. Commodiſſimum eſt tamen, ubi primum ſenſit aliquis, protinus oleo multo epoto vomere: deinde, ubi praecordia exhauſit, bibere antidotum; ſi id non eſt, vel merum vinum.

12. Sunt tamen quaedam remedia propria adverſus quaedam venena, maximeque leviora. Nam ſi cantharidas aliquis ebibit, panaces cum lacte contuſa [27], vel galbanum vino adjecto dari, vel lac per ſe debet.

13. Si cicutam, vinum merum calidum cum ruta quamplurimum ingerendum eſt; deinde is vomere cogendus; poſteaque laſer ex vino dandum: isque, ſi febre vacat, in calidum balneum mittendus; ſi non vacat, ungendus ex calefacientibus eſt: poſt quae quies ei neceſſaria eſt.

14. Si hyoſcyamum, fervens mulſum bibendum eſt, aut quodlibet lac, maxime tamen aſininum.

15. Si ceruſſam, jus malvae, vel juglandis [28] ex vino contritae, maxime proſunt.

16. Si ſanguiſuga epota eſt, acetum cum ſale bibendum eſt. Si lac intus coiit, aut paſſum, aut coagulum [29], aut cum aceto laſer.

17.

21. *Singulae*] In Cod Mediceo I. *vel ſingulae*. Lindenius leg. *ſi vel ſingulae*.

22. *Tritae, &*] Ita communiter legitur; atque ita in duobus MSS. inveni, in Mediceo I. ſcilicet & in Vaticano VI. Hae duae voces deſunt in ceteris; in aliquibus tamen adduntur alia manu.

23. *Cum vino potui datae*] In MSS. omnibus, praeter Vaticanum VI. *datae ſunt*. Verbum *ſunt* in Mediceo I. obliteratum fuit a Palavicino. Obliteratum eſt etiam in IV. ideoque primus Editor Fontius, & eum ſecuti Editores ceteri id omiſerunt. Lindenius retinere maluit, addita particula *ſi*. Totum hunc locum ita legit: *ſi vel ſingulae binaeve tritae, & ſic potui datae ſunt cum vino*.

24. *Ignorari*] Linden. *ignorare*.

25. *Progredi*] Cod. Medic. I. *procedi*.

26. *Ut ab angue icti; ita*] Quae ſequuntur usque ad verba illa, *inſanabiles reperiuntur*, cap. 28. ſect. 12. deſunt in Cod. Mediceo vetuſtiore, qui tamen ex alio Codice ſuppletus ab eodem fuit, qui & libro quarto ſupplevit. Pro *ita*, Lindenius leg. *ideo*

27. *Cum lacte contuſa*] Vox *lacte*, quam omnes habent vulgati libri, deeſt in Mediceis MSS. Hinc apparet, cur *galbano* ſit in iisdem MSS. Quod mendum, etiam vulgo receptum, Lindenius demum ſuſtulit, repoſuitque *galbanum*.

28. *Iuglandis*] Ita edidit Lindenius, Conſtantino emendationem praemonſtrante. Nam in Editionibus vetuſtis & in Codicibus MSS. legitur, *jus glandis*. Ego malim, *juglandes*; quod hac ratione tum ſententiae, tum conſtructioni melius conſulatur.

29. *Aut coagulum*] Lindenius duas has voces omittit; ſed perperam. Inveniuntur enim in Codicibus MSS. & hanc coaguli facultatem Plinius quoque, Dioſcorides, Galenus, Scribonius, aliique veteres Auctores praedicant.

17. Si fungos inutiles quis assumpsit, radicula aut e posca [30], aut cum sale & aceto edenda est. Ipsi vero hi & specie quidem discerni possunt ab utilibus, & cocturae genere idonei fieri. Nam sive ex oleo inserbuerunt, sive piri surculus cum his inserbuit, omni noxa vacant.

18. Adustis quoque locis extrinsecus vis infertur: itaque sequi videtur, ut de his dicam. Haec autem optime curantur foliis aut lilii, aut linguae caninae, aut betae in vetere vino [31] oleoque decoctis: quorum quidlibet protinus impositum ad sanitatem perducit. Sed dividi quoque curatio potest in ea, quae mediocriter exedentia reprimentiaque, primo & pustulas prohibeant, & summam pelliculam exasperent: deinde ea, quae lenia ad sanitatem perducant. Ex prioribus est lenticulae cum melle farina, vel myrrha cum vino, vel creta [32] Cimolia cum thuris cortice contrita, & aqua coacta, atque ubi usus necessitas incidit, aceto diluta: ex insequentibus, quaelibet lipara; sed idonea maxime est, quae vel plumbi recrementum [33], vel vitellos habet. Est etiam illa adustorum curatio, dum inflammatio est, impositam habere cum melle lenticulam: ubi ea declinavit, farinam cum ruta, vel porro, vel marrubio, donec crustae cadant: tum ervum cum melle, aut irim, aut resinam terebinthinam, donec ulcus purum sit: novissime siccum linamentum.

XXVIII. 1. Ab his, quae extrinsecus incidunt, ad ea veniendum est, quae interius, corrupta aliqua corporum parte, nascuntur. Ex quibus non aliud carbunculo pejus. Ejus hae notae sunt: rubor est, superque eum non nimium pustulae eminent, maxime nigrae, interdum sublividae, aut pallidae; in his sanies esse videtur; infra color niger est; ipsum corpus aridum, & durius, quam naturaliter oportet; circaque quasi crusta est; eaque inflammatione cingitur; neque in eo loco levari cutis potest, sed inferiori carni quasi affixa est; somnus urget; nonnumquam horror, aut febris oritur, aut utrumque. Idque vitium subteractis quasi quibusdam radicibus serpit, interdum celerius, interdum tardius: supra quoque, procedens inalbescit; dein

30. *E posca*] Ita Lindenius Scaligeri conjecturam secutus. In Editionibus vetustis & in Codice Mediceo I. est, *epota*; in Codicibus aliis, *pota*: quod ferendum non est. Constantinus corrigit, *potanda*. Fortasse Celsus scripsit, *per se*. Scribonius Largus Composit. 197. *Adjuvantur* (qui venenatos fungos assumpserunt) *radice ea, quam nos edimus, acri quamplurima per se, vel cum sale manducata*. Aliquis autem mutavit *per se* in *epota* vel *pota*, quod legisset apud Dioscoridem lib. 2. cap. 137. *Est & auxilio, tam cibo, quam potu iis, qui a fungis strangulantur*.

31. *Vetere vino*] In Editione an. 1538. & in Lindeniana omittitur, *vetere*; quam ego vocem reperi in omnibus antiquis Codicibus.

32. *Myrrha cum vino, vel creta*] Ita ex Lindenio. Alii leg. *myrrha vel vino, creta*. In MSS. est, *myrra* (vel *murra*) *cum vino creta*.

33. *Recrementum*] Linden. *retrimentum*.

dein lividum fit, circumque exiguae pustulae oriuntur: & si circa stomachum faucesve incidit, subito spiritum saepe elidit. Nihil melius est, quam protinus adurere. Neque id grave est: nam non sentit; quoniam ea caro mortua est. Finisque adurendi est, dum ex omni parte sensus doloris est. Tum deinde vulnus 34, sicut cetera adusta, curandum est. Sequitur enim sub medicamentis erodentibus crusta, undique a viva carne diducta, quae trahit 35 secum, quidquid corruptum erat; purusque jam sinus curari potest implentibus. At si in summa cute vitium est, possunt succurrere quaedam vel exedentia tantum, vel etiam adurentia: vis pro magnitudine adhibenda est. Quodcumque vero medicamentum impositum 36 est, si satis proficiet, protinus a viva corruptam partem resolvit; certaque 37 esse fiducia potest fere, ut 38 undique vitiosa caro excedat 39, qua hujusce rei medicamen exest 40. Si id non fit, medicamentumque 41 malo vincitur, utique ad ustionem properandum est. Sed in ejusmodi casu abstinendum a cibo, a vino est: aquam liberaliter bibere expedit: magisque ea servanda sunt, si febricula quoque accessit.

2. Non idem periculum *καρκίνωμα* 42 affert, nisi imprudentia curantis agitatum est. Id vitium fit maxime in superioribus partibus, circa faciem, nares, aures, labra, mammas foeminarum. Et in jecore autem, aut splene hoc nascitur 43. Circa locum aliqua quasi puncta senti-

34. *Vulnus*] In Edit. Lindenii & in margine Constantinianae *ulcus*.

35. *Undique a viva carne diducta, quae trahit &c.*] Lindenius leg. *quae undique a viva carne diducta, trahit &c.*

36. *Impositum*] Ante Lindenium legebatur, *positum*.

37. *Resolvit; certaque &c.*] Nihil mutavi, praeter interpunctionem. Nam antea sic interpungebatur: *resolvit. Certaque &c.* Lindenius leg. *resolvet*, ut est in margine Editionis Constantinianae.

38. *Fere, ut*] MSS. Codices nihil variant. Lindenius legit, *fere, si*.

39. *Excedat*] Idem Lindenius legit, *excidat*, ut est in margine Editionis Constantinianae: & fortasse rectius. In MSS. tamen omnibus ego inveni *excedat*.

40. *Qua hujusce rei medicamen exest*] Haec verba mihi suspecta sunt; & sine sententiae detrimento omitti possunt. Fortasse in contextum irrepsere, cum margini addita fuissent ad explanandum. Pro *hujusce rei*, Lindenius leg. *hujuscemodi*. Levis res est, haud tamen silentio praetereunda; *hujuscemodi* nusquam inveniri apud Celsum, sed *hujusmodi*, aut *ejusmodi*.

41. *Medicamentumque*] Ita multi legunt cum Ruellio. Editiones vetustiores & Codices MSS. habent, *medicamentum*.

42. *Καρκίνωμα*] In Editionibus priscis & in Codicibus MSS. *carcinoma*, Latinis litteris.

43. *Et in jecore autem, aut splene hoc nascitur*] Recta constructionis ratio poscebat *etiam* vel *quoque*, non *autem*: ideoque Caesarius, Pantinus, & Lindenius hanc particulam omiserunt. Mihi totum membrum videtur insititium. Nam curationem hujus vitii, quam deinde Celsus proponit, manifestum est, ad eas partes pertinere, quas supra nominavit, faciem scilicet, nares, aures, labra, mammas: si in jocinore aut liene vitium sit, ea curatio adhiberi non potest. Quod si ipse haec verba posuisset, explicuisset profecto, quid in tam gravi casu fieri deberet. Nec *jecore*, opinor, & *splene* dixisset, sed *jocinore* & *liene*: ita enim has voces constanter effert. Constantinus reponit, *e jecore*; Lindenius, *ex jecore*: quia

tiuntur; isque immobilis, inaequalis 44 tumet; interdum etiam torpet. Circa eum inflatae venae quasi recurvantur, haeque pallent, aut livent; nonnumquam etiam in quibusdam delitescunt: tactusque is locus, aliis dolorem affert, in aliis eum non habet: & nonnumquam fine ulcere durior aut mollior eft, quam effe naturaliter debet; nonnumquam iisdem omnibus ulcus accedit: interdumque nullam habet proprietatem; interdum fimile iis eft, quae vocant Graeci κονδυλώματα, afpredine quadam & magnitudine fua: colorque ejus ruber eft, aut lenticulae fimilis; neque tuto feritur 45: nam protinus aut refolutio nervorum, aut diftentio infequitur. Saepe homo ictus obmutescit, atque ejus anima deficit. Quibusdam etiam, fi id ipfum preffum eft, quae circa funt, intenduntur & intumescunt. Ob quae 46 peffimum id genus eft. Fereque primum id fit, quod κακόηθες a Graecis nominatur: deinde ex eo id carcinoma quod fine ulcere eft: deinde ulcus: ex eo thymium 47. Tolli nihil, nifi cacoethes poteft: reliqua curationibus irritantur; & quo major 48 vis adhibita eft, eo magis. Quidam ufi funt medicamentis adurentibus; quidam ferro adufferunt; quidam fcalpello exciderunt: neque ulla 49 umquam medicina profecit 50: fed adufta, protinus concitata funt, & increverunt, donec occiderent; excifa, etiam poft inductam cicatricem, tamen reverterunt, & caufam mortis attulerunt: cum interim plerique nullam vim adhibendo, qua tollere id malum tentent, fed imponendo tantum lenia medicamenta, quae quafi blandiantur, quomi-

quia veteres Medici carcinoma ex atra bile fieri exiftimarunt. Quo fortaffe refpexit etiam qui haec verba addidit, quicumque ille fuerit.

44. *Inaequalis*] Conftantinus cenfet, addendam effe conjunctionem *&*: Lindenius leg. *inaequaliter*.

45. *Feritur*] in MSS. & in Editionibus vetustis eft, *fertur* Ego repofui *feritur*, ex conjectura; cui verbo refpondet *ictus*, quod infra eft. Conftantini Editio in margine habet, *aufertur*; Lindenius leg. *fecatur*.

46 *Ob quae &c.*] Ita in MSS. atque in Edit. I. Alii leg. *Namque peffimum id genus eft, fereque &c.*

47. *Ex eo thymium*] Parum refert, utrum praemittas *&* cum Lindenio, an omittas ex Codicum MSS. fide. At valde refert fcire, quid fit hoc thymium. Nam apud alios veteres Scriptores ejus thymii dumtaxat mentio fit, de quo Celfus loquitur fect. 14. hujus capitis; quod verrucae fimile eft, ideoque ab hoc differt; quamvis interdum ad carcinomatis naturam accedat. Verum illud non fupervenit carcinomati exulcerato, fed per fe nafcitur. Si igitur Celfi funt haec verba, videntur fignificare ulcus fupercrescens, thymioque fimile: atque huc fortaffe trahenda funt verba illa fub finem fectionis: *Si id nimium fupercrevit &c.* Alii ulcus a thymio non diftinguunt, itaque leg. *Deinde ulcus ex eo thymium.* Porro in antiquis Codicibus fcribitur & *thymium*, & *tymium*, & *timium*, & *thimum*.

48. *Irritantur; & quo major &c.*] Alii fic interpungunt: *irritantur Et quo major vis adhibita eft, eo magis quidam ufi funt.* Conftantinus mutata interpunctione locum reftituit. Hunc ego & Morgagnum fequor.

49 *Ulla*] Vulgo legitur, *ulli*, ut eft in Cod. Mediceo I. Ego fic repofui ex aliis Codicibus.

50. *Profecit*] Alii leg. *proficit*; nec aliter in MSS. inveni. Sed jampridem Conftantinus animadvertit legendum effe, *profecit*. Is tamen in quodam Codice invenit, *profuit*; atque ita edidit Lindenius.

minus ad ultimam fenectutem perveniant, non prohibeantur [51]. Discernere autem cacoethes, quod curationem recipit, a carcinomate, quod non recipit, nemo fcire poteft, nifi tempore & experimento [52]. Ergo ubi primum id vitium notatum eft, imponi debent medicamenta adurentia. Si levatur malum, minuunturque ejus indicia, procedere curatio poteft & ad fcalpellum, & ad uftionem: fi protinus irritatum eft, fcire licet, jam carcinoma effe; removendaque funt omnia acria, omnia vehementia. Sed fi fine ulcere is locus durus eft [53], imponi ficum quam pinguiffimam, aut rhypodes emplaftrum fatis eft. Si ulcus aequale eft, ceratum ex rofa injiciendum eft, adjiciendusque ei pulvis ex contrita tefta, ex qua [54] faber ferrarius tingere candens ferrum folitus eft. Si id nimium fupercrevit, tentanda fquama aeris eft, quae leniffima ex adurentibus eft; eatenus, ne quid eminere patiatur: fed ita, fi nihil exacerbavit: fin minus, eodem cerato contenti effe debebimus.

3. Eft etiam ulcus, quod θηρίωμα Graeci vocant. Id & per fe nafcitur, & interdum ulceri ex alia caufa facto fupervenit. Color eft vel lividus, vel niger; odor foedus; multus, & muco fimilis humor: ipfum [55] ulcus neque tactum, neque medicamentum fentit; prurigine tantum movetur: at circa [56] dolor eft, & inflammatio: interdum etiam febris oritur: nonnumquam ex ulcere fanguis erumpit: atque [57] id quoque malum ferpit. Quae omnia [58] faepe intenduntur; fitque ex his ulcus, quod φαγέδαιναν [59] Graeci vocant; quia celeriter ferpendo, penetrandoque usque offa [60], corpus vorat. Id ulcus inaequale eft, coeno fimile [61]; ineftque multus humor glutinofus, odor intolerabilis, majorque, quam pro modo ulceris, inflammatio. Vtrumque, ficut omnis can-

51. *Prohibeantur*] Ante Lindenium legebatur, *prohibentur*.

52. *Nemo fcire poteft, nifi tempore & experimento*] Corruptus hic locus eft in antiquis Codicibus. Nam ita legitur: *nemo fcire poteft, fed tempore & experimento*. Pro *fed*, Caefarius repofuit *nifi*; quem alii poftea fecuti funt.

53. *Is locus durus eft*] Egnatius reftituit vocem *durus*; quae deeft quidem in Editionibus vetuftioribus, fed habetur in Codicibus MSS.

54. *Ex contrita tefta, ex qua &c.*] Lindenius leg. *ex contrita tefta, ex aqua qua &c.* fed minus recte. Neque fane vox *aqua* a me aut a Morgagnio inventa eft in ullo veteri libro.

55. *Ipfum*] Quidam, Caefarium fecuti, leg. *Id ipfum*

56. *At circa*] Lindenius omittit *at*. In Cod. Mediceo I. eft, *ac circa*.

57. *Atque*] Editio I. *At*. Al. *Ad*. Lindenius repofuit; *atque*; & ita eft in MSS.

58. *Quae omnia*] Lindenius leg. *quo omnia*.

59. *Φαγέδαιναν*] Antea legebatur, *ἕρπητα ἐσθιόμενον*; in quo nonnulli Celfum accufarunt, contendentes id ulceris genus φαγέδαιναν a Graecis appellari. Et fane hanc ipfam vocem ego inveni in Codicibus MSS. ex iisque eam repofui. In Mediceo II. lacuna eft. Similis lacuna erat in IV. quoque, ubi nunc *herpeta esthiomenon* fcriptum eft alia manu: unde vulgaris lectio. Infra quoque legebatur, *herpes*, ut eft alia manu in eodem Cod. IV. Ego ex Codicibus aliis reftitui, φαγέδαινα.

60. *Usque offa*] Lindenius leg. *usque ad offa*.

61. *Coeno fimile*] Conftantinus in libri margine habet, *cavo*, tamquam variantem lectionem; & ex quodam Codice, *vino*. Ego in MSS. omnibus

cancer, ſit maxime in ſenibus, vel iis, quorum corpora mali habitus ſunt. Curatio utriusque eadem eſt: ſed in majore malo major vis neceſſaria [62]. Ac primum a victus ratione ordinandum [63] eſt: ut quiescat in lectulo: ut primis diebus a cibo abſtineat, aquam quamplurimam aſſumat: alvus quoque ei ducatur: dein, poſt inflammationem, cibum boni ſucci capiat, vitatis omnibus acribus; potionis quantum volet, ſic, ut interdiu quidem aqua contentus ſit; in coena vero [64] etiam vini auſteri aliquid bibat. Non aeque tamen fame in iis, quos φαγέδαινα urgebit, atque iis [65], qui θηρίωμα adhuc habebunt, utendum erit. Et victus quidem talis neceſſarius eſt. Super ulcus vero inſpergenda arida aloë oenanthe eſt [66], &, ſi parum proficiet, chalcitis. Ac [67] ſi quis nervus exeſa carne nudatus eſt, contegendus ante linteolo eſt, ne ſub eo medicamento aduratur. Si validioribus etiamnum [68] remediis opus eſt, ad eas compoſitiones veniendum eſt, quae vehementius adurunt. Quidquid autem inſpergitur, averſo ſpecillo infundi debet. Superdanda cum melle ſunt vel linamenta, vel oleae folia ex vino decocta, vel marrubium: eaque linteolo contegenda in aqua frigida madefacto, dein bene expreſſo: circaque, qua tumor ex inflammatione eſt, imponenda, quae reprimant, cataplasmata. Si ſub his nihil proficitur, ferro locus aduri debet; diligenter nervis, ſi qui [69] apparent, ante contectis. Aduſtum vel medicamentis vel ferro corpus, primum purgandum, deinde implendum eſſe, apparere cuilibet ex prioribus poteſt.

4. Sacer quoque ignis malis ulceribus adnumerari debet. Ejus duae ſpe-

nibus inveni, *coeno*, vel *ceno*; ut vulgo legitur. Almeloveenius autem ſcribit, doctum quemdam virum fuiſſe, qui locum hunc ita legere malebat: *Id ulcus inaequale eſt, ineſtque multus humor glutinoſus, coeno ſimilis.*

62. *In majore malo major vis neceſſaria*] Ita ex Lindenio. Utrumque iisdem remediis curatur; ſed modo levioribus, modo vehementioribus utendum eſt, prout levius aut vehementius malum eſt. *Vis pro magnitudine adhibenda eſt*, dixit ſect. 1. hujus capitis. Veteres libri habent; *in majore malo magis neceſſaria*; quod vix ferri poteſt.

63. *Ordinandum*] Alii leg. *ordinandus*; Nardius mallet, *ordiendum*.

64. *In coena vero*] Plerique omittunt *vero*; quae tamen particula reperitur in MSS.

65. *Atque iis*] Caeſarius & alii leg. *atque in iis*. Sed Codices MSS. atque Editiones priſcae non habent praepoſitionem *in*. Ita lib. 2. cap. 1. *adjicit . . . . . cancros, & in ceteris quidem partibus, ſed maxime obſcoenis*; pro *in obſcoenis*.

66. *Arida aloe oenanthe eſt*] Secutus ſum Editionem Aldinam & Juntinam & vetuſtiſſimas tres ann. 1478. 493. 1497. quod a MSS. Codicibus minus recedant, non quod probem lectionem hanc. In MSS. Codicibus ita habetur: *arida aloenanthe* (in aliis, *aloenante*, in aliis, *aloenanthae*) *eſt*. Igitur ex *aloenanthe* factum eſt *aloe oenanthe*; quod niſi particula *vel* interjecta, ferri non poteſt. Fortaſſe tamen legendum ex MSS. *arida oenanthe eſt*, ſyllaba *al* deleta. Cum enim de adurentibus medicamentis ſermo ſit, aloe locum hic habere vix poteſt; quod cap. 8. hujus libri iisdem non adnumeretur. Alii eum Caeſario leg. *eſt arida aloe, oenanthe*; Lindenius, *eſt arida aloe contrita*.

67. *Ac*] Linden. *At*.

68. *Etiamnum*] In Codice Mediceo III. & in VI. legitur, *etiam tum*; In Editionibus Stephan. Ronſſ. & Linden. *etiam*.

69. *Si qui*] Linden. *qui*.

ſpecies ſunt. Alterum eſt ſubrubicundum, aut miſtum rubore atque pallore, exaſperatumque per puſtulas continuas, quarum nulla altera major eſt, ſed plurimae perexiguae. In his ſemper fere pus, & ſaepe rubor cum calore eſt: ſerpitque id nonnumquam ſaneſcente eo, quod primum vitiatum eſt: nonnumquam etiam exulcerato, ubi ruptis puſtulis ulcus continuatur, humorque exit, qui eſſe inter ſaniem & pus videri poteſt. Fit maxime in pectore, aut lateribus, praecipueque in plantis. Alterum autem eſt in ſummae cutis exulceratione, ſed ſine altitudine, latum, ſublividum, inaequaliter tamen; mediumque ſaneſcit, extremis procedentibus: ac ſaepe id, quod jam ſanum videbatur 70, iterum exulceratur: at circa, proxima cutis, quae vitium receptura eſt, tumidior & durior eſt, coloremque habet ex rubro ſubnigrum. Atque hoc quoque malo 71 fere corpora ſeniora tentantur, aut quae mali habitus ſunt; ſed in cruribus maxime. Omnis autem ſacer ignis, ut minimum periculum habet ex iis, quae ſerpunt; ſic prope difficillime tollitur. Medicamentum ejus fortuitum 72 eſt, uno die febris, quae humorem noxium abſumat. Pus 73, quo craſſius & albidius eſt, eo periculi minus eſt. Prodeſt etiam infra os ulcerum laedi 74, quo plus puris exeat; & id, quo 75 ibi corruptum corpus eſt, extrahatur. Sed tamen, ſi febricula acceſſit, abſtinentia, lectulo, alvi ductione opus eſt. In omni vero ſacro igni, neque lenibus & glutinoſis cibis, neque ſalſis & acri-

70. *Videbatur*] Al. *videbitur.*

71. *Malo*] Al. *modo.*

72. *Fortuitum*] Fortunae enim eſt, non artis. Lindenius leg. *fortiſſimum*, ut eſt in Editionibus ann. 1493. 1497. & in Juntina, & in Rueſliana; & ut in Codice quodam ſe inveniſſe, Conſtantinus affirmat. Ego & in Mediceis aliiſque MSS. & in Edit. I. inveni, *fortuitum.*

73. *Pus*] Ita ex Lindenio. Sed Lindenio praeivit Foëſius in adnotat. ad lib. 2. Praedict. utriſque vero Conſtantinus, qui margini adſcripſerat, *Cujus pus.* Alii leg. *Cujus*, ut eſt in MSS.

74. *Infra os ulcerum laedi*] Codices MSS. multi habent, *vulnerum*; omnes, *laedi.* Videtur hic ſenſus eſſe: incidendum eſt infra ulcera. Sed verba corrupta ſunt. Conſtantinus ex conjectura legit, *caedi*; quod Lindenius in contextum recepit. Attamen *caedere* hac ſignificatione non invenitur apud Celſum: *incidere* multis in locis occurrit. Lib. 3. cap. 12. *Incidendum quoque ſuper talum quatuor fere digitis a parte interiore, qua per aliquot dies frequens humor feratur*; lib. 4. cap. 4. ſect. 1. *ultimum eſt, incidere ſatis altis plagis ſub ipſis maxillis ſupra collum &c ut per ea vulnera morbus erumpat.* Quod ad *os ulcerum* pertinet, quamvis Virgilius lib. 3. Georgic. ubi loquitur de ovium ſcabie, dixit;

Si quis ſummum potuit reſcindere ferro
Ulceris os;

Celſum tamen hoc loco dixiſſe vix credo. *Os fiſtulae* ſaepe nominat; ſed id nihil ad rem. Nam fiſtula ulcus altum eſt, quod ſinum, ideoque & os habet: ſacer ignis autem ſummae dumtaxat cutis exulceratio eſt ſine altitudine. Lindenius ita edidit: *infra ulcera locum caedi.* Ego libenter legerim, *infra* (vel *circa*) *ulcera incidere*; ut alibi Celſus loquitur. Lib 5. cap. 27. ſect. 3. *Neque alienum eſt, ante ſcalpello circa vulnus incidere, quo plus vitiati jam ſanguinis extrahatur.* Sed, invitis Codicibus, nihil in textu mutare auſim.

75. *Quo*] Quidam leg. *quod*: omnes vero, præter Lindenium, *extrahat.* In Cod. Mediceo I. eſt, *quo*, & *extrahitur.*

acribus utendum eſt; ſed iis, quae inter utrumque ſunt: qualis eſt panis ſine fermento, piſcis, hoedus, aves [76], exceptoque apro, omnis fere venatio. Si non eſt ſebricula, & geſtatio utilis eſt, & ambulatio, & vinum auſterum, & balneum. Atque in hoc quoque genere potio magis liberalis eſſe, quam cibus, debet. Ipſa autem ulcera, ſi mediocriter ſerpunt, aqua calida; ſi vehementius, vino calido fovenda ſunt: deinde acu puſtulae, quaecumque ſunt, aperiendae: tum imponenda ea, quae putrem carnem exedunt [77]. Vbi inflammatio ſublata, ulcusque purgatum eſt, imponi lene medicamentum debet. In altero autem genere, poſſunt proficere mala cotonea in vino cocta, atque contrita: poteſt emplaſtrum vel Herae [78], vel tetrapharmacum, cui quinta pars thuris adjecta ſit: poteſt nigra hedera ex vino auſtero cocta; ac, ſi celeriter malum ſerpit, non aliud magis proficit. Purgato ulcere, quod in ſumma cute eſſe propoſui, ſatis ad ſanitatem eadem lenia medicamenta proficient.

5. Chironium autem ulcus appellatur, quod & magnum eſt, & habet oras duras, calloſas, tumentes. Exit ſanies non multa, ſed tenuis; odor malus, neque in ulcere, neque in ejus humore eſt; nulla [79] inflammatio, dolor modicus eſt; nihil ſerpit: ideoque nullum periculum adfert; ſed non facile ſaneſcit. Interdum tenuis cicatrix inducitur, deinde iterum rumpitur, ulcusque renovatur. Fit maxime in pedibus & cruribus. Super id imponi debet, quod & lene aliquid, & vehemens, & reprimens habeat; quale ejus rei cauſa fit ex his: ſquamae aeris, plumbi eloti combuſti, ſingulorum p. ✕. IIII. [80] cadmiae, cerae, ſingulorum p. ✕. VIII. roſae quantum ſatis eſt [81] ad ceram ſimul cum eis molliendam.

6. Fiunt etiam ex frigore hiberno ulcera, maxime in pueris, & praecipue pedibus, digitisque eorum, nonnumquam etiam in manibus. Rubor

76. *Aves*] Fortaſſe legendum, *avis*. Sic lib. 4. cap. 5. *Ex quo colligi poteſt, neque avem, neque venationem, neque piſcem dari debere, niſi generis durioris*; lib. 5. cap. 26. ſect. 30. *nam & avis & venatio dari poteſt.*

77. *Exedunt*] *Exedant* alii legunt ex Caeſario.

78. *Herae*] Neque *Herae*, ut Lindenius legit, neque, ut alii habent cum MSS. *Hierae* emplaſtrum Celſus ſupra poſuit. *Herae compoſitio* eſt in cap. 22. hujus libri, ſed aridum medicamentum eſt. Igitur Conſtantinus cenſet reponendum eſſe *Hecataei*, cujus emplaſtrum deſcribitur cap. 5. ſect. 16. Alii, ut idem Conſtantinus refert, legendum putant, *vel Hiera*, *vel emplaſtrum tetrapharmacum.*

79. *Odor malus, neque in ulcere, neque in ejus humore eſt; nulla &c.*] Alii leg. *tumore*. Ego repoſui *humore* ex duobus Codicibus Mediceis, III. & VI. & Editione Aldina. Nam re vera in his ulceribus, quia non ſerpunt, neque putria ſunt, odor malus non eſt. Pro *nulla*, in Cod. Mediceo I. eſt *ulla*. Cujusmodi Codicem nactus Conſtantinus, ita hunc locum reſtituendum cenſuit: *odor malus. Neque in ulcere, neque in ejus tumore ulla eſt inflammatio*: atque ita Lindenius legit.

80. *P. ✕ IIII.*] Linden. *p. ✕. VI.*

81. *Satis eſt*] Cod. Mediceus I. *ſatis ſit.*

Rubor cum inflammatione mediocri eſt: interdum puſtulae oriuntur, deinde exulceratio: dolor autem modicus; prurigo major eſt: nonnumquam humor exit, ſed non multus, qui referre vel pus, vel ſaniem videtur. In primis multa calida aqua fovendum eſt, in qua rapa decocta; aut ſi ea non ſunt, aliquae verbenae ex reprimentibus. Si nondum adapertum ulcus eſt, aes, quam maxime calidum quis pati poteſt, admovendum eſt. Si jam exulceratio eſt [82], imponi debet alumen aequa portione cum thure contritum, vino adjecto [83], aut malicorium in aqua coctum, deinde contritum. Si ſumma detracta pellicula eſt, hic quoque melius lenia medicamenta proficiunt.

7. Struma quoque eſt tumor, in quo ſubter concreta quaedam ex pure & ſanguine quaſi glandulae oriuntur: quae vel praecipue fatigare medicos ſolent; quoniam & febres movent, nec umquam facile maturescunt; & ſive ferro, ſive medicamentis curantur, plerumque iterum juxta cicatrices ipſas reſurgunt; multoque poſt medicamenta ſaepius [84]: quibus id quoque accedit, quod longo ſpatio detinent. Naſcuntur maxime in cervice; ſed etiam in alis, & inguinibus, & in lateribus [85]. In mammis quoque foeminarum ſe reperiſſe, Meges [86] auctor eſt. Propter haec & album veratrum recte datur, atque etiam ſaepius, donec ea digerantur: & medicamenta imponuntur, quae humorem vel educant, vel diſſipent; quorum ſupra mentio facta eſt. Adurentibus quoque quidam utuntur, quae exedant [87], cruſtaque eum locum adſtringant: tum vero ut ulcus curant. Quaecumque autem ratio curandi eſt, corpus, puro ulce-

82. *Exulceratio eſt*] Idem Codex, *exulceratio facta eſt.*

83. *Vino adjecto*] Al. *cum vino adjecto.* Ego ex fide Cod. Medicei I. & Conſtantini conjectura expuli *cum.* Lindenius leg. *tum vino adjecto.*

84. *Multoque poſt medicamenta ſaepius*] Ita hunc locum Lindenius reſtituit; cui MSS. plerique omnes ſuffragantur. Ante Lindenium legebatur: *multoque poſt medicamento eſt opus*; ut eſt in Mediceo I.

85. *Et inguinibus, & in lateribus*] Galenus, Aëtius, Paulus, aliique ex antiquis Medicis dixerunt, ſtrumas in cervice, in alis, in inguinibus naſci; in lateribus eaſdem fieri, unus dixit Celſus, ſi modo dixit. Suſpicionem enim mihi afferunt MSS. Codices, in quibus ita legitur: *& inguinibus lateribus.* Vox *lateribus* fortaſſe inſerta eſt ex adnotatione aliqua; quemadmodum vox *talis* ſect. 14. hujus capitis, ubi vid. adnotat. 68. Neque hanc mihi ſuſpicionem eximere valet, quod ſcribit M. Aurelius Severinus lib. 4. de Recondita Abſceſſ. Natur. cap. 5. ſe in lateribus inveniſſe quaedam, quod ad ſtrumarum naturam accederet. Nam ibi raro admodum ſtrumae oriuntur: Celſus vero loca indicat, in quibus frequentius fiunt; cujuſmodi ſunt alae & inguina. At enim in mammis quoque foeminarum ſtrumas repertas eſſe notavit, quamvis id frequenter non eveniat. Nimirum ſic notavit, ut ſingularem quamdam rem a clariſſimo profeſſore animadverſam. Ceterum, ſi vox *lateribus* retinenda eſt, malim praepoſitionem *in* ei demi, vel addi etiam *inguinibus.*

86. *Meges*] Lindenius leg. *chirurgus Meges*, quod in antiquis Editionibus & in aliquibus MSS. ut in Mediceo I. fit, *chirurgicus Meges*; ſcilicet ex adnotatione. Alii Codices vocem illam non habent; quam ego ex eorum fide ejeci.

87. *Exedant*] Vulgo legitur, *exedunt*; deinde, *adſtringunt.* In MSS. eſt, *adſtringant:* in aliis autem, *exedant*, quos ſequor; in aliis, *exedunt.*

ulcere, exercendum atque alendum eſt, donec ad cicatricem perveniat. Quae cum medici doceant, quorumdam [88] ruſticorum experimento cognitum, quem ſtruma male habet, eum, ſi anguem edit, liberari.

8. Furunculus vero, eſt tuberculum acutum cum inflammatione [89], & dolore; maximeque ubi jam in pus vertitur [90]. Qui ubi adapertus eſt, & exiit pus, ſubter apparet [91] pars carnis in pus verſa, pars corrupta ſubalbida, ſubrubra; quem [92] ventriculum quidam furunculi nominant. In eo nullum periculum eſt, etiamſi nulla curatio adhibeatur: maturescit enim per ſe, atque erumpit. Sed dolor efficit, ut potior medicina ſit, quae maturius liberet. Proprium ejus medicamentum galbanum eſt: ſed alia quoque ſupra comprehenſa ſunt [93]. Si cetera deſunt, imponi debet, primum non pingue emplaſtrum, ut id reprimat: deinde, ſi non repreſſit, quodlibet puri movendo accommodatum: ſi ne id quidem eſt, vel reſina, vel fermentum. Expreſſo pure, nulla ultra curatio neceſſaria eſt.

9. φῦμα vero nominatur tuberculum furunculo ſimile, ſed rotundius & planius, ſaepe etiam majus. Nam furunculus ovi dimidii magnitudinem raro explet, numquam excedit: phyma etiam latius patere conſuevit; ſed inflammatio dolorque ſub eo minores ſunt. Ubi diviſum [94] eſt, pus eodem modo apparet: ventriculus, qui in furunculo, non invenitur [95]: verum omnis corrupta caro in pus vertitur. Id autem in pueris & ſaepius naſcitur & facilius tollitur: in juvenibus rarius oritur, & difficilius curatur: ubi aetas induravit, ne naſcitur quidem. Quibus vero medicamentis diſcuteretur, ſupra propoſitum eſt.

10.

88. *Quae cum medici doceant, quorumdam &c.*] Lindenius leg. *Quae cum medici doceant, ab iis requirenda. Quorumdam &c* vetus lectio optima eſt; neque contra Mediceorum Vaticanorumque Codicum auctoritatem, quidquam addendum.

89. *Inflammatione*] Al. *inflatione*.

90. *Vertitur*] In MSS. & in Editionibus vetuſtioribus legitur, *vertit*. Re vera hoc verbum neutrorum more interdum uſurpatum fuit ab optimis Scriptoribus: Celſus tamen paſſivum *vertor* adhibere ſolet. Itaque Caeſarius aliique multi *vertitur* hoc quoque loco repoſuerunt. Nec aliud ſane frequentius mendum in MSS. quod ſcilicet poſtrema ſyllaba tertiae perſonae paſſivorum per lineolam quamdam ſcriberetur, eamque librarii minus diligentes facile omitterent. Lindenius leg. *vergit*.

91. *Et exiit pus, ſubter apparet &c.*] Ita repoſuit Lindenius. cum antea legeretur, ut ego inveni in MSS. *& exit, ſuper apparet &c.* Fortaſſe Celſus ſcripſit, *& exiit pus, apparet &c.* atque ex *pus*, inverſis litteris, *ſup*, ex *ſup*, *ſup*, id eſt, *ſuper*, ortum eſt.

92 *Quem*] In Cod. Medic. I. *quam*.

93. *Sed alia quoque ſupra comprehenſa ſunt*] Scilicet cap. 18. hujus libri. Vide quae adnotavi ad ſect. 16. & 19. illius capitis. In Cod. Medic. I. legitur: *& alia quoque quae ſupra comprehenſa ſunt*.

94 *Diviſum*] Ferro apertum. Sect 13. hujus cap *Si diviſum eſt &c.* Lib. 7. cap. 7. ſect. 2. *Si pus ſe oſtendit, ſcalpello dividi* (tuberculum) *debet*. Alii leg. *evulſum*; ut eſt in Medic. I. Lindenius, *divulſum*; ut habet Codex quidam apud Conſtantinum. Ego ſic repoſui ex aliis Codicibus. Sic autem hunc locum interpungunt Conſtantinus & Lindenius, quos ego ſecutus ſum. Alii, *Ubi evulſum eſt pus, eodem modo apparet ventriculus, &c.* ſed perperam.

95. *Apparet: ventriculus, qui in furunculo, non inve-*

10. φύγεθλον autem eſt tumor, non altus, latus [96], in quo quiddam puſtulae ſimile eſt. Dolor diſtentioque vehemens eſt, & major quam pro magnitudine tumoris; interdum etiam febricula: idque tarde maturescit, neque magnopere in pus convertitur. Fit maxime aut in cervice [97], aut in alis, aut in inguinibus. Panem [98], ad ſimilitudinem figurae, noſtri vocant. Atque id ipſum quo medicamento tolleretur, ſupra demonſtravi.

11. Sed cum omnes hi nihil niſi minuti abſceſſus ſint, generale nomen trahit latius vitium ad ſuppurationem ſpectans [99]. Idque fere fit aut poſt febres, aut poſt dolores partis alicujus, maximeque eos, qui ventrem infeſtarunt. Saepiusque oculis expoſitum eſt; ſiquidem latius aliquid [1] intumescit ad ſimilitudinem ejus, quod φῦμα vocari propoſui, rubetque cum calore, & paulo poſt etiam cum duritia, magisque nocenter indolescit [2], & ſitim vigiliamque exprimit. Interdum tamen nihil horum in cute deprehendi poteſt; maximeque, ubi altius pus movetur: ſed cum ſiti vigiliaque ſentiuntur intus aliquae punctiones. Et quod

inveniur] Ita legit Conſtantinus ex ſuo Codice, & Lindenius: & quidem optime. Alii; *apparet ventriculus, quod in furunculo non invenitur*; ut habet Codex Mediceus primus. Codices alii; *apparet ventriculus ut in furunculo, non invenitur.* Phyma non habet ventriculum illum, de quo in ſect. ſuperiore.

96. *Latus*] Quidam leg. *ſed latus.*

97. *Cervice*] Alii leg. *vertice*; ſed perperam.

98. *Panem*] Nonnulli Caeſarium ſequuntur, qui habet, *Panum.* Ita porro hunc tumorem appellat Plinius multis in locis, Scribonius Largus Compoſit. 263. Afranius & Naevius apud Nonium. Attamen dicitur etiam *Panis*; ut Critici contendunt. Et ſane Medicei, immo omnes fere MSS. Codices hoc loco habent, *Panem*; multi, & quidem meliores, habent etiam cap. 18. hujus libri ſect. 19. Quam lectionem Rhodius confirmari ait auctoritate Juvenalis Satyra 6.

Foeda aſpectu, ridendaque multo
Pane tumet facies.

Sed Juvenalem non recte interpretatur. Loquitur enim Poëta de quodam faciei medicamento, non de tumore. Verum tametſi aliorum Scriptorum auctoritates fortaſſe non ſuppetant ad hanc ſignificationem hujus vocis comprobandam, ea tamen tot & tam bonis Codicibus ſe tuetur apud Celſum, ut in Lexica referri mereatur.

99. *Ad ſuppurationem ſpectant*] Conſtantinus vocem *totum* deeſſe putat. Lindenius igitur leg. *totum ad ſuppurationem ſpectans.* Sed nihil addendum. Nam ſenſus eſt: cum furunculus, phyma, & phygethlon nihil ſint, niſi minuti abſceſſus, generale nomen *abſceſſus* comprehendit etiam latius vitium, quodcumque ad ſuppurationem ſpectat: de quo ſcilicet continuo dicetur. Huc ſpectant verba illa lib. 7. cap. 2. *In iis autem negotium majus eſt, quae per ſe, vitio intus orto, intumescunt, & ad ſuppurationem ſpectant. Ea omnia genera abſceſſuum eſſe alias propoſui &c.*

1. *Aliquid*] Linden. *aliquando.*

2. *Nocenter indolescit*] Hic locus in antiquis libris corruptus eſt. Legitur enim in aliis, *innocenter indolescit*; in Mediceo 1. *inde venter indolescit.* Conſtantinus vocem utramque mendoſam judicavit, & ita correxit: *nocenter adoleſcit.* Quaſi vero doloris mentio extra rem ſit: quae tamen in primis neceſſaria eſt, & infra quoque habetur: *Crudum eſt autem, in quo major quaſi venarum motus eſt, & gravitas, & ardor, & diſtentio, & dolor, & rubor, & durities.* Itaque *indolescit* retinendum videtur; quod verbum Celſus uſurpat etiam lib. 8. cap. 9. ſect. 1. Sed *innocenter* profecto mendoſum eſt. Fortaſſe nec detracta prima ſyllaba recte habet. Attamen *nocenter*, quia ſenſum ſatis idoneum reddit, & jam a Lindenio receptum eſt, rejiciendum non putavi. Nec vero quidquam habebam, quod potius ſequerer. Si tamen *nocenter* recte habet, ego malim, *id nocenter*; quod *innocenter* ex eo factum videatur. Senſus

quod de fubito durius non eft, melius eft [3]: & quamvis non rubet, coloris tamen aliter mutati eft [4]. Quae figna jam pure oriente nascuntur: tumor [5] ruborque multo ante incipiunt. Sed fi locus mollis eft [6], avertendus materiae aditus eft per cataplasmata, quae fimul & reprimunt, & refrigerant: qualia & alias & paulo ante in eryfipelate propofui. Si jam durior eft, ad ea veniendum eft, quae digerant, & refolvant: qualis eft ficus arida contufa; aut faex mifta cum cerato, quod ex adipe fuilla coactum fit; aut cucumeris [7] radix, cui ex farina duae partes adjectae fint, ante ex mulfo decoctae. Licet etiam miscere aequis portionibus ammoniacum, galbanum, propolim, viscum; pondusque adjicere myrrhae dimidio minus, quam in prioribus fingulis erit. Atque emplaftra quoque & malagmata idem efficiunt, quae fupra explicui. Quod per haec difcuffum non eft, neceffe eft, maturescat. Idque quo celerius fiat, imponenda eft farina hordeacea, ex aqua cocta * * * recte miscetur [8]. Eadem autem [9] haec in minoribus quoque abfceffibus, quorum nomina proprietatesque fupra reddidi [10], recte fiunt. Eademque omnium curatio: tantum modo [11] diftat. Crudum eft autem, in quo major quafi venarum motus eft, & gravitas, & ardor, & diftentio,

fus eft, id perniciofius indolescere, quam phyma, fub quo, ut fupra dictum eft, *inflammatio dolorque minores funt.* Lindenius non modo *nocenter*, verum etiam *adolescit* recepit.

3. *Melius eft*] Aliqui Codices habent, *mollius eft.*

4. *Et quamvis non rubet, coloris tamen aliter mutati eft.*] Si verba recte habent, fententia haec effe videtur: fi de fubito cum duritie rubor quoque fe remittit, non tamen in colorem naturalem, fed in alium, fublividum fcilicet, aut fubalbidum, mutatur, bene eft: maturescentis enim fuppurationis indicium eft. Conftantinus ita legit ex conjectura: *& quod, quamvis rubet, coloris tamen in album mutati eft.* Quam lectionem fecutus Lindenius verba in textu mutavit.

5. *Tumor*] Lindenius leg. *tumor enim.*

6. *Si locus mollis eft*] Lindenius leg. *nobilis.* Sed *mollis* legendum effe, ut MSS. Codices habent, prima proximae periodi verba fignificant, *Si jam durior eft.* Verba autem, quae fequuntur, *avertendus materiae &c.* ita habentur in Codicibus quibusdam, & in Editione Lindenii. Alii leg. *avertendus is materiae &c.*

7. *Cucumeris*] Fortaffe deeft vox *filveftris*, ut Conftantinus fufpicatus eft: non tamen aufim cum Lindenio reponere vocem iftam, cum ab omnibus MSS. abeffe videam. Et quamquam ad refolvenda difcutiendaque ea, quae coierunt, filveftris potiffimum cucumeris radice uti confuerint, ut ex Diofcoride, Galeno, & Celfo ipfo cap. 18. fect. 7. & 13. hujus libri colligitur: quaedam tamen Plinii verba faciunt, ut ne fativus quidem cucumis ea facultate carere videatur. Expofitis enim, quae filveftres cucumeres praeftant, haec addit lib. 20. cap. 2. *Multi eadem omnia fativis attribuunt.*

8. *Farina hordeacea ex aqua cocta * * * recte miscetur*] Pro *ex aqua* alii leg. *ex qua*, al. *& aqua.* In Cod. Mediceo I. & in Vaticano VI. eft, *quae ex aqua.* Poft *cocta* deeft aliquid ex iis, quae pus movent, quod cum farina hordeacea miscendum eft: refina, an fevum, an adeps, an oleum, quis dixerit? Lindenius ita edidit: *farina ordeacea, ex aqua cocta, cui & olerum aliquid recte misceatur;* quae olim fuerat Conftantini conjectura, nullo tamen Codicum teftimonio confirmata.

9. *Autem*] Linden. *aut.*

10. *Reddidi*] Ita in antiquis libris. Lindenius leg. *edidi.*

11. *Tantum modo*] Alii ex Juntina Editione leg. *tantummodo*; atque ita eft etiam in Codicibus Mediceis; fed perperam. Editionibus a Morgagno jam allatis, quae habent *tantum modo*, per voces

tio, & dolor, & rubor, & durities; &, ſi major abſceſſus eſt, horror, aut etiam febricula [12] permanet: penitusque condita ſuppuratione, ſi pro his, quae alibi [13] cutis oſtendit, punctiones ſunt. Vbi iſta ſe remiſerunt, jamque is locus [14] prurit, & aut ſublividus, aut ſubalbidus eſt, matura ſuppuratio eſt: eaque [15], ubi vel per ipſa medicamenta [16], vel etiam ferro aperta eſt, pus debet emitti. Tum ſi qua in alis, vel inguinibus ſunt, ſine linamento nutrienda ſunt. In ceteris quoque partibus, ſi una plaga exigua eſt [17], ſi mediocris ſuppuratio fuit, ſi non alte penetravit, ſi febris non eſt, ſi valet corpus, aeque linamenta ſupervacua ſunt: in reliquis, parce tamen, nec, niſi magna plaga eſt [18], imponi debent. Commode vero vel ſuper linamenta, vel ſine his imponitur lenticula ex melle, aut malicorium ex vino coctum: quae & per ſe & miſta idonea ſunt. Si qua circa duriora ſunt, ad ea mollienda, vel malva contrita, vel foeni Graeci linive ſemen ex paſſo coctum ſuper-

voces duas, adde principem Florentinam, & pervetuſtam an. 1493.

12. *Aut etiam febricula*] Pro *aut*, quam particulam non modo in vulgatis libris, verum etiam in MSS. inveni, Lindenius reponit, *atque*.

13. *Penitusque condita ſuppuratione, ſi pro his, quae alibi &c.*] Vbi ſuppuratio condita eſt, ſi pro iis, quae in aliis ſuppurationibus cutis oſtendit, punctiones ſunt, nondum maturam eſſe cognoscimus. Haec ad illa refert, quae ſupra ſcripſit: *Interdum tamen nihil horum in cute deprehendi poteſt; maximeque ubi altius pus movetur: ſed eum ſiti vigiliaque ſentiuntur intus aliquae punctiones.* Lectio tamen hujus loci varia eſt. Ego ſic repoſui ex multis MSS. ſed in iis perperam verba ita diſtinguuntur: *penitusque condita ſuppuratione. Si pro his quae alibi &c.* Lindenius leg. *penitiusque condita ſuppuratione, pro his, quae alioqui &c.* Ante Lindenium legebatur, ut eſt in Cod. Mediceo 1. *penitusque condita ſuppuratio. Si pro his, quae alibi &c.* Sed Conſtantinus ita ſcripſerat in libri margine: *leg. Si pro his, quas alibi* (*ut ſupra lin.* 12.) *ſatis oſtendi. Alii nihil reponunt quam pro alibi, alioquin.* Idem Conſtantinus infra, pro *ubi iſta*, reponit, *ubi iſtae.*

14. *Is locus*] Al. *cutis.*

15. *Eaque*] Linden. *Ex qua.*

16. *Vel per ipſa medicamenta*] Lindenius leg. *vel per ſe, vel per medicamenta*; fortaſſe quod in aliquo Codice invenerit, *vel per ſe ipſa medicamenta.* Neque enim Codices deſunt, in quibus ita ſcriptum ſit. Sed alterutrum inciſum videtur redundare in lectione illa. Nam ſuppuratio, quae per medicamenta aperitur, ipſa per ſe, ſcilicet ſine ferro, aperitur; ut colligitur ex his verbis lib. 7. cap. 2. *ſatisque eſt cataplasmatibus efficere, ut per ſe pus aperiatur.* In eodem illo capite, huc reſpiciens Celſus, *Cetera eadem*, inquit, *inciſa ſuppuratione facienda ſunt, quae, ubi per medicamenta rupta eſt, facienda eſſe propoſui*; verbaque illa, *per medicamenta rupta eſt*, reſpondent his, *per ipſa medicamenta aperta eſt.* Niſi quis forte legere malit, *vel per ſe ipſa*; rejecta voce *medicamenta*, tamquam inſerta ab aliis, qui *vel per ipſa* in ſuis Codicibus habuerint, quod *ſe* librarii omiſiſſent.

17. *Si una plaga exigua eſt*] Si ſimplex & exigua plaga eſt. *Nam majores ſinus*, inquit lib. 7. cap. 2. *latius; interdum etiam duabus, aut tribus lineis incidendi ſunt.* Nardius leg. *ſi una plaga, eaque exigua eſt*: Lindenius, *ſi ima plaga exigua eſt*, ut Conſtantinus invenit in quodam Codice. Sed *im* & *un* in Codicibus MSS. facile variant, ut alio loco dixi. Medicei habent, *una.*

18. *Nec, niſi magna plaga eſt*] Ita, poſt Conſtantini conjecturam, Lindenius edidit. Vox *magna* deeſt in antiquis Codicibus; ſed qui ſenſus eſt? An haec verba aliena ſunt? videntur ſane abeſſe poſſe, cum illa praecedant; *ſi una plaga exigua eſt ..... linamenta ſupervacua ſunt.* Niſi quod ſignificatur; etiamſi cetera adſint, quae linamenta requirunt, ſcilicet corporis infirmitas, febris &c. tamen, niſi magna plaga eſt, linamenta imponenda non eſſe.

perdandum eſt. Quidquid deinde impoſitum eſt, non adſtringi, ſed modice deligari debet. Illo neminem decipi decet, ut in hoc genere cerato utatur. Cetera, quae pertinent ad purgandum ulcus, ad implendum, ad cicatricem inducendam, conveniunt quae in vulneribus expoſita ſunt [19].

12. Nonnumquam autem ex ejusmodi abſceſſibus, & ex aliis ulcerum generibus, fiſtulae oriuntur. Id nomen eſt ulceri alto, anguſto, calloſo. Fit in omni fere parte corporis: habetque quaedam in ſingulis locis propria [20]. Prius de communibus dicam. Genera igitur fiſtularum plura ſunt: ſiquidem aliae breves ſunt, aliae altius penetrant; aliae rectae [21] intus feruntur, aliae multoque plures transverſae; aliae ſimplices ſunt, aliae duplices tripliceſve, ab uno ore intus orſae quae fiunt, aut etiam [22] in plures ſinus dividuntur: aliae rectae, aliae flexae, & tortuoſae ſunt; aliae intra carnem deſinunt, aliae ad oſſa aut cartilaginem penetrant, aut, ubi neutrum horum ſubeſt, ad interiora perveniunt: aliae deinde facile, aliae cum difficultate curantur, atque etiam quaedam inſanabiles reperiuntur. Expedita curatio eſt in fiſtula ſimplici, recenti [23], intra carnem: adjuvatque ipſam corpus, ſi juvenile, ſi firmum eſt. Inimica contraria his ſunt: itemque, ſi fiſtula os, vel cartilaginem, vel nervum, vel muſculos laeſit; ſi articulum occupavit; ſi vel ad veſicam, vel ad pulmonem, vel ad vulvam, vel ad grandes venas arteriaſve, vel ad inania, ut guttur [24], ſtomachum, thoracem pene-

19. *Conveniunt quae in vulneribus expoſita ſunt*] Id eſt, eadem conveniunt, quae &c. atque ita fortaſſe Celſus ſcripſit; ſed librarii vocem *eadem* omiſerunt, decepti ſimilitudine extremarum litterarum praecedentis vocis *inducendam*. Dixit autem *in vulneribus*, pro in eo loco, in quo de vulneribus dictum eſt. Ita cap. 26. ſect. 32. hujus lib. *eadem curatio adhibenda, quae in recentibus vulneribus expoſita eſt*; lib. 7. cap. 12. ſect. 6. *poſtea facienda eadem ſunt, quae in auribus aduſtis expoſita ſunt*. Hunc dicendi modum cum Caeſarius non ſatis advertiſſet, variare conatus eſt, *conveniuntque* reponens pro *conveniunt quae*. Hunc multi ſunt ſecuti; inter ceteros Conſtantinus quoque & Lindenius; ſed hi duo tollunt praepoſitionem *in*.

20. *Quaedam in ſingulis locis propria*] Fortaſſe legendum: *quaedam communia in omnibus, quaedam in ſingulis locis propria*. Sic lib. 2. cap. 9. *Ex his* (curationibus) *quaedam communes ſunt, quaedam propriae*; lib. 7. cap 18. *Signa autem quaedam communia ſunt, quaedam propria*; lib. 8. cap. 11. *Suntque quaedam communia omnium ſigna, quaedam propria cujusque*.

21. *Recte*] Al. *recte*; Lindenius, *recta*, ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae.

22. *Ab uno ore intus orſae quae fiunt, aut etiam &c.*] Ita in Codicibus Mediceis; ſed mendoſe. Vulgo alii aliter correxerunt. In Editionibus vetuſtis vox *tres* inſerta eſt inter *quae*, & *fiunt*. Conſtantinus exiſtimabat verba ita collocanda eſſe: *ab uno ore orſae, quae intus tres fiunt, aut etiam &c.* Eodem fere modo Lindenius edidit, *quae ab uno ore orſae, intus tres fiunt, aut etiam &c.* Mihi detrahenda potius quaedam videntur, quam quidquam addendum. Fortaſſe legendum eſt, *ab uno ore orſae, aut etiam &c.* Cetera ſunt ab explanatoribus.

23. *Recenti*] Conſtantinus legendum cenſet, *recta*, tum hic, tum infra, ubi communiter legitur: *Sed ſi in carne & recens & ſimplex eſt*. Sed ratio, & veteres Codices ei adverſantur.

24. *Ad inania, ut guttur*] Lindenius leg. *ad maxillas, guttur*. Sed nihil mutandum. In Cod. Mediceo I. mendoſe eſt *aut*, pro *ut*.

penetravit. Ad inteſtina quoque eam tendere, ſemper periculoſum, ſaepe peſtiferum eſt. Quibus multum mali accedit, ſi corpus vel aegrum, vel ſenile, vel mali habitus eſt. Ante omnia autem demitti ſpecillum in fiſtulam convenit, ut, quo tendat, & quam alte perveniat, ſcire poſſimus; ſimul etiam protinus [25] humida, an ſiccior ſit: quod extracto ſpecillo patet. Si vero os in vicino eſt, id quoque diſci poteſt [26], ſi jam, nec ne, eo fiſtula penetravit, quatenus nocuerit. Nam ſi molle eſt quod ultimo ſpecillo contingitur, intra carnem adhuc vitium eſt: ſi magis id renititur, ad os ventum eſt. Ibi deinde ſi labitur [27] ſpecillum, nondum caries eſt: ſi non labitur, ſed aequali innititur [28], caries quidem, verum adhuc levis eſt: ſi inaequale quoque & aſperum ſubeſt, vehementius os exeſum eſt. At cartilago ubi ſubſit, ipſa ſedes docet; perventumque eſſe ad eam, ex reniſu patet. Et ex his quidem [29] colliguntur fiſtularum ſedes, ſpatia, noxae. Simplices vero eae ſint, an in plures partes diducantur, cognoſci poteſt ex modo puris: cujus ſi plus fertur, quam quod ſimplici ſpatio convenit, plures ſinus eſſe manifeſtum eſt. Cumque fere juxta ſint caro, & nervus, & aliqua nervoſa, quales fere tunicae membranaeque ſunt, genus quoque puris docebit, num plures ſinus intus diverſa corporis genera perroſerint. Siquidem ex carne pus laeve, album, copioſius fertur: at ex nervoſo loco, coloris quidem ejusdem, ſed tenuius & minus [30]: ex nervo, pingue & oleo non diſſimile. Denique etiam corporis inclinatio docet, num in plures partes fiſtulae penetrarint; quia ſaepe, cum quis aliter decu-

25. *Simul etiam protinus*] Lindenius leg. *ſimul etiam, prorſus.*

26. *Si vero os in vicino eſt, id quoque diſci poteſt &c.*] Pro *quoque*, quod ego ex multis MSS. repoſui, olim legebatur, *quod*, ut eſt in Mediceo I. Verba ſequentia, *ſi jam, nec ne, eo fiſtula penetravit, quatenus nocuerit*, ita leguntur in pleriſque Codicibus, atque in Editionibus Ald. Gryph. Pantin. Steph. & Ronſſei. In aliis vero Editionibus & in aliquibus Codicibus, pro *ſi*, eſt, *ſic*. In Mediceo I. ita habetur: *jam hinc ne eo quo fiſtula pervenerit penetravit quatenus nocuerit.* Omnino depravatus locus eſt; & voces quaedam ab explanatoribus additae videntur. Veriſimile eſt, ita Celſum ſcripſiſſe: *jamne eo fiſtula pervenerit, & quatenus nocuerit*; vel *jamne eo fiſtula penetraverit, & ſi penetravit, quatenus nocuerit.* Conſtantinus & Lindenius totam periodum mutant. Primus ſuſpicatur legendum; *Si jam in oſſe vitium eſt, necne, id quoque diſci poteſt; & ſi jam eo fiſtula penetravit, quatenus nocuerit.* Secundus leg. *Id quoque diſci poteſt, in oſſe vitium ſit, necne: &, ſi jam eo fiſtula penetravit, quatenus nocuerit.*

27. *Labitur*] Nonnulli leg. *elabitur*, ut eſt in Edit. an. 1538. Lindenius, *dilabitur.*

28. *Si non labitur, ſed aequali innititur*] His verbis illa mox opponit: *ſi inaequale quoque & aſperum ſubeſt*; ex quibus argumentum Morgagnus firmiſſimum ducit, quo probat, haec recte ſe habere, neque conjecturis ullis vexanda eſſe. Nam Conſtantinus, pro *ſed aequali*, *ſede qua* legendum putabat: fortaſſe quod *ſede* in aliquo Codice reperiſſet. Scaliger malebat, *ſede quali.* Lindenius leg. *ſi non dilabitur ſede, qua innititur.* Haud diffiteor *ſede* haberi in Codice Mediceo I. ſed idem mendum eſſe affirmo. Nec in verbis ceteris variatur.

29. *Et ex his quidem*] Ita ex Cod. Mediceo I. Alii leg. *Sed ex his quidem*; Lindenius, *Ex his quidem.*

30. *Et minus*] Hae duae voces abſunt a Cod. Mediceo I. neque ſunt neceſſariae.

decubuit, aliterque membrum collocavit, pus ferri, quod jam desierat, iterum incipit [31]; testaturque, non solum alium sinum esse, ex quo descendat, sed etiam in aliam corporis partem eum tendere. Sed si & in carne [32] & recens & simplex est, ac neque rugosa [33] neque cava sede, neque in articulo, sed in eo membro, quod per se immobile, non nisi cum toto corpore movetur; satis proficiet emplastrum, quod recentibus vulneribus imponitur, dum habeat vel salem, vel alumen, vel squamam aeris, vel aeruginem, vel ex metallicis aliquid: exque eo collyrium fieri debet altera parte tenuius, altera paulo plenius, idque ea parte, qua tenuius est, antecedente [34] demitti oportet in fistulam, donec purus sanguis se ostendat: quae in omnibus fistularum collyriis perpetua sunt. Idem deinde emplastrum in linteolo superimponendum, supraque injicienda spongia est, in acetum ante demissa: solvique quinto die satis est. Genus victus adhibendum est, quo carnem ali docui. Ac [35] si longius a praecordiis fistula est, ex intervallo [36] jejunum radiculas esse [37], deinde vomere, necessarium est. Vetustate callosa fit [38] fistula. Callus autem neminem fallit, quia durus est, & aut albus, aut pallidus. Sed tum validioribus medicamentis opus est: quale est, quod habet papaveris lacrimae p. ✕. I. [39] gummi p. ✕. III. =. [40] cadmiae p. ✕. IIII. atramenti sutorii p. ✕. VIII. ex quibus aqua coactis collyrium fit: aut in quo sunt gallae p. ✕. =. [41] aeruginis, sandarachae, aluminis Aegyptii, singulorum p. ✕. I. [42] atramenti sutorii combusti p. ✕. II. aut quod constat ex chalcitide, & saxo calcis [43]; quibus auripigmenti dimidio minus, quam in singulis prioribus est, adjicitur, eaque melle
cocto

31. *iterum incipit*] Plerique vulgo omittunt *iterum.*

32. *Sed si & in carne*] Lindenius leg. *Si in carne*

33. *Rugosa*] Ita in omnibus antiquis libris. Lindenius leg. *sinuosa.*

34. *Ea parte, qua tenuius est, antecedente*] Ita ex Editione Lindenii, & Cod. Mediceo I. Alii leg. *ea parte, qua tenuius est, altera* (Constantinus corrigit, *alteram*) *antecedente.*

35. *Ac*] Ruellius, Constantinus, & Lindenius, *At*

36. *Ex intervallo*] Al. *intervallo.*

37. *Esse*] *Edisse* legunt plerique omnes. Ego secutus sum Editionem Lindenii & Cod. Mediceum I.

38. *Vetustate callosa fit &c*] Nulla est in antiquis libris varietas. Lindenius ita legit: *Quum vetustate callosa fit fistula (callus autem neminem fallit, quia durus est, & aut albus, aut pallidus) tum validioribus &c.*

39 *p. ✕. I.*] In Codice Mediceo I pro ✕. nota quaedam est, cujus figura accedit ad figuram hujus litterae, *a.* In Editionibus 1478. 1493. 1497. & in Juntina legitur, *p. I.*

40. *Gummi p. ✕. III. =.*] In Cod. Mediceo I. *cummis p. p. III. =.* in aliis, *cummi* (in III. & VI. *cumini*) *p. ✕. IIII.* Vulgo alii leg *gummi p. III.* alii, *gummi p. ✕ III.*

41. *p ✕ =.*] In Cod. Mediceo I *p. p. =.* & ita correctum est in IV. cum antea esset, *p. ✕. I.* ut ceteri Codices habent; & ut Egnatius, Stephanus, & Lindenius ediderunt. Alii leg. *p. ✕.* alii, *p. ✕.*

42. *p. ✕. I.*] Cod. Medic. I. *p. q I.*

43. *Saxo calcis*] In quibusdam MSS. pro *calcis*, mendose est *alchis.* Lindenius leg. *e saxo calce.*

coſto excipiuntur. Expeditiſſimum autem eſt ex praecepto Megetis, aeruginis raſae p. ✕. II. conterere, deinde ammoniaci thymiamatis p. ✕. II. aceto liquare, eoque infuſo aeruginem cogere 44: idque ex primis medicamentis eſt. Sed ut haec maximi effectus ſunt, ſi cui iſta non adſunt, facile tamen eſt callum quibuslibet adurentibus medicamentis erodere: ſatisque eſt 45 vel papyrum intortum, vel aliquid ex penicillo in modum collyrii adſtrictum eo illinere. Scilla quoque cocta & miſta cum calce, callum exeſt. Si quando vero longior & transverſa fiſtula eſt, demiſſo ſpecillo, contra principium hujus incidi commodiſſimum eſt, & collyrium utrimque demitti 46. At ſi duplicem eſſe fiſtulam vel multiplicem exiſtimamus, ſic tamen, ut brevis, intraque carnem ſit, collyrio uti non debemus; quod unam partem curet, reliquas omittat; ſed eadem medicamenta arida in calamum ſcriptorium conjicienda ſunt, isque ori fiſtulae aptandus, inſpirandumque, ut ea medicamenta intus compellantur: aut eadem ex vino liquanda ſunt; vel ſi ſordidior fiſtula eſt, ex mulſo; ſi calloſior, ex aceto; idque intus infundendum. Quidquid 47 inditum eſt, ſuperponenda ſunt, quae refrigerent & reprimant: nam fere, quae circa fiſtulam ſunt, habent aliquid inflammationis. Neque alienum eſt, ubi quis reſolverit, antequam rurſus alia medicamenta conjiciat, per oricularium clyſterem fiſtulam eluere, ſi plus puris fertur, vino; ſi callus durior eſt, aceto; ſi jam purgatur, mulſo, vel aqua, in qua ervum coctum ſit, ſic, ut huic quoque mellis paulum adjiciatur. Fere vero fit, ut ea tunica, quae inter foramen & integram car-

44. *Aeruginem cogere*] Ita Lindenius legit. Ante ipſum legebatur: *ex aerugine colligere*. Cum tamen praepoſitio *ex* abſit a Cod. Mediceo I. facile intelligitur, *aerugine* ex *aeruginem* corruptum eſſe. Neque *colligere* vitio carere videtur. Celſus hoc ſenſu *cogere* uſurpare ſolet: itaque Lindenio accedo. Paulo ſupra, *ex quibus aqua coactis collyrium fit*; cap. 17. ſect. 2. hujus lib. *arida medicamenta contrita humore non pingui, ut vino, vel aceto, coguntur*; cap. 19. ſect. 4. *aceti, quo fuligo & aerugo in unum cogantur*; cap. 20. ſect. 3. *quae ex aceto, & coguntur, & ubi utendum eſt diluuntur*; ſect. 4. *ex paſſo coacta*. Mitto alia exempla, quod paſſim occurrant.

45. *Adurentibus medicamentis erodere: ſatisque eſt &c.*] Locus hic egregie a Lindenio reſtitutus eſt. Ita legitur etiam in Cod. Mediceo I. niſi quod, pro *erodere*, eſt *rodere*. Alii leg. *adurentibus medicamentis prodere, aut quibus haec maxime in effectu ſunt erodere: ſatiusque eſt &c.* Sed nemo non videt, adnotationem aliquam in textum irrepſiſſe. In plerisque MSS. omittitur *eſt*; in quibusdam, pro *effectu*, legitur, *effecto*. Conſtantinus ita corrigendum putabat: *adurentibus medicamentis perdere, aut quibus ad hoc maximi effectus ſunt, erodere. Satiusque eſt &c.*

46. *Collyrium utrimque demitti*] Scilicet & ab ore fiſtulae, & qua inciſum eſt. Eodem ſenſu lib. 7. cap. 5. dixit: *utrimque medicamento fovetur.* Ita cum Mediceo III. habent Codices alii multi, & Pantini, & Conſtantini, & Gryphii Editio; ſed haec ultima in margine. In contextu habet, ut aliae plures & Cod. Medic. I. *collyrium utrumque demitti*. Lindenius leg. *collyrium, quod volueris, demitti*. Nec deſunt qui legant, *utique*; ut ſcribit Conſtantinus.

47. *Idque intus infundendum. Quidquid &c.*] Ego *idque* repoſui ex Cod. Mediceo I. interpunctionem praeterea mutavi. Antea communiter legebatur: *atque intus infundendum, quicquid inditum eſt. Superponenda &c.* Infra, pro *conjiciat*, Lindenius leg. *injiciat*.

carnem eſt, victa medicamentis tota exeat [48], infraque ulcus purum ſit. Quod ubi contigit, imponenda glutinantia ſunt; praecipueque ſpongia melle cocto illita. Neque ignoro multis placuiſſe, linamentum in modum collyrii compoſitum tinctum melle demitti [49]: ſed celerius id glutinatur, quam impletur [50]. Neque verendum eſt, ne purum corpus puro corpori junctum non coëat; adjectis quoque medicamentis ad id efficacibus; cum ſaepe exulceratio digitorum, niſi magna cura proſpeximus, ſaneſcendo in unum eos jungat.

13. Eſt etiam ulceris genus, quod a favi ſimilitudine κηρίον [51] a Graecis nominatur: idque duas ſpecies habet. Alterum eſt ſubalbidum, furunculo ſimile [52]; ſed majus, & cum dolore majore: quod ubi maturescit, habet foramina, per quae fertur humor glutinoſus & purulentus; nec tamen ad juſtam maturitatem pervenit. Si diviſum eſt, multo plus intus corrupti, quam in furunculo, apparet, altiusque deſcendit. Raro fit niſi in capillis [53]. Alterum eſt minus, ſuper corpus eminens [54], durum, latum, ſubviride, ſubpallidum, magis exulceratum: ſiquidem ad ſingulorum pilorum radices foramina ſunt, per quae fertur humor glutinoſus, ſubpallidus, craſſitudinem mellis, aut viſci referens, interdum olei: ſi inciditur [55], viridis intra caro apparet. Dolor autem, & inflammatio ingens eſt, adeo ut acutam quoque febrem movere conſue-

48. *Victa medicamentis tota exeat*] Lindenius leg. *victa tot medicamentis exeat*; ut ſe in quodam MSS. reperiſſe, Conſtantinus adnotaverat. Sed mendum videtur eſſe in Codice illo, *tot* pro *tota*. Haec vox in aliquibus Codicibus poſita eſt ante *medicamentis*. Codices alii habent, *victa tota medicamentis tota exeat*. Mediceus I. ſtat pro veteri lectione, quam ego ſecutus ſum.

49. *Tinctum melle demitti*] Lindenius leg. *& tinctum melle, implendi cauſa demitti*. Ego particulam *&*, & duas voces, *implendi cauſa*, nullo in Codice inveni. Si aliquis Lindenii Codex eas habet, videtur ex gloſſemate habere.

50. *Sed celerius id glutinatur, quam impletur*] Non igitur adhibendum linamentum, quod ulcus glutinari non ſinit. Celſi ſententiam minime aſſecutus eſt Lindenius, qui leg. *ſed celerius ſic glutinatur, quam impletur*. Pro *id glutinatur*, Codices Medicei III. & VI. habent, *vel glutinatur*.

51. Κηρίον] Sic repoſuit Lindenius, cum antea legerent, alii *melicera*, alii μελικηρία, alii μελίκηρον, alii μελικηρίς. Lindenio ſuffragantur Codices Medicei; niſi quod primus habet, ΗΡΙΟΝ, & *ſmilitudinem* pro *ſimilitudine*, ut littera κ vocis κηρίον praecedenti voci adhaeſiſſe & in *m* mutata fuiſſe videatur. In Codice IV. pro Graeca voce lacuna eſt: ex quo fortaſſe factum eſt, ut Fontius ex ingenio repoſuerit, *melicera*, quod habet Editio princeps ab eo procurata. Ceterum id ulceris genus & Galenus, & Aëtius & Graeci alii κηρίον appellant. Lindenius in vocibus proximis, *a Graecis nominatur*, omittit praepoſitionem *a*.

52. *Furunculo ſimile &c.*] Lindenius leg. *& furunculo ſimile; ſed majus, & cum magno dolore*.

53. *In capillis*] Ita Lindenius in textu habet; Conſtantinus in libri margine. Sed ante utrumque Pantinus vidit, ita ſcribendum eſſe, pro *in ſcapulis*, quod eſt in MSS.

54. *Minus, ſuper corpus eminens*] Sic ſectione proxima: *ſuper corpus quaſi verrucula eminet*. Quem locum ſi attendiſſet Conſtantinus, quid *ſuper corpus* ſignificet, facilius intellexiſſet; nec, pro *corpus*, *caput* hic legendum putaſſet. Lindenius Conſtantinum ſequitur; ſed leg. *minus, & ſuper caput eminens*, inſerta particula *&*. Aliqui ita habent: *minus ſuper corpus eminens*; adverbium *minus* ad *eminens* referentes.

55. *Si inciditur*] Lindenius leg. *&, ſi inciditur*.

ſuerint [56]. Super id, quod minus crebris foraminibus exaſperatum eſt, recte imponitur & ficus arida, & lini ſemen in mulſo coctum [57], & emplaſtra ac malagmata materiam educentia, aut quae proprie huc pertinentia ſupra poſui [58]. Super alterum, & eadem medicamenta, & farina ex mulſo cocta, ſic, ut ei dimidium reſinae terebinthinae miſceatur; & ficus in mulſo decocta, cui paulum hyſſopi contriti ſit adjectum; & uvae taminiae pars quarta fico adjecta. Quod ſi parum in utrolibet genere medicamenta proficiunt, totum ulcus usque ad ſanam carnem excidi oportet. Vlcere ablato [59], ſuper plagam medicamenta danda ſunt, primum, quae pus citent; deinde, quae purgent; tum, quae impleant.

14. Sunt vero quaedam verrucis ſimilia; quorum diverſa nomina, ut vitia ſunt. Ἀκροχορδόνα Graeci vocant [60], ubi ſub cute coit aliquid durius, & interdum paulo aſperius, coloris ejuſdem; infra tenue, ad cutem latius [61]: idque modicum eſt, quia raro fabae magnitudinem excedit. Vix unum tantum eodem tempore naſcitur; ſed fere [62] plura, maximeque in pueris [63]; eaque nonnumquam ſubito deſinunt, nonnumquam mediocrem inflammationem excitant; ſub qua etiam in pus convertuntur [64]. At Θύμιον [65] nominatur, quod ſuper corpus quaſi verrucula eminet, ad cutem tenue, ſupra latius [66], ſubdurum, & in ſummo per-

56. *Conſuerint*] Al. *conſuerit*.

57. *In mulſo coctum*] Aliqui MSS. Codices habent; *quod in mulſo coctum eſt* : Aldina Edit. *quod in vino coctum*.

58. *Quae proprie huc pertinentia ſupra poſui*] Cap. ſcilicet 18. hujus libri ſect. 18. Haec verba videntur firmare, quod a me propoſitum eſt, κηρία ibi fortaſſe legendum eſſe, non μελικήρα.

59. *Oportet. Vlcere ablato* &c.] Ita in Editione Lindenii. In Codice Mediceo I. *oportebit. Vlcere ablato* &c. In aliis & MSS. & impreſſis libris; *oportet*, *& ulcere ablato* &c.

60. *Graeci vocant*] Vox *Graeci* abeſt a Codice Mediceo I.

61. *Infra tenue, ad cutem latius*] Contra thymium, de quo paulo poſt ſermo eſt : *ad cutem tenue*, *ſupra latius*. Nimirum acrochordon ac thymium tubercula quaedam ſunt ad turbinis figuram accedentia, quorum alterum ſub cute increſcit, alterum cuti innaſcitur, & ſupra corpus eminet. Ita autem ſunt comparata, ut prius ad cutem baſim habeat, poſterius mucronem. Quidam variare conati ſunt. Lindenius leg. *infra ad cutem tenue*, *ſupra latius*; ut eſt in MSS. Conſtantini. Viderint alii quantum Codici illi ſit tribuendum. Ego quidem, cum Vaticani Mediceique a vetuſtis Editionibus nihil diſcrepent, antiquam lectionem conſervandam putavi.

62. *Fere*] In Codice Mediceo I. deeſt adverbium hoc.

63. *In pueris*] Lindenius omittit praepoſitionem *in*.

64. *Sub qua etiam in pus convertuntur*] Ita in Cod. Mediceo I. In aliis, *ſunt quae etiam in pus convertuntur* : atque ita habent libri editi omnes.

65. Θύμιον] Alii *thymion* Latinis litteris ſcribunt. Lindenius tollit particulam *At*, legitque Ἀκροθύμιον, & infra *acrothymium*, tum *acrothymio*. Conſtantinus hic quidem adnotavit, in ſuo exemplari eſſe *Acrothymion*; infra vero nihil adſcripſit. Ego in omnibus antiquis libris *At thymiom* ſcriptum reperi; infraque *thymium* (vel *timium*) & poſtea *thymio*.

66. *Ad cutem tenue, ſupra latius*] Lindenius leg. *ad cutem latius*, *ſupra tenue*; ut habet in margine Conſtantini Editio, nullius tamen veteris Codicis teſtimonio allato. Medicei quidem Vaticanique veterem lectionem, quam ego ſecutus ſum, confirmant. Ac thymium ſub hac forma plerumque conſpicitur. Verum facile apparet, quaenam cauſa ad hunc locum immutandum Conſtantinum ac Lindenium impulerit. Cum enim ver-

perasperum: idque summum [67] colorem floris thymi repraesentat, unde ei nomen est; ibique facile finditur, & cruentatur; nonnumquam aliquantum sanguinis fundit: fereque citra magnitudinem fabae Aegyptiae est, raro majus, interdum perexiguum. Modo autem unum, modo plura nascuntur, vel in palmis, vel in inferioribus [68] pedum partibus: pessima tamen in obscoenis sunt; maximeque ibi sanguinem fundunt. Μυρμήκια autem vocantur humiliora thymio durioraque: quae radices altius exigunt [69], majoremque dolorem movent; infra lata, supra autem tenuia; minus sanguinis mittunt; magnitudine vix umquam lupini modum excedunt. Nascuntur ea quoque aut in palmis, aut in inferioribus partibus pedum. Clavus autem nonnumquam quidem etiam alibi [70], sed in pedibus tamen maxime nascitur, praecipue ex contuso [71]; quamvis interdum aliter: doloremque [72], etiamsi non alias, tamen ingredienti movet. Ex his acrochordon & [73] thymium saepe etiam per se finiuntur; & quo minora sunt, eo magis: myrmecia & clavi sine curatione vix umquam desinunt. Acrochordon, si excisa [74] est, nullam radiculam relinquit, ideoque ne renascitur quidem: thymio clavoque excisis, subter rotunda radicula nascitur [75], quae penitus descendit ad carnem; eaque relicta idem rursus exigit: myrmecia latissimis radicibus inhaerent; ideoque ne excidi quidem sine magna exulceratione possunt. Clavum subinde radere, commodissimum est: nam sine ulla vi sic

verba illa, *infra tenue, ad cutem latius*, ipsi ita legerent: *infra ad cutem tenue, supra latius*; hic *ad cutem latius, supra tenue* reposuerunt, quo thymium ab acrochordone differret.

67. *Idque summum*] In Codice Mediceo I. *atque summum*: in Editione Lindenii, *Id, qua summum*.

68. *Vel in palmis, vel in inferioribus* &c.] Ita ex Lindenio; quam lectionem Codex Mediceus I. confirmat, in quo est, *vel in palmis, vel inferioribus* &c. Alii Codices ita habent: *vel in talis palmis vel in inferioribus* (al. *vel inferioribus*) &c. Editiones antiquae: *vel in talis vel palmis, vel inferioribus* &c. Sed vocem *talis* insititiam esse, vel ex eo colligi potest, quod infra, ubi haec de myrmeciis scribuntur: *Nascuntur ea quoque aut in palmis, aut in inferioribus partibus pedum*; quae verba locum hunc procul dubio respiciunt; nihil de talis occurrit.

69. *Exigunt*] Constantinus legere mallet *adigunt*; Almeloveenius *agunt*, vel *exserunt*. Sed omnes antiqui libri habent *exigunt*: & quidem recte. Infra quoque antiqui libri, *eaque relicta idem rursus exigit*, non *exit*, ut Constantinus & Lindenius ediderunt. Vide quae Morgagnus scripsit ad locum illum lib. 8. cap. 1. *Nam malae cum toto esse, quod superiores dentes exigit* &c.

70. *Etiam alibi*] Particulam *etiam* Codex Mediceus I. non habet.

71. *Praecipue ex contuso*] Al. *praecipue tamen ex contuso*. Linden. *praecipue autem ex contuso*. Ego ita reposui ex Codice Mediceo I.

72. *Doloremque*] Codex Mediceus I. habet *dolorem*.

73. *Et*] Codex Mediceus I. habet *aut*: alii Codices & omnes antiquae Editiones *sive*, quod Constantinus in *sic &* mutandum putabat. Ego reposui *&*, ut est in Edit. Lindenii.

74. *Excisa*] In multis MSS. Codicibus legitur *excisum*.

75. *Subter rotunda radicula nascitur*] *Subter* eodem modo adverbialiter adhibetur lib. 5. cap. 28. sect. 7. *Struma quoque est tumor, in quo subter concreta quaedam ex pure & sanguine quasi glandulae oriuntur.* Lindenius leg. *subrotunda radicula nascitur.* Et sane in Codice Mediceo I. scriptum est *sub-*

ſic molleſcit; ac [76] ſi ſanguinis quoque aliquid emiſſum eſt, ſaepe emoritur. Tollitur etiam, ſi quis eum circumpurgat, deinde imponit reſinam, cui miſcuit pulveris paulum, quem ex lapide molari contrito fecit. Cetera vero genera medicamentis adurenda ſunt: aliiſque id, quod ex faece vini; myrmeciis id, quod ex alumine & ſandaracha fit, aptiſſimum eſt. Sed ea, quae circa ſunt, foliis contegi debent, ne ipſa quoque exulcerentur: deinde poſtea lenticula imponi. Tollit thymium [77] etiam ficus in aqua cocta [78].

15. At puſtulae [79] maxime vernis temporibus oriuntur. Earum plura genera ſunt. Nam modo circa totum corpus partemve aſpritudo [80] quaedam fit, ſimilis iis puſtulis, quae ex urtica, vel ex ſudore [81] naſcuntur: ἐξανθήματα Graeci vocant. Eaeque modo rubent, modo colorem cutis non excedunt. Nonnumquam plures, ſimiles varis oriuntur; nonnumquam majores: puſtulae lividae [82], aut pallidae, aut nigrae, aut aliter naturali colore mutato; ſubeſtque his [83] humor: ubi eae ruptae ſunt, infra quaſi exulcerata caro apparet: φλύκταιναι Graece nominantur [84]. Fiunt vel ex frigore, vel ex igni, vel ex medicamentis. Φλυζάκιον [85] autem paulo durior puſtula eſt, ſubalbida, acuta; ex qua ipſa

ſubruttunda, non *ſubter rotunda:* ſed fortaſſe mendoſe. Itaque Codices ceteros & antiquas Editiones ſequi malui.

76. *Sine ulla vi ſic molleſcit; ac* &c.] Pro *molleſcit*, alii leg. *emolleſcit*. Codex Mediceus I. habet *molleſcit*, ut Lindenius edidit: ſed, pro *vi ſic*, mendoſe *vis hic*; & *hac* pro *ac*.

77. *Lenticula imponi. Tollit thymium* &c.] Olim legebatur; *lenticula imponi ſolet. Tollit thymium* &c. Verbum *ſolet* Lindenius jure expulit; idque Codex Mediceus I. non habet. Sed idem, pro *thymium*, hic quoque repoſuit *acrothymium*. In Codice modo allato ita legitur: *lenticulam poni tollit thymum* &c.

78. *Cocta*] Linden. *decocta*.

79. *Puſtulae*] Codex Mediceus I. hac ſectione *puſulae* conſtanter ſcriptum habet: alii non item. Nam hic *puſtulae*, & paulo infra *ſimilis iis puſtulis:* ſed mox *puſulae lividae*, & *puſularum genus:* poſtea rurſus *ad eas puſtulas*, & *ungi ex ceruſſa puſtulae debent*. Ac ne idem ſaepius dicendum ſit, alicubi *puſulae*, alibi vero *puſtulae*, magna Codicum inconſtantia, in Celſo legitur.

80. *Aſpritudo*] Ita in Codice Mediceo I. Itemque in Codice Scaligeri, ut eſt in Lexico Scriboniano a Rhodio adnotatum; & in alio Conſtantini. Alii leg. *aſpredo*.

81. *Vel ex ſudore*] In Codice Mediceo I. *vel ſudore*.

82. *Nonnumquam majores: puſtulae lividae* &c.] Diſtinctionis notam, quae eſt poſt vocem *majores*, alii omittunt. Lindenius ita leg. *nonnunquam majores. Puſtulae, lividae ſunt* &c. Sed verbum *ſunt* abeſt ab omnibus antiquis libris.

83. *His*] Linden. *illis*.

84. *Φλύκταιναι Graece nominantur*] Codex Mediceus I. ita habet ΦΙΛΕΚΤΕΝΑΙ *Greci nominantur:* II. III. V. VI. VII. ΦΑΥΚΤΑΙΝΑΙ *Graece nominatur*. In IV. loco Graecae vocis ΦΑΥΚΤΑΙΝΑΙ, a librario omiſſae, alia manu ſcriptum eſt *helcodes*, itaque legitur: *helcodes Graece nominatur:* quo cum Codice princeps Florentina aliaeque pervetuſtae Editiones conſentiunt. Caeſariana, Ruelliana, & aliae habent ἑλκώδεις, Graecis litteris. Egnatius leg. φλυκταῖναι *Graece nominatur:* Conſtantinus, ἑλκώδεις *Graece nominantur:* Stephanus, φλύκταιναι *Graece nominantur:* Lindenius, φλύκταιναι ἑλκώδεις *Graece nominantur*.

85. *Φλυζάκιον*] Alii cum Egnatio & Caeſario leg. *Pſydracion:* (nam quod habet Aldina Editio *Pſydiacion*, id manifeſtum eſt mendum) Et ſane in Codicibus Mediceis, primo & quarto exceptis, eſt *vel* ΥΔΡΑΚΙΟΝ. Sed in primo *Phyzacion:* atque ita prorſus habent Editiones antiquio-

ipsa quod exprimitur, humidum est. Ex pustulis vero nonnumquam etiam ulcuscula fiunt, aut aridiora, aut humidiora, & modo tantum cum prurigine, modo etiam cum inflammatione ac dolore; exitque aut pus, aut sanies, aut utrumque. Maximeque id evenit in aetate pueri-li; raro in medio corpore; saepe in eminentibus partibus. Pessima pustula est, quae ἐπινυκτὶς vocatur. Ea colore vel sublivida, vel subnigra [86], vel alba esse consuevit: circa hanc autem vehemens inflammatio est; & cum adaperta [87] est, reperitur intus exulceratio mucosa, colore [88] humori suo similis. Dolor ex ea supra magnitudinem ejus est: neque enim ea faba major est. Atque haec quoque oritur in eminentibus partibus, & fere noctu; unde nomen quoque a Graecis ei est impositum [89]. In omni vero pustularum curatione primum est, multum ambulare atque exerceri; si quid ista prohibet, gestari: secundum est, cibum minuere; abstinere ab omnibus acribus & extenuantibus: eademque nutrices facere oportet, si lactens puer ita affectus est. Praeter haec is, qui jam [90] robustus est, si pustulae minutae sunt, desudare in balneo debet; simulque super eas nitrum inspergere, oleoque vinum miscere, & sic ungi; tum descendere in solium. Si nihil sic proficitur, aut si majus [91] pustularum genus occupavit, imponenda lenticula est; detractaque summa pellicula, ad medicamenta lenia transeundum. Epinyctis post lenticulam, recte herba quoque sanguinali, vel viridi coriandro curatur. Vlcera vero [92] ex pustulis facta tollit spuma argenti cum semine foeni Graeci mista, sic, ut his invicem rosa atque intubi succus adjiciatur, donec mellis crassitudo ei fiat [93]. Proprie ad eas pustulas,

quiores. Lindeniana, & Henrici Stephani φλυζάκιον. Apud Auctorem quoque Coacarum Praenotionum sect. 114. Foësius in quibusdam Codicibus, pro φλυζάκια, φυζάκια invenit. Ceterum Hieronymus Rubeus veterem lectionem sustineri posse negat, quod φλυζάκιον idem sit ac φλύκταινα, ut scribit Galenus ad loc. cit. Coac. Praenot. φλύκταιναι autem a Celso supra descriptae sint. Sed argumentum hoc nullius est momenti; nec plus valet, si φλυζάκιον, quam si, ut ipsi Rubeo placet, ψυδράκιον legatur. Nam idem Galenus ad lib. 2. Epidem. φλυκταινίδες exponit ψυδράκια; atque Hippocrates quoque, ut observat Foësius, indiscretis his nominibus usus est.

86. *Subnigra*] In Codice Mediceo I. legitur *nigra*.

87. *Adaperta*] Lindenius leg. *aperta*.

88. *Colore*] Al. *color est*.

89. *Nomen quoque a Graecis ei est impositum*] Alii omnes leg. *nomen quoque a Graecis ei ἐπινυκτὶς est impositum*. Ego vocem ἐπινυκτὶς, quam credibile est ab explanatore aliquo additam fuisse, omisi ex fide Codicis Medicei I.

90. *Jam*] Pantinus & Lindenius, *tam*; quos Caesarii Editio an. 1538. decepit. Editio prima ejusdem Caesarii habet *jam*, ut est in MSS. & ut alii legunt.

91. *Majus*] MSS. Codices alii, *malum*; alii, ut Mediceus I. *majus*, alii habent utramque vocem. Vulgati omnes, *majus*.

92. *Vlcera vero*] Particula *vero* non est in Cod. Mediceo I.

93. *Crassitudo ei fiat*] Ita in Codice modo allato & Lindenii Editione. In Editionibus vetustis & Codicibus aliis omittitur *ei*: quo modo est sect. proxima, *dum mellis crassitudo fiat*; & cap. 25. hujus libri sect. 3. sine ulla Codicum varietate, *donec crassitudo sordium fiat*. Attamen sect. 17. ejus-

ſtulas, quae infantes male habent, lapidis, quem πυρίτην [94] vocant, p. ✕. VIII. cum quinquaginta amaris nucibus miscetur, adjiciunturque olei cyathi tres. Sed prius ungi ex ceruſſa puſtulae debent, tum [95] hoc illini.

16. Scabies vero eſt durior cutis, rubicunda [96], ex qua puſtulae oriuntur, quaedam humidiores, quaedam ſicciores. Exit ex quibusdam ſanies, fitque ex his continuata exulceratio pruriens, ſerpitque in quibusdam cito. Atque in aliis quidem ex toto deſinit, in aliis vero certo tempore anni revertitur. Quo aſperior eſt, quoque prurit magis, eo difficilius tollitur. Itaque eam, quae talis eſt, ἀγρίαν, id eſt, feram [97], Graeci appellant. In hac quoque victus ratio eadem, quae ſupra, neceſſaria eſt. Medicamentum autem ad incipientem hanc idoneum eſt quod fit ex ſpodii, croci, aeruginis, ſingulorum p. ✕. =. [98] piperis albi, omphacii, ſingulorum p. ✕. I. cadmiae p. ✕. VIII. At ubi jam exulceratio eſt, id, quod fit ex ſulphuris p. ✕. I. cerae p. ✕. IV. picis liquidae hemina, olei ſextariis duobus: quae ſimul incoquuntur, dum craſſitudo mellis fiat [99]. Eſt etiam, quod ad Protarchum auctorem refertur. Habet [1] farinae lupinorum ſextarium, nitri cyathos quatuor, picis liquidae heminam, reſinae humidae ſelibram, aceti cyathos tres. Crocum quoque, lycium, aerugo, myrrha, cinis, aequis portionibus recte miſcen-

eiusdem cap. habetur; *donec mellis craſſitudo his fiat.*

94. *Πυρίτην vocant*] Alii plures habent *pyriten* Latinis litteris. Lindenius leg. *πυρίτην Graeci vocant.*

95. *Tum*] Linden. *& tum.*

96. *Durior cutis, rubicunda*] Ita in Cod. Mediceo I. & in Vaticano VI. Modus tamen dicendi durior eſt; neque Celſum ſic locutum exiſtimo. Quod vero in aliis eſt Codicibus & in Editionibus antiquioribus, *durior cutis rubicundus*, manifeſte mendoſum eſt. Aldina Editio & Cod. Vaticanus VII. habent, *humor cutis rubicundus*; Ruellius, Pantinus, aliique, Caeſario duce, leg. *durior cutis rubicundior:* Conſtantinus ex conjectura, *tumor durior cutis rubicundior*; alii, ut idem Conſtantinus adnotat, *durities cutis rubicundior*; atque ita edidit Lindenius. At Morgagnus ſuſpicatur, non *durior*, nec *durities* Celſum ſcripſiſſe, ſed fortaſſe *aſpritudo*; quemadmodum in ſuperiore ſect. *circa totum corpus partemve aſpritudo quaedam fit.* Atque hanc ſuam conjecturam eo probabiliorem credit, quod paulo poſt ſequatur, *Quo aſperior eſt &c.* Adde & Paulum Aeginetam lib. 4. cap. 2. ubi agit de ſcabie, ſic habere: *cutis aſpritudo eſt cum pruritu*; & Columellam lib. 7. cap. 5. de ovibus hoc malo affectis: *ſubeſt aſpera cutis, & velut quaedam prurigo*; (al. *porrigo*, & quidem rectius). Ego tamen vocem *durior*, ſive quis malit *durities*, ſummovere non auſim; quia eamdem Celſus adhibet ſectione proxima, de ſimilitudine loquens, quam Impetigo & ſcabies habent inter ſe. *Minime*, inquit, *mala eſt, quae ſimilitudine ſcabiem repraeſentat: nam & rubet & durior eſt &c.*

97. *Id eſt, feram*] Alii voces has tres parentheſi includunt; Lindenius transfert poſt duas proximas *Graeci appellant.* Sed fortaſſe explodendae ſunt. Eamdem interpretationem veteres Codices habent ſect. 18. hujus capitis.

98. *P. ✕. =.*] Repoſui ſextantis notam, cum in Codice Mediceo I. ſit, *p.* ꝗ. =. Antea legebatur, *p. ✕. I.*

99. *Incoquuntur, dum craſſitudo mellis fiat*] Pro *fiat*, Codex Mediceus I. habet *ſit.* Lindenius leg. *usque ad craſſitudinem mellis incoquuntur*; quae explicatio quaedam eſt.

1. *Habet*] Ita in Codice Mediceo I. Palavicinus addidit *hoc*; unde in vulgatis legitur, *Habet hoc.* In aliis MSS. *Habet haec.*

centur, & ex paſſo coquuntur: idque omnem pituitam utique ſuſtinet [2]. Ac ſi nihil aliud eſt, amurca ad tertiam partem decocta, vel ſulphur pici liquidae miſtum, ſicut in pecoribus [3] propoſui, hominibus quoque ſcabie laborantibus opitulantur.

17. Impetiginis vero ſpecies ſunt quatuor. Minime mala eſt, quae ſimilitudine ſcabiem repraeſentat: nam & rubet, & durior eſt, & exulcerata eſt [4], & rodit [5]. Diſtat autem ab ea, quod [6] magis exulcerata eſt, & variis ſimiles puſtulas habet; videnturque eſſe in ea quaſi bullulae quaedam, ex quibus interpoſito tempore ſquamulae reſolvuntur [7]; certioribusque haec [8] temporibus revertitur. Alterum genus pejus eſt, ſimile [9] papulae fere, ſed aſperius rubicundiusque, figuras varias habens [10]: ſquamulae ex ſumma cute diſcedunt [11], roſio major eſt, celerius & latius procedit, certioribusque etiamnum, quam prior [12], temporibus & fit, & deſinit. Rubra cognominatur [13]. Tertia etiamnum deterior eſt: nam & craſſior eſt, & durior, & magis tumet; in ſumma cute finditur, & vehementius rodit; ipſa quoque ſquamoſa, ſed nigra; proceditque & late, nec tarde; & minus errat in temporibus, quibus [14] aut

2. *Pituitam utique ſuſtinet*] Reprimit, compeſcit; ut recte explicat Conſtantinus. Cap. 25. ſect. 4. hujus lib. *pituitam in oculos decurrentem tenent.* Sed & Conſtantinus & alii quoque leg. *ubique*; nec aliter habent MSS. Codices. Lindenius repoſuit *utique*; in quo ſequendus videtur: non item in ceteris, quae mutavit. Sic enim legit: *utique ſcabiem ſanat.* Sed Celſus humorem intelligit, qui puſtulas excitat: quo ſenſu *eruptiones pituitae* Plinius dixit lib 23. cap. 2. & 9. lib. 26. cap. 11. lib. 28. cap. 9. & alibi quoque.

3. *In pecoribus*] Id eſt, in libris Rei Ruſticae: quam Conſtantini explicationem Critici omnes probant. Quod attinet ad modum dicendi, vid. adnot. 63. lib. 4. cap. 18. Lindenius leg. *de pecoribus.*

4. *Exulcerata eſt.*] Videtur impetiginem Celſus vocare, quam Graeci λέπρας appellant. Lindenius omittit *eſt.*

5. *Rodit*] Ita Lindenius. Conſtantinus quoque margini adſcripſit *erodit*, pro *roditur*; ut alii legunt, & ego inveni in MSS. Sed & infra Mediceus vetuſtior habet *vehementius roditur:* ubi alii MSS. & omnes vulgati libri rectius, *vehementius rodit.*

6. *Ab ea, quod &c.*] In Editionibus antiquioribus, *ab ea, quia &c.* Lindenius leg. *ab ea, quae &c.* Ego ſecutus ſum Codicem Mediceum I. Alii Codices habent, *ab ea quae ubi &c.*

7. *Squamulae reſolvuntur*] Lindenius leg. *quaſi ſquamulae ſolvuntur.*

8. *Haec*] Ante Lindenium legebatur *hoc*; ut eſt in MSS.

9. *Genus pejus eſt, ſimile &c.*] In aliis Codicibus MSS. legitur, *genus eſt ei ſimile*; in aliis, *genus eſt ei eſt ſimile*; in aliis, *genus eſt enim ei eſt ſimile.* Mediceus I. conſentit cum libris impreſſis, qui & ipſi inter ſe conſentiunt; niſi quod Lindenius edidit, *genus eſt pejus & ſimile &c.* cum alii habeant, *genus pejus eſt, ſimile &c.*

10. *Habens*] In Codice Mediceo I. *habet.*

11. *Diſcedunt*] *Diſcedere*, quemadmodum lib. 8. cap. 3. *abſcedere & recedere.* Neque tamen haec lectio eſt omnino certa: nam Cod. Mediceus I. habet *deſcendunt*; fortaſſe pro *decedunt:* Lindenii Editio *decidunt.*

12. *Etiamnum, quam prior*] Alii leg. *nonnunquam prior*; ſed perperam. Lindenius, *etiam, quam prior.* Ego ex Cod. Mediceo vetuſtiore, *etiamnum, quam prior.*

13. *Rubra cognominatur*] In Editionibus antiquis, & in Codicibus MSS. *Rubrica*; quod fortaſſe ortum eſt ex proxima ſyllaba perperam duplicata. Lindenius repoſuit *Rubra.* Sic infra, *Nigrae cognomen eſt.*

14. *Sed nigra; proceditque & late, nec tarde; & minus errat in temporibus, quibus &c.*] Corruptus eſt hic locus in omnibus libris. Ita legitur

aut oritur, aut desinit; neque ex toto tollitur. Nigrae cognomen est. Quartum genus est, quod curationem omnino non recipit, distans colore: nam subalbidum est, & recenti cicatrici simile; squamulasque habet pallidas, quasdam subalbidas [15], quasdam lenticulae similes; quibus demptis, nonnumquam profluit sanguis. Alioquin vero humor ejus albidus est, cutis dura atque fissa est; proceditque latius. Haec vero omnia genera maxime oriuntur in pedibus, & manibus; atque ungues quoque infestant. Medicamentum non aliud valentius est, quam quod ad scabiem quoque pertinere sub auctore Protarcho retuli. Serapion autem, nitri p. X. II. sulphuris p. X. IV. excipiebat resina copiosa, eoque utebatur.

18. Papularum vero duo genera sunt. Alterum, in quo [16] per minimas pustulas cutis exasperatur, & rubet, leviterque roditur; medium habet pauxillo laevius; tarde serpit: idque vitium maxime rotundum incipit, eademque ratione in orbem procedit. Altera autem est, quam ἀγρίαν [17] Graeci appellant: in qua similiter quidem, sed magis cutis exasperatur, exulceraturque, ac vehementius & roditur [18], & rubet, & interdum [19] etiam pilos remittit. Quae minus rotunda est, difficilius sanescit: nisi sublata est, in impetiginem vertitur. Sed levis papula etiam, si jejuna saliva quotidie defricatur, sanescit: major, commodissime murali herba tollitur, si super eadem trita est [20]. Vt vero ad com-

tur in Codice Mediceo primo. In aliis; *sed nigra procedit, & late, & tarde eminus serpit, in temporibus quibus:* neque ab his veteres Editiones discrepant; nisi quod aliter interpungunt, & omittunt vocem *quibus*, quae deest etiam in MSS. Mediceis IV. & V. & in Vaticano I. Fortasse locus ita restituendus est: *sed nigra; proceditque & minus late & tarde; errat in temporibus, quibus &c.* Dixit paulo ante, secundum genus impetiginis celerius & latius procedere, quam primum; certioribusque temporibus & fieri & desinere; quamvis primum quoque genus certis temporibus revertatur. Nunc dicit, tertium genus in hoc a secundo differre, quod tarde & minus late procedit, incertisque temporibus aut oritur aut desinit. Constantinus sic legendum putat: *sed nigra procedit: & late, & tarde, & minus serpit, neque in certis temporibus aut oritur, aut desinit.* Lindenius edidit: *sed nigra est: proceditque & latet, nec tardat: minus vero errat in temporibus, quibus &c.*

15. *Pallidas, quasdam subalbidas*] Tria haec verba non habet Codex Mediceus I.

16. *Alterum, in quo &c.*] Ita in Cod. Mediceo I. Alii leg. *Altera est, in qua &c.* fortasse quia infra quoque est *Altera.* Lindenius, *Alterum est, in quo;* infra vero, *Alterum est*, omissa particula *autem.* Vtrumque genus Graeci λεώμων vocant.

17. *Quam ἀγρίαν*] In MSS. & in omnibus fere Editionibus additur, *id est, feram.* Ego secutus sum Egnatium & Lindenium, qui putidam interpretationem omiserunt. In Codice Mediceo I. *agrion* Latinis litteris scribitur; in aliis, *agriam* per *m.*

18. *Vehementius & roditur*] Omnes Medicei Codices, praeter primum, habent, *vehementius eroditur.*

19. *Et interdum*] Alii omittunt *&.* Addita est haec particula a Lindenio, & habetur in Cod. Mediceo I.

20. *Si super eadem trita est*] Ita edidit Lindenius; cum antea legeretur, *si sub ea detrita est.* In Cod. Mediceo I. *si sub eadem tritaq. est.* Quorum nihil placet. Sensus esse videtur; si haec trita super illam sit imposita. Sed verba, opinor, depravata sunt.

compoſita medicamenta veniamus, idem illud Protarchi tanto valentius in his eſt, quanto minus in his vitii [21] eſt. Alterum ad idem Myronis [22]: nitri rubri, thuris, ſingulorum p. ✕. I. cantharidum purgatarum p. ✕. II, ſulphuris ignem non experti tantumdem, reſinae terebinthinae liquidae p. ✕. XX. farinae lolii ſext. III. [23] gith [24] cyathi tres [25], picis crudae ſextarius [26].

19. Vitiligo quoque, quamvis per ſe nullum periculum adfert; tamen & foeda eſt, & ex malo corporis habitu fit. Ejus tres ſpecies ſunt. Ἄλφος vocatur, ubi color albus eſt, fere ſubaſper & non continuus, ut quaedam quaſi guttae diſperſae eſſe videantur: interdum etiam latius, & cum quibusdam intermiſſionibus ſerpit. Μέλας colore ab hoc differt, quia niger eſt, & umbrae ſimilis: cetera eadem ſunt. Λευκὴ habet quiddam ſimile alpho, ſed magis albida eſt, & altius deſcendit; in eaque albi pili ſunt, & lanugini ſimiles. Omnia haec ſerpunt: ſed in aliis celerius, in aliis tardius. Alphos & Melas in quibusdam variis temporibus & oriuntur [27] & deſinunt: Leuce, quem occupavit, non facile dimittit. Priora curationem non difficillimam recipiunt: ultimum vix umquam ſanescit; ac, ſi quid ei vitio demptum eſt, tamen non ex toto ſanus color redditur. Vtrum autem aliquod horum ſanabile ſit, an non ſit [28]; experimento facile colligitur. Incidi enim cutis debet, aut acu pungi: ſi ſanguis exit, quod fere fit in duobus prioribus, remedio locus eſt; ſi humor albidus, ſanari non poteſt. Itaque ab hoc quidem abſtinendum eſt. Super id vero, quod curationem recipit, imponenda lenticula miſta cum ſulphure & thure, ſic, ut ea contrita ex aceto ſit [29]. Aliud ad idem, quod ad Irenaeum auctorem

21. *Vitii*] In MSS. multis, *vitium*.

22. *Myronis*] Lindenii Editio, *Miconis*, & ſect. proxima, *Micone*. Et ſane Miconem Celſus ſupra nominavit cap. 18. hujus libri ſect. 26. Hic tamen omnes veteres Codices habent *Myronis*, & infra, *Myrone*.

23. *Sext. III.*] Alii leg. *ſemis*, ut eſt in Editione I. Error ortus eſt ex non intellecta ſextarii nota, quam habent MSS. Codices; ſcilicet *S. III.*

24. *Gith*] Quidam ſcribunt *git* ſine adſpiratione. In Cod. Mediceo I. eſt *gitti*.

25. *Cyathi tres*] Alii leg. *cyathos tres*; ut eſt in Codicibus MSS. Sed recta conſtructio primum caſum poſtulat: itaque repoſui *cyathi* cum Lindenio.

26. *Sextarius*] Aldina Edit. *Sext.* Codices Medicei, excepto primo, *ſextarium*. Sed legendum *ſextarius*. In Codice Mediceo primo habetur, *ſpicis crudae I.* ſcilicet cyathus. Hinc Editiones priſcae, *picis crudae unum*. Conſtantiniana *unum* habet in textu, *ſext.* in margine. Lindenius utrumque ſumpſit, & edidit, *ſext. unum*; oblitus ſe *cyathi*, pro *cyathos*, ſupra repoſuiſſe, ideoque & *ſext. unus* legi oportere. Ceterum in Cod. Mediceo I. ex Palavicini emendatione eſt, *ſext. I.* Et ſane picis crudae cyathus ſatis eſſe non videtur ad arida medicamenta, quae in hac compoſitione ſunt, cogenda.

27. *Et oriuntur*] Lindenius omittit *&*.

28. *An non ſit*] Lindenius tollit verbum *ſit*. Eadem tamen haec forma reperitur in lib. 7. cap. 2. *conſiderari debet, nervoſusne is locus ſit, an non ſit.* Nec ipſe Lindenius aliter ibi legit.

29. *Sit*] Scilicet lenticula. Codex tamen Mediceus I. habet *ſint*.

rem refertur. Alcyonium, nitrum, cuminum [30], fici folia arida paribus portionibus contunduntur, adjecto aceto. His in sole vitiligo [31] perungitur; deinde non ita multo post, ne nimis erodatur, eluitur. Proprie quidam [32], Myrone auctore, eos, quos Alphos vocari dixi, hoc medicamento perungunt: sulphuris p. ж. =. aluminis scissilis p. ж. =. nitri p. ж. ==. [33] myrti aridae contritae [34] acetabulum miscent, deinde in balneo super vitiliginem inspergunt farinam ex faba, tum haec inducunt. Ii vero, quos Melanas vocari dixi, curantur, cum simul contrita sunt alcyonium, thus, hordeum, faba, eaque sine oleo [35] in balneo ante sudorem insperguntur; tum [36] genus id vitiliginis defricatur.

30. *Cuminum*] In Codice modo allato deest vox haec.

31. *Vitiligo*] In multis MSS. Codicibus, *vitium*; in Mediceo III. *vituligo:* in I. tum hic, tum supra, *vitligo*; infra vero, *vitliginem* & *vitliginis.*

32. *Quidam*] Ita ex Cod. Mediceo I. & Constantini conjectura. Alii leg. *quidem.*

33. *Sulphuris p. ж. =. aluminis scissilis p. ж. =. nitri p. ж. ==.*] In Cod. Mediceo I. *sulphuris p. p. =. aluminis scissilis p. p. =. nitri p. p. ==.* Ego ж. pro p hic quoque, ut alibi, reposui: quod ad cetera attinet, Codicem illum secutus sum. In Codicibus aliis, *sulphuris p. ж. IIII.* reliqua desiderantur. Sed in IV. illa, *p. ж. IIII.* obliterata sunt, & haec alia manu margini adscripta: *p. p. =. nitri p. p. ==.* Editiones omnes habent; *sulphuris p. ж. II. nitri p. ж. IIII.* praeter Aldinam, in qua est, *sulphuris p. p. Z. aluminis scissilis p. p. Z. nitri p. ж. IIII.*

34. *Myrti aridae contritae*] Alii leg. *myrrhae aridae contritae*; nec veterum Codicum testimonio carent. Nam Medicei IV. & V. habent *myrrae.* Alii tamen, *myrtae.* *Murta* autem, vel *myrta* alibi invenitur in Celsi Codicibus; ut ex meis adnotationibus cognosci potest; idemque est ac myrtus. In Mediceo vetustiori habetur *murti;* in Edit. Aldina *myrti:* in utroque *radice contrita*, pro *aridae contritae.* Ego, pro *myrrhae*, reposui *myrti*; sed *aridae contritae* ex aliorum Codicum fide retinui, quod adjectum *aridae* magis myrto conveniat, quam myrrhae. Porro alia quoque compositio adversus Alphum apud Paulum Aeginetam lib. 4. cap. 6. habet myrtum; decoctamque ex myrti foliis aquam idem vitium proponit Dioscorides lib. 1. cap. 155. Ceterum idem mendum Gesnerus animadvertit in quodam Vegetii Codice, in quo, pro *myrtam quoque aridam conteres*, ut vulgo legitur, est, *myrrham quoque &c.*

35. *Faba, eaque sine oleo*] Alii leg. *faba sine oleo.* Sed Lindenii lectionem, quam sequor, Mediceus primus, aliique optimae notae Codices confirmant. In aliquibus est, *fabae* (vel *fabe*) *aque &c.* quod mendum unde ortum sit, facile apparet. Prima scilicet littera vocis *eaque* in diphthongum coaluit cum extrema vocis praecedentis.

36. *Tum*] Lindenius leg. *ac tum.* Videtur sumpsisse ex margine Editionis Constantinianae, ubi hic locus ita legitur: *cum simul contrita alcyonium, thus, hordeum, fabae, sine oleo in balneo insperguntur, ac tum &c.*

LIBER SEXTVS.

I. Dixi de iis vitiis, quae per totum corpus orientia, medicamentorum auxilia desiderant: nunc ad ea veniam, quae non nisi in singulis partibus incidere consuerunt, orsus a capite. In hoc igitur capillis fluentibus maxime quidem saepe radendo succurritur. Adjicit autem 37 vim quamdam ad continendum ladanum cum oleo mistum. Nunc de iis capillis loquor, qui post morbum fere fluunt. Nam, quo minus caput quibusdam aetate nudetur, succurri nullo modo potest.

II. Porrigo autem est, ubi inter pilos quaedam quasi squamulae surgunt, eaeque a cute resolvuntur; & interdum madent, multo saepius siccae sunt. Idque evenit modo sine ulcere, modo exulcerato loco: huic quoque modo malo odore, modo nullo accedente. Fereque id in capillo fit 38, rarius in barba, aliquando etiam in supercilio: ac neque sine aliquo vitio corporis nascitur, neque ex toto inutile est. Nam bene integro capite, non exit: ubi aliquod in eo vitium est, non incommodum est, summam cutem potius subinde corrumpi, quam, id, quod nocet, in aliam partem magis necessariam verti. Commodius est ergo subinde pectendo repurgare, quam id ex toto prohibere. Si tamen ea res nimium 39 offendit (quod humore sequente fieri potest; magisque si is etiam mali odoris est) caput saepe radendum est; dein id super adjuvandum aliquibus ex leviter reprimentibus; quale est nitrum cum aceto, vel ladanum cum myrteo & vino 40, vel myrobalanum cum vino. Si parum per haec proficitur, vehementioribus uti licet; cum eo, ut sciamus, utique in recenti vitio id inutile esse.

III. Est etiam ulcus, quod a fici similitudine σύκωσις a Graecis nominatur. Caro excrescit 41: & id quidem generale est. Sub eo vero duae spe-

37. *Autem*] Ita in MSS. quibusdam. Mediceus I. habet *enim*, ut est in vulgatis. Lindenius leg. *etiam*, quemadmodum Constantino legendum videbatur.

38. *In capillo fit*] Id est, in ea capitis parte, quae capillo tegitur. Eodem modo loquitur in cap. 3. & in 4. Codex Mediceus I. addit *in capite*; quae est interpretatio quaedam in contextum temere illata.

39. *Nimium*] Lindenius leg. *magis*; deinde, *quod nimium humore sequente*

40. *Cum myrteo & vino*] H. e. cum oleo myrteo & vino. Sic autem Lindenius edidit; cui suffragatur Codex Mediceus vetustior. Porro oleo myrteo antiquos Medicos ad porriginem uti solitos, apparet ex Dioscoride lib. 1. cap. 49. & ex Galeno lib. 1. de composit. medic. s. l. cap. 8. ubi etiam Damocratis compositio describitur, ex ladano, cerussa, & sulphure ignem non experto, quibus vinum & oleum myrteum adjiciebatur. Alii leg. *cum myrteo vino*.

41. *Caro excrescit*] Lindenius leg. *quia caro in eo excrescit*.

ſpecies ſunt. Alterum [42] ulcus durum & rotundum eſt: alterum humidum & inaequale. Ex duro exiguum quiddam & glutinoſum exit: ex humido plus, & mali odoris. Fit utrumque [43] in iis partibus, quae pilis conteguntur: ſed id quidem [44], quod calloſum & rotundum eſt, maxime in barba; id vero, quod humidum, praecipue in capillo. Super utrumque oportet imponere elaterium, aut lini ſemen contritum & aqua coactum, aut ficum in aqua decoctam, aut emplaſtrum tetrapharmacum ex aceto ſubactum. Terra quoque Eretria ex aceto liquata recte illinitur.

IV. Arearum quoque duo genera ſunt. Commune utrique eſt, quod emortua ſumma pellicula pili primum extenuantur, deinde excidunt: ac, ſi ictus is locus eſt, ſanguis exit liquidus, & mali odoris: increſcitque utrumque in aliis celeriter, in aliis tarde. Pejus eſt, quod denſam cutem, & ſubpinguem, & ex toto glabram fecit. Sed ea, quae ἀλωπεκία nominatur, ſub qualibet figura dilatatur. Fit & in capillo, & in barba. Id vero, quod a ſerpentis ſimilitudine ὀφίασις appellatur [45], incipit ab occipitio; duorum digitorum latitudinem non excedit; ad aures duobus capitibus ſerpit; quibusdam etiam ad frontem, donec ſe duo capita in priorem partem committant. Illud vitium in qualibet aetate eſt; hoc fere in infantibus: illud vix umquam ſine curatione, hoc per ſe ſaepe finitur. Quidam haec genera arearum ſcalpello exaſperant: quidam illinunt adurentia ex oleo; maximeque chartam combuſtam: quidam reſinam terebinthinam cum thapſia inducunt. Sed nihil melius eſt, quam novacula quotidie radere: quia [46], cum paulatim ſumma pellicula exciſa eſt, adaperiuntur pilorum radiculae. Neque ante oportet deſiſtere, quam frequentem pilum naſci apparuerit. Id autem, quod ſubinde raditur, illini atramento ſcriptorio [47] ſatis eſt.

V. Pene ineptiae ſunt, curare varos, & lenticulas, & ephelidas: ſed eripi tamen foeminis cura cultus ſui non poteſt. Ex his autem, quae ſupra propoſui [48], vari lenticulaeque vulgo notae ſunt; quamvis rarior ea

42. *Alterum*] Lindenius leg. *Altera*, tum hic, tum infra.

43. *Fit utrumque*] Ita in Cod. Mediceo I. & Editione Lindenii. Alii interjiciunt particulam *vero*.

44. *Id quidem*] Lindenius omittit *quidem*.

45. *A ſerpentis ſimilitudine ὀφίασις appellatur*] Omnes MSS. Codices habent *ophis*; Editiones *ophiaſis*, vel ὀφίασις, Graecis litteris. Pollux lib. 4 cap. 25. ſect. 192. ὄφις, ψιλωσις τριχῶν. Sed ibi quoque ὀφίασις legendum, Critici contendunt: quae vox certiſſima eſt; ſiquidem reperitur apud Galenum, Oribaſium, Paulum Aeginetam, Aëtium, Actuarium. In Cod. Mediceo I. deeſt vox *ſerpentis*.

46. *Quia*] Al. *qua*. In Editione Lindonii & in Cod. Mediceo I. legitur *quia*.

47. *Scriptorio*] Quod ſiccandi vim habet, ut eſt apud Galenum lib. 9. de s. m. f. cap. 3. Stephanus & Lindenius leg. *ſutorio*; ſed ego *ſcriptorio* reperi in omnibus MSS.

48. *Quae ſupra propoſui*] Codex Mediceus I. *quas*

ſpecies eſt, quam ſemion [49] Graeci vocant; cum ſit ea lenticula rubicundior, & inaequalior. Ephelis [50] vero a pleriſque ignoratur: quae nihil eſt, niſi aſperitas quaedam & duritics mali coloris. Cetera non niſi in facie: lenticula [51] etiam in alia parte nonnumquam naſci ſolet; de qua per ſe ſcribere alio loco, viſum operae pretium non eſt. Sed vari commodiſſime tolluntur impoſita reſina, cui non minus [52] quam ipſa eſt, aluminis ſciſſilis, & paulum mellis adjectum eſt. Lenticulam tollunt galbanum & nitrum, cum pares portiones habent, contritaque ex aceto ſunt, donec ad mellis craſſitudinem venerint. His corpus illinendum, &, interpoſitis pluribus horis, mane eluendum eſt, oleoque leviter ungendum. Ephelidem tollit reſina, cui tertia pars ſalis foſſilis & paulum mellis adjectum eſt. Ad omnia vero iſta, atque etiam ad colorandas cicatrices, poteſt [53] ea compoſitio, quae ad Tryphonem patrem auctorem refertur. In ea pares portiones ſunt myrobalani magmatis [54], cretae Cimoliae ſubcaeruleae, nucum amararum, farinae hordei atque ervi, ſtruthii albi, ſertulae Campanae ſeminis: quae omnia contrita, melle quam amariſſimo coguntur, illitumque a veſpere usque mane eluitur [55].

VI. 1. Sed haec quidem mediocria ſunt. Ingentibus vero & variis caſibus oculi noſtri patent: qui cum magnam partem ad vitae ſimul & uſum & dulcedinem conferant, ſumma cura tuendi ſunt. Protinus autem orta lippitudine, quaedam notae ſunt, ex quibus, quid eventurum ſit, colligere poſſimus. Nam ſi ſimul & lacrima [56] & tumor & craſſa pitui-

quas ſupra poſui. Tria haec verba mihi ſuſpecta ſunt. Simile aliquid adnotavi in libro ſuperiore cap. 19. ſect. 24.

49. *Semion*] Ita In MSS. Codicibus; quod quid ſit, plane ignoro. Fortaſſe ſcripſit σημεῖον; & ſignum, ac velut impreſſam quamdam notam ſignificavit. Editiones antiquiores habent *xaenion*. Egnatius legit, ξίνον; Caeſarius, φακὸν; Lindenius, φακίον; Ronſſeus in adnotationibus habet ξαίνον; *deductio*, inquit, *vocabuli etymo ἀπὸ τοῦ ξαίνειν, quod percutere ſignificat.*

50. *Ephelis*] Quidam habent Ἐφηλὶς, Graecis litteris. Iidem tamen ſupra ſcribunt *ephelidas*, per litteras Latinas.

51. *Lenticula*] Ita in Cod. Mediceo I. Alii leg. *lenticulae*; & deinde, *ſolent*.

52. *Cui non minus*] Codex modo allatus habet, *cui minus*.

53. *Poteſt*] Lindenius leg *prodeſt*.

54. *Myrobalani magmatis*] Contuſi & preſſi myrobalani recrementi; de quo Dioſcorides lib. 4. cap. 160. ut notat Pantinus. Egnatius & alii leg. *myrobalani*, *crocomagmatis*: quod fortaſſe probarem, ſi in MSS. aliquo reperiſſem.

55. *Illitumque a veſpere usque mane eluitur*] In Cod. Mediceo I. ita habetur: *inlitumque aves pereusque mane*; & deeſt *eluitur*. Sed prima littera vocis *usque* eſt ab alia manu; a Palavicino ſcilicet, qui eam loco poſuit alius litterae a ſe deletae: ab eodemque additum eſt *inluitur*. In aliis Codicibus: *illitumque adveſpere mane eluitur*. In IV. tamen correctum eſt, *illitumque a veſpere usque mane*; & ita eſt in vulgatis omnibus, qui verbum *eluitur*, quod in illo perperam expunctum eſt, retinent.

56. *Si ſimul & lacrima*] Particula *ſi* deeſt in Editionibus antiquioribus & in Cod. Mediceo I. ſed habetur in Codicibus multis, & in Caeſariana, Lindeniana, aliisque Editionibus. Nonnulli cum Ruellio leg. *ſimul ac lachryma.*

pituita coeperint; si ea pituita lacrimae mista est; neque lacrima calida est [57], pituita vero alba & mollis, tumor non durus, longae valetudinis metus non est. At si lacrima multa & calida, pituitae paulum, tumor modicus est, idque in uno oculo est; longum id, sed sine periculo, futurum est. Idque lippitudinis genus minime cum dolore est; sed vix ante vicesimum diem tollitur: nonnumquam per duos menses durat. Quandoque finitur, pituita alba & mollis esse incipit, lacrimaeque miscetur. At si simul ea [58] utrumque oculum invaserunt, potest esse brevior, sed periculum ulcerum est. Pituita autem sicca & arida dolorem quidem movet, sed maturius desinit; nisi quid exulceravit. Tumor magnus, si sine dolore est, & siccus, sine ullo periculo est: si siccus quidem, sed cum dolore est, fere exulcerat; & nonnumquam ex eo casu fit, ut palpebra cum oculo glutinetur. Ejusdem exulcerationis timor in palpebris pupillisve est, ubi super magnum dolorem lacrimae salsae calidaeque sunt [59]; aut etiam si, tumore jam finito [60], diu lacrima cum pituita profluit. Pejus etiamnum est, ubi pituita pallida [61] aut livi-

57. *Neque lacrima calida est*] Ita edidit Lindenius. Sed ante eum Foësius, veterem lectionem, *& ea lacrima calida est*, depravatam esse, & sic corrigendam censuit: *neque ea &c.* Auctor enim libri 2. Praedict. unde haec sumpta sunt, ita scribit: *si lacrima gramiae permista, neque vehementer calida fuerit.* Sed fortasse legendum est, *nec ea lacrima calida est*, vel, quod malim, *& ea lacrima calida non est.* Codex Mediceus I. habet *si ea*, non *& ea*.

58. *Quandoque finitur, pituita alba & mollis esse incipit, lacrimaeque miscetur. At si simul ea &c.*] *Quandoque* pro *Quandocumque*; nisi forte id ipsum reponendum est. Ita ego restitui ex Cod. Mediceo I. qui tamen habet *eae*. Ego malui *ea*, ut est in aliis MSS. Ita porro legendum esse apparet ex illo Praedict. loco: *At si lacrima multa & calida cum paucissima gramia & exiguo tumore, idque ex altero oculo profluat, valde diuturnum id quidem, sed sine periculo fit; idque lippitudinis genus doloris expers est. Et in his praecipue judicatio consideranda est, quae prima quidem fit circa vigesimum diem: quod tempus si superat, quadragesimus dies exspectandus est, aut si neque in his desinit, in sexaginta diebus solvitur. At toto tempore ad gramiam attentum esse oportet, num in digito misceatur* (in Graeco Codice est, ἢν ἐν τῷ δακτύλῳ τι μίσγηται; sed Foësius δακρύῳ legendum contendit) *& alba ac mollis fiat, idque praecipue sub judicationis tempus; tum namque ubi finitur, id evenire solet. Quod si haec utrumque oculum invaserint, majus est ulcerum periculum, sed brevi solvetur.* Cum olim legeretur, ut est in multis MSS. *sed quandoque finitur. Si pituita alba & mollis esse incipit, lacrimaeque miscentur; aut si simul hae* (in MSS. & in margine Edit. Constantin. *simul ea*); M. Aurelius Severinus vitium cognovit, satisque idoneum remedium adhibuit. Sic enim ille reponendum censuit; *quandoque finitur, si pituita alba & mollis esse incipit, lacrimaeque miscentur. At si simul hae &c.* At Lindenius ivit in alia omnia: nam ita edidit: *quandoque brevius finitur. Si pituita alba & mollis esse incipit, lachrymaeque miscetur, aut, si simul hae &c.* Eodem fere sensu, *sed quandoque ante finitur*, legendum putavit Ronsseus.

59. *Sunt*] Ita ex quibusdam MSS. Alii leg. *eunt*, ut est in Mediceo I.

60. *Tumore jam finito*] Ita Lindenius. Alii leg. *tumore infinito*; atque ita in MSS. Codicibus inveni; sed in Mediceo I. expunctum est *in*; quo modo veterem lectionem Constantinus castigandam censuit.

61. *Pallida*] Alii leg. *calida*, ut est in MSS. Constantinus tamen veterem librum affert, in quo est *candida*. Ego malui *pallida*, ex Foësio & Lindenio; quod & ad antiquam lectionem propius accedit, & ad id, quod scripsit Auctor lib. 2. Praedict. quem Celsus sequi videtur. Graeca verba haec sunt: ἢν δὲ γλῆναι χλωραὶ καὶ πελιδναὶ ἔωσι, καὶ δάκρυον πολὺ καὶ θερμὸν &c.

livida est, lacrima calida & multa [62] profluit, caput calet, a temporibus ad oculos dolor pervenit, nocturna vigilia urget: siquidem sub his oculus plerumque rumpitur; votumque est, ut tantum exulceretur. Intus ruptum oculum febricula juvat: si foras jam ruptus procedit, sine auxilio est. Si de nigro aliquid albidum factum est, diu manet. At si asperum, & crassum est, etiam post curationem vestigium aliquod relinquit. Curari vero oculos sanguinis detractione, medicamento, balneo [63], vino, vetustissimus auctor Hippocrates memoriae prodidit. Sed eorum tempora & causas parum explicuit: in quibus medicinae summa est. Neque minus in abstinentia & alvi ductione saepe auxilii est. Hos igitur interdum inflammatio occupat: ubi cum tumore in his dolor est; sequiturque pituitae cursus, nonnumquam copiosior vel acrior, nonnumquam utraque parte moderatior. In ejusmodi casu prima omnium sunt quies & abstinentia. Ergo primo die, loco obscuro cubare debet, sic, ut a sermone quoque abstineat; nullum cibum assumere; si fieri potest, ne aquam quidem; sin minus, certe quam minimum ejus. Quod si graves dolores sunt, commodius secundo die; si tamen res urget, etiam primo sanguis mittendus est; utique si in fronte venae tument, si firmo corpore [64] materia superest. Si vero minor impetus minus acrem curationem requirit, alvum, sed non nisi [65] secundo tertiove die duci oportet. At modica [66] inflammatio neutrum ex his auxilium desiderat; satisque est, uti quiete & abstinentia. Neque tamen in lippientibus [67] longum jejunium necessarium est, ne pituita tenuior atque acrior fiat: sed secundo die dari debet id, quod levissimum videri potest ex iis, quae pituitam faciant crassiorem; qualia sunt ova sorbilia: si minor vis urget, pulticula quoque, aut panis ex lacte. Insequentibusque [68] diebus, quantum inflammationi detrahetur, tantum adjici cibis poterit; sed generis ejusdem: utique ut nihil salsum, nihil acre, nihil ex iis, quae extenuant, sumatur; nihil potui praeter aquam. Et victus quidem ratio talis maxime necessaria est. Protinus autem primo die, croci p. ×. I. & farinae candidae quam tenuissimae p. ×. II. excipere

62. *Et multa*] Ex septem MSS. Mediceis sex ita habent. Vnus omnino, id est, vetustior, *aut multa*; quae est vulgaris lectio.

63. *Balneo*] Lindenius leg. *balneo*. *fotu*; fortasse quia Constantinus haec adnotaverat: *lib. 6. Aphor. 31. ubi est* πυρία, *id est*, *fomentum*, *quod Celsus omisit*. Ego *fotu* nullo in Codice inveni; nec *fotu*, opinor, Celsus scripsisset, sed *fomento*.

64. *Corpore*] Al. *corpori*.

65. *Requirit*, *alvum*, *sed non nisi &c*] Pro *alvum*, in multis MSS. est *alvus*. Lindenius leg. *requirit*. *Alvum non nisi &c*.

66. *At modica*] *At* omittitur in Cod. Mediceo I.

67. *In lippientibus*] Particula *in* abest a Codice modo allato.

68. *Insequentibusque*] Lindenius leg. *Insequentibus*; ut habent Codices aliqui. Mediceus I. & veteres Editiones, *Insequentibusque*.

pere oportet ovi albo, donec mellis craſſitudinem habeat: idque in linteolum illinere, & fronti agglutinare, ut, compreſſis venis, pituitae impetum cohibeat. Si crocum non eſt, thus idem facit. Linteolo an lana excipiatur, nihil intereſt. Superinungi vero oculi debent, ſic, ut croci quantum tribus digitis comprehendi poteſt, ſumatur, myrrhae ad fabae, papaveris lacrimae ad lenticulae [69] magnitudinem, eaque cum paſſo conterantur, & ſpecillo ſuper oculum [70] inducantur. Aliud ad idem: myrrhae p. ✗. I. [71] mandragorae ſucci p. ✗. I. [72] papaveris lacrimae p. ✗. II. foliorum roſae, cicutae ſeminis, ſingulorum p. ✗. III. acaciae p. ✗. IIII. gummi [73] p. ✗. VIII. Et haec quidem interdiu: noctu [74] vero, quo commodior quies veniat, non alienum eſt, ſuperimponere candidi panis interiorem partem ex vino ſubactam: nam & pituitam reprimit, &, ſi quid lacrimae proceſſit, abſorbet, & oculum glutinari non patitur. Si grave id & durum, propter magnum oculorum dolorem, videtur, ovi & album & vitellus in vas defundendum eſt, adjiciendumque eo mulſi paulum, idque digito permiſcendum: ubi facta unitas eſt, demitti debet lana mollis bene carpta, quae id excipiat, ſuperque oculos imponi. Ea res & levis eſt, & refrigerando pituitam coërcet, & non exareſcit, & glutinari oculum non patitur. Farina quoque hordeacea cocta, & cum malo cotoneo cocto miſta, commode imponitur. Neque ab ratione abhorret, etiam penicillo potiſſimum uti expreſſo, ſi levior impetus eſt, ex aqua; ſi major, ex poſca. Priora faſcia deliganda ſunt, ne per ſomnum cadant: at hoc ſuperimponi ſatis eſt, quia & reponi ab ipſo [75] commode poteſt; &, cum inaruit [76], iterum madefaciendum eſt. Si tantum mali eſt, ut ſomnum diu prohibeat, eorum aliquid dandum eſt, quae ἀνώδυνα Graeci appellant: ſatisque eſt puero, quod ervi; viro, quod fabae magnitudinem impleat. In ipſum vero oculum primo die, niſi modica [77] inflammatio eſt, nihil recte-

69. *Lenticulae*] Lindenius, *lentis*.

70. *Super oculum*] Ita in antiquis libris. Lindenius leg. *ſuper oculos*.

71. *P. ✗. I.*] Codex Mediceus I. *p. ✗*. Fortaſſe reponendum *p.* =. vel *p.* = =. vel *p. ✗.* s.

72. *P. ✗. I*] Ita in MSS. & in Editione prima. Sed in Editione illa poſt notam *I.* quaedam eſt typorum macula, quam alii alterum *I.* eſſe putarunt, ideoque ediderunt *p. ✗. II.* Vox *ſucci*, quae praecedit, deeſt in utraque Caeſarii Editione.

73. *P. ✗ III. Acaciae p. ✗. IIII. gummi*) Haec non habet Codex Mediceus I. In reliquis ſex, pro *p. ✗. III.* habetur *p. ✗. IIII.* ut omnes vulgo legunt, praeter Lindenium: & *cummis*, non *gummi*.

74. *Noctu*] Codex Mediceus I. *nocte*.

75. *Ab ipſo*] Lindenius addit *aegro*; quae vox non extat in antiquis libris, neque neceſſaria eſt. Conſtantinus eam margini adſcripſit; ſed fortaſſe ad explanationem. Eodem modo Celſus loquitur lib. 7. cap. 7. ſect. 15. *Valentior tamen medicina eſt, ubi tenues conditaeque venae ſunt, ideoque legi non poſſunt, eodem modo cervice deligata, retentoque ab ipſo ſpiritu &c.*

76. *Et, cum inaruit*] Lindenius leg. *& quia, cum inaruit*.

77. *Modica*] Quidam cum Caeſario leg. *immodi-*

recte conjicitur: saepe enim potius concitatur eo pituita, quam minuitur. A secundo die [78], gravi quoque lippitudini per indita medicamenta recte succurritur, ubi vel jam sanguis missus, vel alvus ducta est, aut neutrum [79] necessarium esse manifestum est.

2. Multa autem multorumque auctorum [80] collyria ad id apta sunt; novisque etiamnum [81] misturis temperari possunt; cum lenia medicamenta, & modice reprimentia, facile & varie misceantur. Ego nobilissima [82] exsequar.

3. Est igitur Philonis, quod habet cerussae elotae, spodii, gummi, singulorum p. ×. I. papaveris lacrimae combustae p. ×. II. [83] Illud scire oportet, hic [84] quoque omnia medicamenta, singula primum per se teri, deinde mista iterum, adjecta paulatim vel aqua, vel alio humore: gummi [85] cum quasdam alias facultates habeat, hoc maxime praestare [86], ut, ubi collyria diu [87] facta inaruerunt, glutinata sint, neque frientur.

4. Dionysii vero collyrium est: papaveris [88] lacrimae combustae, donec tenerescat [89], p. ×. I. [90] thuris combusti, gummi, singulorum p. ×. II. [91] spodii p. ×. IIII.

5. Cleo-

modica: cui mutationi & Codices MSS. repugnant, &, ut Morgagnus animadvertit, verba, quae statim sequuntur, *saepe enim potius concitatur eo pituita, quam minuitur.* Verba quoque illa periodi proximae, *gravi quoque lippitudini*, de leviori Celsum hic loqui significant.

78. *A secundo die*] Lindenii Editio, *At secundo die:* sed veteres Codices, *A secundo die*; quemadmodum lib. 8. cap. 5. *a tertio die fovendum id aqua calida est*; & cap. 9. *Ab uno vero & vicesimo die, quo utique os esse debet glutinatum, id agendum cibis uberioribus est, ut corpus quam plenissimum fiat.*

79. *Aut neutrum*] Ita in Codice Mediceo I. & in Editione Lindenii. Alii leg. *aut ubi neutrum.*

80. *Multorumque auctorum*] Lindenius omittit vocem *auctorum.*

81. *Etiamnum*] Codex Mediceus I. *etiam.*

82. *Ego nobilissima*] Lindenius interjicit *autem.* Pro *Ego*, quidam leg. *Ergo.* Pro *nobilissima*, Codices Medicei, excepto primo, habent *nobilium*; quod Constantinus quoque reperit in alio Codice. Celsus tamen hoc modo dixit *nobilissimas compositiones* lib. 5. cap. 17. sect. 1.

83. *P. ×. II.*] Sic reposui ex multis MSS. Antea legebatur *p. ×. I.* ut est in Mediceo primo.

84. *Hic*] Id est, in collyriis. Respicit ad ea, quae supra de emplastris scripsit lib 5. cap. 17. sect. 2. & propterea addit *quoque.* Alii leg. *haec.*

85. *Gummi*] In multis MSS. additur *mixtum*; scilicet ex glossemate. Mediceus I. non habet vocem illam.

86. *Praestare*] Hoc infinitum regitur a verbis praecedentibus *scire oportet:* neque est necesse sententiam abrumpere post vocem *humore*, & reponere *praestat*, ut legunt Constantinus, & Lindenius.

87. *Diu*] Plerique omittunt adverbium hoc.

88. *Dionysii vero collyrium est: papaveris &c.*] Lindenius, secutus Editionem an. 1538. omittit secundam vocem. Fortasse & duae sequentes tollendae, legendumque, *Dionysii: papaveris;* ut haec, & proxima periodus, *Cleonis nobile admodum*, & illa quoque, *Aliud ejusdem valentius*, quae postea sequitur, sensum continuent cum periodo superiore, *Est igitur Philonis.*

89. *Tenerescat*] Constantinus putat legendum, *inarescat.* Sed nihil mutandum. Dioscorides lib. 4. cap. 65. *ad oculorum medicamenta fictili novo torretur* (papaveris lacrima) *dum mollior fulviorque appareat.*

90. *P. ×. I.*] Codex Mediceus primus, *p. ×.* =.

5. Cleonis nobile admodum: papaveris lacrimae frictae p. x. I. croci p. x. =. [92] gummi p. x. I. [93] quibus, cum teruntur, adjicitur rosae succus. Aliud ejusdem valentius: squamae aeris, quod στόμωμα appellant [94], p. x. I. croci p. x. II. spodii p. x. IV. plumbi eloti, & combusti [95] p. x. VI. gummi tantumdem. Attalium quoque [96] ad idem est, maxime ubi multa pituita profluit: castorei p. x. —. [97] aloës p. x. =. [98] croci p. x. I. [99] myrrhae p. x. II. lycii p. x. III. cadmiae curatae p. x. VIII. stibis tantumdem, acaciae succi p. x. XII. Quod gummi hoc non habet, liquidum in pixidicula servatur [1]. Theodorus vero huic com-

91. *P. x. II.*] Ita in vulgatis libris. In Codice MS. modo allato, *p. x. s.* in Mediceis ceteris, *p. x. I. Z.*

92. *P. =.*] Ita ex Codice Mediceo I. Al. *p. x. I*

93. *P. x. I*] Lindenius leg. *p. x. V.*

94. *Squamae aeris, quod στόμωμα appellant*] Pro *aeris*, quod habent MSS. omnes, Criticis quibusdam videtur legendum *ferri*; atque ita edidit Lindenius. Videndum tamen, ut alii monent, num forte Celsus in eadem fuerit sententia, in qua Plinius, qui lib. 34. cap. 11. ita scribit: *Squamae* (aeris) *est alterum genus subtilius, ex summa scilicet lanugine decussum, quod vocant stomoma.* Et quamvis Celsus lib. 5. cap. 1. duas posuerit dumtaxat aeris squamae species, alteram aeris tantum, alteram rubri aeris; neque de hac tertia specie quidquam addiderit: tamen, quoniam ex Plinii verbis colligitur, eam nihil esse aliud, quam subtiliorem quamdam rubri aeris squamam, videri potest, cum illam nominavit, hanc quoque intellexisse. Ceterum hoc Cleonis collyrium, ponderum tantum ratione diversum, habetur etiam apud Aëtium Tetrab. 2. Serm. 3. cap. 107. & apud Paulum lib. 7. cap. 16. sed vocem στομώματος, quam illi adhibuerunt, alii aliter interpretantur. Cornarius *ferri stomomatis* vertit ex Aëtio; Guinterius ex Paulo, *aeris, quod stomoma dicitur.* Mihi & Aëtius & Paulus ex iis videntur explicandi, quae ipsi de stomomatis squama scribunt, alter Tetrab. 1. Serm. 2. cap. 59. alter lib. 7. cap. 3. ubi eam ab aeris squama omnino distinguunt; sicut Galenus quoque lib. 9. de simpl. medic. facult. cap. 3. & Dioscorides lib. 5. cap. 90. &, qui hunc sequitur, Oribasius lib. 13. Collect. quem frustra Harduinus in Plinii sententiam trahere conatur.

95. *Eloti & combusti*] In Codice Mediceo I. *& loti &c.* ex quo Codice particula *&* ante vocem *eloti* additur alia manu in quarto. Hinc in vulgatis libris, *& eloti & combusti.* Sed in MSS. ceteris, *eloti & combusti.* Fortasse tamen legendum, *combusti & eloti*: nam prius comburebatur, tum lavabatur. Vide Dioscoridem lib. 5. cap. 96. & Plinium lib. 34. cap. 18. Attamen etiam lib. 5. cap. 28. sect. 5. habetur, plumbi eloti combusti. Postea reposui *p. x. VI.* ex Editionibus Aldina, Pantiniana, & aliis, ex multis etiam MSS. pro *p. x. I.* ut alii legunt ex Mediceo I.

96. *Attalium quoque*] Antea legebatur; *Ejus aliud quoque*; quod probari non potest. Nam sic Cleonis collyria tria essent; cum tamen duo tantum a se posita Celsus affirmet sect. 8. hujus capitis; *Cleonis collyrio quidam, quod ex duobus ante positum est, utuntur.* Quare *Attalium* reposui ex fide Codicis Medicei I.

97. *P. x. —.*] Significat unciam denarii, sive dimidium sextantis denarii; atque hac ratione Romanorum pondera ad Graecorum pondera accommodat. Nam ut denarii sextans, & ὀβολὸς sibi respondent; sic denarii uncia, & ἡμιωβόλιον. Sic autem reposui ex Codice Mediceo primo. Codices alii & Editiones antiquiores habent *p. x. Z.* Quidam leg. *p. x. 3.* ex Caesario, Lindenius, *p. x. I.*

98. *P. x. =.*] Hic quoque secutus sum Codicem Mediceum I. Alii leg. *p. x. I.* ut est in plerisque Codicibus: alii cum Caesario vetustioribusque Editionibus omnibus, praeter principem Florentinam, *p. x. I.*

99. *Croci p. x. I.*] Haec omittit Lindenius, itemque illa, *lycii p. x. III.* quae postea sequuntur. Quidam hic quoque leg. *croci p. x. L.* ut est in Edit. an. 1493.

1. *Quod gummi hoc non habet, liquidum in pixidicula servatur*] Nam si inaruerit, cum gummi, quo glutinetur, non habeat, friabitur. Vide sect. 3. hujus capitis. Sic reposui, cum in Codice Mediceo primo legatur, *quod commiscuit hoc non habet &c.* in ceteris, *quod cum cummi juci id hoc non habet. Liquidum in buxidicula servatur*; nisi quod tertius, & sextus non habent *cum.* Videtur au-

compositioni adjecit papaveris lacrimae combustae p. x. I. [2] aeris combusti & eloti p. x. II. nucleos palmarum combustos numero XX. [3] gummi p. x. XII.

6. At ipsius Theodoti, quod a quibusdam ἀχάριστον [4] nominatur, ejusmodi est: castorei, nardi Indici, singulorum p. x. I. lycii p. x. =. [5] papaveris lacrimae tantumdem, myrrhae p. x. II. croci, cerussae elotae, aloës, singulorum p. x. III. cadmiae botryitidis [6] elotae, aeris combusti, singulorum p. x. VIII. gummi p. x. XVIII. acaciae succi p. x. XX. stibis tantumdem; quibus aqua pluviatilis adiicitur.

7. Praeter haec, ex frequentissimis collyriis est id, quod quidam κύθιον [7], quidam a cinereo colore τέφριον [8] appellant. Amyli [9], tragacanthae, acaciae succi, gummi, singulorum p. x. I. papaveris lacrimae p. x. II. cerussae elotae p. x. IV. spumae argenti elotae p. x. VIII. [10] quae aeque ex aqua pluviatili conteruntur.

8. Euel-

autem *cummiscuit* ortum esse ex *cummis*, quod frequenter occurrit in MSS. pro *gummi* Vulgo alii legunt, ut est in Editione I. *quod cum miscuit: liquidum in pixidicula servatur*; Egnatius, *quod cum gummi miscuit id quod habet liquidum in pixidecula servatur*. Constantinus & Stephanus, *quod cum gummi miscuit, liquidum in pidixicula servatur*. Sed Constantinus adnotat, haec verba *liquidum in* non esse in antiquo exemplari; ac *miscueris* in illo legi, & *servetur*. Hinc Lindenius, *quod, cum miscueris, in pidixicula servetur*.

2. *P. x. I.*] ita ex Stephano & Lindenio. MSS. alii habent x. alii, ut Mediceus I *p. x* atque ita multi quoque ex vulgatis.

3 *Nucleos palmarum combustos numero XX*] Non improbo hanc dicendi formam, *numero XX.* cujus multa exempla vel in antiquis lapidibus habentur. Hic tamen vox *numero* fortasse est ex glossemate: non enim solet Celsus ita loqui; ut apparet praesertim ex lib 4 cap. 10. Ipsa quoque varietas Codicum mendi suspicionem affert. Ita enim habetur in margine Editionis Constantinianae & in Codicibus Mediceis ceteris. At in Codice primo & in Editione prima, & in duabus vetustissimis an. 1493. 1497. & in aliis nonnullis, *p. x. X.* Cum igitur esset *XX* pro varia interpretandi ratione, alii addiderunt *numero*, alii *pondo*, qui etiam priorum *X* in x mutarunt Caesarius constructioni opem attulit hac ratione: *nucleorum palmarum combustorum p. x. X.* quem multi sequuntur. In Editione Aldina legitur; *nucleos palmarum combustos numero x* in margine Gryphianae; *nucleos palmarum combustos numero X.*

4. Ἀχάριστον] Al. *acharistum*; nec aliter Codices Medicei.

5 *P. x. =.*] Al. *p. x.* Al. *p. x. II.* ut est in Codicibus Mediceis, excepto primo, in quo *p* =. Ex hoc Codice reposui sextantis notam.

6. *Botryitidis*] Al. *botryolis*; Lindenius, *botryitidis*; cui suffragatur Codex Mediceus I. qui habet *botruitidis*. In Codicibus aliis habetur *botroitidis*. Hinc potest quivis intelligere, quam verum sit, quod ait Rhodius, in omnibus & scriptis & impressis libris esse *botryodis*.

7. Κύθιον] *Cythion* Latinis litteris omnes scribunt praeter Egnatium. In Cod. Mediceo I. est *ciclon*

8 Τέφριον] Haec quoque vox a plerisque Latinis litteris scribitur. Sed cum MSS. Codices alii habent *tephro*, alii *trephron*, reponendum videtur *tephron*, ut est correctum in Mediceo VII. & in alio alio, vel τεφρὸν. Ita porro nominatur ab Aëtio Tetrab. 2. Serm. 3. cap. 105. *Tephrion*, ut vulgo legitur, habetur in Cod. Mediceo IV. ab emendatore, cum esset a librario *trephron*.

9. *Amyli*] Lindenius leg. *Habet amyli.*

10 *Spumae argenti elotae p x. VIII*] In Cod. Medic I. & in Editionibus antiquioribus, *spumae elotae p X'IIII.* Pro *p. XVIIII.* Caesarius reposuit *p. VIII.* Hunc Lindenius inter alios secutus, vocem *argenti* praeterea addidit, ut est in margine Editionis Constantinianae. In Codicibus ceteris Mediceis desunt tres voces *spumae argenti elotae*, ut & notae praecedentes, *p x IV.* Ita in illis legitur; *cerussae elotae p. x. VIII.* In Edi-

8. Euelpides autem, qui aetate noſtra maximus fuit ocularius medicus, utebatur eo, quod ipſe compoſuerat: τρυγῶδες nominabat. Caſtorei p. ᵡ. ==. [11] lycii, nardi, papaveris lacrimae, ſingulorum p. ᵡ. I. croci, myrrhae, aloës, ſingulorum p. ᵡ. IV. aeris combuſti p. ᵡ. VIII. [12] cadmiae, & ſtibis, ſingulorum p. ᵡ. XII. acaciae ſucci p. ᵡ. XXVI. [13] gummi tantumdem.

Quo gravior vero quaeque inflammatio eſt, eo magis leniri medicamentum debet [14], adjecto vel albo ovi, vel muliebri lacte. At ſi neque medicus, neque medicamentum praeſto eſt, ſaepius utrumlibet horum in oculos penicillo ad id ipſum facto infuſum, id malum lenit. Ubi vero aliquis relevatus eſt, jamque curſus pituitae conſtitit, reliquias fortaſſe leviores futuras diſcutiunt balneum & vinum. Igitur lavari debet, leviter ante [15] ex oleo perfricatus, diutiusque in cruribus & feminibus; multaque calida aqua fovere oculos; deinde per caput prius calida, tum egelida perfundi: a balneo cavere ne quo frigore afflatuve laedatur: poſt haec cibo paulo pleniore, quam ex eorum dierum conſuetudine [16], uti, vitatis tamen omnibus pituitam extenuantibus; vinum bibere leve [17], ſubauſterum, modice vetus, neque effuſe, neque timide; ut neque cruditas ex eo, & tamen ſomnus fiat, lenianturque intus latentia acria. Sed ſi quis in balneo ſenſit majorem oculorum perturbationem, quam attulerat; quod incidere iis ſolet, qui manente adhuc pituitae curſu feſtinarunt; quamprimum diſcedere debet; nihil eo die vini aſſumere, cibi minus etiam, quam pridie: deinde cum primum ſatis pituita ſubſtitit, iterum ad uſum balnei redire. Solet tamen evenire nonnumquam, ſive tempeſtatum [18] vitio, ſive corporis, ut pluribus diebus neque dolor, neque inflammatio, & minime pituitae curſus finiatur. Quod ubi incidit, jamque ipſa vetuſtate res matura eſt, ab his eisdem auxilium petendum eſt, id eſt, balneo ac vino. Haec enim

Editione Ald. *ceruſſae elotae p. x. VIII. ſpumae elotae p. x XIIII.*

11. *Caſtor. p. x. ==.*] Lindenius leg. *Habet autem hoc. caſtorei p. x. II.*; al. *Caſtorei p. x. II* [illegible] ſic repoſui ex Codice Mediceo I.

12 *P x VIII.*] Codex Mediceus I. *p x XXXVI.*

13 *P x. XXVI*] Idem Codex. *p. x. XXXVI.*

14. *Eo magis leniri medicamentum debet &c*] Medicamenta hactenus expoſita lenia quidem ſunt; ſed quo gravior inflammatio eſt, eo magis leniri debent, adjecto vel albo ovi vel muliebri lacte. Lindenius leg. *medicamenta*, ut in Codice Conſtantini Codices Medicei & Vaticani habent *medicamentum.*

15. *Lavari debet. leviter ante &c.*] Lindenius & alii multi verba ſic diſtinguunt *lavari debet leviter, ante ex oleo perfricatus*; ſed perperam: nam *leviter* refertur ad *perfricatus.*

16. *Ex eorum dierum conſuetudine*] Lindenius leg. *ex operum conſuetudine*: quod merito Morgagnus improbat.

17. *Leve*] Ita ex aliquibus MSS. In aliis eſt *lene*, ut antea vulgo legebatur. Vide adnot 39. lib. 5. cap. 15. Haec vox abeſt a Mediceo I. itemque particula *Sed* in periodo ſequenti.

18. *Tempeſtatum*] Idem Codex Mediceus habet *tempeſtatum.*

enim ut in recentibus malis aliena sunt, quia concitare ea possunt, & accendere; sic in veteribus, quae nullis aliis [19] auxiliis cesserunt, admodum efficacia esse consuerunt: videlicet hic quoque, ut alibi, cum secunda vana fuerint, contrariis adjuvantibus. Sed ante tonderi ad cutem convenit: deinde in balneo aqua calida quamplurima caput atque oculos fovere: tum utrumque penicillo detergere, & ungere caput irino unguento; continereque in lectulo se, donec omnis calor, qui conceptus est, finiatur, desinatque sudor, qui necessario in capite collectus est: tum ad idem cibi vinique genus veniendum, sic, uti [20] potiones meracae sint; obtegendumque caput, & quiescendum. Saepe enim post haec gravis somnus, saepe sudor, saepe alvi dejectio pituitae cursum finit. Si levatum malum est; quod aliquanto saepius [21] fit; per plures dies idem fieri oportet, donec ex toto sanitas restituatur. Si diebus iisdem alvus nihil reddit, ducenda est; quo magis superiores partes leventur. Nonnumquam autem ingens inflammatio tanto impetu erumpit, ut oculos sua sede [22] propellat: προπτωσιν id [23], quoniam oculi procidunt, Graeci appellant. His utique, si vires patiuntur, sanguinem mitti; si id fieri non potest, alvum duci, longioremque inediam indici [24], necessarium est. Opus autem lenissimis medicamentis est: ideoque Cleonis collyrio quidam, quod ex duobus ante positum est, utuntur. Sed optimum est Nilei; neque de ullo magis inter omnes auctores convenit.

9. Id habet nardi Indici, papaveris lacrimae, singulorum p. ✕. —. [25] gummi p. ✕. I. croci p. ✕. II. foliorum rosae recentium p. ✕. IV. quae vel aqua pluviatili, vel vino levi, subaustero [26] coguntur. Neque alienum est, malicorium, vel fertulam Campanam ex vino coquere, deinde conterere; aut myrrham nigram [27] cum rosae foliis miscere; aut hyoscyami folia cum ovi cocti vitello [28]; aut farinam cum acaciae succo,

19. *Aliis*] Codex modo allatus non habet vocem hanc.

20. *Sic, uti*] Cod. Mediceus I. habet *sic ut*; Lindenius leg. *est, sic uti.*

21. *Aliquanto saepius*] Ita in Mediceo I. nonnullisque aliis MSS. & in Editionibus antiquis pleris que omnibus. Constantinus & Rousseus habent, sicut Mediceus III. & alii Codices, *aliquando saepius*; Lindenius, *aliquando serius.*

22. *Sua sede*] Lindenius, *e sua sede.*

23. *Προπτωσιν id &c.*] Locus hic ita legitur in MSS. Mediceis, excepto primo: *proprie enim malum id quo oculi procidunt Graeci appellant proptosin.* In Editione Ald. *proprie enim πρόπτωσιν id, quoniam oculi &c.*

24. *Indici*] Lindenius leg. *induci*; minus recte, ut Morgagnus animadvertit; non tamen sine Codicum testimonio; siquidem ita habent Medicei III. & VI.

25. *P. ✕. —.*] Ita in Codice Mediceo I. Alii leg. *p. ✕.* quidam cum Egnatio, *p. ✕. I.* ut est in Codicibus ceteris.

26. *Levi, subaustero*] Ita ex Lindenio. Al. *leni subaustero.*

27. *Myrrham nigram*] *Murram* vel *myrram*, quod est in MSS. fortasse corruptum est, ut alibi, ex *murtam* vel *myrtam*. Hanc mihi suspicionem injecit adjunctam *nigram*, quod myrrhae aptum non vi-

co, vel paſſo, aut mulſo: quibus ſi folia quoque papaveris adjiciuntur, aliquanto valentiora ſunt. Horum aliquo praeparato, penicillo fovere oculos oportet, ex aqua calida expreſſo, in qua ante vel myrti vel roſae folia decocta ſint: deinde, ex illis aliquid imponi. Praeter haec ab occipitio, inciſa cute, cucurbitula admovenda [29] eſt. Quod ſi per haec reſtitutus oculus in ſedem ſuam non eſt, eodemque modo prolapſus permanet, ſcire oportet, lumen eſſe amiſſum; deinde futurum, ut aut indureſcat [30] is, aut in pus vertatur. Si ſuppuratio ſe oſtendit, ab eo angulo, qui tempori propior eſt, incidi oculus debet; ut effuſo pure, inflammatio ac dolor finiatur, & intus tunicae reſidant, quo minus foeda poſtea facies ſit: utendum deinde vel iiſdem collyriis eſt ex lacte aut ovo; vel croco, cui album ovi miſceatur. At ſi induruit [31], & ſic emortuus eſt, ne [32] in pus verteretur, quatenus foede prominebit, excidendum erit, ſic, ut hamo ſumma tunica apprehendatur [33], infra id deinde ſcalpellus [34] incidat: tum eadem medicamenta erunt conjicienda [35], donec omnis dolor finiatur. Iiſdem medicamentis in eo quoque oculo utendum eſt, qui primum procidit, deinde per plura loca fiſſus eſt.

10. Solent etiam carbunculi ex inflammatione naſci, nonnumquam in ipſis oculis, nonnumquam in palpebris: & in his ipſis [36], modo ab interiore, modo ab exteriore parte [37]. In hoc caſu alvus ducenda eſt; cibus minuendus; lac potui dandum, ut acria, quae laeſerunt, leniantur. Quod ad cataplasmata & medicamenta pertinet, iis utendum, quae adverſus inflammationes propoſita ſunt: atque hic quoque Nilei collyrium optimum eſt. Si tamen carbunculus in exteriore palpebrae parte eſt,

videtur. Myrtus alia candida, alia eſt nigra, quae etiam valentior. Porro cum myrti baccam ad oculorum inflammationem recte imponi doceat Plinius lib. 23. cap. 9. & Dioſcorides lib. 1. cap. 155. illud quoque ſuſpicari licet, baccam ipſam a Celſo ſignificari; quo ſenſu etiam Cato *murtam nigram* habet cap. 125. R. R.

28. *Aut hyoſcyami folia cum ovi cocti vitello*] In Cod Mediceo I. deeſt vox *folia*. Lindenius leg. *aut hyoſcyami folia cum ovi vitello cocta.*

29. *Admovenda*] Lindenius leg. *adhibenda*. Ita ſane Codex Mediceus I. habet, & Vaticanus VI. ſed alii omnes, *admovenda*; & quidem rectius, ut mihi videtur. Sic lib 5. cap. 26. ſect. 21. *cucurbitulam admovere a diverſa parte.*

30. *Vt aut indureſcat*] Ita in Cod. Mediceo I. Lindenius omittit *aut*: quam particulam etiam nonnulli eorum omittunt, qui, pro *indureſcat*, legunt, ut eſt in aliis Codicibus, *inareſcat.*

31. *At ſi induruit*] In MSS. Mediceis; *Ac ſi eduruit*; excepto primo, in quo eſt; *At ſi induruit*, ut habet Lindenius. Alii vulgo leg. *Ac ſi induruit.*

32. *Ne*] Linden. *ut ne.*

33. *Hamo ſumma tunica apprehendatur*] Pro *hamo*, Codices Medicei omnes, praeter primum, habent *oculi.*

34. *Infra id deinde ſcalpellus &c.*] Lindenius leg. *atque infra id ſcalpellus &c.*

35. *Conjicienda*] Idem, *injicienda.*

36. *In his ipſis*] In nonnullis Editionibus, & in Codicibus Mediceis, excepto primo, additur *oculis*; quod eſt a malo interprete.

37. *Parte*] Non habent vocem hanc libri MSS. immo neque impreſſi ante Lindenium. Ego malim collocare poſt *interiore.*

est, ad cataplasmata aptissimum est lini semen ex mulso coctum; aut, si id non est, tritici farina eodem modo cocta.

11. Pustulae quoque ex inflammatione [38] interdum oriuntur. Quod si inter initia protinus incidit, magis etiam servanda sunt, quae de sanguine & quiete supra proposui: sin serius, quam ut sanguis mitti possit, alvus tamen ducenda est: si id quoque aliqua res inhibet [39], utique victus ratio servanda est. Medicamentis autem hic quoque lenibus opus est, quale Nilei, quale Cleonis est.

12. Id quoque, quod Philalethes [40] vocatur, huic aptum est [41]. Myrrhae [42], papaveris lacrimae, singulorum p. ✕. I. plumbi eloti, terrae Samiae, quae ἀστὴρ [43] vocatur, tragacanthae [44], singulorum p. ✕. IV. stibis cocti, amyli, singulorum p. ✕. VI. spodii eloti, cerussae elotae, singulorum p. ✕. VIII. quae aqua pluviatili excipiuntur. Usus collyrii, vel ex ovo, vel ex lacte est.

13. Ex pustulis ulcera interdum fiunt; eaque [45] recentia aeque lenibus medicamentis nutrienda sunt, & iisdem fere, quae supra in pustulis posui. Fit quoque proprie ad haec, quod διὰ λιβάνου [46] vocatur. Habet aeris combusti & eloti, papaveris lacrimae frictae, singulorum p. ✕. I. spodii eloti, thuris, stibis combusti & eloti [47], myrrhae, gummi, singulorum p. ✕. II.

14. Evenit etiam, ut oculi, vel ambo, vel singuli, minores fiant, quam esse naturaliter debeant: idque & acer pituitae cursus in lippitudine efficit, & continuati fletus, & ictus parum bene curati. In his quoque iisdem lenibus medicamentis ex muliebri lacte utendum est: cibis vero iis, qui maxime corpus alere, & implere consuerunt: vitandaque

38. *Inflammatione*] Ita in Cod. Medic. I. Alii leg. *inflammationibus*.

39. *Inhibet*] Haec est vulgaris lectio; eamque Codex primus confirmat. Medicei tamen ceteri habent *prohibet*.

40. *Philalethes*] Tum hic, tum sect. 23. huius cap. alii leg. *Phyletos*, vel *Phylaetos*; ut habent multi Codices: alii *Philetis*, ex Caesarii emendatione: Egnatius φιλαλήθης. In Cod. Mediceo I. hic legitur *Philalethos*. Ego tamen reposui *Philalethes*, quod ita fit infra in eodem Codice. Nisi forte, cum in sect. 23. quidam Codices habeant *philadelphos*, malit quis legere utrobique *philadelphion*; quod φιλαδέλφιον κολλύριον nominetur a Galeno in lib. 5. de C. M. S. L. cap 8.

41. *Huic aptum est*] Subaudiendum *vitio*; quemadmodum in his verbis lib. 4. cap. 16. *In hoc utique adhibere oportet comprimentia*. Nisi forte legendum, *huc aptum est*; ut lib. 5. cap. 19. sect. 21.

42. *Myrrhae*] Lindenius leg. *Habet enim myrrhae*.

43. Ἀστὴρ] Perperam alii, *astera*, ut habent Codices Medicei omnes, praeter primum, in quo est *haster*.

44. *Tragacanthae*] Cod. Mediceus I. *trachanti*; & sect. 7. huius cap. *tragante*.

45. *Eaque*] Codex modo allatus, *ea*; & postea, *fere pustulis posui*, pro *fere*, *quae supra in pustulis posui*, vel, ut legit Lindenius, *proposui*.

46. Διὰ λιβάνου] Ita in Editione Lindenii & in margine Constantinianae. In Aldina διὰ βαλάνου; in ceteris *diabalanu*, ut in Codice Mediceo I. & in aliis quoque. Tertius & sextu habent, *diabalanus*; secundus, *diabalami*.

47. *Thuris, stibis combusti & eloti*] Haec verba desunt in Codice Mediceo I.

daque omni modo causa, quae lacrimas excitet, euraque [48] domesticorum: quorum etiam si quid tale incidit [49], ejus notitiae subtrahendum. Atque aeria quoque medicamenta, & acres cibi non alio magis nomine his nocent, quam quod lacrimas movent.

15. Genus quoque vitii est, qui inter pilos [50] palpebrarum pediculi [51] nascuntur: φθειρίασιν [52] Graeci nominant. Quod cum ex malo corporis habitu fiat, raro non ultra procedit: sed fere tempore interposito pituitae cursus acerrimus sequitur; exulceratisque vehementer oculis, aciem quoque ipsam corrumpit. His alvus ducenda est; caput ad cutem tondendum, diuque quotidie jejunis perfricandum: his ambulationibus aliisque exercitationibus diligenter utendum; gargarizandum [53] ex mulso, in quo nepeta & pinguis ficus decocta sit; saepe in balneo multa calida aqua fovendum caput; vitandi acres cibi; lacte vinoque pingui [54] utendum; bibendumque liberalius, quam edendum est. Medicamenta vero intus quidem lenia danda sunt; ne quid acrioris pituitae [55] concitent: super ipsos vero pediculos alia, quae necare eos, & prohibere, ne similes nascantur, possint. Ad id ipsum spumae nitri p. ×. I. sandarachae p. ×. I. [56] uvae taminiae p. ×. I. simul teruntur, adjiciturque vetus oleum pari portione, atque acetum, donec mellis ei [57] crassitudo sit.

16. Hactenus oculorum morbi lenibus [58] medicamentis nutriuntur. Genera deinde alia sunt, quae diversam curationem desiderant; fereque ex inflammationibus nata, sed finitis quoque his manentia. Atque inprimis in quibusdam perseverat tenuis pituitae cursus. Quibus alvus ab inferiore parte evocanda est [59], demendumque aliquid ex cibo. Neque alie-

48. *Curaque*] Linden. *& cura.*

49. *Quorum etiam si quid tale incidit*] Lindenius pro *tale*, ut habent MSS. reposuit *forte*; quod non displiceret, nisi a veteri scriptura nimis recederet. Vox ista fortasse omnino tollenda est.

50 *Qui inter pilos &c.*] Vulgaris haec lectio nititur auctoritate Codicis Medicei I. Palavicinus correxit, *quo*: atque ita Constantinus legere mallet, vel *quum*. Constructio videtur talis esse: genus quoque vitii est, pediculi, qui inter pilos palpebrarum nascuntur. Codices alii habent *quod.*

51. *Pediculi*] *Peduculi* legitur in Codice Mediceo I. & infra, *peduculos*: fortasse pro *pedunculi.*

52. *Φθειρίασιν*] Antea legebatur: *id φθειρίασιν*, Ego omisi *id* ex fide Codicis Medicei primi. Sed in Codice illo est *thiriasin.*

53. *Gargarizandum*] Al. *gargarizandumque.*

54. *Lacte vinoque pingui*] Lindenius leg. *lacte pingui vinoque.*

55. *Ne quid acrioris pituitae*] Ita in Mediceo I. & in Codice alio Constantini, & in Editione Lindenii. Alii leg. *ne acriorem pituitam.*

56. *Spumae nitri p. ×. I. sandarachae p. ×. I.*] Codex Mediceus I. ita habet: *spumae nitri p. ×. sandaracae p. ×. —.* quae lectio & ipsa depravata videtur, & vulgarem, quam secuti sumus, quamvis multi Codices eam confirment, suspectam reddit.

57. *Mellis ei*] Vulgo *ei* ponitur ante *mellis*. Lindenius leg. *eis mellis.*

58. *Morbi lenibus*] Lindenius leg. *morbi, qui lenibus*: & infra: *fere ex inflammationibus nata.*

59. *Alvus ab inferiore parte evocanda est*] Vnus hic locus est, ubi formam illam dicendi sibi familia-

alienum eſt, illini frontem compoſitione [60] Andreae: quae habet gummi p. ✕. I. ceruſſae, ſtibis, ſingulorum p. ✕. II. ſpumae argenti coctae & elotae p. ✕. IV. Sed & ea ſpuma [61] ex aqua pluviatili coquitur, & arida haec medicamenta ex ſucco myrti conteruntur. His illita fronte, cataplasma quoque ſuperinjiciendum eſt [62] ex farina, quae frigida aqua coacta ſit, cuique aut acaciae ſuccus, aut cupreſſus adjecta ſit. Cucurbitula [63] quoque, inciſo vertice, recte accommodatur; aut ex temporibus ſanguis emittitur. Inungi vero eo debet, quod habet ſquamae aeris, papaveris lacrimae, ſingulorum p. ✕. I. [64] cervini cornu [65] combuſti & eloti, plumbi eloti, gummi, ſingulorum p. ✕. IV. thuris p. ✕. XII. Hoc [66] collyrium quia cornu habet, διὰ κέρατος nominant. Quotiescumque non adjicio, quod genus humoris adjiciendum ſit, aquam intelligi volo.

17. Ad idem Euelpidis, quod μεμιγμένον nominabat. In eo papaveris lacrimae, & albi piperis [67], ſingulae unciae ſunt, gummi libra, aeris combuſti p. ✕. I. S. [68] Inter has autem curationes, poſt intermisſionem aliquam, proſunt balneum & vinum. Cumque omnibus lippientibus vitandi cibi ſint, qui extenuant; tum praecipue, quibus tenuis humor diu fertur. Quod ſi jam faſtidium eſt eorum, quae pituitam craſſiorem reddunt, ſicut in hoc genere materiae maxime promptum eſt; confugiendum eſt ad ea, quae, quia ventrem, corpus quoque adſtringunt.

18. At ulcera, ſi cum inflammatione finita non ſunt, aut ſupercrescentia, aut ſordida, aut cava [69], aut certe vetera eſſe conſuerunt. Ex his ſupercreſcentia collyrio, quod μεμιγμένον vocatur, optime reprimuntur. Sordida purgantur & eodem, & eo, quod σμίλιον [70] nominatur.

19. Habet aeruginis p. ✕. IIII. [71] gummi tantumdem, ammoniaci, mi-

miliarem, *alvus ducenda eſt*, non adhibuit Celſus. Niſi forte *ab inferiore parte evocanda* explicatio quaedam eſt vocis *ducenda*.

60. *Compoſitione*] Linden. *ex compoſitione.*

61. *Sed & ea ſpuma*] Quidam cum Caeſario omittunt particulam *&*; & ſane abeſt a Codice Mediceo I. Habetur in reliquis ſex.

62. *Superinjiciendum eſt*] Aliqui omittunt *eſt*, ſecuti Editionem an. 1538.

63. *Cucurbitula*] Codex Mediceus I. *cucurbitulae*; poſtea, *recte id accommodatur.*

64. *P. ✕. I.*] Ita Editio Aldina & Codices Medicei omnes, praeter primum, in quo eſt *p. ✕.* ut alii legunt.

65. *Cornu*] Codices Medicei & Editiones priscae, *cornus*: & infra, *cornum.*

66. *Hoc*] Linden. *Hoc vero.*

67. *Et albi piperis*] Tria haec verba deſunt in Codice Mediceo I.

68. *P. ✕. I. S.*] Alii *p. ✕. I.* Ego *p. ✕. I. S.* Ita enim habent omnes Medicei Codices; niſi quod denarii nota omittitur in primo.

69. *Aut cava*] Hae duae voces a Lindenio Almeloveenioque perperam omiſſae, ut Morgagnus jam admonuit, habentur in omnibus Mediceis Codicibus.

70. Σμίλιον] Secutus ſum Editionem Aldinam. Aliae habent *ſmilion* litteris Latinis. In MSS. Mediceis eſt *zmilion* per z, tum hic, tum infra ſect. 25. & 28.

71. *P. ✕. IIII.*] Stephan. *p. ✕. III.* Linden. *p. ✕. VI.*

nii Sinopici, singulorum p. x. XVI. quae quidam ex aqua, quidam, quo vehementiora sint, ex aceto terunt.

20. Id quoque Euelpidis, quod Phynona [72] appellabat, huic [73] utile est. Croci p. x. I. papaveris lacrimae, gummi, singulorum p. x. II. aeris combusti & eloti, myrrhae, singulorum p. x. IV. Sed ante lenitum hoc inungendum est [74].

21. Id quoque ejusdem, quod Sphaerion [75] nominabat, eodem valet. Lapidis haematitis eloti p. x. I. =. [76] piperis grana sex, cadmiae elotae, myrrhae, papaveris lacrimae, singulorum p. x. II. [77] croci p. x. IV. gummi p. x. VIII. quae cum vino Aminaeo conteruntur.

22. Liquidum quoque medicamentum ad idem componebat, in quo erant haec: aeruginis p. x. =. [78] misy combusti [79], atramenti sutorii, cinnamomi, singulorum p. x. I. [80] croci, nardi, papaveris lacrimae, singu-

72. *Phynona*] Codicem MS. qui communi huic lectioni suffragetur, nullum ego inveni. Mediceus I. habet *Pyrrona;* alii *Pyrshona.* Itaque non deerunt, qui Πυῤῥὸν, vel Πυῤῥὶν legendum suspicentur. Fortasse tamen reponendum est Χειρῶνα; quod in multis MSS. addatur hic titulus, *Chiron Euelpidis.*

73. *Huic*] Ita in antiquis libris. Lindenius leg. *hic:* fortasse rectius; quemadmodum cap. 28. sect. 9. *hic idonea sunt*; ubi Cod. Mediceus I. perperam habet, *huic idonea sunt.* Vide tamen adnot. 41. ad sect. 12. & adnot. 38. ad sect. 34. hujus capitis.

74. *Sed ante lenitum hoc inungendum est*] Alii leg. *linitum* & *ungendum*; ut est in MSS. plerisque omnibus. Caesarii Editio in margine habet *litum*; quod a Lindenio in contextum inductum sententiam nihilo meliorem reddit. Nam *litum* idem valet ac *linitum*, sive substantivum sit, sive adjectivum. Constantinus legere malebat, *fingendum*, pro *ungendum*, ineptissima sententia. Ego reposui *lenitum*, & *inungendum* ex Codice Mediceo I. Intelligendum autem vitium, vel, quod malim, collyrium; qua ratione dixit sect. 8. *leniri medicamentum debet, adjecto vel albo ovi, vel muliebri lacte.* Nisi forte legendum est, *leni tum*, per voces duas, hoc modo: *Sed ante leni, tum hoc &c.* Id est, ante leni aliquo collyrio, tum hoc acri inungendum est. Eodem fere modo loquitur lib. 7. cap. 7. sect. 3. *si intus plaga est, inungendum primo lenibus, deinde acrioribus*; & lib. 5. cap. 28. sect. 15. *Sed prius ungi ex cerussa pustulae debent, tum hoc illini.* Illud aliquis fortasse putabit huic mutationi obstare, quod a Celso dictum est supra sect. 16. hujus capitis: *Hactenus oculorum morbi lenibus medicamentis nutriuntur*; quasi numquam essent deinde lenia collyria adhibenda. Sed locum illum consideranti facile apparebit, aliud Celsum non significare, nisi quaedam esse oculorum vitia, quae acribus medicamentis curanda sunt. Hinc tamen non sequitur, cum acribus lenia quoque interdum adhiberi non posse.

75. *Sphaerion*] In Codice Mediceo I. *sperion*, tum hic, tum infra sect. 13. *perion* sect. 25. *spaerion* sect. 28. Ceterum Graecis litteris scribendum videtur.

76. *P. x. I. =.*] Ita in Codice Mediceo I. Reliqui sex habent, *p. x. I. S.* sed in quarto correctum est, *p. x. II.* atque ita legitur in vulgatis.

77. *P. x. II.*] Antea legebatur, *p. x. III.* quemadmodum alia manu mutatum est in Codice Mediceo IV. cum in eo esset, ut in aliis quinque, *p. x. IIII.* Ego reposui *p. x. II.* ex Codice primo.

78. *P. x. =.*] Hic quoque secutus sum Codicem Mediceum I. Reliqui habent *p. x.* I. Vulgo legitur *p. x.*

79. *Misy combusti*] Alii leg. *minii*, ut est in Codice Mediceo I. Ego reposui *misy* ex Codicibus aliis: nam misy coquebatur, sive comburebatur, ut discimus ex Celso ipso lib. 5. cap. 9. & ex Dioscoride lib. 5. cap. 117. Constantinus quoque *misy* invenit in quodam Codice; sed *misyos* legendum putat, tum hic, tum alibi.

80. *P. x. I.*] Ita in Codice Mediceo I. Alii leg. *p. x. III.*

ſingulorum p. ⅹ. I. =.[81] myrrhae p. ⅹ. II. aeris combuſti p. ⅹ. III. cineris ex odoribus p. ⅹ. IV. piperis grana XV. Haec ex vino auſtero teruntur; deinde cum paſſi tribus heminis decoquuntur, donec corpus unum fit: idque medicamentum vetuſtate efficacius fit.

23. Cava vero ulcera commodiſſime implent ex iis, quae ſupra poſita ſunt, Sphaerion, & id, quod Philalethes vocatur. Idem Sphaerion vetuſtis ulceribus, & vix ad cicatricem venientibus optime ſuccurrit.

24. Eſt etiam collyrium, quod cum ad plura valeat, plurimum tamen proficere in his ulceribus videtur: refertur ad Hermonem auctorem. Habet[82] piperis longi p. ⅹ. I. =. albi p. ⅹ.[83] cinnamomi, coſti, ſingulorum p. ⅹ. I. atramenti ſutorii, nardi, caſiae, caſtorei, ſingulorum p. ⅹ. II. gallae p. ⅹ. V. myrrhae, croci, thuris, lycii, ceruſſae, ſingulorum p. ⅹ. VIII. papaveris lacrimae p. ⅹ. XII. aloës, aeris combuſti, cadmiae, ſingulorum p. ⅹ. XVI. acaciae, ſtibis, gummi, ſingulorum p. ⅹ. XXV.

25. Factae vero ex ulceribus cicatrices duobus vitiis periclitantur; ne aut cavae, aut craſſae ſint. Si cavae ſunt, poteſt eas implere id, quod Sphaerion vocari dixi; vel id, quod Aſclepios[84] nominatur. Habet[85] papaveris lacrimae p. ⅹ. II. ſagapeni, opopanacis, ſingulorum p. ⅹ. III. aeruginis p. ⅹ. IV. gummi[86] p. ⅹ. VIII. piperis p. ⅹ. XII. cadmiae elotae, ceruſſae, ſingulorum p. ⅹ. XVI. At ſi craſſae cicatrices ſunt, extenuat vel Smilion, vel Canopite collyrium[87]; quod habet cinnamomi, acaciae[88], ſingulorum p. ⅹ. I. cadmiae elotae, croci, myrrhae, papaveris lacrimae[89], gummi, ſingulorum p. ⅹ. II. piperis albi, thuris, ſingulorum p. ⅹ. III. aeris combuſti p. ⅹ. VIIII.[90] Vel Euelpidis Pyxinum, quod ex his conſtat: ſalis foſſilis p. ⅹ. IV. ammoniaci

81. *P.* ⅹ. *I.* =.] Ita in eodem MS. In Mediceis ceteris, *p.* ⅹ. *II.* In vulgatis, *p.* ⅹ. *I.*

82. *Habet*] Lindenius, *quod habet.*

83. *P.* ⅹ.] Ita MSS. Codices, & omnes fere vulgati libri. Egnatius leg. *p.* ⅹ. *V.*

84. *Aſclepios*] Alii leg. *Aſclepias*, tum hic, tum ſect. 32. hujus capitis. Ego repoſui *Aſclepios* ex Codice Mediceo I. Apud Galenum lib. 4. de compoſ. medic. s. l. cap. 8. eſt collyrium, quod Ἀσκληπιὸς nominatur, ſed ab hoc diverſum. Haec vox videtur Graecis litteris ſcribenda.

85. *Habet*] Lindenius addit *hoc*; Codices Medicei ſex, *ea*; Codex primus neutrum habet.

86. *Gummi*] Olim legebatur *cumini*. Lindenius repoſuit *gummi*; quod ſane Mediceus I. & nonnulli alii Codices habent.

87. *Canopite collyrium*] Quidam leg. *Canopitae collyrium.* Vox *collyrium* fortaſſe eſt interpretis alicujus, qui eam margini adſcripſit.

88. *Acaciae*] *Caſſiae* habent omnes Codices Medicei, praeter vetuſtiorem, in quo, ut in vulgatis, legitur *acaciae.*

89. *Papaveris lacrimae*] Duae hae voces deſunt in Codice Mediceo I.

90. *P.* ⅹ *VIIII.*] In plerisque Codicibus additur, *aqua pluviatilis*; quas ego duas voces omiſi ex fide Medicei I. Qui illas addidit, oblitus videtur quid Celſus monuerit ſect. 16. hujus c. p. *Quotieſcumque non adjicio, quod genus humoris adjiciendum ſit, aquam intelligi volo.* In libris vulgatis legitur, *p.* ⅹ. *VIIII. cum aqua pluviatili.* Pro *VIIII.* Cod. Mediceus I. habet. *VIII.*

niaci thymiamatis p. ӿ. VIII. papaveris lacrimae p. ӿ. XII. cerussae p. ӿ. XV. piperis albi, croci Siculi [91], singulorum p. ӿ. XXXII. [92] gummi p. ӿ. XIII. cadmiae elotae p. ӿ. VIIII. [93] Maxime tamen tollere cicatricem videtur id, quod habet gummi p. ӿ. =. [94] aeruginis p. ӿ. I. crocomagmatis p. ӿ. IV.

26. Est etiam genus inflammationis, in qua, si cui tument ac distenduntur cum dolore oculi, sanguinem ex fronte mitti necessarium est; multaque aqua calida caput atque oculos fovere; gargarizare ex lenticula, vel ex fici cremore [93]; inungi acribus medicamentis, quae supra comprehensa sunt; maximeque eo, quod Sphaerion nominatur, quod lapidem haematiten habet [96]. Atque alia quoque utilia sunt, quae ad extenuandam aspritudinem fiunt; de qua protinus dicam.

27. Haec autem inflammationem [97] oculorum fere sequitur; interdum major, interdum levior. Nonnumquam etiam ex aspritudine lippitudo fit; ipsam deinde aspritudinem auget [98], fitque ea in aliis brevis, in aliis longa, & quae vix umquam finiatur. In hoc genere valetudinis;

91. *Croci Siculi*] Lindenius leg. *croci Cilicii*; quemadmodum habetur lib. 5. cap. 23. sect. 2. Apud Scribonium quoque Composit. 29. *Cilicii*, pro *Siculi*, Rhodius legendum suspicabatur. Sed iterum in Composit. ejusdem Scribonii 30. legitur, *croci Siculi*. Ceterum, si apud Celsum & Largum *Siculi* mendum est, ne Marcelli Empirici quidem, & Galeni Codices hac suspicione carent. Nam Marcellus Empiricus habet, *croci Siculi* ӿ. *III.* cap. 8. in collyrio, quod perichrystarion a Graecis vocari ait; (περίχριστον Rhodius legendum putat); quod idem est atque illa, quam secundo loco citavi, Scribonii Compositio. Apud Galenum autem est κρόκου Σικελοῦ in collyrio, quod Μαχάων Ἀσκληπιὸς inscribitur, lib. 4. de composit. medic. s. l. cap. 8. Ad Celsum quod attinet, Codex Mediceus I. non habet vocem *Siculi*; quia tamen postea, pro *singulorum*, habet *singuli*, suspicari possumus, librarium similitudine vocum *Siculi* & *singuli* deceptum, priorem omisisse. Nisi dicere malimus, *Siculi*, quod est in aliis Codicibus, ex illo ipso mendo *singuli* ortum esse.

92. *P.* ӿ. *XXXII.*] Ita in Codice Mediceo I. & in Editionibus antiquioribus. Alii habent, *p.* ӿ *XXXI.* ut reliqui Codices Medicei; alii, ut Caesarius, *p.* ӿ *LII.*

93. *P.* ӿ. *VIIII.*] Codex Mediceus I. *p.* ӿ. *VIII.*

94. *P.* ӿ. =.] Antea legebatur, *p.* ӿ. *III.* Ego sic restitui ex Codice Mediceo I. In Codicibus aliis est, *p.* ӿ. *Z. III.*

95. *Ex fici cremore*] Codex Mediceus I. non habet *ex*.

96. *Quod lapidem haematiten habet*] Lindenius leg. *quodque &c.* Ceterum non apparet, quorsum haec verba addantur; cum illa, quae praecedunt, idem significent. Nam ex acribus medicamentis, quae supra comprehensa sunt, nullum est, praeter Sphaerion, quod lapidem haematiten habeat. Nisi forte *quod* valet *quia*; vel id ipsum reponendum est, ut legitur in Cod. Mediceo I. Sed tum rationem Celsus reddere debuisset, cur praecipue lapis haematites hic utile sit. Haec igitur fortasse adnotatio aliqua est, ex margine descripta. Si quis contra existimat, haec verba esse Celsi; illa vero, *quod Sphaerion nominatur*, interpretis alicujus; is non videtur animadvertisse, solere Celsum Sphaerion istud & alia hujusmodi collyria propriis nominibus appellare. Lege sectiones hujus capitis 23. 25. & 28.

97. *Haec autem inflammationem &c.*] Aspritudo sequitur inflammationem. Ita ex Cod. Mediceo I. & Lindenio. Alii leg. *Hanc autem inflammatio &c.* sed perperam.

98. *Ipsam deinde aspritudinem auget*] Legendum puto *ipsa*, scilicet lippitudo: quamvis omnes Codices habeant *ipsam*; atque alii quidem, ut Mediceus I. ante *deinde*, alii post *aspritudinem*. Lindenius leg. *atque ipsam &c.*

nis quidam craſſas, duraſque palpebras, & ficulneo folio, & aſperato ſpecillo, & interdum ſcalpello eradunt; verſaſque quotidie medicamentis ſuffricant. Quae neque niſi in magna vetuſtaque aſpritudine, neque ſaepe facienda ſunt: nam melius eodem ratione victus & idoneis medicamentis pervenitur. Ergo exercitationibus utemur, & balneo frequentiore; multaque oculos 99 aqua calida fovebimus: cibos autem ſumemus 1 acres & extenuantes; at medicamentum id, quod Caeſarianum vocatur. Habet 2 atramenti ſutorii p. x. I. 3 miſy p. x. =. piperis albi p. x. = =. 4 papaveris lacrimae, gummi, ſingulorum p. x. II. cadmiae lotae p. x. III. ſtibis p. x. VI. Satisque conſtat, hoc collyrium adverſus omne genus oculorum valetudinis idoneum eſſe; exceptis iis, quae lenibus nutriuntur.

28. Id quoque, quod Hieracis nominatur, ad aſpritudinem poteſt. Habet myrrhae p. x. I. ammoniaci thymiamatis p. x. II. aeruginis raſae p. x. IV. Ad idem idoneum eſt etiam id, quod Canopite, & id 6 quod Smilion vocatur, & id quod Pyxinum, & id quod Sphaerion. Si 7 compoſita medicamenta non adſunt, felle caprino, vel quam optimo melle ſatis commode aſpritudo curatur.

29. Eſt etiam genus aridae lippitudinis: ξηροφθαλμίαν 8 Graeci appellant. Neque tument, neque fluunt oculi, ſed rubent tantum 9, & cum dolore quodam graves ſunt, & noctu 10 prae gravi 11 pituita inhaeres-

99. *Oculos*] Sic reſtitui ex multis MSS. Alii leg. *oculorum palpebras*, ut eſt in Mediceo I.

1. *Cibos autem ſumemus*] Lindenius leg. *cibi autem ſumendi ſunt.*

2. *Extenuantes; at medicamentum id, quod Caeſarianum vocatur. Habet &c.*] Sic interpungendum putavi, ut apte cohaereret oratio. Alii omnes, *extenuantes.*

At medicamentum id, quod Caeſarianum vocatur, habet &c.] Codex Mediceus I. non habet particulam *at*: neque ſane eſt neceſſaria.

3. *P. x. I.*] In Codice Mediceo I. *p. x. I.—.* Fortaſſe legendum, *p. x.—.* ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae.

4. *P. x =. piperis albi p. = =.*] Ita ex Codice modo allato. In Codicibus aliis eſt, *p. x I. piperis albi p. V.* Vulgo legitur, *p. x. piperis albi p x. V.* ſed in margine Editionis Conſtantinianae, *p. x. —. —*, pro *p. x.*

5. *Aeruginis raſae p. x. IV.*] Vulgo additur, *cum aqua pluviatili*, vel *pluviali*; quod adventitium eſt, nec legitur in Codice Mediceo I. In Codicibus ceteris habetur, *aqua pluviatili*: particula vero in IV. duntaxat; & quidem alia manu ex Palavicini emendatione. Vide adnot. 90. ſect. 25. hujus cap.

6 *Quod Canopite, & id &c.*] Ita ex Lindenio. Al. *quod Canopites eſt, & id &c.* al. *quod Canopite eſt, & id &c.* Conſtantinus mallet Canopitae. In Codice Mediceo I. legitur: *quod canopitae eſt id &c.*

7. *Si*] Lindenius, *Si autem.*

8. Ξηροφθαλμίαν] Idem leg. *quod ξηροφθαλμίαν*: & infra, *Sub hoc neque tument, neque &c.*

9. *Tantum*] Codex Mediceus I. *tamen.*

10. *Cum dolore quodam graves ſunt, & noctu &c*] Ita in Codice modo allato: in aliis, pro *graves ſunt*, *graveſcunt*, ut olim legebatur. Codicem unum affert Conſtantinus, in quo habetur; *cum dolore quodam fere levi, & prurigine graveſcunt, & palpebrae citra duritiem ullam noctu &c.* atque ita Lindenius edidit, non aliud mutans, quam *graveſcunt* in *graves ſunt*. Sed quaedam videntur addita ex Aëtio, qui Tetrab. 2. Serm. 3. cap. 75. ita ſcribit: *Lippitudo ſicca eſt, quum ſubaridus factus fuerit oculus, & leniter dolens, citra duritiam*

rescunt [12]: quantoque minor generi huic [13] impetus, tanto finis minus expeditus [14] est. In hoc vitio multum ambulare, multum exerceri, lavari saepe, ibique desudare, multaque frictione uti necessarium est. Cibi neque qui [15] implent, neque nimium acres, apti sunt, sed inter hos medii. Mane, ubi concoxisse manifestum est, non est alienum ex sinapi gargarizare; tum deinde caput atque os diutius defricare [16].

30. Collyrium vero aptissimum [17] est, quod Rhinion [18] vocatur. Habet myrrhae p. x. =. [19] papaveris lacrimae, acaciae succi, piperis, gummi, singulorum p. x. I. lapidis haematitis, lapidis Phrygii, lycii [20], lapidis scissilis, singulorum p. x. II. aeris combusti p. x. IV. Ac Pyxinum quoque eodem accommodatum est [21].

31. Si vero scabri oculi sunt, quod maxime in angulis esse consuevit, potest prodesse Rhinion, id quod supra positum est [22]; potest similiter id [23], quod habet aeruginis rasae, piperis longi, papaveris lacrimae, singulorum p. x. II. piperis albi, gummi, singulorum p. x. IV. cadmiae elotae [24], cerussae, singulorum p. x. VI. [25] Nullum tamen melius

tiam palpebrarum. Verba autem illa, *fere levi*, huc traducta fuerunt ex varianti lectione, de qua infra; ut locus totus ad allata Aëtii verba conformaretur.

11. *Prae gravi*] Alii leg. *praegravi*, ut est in Codice Mediceo primo. Stephanus & Lindenius, *prae gravi*, per voces duas; & quidem rectius. Codices reliqui Medicei habent, *fere levi.*

12. *Inhaerescunt*] Quidam cum Caesario leg. *inarescunt*: & sane in Codice Mediceo I. est *inharescunt*. Sed retinendum *inhaerescunt*, quod alii Codices habent. Ex descriptione ξηροφθαλμίας & σκληροφθαλμίας, quae est apud Aëtium l. c. apparet, Celsum utrumque vitium conjunxisse.

13. *Generi huic*] Al. *generis hujus.*

14. *Minus expeditus*] Lindenius leg. *minus expeditior*; sed perperam. Nam, ut Morgagnus animadvertit, comparativa non ferunt adverbium *minus.*

15. *Neque qui*] Ita nonnulli cum Ruellio. Al. *qui neque*, ut est in MSS. plerisque. In Mediceo I. *neque hi qui.*

16. *Defricare*] Alii leg. *perfricare*, ut est in Edit. an. 1493. Fortasse recte; siquidem Celsus saepius adhibet verbum hoc. Attamen in Editione prima & in MSS. est *defricare*; quod occurrit etiam lib. 5. cap 28. sect. 18. & sect. 19.

17. *Aptissimum*] Linden. *hoc aptissimum.*

18. *Rhinion*] Graecis, opinor, litteris scribendum est, sicut infra βασιλικὸν scribitur ab Egnatio & Lindenio. Codex Mediceus I. habet *finion.*

19. *P. x. =.*] Ita ex Codice Mediceo I. Alii leg. *p. x. I.* Codicibus Mediceis ceteris suffragantibus.

20. *Lapidis haematitis, lapidis Phrygii, lycii*] Haec verba desunt in omnibus Codicibus Mediceis, praeter quam in primo. In quarto & septimo margini adscripta sunt alia manu.

21. *Eodem accommodatum est*] Sect. 21. hujus cap. *eodem valet.* Lindenius ibi retinet *eodem*; hic *eidem* reponit.

22. *Id quod supra positum est*] Haec fortasse librarii ex margine addiderunt.

23. *Potest similiter id &c.*] Antea legebatur; *potest similiter prodesse id &c.* Ego omisi *prodesse* ex fide Codicis Medicei I. quod verbum, cum proxime antecedat, facile hic intelligitur. Reliqua tamen verba depravata sunt in Codice illo: sic enim habetur: *potest simulare id &c.* Palavicinus correxit, *similiter*, atque addidit, *prodesse*: unde vulgaris lectio. Sed nec ceteri Medicei Codices vitio carent. Nam in aliis legitur, *potest prodesse militare id*; in septimo, *potest esse militare id*; in sexto deest verbum *potest.*

24. *Elotae*] Al. *lotae*: ego *elotae* ex Codice Mediceo I.

25. *P. x. VI.*] Ita in libris vulgatis; quos sequor. Nam in MSS. mendum inesse suspicor. Mediceus I. habet, *p. x. XVI.* ceteri sex, *p. x. IIII.*

melius eſt, quam Euelpidis, quod βασιλικὸν nominabat. Habet papaveris lacrimae, ceruſſae, lapidis Aſii, ſingulorum p. ✶. II. gummi p. ✶. III. piperis albi p. ✶. IV. [26] croci p. ✶. VI. pſorici p. ✶. XIII. Nulla autem per ſe materia eſt, quae pſoricum nominetur; ſed chalcitidis aliquid, & cadmiae dimidio plus ex aceto ſimul conteruntur, idque in vas fictile additum [27], & contectum ficulneis foliis, ſub terra reponitur, ſublatumque poſt dies viginti rurſus teritur [28], & ſic appellatur [29]. Verum in baſilico [30] quoque collyrio convenit, ad omnes affectus oculorum id eſſe idoneum, qui non lenibus medicamentis curantur. Ubi non ſunt autem medicamenta [31] compoſita, ſcabros angulos laevant & mel & vinum: ſuccurritque & his & aridae lippitudini, ſi quis panem ex vino ſubactum ſuper oculum imponit. Nam, cum fere ſit humor aliquis, qui modo ipſum oculum, modo angulos, aut palpebras exaſperat, ſic, & ſi quid prodit humoris, extrahitur, & ſi quid juxta eſt, repellitur.

32. Caligare vero oculi nonnunquam ex lippitudine, nonnunquam etiam ſine hac, propter ſenectutem, imbecillitatemve aliam, conſuerunt. Si ex reliquiis [32] lippitudinis id vitium eſt, adjuvat collyrium, quod Aſclepios nominatur; adjuvat id [33], quod ex crocomagmate fit.

33. Proprie etiam ad id componitur, quod διὰ κρόκȣ [34] vocant. Habet piperis p. ✶. I. [35] croci Cilicii [36], papaveris lacrimae, cerusſae, ſingulorum p. ✶. II. pſorici, gummi, ſingulorum p. ✶. IV.

34.

26 *P. x. III. piperis albi p. x. IV.*] Al. leg. *p. x. XIII.* (Conſtant. *p. x. XIIII.*) *piperis albi p. x. IV.* Ego ſecutus ſum Editiones antiquiores, quod Codices Medicei plerique, ſi leve mendum ſuſtuleris, cum iis conſentiant. Codices habent, *p. XIII* pro *p. x. III.* immo in ſecundo eſt, *p. x. III.* & perperam reponitur, *p. XIII.* In ſexto, *p. x. XIIII.* ſed poſtrema unitatis nota expungitur. In quarto vero corrigitur, *p. p. IIII* & verba proxima, *piperis albi p. x. IV.* notantur tamquam aliena, quia non ſunt in primo. Is enim ita habet: *cummis p. p. IIII. croci &c.*

27. *In vas fictile additum*] *Addere* pro *indere* a Varronequoque Plinioque adhibetur. Varro lib. 1. R. R. cap. 154. *in ollulas addatur* uva. Plinius lib. 20. H. N. cap. 22. *In ovum inane ſuccum* (marrubii) *addit*; & lib. 23. cap. 7. *Dentium quoque dolori hic ſuccus* (caprifici) *appoſitus in lana prodeſt, aut in cava eorum additus.* Celſus ipſe cap. 8. hujus libri ſect. 2. dixit, *addita in narem per linamentum aut penicillum ea compoſitio eſt &c.* Lindenius ibi veteres Codices ſequitur: hic vero Conſtantinum ſequi maluit, qui *inditum* margini adſcripſerat.

28. *Reponitur, ſublatumque poſt dies viginti rurſus teritur*] In Codice Mediceo I. *reponitur, ſublatum eſt poſt &c.* Lindenius leg. *reponitur diebus viginti, & rurſus ſublatum teritur.*

29. *Sic appellatur*] Lindenius addit *pſoricum*; quod non eſt in aliis Editionibus, nec in meis MSS.

30. *In Baſilico*] Lindenius leg. *de baſilico.*

31. *Ubi non ſunt autem medicamenta*] Idem Lindenius leg. *At, ubi non ſunt medicamenta.*

32. *Reliquiis*] Codex Mediceus I. & aliqui alii, *reliquis.*

33. *Adjuvat id*] Lindenius leg. *Adjuvat & id*; quemadmodum habet in margine Conſtantini Editio.

34. *Διὰ κρόκȣ*] Editiones Aldina vetuſtiores habent *diacrocu*, Latinis litteris; & ita eſt in Codice Mediceo I. In Codicibus ceteris, *diacrocon.*

35. *P. x. I*] Codex Mediceus I. *p. p. I.* reliqui ſex, *grana p. x. I.*

34. At ſi ex ſenectute, aliave imbecillitate id eſt, recte inungi poteſt, & melle quam optimo, & cyprino, & oleo vetere. Commodiſſimum tamen eſt, balſami partem unam, & olei veteris, aut cyprini 37 partes duas, mellis quam acerrimi partes tres miſcere. Utilia huic quoque 38 medicamenta ſunt, quae ad caliginem proxime 39, quaeque ad extenuandas cicatrices ſupra comprehenſa ſunt. Cuicumque vero oculi caligabunt, huic opus erit multa ambulatione, atque exercitatione; frequenti balneo; ubi totum quidem corpus perfricandum eſt, praecipue tamen caput, & quidem irino 40, donec inſudet; velandumque poſtea, nec detegendum, antequam ſudor & calor domi conquierint. Tum cibis utendum acribus, & extenuantibus; interpoſitisque aliquibus diebus, ex ſinapi gargarizandum.

35. Suffuſio quoque, quam Graeci ὑπόχυσιν nominant, interdum oculi potentiae, qua cernit 41, ſe opponit. Quod, ſi inveteravit 42, manu curandum eſt: inter initia nonnumquam certis obſervationibus diſcutitur. Sanguinem ex fronte vel naribus mittere; in temporibus venas adurere; gargarizando pituitam evocare; ſuffumigare; oculos acribus medicamentis inungere, expedit. Victus optimus eſt, qui pituitam extenuat.

36. Ac 43 ne reſolutio quidem oculorum, quam παράλυσιν Graeci nominant, alio victus modo, vel aliis medicamentis curanda eſt. Expoſuiſſe tantum genus vitii ſatis eſt. Igitur interdum evenit, modo in altero 44 oculo, modo in utroque, aut ex ictu aliquo, aut ex morbo comitia-

36. *Cilicii*] Ita Editiones Caeſarii, Ruellii, Pantini & Lindenii; nec diſcrepare videtur Codex Mediceus vetuſtior, in quo *cilici*. Alii legunt, ut habent multi Codices, *cilicis*.

37. *Cyprini*] In Codice Mediceo I. *cypri*; ſed fortaſſe mendoſe, ſicut paulo ſupra in eodem Codice *cypri*, pro *cyprino*. Palavicinus correxit, *cyprini*; atque ita legitur in vulgatis libris. Alii Codices MSS. habent *cyprii*. Ceterum *cyprus* hac ſignificatione uſurpatum eſt in lib. 5. cap. 24. ſect. 3.

38. *Huic quoque*] Codex Mediceus I. *huc quoque*; Lindenius, *quoque huic*. Vide adnotat. 41. ſect. 12. hujus capitis, & adnotat. 73. ſect. 20.

39. *Quae ad caliginem proxime*] Verba haec, itemque illa, *atque exercitatione*, quae infra ſunt, in Cod. Mediceo I. cum deeſſent, a Palavicino fuerunt adſcripta. In Codicibus Mediceis reliquis legitur: *quaeque ad caliginens proxime &c.*

40. *Caput, & quidem irino*] Lindenius leg. *caput ex irino.*

41. *Potentiae, qua cernit*] Lindenius leg. *pupillae*: Pantinus *pituitae*, ut eſt in Editione, an. 1538. non tamen a Caeſario; nam prima ejus Editio, ut pleraeque omnes, habet *potentiae*, MSS. Codicibus ſuffragantibus. Excipiendus mihi eſt Mediceus I. in quo, loco *potentiae*, *lippientiumq.* fuiſſe apparet. Nihil praeterea ſciri poteſt: nam Palavicinus veterem ſcripturam obliteravit, ut hanc ipſam, *potentiae*, *qua cernit*, reponeret. De cujus integritate vix dubitare licet. Nam, ut Morgagnus animadvertit, vox *potentia* eodem modo adhibetur lib. 7. cap. 7. ſect. 14. *Igitur vel ex morbo vel ex ictu concreſcit humor ſub duabus tunicis; isque paulatim indureſcens interiori potentiae ſe opponit.*

42. *Inveteravit*] Al. *inveteraverit*, ut eſt in Editione an. 1493. Editio I. cum Mediceo I. & aliis MSS. habet *inveteravit.*

43. *Ac*] Codex Vaticanus VII. & Editiones Caeſarii, Pantini & Lindenii, *At.*

44. *In altero*] Lindenius leg. *in uno*; & infra, *convulſus*, pro *concuſſus.*

mitiali, aut ex diſtenſione nervorum, qua vehementer ipſe oculus concuſſus eſt, ut is neque quoquam intendi poſſit, neque omnino conſiſtat; ſed huc illucve ſine ratione moveatur, ideoque ne conſpectum quidem rerum praeſtet [45].

37. Non multum ab hoc malo diſtat id, quod *μυδρίασιν* Graeci vocant. Pupilla funditur [46] & dilatatur, aciesque ejus hebetescit [47]; ac pene difficillime [48] genus id imbecillitatis eliditur. In utraque vero, id eſt, & paralyſi & mydriaſi [49], pugnandum eſt per eadem omnia, quae in caligine oculorum praecepta ſunt, paucis tantum mutatis: ſiquidem ad caput irino interdum acetum, interdum nitrum adjiciendum eſt; melle inungi [50] ſatis eſt. Quidam in poſteriore vitio calidis aquis uſi, relevatique: quidam ſine ulla manifeſta cauſa ſubito obcaecati ſunt. Ex quibus nonnulli, cum aliquandiu nihil vidiſſent, repentina profuſione alvi, lumen receperunt. Quo minus alienum videtur, & recenti re [51], & interpoſito tempore, medicamentis quoque moliri [52] dejectiones, quae omnem noxiam materiam in inferiora depellant.

38. Praeter haec imbecillitas oculorum eſt, ex qua quidam [53] interdiu ſatis, noctu nihil cernunt: quod in foeminam bene reſpondentibus menſtruis non cadit. Sed ſic laborantes inungi oportet ſanie [54] jocinoris,

45. *Praeſtet*] Codex Mediceus I. *praeſtat.*

46. *Funditur*] Ita in Codice modo allato. Al. leg. *effunditur*; Linden. *diffunditur.*

47. *Hebetescit*] Al. *hebescit.* In Codice Mediceo vetuſtiore, quem ego ſecutus ſum, legitur *hebetescit*; quod eſt jam a Rhodio notatum.

48. *Ac pene difficillime*] Videtur deeſſe verbum aliquod poſt *pene*, quod cohaereat ſenſu cum *hebetescit*, & ante *difficillime* ſententiam abſolvat: quo modo Lindenius edidit, *ac pene caligat Difficillime &c.* Lindenius autem, opinor, non veterem aliquem Codicem ſecutus eſt, ſed Conſtantini conjecturam, qui legendum arbitrabatur: *ac pene caligatur. Difficillime &c.*

49. *In utraque vero, id eſt, & paralyſi & mydriaſi*] Lindenius omittit particulam *&*, quae eſt ante *paralyſi*. Codex Mediceus I. ita habet: *In utraque parte vero id eſt & paralyſi & cumydriaſi*; & *cum* ſupra *paralyſi*, ut legatur, *cum paralyſi.*

50. *Melle inungi*] Lindenius leg. *oculos vero melle inungi*; ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae. Sed voces illas duas *oculos vero*, quae in veteribus Codicibus non habentur, nullo modo neceſſarias eſſe apparet ex ſimili loco ſect. 16. hujus cap. *Inungi vero eo debet, quod habet &c.*

51. *Videtur, & recenti re*] Ante Lindenium legebatur; *videtur ex recenti re*; ex Codice ſcilicet Mediceo IV. In quo; cum eſſet, ut in aliis quinque, *videretur recenti re*; alia manu correctum eſt *videtur*, & addita particula *ex*. Porro haec additio facta eſt ex Codice I. in quo eſt: *videtur ex recentiore.* Palavicinus repoſuit *&* pro *ex*, & *recenti re* mutavit in *recenti re*. Sic autem legitur & in Codice Vaticano VI. & in Codice alio Conſtantini, & in Editione Lindeniana.

52. *Moliri*] Codex Mediceus I. *molliri.* Etiam lib. 3 cap. 18. *Sed id ipſum tamen moliri cibo, quam medicamento, melius eſt*; Codex ille habet *molliri.* Sed utrobique mendoſe.

53. *Quidam*] Priſcas Editiones ſequor, cum quibus MSS. Codices conſentiunt plerique omnes. Gryphius & alii nonnulli leg. *quidem*, ut eſt in Mediceo I.

54. *Sanie*] Locus incertiſſimae lectionis; ut vel ex iis intelligi poteſt, quae Morgagnus de eo ſcripſit in Epiſt. V. Codex Mediceus I. habet *ſancti*; & infra, *excepta aqua*, pro *excepta: atque.* Palavicinus corrigit, *ſanie.* Itaque *ſanie*, & *excepta aqua* in Codice eſt Vaticano VI. In Mediceo IV. quoque *ſanie* eſt repoſitum alia manu, cum eſſet, ſicut in ceteris quinque, *humore*: infra vero, pro *excepto atque*, quod alii item habent,

ris, maxime hircini; ſin minus, caprini, ubi id aſſum coquitur, excepta: atque edi quoque ipſum jecur debet. Licet tamen etiam iisdem medicamentis non inutiliter uti, quae vel cicatrices, vel aſpritudinem extenuant. Quidam contrito ſemine portulacae mel adjiciunt eatenus, ne id ex ſpecillo deſtillet, eoque inungunt. Exercitationibus, balneo [55], frictionibus, gargarizationibus iisdem his quoque utendum eſt.

39. Et haec quidem in ipſis corporibus oriuntur. Extrinſecus vero interdum ſic [56] ictus oculum laedit, ut ſanguis in eo ſuffundatur. Nihil [57] commodius eſt, quam ſanguine vel columbae, vel palumbi [58], vel hirundinis inungere. Neque id ſine cauſa fit; cum horum [59] acies extrinſecus laeſa, interpoſito tempore in antiquum ſtatum redeat, celerrimeque [60] hirundinis. Vnde etiam locus fabulae factus eſt, per parentes id herba [61] reſtitui, quod per ſe ſaneſcit. Eorum ergo ſanguis noſtros quoque oculos ab externo caſu commodiſſime tuetur, hoc ordine; ut ſit hirundinis optimus, deinde palumbi, minime [62] efficax columbae, & illi ipſi, & nobis. Supra percuſſum vero oculum, ad inflammationem leniendam, non eſt alienum imponere etiam cataplasmata. Sal Ammoniacus [63], vel quilibet alius quam optime [64] teri debet, ſic, ut

bent, margini adſcriptum, *excepta aqua*, *habet vetus exemplar.* Vulgo Egnatius leg. *humore:* ceteri, *ſanguine*, ut eſt in Editione I. Caeſarius tamen *ſanie* habet in libri margine; itemque Conſtantinus, isque ex veteri Codice. Sed neuter monet, pro *excepto* (ita enim communiter legitur) *excepta* reponendum eſſe. Ac mihi quidem haec lectio maxime probatur; tum quia *ſancti*, quod eſt in Codice Mediceo, ad *ſanie* proxime accedit; tum quia vox haec aptior huic loco videtur, quam aut *humore*, aut *ſanguine*, quas alii ſuppoſuerunt. Neque id affirmo Graecos Auctores dumtaxat reſpiciens, Dioſcoridem ſcilicet, & Trallianum, qui, ut alii jam adnotarunt, de hoc auxilii genere ſcribentes, alter lib. 2. cap. 47. alter lib. 1. de ſingul. corp. part. vitiis &c. cap. 23. vocem ἰχῶρα adhibuerunt: ſed quia ſaniem hac ſignificatione Plinium quoque ſaepe uſurpaſſe animadverti. Nam & lib. 28. cap. 11. hanc ipſam rem explicans, dixit: *Quidam inoſſati jocineris ſanie inungunt;* qui locus & a Pantino & ab aliis notatus eſt; & cap. 18. ejusdem libri, *Hircini vero jocineris diſſecti ſanies efficacior;* & lib. 30. cap. 8. *Verendorum formicationibus verrucisque medetur arietini pulmonis inaſſati ſanies.*

55. *Exercitationibus, balneo, &c.*] Non vidit Lindenius, referri periodum hanc ad illam ſectionis 34. partem, *Cuicumque vero oculi caligabunt &c.* Id ſi vidiſſet, haec verba, *gargarizationibus iisdem his quoque*, profecto non expuliſſet. Nunc ita edidit: *Vtendum vero eſt exercitationibus, balneo, & fricationibus.*

56. *Sic*] Al. *ſi;* hique ſententiam non abſolvunt, niſi poſt *inungere*. Ego ſecutus ſum Lindenium, & Codicem Mediceum I.

57. *Nihil*] Lindenius leg. *Huic nihil.*

58. *Palumbi*] Idem habet *palumboe*, ut infra quoque.

59. *Horum*] Lindenius reponit *harum*, ut Conſtantinus habet in libri margine. Sed hujus mutationis uterque oblitus, infra retinent *Eorum.*

60. *Celerrimeque*] Ita prorſus legendum ex Conſtantino & Lindenio. Nam *celeberrimeque*, quod habent MSS. & antiquae Editiones, mendum eſt.

61. *Per parentes id herba &c.*] Perperam in multis MSS. legitur: *aut per parentes*, *aut id herba &c.* Egnatius, qui lectionem iſtam primus vulgavit, addidit *chelidonio;* al. *chelidonia.*

62. *Minime*] Lindenius leg. *minimum;* & poſtea, *ſibi ipſi*, pro *illi ipſi.*

63. *Sal Ammoniacus.*] Ita in multis MSS. & Editione I. Alii leg. *ſed Ammoniacus;* ut eſt in Editione an. 1493. & in aliquo depravato Codice, qualem ego Mediceum VI. inveni. Mediceus I. quo-

ut ei paulatim oleum adjiciatur, donec crassitudo strigmenti fiat; id deinde miscendum est cum hordeacea farina, quae ex mulso decocta sit. Facile autem, recognitis omnibus, quae medici prodiderunt [65], apparere cuilibet potest, vix ullum ex iis, quae supra comprehensa sunt, oculi vitium esse, quod non simplicibus quoque, & promptis remediis submoveri [66] possit.

VII. 1. Hactenus in oculis ea reperiuntur, in quibus medicamenta plurimum possunt: ideoque ad aures transeundum est, quarum usum proximum a luminibus natura nobis dedit. Sed in his aliquanto majus periculum est: nam vitia oculorum intra ipsos nocent; aurium inflammationes doloresque, interdum etiam ad dementiam mortemque praecipitant. Quo magis inter initia protinus succurrendum est, ne majori periculo locus fit. Ergo ubi primum dolorem aliquis sensit, abstinere & continere se debet. Postero die, si vehementius malum est, caput tondere, idque irino unguento calido perungere, & operire. At magnus cum febre vigiliaque dolor exigit, ut sanguis quoque mittatur. Si id aliquae causae prohibent, alvus solvenda est. Cataplasmata quoque calida, subinde mutata, proficiunt; sive foeni Graeci, sive lini, sive alia farina ex mulso decocta [67]. Recte etiam subinde admoventur spongiae, ex aqua calida expressae. Tum, levato dolore, ceratum circumdari debet ex irino, aut cyprino factum: in quibusdam tamen melius, quod ex rosa est [68], proficit. Si vehemens inflammatio somnum ex toto prohibet, adjici cataplasmati debent papaveris cortices [69] fricti atque contriti, sic, ut ex his pars dimidia sit; eaque tum simul ex passo misto [70] decoquuntur. In aurem vero infundere aliquod medicamentum oportet; quod semper ante tepefieri convenit: commodissimeque per strigilem instillatur. Vbi auris repleta est, super lana mollis addenda.

quoque mendo laborat: nam habet *ammoniacum*, omissa voce *Sal* Caesarius ita edidit: *Sed Armeniacus*, ut subaudiatur *lapis*: minus recte, quamvis id Pantinus probarit. Lindenius vero habet, *Sed sal Armeniacus*.

64. *Optime*] Al. *optimus*. Omnino legendum *optime*, ut est in Codice Mediceo I. & in Editione Lindenii.

65. *Quae medici prodiderunt*] Communiter legitur; *quae medici quoque prodiderunt*; sed perperam; ut animadvertit Morgagnus. Ipse legere mallet, *quique*. Sed si novisset, particulam *quoque* abesse a Codice Mediceo I. non dubito, quin prorsus abjiciendam judicavisset. Itaque secutus sum Codicis illius auctoritatem. In eodem Codice legitur *providerunt*: sed id quidem mendum est.

66. *Submoveri*] Ita in MSS. & in Editionibus Egnat. Ruell. Pantin. & Ronss. In Editione prima & nonnullis aliis, *subremoveri*. Lindenius leg. *subinde removeri*.

67. *Decocta*] Lindenius sustulit verbum *est*, cum legeretur *decocta est*.

68 *Quod ex rosa est*] Al. *quod ex rosa factum est*. Vocem *factum* neque Lindenius habet, neque Cod. Mediceus I.

69. *Adjici cataplasmata debent papaveris corticis*.

70. *Simul ex passo misto &c.*] Passum mistum dictum videtur, ut vinum mistum cap. 9. hujus libri. In Codice Mediceo I. est, *simul ex passo mixto*. Palaviçinus corrigit, *ex passo simul mixto*.

ea est, quae humorem intus contineat. Et haec quidem communia sunt. Medicamentum vero est & rosa [71], & radicum arundinis [72] succus, & oleum, in quo lumbrici cocti sunt, & humor ex amaris nucibus, aut ex nucleo mali Persici expressus. Composita vero ad inflammationem doloremque leniendum haec fere sunt: castorei, papaveris lacrimae pares portiones conteruntur, deinde adjicitur his passum: vel papaveris lacrimae, croci, myrrhae par modus sic teritur, ut invicem modo rosa, modo passum instilletur: vel id, quod amarum in Aegyptia faba est, conteritur, rosa adjecta; quibus myrrhae quoque paulum a quibusdam miscetur, vel papaveris lacrimae, aut [73] thus cum muliebri lacte: vel amararum nucum cum rosa succus [74]: vel castorei, myrrhae, papaveris lacrimae pares portiones cum passo: vel croci p. ⋇. ☰ [75] myrrhae, aluminis scissilis, singulorum p. ⋇. =. [76] quibus, dum [77] teruntur, paulatim miscentur passi cyathi tres, mellis minus cyatho; idque ex primis medicamentis est: vel papaveris lacrima ex aceto. Licet etiam compositione uti Themisonis; quae habet castorei, opopanacis, papaveris lacrimae [78], singulorum p. ⋇. II. spumae lycii [79] p. ⋇. IV. quae contrita passo excipiuntur, donec cerati crassitudinem habeant, atque ita reponuntur. Vbi usus requirit [80], rursus id medicamentum, adje-

to. Lindenius leg. *simul ex passo vel mulso.* Idem postea, *decoquuntur.* In antiquis libris legitur, *decoquatur*; in margine Editionis Constantinianae, *decoquantur.*

71. *Et rosa*] In Codice Mediceo I. *ei rosa.* Ex hoc Codice ego, pro *rosae*, ut antea legebatur, reposui *rosa*, id est, oleum rosaceum; quod rosam deinde saepe nominet. Sed neque *rosae*, contemnenda lectio est. Nam rosae floris succum in aurium dolore prodesse scribit Archigenes, apud Galenum lib. 3. de composit. medic. s. I. cap. I.

72. *Arundinis*] Ita ex MSS. Vulgo legitur, *arundinum.*

73. *Miscetur, vel papaveris lacrimae, aut &c.*] Ex ipso orationis contextu apparet, nisi fallor, rectius legendum esse; *miscetur: vel papaveris lacrima, aut &c.* Scribit porro Galenus l. c. in aurium doloribus inflammationibusque papaveris lacrimam cum lacte utiliter adhiberi, idque ex frequentissimis medicamentis esse.

74. *Cum rosa succus*] Al. leg. *cum rosae succo*; sed perperam.

75. *P.* ⋇. ☰.] In Mediceo I. *p. p.* ☰. In aliis MSS. & in omnibus vulgatis libris, *p.* ⋇. *I.*

76. *P.* ⋇. =.] Ita in Codice Mediceo I. Sed in illo deest vox *singulorum.* Codices ceteri Medicei habent, *p.* ⋇. *I.* Vulgo alii leg. *p.* ⋇. *Z.* alii cum Caesario, p. ⋇. 3. Ruellius & Lindenius, *p.* ⋇. *III.*

77. *Dum*] Al. *tum*, mendose. Al. *cum.* Ego malui *dum*, quod est in Editione I. & in MSS. Mediceis.

78. *papaveris lacrimae*] Vulgo ab omnibus additur, *ex aceto.* Has duas voces Codex Mediceus I. non habet; & qui habent Codices, perperam habere videntur. Deceptus librarius est, quia voces illas paulo ante descripserat.

79. *Spumae lycii*] Si *nitri* Lindenius non invenit, nisi apud Constantinum ex quadam conjectura, haud facile probarim mutationem ab eo in textum inductam. Omnes Medicei Codices habent *lyci.* Lycii autem spuma & a Dioscoride describitur in lib. I. cap. 132. & nominatur a Plinio in lib. 24. cap. 14. & ab Andromacho adhibetur in medicamentis ad aurium vitia compositis, apud Galenum lib. 3. de composit. medic. s. I. cap. I. ubi est etiam compositio quaedam Laodici regis, ab hac Themisonis non discrepans, nisi ponderum ratione, ut Pantinus animadvertit. Constantinus legere malebat; *argenti spumae, lycii.* Alii omnes leg. *spumae lycii.*

80. *Vsus requirit*] Ante Lindenium legebatur; *usus requiritur*; sed minus recte.

adjecto passo, specillo teritur [81]. Illud perpetuum est, quotiescumque crassius medicamentum est, quam ut in aurem instillari possit, adjiciendum eum esse humorem, ex quo id componi debet, donec satis liquidum sit.

2. Si vero pus quoque aures habent, recte lycium per se infunditur, aut irinum unguentum; aut porri succus cum melle; aut centaurii [82] succus cum passo; aut dulcis mali Punici succus [83] in ipsius cortice tepefactus, adjecta myrrhae exigua parte. Recte etiam miscentur myrrhae, quam στακτὴν cognominant, p. ✕. I. croci tantumdem, nuces amarae XXV. [84] mellis sesquicyathus: quae contrita, cum utendum est, in cortice mali Punici tepefiunt [85]. Ea quoque medicamenta, quae oris exulcerati causa componuntur, aeque ulcera aurium sanant. Quae si vetustiora sunt, & multa sanies fluit, apta compositio est, quae ad auctorem Erasistratum refertur: piperis p. ✕. =. croci p. ✕. =. [86] myrrhae, misy cocti, singulorum p. ✕. I. [87] aeris combusti p. ✕. II. Haec ex vino terentur: deinde ubi inaruerunt, adjiciuntur passi heminae tres, & simul incoquuntur: cum [88] utendum est, adjicitur his mel & vinum. Est etiam Ptolemaei chirurgi medicamentum, quod habet lentisci p. ✕. =. gallae p. ✕. =. [89] omphacii p. ✕. I. succum Punici mali. Est Menophili [90] validum admodum, quod ex his constat: piperis longi p. ✕. I. castorei p. ✕. II. myrrhae, croci, papaveris lacrimae, nardi Syriaci, thuris, malicorii, ex Aegyptia faba partis interioris, nucum amararum, mellis quam optimi, singulorum p. ✕. IV. quibus, dum teruntur [91], adjicitur

81. *Specillo teritur*] Vocem *specillo* quidam Critici explodendam censent. Lindenius leg. *pistillo*; quod a me non in ullo MS. sed in margine tantum Editionis Constantinianae inventum est.

82. *Centaurii*] In plerisque MSS. *centauriae*: in Mediceo I. *centauri*; pro *centaurii*, quod reposui. Sic paulo supra *lyci*, pro *lycii*. Antea legebatur, *centaureae*. Lib. 5. cap. 27. sect. 10. dicitur *centaurias*; ut alii legunt, *centaurion*.

83. *Dulcis mali Punici succus*] Cap. 10. hujus lib. *Ex mala Punica dulci succus exprimitur*. Lindenius leg. *succus mali punici*.

84. *XXV.*] Editiones Aldina & Caesariana an. 1528. ✕. *XV*. Ruelliana & nonnullae aliae, *XV*.

85. *Tepefiunt*] Ita in Codice Mediceo I. Alii omnes leg. *tepefiant*.

86. *Piperis p. ✕. =. croci p. ✕. =.*] Ita ex Codice modo allato. Sex reliqui Medicei Codices & Editiones priscae habent, *piperis p. ✕. I.* Quidam leg. *piperis p. ✕. I. croci p. ✕. I.* 3. ut est in Editione Gryphiana; Lindenius, *habet piperis, croci, singulorum p. ✕. I.*

87. *P. ✕. I.*] Antea legebatur, *p. ✕. II.* quod est in multis Codicibus. Mediceus primus habet *p. p.* I. & quidem rectius: nam postea sequitur, *aeris combusti p. ✕. II.* In Codice tamen illo mendose, *aeris combusti p. p. XII.*

88. *Cum*] Linden. *cum vero*.

89. *Lentisci p. ✕. =. gallae p. ✕. =.*] Sic reposui, quod in Mediceo I. fit; *lentisci p. p. =. gallae p. =.* In aliis Codicibus legitur; *lentisci p. ✕. I. gallae p. ✕. I.* (in aliquibus, *gallae ✕. I.*): atque ita habent Editiones omnes, praeter Lindenianam, in qua, *lentisci, gallae, singulorum p. ✕. I.* In margine autem Constantinianae adnotatum est,, Al. *p. ✕.* ——

90. *Est. Menophili*] Linden. *Est & Menophili*.

91. *Dum teruntur*] Idem, *dum conteruntur*. Al. *cum teruntur*, ut est in Codice I. Ego reposui, *dum teruntur* ex Codicibus Mediceis ceteris.

jicitur acetum quam acerrimum, donec craſſitudo in his paſſi fiat. Eſt Cratonis [92]: cinnamomi, caſiae, ſingulorum p. ×. =. [93] lycii, nardi, myrrhae, ſingulorum p. ×. I. aloës p. ×. II. mellis cyathi tres, vini ſextarius: ex quibus lycium cum vino decoquitur, deinde his alia miſcentur. At ſi multum puris, malusque odor eſt, aeruginis raſae, thuris, ſingulorum p. ×. II. mellis cyathi duo, aceti quatuor ſimul incoquuntur: ubi utendum eſt, dulce vinum miſcetur. Aut aluminis ſciſſilis, papaveris lacrimae, acaciae ſucci par pondus miſcetur, hisque adjicitur hyoſcyami ſucci dimidio minor, quam unius ex ſuperioribus, portio; eaque trita ex vino diluuntur. Per ſe quoque hyoſcyami ſuccus ſatis proficit.

3. Commune vero auxilium adverſus omnes aurium caſus, jamque uſu comprobatum Aſclepiades compoſuit. In eo ſunt cinnamomi, caſiae, ſingulorum p. ×. I. floris junci rotundi, caſtorei, albi piperis, longi [94], amomi, myrobalani, ſingulorum p. ×. II. [95] thuris maſculi, nardi Syriaci, myrrhae pinguis, croci, ſpumae nitri, ſingulorum p. ×. III. [96] quae ſeparatim contrita, rurſus miſta, ex aceto conteruntur; atque ita condita, ubi utendum eſt, aceto diluuntur. Eodem modo commune auxilium auribus laborantibus eſt Polybi ſphragis ex dulci vino liquata: quae compoſitio priori libro [97] continetur. Quod ſi & ſanies profluit, & tumor eſt, non alienum eſt, miſto vino per oricularium clyſterem eluere; & tum infundere vinum auſterum cum roſa miſtum, cui ſpodii paulum ſit adjectum, aut lycium cum lacte, aut herbae ſanguinalis ſuccum cum roſa, aut mali Punici ſuccum cum exigua myrrhae parte.

4. Si ſordida quoque ulcera ſunt, melius mulſo eluuntur; & tum aliquod ex iis, quae ſupra ſcripta ſunt, quod mel habeat, infunditur. Si magis pus profluit, & caput utique tondendum, & multa calida aqua perfundendum, & gargarizandum [98], & usque ad laſſitudinem ambulandum, & cibo modico utendum eſt. Si cruor quoque ex ulceribus appa-

92. *Eſt Cratonis*] Conſtant. & Linden. *Eſt & Cratonis.*

93. *P. ×. =.*] Ita in Codice Mediceo primo; in ceteris, *p. ×. I.* ut vulgo legitur; in margine Editionis Conſtantinianae, *p. ×. I.*——.

94. *Albi piperis, longi*] Fortaſſe legendum eſt, *piperis longi*: ſiquidem vox *albi* abeſt a Codicibus multis. Habetur tamen in Mediceo I. Conſtantinus particulam *&* addendam cenſet poſt *piperis*. Lindenius leg. *piperis albi & longi.*

95. *p. ×. II.*] Vulgo legebatur, *ſcripuli duo*; ut eſt in MSS. fere omnibus. Ego ſic repoſui ex Mediceo I. qui habet *p. p. II.* Cur autem vulgatam lectionem rejecerim, ex iis intelligi poteſt, quae ſcripſi ad ſect. 8. cap. 27. lib. 5.

96. *P. × III.*] Ita in Editione I. & in MSS. Alii leg *p. ×. II.* ex editione an. 1493.

97. *Libro*] Codex Mediceus I. & Lindenii Editio *libro*. Alii leg *libello*.

98. *Et gargarizandum*] Haec duo verba Codex Mediceus modo allatus non habet.

paruit [99], lycium cum lacte debet infundi; vel aqua, in qua rosa decocta sit, succo aut herbae sanguinalis, aut acaciae adjecto. Quod si super ulcera caro increvit, eaque mali odoris saniem [1] fundit, aqua tepida elui debet; tum infundi id, quod ex thure & aerugine & aceto [2] & melle fit; aut mel cum aerugine incoctum. Squama quoque aeris cum sandaracha contrita per fistulam recte instillatur.

5. Vbi vero vermes orti sunt, si juxta sunt, protrahendi oriculario specillo sunt: si longius, medicamentis enecandi; cavendumque, ne postea nascantur. Ad utrumque proficit album veratrum cum aceto contritum. Elui quoque aurem oportet vino, in quo marrubium decoctum sit. Emortui vermes [3] in primam auris partem prolabuntur [4], unde facillime educi possunt.

6. Sin [5] foramen auris compressum est, & intus crassa sanies subest, mel quam optimum addendum [6] est. Si id parum proficit, mellis cyatho & dimidio, aeruginis rasae p. ×. I I. adjiciendum est, incoquendumque, & eo utendum. Iris quoque cum melle idem proficit. [7]. Item galbani p. ×. I I. myrrhae & fellis [8] taurini, singulorum p. ×. ==. [9] vini quantum satis est ad myrrham diluendam.

7. Vbi

99. *Apparuit*] Linden. *apparet*.

1. *Saniem*] Libri vulgati habent, *sanguinem*: at MSS. *saniem*; a quibus cur discederem causa nulla fuit: Lindenius hunc locum ita legit: *eaque mali odoris, & sanguinem fundit.* Ceterum Aëtius, cum & ipse, ut Almeloveenius notat, carnem in auribus super ulcera increscere scripserit Tetrab. 2. Serm. 2. cap. 84. nihil addidit de sanie sanguineve ex illis exeunte.

2. *Et aceto*] Hae duae voces desunt in Codice Mediceo I.

8. *Emortui vermes*] Antea legebatur, *Sic emortui vermes.* Ego particulam *sic* in MSS. non inveni. In Mediceo I. legitur, *Emortuis vermes.* In aliis, *Sive mortui sub his vermis*; & supra, *decoctum est*, pro *decoctum sit*; ut *Sive mortui* ex *sit. Emortui* corruptum; *est* autem addititium videatur. Legendum opinor; *Emortui sub his vermes*; scilicet sub medicamentis. Ita loquitur cap. proximo: *sub his enim crustae resolvuntur*; & alibi.

4. *Prolabuntur*] Al. *provocabuntur*; ut habet Codex Mediceus I. Lindenius recte, *prolabuntur*, & ita est in Mediceo VII. & in Codice alio Constantini. In plerisque legitur, *convocabuntur, prolabuntur*, vel *convocabuntur, prolabantur.*

5. *Sin*] Lindenius, *Si.* In Codice Mediceo I. est, *Sin*, ut alii legunt: in ceteris mendose, *Si in.*

6. *Addendum*] Ita in antiquis libris. Lindenius leg. *indendum.*

7. *Iris quoque cum melle idem proficit*] Vulgo additur, *Item mellis & rosae scrupuli duo.* Codex Mediceus. quem ego secutus sum, non habet verba illa: ceteri habent tantummodo, *mellis rosae scrip. II.* quae insititia videntur. Vox quoque *idem* hujus incisi mihi suspecta est; quamvis in omnibus Codicibus eam invenerim. Ad confirmandam constructionem hanc, afferri possunt verba ex lib. 5. cap. 18. sect. 24. *Idem faba quoque imposita proficit.* Sed neque locus ille suspicione caret; & ab aliis aliter legitur. Lindenius habet *ad idem proficit*; meliori constructione, sed fortasse non meliori fide.

8. *Myrrhae & fellis*] In libris vulgatis; *myrrhae cum melle, & fellis*; ut in multis MSS. Ego ex fide Medicei vetustioris sustuli duas voces, *cum melle*; quas librarius, cum supra essent positae, temere iteravit, quemadmodum illas, *ex aceto*, in sect. I. hujus capitis. Pro *fellis* in allato Mediceo Codice legitur *mellis*: sed prima ejus vocis littera videtur ex his tribus *rrc* conflata.

9. *P. ×. ==.*] In Codicibus Mediceis ceteris, *p. p ZZ. ×. II.* in primo, quem secutus sum, *p. p. ==.* Vulgo legitur, *p. ×. II.*

7. Vbi vero gravius aliquis audire coepit (quod maxime post longos capitis dolores evenire consuevit) in primis aurem ipsam considerare oportet: apparebit enim aut crusta, qualis super ulcera innascitur, aut sordium coitus. Si crusta est, infundendum est aut oleum calidum [10], aut cum melle aerugo, vel porri succus, aut cum mulso nitri paulum: atque ubi crusta a corpore jam recedit, eluenda auris aqua tepida est [11], quo facilius ea per se diducta oriculario specillo protrahatur. Si sordes, eaeque molles [12] sunt, eodem specillo eximendae sunt: at si durae sunt, acetum & cum eo nitri paulum conjiciendum [13] est; cumque emollitae sunt, eodem modo elui aurem, purgarique oportet. Quod si capitis gravitas manet, attondendum idem, & leniter, sed diu perfricandum est, adjecto vel irino vel laureo [14] oleo, sic, ut utrilibet paulum aceti misceatur; tum diu ambulandum, leniterque post unctionem aqua calida caput fovendum; cibisque utendum ex imbecillissima & media materia; magisque assumendae dilutae potiones; nonnumquam gargarizandum est. Infundendum autem in aurem castoreum cum aceto & laureo oleo & succo radiculae corticis; aut cucumeris agrestis succus, adjectis contritis rosae foliis [15]. Immaturae quoque uvae succus cum rosa instillatus, adversus surditatem satis proficit.

8. Aliud vitii genus est, ubi aures intra se ipsae [16] sonant. Atque hoc quoque fit, ne externum sonum accipiant. Levissimum est, ubi id ex gravedine est: pejus, ubi ex morbo [17], capitisve longis doloribus incidit: pessimum, ubi, magnis morbis venientibus, maximeque comitiali, provenit. Si ex gravedine est, purgare aurem oportet, & spiritum continere, donec inde humor aliquis exspumet. Si ex morbo vel capitis dolore, quod ad exercitationem, frictionem, perfusionem, gar-

10. *Aut oleum calidum*] Particula *aut* abest a Codice Mediceo I.

11. *A corpore jam recedit, eluenda auris aqua tepida est*] Lindenius leg. *ex auricula procidit, eluenda est aqua tepida.* Quandoquidem causa nulla erat, ut recte censet Morgagnus, cur vetus lectio non probaretur; corruptus Codex videtur Lindenium fefellisse. Et sane, pro *a corpore jam recedit*, Codex Mediceus I. habet, *aut corpore jam procedit.* In reliquis tamen verbis, *eluenda auris aqua tepida est*, non variat ab aliis Codicibus; ut neque in verbo *protrahatur*, pro quo Lindenius habet *protrahat.* Sed id quidem, si in aliquo Codice invenit, facile poterat intelligere, mendum esse.

12. *Eaeque molles*] Ita ex Lindenio. Alii omnes leg. *aeque molles.*

13. *Conjiciendum*] Al. ex Caesarii Editione, *injiciendum.*

14. *Laureo*] Codex Mediceus I. *latureo:* alii, *laurino.* Hi etiam paulo infra, *laurino*; ille, *laureo.*

15. *Adjectis contritis rosae foliis*] Codices multi, *contritae* pro *contritis.* Mediceus I. *adjectis contritis &c.* sed correctum est, *additis & contritis.* Lindenius vocem *contritis* post *foliis* transfert.

16. *Intra se ipsae*] Plerique leg. *intra se ipsas;* atque ita est in Codice Mediceo I. Lindenius, *intra se ipsae*, Codicibus aliis suffragantibus.

17. *Morbo*] Hic quoque multi Codices Lindenio favent, qui *morbo* reposuit. Alii leg. *morbis*, ut habet Codex Mediceus I.

gargarizationemque pertinet, eadem facienda ſunt: cibis non utendum niſi extenuantibus: in aurem dandus radiculae ſuccus cum roſa, vel cum ſucco radicis ex cucumere agreſti; vel caſtoreum cum aceto [18], & laureo oleo. Veratrum quoque ex aceto conteritur [19], deinde melle cocto excipitur, & inde collyrium factum in aurem demittitur. Si ſine his coepit, ideoque novo metu terret, in aurem dari debet caſtoreum cum aceto, vel irino, aut laureo [20] oleo; aut huic miſtum caſtoreum cum ſucco nucum amararum; aut myrrha & nitrum cum roſa & aceto. Plus tamen in hoc quoque proficit victus ratio: eademque facienda ſunt, quae ſupra comprehendi, cum majore quoque diligentia; & praeterea, donec is ſonus finiatur, a vino abſtinendum. Quod ſi ſimul & ſonus eſt, & inflammatio, laureum oleum conjeciſſe abunde eſt, aut id, quod ex amaris nucibus exprimitur; quibus quidam vel caſtoreum, vel myrrham miſcent.

9. Solet etiam interdum in aurem aliquid incidere, ut calculus, aliquodve animal. Si pulex intus eſt, compellendum eo lanae paululum eſt; quo [21] ipſe is ſubit [22], & ſimul extrahitur. Si non eſt ſecutus, aliudve animal eſt, ſpecillum lana involutum in reſinam quam glutinoſiſſimam, maximeque terebinthinam demittendum, idque in aurem conjiciendum [23], ibique vertendum eſt: utique enim comprehendet & eximet. Sin aliquid exanime eſt, ſpecillo oriculario protrahendum eſt, aut hamulo retuſo paulum recurvato: ſi iſta nihil proficiunt, poteſt eodem modo reſina protrahi. Sternutamenta quoque admota id commode elidunt, aut oriculario clyſtere aqua vehementer intus compulſa. Tabula quoque collocatur media inhaerens, capitibus utrimque pendentibus, ſuperque eam homo deligatur in id latus verſus, cujus auris eo modo laborat, ſic, ut extra tabulam non emineat [24]: tum malleo caput tabulae, quod a pedibus eſt, feritur; atque ita concuſſa aure, id quod ineſt, excidit.

VIII.

18. *Cum aceto*] Ita ex Codice Mediceo modo allato. Antea legebatur, *ex aceto*.

19. *Ex aceto conteritur*] Hic vero idem Codex habet, *ex aceto*: quod mihi magis probatur. Alii leg. *cum aceto*: qua conſtructione haud negarim Celſum interdum uſum eſſe; ſiquidem ſect. 5. hujus cap. ita habet: *album veratrum cum aceto contritum*: ſed particulam *ex* frequentius adhibuiſſe animadverti. Ceterum hic locus, qui alioquin integer videri poteſt, ita legitur in allato Codice: *Veratrum quoque & id ex aceto conteritur &c.*

20. *Aut laureo*] Ita in Codice Mediceo I. In aliis, *aut ex laureo*. Vulgo legitur, *vel laureo*.

21. *Quo*] Codices multi MSS. habent *quas*; Mediceus vetuſtior, *quo*; atque ita eſt in omnibus impreſſis libris. Conſtantinus tamen mallet, *quam*.

22. *Ipſe is ſubit*] Lindenius leg. *ipſe ſi ſubit*.

23. *Conjiciendum*] *Injiciendum* quidam habent ex Caeſario.

24. *Non emineat*] Ita legit Lindenius; & ita omnino legendum eſt; quamvis libri veteres non habeant particulam *non*. Idem fere remedium a Galeno proponitur lib. 3. de compoſit. medicament. s. l. cap. 1. & ab Aëtio Tetrab. 2. Serm. 2. cap. 87.

VIII. 1. Nares vero exulceratas [25] fovere oportet vapore aquae calidae. Id & [26] fpongia expreffa atque admota fit, & fubjecto vafe oris angufti, calida aqua repleto. Poft id fomentum, illinenda ulcera funt, aut plumbi recremento, aut ceruffa, aut argenti fpuma; cum quodlibet horum aliquis conterit, eique, dum teritur [27], invicem vinum & oleum myrteum adjicit, donec mellis craffitudinem fecerit [28]. Sin autem ea ulcera circa os [29] funt, pluresque cruftas & odorem foedum habent; quod genus Graeci ὄζαιναν appellant; fciri quidem debet, vix ei malo poffe fuccurri: nihilominus tamen haec tentari poffunt; ut caput ad cutem tondeatur, affidueque vehementer perfricetur; multa [30] calida aqua perfundatur; multa eidem [31] ambulatio fit; cibus modicus, neque acer, neque valentiffimus. Tum in narem ipfam mel cum exiguo modo refinae terebinthinae conjiciatur (quod fpecillo quoque involuto lana fit) attrahaturque fpiritu is fuccus, donec in ore guftus ejus fentiatur: fub his enim cruftae refolvuntur, quae tum per fternutamenta elidi debent. Puris ulceribus vapor aquae calidae fubjiciendus eft: deinde adhibendum [32] aut lycium ex vino dilutum, aut amurca, aut omphacium, aut menthae, aut marrubii fuccus; aut atramentum futorium, quod candefactum, deinde contritum fit; aut interior fcillae pars contrita; fic, ut horum cuilibet mel adjiciatur: cujus in ceteris admodum exigua pars effe debet; in atramento futorio tanta, ut ea miftura liquida fit [33]; cum fcilla utique pars major. Involvendumque lana fpecillum eft, & in eo medi-

25. *Nares vero exulceratas*] Alii leg. *Nares vero intus exulceratas.* Particula *intus* abeft a Codice Mediceo I. & ab Editionibus Gryphii, Conftantini, & Lindenii: poteftque facile intelligi. Manifeftum eft enim, loqui Celfum de iis ulceribus, quae in parte narium interiore nafcuntur. Nam quae in exteriore parte fiunt, nihil differunt ab illis, quae in aliis exterioribus partibus oriuntur: ideoque non ad nares proprie, fed ad cutem pertinent univerfam.

26. *Id &*] Cum antea legeretur, *id eft*, ut habent Codices Medicei; infra vero, *admota; fit;* Lindenius repofuit, *Id & .... admota fit:* nec aliter legendum videtur.

27. *Eique, dum teritur*] Lindenius leg. *ei, dum teritur;* deinde, *adjiciat.* Verba autem, quae antecedunt, ita diftinguit: *fpuma, cum quodlibet horum aliquis conterit.*

28 *Fecerit*] In aliquibus Codicibus legitur, *fuerit;* quod & Conftantinus notavit.

29. *Circa os*] Lib. 8. cap. 1. *a fuperciliis, anguliisque oculorum offe inchoantur* (nares) *ad tertiam fere partem.* Eam partem hic fignificat; ut lib. 7. cap. 11. de hoc ulcere iterum fcribens; *eodem fcriptorium calamum in narem effe conjiciendum, donec furfum ad os perveniat: tum per id tenue ferramentum candens dandum effe ad ipfum os &c. Vel narem incidendam effe ab ima parte ad os &c.* Qui *os*, non de offe, fed de ore acceperunt, mendum fubeffe fufpicantes, repofuerunt, *circa nares;* quod omnes fere MSS. Codices habent. Non deeffe etiam, qui habeant, *intra nares*, ex Conftantini adnotationibus apparet. In Mediceo I. omnium longe optimo legitur, *circa os*, ut edidit Lindenius.

30. *Multa*] Linden. *multaque.*

31. *Multa eidem*] Ita Lindenius & Codices MSS. Alii leg. *multa ei;* & poftea, *deambulatio.*

32. *Deinde adhibendum*] In Codice Mediceo I. defunt hae duae voces.

33. *Sit*] Ita in Editione Lindenii & multis MSS. Codicibus. Alii leg. *fiat*, ut eft in Cod. Mediceo I.

medicamento tingendum 34, eoque ulcera implenda ſunt: rurſusque linamentum involutum & oblongum eodem medicamento illinendum, demittendumque in narem, & ab inferiore parte leniter deligandum. Idque per hiemem & vere bis die; per aeſtatem & autumnum, ter fieri debet.

2. Interdum vero in naribus etiam carunculae 35 quaedam ſimiles muliebribus mammis naſcuntur, eaeque imis partibus, quae carnoſisſimae 36 ſunt, inhaerent. Has curare oportet medicamentis adurentibus, ſub quibus ex toto conſumuntur. Polypus 37 vero eſt caruncula, modo alba, modo ſubrubra, quae narium oſſibus inhaeret; ac modo ad labra tendens 38 narem implet, modo retro per id foramen, quo ſpiritus a naribus ad fauces deſcendit, adeo increſcit, ut poſt uvam conſpici poſſit; ſtrangulatque hominem, maxime Auſtro aut Euro flante: fereque mollis eſt, raro dura; eaque magis ſpiritum impedit, & nares dilatat; quae fere 39 καρκινώδης eſt; itaque attingi non debet. Illud aliud genus fere quidem ferro curatur; interdum tamen inareſcit, ſi addita in narem per linamentum aut penicillum ea compoſitio eſt, quae habet minii Sinopici, chalcitidis, calcis, ſandarachae, ſingulorum p. ж. I. atramenti ſutorii p. ж. II.

IX. In dentium autem dolore, qui ipſe quoque maximis tormentis annumerari poteſt, vinum ex toto circumcidendum eſt: cibo quoque primo abſtinendum, deinde eo modico mollique utendum, ne mandentis dentes irritet: tum extrinſecus admovendus per ſpongiam vapor aquae calidae, imponendumque ceratum ex cyprino aut irino factum, lanaque id comprehendendum, caputque velandum eſt. Quod ſi gravior dolor eſt 40, utiliter & alvus ducitur, & calida cataplasmata ſuper maxillam

34. *In eo medicamento tingendum*] Editio Caeſarii an. 1528. *medicamen*; Editio ejusdem Caeſarii an. 1538. quam Lindenius eſt ſecutus, *medicamentum*. Perperam: nam ſpecillum lana involutum in medicamento tingitur. Sic cap. 15. *linamentum in roſa tingere*; & cap. 18. ſect. 7. *eodem medicamento tinctum linamentum ſuperdandum eſt*; & lib. 5. cap. 26. ſect. 9. *tincta in melle linamenta*.

35. *In naribus etiam carunculae*] Sic repoſui ex MSS. In vulgatis legitur: *etiam in naribus carunculae* Lindenius tollit *etiam*.

36. *Carnoſiſſimae*] Lindenius leg. *cartilaginoſae*, ſecutus, opinor, MS. Codicem a Conſtantino allatum Ego Codices Mediceos ſequor, & veteres Editiones; in quibus omnibus habetur, *carnoſiſſimae*. Explicationis autem loco affero ipſius Celſi verba ex lib. 8. cap. I. *primum a ſuperciliis anguliſque oculorum, oſſe inchoantur* (nares) *ad tertiam fere partem: deinde in cartilaginem verſae, quo propius ori deſcendunt, eo magis caruncula quoque molliuntur.*

37. *Polypus*] Lindenius habet, Πολύπυς, Graecis litteris. Sed haec vox Latinitate donata fuerat ante Celſi aetatem a Catone R. R. cap. 157.

38. *Tendens*] Al. *pendens*.

39. *Quae fere*] Lindenius leg. *fereque*, ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae.

40. *Dolor eſt*] Ita in Codice Mediceo I. & in Editione Lindenii. In aliis Codicibus *his dolor eſt*. In Editionibus antiquis *is dolor eſt*.

lam [41] injiciuntur, & ore humor calidus cum medicamentis aliquibus continetur, saepiusque mutatur. Cujus rei causa & quinquefolii radix in vino misto coquitur; & hyoscyami radix vel in posca, vel in vino misto coquitur [42], sic, ut paulum his salis adjiciatur; & papaveris non nimium aridi cortices, & mandragorae radix, eodem modo. Sed in his tribus utique vitandum est, ne, quod haustum erit, devoretur. Ex populo quoque alba cortex radicis in hunc usum in vino misto recte coquitur; & in aceto [43] cornu cervini ramentum [44]; & nepeta cum teda pingui [45], ac ficu item pingui [46] vel in mulso, vel in aceto & melle, ex quibus cum ficus decocta [47] est, is humor percolatur. Specillum quoque lana involutum in calidum oleum demittitur, eoque ipse [48] dens fovetur. Quin etiam quaedam quasi cataplasmata in dentem ipsum illinuntur [49]: ad quem usum [50] ex malo Punico acido atque arido malicorii pars interior cum pari portione & gallae & pinei corticis conteritur, misceturque his minium; eaque contrita aqua pluviatili coguntur [51]: aut panacis, papaveris lacrimae, peucedani, uvae taminiae sine seminibus pares portiones conteruntur: aut galbani partes tres, papaveris lacrimae pars quarta. Quidquid dentibus admotum est, nihilominus supra maxillam ceratum, quale supra posui, esse debet, lana obtectum. Quidam etiam myrrhae, cardamomi, singulorum p. ×. I. croci, pyrethri, ficorum partes [52], sin-

41. *Super maxillam*] Ita habent omnes fere MSS. Codices & Lindenii Editio. Alii leg. *super maxillas*; ut est in Codice Mediceo I. qui deinde, pro *injiciuntur*, habet *inponuntur*. Infra vero, ubi in omnibus editis libris legitur *supra maxillam*, non solum Mediceus I. sed alii quoque MSS. Codices habent *supra maxillas*.

42. *Vel in vino misto coquitur*] Duo verba, *misto coquitur*, quae in Mediceo I. utique habentur, absunt a quibusdam MSS. Primum tamen fortassis retinendum est; alterum prorsus redundat.

43. *Et in aceto*] Lindenius leg. *aut in aceto*.

44. *Cornu cervini ramentum*] Ita legitur & in Mediceo I. & in alio Constantini Codice, & in Editione Lindenii, & in margine Caesarianae: sed in Mediceo *cornus*, non *cornu*. Alii Codices & Editiones habent, *cornu cervinum rasum*.

45. *Cum teda pingui*] Lindenius leg. *cum teda ac ficu pingui*. Archigenes apud Galenum de composit. medicament. secund. loc. cap. 5. & Marcellus Empiricus cap. 12. tedam pinguem per se ex aceto coquunt: Aëtius vero Tetrab. 2. Serm. 4. cap 28. ficum tedae adjicit, & coquit in vino.

46. *Ac ficu item pingui*] Ita in Codice Mediceo I. & in margine Editionis Constantinianae. In eodem Mediceo Codice manu Palavicini scriptum est, *ac ficus item pinguis*: atque ita omnes antiquae Editiones habent. Caesarius margini adscripsit, *cum ficu item pingui*. Lindenius leg. *item ficus pinguis*. Quidam manuscripti Codices ita habent, *ac ficus pingui*: alii, *ac ficus pinguis*.

47. *Decocta*] Lindenius leg. *discocta*. Ita sane habent Codices plerique MSS. Mediceus tamen vetustior *decocta*, ut alii vulgo legunt.

48. *Ipse*] Al. *ipso*.

49 *In dentem ipsum illinuntur*] Constructio verbi *illinere* cum quarto casu & praepositione *in* non est Celso inusitata: siquidem 6. quoque hujus libri capite, sectione 1. ita habetur: *idque in linteolum illinere*. Lindenius leg. *induntur*. Sed MSS. mei omnes habent *inlinuntur*, vel *inliniuntur*.

50. *Ad quem usum*] Codex Mediceus I. habet, *ut quem usum*; reliqui sex, *ad quem usum*. Ita cap. 19. hujus lib. *Quidam ad eundem usum decoquere simul malunt* &c. Pro *ad*, in Cod. Mediceo IV. alia manu repositum est *in*: atque ita in omnibus libris editis legitur.

51. *Coguntur*] Al. *coquuntur*. Lindenius recte *coguntur*; ut habet Cod. Mediceus I.

52. *Ficorum partes*] Infra quoque legitur *ficorum*

ſingulorum p. ×. IV. ſinapis p. ×. VIII. contrita linteolo illinunt, imponuntque in humero partis ejus, qua dens dolet; ſi is ſuperior eſt, a ſcapulis; ſi inferior, a pectore: idque dolorem levat; &, cum levavit, protinus ſubmovendum eſt. Si vero exeſus eſt dens, feſtinare ad eximendum eum, niſi res coëgit, non eſt neceſſe: ſed tum [53] omnibus fomentis, quae ſupra poſita ſunt, adjiciendae quaedam valentiores compoſitiones ſunt, quae dolorem levant; qualis fere eſt. Habet autem [54] papaveris lacrimae p. ×. I. piperis p. ×. II. ſoreos p. ×. X. quae contrita galbano excipiuntur, idque circumdatur. Aut Menemachi, maxime ad maxillares dentes; in qua ſunt croci p. ×. I. [55] cardamomi, thuris fuliginis, ficorum partes, pyrethri, ſingulorum p. ×. IV. ſinapis p. ×. VIII. Quidam autem miſcent [56] pyrethri, piperis, elaterii, ſingulorum p. ×. I. aluminis ſciſſilis, papaveris lacrimae, uvae taminiae, ſulphuris ignem non experti, bituminis, lauri baccarum, ſinapis, ſingulorum p. ×. II. Quod ſi dolor eximi eum cogit, & piperis [57] ſemen cortice liberatum, & eodem modo bacca hederae conjecta in ejus foramen, dentem findit, isque per teſtas [58] excidet: & plani piscis [59], quam paſtinacam noſtri,

τρυ-

rum partes: ſed corruptus eſt uterque locus, ut alii ante nos animadverterunt. Quod ad vocem *ficorum* attinet, quamquam Celſus genitivum ſingularem *ficus*, vel *fici* adhibere ſoleat; nihil tamen obſtat, niſi fortaſſe aurium faſtidium, quominus hic genitivo plurali uti potuerit. At vox *partes* prorſus aliena eſt, ut mihi quidem videtur. Fortaſſe orta eſt ex prava interpretatione proximae notae, ⳁ. Praeter exemplum erroris hujus in adnotat. 99. lib. 5. cap. 18. ſect. 2. propoſitum, multa alia MSS. Codices ſuppeditant: inter quae illud luculentiſſimum, quod paulo infra occurrit: *Quidam autem miscent pyrethri, piperis, elateris, ſingulorum partes p. p. I*, vel, ut alii Codices habent, *p. ×. I.* Caeſarius legendum putat, *ficorum pinguium*, vel *parvarum*: alii, *fermenti putris*: Conſtantinus, *caprificorum pulveris*. Idem Conſtantinus adnotavit, in Codice quodam ſcriptum eſſe, *ficorum, piperis*: quod Lindenio placuit.

53. *Sed tum*] Vulgo ante Lindenium legebatur, *ſed cum*: nec aliter eſt in MSS. Sed quis mendum non videat?

54. *Qualis fere eſt. Habet autem* &c.] Locus hic in omnibus antiquis libris corruptus eſt; ſed aliter in aliis. Ita legitur in pleriſque; & quidem, ut ego opinor, proxime ad verum. Fortaſſe enim a Celſo ſcriptum fuit *Herae*, cujus alia compoſitio deſcribitur in lib. 5. cap. 22. ſect. 3. Codex Mediceus I. habet, *qualis haeae ſ. habent autem*. Nam qui *Herae* auctoris nomen eſſe haud intellexerunt, alii in *eae*, vel *hae* mutarunt; (quibus illud quoque neceſſe fuit, *ſunt*, *habent* reponere pro *eſt*, *habet*) alii vero in *fere*. Quamquam tres voces *qualis haeae ſunt* in Medic. I. ſunt expunctae. Jam ſi legatur, *qualis Herae eſt. Habet autem*; ea quoque, quae ſequuntur, *Aut Menemachi* &c. recte cohaerebunt. Expoſita divinatione noſtra, aliorum conjecturae exponendae ſunt, ut eam quisque ſequi poſſit, quam maxime probabit. Conſtantinus igitur, pro *quales hae ſunt. Habet autem*, quod in antiquis Editionibus legitur, Codicem MS. ut videtur, nactus iis ſimilem, quos ego ſecutus ſum, ita reponendum exiſtimabat: *qualis fere eſt, quae habet* &c. Lindenius vero ita edidit: *quales hae ſunt, quae habent* &c. Veteris autem lectionis, *quales hae ſunt*, Palavicinus eſt auctor.

55. *Croci p. ×. I.*] Codex Mediceus I. *croci p. p* =. Sed ea croci portio, pro ceterarum rerum portione, videtur nimis parva.

56. *Miscent*] Ita ex Codice Mediceo I. & Editione Lindeniana. Alii leg. *immiscent*.

57. *Et piperis*] Lindenius omittit particulam *&*.

58. *Per teſtas*] Cum ita ex veteri Codice legendum, Conſtantinus adnotaverit; itaque jam ſit a Lindenio editum; reliquum eſt, ut explicem, unde ortum ſit, *forte ſtans*, quod in antiquis Editionibus habetur. In Codice Mediceo I. cum

ſcri-

τρυγῶνα Graeci vocant, aculeus torretur, deinde conteritur, resinaque excipitur, quae denti circumdata hunc solvit: & alumen scissile in id foramen [60] conjectum dentem citat. Sed id tamen involutum lanula demitti commodius est [61], quia sic, dente servato, dolorem levat [62]. Haec a medicis [63] accepta sunt. Sed agrestium experimento cognitum est, cum dens dolet [64], herbam mentastrum cum suis radicibus evelli [65] debere, & in pelvem mitti, supraque aquam infundi, collocarique juxta sedentem hominem undique veste contectum; tum in pelvem candentes silices demitti, sic, ut aqua tegantur, hominemque eum hiante ore vaporem excipere, ut supra dictum est, undique inclusum. Nam & sudor plurimus sequitur, & per os continens pituita defluit; idque saepe longiorem, semper annuam [66] valetudinem bonam praestat [67].

X. Si vero tonsillae sine exulceratione per inflammationem intumuerunt, caput velandum est; extrinsecus is [68] locus vapore calido fovendus; multa ambulatione utendum; caput in lecto sublime habendum; gargarizandumque reprimentibus [69]. Radix quoque ea, quam dulcem appel-

scriptum esset *fortestas*, supra ultimas ejus vocis litteras posita fuit *n*, ut legeretur *forte stans*; atque ita in Codice *IV.* margini est adscriptum. Is & Medicei ceteri habent *per testas*, vel *textas*. Deinde, pro *excidet*, *IV. V. VII. exciditur*. Legendum videtur *excidit*.

59. *Et plani piscis* &c.] Lindenius leg. *Plani quoque piscis* (*quam nos pastinacam*, *Graeci τρυγῶνα vocant*) *aculeus* &c. & infra, *solvit*. *Alumen quoque scissile* &c.

60. *In id foramen*] Lindenius tollit *id*. In Cod. Mediceo I. legitur, *& id foramen*.

61. *Conjectum dentem citat. Sed id tamen involutum lanula demitti commodius est*] Ita in Codicibus MSS. & Editionibus antiquioribus: nisi quod Editiones & Codex Mediceus I. habent, *involutum in lanula*; Codices alii, quos ego secutus sum, rectius, *involutum lanula*. In Editione an. 1538. desunt voces multae: ita enim legitur: *contectum demitti commodius est*. Editio ista & Gryphium, & Pantinum, & Constantinum, & Ronsseum in errorem impulit; qui omnes locum hunc eodem modo mendose scripserunt. Constantinus tamen margini adscripsit, *conjectum: sed id tum in canna involutum demitti commodius est*. Ronsseus autem, *conjectum; sed id tum canna involutum demitti commodius est*.

62. *Dente servato, dolorem levat*] Lindenius leg. *& dentem servat, & dolorem levat*.

63. *A Medicis*] In Codice Mediceo I. omissa praepositione legitur *medicis*.

64. *Dolet*] Lindenius leg. *doluerit*.

65. *Evelli*] Al. *velli*.

66. *Idque saepe longiorem, semper annuam* &c.] Adverbium *semper*, quod habent MSS. Codices, Editoribus difficultatem peperit, quia plus huic remedio tribui videbatur, quam omnino ab eodem, aut ab ullo alio sperari possit. Itaque locum hunc omnes ad Lindenium usque ita ediderunt: *idque saepe longiorem, saepe annuam* &c. Lindenius vero: *idque longiorem, saepe annuam* &c. Scilicet non animadverterunt, Celsum similiter scripsisse lib. 4. cap. 4. sect. 1. *Vulgo audio, si quis pullum hirundinis ederit, angina toto anno non periclitari*. Apud Columellam quoque locus est, qui hunc mire confirmat. Ita enim ille habet lib. 7. cap. 4. *hoc modo curatum pecus anno scabrum fieri non posse Celsus affirmat*.

67 *Valetudinem bonam praestat*] Ita in Codice Mediceo I. & omnibus editis libris. Alii MSS. Codices habent, *valetudinem repraesentat*.

68. *Intumuerunt, caput velandum est; extrinsecus is* &c.] Alii verba sic dividunt: *intumuerunt, caput velandum est extrinsecus, is* &c. sed perperam. Lindenius leg. *intumescunt, caput quoque velandum est, & extrinsecus is* &c.

69. *Gargarizandumque reprimentibus*] Ita in Cod. Mediceo I. Lindenius addit *medicamentis*, quam ego

appellant, contusa & in passo mulsove decocta, idem praestat. Leniterque [70] quibusdam medicamentis eas illini non alienum est; quae hoc modo fiunt. Ex malo Punico dulci succus exprimitur, & ejus sextarius in leni igne coquitur [71], donec ei mellis crassitudo sit; tum croci, myrrhae, aluminis scissilis, singulorum p. ×. II. per se conteruntur, paulatimque his adjiciuntur vini lenis cyathi duo, mellis unus; deinde priori succo ista miscentur, & rursus leniter incoquuntur: aut ejusdem succi sextarius eodem modo coquitur, atque eadem ratione trita haec adjiciuntur; nardi p. ×. —. [72] omphacii p. ×. I. cinnamomi, myrrhae, casiae, singulorum p. ×. I. [73] Eadem autem haec & auribus & naribus purulentis accommodata sunt. Cibus in hac quoque valetudine lenis esse debet, ne exasperet. Quod si tanta inflammatio est, ut spiritum impediat, in lecto conquiescendum; cibo abstinendum, neque assumendum quidquam praeter aquam calidam est; alvus quoque ducenda est, gargarizandum [74] ex fico & mulso; illinendum mel cum omphacio; extrinsecus admovendus [75], sed aliquanto diutius, vapor calidus [76], donec ea suppurent, & per se aperiantur. Si pure substante non rumpuntur hi tumores, incidendi sunt: deinde ex mulso calido gargarizandum [77]. At si modicus quidem tumor, sed exulceratio est, furfurum cremori ad gargarizandum [78] paulum mellis adjiciendum est, illinendaque ulcera hoc medicamento: passi quam dulcissimi tres heminae ad unam

ego vocem in veteribus libris non video. Alii leg. *gargarizandumque est ex reprimentibus*. Verbum *gargarizare* Celsus cum sexto casu construit, modo addita praepositione *ex*, modo dempta. Paulo infra, *gargarizandum ex fico & mulso: deinde, furfurum cremore, vel lacte gargarizandum.*

70. *Leniterque*] In margine Editionis Constantinianae *Lenibusque*.

71. *In leni igne coquitur*] Ita in vetustis libris, tum MSS. tum impressis. Constantinus praepositionem *in* tollendam censet: quo sane modo apud Plinium lib. 21. cap. 19. habetur, *lenique igni succus coquitur*; apud Varronem lib. 1. R. R. cap. 64. *decoquuntur in ahenis levi (al. leni) igni*; apud Catonem R. R. cap. 95. *postea igni leni coquito.* Lindenius leg. *ad lenem ignem decoquitur.*

72. *P. ×. —*] In Editione Aldina, *p. ×. V.* In aliis, *p. ×.* ut habent Codices Medicei III. & VI. Ego sic reposui ex Codicibus ceteris.

73. *Singulorum p. ×. I.*] Cod. Mediceus I. *sing. p p. —*.

74. *Gargarizandum*] Lindenius, *gargarizandumque*; & postea, *illinendumque*.

75. *Extrinsecus admovendus*] Alii leg. *intrinsecus*; nec aliter habent Codices Medicei. Ego Lindenium sequor, qui reposuit *extrinsecus*. Nam etiam sub capitis initium legitur, *extrinsecus is locus vapore calido fovendus*; quo spectant verba proxima, *sed aliquanto diutius*.

76. *Vapor calidus*] Ita Codex Mediceus I. & Lindenii Editio. Alii leg. *vapor aquae calidae*.

77. *Ex mulso calido gargarizandum*] Olim, cum legeretur, *ex mulso calido gargarizandum ex fico*, Constantinus praepositionem *ex*, quae est ante *mulso*, ejiciendam existimavit. Lindenius & hanc sustulit, & duas voces, *ex fico*; quas quidem Codex Mediceus I. non habet. Particula *ex*, & in hoc, & in ceteris est Codicibus.

78. *Ad gargarizandum*] Hic quoque in multis MSS. additur, *ex fico*, quod in impressis libris recte omittitur, nec habetur in Cod. Mediceo I. Supra, pro *sed exulceratio*, ut Lindenius edidit, Codices MSS. & Editiones antiquae habent, *& exulceratio*.

unam coquuntur; tum adjicitur thuris p. ӿ. I. croci, myrrhae, singulorum p. ӿ. ⚴. [79] leniterque omnia rursus fervescunt [80]. Vbi pura [81] ulcera sunt, eodem furfurum cremore, vel lacte gargarizandum est. Atque hic quoque cibis lenibus opus est; quibus adjici dulce vinum potest.

XI. Vlcera autem oris, si cum inflammatione sunt, & parum pura ac rubicunda sunt, optime iis medicamentis curantur, quae supra posita ex malis Punicis fiunt: continendusque saepe ore reprimens cremor est, cui paulum mellis sit adjectum. Vtendum [82] ambulationibus, & non acri cibo. Simul atque vero [83] pura ulcera esse coeperunt, lenis humor, interdum etiam quam optima aqua ore continenda est: prodestque assumptum purum vinum [84], pleniorque cibus, dum acribus vacet [85]: inspergique ulcera debent alumine scissili, cui dimidio plus gallae immaturae sit adjectum. Si jam crustas habent, quales in adustis esse consuerunt, adhibendae sunt eae compositiones [86], quas Graeci ἀνθηρὰς nominant. Junci [87] quadrati, myrrhae, sandarachae, aluminis, pares portiones [88]: aut croci, myrrhae, singulorum p. ӿ. II. iridis [89], aluminis scissilis, sandarachae, singulorum p. ӿ. IV. junci quadrati p. ӿ. VIII. aut gallae, myrrhae, singulorum p. ӿ. I. aluminis scissilis [90] p. ӿ. II. rosae foliorum p. ӿ. IV. Quidam autem croci p. ӿ. ⚴. [91] aluminis scissilis, myrrhae, singulorum p. ӿ. I. sandarachae p. ӿ. II. junci quadrati p. ӿ. IV.

79. *P. ӿ. ⚴.*] Haec nota ⚴. quam reposui ex Codice Mediceo I. idem videtur significare atque illa =. quae tam saepe occurrit in eodem Codice; id est, sextantem. Sic triens, cujus haec fere nota est = =. per hanc ⚴⚴. scribitur in veteri Catonis Codice R.R. cap. 139. ut a Victorio est aduotatum.

80. *Leniterque omnia rursus fervescunt*] In Cod. Mediceo I. & in margine Edit. Constant. *leviterque &c.* Lindenius leg. *iterumque omnia fervescunt.*

81. *Vbi pura*] Aliqui leg. *Vbi plurima*; sed perperam.

82. *Adjectum. Vtendum &c.*] Lindenius leg. *adjectum: utendumque &c.*

83. *Simul atque vero*] Idem Lindenius, *Cum vero.*

84. *Purum vinum*] In Codice Mediceo I. & in aliis multis, *pirum mitium.* Palavicinus correxit, *purum vinum:* & ita est in Cod. Vaticano VI. & in Editionibus omnibus, praeter Aldinam, in qua, *pyrum mitium.* Aliqui Codices habent, *purum mitium.*

85. *Dum acribus vacet*] Cod. Mediceus I. *cum acri vacet.*

86. *Eae compositiones*] Lindenius omittit *eae.*

87. *Junci*] Idem Lindenius leg. *Habent hae junci.*

88. *Sandarachae, aluminis, pares portiones*] Alii leg. *sandarachae, singulorum p. ӿ. IIII. aluminis pares portiones.* Deceptus librarius est ab illis vocibus, *sandarachae, singulorum p. ӿ. IIII.* quae infra sunt. In Codice Mediceo I. & in Editione Lindenii non est, *singulorum p. X. IIII.*

89. *Myrrhae, singulorum p. ӿ. II. iridis*] Ita communiter legitur, & ita legendum est ex fide Cod. Medicei vetustioris. Alii Codices habent, *murrae, junci quadrati p. ӿ. VIII. iridis.* Scilicet hic quoque voces illae, *junci quadrati p. ӿ. VIII.* quae infra positae sunt, librarios aliquos deceperunt.

90. *P. ӿ. I. aluminis scissilis*] Totum hoc deest in Codice Mediceo I. in quo proximae notae, *p. ӿ. II.* additae sunt post superiorem vocem, *singulorum*: Palavicinus vero haec adscripsit, *aluminis scissilis p. ӿ. II.* Hinc vulgaris lectio, singulorum p. ӿ. *II. aluminis scissilis p. ӿ. II.* Ego secutus sum Codices ceteros Mediceos.

91. *Croci p. ӿ. ⚴.*] In libris vulgatis legitur, *croci p. ӿ.* in multis MSS. *croci p. ӿ. I.* in Mediceo I. quem sequor, *croci p. p. ⚴.*

iv. miscent. Priora arida inſperguntur; hoc cum melle illinitur; neque ulceribus tantum, ſed etiam tonſillis.

Verum ea longe periculoſiſſima ſunt ulcera, quas ἄφθας Graeci appellant; ſed in pueris: hos enim ſaepe conſumunt. In viris & mulieribus idem periculum non eſt. Haec ulcera a gingivis incipiunt: deinde palatum, totumque os occupant: tum ad uvam faucesque deſcendunt; quibus obſeſſis, non facile fit, ut puer convaleſcat. Ac miſerius etiam eſt, ſi lactens [92] adhuc infans eſt; quo minus imperari remedium aliquod poteſt. Sed in primis nutrix cogenda eſt exerceri & ambulationibus [93], & iis operibus, quae ſuperiores partes movent: mittenda in balneum, jubendaque ibi calida aqua mammas perſundere: tum alenda cibis lenibus, & iis qui non facile corrumpuntur; potione, ſi febricitat puer, aquae; ſi ſine febre eſt, vini diluti: ac ſi alvus nutrici ſubſtitit, ducenda eſt. Si pituita in os ejus coit, vomere debet. Tum ipſa ulcera perungenda ſunt melle, cui rhus, quem Syriacum vocant, aut amarae nuces adjectae ſunt: vel miſtis inter ſe roſae foliis aridis [94], pineis nucleis [95], menthae coliculo, melle [96]: vel eo medicamento, quod ex moris fit; quorum ſuccus eodem modo, quo Punici mali, ad mellis craſſitudinem coquitur, eademque ratione ei crocum, myrrha, alumen, vinum, mel [97] miscetur. Neque quidquam dandum, a quo [98] humor evocari poſſit. Si vero jam firmior puer eſt, gargarizare debet iis fere, quae ſupra comprehenſa ſunt. Ac, ſi lenia [99] medicamenta in eo parum proficiunt, adhibenda ſunt ea, quae adurendo cruſtas ulceribus inducant, quale eſt [1] ſciſſile alumen, vel chalcitis, vel atramentum ſutorium. Prodeſt etiam fames & abſtinentia, quan-

92. *Lactens*] Olim legebatur, *lactans*; & ita eſt in Mediceo I. & MSS. aliis. *Lactens*, ut nunc legitur, primus repoſuit Ruellius.

93. *Et ambulationibus*] Particulam *&* omnes vulgo omittunt: infra vero alii legunt, *hisque operibus*, ut eſt in Codicibus aliis; Lindenius, *& his operibus*, ut in Mediceo I. Sed & Codex hic, & alii omnes habent *&* ante *ambulationibus*.

94. *Aridis*] Haec vox deeſt in Cod. Mediceo I.

95. *Pineis nucleis*] Lindenius leg. *nucleis pini*.

96. *Menthae coliculo, melle*] Veterem lectionem reſtitui, ut habent etiam MSS. Codices; niſi quod in Medic. I. pro *menthae*, eſt *menta*. Lindenius ſic mutaverat: *mentha, collectis cum melle*: quod ſi certum eſſet, illum loquendi modum confirmaret, *infuſo* (aceto) *aeruginem colligere*, a Criticis exploſum. Vide adnot. 44. lib. 5. cap. 28. ſect. 12.

97. *Mel*] Lindenius, *& mel*.

98. *A quo*] Ita in Editione Lindenii, & in margine Conſtantinianae. In Codice Mediceo I. *a quod*. Alii leg. *ad quod*.

99. *Ac, ſi lenia*] Lindenius leg. *leniora*; & ita eſt in multis Codicibus; in aliis, *leviora*; in Mediceo I. & in Editionibus antiquis, *lenia*. Pro *Ac*, quod habent Cod. Mediceus I. & Lindenii Editio, alii leg. *At*.

1. *Quale eſt*] Lindenius leg. *Valens quoque eſt*; quod minus probandum. Nam ſciſſile alumen, chalcitis, atramentum ſutorium habentur & ipſa inter ea, quae adurendo cruſtas ulceribus inducunt.

quanta maxima imperari poteſt. Cibus eſſe debet lenis: ad purganda tamen ulcera, interdum caſeus ex melle recte datur.

XII. Linguae 2 quoque ulcera non aliis medicamentis egent, quam quae prima parte ſuperioris capitis expoſita ſunt. Sed quae in latere ejus naſcuntur, diutiſſime durant. Videndumque eſt, num contra dens aliquis acutior ſit, qui ſaneſcere ſaepe ulcus eo loco non ſinit; ideoque limandus 3 eſt.

XIII. Solent etiam interdum juxta dentes in gingivis tubercula quaedam oriri dolentia: παρουλίδας 4 Graeci appellant. Haec initio leniter ſale contrito perfricare oportet; aut inter ſe miſtis ſale foſſili combuſto, cupreſſo 5, nepeta; deinde eluere os cremore lenticulae, & inter haec 6 hiare, donec pituitae ſatis profluat. In majore vero inflammatione iisdem medicamentis utendum eſt, quae ad ulcera oris ſupra poſita ſunt: & mollis linamenti paulum involvendum aliqua compoſitione ex iis, quas ἀνθηρὰς vocari dixi; demittendumque id inter dentem & gingivam. Quod ſi durior erit, & id prohibebit, extrinſecus admovendus erit ſpongia 7 vapor calidus, imponendumque ceratum. Si ſuppuratio ſe oſtendet, diutius eo vapore utendum erit; & continendum ore calidum mulſum, in quo ficus decocta ſit: idque 8 ſubcrudum incidendum, ne, ſi diutius ibi pus permanſerit, os laedat. Quod ſi major is tumor eſt, commodius totus exciditur, ſic, ut ex utraque parte dens liberetur. Pure exempto, ſi levis plaga eſt, ſatis eſt ore calidam aquam continere, & extrinſecus fovere eodem vapore; ſi major eſt, lenticulae cremore uti, iisdemque medicamentis, quibus cetera ulcera oris curantur.

2. *Linguae*] Aldina Editio, & multi MSS. habent *Gingivae*; ſed perperam. Mediceus I. *Linguae*, ut alii legunt.

3. *Limandus*] In Codicibus Mediceis eſt, *levandus*, id eſt, laevigandus. In primo tamen veteri manu correctum eſt, *limandus*; quam lectionem omnes vulgo ſecuti ſunt. Lib. 8. cap. 10. *ſi quod parvulum fragmentum oſſis eminet, id, ſi rectum eſt, in ſuam ſedem dandum: ſi acutum, ante acumen ejus, ſi longius eſt, praecidendum; ſi brevius, limandum; & utrumque ſcalpro levandum.*

4. *Παρουλίδας*] Quidam legerunt, *parotidas*, ut eſt in Codice Mediceo I. Alii cum Egnatio *παροδοντίδας*: quam lectionem Ronſſeus, & Severinus de noviſſ. obſervat. abſceſſ. cap. 16. tueri conati ſunt contra Manardum, Pantinum, & Conſtantinum, qui *παρουλίδας* reponendum contenderant. Sed novum illud vocabulum, ex corrupta lectione, *parotidas*, formatum ab aliquo videtur ex ingenio; nec ullo, quod ſciam, MSS. Codicum teſtimonio comprobatur. Ego in multis inveni *parulidas*. Quin etiam Mediceus I. qui hoc loco cauſam attulit variandi, infra habet, non *parotis*; nec *parodontis*, ſed *parvulis*. Probandus igitur Lindenius, qui *παρουλίδας* Graecis litteris repoſuit. Sic autem legendum ante alios Caeſarius divinando conjecerat.

5. *Sale foſſili combuſto, cupreſſo*] Haec verba plerique ita dividunt: *ſale foſſili, combuſto cupreſſo*; ſed perperam.

6. *Et Inter haec*] In Cod. Mediceo I. omittitur *&*.

7. *Spongia*] Ita ex MSS. Antea legebatur, *ſpongiae*, ut Palavicinus correxit in Mediceo I.

8. *Idque*] Olim legebatur, *Itemque*. Lindenius habet, *Idemque*. Ego repoſui *idque* ex Cod. Mediceo I.

tur. Alia quoque ulcera in gingivis plerumque oriuntur; quibus eadem, quae in reliquo ore, succurrunt: maxime tamen mandere ligustrum oportet, succumque eum ore continere. Fit etiam interdum, ut ex gingivae ulcere, sive παρυλὶς fuit [9], sive non fuit, diutius pus feratur: quod aut corrupto dente [10], aut fracto, vel aliter vitiato osse, maximeque id per fistulam evenire [11] consuevit. Vbi incidit, locus aperiendus; dens eximendus; testa ossis, si qua abscessit, recipienda [12] est; si quid vitiosi est, radendum. Post quae, quid fieri debeat, supra in aliorum ulcerum curatione comprehensum est. Si vero a dentibus gingivae recedunt, eaedem antherae succurrunt. Vtile est etiam pira aut mala non permatura mandere, & ore eum humorem continere. Idemque praestare non acre acetum in ore retentum potest.

XIV. Vvae vehemens inflammatio terrere quoque debet. Itaque in hac & abstinentia [13] necessaria est; & sanguis recte mittitur; &, si id aliqua res prohibet, alvus utiliter ducitur: caputque super haec velandum, & sublimius habendum est: tum aqua gargarizandum, in qua simul rubus & lenticula decocta sit. Illinenda autem [14] ipsa uva vel omphacio, vel galla, vel alumine scissili, sic, ut cuilibet eorum mel adjiciatur. Est etiam medicamentum huic aptum, quod Andronium appellatur. Constat ex his; alumine scissili, squama aeris rubri, atramento sutorio, galla, myrrha, misy: quae per se contrita, mistaque, rursus,

9. Παρυλὶς *fuit*] Alii leg. *parotides fuit*, ut est in Codice Mediceo I. ex emendatione Palavicini. Nam Codex habet *parvulis fuit*. Quidam, Aldinam Editionem secuti, *παροδόντις fuit*; Caesarius, *parodontides sint*, & deinde, *sive non sint*; aliqui, ut habetur in Editione ejusdem Caesarii an. 1538. *parotides sint*, *sive non sint*. Omnino legendum, παρυλὶς (vel *parulis*) *fuit &c.* quemadmodum Lindenius edidit. In Codice Mediceo II. & in VII. est, *parulides fuit*; in III. V. & VI. *parulides fiunt*.

10. *Quod aut corrupto dente &c.*] Antiquam lectionem Lindenius ita mutavit, Constantini conjecturam fere secutus: *dente aut* (Constant. *aut dente*) *corrupto*, *aut fracto*, *vel aliter vitiato osse: maximeque id..... Quod ubi incidit*. Ego pronomen *id* tollendum; ad reliqua verba quod attinet, veteribus Codicibus standum puto.

11. *Evenire*] Ita ex Lindenio, qui & lib. 7. cap. 6. ita legit: *Haec evenire in qualibet parte corporis possunt*. Veteres Codices utrobique habent, *venire*; quod nonnulli idem significare existimant. Vix tamen aliquid certi statui potest; quia MSS. Codices in hoc verbo frequenter variant. Nam & lib. 2. cap. 2. *qui in plurimis evenit &c.* Cod. Mediceus I. habet *venit*, & lib. 7. cap. 27. *Solet vero sub ejusmodi victu evenire &c.* Codices multi, *venire*.

12. *Si qua abscessit*, *recipienda*] Eodem fere modo loquitur l. 7. cap. 12. sect. 1. de osse gingivarum fracto: *specillo conquirenda est testa*, *quae recessit*, *& vulsella protrahenda est: si non sequitur*, *incidi gingiva debet*, *donec labans ossis testa recipiatur*. Alii legunt, in Cod. Mediceo I. *si qua excessit*, *recidenda*. Sed *recidenda* ferendum non est; *excessit* retineri potest. Ego tamen secutus sum Codices alios, qui habent *abscessit*, & *recipienda*. Porro verbum *abscedo* hac significatione adhibetur etiam lib. 8. cap. 3. Constantinus quoque in libri margine habet *abscessit*; sed retinet *recidenda*. Lindenius leg. *si qua decessit*, *recipienda*.

13. *Et abstinentia*] Quidam omittunt *&*, secuti Editionem an. 1538.

14. *Autem*] Cod. Mediceus I. *quoque*.

ſus, paulatim adjecto vino auſtero, teruntur, donec his mellis craſſitudo ſit. Chelidoniae quoque ſucco per cochlear illita uva maxime prodeſt [15]. Vbi horum aliquo illita uva eſt, fere multa pituita decurrit: cumque ea quievit, ex vino calido gargarizandum. Quod ſi minor inflammatio eſt [16], laſer terere, eique adjicere frigidam aquam ſatis eſt, eamque aquam cochleari exceptam ipſi uvae ſubjicere. Ac mediocriter eam tumentem aqua quoque frigida, eodem modo ſubjecta, reprimit. Ex eadem autem aqua gargarizandum quoque eſt, quae vel cum laſere [17], vel ſine eo hac ratione uvae ſubjecta eſt.

XV. Si quando autem ulcera oris cancer invaſit, primum [18] conſiderandum eſt, num malus corporis habitus ſit, eique occurrendum: deinde ipſa ulcera curanda. Quod ſi in ſumma parte id vitium eſt, ſatis proficit anthera, humido ulceri arida inſperſa; ſicciori, cum exigua parte mellis illita: ſi paulo altius, chartae combuſtae partes duae, auripigmenti pars una: ſi penitus [19] malum deſcendit, chartae combuſtae partes tres, auripigmenti pars quarta; aut pares portiones ſalis fricti, & iridis frictae; aut item pares portiones chalcitidis, calcis, auripigmenti. Neceſſarium autem eſt linamentum in roſa tingere, & ſuper adurentia medicamenta imponere; ne vicinum & ſanum locum laedant. Quidam etiam in acris aceti heminam frictum ſalem conjiciunt, donec tabescere deſinat; deinde id acetum coquunt, donec exſiccetur; eumque ſalem contritum inſpergunt. Quoties autem medicamentum injicitur, & ante

15. *Chelidoniae quoque ſucco per cochlear illita uva maxime prodeſt*] Hoc membrum in Editionibus antiquis & in MSS. poſitum eſt poſt verba illa, *Vbi horum aliquo illita uva eſt*, quae ſtatim ſequuntur; legiturque in MSS. pro *maxime*, *maximeque*. Lindenius huc tranſtulit, ut omnia recte cohaererent: atque ita in ſuo quodam Codice haberi Conſtantinus teſtatus eſt; legique in illo, non *ſucco*, ſed *ſuccus*, quod, ut Morgagnus animadvertit, conſtructio poſtulat. Habes, lector, Codicem, unde haec verba, ſi tibi videntur retinenda, reſtituas. Nam ego ex adnotatione aliqua inſerta a librariis puto. Argumenta hujus rei plura ſunt, nec levia; ſed illud graviſſimum, quod Codex Vaticanus VI. atque adeo Mediceus I. ea non habet; Codices ceteri eo loco habent, ut temere illuc conjecta fuiſſe appareat. Itaque in Vaticano IV. tamquam aliena expuncta ſunt.

16. *Si minor inflammatio eſt*] Sic repoſui ex multis Codicibus. Antea legebatur, *ſi minor in ea inflammatio*; & in Editione Conſtantini, *ſi minor in ea inflammatio eſt*. Codex Mediceus I. habet; *ſi minor ea inflammatio eſt*: ex emendatione vero Palavicini, *in ea*.

17. *Quae vel cum laſere*] Haec & reliqua hujus capitis verba immigrarunt, ut opinor, in contextum, cum margini appoſita fuiſſent ad explicandum. In Codice porro Mediceo I. ita legitur: *quae vel cum laſere, vel ſine eo. At ratione uvae ſubjecta eſt.* In Codicibus aliis, & in Editionibus priſcis: *quae vel cum laſere vel ſine eo hac curatione uvae ſubjecta eſt.* Gryphius, Pantinus, Conſtantinus, & alii quidam, ſecuti Editionem an. 1538. omittunt *quae*. Lindenius quoque eam vocem omittit; ſed alias addit, itaque legit: *vel cum laſere, vel ſine eo. At curationis uvae productae per manum, ratio ſubjecta eſt.* Haec autem ſumpſit ex margine Editionis Conſtantinianae, ubi tamen habetur, non *At curationis*, ſed *Ac de curatione*.

18. *Primum*] Quidam leg. *primo*; ut eſt in Editione an. 1538.

19. *Penitus*] Lindenius, *penitius*; & infra, pro *item*, *etiam*.

& poſt os diluendum eſt vel cremore lenticulae, vel aqua, in qua aut ervum, aut oleae, aut verbenae decoctae ſint, ſic, ut cuilibet eorum paulum mellis miſceatur. Acetum quoque ex ſcilla, retentum ore, ſatis adverſus haec ulcera proficit: & ex aceto [20] cocto ſali, ſicut ſupra demonſtratum eſt, rurſus miſtum acetum. Sed & diu continere utrumlibet, & id bis aut ter die facere, prout vehemens malum eſt, neceſſarium eſt. Quod ſi puer eſt, cui id incidit, ſpecillum lana involutum in medicamentum demittendum eſt, & ſuper ulcus tenendum; ne per imprudentiam adurentia devoret. Si dolor in gingivis eſt [21], moventurque aliqui dentes, refigi [22] eos oportet: nam curationem [23] vehementer impediunt. Si nihil medicamenta proficient, ulcera erunt adurenda. Quod tamen in labris ideo non eſt neceſſarium, quoniam excidere commodius eſt. Et id quidem, aeque aduſtum, atque exciſum, ſine ea curatione, quae corpori manu adhibetur, impleri non poteſt. Gingivarum vero oſſa, quae hebetia ſunt, in perpetuum uſtione nudantur: neque enim poſtea caro increſcit. Imponenda tamen aduſtis lenticula eſt, donec ſanitatem, qualis eſſe poteſt, recipiant.

XVI. Haec in capite fere medicamentis egent. Sub ipſis vero auribus oriri παρωτίδες ſolent; modo in ſecunda valetudine, ibi inflammatione orta; modo poſt longas febres, illuc impetu morbi converſo. Id abſceſſus genus eſt: itaque nullam novam curationem deſiderat. Animadverſionem tantummodo hanc habet neceſſariam; quia [24] ſi ſine morbo id intumuit, primum reprimentium experimentum eſt [25]; ſi ex adverſa valetudine, illud inimicum eſt, maturarique & quam primum aperiri commodius eſt.

XVII. Ad umbilicos vero prominentes, ne manu ferroque utendum ſit, ante tentandum eſt, ut abſtineant; alvus hic ducatur [26]; imponatur,

20. *Et ex aceto*] In MSS. & in multis vulgatis libris omittitur particula *&*.

21. *Si dolor in gingivis eſt*] Alii leg. *Et ſi dolor &c.* Lindenius, *At ſi dolor &c.* Sed ortum videtur ex geminatione ſyllabae praecedentis, neque eſt in Cod. Mediceo I. Vox quoque *dolor* mendi ſuſpicione laborat; cum praeſertim Codices plerique eam non habeant. Dentes certe, qui moventur, curationem non videntur impedire, niſi cancer in ipſis ſit gingivis. In allato Mediceo Codice vox *dolor* ſimul cum proxima particula *in*, ſuffecta eſt in eraſae neſcio cujus vocis locum. Fortaſſe legendum: *Si id in gingivis eſt*; ſcilicet ulcus.

22. *Refigi*] Evelli. Ita in Editione Lindenii, & in margine Conſtantinianae. Alii leg. *reſici*; ut eſt in MSS. ſed mendoſe.

23. *Curationem*] Al. *curationes*; & ita habent MSS. Ego ſecutus ſum Editionem Lindenii.

24. *Quia*] Lindenius leg. *ut*.

25. *Primum reprimentium experimentum eſt*] Idem Lindenius leg. *primum reprimentibus experimentum fiat*: fortaſſe quod in multis MSS. ſit, *primum reprimendum experimentibus eſt*: unde nonnulli, ut Conſtantinus ſcribit, ita legendum putarunt: *primum reprimentibus experiendum eſt*. Ego veterem lectionem retinui, quae confirmatur a Cod. Mediceo I.

26. *Ut abſtineant; alvus his ducatur*] Ita Caeſarius, & alii eum ſecuti. Lindenius, *ut abſtineant, alvus his ducetur*. In Editionibus vetuſtioribus

tur ſuper umbilicum id, quod ex his conſtat; cicutae & fuliginis, ſingulorum p. ×. I. ceruſſae elotae p. ×. IV. [27] plumbi eloti p. ×. VIII. ovis duobus; quibus etiam ſolani ſuccus adjicitur. Hoc diutius [28] impoſitum eſſe oportet; & interim [29] conquieſcere hominem; cibo modico uti, ſic, ut vitentur omnia inflantia.

XXVIII. I. Proxima ſunt ea, quae ad partes obſcoenas pertinent: quarum apud Graecos vocabula & tolerabilius ſe habent, & accepta jam uſu ſunt; cum in omni fere medicorum volumine atque ſermone jactentur: apud nos foediora verba, ne conſuetudine quidem aliqua verecundius loquentium commendata [30] ſunt: ut difficilis [31] haec explanatio ſit, ſimul & pudorem, & artis praecepta ſervantibus. Neque tamen ea res a ſcribendo deterrere me debuit: primum, ut omnia, quae ſalutaria accepi, comprehenderem: dein, quia in vulgus eorum curatio etiam praecipue cognoscenda eſt, quae invitiſſimus quisque alteri oſtendit.

2. Igitur ſi ex inflammatione coles intumuit, reducique ſumma cutis, aut rurſus induci non poteſt, multa calida aqua fovendus locus eſt: ubi vero glans [32] contecta eſt, oriculario quoque clyſtere inter eam cutemque aqua calida inſerenda eſt. Si mollita ſic & extenuata cutis ducenti [25] paruit, expeditior reliqua curatio eſt: ſi tumor vicit, imponenda eſt vel lenticula, vel marrubium, vel oleae folia ex vino cocta, ſic, ut cuilibet eorum, dum teritur, mellis paulum adjiciatur: ſurſumque coles ad ventrem deligandus eſt, quod in omni curatione ejus neceſſarium eſt: isque homo continere ſe, & abſtinere a cibo debet, & potione aquae tantum a ſiti vindicari. Poſtero die rurſus adhibendum iisdem rationibus aquae fomentum eſt, & cum vi [34] quoque experiundum [35], an cutis ſequatur: eaque, ſi non parebit, leviter ſumma ſcalpello con-

ribus & in Codicibus MSS. habetur: *ut abſtineat, alvus his* (in aliquibus MSS. *is*) *ducatur.* Fortaſſe legendum, *ut abſtineat; alvus ducatur*, vel *ei ducatur.* Palavicinus, pro *his*, repoſuit *etiam.*

27. *P. x. IV.*] Cod. Mediceus I. *p. p. VI.*

28. *Diutius*] Plerique leg *dilutius*, ex Editione I. ſed perperam. In Codice Mediceo I. habetur, *etiam diutius.*

29. *Et interim*] Cod. Mediceus modo allatus, *ſed interim*; & poſtea, *cibo modico ut vitentur*, omiſſis duabus vocibus, *uti ſic.*

30. *Commendata*] Quidam leg. *accommodata*, ut adnotat Almeloveenius: quod minus probandum, quamvis ſit in Codice Mediceo I. Codd. Medicei reliqui habent, *commendata.*

31. *Difficilis*] Cod. Mediceus I. *difficilior.*

32. *Fovendus locus eſt: ubi vero glans*] Ita Palavicinus & vulgati libri. Codex Mediceus primus, *fovendus eſt locus, & ubi glans*; ceteri ſex, *fovendus locus, & ubi vero glans.*

33. *Ducenti*] Lindenius leg. *reducenti*, ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae: ſed perperam; quia Celſus loquitur, tum de reducenda cute, tum etiam de inducenda. Itaque infra quoque dicit, *cutis ducetur.*

34. *Et cum vi*] Lindenius leg. *& tum vi.* Ita ſane aliqui Codices habent, ſed quis illos ſequatur? In Mediceo I. legitur, *& cum vi*; in III. *& tum vi*; in VI. *& tum in*; in II. IV. & VII. *et cum vi*; ſed in IV. & VII. corrigitur, *& cum vi*.

35. *Experiundum*] Cod. Mediceus I. *experiendum.*

concidenda [36] erit: nam, cum fanies profluxerit, extenuabitur is locus, & facilius cutis ducetur. Sive autem hoc modo victa erit, five numquam repugnaverit [37]; ulcera vel in cutis ulteriore parte, vel in glande, ultrave eam in cole reperientur: quae neceffe eft, aut pura ficcaque fint, aut humida & purulenta. Si ficca funt, primum aqua calida fovenda funt: deinde imponendum lycium ex vino eft [38], aut amurea cocta cum eodem, aut cum rofa butyrum. Si levis iis humor ineft [39], vino eluenda funt: tum butyro & rofae mellis paulum [40], & refinae terebinthinae pars quarta adjicienda eft, eoque utendum. At fi pus ex iis profluit, ante omnia elui mulfo calido debent: tum imponi piperis p. ×. I. myrrhae p. ×. ÷. [41] croci, mify cocti, fingulorum p. ×. II. quae ex vino auftero coquuntur, donec mellis craffitudinem habeant. Eadem autem compofitio tonfillis, uvae madenti, oris nariumque ulceribus accommodata eft. Aliud ad eadem [42]; piperis p. ×. ÷. [43] myrrhae p. ×. ÷. croci p. ×. ÷ ÷. mify cocti [44] p. ×. I. aeris combufti p. ×. II. quae primum ex vino auftero conteruntur; deinde, ubi inaruerunt, iterum teruntur ex paffi tribus cyathis, & incoquuntur, donec vifci craffitudinem habeant. Aerugo quoque cum cocto melle, & ea, quae ad oris ulcera fupra comprehenfa funt, curant. Aut [45] Erafiftrati compofitio, aut Cratonis, recte fuper purulenta naturalia imponitur. Folia quoque oleae [46] ex novem cyathis vini [47] coquuntur; his adjicitur aluminis fciffilis p. ×. IV. lycii p. ×. VIII. mellis fefquicyathus: ac, fi plus puris eft, id medicamentum ex melle; fi minus, ex

36. *Summa fcalpello concidenda*] Quidam cum Caefario leg. *fummo fcalpello concidenda*.

37. *Sive numquam repugnaverit*] Codices MSS. & Editiones multae habent *numquam*. Fortaffe tamen legendum *umquam*, ut eft in Edit. an. 1493. & in aliis quibusdam. Vide Morgagn. Epift. V.

38. *Ex vino eft*] In Codice Mediceo I. omittitur *eft*.

39. *Si levis iis humor ineft*] In Codice modo allato, *is*, pro *iis*, vel *his*. In Mediceis ceteris, *Si levis humor eft*. Lindenius leg. *Si tenuis iis humor ineft*; alii, ut eft in Editione I. *Si levis is humor eft*.

40. *Butyro & rofae mellis paulum*] Ita in MSS. nifi quod in plerisque *mollis*, pro *mellis*. In Mediceo I. recte, *mellis*; fed, pro *butyro*, videtur fuiffe *buturi*, quod Palavicinus vertit in *buturo*, deinde rurfus in *buturi*. Vulgo alii leg. *butyri & rofae mollis paulum:* Conftantinus ex conjectura, *butyri, rofae, & mellis paulum:* Lindenius, *butyro rofae & mellis paululum*.

41. *P. ×. ÷.*] Sic ego repofui, cum in Cod. Mediceo I. fit, *p. p ÷.* Alii omnes leg. *p. ×. II.*

42. *Ad eadem*] Alii, *ad eam*; Lindenius, *ad idem*. Ego fecutus fum Codicem Mediceum modo allatum.

43. *P. ×. ÷. &c.*] In eodem Mediceo Codice, *p. p. ÷. murrae p. p. ÷. croci p. p. ÷ ÷.* In aliis, *p. ×. I. murrae p. ×. I. croci p. ×. II.* ut vulgo legitur.

44. *Mify cocti*] Aliqui omittunt *cocti*; quae vox non extat in Editione Caefarii; habetur tamen in Editionibus vetuftioribus & in Codicibus MSS.

45. *Comprehenfa funt, curant. Aut &c.*] Verbum *curant* fortaffe in contextum irrepfit; legendumque eft; *comprehenfa funt; aut &c.* Pro *Aut* Conftantinus mallet *Ac*; Lindenius leg. *At*.

46. *Oleae*] Perperam in Cod. Mediceo I. *oleae p.* Quod tamen adnotandum fuit; quia ex fimili mendo orta videtur lectio illa, *ficorum partes* cap. 19. hujus libri.

ex vino diluitur. Illud perpetuum eſt; poſt curationem, dum inflammatio manet, quale ſupra poſitum eſt, cataplasma ſuper dare, & quotidie ulcera eadem ratione curare. Quod ſi pus & multum, & cum malo odore coepit profluere, elui cremore lenticulae debet, ſic, ut ei mellis paulum adjiciatur: aut oleae, vel lentisci [48] folia, vel marrubium decoquendum eſt, eoque humore eodem modo cum melle utendum: imponendaque eadem; aut etiam omphacium cum melle; aut id, quod ex aerugine & melle ad aures fit; aut compoſitio Andronis; aut anthera, ſic, ut ei paulum mellis adjiciatur. Quidam ulcera omnia, de quibus adhuc dictum eſt, lycio ex vino curant. Si vero ulcus latius atque altius ſerpit, eodem modo elui debet: imponi vero, aut aerugo aut omphacium cum melle; aut Andronis compoſitio; aut marrubii, myrrhae, croci [49], aluminis ſciſſilis cocti, roſae foliorum aridorum, gallae, ſingulorum p. ✶. I. minii Sinopici p. ✶. II. quae per ſe ſingula primum teruntur, deinde juncta iterum, melle adjecto, donec liquidi cerati craſſitudinem habeant; tum in aeneo vaſe leniter coquuntur, ne ſuperfluant; cum jam guttae indureſcunt, vas ab igne removetur: idque medicamentum [50], prout opus eſt, aut ex melle aut ex vino liquatur. Idem autem per ſe etiam ad fiſtulas utile eſt. Solet etiam interdum ad nervos ulcus deſcendere; profluitque pituita multa, ſanies tenuis malique odoris, non coacta, at aquae [51] ſimilis, in qua caro recens lota eſt; doloresque is locus, & punctiones habet. Id genus quamvis inter purulenta eſt, tamen lenibus medicamentis curandum eſt; quale eſt emplaſtrum τετραφάρμακον ex roſa liquatum, ſic, ut thuris quoque paulum ei miſceatur; aut id, quod ex butyro, roſa, reſina, melle fit; ſupra vero a me poſitum eſt. Praecipueque id ulcus multa calida aqua fovendum eſt, velandumque, neque frigori committendum. Interdum autem per ipſa ulcera coles ſub cute exeſus eſt, ſic, ut glans excidat. Sub quo caſu cutis ipſa circumcidenda eſt. Perpetuumque eſt, quoties glans, aut ex cole aliquid, vel excidit, vel abſcinditur, hanc

47. *Ex novem cyathis vini*] Vox *vini* deeſt in Editione an. 1538. & in Lindeniana: ſed, ut Morgagnus animadvertit, omnino eſt neceſſaria.

48. *Vel lentisci*] Alii leg. *aut lentisci*, ut eſt in Editione an. 1493.

49 *Croci*] Olim legebatur, *aut croci*, ut & in Mediceo I. & in aliis Codicibus habetur. Lindenius ejecit particulam *aut*, quam pridem Conſtantinus vacare animadverterat.

50. *Idque medicamentum*] Et in Editione I. & in aliis multis legitur, *idque medicamentum tum*. Sed *tum* non eſt in MSS. niſi forte in aliquo deterioris notae, ex praecedentis ſyllabae geminatione.

51. *Non coacta, at aquae &c.*] Ita in Editione Lindenii, & in margine Conſtantinianae. In Editionibus aliis & in MSS. *non cocta, aut aquae &c.* *Cocta* alibi quoque mendoſe habent antiqui Codices, pro *coacta*, velut lib. 5. cap. 26. ſect. 36. itemque *aut*, pro *at*.

hanc non esse servandam [52], ne considat, ulcerique agglutinetur, ac neque reduci possit postea, & fortasse fistulam quoque urinae claudat [53].

Tubercula etiam, quae φύματα Graeci vocant [54], circa glandem oriuntur: quae vel medicamentis, vel ferro aduruntur; & cum crustae exciderunt, squama acris inspergitur, ne quid ibi rursus increscat.

3. Haec citra cancrum sunt; qui cum in reliquis partibus, tum in his quoque vel praecipue ulcera infestat. Incipit a nigritie: quae si cutem occupavit, protinus specillum subjiciendum, eaque incidenda est; deinde orae vulsella prehendendae, tum, quidquid corruptum est, excidendum, sic, ut ex integro quoque paulum dematur, idque adurendum. Quoties quid ustum est, id quoque sequitur, ut imponenda lenticula sit; deinde, ubi crustae exciderunt, ulcera sicut alia curentur. At si cancer ipsum colem occupavit, inspergenda aliqua sunt ex adurentibus, maximeque id, quod ex calce, chalcitide, auripigmento componitur. Si medicamenta vincuntur, hic quoque scalpello, quidquid corruptum est, sic, ut aliquid etiam integri trahat [55], praecidi debet. Illud quoque aeque perpetuum est; exciso cancro, vulnus esse adurendum. Sed sive ex medicamentis, sive ex ferro crustae occalluerunt [56], magnum periculum est, ne his decidentibus [57], ex cole profusio sanguinis insequatur. Ergo longa quiete & immobili pene corpore opus est, donec ex ipso crustae purae leniter resolvantur [58]. At si vel volens aliquis, vel imprudens, dum ingreditur immature, crustas diduxit, & fluit sanguis, frigida aqua adhibenda est: si haec parum valet, decurrendum est ad medicamenta, quae sanguinem supprimunt: si ne haec quidem succurrunt, aduri diligenter & timide debet: neque ullo postea motu dandus eidem periculo locus est.

4. N nnumquam etiam id genus ibi cancri, quod φαγέδαινα a Graecis nominatur, oriri solet [59]. In quo minime differendum, sed protinus

52. *Hanc non esse servandam*] Lindenius leg. *illam esse servandam:* sed invitis veteribus libris, & Celso ipso, qui, ut observat Morgagnus, continuo docet, cur non sit servanda cutis; scilicet *ne considat, ulcerique agglutinetur.*

53. *Claudat*] Aliqui, Gryphii Editionem secuti, leg. *includat*; Lindenius, *intercludat*; alii rectius ex MSS. *cludat*, vetusto more. In Mediceo I. est *claudat*, sicut ego reposui. Sect. 4. hujus cap. *Si id in summa glande circa fistulam urinae est, prius in eam tenue specillum demittendum est, ne claudatur.*

54 *Quae φύματα Graeci vocant*] Haec verba mihi suspecta sunt. Vide quae adnotavi ad lib. 2. cap. 8. & ad lib. 5. cap. 18. sect. 16. & sect. 19.

55. *Aliquid etiam integri trahat*] Lindenius leg. *aliquid secum integri trahat.*

56. *Occalluerunt*] Idem, *occalluerint.*

57. *Decidentibus*] Cod. Medic. 1. habet *decedentibus.*

58. *Crustae purae leniter resolvantur*] Lindenius leg. *crustae maturae &c.* Cum in Cod. Mediceo 1. pro *crustae pure*, quod est in Mediceis ceteris, sit *pure eae*, suspicor vocem *pure* ex illo Codice ad alios permanasse, legendumque esse, *crustae leniter resolvantur.*

59. *Oriri solet*] Constantinus particulam *ibi* huc transferendam censet, & legendum, *ibi oriri solet.*

nus iisdem medicamentis [60], &, si parum valent, ferro adurendum. Quaedam etiam nigrities est, quae non sentitur, sed serpit, ac, si sustinuimus, usque ad vesicam tendit; neque succurri postea potest. Si id [61] in summa glande circa fistulam urinae est, prius in eam tenue [62] specillum demittendum est, ne claudatur; deinde id ferro adurendum: si vero alte penetravit, quidquid occupatum est, praecidendum est. Cetera eadem, quae in aliis cancris, facienda sunt.

5. Occallescit etiam in cole interdum aliquid; idque omni pene sensu caret: quod ipsum quoque excidi debet. Carbunculus autem ibi natus, ut primum apparet, per oricularium clysterem [63] eluendus est: deinde ipse quoque medicamentis urendus, maximeque chalcitide cum melle, aut aerugine cum cocto melle, aut ovillo stercore fricto & contrito cum eodem melle [64]. Vbi is excidit, liquidis medicamentis utendum est, quae ad oris ulcera [65] componuntur.

6. In testiculis vero, si qua inflammatio sine ictu orta est, sanguis ex talo mittendus [66] est: a cibo abstinendum: imponenda ex faba farina [67] ex mulso cocta cum cumino contrito [68] & ex melle cocto [69]; aut con-

60. *Iisdem medicamentis*] Scilicet adurentibus, de quibus paulo supra. Verbum *adurendum*, quod statim sequitur, tum ad ferrum refertur, tum ad medicamenta. Antea legebatur, *iisdem medicamentis occurrendum est*. Ego sustuli duo illa verba *occurrendum est*, quod absint a Codicibus Mediceis. Habentur sane in I. & in IV. sed addita ex Palavicini correctione.

61. *Si id*] Lindenius leg. *Sed, si id.*

62. *Tenue*] Codex Mediceus I. non habet vocem hanc.

63. *Ibi natus, ut primum apparet, per oricularium clysterem &c.*] Communiter legebatur, *ibi natus, ut primum apparet, oriculario clystere &c.* Ego reposui *per oricularium clysterem*, ex Codicibus Mediceis, nullo discrepante, praeter primum, in quo haec verba corrupta sunt. Ita enim in illo habetur: *ibi natus primum ae pauper oriculario elystere &c.* ex Palavicini vero emendatione: *ubi primum natus apparet, per oricularium elysterem &c.* In III. & VI. legitur: *ubi natus primum apparet per oricularium clisterem &c.* In II. IV. V. & VII. *ibi natus primum ac paret per oricularium elisterem*, vel *clysterem*; sed in IV. alia manu correctum est, *apparet oriculario elystere.*

64. *Aut ovillo stercore fricto & contrito cum eodem melle*] Ad colis carbunculos idem medicamentum habet Paulus Aegin. lib. 4. cap. 25. Porro ovillum stercus a Celso adurentibus annumeratur in lib. 5. cap. 8. Egnatius & Stephanus vocem *fricto* dumtaxat; alii quidam omnia haec verba omittunt, decepti ab Editione an. 1493. in qua ea desunt. Habentur tamen in Editione I. & in Codicibus MSS.

65. *Ad oris ulcera*] Cum omnes vulgo legerent, *ad ora ulceris* (nec vero aliter ego reperi in MSS.) Lindenius reposuit, *oras;* quod Constantinus Editionis suae margini adscripserat ex veteris Codicis fide. Sed facile apparet legendum esse, *ad oris ulcera.*

66. *Ex talo mittendus*] Cod. Mediceus I. *a talo dimittendus.*

67. *Imponenda ex faba farina*] I. e. fabae farina; atque ita fortasse reponendum est. In Cod. Medic. I. habetur, *imponenda ex faba farina;* ex quo ego sumpsi *imponenda*. Alii leg. *imponendum ex faba farina*, ut est aliis Codicibus: Constantinus ex conjectura, *imponendum cataplasma ex fabae farina:* Lindenius, *imponendum, quod est ex fabae farina.*

68. *Cum cumino contrito*] Lindenius praemittit particulam &. Pro *contrito*, Cod. Mediceus I. habet *contrita.*

69. *Et ex melle cocto*] Lindenius leg. *ex melle cocta*, scilicet farina; idemque sicut Editores quoque ceteri, omittit particulam &; quam ego restitui ex fide Codicum multorum, & Constantini conjectura. Videtur etiam, pro *cocto*, legen-

contritum cuminum cum cerato ex rosa facto; aut lini semen frictum, contritum, & in mulso coctum; aut tritici farina ex mulso [70] cocta cum cupresso; aut lilii radix contrita. At si iidem induruerunt [71], imponi debet lini vel foeni Graeci semen ex mulso coctum; aut ex cyprino ceratum; aut simila ex vino contrita, cui paulum croci sit adjectum. Si vetustior jam durities est, maxime proficit cucumeris agrestis radix ex mulso [72] cocta, deinde contrita. Si ex ictu tument, sanguinem mitti necessarium est; magisque, si etiam livent. Imponendum vero utrumlibet ex iis, quae cum cumino componuntur, supraque posita sunt; aut ea compositio, quae habet nitri cocti p. ✱. I. resinae pineae, cumini, singulorum p. ✱. II. uvae taminiae sine seminibus p. ✱. IV. mellis quantum satis sit ad ea cogenda. Quod si ex ictu testiculis aliquid desit [73], fere pus quoque increscit [74]; neque aliter succurri potest, quam si, inciso scroto, & pus emissum, & ipse testiculus excisus est.

7. Anus quoque multa taediique plena mala recipit, nec inter se [75] multum abhorrentes curationes habet. Ac primum in eo saepe, & quidem pluribus locis, cutis scinditur [76]: ῥαγάδια Graeci vocant. Id si recens est, quiescere homo debet, & in aqua calida [77] desidere. Columbina quoque ova coquenda sunt, &, ubi induruerunt, purganda: deinde alterum jacere [78] in aqua bene calida debet, altero calido foveri locus, sic, ut invicem utroque aliquis utatur [79]. Tum tetrapharmacum,

gendum *coacto*, quemadmodum eidem Constantino placebat.

70. *Coctum; aut tritici farina ex mulso*] Hoc totum deest in Cod. Mediceo I. In III. atque in VI. desunt duae tantum voces *ex mulso* cum proxima voce *cocta*.

71. *At si iidem induruerunt*] Alii plerique leg. *Aut si &c.* Codex Mediceus I. ita habet: *At si idem induruit.*

72. *Ex mulso*] Codex modo allatus, *in mulso.*

73. *Testiculis aliquid desit*] Ita in Editionibus vetustis. MSS. Codices variant modis multis. Alii cum Mediceo I. habent, *testiculus*; alii, *testiculis*: in Vaticanis II. & VII. haec vox deest; in VI. legitur, *testiculi*, ut Palavicinus correxit in Mediceo I. Deinde in multis est, *aliquid*; in Vaticanis II. & VII. *alii*; in I. *aliquis*; in V. *aliquod*; in VI. *salus*, ex Mediceo I. in quo sic reposuit Palavicinus pro voce alia a se obliterata, cujus primae litterae videntur fuisse *ali....* Postea in plerisque, *desit*; in Mediceo I. & aliquo alio, *desit*. Constantinus ita legit ex conjectura: *testiculis aliquid haesit*; Lindenius, *testiculus ali quidem desiit.* Morgagnus de hoc loco nihil statuit; nec vero statui potest.

74. *Fere pus quoque increscit*] In Editione an. 1538. deest vox *pus*; eaque Editio multos in errorem traxit, qui itidem hanc vocem omiserunt. Lindenius eam ponit post *quoque*.

75. *Nec inter se &c.*] Ita Morgagnus ex conjectura, & ex veteri Codice, cum quo & Mediceus I. consentit, & Vaticani II. IV. VI. VII. Recte. Alii leg. *nec in se &c.* Constantinus corrigit, *necnon in se multum abhorrendas &c.*

76. *Cutis scinditur*] Alii leg. *cutis exciditur.* In Cod. Mediceo I. est, *saecus exciditur*; in ceteris, *cutis scinditur*, ut edidit Lindenius.

77. *Et in aqua calida &c.*] Egnatius restituit particulam *&*, quae in antiquis Codicibus videtur cum praecedenti syllaba coaluisse.

78. *Jacere*] Codex Mediceus I. *deporefacere*: deinde, *alterum calidum loco subicere*, pro *altero calido foveri locus.*

79. *Aliquis utatur*] Lindenius leg. *aliquandiu utatur*.

cum, aut rhypodes rosa diluendum est; aut oesypum [80] recens miscendum cum cerato liquido ex rosa facto; aut eidem cerato liquido [81] plumbum elotum adjiciendum; aut resinae terebinthinae myrrha; aut spumae argenti vetus oleum; & quolibet ex his id perungendum. Si quidquid laesum est, extra est, neque intus reconditum, eodem medicamento tinctum linamentum superdandum est, & quidquid ante adhibuimus, cerato contegendum. In hoc autem casu [82], neque acribus cibis utendum, neque asperis, nec alvum comprimentibus: ne aridum quidem quidquam satis utile est, nisi admodum paulum. Liquida, lenia, pinguia, glutinosa, meliora sunt. Vino leni uti nihil prohibet.

8. Condyloma [83] autem est tuberculum, quod ex quadam inflammatione nasci solet. Id ubi ortum est, quod ad quietem, cibos, potionesque pertinet [84], eadem servari debent, quae proxime scripta sunt. Iisdem etiam ovis recte tuberculum id fovetur: sed desidere ante homo in aqua debet, in qua verbenae decoctae sunt ex reprimentibus. Tum recte imponitur & lenticula cum exigua mellis parte; & sertula Campana ex vino cocta; & rubi folia contrita cum cerato ex rosa facto; & cum eodem cerato contritum vel cotoneum malum, vel malicorii ex vino cocti pars interior; & chalcitis cocta atque contrita, deinde oesypo ac rosa excepta; & ex ea compositione, quae habet thuris p. *. I. aluminis scissilis p. *. II. cerussae p. *. III. spumae argenti p. *. V. quibus, dum teruntur, invicem rosa & vinum instillatur. Vinculum autem ei loco linteolum aut panniculus quadratus est, qui ad duo capita duas ansas, ad altera duo [85] totidem fascias habet; cumque subjectus est, ansis ad ventrem datis, a posteriore [86] parte in eas adductae fasciae conjiciuntur, atque, ubi arctatae sunt, dexterior sinistra, sinisterior dextra procedit [87], circumdataeque circa alvum inter se novissime deligantur [88]. Sed si vetus condyloma jam induruit, neque sub his curatio-

80. *Oesypum*] In aliquibus MSS. est *esopum*, & sect. proxima *esopo*: quod confirmat Constantini, Lindeniique lectionem, *oesypum*, & *oesypo*. Antea legebatur, *hyssopum*, & *hyssopo*. Codex Mediceus I. hic habet, *ysuphum*; infra, *hysopo*. Vide lib. 5. cap. 19. sect. 10. & ibi adnotata.

81 *Aut eidem cerato liquido*] Cod. Mediceus I. non habet vocem *liquido*.

82. *In hoc autem casu*] Haec quoque verba desunt in allato Mediceo Codice.

83. *Condyloma*] Stephanus Κονδύλωμα Graecis literis habet.

84. *Nasci solet. Id ubi ortum est, quod ad quietem, cibos, potionesque pertinet*] In Codice Mediceo I. non est, nisi, *nascibos pertinet*.

85. *Ad altera duo*] Sic legendum esse, collatis MSS. apparet. Mediceus I. habet, *ad latera duo*: ceteri, *ab altera duo*. Antea legebatur, *ab altera vero parte*; quemadmodum alia manu correctum est in Codice IV.

86. *A posteriore*] Codex Mediceus I. non habet praepositionem *a*. In ceteris legitur, *a superiore*.

87. *Dexterior sinistra, sinisterior dextra procedit*] quae dextra est, procedendo fit sinistra; quae sinistra, dextra. Sic autem legendum ex Editione Lindeniana & Codice Mediceo 1. Alii leg. *dexteriori sinistra, sinisteriori dextra procedit*.

88. *Inter se novissime deligantur*] Antea legebatur, *inter se novissime nodo deligantur*. Ego ex

fide

rationibus desidit [89], aduri medicamento potest, quod ex his constat; aeruginis p. ж. II. [90] myrrhae p. ж. IV. gummi p. ж. VIII. thuris p. ж. XII. stibis, papaveris lacrimae, acaciae, singulorum p. ж. XVI. Quo medicamento quidam etiam ulcera, de quibus proxime dixi, renovant. Si hoc parum [91] in condylomate proficit, adhiberi possunt etiam vehementius adurentia. Vbi consumptus est tumor [92], ad medicamenta lenia transeundum est.

9. Tertium vitium est [93], ora [94] venarum tamquam capitulis quibusdam surgentia [95], quae saepe sanguinem fundunt: αἱμοῤῥοΐδας Graeci vocant. Idque etiam in ore vulvae foeminarum incidere consuevit. Atque in quibusdam parum tuto supprimitur; qui sanguinis profluvio imbecilliores non fiunt: habent enim purgationem hanc, non morbum. Ideoque curati quidam, cum sanguis exitum non haberet [96], inclinata in praecordia ac viscera materia [97], subitis & gravissimis morbis correpti sunt. Si cui vero id nocet, is desidere in aqua ex verbenis debet: imponere maxime malicorium, cum aridis rosae foliis contritum; aut ex iis aliqua, quae sanguinem supprimunt. Solet autem oriri inflammatio, maxime ubi dura alvus [98] eum locum laesit. Tum in aqua dulci desidendum est, & id fovendum [99] ovis: imponendi vitelli cum rosae foliis ex passo subactis; idque, si intus est, digito illinendum; si extra, superillitum panniculo imponendum [1] est. Ea quoque medicamenta, quae recentibus scissuris posita sunt, hic idonea [2] sunt. Cibis vero in hoc

fide Codicis Medicei vetustioris expuli vocem *modo*; quae fuerat ex glossemate, ut videtur, inserta. *Ejusque fili capita inter se deligantur*, dixit in lib. 7. cap. 25. sect. 2. nec addidit *modo*.

89. *Desidit*] Lindenius leg. *desiit*. Sed nihil mutandum. Nam hoc verbum eadem significatione Celsus usurpat lib. 7. cap. 14. *delapso intestino, ipse* (tumor) *desidit*; & cap. 18. *tumor is sine inflammatione modo minuitur, modo increscit &c. interdum ex toto desidit*. Idem valet *subsidere* in lib. 2. cap. 7. *Si quid etiam abscessit, & antequam suppuraret, manente adhuc febre, subsedit &c.*

90. *Aeruginis p. ж. II.*] Cod. Mediceus I. *aeruginis p. ж. I.*

91. *Si hoc parum &c.*] In plerisque Codicibus legitur, *Si id nondum &c.* atque ita Lindenius edidit. Vetus lectio, *Si hoc parum &c.* quam ego servavi, comprobatur testimonio Codicis Medicei I.

92. *Consumptus est tumor*] In Codice Mediceo modo allato legitur, *consumptus est humor*; sed perperam.

93. *Tertium vitium est*] Ita in plerisque MSS. In Mediceo I. *Tertium autem vitium*; quam lectionem omnes vulgo secuti sunt, addito verbo *est*. Lindenius *ani* praeterea addidit post *autem*.

94. *Ora*] Codex Mediceus III. VI. habent, *circa ora*.

95. *Capitulis quibusdam surgentia*] Alii leg. *ex capitulis quibusdam, surgentia*. Extat sane praepositio in MSS. recte tamen a Constantino & Lindenio videtur expulsa; sive legatur *turgentia* cum eodem Lindenio, sive, ut est in Cod. Mediceo I. *surgentia*. Codices alii habent *urgentia*, vel *urguentia*.

96. *Cum sanguis exitum non haberet*] Alii leg. *cum sanguinis exitum non haberent*.

97. *Inclinata in praecordia ac viscera materia*] Codex Mediceus I. ita habet, *inclinata ad praecordia & ad viscera matie*.

98. *Dura alvus*] Idem Codex, *major dura alvus*.

99. *Et id fovendum*] A Codice Mediceo I. abest *&*; ab aliis, *id*.

1. *Superillitum panniculo imponendum*] Ita ex Lin-

hoc casu iisdem, quibus in prioribus, utendum est. Si ista parum juvant, solent imposita medicamenta adurentia ea capitula absumere. Ac [3] si jam vetustiora sunt, sub auctore Dionysio inspergenda sandaracha est: deinde imponendum, quod [4] ex his constat: squamae aeris, auripigmenti, singulorum p. ×. v. saxi calcis p. ×. VIII. postero die acu compungendum. Adustis capitulis fit cicatrix, quae sanguinem fundi prohibet. Sed quoties is suppressus est, ne quid periculi afferat, multa exercitatione digerenda materia est: praetereaque & viris, & foeminis, quibus menstrua non proveniunt, interdum ex brachio sanguis mittendus est.

10. At si anus ipse, vel os vulvae procidit (nam id quoque interdum fit) considerari debet, purum ne id sit, quod provolutum est, an humore mucoso circumdatum [5]. Si purum est, in aqua desidere homo debet, aut salsa, aut cum verbenis vel malicorio incocta: si humidum [6], vino austero subluendum est, illinendumque faece vini combusta. Vbi utrolibet modo curatum est, intus reponendum est; imponendaque plantago contrita, vel folia salicis in aceto cocta; tum linteolum & super lana; eaque deliganda sunt [7], cruribus inter se devinctis.

11. Fungo quoque simile ulcus in eadem sede nasci solet. Id, si hiems est, egelida; si aliud tempus, frigida aqua fovendum est: dein squama aeris inspergenda, supraque ceratum ex myrteo factum, cui paulum squamae, fuliginis [8], calcis sit adjectum. Si hac ratione non tollitur, vel medicamentis vehementioribus [9], vel ferro adurendum est.

XIX. Digitorum autem vetera ulcera commodissime curantur, aut lycio, aut amurca [10] cocta, cum utrilibet vinum adjectum est. In iisdem recedere ab ungue caruncula [11] cum magno dolore consuevit: πτερύγιον Graeci appellant. Oportet alumen Melinum [12] rotundum in aqua liquare, donec mellis crassitudinem habeat: tum, quantum ejus aridi

Lindenio. Alii leg. *super illitum panniculum imponendum*. In Codice Mediceo I. habetur, *superinlitum panniculum ponendum*; in aliis, *super inlito panniculo imponendum*

2. *Hic idonea*] Cod. Mediceus I. *huic idonea*.

3. *Ac*] Lindenius, *At*.

4. *Imponendum, quod*] In aliquibus Codicibus legitur, *ponendum quod*; in Mediceo I. *imponendum id quod*.

5. *Circumdatum*] Aliqui Codices, *circumdetur*.

6 *Si humidum*] Lindenius leg. *Si autem humidum*: deinde, *sublavandum*, pro *subluendum*.

7. *Et super lana; eaque deliganda sunt*] Et super linteolum imponenda lana; eaque &c. Sic reposui ex Codice Mediceo I. Alii leg. *& super lana aeque deliganda*; Lindenius, *& lana, eaque super deliganda sunt*.

8. *Squamae, fuliginis*] Suspectae mihi hae duae voces sunt. Constantinus ita legendum putat: *aeris squamae, thuris fuliginis, & calcis &c.*

9. *Vel medicamentis vehementioribus &c.*] Quae scilicet vehementius adurant, quam aeris squama. Lindenius leg. *vel aliis medicamentis similibus, vel vehementioribus, ferro adurendum est*. Inepte. Vide Morgagn. Epist. VI. in Celsum.

10. *Amurca*] Olim legebatur, *myrrha*. In multis sane Codicibus est, *murra*: sed Mediceus I. habet, *amurca*, ut Lindenius edidit: nec aliter legendum videtur.

11. *Ab ungue caruncula*] Lindenius leg. *caruncula ab unguibus*.

12. *Melinum*] Ita habent veteres Codices. Lindenius leg. *Melium*. Sed ut *Ephesium* & *Ephesinum*

aridi fuit, tantumdem mellis infundere, & rudicula [13] miscere, donec ſimilis croco color fiat, eoque illinere. Quidam ad eumdem uſum decoquere ſimul malunt [14], cum paria pondera aluminis aridi & mellis miscuerunt. Si hac ratione ea non exciderunt, excidenda ſunt: deinde digiti fovendi aqua ex verbenis, imponendumque ſuper medicamentum ita factum: chalcitis, malicorium, ſquama aeris excipiuntur fico pingui leniter cocta [15] ex melle; aut chartae combuſtae, auripigmenti, ſulphuris ignem non experti par modus cerato miscetur ex myrteo facto: aut aeruginis raſae p. ×. I. ſquamae aeris [16] p. ×. II. mellis cyatho coguntur: aut pares portiones miscentur, ſaxi calcis, chalcitidis, auripigmenti. Quidquid horum impoſitum eſt, tegendum linteolo aqua madefacto eſt. Tertio die digitus reſolvendus, &, ſi quid aridi eſt, iterum excidendum, ſimilisque adhibenda curatio eſt. Si non vincitur, purgandum eſt [17] ſcalpello; tenuibusque ferramentis adurendum, &, ſicut [18] reliqua uſta, curandum eſt [19]. At ubi ſcabri ungues ſunt, circum aperiri debent, qua corpus contingunt: tum ſuper eos ex hac compoſitione aeque imponi [20]: ſandarachae, ſulphuris, ſingulorum p. ×. II. nitri, auripigmenti, ſingulorum p. ×. IV. [21] reſinae liquidae p. ×. VIII. tertioque id die reſolvendum eſt. Sub quo medicamento vitioſi ungues cadunt, & in eorum locum meliores renaſcuntur.

ſinum dicitur; ſic *Melitum* & *Melinum*. Etiam *Melinum*, pigmenti genus, a Melo inſula, ubi optimum naſcitur, dictum videtur.

13. *Rudicula*] Quidam cum Egnatio leg. *radiculam*. Deceptus porro Egnatius fuit a depravatis Codicibus, in quibus eſt, *radicula*.

14. *Decoquere ſimul malunt*] Hic quoque corrupti quidam Codices Egnatio impoſuerunt; in quibus, pro *malunt*, legitur *malvam*. Ita enim edidit: *decoquere ſimul malvam ſolent*: nec defuerunt, qui eum ſequerentur. In Codice Mediceo I. in quo recte legebatur, ut habent ceteri ſex, *decoquere ſimul malunt*, verſum fuit *malunt* in *malvam* a vetere Emendatore, *decoquere* in *decoctam* a Palavicino, qui etiam *paria pondera* in *pari pondere* mutavit.

15. *Leniter cocta*] Ita Codex Mediceus I. Lindenius, *leviter cocta*; Al. *leniter cocto*. Deinde, pro *ex melle*, Lindenii Editio habet, *& melle*: quod quamvis ſit etiam in allato Mediceo Codice, haud tamen probandum videtur; cum praeſertim hae duae particulae facile inter ſe commutentur. Vide Morgagn. Epiſt. VI.

16. *Squamae aeris*] Ita legitur in Editione Lindenii, & in margine Conſtantinianae; nec ſane aliter legendum videtur. Vox tamen *aeris* abeſt ab omnibus antiquis Codicibus.

17. *Purgandum eſt*] Alii leg. *purgandus*, ſcilicet digitus; iidemque omittunt verbum *eſt*. In Cod. Mediceo I. legitur, ſicut edidit Lindenius, *purgandum eſt*; quod refertur ad verba praecedentia, *Si non vincitur*; ubi ulcus vel vitium intelligitur.

18. *Adurendum, & ſicut &c.*] Secutus ſum Editionem Lindenii. In Codice Mediceo I. habetur, *adurendum eſt ſicut*; ſed *eſt* ex *&* corruptum videtur. Alii leg. *adurendus eſt, & ſicut &c.*

19. *Curandum eſt*] Lindenius tollit *eſt*; quod ego in omnibus MSS. inveni; ſed alii habent, ut eſt in Editionibus antiquis, *curandus*; Mediceus I. *curandum*, ut in Lindeniana.

20. *Aeque imponi*] Lindenius leg. *aliquid imponi*; quemadmodum in pleriſque Codicibus habetur. In Mediceo I. & in Editionibus antiquis, *aeque imponi*. *Aeque* hic ſignificat *ſimiliter*, & refertur ad id quod ſupra eſt: *imponendumque ſupra medicamentum ita factum &c.* Hunc dicendi modum, *imponere ex compoſitione*, uſurpavit etiam in cap. ſuperiore ſect. 8. *Tum recte imponitur..... ex ea compoſitione, quae habet &c.*

21. *P. ×. IV.*] Caeſarius & alii quidam *p. ×. II.*

LIBER SEPTIMVS.

Tertiam esse medicinae partem, quae manu curet, & vulgo notum, & a me propositum est. Ea non quidem medicamenta atque victus rationem omittit; sed manu tamen plurimum praestat: estque ejus effectus inter omnes medicinae partes evidentissimus. Siquidem in morbis cum multum fortuna conferat, eademque saepe salutaria, saepe vana sint; potest dubitari, secunda valetudo medicinae, an corporis beneficio contigerit. In iis quoque, in quibus medicamentis maxime nitimur [22], quamvis profectus evidentior est, tamen sanitatem & per haec frustra quaeri, & sine his reddi saepe, manifestum est: sicut in oculis quoque deprehendi potest; qui a medicis diu vexati, sine his interdum sanescunt. At in ea parte, quae manu curat, evidens est, omnem profectum, ut aliquid ab aliis adjuvetur, hinc tamen plurimum trahere. Haec autem pars, cum sit vetustissima, magis tamen ab illo parente omnis medicinae Hippocrate, quam a prioribus exculta est: deinde, posteaquam diducta ab aliis habere professores suos coepit, in Aegypto quoque increvit, Philoxeno maxime auctore, qui pluribus voluminibus hanc partem diligentissime comprehendit. Gorgias quoque & Sostratus, & Heron [23], & Apollonii duo, & Ammonius Alexandrinus, multique alii celebres viri, singuli quaedam repererunt. Ac [24] Romae quoque non mediocres professores, maximeque nuper Tryphon pater, & Euelpistus [25], &, ut ex scriptis ejus intelligi potest, horum eruditissimus Meges, quibusdam in melius mutatis, aliquantum ei disciplinae adjecerunt. Esse autem Chirurgus debet adolescens, aut certe adolescentiae propior; manu strenua, stabili, nec umquam intremiscente, eaque non minus sinistra, quam dextra promptus; acie oculorum acri, claraque; animo intrepidus, misericors sic, ut [26] sanari velit eum, quem accepit-

22. *Nitimur*] Egnatius, Ruellius, Stephanus, & Almeloveenius leg. *utimur*. MSS. Codices facile variant in his verbis: hic tamen omnes habent *nitimur*. *Vtimur* fortasse ortum est ex *utitimur*, quod mendose est in Edit. an. 1493.

23. *Heron*] Alii leg. *Hieron*, ut est in Cod. Medic. I. qui tamen cap. 14. hujus lib. habet *Heron*. Lindenius, *Herones*, ut in Codice Constantini. Ego quoque ita scriptum reperi in multis Codicibus; sed mendose: nam in iisdem deest proxima particula *&*. Itaque *Herones* nihil est aliud, quam *Heron &*.

24. *Ac*] Haec particula abest a Cod. Mediceo I. In III. & VI. est *At*.

25. *Euelpistus*] Lindenius addit *Phlegetis filius*; ut est in Codice Constantini; sed, ut opinor, ex adnotatione aliqua insertum. Duo illa verba nostri Codices non habent.

26. *Misericors sic, ut &c.*] Eatenus misericors,

pit [27], non ut clamore ejus motus, vel magis, quam res desiderat, properet, vel minus, quam necesse est, fecet; sed perinde faciat [28] omnia, ac si nullus ex vagitibus alterius affectus oriatur. Potest autem requiri, quid [29] huic parti proprie vindicandum sit: quia vulnerum quoque ulcerumque multorum curationes, quas alibi exsecutus sum, Chirurgi sibi vindicant. Ego eumdem quidem hominem posse omnia ista praestare concipio: atque, ubi se diviserunt, eum laudo, qui quamplurimum percipit. Ipse autem huic parti ea reliqui, in quibus vulnus facit medicus, non accipit; & in quibus vulneribus ulceribusve [30] plus profici [31] manu, quam medicamento, credo: tum, quidquid ad ossa pertinet. Quae deinceps exsequi aggrediar; dilatisque in aliud volumen ossibus, in hoc cetera explicabo; praepositisque iis, quae in qualibet parte corporis fiunt, ad ea, quae proprias sedes habent, transibo.

I. Luxata [32] igitur in quacumque parte corporis sunt [33], quamprimum sic curari debent, ut, qua dolor est, ea scalpello cutis crebro incidatur, detergeaturque eodem averso [34] profluens sanguis. Quod si paulo tardius subvenitur, jamque etiam rubor est, qua rubet corpus; si tu-

cors, ut &c. Ita reposui ex Cod. Mediceo I. Alii leg. *immisericors sic, ut &c.*

27. *Accepit*] Al. *accipit.*

28. *Faciat*] Quidam cum Caesario leg. *faciet*; quos inter Lindenius, qui infra habet *orietur*, pro *oriatur.*

29. *Quid*] Linden. *quod.*

30. *Ulceribusve*] In Cod. Mediceo I. *ulceribusque.*

31. *Profici*] Alii leg. *perfici.*

32. *Luxata*] Omnes Interpretes contendunt, loqui Celsum de collisis, seu contusis; ideoque quidam vocem *luxata*, quae ossa suis sedibus mota significat, hoc loco non ferunt. Constantinus *contusa*, aut *vexata* scriptum reperit in aliquibus libris: quarum emendationum posterior Lindenio placuit. Ego retineo *luxata* ex veterum Editionum, & Mediceorum Vaticanorumque Codicum fide: sed interpretationem aliam adhibeo. Nam de collisis egit Celsus lib. 5. cap. 26. sect. 35. Puto igitur hic significare στρέμματα Graece dicta; id est, ut explicat Galenus in Comment. 3. ad Hippocr. lib. de Medic. Officin. *cum articulo illaeso, quae circa ipsum sunt nervosae partes distorquentur.* Etrusci vocant *stracollati.* Porro non est credibile, hanc partem χειρουργικῆς a Celso fuisse praetermissam; cum propter frequentes casus sit in primis necessaria, ideoque & a Paulo Aegineta in lib. 4. cap. 29. & ab aliis antiquis Medicis explicata. Hujusmodi autem significationem non Celsus modo, sed etiam Plinius voci *luxata* tribuisse videtur. Nam, ut animadvertit Foësius, cum Plinius & Dioscorides de quorumdam medicamentorum facultate eadem utrique memoriae proderent, vitiaque nominarent, in quibus illa prodessent, quae Dioscorides στρέμματα, ea Plinius *luxata* appellavit. Plinius lib. 22. cap. 13. *Luxata sanat* urtica; lib. 24. cap. 11. *Medetur & luxatis & spinae doloribus radix* (arundinis) *in aceto illita*; lib. 31. cap. 9. *Luxatis imponitur* (sal) *cum farina & melle.* Confer cum his ea, quae habet Dioscorides in lib. 4. cap. 94. lib. 1. cap. 114. lib. 5. cap. 126. statim intelliges *luxata* & στρέμματα sibi respondere. Sed est apud eumdem Plinium quod interpretationem Celsi nostram magis confirmet. Cum enim Celsus haec habeat infra: *possunt, etiam sine scalpello, imposita eadem mederi: &, si nihil aliud est, cinis quoque; maxime ex sarmentis; si is non est, quilibet alius ex aceto, vel etiam ex aqua coactus:* Plinius itidem in Prooem. lib. 23. *Cinis*, inquit, *sarmentorum vitiumque & vinaceorum, condylomatis & sedis vitiis medetur ex aceto: item luxatis & ambustis.* Similia scribit Dioscorides in lib. 5. cap. 1. & ibi quoque στρέμματα usurpat.

33. *Sunt*] Linden. *sint.*

34. *Averso*] Ita reposui ex quinque Mediceis Codicibus. In IV. & VI. est *adverso*, ut in vulgatis libris.

tumor quoque acceſſit, quacumque is eſt, idem [35] optimum auxilium eſt. Tum ſuperdanda reprimentia ſunt; maximeque lana ſuccida ex aceto & oleo. Quod ſi levior is caſus eſt, poſſunt, etiam ſine ſcalpello, impoſita eadem mederi: &, ſi nihil aliud eſt, cinis quoque, maxime ex ſarmentis; ſi is non eſt, quilibet alius ex aceto, vel etiam ex aqua coactus.

II. Verum hoc quidem promptum eſt. In iis autem negotium majus eſt, quae per ſe, vitio intus orto, intumeſcunt, & ad ſuppurationem ſpectant. Ea omnia genera abſceſſuum eſſe alias propoſui, medicamentaque his idonea exſecutus ſum: nunc ſupereſt, ut dicam, in iisdem quae manu fieri debeant [36]. Ergo, priusquam indureſcant, cutem incidere, & cucurbitulam accommodare oportet, quae quidquid illuc [37] malae corruptaeque materiae coiit, extrahat: idque iterum, tertioque recte fit, donec omne indicium inflammationis excedat. Neque tamen fas non eſt, nihil cucurbitulam agere [38]. Interdum enim [39] fit, ſed raro, ut [40] quidquid abſcedit, velamento ſuo includatur. Id antiqui tunicam nominabant. Meges, quia tunica omnis nervoſa eſt, dixit, non naſci ſub eo vitio nervum, quo caro conſumeratur, ſed, ſubjecto jam vetuſtiore pure, callum circumdari. Quod ad curationis rationem nullo loco [41] pertinet; quia quidquid [42], ſi tunica eſt, idem, ſi callus eſt, fieri debet. Neque ulla res prohibet, etiamſi callus eſt, tamen, quia cingit, tunicam nominari. Tum pure quoque maturius [43] haec interdum eſſe conſuevit: ideoque, quod ſub ea eſt, extrahi per cucurbitulam non poteſt. Sed facile id intelligitur, ubi nihil admota illa mutavit. Ergo, ſive id incidit, ſive jam durities eſt, in hac auxilii nihil eſt;

35. *Idem*] Codex Conſtantini & Lindenii Editio, *id idem*. Ego nullo in Codice ita ſcriptum inveni; ſed in multis *idem*; in Mediceo I. *id*, ut in Editionibus antiquis: ex qua varietate conflatum fortaſſe fuit *id idem*.

36. *In iisdem quae manu fieri debeant*] Linden. *quae in iisdem &c.*

37. *Quae quidquid illuc &c.*] Pro *illuc*, in multis MSS. mendoſe eſt *illud*. Lindenius leg. *quod quicquid illud &c.* ſed perperam.

38. *Neque tamen fas non eſt, nihil circurbitulam agere.*] Fieri tamen poteſt, ut cucurbitula nihil proficiat. Alii habent *cucurbitula*. Ego repoſui *cucurbitulam*, ut eſt in Cod. Mediceo I. & in margine Editionis Conſtantinianae. Lindenius leg. *Neque tamen fas eſt, nihil cucurbitula agere*; quam lectionem jure damnat Morgagnus.

39. *Interdum enim*] Linden. *Interdum etiam*.

40. *Sit, ſed raro, ut &c.*] Alii leg. *ſed raro, quidquid abſcedit velamento ſuo includitur*. Ego Lindenium ſequor, & Cod. Mediceum I.

41. *Nullo loco*] Ita habent veteres Codices; ſed fortaſſe mendoſi ſunt; legendumque eſt cum Lindenio, *nullo modo*.

42. *Quidquid*] Vulgo omnes, praeter unum Lindenium, leg. *quidquid dixi*. Sed manifeſtum gloſſema eſt; neque reperitur in Codice Mediceo I. Pro *quidquid*, Codex is habet *quid*.

43. *Pure quoque maturius &c.*] Interdum tunica prius eſt, quam pus. Pro *maturius*, quod ego repoſui ex multis MSS. alii leg. *maturiore*, ut eſt in Mediceo I. ſed mendoſe; alii, *maturior*, ut in Editione I.

44. *Nihil eſt; ſed, ut &c.*] Olim legebatur, *nihil eſt: & ut &c.* nec aliter habet Codex Mediceus primus. Codices alii, *nihil eſſe ut:* unde Lin-

eſt; ſed, ut [44] alias ſcripſi, vel avertenda concurrens eo materia, vel digerenda, vel ad maturitatem perducenda eſt. Si priora contigerunt, nihil praeterea neceſſarium eſt. Si pus maturuit, in alis quidem & inguinibus raro ſecandum eſt; item ubicumque mediocris abſceſſus eſt; item quoties in ſumma cute, vel etiam carne vitium eſt: niſi feſtinare cubantis [45] imbecillitas cogit: ſatiſque eſt cataplasmatibus [46] efficere, ut per ſe pus aperiatur. Nam fere ſine cicatrice poteſt eſſe is locus, qui expertus ferrum non eſt. Si autem altius malum eſt, conſiderari debet, nervoſuſne is locus ſit, an non ſit. Nam, ſi ſine nervis eſt, candenti ferramento aperiri debet: cujus haec gratia [47] eſt, quod exigua plaga diutius ad pus evocandum patet, parvaque poſtea cicatrix fit [48]. At ſi nervi juxta ſunt, ignis alienus eſt [49]; ne vel diſtendantur, vel membrum debilitent [50]: neceſſaria vero opera ſcalpelli eſt. Sed cetera etiam ſubcruda aperiri poſſunt: inter nervos [51] ultima exſpectanda maturitas eſt, quae cutem extenuet, eique pus jungat, quo propius reperiatur. Jamque [52] alia rectam plagam deſiderant: in pane [53], quia

Lindenius videtur formaſſe, *nihil eſt: ſed ut &c.* quod ſane mihi probatur.

45. *Cubantis*] In MSS. & Editionibus antiquis; *curantis*, Conſtantinus reponit, *cubantis*. Lindenius leg. *curandi*. Ego Conſtantino aſſentior. Nam & lib. 3. cap. 4. legitur, *cubantis etiam luxuriae ſubſcripſit*; ubi aliqui mendoſi Codices habent *curantis*.

46. *Cataplasmatibus*] Al. *cataplasmatis*. Editio 1493. & aliae multae *cataplasmata*: mendoſe.

47. *Gratia*] beneficium. Lindenius leg. *ratio*; quod eſt contra meos Codices.

48. *Fit*] Lindenius & alii nonnulli, *ſit*: ſed paulo ſupra, omnes, *patet*, praeter Lindenium; qui leg. *pateat*.

49. *Ignis alienus eſt*] Cum legeretur, *ignis alienum eſt*, ut habent multi Codices, Caeſarius repoſuit, *in his periculum eſt*. Hunc omnes ſecuti ſunt ad Lindenium usque: niſi quod Conſtantinus legere malebat, *in hoc periculum eſt*. Omnino, *ignis alienus eſt*, cum Lindenio legendum ex fide Cod. Medicei I.

50. *Ne vel diſtendantur, vel membrum debilitent*] Lindenius leg. *ne diſtendantur, & membrum debilitent*. Sed minus recte; quia, ut egregie animadvertit Morgagnus, *poteſt horum alterutrum ita fieri, ut alterum non ſequatur*. Ante Lindenium ita legebatur: *ne vel diſtendantur hi, vel membrum debilitent*. Ego veterem lectionem retinui; ſed cum Lindenio omiſi vocem, *hi*, quam neque Cod. Mediceus I. habet.

51. *Inter nervos*] Plerique addunt particulam *vero*: Lindenius omittit; cui ſuffragatur Codex Mediceus vetuſtior.

52. *Jamque*] Ita Lindenius edidit: eodemque modo eſt in Cod. Mediceo I. Alii leg. *Itemque*; quemadmodum multi alii Codices habent. In aliquibus Codicibus legitur, *Item*.

53. *In pane &c.*] Tumorem intelligit, de quo in lib. 5. cap. 28. ſect. 10. Hic locus, cum ita legeretur: *deſiderant in carne, quia fere &c.* multis Criticorum conjecturis jactatus eſt; ſed mendum erat hujusmodi, ut id quale eſſet, nemo divinando aſſequi poſſet. Nec ſine gravi ratione Morgagnus putabat, alia hic a Celſo poſita fuiſſe, quae ad ſubcrudos abſceſſus, in quibus non cutis modo, verum etiam caro incidenda eſſet, pertinerent; pro his vero repetita ab indiligenti librario ea fuiſſe, quae ſupra de extenuata cute haberentur. Ego ſic reſtitui ex Cod. Mediceo I. atque hanc lectionem Conſtantini & Lindenii conjecturis anteferendam judico. Attamen illas quoque meo more adſcribam, ut ſtatuere quivis pro ingenio poſſit. Conſtantinus igitur locum hunc ita legendum putat: *Itemque alia rectam ſolum plagam deſiderant in cute: alia quia fere vehementer cutem extenuant*,

quia fere vehementer cutem extenuat, tota [54] ea ſuper pus excidenda eſt. Semper autem, ubi ſcalpellus admovetur, id agendum eſt, ut & quam minimae [55] & quam pauciſſimae [56] plagae ſint: cum eo tamen, ut neceſſitati ſuccurramus, & in modo, & in numero. Nam majores ſinus, latius; interdum etiam duabus, aut tribus [57] lineis incidendi ſunt. Dandaque opera, ut imus ſinus exitum habeat; ne quis humor intus ſubſidat, qui proxima & adhuc ſana rodendo ſinuet. Eſt etiam in rerum natura, ut cutis latius excidenda ſit. Nam, ubi poſt longos morbos totius [58] corporis habitus vitiatus eſt, lateque ſe ſinus ſuffudit [59], & in eo jam cutis [60] pallet; ſcire licet, eam jam emortuam eſſe, & inutilem futuram: ideoque excidere commodius eſt; maxime, ſi circa articulos majores id evenit, cubantemque aegrum [61] fluens alvus exhaurit [62], neque per alimenta [63] quidquam corpori accedit. Sed excidi ita debet, ut plaga ad ſimilitudinem myrtei folii fiat, quo facilius ſaneſcat: idque perpetuum eſt, ubicumque medicus & quacumque de cauſa [64] cutem excidit. Pure effuſo, in alis vel inguinibus linamento opus non eſt: men-

tenuant, tota &c. Lindenius ita habet: *Jamque alia rectam plagam deſiderant, ut in carne: alia vero vehementer cutem extenuant, in quibus tota &c.* Ceterum, quod Celſus in pane faciendum docet, idem Galenus & Paulus Aegineta in omnibus abſceſſibus fieri volunt, in quibus cutis ſuper pus extenuata ſit, corruptaque. Neque illud omittunt, quod Celſus infra addit; *Eſt etiam in rerum natura, ut cutis latius excidenda ſit &c.* Ita Paulus ſcribit in lib. 6. cap. 34. *Illos ſane abſceſſus, qui plurimum faſtigiantur, crudi, tenues, & emortui ſunt, praecidimus trianguli, aut myrtacei folii, aut alterius anguli figura, cum circularis ad cicatricem recipiendam ſit inidonea. Qui vero non in faſtigium attoluntur, eos ſimplici dumtaxat linea diſſecamus. At ubi magnum ſinum invenimus, ſi cutis ſuper injecta carnoſa ſit, & queat conglutinari, diviſione loci ea dumtaxat utemur, quae humoris effluxui conveniat; ſin tenuis admodumque excarnis, totam in longitudinem ſimpliciter diſſecabimus, & poſt ſimplicem diviſionem, ſi corpora utrinque ſita gracilia valde, & non carnoſa videantur, ipſa tollemus.*

54. *Tota*] Morgagnus *tuto* repetit in ſuo quodam MS. quod & ego in aliquibus inveni. Videtur lectio iſta manaſſe a Mediceo I. In quo ſcriptum eſt *tuta*, & antiqua manu correctum, *tuto*. In ceteris Mediceis habetur *tota*, quemadmodum eſt in vulgatis libris.

55. *Ut & quam minimae*] Aldina Editio habet, *ut quam minimae.*

56. *Quam pauciſſimae*] In Cod. Mediceo I. omittitur *quam*.

57. *Tribus*] Al. *pluribus*. In Cod. Mediceo I. legitur, *tribus*, ut edidit Lindenius. Lib 8. cap. 9. ſect. 1. *Si latius aliquid abſcedet, duobus aut tribus locis erit perforandum.*

58. *Totius*] Codex Mediceus I. habet *totus*.

59. *Suffudit*] Al. *Diffudit*.

60. *Jam cutis*] Ita legit Lindenius, cum quo Cod. Mediceus I. conſentit. Al. *pars cutis*.

61. *Cubantemque aegrum*] Vox *aegrum* fortaſſe in contextum irrepſit ex gloſſemate. Nam *cubantem* pro *aegro* Celſus ſaepe poſuit. Vide quae paulo ſupra adnotavi ad hoc ipſum caput. Adde etiam lib. 3. cap. 6. lib. 8. cap. ultim.

62. *Exhaurit*] Inanem reddit; quemadmodum, *medicamentis purgatum & adhuc inanem*, dixit in lib. 2. cap. 8. & *exhaurire hominem profuſione ſanguinis*, in lib. 5. cap. 26. ſect. 3. Legendum igitur, *exhaurit*, ex MSS. & Edit. Aldina. Alii cum Ruellio leg. *exhauſit*. Al. cum Caeſario, *exercuit*; quod minus probandum eſt.

63. *Per alimenta*] In Cod. Mediceo I. *per adjumenta*.

64. *Et quacumque de cauſa*] Olim legebatur, *ex quacumque cauſa*; quemadmodum Palavicinus correxit, cum *& quacumque cauſa* reperiſſet in Cod. Mediceo I. Lindenius repoſuit, *& quacumque de cauſa*, ut eſt in margine Edit. Conſtantinianae, & in multis MSS.

ſpongia [65] ex vino imponenda eſt. In ceteris partibus, ſi aeque linamenta [66] ſupervacua ſunt, purgationis cauſa paulum mellis infundendum; dein [67] glutinantia ſuperdanda: ſi illa neceſſaria ſunt, ſuper ea quoque ſimiliter dari ſpongia eodem modo ex vino expreſſa debet. Quando autem linamentis opus ſit, quando non ſit, alias dictum eſt. Cetera eadem, inciſa ſuppuratione, facienda ſunt, quae, ubi per medicamenta rupta eſt, facienda eſſe propoſui.

III. Protinus autem, quantum curatio efficiat, quantumque aut ſperari aut timeri debeat, ex quibusdam ſignis intelligi poteſt; fereque iisdem, quae in vulneribus expoſita ſunt [68]. Nam bona ſigna ſunt, ſomnum capere; facile ſpirare; ſiti non confici; cibum non faſtidire; ſi febricula fuit, ea vacare: itemque habere pus album, laeve, non foedi odoris. Mala ſunt, vigilia, ſpiritus gravitas, ſitis, cibi faſtidium, febris, pus nigrum, aut foeculentum, & foedi odoris; item procedente curatione eruptio ſanguinis; aut ſi, antequam ſinus carne impleatur, orae carnoſae [69] fiunt, illa quoque ipſa carne hebete, nec firma. Deficere tamen animam, vel in ipſa curatione [70], vel poſtea, peſſimum omnium eſt. Quin etiam morbus ipſe, ſive ſubito ſolutus eſt, dein ſuppuratio exorta eſt; ſive effuſo pure permanet, non injuſte terret. Eſtque inter cauſas timoris, ſi ſenſus in vulnere rodentium non eſt. Sed ut haec ipſa fortuna huc illucve diſcernit [71]; ſic medici partium eſt, eniti ad reperiendam ſanitatem. Ergo, quoties ulcus reſolverit, eluere id, ſi reprimendus humor videbitur, vino ex aqua [72] pluviatili miſto, vel aqua, in qua lenticula cocta ſit, debebit: ſi purgandum erit, mulſo; rurſusque imponere eadem. Vbi jam repreſſus videbitur humor, ulcusque purum erit, produci carnem conveniet, & foveri vulnus [73] pari

65. *Opus non eſt: ſpongia &c.*] Lindenius leg. *opus non eſt; ſed ſpongia &c.* Particulam *ſed* veteres Editiones & MSS. non habent: Codex tamen Mediceus I. pro *eſt*, habet *eſſet*, unde *eſt ſet* facile oriri potuit.

66. *Si aeque linamenta*] Antea legebatur, *ſi aeque ea linamenta.* Ego ſuſtuli vocem *ea*, ſecutus MSS. fidem. In Mediceo quidem I. legitur, *ſi ea linamenta*: ſed *ea* videtur mendoſe eſſe pro *aeq.* ideſt, *aeque.*

67. *Dein*] Cod. Mediceus I. *deinde.* Eamdem varietatem exhibet cap. proximo.

68. *Quae in vulneribus expoſita ſunt*] Particula *in*, & duae voces *expoſita ſunt*, in Codice modo allato deſunt.

69. *Carnoſae*] Sic legendum eſſe, verba oſtendunt, quae continuo ſequuntur, *illa ipſa carne*; ut recte animadvertit Morgagnus. Hinc apparet, quanti faciendus ſit Codex a Conſtantino allatus, in quo eſt *calloſae*: quam tamen lectionem probavit Lindenius. In MSS. Mediceis & in Vaticanis habetur, *carnoſae.*

70. *In ipſa curatione*] Codices MSS. & Editiones veteres non habent particulam *in*. Habet Lindenius, & in libri margine Conſtantinus.

71. *Diſcernit*] Conſtantinus & Caſaubonus leg. *decernit*; ſed contra veterum Codicum fidem.

72. *Vino ex aqua*] Ita in MSS. & Editionibus antiquis. Particula tamen *ex* videtur redundare. Lindenius reponit, *vino & aqua.* Recte, ſi deinde, pro *miſto*, eſſet *miſtis.*

73. *Vulnus*] Linden. *ulcus.*

pari portione vini ac mellis, ſuperque imponi ſpongiam ex vino & roſa tinctam. Per quae cum caro producatur, plus [74] tamen, ut alias quoque dixi, victus ratio eo confert; id eſt, ſolutis jam febribus & cibi cupiditate reddita, balneum rarum; quotidiana, ſed lenis geſtatio; cibi potionesque corpori faciendo [75] aptae. Quae omnia, per medicamenta quoque ſuppuratione rupta, ſequuntur: ſed, quia magno malo vix ſine ferro mederi licet, in hunc locum reſervata ſunt.

IV. 1. Adverſus fiſtulas quoque, ſi altius penetrant, ut ad ultimas demitti collyrium non poſſit, ſi tortuoſae ſunt, ſi multiplices, majus in manu, quam in medicamentis praeſidium eſt: minusque operae eſt, ſi ſub cute transverſae feruntur, quam ſi rectae [67] intus tendunt. Igitur, ſi ſub cute transverſa fiſtula eſt, demitti ſpecillum debet, ſupraque id ea incidi. Si flexus reperiuntur, hi quoque ſimul ſpecillo & ferro perſequendi ſunt [77]: idemque faciendum, ſi plures ſe quaſi ramuli [78] oſtendunt. Vbi ad fines fiſtulae ventum eſt, excidendus ex ea totus callus [79] eſt, ſuperque fibulae dandae, & medicamentum, quo glutinetur. At ſi recta ſubter tendit, ubi, quo maxime ferat, ſpecillo exploratum eſt, excidi is ſinus [80] debet: dein fibula oris cutis injicienda eſt, & aeque [81] glutinantia medicamenta ſuperdanda ſunt; aut, ſi corruptius ulcus [82] eſt (quod interdum oſſe vitiato fit) ubi id quoque curatum eſt, pus moventia.

2. Solent autem inter coſtas fiſtulae ſubter exire [83]. Quod ubi incidit, eo loco coſta ab utraque parte praecidenda & eximenda eſt, ne quid intus corruptum relinquatur. Solent [84], ubi coſtas tranſierunt, ſeptum id, quod transverſum a ſuperioribus viſceribus inteſtina diſcernit, violare. Quod intelligi & ex loco, & ex magnitudine doloris, poteſt;

74. *Per quae cum caro producatur, plus &c.*] Idem Lindenius leg. *per quae caro producitur. Plus &c.* & infra; *victus ratio eo confert. Ea eſt, ſolutis &c.*

75. *Corpori faciendo*] Carni producendae. Ita ex Editione Lindenii, & Codicibus Mediceis. In I. eſt *faciundo:* manu vero Palavicini. *reficiundo*; quod & in IV. adſcribitur. Hinc in Editione I. & in antiquis omnibus, *reficiendo.*

76. *Rectae*] Alii leg. *recte*, ut eſt in Cod. Mediceo I. Lindenius, *recta.*

77. *Perſequendi ſunt*] Verbum *ſunt* omittitur in Cod. Mediceo I.

78. *Ramuli*] Lindenius habet, *rivuli.* Ego in MSS. inveni *ramuli*, ut alii legunt.

79. *Excidendus ex ea totus callus*] Ita in Cod. Mediceo I. & Lindenii Editione. Alii leg. *excidendum* (vel *excidendus*) *ex toto callus.*

80. *Is ſinus*] Cod. Mediceus I. non habet vocem *is.*

81. *Et aeque*] Et ſimiliter &c. Nam ſupra quoque dixerat; *ſuperque fibulae dandae, & medicamentum, quo glutinetur.* In Cod. Mediceo I. legitur, *& eaque*; in Edit. Lindenii, *eique.*

82. *Corruptius ulcus*] Fortaſſe legendum, *corruptum ulcus*, ut eſt in Mediceo I. & aliis MSS.

83. *Subter exire*] Id eſt, tendere, ut eſt paulo ſupra. Ita in veteribus libris. Sed, pro *exire*, fortaſſe legendum *ire*, quemadmodum olim placuerat Conſtantino, & a Lindenio editum eſt.

84. *Solent*] Lindenius leg. *Solent quoque*; ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae. MSS. Codices non habent *quoque.* Mediceus I. habet *etiam*, ſed additum a Palavicino.

aliam ejus partem, ob id ipſum perforatam, conjectum ſit. Ibi linum prehendendum vinciendumque [94] cum altero capite eſt, ut laxe cutem, quae ſuper fiſtulam eſt, teneat: idque linum debet eſſe crudum, & duplex triplexve, ſic tortum, ut unitas facta ſit [95]. Interim autem licet negotia agere [96], ambulare, lavari [97], cibum capere, perinde atque ſaniſſimo. Tantummodo id linum bis die [98], ſalvo nodo [99], ducendum eſt, ſic, ut ſubeat fiſtulam pars, quae ſuperior fuit. Neque committendum eſt, ut id linum putreſcat: ſed tertio quoque die nodus reſolvendus eſt, & ad caput alterum recens linum alligandum, eductoque vetere, id in fiſtula cum ſimili nodo relinquendum. Sic enim id paulatim cutem, quae ſupra fiſtulam eſt, incidit: ſimulque & id ſaneſcit, quod a lino relictum eſt; & id, quod ab eo mordetur, incjditur. Haec ratio curationis longa, ſed ſine dolore eſt. Qui feſtinant [1], adſtringere cutem lino debent, quo celerius ſecent; noctuque ex penicillo [2] tenuia quaedam intus demittere, ut cutis hoc ipſo [3] extenuetur, quo [4] extenditur. Sed haec dolorem movent. Adjicitur celeritati, ſicut tormento quoque, ſi & linum, & id, quod ex penicillo eſt, aliquo medicamento illinitur ex iis, quibus callum exedi poſui [5]. Poteſt tamen fieri, ut ad ſcalpelli curationem etiam illo loco veniendum ſit [6], ſi intus fiſtula fert, ſi multiplex eſt. Igitur in haec genera demiſſo ſpecillo, duabus lineis incidenda cutis eſt; ut media inter eas habenula tenuis admodum ejiciatur [7], ne protinus orae [8] coëant; ſitque locus aliquis lina-

eae; quemadmodum legendum Conſtantino viſum fuerat.

94. *Prehendendum vinciendumque*] Lindenius leg. *apprehendendum ligandumque.*

95. *Facta ſit*] Idem Lindenius praemittit *in eo:* quas ego duas voces non inveni in MSS.

96. *Agere*] In Cod. Mediceo I. *gerere.*

97. *Lavari*] Ita in MSS. & in Edd. antiquis. Lindenius leg. *lavare.*

98. *Bis die*] Idem Lindenius leg. *bis in die.*

99. *Salvo nodo*] Recte animadvertit Morgagnus, utique ſalvo nodo linum duci poſſe, quod *laxe cutem, quae ſupra fiſtulam eſt, teneat*; ut ſupra poſitum eſt. Porro ex eo, quod poſtea conſequitur, *tertio quoque die nodus reſolvendus eſt*, idem Morgagnus evincit, *ſalvo*, quod eſt in Editionibus antiquis; cum quibus Codices Mediceі & Vaticani conſentiunt; perperam a Lindenio mutatum eſſe in *ſoluto.* In Editionibus 1493. 1497. & in Juntina, pro *nodo*, eſt *modo*; mendoſe, ſicut infra in Codicibus Mediceis I. III. & VI. *cum ſimili modo*, pro *cum ſimili nodo.*

1. *Feſtinant*] Alii leg. *feſtinat*; deinde, *debet*, & *ſecet.* Ego ſecutus ſum Cod. Mediceum I. Lindenius quoque habet *feſtinant*, & *debent*; ſed, pro *ſecent*, *ſecetur.*

2. *Ex penicillo*] Plerique omittunt *ex*; ſed perperam.

3. *Hoc ipſo*] In Cod. Mediceo I. deeſt vox *ipſo.*

4. *Quo*] In Codice modo allato, aliisque, & in Edit. Aldina legitur *quod.*

5. *Poſui*] Linden. *propoſui.*

6. *Illo loco veniendum ſit*] Pro *loco*, ut edidit Lindenius, & multi Codices habent, alii leg. *loci.* In Cod. Mediceo I. ita habetur: *illo loci inveniendum ſit.*

7. *Vt media inter eas habenula tenuis admodum ejiciatur*] Ita omnes fere vulgo legunt; & ita eſt in multis MSS. Pro *ejiciatur*, in Mediceo I. & in Vaticanis II. VI. & VII. legitur, *adjiciatur.* In Vaticano I. gloſſemate inſerto, *ut media inter eas habenula cutis tenuis &c.* Lindenius reponit *injiciatur*; ſed horum verborum ſenſum aſſecutus

non

linamentis, quae quam pauciſſima ſuperinjicienda ſunt: omniaque eodem modo facienda, quae in abſceſſibus poſita ſunt [9]. Si vero ab uno ore plures ſinus erunt, recta fiſtula ſcalpello erit incidenda: ab eo ceterae, quae jam patebunt, lino excipiendae. Si intus aliqua procedet, quo ferrum tuto pervenire non poterit, collyrium demittendum erit. Cibus autem in omnibus ejusmodi caſibus, ſive manu, ſive medicamentis agetur [10], dari debet humidus; potio liberalis, diuque aqua. Vbi jam caro increſcit, tum demum & balneis raris utendum erit, & cibis corpus implentibus.

V. 1. Tela quoque, quae illata corporibus intus haeſerunt, magno negotio ſaepe ejiciuntur. Suntque quaedam [11] difficultates ex generibus eorum; quaedam ex iis ſedibus, in quas illa penetrarunt. Omne autem telum extrahitur, aut ab ea parte, qua venit, aut ab ea, in quam tetendit [12]: illic viam, qua redeat, ipſum ſibi fecit; hic, a ſcalpello accipit. Nam contra mucronem caro inciditur. Sed ſi non alte telum inſedit, & in ſumma carne eſt, aut certe magnas venas & loca nervoſa non tranſiit; nihil melius eſt, quam, qua venit, id evellere [13]. Si vero plus eſt, per quod telo revertendum, quam quod perrumpendum eſt; jamque venas nervosque id tranſiit, commodius eſt aperire quod ſupereſt, eaque [14] extrahere. Nam & propius petitur, & tutius evellitur [15]: & in majore membro, ſi medium mucro tranſiit, facilius ſaneſcit, quod pervium eſt; quia utrimque medicamento fovetur. Sed, ſi retro telum recipiendum, amplianda ſcalpello [16] plaga eſt; quo facilius id ſequatur, quoque minor oriatur inflammatio: quae major fit, ſi ab illo ipſo telo, dum redit, corpus laniatur. Item, ſi ex alia parte vulnus aperitur, laxius eſſe debet, quam ut telo poſtea tranſeunte amplie-

non videtur. Fortaſſe legendum *excidatur*. Vult enim Celſus, *quod inter duas lineas eſt*, *excidendum* eſſe, ut loquitur cap. 17. ſect. 1. *immittendae ſcalpello duae lineae ſunt*, *ut*, *exciſo medio*, *interior membrana utrimque recentem plagam habeat*; cap. 24. *ſi tumor modicus eſt*, *ſemel incidi*; *ſi major*, *duabus lineis debet*, *ut medium excidatur*. Tenue & oblongum cutis ſegmentum *habenam*, vel *habenulam* a ſimilitudine appellat. Cap. 7. ſect. 8. *tenuis habenula ab ulteriore ora excidenda*; cap. 17. ſect. 1. *tenuis excidenda habena eſt*; cap. 20. *ab ora quoque ejus vulneris*, *quod in inguine eſt*, *demenda habenula paulo latior eſt*; cap. 28. *ab ora .... tamquam habenulam excidere*.

8. *Orae*] Al. *ora*. Lindenius *orae*. ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae. Recte. In Cod. Mediceo I. *ore*.

9. *Quae in abſceſſibus poſita ſunt*] Ita Lindenius & Cod. Mediceus I. Al. *qui in abſceſſibus poſitus eſt*.

10. *Agetur*] Cod. Mediceus I. *agitur*.

11. *Suntque quaedam*] Codex modo allatus; *ſunt quaedam*: Lindenii Edit. *Sunt enim quaedam*.

12. *Tetendit*] Cod. Mediceus I. habet *tendit*.

13. *Evellere*] Lindenius leg. *revellere*. Ego veterem lectionem ex MSS. fide retineo; cum praeſertim etiam ſect. proxima habeatur, *ubi ab ea parte*, *qua venit*, *evelli magis placuit*.

14. *Eaque*] Quidam cum Caeſario leg. *itaque*.

15. *Et tutius evellitur*] Haec tria verba deſunt in Cod. Mediceo I.

16. *Scalpello*] Lindenius omittit vocem hanc, quam Codd. MSS. habent ad unum omnes.

plietur. Summa autem utraque parte habenda cura eſt [17], ne nervus, ne vena major, ne arteria incidatur. Quorum ubi aliquid detectum eſt, excipiendum hamo retuſo eſt, abducendumque a ſcalpello [18]. Vbi autem ſatis inciſum eſt, telum eximendum eſt: tunc quoque eodem modo, & eadem cura habita, ne ſub eo, quod eximitur, aliquid eorum laedatur, quae tuenda eſſe propoſui.

2. Haec communia. Sunt propria quaedam [19] in ſingulis telorum generibus, quae protinus ſubjiciam. Nihil tam facile in corpus, quam ſagitta, conditur, eademque altiſſime inſidit [20]. Haec autem eveniunt, & quia magna vi fertur illa, & quia ipſa in anguſto eſt [21]. Saepius itaque ab altera parte, quam ex qua venit, recipienda eſt; praecipueque [22], quia fere ſpiculis cingitur; quae magis laniant, ſi retro, quam ſi contra trahuntur. Sed inde aperta via, caro diduci debet ferramento facto ad ſimilitudinem Graecae litterae [23]: deinde, ubi apparuit mucro, ſi arundo inhaeret [24], propellenda eſt, donec ab altera parte apprehendi & extrahi poſſit: ſi jam illa decidit, ſolumque intus ferrum eſt, mucro vel digitis apprehendi, vel forfice [25], atque ita educi debet. Neque

17. *Summa autem utraque parte habenda cura eſt*] ita ex Cod. Mediceo I. Olim legebatur, ut eſt in aliis Codd. *Summa autem utraque parte ita habenda cura eſt.* Conſtantinus tamen particulam *ita* tollendam, vel in *iſta* mutandam cenſebat. Lindenius ita leg. *In ſumma autem utraque parte iſta habenda cura eſt.*

18. *Abducendumque a ſcalpello*] Al. *abducendumque ſcalpello.*

19. *Haec communia. Sunt propria quaedam &c.*] Secutus fere ſum Cod. Mediceum I. in quo ita habetur: *Haec communia ſunt; propria quaedam in ſingulis telorum generibusque protinus ſubiciam.* Neque enim quidquam addere ex conjectura volui. Fortaſſe tamen Celſus ſcripſit: *Haec communia: ſed ſunt propria quaedam &c.* Niſi quis malit alios Codices ſequi; ſed dempta voce *ſubjicienda.* Ita in illis legitur, itemque in Edd. antiquis: *Haec communia ſunt. Propria quaedam in ſingulis telorum generibus ſubjicienda ſunt, quae protinus ſubjiciam.* Lindenius & vocem *ſubjicienda* ſuſtulit, & alias de ſuo inſeruit, itaque edidit: *Haec communia ſunt: praeter quae propria quaedam in ſingulis telorum generibus ſunt, quae protinus ſubjiciam.*

20. *Inſidit*] Alii leg. *inſedit.* Ita ſane eſt in MSS. ſed mendoſe. Legendum igitur *inſidit*, ut Ruellius, Stephanus, Lindenius habent. Conſtantinus in libri margine, *incedit*, vel *inſidit.*

21. *Ipſa in anguſto eſt*] Lindenius leg. *ipſa anguſta eſt*; quae fuit olim Conſtantini conjectura. Ego, invitis MSS. nihil mutandum puto. Nam etiam in lib. 8. cap. 3. eodem ſenſu legitur, *Si vitium in anguſto eſt.* Advertendum porro, ut ibi iis verbis illa opponuntur, *ſi latius vitium eſt*; ſic his verbis hoc loco ea, quae infra ſunt, *latum vero telum*, opponi.

22. *Praecipueque*] In Cod. Mediceo I. *praecipue*; deinde, *retrorſus* pro *retro*, & *eximatur* pro *trahuntur.*

23. *Graecae litterae*] In Editionibus antiquis, *Graecae litterae* ✢. Scilicet in Cod. Mediceo IV. alia manu adſcripta fuit ✢, quemadmodum in I. a Palavicino; cum Graeca littera deeſſet, quae in ceteris item Mediceis Codicibus deeſt. Lindenius repoſuit γ, qua ejus litterae figura veteres Graecos uſos fuiſſe non conſtat. Ego malim Λ.

24. *Vbi apparuit mucro, ſi arundo inhaeret*] Lindenius leg. *ubi apparuit mucro, ſi ei arundo inhaeret.* Hunc ego ſecutus ſum; niſi quod vocem *ei* omiſi, quod illam MSS. non habeant, nec neceſſariam exiſtimem. Alii leg. *ubi apparuit, ſi mucro, ſi arundo* (vel *harundo*) *inhaeret*; Ruellius & Stephanus, *ubi apparuit, ſi mucroni harundo inhaeret.*

25. *Forfice*] *Forceps*, non *forfex*, ubicumque de re aliqua capienda agitur, legendum eſſe con-

que alia ratio extrahendi eſt, ubi ab ea parte, qua venit, evelli magis placuit. Nam, ampliato magis vulnere [26], aut arundo, ſi ineſt, evellenda eſt; aut, ſi ea non eſt, ferrum ipſum. Quod ſi ſpicula apparuerunt, eaque brevia & tenuia ſunt, forfice [27] ibi comminui debent, vacuumque ab his telum educi: ſi ea majora valentioraque ſunt, fiſſis ſcriptoriis calamis contegenda, ac, ne quid lacerent [28], ſic evellenda ſunt. Et in ſagittis quidem haec obſervatio eſt.

3. Latum vero telum, ſi conditum eſt [29], ab altera parte educi non expedit; ne ingenti vulneri ipſi quoque ingens vulnus adjiciamus. Evellendum eſt ergo genere quodam ferramenti, quod Διοκλεῖον κυαθίσκον Graeci vocant [30]; quoniam auctorem Dioclem habet: quem inter priſcos maximosque medicos fuiſſe, jam poſui. Lamina vel ferrea [31], vel etiam aenea, ab altero capite duos utrimque deorſum converſos uncos habet; ab altero duplicata lateribus, leviterque extrema in eam partem inclinata, quae ſinuata eſt, inſuper ibi etiam perforata eſt [32]. Haec juxta telum transverſa demittitur: deinde, ubi ad imum mucronem [33] ventum eſt, paulum torquetur, ut telum foramine ſuo excipiat: cum in cavo mucro eſt [34], duo digiti [35], ſubjecti partis alterius uncis, ſimul & ferramentum [36] id extrahunt, & telum. 4. Ter-

tendunt Conſtantinus, Cajus, referente Rhodio, Rhodiusque ipſe in adnotationibus ad Scribonii Compoſit. 51. Sed invitis MSS. nihil efficiunt. Tanta porro conſtantia *forficem* hac ſignificatione habent Codices Medicei Vaticanique, ut ab iis diſcedendum non putarim, quamvis Lindenius *forcipem* ubique repoſuerit.

26. *Nam, ampliato magis vulnere*] Ita in Cod. Mediceo I. & in Editione Lindenii. Alii omittunt *magis*. In Cod. Vaticano II. & in VII. deeſt etiam particula *Nam*.

27. *Forfice*] Conſtantinus & Lindenius ſine cauſa hic reponunt *forcipe*: nam ſpicula *comminui debent*, h. e. praecidi; quo ſenſu *forficem* uſurpari nemo dubitat.

28. *Lacerent*] Lindenius, *dilacerent*.

29. *Si conditum eſt*] Idem Lindenius leg. *ſi aliquis intus in carne habuerit*. Scilicet ex gloſſemate aliquo, ut recte cenſet Morgagnus.

30. *Διοκλεῖον κυαθίσκον Graeci vocant*] Sic repoſui ex Cod. Mediceo I. in quo eſt, *Diocleum cyathiſcum &c.* Ex ſequenti porro deſcriptione apparet, ferramentum hoc formam cyathi cujusdam referre. Alii Codices habent, *Diocleum craphiſcum &c.* unde quidam vulgo leg. *Diocleum graphiſcum*; Lindenius, Διοκλεῖος γραφίσκος. Editio an. 1538. *Dioclis Graeci vocant*. Editio I. & aliae pervetuſtae, *Diocris* (al. *Dioclis*) *Graeci belulcum vocant*. Βελουλκὸν ſane Paulus Aegineta ferramentum nominat, quo tela extrahuntur: ſed vox iſta nimis recedit a *cyathiſcum*, vel *craphiſcum*, quod eſt in MSS.

31. *Vel ferrea*] Lindenius leg. *eſt ferrea*: infra vero, *habens*.

32. *Inſuper ibi etiam perforata eſt*] Ita ex Cod. Mediceo I. In Codicibus ceteris & in Editionibus antiquis habetur; *inſuper ibi etiam parte inclinata, quae perforata eſt*; iteratis a librario per incuriam tribus vocibus, quae ſupra ſunt. Huic vitio ſic medetur Lindenius: *inſuper etiam ea parte inclinata, quae &c.* Sed remedium minime idoneum videtur.

33. *Ad imum mucronem*] In Cod. Mediceo I. omittitur vox *imum*: pro qua III. & VI. habent *unum*.

34. *Cum in cavo mucro eſt*] Codex Mediceus I. ita habet: *cum cavum vero eſt*.

35. *Duo digiti*] Codices Medicei, primo excepto, habent, *illico digiti*; mendoſe, ut videtur, pro *duo digiti*, quod eſt in primo, cujus ego auctoritatem ſecutus ſum. Vulgo ex Cod. IV. in quo alia manu appoſita eſt vox *duo*, legitur; *illico duo digiti*. Palavicinus, qui *illico* addidit in Cod. I. ex *illico* fecit *illic*.

36. *Et ferramentum*] Lindenius omittit particulam *&*.

4. Tertium genus telorum est [37], quod interdum evelli debet, plumbea glans, aut lapis, aut simile aliquid, quod, perrupta cute, integrum intus insedit. In omnibus his latius vulnus aperiendum, idque, quod inest, ea, qua venit, forfice extrahendum est. Accedit vero aliquid difficultati [38] sub omni ictu, si telum vel ossi inhaesit, vel in articulo se inter duo ossa demersit. In osse usque eo movendum est, donec laxetur is locus, qui mucronem momordit; & tunc vel manu vel forfice telum extrahendum est: quae ratio in dentibus quoque ejiciendis est. Vix [39] umquam ita telum non sequitur: sed, si morabitur, excuti quoque, ictum aliquo ferramento [40], poterit. Vltimum est, ubi non evellitur, terebra juxta forare, ab eoque [41] foramine, ad speciem litterae V [42], contra telum os excidere, sic, ut lineae, quae diducuntur, ad telum spectent: eo facto, id necesse est labet, & facile auferatur. Inter duo vero ossa si per ipsum articulum perruperit, circa vulnus duo membra fasciis habenisve deliganda, & per has in diversas partes diducenda sunt, ut nervos distendat: quibus extentis, laxius [43] inter ossa spatium est, ut sine difficultate telum recipiatur. Illud videndum est, sicut in aliis locis posui, ne quis nervus, aut vena, aut arteria a telo laedatur, dum id extrahitur: eadem scilicet ratione, quae supra posita est.

5. At si venenato quoque telo quis ictus est, iisdem omnibus, si fieri potest, etiam festinantius actis, adjicienda curatio est, quae vel epoto veneno, vel a serpente ictis adhibetur. Vulneris autem ipsius, extracto telo, medicina non alia est, quam quae esset, si corpore icto nihil inhaesisset: de qua satis alio loco dictum est.

VI. Haec evenire in qualibet parte corporis possunt: reliqua certas sedes habent. De quibus dicam, orsus a capite. In hoc multa variaque

37. *Telorum est &c.*] Lindenius transfert verbum *est* post *debet*, atque ita legit: *telorum, quod interdum evelli debet, est plumbea glans.*

38. *Accedit vero aliquid difficultati*] Sic reposui ex aliis MSS. Antea legebatur *difficultatis*, ut est in Mediceo I.

39. *Ejiciendis est. Vix &c.*] Alii omnes leg. *ejiciendis est. Et vix &c.* Ego ex fide Cod. Medicei I. sustuli particulam *&*; quae a mendosis quibusdam Codicibus fluxisse videtur, in quibus, pro *ejiciendis est. Vix*, legitur, *ejiciendis & vix.* Palavicinus ita mutavit: *eiciendis est. Et vix unquam ita fieri potest, quin telum non sequatur.*

40. *Ictum aliquo ferramento*] Ferramento aliquo percussum, quassatum. Pro *ictum*, Codex Mediceus II. habet *icto*; Constantinus margini adscripsit *victum*; Lindenius leg. *cum.*

41. *Ab eoque*] Ita ex Cod. Mediceo I. Alii leg. *ab eo quoque*; Lindenius, *& ab eo.*

42. *Litterae V.*] In MSS. deest littera *V*; quam ego reposui ex conjectura, cum in Mediceo I. *vel* reperissem. Nam *vel* ex *V* ab imperito aliquo factum puto. Palavicinus, expuncto *vel*, reposuit ψ; quae littera etiam in Codice IV. habetur, addita alia manu. Hinc in Edd. antiquis, *litterae* ψ. At Lindenius habet, *litterae γ.* Cum tamen *Graecas litteras* Celsus non dixerit, & Romana *V.* huic rei sit aptissima, non video, cur necesse sit Graecam reponere. De γ vide quae adnotavi ad sect. 2. hujus cap.

43. *Laxius*] Duo ex Vaticanis MSS. III. scilicet & V. habent *latius.*

que tubercula oriuntur; γάγγλια, μελικηρίδας [44], ἀθερώματα [45] nominant; aliisque etiamnum vocabulis quaedam alii discernunt: quibus ego στεατώματα quoque adjiciam. Quae quamvis & in cervice, & in alis, & in lateribus oriri solent; per se tamen non posui; cum omnia ista mediocres differentias habeant, ac neque periculo terreant, neque diverso genere curentur. Omnia autem [46] ista & ex parvulo incipiunt, & diu paulatimque increscunt, & tunica sua includuntur. Quaedam ex his dura ac renitentia, quaedam mollia cedentiaque sunt: quaedam spatio nudantur, quaedam tecta capillo suo permanent: fereque sine dolore sunt. Quid intus habeant, ut conjectura praesagiri potest; sic ex toto cognosci, nisi cum ejecta sunt, non potest. Maxime tamen in iis, quae renituntur, aut lapillis [47] quaedam similia, aut concreti confertique [48] pili reperiuntur: in iis vero, quae cedunt, aut melli aliquid, aut tenui pulticulae, aut quasi rasae cartilagini [49], aut carni hebeti & cruentae; quibus alii aliique [50] colores esse consuerunt [51]. Fereque ganglia renituntur: atheromati subest quasi tenuis pulticula: meliceridi liquidior humor; ideoque pressus circumfluit [52]: steatomati pingue quiddam; idque latissime patere consuevit, resolvitque totam cutem superpositam, sic, ut ea labet; cum in ceteris sit adstrictior. Omnia, derasa ante, si capillis conteguntur, per medium oportet incidere [53]. Sed steatomatis tunica quoque secanda est, ut effundatur quidquid intus coiit [54]; quia non facile a cute & subjecta carne [55] ea separatur: in ceteris [56] ipsa tunica

44. Γάγγλια, μελικηρίδας] Quidam duas has voces, itemque proximam Latinis litteris scribunt. In Cod. Mediceo I. legitur, *glangian meliceridas*; in aliis, *gangilia*, *meliceridas*.

45. Ἀθερώματα] Alii praemittunt particulam &; quam a MSS. abesse video. Ortam ex eo puto, quod in Cod. Mediceo I. pro *atheromata*, quod alii habent, est *etheromata*; unde alia manu in IV. itemque in Editionibus 1478. 1493. 1497. 1524. *& heromata.* Alii igitur correxerunt, *& atheromata.*

46. *Autem*] Cod. Mediceus I. *vero.*

47. *Lapillis*] Stephani Edit. *lapidis*; quod minus probandum.

48. *Confertique*] Cod. Mediceus I. habet *conferfique.*

49. *Rasae cartilagini*] In Cod. Mediceo I. *massas cartilaginis:* mendose.

50. *Alii aliique*] Ita ex Lindenio & Scaligero. In MSS. deest vox *alii.* Pro *alique*, quod est in Mediceis ceteris, primus habet *aliquae*; ex emendatione vero Palavicini, *aliqui*, ut est in Editionibus antiquis.

51. *Consuerunt*] Linden. *consueverunt.*

52. *Pressus circumfluit*] Cap. 14. hujus lib. *Humor autem, si premitur, circumfluit.* In MSS. & in Editionibus vetustis est *pressum*; Lindenius leg. *pressu*; ego cum Caesario, Ruellio, Pantino, aliisque nonnullis, *pressus.*

53. *Incidere*] Cod. Mediceus I. *incidi.*

54. *Ut effundatur quidquid intus coiit*] Lindenius transfert haec verba ante illa, *Sed steatomatis*, & sententiam totamque locum corrumpit. Numquam enim, nisi ubi tunica difficulter a cute & subjecta carne separatur, ut in steatomate, id, quod intus coiit, effundendum est; sed, quemadmodum infra dicitur, *ipsa tunica inviolata servanda est, ... ejiciendaque cum eo, quod intus tenet.*

55. *Et subjecta carne*] In omnibus fere impressis libris, & in multis MSS. omittitur particula &; sed perperam.

56. *In ceteris*] Lindenius leg. *Ac in caeteris:* deinde, *Protinus autem cum ista alba & intenta se ostendit, tum &c.*

nica inviolata ſervanda eſt. Protinus autem alba & intenta ſe oſtendit. Tum ſcalpelli manubriolo diducenda a cute & carne eſt, ejiciendaque cum eo, quod intus tenet. Si quando tamen ab inferiore parte tunicae muſculus inhaeſit, ne is laedatur, ſuperior pars illius decidenda, alia ibidem 57 relinquenda eſt. Vbi tota exempta eſt, committendae orae, fibulaque his injicienda, & ſuper medicamentum glutinans dandum eſt. Vbi vel tota tunica, vel aliquid ex ea relictum eſt, pus moventia adhibenda ſunt.

VII. 1. Sed ut haec neque genere vitii, neque ratione curationis inter ſe multum diſtant; ſic in oculis, quae manum poſtulant, & ipſa diverſa ſunt, & aliter aliterque curantur. Igitur in ſuperioribus palpebris veſicae naſci ſolent, pingues graveſque; quae vix attollere oculos ſinunt, leveſque pituitae curſus, ſed aſſiduos, in oculis movent 58. Fere vero in pueris naſcuntur. Oportet, compreſſo digitis duobus oculo, atque ita cute intenta, ſcalpello transverſam lineam incidere 59, ſuſpenſa leviter manu, ne veſica ipſa vulneretur: &, ut locus ei patefactus eſt, ipſa prorumpit. Tum 60 digitis eam apprehendere 61, & evellere. Facile autem 62 ſequitur. Dein ſuperinungi 63 collyrio debet ex iis aliquo, quo lippientes oculi ſuperinunguntur: pauciſſimiſque 64 diebus cicatricula inducitur. Moleſtius eſt, ubi inciſa veſica eſt: effundit enim humorem; neque poſtea, quia tenuis admodum eſt, poteſt colligi. Si forte id incidit, eorum aliquid imponendum eſt, quae puri movendo ſunt.

2. In eadem palpebra ſuper 65 pilorum locum tuberculum parvulum naſcitur, quod a ſimilitudine hordei, a Graecis κριθὴ nominatur. Tunica

57. *Alia ibidem*] Ita communiter legitur; itaque Palavicinus ſcripſit in Cod. Mediceo I. veteri ſcriptura obliterata, quae fortaſſe ab aliorum Codicum ſcriptura diverſa non erat. Ita autem in aliis habetur: *ad jam ibi*. Videtur igitur legendum, *alia inibi*: nam *ad ia* eſt pro *alia*, *in ibi* pro *inibi*.

58. *In oculis movent*] Quidam MSS. Codices habent, *in oculos movent*.

59. *Transverſam lineam incidere*] In Editione Conſtantini ita habetur: *transverſam linea incidere*: in margine vero, *transverſa*: quod placuit Lindenio. Sed retinenda vetus lectio, *transverſam lineam incidere*, ex veterum MSS. atque Editionum fide; cum hanc dicendi formam aliis in locis Celſus uſurparit. Vid. cap. 13. & ibi adnotata.

60. *Et, ut locus ei patefactus eſt, ipſa prorumpit. Tum &c.*] Olim legebatur *prorumpat*; ſed, cum laboraret conſtructio, ad eam ſanandam Conſtantinus addebat *qua* poſt *ut*. Lindenius autem ita mutavit: *& ut, loco ei patefacto, ipſa prorumpat; tum &c.* Putabant nimirum, *ut* eſſe conjunctionem, quae conjunctivum poſtularet. Sed eſt adverbium temporis, & ſignificat *poſtquam*. Recte igitur Codex Mediceus I. habet *prorumpit*; quod ego repoſui.

61. *Apprehendere*] Plerique addunt *oportet*; ſed, cum id verbum ſupra habeatur, non eſt neceſſe.

62. *Facile autem*] Lindenius leg. *facile enim*.

63. *Superinungi*] Ita Lindenius. Et ſane in Cod. Mediceo I. habetur *ſuperinungui*. Alii leg. *ſuperungi*; al. *ſuper ungi*. Vide Animadv. VII. Facciolati, & ad eam Morgagni additamentum, in III. ejusdem Morgagn. Epiſt.

64. *Pauciſſimiſque*] Lindenius leg. *quo pauciſſimis*.

65. *Super*] In Cod. Mediceo I. *ſupra*.

re; atque eam quoque palpebram tradere alteri: ipſe, hamulo apprehenſo, levare unguem, eumque acu trajicere linum trahente: deinde acum ponere, lini duo capita apprehendere, & per ea erecto ungue, ſi qua parte oculo inhaeret, manubriolo ſcalpelli diducere, donec ad angulum veniat: deinde invicem modo remittere, modo attrahere, ut ſic & initium ejus, & finis anguli reperiatur. Duplex enim periculum eſt; ne vel ex ungue aliquid relinquatur, quod exulceratum vix ullam recipiat curationem; vel ex angulo quoque caruncula abſcindatur [75], quae, ſi vehementius unguis ducitur, ſequitur; ideoque decipit [76]. Abſciſſa, patefit foramen [77], per quod poſtea ſemper humor deſcendit: ῥυάδα [78] Graeci vocant. Verus ergo anguli finis utique noſcendus eſt; qui ubi ſatis conſtitit, non nimium adducto ungue, ſcalpellus adhibendus eſt; deinde ſic excidenda ea membranula, ne quid [79] ex angulo laedatur. Eo [80] deinde ex melle linamentum ſuperdandum eſt, ſupraque linteolum, & aut ſpongia aut lana ſuccida: proximisque diebus diducendus quotidie oculus eſt, ne cicatrice inter ſe palpebrae glutinentur; ſiquidem id quoque tertium periculum accedit: eodemque modo linamentum imponendum, ac noviſſime inungendum collyrio, quo ulcera ad cicatricem perducuntur. Sed ea curatio vere [81] eſſe debet, aut certe ante hiemem: de qua re, ad plura loca pertinente, ſemel dixiſſe ſatis erit. Nam duo genera curationum ſunt: alia, in quibus eligere tempus non licet, ſed utendum eſt eo, quod incidit; ſicut in vulneribus, & in fiſtulis [82]: alia, in quibus nullus dies urget, & exſpectare tutiſſimum & facile eſt; ſicut evenit in iis, quae & tarde increſcunt [83], & dolore non cruciant. In his ver exſpectandum eſt: aut, ſi quid magis presſit,

75. *Abſcindatur*] Codd. Medicei, *abſcidatur*; quae ſcribendi ratio in illis fere perpetua eſt.

76. *Sequitur; ideoque decipit*] Facile ſequendo medicum decipit, qui eam unguis partem eſſe credit. Lindenius leg. *ſequitur quoque ac decipit:* Almeloveenius, *ſequitur quoque ac decidit*; quod a Morgagno merito improbatur. Sed *decidit* fortaſſe mendum librarium eſt.

77. *Abſciſſa, patefit foramen*] Ita in Cod. Mediceo I. niſi quod in illo ſcribitur *abſciſa* per ſimplex *ſ*. Codices ceteri Medicei ita habent: *At ſi abſciſa eſt, patefecit foramen.* Vulgo alii leg. *ac ſi abſciſſa eſt, patefcit foramen*; Lindenius, *Si abſciſſa eſt, patefit foramen.*

78. *Ῥυάδα*] Ita plerique legunt ex Caeſario; nec aliter legendum videtur. In MSS habetur *rhyſada*, vel *ryſhada*. In Mediceo IV. *rhyphada*, ſed alterum *h* expunctum eſt. Hinc in Editione I. & aliis pervetuſtis, *rhypada*; in Aldina, *ῥυπάδα*, Graecis litteris.

79. *Sic excidenda ea membranula, ne quid &c.*] In MSS. & in Edd. antiquis deeſt particula *ſic*. Hanc ego ſumpſi ex Editione Lindenii, in qua legitur, *ſic excidenda membranula, ne quid &c.* Vix enim abeſſe poteſt.

80. *Eo*] Lindenius leg. *Ei.* Vide quae adnotavi ad lib. 5. cap. 18. ſect. 3.

81. *Vere*] Egnatius & Stephanus leg. *verna*.

82. *Et in fiſtulis*] In multis MSS. omittitur particula *&*. Lindenius omittit *in*.

83. *Tarde increſcunt*] In Cod. Mediceo I. legitur, *tarde decreſcunt*; fortaſſe pro *tarde creſcunt*. Alii tamen Codices habent *increſcunt*, ut eſt in vulgatis, non *creſcunt*.

ſit, melior tamen autumnus eſt, quam aeſtas, vel hiems [84]; atque is ipſe medius, jam fractis aeſtibus, nondum [85] ortis frigoribus. Quo magis autem neceſſaria pars erit, quae tractabitur, hoc quoque majori periculo ſubjecta eſt: & ſaepe, quo major plaga facienda, eo magis haec temporis ratio ſervabitur.

5. Ex curatione vero unguis, ut dixi, vitia naſcuntur, quae ipſa aliis quoque de cauſis oriri ſolent. Interdum enim fit in angulo, parum ungue exciſo, vel aliter, tuberculum, quod palpebras parum diduci patitur: ἐγκανθὶς Graece nominatur. Excipi [86] hamulo, & circumcidi debet; hic quoque diligenter temperata manu, ne quid ex ipſo angulo [87] abſcindatur [88]. Tum exiguum linamentum reſpergendum eſt vel cadmia, vel atramento ſutorio; inque eum angulum, diductis palpebris, inſerendum, ſupraque eodem modo deligandum: proximiſque diebus ſimiliter nutriendum; tantum ut primis [89] aqua egelida, vel etiam frigida foveatur.

6. Interdum inter ſe palpebrae coaleſcunt, aperirique non poteſt oculus. Cui malo ſolet etiam illud accedere, ut palpebra [90] cum albo oculi cohaereſcat; ſcilicet, cum in utrovis [91] fuit ulcus negligenter curatum. Saneſcendo enim, quod diduci potuit & debuit, glutinavit [92]. Ἀγκυλοβλεφάρυς ſub utroque vitio Graeci vocant [93]. Palpebrae

84. *Quam aeſtas, vel hiems*] Sic legendum; non, ut eſt in Editionibus antiquis, *vel aeſtas, quam hiems*. Et ſane in Cod. Mediceo I. habetur, *quam aeſtas aut hiemps*. Vel reponendum cum Lindenio, *quam hiems, vel aeſtas*. In aliquibus Codicibus legitur, *vel aeſtas, vel hiems*.

85. *Aeſtibus, nondum*] Lindenius interjicit particulam *&*; quae in MSS. non invenitur. Porro *aeſtibus* idem Lindenius legit; & ita eſt in Cod. Mediceo I. Al. *aeſtotibus*; ſed non recte.

86. *Excipi*] Ita ex Conſtantino & Lindenio. Alii leg. *excidi*; ut eſt, ſed mendoſe, in antiquis Codicibus.

87. *Ex ipſo angulo*] Vox *angulo* deeſt in libris fere omnibus vetuſtis. Habetur in Mediceo I. & in Editione Lindenii; eſtque prorſus neceſſaria.

88. *Abſcindatur*] Ita Lindenius; nec aliter legendum Conſtantinus putavit. Attamen vetus lectio *abſcindat* (in MSS. *abſcidat*) ſuſtineri poteſt.

89. *Similiter nutriendum; tantum ut primis &c*] *Tantum ut*, quemadmodum *tantum ne* lib. 8. cap. ultimo, *membrum .... ſic jacere convenit, ut maxime cubantem juvat; tantum ne moveatur, neve dependeat*. Lindenius leg. *ſimiliter nutriendum, ut primo; tantum &c*. Ego veterem lectionem ex MSS. fide retinui.

90. *Palpebra*] Sic repoſui ex Cod. Mediceo I. Nam & infra habetur, *ubi albo ipſius oculi palpebra inhaeſit*: & lib. 6. cap. 6. ſect. 1. *nonnunquam ex eo caſu fit, ut palpebra cum oculo glutinetur*. Alii leg. *palpebrae*; poſtea vero, *cohaereſcant*.

91. *Scilicet, cum in utrovis*] Hic Lindenium ſecutus ſum, qui *utrovis* repoſuit. Alii habent *utroque*. In Cod. Mediceo I. legitur, *licet cum utroque*.

92. *Glutinavit*] Ulcus ſaneſcendo glutinavit id, quod diduci &c. Porro *glutinavit* habetur in Cod. Mediceo I. & in margine Editionis Conſtantinianae. Alii leg. *glutinabit*; Lindenius, *glutinabitur*.

93. *Ἀγκυλοβλεφάρυς ſub utroque vitio Graeci vocant*] H. e. in utroque vitio; ut recte explicat Conſtantinus. In Cod. Mediceo I. *ancyloblepharus Graecis utroque vitio vocant*; ſed littera *s* in *Graecis* expuncta eſt, & *utroque* in *utrumque* mutatum; a Palavicino vero correctum, *ſub utroque*. In ceteris Codicibus; *angyn blepharus ſub utroque vitio*

brae tantum inter se cohaerentes, non difficulter diducuntur; sed interdum frustra: nam rursus glutinantur. Experiri tamen oportet; quia bene res saepius cedit. Igitur aversum [94] specillum inserendum, diducendaeque eo [95] palpebrae sunt: deinde exigua penicilla interponenda, donec exulceratio ejus loci finiatur. At ubi albo ipsius oculi palpebra inhaesit, Heraclides Tarentinus auctor est, adverso scalpello [96] subsecare, magna cum moderatione, ut neque ex oculo, neque ex palpebra quidquam abscindatur; ac, si necesse est, ex palpebra potius. Post hacc, inungatur oculus medicamentis, quibus aspritudo curatur: quotidieque palpebra vertatur, non solum ut ulceri medicamentum inducatur, sed etiam ne rursus inhaereat [97]: ipsique etiam [98] praecipiatur, ut saepe eam duobus digitis attollat. Ego sic restitutum esse neminem memini. Meges se quoque multa tentasse, neque umquam profuisse, quia semper iterum oculo palpebra inhaeserit [99], memoriae prodidit.

7. Etiamnum in angulo, qui naribus propior est, ex aliquo vitio quasi parva fistula aperitur, per quam pituita assidue destillat: αἰγίλωπα Graeci vocant. Idque assidue male habet oculum: nonnumquam etiam exeso osse, usque ad nares [1] penetrat. Atque [2] interdum naturam carcinomatis habet; ubi intentae venae & recurvatae sunt, color pallet, cutis dura est, & levi tactu irritatur, inflammationemque in eas partes, quae conjunctae sunt, evocat. Ex his eos, qui quasi carcinoma habent, curare periculosum est: nam mortem quoque ea res maturat. Eos vero, quibus ad nares tendit, supervacuum: neque enim sanescunt. At, quibus id in angulo est, potest adhiberi curatio; cum eo, ne

vitio Graeci vocant. In VII. margini adscriptum est ἀγκυλοβλεφαρος. In IV. quoque correctum est, *ancyloblepharos*; atque ita habent Editiones antiquiores. Aldina, ἀγκυλοβλέφαρος. Alii cum Caesario reposuerunt ἀγκυλοβλίφαρον; ego ἀγκυλοβλεφάρους. Lindenius leg. ἀγκυλοβλίφαρον *sub utroque vitium Graeci vocant.*

94. *Aversum*] Ita in Editione Constantini, & in Codicibus Mediceis II. III. V. VII. & ita legendum contendit Fabricius ab Aquapendente, non *adversum*, ut est in aliis & MSS. & impressis libris. Confirmatur haec lectio simili loco hujus libri cap 27. *si, antequam vesica purgata est, orae se glutinarunt, dolorque & inflammatio redierunt, vulnus digitis vel averso specillo diducendum est:* ubi tamen, pro *specillo*, quidam Codices habent *scalpello*. Nec desunt qui ibi quoque habeant *adverso*.

95. *Eo*] Hanc vocem Cod. Mediceus I. non habet.

96. *Adverso scalpello*] Quatuor Codices Medicei supra allati, *averso scalpello*. Hic tamen legendum videtur, *adverso*, ut alii habent.

97. *Ne rursus inhaereat*] Lindenius omittit *rursus*, deceptus, ut opinor, ab Editione an. 1538. in qua hoc adverbium deest. In Codice Mediceo I. desunt haec verba omnia.

98. *Ipsique etiam*] Neque haec verba habet Codex modo allatus. Lindenius leg. *ipsique etiam aegro*, ut est in margine Editionis Constantinianae. Sed vox *aegro* abest ab omnibus MSS.

99. *Palpebra inhaeserit*] Cod. Mediceus I. *palpebrae inhaeserint.*

1. *Usque ad nares*] Idem Codex, *usque nares.*

2. *Atque*] Ita in allato Mediceo Codice. Alii leg *Idque.*

ne ignotum ſit [3], eſſe difficilem: quantoque angulo propius id foramen eſt, tanto difficilior eſt [4]; quoniam peranguſtum eſt, in quo verſari manus poſſit. Recenti tamen re mederi facilius eſt. Sed hamulo ſummum ejus foraminis [5] excipiendum; deinde totum id cavum, ſicut in fiſtulis dixi, usque ad os excidendum; oculoque & ceteris junctis partibus bene obtectis, os ferramento adurendum eſt; vehementiusque [6], ſi jam carie vexatum eſt, quo craſſior ſquama abſcedat. Quidam adurentia imponunt, ut atramentum ſutorium, vel chalcitidem, vel aeruginem raſam: quod & tardius & non idem facit. Oſſe aduſto, curatio ſequitur eadem, quae in ceteris uſtis.

8. Pili vero, qui in palpebris ſunt, duabus de cauſis oculum irritare conſuerunt [7]. Nam modo palpebrae [8] ſumma cutis relaxatur, & procidit; quo fit, ut ejus pili ad ipſum oculum convertantur, quia non ſimul cartilago quoque ſe remiſit: modo ſub ordine naturali pilorum alius ordo ſubcreſcit, qui protinus intus ad oculum tendit. Curationes [9] hae ſunt. Si pili nati ſunt, qui non debuerunt, tenuis acus ferrea ad ſimilitudinem ſpathae lata [10], in ignem conjicienda eſt: deinde candens, ſublata palpebra, ſic, ut ejus pernicioſi pili in conſpectum curantis veniant, ſub ipſis pilorum radicibus ab angulo [11] immittenda eſt, ut ea tertiam partem palpebrae tranſuat [12]; deinde iterum, tertioque usque ad

3. *Cum eo, ne ignotum ſit*] Alii leg. *cum eam non ignotum ſit.* Ego ſecutus ſum Egnatium & Lindenium, cum quibus conſentit Codex Mediceus vetuſtior. Nam licet *eum eam ne* in illo legatur; attamen ex litura apparet, *eo* ſcriptum fuiſſe, idque in *eam* mutatum a veteri Emendatore.

4. *Tanto difficilior eſt*] Cod. Mediceus I. *tanto difficiliorem.* Vtraque lectio recte ſe habet. Varietas videtur ex eo orta, quod ita ſcriptum fuiſſet, *difficilior ē.* Per *ē* autem, tum *em*, tum *eſt* ſignificatur.

5. *Sed hamulo ſummum ejus foraminis*] Ita in Editionibus antiquis, & fere omnibus MSS. In Mediceo I. *Eo hamulo ſummam ejus formam.* Lindenius leg. *Hamulo autem ſummum &c.* Vide adnotata ad lib. 8. cap. 9. ſect. 2.

6. *Adurendum eſt; vehementiusque &c.*] Hic locus olim ita legebatur: *adurendum eſt vehementius. Quod ſi jam carie vexatum eſt, quo craſſior his ſquama accedat, quidam adurentia &c.* Lindenius, poſt Conſtantini conjecturam, repoſuit, *huic ſquama abſcedat:* hac tamen ratione vitium omne hinc ſublatum non fuit. Ego, pro *vehementius. Quod*, ut eſt in Cod. Mediceo I. repoſui ex Codicibus ceteris, *vehementiusque;* & poſt *abſcedat* (ita enim legendum videtur, etſi in omnibus MSS. ſit *accedat*) ſententiam abſolvi. Porro, cum vox *his* ferri nequeat, nec ſit in Mediceo I. ex ipſius fide ſuſtuli. Ita enim habet: *craſſior quam accedat.*

7. *Conſuerunt*] Lindenius, *conſueverunt.*

8. *Palpebrae*] Codices omnes MSS. & Editiones pleraeque *ſuperioris;* quod Celſi non eſſe manifeſtum eſt ex iis, quae infra habentur: *oportet oculo contecto mediam palpebrae cutem, ſive ea ſuperior, ſive inferior eſt, apprehendere*. Recte igitur Caeſarius, Ruellius, & Lindenius, quos ego ſecutus ſum, vocem illam omiſerunt.

9. *Curationes*] Alii leg. *Curationes vero*, ut eſt in Editione an. 1538.

10. *Ad ſimilitudinem ſpathae lata*] Alii leg. *haſtae;* Lindenius, *ſpathae;* & quidem rectius, ut mihi videtur. In Cod. Mediceo I. ita habetur: *ad ſimilitudinem adſtaellata.*

11. *Ab angulo*] Lindenius leg. *angulo.*

12. *Tranſuat*] Ita in Editionibus Gryphii, Pantini, Conſtantini, & Roiiſſei. Alii leg. *tranſuet*, ut eſt in MSS. plerisque; quod ex *tra ſuat* ortum videtur, cum *e* ſupra *u*, quemadmo-

ad alterum angulum [13]: quo fit, ut omnes pilorum radices aduſtae emoriantur. Tum ſuperimponendum medicamentum eſt, quod inflammationem prohibeat: atque ubi cruſtae exciderunt, ad cicatricem perducendum. Facillime autem id genus ſaneſcit. Quidam ajunt, acu tranſui [14] juxta pilos exteriorem partem [15] palpebrae oportere, eamque transmitti duplicem capillum muliebrem ducentem; atque ubi acus tranſiit, in ipſius capilli ſinum, qua duplicatur, pilum eſſe conjiciendum [16], & per eum in ſuperiorem palpebrae partem attrahendum, ibique corpori adglutinandum, & imponendum medicamentum, quo foramen glutinetur [17]: ſic enim fore, ut is pilus in exteriorem partem poſtea ſpectet. Id primum fieri non poteſt, niſi in pilo longiore; cum fere breves eo loco [18] naſcantur. Deinde, ſi plures pili ſunt, neceſſe eſt longum tormentum, toties acu trajecta, magnam inflammationem moveat [19]. Noviſſime, cum humor aliquis ibi ſubſit, oculo & ante per pilos & tum per palpebrae foramina affecto, vix fieri poteſt, ut gluten, quo vinctus eſt pilus, non reſolvatur: eoque fit, ut is eo, unde vi abductus eſt, redeat. Ea vero curatio, quae palpebrae laxioris ab omnibus frequentatur, nihil habet dubii. Siquidem oportet contecto oculo mediam palpebrae cutem, ſive ea ſuperior, ſive inferior eſt, apprehendere digitis, ac levare [20]: tum conſiderare, quantulo detracto futu-

modum ſaepe factum videmus, poſitum fuiſſet, quod in alio Codice eſſet, ut in Mediceo I. *tranſeat.* Ex *tranſueat* porro *transvehat* factum eſt, quod habent Codices Vaticani II. & VII. Mediceus VI. & Lindenii Editio. Vide quae ad hunc locum ſcripſerunt Facciolatus & Morgagnus in Epiſtola III. & quae ego adnotavi ad lib. 5. cap. 26. ſect. 23.

13. *Uſque ad alterum angulum*] Pantinus & Lindenius omittunt *uſque*; quod deeſt etiam in Editione an. 1538.

14. *Tranſui*] In Cod. Mediceo I. *tranſiri*: in ceteris, *tranſui*; ut ab omnibus vulgo legitur. Aldina tamen Editio non habet, niſi partem hujus vocis, quae cum proxima coaluit, & formavit *tranſiuxta*. Sect. 11. hujus cap. *ad ipſas radices per medium tranſuere acu, duo lina ducente*: cap. 25. ſect. 3. *cutis acu filum ducente tranſuitur.*

15. *Exteriorem partem*] Olim legabatur, *in exteriorem partem*: & ita in MSS. inveni. Lindenium tamen ſequor, qui ſuſtulit particulam *in*.

16. *conjiciendum*] Lindenius aliique cum Caeſario leg. *injiciendum*.

17. *Quo foramen glutinetur*] Alii leg. *quo foramen quoque glutinetur.* Sed *quoque* additum videtur ab aliquo, qui *glutinetur* eadem ſententia adhibitum exiſtimavit, ac ſupra *adglutinandum*. Et ſane a Cod. Mediceo I. & a Vaticanis I. & VI. abeſſe adverti. Itaque Lindenio acceſſi, qui illud omiſit.

18. *Eo loco*] Lindenius leg. *eo loci.*

19. *Longum tormentum, toties acu trajecta, magnam inflammationem moveat*] Locus variis lectionibus jactatus. Editiones antiquae ita habent: *longum tormentum, cum toties acus tranſuet, magnam inflammationem moveat*: Conſtantinus leg. *longum tormentum, cum quoties acus tranſuet, magnam inflammationem moveat*: Lindenius, *longum tormentum ſit, & toties acus tranſiens magnam &c.* Ego *magnam* retinui, cetera caſtigavi ad fidem Cod. Medicei I. in quo legitur; *longum tormentum; totiens acu trajecta magnamque &c.* ex Palavicini vero emendatione; *longum tormentum; cum toties acus trajecta magnam &c.* In aliis MSS. *longum tormentum, cum totiens acus tranſuet* (in Mediceis III. & VI. Vaticanis II. & VII. *tranſiet*; in Vaticano I. *tranſiit*; in III. & V. & Mediceo II. *tranſui*) *magnamq. &c.* ſed in Mediceo IV. *q* expunctum eſt, & factum *magnam*.

20. *Ac levare*] Cod. Mediceus I. habet *ac ſic levare.*

futurum ſit, ut naturaliter ſe habeat. Siquidem hic quoque duo pericula circumſtant: ſi nimium fuerit exciſum, ne contegi oculus non poſſit; ſi parum, ne nihil actum ſit, & fruſtra ſectus aliquis ſit. Qua [21] deinde incidendum videbitur, per duas lineas atramento notandum eſt, ſic, ut inter oram, quae pilos continet, & propiorem ei lineam [22], aliquid relinquatur, quod apprehendere acus poſtea poſſit. His conſtitutis, ſcalpellus adhibendus eſt: &, ſi ſuperior palpebra eſt, ante; ſi inferior, poſtea propius ipſis pilis incidendum: initiumque faciendum in ſiniſtro oculo, ab eo angulo, qui tempori; in dextro, ab eo, qui naribus propior: idque, quod inter duas lineas eſt, excidendum. Deinde orae vulneris inter ſe ſimplici ſutura committendae, operiendusque oculus eſt; &, ſi [23] parum palpebra deſcendet, laxanda ſutura [24]; ſi nimium, aut adſtringenda, aut etiam rurſus tenuis habenula ab ulteriore ora excidenda: ubi ſecta eſt, aliae ſuturae adjiciendae, quae ſupra tres eſſe non debent. Praeter haec, in ſuperiore palpebra ſub pilis ipſis incidenda linea eſt, ut ab inferiore parte diducti pili ſurſum ſpectent: idque, ſi levis inclinatio eſt, etiam ſolum ſatis tuetur. Inferior palpebra eo non eget. His factis, ſpongia, ex aqua frigida expreſſa, ſuper deliganda eſt; poſtero die glutinans emplaſtrum injiciendum: quarto ſuturæ tollendae, & collyrio [25], quod inflammationes reprimit, ſuperinungendum.

9. Nonnumquam autem, nimium ſub hac curatione exciſa cute, evenit, ut oculus non contegatur [26]: idque interdum etiam alia de cauſa fit. Λαγωφθάλμυς [27] Graeci appellant. In quo ſi nimium palpebrae deeſt, nulla id reſtituere curatio poteſt: ſi exiguum, mederi licet. Paulum infra ſupercilium cutis incidenda eſt lunata figura, cornibus ejus deorſum ſpectantibus. Altitudo eſſe plagae uſque ad cartilaginem debet, ipſa illa nihil laeſa: nam, ſi ea inciſa eſt, palpebra concidit, neque attolli poſtea poteſt. Cute igitur tantum diducta ſit, ut paulum in ima

21. *Qua*] Lindenius leg. *Quod*, ut eſt in margine Edit. Conſtantinianae: ſed minus recte.

22. *Inter oram, quae pilos continet, & propiorem ei lineam*] Ita legendum cum Lindenio, conſentiente Codice Mediceo vetuſtiore; niſi quod Lindenius *propiorem*, Codex perperam habet *propriorem*. Al. *de interiore, quae pilos continet, & propiore ei linea.*

23. *Oculus eſt; &, ſi &c.*] Ita in vulgatis omnibus. In Codice I. omittitur &; additur autem a Palavicino: in Mediceis ceteris omittitur *eſt*; ſed in IV. alia manu apponitur.

24. *Laxanda ſutura*] Antea legebatur, *laxanda utique*; quod eſt a Palavicino. Ego repoſui ex conjectura, cum in Cod. Mediceo I. ſit, *laxandos utraque*; in aliis, *laxandos utreque*. Capite quoque 16. mendoſi quidam Codices habent *utraque*, pro *ſutura*. Vide ibi adnotat. 7.

25. *Suturae tollendae, & collyrio &c.*] Alii omnes leg. *ſutura tollenda eſt, & collyrio &c.* Ego ſecutus ſum Codicem Mediceum I.

26. *Contegatur*] Cod. Mediceus I. *tegatur*.

27. Λαγωφθάλμυς] Quemadmodum ſupra, ſect. 6. hujus cap. ex *ancyloblepharus*, vel *angyn blepha-*

ima oculi ora defcendat [28]; hiante fcilicet fuper plaga; in quam linamentum conjiciendum [29] eft, quod & conjungi diductam cutem prohibeat, & in medio carunculam citet [30]; quae ubi cum locum implevit, poftea recte oculus operitur.

10. Vt fuperioris autem palpebrae vitium eft, quo parum defcendit [31], ideoque oculum non contegit; fic inferioris, quo parum furfum attollitur, fed pendet & hiat, neque poteft cum fuperiore committi. Atque id quoque evenit interdum ex fimili vitio curationis, interdum etiam fenectute. Ἐκτρόπιον Graeci vocant [32]. Si ex mala curatione eft, eadem ratio medicinae eft, quae fupra pofita eft: plagae tantum cornua ad maxillas; non ad oculum convertenda funt. Si ex fenectute eft, tenui ferramento id totum [33] extrinfecus adurendum eft, deinde melle inungendum: a quarto die [34] vapore aquae calidae fovendum, inungendumque medicamentis ad cicatricem perducentibus.

11. Haec fere circa oculum in angulis palpebrisque incidere confuerunt [35]. In ipfo autem oculo nonnumquam fumma attollitur tunica, five ruptis membranis aliquibus, five laxatis; & fimilis figura acino fit: unde id σταφύλωμα Graeci vocant. Curatio duplex eft: altera, ad ipfas radices per medium transuere acu, duo lina ducente; deinde alterius lini duo capita ex fuperiore parte, alterius ex inferiore adftringere inter fe; quae paulatim fecando id excidunt [36]: altera, in fumma parte ejus ad lenticulae magnitudinem excidere; deinde fpodium aut cadmiam infria-

blepharus, quod eft in MSS. Mediceis, feci Ἀγκυλοβλεφάρους; ita hic Λαγωφθάλμους ex *lagoptalmus*, quod habent iidem MSS. excepto primo, in quo *lagopalmos*. In IV. alia manu correctum eft, *glaucopthalmos*; & ita legitur in Editionibus antiquioribus. Alii legunt ex Caefario λαγώφθαλμον.

28. *In ima oculi ora defcendat*] In hac conftructione *ima* videtur effe quartus cafus pluralis; ut fenfus fit: ora palpebrae defcendat ad imam oculi partem. In Cod. Mediceo I. non eft particula *in*. Fortaffe igitur Celfus fcripfit, *ima ora defcendat*; quae loquendi ratio magis naturalis eft: voxque *oculi* inferta fuit ex gloffemate aliquo. Conftantinus leg. *in imam oculi oram defcendat*.

29. *Conjiciendum*] Caefarius aliique quidam, *injiciendum*.

30. *Citet*] Lindenius leg. *creet*; fed, ut opinor, ex interpretatione aliqua. Nam in Editionibus antiquis, meisque omnibus MSS. legitur *citet*.

31. *Quo parum defcendit*] Olim legebatur, *quod parum defcendit*; & infra, *quod parum furfum attollitur*. Lindenius utrobique repofuit *quo*; & ita eft in Cod. Mediceo I.

32. *Vocant*] Cod. Mediceus I. *nominant*.

33. *Ferramento id totum*] Idem Codex, *ferramento ipfo tum*.

34. *A quarto die*] Ita in Cod. Mediceo I. & in Editione Lindenii: fed Lindenius ad *inungendum* refert verba haec, & fic interpungit: *inungendum a quarto die, vapore &c.* Alii leg. *inungendum: at quarto die vapore &c.* Quidam pro *at* habent *&*, ut eft in Edit. an. 1538. Ceterum hanc formam Celfus faepe adhibet. Lib. 8. cap. 4. *A fexto die etiam vapore aquae calidae per fpongiam fovere*; & cap. 7. *a tertio die fovendum id aqua calida eft*; & cap. 8. *a tertio die vapore, ut in naribus pofui, fovenda*. Vide etiam adnotat. 78. ad cap. 6. fect. 1. libri fuperioris.

35. *Confuerunt*] Conftant. & Linden. *confueverunt*.

36. *Excidunt*] Linden. *Excidant*.

friare [37]. Vtrolibet autem facto, album ovi lana excipiendum & imponendum; posteaque vapore aquae calidae fovendus oculus, & lenibus medicamentis inungendus [38] est.

12. Clavi autem vocantur callosa in albo oculi [39] tubercula; quibus nomen a figurae similitudine est. Hos ad imam radicem perforare acu commodissimum est, infraque eam excidere, deinde lenibus medicamentis inungere.

13. Suffusionis jam alias feci mentionem; quia cum recens incidit, medicamentis quoque saepe discutitur: sed, ubi vetustior facta est, manus curationem desiderat: quae inter subtilissimas haberi potest. De qua antequam dico, paucis ipsius oculi natura indicanda est: cujus cognitio, cum ad plura loca pertineat, tum vel praecipue ad hunc pertinet. Is igitur summas habet duas tunicas: ex quibus superior a Graecis κερατοειδὴς vocatur. Ea [40], qua parte alba est, satis crassa, pupillae loco extenuatur. Huic interior [41] adjuncta est, media parte, qua pupilla est, modico foramine concava, circa tenuis, ulterioribus partibus ipsa quoque plenior: quae χοροειδὴς [42] a Graecis nominatur. Hae duae tunicae, cum interiora oculi cingant, rursus sub his coëunt [43]; extenuataeque & in unum coactae per foramen [44], quod inter ossa est, ad membranam cerebri perveniunt, eique inhaerescunt. Sub his autem, qua parte pupilla est, locus vacuus est: deinde infra rursus tenuissima tunica, quam Herophilus ἀραχνοειδῆ [45] nominavit. Ea media subsidit; eoque cavo continet quiddam, quod a vitri similitudine ὑαλοειδὲς Graeci vocant. Id neque liquidum, neque aridum est, sed quasi concretus humor: ex cujus

37. *Infriare*] Alii omnes leg. *infricare*; quod improbare non ausim. Mihi tamen magis placet *infriare*, quod reposui ex fide Cod. Medicei I. In Codice illo ex *infriare* vetus Emendator fecit *infria*' Palavicinus vero supra eam vocem posuit *care*. Porro *infriare* cum *infricare* commutari saepe adverti in MSS. velut lib. 4. cap. 4. in *aquam mulsam, quae potui detur, infriari*, aliqui Codices habent *infricari*; & lib. 6. cap. 6. sect. 3. *fricentur*, pro *frientur*, quod est in Mediceo I. & in Editione Lindenii.

38. *Inungendus*] Secutus sum Cod. Mediceum I. Alii leg. *ungendus*.

39. *In albo oculi*] In Codice modo allato legitur, *in oculis*.

40. *Ea*] Lindenius leg. *Eaque*, ut habet Constantini Codex.

41. *Interior*] Al. *inferior*.

42. Χοροειδὴς] Ita ex Lindenio. In Cod. Mediceo VII. est *chorioides*, sed primum *i* expunctum est, illius manu, ut opinor, qui Codicem hunc multis in locis ad Medicei vetustioris fidem exegit. Porro in Codice vetustiore, ut in Editionibus 1478. 1493. 1497. & in Juntina, habetur *choroides*. In Editione vero Aldina χοροειδὴς. Alii Codices habent, *choriodes*. Vulgo quidam leg. ῥαγοειδὴς, ex Caesario.

43. *Cingant, rursus sub his coëunt*] In Cod. Mediceo I. ita legitur: *cingantur, rursus ubi coëunt*.

44. *Per foramen*] In eodem Codice deest particula *per*; & infra duae illae voces, *neque liquidum*.

45. Ἀραχνοειδῆ] Ita legunt Egnatius, Constantinus, Stephanus, Rousseus, Lindenius; & quidem recte. Al. *aracnoiden*, vel ἀραχνοειδὴν Graecis litteris scribunt. Codex Mediceus I. habet *arachnoidem*; Codices alii *araconide*.

jus colore pupillae color vel niger eſt, vel caeſius; cum ſumma tunica tota alba ſit. Id autem ſuperveniens ab interiore parte membranula includit. Sub his gutta humoris eſt, ovi albo ſimilis; a qua videndi facultas proficiſcitur: κρυσταλλοειδὴς a Graecis nominatur.

14. Igitur vel ex morbo, vel ex ictu concreſcit humor ſub duabus tunicis, qua locum vacuum eſſe propoſui; isque paulatim indureſcens, interiori potentiae ſe opponit. Vitiique [46] ejus plures ſpecies ſunt; quaedam ſanabiles, quaedam quae curationem non admittunt. Nam ſi exigua ſuffuſio eſt, ſi immobilis, colorem vero habet marinae aquae, vel ferri nitentis, & a latere ſenſum aliquem fulgoris relinquit, ſpes ſupereſt. Si magna eſt, ſi nigra pars oculi, amiſſa naturali figura, in aliam vertit [47], ſi ſuffuſioni color coeruleus eſt, aut auro ſimilis [48], ſi labat, & hac atque illac movetur, vix umquam ſuccurritur. Fere vero pejor eſt, quo ex graviore morbo, majoribusve capitis doloribus, vel ictu vehementiore orta eſt. Neque idonea curationi ſenilis aetas [49] eſt; quae ſine novo vitio, tamen aciem hebetem habet [50]: ac ne [51] puerilis quidem; ſed inter has media [52]. Oculus quoque curationi neque exiguus, neque concavus, ſatis opportunus eſt. Atque ipſius [53] ſuffuſionis quaedam maturitas eſt. Exſpectandum igitur eſt, donec jam non fluere, ſed duritie quadam [54] concreviſſe videatur. Ante curationem autem modico cibo uti, bibere aquam triduo debet; pridie, ab omnibus abſtinere. Poſt haec in adverſo ſedili [55] collocandus eſt loco lucido, lumine adverſo, ſic, ut contra medicus paulo altius ſedeat: a poſteriore autem parte caput

46. *Vitiique*] Lindenius leg. *Vitii*, ut habet in libri margine Conſtantinus.

47. *In aliam vertit*] Ita in omnibus antiquis libris, tum impreſſis, tum MSS. Vide lib. 5. cap. 28. ſect. 8. adnotat. 90. Hic tamen *vertitur*, ut Conſtantinus legere malebat, mihi non arridet; quia tempus praeſens minus convenit. Lindenius leg. *ſe vertit*.

48. *Auro ſimilis*] In Cod. Mediceo I. *auri*; ſed manu antiqua correctum eſt, *auro*, quod Palavicinus rurſus in *auri* mutavit. Rucllius quoque & Conſtantinus leg. *auri*. Sed *ſimilis* a Celſo fere cum tertio caſu conſtruitur.

49. *Neque idonea curationi ſenilis aetas*] Alii leg. *Neque idonea curatio, ſi ſenilis aetas*. In Cod. Mediceo I. ita habetur: *Nequis idonea curatio ſenilis aetas*. Ego ſecutus ſum lectionem Lindenii, ſeu Conſtantini potius, qui ante illum legendum cenſuerat, *curationi*.

50. *Hebetem habet*] In Cod. Mediceo I. deeſt vox *hebetem*, & legitur *habeat*.

51. *Ac ne*] Ita ex Lindenio. Alii leg. *at ne*. In Cod. Mediceo I. eſt *ad ne*.

52. *Sed inter has media*] Alii addunt *aetas*: ſcilicet ex gloſſemate; quod ego ſuſtuli ex fide Cod. Medicei I.

53. *Atque ipſius*] Lindenius leg. *Atque ipſius quoque*; quod minus probandum; praeſertim cum particula *quoque* abſit a MSS.

54. *Duritie quadam*] Ita in Editione Lindenii, & in margine Conſtantinianae: & quidem recte. Alii leg. *durities quaedam*, In Cod. Mediceo I. habetur, *duritiae quaedam*: poſtea vero, *videantur*.

55. *Sedili*] Haec vox, itemque verbum *ſedeat*, & particula *autem* quae infra ſunt, deſunt in Cod. Mediceo I.

put ejus, qui curabitur, minister contingat, ut immobile id praestet [56]: nam levi motu eripi acies in perpetuum potest. Quin etiam ipse oculus, qui curabitur [57], immobilior faciendus est, super alterum lana imposita & deligata. Curari vero sinister oculus dextra manu, dexter sinistra debet. Tum acus admovenda est, aut acuta, aut forte non nimium tenuis [58], eaque demittenda, sed recta, est per summas duas tunicas medio loco inter oculi nigrum & angulum tempori propiorem, e regione mediae suffusionis, sic, ne qua vena laedatur. Neque tamen timide demittenda est, quia inani loco excipitur. Ad quem cum ventum est, ne mediocriter quidem peritus falli potest; quia prementi nihil renititur. Vbi eo ventum est, inclinanda acus ad ipsam suffusionem est, leniterque [59] ibi verti, & paulatim eam deducere infra regionem pupillae debet; ubi deinde eam transiit, vehementius imprimi, ut inferiori parti insidat [60]. Si haesit, curatio expleta est: si subinde redit, eadem acu concidenda [61], & in plures partes dissipanda est; quae singulae & facilius conduntur, & minus late officiunt. Post haec [62] educenda acus recta est, imponendumque [63] lana molli exceptum ovi album, & supra, quod inflammationem coërceat, atque ita devinciendum. Post haec opus est quiete, abstinentia, lenium medicamentorum inunctionibus, cibo (qui postero die satis mature datur) primum liquido, ne maxil-

56. *Vt immobile id praestet*] In vulgatis, *& immobile &c.* Ego *ut* reposui, quia sic reperi in Mediceo I. aliisque MSS.

57. *Oculus, qui curabitur*] Duo verba, *qui curabitur*, mihi suspecta sunt, quod necessaria non sint, & paulo supra habeantur.

58. *Aut acuta, aut forte non nimium tenuis*] Locus depravatae lectionis; quem neque Constantinus conjectura sua, neque ego veterum MSS. ope omnino sanare potui. Ita legitur in Editionibus antiquis: in margine autem Constantinianae, *acuta, aut certe non nimium tenuis*; in Lindeniana, *aut acuta, aut certe &c.* in MSS. Mediceis, excepto primo, *aut acuta aut forte nimium tenuis*; sed in IV. alia manu addita est particula *non*, & supra *aut acuta aut forte*, positum est, *al. sic ut quae foret non.* In I. ita habetur: *sic ut aut foret non nimium tenuis*: sed *aut* scriptum est manu Palavicini, priori scriptura obliterata. Idem Palavicinus expunxit *sic ut*, & reposuit *acuta*, mutavitque *foret* in *forte*. Videtur legendum, *acuta, ut foret, non nimium tenuis*; neque aliam Celsi sententiam esse existimo. Morgagno tamen assentior, qui, Patavii cum essem anno superiore, atque hujus loci rationem a me poposcisset, eique ego haec exposuissem, mihi dixit, suspicari se, duas voces, *ut foret*, ex glossematе insertas esse. Quem cum interrogassem, annon particula *sed*, quae infra est, ante *non nimium* transferenda videretur? respondit, sibi videri. Hunc igitur locum vir ille doctissimus atque ego ita libenter legeremus: *Tum acus admovenda est acuta, sed non nimium tenuis; eaque demittenda recta est &c.*

59. *Leniterque*] Al. *leviterque*; & ita est in Cod. Mediceo I.

60. *Insidat*] In eodem Mediceo Codice, *insidat.*

61. *Eadem acu concidenda*] In vulgatis omnibus, *eadem acu magis concidenda.* Sed *magis* vacat. Itaque id ejeci ex fide sex MSS. Mediceorum. Primus ita habet: *eadem magis concidenda*; ubi *magis* videtur mendose esse pro *acu*. In eo Codice a Palavicino addita fuit vox *acu*; in IV. vero, *magis*, alia manu. Hinc vulgaris lectio.

62. *Post haec*] Cod. Mediceus I. *Postea.*

63. *Imponendumque*] Alii addunt *est*, quod ego omisi ex fide Cod. Medicei I. Sed in illo legitur, *& imponendumque*: in Codicibus aliis, *imponendum est.*

maxillae laborent; deinde, inflammatione finita, tali, qualis in vulneribus propositus est [64]. Quibus, ut aqua quoque [65] diutius bibatur, necessario accedit.

15. De pituitae quoque tenuis cursu, qui oculos infestat, quatenus medicamentis agendum est, jam explicui. Nunc ad ea veniam, quae curationem manus postulant [66]. Animadvertimus autem quibusdam numquam siccescere oculos, sed semper humore tenui madere: quae res aspritudinem continuat, & ex levibus momentis inflammationes & lippitudines excitat, totam denique vitam hominis infestat. Idque in quibusdam nulla ope adjuvari potest, in quibusdam sanabile est. Quod primum discrimen nosse oportet, ut alteris succurratur, alteris manus non injiciatur. Ac primum supervacua curatio est in iis, qui ab infantibus id vitium habent; quia necessario mansurum est usque mortis diem [67]. Deinde non necessaria [68] etiam in iis, quibus non multa, sed acris pituita est: siquidem manu nihil adjuvantur; medicamentis, & victus ratione, quae crassiorem pituitam reddit, ad sanitatem perveniunt. Lata etiam capita vix medicinae patent. Tum interest, venae pituitam emittant [69], quae inter calvariam & cutem sunt, an quae inter membranam cerebri & calvariam. Superiores fere [70] per tempora oculos rigant; inferiores, per eas membranas, quae ab oculis ad cerebrum tendunt. Potest autem adhiberi remedium iis, quae supra os fluunt; non potest iis, quae sub osse [71]. Ac ne iis quidem succurritur, quibus pituita utrimque descendit: quia levata altera parte, nihilominus altera infestat. Quid sit autem, hac ratione cognoscitur. Raso capite ea medicamenta, quibus in lippitudine pituita suspenditur, a superciliis usque ad verticem illini debent: si sicci oculi esse coeperunt, apparet per eas venas, quae sub cute sunt, irrigari: si nihilominus madent, manifestum est sub osse descendere: si est humor

64. *Propositus est*] Lindenius tollit *est*.

65. *Quoque*] Haec particula abest a Cod. Mediceo vetustiore.

66. *Curationem manus postulant*] Antea legebatur *ex manu*. Ego sic reposui, cum in Cod. Mediceo 1. sit *manu*. Nam simili modo Celsus dixit, *oculi multiplicem curationem, etiam manus exigunt*, initio cap. proximi: &, *ubi vetustior facta* (suffusio) *est, manus curationem desiderat*, sect. 13. hujus cap.

67. *Vsque mortis diem*] Egnatius & Stephanus leg. *usque ad mortis diem*.

68. *Non necessaria*] Plerique leg. *non necessario*: sed perperam.

69. *Venae pituitam emittant*] Cod. Mediceus I. habet, *venae pituitam mittant*; Lindenius, *pituitam emittant venae*.

70. *Fere*] Aliqui Codices habent *vero*; Lindenius *enim*.

71. *Sub osse*] Lindenius leg. *ab osse*. Sed legendum, *sub osse*; ut habent omnes mei Codices. Nam infra quoque, quemadmodum animadvertit Morgagnus, habetur, *sub osse descendere*; id est, per eas venas, *quae sunt inter membranam cerebri & calvariam*.

mor [72], ſed levior, duplex vitium eſt. Plurimi tamen ex laborantibus reperiuntur, quos ſuperiores venae exerceant; ideoque pluribus etiam opitulari licet. Idque non in Graecia tantummodo, ſed in aliis quoque gentibus celebre eſt: adeoque ut nulla medicinae pars magis per nationes quasque [73] expoſita ſit. Reperti in Graecia ſunt, qui novem lineis cutem capitis inciderent: duabus in occipitio rectis, una ſuper eas transverſa: dein duabus ſuper aures [74], una inter eas item transverſa: tribus [75] inter verticem & frontem rectis. Reperti ſunt, qui a vertice [76] rectas lineas [77] ad tempora deducerent; cognitisque, ex motu maxillarum, muſculorum initiis, leviter ſuper eos cutem inciderent, diductisque [78] per retuſos hamos oris, inſererent linamenta, ut [79] neque inter ſe cutis antiqui fines committerentur, & in medio caro increſceret, quae venas, ex quibus humor [80] ad oculos transiret, adſtringeret. Quidam etiam atramento duas lineas duxerunt, a media aure ad mediam alteram aurem, deinde a naribus ad verticem: tum ubi lineae committebantur, ſcalpello inciderunt; & poſt, ſanguine effuſo [81], os ibidem aduſſerunt. Nihilominus autem & in temporibus, & inter frontem atque verticem [82] eminentibus venis idem candens ferrum admoverunt. Frequens curatio eſt, venas in temporibus adurere: quae fere quidem in ejusmodi malo tument; ſed tamen, ut inflentur magisque ſe oſtendant, cervix ante modice deliganda eſt: tenui-

72. *Humor*] Pituita. Lindenſus leg. *tumor:* ſed non recte; quamvis ita ſit in Cod. Mediceo I. Vid. Morgagn. Epiſt. VI. in Celſum.

73. *Quasque*] Ita in Editione Lindenii, & in margine Conſtantinianae. Alii leg. *quoque*; nec aliter ego reperi in MSS.

74. *Dein duabus ſuper aures*] Pro *dein*, Codices Medicei I. III. & VI. habent *deinde:* ſed in I. deeſt vox *duabus*.

75. *Tribus*] Lindenius addit *denique*; quod mei Codices non habent.

76. *A vertice*] Ita ex Lindenio. MSS. habent *a capite*, ut alii legunt: ſed mendoſi videntur.

77. *Rectas lineas*] Sic repoſui ex multis Codicibus. Olim legebatur, *recte eas lineas*, ut eſt in Mediceo I. Conſtantinus malebat, *rectas eas lineas*, vel *recta eas lineas*; quod ultimum placuit Lindenio.

78. *Diductisque*] In Editionibus antiquis & in MSS. Mediceis, *inductisque*. Lindenius repoſuit *diductisque*, ut habet vetus Conſtantini Codex; nec aliter legendum eſt.

79. *Ut*] Linden. *ſic, ut*.

80. *Humor*] Vox haec deeſt in Editione Caeſarii an. 1538. typothetae culpa: nam extat in Editione Caeſarii prima. Omittitur a Lindenio quoque: ſed prorſus neceſſaria eſt, ut Morgagnus oſtendit; atque habetur in ceteris Editionibus & in MSS.

81. *Poſt, ſanguine effuſo*] Lindenius leg. *poſt ſanguinem effuſum*, ut eſt in omnibus Codicibus Mediceis, praeterquam in primo. Ego malui, *poſt, ſanguine effuſo*. Nam Codex primus, & antiquae Editiones habent, *poſt ſanguine fuſo*. Idem Codex mendoſe, *tum ſibidem adſerunt*, pro *os ibidem aduſſerunt*.

82. *Inter frontem atque verticem*] Alii leg. *inter frontem atque calvariam*, ut eſt in MSS. Sed quomodo frontem a calvaria diſtinguunt, cum frons ſit calvariae pars? Lindenius repoſuit *verticem*; atque ita prorſus legendum videtur. Nam & paulo infra, *inter verticem ac frontem*; itemque, *inter frontem vero & verticem*.

nuibusque [83] ferramentis, & retufis venae adurendae; donec in oculis [84] pituitae curfus conquiefcat. Id enim fignum eft quafi excaecatorum itinerum, per quae humor ferebatur. Valentior tamen medicina eft, ubi tenues conditaeque venae funt, ideoque legi non poffunt, eodem modo cervice deligata, retentoque ab ipfo fpiritu, quo magis venae prodeant, atramento notare eas contra tempora, & inter verticem [85] ac frontem: deinde cervice refoluta, qua notae funt, venas incidere, & fanguinem mittere: ubi fatis fluxit, tenuibus ferramentis adurere: contra tempora quidem, timide; ne fubjecti mufculi, qui maxillas tenent, fentiant: inter frontem vero & verticem, vehementer, ut fquama [86] ab offe fecedat [87]. Efficacior tamen etiamnum eft Afrorum curatio, qui verticem usque ad os adurunt, fic, ut fquamam remittat. Sed nihil melius eft, quam quod in Gallia quoque Comata fit, ubi venas in temporibus & in fuperiore capitis parte legunt. Adufta quomodo curanda fint, jam explicui. Nunc illud adjicio; neque ut ulcus impleatur, aduftis venis, effe properandum; ne vel fanguis erumpat, vel cito pus fupprimatur: cum per hoc ficcefcere eas partes opus fit; per illud exhauriri opus non fit. Si quando tamen fanguis eruperit, infrianda [88] medicamenta effe, quae fic fanguinem fupprimant, ne [89] adurant. Quemadmodum autem venae deligendae [90] fint, quidque lectis his faciendum fit, cum venero ad crurum varices, dicam.

VIII. Verum ut oculi multiplicem curationem, etiam manus exigunt; fic in auribus admodum pauca funt, quae in hac medicinae parte tractentur. Solet tamen evenire vel a primo natali die [91] protinus, vel poftea

83. *Tenuibusque*] Lindenius leg. *Tenuibus autem.*

84 *In oculis*] Lindenius leg. *in oculos.* Sed idem conftructionem hanc fervavit fect. 1. hujus cap. ubi aliqui tamen Codices habent *in oculos.* Hic vero omnes *in oculis.*

85 *Inter verticem*] Pro *verticem*, ut eft in MSS. & Editionibus antiquioribus, Editio an. 1538. habet *cervicem*; eaque multos, non tamen Lindenium decepit.

86. *Ut squama*] Ita in multis MSS. in Mediceo IV & V. *usquama:* fed in IV. fupra primam litteram, quae expuncta fuit, pofitum eft alia manu, *ut fic.* Particula autem *fic* manavit ex Codice I. in quo eft, *ut fic aqua*, mendofe, pro *ut fquama.* Palavicinus, pro *aqua*, repofuit *fquamam*; fed particulam *fic* retinuit. Hinc in Editionibus antiquis, *ut fic fquama.* Lindenius leg. *fic, ut fquama.*

87. *Secedat*] Ita in Cod. Mediceo I. Hoc verbo utitur Celfus in re fimili in lib. 8. cap. 2. Alii leg *recedat.*

88 *Infrianda*] Alii leg. *infricanda*, ut eft in MSS. Ego fecutus fum Editionem Lindenii. Vide quae adnotavi ad fect. 11. hujus cap.

89. *Ne*] Linden. *ut ne*

90. *Deligendae*] In Codd. Mediceis I. II. III. VII. *delegendae*; in IV. & V. *deligandae*; fed in IV. alia manu correctum eft, *deligendae*, ut eft in VI. In I. deeft vox praecedens, *venae.*

91. *A primo natali die*] Aliqui habent, *a prima natali die*, genere foeminino. Ego retinere malui, *a primo:* nam ita habetur etiam cap. 12. fect. 4. & Cicero quoque multis in locis natalem diem genere mafculino ufurpavit. In Cod. Mediceo I. deeft vox *natali.*

poſtea facta exulceratione, deinde [92] per cicatricem aure repleta, ut foramen in ea nullum ſit, ideoque audiendi uſu careat. Quod ubi incidit, ſpecillo tentandum eſt, alte ne id repletum, an in ſummo tantum glutinatum ſit. Nam ſi alte eſt, prementi non cedit: ſi in ſummo, ſpecillum protinus recipit. Illud attingi non oportet; ne ſine effectus ſpe diſtentio oriatur nervorum, & ex ea mortis periculum ſit: hoc facile curatur. Nam qua cavum eſſe debet, vel medicamentum aliquod imponendum eſt ex adurentibus, vel candente ferro aperiendum, vel etiam ſcalpello incidendum. Cumque id patefactum, & jam ulcus purum eſt, conjicienda [93] eo pinna eſt, illita medicamento cicatricem inducente; circaque idem [94] medicamentum dandum, ut cutis circa pinnam ſaneſcat: quo fit, ut ea remota, poſtea facultas audiendi ſit. At ubi aures, in viro puta, perforatae ſunt, & offendunt [95], trajicere id cavum celeriter candente acu ſatis eſt, ut leviter [96] ejus orae exulcerentur [97]; aut etiam adurente medicamento idem exulcerare: poſtea deinde imponere id quod purget; tum quod eum locum repleat, & cicatricem inducat [98]. Quod ſi magnum id foramen eſt, ſicut ſolet eſſe in iis, qui majora pondera auribus geſſerunt, incidere, quod ſupereſt, ad extremum oportet: ſupra deinde oras ſcalpello exulcerare, & poſtea ſuere, ac medicamentum, quo id glutinetur, imponere. Tertium eſt, ſi quid ibi curti eſt, ſarcire: quae res cum in labris quoque & naribus fieri poſſit, eamdem etiam rationem habeat [99], ſimul explicanda eſt.

IX. Curta igitur in his tribus, ac ſi qua parva paria ſunt [1], curari poſ-

92. *Deinde*] Cod. Mediceus I. *dein.*

93. *Conjicienda*] Alii, Caeſarium ſecuti, leg. *injicienda.*

94. *Circaque idem &c.*] Cod. Mediceus I. & Lindenii Editio habent, *circaque id &c.*

95. *At ubi aures, in viro puta, perforatae ſunt, & offendunt*] Plinius lib. 11. H. N. cap. 37. de auribus loquens: *In Oriente quidem & viris, aurum geſtare eo loci, decus exiſtimatur.* Mos iſte a Romanis receptus non fuit: itaque aures in viro perforatae offendebant, quod advenam, & libertinum oſtenderent. Sic interpretandus cum veteri Scholiaſte locus ille Juvenalis Satyr. I. v. 104.

Natus ad Euphratem, molles quod in aure feneſtrae.
Arguerint, licet ipſe negem.

Lindenius omittit haec tria verba *in viro puta*, quae Editiones antiquae omnes, omneſque Medicei & Vaticani Codices habent; niſi quod unus atque alter, *in imo puta*, ut a Palavicino mutatum eſt in Mediceo I.

96. *Leviter*] Al. *leniter.*

97. *Orae exulcerentur*] Ita ex Lindenio. In Cod. Mediceo I. *ore ulcerentur.* Alii leg. *ora exulcerentur;* ſed perperam.

98. *Et cicatricem inducat*] Hic quoque Lindenium ſecutus ſum; cujus lectionem Cod. Mediceus I. confirmat. Alii leg. *& ſic cicatricem inducat.*

99. *Eamdem etiam rationem habeat*] Simili loquendi forma uſus eſt in lib. 3. cap. 13. *rationem habent diſſimilem.* Codices MSS. nihil variant Aldina Editio habet, *autem*, pro *etiam.* Lindenius leg. *eandem autem curationem habeat.*

1. *Ac ſi qua parva paria ſunt*] Si qua parva his ſimilia in aliis partibus exiſtunt. Lindenius locum corruptum putavit, itaque repoſuit: *ac ſi qua parte parva ſunt.* Mihi quoque videtur men-

possunt: si qua majora sunt, aut non recipiunt [2] curationem, aut ita per hanc ipsam [3] deformantur, ut minus indecora ante fuerint. Atque in aure quidem & naribus deformitas sola timeri potest: in labris vero, si nimium contracta sunt, usus quoque necessario jactura fit [4]; quia minus facile & cibus assumitur, & sermo explicatur. Neque enim creatur ibi corpus, sed ex vicino adducitur: quod [5] in levi mutatione [6], & nihil eripere, & fallere oculum potest; in magna, non potest. Neque senile autem corpus, neque quod mali habitus est, neque in quo difficulter ulcera sanescunt, huic medicinae idoneum est; quia nusquam celerius [7] cancer occupat, aut difficilius tollitur. Ratio curationis ejusmodi est: id quod curtum [8] est, in quadratum redigere [9]; ab interioribus ejus angulis lineas transversas incidere, quae citeriorem partem ab ulteriore ex toto diducant; deinde ea, quae sic resolvimus [10], in unum adducere. Si non satis junguntur, ultra lineas, quas ante fecimus, alias duas lunatas, & ad plagam conversas immittere, quibus summa tantum cutis diducatur: sic enim fit, ut facilius quod adducitur, sequi possit. Quod non vi cogendum est [11]; sed ita adducendum, ut ex facili subsequatur, & dimissum non multum recedat. Interdum tamen [12] ab altera parte cutis haud omnino adducta deformem, quem reliquit locum, reddit. Hujusmodi [13] loci altera pars incidenda, altera intacta habenda est. Ergo neque ex imis auribus, neque ex medio naso

dum subesse, sed aliter tollendum. Ita legendum arbitror: *si qua parva sunt*; extrusis duabus vocibus *ac*, & *paria*. Et sane *paria* non est in Cod. Mediceo vetustiore. Manifestum autem est ex iis, quae sequuntur, de illis curtis dumtaxat, quae sunt in auribus, naribus, & labris, Celsum loqui.

2. *Recipiunt*] Caesarius, Ruellius, & Lindenius leg. *accipiunt*. Sed *recipere curationem* Celsus dixit etiam lib. 3. cap. 9. *curationem, ubi id, quod est, non recipit, potest recipere id, quod futurum est*.

3. *Ipsam*] Cod. Mediceus I. non habet hanc vocem.

4. *Usus quoque necessario jactura fit*] Alii leg. *necessarii*. Cod. Mediceus I. habet *necessario*; sed, pro *usus*, *usui*. Ego secutus sum Lindenii lectionem.

5. *Quod*] Lindenius leg. *quod etsi*.

6. *Mutatione*] Ita in MSS. & Editionibus antiquis. In margine Constantinianae est *mutilatione*; quod Lindenius in contextum induxit. Sed vide Facciolatum apud Morgagnum, & Morgagnum ipsum Epist. III. in Celsum.

7. *Nusquam celerius*] Lindenius leg. *nusquam aut celerius*. Sed particula *aut* abest a veteribus libris.

8. *Curtum*] In MSS. Mediceis & in Editionibus antiquis est *curatum*. Constantinus haec margini adscripsit: *curtum, curtatum reperi: curandum Alii*. Lindenius reposuit *curtatum*; ego *curtum*. Nam & initio capitis habetur *curta*; & sub finem cap. superioris, *curti*. Adde, *curta* legi in melioribus Codicibus lib. 5. cap. 26. sect. 1. ubi alii habent *curata*. Itaque infra quoque correxi, *duobus locis curta*, ut est in margine Editionis Constantinianae; cum veteres Codices habeant *curata*. Lindenius leg. *curtata*.

9. *Redigere*] In Cod. Mediceo I. *dirigere*.

10. *Resolvimus*] Caesarius aliique nonnulli leg. *reposuimus*: atque ita est in Codice vetustiore. Ceteri omnes Medicei Codices habent *resolvimus*.

11. *Non vi cogendum est*] In Cod. Mediceo I. *non est cogendum*; & infra, *ut facilius subsequatur*.

12. *Tamen*] Al. *autem*.

13. *Hujusmodi*] Cod. Mediceus I. habet *ejusmodi*.

naſo imisve narium partibus [14], neque ex angulis labrorum quidquam attrahere tentabimus. Vtrimque autem petemus, ſi quid ſummis auribus, ſi quid imis, ſi quid aut medio naſo [15], aut mediis naribus, aut mediis labris deerit. Quae tamen interdum etiam duobus locis curta eſſe conſuerunt: ſed eadem ratio curandi eſt. Si cartilago in eo, quod inciſum eſt, eminet, excidenda eſt: neque enim aut glutinatur, aut acu tuto trajicitur. Neque longe tamen excidi debet, ne inter duas oras liberae cutis utrimque coitus puris fieri poſſit. Tum junctae orae inter ſe ſuendae ſunt, utrimque cute apprehenſa; & qua priores lineae ſunt, ea quoque ſuturae injiciendae ſunt. Siccis locis, uti naribus, illita ſpuma argenti, ſatis proficit. In ulteriores vero [16], lunatasque plagas, linamentum dandum eſt; ut caro increſcens vulnus impleat. Summaque cura, quod ita ſutum eſt, tuendum eſſe, apparere ex eo poteſt, quod de cancro ſupra poſui. Ergo etiam [17] tertio quoque die fovendum erit vapore aquae calidae; rurſusque idem medicamentum injiciendum: fereque [18] ſeptimo die glutinatum eſt. Tum ſuturae eximi, & ulcus ad ſanitatem perduci debet.

X. Polypum vero, qui in naribus naſcitur, ferro praecipue curari jam alias poſui. Ergo etiam hunc ferramento acuto, in modum ſpathae facto, reſolvere ab oſſe oportet: adhibita diligentia, ne infra cartilago laedatur; in qua difficilis curatio eſt. Vbi abſciſſus eſt, unco ferramento extrahendus eſt. Tum implicitum linamentum, vel aliquid ex penicillo reſpergendum eſt medicamento, quo ſanguis ſupprimitur, eoque naris leviter implenda [19]. Sanguine ſuppreſſo, linamento ulcus [20] purgandum eſt. Vbi purum eſt, eo pinna, eodem modo, quo in aure

14. *Imisve narium*] In antiquis libris, tum MSS. tum impreſſis legitur, *imis venarum*. Mediceus tamen I. habet *imisve narum*; quod magis accedit ad ſinceram lectionem, *imisve narium*; quam, veteri Codice apud Conſtantinum confirmatam, Lindenius reſtituit.

15. *Si quid aut medio naſo*] Lindenius tollit verba haec, quae Conſtantino quoque inſititia viſa ſunt: fortaſſe quia, cum ſequatur *aut mediis naribus*, idem bis dici exiſtimaverint. Sed ea extant in omnibus meis Codicibus: atque aliud his verbis, aliud illis ſignificari videtur. Niſi forte, pro *mediis naribus*, legendum eſt *imis naribus*: quo fere modo paulo ſupra habetur, *ex medio naſo imisve narium partibus*.

16. *In ulteriores vero*] Eas ſcilicet, de quibus ſupra; *ultra lineas, quas ante fecimus, alias duas lunatas, & ad plagam converſas immittere &c.* Lindenius non recte leg. *In interiores &c.* In Editionibus antiquis omnibus, omnibusque MSS. habetur, *In ulteriores*: ſed in Mediceo II. & in Vaticanis III. V. & VII. deeſt particula *vero*.

17. *Ergo etiam*] Ita cap. proximo; *Ergo etiam hunc ferramento acuto &c.* Cod. Mediceus I. neutro loco habet *etiam*. Haec tamen forma a Celſo ſaepe adhibetur. In Praefat. lib. I. *Ergo etiam poſt eos, de quibus retuli, nulli clari viri medicinam exercuerunt*: deinde, *Ergo etiam ingenioſiſſimus ſaeculi noſtri medicus &c.*

18. *Fereque*] Lindenius leg. *quo fere*.

19. *Naris leviter implenda*] Ita in Mediceo I. In aliis MSS. *nares leniter implendae*, ut in vulgatis libris. Verum non utraque naris linamento implenda eſt, ſed ea tantum, ex qua abſciſſus polypus eſt.

20. *Vlcus*] Al. *vulnus*.

re fupra pofitum eft, medicamento illita, quo cicatrix inducitur, intus demittenda, donec ex toto id fanefcat.

XI. Id autem vitium, quod ὄζαινα a Graecis vocatur, fi medicamentis non cederet, quemadmodum manu curandum effet, apud magnos Chirurgos non reperi; credo, quia res raro ad fanitatem fatis proficit, cum aliquod in ipfa curatione tormentum habeat. Apud quosdam tamen pofitum eft, vel futilem [21] fiftulam, vel enodem fcriptorium calamum in narem effe conjiciendum, donec furfum ad os perveniat: tum per id tenue ferramentum candens dandum effe ad ipfum os: deinde aduftum locum purgandum effe aerugine & melle: ubi purus eft, lycio ad fanitatem perducendum. Vel narem incidendam effe ab ima [22] parte ad os, ut & confpici locus poffit, & facilius candens ferramentum admoveri. Tum fui narem debere; & aduftum quidem ulcus eadem ratione curari: futuram vero illini vel fpuma argenti, vel alio glutinante [23].

XII. 1. In ore quoque quaedam manu curantur. Vbi in primis dentes nonnumquam moventur, modo propter radicum imbecillitatem, modo propter gingivarum arefcentium [24] vitium. Oportet in utrolibet candens ferramentum gingivis admovere, ut attingat leviter, non infidat [25]. Aduftae gingivae melle illinendae, & mulfo eluendae [26] funt. Vt pura ulcera effe coeperunt, arida medicamenta infrianda [27] funt ex iis, quae reprimunt. Si vero dens dolores movet, eximique eum, quia medicamenta nihil adjuvant, placuit [28], circumradi debet, ut gingiva ab eo refolvatur [29]; tum is concutiendus eft: eaque facienda [30], donec bene moveatur: nam dens haerens cum fummo periculo evel-

21. *Sutilem*] Ita in Cod. Mediceo I. & in Editionibus vetuftis. In Codicibus Mediceis ceteris, *facilem*. Lindenius leg. *fubtilem*, ut eft in margine Editionis Conftantinianae. H. F. ab Aquapendente, ut notat Almeloveenius, legendum contendit, *fictilem*: cui potius affentior.

22. *Ab ima*] In Editione I. & in duabus pervetuftis 1493. 1497. & in Juntina, *ab una*: mendofe.

23. *Glutinante*] Cod. Mediceus 1. *glutinamento*.

24. *Arefcentium*] Ita in MSS. & antiquis Editionibus. Gingivae, fi ali definant, extenuantur, ac veluti arefcunt, quod fit maxime in fenibus. Galenus, non gingivas, fed dentes ipfos aridos & macros dixit in lib. 5. de c. m. s. l. cap. 4. Et cap. 5. *ob fenilem*, inquit, *aetatem aliqui dentes exficcati, mobiles fiunt*. Alii, ut Conftantinus fcribit, exponunt, ulcere putri corrofarum. Ipfe Conftantinus legendum putat, *madefcentium*, id eft, humore nimio diftentarum, quas Scribonius Largus cap. 12. *praegnantes* vocari ait. Lindenius leg. *marcefcentium*.

25. *Vt attingat leviter, non infidat*] Ita in Cod. Mediceo I. Alii leg. *ut leviter attingat, non ut infidat*: quidam perperam *incidat*, pro *infidat*.

26. *Et mulfo eluendae*] Tria haec verba defunt in Cod. Mediceo I.

27. *Infrianda*] Ita Lindenius. Alii leg. *infricanda*. In Cod. Mediceo I. eft *inferenda*.

28. *Placuit*] Cod. Mediceus I. habet *placuerit*.

29. *Gingiva ab eo refolvatur*] Codex modo allatus, *gingivae ab eo refolvantur*.

30 *Eaque facienda*] Palavicinus leg. *idque faciendum*; Lindenius, *eademque facienda*.

evellitur, ac nonnunquam maxilla loco movetur. Idque etiam majore periculo in superioribus dentibus fit; quia potest tempora oculosve [31] concutere. Tum, si fieri potest, manu; si minus, forfice dens excipiendus est: ac [32], si exesus est, ante id foramen vel linamento, vel bene accommodato plumbo replendum est, ne sub forfice confringatur. Recta vero forsex ducenda [33] est, ne inflexis radicibus os rarum [34], cui dens inhaeret, parte aliqua frangatur. Neque ideo nullum ejus rei periculum est; utique in dentibus brevibus, qui fere longiores radices habent: saepe enim forsex, cum dentem comprehendere non possit, aut frustra comprehendat, os gingivae prehendit & frangit. Protinus autem, ubi plus sanguinis profluit, scire licet, aliquid ex osse fractum esse. Ergo specillo conquirenda est testa, quae recessit, & vulsella protrahenda est [35]: si non sequitur, incidi gingiva debet, donec labans ossis testa recipiatur. Quod si factum statim non est [36], indurescit extrinsecus maxilla, ut is hiare non possit. Sed imponendum [37] calidum [38] ex farina & fico cataplasma est, donec ibi pus moveatur: tum incidi gingiva debet. Pus quoque multum profluens, ossis fracti nota est. Itaque etiam tum id extrahi convenit. Nonnumquam etiam, eo laeso, fistula [39] fit: quae eradi debet. Dens autem scaber, qua parte niger est, radendus est, illinendusque rosae flore contrito, cui gallae quarta pars & altera myrrhae sit adjecta: continendumque ore crebro vinum meracum. Atque in eo casu velandum caput, ambulatione multa, frictione capitis, cibo non acri utendum est. At si ex ictu vel alio casu aliqui labant dentes, auro cum iis, qui bene haerent, vinciendi sunt; continendaque ore reprimentia; ut vinum, in quo malicorium decoctum, aut in quod galla candens conjecta sit. Si quando etiam in pueris ante alter dens nascitur [40], quam prior excidat, is, qui cadere de-

31. *Oculosve*] Cod. Mediceus I. habet *oculosque.*

32. *Ac*] Linden. *At.*

33. *Recta vero forsex ducenda*] Lindenius leg. *Recta vero forceps ducendus.*

34. *Os rarum*] Ita in MSS. & in Editione Lindenii & in margine Constantinianae; nec aliter legendum. Olim legebatur *os earum*, quo modo Palavicinus mutavit in Cod. Mediceo I.

35. *Conquirenda est testa, quae recessit, & vulsella protrahenda est*] Fortasse legendum, *conquirenda testa, quae recessit &c.* detracto verbo *est.* Nam in Cod. Mediceo I. ita habetur: *conquirenda est aqua recessit & volsella protrahenda est.*

36 *Si factum statim non est*] H. e. si fracti ossis particula statim educta non est; ut explicat Morgagnus. Aliqui leg. *fractum;* quemadmodum est in Editione Aldina: sed perperam. MSS. nostri omnes habent *factum.*

37. *Indurescit extrinsecus maxilla, ut is hiare non possit. Sed imponendum &c.*] Particula *Sed* non extat in Cod. Mediceo I. Pro *indurescit*, Constantinus margini adscripsit, *intumescit.* Lindenius totum hunc locum ita legit: *Quod si fractum statim non est, sed intumescit extrinsecus maxilla, ut is hiare non possit, foris imponendum &c.*

38. *Calidum*] In Cod. Mediceo I. deest vox haec.

39. *Fistula*] Ita in MSS. & in Editionibus antiquis. Lindenius leg. *fissura.*

40. *Ante alter dens nascitur*] Ita ex MSS. Mediceis

debuit, circumpurgandus [41] & evellendus eſt; is, qui natus eſt, in locum prioris quotidie digito adurgendus, donec ad juſtam magnitudinem perveniat. Quotiescumque dente exempto radix relicta eſt, protinus ea quoque ad id facta forfice [42], quam ῥιζάγραν [43] Graeci vocant, eximenda eſt.

2. Tonſillas autem, quae poſt inflammationes induruerunt, ἀντιάδες [44] autem a Graecis appellantur, cum ſub levi tunica ſint, oportet digito circumradere & evellere: ſi ne ſic quidem reſolvuntur, hamulo excipere, & ſcalpello excidere: tum ulcus [45] aceto eluere, & illinere vulnus medicamento, quo ſanguis ſupprimitur [46].

3. Vva, ſi cum inflammatione deſcendit, dolorique eſt, & ſubrubicundi coloris, praecidi ſine periculo [47] non poteſt: ſolet enim multum ſanguinem effundere: itaque [48] melius eſt iis uti, quae alias propoſita ſunt. Si vero inflammatio quidem nulla eſt, nihilominus autem ea ultra juſtum modum a pituita deducta eſt, & tenuis, acuta, alba eſt [49], praecidi debet: itemque, ſi ima, livida [50] & craſſa; ſumma, tenuis eſt. Neque quidquam commodius eſt, quam vulſella prehendere [51], ſub eaque, quod volumus, excidere. Neque enim ullum [52] periculum eſt, ne plus minusve praecidatur: cum liceat tantum infra vulſellam relinquere, quantum inutile eſſe manifeſtum eſt; idque praecidere, quo longior uva eſt, quam eſſe naturaliter debet. Poſt curationem eadem facienda ſunt, quae in tonſillis proxime poſui.

4. Lingua vero quibusdam cum ſubjecta parte a primo natali die juncta

diceis I. II. III. VI. VII. & Conſtantini Editione. Alii omittunt *ante*, quod deeſt etiam in MSS. Mediceis IV. & V. Lindenius leg. *ante dens naſcitur.*

41. *Circumpurgandus*] Lindenius leg. *circumradendus.* Ego veterem lectionem ex MSS. fide retineo. Nam etiam in lib. 5. cap. 28. ſect. 14. ita eſt: *Tollitur* (clavus) *etiam, ſi quis eum circumpurgat.*

42. *Facta forfice*] Lindenius leg. *facto forcipe.* Cod. Mediceus I. habet *facto forfice.*

43. Ῥιζάγραν] Editiones antiquae *rhizan*; aliquae ῥίζαν, per Graecas litteras; Cod. Mediceus I. *ria*; ceteri *riza.* Lindenius repoſuit ῥιζάγραν, ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae: nec aliter legendum eſt. Syllaba *gran* deeſt in MSS. quia coaluit cum proxima voce *Graeci.* Vide X. Facciolati Animad. apud Morgagnum Epiſt. III.

44. Ἀντιάδες] *Antydiades*, quod mendum in Editionibus 1478. 1493. 1497. 1524. inſedit, a Cod. Mediceo I. manavit. In aliis Codicibus eſt, *antiadas.*

45. *Tum ulcus*] In Cod. Mediceo I. *tumulus.* Vix dubito, quin ſit legendum, *tum es.*

46. *Supprimitur*] Al. *ſupprimatur.*

47. *Sine periculo*] In Cod. Mediceo I. ſupra duas haſce voces poſita eſt vox *doloris*; ſcilicet ex interpretatione, & quidem prava.

48. *Itaque*] In eodem Codice legitur *ita*; infraque, *nihilominus autem ultra juſtum modum*, omiſſo pronomine *ea.*

49. *Deducta eſt, & tenuis .... alba eſt*] Alii leg. *deducta* (quidam *diducta*) *eſt, & eſt tenuis ...... alba*; Lindenius, *diducta eſt, & tenuis ...... alba eſt.* Cod. Mediceus I. ita habet: *deducta ſit & eſt tenuis..... alba.*

50. *Si ima, livida*] In Cod. Mediceo I. *ſi jam livida*; ſed perperam.

51. *Prehendere*] Lindenius leg. *apprehendere.*

52. *Vllum*] In Cod. Mediceo I. *multum*; in III. & in VI. *nullum*: mendoſe.

cta est; qui ob id ne loqui quidem possunt. Horum extrema linguae vulsella prehendenda 53 est; sub eaque membrana incidenda: magna cura habita, ne venae, quae juxta sunt, violentur, & profusione sanguinis noceant. Reliqua curatio vulneris in prioribus posita est. Et plerique quidem, ubi consanuerunt, loquuntur. Ego autem cognovi, qui, succisa lingua, cum abunde super dentes eam promeret, non tamen loquendi facultatem consecutus est. Adeo in medicina, etiam ubi perpetuum est, quod fieri debet, non tamen perpetuum est id, quod sequi 54 convenit.

5. Sub lingua quoque interdum aliquid abscedit; quod fere consistit in tunica, doloresque magnos movet. Quod, si exiguum est, incidi semel satis est: si majus, summa cutis usque ad tunicam excidenda est, deinde utrimque orae hamulis excipiendae, & tunica, undique circumdata, liberanda est: magna diligentia per hanc curationem 55 habita, nequa major vena incidatur.

6. Labra autem saepe finduntur; eaque res habet cum dolore etiam hanc molestiam, quod sermo prohibetur; qui subinde eas rimas cum dolore diducendo sanguinem citat. Sed has, si in summo sunt, medicamentis curare commodius est, quae ad ulcera oris fiunt: si vero altius descenderunt, necessarium est tenui ferramento adurere, quod spathae simile, quasi transcurrere, non imprimi debet. Postea facienda eadem sunt, quae in auribus adustis exposita sunt 56.

XIII. At in cervice, inter cutem & asperam arteriam, tumor increscit (βρογχοκήλην Graeci vocant) quo, modo caro hebes, modo humor aliquis, melli aquaeve similis, includitur; interdum etiam minutis ossibus pili immisti. Ex quibus quidquid est, tunica continetur. Potest autem 57 adurentibus medicamentis curari: quibus summa cutis cum subjecta.

53. *Prehendenda*] Linden. *apprehendenda*; Cod. Mediceus 1. *comprehendenda*.

54. *Sequi*] Linden. *consequi*.

55. *Per omnem curationem*] Idem, *per hanc curationem*. In Cod. Mediceo I. habetur, *opere curationem*: in ceteris, *per omnem curationem*, ut in Editionibus antiquis.

56. *In auribus adustis exposita sunt*] Capite scilicet 8. hujus libri. Lindenius leg. *naribus*, ut significetur cap. 11. Sed in vetustis libris, tum impressis, tum MSS. est *auribus*.

57. *Ex quibus quidquid est, tunica continetur. Potest autem &c.*] Haec addit ad significandum, id tumoris genus ex iis esse, quae tunica sua includuntur; de quibus dixit cap. 6. Ego sic reposui ex Cod. Mediceo I. Antea legebatur; *Ex quibus quidquid est, quod tunica continetur, potest adurentibus medicamentis curari.*

58. *Exeditur*] Lindenius leg. *exuritur*; ut Constantino placuerat, vel quod in Editionibus plerisque esset *exeritur*, vel quod *exeditur*, quo modo Egnatius quoque & Stephanus ediderunt, de adurentibus minus proprie dici existimarit. Itidem tamen locutus est Celsus lib. 5. cap. 28. sect. 7. *Adurentibus quoque quidam utuntur, quae exedant, crustaque eum locum adstringant.* Porro in MSS. fere omnibus est *exeditur*, vel *exaeditur*. In Mediceo I. *exetur*; supraque id verbum posita est littera *s*, ut legatur *exestur*. Palavicinus correxit, *exeritur*.

jecta tunica exeditur [58]. Quo facto, sive humor est, profluit; sive quid densius, digitis educitur: tum ulcus sub linamentis sanescit. Sed scalpelli curatio brevior est. Medio tumore una linea inciditur [59] usque ad tunicam: deinde vitiosus sinus ab integro corpore digito separatur, totusque cum velamento suo eximitur: tum aceto, cui vel salem vel nitrum aliquis adjecit, eluitur; oraeque una sutura junguntur; ceteraque eadem, quae in aliis suturis, superinjiciuntur: leniter deinde, ne fauces urgeat, deligatur. Si quando autem tunica eximi non potuerit [60], intus inspergenda adurentia, linamentisque id curandum est, & ceteris [61] pus moventibus.

XIV. Sunt etiam circa umbilicum plura vitia; de quibus, propter raritatem, inter auctores parum constat. Verisimile est autem, id a quoque praetermissum, quod ipse non cognoverat: a nullo id, quod non viderat, fictum. Commune omnibus est, umbilicum indecore prominere: causae requiruntur. Meges tres has posuit: modo intestinum eo irrumpere, modo omentum, modo humorem. Sostratus nihil de omento dixit: duobus iisdem adjecit, carnem ibi interdum increscere; eamque modo integram esse, modo carcinomati [62] similem. Gorgias ipse quoque omenti mentionem omisit: sed eadem tria causatus, spiritum quoque interdum eo dixit irrumpere. Heron [63] omnibus his quatuor positis, & omenti mentionem habuit, & ejus, quod simul & omentum & intestinum habuerit. Quid [64] autem horum sit, his indiciis cognoscitur. Vbi intestinum prolapsum est, tumor neque durus, neque mollis est; omni frigore minuitur [65]; non solum sub omni calore, sed etiam retento spiritu crescit; sonat interdum; atque, ubi resupinatus est aliquis, delapso [66] intestino, ipse desidit. Vbi vero omentum est, cetera

59. *Medio tumore una linea inciditur*] Hujus loci fidem tuetur Morgagnus, atque hunc dicendi modum Celso adserit ex simili loco cap. 9. hujus lib. *ab interioribus ejus angulis lineas transversas incidere.* Adde cap. 7. sect. 8. *in superiore palpebra sub pilis ipsis incidenda linea est:* & sect. 1. ejusdem cap. ubi vide adnotationem 82. Lindenius leg. *Medio tumor &c.* ut est in Editione an. 1497. Sed & in Edit. an. 1493. & in principe Florentina, & in MSS. Mediceis habetur; *Medio tumore &c.* nisi quod in primo legitur, *Medio tum tumore*, &, pro *inciditur*, *indetur.*

60. *Potuerit*] Cod. Mediceus I. *potuit.*

61. *Curandum est, & ceteris*] Ita ex Codice modo allato. Alii leg. *curandum est ceteris*; Lindenius, *curandum & ceteris.*

62. *Carcinomati*] In Cod. Mediceo I. *carcinomatis.*

63. *Heron*] Plerique alii leg. *Hieron.*

64. *Quid*] Linden. *Quod.*

65. *Minuitur*] Quia frigore contrahitur aër, qui est in intestino. In hernia quoque, si intestinum descendit, tumor *frigore omni contrahitur, calore diffunditur;* ut est in cap. 18. Tum ratione igitur, tum etiam ex fide Cod. Medicei 1. *minuitur* legendum cum Lindenio. Alii leg. *comminuitur*, ut est in eodem Mediceo Codice a Palavicino. Codices ceteri Medicei habent *non minuitur;* Codex alius a Constantino citatus *non imminuitur.*

66. *Delapso*] Ita habent Editiones antiquae & MSS. Codices, quotquot ego vidi; infraque *delo-*

tera ſimilia ſunt; tumor mollior, & ab ima parte latus, extenuatus in verticem eſt [67]; ſi quis apprehendit, elabitur. Vbi utrumque eſt, indicia quoque miſta ſunt, & inter utrumque mollities. At caro durior eſt, ſemperque etiam reſupinato corpore tumet, prementique non cedit, prioribus facile cedentibus. Si vitioſa eſt [68], easdem notas habet, quas in carcinomate expoſui. Humor autem, ſi premitur, circumfluit. At ſpiritus preſſus cedit, ſed protinus redit: reſupinato quoque corpore tumorem in eadem figura tenet. Ex his id, quod ex ſpiritu vitium eſt, medicinam non admittit. Caro quoque, carcinomati ſimilis, cum periculo tractatur: itaque omittendȧ eſt. Sana excidi debet; idque vulnus linamentis curari. Humorem quidam vel inciſo ſummo tumore effundunt, & vulnus iisdem linamentis curant. In reliquis variae ſententiae ſunt. Ac reſupinandum quidem corpus eſſe, res ipſa teſtatur; ut in uterum, ſive inteſtinum, ſive omentum eſt, delabatur. Sinus vero umbilici, tum vacuus, a quibusdam duabus regulis exceptus eſt [69], vehementerque earum capitibus deligatis, ibi emoritur [70]: a quibusdam, ad imum [71] acu trajecta [72], duo lina ducente, deinde utriusque lini duobus capitibus diverſae partes adſtrictae [73]; quod in uva quoque oculi fit: nam ſic id, quod ſupra vinculum eſt, moritur [74]. Adjecerunt quidam, ut, antequam vincirent, ſummum una linea inciderent [75]; quo facilius digito demiſſo, quod illuc irrupiſſet, depellerent: tum deinde vinxerunt [76]. Sed abunde eſt, jubere ſpiritum continere, ut tumor, quan-

delabatur & *delapſum*. Lindenius leg. *relapſo*; deinde, *relabatur*, & *relapſum*.

67. *Mollior, & ab ima parte latus, extenuatus in verticem eſt*] Locus hic ita legitur in Editione Aldina: *mollior & ab una parte latus extenuatum in ventrem eſt*; in Gryphiana & aliis nonnullis: *mollior ab ima parte latus* (vel *parte*, *latus*) *extenuatum in ventrem eſt*. Sed perperam. Caeſarius quoque & Lindenius, cum reliqua verba recte ediderint, non item recte omiſerunt alter particulam *&*, alter vocem *latus*, quae tamen in antiquis libris reperiuntur.

68. *Si vitioſa eſt*] In Cod. Mediceo I. *Si vitioſa caro eſt*.

69. *Exceptus eſt*] Ita in Codicibus MSS. & in Editionibus vetuſtis. Lindenius leg. *excipitur*, ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae.

70. *Ibi emoritur*] In Cod. Mediceo I. *ibi emortuis*.

71. *Ad imum*] In Editione Aldina legitur, *id vitium*; quod habetur in Cod. Mediceo I. poſitum a Palavicino ſupra *ad imum*.

72. *Acu trajecta*] Antea communiter legebatur, *acu trajectatur*; quae lectio MSS. teſtimonio non caret. Hinc verbum *trajecto* in Latium receptum eſt. Mihi erit inter dubia, donec certiore auctoritate firmetur. Nam Codex Mediceus I. quem ſequi malui, habet, *acu traiecta*.

73. *Adſtrictae*] Continuatur eadem conſtructio, ut ſupra *exceptus eſt*. Ita porro habent MSS. Codices, tum qui ſupra *trajectatur* tum qui *trajecta*. Palavicinus correxit, *adſtringuntur*; & ita legitur in vulgatis libris.

74. *Moritur*] Fortaſſe legendum, *emoritur*: nam hoc verbum Celſus adhibere ſolet.

75. *Inciderent*] Alii addunt *exciderentque*, ut eſt in MSS. Ego ſecutus ſum Lindenium, a quo verbum illud expulſum fuit. Nulla enim cauſa eſt ſcalpello excidendi; cum duo lina totum id ſecando excidant; atque, ut in ſinum dimitti digitus poſſit, ſatis ſit, ſummum tumorem incidere.

76. *Vinxerunt*] Conſtantinus margini adſcripſerat, *vincirent*; & ita edidit Lindenius.

quantus maximus esse potest, se ostendat: tum imam basim ejus atramento notare; resupinatoque homine, digitis tumorem [77] eum premere, ut, si quid delapsum non est, manu cogatur: post haec, umbilicum adtrahere, &, qua nota atramenti est, lino vehementer adstringere: deinde partem superiorem aut medicamentis, aut ferro adurere, donec emoriatur: atque, ut cetera usta, ulcus nutrire. Idque non solum ubi intestinum, vel omentum, vel utrumque est; sed etiam, ubi humor est, optime proficit. Sed ante quaedam visenda sunt, ne quod ex vinculo periculum sit. Nam curationi neque infans, neque aut robustus annis, aut senex aptus est; sed a septimo fere anno ad quartumdecimum. Deinde ei corpus idoneum est id, quod integrum est: at quod mali habitus est, quodque papulas, impetigines, similiaque habet, idoneum non est. Levibus quoque tumoribus facile subvenitur: at in eorum, qui nimis magni sunt, curatione periculum est. Tempus autem anni [78] & autumnale, & hibernum vitandum est: ver idoneum maxime est: ac prima aestas non aliena est. Praeter haec, abstinere pridie debet. Neque id satis est: sed alvus quoque ei ducenda est; quo facilius omnia quae excesserunt, intra uterum [79] considant.

XV. Aquam iis, qui hydropici sunt, emitti oportere, alias dixi. Nunc, quemadmodum id [80] fiat, dicendum est [81]. Quidam autem sub umbilico, fere quatuor interpositis digitis a sinistra parte [82]: quidam, ipso umbilico perforato, id facere consuerunt [83]: quidam, cute primum adusta, deinde interiore abdomine inciso; quia, quod per ignem divisum est, minus celeriter coit. Ferramentum autem demittitur magna cura habita, ne qua vena incidatur. Id tale esse debet, ut fere tertiam digiti partem latitudo mucronis impleat; demittendumque ita est, ut membranam quoque transeat, qua caro ab interiore parte finitur: eo tum plumbea aut aenea fistula conjicienda [84] est, vel recurvatis in exteriorem partem labris, vel in media circumsurgente quadam mora [85]; ne

77. *Tumorem*] In Cod. Mediceo I. *humorem*: Infra vero, pro *humor*, *tumor*. Vtrobique mendum.

78. *Tempus autem anni &c.*] Locus hic ita legitur in Cod. Mediceo I. *Tempus autem anni autumnale & hibernum vitandum, ver est idoneum maxime.*

79. *Intra uterum*] Al. *intra alvum.*

80 *Id*] Vox haec deest in Cod. Mediceo I.

81. *Dicendum est*] Caesarius, & aliqui alii omittunt *est*.

82. *A sinistra parte*] Cod. Mediceus I. habet, *in sinistra parte.*

83. *Id facere consuerunt*] In Editionibus omnibus, praeter Lindenianam, deest *id*. In Lindeniana, pro *consuerunt*, est *consueverunt*.

84. *Conjicienda*] Al. *injicienda.*

85. *Vel in media circumsurgente quadam mora*] H. e. impedimento quodam mediae fistulae circumposito. Codex Mediceus I. perperam habet *circumsurgentem*; quod ad cetera verba attinet, nihil variat ab aliis Codicibus. Pantinus aliique, Caesario duce, pro *mora* leg. *nodo*. Lindenius ita edidit: *vel eadem circumcingente quadam remora.*

ne tota intus delabi poſſit. Hujus ea pars, quae intra [86], paulo longior eſſe debet, quam quae extra; ut ultra interiorem [87] membranam procedat. Per hanc effundendus humor eſt: atque ubi major pars ejus evocata eſt, claudenda [88] demiſſo linteolo fiſtula eſt; & in vulnere, ſi id uſtum non eſt [89], relinquenda. Deinde per inſequentes dies circa ſingulas heminas emittendum, donec nullum aquae veſtigium appareat. Quidam tamen etiam non uſta cute, protinus fiſtulam recipiunt, & ſuper vulnus ſpongiam expreſſam [90] deligant: deinde poſtero die rurſus fiſtulam demittunt (quod recens vulnus paulum diductum patitur) ut, ſi quid humoris ſupereſt, emittatur: idque bis ita feciſſe contenti ſunt.

XVI. Nonnumquam autem venter ictu aliquo perforatur; ſequiturque, ut inteſtina evolvantur. Quod ubi [91] incidit, protinus conſiderandum eſt, an integra ea ſint; deinde, an iis color ſuus maneat. Si tenuius inteſtinum perforatum eſt, nihil profici poſſe, jam retuli. Latius inteſtinum ſui poteſt: non quod [92] certa fiducia ſit; ſed quod dubia ſpes, certa deſperatione ſit potior: interdum enim glutinatur. Tum, ſi utrumlibet inteſtinum lividum, aut pallidum, aut nigrum eſt, quibus illud quoque neceſſario accedit, ut ſenſu careat, medicina omnis inanis eſt. Si vero adhuc ea ſui coloris ſunt, cum magna feſtinatione ſuccurrendum eſt: momento enim alienantur externo & inſueto ſpiritu circumdata. Reſupinandus autem homo eſt, coxis erectioribus; &, ſi anguſtius vulnus eſt, quam ut inteſtina commode refundantur, incidendum eſt, donec ſatis pateat: ac, ſi jam ſicciora inteſtina ſunt, perluenda aqua ſunt, cui paulum admodum olei ſit adjectum. Tum miniſter oras vulneris leniter diducere [93] manibus ſuis, vel etiam duobus hamis, interiori membranae injectis, debet: medicus priora ſemper inteſtina, quae poſteriora prolapſa ſunt, condere, ſic, ut orbium ſingulorum locum ſervet. Repoſitis omnibus, leniter [94] homo concutiendus eſt: quo fit, ut

86. *Intra*] In Cod. Mediceo I. legitur *intra*; & infra omittuntur duae voces, *quae extra*.

87. *Interiorem*] Ita in Editione Lindenii, & in margine Conſtantinianae. Alii leg. *ulteriorem*, ut eſt in MSS.

88. *Claudenda*] Al. *cludenda*; & ita eſt in MSS.

89. *In vulnere, ſi id uſtum non eſt*] In Cod. Mediceo I. deeſt *id*. Nam ita habetur: *in vulneres iuſtum non eſt*.

90. *Spongiam expreſſam*] Ex aqua frigida: quas tres voces, poſt *ſpongiam* poſitas, librarius fortaſſe omiſit, deceptus a prima ſyllaba conſequentis vocis *expreſſam*. Lindenius poſt *expreſſam* addit *ex aqua frigida vel ex aceto*. Ego tamen, invitis MSS. nihil in textum intrudere auſus ſum. *Spongia expreſſa* abſolute poſita reperitur in lib. 6. cap. 8. ſect. 1. ſed ibi facile intelligitur *ex aqua calida*; quia haec verba praecedunt, *fovere oportet vapore aquae calidae*.

91. *Ubi*] In Codice Mediceo I. *ut*.

92. *Non quod*] In eodem Codice, *non quo*; & infra, *inſueto ſpiritu circundato*.

93. *Oras vulneris leniter diducere*] Pro *vulneris*, in Cod. Mediceo I. eſt *ulceris*; pro *leniter*, *leviter*, ut omnes vulgo legunt, praeter Lindenium.

94. *Leniter*] Hic quoque in Cod. Mediceo I. eſt *leviter*: in aliis vero, ut in vulgatis libris, *leni*

ut per se singula intestina in suas sedes diducantur [95], & in his [96] considant. His conditis, omentum quoque considerandum est: ex quo, si quid jam nigri & emortui est, forfice excidi debet: si quid integrum est, leniter super intestina deduci [97]. Sutura autem, neque summae cutis, neque interioris membranae per se, satis proficit; sed utriusque: & quidem duobus linis [98] injicienda [99] est, spissior [1] quam alibi; quia & rumpi facilius motu ventris potest; & non aeque magnis inflammationibus pars ea [2] exposita est. Igitur in duas acus fila conjicienda [3], eaeque duabus manibus tenendae [4]; & prius interiori membranae sutura injicienda est, sic, ut sinistra manus in dexteriore ora, dextra in sinisteriore a principio vulneris orsa, ab interiore parte in exteriorem acum immittat [5]: quo fit, ut ab intestinis ea pars semper acuum sit, quae retusa est [6]. Semel utraque parte trajecta, permutandae acus inter manus sunt, ut ea sit in dextra, quae fuit in sinistra, ea veniat in sinistram, quam dextra continuit: iterumque eodem modo per oras immittendae sunt: atque ita tertio & quarto, deincepsque permutatis inter manus acubus plaga includenda. Post haec, eadem fila, eaedemque acus ad cutem transferendae, similique ratione ei quoque parti sutura [7] injicienda; semper ab interiore parte acubus venientibus, semper inter manus trajectis: dein glutinantia injicienda. Quibus aut spongiam, aut succidam lanam ex aceto expressam [8] accedere debere, manife-

leniter. Eamdem varietatem & paulo infra animadverti, & in fine capitis.

95. *Diducantur*] Distribuantur. Cod. Mediceus I. habet *deducantur*; Lindenius *reducantur*.

96. *In his*] Ita in Cod. Mediceo I. & in Edit. Lindenii. Alii leg. *inibi*.

97. *Deduci*] Explicari. Ita reposui ex Cod. Mediceo I. Alii leg. *diduci*; Lindenius *reduci*.

98. *Duobus linis*] Lindenius, *e duobus linis*.

99. *Injicienda*] Olim, cum legeretur *vincienda*, Constantinus Editionis suae margini apposuerat, *facienda*, *vel injicienda*. Lindenius *facienda* probavit: ego *injicienda*, quod est in MSS. Palavicinus autem in *vincienda* mutavit.

1. *Spissior*] Lindenius leg. *& spissior*.

2. *Pars ea*] Voces hae duae desunt in Cod. Mediceo I.

3. *In duas acus fila conjicienda*] In Editionibus 1478. 1493. 1497. & Juntina, *in duabus acus &c.* mendose. Aliqui cum Caesario leg. *in duabus acubus fila trajicienda*.

4. *Eaeque duabus manibus tenendae*] Acus scilicet. Alii leg. *eaque duabus manibus tenenda*. Ego secutus sum Lindenium. Nec variant haec verba in Cod. Mediceo I. nisi quod legitur *aeque* pro *eaeque*.

5. *Immittat*] Cod. Mediceus I. *mittat*.

6. *Ut ab intestinis ea pars semper acuum sit, quae retusa est*] ita ex MSS. In Mediceo I. cum verbum *sit* deesset, Palavicinus apposuit *longe sit*. Hinc olim vulgo legebatur; *ut ab intestinis ea pars semper acuum longe sit, quae retusa est*. Sed perperam: nam Celsus vult prorsus contrarium. Itaque Constantinus ita legit ex conjectura: *ut ab intestinis ea pars semper acuum longe sit, quae acuta; propinqua, quae retusa est*. Quam mutationem Lindenius in textum induxit.

7. *Sutura*] Antea legebatur, *utraque sutura*; quae lectio unde orta sit, mihi explicandum est; ut omnes intelligant, cur vocem *utraque* sustulerim: in Cod. Mediceo I. est *sutura*; in ceteris, hujus vocis loco, *utraque*. Quia vero Palavicinus *utraque* addidit in Codice illo, & *sutura* adscriptum est alia manu in quarto, vulgati libri habent *utraque sutura*.

8. *Expressam*] Al. *impressam*: male omnino.

nifestius est, quam ut semper dicendum sit. Impositis his leniter deligari venter debet.

XVII. 1. Interdum tamen vel ex ictu aliquo, vel retento diutius spiritu, vel sub gravi fasce, interior abdominis membrana, superiore cute integra, rumpitur. Quod foeminis quoque ex utero saepe evenire consuevit: fitque praecipue circa ilia. Sequitur autem, cum superior caro mollis sit, ut non satis intestina contineat, hisque intenta cutis indecore [9] intumescat. Atque id quoque aliter ab aliis [10] curatur. Quidam enim per acum duobus linis ad imam basim immissis sic utrimque devinciunt, quemadmodum & in umbilico, & in uva positum est, ut, quidquid super vinculum est, emoriatur. Quidam medium tumorem excidunt, ad similitudinem myrtacei folii; quod semper eodem modo servandum esse jam posui; & tum oras futura jungunt. Commodissimum est autem, resupinato corpore, experiri manu, qua parte is tumor [11] maxime cedat, quia necesse est, ea parte rupta membrana sit; quaque integra est [12], ea magis obnitatur: tum, qua rupta videbitur, immittendae scalpello duae lineae sunt [13], ut, exciso medio, interior membrana utrimque recentem plagam habeat; quia, quod vetus est, futura non coit. Loco patefacto, si qua parte membrana non novam plagam, sed veterem habet, tenuis excidenda habena est, quae tantum oras ejus exulceret. Cetera, quae ad futuram, reliquamque curationem pertinent [14], supra comprehensa sunt.

2. Praeter haec evenit, ut in quorumdam ventribus varices sint, quarum [15] quia nulla alia curatio est, quam quae in cruribus esse consuevit, tum eam partem explanaturus, hanc quoque eo differo.

XVIII. Venio autem ad ea, quae in naturalibus partibus circa testiculos oriri solent: quae quo facilius explicem, prius ipsius loci natura paucis proponenda est. Igitur testiculi simile quiddam medullis habent

9. *Indecore*] Ita in Aldina, nonnullisque aliis Editionibus. Alii leg. *indecora*, ut est in MSS.

10. *Aliter ab aliis*] Lindenius leg. *aliter atque aliter*.

11. *Is tumor*] Codex Mediceus primus non habet *is*.

12. *Integra est*] Codex modo allatus habet *integra sit*.

13. *Immittendae scalpello duae lineae sunt*] Eodem modo locutus est cap. 9. *ultra lineas, quas ante fecimus, alias duas lunatas & ad plagam conversas immittere*. Sensus vero idem est atque cap. 24. *incidi (tumor) ...... duabus lineis debet, ut medium excidatur*. Pro *lineae*, Editiones 1494. 1497. 1524. habent *tunicae*: atque ita legunt, sed perperam. Caesarius, Gryphius, Pantinus, Ronsseus, Lindenius; horumque ultimus, pro *immittendae*, *incidendae*, ut est in margine Editionis Constantinianae ad interpretationem, an emendationem? In Cod Mediceo I. *admittendae*; in ceteris, *immittendae*: in omnibus vero, *lineae*, vel *liniae*.

14. *Ad futuram, reliquamque curationem pertinent*] Cod. Mediceus I. hoc loco non discrepat ab Editione Lindenii, nisi quod habet *pertineant*. Alii leg. *ad futurae reliquam curationem pertinent*.

15. *Varices sint, quarum &c.*] In cap. 31. hujus

bent [16]: nam ſanguinem non emittunt, & omni ſenſu carent: dolent autem in ictibus & inflammationibus tunicae [17], quibus ii continentur. Dependent vero ab inguinibus per ſingulos nervos, quos κρεμαστῆρας Graeci nominant [18]: cum quorum utroque binae deſcendunt & venae & arteriae. Haec [19] autem tunica conteguntur tenui, nervoſa, ſine ſanguine, alba, quae ἐλυτροειδὴς [20] a Graecis nominatur. Super eam valentior tunica eſt, quae interiori vehementer ima parte inhaeret: δαρτὸν Graeci vocant. Multae deinde membranulae venas & arterias, eosque nervos comprehendunt; atque inter duas quoque tunicas ſuperioribus partibus leves parvulaeque [21] ſunt. Hactenus propria utrique teſticulo & velamenta & auxilia ſunt. Communis deinde utrique, omnibusque interioribus ſinus eſt, qui etiam [22] conſpicitur a nobis: ὄσχεον Graeci, ſcrotum [23] noſtri vocant. Isque ab ima parte [24] mediis tunicis leviter innexus, a ſuperiore tantum circumdatus eſt. Sub hoc igitur plura vitia eſſe conſuerunt: quae modo ruptis tunicis, quas ab inguinibus incipere propoſui, modo his integris fiunt. Siquidem interdum vel ex morbo primum inflammatur, deinde poſtea pondere abrumpitur; vel ex ictu aliquo protinus rumpitur tunica, quae diducere ab inferioribus partibus inteſtina debuit: tum pondere eo devolvitur, aut omentum, aut etiam inteſtinum: idque [25] ibi reperta via, paulatim ab inguinibus in inferiores quoque partes niſum [26], ſubinde nervoſas tuni-

cas,

hujus lib. vox *varices* eſt genere maſculino. Hic eamdem habes foeminino, niſi, ut ſuſpicor, corrupti ſunt MSS.

16. *Simile quiddam medullis habent*] Conſtantinus haec adnotavit: *a Galeno 3. Alimentorum glandulis teſtes accenſentur.* Ex quo intelligi poteſt, quid eum moverit, ut, pro *medullis*, legere mallet, *glandulis*; quod Lindenius in contextum induxit. Sed probandum illi eſt, non potuiſſe Celſum ſcribere *medullis*, ut habent omnes Codices: quod facile non erit. Vide Morgagn. Epiſt. V.

17. *Dolent autem in ictibus & inflammationibus tunicae*] Lindenius leg. *tunicarum*, ut *dolent* referatur ad teſticulos. Sed praeterquam quod veteres Codices, tum Morgagni, tum noſtri magno conſenſu habent *tunicae*, ratio quoque mutationi iſti repugnat. Nam, ut obſervat Morgagnus, teſticulos Celſus omni ſenſu carere dixit. Nunc docet, unde in eorum ictibus & inflammationibus dolor oriatur.

18. *Nominant*] Cod. Mediceus I. & VI. *vocant*.

19. *Haec*] Alii leg. *Hae*, ut eſt in Edit. I. Conſtantinus in libri margine habet *Hii*; ſcilicet teſticuli. Recte Lindenius *Haec*: atque ita eſt in MSS. niſi quod *Haec* in *Hae* mutatum fuit a Palavicino in Mediceo I.

20. Ἐλυτροειδὴς] Ita edidit Lindenius: & quidem optime. Cod. Mediceus I. habet *elyphroides*; Codices III. IV. V. VI. *egytroides*; II. & VII. *aegytroides*, ut Editiones 1478. 1493. 1497. 1524. Egnatius leg. ἐλαφροειδὴς; al. ἐρυτροειδὴς; al. ἐρυθροειδής.

21. *Leves parvulaeque*] Lindenius leg *tenues patulaeque*. Contra eum ſtant vetores libri, & quos Morgagnus, & quos ego vidi. Nam in his omnibus legitur, *leves parvulaeque*.

22. *Qui etiam*] Cod Mediceus I. *qui iam*.

23. *Scrotum*] Idem Codex hic habet *ſtrotum*: alibi vero *ſcrotum*, vel *ſchrotum*: alicubi *ſcortum*, vel *ſchortum*.

24. *Ab ima parte*] Cod. Mediceus I. habet *ad imam partem*.

25. *Idque*] Alii leg. *atque*; Ruellius, *ut*. Ego *idque* repoſui ex Cod. Mediceo I.

26. *Niſum*] Ita in Editionibus Aldina & Lin-

cas, & ob id ejus rei patientes [27], diducit. Ἐντεροκήλην & ἐπιπλοκήλην Graeci vocant: apud nos indecorum, sed commune his, herniae nomen est. Deinde si descendit omentum, numquam in scroto tumor tollitur, sive inedia fuit, sive corpus huc illucve conversum, aut aliquo modo [28] collocatum: itemque, si retentus est spiritus, non magnopere increscit, tactu vero inaequalis est, & mollis, & lubricus. At si intestinum quoque descendit, tumor is sine inflammatione modo minuitur, modo increscit; estque fere sine dolore, &, cum conquiescit [29] aliquis aut jacet, interdum ex toto desidit [30], interdum sic dividitur, ut in scroto exiguae reliquiae maneant [31]: at clamore [32], & satietate, & si sub aliquo pondere is homo nisus [33] est, crescit: frigore omni contrahitur, calore diffunditur; estque tum scrotum & rotundum, & tactu laeve: idque, quod subest, lubricum est; si pressum est, ad inguen [34] revertitur; dimissumque, iterum cum quodam quasi murmure devolvitur. Et id quidem in levioribus malis evenit. Nonnumquam autem stercore accepto vastius tumet, retroque compelli non potest: adfertque tum dolorem & scroto, & inguinibus, & abdomini: nonnumquam stomachus quoque affectus primum rufam bilem per os reddit, deinde viridem, quibusdam etiam nigram. Integris vero membranis interdum eam partem humor distringit [35]. Atque ejus quoque species duae sunt. Nam vel inter tunicas is increscit [36], vel in membranis, quae ibi circa venas & arterias sunt, ubi eae gravatae occal-

Lindeniana, & in Codd. Mediceis, excepto primo, qui habet *missum*, quod & in Edit. 1. & in duabus pervetustis an. 1493. 1495. & in Juntina habetur. Caesarius leg. *demissum*: quem multi secuti sunt.

27. *Et ob id ejus rei patientes*] Duae voces *ob id* referuntur ad *nervosas*. Et sane nervosae tunicae diduci patiuntur, nec valde resistunt. Constantinus vim harum vocum non intellexit, ideoque eas post *diducit* transferre malebat, ut legeretur; *& ejus rei patientes diducit, ob id ἐντεροκήλην &c.* Lindenius ita edidit: *& ob id, quod dixi, patentes.* Sed si respexit ad superiorem vocem *patulaeque*, ipse *patulaeque* scripsit, non Celsus. Vide Morgagn. Epist. V.

28. *Aliquo modo*] Ita in MSS. & antiquis Editionibus. Lindenius leg. *alio quovis modo*, ut est in margine Editionis Constantinianae. Ego malim, *alio quo modo.*

29 *Cum conquiescit*] In Cod. Mediceo I. habetur, *cum mollitie conquiescit*: ex Palavicini vero emendatione, *cum mollitum est conquiescit.*

30. *Desidit*] In eodem Codice, *desidet.* In margine Edit. Constantinianae, *definit.*

31. *Sic dividitur, ut in scroto exiguae reliquiae maneant*] Partim in ventrem se recipit, partim in scroto manet. Pro *dividitur*, quod est in MSS. & Editionibus antiquis, Constantinus mallet, *discutitur*; Lindenius habet, *minuitur.* Sed fortasse hoc verbum adscriptitium est, & subauditur *desidit.*

32. *At clamore*] Ita ex Constantini conjectura, & ex MSS. nisi quod Mediceus I. habet, *& clamore.* Alii leg. *At si clamore*; Lindenius, *at sub clamore.*

33. *Nisus*] Ita in Cod. Mediceo I. Alii leg. *nixus.*

34. *Ad inguen*] Codex modo allatus habet, *at inguina*: Palavicinus corrigit, *ad inguina.*

35. *Distringit*] Distrahit, distendit. Lindenius leg. *distendit*, ut olim Constantino placuerat. Constantinus tamen non prorsus rejecit *distringit.*

36. *Is increscit*] Pronomen *is* abest a Cod. Mediceo I.

callueront. Ac ne ei quidem humori, qui inter tunicas est, una sedes est. Nam modo inter summam & mediam, modo inter mediam & imam consistit. Graeci communi nomine, quidquid est, ὑδροκήλην appellant: nostri, ut scilicet [37] nullis discriminibus satis cognitis, haec [38] quoque sub eodem nomine, quo priora, habent. Signa autem quaedam communia sunt, quaedam propria: communia, quibus humor deprehenditur; propria, quibus locus. Humorem subesse discimus [39], si tumor est, numquam ex toto se remittens, sed interdum levior, aut propter famem, aut propter febriculam, maximeque in pueris: isque mollis est, si non nimius humor subest; at si is vehementer increvit, renititur sicut uter repletus & arcte adstrictus: venae quoque in scroto inflantur; &, si digito pressimus [40], cedit humor, circumfluensque id, quod non premitur, attollit, & tamquam in vitro cornuve per scrotum apparet; isque, quantum in ipso est, sine dolore est. Sedes autem ejus sic deprehenditur. Si inter summam mediamque tunicam est, cum digitis duobus pressimus, paulatim humor inter eos revertens subit: scrotum ipsius albidius est [41]; si ducitur, aut nihil, aut parvulum [42] intenditur: testiculus ea parte neque visu, neque tactu sentitur. At si sub media tunica est, intentum scrotum magis se attollit, adeo ut superior coles sub tumore eo delitescat. Praeter haec aeque integris tunicis ramex innascitur: κιρσοκήλην Graeci appellant. Venae intumescunt; eaeque [43] intortae, conglomerataeque a superiore parte [44], vel ipsum scrotum implent, vel mediam tunicam, vel imam: interdum etiam sub ima tunica, circa ipsum testiculum nervumque ejus, increscunt. Ex his eae, quae in ipso scroto sunt, oculis patent: eae vero, quae mediae imae-

37. *Nostri, ut scilicet &c.*] Lindenius leg. *nostri vero, scilicet &c.*

38. *Haec*] Linden. *hoc.*

39. *Quibus locus. Humorem subesse discimus &c.*] Ita Lindenius; & quidem recte. Alii leg. *quibus locis humorem subesse dicimus*; ut est in MSS. Mediceus tamen primus habet, non *dicimus*, sed *discimus*. Codex vero quidam apud Constantinum; *quibus locis humorem subesse dicimus; humor sic deprehenditur &c.*

40. *Pressimus*] Pro *pressimus*, Lindenius tum hic, tum infra leg. *premimus*; Ruellius, *pressus.*

41. *Scrotum ipsius albidius est*] Ita in antiquis libris & impressis, & MSS. nisi quod in Editione Aldina additur *&* post *ipsius*. Mihi vox *ipsius* suspecta est. Lindenius variare conatus est: nam ita edidit: *scrotum remissius & albidius est.* Fortasse legendum, *scrotum ipsum albidius est*; vel, quandoquidem verbum *est* Cod. Mediceus I. non habet, *scrotum ipsum albidius, si intenditur &c.*

42. *Parvulum*] Ita in iisdem antiquis libris. Lindenius reponit *paululum*; quod idem nonnulli, contempta optimorum Codicum auctoritate, tentarunt in Plinio minore, qui ter habet adverbium hoc; scilicet epist. 14. lib. 8. epist. 17. ejusdem lib. & epist. ultima lib. 9.

43. *Κιρσοκήλην Graeci appellant. Venae intumescunt; eaeque &c.*] Ita ex Codicibus MSS. In Editionibus priscis, pro *eaeque*, habetur *hae quoque.* Alii cum Caesario leg. *κιρσοκήλην Graeci appellant, cum venae intumescunt. Hae quoque &c.* Lindenius, quod ad cetera attinet, Caesarium secutus, pro *quoque*, reposuit *quandoque.*

44. *A superiore parte*] Ita in Cod. Mediceo I. Alii leg. *ad superiorem partem.*

imaeve tunicae insident, ut magis conditae non aeque quidem cernuntur, sed tamen etiam visui subjectae sunt: praeterquam quod & tumoris aliquid est, pro venarum magnitudine & modo [45], & id prementi magis renititur, ac per ipsos venarum toros inaequale est; &, qua parte id est, testiculus magis justo dependet. Cum vero etiam super ipsum testiculum nervumque ejus id malum increvit, aliquanto longius testiculus ipse descendit, minorque altero fit, utpote alimento amisso. Raro, sed aliquando caro quoque inter tunicas increscit: σαρκοκήλην Graeci vocant. Interdum etiam ex inflammatione tumet ipse testiculus, ac febres quoque affert; &, nisi celeriter ea inflammatio conquievit, dolor ad inguina atque ilia pervenit, partesque eae intumescunt; nervus [46], ex quo testiculus dependet, plenior fit, simulque indurescit. Super haec, inguen quoque [47] nonnumquam ramices implent [48]: βουβωνοκήλην appellant.

XIX. His cognitis, de curatione dicendum est: in qua quaedam communia omnium sunt, quaedam propria singulorum. Prius de communibus dicam. Loquar autem nunc de iis, quae scalpellum desiderant: nam quae vel sanari non possint, vel aliter nutriri debeant, dicendum erit, simul [49] ad species singulas venero. Inciditur autem interdum inguen [50], interdum scrotum. In utraque curatione homo ante triduum [51] bibere aquam; pridie abstinere etiam a cibo debet: ipso autem die collocari supinus; deinde, si inguen incidendum est, idque jam pube contegitur, ante radendum est; & tum [52], extento scroto, ut cutis inguinis intenta sit, id incidendum sub imo ventre, qua cum abdomine tunicae inferiores committuntur. Aperiendum autem audacter est, donec summa tunica, quae ipsius scroti est, incidatur, perveniaturque ad eam, quae media est. Plaga facta, foramen deorsum versus subest. In id de-

45. *Et modo*] Codex modo allatus habet *ac modo*.

46. *Nervus*] Lindenius leg. *& nervus*.

47. *Super haec, inguem quoque &c.*] Cod. Mediceus I. ita habet: *Super inguen quoq.* Sed cum q. superinductum sit a Palavicino, videtur aliter scriptum fuisse. In aliis Codicibus additur *eum* post *inguen*.

48. *Ramices impleis*] Ita Constantinus ex conjectura, & Lindenius. Olim legebatur, *varices implent*. In MSS. tamen est, non *varices*, sed *varice*, in aliis *varicae*, in aliis *variae*, in aliis *varieae*. Mediceus I. habet, *variae*, in aliis *varicae*. Mediceus I. habet, *varice implicetur*. Fortasse igitur legendum, *ramice impletur*.

49. *Simul*] Egnatius leg. *simul cum*: & ita est in multis MSS. Ego secutus sum Mediceum I. & Editiones priscas. Alii cum Ruellio leg. *simul ac*.

50. *Interdum inguen*] In Cod. Mediceo I. deest utraque harum vocum: in III. & VI. prior tantum.

51. *Ante triduum*] *Ante* non est praepositio, sed adverbium: *triduum* autem valet *triduo*, quod ipsum habent Codices plerique MSS. sed Mediceus vetustior *triduum*, ut est in antiquis Editionibus. Lindenius leg. *ante per triduum*.

52. *Et tum*] In Editione an. 1538. & in Lindeniana omittitur *&*. Cod. Mediceus I. habet *& tunc*.

demittendus eſt ſiniſtrae manus digitus index, ut diductis intervenientibus membranulis, ſinum laxet [53]. Miniſter autem, ſiniſtra manu comprehenſo ſcroto, ſurſum verſus [54] eum debet extendere [55], & quam maxime ab inguinibus abducere; primum cum ipſo teſticulo, dum medicus omnes membranulas, quae ſuper mediam tunicam ſunt, ſi digito diducere non poteſt, ſcalpello abſcindat: deinde ſine eo, ut is delapſus ipſi plagae jungatur, digitoque inde promatur, & ſuper [56] ventrem dum duabus ſuis tunicis collocetur. Inde, ſi qua vitioſa ſunt, circumcidenda ſunt. In quibus cum multae venae diſcurrant, tenuiores quidem praecidi protinus poſſunt: majores vero ante longiore lino deligandae ſunt; ne periculoſe ſanguinem fundant. Sin media tunica vexata erit, aut ſub ea malum increverit, excidenda erit, ſic, ut alte ad ipſum inguen praecidatur. Infra tamen non tota demenda eſt: nam quod ad baſim teſticuli vehementer cum ima tunica connexum eſt, excidi ſine ſummo periculo non poteſt: itaque ibi relinquendum eſt. Idem in ima quoque tunica, ſi laeſa eſt, faciendum eſt. Sed non a ſumma inguinis plaga, verum infra paulum ea abſcindenda; ne laeſa abdominis membrana inflammationes moveat. Neque tamen nimium ex ea rurſum [57] relinquendum eſt; ne poſtea ſinuetur, & ſedem eidem malo praeſtet. Purgatus ita teſticulus per ipſam plagam cum venis, & arteriis, & nervo ſuo leniter demittendus eſt; videndumque, ne ſanguis in ſcrotum deſcendat, neve concretus aliquo loco maneat. Quae ita fient, ſi venis vinciendo medicus proſpexerit. Lina, quibus capita earum continebuntur, extra plagam dependere debebunt: quae, pure orto, ſine ullo dolore excident. Ipſi autem plagae injiciendae duae fibulae ſunt; & inſuper medicamentum, quo glutinetur [58]. Solet autem [59] interdum ab altera ora neceſſarium eſſe aliquid excidi, ut cicatrix major & latior fiat. Quod ubi incidit, linamenta ſuper, non fulcienda [60], ſed leviter [61] tantum ponenda [62] ſunt; ſupraque ea, quae inflammationem repel-

53. *Sinum laxet*] Ita in Editione Lindenii, & in margine Conſtantinianae; nec aliter legi poteſt. In Cod. Mediceo I. *ſinulaxet*. Alii leg. *ſimul laxet*.

54. *Surſum verſus*] Codices Medicei vetuſtiores duo, id eſt, I. & III. habent *ſuſum verſum*; al. *ſuſum verſus*; al. *ſurſum verſum*.

55. *Eum debet extendere*] Pro *eum*, videtur legendum *id*, ſcilicet ſcrotum, ut Conſtantinus & Morgagnius adnotarunt. Niſi quis malit tollere vocem hanc, quae omnino non eſt neceſſaria.

56. *Super*] Cod. Mediceus I. *ſupra*.

57. *Rurſum*] Ita in Editione Lindenii. Alii leg. *ſurſum*; & ita habent Codices MSS. vel *ſuſum*.

58. *Glutinetur*] Scilicet plaga. Alii leg. *glutinentur*; ſed perperam.

59. *Solet autem*] Sic repoſui ex Cod. Mediceo I. Alii omittunt *autem*.

60 *Non fulcienda*] In Cod. Mediceo I. *fulcienda*: mendoſe.

61. *Leviter*] Aliqui Codices, *leniter*.

62. *Ponenda*] *Imponenda* Rhodius invenit in Codice quodam MS. Codices Medicei habent *po-*

pellant, id eſt, ex aceto vel lana ſuccida, vel ſpongia: cetera eadem, quae, ubi pus moveri debet, adhibenda ſunt. At cum infra incidi oportet, reſupinato homine, ſubjicienda ſub ſcroto ſiniſtra manus eſt; deinde id vehementer apprehendendum, & incidendum; ſi parvulum eſt, quod nocet, modice, ut tertia pars integra, ad ſuſtinendum teſticulum, infra relinquatur: ſi majus eſt, etiam amplius, ut paulum tantummodo ad imum, cui teſticulus inſidere poſſit, integrum maneat. Sed primo rectus ſcalpellus quam leviſſima manu teneri debet, donec ſcrotum ipſum diducat: tum inclinandus mucro eſt, ut transverſas membranas ſecet, quae inter ſummam mediamque tunicam ſunt. Ac [63], ſi vitium in proximo eſt, mediam tunicam attingi non oportet: ſi ſub illa quoque conditur, etiam illa incidenda eſt; ſicut tertia quoque, ſi illa vitium tegit. Vbicumque autem [64] repertum malum eſt, miniſtrum ab inferiore parte exprimere moderate ſcrotum oportet: medicum, digito manubriolove ſcalpelli [65] diductam inferiore parte tunicam [66] extra collocare; deinde eam ferramento, quod a ſimilitudine corvum [67] vocant, incidere, ſic, ut intrare [68] duo digiti, index & medius poſſint: his deinde conjectis [69], excipienda [70] reliqua pars tunicae, & inter digitos ſcalpellus immittendus eſt, eximendumque aut effundendum quidquid eſt noxium. Quamcumque autem tunicam quis violavit, illam quoque debet excidere; ac mediam quidem, ut ſupra dixi, quam altiſſime ad inguen [71]; imam autem, paulo infra. Ceterum antequam exci-

ponenda, ſicut vulgati. Celſus porro & *ſuper ponere* uſurpat, & *ſuper imponere.*

63. *Ac*] Antea legebatur *At.* Ego repoſui *Ac* ex Cod Mediceo 1.

64. *Vbicumque autem*] Particula *autem* a pleriſque omittitur.

65. *Manubriolove ſcalpelli*] Alii leg. *manubriolo vel ſcalpello.* In Cod. Mediceo 1. habetur, *manubriolove ſcalpelli*; atque ita Conſtantinus & Lindenius recte legunt.

66. *Diductam inferiore parte tunicam*] Olim legebatur; *diductam inferiorem partem tunica*; ut eſt in MSS. pleriſque omnibus; ſed profecto mendoſe. Conſtantinus *tunicae* reponendum cenſuit. Lindenius plura mutavit. Ita enim edidit: *diducta inferiore parte tunicam.* Ego, quod attinet ad verba illa, *inferiore parte tunicam*, Lindenium ſecutus ſum: ſed malui *diductam* retinere, ut ad tunicam referatur. Cod. Mediceus 1. habet, *deducta inferiorem tunicam:* Palavicinus vero addidit *partem*, &, pro *tunicam*, *tunicae* repoſuit.

67. *Corvum*] Ita Conſtantinus legendum conjecit; ita edidit Lindenius. Alii leg. *curvum*; quemadmodum ego inveni in MSS.

68. *Ut intrare*] Aliqui cum Egnatio leg. *ut in eamdem intrare*; al. *ut in eadem intrare:* nimirum ex gloſſemate.

69. *Conjectis*] Et Codex a Conſtantino allatus, in quo eſt *confectis*, & ſi quis alius ita habet, corruptus eſt; nec debuit lectionem iſtam probare Lindenius. In Codicibus Vaticanis Mediceisque eſt, *conjectis.* Conjiciendi autem intus digiti ſunt, ut ſcalpellus inter eos immitti poſſit. Vide Morgagn. Epiſt. VI.

70. *Excipienda*] Ita in omnibus antiquis Editionibus & MSS. Lindenius leg. *incidenda.*

71. *Ut ſupra dixi, quam altiſſime ad inguen*] Ex verbis illis, quae ſupra ſunt; *excidenda erit, ſic, ut alte ad inguen ipſum praecidatur*; quem locum deſignat Celſus ipſe per ea verba, *ut ſupra dixi*: Conſtantinus hic quoque reponit *ad inguen*, pro *ab inguine*, ut alii legunt, & omnes habent MSS. Codices. Lindenius Conſtantinum ſequitur; ego utrumque.

cidantur, hae quoque vinciri lino fummae debent [72]; & ejus lini capita extra plagam relinquenda funt, ficut in aliis quoque venis, quae id requifierint. Eo facto, tefticulus intus reponendus eft: oraeque fcroti futuris inter fe committendae; neque paucis, ne parum glutinentur, & longior fiat curatio; neque multis, ne inflammationem augeant. Atque hic quoque videndum eft, ne quid in fcroto fanguinis maneat: tum imponenda glutinantia funt. Si quando autem in fcrotum fanguis defluxit, aliquidve concretum ex eo decidit, incidi fubter [73] id debet; purgatoque eo, fpongia, acri aceto madens, circumdari. Deligatum [74] autem vulnus omne, quod ex his caufis factum eft, fi dolor nullus eft, quinque primis diebus non eft refolvendum, fed bis die tantum aceto irroranda lana vel fpongia [75]: fi dolor eft, tertio die [76] refolvendum; &, ubi fibulae funt, hae incidendae; ubi linamentum, id immutantandum [77] eft; rofaque & vino madefaciendum id, quod imponitur. Si inflammatio increfcit, adjiciendum prioribus cataplasma ex lenticula & melle; vel ex malicorio, quod in auftero vino coctum fit; vel ex his miftis. Si fub his inflammatio non conquierit [78], poft diem quintum multa calida aqua vulnus fovendum, donec fcrotum ipfum & extenuetur, & rugofius fiat: tum imponendum cataplasma ex triticea farina, cui refina pinea adjecta fit: quae ipfa, fi robuftus curatur, ex aceto; fi tener, ex melle coquenda funt. Neque dubium eft, quodcumque vitium fuit [79], fi magna inflammatio eft, quin ea, quae pus movent, imponenda fint. Quod fi pus in ipfo fcroto ortum eft, paulum id incidi debet, ut exitus detur; linamentumque eatenus imponendum eft, ut foramen tegat. Inflammatione finita, propter nervos propiore

72. *Vinciri lino fummae debent*] Alii leg. *fumme*, ut eft in MSS. Mediceis I. II. IV. V. VII. (in III. enim & VI. deeft vox haec); Palavicinus, *in fummo*; Lindenius, *fumma cura*. Ego *fummae* repofui ex Conftantino; id eft, fumma parte, ad inguen. *Summum* autem eodem modo ufurpatur in lib. 8. cap. 9 fect. 1. *linamentum, aut aliquid ex penicillo, quod fummum lino fit devinctum.*

73. *Subter*] Cod. Mediceus I. *fuper.*

74. *Deligatum*] Ita in MSS. & in Editione Lindenii. Alii leg. *deligatur*; iidemque verbis illis, *factum eft*, fententiam concludunt.

75. *Aceto irroranda lana vel fpongia*] Deligantur omnia hujusmodi vulnera, fpongia aut fuccida lana ex aceto expreffa prius impofita; ut colligitur ex cap 16. Lana igitur vel fpongia, quae impofita eft, quibus diebus vulnus non refolvitur, bis die aceto irroranda. Nam ea *dum madet, prodeft*, inquit lib. 5. cap. 26. fect. 23. *itaque, ut inarefcat, non eft committendum.* Conftantinus Codicem attulit, qui, pro *irroranda*, habet *irrorandum*. Lindenius leg. *aceto irroranda, lana vel fpongia impofita.* Ego contra meos Codices nihil addo, nihilque muto.

76. *Tertio die*] Al. *tertia die.* Ego repofui *tertio die*, ut eft in Cod. Mediceo I. Nam dies fere mafculino genere apud Celfum reperitur.

77. *Immutandum*] Ita in MSS. & in Edit. I. Alii leg. *mutandum.*

78. *Conquierit*] Cod. Mediceus I. *conquieverit.*

79. *Vitium fuit*] Olim legebatur, *initium fuit*, ut habet Codex Mediceus I. Lindenius repofuit *vitium fuit.* In multis Codicibus legitur, *vitium eft.*

re [80] cataplasmate, dein cerato utendum eſt [81]. Haec proprie ad ejusmodi vulnera pertinent: cetera, & in curatione, & in victu, ſimilia iis eſſe debent, quae in alio quoque vulnerum genere praecepimus.

XX. His propoſitis ad ſingulas ſpecies veniendum eſt. Ac ſi cui parvulo puero inteſtinum deſcendit, ante ſcalpellum experienda vinctura [82] eſt. Faſcia ejus rei cauſa fit, cui imo [83] loco pila aſſuta eſt ex panniculis facta, quae ad repellendum inteſtinum ipſi illi ſubjicitur: deinde reliqua faſciae pars arcte circumdatur. Sub quo ſaepe & intus compellitur inteſtinum, & inter ſe tunicae glutinantur. Rurſus, ſi aetas proceſſit, multumque inteſtini deſcendiſſe ex tumore magno patet, adjiciunturque dolor & vomitus [84]; quae ex ſtercore, ex cruditate [85] eo delapſo, fere accidunt; ſcalpellum adhiberi ſine pernicie non poſſe, manifeſtum eſt: levandum tantummodo malum, & per alias curationes extrahendum eſt. Sanguis mitti ex brachio debet: deinde, ſi vires patiuntur, imperanda tridui abſtinentia eſt; ſi minus, certe pro vi corporis quam longiſſima. Eodem [86] vero tempore ſuperhabendum cataplasma ex lini ſemine, quod ante aliquis ex mulſo decoxerit. Poſt haec, & farina hordeacea cum reſina injicienda; & is demittendus [87] in ſolium aquae calidae, cui oleum quoque adiectum ſit; dandumque aliquid cibi levis, calidi [88]. Quidam etiam alvum ducunt. Id deducere [89] aliquid in ſerotum poteſt, educere ex eo non poteſt. Per ea vero, quae ſupra ſcripta ſunt, levato malo, ſi quando alias dolor reverterit, eadem erunt facienda [90]. Sine dolore quoque ſi multa inteſtina prolapſa ſunt, ſeca-

80 *Propiore*] Alii leg. *priore*; & ita eſt in Cod. Mediceo I. Codex VI. habet *propriore*; ceteri, *propiore*, ut edidit Lindenius. Poſterius certe cataplasma emollit, ideoque nervis idoneum eſt: primum vero reprimit. Vide Morgagn. Epiſt. V.

81. *Utendum eſt*] Verbum *eſt* omittitur in Cod. Mediceo 1.

82. *Vinctura*] Alii leg. *junctura*, ex frequenti illa ſyllabarum *iu* & *ui* commutatione.

83. *Imo*] Al. *uno*.

84. *Dolor & vomitus*] Lindenius leg. *dolores & vomitus*. In Codicibus ſane multis habetur *dolores*; cum tamen particula *&* deſit in iisdem, *dolores* videtur mendoſe ſcriptum eſſe pro *dolor &*, ut eſt in Mediceo 1. & in Editionibus antiquis

85. *Ex cruditate*] Alii leg. *& ex cruditate*, ut habet Codex Mediceus 1. Alii cum Caeſario, *per cruditatem*. Ego ſic repoſui ex Codicibus II. IV. V. VII. In III. & VI. legitur, *& cruditate*.

86. *Eodem*] Cod. Mediceus vetuſtior habet *Eo*.

87. *Is demittendus*] Lindenius leg. *ipſe demittendus*.

88. *Levis, calidi*] In Editionibus antiquis, & in Mediceo 1. aliisque MSS. legitur, *lenis calidi*. Conſtantinus malebat *levis*; quod & ego probavi. Lindenius vero ita edidit: *levis & calidi*.

89. *Deducere*] Plerique Egnatium ſequuntur, qui edidit, *ducere*. Ego *deducere* retinui, quod ſit in MSS. Hanc autem vim hoc loco habere videtur, ut motum ex ſuperioribus ad inferiora ſignificet. Ceterum etiam pro ſimplici *ducere* ſumi poteſt.

90. *Eadem erunt facienda*] In Cod Mediceo I. ita habetur: *eadē modum valere q̕m erunt facienda*: ubi videtur aliquid ex margine in contextum irrepſiſſe. Pro *modum valere q̕m*, Palavicinus repoſuit *omnia*.

ſecari ſupervacuum eſt: non quo non excludi a ſcroto poſſint [91]; niſi tamen id inflammatio prohibuit; ſed quo repulſa inguinibus immorentur, ibique tumorem excitent, atque ita fiat mali non finis, ſed mutatio. At in eo [92], quem ſcalpello curari oportebit, ſimul atque ad mediam tunicam, vulnus in inguine factum pervenerit, duobus hamulis ea juxta ipſas oras apprehendi debebit, dum ductis [93] omnibus membranulis medicus eam liberet [94]. Neque enim cum periculo laeditur [95], quae excidenda [96] eſt; cum inteſtinum eſſe, niſi ſub ea, non poſſit. Vbi diducta autem erit, ab inguine usque ad teſticulum incidi debebit, ſic, ne is ipſe [97] laedatur; tum excidi. Fere tamen hanc curationem puerilis aetas, & modicum malum recipit. Si [98] vir robuſtus eſt, majusque id vitium eſt, extrahi teſticulus non debet, ſed in ſua ſede permanere. Id hoc modo fit. Inguen eadem ratione usque ad mediam tunicam ſcalpello aperitur; eaque tunica eodem modo duobus hamis excipitur, ſic, ut a miniſtro [99] teſticulus eatenus contineatur, ne per vulnus exeat: tum ea tunica deorſum verſus ſcalpello inciditur; ſub eaque index digitus ſiniſtrae manus ad imum teſticulum demittitur, eumque ad plagam compellit: deinde dextrae manus duo digiti, pollex atque index, venam & arteriam & nervum tunicamque eorum a ſuperiore tunica diducunt. Quod ſi aliquae membranulae prohibent, ſcalpello reſolvuntur, donec ante oculos tota jam tunica ſit. Excisis, quae excidenda ſunt, repoſitoque teſticulo, ab ora quoque ejus vulneris, quod in inguine eſt, demenda habenula paulo latior eſt; quo major plaga ſit, & plus creare carnis poſſit.

XXI. 1. At ſi omentum deſcendit, eodem quidem modo, quo ſupra ſcriptum eſt, aperiendum inguen, diducendaeque tunicae ſunt: conſideran-

91. *Non excludi a ſcroto poſſint*] Caeſarius habet, *non cludi ſcroto posſint*; Egnatius aliique multi, *excludi a ſcroto non posſint*.

92. *At in eo*] In Cod. Mediceo I. deeſt *At*; infraque, pro *dum*, eſt *cum*.

93. *Diductis*] In vulgatis legitur *eductis*; in MSS. *deductis*. Ego repoſui *diductis*.

94. *Liberet*] Al. *liberat*.

95. *Neque enim cum periculo laeditur*] Ab hamis tunicam laedentibus nullum periculum eſt, quia tunica illa excidenda eſt. Lindenius leg. *Neque enim niſi cum periculo laeditur*; & ante eum Conſtantinus *non niſi* inferendum putaverat. Quibus nullo modo aſſentiendum eſt.

96. *Excidenda*] Aliqui variare conati ſunt, ut Conſtantinus ſcribit, legentes *incidenda*; ſed ſine cauſa. Nam ſi incidenda tunica eſt, illud quoque ſequitur, ut excidenda ſit, ex cap. praecedenti. *Quamcumque autem tunicam quis violavit, illam quoque debet excidere.* Itaque hic quoque *incidi debebit; tum excidi*, ut eſt paulo infra. Lindenius tamen *incidenda* recipere non dubitavit; quod ullone in Codice invenerit, neſcio. Mei quidem omnes habent *excidenda*.

97. *Is ipſe*] Alii cum Caeſario omittunt vocem *is*; alii leg. *his ipſe*, ut eſt in Cod. Mediceo I. Sed legendum *is ipſe*; & ita Editio I. multique Codices habent.

98. *Si*] Linden. *Sin*.

99. *A miniſtro*] Lindenius leg. *a ſiniſtro*; ſcilicet hamo. Sed perperam. Tunica hamis excipienda, non teſticulus, qui nullo modo laedi debet. Vide Morgagn. Epiſt. VI.

derandum autem eſt, majorne is modus [1], an exiguus ſit. Nam quod parvulum eſt, ſuper inguen in alvum [2] vel digito vel averſo ſpecillo [3] repellendum eſt: ſi plus eſt, ſinere oportet dependere, quantum ex utero prolapſum eſt; idque adurentibus medicamentis illinere, donec emoriatur & excidat. Quidam hic quoque duo lina acu trajiciunt, binisque ſingulorum capitibus diverſas partes adſtringunt; ſub quo aeque, ſed tardius emoriatur [4]. Adjicitur tamen hic quoque celeritati, ſi omentum ſuper vinculum illinitur medicamentis, quae ſic exedunt, ne erodant [5]: σηπτὰ Graeci vocant [6]. Fuerunt etiam, qui omentum forfice praeciderent: quod in parvulo non eſt neceſſarium: ſi majus eſt, poteſt profuſionem ſanguinis facere; ſiquidem omentum quoque venis quibusdam, etiam majoribus illigatum eſt. Neque vero, ſi diſciſſo [7] ventre id prolapſum [8] forfice praeciditur, cum & emortuum ſit, & aliter tutius avelli non poſſit, inde huc exemplum transferendum eſt. Vulnus autem curari, ſi relictum [9] omentum eſt, ſutura debet: ſi id amplius fuit, & extra emortuum eſt [10], exciſis oris, ſicut ſupra propoſitum [11] eſt.

2. Si vero humor intus eſt, incidendum eſt, in pueris quidem, inguen; niſi in his quoque id [12] liquoris ejus major modus prohibet: in viris vero, & ubicunque multus humor ſubeſt, ſcrotum. Deinde, ſi

inguen

1. *Is modus*] Lindenius leg. *ejus modus.*

2. *In alvum*] Idem leg. *in uterum.* Sane & paulo infra, & ſaepe alibi *uterum* Celſus pro *alvo* uſurpavit. Alicubi MSS. variant, ut cap. 14. ubi vide adnotat. 79. Hic vero ad unum omnes habent *in alvum.*

3. *Averſo ſpecillo*] Pro *averſo*, Stephanus & Lindenius leg. *adverſo*: quae duae voces, ut alias dixi, ſaepe inter ſe commutantur in MSS. Mediceus I. aliique melioris notae Codd. hoc loco habent *averſo*; nec aliter legendum eſt. Etiam cap. proximo Stephanus *averſo ſpecillo* habet cum plerisque, ubi *adverſo* recte edidit Lindenius, Mediceo I. aliisque MSS. multis ſuffragantibus.

4. *Emoriatur*] Ita in omnibus antiquis libris. Lindenius leg. *emoritur.*

5. *Quae ſic exedunt, ne erodant*] In Cod. Mediceo I. *quae ſic excedent, ne erodant*: mendoſe. Lindenius leg. *quae exedunt, nec erodunt.*

6. *Σηπτὰ Graeci vocant*] Cod. Mediceus I. & Editiones antiquiores, *ſepſa*; Codices ceteri Medicei, *ſepta*; Editio Aldina σηπτὰ, Graecis litteris. Lindenius aliique, praeeunte Caeſario, leg. σηπτικά. Vide lib. 5. cap. 19 ſect. 18. & quae ibi adnotavi. Fortaſſe tamen tres hae voces additae ſunt ex interpretatione, olim margini adſcripta.

7. *Diſciſſo*] Codices MSS. & Editiones veteres habent *diſcuſſo.* Lindenius, Conſtantinum ſecutus, correxit, *diſciſſo.* Sed fortaſſe legendum, *percuſſo.* Vide adnotat. 69. lib. 5. cap. 26. ſect. 17.

8. *Id prolapſum*] Scilicet omentum. Lindenius leg. *id, quod prolapſum eſt.*

9. *Relictum*] Capite iisdem 19. *Neque tamen nimium ex ea* (membrana) *rurſum relinquendum eſt.* Alii, referente Conſtantino, leg. *reductum*: atque ita edidit Lindenius. Sed in antiquis Editionibus legitur, ut in Cod. Mediceo I. *relictum.* Aliqui Codices habent *rejectum.*

10. *Si id amplius fuit, & extra emortuum eſt*] Pro *fuit*, multi MSS. habent *fluit.* In Mediceo I. ita legitur: *ſi amplius fuit, & extra ortum eſt.*

11. *Propoſitum*] Cod. Mediceus I. *poſitum.*

12. *Id*] Hanc vocem, quam alii omittunt, ſed Conſtantinus reperit in ſuo Codice, ego ex omnium fere MSS. fide reſtitui. Mediceus I. pro *id* habet *&.*

inguen incifum eft, eo [13] protractis tunicis, humor effundi debet: fi fcrotum, & fub hoc protinus vitium eft, nihil aliud quam humor effundendus [14], abfcindendaeque membranae [15] funt, fi quae eum continuerunt; deinde eluendum id ex aqua, quae vel falem adjectum, vel nitrum habeat: fi fub media, imave tunica, totae eae extra fcrotum collocandae, excidendaeque funt.

XXII. Ramex autem, fi fuper ipfum fcrotum eft, adurendus eft tenuibus & acutis ferramentis, quae ipfis venis infiguntur; cum eo, ne amplius quam has urant; maximeque, ubi inter fe implicatae glomerantur, eo ferrum id admovendum eft; tum fuper farina ex aqua frigida fubacta injicienda eft; utendumque [16] eo vinculo, quod idoneum effe ani curationibus pofui; tertio die lenticula cum melle imponenda eft: poft, ejectis cruftis, ulcera melle purganda, rofa implenda, ad cicatricem [17] aridis linamentis perducenda funt. Quibus vero fuper mediam tunicam venae tument, incidendum inguen eft, atque tunica promenda [18], ab eaque venae digito vel manubriolo fcalpelli feparandae. Qua parte vero inhaerebunt, & ab fuperiore & ab inferiore parte lino vinciendae, tum fub ipfis vinculis praecidendae, reponendusque tefticulus eft. At ubi fupra tertiam tunicam ramex infedit, mediam excidi neceffe eft. Deinde, fi duae tresve venae tument, & ita pars aliqua obfidetur, ut major eo vitio vacet [19], idem faciendum, quod fupra fcriptum eft; ut & ab inguine [20], & a tefticulo deligatae venae praecidantur, isque condatur. Sin totum id ramex obfederit, per plagam demittendus digitus index erit, fubjiciendusque venis, fic, ut paulatim eas protrahat [21]; eaeque adducendae [22], donec is tefticulus par alteri fiat: tum fibulae oris fic injiciendae [23], ut fimul eas quoque venas comprehendant. Id hoc modo fit. Acus ab exteriore parte oram vulneris perforat: tum non per ipfam venam, fed per membranam ejus immittitur,

13. *Eo*] In multis MSS. *ea*.

14 *Effundendus*] Ita ex Cod. Mediceo I. Codices alii habent *eft fundendus*; ex quorum aliquo verbum *eft* Palavicinus addidit in I. Hinc in vulgatis libris, *eft effundendus*.

15. *Membranae*] Stephani Editio habet *membranulae*.

16. *Injicienda eft, utendumque &c.*] Cod. Mediceus I. *incidendo, utendumque*.

17. *Ad cicatricem*] Linden. & *ad cicatricem*.

18. *Promenda*] Alii ex depravatis Codicibus leg. *promovenda*. Sub fine quoque hujus capitis habetur, *media tunica promenda*.

19. *Vt major eo vitio vacet*] Haec Lindenii lectio confirmatur teftimonio Codicis Medicei I. Alii leg. *ut majore vitio vacet*; fed nonnulli, ut teftatur Conftantinus, reponunt *major*.

20. *Vt & ab inguine*] Ita legitur in Cod. Mediceo I. In aliis MSS. & in omnibus vulgatis libris omittitur particula &.

21. *Eas protrahat*] Alii omittunt vocem *eas*, quae eft in MSS. & in Editione I.

22. *Eaeque adducendae*] Antea legebatur, *aeque adducendo*; quod eft a Palavicino. Ego fic repofui. Nam in Cod. Mediceo I. habetur, *eaeque adducendaeque*: In ceteris, *aeque adducendae*.

23. *Injiciendae*] Alii leg. *incidendae*; alii *vinciendae*: fed perperam.

tur, per eamque in alteram oram compellitur. Venae vulnerari non debent [24], ne ſanguinem fundant. Membrana ſemper inter has venas eſt, ac neque periculum affert, & filo comprehenſa [25] illas abunde tenet. Itaque etiam ſatis eſt, duas fibulas eſſe. Tum venae, quaecumque protractae ſunt, in ipſum inguen averſo ſpecillo compelli debent [26]. Solvendi fibulas tempus, inflammatione finita, & purgato vulnere, eſt; ut una ſimul & oras & venas cicatrix devinciat. Vbi vero inter imam tunicam & ipſum teſticulum nervumque ejus ramex ortus eſt, una curatio eſt, quae totum teſticulum abſcindit. Nam neque ad generationem quidquam is confert, & omnibus indecore, quibusdam etiam cum dolore dependet. Sed tum quoque inguen incidendum; media tunica promenda, atque excidenda [27] eſt; idem in ima faciendum; nervusque, ex quo teſticulus dependet, praecidendus [28]: poſt id venae & arteriae ad inguen lino deligandae, & infra vinculum abſcindendae ſunt.

XXIII. Caro quoque, ſi quando inter tunicas increvit [29], nihil dubii eſt, quin eximenda ſit: ſed id, ipſo ſcroto inciſo, fieri commodius eſt. At ſi nervus induruit, curari res neque manu [30], neque medicamento poteſt. Vrgent enim febres ardentes, & aut virides, aut nigri vomitus; praeter haec, ingens ſitis, & linguae aſpritudo; fereque a die tertio ſpumans bilis alvo cum roſione redditur: ac neque [31] aſſumi facile cibus, neque contineri poteſt: neque multo poſt extremae partes frigeſcunt, tremor oritur, manus ſine ratione extenduntur; deinde in fronte frigidus ſudor, eumque mors ſequitur.

XXIV. Vbi vero in ipſo inguine ramex eſt, ſi tumor modicus eſt, ſemel incidi; ſi major, duabus lineis debet, ut medium excidatur: deinde, non extracto teſticulo, ſicut inteſtinis quoque prolapſis interdum fieri,

24. *Venae vulnerari non debent*] Codex Mediceus I. *vena vulnerari non debet*: deinde vero, *fundat*.

25. *Comprehenſa*] Membrana videlicet. In Cod. Mediceo I. eſt *comprehenſo*: Palavicinus vero corrigit, *comprehenſas*; & ita legitur in vulgatis libris. Ego *comprehenſa* repoſui ex aliis MSS.

26. *Averſo ſpecillo compelli debent*] *Averſo*, legendum eſſe, non, ut veteres Editiones habent, *adverſo*, ſupra a nobis propoſitum eſt. Nunc addo, *comprehendi* mendoſe item eſſe in iiſdem Editionibus; & *compelli* legi debere ex MSS. & Lindenii Editione. Neque tamen hic locus omnino recte ſe habet in Editione illa; ſed, ſicut in Caeſariana quoque & in aliis pluribus, prava interpunctione laborat. Nam verba ita dividuntur: *quaecumque protractae ſunt in ipſum inguen, averſo ſpecillo &c.*

27. *Excidenda*] Codex Mediceus I. habet *incidenda*.

28. *Praecidendus*] Idem Codex addit *eſt*.

29. *Increvit*] Ita Lindenius. Alii leg. *concrevit*, ut eſt in Cod. Mediceo I. Codices alii habent *creſcit*. Cap. 18. ſine ulla Codicum varietate legitur; *aliquando caro quoque inter tunicas increſcit*.

30. *Neque manu*] Hae duae voces deſunt in Cod. Mediceo I.

31. *Ac neque*] Sic repoſui, cum in aliis MSS. ſit, *at neque*; in aliis, *ad neque*. Vulgati habent, *Atque neque*.

fieri docui, colligendae venae, vinciendaeque, ubi tunicis inhaerebunt, & sub his nodis praecidendae 32 sunt. Neque quidquam novi curatio vulneris ejus requirit.

XXV. 1. Ab his ad ea transeundum est, quae in cole ipso fiunt. In quo si glans nuda est, vultque aliquis eam decoris causa tegere, fieri potest: sed expeditius in puero, quam in viro; in eo, cui id naturale est, quam in eo, qui quarumdam gentium more circumcisus est; in eo, cui glans parva juxtaque eam cutis spatiosior, brevis ipse coles est 33, quam in quo contraria his sunt. Curatio autem eorum, quibus id naturale est, ejusmodi est. Cutis circa glandem prehenditur & extenditur, donec illam ipsam condat; ibique deligatur: deinde, juxta pubem, in orbem tergus inciditur, donec coles nudetur; magnaque cura cavetur, ne vel urinae iter, vel venae, quae ibi sunt, incidantur. Eo facto, cutis ad vinculum inclinatur, nudaturque circa pubem velut circulus; eoque linamenta dantur 34, ut caro increscat, & id impleat: satisque velamenti supra latitudo plagae praestat 35. Sed, donec cicatrix sit, vinctum esse id debet; in medio tantum relicto exiguo urinae itinere. At in eo, qui circumcisus est, sub circulo glandis scalpello diducenda cutis ab interiore cole est. Non ita dolet, quia, summo soluto, diduci deorsum usque ad pubem manu potest; neque ideo sanguis profluit. Resoluta autem cutis rursus extenditur ultra glandem: tum multa frigida aqua fovetur; emplastrumque circa datur 36, quod valenter inflammationem reprimat; proximisque diebus, & prope a fame victus est 37, ne forte eam partem satietas excitet. Vbi jam sine inflammatione est, deligari debet a pube usque circulum: super glandem autem

32. *Sub his nodis praecidendae*] Cod. Mediceus I. non habet vocem *nodis*.

33. *Juxtaque eam cutis spatiosior. brevis ipse coles est*] Ita Lindenius restituit locum hunc, qui in prioribus Editionibus & in MSS. corruptus est. Nam legebatur; *juxtaque eam cutis, spatiosior vero ipse coles est.* Lindenii lectio probabilis videri potest: fortasse tamen particulam *vero* aliquis retinendam censebit, hoc modo, *brevis vero &c.* vel *brevior* ex ea faciendum, non *brevis*

34. *Eoque linamenta dantur*] Ita magno consensu libri veteres habent, tum vulgati, tum etiam MSS. neque video quid sit in hac lectione, cur eam non probemus. Attamen Constantinus legere malebat, *super eoque linamenta dantur.* Lindenius vero ita edidit: *tum super eo linamenta dantur.*

35 *Praestet*] Constantinus & Lindenius ita legunt hunc locum: *& id impleat, satisque velamenti supra latitudo plagae praestet.* Ego, mutata interpunctione, *praestat*, quod est in MSS. & in Editionibus antiquis, retineri posse existimavi.

36. *Emplastrumque circa datur*] Lindenius leg. *emplastroque circumdatur*, ut in Codice Constantini. Codices Medicei & Vaticani cum vetustis Editionibus habent, *emplastrumque circa datur.*

37. *Proximisque diebus. & prope a fame victus est*] Ita in MSS. in quibus verba aliqua deesse videntur post *diebus.* Lindenius sic reposuit: *proximisque diebus abstinere, donec prope a fame victus sit.* Haec sane videtur esse Celsi sententia; sed, quantum ex antiqua scriptura colligitur, aliis ille verbis eam expressit. In Cod. Mediceo I. Palavicinus *&* in *ut* mutavit (unde & veteres Editiones habent *ut prope*) atque *abstineat* addidit post *victus est.* Ego Celsi verba desiderari malui, quam aliena ei tribuere.

autem, adverſo [38] emplaſtro impoſito, induci. Sic enim fit, ut inferior pars glutinetur; ſuperior ita ſaneſcat, ne inhaereat.

2. Contra, ſi glans ita contecta eſt, ut nudari non poſſit (quod vitium Graeci φίμωσιν appellant) aperienda eſt: quod hoc modo fit. Subter a ſumma ora, cutis inciditur recta linea usque ad frenum; atque ita ſuperius tergus relaxatum, cedere retro poteſt. Quod ſi parum ſic profectum eſt, aut propter anguſtias, aut propter duritiem tergoris, protinus triangula forma cutis ab inferiore parte excidenda eſt, ſic, ut vertex ejus ad frenum, baſis in tergo extremo ſit. Tum ſuperdanda linamenta ſunt, aliaque medicamenta quae ad ſanitatem perducant. Neceſſarium autem eſt, donec cicatrix ſit, conquieſcere: nam ambulatio, atterendo ulcus ſordidum reddit.

3. Infibulare quoque adoleſcentulos interdum vocis [39], interdum valetudinis cauſa quidam conſuerunt [40]: ejusque haec ratio eſt. Cutis, quae ſuper glandem eſt, extenditur, notaturque utrimque a lateribus atramento, qua perforetur [41]; deinde remittitur. Si ſuper glandem notae revertuntur, nimis apprehenſum eſt, ultra notari debet: ſi glans ab his libera eſt, is locus idoneus fibulae eſt. Tum, qua notae ſunt, cutis acu filum ducente tranſuitur [42], ejusque fili capita inter ſe deligantur, quotidieque id movetur, donec circa foramina cicatriculae fiant. Vbi eae confirmatae ſunt, exempto filo fibula additur [43], quae, quo levior [44], eo melior eſt. Sed hoc quidem ſaepius inter ſupervacua, quam inter neceſſaria eſt.

XXVI. 1. Res vero interdum cogit emoliri manu urinam, cum illa non redditur, aut quia ſenectute iter ejus collapſum eſt, aut quia calculus, vel concretum aliquid ex ſanguine intus ſe oppoſuit: ac mediocris quoque inflammatio ſaepe eam reddi naturaliter prohibet. Idque [45] non in viris tantummodo, ſed in foeminis quoque interdum neceſſarium eſt.

38. *Adverſo*] Codex Mediceus I. & alii multi habent *averſo*.

39. *Interdum vocis*] Aliqui has duas voces omittunt. Et ſane Mediceus I. nonnullique alii Codices eas non habent. Errandi librariis cauſa hoc loco eadem fuit, quae ſaepe alibi: proximum ſcilicet inciſum, quod per eamdem vocem inchoatur.

40. *Conſuerunt*] Codex Mediceus I. *conſueverunt*; deinde, *ejus*, pro *ejusque*.

41. *Perforetur*] Al. *perforatur*.

42. *Tranſuitur*] Cod. Mediceus I. *tranſitur*.

43. *Additur*] Lindenius leg. *inditur*, ut habet Codex quidam apud Conſtantinum. Codices Medicei habent *additur*, itemque Vaticani: ſupra vero *exempto*, non, ut edidit Lindenius, *excepto*. Vide quae adnotavi ad lib. 6. cap. 6. ſect. 31.

44. *Levior*] Rhodius de Acia cap. 6. interpretatur, *laevigata*.

45. *Idque*] H. e. emoliri manu urinam. Scaliger refert ad ea, quae proxime antecedunt, *eam reddi naturaliter prohibet*; & in fine periodi tollit duo illa verba *neceſſarium eſt*; quae, ut ipſe putat, ex gloſſemate inſerta ſunt. Sed nihil movendum videtur.

Ergo aeneae fiſtulae fiunt [46]; quae [47], ut omni corpori, ampliori minorique ſufficiant, ad mares, tres; ad foeminas, duae medico habendae ſunt: ex virilibus [48] maxima, decem & quinque digitorum; media, duodecim; minima, novem: ex muliebribus [49] major, novem; minor, ſex. Incurvas vero eſſe eas paulum, ſed magis viriles oportet, laevesque admodum; ac neque nimis plenas, neque nimis tenues. Homo tum reſupinus eo modo, quo in curatione ani figuratur [50], ſuper ſubſellium aut lectum collocandus eſt. Medicus autem a dextro latere, ſiniſtra quidem manu colem maſculi continere, dextra vero fiſtulam demittere in iter urinae debet: atque ubi ad cervicem veſicae ventum eſt, ſimul cum cole fiſtulam inclinatam in ipſam veſicam compellere, eamque, urina reddita, recipere. Foemina brevius urinae iter, ſimul & rectius habet [51]; quod mammulae [52] ſimile, inter imas oras ſuper naturale poſitum, non minus ſaepe auxilio eget, aliquanto minus difficultatis exigit [53]. Nonnumquam etiam prolapſus in ipſam fiſtulam calculus, quia [54] ſubinde ea extenuatur, non longe ab exitu inhaereſcit. Eum, ſi fieri poteſt, oportet evellere [55], vel oriculario ſpecillo, vel eo ferramento, quo in ſectione calculus protrahitur. Si id fieri non

46. *Aeneae fiſtulae fiunt*] Aliqui leg. *aheneae &c.* In Codicibus Mediceis, excepto primo, ita habetur: *aheneae* (in III. & VI. *enee*) *tenues fiſtulae fiunt.*

47. *Quae*] Lindenius leg. *eaeque.*

48. *Ex virilibus*] Vulgo hinc alia ſententia inchoatur: infra vero legitur, *decem & quinque eſt digitorum.* In Codice ſane Mediceo I. ita habetur: *X. & V. ē digitorum:* ſed *eſt* melius omittitur in III. & aliis multis; ut haec quoque pendeant a verbo *habendae.*

49. *Ex muliebribus*] In aliquibus Codicibus & in Edit. an. 1493. aliisque nonnullis, *ex mulieribus:* quod ego non adnotaſſem, niſi idem hoc mendum rurſus apparuiſſet in Editione Almeloveeniana, quamvis Lindenius recte ediderit, *ex muliebribus.*

50. *Eo modo, quo in curatione ani figuratur*] Modus iſte neque propoſitus a Celſo usquam eſt, neque huc aptus eſſet; ut egregie animadvertit Morgagnus. Atque ego quidem varietatem in MSS. aliam non inveni, praeterquam *curationem*, pro *curatione*, in Mediceo I. Quid in ſuis MSS. habuerit Lindenius, mihi compertum non eſt: ſed ita edidit: *eo modo, quo in curatione calculi figuratur.* Verum Morgagno non videtur veriſimile, voluiſſe Celſum gravi illa, ac moleſta, minimeque hic neceſſaria ratione aegrum componi, quae ſectione proxima deſcribitur. Itaque ſuſpicatur, vel alterius curationis nomen ab ipſo fuiſſe poſitum, vel haec verba ex adnotatione aliqua in contextum irrepſiſſe.

51. *Brevius urinae iter, ſimul & rectius habet*] Sic emendavit Lindenius corruptam aliorum lectionem, *brevius urinae ſimiliter, & rectius iter habet*; ejusque emendationem Codex Mediceus I. non parum confirmat, in quo ita eſt: *brevius urinae ſimiliter & rectius habet.* Codices Medicei ceteri habent; *brevius urinae ſimiliter erectius* (III. & VI. *erectus*) *iter habet.*

52. *Mammulae*] Lindenius leg. *carunculae.* Sed omnes mei Codices habent *mammulae*, ut alii legunt. Vide Morgagn. Epiſt. V.

53. *Aliquanto minus difficultatis exigit*] Poſtulat. Ita in Editionibus antiquis, & in Vaticanis Mediceisque Codicibus. Lindenius leg. *ſed aliquanto minus difficultatis exhibet*; ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae.

54. *Quia*] Vulgo legitur, *qui.* Morgagnus ex conjectura malebat *quia*, vel *qua*; quorum primum a veteri Codice comprobatum invenit. Codex quoque Mediceus I. habet *quia.* Itaque ſic repoſui.

55. *Evellere*] Al. *vellere.*

non potuit, cutis extrema quamplurimum attrahenda, &, condita glande, lino vincienda eſt: deinde a latere recta plaga coles incidendus, & calculus eximendus eſt: tum cutis remittenda. Sic enim fit, ut inciſum colem integra pars cutis contegat, & urina naturaliter profluat.

2. Cum veſicae vero, calculique facta mentio ſit; locus ipſe exigere videtur, ut ſubjiciam, quae curatio calculoſis, cum aliter ſuccurri non poteſt, adhibeatur. Ad quam feſtinare, cum praeceps ſit, nullo modo convenit. Ac neque omni tempore, neque in omni aetate, neque in omni vitio id experiendum eſt: ſed ſolo vere; in eo corpore, quod jam novem annos, nondum quatuordecim exceſſit; & ſi tantum mali ſubeſt [56], ut neque medicamentis vinci poſſit, neque etiam trahi poſſe videatur [57], quominus interpoſito aliquo ſpatio interimat. Non quo non interdum etiam temeraria medicina proficiat; ſed quo ſaepius utique in hoc fallat, in quo plura & genera & tempora periculi ſunt. Quae ſimul cum ipſa curatione proponam. Igitur, ubi ultima experiri ſtatutum eſt, ante aliquot diebus victu corpus praeparandum eſt: ut modicos, ut ſalubres cibos, ut minime glutinoſos aſſumat, ut aquam bibat. Ambulandi vero inter haec exercitatione utatur [58], quo magis calculus ad veſicae cervicem deſcendat. Quod an inciderit, digitis quoque, ſicut in curatione docebo, demiſſis cognoſcitur. Vbi ejus rei fides eſt, pridie is puer in jejunio continendus eſt; & tum loco calido curatio adhibenda, quae hoc modo ordinatur. Homo praevalens & peritus in ſedili alto conſidit, ſupinumque eum & averſum [59], ſuper genua ſua coxis ejus collocatis, comprehendit; reductiſque ejus cruribus, ipſum quoque jubet, manibus ad ſuos poplites datis, eos, quam maxime poſſit, attrahere; ſimulque ipſe ſic eos continet. Quod ſi robuſtius corpus ejus eſt, qui curatur, duobus ſedilibus junctis, duo valentes inſidunt; quorum [60] & ſedilia & interiora crura inter ſe deligantur, ne diduci poſſint: tum is ſuper duorum genua eodem modo collocatur; atque alter, prout conſedit, ſiniſtrum crus ejus, alter dextrum, ſimulque ipſe poplites ſuos attrahit. Sive autem unus, ſive duo continent, ſuper humeros ejus ſuis pectoribus incumbunt. Ex quibus evenit, ut inter

56. *Tantum mali ſubeſt*] In Cod. Mediceo I. legitur, *tantum mali eſt*.

57. *Neque etiam trahi poſſe videatur*] Ita in vulgatis libris. Codex Mediceus I. habet, *neque eam trahi &c.* reliqui ſex, *neque eam cum trahi &c.*

58. *Ambulandi vero inter haec exercitatione utatur*] Eadem forma lib. 4. cap. 4. ſect. 3. dixit, *Exercitatio quoque ambulandi currendique neceſſaria:* ubi omnes veteres Codices conſentiunt. At hic Mediceus I. ita habet: *ambulatione utatur*.

59. *Averſum*] Plerique leg. *adverſum:* ſed perperam; ut quivis intelligere poteſt.

60. *Quorum*] Et in Cod. Mediceo I. & in Editione Lindenii, & in margine Conſtantinianae legitur *quorum*. Alii leg. *quo*; ſed non recte.

inter ilia ſinus ſuper pubem ſine ullis rugis ſit extentus, &, in anguſtum compulſa veſica, facilius calculus capi poſſit. Praeter haec, etiamnum a lateribus duo valentes objiciuntur, qui circumſtantes, labare [61] vel unum vel duos, qui puerum continent, non ſinunt. Medicus deinde, diligenter unguibus circumciſis, atque ſiniſtra manu, duos ejus digitos [62], indicem & medium, leniter prius unum, deinde alterum in anum ejus demittit; dextraeque digitos ſuper imum abdomen leniter imponit; ne, ſi utrimque digiti circa calculum vehementer concurrerint, veſicam laedant [63]. Neque vero feſtinanter in hac re, ut in pleriſque, agendum eſt; ſed ita, ut quam maxime id tuto fiat: nam laeſa veſica nervorum diſtentiones cum periculo mortis excitat. Ac primum circa cervicem quaeritur calculus: ubi repertus [64], minore negotio expellitur. Et ideo dixi, ne curandum quidem, niſi cum hoc indiciis ſuis cognitum eſt. Si vero aut ibi non fuit, aut receſſit retro, digiti ad ultimam veſicam dantur; paulatimque dextra quoque manus ejus ultra tranſlata ſubſequitur. Atque ubi repertus eſt calculus; qui neceſſe eſt in manus incidat; eo curioſius deducitur, quo minor laeviorque eſt; ne effugiat, id eſt, ne ſaepius agitanda veſica ſit. Ergo ultra calculum dextra ſemper manus ejus opponitur [65]; ſiniſtrae digiti deorſum eum compellunt [66], donec ad cervicem pervenitur. In quam, ſi oblongus eſt,

61. *Labare*] Alii leg. *levari*; alii, *levare*, ut eſt in multis MSS. Mediceus I. habet *labere*, quod proxime accedit ad *labare*, quod eſt in Editione Lindenii & in margine Conſtantinianae.

62. *Atque ſiniſtra manu, duos ejus digitos*] Loco huic manifeſte corrupto nondum medicina inventa eſt, ut mihi quidem videtur. Palavicinus tollit vocem *ejus*, & *ſiniſtra manu* in *ſiniſtrae manus* vertit. Sed remedium minus idoneum eſt, quia particula *atque* in conſtructione iſta redundat. Lindenius tollit etiam particulam hanc, & leg. *ſiniſtrae manus duos digitos*: quae lectio nihil habet offenſionis; ſed fortaſſe nimia mutatio eſt, neque ullo MS. Codice confirmatur. Remedium aliud Conſtantinus affert ex Codice neſcio quo, ut legatur; *ſedet, atque ſiniſtrae manus duos digitos*. Sed Codicis illius fides nobis ſuſpecta eſt, quod in Vaticanis Mediceiſque verbi *ſedet* veſtigium nullum apparet: contra vox *ejus* utique in iis habeatur. Quoniam igitur emendationes iſtae videntur eſſe ex conjectura, juvat me quoque divinare. Fortaſſe legendum eſt, *unctaque* (vel *atque uncta*) *ſiniſtra manu, duos ejus digitos &c.* quemadmodum cap. 29. dixit; *Hac occaſione uſus Medicus, unctae manus indicem digitum primum debet inſerere &c.* Porro digitos, qui in hac curatione in anum demittendi ſunt, oleo ungi debere, Paulus quoque Aegineta ſcribit in lib. 6. cap. 60. idque adeo neceſſarium viſum eſt Lindenio, ut, cum a Celſo praetermiſſum non crederet, verba quae ſtatim ſequuntur, ita immutarit: *indicem & medium, leniter prius unctos oleo, in anum ejus demittere.* Sed illa quidem verba ſuae fidei Morgagnus reſtituit ex multis antiquis libris, cum quibus omnes Medicei Vaticaniſque conſentiunt.

63. *Laedant*] Lindenius, *laedat.*

64. *Ubi repertus*] Al. *ibi repertus.*

65. *Ejus opponitur*] Ita in Cod. Mediceo I. & antiquis Editionibus. In aliis Codicibus, *eius opponit.* Lindenius leg. *ei ſe opponit.*

66. *Siniſtrae digiti deorſum eum compellunt*] Pro *compellunt*, in Edic. 1. eſt *compellant*; unde in Editionibus 1493. 1497. 1524. & Aldina factum eſt, *compellit.* Lindenius leg. *ſiniſtra eum compellit deorſum digitis*; quod minus probandum. Vetus quidem Codex a Conſtantino allatus habet, *ſiniſtra digitis eum compellit*: at noſtri omnes, *ſiniſtrae digiti deorſum eum compellunt.*

eſt, ſic compellendus eſt, ut pronus exeat [67]; ſi planus, ſic, ut transverſus ſit; ſi quadratus, ut duobus angulis ſedeat; ſi altera parte plenior, ſic, ut prius ea, qua tenuior ſit, evadat. In rotundo nihil intereſſe, ex ipſa figura patet; niſi, ſi laevior altera parte eſt, ut ea antecedat. Cum jam eo venit, incidi ſuper veſicae cervicem juxta anum cutis plaga lunata usque ad cervicem veſicae debet [68], cornibus ad coxas ſpectantibus paulum: deinde ea parte, qua reſima plaga eſt [69], etiamnum ſub cute altera transverſa plaga facienda eſt, qua cervix aperiatur; donec urinae iter pateat, ſic, ut plaga paulo major, quam calculus ſit. Nam, qui metu fiſtulae [70] (quam illo loco κορυάδα Graeci vocant [71]) parum patefaciunt, cum majore periculo eodem revolvuntur: quia calculus

67. *Ut pronus exeat*] Quia minorem plagam requirit, quam ſi erectus exiret. Male Conſtantinus, contra vetuſtos Codices, *ut ne pronus exeat*; quam lectionem Lindenius eſt ſecutus. Vide Morgagn. Epiſt. V. Verba quoque illa *ut duobus angulis ſedeat*, quae ſequuntur, Conſtantinus recte explicuiſſe non videtur. Tota haec res expoſita eſt in Epiſtola viri doctiſſimi mihique amiciſſimi Joſephi Torelli, quae habetur in hujus Operis calce.

68. *Incidi ſuper veſicae cervicem juxta anum cutis plaga lunata uſque ad cervicem veſicae debet*] Sic repoſui ex Conſtantini emendatione. Nam vetus lectio, *ut incidi......debeat*, nullo modo ſuſtineri poteſt. Nec vero MSS. Codices habent *debeat*, ſed *debet*; quamvis in iiſdem ſit, *ut incidi*. In Mediceo III. & in VI. deeſt verbum *debet*: in I. a Palavicino mutatum eſt in *debeat*; idque in Codice IV. poſtea receptum, ab eo ad primam, omneſque vetuſtas Editiones permanavit. Fortaſſe tamen neque Conſtantinus, particulam *ut* ejiciendo, ſuſtulit vitium omne. Nam, ut animadvertit Morgagnus, verba illa, *ſuper veſicae cervicem*, ſupervacua videri poſſunt; quia, quo loco incidenda cutis ſit, apparet ex ſequentibus, *juxta anum.... uſque ad cervicem veſicae*: aut, ſi tres illae voces retineantur, vox certe *veſicae* altero loco redundat. Haec vox ut ferri poſſet, Palavicinus in Cod. Mediceo I. *ipſius* addidit de ſuo, itaque leg. *uſque ad cervicem ipſius veſicae*. Lindenius vero ita edidit: *ut ſuper veſicae cervicem ſit, juxta anum incidi cutis plaga lunata uſque ad cervicem veſicae debet.* Sed hanc lectionem Morgagnus non probat, quod idem bis dicatur: *Cum jam eo venit, & ut ſuper veſicae cervicem ſit.* Ego libenter legerim; *incidi juxta anum cutis plaga lunata uſque ad cervicem veſicae debet.* Nam, *ſuper veſicae cervicem*, aliud fortaſſe non eſt, quam explanatio voculae praecedentis *eo*, ex margine adſcita.

69. *Qua reſima plaga eſt*] Qua lunatae plagae ſinus eſt. Ita hunc locum reſtitui ex Cod. Mediceo I. praeëunte Cocchio in additamentis ad diſſertat. de Anatome. Vide etiam Morgagn. Epiſt. VII. In vulgatis libris legitur, *qua ſtrictiorima plaga eſt*; ut eſt in eodem Codice a Palavicino. Alii Codices habent, *qua ſtrageſima plaga eſt*.

70. *Metu fiſtulae*] Vicus intelligit, non, ut cum Caeſario multi opinati ſunt, urinae iter. Quare perperam Pantinus & Conſtantinus *meatum fiſtulae* ex eodem Caeſario repoſuerunt.

71. *Quam illo loco κορυάδα Graeci vocant*] Locus incertiſſimae lectionis. Qui vocem *fiſtulae* pro urinae itinere acceperunt, ut ſupra dixi, οὐρῆθραν legunt cum Caeſario; οὐρυάδα, Ruellius, Lindenius, οὐροῤῥυάδα. In Cod. Mediceo I. & Editionibus antiquioribus eſt *corhyada*; in Codd. II. III. IV. & VII. *choriada*; in V. *coriada*; in VI. *choryada*; in Editione Aldina χοριάδα, per Graecas litteras. Ego ῥυάδα legendum ſuſpicor; vocemque *rhyada* librarios ſyllaba *co* auxiſſe, quod eadem ſyllaba proxime antecedat. Ita lib. 8. cap. 1. *Graeci* CIZYΓΩΔEC habet Cod. Mediceus I. pro *Graeci* ζογώδης. ῥυὰς autem nominatur, quia per eam humor, urina ſcilicet effluit. Itaque hoc vocabulum uſurpatur in quodam oculi vitio, cap. 7. ſect. 5. *pateſit foramen, per quod poſtea ſemper humor deſcendit: ῥυάδα Graeci vocant.* Quoniam vero humor, qui ex fiſtula effluit urinae iter occupante, urina eſt, hinc vox οὐροῤῥυάδα videtur a quibusdam formata. Quid autem vox *corhyada* ſignificet, negat vir eruditus Caeſarius, ſe ab idoneis Scriptoribus diſcere potuiſſe.

culus iter, cum vi promitur, facit, nisi accipit: idque etiam perniciosius est, si figura quoque calculi, vel aspritudo aliquid eo contulit. Ex quo & sanguinis profusio, & distentio nervorum fieri potest: quae si quis evasit, multo tamen patentiorem fistulam habiturus est rupta cervice, quam habuisset, incisa. Cum vero ea patefacta est [72], in conspectum calculus venit: in cujus colore nullum discrimen est [73]. Ipse, si exiguus est, digitis ab altera parte propelli, ab altera protrahi potest: si major, injiciendus a superiore ei parte uncus est [74], ejus rei causa factus. Is est ad extremum tenuis, in semicirculi speciem retusae latitudinis; ab exteriore parte [75] laevis, qua corpori jungitur; ab interiore asper, qua calculum attingit. Isque longior potius esse debet: nam brevis extrahendi vim non habet [76]. Vbi injectus est, in utrumque latus inclinandus est, ut appareat, an calculus teneatur [77]; quia, si apprehensus est, ille simul inclinatur. Idque eo nomine opus est [78], ne, cum adduci uncus coeperit, calculus intus effugiat, hic in oram vulneris incidat, eamque convulneret. In qua re, quod periculum esset, jam supra posui [79]. Vbi satis teneri calculum patet, eodem pene

72. *Cum vero ea patefacta est*] Cervix scilicet. Ex MSS. Mediceis nullus, praeter primum, habet vocem *ea*, quae item in vulgatis libris omittitur. Lindenius leg. *Cum via patefacta est*; Almeloveenius, *Cum via perfecta est*. Vide Morgagn. Epist. I. in Celsum.

73. *In cujus colore nullum discrimen est*] Omnes vulgati libri & plerique ex MSS. habent, *in cujus corpore nullum discrimen est*. Sed sententia falsa est. Itaque Lindenius ita mutavit: *in cujus corpore multum discrimen est*; &, quo magis conjecturam suam lectori probaret, aliam infra mutationem induxit, rescripsitque *Ideo*, pro *Ipse*. Ego ex Mediceis primo ac tertio, & ex nonnullis aliis Codicibus reposui *colore*; quod Constantinus quoque in suo Codice reperit, nec improbavit. Non dicit Celsus, omnes calculos ejusdem esse coloris; sed nihil interesse, cujus coloris calculus sit. Eadem loquendi forma usus est in lib. 5. cap. 26. sect. 28. *Si id dubium est, & ex acuto telo plaga est, ea transversa commodior est: si ex retuso & gravi, nullum in figura discrimen est.*

74. *Injiciendus a superiore ei parte uncus est*] Codex Mediceus 1. ita habet: *iniciendus a superiore parte uncus est.* Alii tamen Codices habent; *injiciendus a superiore ei parte &c.* ut vulgo legitur.

75. *Ab exteriore parte*] Lindenius habet *interiori.* Sed legendum *exteriori*, ut Almeloveenius animadvertit; nec aliter est in antiquis Editionibus, inque MSS. nisi quod Mediceus 1. habet *exteriore*; quod magis probavi, quia & in eodem MS. Codice, & in aliis quoque infra habetur *interiore*, non, ut in vulgatis libris, *interiori.*

76. *Brevis extrahendi vim non habet*] Ita in MSS. Veteres Editiones non habent particulam *non.* Quibus deceptus Constantinus legendum putavit; *brevior extrahendi vim habet.* Duos enim uncos fuisse: majorem alterum, quo calculus attrahebatur; alterum minorem, quo extrahebatur. Lindenius leg. *brevior extrahendi vim non habet.*

77. *Ut appareat, an calculus teneatur*] Ante legebatur, *ut appareat calculus, & teneatur*; ut est in MSS. plerisque omnibus. Sed, ut appareat calculus, quid opus est, uncum in utrumque latus inclinare? cum praesertim calculus jam in conspectu sit, ut supra dictum est. Quid porro facit inclinatio ista ad eum tenendum? In Cod. Mediceo I. ita habetur: *ut appareat calculus teneatur.* Ego particulam *an* addidi ex conjectura; quae particula coaluisse cum praecedenti syllaba videtur. Hanc autem esse Celsi sententiam, manifestum est ex iis quae sequuntur, maximeque ex verbis aliis; *Vbi satis teneri calculum patet.*

78. *Idque eo nomine opus est*]. Ita in Editione Lindenii, & in Mediceo 1. aliisque MSS. Perperam alii leg *Ideoque eo minimo opus est.*

79. *Posui*] Al. *proposui.*

pene momento triplex motus adhibendus eſt: in utrumque latus; deinde extra, ſic tamen, ut leniter id fiat [80], paulumque primo calculus attrahatur: quo facto, attollendus uncus extremus eſt, uti intus magis maneat, faciliusque illum producat. Quod ſi quando [81] a ſuperiore parte calculus parum commode comprehendetur [82], a latere erit apprehendendus. Haec eſt ſimpliciſſima curatio. Sed varietas rerum quaſdam etiamnum animadverſiones deſiderat. Sunt enim quidam non aſperi tantummodo, ſed ſpinoſi quoque calculi, qui per ſe quidem delapſi in cervicem, ſine ullo periculo eximuntur: in veſica vero, non tuto vel hi conquiruntur, vel attrahuntur; quoniam, ubi illam convulnerarunt, ex diſtentione nervorum mortem maturant; multoque magis, ſi ſpina aliqua veſicae inhaeret, eamque, cum duceretur [83], duplicavit. Colligitur autem eo, quod difficilius urina redditur, in cervice calculum eſſe; eo, quod cruenta deſtillat, illum [84] eſſe ſpinoſum: maximeque id ſub digitis [85] quoque experiundum [86] eſt, neque adhibenda manus, niſi id conſtitit [87]. Ac tum quoque leniter intus digiti objiciendi, ne violenter promovendo convulnerent [88]: tum incidendum. Multi hic quoque ſcalpello uſi ſunt. Meges (quoniam is infirmior eſt, poteſtque in aliqua prominentia incidere, inciſoque ſuper illam [89] corpore, qua cavum ſubeſt, non ſecare, ſed relinquere, quod iterum incidi neceſſe ſit) ferramentum fecit rectum, in ſumma parte labroſum, in ima ſemicirculatum acutumque. Id receptum inter duos digitos, indicem ac medium, ſuper pollice impoſito ſic deprimebat, ut ſimul cum carne, ſi quid ex calculo prominebat, incideret: quo conſequebatur, ut

80. *Vt leniter id fiat*] In Cod. Mediceo I. *id leniter ut fiat.*

81. *Quod ſi quando*] Ita ex Codice modo allato. In aliis MSS. legitur, *Quod aliquando*: in vulgatis libris, *Quod ſi aliquando*, ex Palavicini emendatione.

82. *Comprehendetur*] Al. *comprehendatur*; Lindenius *comprehenditur*. Ego ſecutus ſum Codices MSS. & priſcas Editiones.

83. *Duceretur*] Lindenius, *deduceretur.*

84. *Illum*] Cod. Mediceus I. habet *eum.*

85. *Id ſub digitis*] Haec eſt communis lectio: atque ita ſane legitur in Cod. Mediceo primo & in quarto; ſed ex Palavicini emendatione. Scriptum enim erat in primo quidem, *ſub his digitis*, in quarto autem, ſicut in reliquis quinque, *ſubit digitis*. Corrigendum reor, *ſubjectis digitis*. Sic paulo infra, *inter ſubjectos digitos &c.* ſect. 4. *virgini ſubjici digiti tamquam maſculo, mulieri per naturale ejus debent.*

86. *Experiundum*] Al. *experiendum*, ut eſt in Editione Caeſarii.

87. *Conſtitit*] Lindenius leg. *conſiſtit*: ſed minus bene. Vide Morgagn. Epiſt. V.

88. *Leniter intus digiti objiciendi, ne violenter promovendo convulnerent*] Cod. Mediceus I. ita habet: *leniter prove modo convulnerent.* Palavicinus, *leniter intus digiti obiiciendi, ne violenter promovendo convulnerent.* Quam lectionem omnes vulgo ſequuntur. Codices ceteri Medicei *leniter* (VI. *leviter*) *intus* (III. &VI. *ictus*) *digiti obiciendi, ne valenter promovendum convolverent.*

89. *Super illam*] Conſtantinus leg. *ſuper illa*; ut *in aliqua prominentia* ſit caſus quartus pluralis: & quidem rectius, ut ego puto. Nam verbum *incido*, cum *incurrere* ſignificat, conſtruitur fere cum quartu caſu & praepoſitione *in.*

ut ſemel, quantum ſatis eſſet, aperiret. Quocumque autem modo cervix patefacta eſt [90], leniter extrahi, quod aſperum eſt, debet; nulla, propter feſtinationem, vi admota.

3. At calculus arenoſus, & ante manifeſtus eſt; quoniam urina quoque redditur arenoſa: & in ipſa [91] curatione; quoniam inter ſubjectos digitos neque aeque leniter renititur [92], & inſuper dilabitur [93]. Item molles calculos, & ex pluribus minutiſque, ſed inter ſe parum adſtrictis, compoſitos indicat urina, trahens [94] quasdam quaſi ſquamulas. Hos omnes, leniter permutatis ſubinde digitorum vicibus, ſic oportet adducere [95], ne veſicam laedant, neve intus aliquae diſſipatae reliquiae maneant, quae poſtmodum curationi difficultatem faciant [96]. Quidquid autem ex his in conſpectum venit, vel digitis, vel unco eximendum eſt. At [97] ſi plures calculi ſunt, ſinguli protrahi debent; ſic tamen, ut, ſi quis exiguus ſupererit, potius relinquatur: ſiquidem in veſica difficulter invenitur, inventuſque celeriter effugit. Ita longa inquiſitione veſica laeditur, excitatque inflammationes mortiferas; adeo ut quidam non ſecti [98], cum diu fruſtraque per digitos veſica eſſet agita-

90. *Cervix patefacta eſt*] Ita ex Morgagni conjectura; quam ego certiſſimam judico. Cod. Mediceus I. habet, *cervix a parte facta eſt:* ceteri, *cervix ea parte facta eſt*, ut plerique vulgo legunt. Pro *facta*, Ruellius edidit *fracta:* Conſtantinus *ſecta*, vel *patefacta* legendum cenſuit; quorum primum Lindenius probavit, ediditque, *cervix ea parte ſecta eſt.*

91. *Quoniam urina quoque redditur arenoſa: & in ipſa &c.*] In vulgatis libris legitur, *quoniam &* (Lindenius omittit *&*) *urina, quae redditur, arenoſa eſt: & in ipſa &c.* Aliter in MSS. Nam Mediceus I. habet, *quoniam urina quoque redditur harenoſa ē in ipſa*; alii, *quoniam & urinam quoque redditus harenoſam, & in ipſa.* Satis apparet, cur ego ita mutarim.

92. *Neque aeque leniter renititur*] Ejice *leniter*, & hunc locum ſanum habebis. Quomodo autem adverbium illud huc pervenerit, ex Cod. Mediceo I. intellexiſſe mihi videor. Nam verbum *renititur* non eſt in Codice illo: veriſimile autem eſt, *leniter* mendoſe eſſe pro *renititur.* In aliis Codd habetur, *neque aeque leniter renititur:* nimirum quod *leniter* vel ſupra *renititur* poſitum fuiſſet, vel margini adſcriptum; ut fit ubi Codices variant. Lindenius legit, ex Conſtantini emendatione, *neque aeque, ſed leniter renititur.*

93. *Dilabitur*] Omnes veteres libri, tum impreſſi, tum MSS. habent *dilatatur:* ſed videntur mendoſi. Itaque ſecutus ſum Lindenii lectionem, quae idoneam ſententiam reddit.

94. *Incidat urina, trahens &c.*] Sic repoſui ex Cod. Mediceo I. cujus nullum hic vitium eſt, niſi in litteris non bene diviſis. Nam ita habet: *indicatur inatrahens.* Palavicinus locum non correxit, ſed corrupit: nam & *ſe* addidit, & ſupra, ex *molles calculos* fecit *mollis calculus ſcalpello*, & *compoſitus* ex *compoſitos;* ut legeretur, *item mollis calculus ſcalpello, & ex pluribus minutiſque, ſed inter ſe parum adſtrictis compoſitus indicatur, in ſe attrahens &c.* nec aliter habent Editiones antiquae, niſi quod *ſcalpello* omittunt. In aliis Codicibus ita habetur: *Item molles calculos ſcalpello, & ex pluribus ſed inter ſe parum adſtrictis indicatur in attrahens* (in aliquibus *adtrahens*) *&c.* Lindenius leg. *Item molles calculos, & ex pluribus minutiſque, ſed inter ſe parum adſtrictis, compoſitos indicat urina, ſecum trahens &c.*

95. *Adducere*] Alii leg. *abducere.* Ego repoſui *adducere*, ut eſt in Cod. Mediceo I. & in margine Editionis Conſtantinianae.

96. *Faciant*] Cod. Mediceus I. *faciunt.*

97. *At*] Idem Codex, *Ac.*

98. *Quidem non ſecti*] Olim legebatur, *quidam ſecti*, ut eſt in Cod. Mediceo I. Sed quid mirum, ſi ſecti aliqui, agitata diutius, dum calculus quaeritur, veſica, decedant, cum etiam non agita-

agitata, decesserint. Quibus accedit etiam, quod exiguus calculus ad plagam urina postea promovetur, & excidit [99]. Si quando autem is major non videtur, nisi rupta cervice, extrahi posse, findendus est: cujus repertor Ammonius, ob id [1] λιθοτόμος cognominatus est. Id hoc modo fit. Vncus injicitur calculo, sic, ut facile eum concussum [2] quoque teneat, ne is retro revolvatur: tum ferramentum adhibetur crassitudinis modicae, prima parte tenui, sed retusa, quod admotum calculo, & ex altera parte [3] ictum, eum findit [4]; magna cura habita, ne aut ad ipsam vesicam ferramentum [5] perveniat, aut calculi fractura ne quid incidat.

4. Hae vero curationes in foeminis quoque similes sunt; de quibus tamen parum proprie quaedam dicenda sunt [6]. Siquidem in his, ubi parvulus calculus est, scalpellus supervacuus est; quia is urina in cervicem compellitur [7]; quae & brevior, quam in maribus, & laxior est. Ergo & per se saepe excidit, &, si in primo [8], quod est angustius, inhae-

agitata multi eorum intereant? In aliis Codicibus habetur, *quidam non secuti*, vel *sequuti*. Itaque Lindenio magis accedo, qui leg. *quidam non secti*. Id enim probat, quam perniciosa sit longa ista calculi inquisitio, quod ipsa interdum, nulla alia causa accedente, mortem attulerit.

99. *Ad plagam urina postea promovetur, & excidit*] Alii leg. *ad plagam urina postea promovente, excidit*; ut est in Cod. Mediceo I. Sed rectius, ut mihi videtur, in aliis Codicibus, *promovetur & excidit*. Sic igitur reposui.

1. *Ob id*] Lindenius leg. *qui ob id*.

2. *Concussum*] Ubi ferramento, quo findendus est, percutitur. Sunt qui mallent, *concussus*, si Constantino credimus: sed minus recte. Nam calculus ferramento quatitur, non uncus. Lindenius leg. *conclusum*, quod item rejiciendum.

3. *Tenui, sed retusa, quod admotum carulo & ex altera parte*] Haec verba non extant in MSS. Mediceis, praeterquam in primo, in quo tamen ita leguntur: *tenuis sed retusus quod admodum calculo ex altera parte*. Palavicinus correxit; *tenui sed retusa quod admodum calculum ex altera parte*, atque ita habetur in Editione I. & in aliis pervetustis. Pro *admodum calculum*, Caesarius reposuit *admotum calculum*. Lindenius denique ita edidit: *tenui, sed retusa, quod admotum calculo, & ex altera parte*: quem sequor.

4. *Ictum, eum findit*] Vocem *eum*, quae omittitur in omnibus vulgatis libris, ego ex MSS. restitui. Ex *ictu eum findit*, quod est in Mediceo I. Palavicinus fecit *ictum findit*. Lindenius leg. *ictum, findat*.

5. *Ferramentum*] Al. *per ferramentum*: sed perperam.

6. *De quibus tamen parum proprie quaedam dicenda sunt*] Adverbium *parum* redundat; eademque, opinor, ratione in contextum irrepsit, qua *leniter*, de quo paulo supra. Nam Codex Mediceus I. habet, non *tamen parum*, sed *parum* dumtaxat, pro *tamen*, quod rectum est. Codices ceteri & *tamen* & *parum* habent. Lindenius leg. *de quibus parum, proprie tamen &c.* ut est in margine Edit. Constantinianae.

7. *Quia is urina in cervicem compellitur*] Ita edidit Lindenius· eique ratio suffragatur, & fere etiam Codex Mediceus I. in quo habetur; *quia si uriā cervicem compellitur*. Lineola illa supra *urina* est a Palavicino; attamen non obscuris indiciis apparet, etiam antea tale aliquid fuisse. Itaque *urinam* videtur esse pro *urina in*. Alii leg. *quia is urinam in cervicem non compellit*; ut est in Codicibus Mediceis ceteris. Codex quidam apud Constantinum habet, *quia eum urina in cervicem compellit*.

8. *In primo*] Ita in MSS. & in Editionibus antiquis. Nisi mendum subest, *in primo* positum est quasi *in primo urinae itinere*; ut Constantinus interpretatur: idemque Celsus significat, quod sect. 1. hujus cap. ubi dixit, *non longe ab exitu* inhae-

inhaeret, eodem tamen unco fine ulla noxa educitur. At in majoribus calculis necesſaria eadem curatio eſt. Sed virgini ſubjici [9] digiti tamquam maſculo, mulieri per naturale ejus [10] debent. Tum, virgini quidem, ſub ima ſiniſteriore ora; mulieri vero, inter urinae iter & os pubis, incidendum eſt, ſic, ut utroque loco plaga transverſa ſit. Neque terreri convenit, ſi plus ex muliebri corpore ſanguinis profluit.

4. Calculo evulſo, ſi valens corpus eſt, neque magnopere vexatum, ſinere oportet ſanguinem fluere, quo minor inflammatio oriatur: atque, ingredi quoque eum paulum, non alienum eſt, ut excidat, ſi quid intus concreti ſanguinis manſit. Quod ſi per ſe non deſtitit, rurſus, ne vis omnis intereat, ſupprimi debet: idque protinus, in imbecillioribus, ab ipſa curatione faciendum eſt: ſiquidem, ut diſtentione nervorum periclitatur aliquis, dum veſica ejus agitatur; ſic alter metus excipit, remotis medicaminibus [11], ne tantum ſanguinis profluat, ut occidat. Quod ne incidat, deſidere is debet in acre acetum, cui aliquantum ſalis ſit adjectum: ſub quo & ſanguis fere conquieſcit, & adſtringitur veſica, ideoque minus inflammatur. Quod ſi parum proficit, agglutinanda cucurbitula eſt, & inguinibus, & coxis [12], & ſuper pubem. Vbi jam ſatis vel evocatus eſt ſanguis, vel prohibitus, reſupinus collocandus eſt, ſic, ut caput humile ſit, coxae paulum excitentur: ac ſuper vulnus [13] imponendum eſt duplex aut triplex linteolum, aceto madens. Deinde, interpoſitis duabus horis, in ſolium is aquae calidae reſupinus demittendus eſt, ſic, ut a genibus ad umbilicum aqua teneat, cetera veſtimentis circumdata ſint; manibus tantummodo pedibusque nudatis, ut & minus digeratur, & ibi diutius maneat. Ex quo ſudor multus

inhaereſcit. Porro urinae iter in ſummo anguſtius eſt, tum in viris, tum etiam in foeminis. Vide Morgagn. Epiſt. I. Lindenius leg. *in urinae itinere;* fortaſſe ex allata Conſtantini explanatione; qua tamen recte uſus non eſt, cum vocem *primo* omiſerit.

9. *Virgini ſubjici*] Codices MSS. alii habent, *virginis ubi ſe*; Mediceus I. *virgini ſubire.* In vulgatis omnibus legitur, *virgini ſubjici*, ut correxit Palavicinus.

10. *Per naturale ejus*] In Cod. Mediceo I. habetur, *per naturali cius:* ex Palavicini vero emendatione, *per naturalia ejus.* Ego *per naturale ejus* repoſui. Nam Codices ceteri habent, *per naturalem ejus citius.* Porro *citius* ortum videtur ex *cius*, quod eſt in Codice I. pro *ejus.*

11. *Remotis medicaminibus*] Cod. Mediceus I. *motis medicaminibus.* Mihi duae hae voces ab explanatoribus additae videntur; eoque magis ſuſpectae ſunt, quod vox *medicamen* apud Celſum nusquam occurrat, niſi hoc loco, & lib. 5. cap. 98. ſect. I. ubi ea itidem ſuſpicione laborat. Vocem iſtam Celſus de induſtria fugiſſe videri poteſt; quando illam neque tum adhibuit, cum *medicamentum* ſaepius intra paucos verſus repetere neceſſe fuit.

12. *Et inguinibus & coxis*] Lindenius leg. *& in genibus & coxis:* quod, quamvis Codex item Mediceus I. habeat, *& in genibus & in coxis*, minus tamen probandum eſt: ſed retinenda vetus lectio, *& inguinibus & coxis*, quae ceterorum Codicum teſtimonio comprobatur. Vide Morgagn. Epiſt. VI.

13. *Vulnus*] Al. *ulcus*, ut eſt in Cod. Mediceo I.

tus oriri ſolet; qui ſpongia ſubinde in facie detergendus eſt [14]: finisque ejus fomenti eſt, donec infirmando offendat. Tum multo is oleo perungendus, inducendusque hapſus lanae mollis, tepido oleo repletus [15], qui pubem, & coxas, & inguina, & plagam ipſam, contectam eodem ante linteolo [16], protegat: isque ſubinde oleo tepido madefaciendus eſt; ut neque frigus ad veſicam admittat, & nervos leniter molliat. Quidam cataplasmatis calefacientibus utuntur. Ea plus pondere nocent, quo [17] veſicam urgendo vulnus irritant, quam calore proficiunt. Ergo ne vinculum quidem ullum neceſſarium eſt. Proximo die, ſi ſpiritus difficilius redditur, ſi urina non excedit [18], ſi locus circa pubem mature intumuit, ſcire licet, in veſica ſanguinem concretum remanſiſſe. Igitur, demiſſis eodem modo digitis, leniter pertractanda veſica eſt, & diſcutienda, ſi qua coierunt: quo fit, ut per vulnus poſtea procedant [19]. Non alienum etiam eſt, oriculario clyſtere acetum nitro miſtum per plagam in veſicam compellere: nam ſic quoque diſcutiuntur, ſi qua cruenta coierunt. Eaque facere etiam primo die convenit, ſi timemus, ne quid intus ſit: maximeque, ubi ambulando id elicere imbecillitas prohibuit. Cetera eadem facienda ſunt: ut demittatur in ſolium, ut eodem modo panniculus, eodem lana [20] ſuperinjiciatur. Sed neque ſaepe, neque tamdiu in aqua calida puer habendus, quam adoleſcens eſt; infirmus, quam valens; levi, quam graviore inflammatione affectus; is, cujus corpus digeritur, quam is, cujus adſtrictum eſt. Inter haec vero, ſi ſomnus eſt, & aequalis ſpiritus, & madens lingua, & ſitis modica, & venter imus ſedet, & mediocris [21] eſt cum febre modica dolor, ſcire licet, recte curationem procedere. Atque in his inflam-

14. *Qui ſpongia ſubinde in facie detergendus eſt*] In Cod. Mediceo I. legitur, *quo ſi* (ex veteri emendatione, *quod &*) *ſpongia ſubinde facile detergendum eſt:* in aliis, ut in Editionibus antiquis fere omnibus, *quo ſpongia ſubinde facile detergendum eſt:* in II. III. & VI. non *facile*, ſed *in facie*. Conſtantini Editio ita habet: *qui ſpongia ſubinde facile detergendus eſt:* in margine vero, pro *facile*, *in facie*, ex veteris Codicis teſtimonio: quam lectionem Lindenius ſecutus eſt.

15. *Inducendusque hapſus lanae mollis, tepido oleo repletus*] In Cod. Mediceo I. deſunt haec omnia: in aliis vero Codicibus deſunt illa; *finisque ejus fomenti eſt, donec infirmando offendat. Tum multo is oleo perungendus.*

16. *Contectam eodem ante linteolo*] De quo paulo ſupra: *duplex aut triplex linteolum, aceto madens.* Alii leg. *contectam eodem ante ſe linteolo*; ut eſt in Cod. Mediceo I. Ego expuli pronomen *ſe* ex Codicum ceterorum fide.

17. *Quo*] Ita ex MSS. Alii leg. *quae*; ſed perperam. Alii, ut refert Conſtantinus, *quia*, Lindenius *atque*.

18. *Excedit*] Conſtantinus leg. *excidit*; Lindenius, *exit*.

19. *Procedant*] Quidam Codices MSS. habent *procidant*.

20. *Eodem modo panniculus, eodem lana*] I. e. panniculus aceto madens, & hapſus lanae mollis tepido oleo repletus. Ita ex Lindenio. Alii leg. *eodem modo panniculus, eadem lana:* & ita habent MSS. Medicei, excepto primo, in quo, *eodem modo panniculis, eadem urina.*

21. *Venter imus ſedet, & mediocris &c.*] Ita ex Conſtantini conjectura & Lindenio: ſed Conſtantinus leg. *ſedet*, *mediocris*; Lindenius, *ſedet*,

&

flammatio fere quinto vel septimo die finitur: qua levata, folium supervacuum est: supini tantummodo vulnus aqua calida fovendum est, ut, si quid urinae rodit [22], eluatur [23]. Imponenda autem medicamenta sunt pus moventia; &, si purgandum ulcus [24] videbitur, melle linendum [25]. Id si rodet, rosa temperabitur. Huic curationi aptissimum videtur enneapharmacum [26] emplastrum: nam & sevum habet ad pus movendum, & mel ad ulcus repurgandum; medullam etiam, maximeque vitulinam; quod in id, ne fistula relinquatur, praecipue proficit [27]. Linamenta vero tum super ulcus non sunt necessaria; super medicamentum, ad id continendum, recte imponuntur. At ubi ulcus purgatum est, puro linamento ad cicatricem perducendum est. Quibus temporibus tamen, si felix curatio non fuit, varia pericula oriuntur [28]. Quae praesagire protinus licet, si continua vigilia est, si spiritus difficultas, si lingua arida est, si sitis vehemens, si venter imus tumet, si vulnus hiat, si transfluens [29] urina id non rodit, si similiter ante tertium diem [30] quaedam livida excidunt [31], si is aut nihil aut tarde respondet, si vehementes dolores sunt [32], si post diem quintum magnae febres urgent, & fastidium cibi permanet, si cubare in ventrem jucundius est. Nihil tamen pejus est distentione nervorum, &, ante nonum diem, vomitu bilis. Sed cum inflammationis sit metus, succurri abstinentia, modicis

& mediocris. *Sedet* autem opponitur verbo *tumet*, quod infra est; *venter imus tumet.* Editiones antiquae & aliqui Codices MSS. habent, *venter imus sed & mediocris:* Cod. Mediceus primus, *venter imus Si mediocris:* tertius, *venter imus & mediocris:* sextus, *venter immus: & mediocris.*

22. *Rodit*] Al. *rodet.*

23. *Eluatur*] Ita in Cod. Mediceo vetustiore. Alii leg. *abluatur.*

24. *Vlcus*] In Cod. modo allato, *vulnus.*

25. *Melle linendum*] Fortasse Celsus scripsit, *melle* vel *mel illinendum.* Pro *linendum*, Lindenius habet *liniendum*, ut est in aliquibus MSS.

26. *Enneapharmacum*] Aliqui, Egnatium secuti, *ἐννεαφάρμακον* scribunt Graecis litteris.

27. *Quod in id ..... proficit*] Lindenius leg. *quae*, ut malebat Constantinus, qui praeterea *ad id*, pro *in id*, reponendum putabat. Sed neutra mutatione est opus. Nam *quod* refertur ad *habet*: *in id* autem similiter adhibetur lib. 3. cap. 18. *movere sternutamenta medicamentis in id efficacibus.*

28. *Varia pericula oriuntur*] Antea legebatur, *varia circa pericula oriuntur.* Ego ex MSS. fide omisi particulam *circa.* Habetur illa quidem in Mediceo I. & in IV. sed per Palavicinum. Deceptus autem, opinor, Palavicinus fuit, quod in margine quorumdam Codicum sit, *per circuls.* Quod non aliud significat, nisi ita scriptum in aliquo Codice fuisse, pro *pericula.*

29. *Transfluens*] Lindenius aliique quidam leg. *transiliens*; sed perperam. Error ortus est ex Editione I. in qua littera *f* vocis *transfluens* adeo male expressa est, ut *i* referat. Hinc in Edit. an. 1493. & in Juntina, *transiluens*; in Pinziana, *transilens.* Egnatius, Ruellius, Constantinus, & Stephanus recte leg. *transfluens*; nec aliter est in MSS.

30. *Si similiter ante tertium diem &c.*] In Codicibus MSS. deest particula *si*: in Mediceo I. & *si*, & *ante*; quae tamen utraque adscripta est a Palavicino. Sed fortasse *si* post *similiter* collocanda est, & legendum; *similiter, si ante tertium diem.*

31. *Excidunt*] Cod. Mediceus I. *excedunt.*

32. *Sunt*] In Codice Mediceo I. non est verbum hoc. Sic quidem vox *dolores* penderet a verbo *urgent.*

dicis & tempeſtivis cibis; inter haec, fomentis, & quibus ſupra ſcripſimus [33], oportet.

XXVII. Proximus cancri metus eſt. Is cognoſcitur, ſi, & per vulnus, & per ipſum colem, fluit ſanies mali odoris, cumque ea quaedam a concreto ſanguine non abhorrentia, tenuesque carunculae lanulis ſimiles: praeter haec, ſi orae vulneris aridae ſunt, ſi dolent inguina, ſi febris non definit [34], eaque in noctem augetur, ſi inordinati horrores accedunt. Conſiderandum autem eſt, in quam partem cancer is tendat. Si ad colem, indureſcit is locus, & rubet, & tactu dolorem excitat, teſticulique intumeſcunt: ſi in ipſam veſicam, ani dolor ſequitur, coxae durae ſunt [35], non facile crura extendi poſſunt: at ſi in alterutrum latus, oculis id expoſitum eſt, paresque utrimque easdem notas, ſed minores, habet. Primum autem ad rem pertinet corpus recte jacere, ut ſuperior pars eadem ſemper ſit [36], in quam vitium fertur. Ita, ſi ad colem it, ſupinus is collocari debet; ſi ad veſicam, in ventrem; ſi in latus, in id, quod integrius eſt. Deinde, ubi ventum fuerit ad curationem, homo in aquam demittetur, in qua marrubium decoctum ſit, aut cupreſſus, aut myrtus; idemque humor clyſtere intus adigetur [37]: tum ſuperponetur lenticula cum malicorio miſta; quae utraque ex vino decocta ſint; vel rubus, aut oleae folia, eodem modo decocta; aliave medicamenta, quae ad cohibendos purgandosque cancros propoſuimus. Ex quibus, ſi qua erunt arida, per ſcriptorium calamum inſpirabuntur. Vbi ſtare coeperit cancer, mulſo vulnus [38] eluetur: vitabiturque eo tempore ceratum, quod, ad recipiendum id malum, corpus emollit: potius plumbum elotum cum vino inungetur; ſuperque [39] idem linteolo illitum imponetur. Sub quibus perveniri ad ſanitatem poteſt: cum eo tamen, quod non ignoremus, orto cancro ſaepe affici ſtomachum, cui

33. *Et quibus ſupra ſcripſimus*] H. e. folio aquae calidae, panniculo &c. Alii leg. *de quibus &c.* Ego ſecutus ſum Lindenium, Cod. Mediceo I. conſentiente.

34. *Definit*] Ita edidit Lindenius: nec aliter legendum videtur. Codices MSS. & antiquae Editiones habent *defuit*.

35. *Durae ſunt*] In Cod. Mediceo I. *durant*. Palavicinus correxit, *dureſcunt*. Palavicinus correxit, *dureſcunt*; & ita olim vulgo legebatur. Lindenius leg. *tumeſcunt*. Ego, *durae ſunt*, ut eſt in MSS. ceteris Mediceis.

36. *Eadem ſemper ſit*] Ita in omnibus MSS. Fortaſſe tamen legendum ex Conſtantino & Lindenio, *ſemper ea ſit*.

37. *Intus adigetur*] Paulo infra: *Idem humor roſa miſtus in ipſum vulnus oriculario clyſtere agendus eſt.* Alii leg. *intus adjicietur*; ſed minus recte. Fortaſſe apud alios quoque Latinos Scriptores, ubi *adjicere* impellendi vel jaciendi ſignificatione reperitur, reponendum eſt *adigere*. Vide tamen XI. Facciolati Animadverſionem apud Morgagnum Epiſt. III. ejusdemque Facciolati Epiſtolam ad me ſcriptam, quae addita eſt in libri calce. Editio Conſtantini habet *intus adjiciatur*: in margine vero, *injicietur*.

38. *Vulnus*] Lindenius, *ulcus*.

39. *Superque*] Al. *ſuper quae*.

cui cum vesica quaedam consortio est [40]: exque eo fieri, ut neque retineatur cibus, neque, si quis retentus est, concoquatur [41], neque corpus alatur; ideoque ne vulnus quidem aut purgari, aut ali possit: quae necessario mortem maturant. Sed ut his succurri nullo modo potest, sic a primo tamen die tenenda ratio curationis est [42]. In qua quaedam observatio, ad cibum quoque potionemque pertinens, necessaria est. Nam cibus inter principia, non nisi humidus dari debet: ubi ulcus purgatum est, ex media materia: olera & salsamenta semper aliena sunt. Potione opus est, modica [43]. Nam, si parum bibitur, accenditur vulnus, & vigilia urget, & vis corporis minuitur: si plus aequo assumitur, subinde vesica impletur, eoque irritatur. Non nisi aquam autem bibendam [44] esse, manifestius est, quam ut subinde dicendum sit. Solet vero sub ejusmodi victu evenire, ut alvus non reddatur. Haec aqua ducenda est, in qua vel foenum Graecum, vel malva decocta sit. Idem humor rosa mistus in ipsum vulnus oriculario clystere agendus est [45], ubi id rodit urina, neque purgari patitur. Fere vero primo per vulnus exit haec: deinde, eo sanescente, dividitur, & pars per colem descendere incipit, donec ex toto plaga claudatur. Quod interdum tertio mense, interdum non ante sextum, nonnumquam exacto quoque anno fit. Neque desperari debet solida glutinatio vulneris, nisi ubi aut vehementer rupta cervix est, aut ex cancro multae magnaeque caruncuiae, simulque nervosa aliqua exciderunt. Sed, ut vel nulla ibi fistula, vel exigua admodum relinquatur, summa cura providendum est. Ergo, cum jam ad cicatricem vulnus intendit [46], extentis jacere feminibus & cruribus oportet: nisi tamen molles arenosive calculi fuerunt. Sub his enim tardius vesica purgatur: ideoque diutius plagam patere necessarium est; tum [47] demum, ubi jam nihil tale extra fertur, ad cicatricem perduci.

40. *Quaedam consortio est*] Ita in Cod. Mediceo I. In aliis Codicibus, *quodammodo consortium est*. In vulgatis, ex Palavicini emendatione, *quoddam consortium est*.

41. *Concoquatur*] Cod. Mediceus I. *coquatur*.

42. *A primo tamen die tenenda ratio curationis est*] Alii leg. *diu*, quemadmodum habent Codices Medicei I. III. & VI. In II. quoque, IV. V. & VII. est *diu*: attamen Codices hi quatuor, Lindenii, sive potius Constantini lectionem, *die*, non parum confirmare videntur, quia habent *etenenda*; etsi prima hujus vocis littera expuncta sit in IV. & in VII.

43. *Modica*] mediocri. Ita reposui ex MSS. Lindenius leg. *non immodica*, ut est in margine Editionis Constantinianae: alii, *non modica*, quod est a Palavicino.

44. *Bibendam*] In aliquibus Codicibus *bibendum*. Haec verba, *autem bibendum esse*, *manifestius est*, *quam*; desunt in Mediceo I.

45. *Agendus est*] Pantinus & Lindenius omittunt *est*; fortasse quod abest ab Edit. Caesarii an. 1538. Sed non abest ab Editione ejusdem Caesarii an. 1528. neque ab aliis item libris sive impressis, sive MSS. Constantinus legere malebat, *adigendus est*.

46. *Vulnus intendit*] Ita in MSS. & in Editionibus antiquioribus. Alii cum Caesario leg. *vulnus tendit*. Fortasse rectius. Nam etiam cap. proximo: *Cumque jam ad sanitatem tendet*.

47. *Et tum*] Cod. Mediceus I. non habet particulam &.

duci. Quod si, antequam vesica purgata est, orae se glutinarunt, dolorque & inflammatio redierunt, vulnus digitis vel averso specillo [48] diducendum est; ut torquentibus exitus detur: hisque effusis, cum diutius pura urina descendit [49], tum demum, quae cicatricem inducant, imponenda sunt; extendendique [50], ut supra docui [51], pedes, quam maxime juncti [52]. Quod si fistulae metus ex his causis, quas proposui, subesse videbitur, quo facilius claudatur ea, vel certe coangustetur, in anum quoque danda plumbea fistula est, extentisque cruribus femina taliquc inter se deligandi [53] sunt, donec, qualis futura est [54], cicatrix fit.

XVIII. Et hoc quidem commune esse maribus & foeminis potest. Proprie vero quaedam ad foeminas pertinent: ut in primis, quod earum naturalia nonnumquam, inter se glutinatis oris, concubitum non admittunt. Idque interdum evenit protinus in utero matris: interdum exulceratione in his partibus facta, & per malam curationem his oris sanescendo junctis. Si ex utero est, membrana ori vulvae opposita est: si ex ulcere, caro id replevit. Oportet autem membranam duabus lineis, inter se transversis, incidere ad similitudinem litterae X, magna cura habita, ne urinae iter violetur: deinde undique eam membranam excidere. At si caro increvit, necessarium est recta linea patefacere: tum ab ora vel vulsella vel hamo apprehensa [55], tamquam habenulam excidere; & intus implicitum in longitudinem linamentum (λημνίσκον Graeci vocant) in aceto tinctum demittere, supraque succidam lanam aceto madentem deligare; tertio die solvere ulcus, &, sicut [56] alia ulcera,

48. *Averso specillo*] Alii leg. *adverso specillo*, & ita est in Codd. Mediceis IV. & VI. In I. legitur, *averso scalpello*; quam lectionis varietatem ceteri omnes Medicei Codd. in margine adnotatam habent.

49. *Cum diutius pura urina descendit*] *Cum* & *descendit* lego cum Lindenio. Alii non recte, *tum*, & *descendat*. In Codice Mediceo I. ita habetur: *cum diutius pura urina descendat*: in aliis, *cum diutius supra urina descendat*.

50. *Extendendique*] Alii leg. *extendique*. Ita sane habent MSS. Codices; & in Mediceo I. *debent* additum est a Palavicino post *pedes*. Sed legendum, *extendendique*, ut est in Editionibus Ruellii, Stephani, & Lindenii.

51. *Docui*] In omnibus Codicibus Mediceis *posui*, praeterquam in primo, in quo *docui*. In IV. alia manu, *docui*.

52. *Juncti*] Ita Lindenius & MSS. bene multi. Al. *vincti*.

53. *Deligandi*] In vulgatis legitur *deliganda*, ex mutatione a Palavicino inducta. In MSS. *deligandi*; quo modo reposui.

54. *Qualis futura est*] Qualis esse potest. Alii leg. *futura*, ut est in Edit. an. 1493. quod a Constantino probatur, ut sit sextus casus hoc sensu; qualis ex futura fit. Sed fallitur Constantinus. Editio I. Aldinaque, & Codices MSS. habent *futura*.

55. *Apprehensa*] Alii leg. *apprehensam*, ut Palavicinus correxit in Cod. Mediceo I. Ego ex hoc, & ceteris Codicibus, *apprehensa*, scilicet ora.

56. *Solvere ulcus, &, sicut &c.*] Ita in MSS. & Editionibus antiquis. Editio Constantini in margine habet, *solvere, & ulcus sicut*. Lindenius leg. *solvere, & vulnus, sicut*; & deinde, *vulnera*.

cera, curare. Cumque jam ad ſanitatem tendet, plumbeam fiſtulam medicamento cicatricem inducente illinere, eamque intus dare: ſupraque idem medicamentum injicere, donec ad cicatricem plaga perveniat.

XXIX. Vbi concepit autem aliqua, ſi jam prope maturus partus intus emortuus eſt, neque excidere [57] per ſe poteſt, adhibenda curatio eſt: quae numerari inter difficillimas poteſt. Nam & ſummam prudentiam moderationemque deſiderat, & maximum periculum affert. Sed ante omnia [58] vulvae natura mirabilis, cum in multis aliis, tum in hac re [59] quoque facile cognoſcitur. Oportet autem ante omnia reſupinam mulierem transverſo lecto ſic collocare, ut feminibus ejus ipſius ilia comprimantur: quo fit, ut & imus venter in conſpectu medici ſit, & infans ad os vulvae compellatur; quae, emortuo partu, id comprimit: ex intervallo vero paulum dehiſcit [60]. Hac occaſione uſus medicus, unctae manus indicem digitum primum debet inſerere, atque ibi continere, donec iterum id os aperiatur [61], rurſusque alterum digitum demittere debebit [62], & per easdem occaſiones alios, donec tota eſſe intus manus poſſit. Ad cujus rei facultatem [63] multum confert & magnitudo vulvae, & vis nervorum ejus, & corporis totius habitus, & mentis etiam robur: cum praeſertim intus nonnumquam etiam duae manus dari debeant. Pertinet etiam ad rem, quam calidiſſimum eſſe imum ventrem, & extrema corporis; neque dum inflammationem coepiſſe [64], ſed recenti re protinus adhiberi medicinam. Nam, ſi corpus jam intumuit, neque demitti manus, neque educi infans, niſi aegerrime poteſt: ſequiturque ſaepe cum vomitu, & cum tremore, mortiſera nervorum

57. *Excidere*] Cod. Mediceus I. habet *excedere*. Verum, cum idem Codex ſuperiore cap. mendoſe habeat *membranam excedere*, & *habenulam excedere*; hic quoque *excedere* videtur perperam ſcriptum eſſe pro *excidere*, quod eſt in aliis Codicibus.

58. *Ante omnia*] Morgagno aſſentior, qui duas haſce voces, a librariis, quod infra occurrerent, hoc loco temere iteratas, tollendas cenſet.

59. *In hac re*] Vox *re* deeſt in Cod. Mediceo I.

60. *Dehiſcit*] Ita edidit, poſt conjecturam Conſtantini, Lindenius. Alii leg. *dehiſcere*, ut eſt in MSS. In Mediceo I. ſequitur, *ut hac occaſione &c.*

61. *Id os aperiatur*] In Editionibus plerisque legitur, ut in MSS. *ad os aperiatur*. Sed in principe Florentina, *id os aperiatur*, quemadmodum Palavicinus correxit in Cod. Mediceo I. quod & Morgagnus probat. Lindenius leg. *os adaperiatur*, ut habet in margine Conſtantini Editio.

62. *Debebit*] Hoc verbum inſititium eſſe ſuſpicor. Nam praecedit *debet*; idque totam periodum regit.

63. *Facultatem*] Veterem lectionem, MSS. Mediceis Vaticanisque confirmatam, retinui. Lindenius leg. *facilitatem*, ut habet Conſtantini Codex.

64. *Neque dum inflammationem coepiſſe*] Lindenius leg. *neque dum inflammationem accepiſſe*: minus recte. Alii, Caeſarium ſecuti, *neque cum inflammatione incepiſſe*: ſed neque hi probandi ſunt. Aliqui ſane Codices habent *inflammatione*: ſed non eſt difficile, ejusmodi errores cognoſcere. Mediceus I. habet *inflammationem*: at, pro *coepiſſe ſed*, *coepiſſet*.

vorum diſtentio. Verum intus emortuo corpori manus injecta protinus habitum ejus ſentit: nam aut in caput, aut in pedes converſum eſt; aut transverſum jacet [65]; fere tamen ſic, ut vel manus ejus, vel pes in propinquo ſit. Medici vero propoſitum eſt, ut eum [66] manu dirigat vel in caput [67], vel etiam in pedes, ſi forte aliter compoſitus eſt. Ac, ſi nihil aliud eſt, manus vel pes apprehenſus, corpus rectius reddit: nam manus in caput, pes in pedes eum convertit [68]. Tum, ſi caput proximum eſt, demitti debet uncus, undique laevis, acuminis brevis, qui vel oculo, vel auri, vel ori, interdum etiam fronti recte injicitur; deinde attractus infantem educit. Neque tamen quolibet is tempore extrahi debet. Nam, ſi compreſſo vulvae ore id tentatum eſt, non emittente eo, infans abrumpitur, & unci acumen in ipſum os vulvae delabitur; ſequiturque nervorum diſtentio, & ingens periculum mortis. Igitur, compreſſa vulva, conquiescere; hiante, leniter trahere oportet; & per has occaſiones paulatim eum educere. Trahere autem dextra manus uncum; ſiniſtra, intus poſita, infantem ipſum, ſimulque dirigere eum debet. Solet etiam evenire, ut is infans humore diſtendatur, exque eo profluat foedi odoris ſanies. Quod ſi [69] tale eſt, indice digito corpus illud forandum eſt, ut, effuſo humore, extenuetur: tum id leniter per ipſas manus recipiendum eſt. Nam uncus injectus facile hebeti corpuſculo elabitur [70]: in quo quid periculi ſit [71], ſupra poſitum eſt. In pedes [72] quoque converſus infans non difficulter extrahitur; quibus [73] apprehenſis per ipſas manus commode educitur. Si vero transverſus eſt, neque dirigi potuit, uncus alae injiciendus, paulatimque attrahendus eſt. Sub quo fere cervix replicatur, retroque caput

65. *Transverſum jacet*] Sic reſtitui ex MSS. Vulgati habent, *in transverſum jacet.*

66 *Eum*] Hoc pronomen genere maſculino ideo fortaſſe Lindenius non tulit, quod *corpus* antecedat. Ipſe *infantem* repoſuit. Attamen etiam in proxima periodo habetur, *eum convertit*, ſcilicet infantem; quamvis *corpus* ſit in membro praecedenti.

67. *In caput*] Perperam Aldina Edit. *in manus.*

68. *Convertit*] Al. *convertet.*

69. *Quod ſi*] Ruellius & Stephanus leg. *Si quid.*

70. *Facile hebeti corpuſculo elabitur*] In Editionibus antiquis, & in MSS. excepto Mediceo I. legitur, *facile hebeti corpuſculo elevabitur:* in quibus nihil mendi eſt, praeterquam *elevabitur* pro *elabitur.* Codex Mediceus I. habet *labitur:* ſed deſunt in illo & tres voces, *facile hebeti corpuſculo*, & aliae omnes, quae ſequuntur poſt illas, *indice digito corpus.* Conſtantinus ita margini adſcripſit ex ſuo Codice: *hebeti corpuſculo facile elabitur:* ipſe tamen, pro *hebeti*, *enecti* legendum putabat. At Lindenius habet, *putri corpuſculo facile elabitur.* Ego *hebeti* retineo; quae vox eandem ſignificationem hic habet, atque in 3. hujus libri capite, *illa quoque ipſa carne hebete, nec firma;* & in cap. 13. *tumor increſcit..... quo modo caro hebes, modo humor aliquis, melli aquaeve ſimilis, includitur.*

71. *In quo quid periculi ſit*] Cod. Mediceus I. ita habet: *in quod ſi tale quid periculi ſit.*

72. *Poſitum eſt. In pedes &c.*] Ita in Cod. Mediceo I. Alii leg. *poſitum. Sed in pedes etc.* Lindenius, *poſitum eſt. Sed in pedes etc.*

73. *Quibus*] Lindenius leg. *namque his.*

put ad reliquum corpus ſpectat. Remedio eſt, cervix praeciſa; ut ſeparatim utraque pars auferatur. Id unco ſit, qui, priori ſimilis, in interiore tantum parte per totam aciem exacuitur. Tum id agendum eſt, ut ante caput, deinde reliqua pars auferatur: quia fere, majore parte extracta, caput in vacuam vulvam prolabitur, extrahique ſine ſummo periculo non poteſt. Si tamen id incidit, ſuper ventrem mulieris duplici panniculo injecto, valens homo, non imperitus, a ſiniſtro latere ejus debet aſſiſtere, & ſuper imum ventrem ejus duas manus imponere, alteraque alteram premere: quo fit, ut illud caput ad os vulvae compellatur; idque 74 eadem ratione, quae ſupra poſita eſt, unco extrahitur 75. At ſi pes alter juxta repertus eſt, alter retro cum corpore eſt, quidquid protractum 76 eſt, paulatim abſcindendum eſt: &, ſi clunes 77 os vulvae urgere coeperunt, iterum retro repellendae ſunt, conquiſitusque pes ejus adducendus. Aliaeque etiamnum difficultates faciunt, ut, qui ſolidus non exit, conciſus eximi debeat. Quoties autem infans protractus eſt, tradendus miniſtro eſt. Is eum ſupinis manibus ſuſtinere; medicus deinde ſiniſtra manu leniter trahere umbilicum debet, ita, ne abrumpat, dextraque 78 eum ſequi usque ad eas, quas ſecundas vocant, quod velamentum infantis intus fuit; hisque ultimis apprehenſis, venulas membranulasque omnes eadem ratione manu diducere a vulva, totumque illud extrahere, & ſi quid intus praeterea concreti ſanguinis remanet. Tum compreſſis in unum feminibus, illa conclavi 79 collocanda eſt, modicum calorem, ſine ullo perflatu, habente: ſuper imum ventrem ejus imponenda lana ſuccida, in aceto & roſa tincta. Reliqua curatio talis eſſe debet, qualis in inflammationibus, & in iis vulneribus, quae in nervoſis locis ſunt, adhibetur.

XXX. 1. Ani quoque vitia, ubi medicamentis non vincuntur, manus auxilium deſiderant. Ergo, ſi qua ſciſſa 80 in eo vetuſtate induruerunt,

74. *Idque*] Idem, *idque tum.*

75. *Extrahitur*] Idem, *extrahi poſſit.* In Cod. Mediceo 1. habetur *extrahere:* in ceteris *extrahitur.*

76. *Protractum*] Vetus liber apud Conſtantinum, *prolapſum;* & ita edidit Lindenius. Ego tamen, *prolatum*, in multis MSS. inveni; *prolapſum*, in nullo. Mediceus I. habet *protractum*, ut eſt in Editionibus antiquis.

77. *Et, ſi clunes*] Particula *et* abeſt a Cod. Mediceo 1.

78. *Dextraque*] *Dextra*, legitur in eodem Codice.

79. *Conclavi*] Aliqui cum Caeſario leg. *in conclavi;* ſed praepoſitio abeſt a MSS.

80. *Sciſſa*] Lindenius leg. *fiſſa*, ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae. Conſtantinus porro adnotat, *ani fiſſa* Celſum dixiſſe in lib. 5. cap. 20. ſect. 5. Attamen idem Conſtantinus, cum lib. 6. cap 18. ſect. 7. legeretur, *in eo* (ano) *ſaepe, & quidem pluribus locis, cutis exciditur;* recte monuit, legendum eſſe, *ſcinditur:* atque ita edidit Lindenius. Adde, in eodem lib. 6. eodemque cap. 18. ſect. 9 hoc vitium vocari *ſciſſuras.* Quare *ſciſſa* retinendum, ut eſt in veteribus libris, tum impreſſis, tum MSS.

runt, jamque callum habent, commodiſſimum eſt, ducere alvum; tum ſpongiam calidam admovere, ut relaxentur illa, & foras prodeant: ubi in conſpectu ſunt, ſcalpello ſingula excidere, & ulcera renovare [81]; deinde imponere linamentum molle [82], & ſuper linteolum illitum melle; locumque eum molli lana implere, & ita vincire: altero die, deincepsque ceteris, lenibus medicamentis uti, quae ad recentia eadem vitia neceſſaria eſſe, alias propoſui: & utique [83] per primos dies ſorbitionibus eum ſuſtinere; paulatim deinde cibis adjicere aliquid, generis tamen ejus, quod eodem loco praeceptum eſt. Si quando autem ex inflammatione pus in his oritur [84], ubi primum id apparuit [85], incidendum eſt; ne anus ipſe ſuppuret. Neque tamen ante properandum eſt: nam, ſi crudum inciſum eſt, inflammationi [86] multum accedit, & puris aliquanto amplius concitatur. His quoque vulneribus, lenibus cibis, iisdemque medicamentis opus eſt.

2. At tubercula, quae *κονδυλώματα* appellantur, ubi induruerunt, hac ratione curantur [87]. Alvus ante omnia ducitur: tum vulſella tuberculum apprehenſum, juxta radices exciditur [88]. Quod ubi factum eſt, eadem ſequuntur, quae ſupra poſt curationem adhibenda eſſe propoſui [89]: tantummodo, ſi quid increſcit, ſquama aeris coërcendum eſt.

3. Ora etiam venarum, fundentia ſanguinem, ſic tolluntur. Vbi ſanguini, qui effluit [90], ſanies adjicitur, alvus acribus ducitur [91], quo magis ora promoveantur: eoque fit, ut omnia venarum quaſi capitula [92] con-

81. *Vlcera renovare*] De his ulceribus lib. 6. cap. 18. ſect. 8. *Quo medicamento quidam etiam ulcera, de quibus proxime dixi, renovant.* Pro *renovare*, Codices Medicei III. & VI. habent *revocare:* Editio Aldina *removere;* ſed perperam.

82. *Linamentum molle*] Vox *molle* non eſt in Cod. Mediceo I. *Mollis linamenti* meminit etiam in lib. ſuperiore cap. 13.

83. *Et utique*] Lindenius omittit particulam *&*.

84. *Pus in his oritur*] Ita in vulgatis; nec aliter legendum videtur. Mediceus I. aliique MSS. Codices depravati ſunt. Nam ita habent: *pubis in his oritur.*

85. *Id apparuit*] Cod. Mediceus I. non habet vocem *id.*

86. *Inflammationi*] Alii leg. *inflammationis*, ut eſt in MSS. Lindenius, *inflammationi*, quem ſequor.

87. *Vbi induruerunt, hac ratione curantur*] Lib. 6. cap. 18. ſect. 8. *ſi vetus condyloma jam induruit.* In Cod. Mediceo I. ita habetur; *ibi hac ratione curantur.*

88. *Exciditur*] Cod. modo allatus habet *praeciditur.*

89. *Adhibenda eſſe propoſui*] Idem Codex, *adhibenda propoſui.*

90. *Sanguini, qui effluit*] Idem Codex, *ſanguis qui fluit.*

91. *Alvus acribus ducitur*] Ita in Editione Lindenii. In Cod. Mediceo I. tres hae voces deſunt. Codices ceteri habent, *alvus acrius ducitur:* & ita eſt in antiquis Editionibus. In margine tamen Conſtantinianae adſcriptum eſt, *acrioribus.*

92. *Omnia venarum quaſi capitula*] Ita ex Conſtantino, cujus conjectura ceteris probabilior Morgagno videtur, quod in lib. 6. cap. 18. ſect. 9. habeatur, *ora venarum tamquam capitulis quibusdam ſurgentia.* Idem Morgagnus, *omnia vena &c.* ſcriptum reperit in ſuo Codice. Editiones veteres, Aldina excepta, habent, *omnia vela &c.* ut eſt in MSS. Mediceis omnibus, praeter VI. in quo legitur, *omnia uda.* Egnatius edidit, *omnes venae &c.* Lindenius, *omnia vaſa &c.*

conſpicua ſint. Tum, ſi capitulum exiguum eſt, baſimque tenuem habet, adſtringendum lino paulum ſupra eſt, quam ubi cum ano committitur: imponenda ſpongia ex aqua calida eſt [93], donec id liveat [94]: deinde aut ungue, aut ſcalpello, ſupra nodum id exulcerandum eſt. Quod niſi factum eſt, magni dolores ſubſequuntur: interdum etiam urinae difficultas. Si id majus eſt, & baſis latior, hamulo uno aut altero excipiendum eſt, paulumque ſupra baſim incidendum: neque relinquendum quidquam ex eo capitulo, neque quidquam ex ano demendum eſt: quod conſequitur is, qui neque nimium, neque parum hamos ducit [95]. Qua inciſum eſt, acus debet immitti, infraque eam lino id capitulum alligari. Si duo triave ſunt, imum quodque [96] primum curandum eſt: ſi plura, non omnia ſimul; ne tempore eodem undique tenerae cicatrices ſint. Si ſanguis profluit, excipiendus eſt ſpongia: deinde linamentum imponendum, ungenda femina, & inguina, & quidquid juxta ulcus eſt, ceratumque ſuperdandum, & farina hordeacea calida implendus is locus, & ſic deligandus eſt. Poſtero die is deſidere in aqua calida debet, eodemque cataplaſmate foveri. Ac bis die, & ante curationem, & poſt eam, cervices [97] ac femina liquido cerato perungenda ſunt; tepidoque is loco continendus. Interpoſitis quinque aut ſex diebus, oriculario ſpecillo linamenta educenda: ſi capitula [98] ſimul non exciderunt, digito promovenda: tum lenibus medicamentis, iisdemque, quae alibi poſui, ulcera ad ſanitatem perducenda. Finito vitio, quemadmodum agendum eſſet, jam alias ſuperius expoſui [99].

XXXI. Ab his ad crura proximus tranſitus eſt. In quibus orti varices non difficili ratione tolluntur. Huc autem & earum venularum [1], quae in capite nocent; & eorum varicum, qui in ventre ſunt, curationem diſtuli: quoniam ubique eadem eſt. Igitur vena omnis, quae noxia

93. *Imponenda ſpongia ex aqua calida eſt*] Particula *ex* deeſt in MSS. & in Editionibus antiquis. Reſtituta eſt a Lindenio, cum pridem Conſtantinus ita legendum animadvertiſſet. Idem Lindenius leg. *imponendaque*: ſed iſta quidem mutatione nihil eſt opus. In Cod. Mediceo I. ita habetur: *imponenda aqua calida ſpongia eſt*.

94. *Liveat*] In veteribus Codicibus, in quibus *b* ſaepe invenitur pro *v*, legitur *libeat*. Ita cap. 16. pro *inteſtinum lividum*, Cod. Mediceus I. habet *inteſtinum libidum*. Conſtantinus conjiciendo legebat, *doleat*. Sed recte Lindenius, *liveat*.

95. *Hamos ducit*] Cod. Mediceus I. non habet *hamos*.

96. *Imum quodque*] In Codice modo allato mendoſe eſt, *imo quoque*. Lindenius leg. *intimum quodque*; ſed non recte.

97. *Cervices*] Cui bono cervicis inunctio? Lindenius reponit *coxendices*. Sed Celſus hac voce alibi non eſt uſus. Videtur ſcripſiſſe *coxae*. id autem ab iis fortaſſe in *cervices* mutatum fuit, qui coxas & femina idem & unum eſſe exiſtimarunt.

98. *Si capitula*] Lindenius, *& ſi capitula*.

99. *Jam alias ſuperius expoſui*] Adverbium *ſuperius* mihi ſuſpectum eſt: habetur tamen in omnibus MSS. At *alias* abeſt a Mediceo I. Fortaſſe *ſuperius*, ſupra *alias* ab explanatoribus poſitum, receptum fuit, *alias* expulſum.

1. *Venularum*] Cod. Mediceus I. *venarum*.

noxia eſt, aut aduſta tabeſcit, aut manu eximitur [2]. Si recta; ſi, quamvis transverſa, tamen ſimplex; ſi modica eſt, melius aduritur. Si curva eſt, & velut in orbes quosdam implicatur, pluresque [3] inter ſe involvuntur, utilius eximere eſt. Adurendi ratio haec eſt. Cutis ſuperinciditur: tum patefacta vena, tenui & retuſo ferramento candente modice premitur; vitaturque, ne plagae ipſius orae adurantur: quas reducere hamulis facile eſt. Id interpoſitis fere quaternis digitis per totum varicem fit: & tum ſuperimponitur [4] medicamentum, quo aduſta ſanantur. At exciditur hoc modo. Cute eadem ratione ſuper venam inciſa, hamulo orae excipiuntur; ſcalpelloque undique a corpore vena diducitur; caveturque, ne inter haec ipſa laedatur [5]; eique retuſus hamulus ſubjicitur; interpoſitoque eodem fere ſpatio, quod ſupra poſitum eſt, in eadem vena idem fit: quae, quo tendat, facile hamulo extento cognoscitur. Vbi jam idem, quacumque varices ſunt, factum eſt, uno loco adducta per hamulum vena praeciditur: deinde, qua proximus hamus eſt, attrahitur & evellitur; ibique rurſus abſcinditur. Ac ſic undique varicibus crure liberato, tum plagarum [6] orae committuntur, & ſuper emplaſtrum glutinans injicitur.

XXXII. At, ſi digiti vel in utero protinus, vel propter communem exulcerationem poſtea cohaeſerunt, ſcalpello diducuntur: dein [7] ſeparatim uterque non pingui emplaſtro circumdatur: atque ita per ſe uterque ſanescit. Si vero fuit [8] ulcus in digito, poſteaque male inducta cicatrix curvum [9] eum reddidit [10]; primum malagma tentandum eſt: dein, ſi id nihil prodeſt (quod & in veteri cicatrice, &, ubi nervi laeſi ſunt, evenire conſuevit) videre oportet, nervine id vitium, an cutis ſit. Si nervi eſt, attingi non debet: neque enim ſanabile eſt. Si cutis, tota cicatrix excidenda; quae fere calloſa extendi digitum minus patiebatur [11]: tum rectus ſic ad novam cicatricem perducendus eſt.

XXXIII.

2. *Eximitur*] Alii leg. *exciditur*, ut eſt in MSS. plerisque omnibus. Mediceus I. habet *eximitur*; quod malui, quia infra quoque omnium veterum librorum conſenſu habetur, *utilius eximere eſt*; ubi unus Lindenius leg. *excidere*. Verbum *eximo* eadem ſignificatione adhibetur cap. 6. & cap. 23. hujus lib.

3. *Pluresque*] Lindenius leg. *pluresve*.

4 *Superimponitur*] Idem, *ſuperponitur*.

5. *Caveturque, ne inter haec ipſa laedatur*] In aliquibus MSS. ita habetur: *caveturque ne inter haec ne ipſa laedatur*. Itaque legere malim: *caveturque inter haec, ne ipſa laedatur*. Haec verba, itemque illa, *eique retuſus hamulus ſubjicitur*, quae ſtatim conſequuntur, deſunt in Cod. Mediceo I.

6. *Tum plagarum &c.*] Particula *tum* abeſt a Cod. Mediceo I.

7. *Dein*] Cod. Mediceus I. habet *deinde*; & ſic infra quoque.

8. *Fuit*] Ita in Cod. Mediceo I. & Lindenii Editione. Alii leg. *fit*.

9. *Curvum*] Cod. Mediceus I. habet *durum*.

10. *Reddidit*] Pro *reddit*, quod eſt in MSS. & antiquis Editionibus, Lindenius repoſuit *reddidit*; & quidem recte, ut ego puto.

11. *Excidenda; quae fere calloſa extendi digitum minus patiebatur*] Ita ex Cod. Mediceo vetuſtiore. Codices alii habent, *excidenda eſt, quae* fere

XXXIII. Gangraenam inter ungues alasque, aut inguina nasci; &, si quando medicamenta vincuntur [12], membrum praecidi oportere, alio loco mihi dictum est. Sed id quoque cum periculo summo fit: nam saepe in ipso opere, vel profusione sanguinis vel animae defectione moriuntur. Verum hic quoque nihil interest, an satis tutum praesidium sit, quod unicum est. Igitur inter sanam vitiatamque partem incidenda scalpello caro usque ad os est, sic, ut neque contra ipsum articulum id fiat, & potius ex sana parte aliquid excidatur, quam ex aegra relinquatur. Vbi ad os ventum est, reducenda ab eo sana caro, & circa os subsecanda est, ut ea quoque parte aliquid os nudetur [13]: dein id serrula praecidendum est, quam proxime sanae carni etiam inhaerenti: ac tum frons ossis, quam serrula exasperavit, laevanda est, supraque inducenda cutis; quae sub ejusmodi curatione laxa esse debet, ut quam maxime undique os contegat. Quo cutis inducta non fuerit, id linamentis erit contegendum, & super id spongia ex aceto deliganda. Cetera postea sic facienda, ut in vulneribus, in quibus pus moveri debet [14], praeceptum est.

fere calculos efficit, ut extendi digitum non pateretur. Vulgo olim legebatur, *excidenda est, quae fere callosa efficit, ut extendi digitum non patiatur:* sed Lindenius, pro *digitum non patiatur*, quod est a Palavicino, reposuit, *digitus non possit.*

12. *Vincuntur*] In Cod. Mediceo I. *vincantur.*

13. *Aliquid os nudetur*] *aliquid* pro *aliquantum.* Lindenius leg. *aliquid ossis nudetur;* quae lectio veteris Codicis testimonio non caret, ut scribit Constantinus. Attamen Codices Vaticani Mediceique habent *os*, non *ossis.*

14 *In quibus pus moveri debet*] In vulneribus omnibus, quae glutinari non possunt, cujus generis id ipsum est, pus moveri debet; ut est in lib. 5. cap. 26. sect. 27. Recte igitur veteres Codices habent *moveri debet:* neque Constantino assentiendum, qui legendum putabat, *moveri non debet*, quod in lib. cit. cap. 26. sect. 34. haec sint: *Medicamenta vero, dum malum* (gangraena) *serpit, adhibenda nulla sunt, quae pus movere consuerunt.* Verum membro praeciso, medicamenta pus moventia, non gangraenae, quae nulla jam est, sed vulneri imponuntur, quod Chirurgus fecit, quodque sicut cetera vulnera curandum est. Veterem autem lectionem Cocchius confirmat ex Heliodoro cap. 14. de extremis membris abscindendis. Lindenius secutus est Constantinum: nam ita edidit; *in quibus pus non moveri debet.*

LIBER OCTAVVS.

I. Supereſt ea pars, quae ad oſſa pertinet: quae quo facilius accipi poſſit, prius poſitus figurasque eorum indicabo. Igitur calvaria incipit ex interiore parte concava, extrinſecus gibba, utrimque laevis, & qua cerebri membranam contegit, & qua cute, capillum gignente, contegitur: eaque ſimplex, ab occipitio & temporibus; duplex, usque in verticem a fronte, eſt: oſſaque ejus, ab exterioribus partibus [15], dura; ab interioribus, quibus inter ſe connectuntur, molliora ſunt: interque ea venae diſcurrunt, quas his alimentum ſubminiſtrare, credibile eſt. Raro autem calvaria ſolida, ſine ſuturis eſt: locis tamen aeſtuoſis facilius invenitur; & id caput firmiſſimum, atque a dolore tutiſſimum eſt. Ex ceteris, quo ſuturae pauciores ſunt, eo capitis valetudo commodior eſt. Neque enim certus earum numerus eſt, ſicut ne locus quidem. Fere tamen duae, ſuper aures, tempora a ſuperiore capitis parte diſcernunt: tertia, ad aures [16] per verticem tendens, occipitium a ſummo capite diducit: quarta, ab eodem vertice per medium caput frontem procedit; eaque modo ſub imo capillo deſinit, modo frontem ipſam ſecans inter ſupercilia finitur [17]. Ex his ceterae quidem ſuturae in unguem committuntur: eae vero, quae ſuper aures transverſae ſunt, totis oris paulatim extenuantur; atque ita inferiora oſſa ſuperioribus leniter inſidunt. Craſſiſſimum vero in capite os poſt aurem eſt; qua capillus, ut veriſimile eſt, ob id ipſum non gignitur. Sub his quoque muſculis [18], qui tempora connectunt [19], os medium, in exteriorem [20] partem inclinatum [21], poſitum eſt. At facies ſuturam habet maximam; quae a tempore incipiens, per medios oculos, narisque transverſa pervenit ad alterum tempus. A qua breves duae ſub interioribus angulis deorſum ſpectant. Et malae quoque in ſumma parte ſingulas transverſas

15. *Ab exterioribus partibus*] Caeſarius, Ruellius, & Lindenius omittunt *partibus*.

16. *Ad aures*] Id eſt, verſus aures, ut explicat Morgagnus; non uſque ad aures, ut Paavvius & Lindenius exiſtimaſſe videntur, qui proinde reponunt *ad latera*. Editiones antiquae omnes (excepta Editione an. 1538. in qua mendoſe eſt *ad nares*) omneſque MSS. habent *ad aures*.

17. *Finitur*] In Cod. Mediceo 1. *finit* Paavvius & Morgagnus quaedam deeſſe putant, ad coronalem ſuturam attinentia.

18. *Sub his quoque muſculis*] Ita in MSS. & antiquis Editionibus. Lindenius leg. *Super hos quoque muſculos*.

19. *Qui tempora connectunt*] Ita in iisdem veteribus libris. Lindenius leg. *contegunt*, ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae. Morgagnus mallet, *continent*; quam conjecturam confirmat ex ſimili loco cap. 4. hujus lib. *inter muſculos, qui tempora continent*.

20. *Exteriorem*] Stephanus & Ronſſeus leg. *interiorem*.

21. *Inclinatum*] Perperam quidam leg. *inclinatam*, ut eſt in Edit. an. 1493.

fas futuras habent. A mediisque naribus, aut superiorum dentium gingivis, per medium palatum una procedit; aliamque transversa idem palatum secat. Et suturae quidem in plurimis hae sunt. Foramina autem, intra caput, maxima oculorum sunt; deinde narium; tum quae in auribus habemus. Ex his, quae oculorum sunt, recta simpliciaque ad cerebrum tendunt. Narium duo foramina osse medio discernuntur: siquidem hae [22] primum a superciliis, angulisque oculorum, osse inchoantur ad tertiam fere partem: deinde in cartilaginem versae, quo propius ori descendunt, eo magis caruncula quoque molliuntur. Sed ea foramina, quae a summis ad imas nares [23] simplicia sunt, ibi rursus in bina itinera dividuntur: aliaque ex his, ad fauces pervia, spiritum & reddunt & accipiunt; alia, ad cerebrum tendentia, ultima parte [24] in multa & tenuia foramina dissipantur, per quae sensus odoris nobis datur. In aure quoque primo [25] rectum & simplex iter, procedendo flexuosum, juxta cerebrum [26] in multa & tenuia foramina diducitur, per quae facultas audiendi est. Juxtaque [27] ea duo parvuli quasi sinus sunt; superque eos finitur os, quod transversum a genis tendens, ab inferioribus ossibus sustinetur. Jugale appellari potest ab eadem similitudine, a qua id Graeci ζυγῶδες appellant. Maxilla vero est molle os [28], eaque una est: cujus eadem & media, & etiam ima pars [29], mentum est: a quo utrimque procedit ad tempora; solaque ea movetur. Nam malae cum toto osse, quod superiores dentes exigit [30], immobiles sunt. Verum ipsius maxillae partes extremae quasi bicornes sunt. Alter processus, infra [31] latior, vertice ipso tenuatur, longiusque procedens sub osse jugali subit, & super id [32] temporum musculis illigatur. Alter brevior

22. *Hae*] Editiones priscae habent *haec*; quod retineri non potest, nisi infra legatur *versa*, ut Palavicinus correxit, ediditque Lindenius. In MSS. est *hac*, & *versae*. Itaque malui *hae*, quemadmodum a Caesario est repositum.

23. *Ad imas nares*] Lindenius leg. *ad intimas nares*.

24. *Ad cerebrum tendentia, ultima parte &c.*] Ita reposui, cum in Cod. Mediceo I. sit, *ad cerebrum tendenti ultima parte &c.* Alii leg. *ad cerebrum tendunt. In ultima parte &c.*

25. *Primo*] In Cod. Mediceo vetustiore, *primum*.

26. *Procedendo flexuosum, juxta cerebrum &c.*] Ita in Codice modo allato. Alii leg. *procedendo flexuosum fit, quod ipsum juxta cerebrum.* Sed Lindenius extrudit vocem *ipsum*.

27. *Juxtaque*] Aliqui leg. *Juxta*, ut est in Editione an. 1538.

28. *Maxilla vero est molle os*] Durius est osse pectoris, quod infra *valens & durum* vocatur. Vide Morgagni epistolam II. in hujus operis fine.

29. *Et etiam ima pars*] In Cod. Mediceo I. *etiam pars*: mendose, pro *& ima pars*, quo modo legendum crediderim, extrusa particula *etiam*.

30. *Exigit*] Constantinus & Lindenius leg. *excipit*, ut est in margine Editionis Caesarianae: sed perperam. Vide Morgagn. Epist. V.

31. *Infra*] Ita ex Morgagno. Simile est illud in lib. 6. cap. 14. *tumor mollior, & ab ima parte latus, extenuatus in verticem est.* Male alii, *intra*.

32. *Et super id*] In Cod. Mediceo vetustiore legitur, *& id*: unde primo injecta mihi mendi suspicio est; quam tamen Morgagnus plane sustulit. Lege duas ejus epistolas huic libro adjectas.

vior & rotundior, & in eo ſinu, qui juxta foramina auris eſt, cardinis modo fit; ibique huc & illuc ſe inclinans maxillae facultatem [33] motus praeſtat. Duriores oſſe dentes ſunt: quorum pars maxillae, pars ſuperiori oſſi malarum haeret. Ex his quaterni primi, quia ſecant, τομικοὶ [34] a Graecis nominantur. Hi deinde quatuor caninis dentibus ex omni parte cinguntur. Vltra quos utrimque fere maxillares quini [35] ſunt, praeterquam in iis, in quibus ultimi [36], qui ſero gigni ſolent, non increverunt. Ex his priores [37] ſingulis radicibus; maxillares utique binis, quidam etiam ternis, quaternisve nituntur. Fereque longior radix breviorem dentem edit; rectique dentis recta etiam radix, curvi flexa eſt. Exque eadem [38] radice in pueris novus dens ſubit, qui multo ſaepius priorem expellit: interdum tamen ſupra infrave eum ſe oſtendit. Caput autem ſpina excipit. Ea conſtat ex vertebris quatuor & viginti. Septem in cervice ſunt, duodecim ad coſtas, reliquae quinque ſunt proximae coſtis. Eae teretes breveſque, ab utroque latere, proceſſus duos exigunt [39]: mediae perforatae, qua ſpinae medulla cerebro commiſſa deſcendit: circa quoque per duos proceſſus tenuibus cavis perviae [40], per quae a membrana cerebri ſimiles membranulae deducuntur. Omneſque vertebrae, exceptis tribus ſummis [41], a ſuperiore parte in ipſis

33. *Facultatem*] Paavvius adnotat, alios legere *facilitatem*; atque innuit, ut opinor, Conſtantinum, qui vocem iſtam margini adſcripſit. Alii omnes habent *facultatem*, ut eſt in MSS.

34. Τομικοὶ] Quamvis τομικοὶ ſit in Editione Caeſarii an. 1538. non ita tamen Caeſarius ediderat an. 1528. ſed τέμνικοι; cum in Editione Aldina eſſet, τέμνικοι; in Juntina & vetuſtiſſimis tribus 1478. 1493. 1497. *temnici.* Primus igitur Ruellius repoſuit τομικοὶ; quem plerique ſecuti ſunt. Caeſarius haec adnotavit: τέμικοι, *alias* τομεῖς. Porro τομεῖς legendum eſſe, Cocchius contendit, quod Cod. Mediceus I. habeat *comis.* Codices II. III. IV. V. habent *tenici*; VI. *teniri*; VII. *tertica*, & in margine alia manu, *tenici.*

35. *Quini*] In Mediceis Vaticaniſque MSS. *quaterni*, quemadmodum alii ediderunt. Sed *quini* prorſus legendum, ut eſt in Editione Lindenii, & in veteri quodam Conſtantini libro. Paavvius retinet *quaterni*: infra vero, pro *non increverunt*, legit ex conjectura, *jam increverunt.*

36. *In quibus ultimi*] Ita Caeſarius, Ruellius, Conſtantinus: & quidem recte. Alii, *in quibus tres ultimi*; ut a Palavicino correctum eſt in Cod. Mediceo I. Nam in pleriſque MSS. ita habetur: *ſunt quibus in* (vel *iu*) *ultimi*: in Vaticano II. & in aliquo alio, *ſunt quibus tres ultimi.* Sed *in* non eſt *tres*, ſed particula *in* poſita loco non ſuo. Lindenius leg. *in quibus genuini.*

37. *Priores*] Lindenius leg. *primores.*

38. *Exque eadem*] Quidam leg. *ex eadem*, ut eſt in Edit. an. 1538. Lindenius, *Ex ea.*

39. *Exigunt*] Paavvius, qui ſupra probavit *exigit*, hoc loco improbat *exigunt*, & *exſerunt* reponit: ſed ſine cauſa, ut Morgagnus animadvertit.

40. *Circa quoque per duos proceſſus tenuibus cavis perviae*] H. e. in ipſis quoque proceſſibus perforatae. Aliqui, pro *per*, *ſubter* reponendum cenſent, ut adnotat Conſtantinus. Paavvius leg. *ea quoque per duos proceſſus tenuibus cavis pervia*: Lindenius, *latera quoque inter duos proceſſus tenuibus cavis pervia.* Sed veterem lectionem & MSS. confirmant, &, ut Morgagnus animadvertit, locus ſimilis cap. 14. ubi habetur; *duabus membranulis, quae per duas a lateribus proceſſus feruntur*; non *inter*, nec *ſubter duos a lateribus proceſſus.* In Codice Mediceo I. mendoſe; *circa quaeque per duos proceſſit &c.*

41. *Exceptis tribus ſummis*] Prima enim ſinus quidem a ſuperiore parte habet; at proceſſus ab inferiore non habet. Excepit autem & proximas duas,

ipsis processibus parum desidentes sinus habent: ab inferiore alios deorsum versus processus exigunt. Summa igitur protinus caput sustinet, per duos sinus receptis exiguis ejus processibus. Quo fit, ut caput sursum deorsum versum tuberibus exasperetur 42. Secunda superiori parti inferiore 43. Quod ad circuitum pertinet, pars summa angustiore orbe finitur: ita 44 superior ei summae circumdata 45 in latera quoque caput moveri finit. Tertia eodem modo secundam excipit 46. Ex quo facilis cervici mobilitas est. Ac, ne sustinere quidem caput posset, nisi utrimque recti valentesque nervi collum continerent, quos τένοντας 47 Graeci appellant: siquidem horum inter omnes flexus alter semper intentus ultra prolabi superiora non patitur. Jamque vertebra tertia tubercula, quae inferiori inserantur, exigit 48. Ceterae processibus deorsum spectantibus in inferiores insinuantur, ac per sinus, quos utrimque habent,

duas, quod crederet, secundam nec sinus, nec processus habere; tertiam processus, non sinus. Id, nisi fallor, ex iis, quae sequuntur, colligitur. Morgagnus tamen suspicatur, tria haec verba non esse Celsi, aut si Celsi sunt, aliter ab eo fuisse scripta.

42. *Vt caput sursum deorsum versum tuberibus exasperetur*] Duo verba, *tuberibus exasperetur*. Morgagno redundare videntur, minimeque cum praecedentibus, *sursum deorsum versum*, vel, ut alii legunt cum Caesario, *versus*, cohaerere. Sententia enim haec esse videtur: ut caput tum sursum, tum deorsum versus moveri possit. Quidam, Constantino referente, inter *versus* & *tuberibus* inserunt *moveatur*, &c. Alii tollunt adverbium *sursum*; sed perperam. Et Paavvius quidem ita leg. *ut caput deorsum versus tuberibus exasperetur:* Lindenius vero, *ut caput deorsum parvis tuberibus exasperetur*. In multis MSS. pro *versum tuberibus exasperetur*, mendose est, *verum tuberius exasteratur*; in aliquibus, *susum*, pro *sursum*. Lege Morgagnum Epist. VII. qui totum hunc de vertebris locum ad examen revocat, & multis modis esse depravatum, ostendit.

43. *Secunda superiori parti inferiore*] Deest quidpiam. Pro *inferiore*, Constantinus *inferitur* scriptum invenit in suo Codice. Itaque Lindenius edidit; *Secunda superioris parti inferiori inferitur*. Recte fortasse; nisi illa statim sequerentur, *ita superior ei summae circumdata*. Paavvius leg. *Secunda superiori parti inferioris*. Sed deest verbum, quo haec regantur. In Cod. Mediceo I. est *parte*, pro *parti*; & *superiori* a Palavicino mutatur in *superior*. Vide Morgagn. l. c.

44. *Ita*] In vulgatis, *itaque*. Ego *ita* reposui ex MSS.

45. *Superior ei summae circumdata*] Prima circumdata secundae, qua summa est, id est, ea parte, qua angustiore orbe finitur. Vocem *ei* addidi ex Codice Mediceo vetustiore. Lindenius leg. *superior secundae circumdata*.

46. *Tertia eodem modo secundam excipit*] Si Celsus illuc spectavit, *ita superior ei summae circumdata*; difficile omnino est, haec verba, *Tertia eodem modo secundam excipit*, cum Anatome conciliare: meritoque ac jure dubitat de hujus loci fide Morgagnus. Non enim, ut secundae vertebrae pars summa, sic etiam ima angustiore orbe finitur; nec ab inferiore parte tertia vertebra ei circumdatur, quemadmodum prima a superiore. Verum *excipit* fortasse est, ut alibi, pro *sequitur*, non pro *recipit:* duae autem voces, *eodem modo*, referendae sunt ad illas, *Secunda superiori parti inferiori*. Quia tamen locus ille integer non est, nihil affirmare ausim. Cod. Mediceus I. ita habet: *Tertiam eodem modo secundam excipit*.

47. Τένοντας] Ita Egnatius & Stephanus. Nam ζένοντας in Editione Aldina mendum est. Τένοντας porro hos nervos interdum Graeci proprie nominarunt, ut observat Foësius in Oeconom. Hippocr. Codices Medicei alii habent TENONTAE (in VII. correctum est TENONTAC) al. TENONTE; primus *cerotas*, ut Editiones antiquae. Quidam leg. καρόντας. ex emendatione Caelii Rhodigini; Cocchius ex conjectura, κερατίας.

48. *Tubercula, quae inferiori inserantur, exigit*] Processus scilicet, de quibus paulo supra. Aliqui leg. *excipit*, ex Caesario: sed id pugnat cum praeceden-

habent, ſuperiores accipiunt; multisque nervis & multa cartilagine continentur. Ac ſi, uno flexu modico in promptum dato, ceteris negatis, homo erectus inſiſtit, & aliquid [49] ad neceſſaria opera curvatur. Infra cervicem vero ſumma coſta contra humerum [50] ſita eſt. Inde undecim [51] inferiores usque ad imum pectus perveniunt: eaeque, primis partibus rotundae, & leniter quaſi capitulatae, vertebrarum transverſis proceſſibus, ibi quoque paulum ſinuatis [52], inhaerent: inde latescunt [53], & in exteriorem partem recurvatae paulatim in cartilaginem degenerant; eaque parte rurſus in interiora leniter flexae committuntur cum oſſe pectoris. Quod valens & durum [54] a faucibus incipit, ab utroque latere lunatum, & a praecordiis, jam ipſum quoque cartilagine mollitum, terminatur [55]. Sub coſtis vero prioribus quinque, quas νόθας [56] Graeci nominant, breves tenuioresque, atque ipſae quoque paulatim in cartilaginem verſae, extremis abdominis partibus inhaereſcunt; imaque ex his, majore jam parte nihil, niſi cartilago eſt. Rurſus a cervice duo lata oſſa utrimque ad ſcapulas tendunt: noſtri ſcutula operta [57], ὠμοπλάτας

cedentibus verbis, *quae inferiori inſerantur*; ut Morgagnus animadvertit. Legendum igitur *exigit*; quod verbum Celſus adhibuit etiam ſupra: nec aliter habent MSS. Codices & Editiones vetuſtiores.

49. *Vno flexu modico in promptum dato, ceteris negatis, homo erectus inſiſtit, & aliquid &c.*] Ex multis muſculis, qui ſpinam continent, dum aliqui, prout opus eſt, hominem curvari ſinunt, ceteri omnes erectum tenent, nec ruere patiuntur. Ita repoſui ex Cod. Mediceo I. tamen libentius legerim, *in pronum dato*, ut eſt apud Lindenium. Alii leg. *uno flexu modico in promptum* (Conſtant. *in promptu*) *dato, caeteris negotiis homo & rectus inſiſtit, & aliquid &c.* Lindenius, *uno flexu modico in pronum dato, caeteris negotiis homo & rectus inſiſtit, & alioqui &c.*

50. *Humerum*] Ita in Cod. Mediceo I. Alii leg. *humeros.*

51. *Vndecim*] Lego, *ſex*. Septem omnino coſtae ſunt, quas veras nominant, de quibus Celſus loquitur. Nam de quinque nothis infra eſt dicturus. Quoniam rerum numerus in veteribus Codicibus ſaepe per proprias notas ſcribebatur, facile fuit errare librariis. Videtur ſcriptum fuiſſe *VI*. Sed *V*, temere lineis paulum ultra angulum productis, pro *X* acceptum. Lindenius leg. *ſeptem*. At ſic quidem hae coſtae octo erunt; cum de una jam dictum ſit. Vide Morgagn. Epiſt. VII.

52. *Sinuatis*] Ita in Cod. Mediceo I. & in Editione Lindenii, & in margine Conſtantinianae. Alii leg. *inſinuatis.*

53. *Latescunt*] Al. *patescunt*; & ita ego inveni in MSS. Codex tamen Conſtantini habet *latescunt*, ut edidit Lindenius. Itidem de latis ſcapularum oſſibus infra habetur; *in ſummis verticibus ſinuata, ab his triangula, paulatimque latescentia ad ſpinam tendunt.*

54. *Et durum*] Caeſarius & alii, *ac durum.*

55. *Ipſum quoque cartilagine mollitum terminatur*] In Codicibus Mediceis, excepto primo; *ipſam quoque cartilaginem emollit ac terminatur.* Mendoſe.

56. Νόθας] Ita reſtituerunt Egnatius & Caeſarius, cum *rhoas* legeretur. Codex primus habet *noas*; Medicei ceteri *nodat.*

57. *Scutula operta*] Ita edidit Lindenius, & ita habent Codices Vaticani III. & V. Mediceique omnes, praeter primum. Nihil tamen certi de hoc nomine affirmari poteſt. Nam neque apud alium auctorem reperitur, & apud Celſum hoc uno loco habetur, & hujus loci lectio varia eſt. Codex enim Mediceus I. & Vaticani I. II. VII. habent *ſcapulas:* quod minime contemnendum eſt, cum ſimiliter *ſura* nominetur, tum pars quaedam cruris, tum os, quod in ea parte eſt; ut infra dicitur. In Editionibus antiquis legitur, *ſcoptula operta*, ut in Cod. Mediceo I. ex Palavicino. In Vaticano IV. cum eſſet, *ſcutula operta*,

πλάτας Graeci nominant. Ea in summis [58] verticibus sinuata, ab his triangula, paulatimque latescentia ad spinam tendunt; & quo latiora quaque parte sunt, hoc hebetiora. Atque ipsa quoque, in imo cartilaginosa, posteriore parte velut innatant; quoniam, nisi in summo, nulli ossi inhaerescunt. Ibi vero validis musculis nervisque constricta sunt. At a summa costa paulo interius, quam ubi ea media est, os excrescit, ibi quidem tenue, procedens vero, quo propius lato scapularum ossi fit, eo plenius latiusque, & paulum in exteriora curvatum [59], quod [60] altera verticis parte modice intumescens, sustinet jugulum. Id autem ipsum [61] recurvum, ac neque inter durissima ossa numerandum [62], altero capite in eo, quod posui, altero in exiguo sinu pectoralis ossis insidit, paulumque motu brachii movetur, & cum lato osse scapularum, infra caput ejus, nervis & cartilagine connectitur. Hinc humerus incipit, extremis utrimque capitibus tumidus, mollis, sine medulla, cartilaginosus: medius teres, durus, medullosus: leniter gibbus & in priorem & in exteriorem partem [63]. Prior autem pars est, quae a pectore est; posterior, quae ab scapulis [64]; interior, quae ad latus tendit; exterior, quae ab eo recedit: quod ad omnes articulos pertinere, in ulterioribus patebit. Superius autem humeri caput rotundius, quam cetera ossa, de quibus adhuc dixi, parvo excessu [65] vertici lati scapularum

ta, *scutula* in *scuptula* versum fuit. Vide Morgagn. Epist. V.

58. *Ea in summis*] Cod. Mediceus I. *Ea summis.*

59. *Plenius latiusque, & paulum in exteriora curvatum*] Ita in Cod. Mediceo I. Alii leg. *plenius latiusque, & paulatim in exteriora curvatum:* alii ex Caesario, *plenius latiusque, & paulatim in exteriora* (Paavvius *interiora*) *curvatur*; Lindenius, *plenius latiusque est, paululum in interiora curvatum.*

60. *Quod*] Alii leg. *quod propius*; Lindenius, *quod protinus.* Ego ex fide Cod. Medicei vetustioris sustuli *propius*, quod perperam repetitum est ex superioribus, *quo propiur &c.* ubi plerique MSS. habent, *quod propius.* Lege quae ad hunc locum scripsit Morgagnus in Epist. VII.

61. *Id autem ipsum*] Lindenius omittit *autem.*

62. *Ac neque inter durissima ossa numerandum*] Paavvius & Lindenius leg. *ac inter durissima &c.* Vide meam ad Morgagnum epistolam, quae est in fine hujus libri, & quae ille ad eamdem rescripsit.

63. *Leniter gibbus & in priorem & in exteriorem partem*] Ita in MSS. & in Editionibus 1478. 1493. 1497. Juntae, Caesarii, Ruellii, Pantini. Si quid a librariis omissum fuit, videtur ita restituendum ex Morgagni conjectura: *leniter gibbus in priorem & posteriorem & interiorem; cavus in exteriorem partem.* Alii, secuti Editionem Aldinam leg. *leniter gibbus, & in priorem & posteriorem, interiorem & exteriorem partem*; Lindenius, *leniter cavus. in priorem & interiorem; gibbus, in posteriorem & exteriorem partem.*

64. *Ab scapulis*] Cod. Mediceus I. *a scapulis.*

65. *Parvo excessu*] Hae duae voces desunt in Editionibus 1478. 1493. 1497. Juntae, Caesarii, Ruellii, & in antiquo Constantini Codice. In Editionibus aliis post quatuor proximas voces positae sunt. Ego secutus sum Codices Mediceos Vaticanosque, cum quibus duo Morgagni Codices consentiunt.

66. *Vertici lati scapularum ossis*] Ita ex Morgagni conjectura, & ex Cod. Vaticano sexto, qualiscumque ejus auctoritas sit. Ita legitur etiam in Mediceo I. ex recentiori emendatione: librarius enim scripserat, *verticiliati scapularum ossis.* Porro *verticem lati scapularum ossis* Celsus nominat paulo supra, ubi de his ossibus loquitur: *Ea in summis verticibus sinuata &c.* Alii Codices & Editio-

rum offis [66] inferitur, ac majore parte extra fitum [67] nervis deligatur. At inferius duos proceffus habet; inter quos, quod medium eft, magis etiam extremis partibus finuatur. Quae res fedem brachio praeftat: quod conftat ex offibus duobus. Radius, quem κέρκιδα Graeci appellant, fuperior breviorque, & primo tenuior, rotundo & leniter cavo capite exiguum humeri tuberculum recipit; atque ibi [68] nervis & cartilagine continetur. Cubitus inferior longiorque, & primo plenior, in fummo capite duobus quafi verticibus extantibus in finum humeri, quem inter duos proceffus ejus effe propofui, fe inferit. Primo vero duo brachii offa juncta [69] paulatim dirimuntur, rurfusque ad manum coëunt, modo craffitudinis [70] mutato: fiquidem ibi radius plenior, cubitus admodum tenuis eft. Dein radius, in caput cartilaginofum confurgens, in vertice ejus finuatur [71]: cubitus rotundus in extremo, parte altera paulum procedit. Ac, ne faepius dicendum fit, illud ignorari non oportet, plurima offa in cartilaginem definere, nullum articulum non fic finiri. Neque enim aut moveri poffet, nifi laevi inniteretur; aut cum carne nervisque conjungi, nifi ea media quaedam materia [72] committeret. In manu vero prima palmae pars ex multis minutisque offibus conftat, quorum numerus incertus eft. Sed oblonga omnia, & triangula, ftructura quadam inter fe connectuntur, cum invicem fuperior

tiones multae habent, *verticulatis fcapularum offibus*; Codices Medicei IV. & V. & Vaticani III. & V. Editionesque 1478. 1493. 1497. *verticilatis fcapularum offibus*; Editio Aldina, *verticiliatis fcapularum offibus*; Codices Vaticani II. & VII. *vertici latis fcapularum offibus*; Vaticanus I. *articulatis fcapularum offi*; Editio Lindeniana, *verticillati fcapularum offi*.

67. *Extra fitum*] Nam vertici lati fcapularum offis parvo dumtaxat exceffu inferitur. Vide Morgagn. Epift. II. Ita porro ex eodem Morgagno legendum, & ex Mediceo I. aliisque quibusdam MSS. Alii leg. *ex tranfitu*; Lindenius, *extra id fitum*.

68. *Atque ibi*] Ita in veteribus libris & MSS. & impreffis. Lindenius leg. *quod ibi*.

69. *Duo brachii offa juncta*] Ita ex Morgagno, cui ex parte fuffragantur Codices MSS. tum Mediceus I. in quo eft, *duobus radiis adjuncta*; tum alii, in quibus, *duobus brachii* (in aliquibus, *brachiis*) *offa juncta*. Editiones antiquae habent, *duobus radiis brachii offa juncta*, ut eft in Cod. Mediceo I. ex Palavicini emendatione, in margine Medicei IV. alia manu, & in Vaticanis II. IV. VI. & VII. Lindenius leg. *duo, radii & brachii, offa juncta*: fed non recte; ut Morgagnus animadvertit. Nam duo brachii offa funt radius & cubitus.

70. *Crasfitudinis*] Cod. Mediceus I. habet *crasfitudinum*.

71. *In vertice ejus finuatur*] Ita in Cod. Mediceo I. & in Editione Conftantini. Vox tamen *ejus* Morgagno redundare videtur; nec fine ratione. Nifi forte, quoniam alii habent *in verticem*, ita a Celfo fcriptum fuit: *in vicem ejus* (id eft, cubiti) *finuatur*; ut idem Morgagnus fufpicatur. Pantinus & Lindenius leg. *in cervicem*, decepti ab Editione Caefarii an. 1538. quae omnino depravata eft: fiquidem Editio ejusdem Caefarii an. 1528. habet *in verticem*. Neque rectius *infinuatur* habet Lindenius, pro *finuatur*. Nam qua radius & cubitus ad manum coëunt, non radius in cubitum, fed cubitus in radii finum inferitur. Denotat autem Celfus radii finum, in quem duo ex manu exigui proceffus conjiciuntur, ut infra docet. Vide Morgagn. Epift. VII.

72. *Media quaedam materia*] Cod. Mediceus I. non habet *quaedam*.

rior alterius angulus [73] alterius planities fit: eoque fit ex his unius ossis paulum in interiora concavi species. Verum ex manu duo exigui processus in sinum [74] radii conjiciuntur. Tum ex altera parte recta quinque ossa [75], ad digitos tendentia, palmam explent. A quibus ipsi digiti oriuntur; qui ex ossibus ternis constant: omniumque eadem ratio est. Interius os in vertice [76] sinuatur, recipitque exterioris exiguum tuberculum; nervique ea continent. A quibus orti ungues indurescunt: ideoque non ossi, sed carni magis radicibus suis inhaerent. Ac [77] superiores quidem partes sic ordinatae sunt. Ima vero [78] spina in coxarum osse desidit [79]; quod transversum longeque valentissimum, vulvam, vesicam, rectum intestinum tuetur. Idque ab exteriore parte gibbum; ad spinam, resupinatum; a lateribus, id est, in ipsis coxis, sinus rotundos habet. A quibus oritur os, quod pectinem vocant; idque, super intestina sub pube transversum, ventrem firmat: rectius in viris, recurvatum magis in exteriora in foeminis, ne partum prohibeat. Inde femina oriuntur. Quorum capita rotundiora etiam, quam humerorum sunt; cum illa ex ceteris rotundissima sint. Infra vero duos processus a priore & a posteriore parte habent. Dein dura, & medullosa, & ab exteriore parte gibba [80], rursus ab inferioribus [81] quoque capitibus intumescunt. Superiora in sinus coxae, sicut humeri in ea ossa, quae scapularum sunt, conjiciuntur: tum infra introrsus leniter intendunt [82], quo aequalius superiora membra sustineant. Atque in eo inferiora [83] quoque capita media sinuantur, quo facilius excipi a cruribus possint. Quae

73. *Alterius angulus*] Pantinus & Lindenius haec verba omittunt. Secuti sunt Editionem Caesarii an. 1538. neque animadverterunt ea verba typographi culpa deesse, haberique in prima Edit. ejusdem Caesarii.

74. *In sinum*] Ita ex Constantino, Paavvio, Lindenio & Morgagno. Vnus enim est hic radii sinus. Alii leg. *in sinus*, ut est in MSS. Alii *in sinu*, ut in Editione I.

75. *Recta quinque ossa*] Lindenius habet, *quinque ossa recta.*

76. *In vertice*] Secutus sum Constantinum & Lindenium. Alii leg. *in verticem:* ut est in MSS. sed mendose. Idem mendum notavimus paulo supra.

77. *Ac*] Editiones Caesarii, Pantini, & Lindenii habent *At;* sed perperam.

78. *Ima vero*] Cod. Mediceus I. *Iam vero.*

79. *Desidit*] Designat spinam eo loco depressam, ut recte animadvertit Morgagnus. *Desidit* porro antiquae Editiones, Aldina excepta, Codicesque habent Medicei tertius & sextus, & Vaticanus primus: *desedit* Mediceus primus: alii *disidit:* Vaticanus II. *discedit*, ut edidit Egnatius: VII. *descendit*. Constantinus malebat *desidet*, vel *desinit;* quod ultimum Lindenio placuit.

80. *Ab exteriore parte gibba*] Re vera gibba sunt a parte priore; ut notat Morgagnus; qui suspicatur Celsum scripsisse, *a priore*, vel *ab anteriore*, vel *a priore & ab exteriore*, ex Hippocrate de Fract. sect. 18. In Cod. Mediceo I. legitur, *ab exteriore parte habent:* in Codicibus aliis, *ab exteriore parte gibba habent;* ut in Editionibus antiquis: in aliquibus desunt haec omnia, *Dein dura, & medullosa, & ab exteriore parte gibba.*

81. *Ab inferioribus*] Praepositionem *ab* non habet Cod. Mediceus I.

82. *Leniter intendunt*] Ita in MSS. & in Editionibus vetustioribus. Alii cum Caesario leg. *leniter tendunt*; Lindenius, *leviter tendunt*. Vide adnot. 46. ad cap. 27. lib. superioris.

Quae commiſſura oſſe parvo, molli, cartilaginoſo tegitur: patellam vocant. Haec ſuper innatans, nec ulli [84] oſſi inhaerens, ſed carne & nervis deligata, pauloque magis ad femoris os tendens, inter omnes crurum flexus juncturam tuetur. Ipſum autem crus eſt ex oſſibus duobus. Etenim per omnia femur humero, crus vero [85] brachio ſimile eſt: adeo ut habitus quoque & decor alterius ex altero cognoſcatur: quod ab oſſibus incipiens, etiam in carne reſpondet. Verum alterum os ab exteriore parte ſurae poſitum eſt [86]; quod ipſum quoque ſura recte nominatur [87]. Id brevius, ſupraque tenuius, ad ipſos talos intumeſcit. Alterum a priore parte poſitum, cui tibiae nomen eſt, longius & in ſuperiore parte plenius, ſolum cum femoris inferiore capite committitur; ſicut cum humero cubitus. Atque ea quoque oſſa, infra ſupraque juncta, media, ut in brachio, dehiſcunt. Excipitur autem crus infra oſſe transverſo talorum [88]; idque ipſum ſuper os calcis ſitum eſt, quod quadam parte ſinuatur, quadam exceſſus habet [89], & procedentia ex talo recipit, & in ſinum ejus inſeritur [90]. Idque ſine medulla durum, magisque in poſteriorem partem projectum, teretem ibi figuram repraeſentat. Cetera pedis oſſa ad eorum, quae in manu ſunt, ſimilitudinem inſtructa [91] ſunt: planta palmae [92], digiti digitis, ungues unguibus reſpondent.

II. Omne autem os, ubi injuria acceſſit, aut vitiatur, aut finditur, aut frangitur, aut foratur, aut colliditur, aut loco [93] movetur. Id, quod vitiatum eſt, primo fere pingue fit; deinde vel nigrum, vel cario-

83. *Atque in eo inferiora &c.*] Niſi forte legendum eſt *ideo*, ut Morgagnus eſt ſuſpicatus, duae voculae *in eo* prorſus redundant. Fortaſſe manarunt ex Cod. Mediceo I. ubi mendoſe videntur eſſe pro *inferiora*. Ita enim habet: *At in eo quoque capita.*

84. *Nec ulli*] Cod. Mediceus I. habet *neq. ulli.*

85. *Crus vero*] Particula *vero* abeſt a Codice Mediceo I.

86. *Ab exteriore parte ſurae poſitum eſt*] Ita ex Lindenio. Alii leg. *ab exteriore parte ſupra poſitum eſt*, ut eſt in Editione I. ſed perperam. Mendoſiores ſunt Codices MSS. nam ita habent: *ab exteriore parte idem* (Mediceus I. *id eſt*; aliqui *id*) *ſupra poſitum eſt.*

87. *Sura recte nominatur*] Ita Egnatius, Gryphius, Pantinus, alii. In Editionibus antiquioribus, & in MSS. mendoſe eſt *ſupra*, pro *ſura*. Adverbium *recte* non extat in Cod. Mediceo I. nec fortaſſe eſt Celſi.

88. *Oſſe transverſo talorum*] Ita repoſui ex Cod. Mediceo I. in quo ſcriptum eſt, *oe transverſo talorum*. In MSS. aliis, *oſſa & transverſo talorum*: in Editionibus antiquis, *oſſa ex transverſo talorum*; quod eſt a Palavicino. Conſtantinus ex conjectura, & Lindenius leg. *oſſe ex transverſo talorum.*

89. *Habet*] In MSS. omnibus, praeter Mediceum I. & Vaticanum VI. *habens*. Fortaſſe hic locus ita eſt legendus: *quod quadam parte ſinuatum, quadam exceſſus habens &c.*

90. *Et in ſinum ejus inſeritur*] Lindenius leg. *ut in ſinum &c.* ſed perperam.

91. *Inſtructa*] Cod. Mediceus I. habet *ſtructa*.

92. *Planta palmae*] Ita ex Cocchii conjectura. Nam in MSS. & Editionibus antiquioribus habetur, *plantae palmae*. Alii cum Cæſario leg. *plantae palmis.*

93. *Loco movetur*] Lindenius leg. *de loco movetur.*

riofum: quae, fupernatis gravibus ulceribus aut fiftulis, hisque vel longa vetuftate, vel etiam cancro occupatis, eveniunt. Oportet autem ante omnia os nudare, ulcere excifo; &, fi latius eft ejus vitium, quam ulcus fuit, carnem fubfecare, donec undique os integrum pateat [94]: tum id, quod pingue eft, femel iterumve fatis eft admoto ferramento adurere, ut ex eo fquama [95] fecedat; aut radere [96], donec jam aliquid cruoris oftendatur, quae integri offis nota eft. Nam neceffe eft aridum fit id, quod vitiatum eft. Idem in cartilagine quoque laefa faciendum eft: fiquidem ea quoque fcalpello radenda eft, donec integrum id fit, quod relinquitur. Deinde, five os five cartilago [97] rafa eft, nitro bene trito refpergendum [98] eft. Neque alia facienda funt, ubi caries, nigritiesve in fummo offe eft: fiquidem id vel paulo diutius eodem ferramento adurendum, vel radendum eft. Qui radit haec, audacter imprimere ferramentum debet, ut & agat aliquid, & maturius definat. Finis eft, cum vel ad album os, vel ad folidum ventum eft. Albo finirl ex nigritie vitium, foliditate quadam ex carie, manifeftum eft. Accedere etiam cruoris aliquid integro, fupra dictum eft. Si quando autem, an altius defcenderit utrumlibet, dubium eft, in carie [99] quidem expedita cognitio eft. Specillum [1] tenue in foramina [2] demittitur; quod magis minusve intrando, vel in fummo cariem effe, vel altius defcendiffe, teftatur. Nigrities colligi quidem poteft [3] etiam ex dolore, & ex febre, quae ubi mediocria funt, illa alte defcendiffe non poteft. Mani-

94. *Pateat*] Idem Linden. *patefiat.*

95. *Squama*] In MSS. *flatus*; in Editionibus antiquis *flatu.* Lindenius correxit, *fquama.* Quam lectionem Morgagnus omnino certam non putat; quod Celfus fcribere potuerit *refta*, ut cap. proximo, & lib. 6. cap. 13. & lib. 7. cap. 12. fect. 1. Attamen, ubi de offe adufto loquitur, *fquamam* fere ufurpat. Ita lib. 7. cap. 7. fect. 7. *os ferramento adurendum eft; vehementiusque fi jam carie vexatum eft, quo craffior fquama abfcedat*: & fect. 15. *tenuibus ferramentis adurere .... ut fquama ab offe fecedat*; deinde, *verticem usque ad os adurunt, fic, ut fquamam remittat.*

96. *Radere*] Al. *eradere.*

97. *Deinde, five os five cartilago*] Cod. Mediceus I. *deinde fi cartilago.*

98. *Refpergendum*] Aliqui MSS. Codices, *refpergenda.*

99. *Si quando autem, an altius defcenderit utrumlibet, dubium eft, in carie &c.*] Ita in MSS. nifi quod Mediceus I. habet *defcenderet* pro *defcenderit*; alii *in* pro *an*. In vulgatis, *Si quando autem altius..... dubium eft. In carie &c.* In Edit. Aldina, *fi quando autem altius..... dubium eft: in carie &c.*

1. *Specillum*] Lindenius, continuata fententia, leg. *fi fpecillum.*

2. *In foramina*] Al. *in foramen.*

3. *Nigrities colligi quidem poteft*] *Colligi idem poteft*, contra veterum Codicum fidem Lindenius legit ex Paavvio, qui haec quoque ad cariem refert. Negat enim ad nigritiem cognofcendam his fignis, quae Celfus proponit, opus effe, *dolore & febre*; quia ipfa confpectui fubjicitur. Sed num oculis dijudicari poteft, in fummo nigrities fit, an altius penetraverit? Id Celfus ex dolore & febre colligi poffe docet; fed manifeftius adacta terebra cognofci. Vide Morgagnum recte interpretantem locum hunc in Epift. V. & confirmantem his verbis cap. proximi: *Sive autem nigrities, quam terebra detexit, five caries, quam fpecillum oftendit &c.*

Manifeſtior tamen adacta [4] terebra fit: nam finis vitii eſt, ubi ſcobis nigra eſſe deſiit. Igitur, ſi caries alte deſcendit, per terebram urgenda [5] crebris foraminibus eſt, quae altitudine vitium aequent: tum in ea foramina demittenda candentia ferramenta ſunt, donec ſiccum os [6] ex toto fiat. Simul enim poſt haec & reſolvetur [7] ab inferiore oſſe, quodcumque vitiatum eſt; & is ſinus carne replebitur; & humor aut nullus poſtea feretur, aut mediocris. Sin autem nigrities eſt, aut ſi caries ad alteram quoque partem oſſis tranſit, oportet excidi. Atque idem quoque [8] in carie, ad alteram partem oſſis penetrante, fieri poteſt. Sed [9], quod totum vitiatum, totum eximendum eſt: ſi inferior pars integra eſt, eatenus, quod corruptum eſt, excidi debet. Item ſive capitis, ſive pectoris os, ſive coſta carioſa eſt, inutilis uſtio eſt [10], & excidendi [11] neceſſitas eſt. Neque audiendi ſunt, qui, oſſe nudato, diem tertium exſpectant, ut tunc excidant: ante inflammationem enim tutius omnia tractantur. Itaque, quantum fieri poteſt, eodem momento & cutis incidenda eſt, & os detegendum, & omni vitio liberandum eſt. Longeque pernicioſiſſimum eſt, quod in oſſe pectoris eſt: quia vix, etiamſi recte ceſſit curatio, veram ſanitatem reddit.

III. Exciditur vero os duobus modis. Si parvulum eſt, quod laeſum eſt, modiolo, quam χοινικίδα [12] Graeci vocant: ſi ſpatioſius [13], terebris. Vtriusque rationem proponam. Modiolus ferramentum concavum, teres, eſt, imis oris ſerratum; per quod medium clavus, ipſe quoque interiore orbe cinctus, demittitur. Terebrarum autem duo genera ſunt: alterum ſimile ei, quo fabri utuntur: alterum capituli longio-

4. *Adacta*] Quid mirum ſi *adigetur* mutatum fuerat in *adicietur* lib. 7. cap. 27. cum hic quoque, pro *adacta*, ut recte habet Mediceus I. in aliquibus MSS. ſit *adicta*?

5. *Vrgenda*] In MSS. Codicibus *unguenda*; in Mediceo I. *unguendam*: mendoſe. Pro *urgenda*, alii, ut eſt in Conſtantini adnotationibus, mallent *purganda*.

6. *Donec ſiccum os*] Ita edidit Lindenius. Antea legebatur, *donec inde ſiccum os*. In Codicibus Mediceis ita habetur: *donec in ſiccum os*: ſed in primo Palavicinus lineolam duxit ſupra *in*. Hinc in margine Cod. IV. ab alia manu, *inde*.

7. *Poſt haec & reſolvetur*] Cod. Mediceus I. habet, *poſt haec ſolvetur*; Linden. *& poſt haec ſolvetur*.

8. *Atque idem quoque &c.*] Idem bis dicitur. Itaque Paavvius, & Morgagnus membrum hoc; Conſtantinus, & Rouſſeus quatuor illa verba membri ſuperioris, *eſt, aut ſi caries*, extrudenda cenſent. Lindenius omittit *Atque*.

9. *Sed*] Codices omnes Medicei, praeter primum, habent *Et*.

10. *Vſtio eſt*] Olim legebatur *vitio eſt*, ut habent MSS. Codices. Lindenius repoſuit *uſtio*, ſed omiſit *eſt*.

11. *Et excidendi*] Ita in MSS. & antiquis Editionibus. Lindenius leg *ſed excidendi*.

12. *Quem χοινικίδα*] Ita ex Cocchii emendatione. In Cod. Mediceo I. eſt, *quam* (a Palavicino *quem*) ΧΟΙΝΕΙΚΙΑ; itemque in IV. alia manu: in ceteris, ΧΟΙΝΕΚΙΑΑ. Editiones aliae habent, *quem choenicion*, ut eſt in prima; aliae, χοινίκιον, per Graecas litteras.

13. *Spatioſius*] Quidam leg. *ſpatioſum*. In MSS. eſt *ſpatioſus*; ſed in Mediceo I. a Palavicino correctum eſt, *ſpatioſius*; & ita habent Editiones Caeſarii in margine, & Lindeniana.

gioris, quod ab acuto mucrone incipit, deinde ſubito latius fit; atque iterum ab alio principio paulo minus quam aequaliter ſurſum procedit. Si vitium in anguſto eſt, quod comprehendere modiolus poſſit, ille potius aptatur: & [14], ſi caries ſubeſt, medius clavus in foramen demittitur; ſi nigrities, angulo ſcalpri ſinus exiguus fit, qui clavum recipiat, ut, eo inſiſtente, circumactus modiolus delabi non poſſit: deinde is [15] habena, quaſi terebra, convertitur. Eſtque quidam premendi modus, ut & foret, & circumagatur [16]: quia, ſi leviter imprimitur, parum proficit; ſi graviter, non movetur. Neque alienum eſt, inſtillare paulum roſae, vel lactis, quo magis lubrico circumagatur: quod ipſum tamen, ſi copioſius [17] eſt, aciem ferramenti hebetat. Vbi [18] jam iter modiolo preſſum [19] eſt, medius clavus educitur, & ille per ſe agitur: deinde, cum ſanitas inferioris partis ſcobe cognita eſt, modiolus removetur. At ſi latius vitium eſt, quam ut illo comprehendatur, terebra res agenda eſt. Ea foramen fit in ipſo fine vitioſi oſſis atque integri; deinde alterum non ita longe, tertiumque, donec totus [20] is locus, qui excidendus eſt, his cavis cinctus ſit. Atque ibi quoque, quatenus terebra agenda ſit, ſcobis ſignificat. Tum exciſorius ſcalper ab altero foramine ad alterum malleolo adactus id, quod inter utrumque medium eſt, excidit; ac ſic [21] ambitus ſimilis ei fit, qui in anguſtiorem orbem modiolo imprimitur. Vtro modo vero id circumductum eſt, idem exciſorius ſcalper in oſſe [22] corrupto planus ſummam quamque teſtam laevet [23], do-

14. *Et*] Lindenius *At*.

15. *Deinde is*] Ita Egnatius aliique multi; & quidem recte. Quam lectionem cum Lindenius quoque ſit ſecutus, non apparet, cur Almeloveenius maluerit, *deinde his*, quod eſt in Editionibus 1478. 1493. 1497. 1524. & in MSS. Mediceus I. habet, *de his*.

16. *Vt & foret, & circumagatur*] Antea legebatur, *ut & foretur & circumagatur*; ut correctum eſt a Palavicino in Cod. Mediceo I. cum eſſet ſcriptum, *ut & foretur vagatur*. Ego repoſui *foret* pro *foretur*; ut malebat Conſtantinus: atque ita legendum arbitror ex Codicibus ceteris. Habent enim, *ut efforet & circumagatur*.

17. *Copioſius*] Lac ſcilicet, vel roſa. In Cod. Mediceo I. mendoſe eſt *optuſius*; in utraque Caeſarii Editione *obtuſius*.

18. *Hebetat. Vbi*] Ita ex Cod. Mediceo I. Quia in aliis Codicibus eſt, *habet. At ubi*; ideo Palavicinus particulam *at* addidit in illo Codice; unde in vulgatis libris, *hebetat. At ubi.*

19. *Preſſum*] Ita omnes veteres libri cum editi, tum MSS, eodemque modo Virgilius 10. Aeneid. v. 296. dixit:

ſulcumque ſibi premat ipſa carina.

Lindenius leg. *impreſſum*, ut malebat Conſtantinus.

20. *Totus*] *Tactus* in utraque Editione Caeſarii mendum eſt: quod neque Lindenius, neque Almeloveenius, qui ipſi quoque ita edidere, videntur animadvertiſſe.

21. *Ac ſic*] Hic quoque Editio Caeſarii tum an. 1528. tum 1538. itemque Ruelliana mendoſa eſt. Habent enim, *ac ſi*.

22. *In oſſe*] Lindenius leg. *& in oſſe*.

23. *Laevet*] Ita repoſuit Lindenius: quod ſane verbum Celſianum eſt; ſed hoc loco minus fortaſſe ſignificat, quam oportet. In oſſe enim corrupto, non laevanda ſumma quaeque teſta eſt, ſed tollenda, donec integrum os relinquatur. Ceterum Lindenius ſecutus videtur Paavvium, *laeviget* reponentem pro *laeſit*, quod habent veteres Editiones & MSS. tum Medicei, tum Vaticani. Conſtantinus in ſuo Codice reperit *radit*; quod non diſplicet.

donec integrum os relinquatur. Vix umquam nigrities integrum; caries per totum os perrumpit [24], maximeque ubi vitiata calvaria eſt. Id quoque ſigni ſpecillo ſignificatur [25]: quod depreſſum [26] in id foramen, quod infra ſolidam ſedem habet, & ob id [27] renitens aliquid invenit, & madens exit: ſi pervium invenit, altius deſcendens inter os & membranam, nihil oppoſitum invenit, educiturque ſiccum: non quo non ſubſit aliqua vitioſa ſanies; ſed quoniam ibi, ut in latiore ſede, diffuſa ſit. Sive autem nigrities, quam terebra detexit, ſive caries, quam ſpecillum oſtendit, os tranſit, modioli quidem uſus fere ſupervacuus eſt; quia latius pateat neceſſe eſt, quod tam alte [28] proceſſit. Terebra vero ea, quam ſecundo loco poſui, utendum; eaque, ne nimis incaleſcat, ſubinde in aquam frigidam demittenda eſt. Sed tum majore cura agendum eſt, cum jam aut ſimplex os dimidium perforatum eſt; aut in duplici ſuperius: illud ſpatium ipſum; hoc ſanguis ſignificat. Ergo tum lentius ducenda habena, ſuſpendendaque magis ſiniſtra manus eſt [29], & ſaepius attollenda, & foraminis altitudo conſideranda; ut, quandocumque [30] os perrumpitur, ſentiamus, neque periclitemur, ne mucrone cerebri membrana laedatur: ex quo graves inflammationes, cum periculo mortis oriuntur. Factis foraminihus, eodem modo media ſepta [31], ſed multo circumſpectius, excidenda ſunt; ne forte angulus ſcalpri eamdem membranam violet; donec fiat aditus, per quem membranae cuſtos immittatur: *μηνιγγοφύλακα* Graeci vocant. Lamina [32] aenea eſt, firma [33], paulum reſima, ab exteriore parte laevis; quae demiſſa, ſic, ut exterior pars ejus cerebro propior ſit, ſubinde ei ſubjicitur, quod ſcalpro diſcutiendum eſt: ac, ſi excipit ejus angulum, ultra tranſire non patitur: eoque & audacius, & tutius, ſcalprum malleolo ſubinde me-

24. *Nigrities integrum; caries per totum os perrumpit*] Conſtantinus legit ex conjectura; *nigrities in totum, caries perſaepe totum os perrumpit.* Sed nihil mutandum.

25. *Id quoque ſigni ſpecillo ſignificatur*] Pro *ſigni*, Conſtantinus legendum putavit *ſigno*; Lindenius repoſuit *vitii.* Mihi vox haec tollenda videtur.

26. *Quod depreſſum*] Alii legunt, ut eſt in MSS. *qui depreſſus:* infra vero, *ſiccus.* Sed *ſpecillus* maſculino genere neque alibi apud Celſum, neque apud alios, quod ſciam, idoneos Scriptores occurrit. Itaque aſſentiendum videtur Conſtantino & Lindenio legentibus, *quod depreſſum*, & *ſiccum.*

27. *Et ob id*] „ Tres haſce voculas" inquit Paavvius „ delendas cenſeo, cum ſenſum turbent". Nihil turbant, Paavvi; nam referuntur ad ſolidam ſedem, ut Morgagnus explicuit. Lindenius expulit *ob id*, retinuit *&*.

28. *Tam alte*] Ita Conſtantinus ex conjectura, & Lindenius. Al. *jam alte*, ut eſt in MSS.

29. *Suſpendendaque magis ſiniſtra manus eſt*] Cod. Mediceus I. ita habet: *ſuſpendaque maius ſiniſtra eſt.*

30. *Quandocunque*] In MSS. Mediceis *quandoque*: quod in *quandocumque* mutatum fuit in I. a Palavicino & alia manu in IV. quoque.

31. *Septa*] Codex Mediceus I. non habet vocem hanc: ceteri habent *ſepe*, vel *ſaepe*; ut Editiones antiquae. Conſtantinus correxit, *ſepta*, quemadmodum eſt in capite proximo; atque ita edidit Lindenius.

32. *Lamina*] Lindenius addit *autem.*

33. *Firma*] Codex I. *phyrma*: Medicei ceteri, *prima.*

medicus ferit, donec excifum undique os, eadem lamina levetur, tollique fine ulla noxa cerebri poffit. Vbi totum os ejectum eft, circumradendae laevandaeque funt orae, &, fi quid fcobis membranae infedit, colligendum. Vbi, fuperiore parte fublata, inferior relicta eft, non orae 32 tantum, fed os quoque totum laevandum 35 eft; ut fine noxa poftea cutis increfcat, quae afpero offi innafcens 36 protinus non fanitatem, fed novos dolores movet. Patefacto cerebro, qua ratione agendum fit, dicam, cum ad fracta offa venero 37. Si bafis aliqua fervata eft, fuperimponenda funt medicamenta non pinguia, quae recentibus vulneribus accommodantur; fupraque imponenda lana fuccida, oleo atque aceto madens. Vbi tempus proceffit, ab ipfo offe 38 caro increfcit, eaque factum manu finum complet. Si quod etiam os aduftum eft 39, a parte fana recedit; fubitque inter integram atque emortuam partem caruncula, quae, quod abfceffit, expellat. Eaque 40 fere, quia tefta tenuis & angufta eft, λεπὶς, id eft, fquama 41, a Graecis nominatur. Poteft etiam evenire, ut ex ictu neque findatur os, neque perfringatur; fed fummum tamen 42 collidatur, exafpereturque. Quod incidit, radi & laevari fatis eft. Haec quamvis maxime fiunt in capite, tamen ceteris quoque offibus communia funt: ut, ubicumque idem incidit 43, eodem remedio fit utendum. At quae fracta 44, fiffa, forata, collifa funt 45, quasdam proprias in fingulis generibus, quasdam com-

34. *Orae*] Ita in Cod. Mediceo I. & in Editione Lindenii, & in margine Conftantinianae, non *ora*, ut alii perperam legunt.

35. *Laevandum*] Plerique leg. *lavandum*. Infra quoque Aldina & aliae quaedam Editiones mendofe habent *lavari*. In Cod. Mediceo I. eft *levandum*, & *levari*.

36. *Offi innascens*] Ita Lindenius, & alii legunt ex Caefario. Al. *offe innafcens*. Cod. Mediceus I. habet, *offe nafcens*.

37. *Venero*] Al. *pervenero*, ut eft in Edit. an. 1493.

38. *Ab ipfo offe*] *Offe*, ut legunt Conftantinus & Lindenius, atque omnino legendum eft, ex Mediceis Codicibus nullus habet, praeter III. & VI. In ceteris, itemque in Editionibus antiquis eft *ore*.

33. *Si quod etiam os aduftum eft*] In Cod. Mediceo I. legitur, *Id quod etiam aduftum eft*.

40. *Eaque*] Non caruncula, fed id, quod ex offe fecedit, λεπὶς a Graecis nominatur: ideoque, pro *Eaque*, *Idque* Conftantinus reponendum putabat. Mihi totum hoc membrum ab interpretibus adfcriptum fuiffe videtur ad verba illa, *quod abfceffit*.

41. *Λεπὶς, id eft, fquama*] Ita in Editione Lindenii, & in margine Conftantinianae. Alii leg. *fquama eft, id eft lepis*; ut eft in MSS. nifi quod Mediceus I. habet, quo modo edidit Egnatius, *fquama id eft lepis*; a Palavicino vero, *fquama eft idem lepis*. Al. ex Caefario, *fquama eft, id λεπίς*. Si cetera hujus membri verba retinenda funt, haec tria tamen, *id eft fquama*, videntur tollenda.

42. *Tamen*] Lindenius leg. *tantum*, ut eft in margine Editionis Conftantinianae.

43. *Incidit*] Ex multis MSS. in quibus eft *incipit*, repofui *incidit*. Alii leg. *incidet*, ut habet Cod. Mediceus I.

44. *At quae fracta*] In Cod. Mediceo I. legitur, *Atque fracta*; in ceteris, *Atq; ea fracta*. Ego repofui, *At quae fracta*. Editiones antiquae habent, *Atque cum ea fracta*, ex Palavicino; Lindeniana, *At, cum ea fracta*.

45. *Sunt*] Al. *fint*.

communes in pluribus curationes requirunt: de quibus protinus dicam initio ab eadem calvaria accepto.

IV. Igitur, ubi ea percuſſa [46], protinus requirendum eſt, num bilem is homo vomuerit; num oculi ejus obcaecati ſint; num obmutuerit; num per nares aureſve ſanguis ei effluxerit [47]; num conciderit; num ſine ſenſu quaſi dormiens jacuerit. Haec enim non niſi oſſe fracto eveniunt: atque, ubi inciderunt, ſcire licet, neceſſariam, ſed difficilem curationem eſſe. Si vero etiam torpor acceſſit; ſi mens non conſtat; ſi nervorum vel reſolutio vel diſtentio ſecuta eſt; veriſimile eſt, etiam cerebri membranam eſſe violatam: eoque in anguſto magis ſpes eſt. At ſi nihil horum ſecutum eſt, poteſt etiam dubitari [48], an os fractum ſit: & protinus conſiderandum eſt, lapide, an ligno, an ferro, an alio telo percuſſum ſit, & hoc ipſo laevi [49], an aſpero, mediocri, an vaſtiore, vehementer, an leviter [50]; quia quo mitior ictus fuit, eo facilius os ei reſtitiſſe credibile eſt. Sed nihil tamen melius eſt, quam certiore id nota explorare. Ergo, qua plaga eſt, demitti ſpecillum oportet, neque nimis tenue, neque acutum; ne, cum in quosdam naturales ſinus inciderit, opinionem fracti oſſis fruſtra faciat: neque nimis plenum; ne parvulae rimulae [51] fallant. Vbi ſpecillum ad os venit, ſi nihil niſi laeve & lubricum occurrit, integrum id videri poteſt: ſi quid aſperi eſt, utique qua ſuturae non ſint, fractum os eſſe teſtatur. A ſuturis ſe deceptum eſſe, Hippocrates memoriae prodidit [52]; more ſcilicet magnorum virorum, & fiduciam magnarum rerum habentium [53]. Nam levia ingenia, quia nihil habent, nihil ſibi detrahunt: magno ingenio, multaque nihilominus habituro, convenit etiam ſimplex veri erroris confeſſio; praecipueque in eo miniſterio, quod utilitatis

46. *Ea percuſſa*] Perperam alii leg. *ea pertuſa*. Codices Medicei I. III. & VI. habent *ea percuſſa*: Palavicinus vero in I. addit *eſt*. Lindenius leg. *calvaria percuſſa*.

47. *Ei effluxerit*] Cod. Mediceus I. non habet *ei*.

48. *Poteſt etiam dubitari*] *Etiam* pro *adhuc*. De qua lectione cum dubitare me olim Morgagno ſignificaſſem, exemplis eam Terentii & Virgilii defendi poſſe reſpondit. Addi poteſt Plautus in Pſeudolo Act. I. Scen. 3.

Hunc pudet, quod tibi promiſit, quaque id promiſit die,

Quia tibi minas viginti pro amica etiam non dedit.

& Salluſtius de B. C. ſub finem: *Catilina vero longe a ſuis inter hoſtium cadavera repertus eſt, paulum etiam ſpirans, ferociamque animi, quam habuerat vivus, in vultu retinens.* Attamen apud Celſum fortaſſe legendum *etiamnum*; in quo librarios ſaepe erraſſe animadverti. Vide lib. 2. cap. 18. adnot. 66. lib. 4. cap. 2. ſect. 1. adnot. 41. lib. 7. cap. 4. ſect. 4. adnot. 92.

49. *Laevi*] Ita ex Lindenio. Alii leg. *leni*, ut eſt in MSS. ſed non recte.

50. *Leviter*] Al. *leniter*.

51. *Parvulae rimulae*] Cod. Mediceus I. habet *parvolae rimae*.

52. *Prodidit*] Lindenius leg. *tradidit*, ut eſt in Edit. an. 1538.

53. *Fiduciam magnarum rerum habentium*] In Cod. Mediceo I. legitur: *fiducia magnas res habentium*.

litatis causa posteris traditur; ne qui decipiantur eadem ratione, qua quis ante deceptus est. Sed haec quidem alioquin memoria magni professoris, uti interponeremus, effecit. Potest autem futura eo nomine fallere, quia [54] aeque aspera est; ut aliquis hanc esse, etiamsi rima est, existimet eo loco, quo subesse hanc verisimile est. Ergo eo nomine decipi non oportet: sed os aperire [55] tutissimum est. Nam neque utique certa sedes, ut supra posui, futurarum est; & potest idem & naturaliter commissum & ictu fissum esse, juxtave aliquid fissum habere. Quin aliquando etiam, ubi ictus fuit [56] vehementior, quamvis specillo nihil invenitur, tamen aperire commodius est. At si [57] ne tum quidem rima manifesta est, inducendum super os atramentum scriptorium est, deinde scalpro id deradendum [58]: nigritiem enim continet, si quid fissum est. Solet etiam evenire, ut altera parte fuerit ictus, & os altera fiderit. Itaque, si graviter aliquis percussus est, si mala indicia subsecuta sunt, neque ea parte, qua cutis discissa est, rima reperitur; non incommodum est, parte altera considerare, num quis [59] locus mollior sit, & tumeat; eumque aperire: siquidem ibi fissum os reperietur. Nec tamen magno negotio cutis sanescit, etiamsi frustra secta [60] est. Os fractum, nisi si succursum [61] est, gravibus inflammationibus afficit, difficiliusque postea tractatur. Raro, sed aliquando tamen, evenit, ut os quidem totum integrum maneat, intus vero ex ictu vena aliqua in cerebri membrana rupta aliquid sanguinis mittat; isque ibi concretus magnos dolores moveat, & oculos quibusdam obcaecet [62]. Sed fere contra id dolor est, &, eo loco cute incisa, pallidum os reperitur: ideoque os excidendum est. Quacumque autem de causa curatio haec [63] necessaria est, si nondum satis cutis patefacta est, latius aperienda est, donec, quidquid laesum est, in conspectu sit. In quo

54. *Quia*] Sic reposuit Lindenius ex Constantini emendatione. Alii leg. *quae*; nec aliter est in MSS.

55. *Aperire*] Lindenius leg. *deoperire*. Ita sane habet Codex vetustior; sed ejus fidem dubiam reddunt Codices ceteri Medicei, in quibus est, ut in Editionibus antiquis, *aperire*; quo verbo Celsus utitur etiam infra, quemadmodum Morgagnus animadvertit

56. *Fuit*] Al. *fuerit*.

57. *At si*] Cod. Mediceus I. habet *ac si*.

58 *Deradendum*] Editio an. 1493. *detrahendum*; atque ita plerique legunt. Edit. an. 1538. *attrahendum*.

59. *Num quis*] Cod. Mediceus I. *num qui*.

60. *Secta*] Ita in allato Codice & in Editione Lindenii. Alii leg. *desecta*; al. *detecta*.

61. *Nisi si succursum*] Ita in Cod. Mediceo I. Alii leg. *nisi succursum*.

62. *Et oculos quibusdam obcaecet*] Ita edidit Lindenius. Sed fortasse scribendum, *oculosque obcaecet*. Nam in MSS. & antiquis Editionibus est, *oculos quibus obcaecet*. Ex qua lectione, procul dubio corrupta, Scaliger apud Vertunianum de capitis vulneribus fecit, *oculosque pus obcaecet*; atque ita prorsus legendum censet Foësius. Vide ejus adnotationes ad Hippocratis lib. de capit. vulnerib. sect. 10.

63. *Haec*] Cod. Mediceus I. *ea*.

quo ipſo videndum eſt, ne quid ex ipſa membranula, quae ſub cute calvariam cingit: ſuper os relinquatur: ſiquidem haec ſcalpro terebrisve lacerata vehementes febres cum inflammationibus excitat. Itaque eam commodius eſt ex toto ab oſſe diduci. Plagam, ſi ex vulnere eſt, talem neceſſe eſt habeamus, qualem acceperimus: ſi manu facienda eſt, ea fere commodiſſima eſt, quae duabus transverſis lineis litterae X figuram accipit: tum deinde [64] a ſingulis procedentibus lingulis [65] cutis ſubſecatur. Inter quae, ſi ſanguis fertur, ſpongia ſubinde in aceto tincta cohibendus eſt, occupandusque objectis linamentis, & caput altius excitandum. Neque id vitium ullum metum [66], niſi inter musculos, qui tempora continent, adfert: ſed ibi quoque nihil tutius fit. In omni vero fiſſo fractove oſſe, protinus antiquiores medici ad ferramenta veniebant, quibus id exciderent. Sed multo melius eſt, ante emplaſtra experiri, quae calvariae cauſa componuntur: eorumque aliquod oportet ex aceto mollitum per ſe ſuper fiſſum fractumve os imponere: deinde ſuper id, aliquanto latius, quam vulnus eſt, eodem medicamento illitum linteolum, & praeterea ſuccidam lanam aceto tinctam: tum vulnus deligare, & quotidie reſolvere, ſimiliterque curare usque [69] ad diem quintum. A ſexto die [68] etiam vapore aquae calidae per ſpongiam fovere: cetera eadem [69] facere. Quod ſi caruncula increscere coeperit, & febricula aut ſoluta erit [70], aut levior [71], & cupiditas cibi reverterit, ſatisque ſomni accedet [72], in eodem medicamento erit perſeverandum. Procedente deinde tempore emolliendum id emplaſtrum, adjecto cerato ex roſa facto; quo facilius carnem producat: nam per ſe reprimendi vim habet. Hac ratione ſaepe rimae callo quodam implentur; eſtque ea oſſis velut cicatrix: & latius fracta oſſa, ſi qua inter ſe non cohaerebant [73], eodem callo glutinantur; eſtque id [74] aliquan-

64. *Tum deinde*] Ita in Codice modo allato. Vulgo legitur, *ut deinde*: Infra vero, *ſubſequatur*; a Lindenio *ſubſecetur*.

65. *Procedentibus lingulis*] Hae duae voces deſunt in plerisque MSS. In Editione an. 1493. & aliis multis, pro *lingulis*, mendoſe eſt *ſingulis*. Alii leg. *ligulis*; Conſtantinus ex conjectura, & Lindenius, *angulis*.

66 *Neque id vitium ullum metum*] Legendum videtur, *Neque id* (ſcilicet curatio) *ullum metum*. Hoc, niſi fallor, oſtendunt verba proxima, *ibi quoque nihil tutius fit*. In Cod. Mediceo I. non extat vox *ullum*: in ceteris ante *vitium* poſita eſt. In his Codicibus vox *vitium* inſerta fuit ex lectionis varietate: in illo corrupta ex *ullum*.

67. *Curare usque*] Haec duo verba deſunt in Cod. Mediceo I.

68. *A ſexto die*] In eodem Codice legitur; *aut ſexto die*: Palavicinus vero corrigit, *at* &c.

69. *Cetera eadem*] Ita ex Conſtantini emendatione. Veteres Codices habent, *cetera ex eadem*. Lindenius leg. *caeteraque eadem*.

70. *Erit*] Linden. *fuerit*.

71. *Levior*] Alii leg. *lenior*. Cod. Mediceus I. habet *brevior*.

72. *Accedet*] Lind. *accedat*.

73. *Cohaerebant*] Lindenius leg. *cohaerebunt*.

74. *Eſtque id*] Al. omittunt *id*.

quanto melius velamentum cerebro, quam caro, quae exciso osse increscit. Si vero sub prima curatione febris intenditur, brevesque somni, & iidem per somnia tumultuosi sunt, ulcus madet, neque alitur, & in cervicibus glandulae oriuntur, magni dolores sunt, cibique super haec fastidium increscit; tum demum ad manum scalprumque veniendum est. Duo vero sub ictu calvariae pericula sunt; ne vel findatur, vel medium desidat. Si fissum est, possunt orae esse compressae: vel quia altera super altera excessit; vel etiam, quia [75] vehementer rursus se commiserunt. Ex quo evenit, ut humor ad membranam quidem descendat, exitum vero non habeat; ac sic eam irritet, & graves inflammationes moveat. At [76] ubi medium desedit, eamdem cerebri membranam os urget [77]: interdum etiam ex fractura quibusdam velut aculeis pungentibus. His ita succurrendum est, ut tamen quam minimum ex osse dematur. Ergo, si ora alteri insedit, satis est id, quod eminet, plano scalpro excidere: quo sublato, jam rima hiat quantum curationi satis est [78]. At si orae inter se comprimuntur, a latere ejus, interposito digiti spatio, terebra foramen faciendum est: ab eoque scalper duabus lineis ad rimam agendus, ad similitudinem litterae V [79], sic, ut vertex ejus [80] a foramine, basis a rima sit [81]. Quod si rima longius patet, ab altero foramine rursus similis sinus fieri debet: & ita [82] nihil latens in eo osse concavo est [83], abundeque exitus datur intus laedentibus, Ne si fractum quidem os desedit, totum excidi necesse est: sed, sive totum perfractum est, & ab alio ex toto recessit, sive circumpositae calvariae inhaeret exigua parte, ab eo, quod naturaliter

75. *Quia*] In multis MSS. *quia fere.*

76. *At*] Vulgo omnes, praeter Lindenium, omittunt particulam hanc. Ex Codicibus Mediceis quoque solus primus eam habet; in quo tamen mendose scriptum est *Ad.*

77. *Os urget*] Lindenius transfert *os* ante *desedit.* Aliqui Codices habent *surget* pro *os urget.*

78 *Jam rima hiat quantum curationi satis est*] Cod. Mediceus I. non habet *jam.* Lindenius leg. *si rima hiat aliquantum, curationi satis est:* sed minus recte.

79. *Ad similitudinem litterae V.*] Veteres Editiones habent, *ad similitudinem. C. litterae*, ut est in Codice I. Ego ita reponendum censui ex Codicibus Mediceis ceteris, in quibus est, *ad similitudinem litterae u*; cum praesertim Constantinus in Codice suo *V* scriptum invenerit. Lindenius leg. *ad similitudinem litterae* A. Recte, si Celsus *Graecae* addidisset.

80. *Vertex ejus*] Vox *ejus* abest a Cod. Mediceo I.

81 *A rima sit*] Ita in Codice primo: in ceteris Mediceis & Editionibus antiquioribus, *ad rimas it.* Alii leg. *ad rimas sit*, ut est in Editione Caesarii an 1538. Lindenius *ad rimam sit*, ut in MSS Constantini.

82. *Debet: & ita*] In Cod. Mediceo I. & in vulgatis libris; *debebit: & ita.* Ego reposui *debet* ex Codicibus aliis; sed retinui *&*, quod in iisdem deest.

83. *Nihil latens in eo osse concavo est*] Ita in MSS. Mediceis omnibus, praeterquam in primo, in quo, *nihil late sine osse cavum est.* Lindenius leg. *nihil latere sub eo osse confractum potest:* Constantinus ex conjectura, *nihil latens sub eo osse cum cavatum est*; vel, *nihil latens in eo ossis concavo est:* Cocchius, *nihil latens in eo osse cavum est.* Nihil horum mihi satis probatur.

liter ſe habet, ſcalpro dividendum eſt. Deinde in eo, quod deſedit, juxta rimam, quam fecimus, foramina addenda [84] ſunt, ſi in anguſto noxa eſt, duo; ſi latius patet, tria; ſeptaque eorum excidenda: & tum ſcalper utrimque ad rimam agendus, ſic, ut lunatum ſinum faciat, imaque pars ejus intus ad fracturam, cornua ad os integrum ſpectent. Deinde [85], ſi qua labant, & ex facili removeri poſſunt, forſice ad id facta [86] colligenda ſunt, maximeque ea, quae acuta membranam infeſtant: ſi id ex facili fieri non poteſt, ſubjicienda lamina eſt, quam cuſtodem ejus membranae eſſe, propoſui; & ſuper eam [87], quidquid ſpinoſum eſt, & intus eminet, excidendum eſt: eademque [88] lamina, quidquid deorſum inſedit, attollendum. Hoc genus curationis efficit, ut, qua parte fracta oſſa tamen inhaerent, ſolidentur: qua parte abrupta ſunt, ſine ullo tormento ſub medicamentis tempore excidant [89], ſpatiumque inter haec ſatis illis magnum ad extrahendam ſaniem relinquatur; pluſque in oſſe propugnaculi cerebrum habeat, quam habiturum fuit, eo exciſo. His factis, ea membrana acri aceto reſpergenda eſt; ut, ſive aliquid ſanguinis ex ea profluit, cohibeatur, ſive intus concretus cruor remanet, diſcutiatur: tum idem medicamentum eodem modo, qui ſupra poſitus eſt, mollitum, ipſi membranae imponendum eſt: ceteraque eodem modo facienda ſunt, quae ad linteolum illitum, & lanam ſuccidam pertinent: collocandusque is loco in tepido, & curandum quotidie vulnus; bis etiam, aeſtate. Quod ſi membrana per inflammationem intumuerit, infundenda erit roſa tepida. Si usque eo tumebit, ut ſuper oſſa quoque emineat, coërcebit eam bene trita lenticula, vel folia vitis contrita, & cum recenti vel butyro, vel adipe anſerino [91] miſta: cervixque molliri [92] debebit liquido cerato, ex irino facto. At ſi parum pura membrana

84. *Addenda*] Ita in MSS. & antiquis Editionibus Lindenius leg. *facienda*.

85. *Deinde*] Cod. Mediceus I. *Dein*.

86. *Forſice ad id facta*] Lindenius leg. *forcipe ad id facto*.

87. *Et ſuper eam &c.*] In Cod. Mediceo I. legitur: *ut ſupra quicquid ſpinoſum eſt & intus eminet & exciditur*.

88. *Eademque*] Ita ex Cod. Mediceo I. Alii leg. *eadem*.

89. *Sub medicamentis tempore excidant*] Ita ex Conſtantini emendatione, & Lindenio; infra vero ex iisdem, *illis*. Alii leg. *ſub medicamenti &c.* & *illi*. Cod. Mediceus I. habet *ſub medicamento*; & infra, *illam*, quod Palavicinus in *illi* mutavit. Codices alii, *ſub medicamenti*, & *illa*.

90. *Loco in tepido*] Codices Medicei, & Editiones vetuſtiores habent, *loco intepido*. Sed rectius alii, Ruellio duce, leg. *in tepido*, per voces duas. Palavicinus correxit, *in loco tepido*: & ita eſt in Editionibus Stephani & Conſtantiai. Vid. Animadverſ. XIV. Faccioiati apud Morgagn. Epiſt. III. Fortaſſe tamen praepoſitio *in* adſititia eſt; ideoque temere inter duas has voces poſita fuit. Lib. 3. cap. 7. ſect. 2. *conclavi tenendus*: lib. 7. cap. 29. *conclavi collocandus*.

91. *Adipe anſerino*] Cod. Mediceus I. habet *adipe anſerina*.

92. *Cervixque molliri*] Scilicet ad vitandum nervorum rigorem, vel diſtentionem; ut Conſtan-

brana videbitur, par modus ejus emplaſtri & mellis [93] miscendus erit; idque ſuperinſundendum; ejusque continendi cauſa unum aut alterum linamentum injiciendum, & ſuper linteolo, cui emplaſtrum illitum ſit, contegendum. Vbi ſatis pura membrana eſt [94], eadem ratione adjiciendum emplaſtro ceratum, ut carnem producat. Quod ad abſtinentiam vero, & primos ulterioresque cibos potionesque pertinet, eadem, quae in vulneribus praecepi, ſervanda ſunt, eo magis, quo periculoſius haec pars afficitur. Quin etiam, cum jam non ſolum ſuſtineri, ſed ali his quoque oportebit [95], tamen erunt vitanda, quaecumque mandenda ſunt: item fumus, & quidquid excitat ſternutamentum. Spem vero certam faciunt, membrana mobilis [96] ac ſui coloris, caro increscens rubicunda, facilis motus maxillae atque cervicis. Mala ſigna ſunt, membrana immobilis, nigra, vel livida, vel aliter coloris corrupti, dementia, acris vomitus, nervorum vel reſolutio vel diſtentio, caro livida, maxillarum rigor, atque cervicis. Cetera, quae ad ſomnum, cibi deſiderium, febrem, puris colorem attinent, eadem, quae in ceteris vulneribus, vel ſalutaria, vel mortifera ſunt. Vbi bene res cedit, incipit ab ipſa membrana; vel, ſi os eo loco duplex eſt, inde quoque caro increscere; eaque id, quod inter oſſa [97] vacuum eſt, replet: nonnumquam etiam ſuper calvariam excreſcit. Quod ſi incidit, inſpergenda ſquama aeris eſt, ut id reprimat cohibeatque: ea carni ſuperdanda [98], quae ad cicatricem perducant. Omnibusque ea locis commode indu-

ſtantinus exiſtimat. Et ſane infra habetur: *Spem vero certam faciunt, membrana mobilis ... facilis motus maxillae atque cervicis. Mala ſigna ſunt, membrana immobilis ..... maxillarum rigor, atque cervicis.* Porro *cervixque* eſt in vulgatis libris, ut a Palavicino correctum eſt in Cod. Mediceo I. cum eſſet ſcriptum, *cervique*. Codices Medicei ceteri habent, *cerulaque*. Sed tum MSS. tum impreſſi, quotquot ego vidi, habent *molliri*; quo modo Celſus dixit, *nervos leniter molliat*, in lib. 7. cap. 26. ſect 5. Quod ideo adnotandum putavi, quia Almeloveenius ſcripſit, eſſe qui legant, *illiniri*.

93. *Emplaſtri & mellis*] Cod. Mediceus I. *emplaſtro & melli*.

94. *Vbi ſatis pura membrana eſt*] In Cod. modo allato legitur; *Vbi membrana eſt:* in Codicibus ceteris & in Editionibus antiquis; *Vbi plus pura membrana eſt*. Lindenius, pro *plus*, repoſuit *ſatis*. Sed fortaſſe legendum; *Vbi pura &c.* ac particula *plus* temere addita fuit, ut opponeretur particulae *parum*, quae ſupra eſt. In Cod. Mediceo I. Palavicinus addidit *plus plana*; quod ſupra habeatur; *Si usque eo tumebit, ut ſuper oſſa quoque emineat*.

95. *Ali his quoque oportebit*] Ita in MSS. Conſtantini. Lindenius quoque leg. *oportebit*; ſed, pro *his*, habet *cibis*. At Conſtantinus, cum legeretur, *ali his quoque apparebunt*, corrigendum cenſuit, *ali hos quoque apparebit*. In Cod. Mediceo I. & in Edit. Caeſarii an. 1528. ita habetur: *aliis quoque apparebunt*.

96. *Mobilis*] Aliqui leg. *mollis*, ut eſt in Edit. an. 1493. ſed perperam. Nam, ut Morgagnus animadvertit, membranae mobili infra opponitur *membrana immobilis*.

97. *Increſcere; eaque id, quod inter oſſa &c.*] Cod. Mediceus 1. habet; *increſcere atque inter oſſa &c.* Lindenius leg. *increſcens id, quod inter oſſa &c.*

98. *Cohibeatque: ea carni ſuperdanda*] Pro *carni*, quod fortaſſe ex gloſſemate irrepſit, Codices Medicei omnes, praeter primum, habent *carne*. Pro *ſuperdanda*, quidam leg. *ſuperdando*, ex

inducitur, excepta frontis ea parte, quae paulum fuper id eft, quod inter fupercilia eft. Ibi enim vix fieri poteft, ut non per omnem aetatem [99] fit exulceratio: quae linteolo medicamentum habente, contegenda fit [1]. Illa utique, capite fracto, fervanda funt, ut, donec jam valida cicatrix fit [2], vitentur [3] fol, ventus [4], frequens balneum, major vini modus.

V. In naribus vero, & os, & cartilago frangi folet, & quidem modo adverfa, modo a latere. Si adverfa fracta funt, alterumve ex his, nares defidunt, difficulter fpiritus trahitur. Si a latere os fractum eft, is locus cavus eft: fi cartilago, in alteram partem nares declinantur. Quidquid in cartilagine incidit [5], excitanda ea [6] leniter eft, aut fubjecto fpecillo, aut duobus digitis utrimque compreffis: deinde in longitudinem implicata linamenta, & molli pellicula cincta circumfutaque, intus adigenda funt; aut eodem modo compofitum aliquid ex arido penicillo; aut grandis pinna, gummi, vel fabrili glutine illita, & molli pellicula circumdata, quae defidere cartilaginem non finat [7]. Sed, fi adverfa ea fracta eft, aequaliter utraque naris implenda eft: fi a latere, craffius effe debet ab ea parte, in quam nafus jacet, ab altera tenuius id, quod inferitur [8]. Extrinfecus autem circumdanda habena eft mollis, media [9] illita miftis inter fe fimila & thuris fuligine: eaque ultra aures ducenda, & fronti duobus capitibus agglutinanda eft. Id enim cor-

ex Palavicino. Lindenius, *& cohibeat*, *eaque carni fuperdanda.* Fortaffe rectius: nifi quis malit, *& cohibeat; atque ea &c.*

99. *Non per omnem aetatem*] In vulgatis libris fere omnibus perperam omittitur particula *non*, quam habent MSS.

1. *Contegenda fit*] Ita in antiquis Codicibus. Sed *fit* fortaffe ortum eft ex *ſt*, quod pro *eſt* interdum fcribebatur. Lindenius leg. *erit*.

2. *Cicatrix fit*] Ita in MSS. plerisque omnibus. In Mediceo I. deeft *fit*: a Palavicino vero additum eft, *erit folvenda*; atque ita habent Editiones antiquae. Lindenius leg. *cicatrix erit*.

3. *Vitentur*] Codices Medicei, excepto primo, habent; *minus in ufu erit*.

4. *Sol*, *ventus*] Qui fupra legunt; *cicatrix erit folvenda*; hic omittunt *folvendus*; quae vox habetur in MSS. fed in Mediceo I a Palavicino expuncta eft. Lindenius correxit, *fol*, *ventus*. Sed *frigus*, opinor, Celfus dixiffet, ut faepe alibi, non *ventus*. Itaque legere malim, *fol*, *venus*. Nam venus, cum in ceterarum partium vulneribus, tum capitis praecipue inimica eft.

5. *Quidquid in cartilagine incidit.*] Quidquid cartilagini accidit; quoquo modo ea fracta eft. Ita lib. 3. cap. 18. *ficus in homine praedivite famem timente incidit.* Ego ex Codicibus MSS. repofui, *in cartilagine.* Editiones antiquae habent *in cartilaginem*, ut Palavicinus mutavit in Cod. Mediceo I. Lindeniana, *Quicquid e cartilagine concidit*, & ita edidit Vulpius an. 1721. At Editio ejusdem Vulpii an. 1750 habet, *Quicquid e cartilagine concedit*; ut eft in Almeloveeniana an. 1713. fed fortaffe ex mendo.

6. *Excitanda ea*] MSS. habent, *excitando ea.* Palavicinus correxit, *excitandum*; & ita eft in vulgatis libris: ego, *excitanda ea.*

7. *Sinat*] Linden. *finunt.*

8. *Id, quod inferitur*] Tria haec verba Lindenius transfert ante *craffius effe debet*: fortaffe rectius. Codex Mediceus I. pro *id*, *quod*, habet *in quod*; unde alii leg. *in id quod.*

9. *Media*] Lindenius legit, ut eft in margine Edit. Conftantinianae, *medio*: itemque cap. 7. *medio in longitudinem incifa.* Veteres Codices utrobique habent *media*: & quidem recte.

corpori quasi gluten inhaerescit, &, cum induruit, nares commode continet. Sin, quod intus inditum est, laedit, sicut maxime fit, ubi interior cartilago perfracta est, excitatae nares [10] eadem tantummodo habena continendae sunt: deinde, post quatuordecim dies id ipsum demendum est. Resolvitur autem aqua calida; eaque tum is [11] locus quotidie fovendus est. Sin os fractum est, id quoque digitis in suam sedem reponendum est: atque ubi adversum id ictum est, utraque naris implenda est; ubi a latere, ea, in quam os impulsum est: imponendumque ceratum, & paulo vehementius deligandum est; quia callus eo loco non ad sanitatem tantummodo, sed etiam ad tumorem increscit: a tertio die fovendum id aqua calida est; tantoque magis, quanto propius esse sanitati debet. Quod si plura erunt fragmenta, nihilominus extrinsecus [12] singula in suas sedes digitis erunt compellenda; imponendaque extrinsecus eadem habena, & super eam ceratum; neque ultra fascia adhibenda est. At si quod fragmentum undique resolutum cum ceteris non glutinabitur, intelligetur quidem ex humore, qui multus ex vulnere feretur; vulsella vero extrahetur: finitisque inflammationibus, imponetur aliquod medicamentum ex iis, quae leniter reprimunt. Pejus est, ubi aut ossi aut cartilagini fractae cutis quoque vulnus accessit. Id admodum raro fit. Si incidit, illa quidem nihilominus eadem ratione in suas sedes excitanda sunt: cuti vero superimponendum emplastrum aliquod ex iis, quae recentibus vulneribus accommodata sunt: sed insuper nullo vinculo deligandum [13] est.

VI. In aure quoque interdum rumpitur cartilago. Quod si incidit, antequam pus oriatur, imponendum glutinans medicamentum est: saepe enim suppurationem prohibet, & aurem confirmat. Illud & in hac & in naribus ignorari non oportet; non quidem cartilaginem ipsam glutinari, circa tamen carnem increscere, solidarique eum locum. Itaque, si cum cute cartilago rupta est, cutis utrimque suitur. Nunc autem de ea dico, quae, cute integra, frangitur. In ea vero si jam pus natum est, aperienda altera parte cutis, & ipsa cartilago contra lunata plaga excidenda est: deinde utendum est medicamento leniter supprimente [14], quale

10. *Excitatae nares*] Supra, *excitanda ea leniter est*: infra, *in suas sedes excitanda sunt*. Lindenius leg. *exercitatae nares*: sed quid sibi velit, ego divinare non possum. Vide etiam Morgagn. Epist. I. & II.

11. *Tum is*] Particula *tum* deest in multis Codicibus. Lindenius leg. *tumens*.

12. *Extrinsecus*] Ita in MSS. & antiquis Editionibus. Constantinus ex conjectura, & Lindenius leg. *intrinsecus*. Fortasse vero hoc adverbium non est Cornelii; sed potius librarii, qui id, quod habetur paulo post, perperam iteravit.

13. *Deligandum*] Cod. Mediceus l. *ligandum*.

14. *Supprimente*] Lindenius praemittit *sanguinem*; quod non habetur in MSS. & facile intelligi potest ex iis, quae statim sequuntur.

quale lycium eſt aqua dilutum, donec ſanguis fluere deſinat: tum imponendum linteolum cum emplaſtro, ſic, ut pingue omne vitetur; & a parte poſteriore lana mollis auri ſubjicienda eſt, quae, quod eſt inter hanc & caput, compleat: tum ea leniter deliganda eſt; & a tertio die, vapore, ut in naribus poſui, fovenda. Atque in his quoque generibus abſtinentia primi temporis [15] neceſſaria eſt, donec inflammatio finiatur.

VII. Ab his ad maxillam venturus indicanda quaedam puto communiter ad omnia oſſa pertinentia, ne ſaepius eadem dicenda ſint. Omne igitur os, modo rectum, ut lignum in longitudinem finditur; modo frangitur transverſum; interdum obliquum; atque id ipſum nonnumquam retuſa habet capita, nonnumquam acuta; quod genus peſſimum eſt; quia neque facile committuntur, quae nulli retuſo innituntur; & carnem vulnerant, interdum nervum quoque aut muſculum. Quin etiam aliquando plura fragmenta fiunt [16]. Sed in aliis quidem oſſibus ex toto ſaepe fragmentum a fragmento recedit: maxillae vero ſemper aliqua parte, etiam vexata oſſa inter ſe cohaerent. Igitur in primis digitis duobus utrimque prementibus, & ab ore, & ab cute [17], omnia oſſa in ſuam ſedem compellenda ſunt. Deinde, ſi maxilla transverſa fracta eſt; ſub quo caſu fere dens ſuper proximum dentem excedit [18]; ubi ea in ſuam ſedem collocata eſt, duo proximi dentes, aut, ſi hi labant, ulteriores inter ſe ſeta deligandi ſunt. Id in alio genere fracturae ſupervacuum eſt: cetera eadem facienda ſunt [19]. Nam linteolum duplex, madens vino & oleo, ſuperinjiciendum cum eadem ſimila & eadem thuris fuligine eſt [20]: deinde aut faſcia, aut mollis habena, media in longitudinem inciſa, ut utrimque mentum complectatur, & inde capita ejus ſupra caput adducta ibi deligentur [21]. Illud quoque ad omnia oſſa pertinens dictum erit; famem primum eſſe neceſſariam: deinde, a die tertio [22], humidum cibum-

15. *Primi temporis*] Conſtantinus legendum putat, *primis temporibus*; & ita edidit Lindenius.

16. *Plura fragmenta fiunt*] Antea legebatur; *plura fragmenta a fragmento fiunt*. Sed duae voces *a fragmento* redundant; ut animadvertit Morgagnus, qui etiam admonuit, deeſſe illas in Codice ſuo MS. Ne in Mediceis quidem habentur, praeterquam in primo. Videntur autem ab oſcitante librario iteratae, quod infra fit, *fragmentum a fragmento recedit*; ut idem Morgagnus obſervat.

17. *Et ab ore, & ab cute*] Et ab interiore parte, & ab exteriore. Pro *ab cute*, Lindenius leg. *a mento*; ſed perperam. Non enim exterior maxillae pars, ſed media eademque ima, mentum vocatur; ut eſt in cap. I. Quid igitur digitis prememus a mento, ſi maxilla a latere fracta fuerit?

18. *Excedit*] Al. *excidit*, ut eſt in Mediceo I. & aliis quibusdam MSS. ſed non recte.

19. *Facienda ſunt*] Verbum *ſunt* a nonnullis omittitur; ſed eſt in MSS.

20 *Cum eadem ſimila & eadem thuris fuligine eſt*] Reſpicit Celſus verba illa cap 5. *Extrinſecus autem circumdanda habena eſt, mollis, media illita mixtis inter ſe ſimila & thuris fuligine*. Quod non advertit Lindenius, ita hic mutans: *eſt, cumque eo ſimila & thuris fuligo*. Cod. Mediceus I. habet, *cum eadem ſimile teadem fuligine eſt*.

21. *Deligentur*] Ita ex MSS. Alii leg. *deligantur*; Lindenius, *ligentur*.

22. *A die tertio*] Aliquae Editiones habent, *die tertio*.

bum: ſublata inflammatione, paulo pleniorem, eumque, qui carnem alat: vinum per omne tempus eſſe alienum. Deinde tertio die reſolvi deberi; foveri [23] per ſpongiam vapore aquae calidae [24]; eademque, quae primo fuerunt [25], ſuperdari: idem die quinto fieri, & donec inflammatio finiatur; quae vel nono [26] die, vel ſeptimo fere ſolvitur [27]. Ea ſublata, rurſus oſſa eſſe tractanda, ut, ſi quod fragmentum [28] loco ſuo non eſt, reponatur: neque id eſſe ſolvendum, niſi duae partes ejus temporis, intra quod quaeque oſſa conſervent [29], tranſierint. Fere vero inter quartumdecimum & unum & viceſimum diem ſaneſcunt, maxilla, malae, jugulum, pectus, latum os ſcapularum [30], coſtae, ſpina, coxarum os, tali [31], calx, manus, planta: inter viceſimum & triceſimum diem, crura, brachiaque: inter ſeptimum & viceſimum & quadrageſimum, humeri & femina [32]. Sed in maxilla [33] illud quoque adjiciendum eſt, quod humidus cibus diu aſſumendus ſit [34]: atque etiam, cum tempus proceſſit, in lagano ſimilibusque aliis perſeverandum eſt [35], donec ex toto maxillam callus firmarit [36]. Itemque, utique primis diebus [37], habendum ſilentium.

VIII. 1. Jugulum vero, ſi transverſum fractum eſt, nonnumquam per ſe rurſus recte coit [38], &, niſi movetur, ſanari ſine vinctura poteſt: non-

23. *Foveri*] Ita in MSS. Vulgo legitur, *foverique*; quod eſt a Palavicino.

24. *Aquae calidae*] Lindenius omittit *aquae*.

25. *Quae primo fuerunt*] Linteolum ſcilicet vino & oleo madens, cum ſimila & thuris fuligine. Pro *fuerunt*, Lindenius leg. *foverant*. Sed eumdem hunc loquendi modum Celſus habet in lib. 5. cap. 26. ſect. 27. *eadem ſunt imponenda, quae primo fuerunt*.

26. *Nono*] Al. *octavo*. Ego ſecutus ſum Lindenium ex fide Cod. Medicei I.

27. *Solvitur*] Al. *reſolvitur*.

28. *Si quod fragmentum*] In Cod. Mediceo I. legitur, *ſi quid fractum*.

29. *Conſervent*] Olim legebatur *conſeruntur*, ex Palavicino. Cum vero Conſtantinus haec adnotaſſet; *συμφύωνται*, *conſervent*, *lib.* 2. (lege 8.) *cap.* 10. Lindenius repoſuit, *conſervent*; itaque, opinor, Celſus ſcripſit. Cod. Mediceus I. habet *c̄ feruns*; ſed fortaſſe lineola illa, quae eſt ſupra extremam litteram, addita fuit a veteri emendatore, cum eſſet *c̄ ferunt* pro *conſervent*. Alii Codd. habent *conſervantur*. Vide Morgagn. Epiſt. III. & V.

30. *Latum os ſcapularum*] Ita in Cod. Mediceo I. in Editione Lindenii, & in margine Conſtantinianae. Alii leg. *latus, os ſcapularum*: ſed perperam.

31. *Spina, coxarum os, tali*] Sic verba dividenda, non, ut communiter dividuntur, *ſpina coxarum, os tali*. Fortaſſe etiam reponendum *talus* pro *tali*; vel, *ſpina, coxarum os, os tali*. Lege Morgagn. Epiſt. VII.

32. *Femina*] Lindenius leg. *femora*.

33. *In maxilla*] Idem leg. *femora*.

33. *Aſſumendus ſit*] Al. *aſſumendus eſt*.

35. *Perſeverandum eſt*] Alii omittunt *eſt*. Lindenius vero addit, *neque quicquam edendum*: quae tria verba habentur quidem in Cod. I. ſed ex adnotatione aliqua inſerta. Nam & deſunt in Codicibus Mediceis ceteris, nec omnino ferri poſſunt; quia, ut animadvertit Morgagnus, laganum quoque edebatur. Niſi quis forte, pro *edendum*, legere malit *mandendum*: quemadmodum in cap. 4. dicitur, *tamen erunt vitanda, quaecumque mandenda ſunt*.

36. *Firmarit*] Linden. *firmaverit*.

37. *Itemque, utique primis diebus*] Ita in Cod. Mediceo I. Alii leg. *Item, utique primis diebus*; Lindenius, *Itemque, primis utique diebus*.

38. *Rurſus recte coit*] Adverbium *rurſus* Lindenius omittit.

nonnumquam vero, maximeque [39] ubi motum eſt, elabitur; fereque id, quod a pectore eſt, ſuper id, quod ab humero eſt [40], in poſteriorem partem inclinatur. Cujus ea ratio eſt, quod per ſe non movetur, ſed cum humeri motu conſentit: itaque, eo ſubſiſtente [41], ſubit humerus agitatus [42]. Raro vero admodum in priorem partem jugulum inclinatur; adeo ut magni profeſſores numquam ſe vidiſſe memoriae mandarint [43]. Sed locuples tamen ejus rei auctor Hippocrates eſt. Verum, ut diſſimilis uterque caſus eſt, ſic quaedam diſſimilia requirit. Ubi ad ſcapulas jugulum tendit, ſimul dextra manu plana propellendus in poſteriorem partem humerus eſt; & illud in priorem attrahendum. Ubi ad pectus converſum eſt, ipſum quidem retro dandum, humerus autem in priorem partem adducendus eſt [44]: ac, ſi is inferior eſt, non id, quod a pectore eſt, deprimendum eſt, quia immobile eſt; ſed humerus ipſe attollendus: ſi caſu ſuperior eſt [45], id, quod a pectore eſt, implendum lana, & humerus ad pectus deligandus eſt. Si acuta fragmenta ſunt,

39. *Maximeque*] Cod. Mediceus I. habet *maxime*.

40. *Quod a pectore eſt, ſuper id, quod ab humero eſt*] Ita hunc locum Lindenius reſtituit ex Hippocrate, qui haec habet in lib. de Articul. ſect. 12. *Sed & id quoque praeterea advertendum eſt, jugulum plerumque ita frangi ſolere, ut quod eſt a pectore in ſuperiorem partem emineat, quod eſt ab humero in inferiorem partem deprimatur. Horumque ea ratio eſt, quod pectus quidem neque infra neque ſupra admodum procedat. Articuli enim in pectore levis eſt agitatio. Pectus namque tum ſibi ipſi, tum ſpinae continenter coaptatum eſt. Sed jugulum quidem proxime ad humeri articulum fluitat. Cogitur namque ſaepiſſime moveri propter eam quam cum ſummo humero habet connexionem. Adde quod ubi vulneratum fuerit, pars ea quae pectori inhaeret furſum elabitur, neque fere deorſum deprimi ſolet, cum & natura levis ſit, eique ſupra quam infra major inanitas pateat. At humerus, brachium, & quae his connectuntur, facile a pectore & coſtis recedunt, ac propterea multum in ſuperiorem & inferiorem partem abduci poſſunt. Fracto igitur jugulo os quod ad humerum eſt, deorſum tendit.* Conſtantinus vero legendum cenſuit; *quod ab humero eſt, ſub id quod a pectore.* Quam emendationem laudavit etiam Foëſius ad c. l. Hippocratis. Idem Foëſius hoc quoque modo legi poſſe putabat: *quod ab humero eſt ſubit quod a pectore eſt, & in inferiorem &c.* Olim legebatur, *quod a pectore ſub id quod ab humero eſt*; & ita eſt in Codicibus Mediceis II. IV. V. VII. In III. & VI. deſunt haec verba, *quod a pectore ſub id.* Primus habet, *quod a pectore eſt id quod &c.*

41. *Subſiſtente*] Lindenius leg. *conſiſtente.*

42. *Subit humerus agitatus*] Ita legendum videtur ex Cod. Mediceo I. in quo eſt, *ſubitumerus agitatus*; atque ex loco Hippocratis modo memorato. *Humerus* autem hic ſumitur pro ea parte juguli, quae eſt ab humero; quemadmodum infra quoque; *humerus autem in priorem partem adducendus eſt: ac, ſi is inferior eſt &c.* Lectiones aliae minus probandae ſunt. Nam Palavicinus correxit, *ſub id humerus agitatur*; & ita habent antiquae Editiones. Alii Codices MSS. *ſubit humerus, agitatur.* Conſtantinus legere malebat, *ſubinde humerus agitatur.* Lindenius, ex quorumdam, ut opinor, conjectura a Conſtantino aliata, edidit, *ſuper id humerus agitatur.*

43. *Mandarint*] Linden. *mandaverint.*

44. *Adducendus eſt*] In Cod. Mediceo I. omittitur *eſt.*

45. *Si caſu ſuperior eſt*] Ex his verbis colligitur, ſupra legendum eſſe, *fereque id, quod a pectore eſt, ſuper id, quod ab humero eſt*, non *ſub id.* Nam *caſu* contrarium hic ſignificat ac *fere*; reſpexitque Celſus citatum Hippocratis locum, ubi haec ſunt: *Quod ſi cui contra juguli fractura eveniat, id quod non admodum contingit, ita ut os quod eſt a pectore ſubjiciatur, quod eſt a ſummo humero extet ac ſuper alterum feratur &c* Lindenius contra veterum Editionum fidem leg. *ſin*

autem

ſunt, incidi contra cutis debet; ex oſſibus ea, quae carnem vulnerant, praecidenda [47]; tum retuſa oſſa committenda ſunt; ſi quod ab aliqua parte eminet, opponendum ei triplex linteolum eſt [48], in vino & oleo tinctum. Si plura fragmenta ſunt, excipienda ſunt ex ferula facto canaliculo, eodemque intus incerato, ne faſcia diducatur; quae jugulo compoſito circumdanda eſt ſaepius potius, quam valentius: quod ipſum quoque in omnibus oſſibus fractis [49] perpetuum eſt. A dextro vero jugulo [50], ſi id fractum eſt, ad alam ſiniſtram; a ſiniſtro, ad dextram [51], rurſusque ſub ala ſua faſcia dari [52] debet: poſt haec, ſi jugulum ad ſcapulas inclinatum eſt, brachium ad latus; ſi in partem priorem, ad cervicem deligandum eſt: ſupinusque homo collocandus [53]. Cetera eadem facienda, quae ſupra comprehenſa ſunt.

2. Sunt vero plura oſſa fere immobilia, vel dura, vel cartilaginoſa, quae vel franguntur, vel forantur, vel colliduntur, vel finduntur; ut malae, pectus, latum os ſcapularum, coſtae, ſpina, coxarum os, tali [54], calx, manus, planta. Horum omnium eadem curatio eſt. Si ſupra vulnus eſt, id ſuis medicamentis nutriendum eſt: quo ſaneſcente, rimas quoque oſſis, aut, ſi quod foramen eſt [55], callus implet. Si integra eſt, & os laeſum eſſe ex dolore colligimus, nihil aliud, quam quieſcendum; imponendumque ceratum eſt, & leniter deligandum, donec ſanitate oſſis dolor finiatur.

IX. 1. Proprie tamen quaedam [56] de coſta [57] dicenda ſunt; quia juxta viſcera eſt, gravioribusque [58] periculis is locus expoſitus eſt. Haec quo-

autem ſuperior eſt. Ad MSS. noſtros quod attinet, alii habent, *ſi caſu ſuperior eſt*; al. *ſi caſu ſuperius eſt*; Mediceus I. *ſicad ſuſu ſuperior eſt.*

46. *Ex oſſibus*] Lindenius leg. *& ex oſſibus*; itemque infra, ante verba illa, *ſi quod ab aliqua parte*, addit particulam *&*.

47. *Praecidenda*] Al. *praecidenda ſunt.*

48. *Opponendum ei triplex linteolum eſt*] Lindenius leg. *opponendum eſt triplex linteolum.*

49. *In omnibus oſſibus fractis*] Vox *oſſibus* deeſt in Cod. Mediceo I. & in Editione Lindenii.

50. *A dextro vero jugulo*] In Cod. Mediceo deeſt particula *vero.*

51. *Dextram*] Al. *dexteram.*

52. *Faſcia dari*] Ita Editiones, Ruellii, Stephani, Lindenii, & vetus Conſtantini liber. Alii leg. *faſciari*; & ita ego inveni in MSS.

53. *Supinusque homo collocandus*] Deſunt haec verba in Cod. Mediceo I. Poſtea, pro *Cetera*, omnes fere vulgati libri habent *ceteraque.*

54. *Spina, coxarum os, tali*] Vide quae adnotavi ad ſimilem locum cap. ſuperioris. Lindenius perperam ita interpungit: *ſpina coxarum, os tali.* Editores ceteri habent, *ſpina coſtarum, os tali.* Conſtantinus quidem verba recte diſtinxit; ſed non vidit, pro *coſtarum*, legendum eſſe, *coxarum.*

55. *Si quod foramen eſt*] Ita Lindenius, & vetus liber apud Conſtantinum. Alii perperam leg. *ſi quod ferrumen eſt.* Codex Mediceus I. habet, *ſi quod fermentum*; III. & VI. *ſi quidem fermentum eſt*; al. *ſi quidem ferumen eſt.*

56. *Proprie tamen quaedam*] Cod. Mediceus I. habet *Quaedam tamen.*

57. *De coſta*] Lindenius leg. *de coſtis*: infra vero, *juxta viſcera ſunt.*

58. *Gravioribusque*] Aliqui Codices habent *gravioribus.* Lindenius leg. *& gravioribus.*

quoque igitur [59] interdum fic finditur, ut ne fummum quidem os, fed interior pars ejus, quae rara eft, laedatur: interdum fic [60], ut eam totam is cafus perruperit. Si tota fracta non eft, nec fanguis exfpuitur, nec febricula fequitur, nec quidquam fuppurat, nifi admodum raro, nec dolor magnus eft; tactu tamen is locus leviter [61] indolescit. Sed abunde eft [62] eadem, quae fupra fcripta funt, facere; & a media fascia incipere deligare, ne in alterutram partem haec cutem inclinet: ab uno vero & vicefimo die, quo utique os effe debet glutinatum, id agendum cibis uberioribus eft, ut corpus quam pleniffimum fiat, quo melius os veftiat; quod illo loco tenerum adhuc injuriae fub tenui cute expofitum eft. Per omne autem tempus curationis, vitandus clamor, fermo quoque, tumultus [63], ira, motus vehementior corporis, fumus, pulvis, & quidquid vel tuffim vel fternutamentum movet: ne fpiritum quidem magnopere continere expedit. At fi tota cofta perfracta eft, cafus afperior eft: nam & graves inflammationes, & febris, & fuppuratio, & faepe vitae periculum fequitur, & fanguis fpuitur [64]. Ergo, fi vires patiuntur, ab eo brachio, quod fuper eam coftam eft, fanguis mittendus eft: fi non patiuntur, alvus tamen fine ullo acri ducenda eft; diutiusque inedia pugnandum. Panis vero ante feptimum diem non asfumendus; fed una forbitione vivendum: imponendumque ei loco ceratum ex lino factum [65], cui cocta quoque refina adjecta fit; aut Polyarchi malagma; aut panni [66] ex vino & rofa & oleo [67]; fuperque imponenda lana fuccida mollis, & duae fasciae a mediis orfae, minimeque adftrictae: multo vero magis omnia vitanda, quae fupra pofui; adeo

59. *Haec quoque igitur*] Palavicinus expungit *quoque*. Lindenius leg. *Cofta igitur*.

60. *Interdum fic*] Aldina Editio habet *interdum fit*. Variandi caufam Egnatio dederunt Editiones 1493, 1497. 1524. in quibus omnibus, pro *fic*, mendofe eft *fit*.

61. *Leviter*] Al. *leniter*, ut eft in Cod. Mediceo I.

62. *Indolefcit. Sed abunde eft &c.*] Ita in omnibus Codicibus Mediceis. Palavicinus expunxit particulam *fed*. Hinc in antiquis Editionibus, *indolefcit: abunde eft &c.* Sed Palavicinus advertiffe non videtur conftructionem a Celfo alibi non femel adhibitam. Sic lib. 6. cap. 6. fect. 38. *Sed fic laborantes inungi oportet fanie jecinoris &c.* Et lib. 7. cap. 12. fect. 1. *Sed imponendum calidum ex farina, & fico cataplasma eft.* Lindenius reftituit *fed:* verum interpunxit hoc modo: *indolefcit: fed abunde eft &c.*

63. *Sermo quoque, tumultus*] Legendum crediderim, *fermo quoque multus.* Pro *fermo*, Codices Medicei I. III. & VI. mendofe habent *ftrictior*.

64. *Et fanguis fpuitur*] Legere malim, *& fanguis exfpuitur*, ut olim Conftantino placuerat; triaque haec verba ftatim poft *nam* collocare.

65. *Ceratum ex lino factum*] Ita in omnibus antiquis Codicibus; qui tamen depravati videntur. Lindenius leg. *ex lycio.* Ego malim, *ex irino*; quemadmodum cap. 4. *cerato, ex irino facto*; & alibi. Similiter *ceratum ex cyprino*, vel *ex myrteo*, vel *ex rofa factum* Celfus faepe nominat.

66. *Panni*] Alii leg. *panacis*; al. *panaces*. MSS. Codices habent *panachi*; Mediceus I. *manni*. Lindenius correxit, *panni*; quam lectionem confirmant Celfi verba, quae infra funt; *idem aut ceratum, aut malagma, aut panni.*

67. *Et oleo*] Haec fortaffe explicatio quaedam eft duarum vocum *& rofa:* fed habetur in omnibus & MSS. & vulgatis libris.

eo ut ne ſpiritus quidem ſaepius movendus ſit. Quod ſi tuſſis infeſtabit [68], ad id potio ſumenda erit, vel ex trixagine, vel ex ruta, vel ex herba ſtoechade, vel ex cumino & pipere. Gravioribus vero doloribus urgentibus, cataplasma imponi quoque conveniet, vel ex lolio, vel ex hordeo, cui pinguis fici tertia pars ſit adjecta. Et id quidem interdiu ſuperjacebit: noctu vero idem aut ceratum, aut [69] malagma, aut panni; quia poteſt cataplasma decidere. Ergo quotidie quoque reſolvetur, donec jam cerato aut malagmate poſſimus eſſe contenti. Et decem quidem diebus extenuabitur fame corpus: ab undecimo vero ali incipiet; ideoque etiam laxior, quam primo, faſcia circumligabitur [70]. Fereque ea curatio [71] ad quadrageſimum diem perveniet. Sub qua ſi metus [72] erit ſuppurationis, plus malagma, quam ceratum ad digerendum proficiet. Si ſuppuratio vicerit, neque per quae ſupra ſcripta ſunt, diſcuti potuerit; omnis mora vitanda erit, ne os infra vitietur: ſed, qua parte maxime tumebit, demittendum erit candens ferramentum, donec ad pus perveniat; idque effundendum. Si nuſquam caput ſe oſtendet [73], ubi maxime pus ſubſit, ſic intelligemus: creta Cimolia totum locum illinemus, & ſiccari patiemur: quo loco maxime humor in ea perſeverabit [74], ibi pus proximum erit; eaque [75] uri debebit. Si latius aliquid abſcedet, duobus aut tribus locis erit perforandum; demittendumque linamentum,

68. *Infeſtabit*] Cod. Mediceus I. *ineſt.*

69. *Idem aut ceratum, aut*] In multis MSS. poſt haec verba lacuna eſt: poſt eam vero illa ſtatim ſequuntur; *atque ita deligando aſſueſcere iterum &c.* quae ſunt ſub finem capitis.

70. *Faſcia circumligabitur*] Lindenius leg. *Faſcia fit, qua ligabitur.* Editiones antiquae habent, *faſcia circumligabitur;* itemque MSS. Codices: quod improbare non auſim. Quemadmodum enim *medicamento illinere*, & *medicamentum illinere*; *medicamento inungere*, & *medicamentum inungere* Celſus dixit; ſic *faſcia circumligare* & *faſciam circumligare.* Niſi forte ſupra, *laxius*, vel *laxiori* ſcripſit, non *laxior*; ut *faſcia* ſit ſextus caſus.

71. *Ea curatio*] Lindenius leg. *ea curatione.*

72. *Sub qua ſi metus &c.*] Ita legendum cum Lindenio; vel, ut habet Conſtantini Codex, *Quod ſi metus &c.* Alii leg. *quae ſi modus &c.* ut mendoſe eſt in Mediceis Codicibus. Primus & ſeptimus habent, non *modus*, ſed *mediis*, vel *medus.* Male Foeſius ad Hippocratem de Artic. ſect. 25. legit; *Inter quae ſi nullus metus &c.*

73. *Si nuſquam caput ſe oſtendet*] Per vocem *caput* ſignificatur a Celſo pars illa, qua, ut eſt paulo ſupra, ſuppuratio maxime tumet. Ita *furunculos caput facere* Plinius dixit in lib. 22. cap. ultimo, & lib. 26. cap. 12. ut Morgagnus animadvertit: Caelius Aurelianus vero lib. 2. Acut. Morb. cap. 16. *vomicas verticem facere.* Pro *caput*, Lindenius leg. *tumor.* Et ipſe porro Lindenius & Editores ceteri habent *oſtendit.* Ego malui *oſtendet*, ut eſt in Cod. Mediceo I. Nam in periodo ſequenti habetur *abſcedet.*

74. *In ea perſeverabit*] Veteres Codices habent, alii *perſeveravit*, pro *perſeverabit*, ut recte edidit Lindenius; alii *perſeveraverit.* Sed omnes, *in ea*: non, ut Caeſarius & Lindenius legunt, *intus.* Ceterum contraria his docere videtur Auctor libri 3. de Morbis: *Linteo*, inquit, *tenui in rubrica liquida, admodum trita & tepida intincto, thoracem in orbem obtegito, quaque parte primum reſiccatum fuerit, ea ſectionem aut uſtionem facere oportet.* Sed ille quidem loquitur de pure, quod, rupta vomica, in pectus defluxit: Celſus vero de ſuppuratione circa coſtas facta, & nondum aperta.

75. *Eaque*] Id eſt, ea parte. Lindenius leg. *eoque.*

tum, aut aliquid ex penicillo, quod summum lino sit devinctum, ut facile educatur. Reliqua eadem, quae in ceteris adustis, facienda sunt. Vbi purum erit ulcus, ali corpus debebit, ne tabes, perniciosa futura, id malum subsequatur. Nonnumquam etiam, levius ipso osse affecto, & inter initia neglecto, non pus, sed humor quidam mucis [76] similis, intus coit; mollescitque contra cutis: in qua simili ustione utendum est.

2. In spina quoque est, quod proprie notemus. Nam si id, quod ex vertebra excedit, aliquo [77] modo fractum est, locus quidem concavus fit; punctiones autem in eo sentiuntur; quia necesse est ea fragmenta spinosa esse: quo fit, ut homo in interiorem partem subinde nitatur [78]. Haec noscendae rei causa sunt. Medicamentis vero iisdem opus est, quae prima parte hujus capitis exposita sunt.

X. 1. Similes rursus ex magna parte casus curationesque sunt humeri & femoris [79]: communia etiam quaedam humeris, brachiis, feminibus [80], cruribus, digitis. Siquidem ea minime periculose media franguntur: quo [81] propior fractura capiti vel superiori vel inferiori est, eo pejor est: nam & majores dolores adfert, & difficilius curatur. Ea [82] maxime tolerabilis est simplex, transversa [83]: pejor, ubi multa fragmenta [84], atque ubi obliqua [85]: pessimum, ubi eadem acuta sunt. Nonnumquam autem fracta in his ossa in suis sedibus remanent: multo saepius excidunt, aliudque super aliud effertur: idque ante omnia considerari debet; & sunt notae certae. Si suis sedibus sunt mota, resima,

76. *Mucis*] Lindenius leg. *muceo*.

77. *Si id, quod ex vertebra excedit, aliquo &c.*] Posteriorem vertebrae processum intelligit, ut Foësius & Morgagnus animadverterunt. Sumpsa autem haec sunt ex Hippocrate de Artic. sect. 22. Pro *excedit*, aliqui cum Caesario leg. *excidit*: Constantinus & Rousseus, *si id ex vertebra excidit, aliquo &c.* Lindenius, *si quid ex vertebra excidit, aut aliquo &c.* Sed perperam: non enim de vertebris loco motis loquitur Celsus, sed tantum de fractis.

78. *In interiorem partem subinde nitatur*] Etiam capite 14. hujus libri exteriorem vocat eam spinae partem, quae posterior; interiorem, quae prior est. Itaque eodem sensu Lindenius leg. *in anteriorem*, ut est in margine Editionis Constantinianae. Veteres tamen Codices habent, *in interiorem*. Hippocrates l. c. *ἢν δὲ λορδαίνωσι, φάυς* [illegible]

79. *Humeri & femoris*] Ita Cocchius emendandum censet Codicem Mediceum I. qui habet, *humeris & femoris*: cui facile assentior. Alii leg. *humeris & femoribus*.

80 *Feminibus*] Ita in allato mediceo Codice. Alii leg. *femoribus*.

81. *Quo*] Lindenius leg. *at, quo*.

82. *Ea*] Multi Codices habent *at*. Lindenius leg. *Earum*, ut est in margine Editionis Constantinianae.

83. *Transversa*] Idem Lindenius leg. *eaque transversa*

84. *Ubi multa fragmenta*] Vox *multa* vulgo ab omnibus omittitur, quamvis sit in MSS.

85. *Atque ubi obliqua*] Scilicet fractura. Simplici fracturae opponitur ea, in qua multa fragmenta sunt; transversae opponitur obliqua. Lindenius duas voces, *ubi obliqua*, statim post *pejor* collocat, & leg. *ubi obliqua, atque ubi fragmenta*; putans, verba proxima, *ubi eadem acuta sunt*, ad fragmenta tantummodo referri. Sed referuntur etiam ad *obliqua*; id est, capita ossis, quod obliquum fractum est: neque ullo modo necesse est, pro pessi-

ma, punctionisque sensum repraesentant; tactu [86] inaequalia sunt. Si vero non adversa, sed obliqua junguntur; quod fit, ubi loco suo non sunt; membrum id altero latere brevius est, & musculi ejus tument. Ergo, si hoc deprehensum [87] est, protinus id membrum oportet extendere: nam nervi musculique, intenti per ossa, contrahuntur; neque in suum locum veniunt, nisi illos per vim aliquis intendit. Rursus, si primis diebus id omissum est, inflammatio oritur; sub qua & difficile, & periculose, vis nervis adhibetur: nam distentio nervorum [88], vel cancer sequitur; vel certe, ut mitissime agatur [89], pus. Itaque, si ante reposita ossa non sunt, postea [90] reponenda sunt. Intendere autem digitum vel aliud quoque membrum [91], si adhuc tenerum est, etiam unus homo potest; cum alteram partem dextra, alteram sinistra prehendit [92]. Valentius membrum duobus eget, qui in diversa contendant. Si firmiores nervi sunt, ut in viris robustis, maximeque eorum feminibus & cruribus evenit; habenis quoque, vel linteis [93] fasciis utrimque capita articulorum deliganda, & per plures in diversa [94] ducenda sunt. Vbi [95] paulo longius, quam naturaliter esse debet, membrum vis fecit; tum demum ossa manibus in suam sedem compellenda sunt: indiciumque ossis repositi est dolor sublatus, & membrum alteri aequatum [96]. Involvendum [97] duplicibus triplicibusve pannis in vino & oleo tinctis; quos linteos esse, commodius est. Fere vero fasciis sex [98] opus est. Pri-

pessimum, quod habent omnes nostri Codices, legere *pessima*; ut idem Lindenius ex Constantini conjectura reponit. Explicationis loco esse possunt, quae supra habentur cap. 7. *Omne igitur os modo rectum, ut lignum in longitudinem finditur; modo frangitur transversum; interdum obliquum; atque id ipsum nonnumquam retusa habet capita, nonnumquam acuta..... Quin etiam aliquando plura fragmenta fiunt.*

86. *Tactu*] Lindenius leg. *et tactu*.

87. *Deprehensum*] Ita in Codice Constantini. Lindenius leg. *deprensum*; al. *depressum*, ut est in Mediceo I. aliisque Codicibus.

88. *Distentio nervorum*] *Distentionem* in Editione Almeloveeniana mendum est; ut monet Morgagnus

89. *Ut mitissime agatur*] Alii leg. *ut diutissime alatur*; Lindenius, *cum mitissime agitur*. Ego malui, *ut mitissime agatur*, quemadmodum Morgagno placebat: nam Cod. Mediceus I. habet, *ut mitissime afatur*: Codex vero Constantini plane, *agatur*.

90. *Postea*] Lindenius leg. *post eam*.

91. *Aliud quoque membrum*] Idem leg. *aliud quodque membrum*.

92. *Prehendit*] Ita Constantinus: al. *prendit*.

93. *Linteis*] Al. *lineis*; itemque infra, *lineos*.

94. *In diversa*] Lindenius leg. *& in diversa*; sed minus recte.

95. *Vbi*] Idem, *Vbi vero*.

96. *Alteri aequatum*] Alteri humero scilicet, si humerus; alteri femori, si femur est. Olim legebatur, *alteri parti aequatum*; nec aliter habent MSS. Ego tamen secutus sum Lindenium, qui vocem *parti*, additam, ut videtur, ex glossemate, sustulit. Itaque supra quoque, ubi legitur, *membrum id altero latere brevius est*, extrudenda fortasse est vox *latere*. Hoc certe modo loquitur Celsus sect 7. hujus cap. *donec par id membrum alteri fiat.*

97. *Involvendum*] Fortasse Celsus scripsit, *Involvendumque*: vel *Id*, *aut Idque involvendum*: vel *Tum involvendum*; & particula *tum* cum praecedenti syllaba coaluit. Alii, periodum statim post *sublatus* inchoantes, leg. *Et membrum alteri parti aequatum, involvendum &c.* Lindenius, *At membrum alteri aequatum, involvendum &c.*

98. *Fere vero fasciis sex*] In Editionibus antiquis est *iis*, vel *is*, ut in Cod. Mediceo I. Caesarius

Prima breviſſima adhibenda; quae circa fracturam ter voluta ſurſum verſum feratur, & quaſi in cochleam ſerpat: ſatiſque eſt, eam ter hoc quoque modo circuire. Altera dimidio longior: eaque [99], ſi qua parte [1] os eminet, ab ea; ſi totum aequale eſt, undelibet ſuper fracturam debet incipere, priori adverſa, deorſumque tendere; atque iterum ad fracturam reverſa, in ſuperiore parte ultra priorem faſciam deſinere. Super has injiciendum latiore linteo ceratum eſt, quod eas contineat. Ac, ſi qua parte os eminet, triplex ea [2] pannus objiciendus, eodem vino & oleo madens. Haec tertia faſcia comprehendenda ſunt, quartaque, ſic, ut ſemper inſequens priori adverſa ſit, & tertia tantum in inferiore parte, tres in ſuperiore finiant [3]: quia ſatius eſt ſaepius circuire, quam adſtringi: ſiquidem id, quod adſtrictum eſt, alienatur, & cancro opportunum eſt. Articulum autem quam minime vincire opus eſt: ſed, ſi juxta hunc os fractum eſt, neceſſe eſt. Deligatum vero membrum deligandum, adjiciendaque prioribus quinta faſcia eſt: iterumque quinto die [4] reſolvendum eſt, & ſex faſciis [5] involvendum, ſic, ut tertia & quinta infra, ceterae ſupra finiantur. Quotieſcumque autem ſolvitur membrum, calida aqua fovendum eſt. Sed, ſi juxta articulum fractura eſt, diu inſtillandum vinum eſt, exigua parte olei adjecta; eademque omnia facienda, donec adeo [6] inflammatio ſolvatur, vel tenuius [7] quoque, quam ex conſuetudine, id membrum fiat: quod ſi ſeptimus dies non dedit, certe nonus exhibet: tum facillime oſſa tractantur. Rurſus ergo, ſi parum commiſſa ſunt, committi debent: ſi qua fragmenta eminent, in ſuas ſedes reponenda ſunt: deinde eodem modo membrum deligandum, ferulaeque ſuper accommodandae ſunt, quae ſiſſae circumpoſitaeque oſſa in ſua ſede contineant: & in quam partem fractura incli-

nat,

ſarius repoſuit *faſciis*; & quidem recte. Niſi forte legendum eſt, *Faſciis vero ſex*; cum alii Codices non habeant vocem *is* poſt *vero*; ſed tantum *Fere vero ſex*.

99. *Longior: eaque*] Alii leg. *longiore: eaque*; ut eſt in Codice Mediceo I. ſed mendoſe. Al. *longior ea: quae*.

1. *Si qua parte*] Ita ex Lindenio. Veteres libri non habent particulam *ſi*.

2 *Ea*] Id eſt, ab ea parte. Ita habent veteres Codices. Lindenius leg. *ei*; ſcilicet oſſi: qua dicendi forma Celſus uſus eſt cap. 8. *Si quod ab aliqua parte eminet, opponendum ei triplex linteolum eſt*.

3. *Finiant*] Ita Caeſariana & recentes Editiones aliae. Ego malim *finiantur*. Nam & paulo infra habetur, *ceterae ſupra finiantur*. In MSS. & Editionibus antiquioribus eſt *faciant*. Almeloveenius adnotat, fuiſſe nonnullos, qui legerent, *feriant*.

4. *Quinto die*] Vulgo omittitur *die*, quod eſt in MSS. & in Editione I.

5. *Sex faſciis*] Alii leg. *ſexta faſciis*; al. *ſerto faſciis*, ut eſt in Cod. Vaticano 1. Ex ceteris Codicibus alii habent cum Mediceo I. *ſexta faſceis*; alii *ſexta faſcia*. Lindenius ex *ſexta* fecit *tum ſex*; ego *ſex*.

6. *Donec adeo*] Ita in MSS. & Editionibus antiquioribus. Caeſarius & alii leg. *donec ab eo*.

7. *Tenuius*] Ita correxit Lindenius, cum legeretur *levius*, ut ego ſcriptum inveni in antiquis Codicibus. Hippocrates de Fract. ſect. 6. *ἐν δὲ τῇ ἑβδόμῃ καὶ πάνυ λεπτὸν, καὶ τὰ ὀστέα τὰ κατεηγότα ἐπὶ μᾶλλον κινεύμενα, καὶ ἐν παραγωγῇ εὐκατόρθωτα.*

nat, ab ea latior valentiorque ferula imponenda eſt. Easque omnes circa articulum [8] eſſe oportet reſimas, ne hunc laedant; nec ultra adſtringi, quam ut oſſa contineant: & cum ſpatio laxentur, tertio quoque die paulum habenis ſuis coarctari: ac, ſi nulla prurigo, nullus dolor eſt, ſic manere, donec duae partes ejus temporis, quo quodque os [9] conſervet [10], compleantur: poſtea levius aqua calida fovere, quia primo digeri materiam opus eſt, tum evocari. Ergo cerato quoque liquido id leniter [11] eſt ungendum, perfricandaque ſumma cutis eſt; laxiusque id deligandum eſt: tertio quoque die ſolvendum, ſic, ut remota calida aqua, cetera eadem fiant: tantummodo ſingulae faſciae, quoties reſolutae fuerint, ſubtrahantur.

2. Haec communia ſunt: illa propria. Siquidem humerus fractus [12], non ſic, ut membrum aliud, intenditur: ſed homo collocatur alto ſedili, medicus autem humiliore adverſus. Vna [13] faſcia, brachium amplexa, ex cervice ipſius, qui laeſus eſt, id ſuſtinet: altera, ab altera parte ſuper caput [14] data, ibi accipit nodum: tertia, vincto imo humero deorſum demittitur, ibi quoque capitibus ejus inter ſe vinctis. Deinde ab occipitio ipſius, miniſter ſub ea faſcia, quam ſecundo loco poſui, porrecto [15], ſi dexter humerus ducendus eſt, dextro, ſi ſiniſter, ſiniſtro brachio, demiſſum inter femina ejus, qui curatur, baculum tenet: medicus ſuper eam faſciam, de qua tertio loco dixi, plantam injicit dextram, ſi ſiniſter, ſiniſtram, ſi dexter humerus curatur; ſimulque alteram faſciam miniſter attollit, alteram premit medicus: quo fit, ut leniter hume-

8. *Circa articulum*] In MSS. & antiquis Editionibus legitur, *citra*: in margine Editionis Conſtantinianae, *circa*; & ita Lindenius repoſuit.

9. *Quo quodque os*] MSS. & Editiones antiquiores habent, *quod quoque os*: Caeſariana & Editiones aliae, *quod os quoque*. Sed omnino legendum, *quo quodque os*, vel, ut edidit Lindenius, *quo os quodque*. Ita cap. 7. *niſi duae partes ejus temporis, intra quod quaeque oſſa conſervent, tranſierint.*

10. *Conſervet*] Ita in Cod. Mediceo I. & in Editione Lindenii; & ita legendum in margine Conſtantinianae, non *conſervet*, ut eadem Editio in contextu, & libri alii habent.

11. *Leniter*] Ante Caeſarium legebatur, *pleniter*; quemadmodum & vetuſtior Mediceus Codex habet.

12. *Fractus*] Lindenius leg. *fractus eſt*: ſed non recte; quia *ſiquidem* non refertur ad *fractus*, ſed ad verba, quae ſtatim ſequuntur, *non ſic &c.*

13. *Vna*] Lindenius addit *autem*.

14. *Super caput*] Vetus quidam Conſtantini liber habet, *ſuper cubitum*.

15. *Porrecto, ſi dexter &c.*] Ex multis variisque lectionibus, quibus haec periodus jactatur, nulla Morgagno, nulla mihi omnino probari poteſt. Ita habetur in Editione Lindenii. Pro *porrecto*, alii leg. *correpto*, ut eſt in Codice IV. Codices Medicei ceteri habent, *correcto*. Deinde vox *ſiniſtro* deeſt in omnibus iis Codicibus; &, pro *plantam injicit dextram*, *planam injicit dextra* legitur in iisdem: in margine Codicis IV. ex conjectura, *dextram*. Hinc *planam injicit dextram* habent Editiones 1478. 1493. 1497. 1524. & Aldina. At Caeſariana, & aliae multae, *palmam injicit dextram*. Pro *curatur*, alii leg. *ſumatur*; quidam Codices, ut Mediceus I. habent, *furatur*; Codex Conſtantini, *ſituatur*. Atque in Mediceis quidem omnibus eſt *baculum*, ut in vulgatis libris: Morgagnus vero in ſuo Codice ſcriptum reperit *brachium*; atque ita Veſalium olim legiſſe animadvertit.

humerus extendatur. Fasciis vero, si medium aut imum os fractum est, brevioribus opus est; si summum, longioribus: ut ab eo sub altera quoque ala per pectus & scapulas [16] porrigantur. Protinus vero brachium, cum deligatur, sic inclinandum est: idque efficit, ut ante fascias quoque [17] sic figurandum sit; ne postea suspensum aliter, atque cum deligabatur [18], humerum inclinet. Brachioque suspenso, ipse quoque humerus ad latus leniter deligandus est: per quae fit, ut minime moveatur: ideoque ossa sic se habent, ut aliquis composuit. Cum ad ferulas ventum est, extrinsecus esse earum longissimae debent; a lacerto breviores; sed sub ala brevissimae: saepiusque eae resolvendae [19] sunt, ubi in vicinia cubiti humerus fractus est; ne ibi nervi rigescant, & inutile brachium efficiant [20]. Quoties solutae sunt, fractura manu continenda; cubitus aqua calida fovendus, & molli cerato perfricandus; ferulaeque vel omnino non imponendae contra eminentia cubiti, vel aliquanto breviores, sunt [21].

3. At si brachium fractum est, in primis considerandum est, alterum os, an utrumque comminutum sit: non quo alia in ejusmodi casu curatio sit admovenda [22]; sed primum, ut valentius extendatur, si utrumque os fractum est; quia necesse est minus nervos contrahi altero osse integro, eosque intendente: deinde, ut curiosius omnia in continendis ossibus fiant, si neutrum alteri auxilio est. Nam, ubi alterum integrum est, plus opis in eo, quam in fasciis ferulisque est. Deligari autem brachium debet, paulum pollice ad pectus inclinato; siquidem is maxime brachii naturalis habitus sit [23]: idque involutum mitella commodissime excipitur; quae latitudine ipsi brachio [24], perangustis capitibus collo injicitur: atque ita commode brachium ex cervice suspen-

16. *Per pectus & scapulas*] Ita in omnibus veteribus libris. Lindenius leg. *per pectus ad scapulas*; quae lectio minime probanda est.

17. *Idque efficit, ut ante fascias quoque &c.*] Editiones antiquae ita habent: *id quod officit, ut ante fascias quoque sic figurandum* (Constantiniana in margine *figuratum*) *sit*. Ego ex MSS. reposui, *idque efficit*; sed, pro *cur*, quod est in iisdem, retinui particulam *ut*. Ita lib. 3. cap. 5. *Quae res efficit, ut &c* Fortasse etiam legendum *fasciis* pro *fascias*. Post verba autem antecedentia, *sic inclinandum est*, ea desiderari videntur, quae doceant, quemadmodum brachium inclinandum sit, & cur ita inclinandum. Lindenius leg. *ut id, quod afficitur, ante fasciis quoque sic figuratum sit*.

18. *Suspensum aliter, atque cum deligabatur*] Ita Lindenius. Alii leg. *suspensum aliter, aliter cum deligabatur*. MSS. Codices habent, *suspensum alter cum deligabatur*.

19. *Eae resolvendae*] Lindenius leg. omittit *eae*.

20. *Efficiant*] Lindenius leg. *efficiatur*.

21. *Breviores, sunt*] Verbum *sunt* refertur ad *imponendae*; non ad *breviores*, ut Constantinus & Lindenius existimarunt, qui *sint* idcirco legunt.

22. *Sit admovenda*] *Admovere curationem* dixit etiam lib. 3. cap. 2. Aliqui omittunt *sit*.

23. *Sit*] Fortasse legendum *est*, ut habetur in margine Editionis Constantinianae. Attamen lib. 1. cap. 2. in omnibus antiquis Codicibus similiter legitur; *siquidem melius ascensus quoque & descensus, cum quadam varietate corpus moveat*. Sed vide quae ad illa verba adnotavi.

24. *Latitudine ipsi brachio*] Lindenius leg. *latitudine ipsa brachio*.

ſuſpenſum eſt. Idque paulum ſupra cubiti alterius regionem pendere oportet.

4. Quod ſi ex ſummo cubito quid fractum ſit [25], glutinare id vinciendo alienum eſt: fit enim brachium immobile. At [26] ſi nihil aliud quam dolori occurſum eſt [27], idem, qui fuit, ejus uſus eſt.

5. In crure aeque ad rem pertinet, alterum ſaltem os integrum manere. Commune vero ei femorique eſt, quod, ubi deligatum eſt, in canalem conjiciendum eſt. Is canalis & inferiore parte [28] foramina [29] habere debet, per quae, ſi quis humor exceſſerit, deſcendat: & a planta moram, quae ſimul & ſuſtineat eam, & delabi non patiatur: & a lateribus cava, per quae loris datis, morae quaedam crus femurque, ut collocatum eſt, detineant. Eſſe etiam is debet, a planta, ſi crus fractum eſt, circa poplitem; ſi femur, uſque ad coxam; ſi juxta ſuperius caput femoris, ſic, ut ipſa quoque ei coxa inſit [30]. Neque tamen ignorari oportet, ſi femur fractum eſt, fieri brevius; quia numquam in antiquum ſtatum revertitur; ſummiſque digitis poſtea cruris ejus inſiſti: ſed multo tamen foedior debilitas eſt [31], ubi fortunae negligentia quoque acceſſit.

6. Digitum ſatis eſt ad unum ſurculum [32] poſt inflammationem deligari.

7. His proprie ad ſingula membra pertinentibus, rurſus illa [33] communia ſunt: primis diebus fames: deinde tum, cum jam increſcere callum oportet, liberalius alimentum: longa a vino abſtinentia: fomentum

25. *Quod ſi ex ſummo cubito quid fractum ſit*] Ita ex Lindenio. Editiones vetuſtae, meique Codices MSS. habent, *Quod ſi ex ſummo cubito id factum ſit*; Codex Conſtantini, *Quod ſi in ſummo cubito id fractum ſit.*

26. *At*] Alii leg. *Ac*, ut in MSS. Ego repoſui *At*, ex Conſtantino; quia haec verba, *ſi nihil aliud quam dolori occurſum eſt*, adverſantur illis, *glutinare id vinciendo alienum eſt*; ut conſideranti manifeſtum erit.

27. *Occurſum eſt*] Ita in MSS. & antiquis Editionibus. Lindenius leg. *occurrendum eſt*: ſupra vero retinet *ac*.

28. *Et inferiore parte*] Aliqui leg. *ab inferiori parte*, ex Caeſario. MSS. non habent *ab*.

29. *Foramina*] Cod. Mediceus I. habet, *feruminali*: unde Cocchius ſuſpicatur legendum eſſe, *foramina aliqua*. Deinde, pro *habere debet*, alii leg. *habet*.

30. *Ei coxa inſit*] Ita Lindenius. Olim legebatur, ut eſt in aliquibus MSS. *ei coxa ſit*: ſed Conſtantinus, pro *ei*, reponendum putabat *in eo*. Plures MSS. cum Mediceo I. habent mendoſe omnino, *& coxa ait*.

31. *Sed multo tamen foedior debilitas eſt*] Ita locum hunc ſcribendum putavi, cum in Cod. Mediceo I. ſit, *ſed multa tamen ferior debilitas eſt*. Alii leg. *ſed multa tamen femori debilitas eſt*; Lindenius, *ex quo multa debilitas eſt, foedior tamen*.

32. *Surculum*] Alii leg. *fureulum*, ut eſt in Editione an. 1493. al. *furtunculum*, ut in Edit. an. 1538. al. ex conjectura, *ferulam*; al. *fulcrum*, & *imum* pro *unum*: Conſtantinus ex antiqui Codicis fide, *funiculum*. Sed omnino legendum *ſurculum*, ut habent cum Mediceo I. aliiſque MSS. Editiones princeps Florentina, & Lindeniana.

33. *Illa*] Lindenius leg. *iſta*, ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae.

tum aquae calidae, dum inflammatio eſt, liberale; cum ea deſiit, modicum: tum etiam longior ulterioribus, e liquido cerato [34], membris, & mollis tamen unctio. Nec protinus exercendum id membrum, ſed paulatim ad antiquos uſus [35] reducendum eſt. Gravius aliquanto eſt, cum oſſis fracturae carnis quoque vulnus acceſſit; maximeque, ſi id muſculi femoris aut humeri ſenſerint [36]: nam inflammationes multo graviores, & promptiores cancros habent. Ac femur quidem, ſi oſſa inter ſe ceſſerunt, fere praecidi neceſſe eſt. Humerus vero quoque [37] in periculum venit; ſed facilius conſervatur. Quibus periculis etiam magis id expoſitum, quod juxta ipſos articulos ictum eſt. Curioſius igitur agendum [38] eſt; & muſculus quidem per mediam plagam transverſus praecidendus: ſanguis vero, ſi parum fluxit, mittendus: corpus inedia extenuandum [39]. Ac reliqua quidem membra lentius intendenda, & lenius in iis oſſa in ſuam ſedem reponenda ſunt: his [40] vero neque intendi nervos, neque oſſa tractari, ſatis expedit: ipſique homini permittendum eſt, ut ſic ea collocata habeat, quemadmodum minime laedunt [41]. Omnibus autem his vulneribus imponendum primo linamentum eſt, vino madens [42], cui roſae paulum admodum adjectum ſit: cetera eadem. Deligandaque faſciis [43] ſunt, aliquanto, quam vulnus, latioribus; laxius ſcilicet, quam [44] ſi ea plaga non eſſet; quanto facilius

34. *E liquido cerato*] Ita multi repoſuerunt cum Caeſario, pro *& liquido cerato*, quod habent Mediceus I. aliique MSS. Codices, & Editiones vetuſtiores. Ego legere mallim, *ex liquido cerato*; triaque haec verba poſt *membris* transferre.

35. *Sed paulatim ad antiquos uſus &c.*] Adverbium *paulatim* non inveni in MSS. ſed Conſtantinus & Lindenius repoſuerunt, ne laboraret ſententia. In Cod. Mediceo I. legitur, *ſed antiquos uſus &c.*

36. *Senſerint*] Ante Lindenium legebatur *ſenſerunt*, ut eſt in Mediceo I. aliiſque MSS.

37. *Humerus vero quoque*] Particula *vero* addita videtur ab aliquo, ut reſponderet particulae *quidem*, quae eſt in praecedenti inciſo; & prorſus redundat.

38. *Curioſius igitur agendum &c*] Lindenius leg. *Igitur curioſius id agendum eſt, & per mediam plagam muſculus transverſus praecidendus.*

39. *Corpus inedia extenuandum*] Idem Lindenius leg. *corpus inedia in decimum diem extenuandum.* Mihi tamen tres voces *in decimum diem* aliquo in Codice reperire non contigit.

40. *His*] Fortaſſe legendum *hic*, vel *in his*.

41 *Quemadmodum minime laedunt*] Id eſt, ut *maxime cubantem juvat*; quo modo loquitur cap. ult. Lindenius leg. *quemadmodum minimum laeduntur.*

42. *Linamentum eſt, vino madens*] Lindenius leg. *linamentum ex vino madens.*

43. *Deligandaque faſciis*] Sic repoſui ex quibusdam MSS. Antea legebatur, *deliganda faſciis.*

44. *Aliquanto, quam vulnus, latioribus; laxius ſcilicet, quam &c.*] Hippocrates de Fract. ſect. 23. *Faſciae vero reliquaeque aliquanto latius fuſa eſſe debent, quam ſi ulcus non adeſſet; & quo primum deligatur, multo latius ſit quam ulcus. Quae enim ulcere anguſtiora ſunt, ulcus ipſum cingunt, quod minime convenit; ſed prima convolutione totum ulcus comprehendendum, ita ut ſuperiore ac inferiore parte linteum excedat. Linteum igitur e directo ulceri injiciendum, pauloque minus, quam ſi citra ulcus eſſet, arctandum.* Sed quamvis ex Hippocrate ſumpſiſſe haec Celſus videatur; tamen, quia verba inter ſe apte non cohaerent, atque aliis etiam de cauſis valde ſuſpicor, quaedam inſerta fuiſſe ab interpretibus. Nihil enim praecedit, quo *ſcilicet* referri poſſit: niſi forte, pro *latioribus*, cum Lindenio reponendum eſt *laxioribus*. Et ſane infra habetur, *latioribus faſciis opus eſt*; quod

lius & alienari & occupari cancro vulnus poteſt: numero potius faſciarum id agendum eſt, ut laxae quoque aeque contineant. Quod in femore humeroque [45] ſic fiet, ſi oſſa forte recte concurrerint: ſin aliter ſe habebunt, eatenus circumdari faſcia debebit, ut impoſitum medicamentum contineat. Cetera eadem, quae ſupra ſcripſi, facienda ſunt: praeterquam quod neque ferulis, neque canalibus, inter quae vulnus ſaneſcere non poteſt; ſed pluribus tantummodo & latioribus faſciis opus eſt: ingerendumque ſubinde in eas eſt calidum oleum, & vinum; magisque in primo [46] fame utendum [47]; vulnus calida aqua fovendum; frigusque omni ratione vitandum, & transeundum ad medicamenta, quae puri movendo ſunt: majorque vulneri, quam oſſi cura adhibenda [48]. Ergo quotidie ſolvendum nutriendumque eſt. Inter quae ſi quod parvulum fragmentum oſſis eminet, id, ſi retuſum eſt, in ſuam ſedem dandum: ſi acutum, ante acumen ejus, ſi longius eſt [49], praecidendum; ſi brevius, limandum, & utrumque [50] ſcalpro laevandum [51]: tum

quod veriſimile eſt, Celſum additurum non fuisſe, ſi *latioribus* hic ſcripſiſſet. Praeterea lib. 5. cap. 26. ſect. 24. de omnibus in univerſum vulneribus agens, *Faſcia vero ad vulnus deligandum..... lata*, inquit, *eſſe debet, ut ſemel injecta non vulnus tantum, ſed paulum utrimque etiam oras ejus comprehendat:* quae ex allato Hippocratis loco manifeſte deſumpta ſunt; neque opus fuit hic repetere. Rurſus, ſi legatur *laxioribus*, duo verba, *quam vulnus*, redundat: atque haec quoque, *laxius ſcilicet, quam ſi ea plaga non eſſet*, ſupervacua videntur, & ex adnotatione orta. Sed eſt tamen, cur haec retineri poſſint: illa vero, *quam vulnus*, nulla ferri ratione poſſunt. Vel igitur minima mutatione legendum, *aliquanto, quam vulnus, latioribus; laxiusque* (vel *laxioribusque*) *quam &c.* vel paulo majori, *aliquanto laxioribus; laxius ſcilicet, quam &c.* aut etiam, *aliquanto laxioribus, quam &c.* vel denique maxima, *aliquanto laxioribus; quanto facilius &c.* Lindenius ita edidit: *aliquanto, quam vulnus, laxioribus; ſcilicet latius, quam ſi ea plaga non eſſet, quantoque facilius &c.*

45. *Humeroque*] Linden. *humerove.*

46. *Magisque in primo*] Alii *leg. magisque in principio*, ex Caeſarii emendatione: & fortaſſe rectius. Attamen, cum MSS. Codices habeant *in primo*, videndum eſt, num quemadmodum *a primo* pro *a principio* recte dicitur, ſic & *in primo* pro *in principio* dictum ſit. Senſus enim hic eſſe videtur: magisque in hoc caſu, quam ubi vulnus non eſt, primis diebus fame utendum. Nam initio hujus ſect. habetur; *illa communia ſunt: primis diebus fames &c.* Lindenius leg. *magisque hoc. In principio &c.* Quod minus probandum.

47. *Fame utendum*] Hic vero Lindenii lectionem *utendum*, ſumptam, ut opinor, ex Foëſio ad Hippocrat. de Fract. ſect. 24. omnes facile probabunt. Alii leg. *utendo.* Codices omnes MSS. habent, *fame utendo & alieno.* In Mediceo quidem III. & aliis quibusdam duae voces, *& alieno*, expunctae ſunt; itaque vulgati libri eas omittunt: ſed videndum jure, an injuria extruſae fuerint. Fortaſſe legendum, *& a vino abſtinendum:* nam ſupra quoque *longa a vino abſtinentia* praecipitur.

48 *Adhibenda*] Veteres libri habent *agenda.* Si haberent, *vulneris, quam oſſis*; ut Conſtantinus reponendum cenſuit; facilius eſſet emendatio, *habenda*, Sed cum in illis legatur, *vulneri, quam oſſi*; a Lindenio ſtandum videtur, qui edidit, *adhibenda.*

49. *Si longius eſt*] Particula *ſi* deeſt in MSS. & antiquis Editionibus.

50. *Vtrumque*] Tum quod praeciſum fuit, tum quod limatum. Perperam alii leg. *utrinque.*

51. *Laevandum*] Ita ex Foëſio ad Hippocratem de Fract. ſect. 29. & Lindenio. Alii leg. *limandum*, ut eſt in MSS.

52. *Recte ſe habenti capiti*] Fracti oſſis ſummitati, in qua nullum fragmentum eminet. *Retuſa capita* vocat cap. 7. Communiorem hanc lectionem Cod Mediceus I. confirmat. Pro *habenti*, in aliis Codicibus mendoſe eſt *habendi.* Caeſarius leg. *recte ſe habente capite.* Lindenius edidit;

 acutae

tum ipſum recondendum eſt: ac, ſi id manus facere non poteſt, vulſella, quali fabri utuntur, injicienda eſt recte ſe habenti capiti [52], ab ea parte, qua ſima eſt; ut ea parte, qua gibba eſt, eminens os in ſuam ſedem compellat. Si id majus eſt, membranulisque cingitur, ſinere oportet eas ſub medicamentis reſolvi, idque os, ubi jam nudatum eſt, abſcindere; quod maturius ſcilicet faciendum eſt: poteſtque ea ratione & os coire, & vulnus ſaneſcere: illud ſuo tempore; hoc, prout ſe habet. Nonnumquam etiam in magno vulnere evenit, ut fragmenta quaedam velut emoriantur, neque cum ceteris coëant: quod hic quoque ex modo fluentis humoris colligitur. Quo magis neceſſarium eſt, ſaepius ulcus reſolvere, atque nutrire [53]. Sequitur vero [54], ut id os per ſe poſt aliquot dies excidat. Cum tam miſera antea conditio vulneris ſit [55], tamen id interdum manus diutiusque facies. Saepe enim [56] integra cutis oſſe abrumpitur [57], protinusque prurigo & dolor oritur. Quae ſolvere [58], ſi accidit, maturius oportet, & fovere aqua, per aeſtatem,

acutae oſſis prominentis cuſpidi; mutatione minime probanda. Vide Morgagn. Epiſt. V.

53. *Reſolvere atque nutrire*] Paulo ſupra, *quotidie ſolvendum nutriendumque eſt* Celſi ſententiam non eſt aſſecutus Lindenius, qui ſic repoſuit: *reſolvere, quam nutrire.* MSS. noſtri omnes habent non *quam*, ſed *atque*.

54. *Sequitur vera*] Lindenius contra priores Editiones, a quibus Medicei Vaticanique Codices non diſcrepant, repoſuit, *ſequiturque fere.*

55. *Cum tam miſera antea conditio vulneris ſit &c*] Corruptos omnes Codices hoc loco inveni, & quidem adeo corruptos, ut Celſi ſententiam aſſequi non liceat. In plerisque eorum haec periodus pars eſt periodi ſuperioris: atque in omnibus impreſſis, pro *manus*, legitur *majus*, ut correctum vidi in recentioribus quibusdam MSS. Lindenius ita edidit: *aut cum jam ante miſera conditio vulneris ſit, tamen id interdum majus diuturniusque faciat.* Verum temere & ſine cauſa haec Celſus ſubjecerit, qui neque eorum ullam eſſet rationem redditurus, neque expoſiturus curationem in ejusmodi caſu adhibendam. At Conſtantinus novam hic fieri propoſitionem putat, & leg. *Ac cum tam miſera antea conditio vulneris ſit, tamen id interdum majus latiusque facies.* Quae lectio probari fortaſſe poſſet, ſi ex ſequentibus cauſa appareret, ob quam plaga ſit amplianda. Anne Celſus hoc ſibi vult? quamvis miſera ſit vulneris conditio, tamen interdum vulnus manu eſt faciendum. Quod veriſimile maxime propter illa videri poteſt, quae infra ſequuntur: *Interdum fractura quibusdam velut aculeis carnem vexat. Quo a prurigine & punctionibus cognito, aperire id medicus, eosque aculeos praecidere neceſſe habet.* Vbi attendenda etiam vis horum verborum *neceſſe habet.* Anne ſententiam Celſi hanc potius eſſe dicemus? Quamvis miſera per ſe vulneris conditio ſit, tamen interdum accidit, quod gravius id faciat. *Saepe enim integra cutis oſſe abrumpitur &c.* Verum de hoc docti homines viderint.

56. *Saepe enim &c.*] Manifeſtum eſt, rationem a Celſo hic reddi praecedentis propoſitionis, quaecumque ſit ea propoſitio. Quod Lindenius emendationi ſuae plane adverſari intelligens, ita mutavit: *Saepe etiam &c.* Sed Codices noſtri veteres habent *Saepe enim &c.*

57. *Integra cutis oſſe abrumpitur*] Ita in omnibus antiquis Editionibus, & in Mediceo I. aliisque MSS. Codicibus: atque hanc lectionem videntur confirmare, quae infra ſunt; *Reliqua vero curatio in utroque hoc caſu eadem eſt, quae ubi plagam ictus protinus intulit.* Quod ſi legatur, *integra cute os abrumpitur*, ut eſt apud Conſtantinum ex conjectura, & in Editione Lindenii; nullum hic vulnus eſſet, neque Celſus dixiſſet *in utroque hoc caſu.* Verumtamen quia incertum eſt, quid ille ſuperiore periodo ſcripſerit, id quoque in medio relinquamus. Illud addo, vocem *oſſe* in multis MSS. deeſſe: tum Conſtantinum adnotaſſe, quosdam ex iis, qui *cute os* reponere tentarunt, tollere adverbium *enim.*

58. *Quae ſolvere*] Ita in antiquis libris, tum edi-

ſtatem, frigida; per hiemem, egelida: deinde ceratum myrteum impo̅nere. Interdum fractura quibusdam velut aculeis carnem vexat. Quo a prurigine & punctionibus cognito, aperire id medicus [59], eosque aculeos praecidere necesse habet. Reliqua vero curatio inutroque hoc caſu eadem eſt, quae, ubi plagam ictus protinus intulit [60]. Puro jam ulcere, cibis hic quoque utendum eſt carnem producentibus. Si brevius adhuc membrum eſt, & oſſa loco ſuo non ſunt, paxillus tenuis quam laeviſſimi generis [61] inter ea demitti debet, ſic, ut capite paulum ſupra ulcus [62] emineat; isque quotidie plenior adigendus eſt, donec par id membrum alteri fiat. Tum paxillus removendus; vulnus ſanandum eſt; cicatrix [63] inducta fovenda frigida aqua eſt, in qua myrtus, hedera, aliaeve ſimiles verbenae decoctae ſint [64], illinendumque medicamentum eſt [65], quod ſiccet: & magis etiam hic quieſcendum, donec id membrum confirmetur. Si quando vero oſſa non conferbuerunt, quae [66] ſaepe ſoluta, ſaepe mota ſunt, in aperto deinde curatio eſt: poſſunt enim coire. Si vetuſtas occupavit, membrum extendendum eſt, ut aliquid laedatur: oſſa inter ſe manu dividenda, ut concurrendo exaſperentur, &; ſi quid pingue eſt, eradatur, totumque id quaſi recens fiat: magna tamen cura habita, ne nervi musculive laedantur. Tum vino fovendum eſt, in quo malicorium decoctum ſit; imponendumque id ipſum ovi albo miſtum: tertio die reſolvendum, fovendumque aqua, in qua verbenae, de quibus ſupra dixi, decoctae ſint: quinto die idem faciendum, ferulaeque circumdandae: cetera, & ante, & poſt, eadem facienda, quae ſupra ſcripſi. Solent tamen interdum transverſa [67] inter ſe oſſa confervere [68]: eoque & brevius membrum, & indecorum fit; &, ſi ca-

editis, tum MSS. Sed fortaſſe reponendum *Quod*. Conſtantinus legere malebat, *Quam ſolvere*, id eſt, plagam; Lindenius edidit, *Quare ſolvere*.

59. *Medicus*] Conſtantinus, & alii fere omnes leg. *melius*: ſed Conſtantinus extrudit verbum *habet*.

60. *Vbi plagam ictus protinus intulit*] Vox *plagam* non extat in MSS. nec in Editionibus antiquis; ſed nullo modo poteſt abeſſe. Itaque eam retinuimus ex Conſtantini conjectura, & Lindenio.

61. *Quam laeviſſimi generis*] Lindenius leg. *& laeviſſimi generis*.

62. *Supra ulcus*] Has duas voces Lindenius omittit, nec Editio Caeſarii an. 1538. eas habet. Habent tamen Editiones aliae omnes, omnesque MSS. Codices.

63. *Vulnus ſanandum eſt; cicatrix &c.*] Lindenius leg. *vulnusque ſanandum eſt. Cicatrix vero &c.*

64. *Decoctae ſint*] Ita edidit Lindenius; nec aliter legendum videtur. Sed lectores moneo, vocem *decoctae* in MSS. & antiquis Editionibus non reperiri.

65. *Illinendumque medicamentum eſt*] Verbum *eſt* a plerisque omittitur: ſed habetur in Editione I. & in Mediceo vetuſtiore aliisque MSS.

66. *Quae*] Ita in MSS. & antiquis Editionibus. Conſtantinus ex conjectura leg. *quod*; Lindenius, *quia*.

67. *Transverſa*] Ita in MSS. & Editione prima; id eſt, obliqua, ut dixit ſect. 1. hujus capitis. Alii leg. *diverſa*, ut eſt in Editione an. 1493. Lindenius perperam, *averſa*. Vide Morgagn. Epiſt. VI.

68. *Confervere*] Quidam cum Caeſario leg. *cohaere-*

ſi capita acutiora ſunt, aſſiduae punctiones 69 ſentiuntur. Ob quam cauſam frangi rurſus oſſa & dirigi debent. Id hoc modo fit. Calida aqua multa membrum id fovetur, & ex cerato liquido perfricatur, intenditurque: inter haec, medicus pertractans oſſa, ut adhuc tenero callo, manibus ea diducit, compellitque id, quod eminet, in ſuam ſedem: &, ſi parum valuit, ab ea parte, in quam os ſe inclinat, involutam lana regulam objicit; atque ita deligando, aſſueſcere iterum vetuſtae ſedi cogit. Nonnumquam autem recte quidem oſſa conferbuerunt 70, ſuperincrevit vero nimius callus; ideoque locus intumuit. Quod ubi incidit, diu leniterque id membrum perfricandum eſt ex oleo, & ſale, & nitro, multumque aqua calida ſalſa fovendum; & imponendum malagma, quod digerat; adſtrictiusque alligandum; oleribusque, & praeterea vomitu utendum: per quae cum carne callus quoque extenuatur. Confertque aliquid de ſinapi cum ficu in alterum par membrum 71 impoſitum, donec id paulum erodat, eoque evocet materiam. Vbi his tumor extenuatus eſt, rurſus ad ordinem vitae revertendum eſt.

XI. Ac de fractis quidem oſſibus hactenus dictum ſit. Moventur autem ea ſedibus ſuis duobus modis. Nam modo, quae juncta ſunt inter ſe, dehiſcunt 72; ut cum latum ſcapularum os ab humero 73 recedit; &

haerere. Idem Caeſarius margini adſcripſit, *coalescere.* Sed MSS. Codices habent, *confervere.*

69. *Aſſiduae punctiones*] Lindenius leg. *aſſidue puncturae.*

70. *Conferbuerunt*] Ita edidit Lindenius: idque verbum iis reſpondet, quae ſupra ſunt, *Solent tamen interdum transverſa inter ſe oſſa confervere*; ut animadvertit Morgagnus. Quod ſi haec Lindenii lectio aliquo ejus Codice firmatur, tanto certior eſſe debet. Nunc aliquis fortaſſe magis probabit Schulzii emendationem in Diſſertat. de Oſſib. Confervent. quod facilior ſit, & a veteri ſcriptura minus diſtet. Nam Medicei Vaticanique Codd. & Edd. antiquae habent, *ceperunt*, vel *coeperunt:* Schulziusque *coierunt* ſcribendum putavit. Conjectura Conſtantini reponentis, *cohaeſerunt*, non placet.

70*. *Locus intumuit*] Ita in vulgatis libris: at in MSS. *locus ſi intumuit.* Videtur legendum, *locus is intumuit:* nam etiam ſub initium proximi capitis depravati quidam Codices habent *ſi locus* pro *is locus.* Nec Palavicino aſſentiendum corrigenti, *locus ſic intumuit.*

71. *In alterum par membrum*] Exempli cauſa, ſi femur fractum eſt, ſinapi in alterum femur imponendum. Vox *par* in Cod. Mediceo I. inter verſus poſita eſt, extra ceterarum vocum ſeriem, ab antiqua tamen manu. Si abſit, non ego magnopere requiſierim. Vide quae adnotavi ad verba illa, *& membrum alteri aequatum*, ſect. 1. hujus cap. Alii leg. *in alterum pariter membrum*; quod eſt a Caeſario. Sed Caeſarius non eſt aſſecutus Celſi ſententiam. Is enim non in utrumque membrum, ſed in id ſolum, quod ſanum eſt, ſinapi imponi vult.

72. *Dehiſcunt*] Cod. Mediceus I. *hiſcunt.*

73. *Ab humero*] Exiſtimat Conſtantinus, *ἀκρώμιον* ſignificari. Et ſane videtur Cornelius locum quemdam reſpexiſſe, qui eſt in lib. de Artic. ſect. 11. ubi Hippocrates docet, *ἀκρώμιον* interdum avelli, atque hunc caſum ab illo prorſus diverſum eſſe, ubi humerus ex ſinu excidit lati ſcapularum oſſis. Morgagnus tamen *ab jugulo* legendum ſuſpicatur; *quod*, inquit, *jugulum ita cum lato ſcapularum oſſe junctum ſit, ut cum tibia fibula, aut, ſi mavis, cum ulna radius, non ita ut cum lato eodem oſſe humerus.*

& in brachio, radius a cubito; & in crure, tibia a fura; interdum a faltu [74], calcis os a talo; quod raro tamen fit: modo articuli fuis fedibus excidunt. Ante de prioribus dicam. Quorum ubi aliquid incidit, protinus is locus cavus eft, depreffusque digitus finum invenit: deinde gravis inflammatio oritur; atque in talis praecipue [75]: fiquidem febres quoque, & cancros, & nervorum vel diftentiones, vel rigores, qui caput fcapulis annectunt, movere confuevit. Quorum vitandorum caufa, facienda eadem funt, quae in offibus mobilibus laefis [76] aliquid ubi incidit, protinus is locus propofita funt; ut dolor tumorque per ea tollantur. Nam diducta offa numquam rurfus inter fe junguntur; &, ut aliquid decoris eo loco, fic nihil ufus amittitur [77]. Maxilla vero & vertebrae [78], omnesque articuli, cum validis nervis comprehendantur, excidunt aut vi expulfi, aut aliquo cafu nervis vel ruptis, vel infirmatis; faciliusque in pueris & adolescentulis, quam in robuftioribus. Hique elabuntur in priorem & in pofteriorem, in interiorem [79] & in exteriorem partem [80]; quidam omnibus modis, quidam certis: funtque quaedam communia omnium figna, quaedam propria cujusque. Siquidem femper ea parte tumor eft, in quam os prorumpit; ea finus, a qua receffit. Et haec quidem in omnibus deprehenduntur: alia vero in fingulis; quae, fimul atque de quoque dicam, proponenda erunt. Sed ut exci-

74. *Interdum a faltu*] Id eft, ob faltum. Ita in MSS. Lindenius addit particulam & ante *interdum*; idemque, Caefarium fecutus, praepofitionem omittit.

75. *In talis praecipue*] Codices MSS. & Editiones antiquae habent, *in talis praecipua*. Ego malui *praecipue*, ut correxit Lindenius; fed retinui *in talis*. Lindenius autem leg. *in talo*, ut eft in margine Editionis Conftantinianae.

76. *In offibus mobilibus laefis*] *Nobilibus* legendum ex Lindenio, ut recte cenfet Morgagnus; non *mollibus*, ut habent vetufti Codices; nec *mollioribus*, ut malebat Conftantinus. Sed poft *laefis*, illa ftatim, ut ego arbitror, addenda, *propofita funt; ut dolor tumorque per ea tollantur.* Nam quae his interjecta habent MSS. Codices, eadem funt, quae fupra leguntur. a librariis per incuriam repetita; ideoque omnia tollenda. Pro *is locus*, in vulgatis libris eft, *iis* (vel *his*) *locis*; ut in Cod. Mediceo I. a Palavicino, & in margine Cod. IV. ab alia manu. Lindenius, ut idoneam aliquam ex iis verbis fententiam eliceret, aliis additis, aliis immutatis, ita edidit: *Atque id ubi incidit, protinus his locis imponenda, quae fupra propofita funt, ut dolor &c.*

77. *Ut aliquid decoris eo loco, fic nihil ufus amittitur*] Ita hunc locum ex multis MSS. reftitui. Antea ab omnibus legebatur *admittitur*, ut mendofe eft in Cod. Mediceo primo: & a plerisque *eo loco fit*, quemadmodum Palavicinus repofuit in eodem Codice, pro *eo loco, fic*. Haec autem expreffa funt ex iis, quae fcripfit Hippocrates in lib. de Artic. fect. 11. *certo praedicere licet, hoc cafu nullum quidem neque parvum, neque magnum humero detrimentum contingere, locum tamen deformem reddi. Numquam enim os illud* (ἀκρώμιον) *in priftinam fedem, quale natura effe confueverat, reftituitur, fed plus aut minus fuperiore parte turgefcere neceffe eft. Nam neque aliud os ullum, quod cum altero communionem & cohaerentiam habet, ubi a naturali fede avulfum fuerit, in priftinum locum revertitur.*

78. *Vertebrae*] Alii leg. *vertebra*; & ita eft in Mediceo I. aliisque MSS.

79. *Et in pofteriorem, in interiorem*] Haec verba a Lindenio reftituta funt. Defunt in omnibus MSS. fed videntur neceffaria.

80. *Et in exteriorem partem*] In Cod. Mediceo I. deeft particula &; in ceteris particula in.

excidere omnes articuli possunt, sic non omnes reponuntur. Caput enim numquam compellitur [81], neque in spina vertebra, neque ea maxilla, quae, utraque parte prolapsa, antequam reponeretur, inflammationem movit. Rursum, qui nervorum vitio prolapsi sunt, compulsi quoque in suas sedes iterum excidunt. Ac [82] quibus in pueritia exciderunt, neque repositi sunt, minus quam ceteri crescunt. Omniumque, quae loco suo non sunt, caro emacrescit [83], magisque in proximo membro, quam in ulteriore [84]: ut puta, si humerus loco suo non est, major in eo ipso fit, quam in brachio; major in hoc, quam in manu, macies [85]. Tum pro sedibus, & pro casibus, qui inciderunt, aut major aut minor usus ejus membri relinquitur: quoque in eo plus usus superest, eo minus id extenuatur. Quidquid autem loco suo motum est, ante inflammationem reponendum est. Si illa occupavit, dum conquiescat, lacessendum non est [86]: ubi finita est, tentandum est in iis membris, quae id patiuntur. Multum autem eo confert & corporis & nervorum habitus. Nam, si corpus tenue, si humidum est, si nervi infirmi, expeditius os reponitur: sed & primo facilius excidit [87], & postea minus fideliter continetur. Quae contraria his sunt, melius continent: sed id, quod expulsum est, difficulter admittunt. Oportet autem ipsam inflammationem levare, super succida lana ex aceto imposita [88]: a cibo [89], si valentioris articuli casus est, triduo; interdum etiam quinque diebus abstinere [99]: bibere aquam calidam, dum

81. *Numquom compellitur*] Al. *nonnumquam*; sed nemo mendum non videt. Lege cap. 13.

82. *Ac*] Ante Lindenium legebatur *At*. Cod. Mediceus I. habet *a*.

83. *Caro emacrescit*] Ita legendum cum Foësio & Lindenio; & quidem ex optimorum Codicum auctoritate, ut idem Foësius testatur in adnotationibus ad Hippocratis librum de Artic. sect. 13. Codex primus habet *caro eamtres*: Medicei ceteri, *caro eam increscit*; sed in IV correctum est, *caro ea increscit*. Quam olim vulgatam lectionem Falloppius ita corrigendam censuit: *caro ea decrescit*.

84. *In ulteriore*] Particula *in* omittitur a Lindenio, neque extat in Cod. Mediceo I.

85. *Quam in manu, macies*] Ita in Codicibus probae notae scriptum Foësius reperit: nec valde discrepant Codices Medicei; habent enim, *quam in manu acies*. In Editionibus antiquis perperam legitur, ut correxit Palavicinus, *quam in manus acie*. Lindenius reposuit, *quam in manu*; supra vero, *fit macies*, quemadmodum & Falloppius legendum censuit.

86. *Dum conquiescat, lacessendum non est*] Ita ex Constantini conjectura, & Editione Lindeniana. Tagaultius eodem sensu leg. *dum conquiescat, haudquaquam lacessendum est*. Codices MSS. habent; *dum conquiescat* (aliqui, *dum quiescat*) *nunc lacessendum* (Mediceus I. *nunc elassendum*) *est*: fortasse pro *haud lacessendum est*. Palavicinus *nunc* in *tunc* mutavit. Hinc Editiones vetustiores; *dum conquiescat. Tunc lacessendum est*. Caesariana & aliae quaedam; *tum conquiescat: lacessendum non est*.

87. *Primo facilius excidit*] Lindenius leg. *multo facilius excidit*. Ego *multo* in MSS. ullo non vidi; sed in omnibus *primo*, ut habent Editiones vetustae.

88. *Super succida lana ex aceto imposita*] Lindenius leg. *succida lana ex aceto superimposita*.

89. *A cibo &c.*] Stephanus leg. *& a cibo &c.*

90. *Abstinere*] Infinitum hoc, & cetera omnia, quae consequuntur, pendent a verbo *oportet*, quod est in principio periodi. Ita vero habent Cod. Mediceus I. & Lindenii Editio. Alii leg. *abstinere debere*; al. *abstinere debet*.

dum ſitim finiat [91]: curioſiuſque haec facere, iis oſſibus motis, quae validis pleniſque muſculis continentur: ſi vero etiam febris acceſſit, multo magis: deinde ex die quinto fovere aqua calida [92]; remotaque lana, ceratum imponere ex cyprino factum, nitro quoque adjecto, donec omnis inflammatio finiatur. Tunc infrictionem ei membro adhibere; cibis uti bonis; uti vino modice: jamque ad uſus quoque ſuos id membrum promovere; quia motus, ut in dolore peſtifer, ſic alias ſaluberrimus corpori eſt. Haec communia ſunt: nunc de ſingulis dicam.

XII. Maxilla in priorem partem propellitur; ſed modo altera parte, modo utraque. Si altera, in contrariam partem ipſa mentumque inclinatur [93]: dentes paribus non reſpondent; ſed ſub iis, qui ſecant, canini ſunt. At ſi utraque, totum mentum in exteriorem partem promovetur [94]; inferioreſque dentes longius, quam ſuperiores excedunt; intentique ſuper muſculi apparent [95]. Primo quoque tempore [96] homo in ſedili collocandus eſt, ſic, ut miniſter a poſteriore parte caput ejus contineat, vel ſic, ut juxta parietem is ſedeat, ſubjecto inter parietem & caput ejus ſcorteo pulvino duro; eoque caput per miniſtrum urgeatur, quo ſit immobilius: tum medici digiti pollices [97], linteolis vel faſciis, ne dilabantur, involuti in os ejus conjiciendi, ceteri extrinſecus admovendi ſunt. Vbi vehementer maxilla apprehenſa eſt, ſi una parte procidit, concutiendum mentum, & ad guttur adducendum eſt: tum ſimul & caput apprehendendum, &, excitato mento, maxilla in ſuam ſedem compellenda, & os ejus comprimendum eſt, ſic, ut omnia pene uno mo-

91. *Dum ſitim finiat*] Lindenius leg. *dum ſitis finiatur.*

92. *Ex die quinto fovere aqua calida*] *Ex die quinto* idem eſt atque *a die quinto*, qua forma Celſus frequenter utitur; id eſt, incipiendo a die quinto. Conſtantinus leg. *die quinto fovere ex aqua calida:* ſed contra veterum Codicum fidem. Ejus tamen lectionem Lindenius ſecutus eſt.

93. *Si altera, in contrariam partem ipſa mentumque inclinatur*] Veteres Codices ita habent: *Si alteram* (Mediceus III. *Si altera*) *in contrariam partem modo utraque ipſa mentumque* (Mediceus I. *mentum*) *inclinatur.* Sed facile apparet, temere hic iteratas fuiſſe duas voces *modo utraque*, quae ſupra ſunt. Recte igitur Caeſarius, & hunc ſecuti recentiores Editores voces illas ſuſtulerunt, & *altera* pro *alteram* repoſuerunt.

94. *Totum mentum in exteriorem partem promovetur*] Hippocrates de Artic. ſect. 17. *mentum in exteriorem partem magis promovetur, minime tamen torquetur.* Non intelligo, cur Lindenius ediderit; *totum mentum inclinatur, & in exteriorem partem promovetur*; praeſertim cum illorum verborum, *inclinatur &*, nullum in MSS. veſtigium deprehenderim.

95. *Intentique ſuper muſculi apparent*] Non ſolum κροταφῖται, ut Lindenius exiſtimavit, qui pro *ſuper*, *temporum* repoſuit, ſed & μασσητῆρες, & alii. Nec vero *temporum* ullus habet meorum Codicum; ſed omnes *ſuper.*

96. *Primo quoque tempore*] Videtur legendum; *Primo autem quoque tempore*; ſiquidem in omnibus fere MSS. Codicibus habetur; *Primo quoque tempore autem*, vel *aut*, vel *ante.* Quia vero particula *autem* expuncta eſt in Mediceo IV. idcirco omittitur in Editione I. atque adeo in omnibus vulgatis libris.

97. *Medici digiti pollices*] Vox *medici* fortaſſe eſt ab interprete aliquo.

momento fiant [98]. Sin utraque parte [99] prolapfa eft, eadem omnia facienda; fed aequaliter retro maxilla agenda eft. Repofito offe, fi cum dolore oculorum & cervicis ifte cafus incidit, ex brachio fanguis mittendus eft. Cum omnibus vero, quorum offa mota funt, primo liquidior cibus conveniat, tum his praecipue: adeo ut fermo quoque, frequenti motu oris per nervos, laedat [1].

XIII. Caput duobus proceffibus in duos finus fummae vertebrae demiffis fuper cervicem contineri, in prima parte propofui. Hi proceffus interdum in pofteriorem partem excidunt: quo fit, ut nervi fub occipitio extendantur, mentum [2] pectori adglutinetur, neque bibere is, neque loqui poffit, interdum fine voluntate femen emittat: quibus celerrime mors fupervenit. Ponendum autem hoc effe credidi, non quo curatio ejus rei ulla fit; fed ut res indiciis cognofceretur, & non putarent fibi medicum defuiffe, fi qui fic aliquem perdidiffent.

XIV. Idem cafus manet eos, quorum in fpina vertebrae exciderunt. Id enim non poteft fieri, nifi & medulla [3], quae per medium, & duabus membranulis, quae per duos a lateribus proceffus feruntur, & nervis, qui continent, ruptis. Excidunt autem & in pofteriorem partem, & in priorem; & fupra feptum transverfum, & infra. In utramvis partem [4] exciderint, a pofteriore parte vel tumor, vel finus erit. Si fuper [5] feptum id incidit, manus refolvuntur, vomitus, aut diftentio nervorum infequitur [6], fpiritus difficulter movetur, dolor urget, & aures obtufae funt. Si fub fepto, femina refolvuntur, urina fupprimitur,

98. *Vno momento fiant*] In Editionibus 1493. 1497. 1524. omittitur vox *uno*. Cod. Mediceus I. habet, *uno fiant*; fupra *uno* vero, *mento*, ex qua voce Palavicinus, addita fyllaba *mo*, fecit *momento*. Codices ceteri habent, *uno momento fiant*.

99. *Sin utraque parte*] Ita ex Lindenio. Alii legunt, ut eft in Cod. Mediceo I. *Si in utraque parte*.

1. *Adeo ut fermo quoque, frequenti motu oris per nervos, laedat*] Ita in omnibus MSS. & antiquis Editionibus: quam lectionem recte explicat Morgagnus. Sententia talis eft: motu oris, qui fit per nervos, fermo, maxillam quamvis leviter agitando, nocet. Quanto igitur magis cibus nocebit, quisquis mandendus eft, cum fine magna maxillae agitatione ac vi mandi non poffit? Conftantinus legere malebat; *adeo ut fermo quoque frequenti motu, oris nervos perlaedat*. Lindenius ita edidit: *adeo ut fermo quoque frequens, motu oris temporum nervos laedat*. Quarum mutationum neutra placet.

2. *Mentum*] Lindenius leg. *& mentum*.

3. *Et medulla*] Alii leg. *ex medulla*. Cod. Mediceus I. habet, *ei medulla*. Sed cum Conftantino & Lindenio legendum, *& medulla*.

4. *In utramvis partem*] MSS. Codices & Editiones vetuftiffimae 1478. 1493. 1497. 1524. *In utramque partem*. Sed legendum *utramvis*, ex Conftantino, & Lindenio; vel *utram*, quemadmodum cap. 3. hujus lib. *Vtro modo vero id circumductum eft*. Quia vero Editiones plures cum Aldina habent, *Si in utramque partem*; idcirco Conftantinus *fi* in *fed* mutato, in margine refcripfit, *Sed in utramvis partem*; Lindenius edidit, *Si in utramvis partem*.

5. *Sinus erit. Si fuper &c.*] Ita Lindenius. Alii leg. *finus oritur*. Si *fuper &c.* ut eft in Editione principe Florentina. Codex Mediceus I. habet, *finus donec fi funt &c.* Codices Medicei ceteri, *finus donec vel fi fuper &c.*

6. *Infequitur*] Lindenius leg. *fequitur*.

tur, interdum etiam ſine voluntate prorumpit. Ex ejusmodi caſibus, ut tardius, quam ex capitis, ſic tamen intra triduum homo moritur. Nam, quod Hippocrates dixit, vertebra in exteriorem partem prolapſa, pronum hominem collocandum eſſe, & extendendum, tum calce aliquem ſuper ipſum [7] debere conſiſtere [8], & id intus impellere [9]: in iis accipiendum eſt, quae paulum exceſſerunt; non in iis, quae totae loco motae ſunt [10]. Nonnumquam enim nervorum imbecillitas efficit, ut, quamvis non exciderit vertebra, paulum tamen in priorem partem promineat [11]. Id non jugulat: ſed ab interiore parte ne contingit quidem poſſe: ab exteriore ſi propulſum eſt [12], plerumque iterum redit; niſi, quod admodum rarum eſt, vis nervis reſtituta eſt [13].

XV. Humerus autem modo in alam excidit, modo in partem priorem. Si in alam delapſus eſt, ei junctus cubitus [14] recedit ab latere; rur-

7. *Super ipſum*] In multis MSS. legitur, *ſuper ipſum os.*

8. *Conſiſtere*] Aliqui Codices habent *ſubſiſtere*; nonnulli *ſubſtinere.*

9. *Et id intus impellere*] Veteres libri non habent particulam *&*: in Cod. Mediceo I. deeſt etiam *id.* Lindenius leg. *& intus impellere*, Alii *idque*, alii *eamque* reponendum putant. Locus Hippocratis, quem Celſus innuit, eſt in lib. de Artic. ſect. 23.

10. *Totae loco motae ſunt*] In vulgatis legitur *toto*; ut eſt in Cod. Mediceo 1. Ego repoſui *totae*, ex Codicibus ceteris Mediceis. Pro *motae* vero, aliqui leg. *mutatae*, quemadmodum habent plerique MSS. Mediceus 1. habet *mota*; alii *mutae*; ſed in VII. correctum eſt, *motae.*

11. *In priorem partem promineat*] Ita omnes impreſſi libri. At MSS. *aut in priorem partem promineat.* Hinc legendum crediderim; *aut in poſteriorem, aut in priorem partem promineat*: quo pacto his optime reſpondebunt, quae ſtatim ſequuntur; *ab interiore parte ne contingit quidem poſſe: ab exteriore ſi propulſum eſt &c.* Conjectura noſtra confirmari poteſt etiam ex Hippocrate de Artic. ſect. 23. & 24.

12. *Ab interiore parte ne contingit quidem poſſe: ab exteriore ſi propulſum eſt &c.*] In multis MSS. deſunt haec verba omnia, praeter duo prima *ab interiore.* In aliquibus, pro *ne contingit quidem poſſe*, habetur, ut in Editionibus antiquis, *non contingit quidem poſſe.* Lindenius leg. *ab interiore parte non contingit quidem propelli. Ab exteriore ſi quid propulſum eſt &c.* Conſtantinus retinuit *poſſe*; ſed interpretatus eſt, excidere: marginique adſcripſit, *ſi quid propulſum*, quod poſtea Lindenius in contextum induxit. Ab eodem Conſtantino adnotatum eſt, aliquos legere maluiſſe, *redire poſſe.* Hi, ſi *redire* eumdem hic ſenſum habere exiſtimarunt quem habet ſtatim infra, errarunt ſine dubio cum Conſtantino in Celſi ſententia explicanda. Hoc enim Celſus ſignificat: quod in interiorem partem prominet, compelli vix poteſt: (*quo enim pacto*, inquit Hippocrates l. c. *ab anteriore parte per ventrem impulſio fieri queat?*) quod autem prominet in exteriorem, etiam ſi compulſum ſit, iterum redit unde compulſum eſt, quia nervi infirmati continendi vim non habent.

13. *Vis nervis reſtituta eſt*] Vt repoſitam vertebram continere poſſint. Manifeſtum eſt ex praecedentibus, legendum eſſe, *reſtituta*: nec aliter habent libri veteres, tum MSS. tum impreſſi. In Editione Lindenii eſt *deſtituta*: fortaſſe typothetae errore; mendum tamen Almeloveenius non ſuſtulit.

14. *Delapſus eſt, ei junctus cubitus &c.*] Cod. Mediceus I. ita habet: *delapſus & victus.* Itaque ſuſpicor, *&* eſſe pro *eſt*, *victus* pro *cubitus*: atque ex aliquo hujusmodi Codice duas voces *& victus* ad Mediceos ceteros manaſſe, in quibus legitur, ut in Editionibus antiquis; *delapſus eſt & victus cubitus.* Eodem enim modo paulo infra, cum Cod. Mediceus I. habeat; *At ſi vaſtius nervi coriusve robuſtiores ſunt*, pro *At ſi vaſtius corpus, nervive robuſtiores ſunt*: in ceteris Codicibus eſt, *At ſi vaſtius corpus nervi coriusve robuſtiores ſunt.* Conſtantinus ſcriptum invenit in Codice quodam, *ei vinctus*: unde *ei junctus* elicuiſſe videtur Foëſius ad Hippocratem de Artic. ſect. 8. quam lectio-

rursum juxta [15] ejusdem partis aurem cum humero porrigi non potest; longiusque altero id brachium est. Si in priorem partem, summum quidem brachium extenditur, minus tamen, quam naturaliter; difficiliusque in priorem partem, quam in posteriorem, cubitus porrigitur. Igitur, si in alam humerus excidit, & vel puerile adhuc est corpus, vel molle, certe imbecillibus nervis intentum est, satis est collocare id in sedili; & ex duobus ministris alteri imperare, ut caput lati scapularum ossis leniter reducat; alteri, ut brachium extendat: ipsum posteriore parte residentem, humerum sub ala ejus cogere [16], simulque & latum os [17], & altera manu brachium ejus ad latus impellere. At si vastius corpus, nervive robustiores sunt, necessaria est spathula [18] lignea, quae & crassitudinem [19] duorum digitorum habet, & longitudine ab ala usque ad digitos [20] pervenit: in qua summa capitulum est rotundum & leniter cavum, ut recipere particulam aliquam ex capite humeri possit. In ea [21] bina foramina tribus locis sunt, inter se spatio distantibus; in quae [22] lora mollia conjiciuntur. Eaque spatha, fascia involuta, quo minus tactu laedat, ad alam a brachio dirigitur [23], sic, ut caput ejus summae alae subjiciatur: deinde locis suis ad brachium deligatur; uno loco, paulum infra humeri caput; altero [24], paulum supra cubitum; ter-

ctionem Lindenius probavit. Nec sane, si hae voces non sunt explodendae, aliter legi potest.

15. *Rursum juxta &c.*] Ita in MSS. & antiquis Editionibus. Lindenius leg. *sursumque ad &c.*

16. *Humerum sub ala ejus cogere*] Sic reposuit Caesarius, cum antea legeretur, quemadmodum mendose habent mei Codices; *renum sub ala ejus coire.* Mihi tamen ipsa quoque Caesarii lectio, quae a multis probata fuit, parum arridet, cum aliis de causis, tum praesertim quia non explicatur, qua ratione cogendus humerus sit Lege igitur, dicet aliquis, *humerum genu sub ala ejus cogere*; ut est in MS. Constantini, & in Editione Lindenii. Ego quidem illorum librorum auctoritati, quaecumque ea sit, quidquam detractum nolim; vix tamen puto, humerum, qui in alam exciderit, commode genu compelli posse. Hippocrates quidem de Artic. sect. 1. & in Mochlico sect 5. genu, si opus sit, uti medicum vult; non tamen ad caput humeri in suam sedem (quod manus digitorum nodis, vel pugno fieri debet) sed ad cubiti caput latus versus impellendum.

17. *Et latum os*] Hujus quoque lectionis, quam recentiores Editores omnes secuti sunt, Caesarius est auctor. Verum, non latum scapularum os, sed humeri caput impediendum est. Codex Mediceus I. & Editiones vetustiores habent, *& ille os*; Codices alii, *& ille eos*: Codex Constantini, *& illo latum os*. Vix puto mendum hinc probabili conjectura tolli posse, nisi prius ex verbis antecedentibus sit sublatum.

18. *Spathula*] Ita habent Cod. Mediceus I. & antiquae Editiones. Codices alii, *scala*: Constantinus ex conjecturs, & Lindenius, *spatha*: fortasse rectius; quemadmodum infra legitur, *Eaque spatha &c.*

19. *Quae & crassitudinem &c.*] Ita ex Lindenio. Alii cum Caesario leg *& quae crassitudinem &c.* sed nonnulli omittunt *&*, quod est ante *longitudine*: nec aliter habent Codices MSS.

20. *Usque ad digitos*] Alii omittunt *usque*. Lindenianam tamen lectionem, quam secutus sum, Cod. Mediceus I. confirmat.

21. *In ea*] Lindenius leg. *inque ea.*

22. *In quae*] Alii leg. *inque ea.*

23. *Ad alam a brachio dirigitur*] Codices antiquiores duo, Mediceus I. & III. itemque VI. *ad alam brachio dirigitur*

24. *Paulum infra humeri caput; altero*] Haec verba desunt in Cod. Mediceo I. in eodemque infra legitur, *citra manu* pro *supra manum.*

tertio, ſupra manum: cui rei protinus intervalla tunc [25] quoque foraminum aptata ſunt. Sic brachium deligatum ſuper ſcalae gallinariae gradum trajicitur, ita alte [26], ut conſiſtere homo ipſe non poſſit; ſimulque in alteram partem corpus demittitur, in alteram brachium intenditur: eoque fit, ut capite ligni caput humeri impulſum in ſuam ſedem, modo cum ſono, modo ſine hoc compellatur. Multas alias eſſe rationes, ſcire facile eſt uno Hippocrate lecto; ſed non alia magis uſu comprobata eſt. At ſi in partem priorem humerus excidit [27], ſupinus homo collocandus eſt [28]; faſciaque, aut habena media ala circumdanda eſt [29], capitaque ejus poſt caput hominis miniſtro tradenda, brachium alteri; praecipiendumque, ut ille habenam, hic brachium extendat: deinde medicus, caput quidem hominis [30] ſiniſtra debet repellere; dextra vero cubitum cum humero attollere, & os in ſuam ſedem compellere: faciliusque id in hoc caſu, quam in priore revertitur. Repoſito humero, lana alae ſubjicienda eſt; ſi in interiore parte os fuit, ut ei opponatur; ſi in priore, ut tamen commodius deligetur. Tum faſcia, primum ſub ala obvoluta, caput ejus debet comprehendere, deinde per pectus [31] ad alteram alam, ab eaque ad ſcapulas, rurſusque ad ejusdem humeri caput tendere, ſaepiusque ad eamdem rationem [32] circumagi, donec bene id teneat. Vinctus hac ratione humerus commodius continetur, ſi adductus ad latus, ad id quoque faſcia deligatur [33].

XVI. In cubito autem tria coire oſſa, humeri & radii [34] & cubiti ipſius, ex iis, quae prima parte hujus voluminis poſita ſunt, intelligi potuit. Si cubitus, qui annexus [35] humero eſt, ab hoc excidit, radius, qui adjunctus eſt, interdum trahitur [36], interdum ſubſiſtit. In omnes ve-

25. *Intervalla tunc*] Ita in vulgatis libris. MSS. habent al. *intervallatim*; al. *intervallatini*, vel *intervallativi*; Mediceus IV. *intervallum*. Palavicinus correxit, *intervalla tum*.

26. *Ita alte*] Linden. *ita altae*.

27. *Excidit*] Lindenius leg. *incidit*; & ita eſt in Cod. Mediceo I. Alii tum editi, tum MSS. Codices habent *excidit*; quemadmodum Celſus alibi eſt locutus.

28. *Collocandus eſt*] In Edit. an. 1538. & in Lindeniana omittitur *eſt*.

29. *Habena media ala circumdanda eſt*] Malim *alae*, ut *habena media* ſit primo caſu. Quidam MSS. non habent *ala*.

30. *Caput quidem hominis*] Pro *hominis*, Conſtantinus putat reponendum eſſe *humeri*; neque id ratione caret.

31. *Per pectus*] MSS. Codices habent *perfectus*; quod Palavicinus in *profectus*, Conſtantinus in *profecta* mutavit. Sed quis non videt legendum eſſe *per pectus*, ut edidit Lindenius?

32. *Ad eamdem rationem*] Cod. Mediceus I. habet *eadem ratione*.

33. *Si adductus ad latus, ad id quoque faſcia deligatur*] Ita in pleriſque MSS. & quidem recte. In Mediceo IV. *ſit* additum eſt alia manu, quod I. habeat, *ſi adductus ad latus ſit quoque &c.* Hinc antiquae Editiones; *ſi adductus ad latus ſit, ad id quoque &c.* Lindenius leg. *ſi adductus ad latus ſit, & ad id quoque faſcia deligetur.*

34. *Humeri & radii*] Cod. Mediccus I. habet *humeri radii*.

35. *Annexus*] Al. *innexus*.

36. *Trahitur*] H. e. ſimul excidit. Lindenius leg. *diſtrahitur*; ut habet in libri margine Con-

vero quatuor partes excidere cubitus poteſt: ſed, ſi in priorem prolapſus eſt, extentum brachium eſt, neque recurvatur: ſi in poſteriorem, brachium curvum eſt, neque extenditur, breviusque altero eſt; interdum febrem, vomitumque bilis movet: ſi in exteriorem, interioremve, brachium porrectum eſt, ſed paulum in eam partem, a qua os receſſit, recurvatum [37]. Quidquid incidit, reponendi ratio una eſt; neque in cubito tantum, ſed in omnibus quoque membris longis, quae per articulum longa teſta junguntur [38]: utrumque membrum in diverſas partes extendere, donec ſpatium inter oſſa liberum ſit; tum id os, quod excidit, ab ea parte, in quam prolapſum eſt, in contrariam [39] impellere. Extendendi tamen alia atque alia genera ſunt, prout nervi valent [40], aut oſſa huc illucve ſe dederunt [41]. Ac modo manibus ſolis utendum eſt, modo quaedam alia adhibenda. Ergo, ſi in priorem partem cubitus prolapſus eſt, extendi per duos manibus [42], interdum etiam habenis adjectis, ſatis eſt: deinde rotundum aliquid a lacerti parte ponendum eſt, & ſuper id repente cubitu ad humerum impellendus eſt. At in aliis caſibus commodiſſimum eſt eadem ratione brachium extendere, quae fracto humero [43] ſupra poſita eſt, & tum oſſa reponere. Reliqua curatio eadem eſt, quae in omnibus. Celerius tantum, & ſaepius [44] id reſolvendum eſt; multa magis aqua calida fovendum [45]; diutius [46] ex oleo & nitro ac ſale perfricandum. In cubito enim celerius, quam in ullo alio articulo, ſive extra remanſit, ſive intus revertit, cal-

lus

ſtantinus, qui per Hippocratis διάστασιν explicat. Immo vero cum radius ſubſiſtit, διάστασις fit.

37. *Recurvatum*] Lindenius leg. *recurvatur*, ut habent cum vetuſtiore Mediceo nonnulli ex Vaticanis Codicibus: quod magis probarem, ſi eſſet, quemadmodum paulo ſupra, pro *recurvari poteſt*. Sed brachium Celſus ſignificat in alterum latus inclinatum, ſimulque porrectum, ut complicari non poſſit.

38. *Membris longis, quae per articulum longa teſta junguntur*] Ita Palavicinus & omnes vulgati libri. In MSS. non extat *quae*; ſed nulla ratione abeſſe poteſt. Verum ut haec vox neceſſaria, ſic *longis* fortaſſe ſupervacua eſt, ex eaque ipſa corrupta.

39. *In contrariam*] Quidam leg. *in contrarium*; ſed minus recte, & contra MSS.

40. *Prout nervi valent*] Cod. Mediceus I. ita habet: *prout aut nervi valent*.

41. *Huc illucve ſe dederunt*] Ita in Codice Conſtantini, & in Editione Lindenii. In Cod. Mediceo I. deeſt totum hoc: in Codicibus aliis & in Editionibus antiquis legitur; *huc illucve ſe derunt*. Pro *ſederunt*, quidam arbitrantur reponendum eſſe *ceciderunt*

42. *Extendi per duos manibus*] Antea legebatur, *extendi per duas manus*. Ego ſic repoſui ex Cod. Mediceo vetuſtiore.

43. *Humero*] Veteres Codices habent *cubito*. Lindenius repoſuit *humero*; ut correxerat Conſtantinus. Et ſane de cubito nihil hujuſmodi ſupra reperitur: de humero lege cap. 10. ſect. 2.

44. *Celerius tantum, & ſaepius*] Lindenius leg. *Celerius tantum ſaepiuſque*. Cod. Mediceus 1. habet, *celerius tantum, eſt ſaepius*: Codices Medicei ceteri, *celerius tantum eſt & ſaepius*.

45. *Multa magis aqua calida fovendum*] Vulgo legitur, *multoque magis &c.* quod eſt a Palavicino. Ex Mediceis Codicibus unus, id eſt, VI. habet *multo*; ceteri *multa*, quemadmodum repoſui.

46. *Diutius*] Lindenius leg. *& diutius*; ut eſt in margine Editionis Conſtantinianae.

lus circumdatur; isque, ſi per quietem increvit, flexus illius poſtea prohibet.

XVII. Manus quoque in omnes quatuor partes prolabitur. Si in poſteriorem partem excidit, porrigi digiti non poſſunt: ſi in priorem, non inclinantur: ſi in alterutrum latus, manus in contrarium, id eſt, aut ad pollicem, aut ad minimum digitum convertitur. Reponi 47 non difficillime poteſt. Super durum locum, & renitentem ex altera parte intendi manus, ex altera brachium debet, ſic, ut prona ſit, ſi in poſteriorem partem os excidit; ſupina, ſi in priorem; ſi in interiorem exterioremve, in latus. Vbi ſatis nervi diducti ſunt, ſi in alterutrum latus 48 procidit, manibus in contrarium repellendum eſt 49. At iis, quae in priorem poſterioremve partem prolapſa ſunt 50, ſuperimponendum durum aliquid, idque ſupra prominens os manu urgendum eſt; per quod vis adjecta facilius id in ſuam ſedem compellit 51.

XVIII. In palma quoque oſſa interdum ſuis ſedibus promoventur, modo in priorem partem, modo in poſteriorem: in latus enim moveri, paribus oſſibus oppoſitis, non poſſunt. Signum id ſolum eſt, quod omnium commune eſt, tumor ab ea parte, in quam os venit; ſinus ab ea, a qua receſſit. Sed ſine intentione, digito 52 tantummodo bene preſſum os in ſuam ſedem revertitur.

XIX. At in digitis totidem fere caſus, eademque ſigna ſunt, quae in manibus. Sed in his extendendis non aeque vi opus eſt; quod articuli breviores, & nervi minus validi ſint. Super menſam tantummodo intendi debent, qui vel in priorem vel in poſteriorem partem exciderunt; tum jam 53 palma compelli. At id, quod in latus elapſum eſt, digitis reſtitui 54.

XX.

47. *Convertitur. Reponi &c.*] Lindenius leg. *convertitur, & reponi &c.* ſed minus recte. Idem infra, *Supra locum autem durum &c.*

48. *Si in alterutrum latus*] Ita in antiquis Editionibus. In MSS. *uſque in alterutrum latus:* ſed mendoſe. Lindenius leg. *ſi uſque in alterutrum latus.*

49. *Procidit, manibus in contrarium repellendum eſt*] Ita in Cod Mediceo I. & Lindenii Editione; niſi quod in Codice eſt *procedit.* Codices ceteri perperam habent: *procidit manibus quibus in contrarium repellendum eſt:* Editiones antiquae, *procidit manus, brachium in contrarium repellendum eſt.*

50. *At iis, quae in priorem poſterioremve partem prolapſa ſunt*] In Codice Vaticano II. & in VI. deeſt pronomen relativum *quae.* In aliis Codicibus legitur; *Ab hiſque &c.* Mediceus I. ita habet: *At his quae in prioremve partem lapſa ſ.*

51. *Per quod vis adjecta facilius id in ſuam ſedem compellit*] Ita in Editione prima. In ceteris omnibus omittitur *id*, quemadmodum in Cod. Mediceo primo: ſed Lindenius leg. *per quod os vis adjecta facilius in ſuam ſedem compellit.* Alii Codices habent; *per quas vis adjecta facilius id in ſuam ſedem compellit.*

52. *Sine intentione, digito &c.*] Egnatius leg. *ſine intento digito &c.* quemadmodum mendoſe habetur in quibuſdam veteribus MSS. Alii, Caeſario duce, *ſine intentione digitorum &c.* Sed contra omnes MSS. & contra rationem.

53. *Tum jam*] Ita in MSS. & antiquis Editionibus: ſed fortaſſe mendoſe. Lindenius leg. *tumque.*

XX. Cum de his dixerim [55], de iis quoque, quae in cruribus sunt, videri possum dixisse: siquidem etiam in hoc casu [56] quaedam similitudo est femori & humero, tibiae & cubito, pedi & manui. Quaedam tamen separatim quoque de his dicenda sunt. Femur in omnes quatuor partes promovetur: saepissime in interiorem; deinde in exteriorem; raro admodum in priorem, aut posteriorem. Si in interiorem partem prolapsum est, crus longius altero, & valgius [57] est: extra enim pes ultimus spectat. Si in exteriorem, brevius, varumque [58] fit, & pes intus inclinatur [59]; calx ingressu [60] terram non contingit, sed planta ima; meliusque id crus superius corpus, quam in priore casu, fert, minusque baculo eget. Si in priorem, crus extensum est, implicarique non potest [61]; alteri cruri ad calcem par est, sed ima planta minus in priorem partem inclinatur: dolorque in hoc casu praecipuus est, & maxime urina supprimitur. Vbi cum dolore inflammatio quievit, commode ingrediuntur, rectusque eorum pes est. Si [62] in posteriorem, ex-

54. *At id, quod in latus elapsum est, digitis restitui*] In latus quoque digitos excidere significavit, cum dixit, totidem in iis casus esse, quot sunt in manibus; ut Morgagnus animadvertit. *Manus* enim *in omnes quatuor partes prolabitur*, ut est in cap. 17. Hinc quivis intelligere potest, perperam sic mutatum esse a Lindenio: *ut ita in locum, unde lapsus est digitus, restituatur.* Depravatus aliquis Codex fortasse eum fefellit. Nam in Mediceo I. ita legitur: *atque ita in latusve lapsum est digitis restitui.* Haec verba in aliis MSS. & in Editionibus antiquis omnia recte habent, praeter primum: siquidem in Editionibus est *atque*; in MSS. *ad.* Ego reposui *At*, cum Morgagno.

55. *Cum de his dixerim*] Id est, de humero, cubito, manu, palma, digitis; ut explicat Morgagnus. Humero femur, cubito genu, manui talus respondet; itemque palmae planta, digitis digiti: de quibus omnibus infra agit. Itaque minus recte Lindenius leg. *Cum de humeris dixerim*; nulloque, quod sciam, veteri libro suffragante.

56. *Etiam in hoc casu*] Perperam Lindenius omittit particulam *etiam*, quae est in omnibus MSS. Respicit enim Celsus id, quod scripsit cap 10. *Similes rursus ex magna parte casus curationesque sunt humeri & femoris*; quemadmodum Constantinus observat.

57. *Valgius*] Ita edidit Lindenius. Codex Constantini habet *valgium*; unde & *valgius* & *valgum* legi potest. Codex Mediceus I. *varum*; sed profecto mendose. Cum in Codicibus ceteris & in Editionibus antiquis sit *vastius*; videtur reponendum *vatium*, quod idem significat ac *valgum*, id est, extrorsum inclinatum.

58. *Varumque*] Quod vatio contrarium est; ut colligitur ex Varrone lib. 2. R. R. cap. 9. Ita habetur & in Cod. Mediceo I. & in Editione Lindenii, & in margine Constantinianae. Alii leg. *rarumque.*

59. *Et pes intus inclinatur*] Ita Constantinus ex conjectura, & Lindenius. Ego malim, *pes inclinatur*, omissa particula *&*, quam neque proximum membrum habet. Nam particula ista in MSS. & antiquis Editionibus videtur mendose esse pro *pes*; cum ita in illis legatur: *et intus inclinatur.* Nisi forte tria haec verba margini adscripta, ad illa explicanda, *varumque fit*, postea in contextum immigrarunt.

60. *Ingressu*] Ruellius, Constantinus, & Stephanus leg. *in gressu*: & sane fortasse rectius. Aliqui Codices mendose habent *ingressus.*

61. *Crus extensum est, implicarique non potest*] Ita in MSS. & antiquis Editionibus. Lindenius leg. *crus plicari non potest, extensumque alteri cruri &c.* ut Constantinus margini adscripsit ex conjectura. Ego nihil muto; sed tamen legere malim, *complicarique.* Nam & infra habetur; *si complicari femur potest, intus est*: ubi qui legunt *plicari* (non deesse enim, quia ita reponendum putent ex Constantini adnotationibus cognoscitur) sine causa a MSS. discedunt.

extendi non poteſt crus, breviusque eſt; ubi conſiſtit [63], calx quoque terram non contingit. Magnum autem femori periculum eſt, ne vel difficulter reponatur, vel repoſitum rurſus excidat. Quidam ſemper iterum excidere contendunt: ſed Hippocrates, & Diocles, & Philotimus, & Nileus, & Heraclides Tarentinus, clari admodum auctores, ex toto ſe reſtituiſſe memoriae prodiderunt. Neque tot genera machinamentorum quoque, ad extendendum in hoc caſu femur, Hippocrates, Andreas, Nileus, Nymphodorus, Protarchus, Heraclides, faber quoque quidam [64] reperiſſent [65], ſi id fruſtra eſſet. Sed ut haec falſa opinio eſt; ſic illud verum eſt [66]: cum ibi valentiſſimi nervi muſculique ſint, ſi ſuum robur habent, vix admittere [67]; ſi non habent, poſtea [68] non continere [69]. Tentandum igitur eſt, &, ſi tenerius [70] membrum eſt, ſatis eſt habenam alteram ab inguine, alteram a genu intendi: ſi validius, melius adducent, qui eaſdem habenas ad valida bacula [71] deligarint; cumque [72] eorum fuſtium imas partes oppoſitae morae objecerint, ſuperiores ad ſe utraque manu traxerint. Etiamnum valentius inten-

62. *Rectuſque eorum pes eſt. Si &c.*] Ita locus hic reſtitutus legitur in Editione Lindenii. Hippocrates in Mochlico ſect. 11. *At quibus priorem in partem femur excidit..... crus hi minime inflectunt, maxime vero extendunt, pes rectus eſt, crus aequale &c.* Sed Celſus fortaſſe alium Hippocratis locum reſpexit, qui eſt in lib de Articulis ſect 30. *Quibus igitur jam adultis, articulus hic elapſus reconditus non fuerit, ii, ubi dolor conquieverit, & articulus eo in loco, in quem excidit, verti aſſueverit, protinus fere erecti abſque baculo ingredi poſſunt.... Interdumque pedem per terram trahunt, ut qui ſuperiores articulos non facile inflectant, & toto pede inambulent. Neque enim minus hi calce, quam anteriore pedis parte incedunt.* Porro MSS. Celſi Codices & Editiones antiquae ita habent: *totusque eorum pes eſt. Sed & ſi &c.* Quae verba quemadmodum ex illis Hippocratis verbis, *& toto pede inambulent*, corrigenda ſint; num forte, ſicut Conſtantino videbatur, *totusque eorum pes etiam ſedet. Sed ſi &c* majoribus Criticis judicandum relinquo. Ego quidem, ſi *ſedet*, id eſt, terrae incumbit, probandum eſt, ita malim: *totusque eorum pes ſedet. Si &c.* Fieri enim potuit, ut librarius eamdem ſyllabam geminarit, & mendoſe ſcripſerit *pes es;* unde verbum *eſt*. Et ſane in Cod. Mediceo V. habetur, non *pes eſt*, ſed *pes es*.

63 *Conſiſtit*] Alii leg. *conſtitit*; atque ita eſt in MSS. Ego tamen cum Lindenio ſecutus ſum Conſtantinum, qui correxit, *conſiſtit*.

64. *Faber quoque quidem*] Tres hae voces, quae merito ſunt Morgagno, Cocchioque ſuſpectae, in Cod. Mediceo IV. expunctae ſunt. Itaque omittuntur & in Editione principe, & in duabus vetuſtiſſimis 1494. 1497. itemque in Juntina, utraque Caeſariana. Ruelliana, & Ronsſeana. Codex Mediceus I. ita habet: *quid qua vi:* unde Cocchius legendum putat, *aliique quidam*; expreſſumque a Celſo eſſe locum quemdam Heraclidis Tarentini, qui locus deſcriptus habetur a Galeno Comment. in Hippocrat. de Artic. lib. 4. ſect. 40.

65. *Reperiſſent*] MSS. Medicei omnes, praeter primum, habent *repperiſſet*.

66. *Verum eſt*] Lindenius omittit *eſt*.

67. *Vix admittere*] Verbum *admitto* eadem ratione uſurpatum eſt cap. 11. *id, quod expulſum eſt, difficulter admittunt* Lindenius leg. *vix admittere, ut reponatur;* ſed ex gloſſemate aliquo.

68. *Poſtea*] Idem Lindenius leg. *repoſitum*.

69. *Non continere*] Ita correxit Caeſarius, cum antea legeretur, ut eſt in MSS. *non contineri*.

70. *Tenerius*] Cod. Mediceus I. habet *tenerum*.

71. *Qui eaſdem habenas ad valida bacula*] In eodem Codice omittitur vox *habenas*, itaque legitur: *qui eaſdem ad acula valida*.

72. *Cumque*] Ita in MSS. Vulgo legitur, *tumque:* infra vero, *ſuperioresque*.

intenditur membrum ſuper ſcamnum, cui ab utraque parte axes ſunt, ad quos habenae illae deligantur: qui, ut in torcularibus, converſi, rumpere quoque, ſi quis perſeveraverit, non ſolum extendere, nervos & muſculos poſſunt. Collocandus autem homo ſuper id ſcamnum eſt, aut pronus aut ſupinus, aut in latus, ſic, ut ſemper ea pars ſuperior ſit, in quam os prolapſum eſt; ea etiam inferior, a qua receſſit. Nervis extentis [73], ſi in priorem partem os venit, rotundum aliquid ſuper inguen ponendum; ſubitoque ſuper id genu adducendum eſt eodem modo, eademque de cauſa, qua idem in brachio fit; protinusque, ſi complicari femur poteſt, intus eſt. In ceteris vero caſibus, ubi oſſa per vim paulum inter ſe receſſerunt [74], medicus debet id, quod eminet, retro cogere, miniſter contra coxam propellere [75]. Repoſito [76] oſſe, nihil novi aliud curatio requirit, quam ut diutius is in lecto detineatur; ne, ſi motum adhuc nervis laxioribus femur fuerit, rurſus erumpat.

XXI. Genu vero & in exteriorem, & in poſteriorem partem excidere, notiſſimum eſt. In priorem non prolabi, plerique ſcripſerunt: poteſtque id vero [77] proximum eſſe, cum inde oppoſita [78] patella, ipſa quoque caput tibiae contineat. Meges tamen eum, cui in priorem partem excidiſſet, a ſe curatum eſſe, memoriae prodidit. In his caſibus intendi nervi rationibus iisdem, quas in femore retuli, poſſunt. Et id quidem, quod in poſteriorem partem excidit, eodem modo rotundo aliquo ſuper poplitem impoſito, adductoque eo crure, reconditur.

73. *Extentis*] Lindenius, & Cod. Mediceus I. *extenſis.*

74. *Per vim paulum inter ſe receſſerunt*] Similiter cap. 10. ſect. 1. de oſſibus fractis humerorum, femorum &c. dixit: *neque in ſuum locum veniunt* (muſculi) *niſi illos per vim aliquis intendit:* & deinde, *Ubi vero paulo longius, quam naturaliter eſſe debet, membrum vis fecit &c.* Lindenius omittit duas voces *per vim*, fortaſſe quod abſint ab aliquo MS. nam Mediceus I. eas non habet. Habent tamen Medicei ceteri, omnesque Vaticani.

75. *Miniſter contra coxam propellere*] Antiquae Editiones habent, *miniſter contra inde coxam propellere;* ut eſt in Cod. Mediceo I. Quam lectionem, procul dubio mendoſam, Conſtantinus ita corrigendam cenſuit: *miniſter contra ſanam coxam propellere:* quod Hippocrates de Artic. ſect. 37. fieri oportere docuit, ubi femur, in exteriorem partem prolapſum, reponitur. Sed nemo non videt, id minime ad rem facere, ſi in interiorem, vel in poſteriorem partem femur exciderit. Ego ſecutus ſum Lindenium, qui extruſit *inde.* Quamvis enim eadem fere ſententia ſit, ſi legatur, *miniſter contra idem coxam propellere;* quemadmodum habent aliqui Codices MSS. tamen lectionem iſtam minus probo, quia vox *idem* fortaſſe eſt interpretis alicujus, qui *contra*, non adverbium eſſe, ſed praepoſitionem credidit.

76. *Repoſito*] MSS. Codices & antiquae Editiones habent *poſito*, pro *repoſito*, ut Conſtantinus & Lindenius correxerunt: Nimirum cum vox, quae praecedit, finiretur per ſyllabam *re*, perque eamdem inchoaretur vox haec, librarius ſyllabam iſtam ſemel tantum deſcripſit.

77. *Poteſtque id vero*] Cod. Mediceus I. non habet *id.*

78. *Inde oppoſita*] Ab ea parte objecta: quo fere modo lib. 2. cap. 10. dixit, *inde objectis, quae prohibeant.* Alii cum Caeſario leg. *idem oppoſita;* ſed perperam. Lindenius, *ibidem oppoſita.* Cod. Mediceus I. habet, *inde inpoſita.*

tur. Cetera vero manibus ſimul dum oſſa in diverſas partes compelluntur [79].

XXII. Talus [80] in omnes partes prolabitur. Vbi in interiorem partem [81] excidit, ima [82] pars pedis in exteriorem partem convertitur. Vbi huic contrarius caſus [83], contrarium etiam ſignum eſt. At ſi [84] in priorem partem erumpit [85], a poſteriore latus nervus durus & intentus [86] eſt; ſimusque iis pes eſt. Si in poſteriorem, calx pene conditur, planta [87] major fit. Reponitur autem is quoque per manus; prius in diverſa pede & crure diductis. Et in hoc quoque caſu diutius in lectulo perſeverandum eſt; ne is talus, qui totum corpus ſuſtinet, parum confirmatis nervis, ferendo oneri cedat, rurſusque prorumpat. Calceamentis quoque humilioribus primo tempore utendum; ne vinctura talum ipſum laedat.

XXIII. Plantae oſſa [88] iisdem modis, quibus in manibus, prodeunt; iisdemque conduntur. Faſcia tantummodo calcem quoque debet comprehendere: ne, cum mediam plantam, imumque ejus vinciri neceſſe eſt [89], liber talus in medio relictus, materiam pleniorem recipiat, ideoque ſuppuret.

XXIV. In digitis nihil ultra fieri debet, quam quod in iis, qui ſunt in manu, poſitum eſt. Poteſt tamen conditus articulus medius [90], aut ſummus canaliculo aliquo contineri.

XXV.

79. *Cetera vero manibus ſimul dum oſſa in diverſas partes compelluntur*] Ita in MSS. niſi quod in Mediceo I. & aliis multis, pro *compelluntur*, legitur *compellentur*; in Vaticano VI. pro *dum oſſa*, *tum oſſa*, ut correxit Palavicinus. Vulgati libri omnes habent *tum oſſa*, & *compelluntur*. Depravatus hic locus ad hunc fere modum reſtituendus videtur: *Cetera vero manibus, cum oſſa in diverſas partes diducta ſunt, in ſuam ſedem compelluntur.* Celſi hanc eſſe ſententiam nemo dubitabit, qui & locum ipſum diligenter conſiderarit, & verba cap. proximi: *Reponitur autem is quoque per manus: prius in diverſa pede & crure diductis.* Huc enim cum referatur particula *quoque*, facile intelligitur, idem utrobique dici.

80. *Talus*] Lindenius addit *quidem*; ſed non recte.

81. *In interiorem partem*] Vox *partem* deeſt in Cod. Mediceo I.

82. *Ima*] Codex modo allatus habet *in ima*; Codices alii *prima*.

83. *Contrarius caſus*] Recte Lindenius repoſuit *caſus*, ut in veteri Codice ſcriptum vidit Conſtantinus. Mei Codices habent *talus*; quemadmodum olim legebatur.

84. *Signum eſt. At ſi &c.*] Hic quoque ſecutus ſum Lindenium, qui ex verbo *extat*, quod eſt in antiquis Editionibus, & in noſtris MSS. fecit *eſt. At.*

85. *Erumpit*] Ita MSS. & antiquae Editiones, Lindenius leg. *prorumpit*; quod verbum Celſus infra adhibet.

86. *Intentus*] *Inſanus* in antiquis Editionibus, & in MSS. manifeſtum mendum eſt: itemque infra, *minusque his opus eſt.* Lindenius correxit *intentus*; &, *ſimusque iis pes eſt.*

87. *Planta*] Conſtantinus, cum *plana* ſcriptum reperiſſet in antiquo Codice, ſuſpicatus eſt legendum eſſe *planta*; atque ita edidit Lindenius. Alii leg. *plaga*, ut habent Codices Medicei.

88. *Plantae oſſa*] Lindenius leg. *Plantarum vero oſſa.*

89. *Neceſſe eſt*] Ego malim *neceſſe ſit.*

90. *Poteſt tamen conditus articulus medius &c.*] Ita in omnibus antiquis Editionibus, & in MSS.

 Me-

XXV. Haec facienda sunt in iis casibus, ubi sine vulnere ossa exciderunt [91]. Hic quoque & ingens periculum est [92], & eo gravius [93], quo majus membrum est, quove validioribus nervis aut musculis continetur. Ideoque in humeris [94], femoribusque, metus mortis est: ac, si reposita ossa sunt, spes nulla est; non repositis tamen, nonnullum periculum est: eoque major in utroque timor est, quo propius vulnus articulo est. Hippocrates [95] nihil tuto reponi posse, praeter digitos, & plantas, & manus, dixit: atque in his quoque diligenter esse agendum, ne praecipitarent [96]. Quidam brachia quoque & crura reposuerunt; &, ne cancri, distentionesque nervorum orirentur; sub quibus in ejusmodi casu fieri solet mors matura; sanguinem ex brachio miserunt. Verum ne digitus quidem; in quo minimum, ut malum, sic etiam periculum est; reponi debet aut in inflammatione [97], aut postea, cum jam vetus res est. Si quoque reposito osse nervi distenduntur [98], rursus id protinus expellendum est. Omne autem membrum, quod cum vulne-re

Mediceis Vaticanisque. Editio Lindenii habet haec verba in fine capitis 20. Sed quia femoris ossi, de quo reponendo ibi agitur, non conveniunt, suspicatur Morgagnus, ea voluisse Lindenium capiti 19. adjungere; amanuensium vero incuria in caput 20. conjecta esse. Porro animadvertit, aptiorem periodo huic illum ipsum locum videri, ubi de articulis digitorum, qui sunt in manu, condendis sermo est; tum quod hi, cum longiores sint iis, qui in pede sunt, crebriusque moveantur, canaliculo isto magis indigent; tum etiam, quod medium articulum, qui hic nominatur, singuli quidem manus digiti, utpote ex tribus ossibus constantes, habent; non item singuli digiti pedis, quorum aliqui ex duobus tantum ossibus constant.

91. *Ossa exciderunt*] Nullus omnino vetus liber, quem ego quidem viderim, habet verba illa, quae Lindenius addit; *saepe tamen cum vulnere loco moventur.* Manifestum tamen est, membrum istud, vel simile aliud deesse.

92 *Hic quoque & ingens periculum est*] Quemadmodum ubi *ossis fracturae carnis quoque vulnus accessit*. Lege cap. 10. sect. 7. hujus libri; quo referenda est particula *quoque*, quam habent omnes veteres libri. Lindenius leg. *Hic vero &c.*

93. *Gravius*] Ita in vulgatis libris. In MSS. *curv.us*; sed in margine Medicei IV. alia manu adnotatum est, *gravius forsan.*

94. *In humeris*] Olim legebatur *humeris*. Lindenius reposuit *ab humeris*: ego *in humeris*; quia in Cod. Mediceo I. scriptum est *numerus.*

95. *Hippocrates*] Lindenius leg. *Nam Hippocrates.*

96. *Ne praecipitarent*] Ita Editiones antiquae, & omnes MSS. id est, ne digiti &c. praecipitarent aegros. Lindenius leg. *ne praecipitarentur aegri.*

97. *Aut in inflammatione &c.*] In Editionibus antiquis & in multis MSS. legitur, *ante inflammationem*; quod ferendum non est. Itaque Constantinus particulam *nisi* praemittendam censebat. Sed sic sententiae ex parte tantum consulitur: sequitur enim, ossa reponenda esse, cum jam vetus res est; quod Celsus minime vult. Nam quod Hippocrates dixit in Mochl. sect. 16. si primo vel secundo die reposita ossa non fuerint, circa decimum reponenda esse; id non ita intelligendum est, quasi exspectandum sit, donec res inveteraverit; sed ita potius, ut reponi non debeant manente inflammatione, quae septimo demum die, vel nono recedit. Legendum igitur, *aut in inflammatione &c.* ut edidit Lindenius: cum praesertim Codices Medicei I. & VII. itemque Vaticani II. & VII. habeant, *aut inflammationem.*

98. *Si quoque reposito osse nervi distenduntur*] H. e. si quocunque &c. Codices MSS. mendose habent, *Sic quoque &c.* Vocem *quoque* Caesarius transfert post *reposito*; fortasse quod particulam esse, non pronomen, crediderit. Sed istam quidem particulam sententia non fert; ut ea, quae prae-

re loco motum, neque repositum est, sic jacere convenit, ut maxime cubantem juvat; tantum ne moveatur, neve dependeat. In omnique 99 tali morbo magnum ex longa fame praesidium est: deinde ex curatione eadem, quae proposita est ubi ossibus fractis 1 vulnus accessit. Si nudum os eminet, impedimento semper futurum est: ideo 2, quod excedit, abscindendum est; imponendaque super arida linamenta sunt, & medicamenta non pinguia; donec, quae sola esse 3 in ejusmodi re sanitas potest, veniat. Nam & debilitas sequitur, & tenuis cicatrix inducitur; quae necesse est facile noxae postea pateat.

praecedunt, consideranti facile erit ad intelligendum. Quare nec Lindenius sequendus, qui ita edidit: *Si quoque, reposito osse, nervi distenduntur.*

99. *In omnique*] Lindenius leg. *In omni*, ut habet Editio an. 1538.

1. *Quae proposita est ubi ossibus fractis &c.*] Scilicet cap. 10. sect. 7. Lindenius Celsi sententiam, quam non est assecutus, prava interpunctione corrupit. Ita enim edidit: *quae proposita est. Vbi ossibus fractis vulnus accessit, si nudum os eminet &c.*

2. *Futurum est: ideo &c.*] MSS. & Editiones veteres habent *id*; sed ut verisimile est, mendose, pro *ideo*, quod Lindenius reposuit.

3. *Quae sola esse*] Lindenius leg. *saltem*, pro *sola*, quod habent omnes cum antiquae Editiones, tum MSS.

EPISTOLAE ALIQVOT

IN

A. CORNELIVM

CELSVM.

JO. BAPTISTAE MORGAGNI

IN PATAV. GYMNASIO PRIMARII ANAT. PROFESSOR.

IN

A. CORN. CELSVM

EPISTOLAE AD

JO. BAPTISTAM VVLPIVM

IN EJVSD. GYMNASII ANATOMICO THEATRO PVBLICVM INCISOREM.

EPISTOLA PRIMA.

JO. BAPT. MORGAGNVS JO. BAPT. VVLPIO S. P. D.

Quanquam te deficere nihil, puto ad A. Cornel. Celsum, & Q. Serenum Samonicum pari industriae, & diligentiae laude edendos atque a V. Cl. Fratre tuo Corn. Nepos, & C. Valerius Flaccus non ita pridem editi sunt; tamen quando meam quoque sententiam, & monita assidue postulas, atque adeo flagitas, non committam, mi Vulpi, ut tanto isti desiderio tuo ipse videar defuisse. Et primum quod ad Celsum attinet (nam de Sereno alias scribam) illud recte statuisti, ut eam prae caeteris editionem sequaris quam Vir, dum viveret, Eruditissimus procuravit Th. J. Almeloveenius. Cujus mei hac de re judicii rationem afferam, si prius de iis quae in illa editione proposita sunt, tum Vita, tum Elogiis Celsi pauca admonuero. Cum Joannes Rhodius, a quo Vita illa scripta est, ignorare non deberet, Epistolas duas, alteram ad J. Callistum, alteram ad P. Natalem immerito in Marcelli volumine, Corn. Celsi praeferre nomen propterea quia prior certe Scribonii est, quod luculenter ab eodem ipso Rhodio in alio (a) est libro demonstratum; utraque autem vel ipso (ut nunc caetera omittamus) dictionis genere ita a scriptis Celsi discrepat, ut id qui non videat, nihil ille prorsus videat; cum haec, inquam, ita essent; non intelligere me, fateor, qua tandem ratione sibi licere crediderit Rhodius, Vir alioqui pereruditus, illarum Epistolarum, perinde ac si Celsi essent, testimonio passim uti ad ea quae de hujus vita proponit, comprobanda. Qua de Rhodii inconstantia, atque adeo prolapsione tantum abest ut Almeloveenius Lectores monuerit; ne Amanuensium quidem Rhodii, aut Typographorum Hafniensium in illo Opusculo describendo gravia quaedam ac manifesta correxit errata, ut ubi Largii Designatiani (ejus videlicet cujus Epistolam Marcellus exhibet) nomen in *Largii designationi* non sine totius sententiae incredibili depravatione mutavere, vel ubi Celsum Roma oriundum aperte monstrare, scribunt ipsius lib. 5. cap. 21; in lib. autem 7. cap. 26. ipsum prodere, pharmacorum (eorum, inquam, pharmacorum quae *praeluisse* dicitur) artificiosam mistionem se accurate intellexisse: quae nempe capita licet ita diligenter perlegas, ut ne littera quidem una te fugiat; quod tamen ad propositum faciat, reperies nihil. Hos autem locos, & praesertim postremum eo magis emendare oportebat, quod nullum praeterea aliud verum ac luculentum Celsi ipsius testimonium protulit Rhodius, quo illud saltem, ipsum non legendo tantum (quod

(a) Not. in Scribon. pag. 111

(quod plures putarunt) atque exscribendo, sed observando etiam, suumque judicium interponendo, in re medica versatum esse, probaret: mirum sane in eo qui tot annos in relegendo Celso consumpserit, cum Is. Casaubonus tres ejusmodi locos in Scholiis annotaverit suis, quae Scholia edidit (*b*) Almeloveenius, aliosque ipse animadverterim, de quibus totidem, exempli causa, proponere satis est: (*c*) *Ego sic restitutum esse neminem memini:* & (*d*) *Neque audiendi sunt, qui esse rudeto, diem tertium expectant, ut tunc excidant, ante inflammationem enim tutius omnia tractantur:* & (*e*) *In omni fisso fractove osse, protinus antiquiores medici ad ferramenta veniebant, quibus id exciderent. Sed multo melius est ante emplastra experiri.*

Elogia autem, & Testimonia de Celso nulla potius afferri oportuit, quam aut ita concepta, aut ita pauca, ut in ista editione allata sunt, tanquam illud quod Egnatio (*f*) excidit, certissimum esset: *Cornelii Celsi Fabius, quod sciam, ex veteribus tantum meminit.* Quid enim? An non Columellae proferri plures poterant loci, unde intelligeretur, & quam late fusa rerum scientia, & qua elegantia, & qua auctoritate, & qua fama, & quibus temporibus, & quot etiam, ex parte, volumina Celsus scripsisset? velut ubi (*g*) *Cornelium Celsum* vocat *non solum agricolationis, sed universae naturae prudentem virum*, aut ubi (*h*) de Apibus negat *quicquam praecipi posse elegantius quam a Celso jam dictum sit*, aut ubi (*i*) his verbis utitur: *quamvis doctissimi Viri* (Celsi) *auctoritatem verebar, tamen ambitione submota, quid ipse censerem, non omisi:* aut his (*k*): *Julius Atticus, & Cornelius Celsus aetatis nostrae celeberrimi auctores:* itemque: (*l*) *Celsus & Atticus, quos in re rustica maxime nostra aetas probavit:* denique (*m*): *ut Carthaginensem Magonem rusticationis parentem maxime veneremur; nam hujus octo & viginti memorabilia illa volumina ex senatusconsulto in Latinum sermonem conversa sunt; non minorem tamen laudem meruerunt nostrorum temporum viri Cornelius Celsus, & Julius Atticus. Quippe Cornelius totum corpus disciplinae quinque libris complexus est.*

Quos quidem libros quinque ad rei tantum rusticae disciplinam pertinuisse, tum ea ostendunt quae antecedunt, ac subsequuntur, tum id confirmat quod in Vita Celsi tradidit Rhodius, videlicet antiquorum quae calamo scripta sunt, ejus de re medica exemplarium hanc communem esse inscriptionem: *A. Cornelii Celsi Artium Liber VI.* quam quidem & in Gudiano observavit Vir Cl. Jo. Alb. Fabricius (*n*), & Manutii suis in editionibus fideliter repraesentarunt, quos nimirum secutus est H. Stephanus, sed his verbis: *Operis ab eo scripti de artibus pars sexta.* Et quintam quidem fuisse eos libros de re rustica, ex primis ipsis sextae versibus satis intelligi, recte ab eruditis hominibus est adnotatum. Quo autem ordine essent partes reliquae locatae, & quot in libros distributae, & num sexta ultima esset, de his nihil videor legisse quod pro certo habere possimus. Conjectura enim esset, neque illa satis firma, si quis id jungens quod modo dictum est, cum ordine in pervulgato eo (*o*) Fabii loco observato: Corn. Celsus *rei militaris, & rusticae etiam, & medicinae praecepta reliquit*, colligeret, quartam Operis partem fuisse de re militari. Conjectura quoque est docta haec quidem, & quam cum altero (*p*) Fabii loco, de iis quae Celsus ad *Scepticorum* exemplum *non parum multa* scripsit de Philosophia, valde consentire, animadverto; sed tamen conjectura est, quam laudatus Fabricius proposuit, cum (*q*) *de hoc nostro* Celso *videtur*, inquit, *accipiendum quod S. Augustinus praef. libri de haeresibus ait, opiniones omnium Philosophorum qui varias sectas condiderunt usque ad tempora sua sex non parvis voluminibus Celsum quendam absolvisse.* Ad quatuor autem quas nominavimus, partes de re rustica, medica, militari, & philosophica, ut sine dubitatione aliae duae doctis ab hominibus adduntur, de arte videlicet rhetorica, & de jure civili; ita suspicari aliquos posse, video, an non aliae insuper adjici debeant. Neque hoc tamen dico ob librum de herbis jure ac merito longe alii Scriptori attributum, aut quod Celsum peculiares libros scripsisse censeam de arte veterinaria, quanquam Rhodius in ejus Vita postquam libros caeteros memoravit, haec habeat: *Veterinariam quoque conscripsisse autor est Mercurialis lib. 4. cap. 2.* Moveret quidem me mei eruditissimi Civis auctoritas; si locum quem ad istum modum indicavit Rhodius, alium esse putarem ac illum qui in Praelectionibus Patavinis, lib. 4. cap. 2. sic legitur: *Scripserat enim Celsus de medicina brutorum.* Nam hoc negare potest nemo qui modo Celsi verba legerit (*r*) *amurca ad tertiam partem deco-*

cta,

(*b*) *Ad pag. 118. lin. 22.* (*c*) *Lib 7. cap. 7. p 426. l. 16.* (*d*) *Lib. 8. c. 2. p. 509. l. 24.* (*e*) *Ib. c. 4. p. 517. l. 6.* (*f*) *In Epist. Dedic. Celsi.* (*g*) *De Re Rust. lib. 2. c. 2.* (*h*) *L. 9. c. 2.* (*i*) *Ib. c. 9.* (*k*) *L. 3. c. 17.* (*l*) *L. 4 c. 8.* (*m*) *L. 1 c. 1.* (*n*) *Suppl. Biblioth. Lat. lib. 2. c. 4 & Bibl. Ibid.* (*o*) *Instit Orat, L. 12, c, 11.* (*p*) *Ibid, l. 10, c. 1,* (*q*) *Loc. cit.* (*r*) *L. 5. c. 28. p. 338. l. 31.*

vel sulphur pici liquidae mistum, sicut de pecoribus proposui, hominibus quoque scabie laborantibus opitulantur. Quin etiam Columellam pluribus in locis (s) ad varios boum, oviumque morbos proposita a *Celso* remedia laudantem invenio. Veruntamen ut Robertus Constantinus (t), atque adeo noster Almeloveenius (u) eo Celsi loco nihil aliud significari, docuerunt. nisi quod tradiderat in libris de re rustica; ita ex his etiam Columellae non video qui confici possit, peculiares alios de medicina veterinaria libros a Celso fuisse conscriptos, cum ea omnia inter rei rusticae praecepta (quod & ipse Columella, & Cato fecerunt) opportune tradi potuerint, neque aliter accipere necesse sit verba Mercurialis. Non veterinariam igitur peculiaribus libris complexum esse Celsum, suspicor, sed alias ex iis artibus quas indicat Quintilianus (x). *Marcus*, inquit, *Censorius Cato idem orator, idem historiae conditor, idem juris, idem rerum rusticarum peritissimus. — Quam multa, imo pene omnia tradidit Varro? Quod instrumentum dicendi M. Tullio defuit? Quid plura? cum etiam Cornelius Celsus mediocri vir ingenio, non solum de his omnibus conscripserit artibus, sed amplius rei militaris, & rusticae etiam, & medicinae praecepta reliquerit* Nosti quot, & quam varia argumenta tractata sint a Varrone; nam etsi libri ejus plerique perierunt; inscriptiones tamen sunt nobis ab antiquis Scriptoribus conservatae, quas tanquam in tabella Cl. Fabricius (y) exhibuit: in primis, ut totius erat antiquitatis peritissimus, rem historicam esse Varronem persecutum, nemo ignorat: quod Catonem quoque illum Censorium fecisse, constat, & Quintilianus isto in loco diserte confirmat. Num ergo Celsum, etsi nihil praeterea aliud scripsisset, Historiam saltem attigisse, non suspicabimur? Sed ne diutius in his quae minus sunt certa, haereamus; ad ea quae certissima sunt, reliqua de Celso Columellae Testimonia, atque Elogia redeo: quae inter, eo magis quae protinus afferam, omissa adhuc (quod sciam) fuisse miror, quod deperditorum ejus de re rustica librorum Fragmenta quaedam in nonnullis praesertim eorum videntur esse servata. Nam lib. 1. cap. 8. *Ejusmodi*, inquit, *villicum* (illiteratum, sed tenacissimae memoriae) *Cornelius Celsus ait, saepius numos domino, quam librum afferre, quia nescius literarum vel ipse minus possit rationes confingere, vel per alium propter conscientiam fraudis timere.* Lib. 2. cap 9. *Nam, quod ait Celsus, ubi mediocris est fructus, optimam quanque spicam legere oportet, separatimque ex ea semen reponere.* Lib. 3. cap. 2. *Albuelis* (vitis) *utilior, ut ait Celsus, in colle, quam in campo: in arbore, quam in jugo: in summa arbore, quam in ima, ferax & materiae frequentis, & uvae.* atque iterum: *Prudentis magistri est — illud in totum praecipere, quod & Celsus ait: — Nullum genus vitium conserendum esse, nisi fama; nullum diutius conservandum, nisi experimento probatum.* Lib. 7. cap. 2. *Igitur id pecus* (ovillum) *quamvis mollissimum sit, ut ait prudentissime Celsus, valetudinis tutissimae est, minimeque pestilentia laborat.* Capite autem 3. ejusdem libri: *Nam melior est* (agnus) *autumnalis verno, sicut ait verissime Celsus.* Lib. 8. cap. 13. Anser *autem non ubique haberi potest, ut existimat verissime Celsus, qui sic ait: Anser neque sine aqua, nec sine multa herba facile sustinetur, neque utilis est locis consitis, quia quicquid tenerum contingere potest, carpit. Sicubi vero flumen, aut lacus est, herbaeque copia, nec minus juxta satae fruges, id quoque genus nutriendum est: quod etiam nos facere censemus, non quia magni sit fructus, sed quia minimi oneris.* Lib. 9. cap. 1. *Quam rationem* (reparandi apes ex juvenco perempto) *diligentius prosequi supervacuum puto, consentiens Celso, qui prudentissime ait, non tanto interitu pecus istud admitti* (an *amitti?*) *ut sic requirendum sit.* Sed cum ex aliis praeterea Columellae locis, ac praesertim ex fine memorati novissime capitis & sententias Celsi, & quid de his Columella censuerit, cognoscere possimus; tamen eos quos protuli, dignos praeter caeteros judicavi qui minime in Almeloveenii editione omitterentur.

Porro neque Plinius silentio erat praetereundus, qui toties Celsum inter Auctores (& quidem non Externos) quos secutus est, retulit in primo Naturalis Historiae libro, atque alibi etiam, ut libro 10. cap. 53 & (quod Almeloveenius non ignoravit) in calce capitis quarti, libri 20. ubi ex Celso diserte nominato remedium adversus podagram attulit, quod in libro hujus habemus quarto, cap. 24. Nam alium quendam Plinii locum ex lib. 14. c. 2. *Graecinus, qui alioqui Cornelium Celsum transcripsit*, non contemno quidem; sed tamen non tanti, quanti facere Eruditi nonnulli Homines videntur, facio. Etsi enim Julium hunc Graecinum (hunc, inquam, ipsum Justi

(s) L. 6. c. 5. 12. 14. & l. 7. c. 5. (t) In Adnotat. ad Cels. (u) In Scholiis in Cels. (x) Instit. Orat. lib. 12. c. 11. (y) Bibliotb. Lat. l. 1. cap. 7.

Justi etiam Lipsii (z), atque Henrici Savilii (a) judicio) & ab Seneca (b) haud semel laudatum, & a Corn. Tacito (c) insigni illo elogio ornatum invenio: *pater Julii* (Agricolae) *Julius Graecinus senatorii ordinis, studio eloquentiae, sapientiaeque notus, iisque virtutibus iram Caii Caesaris meritus. namque Marcum Sillanum accusare jussus, & quia abnuerat, interfectus est*; ut ad Celsi laudem non mediocriter pertineat quod ab ejusmodi Viro credatur esse transcriptus; haud facile tamen censuerim, aliud voluisse Plinium significare, nisi quod super helvenaca, de qua ibi loquitur, vite Celsi ille judicium descripserit. Neque enim, aliter si esset, aut Plinius ipse (d) inter eos Scriptores quorum auctoritatem in libris 14. 15. 17. 18. secutus est, praeter Celsum, Graecinum quoque nominasset, atque adeo in libri 16. Indice hunc, Celso omisso, memorasset, aut Columella (e) saepe adeo sententiam Julii Graecini nominatim laudasset, atque ipsa, ut videtur, verba, quae pro Graecini Fragmentis haberi fortasse possunt, plerunque retulisset; imo ipsum, non Julii Attici, quod facit (f), sed Cornelii Celsi *velut discipulum*, scripsisset, *duo volumina similium praeceptorum de vineis* edidisse. Vtcunque id est; haec veterum Auctorum testimonia antiquam Celsi famam, atque etiam (quod vel ex iis intelligi potest quae de Graecino modo attigimus) aetatem ipsam indicantia, istic omnia praetermittuntur.

Vnus Quintiliani locus, cum proponi plures possent, & in his aut ubi (g) Celsum de eloquentiae praeceptis *accurate* scripsisse, judicat; aut ubi (h) eundem *eruditum* appellat *virum*; aut ubi (i) inter *paucissimos eloquentes*, quos in philosophia *literae Romanae tulerunt*, ipsum dilaudans, *scripsisse*, ait, *non parum multa, scepticos secutum, non sine cultu, & nitore*; unus, inquam, profertur Quintiliani locus, isque Celso cum haud multum aequus, tum qui etiam quam revera sit, multo passim iniquior videatur non attendentibus videlicet, *mediocri virum ingenio* ibi (k) Celsum dici, ubi contentione quasi quadam facta, Scriptores omnium longe ingeniosissimi, & in his Homerus, Plato, Aristoteles, M. Tullius, collaudantur.

Quid vero de iis dicemus quae multa ex Verderio sine ulla animadversione proponuntur? In aliquo Celsus Hippocratis verbo Latine reddendo aliquid interdum humani passus sit; num propterea continuo pronunciandum erat, *Hippocratem, & Graeca pene omnia parum feliciter vertisse?* An non erat potius animadvertendum, quanto ille, quam nos, Hippocratis aetati propior fuit, tanto fidelioribus atque integrioribus Hippocratis exemplaribus usum esse; ut nisi quid aliud omnino obstet, non ex nostris exemplaribus Celsi versionem reprehendere, sed ex Celsi versione nostra emendare exemplaria iis praesertim in locis deceat qui aliter in aliis antiquis codicibus scripti sunt: quod me quidem, cum Hippocratem publice interpretarer, aliquando, & fortasse haud incommode, scientem annis superioribus audivisti. Sed *denique apud Celsum*, inquit, *observationes quaedam sunt ludicrae*. Quae tandem? *Si nimirum aegrotus summis digitis extrema parietum evellat, hoc est, lapillos ex muro exradicet* (Celsus (l) ita habet: *si qua minuta eminent, carpat*) *signum mortis esse*; quasi vero istiusmodi observationem aut Celsus de Hippocrate (*), de illo, inquam, Hippocrate, quem felicius (si Diis placet) vertisse oportebat, non accepisset; aut qua ratione, causaque vera esse possit, explicare Medici prorsus nescirent. Sed jam ad ipsos Celsi libros veniamus.

Hos cum ego libros ante multos annos ruri diligenter perlegerem, exemplari usus parvulo ex iis Lugdunensibus quorum uno ipsum quoque Josephum Scaligerum usum esse, ex Lindenio cognosces; memini me ducentos minimum locos ex iis quos corruptos esse, intelligebam, conjectura (neque enim aut ulli, calamo, aut alii, formis descripti, quos conferrem, ibi erant libri) conjectura, inquam, ductum emendare, vel ut verius dicam, quo emendari modo possent, inter legendum divinare voluisse. Quas divinationes cum postea aliquando cum excusis libris conferrem, non ante sensi, me actum egisse, quam libellum a Lindenio procuratum in manus sumerem. Hic enim Vir diligentissimus, & magnis ad Celsum restituendum subsidiis instructissimus quae ego suspicione attigeram, ea prope omnia ex veterum librorum auctoritate, & Virorum Summorum conjecturis selectissimia reposuerat. Quorsum haec? inquies. Nempe ut intelligas, me Almeloveenii, qui Lindenium fere secutus est, editionem probantem, non temere, sed facto periculo, atque instituta cum aliorum libris comparatione judicare. Et vero ut certis in locis, quorum aliquot in

(z) *Et.* (a) *In Agricol. Taciti.* (b) *De Benef. l. 2. 21. & Epist. 29.* (c) *In Jul. Agricolae Vita.* (d) *Nat. Hist. l. 1.* (e) *De Re Rust. Vid. l. 3. c. 2. 3. 12. & l. 4. c. 3. 22.* (f) *Ib. l. 1. c. 1.* (g) *Instit. Orat. l. 3. c. 1.* (h) *L. 9. c. 1.* (i) *L. 10. c. 1.* (k) *L. 12. c. 11.* (l) *L. 2. c. 6. p. 55. 9.* (*) *Praen. n. 4.*

in hac Epiſtola indicabo, minime de ea Lindenii editione Thomae Bartholini (*m*) judicium improbem; in plerisque tamen eorum qui a me ſunt diligenter perpenſi, non video eſſe cur vercar ne non ſit caeteris anteferenda. Huc adde quae Almeloveenii ſedulitas, ac ſolertia adjunxit, & in his quae ad locos vel incertae ſcripturae commonſtrandos, vel obſcuros illuſtrandos, vel memorabiles indicandos, comprobandosve in calce tum ſingularum pagellarum, tum libri univerſi adſcripſit. Quibus omnibus in rebus etſi hominis exercitatiſſimi eruditionem, diligentiam, egregiamque de ſtudioſis lectoribus bene merendi voluntatem jure laudo, atque commendo; noli tamen credere, ſic illum, meo quidem judicio, peregiſſe omnia, nihil ut reliquerit induſtriae tuae. Imo ſic habeas, velim: prope innumera adhuc ſupereſſe quae adjici poſſint, hujusque rei conjecturam facias ex iis quae has mihi litteras alia inter ſtudia, atque occupationes ſcribenti in memoriam videris eſſe redacta.

Nam ut a poſtremis incipientes, ad priora demum revertamur; haec memorabilia, ac digna ſunt certe quae extenſo quaſi digito Lectoribus oſtendantur: jam tum Celſum lib. 3. cap. 19. primum fortaſſe ex omnibus quos nunc de re medica habemus, Scriptoribus (quae enim huc Rubeus (*n*) profert ex Hippocrate, ne aliter accipienda ſint, vereor) primum, inquam, nutrientium, ut vocant, Clyſterum uſum, & opportunitatem litteris mandaviſſe; *Ultimum*, inquit, *auxilium eſt*, *in alvum ptiſanae vel alicae cremorem ex inferioribus partibus indere*, *ſiquidem id quoque vires tuetur:* Jam tum lib. 6. cap. 7. in *gravis auditus* curatione monuiſſe, *aurem ipſam conſiderare oportere*, ſi forte appareat *ſordium coitus:* hasque, ante, ubi opus ſit, emollitas, auriculari *ſpecillo eximendas eſſe:* Jam tum; idque paulo infra; ſcripſiſſe: *purgare aurem oportere*, *& ſpiritum continere*, *donec inde humor aliquis exſpumet:* Jam tum lib. 7. cap. 26. id in urethrae inciſione praecepiſſe, quod & alibi, velut in jugularium venarum ſectione, aliquando haud inutile eſſe poſſe, animadverto: ſcilicet primum cutem *quamplurimum attrahendam*, deinde urethra inciſa, & haerente in ea calculo exempto, *tum cutem remittendam; ſic enim fieri*, *ut inciſum colem integra pars cutis contegat*, *& urina naturaliter profluat:* Jam tum eodem in libro, capite autem 16, docuiſſe, tum craſſius inteſtinum perforatum *interdum glutinari*, tum *ſi anguſtius vulnus* abdominis *eſt*, *quam ut* prolapſa *inteſtina commode refundantur*, *incidendum eſſe*, *donec ſatis pateat:* quod quidem monitum meminiſti ut prae caeteris inculcaverit hac aetate nimium lentis, ac meticuloſis Chirurgis Experientiſſimus Vir Abr. Cyprianus (*o*). His locos adde quos Redius (*p*) confirmavit, atque illuſtravit ſive de Serpentum veneno, ſive de Hirundinibus, & chelidonia. Celſus namque in extremo ſexto capite libri ſexti earum quas ibi memorat, Avium *acies*, inquit, *extrinſecus laeſa*, *interpoſito tempore in antiquum ſtatum redit*, *celerrimeque hirundinis. Unde etiam locus fabulae factus eſt*, *per parentes id herba reſtitui*, *quod per ſe ſanescit*. Idemque lib. 5. cap. 27. *Venenum*, inquit, *ſerpentis — non guſtu*, *ſed in vulnere nocet. — Ergo quisquis exemplum Pſylli ſecutus*, *id vulnus exuxerit*, *& ipſe tutus erit*, *& tutum hominem praeſtabit. Illud interea ante debebit attendere*, *ne quod in gingivis*, *palatove*, *aliave parte oris ulcus habeat.* Neque tandem is praetermittendus eſt locus, quo nos uti conſuevimus, ut quid priſci Anatomici inteſtini caeci appellatione ſignificarint, Celſi etiam auctoritate oſtendamus. Nimirum lib. 4. cap. 1. craſſius, inquit, inteſtinum *a dextra parte incipiens*, *in ſiniſteriorem pervium & longum eſt*, *in dexteriorem non eſt; ideoque caecum nominatur.*

Atque hi quidam ſunt ex multis locis quos ut memorabiles indicare poterat Almeloveenius; nunc duos (haud amplius) ex non paucioribus adſcribam, quos quidem poterat declarare. Nam quod lib. 3. cap. 18. ſcriptum eſt: *Confert etiam aliquid ad ſomnum ſilanus juxta cadens*, quot tandem ex ſtudioſis Adoleſcentibus putas intellecturos quid ſit iſte *ſilanus*, cum eruditus Vir Jo. Caeſarius (*q*) vocis inſolentia permotus, ſe pro ipſa *ſaliens rivus* repoſiturum fuiſſe, fateatur, niſi in ea verba forte incidiſſet unde incipit Sex. Pomp. Feſti (*r*) liber ſecundum Aldi partitionem duodeviceſimus: *Tullios alii dixere eſſe ſilanos*, *alii rivos:* quae & G. Valla viderat, ac Silanum pro rivo expoſuerat. Et Ronſſeus (*s*) quidem eadem quae Caeſarius, habet: idemque ſenſerat, ac tradiderat Pantinus (*t*). Ego vero cum Feſti verba relego: *Tullios alii dixere eſſe ſilanos*, *alii rivos*, *alii vehementes projectiones ſanguinis artuatim* (Joſ. Scaliger, aliique legunt *arcuatim*) *fluentis*, *quales ſunt Tiburi in Aniene. Ennius in Ajace. Ajax miſſo ſanguine tepido Tullii efflantes volant;* ut ſuſpicor,

(*m*) *Differt. IV. de libris legend* (*n*) *Annot. in Celſ.* (*o*) *Epiſt. ad Millingen.* (*p*) Oſſerv. int. alle Vipere, & Eſper. int. a coſe natur. (*q*) *Comment. in Celſ.* (*r*) *De Verb. Signific.* (*s*) *Enarration. Celſ.* (*t*) *Annotation. in Celſ.*

cor, quaedam librariorum incuria esse omissa, aut saltem vel depravata, vel in non suum locum transposita; quid enim illa: *quales sunt Tiburi in Aniene*, ad sanguinem? ita minus miror, R. Constantinum (*u*) legere, non *Tullios alii dixere esse silanos*, sed *Tubulos alii dixerunt esse salientes*, & *saliens* in Celso scribendum credere pro *silanus*. Porro Josephus Scaliger in suis in Festum Castigationibus haec notat: *Silani: Glossario silvani. Silvanus*, κρουνός, hoc est, fons aquae saliens: ac pariter in iis Notis quae ex editione Festi Romana, Castigationes Scaligeri consequuntur, haec habentur: *In antiquo Lexico Latino Graeco*, Silvanus *exponitur* κρουνός, *& ita fortasse legendum tum hic, tum apud Cornelium Celsum*: qua in opinione Jacobum quoque Cujacium (*x*), & Hieronymum Columnam (*y*) fuisse, non ignoro: & certe in Philoxeni Glossis: *Silvanus*, vel *Silbanus*, κρουνός, se etiam legisse, ostendunt Gerardus Joannes Vossius (*z*), & Robertus Keuchenius (*a*). Haec etsi ita sunt; tamen illa vicissim haud sunt ignoranda, non modo hos duos quos novissime laudavimus, Viros, & praeterea Jo. Jacobum Hofmannum (*b*) pariter censere, in Glossis, atque adeo in Festo legendum esse *Silanus*, & *Silanos*; sed & reapse Turnebum (*c*) in Petri Danielis Aureliani Latino Onomastico perantiquo, in membranis scripto, sic invenisse: *Silanus tubus*; ac Lambinum (*d*) in Vocabulario Latino-Graeco cujus ipsi Puteanus copiam fecerat: *Silanus*, κρουνός. Neque Constantinus (*e*) ipse negat, *Tullios* etiam, & *silanos* in Festo legi; imo haec scriptura in omnibus quae adhuc viderim, excusis Festi exemplaribus habetur. Huc adde ex iis Fabulis (*f*) quae sub C. Julii Hygini nomine circumferuntur: *cum* (fuscinam) *eduxisset, tres Silani sequuti sunt, qui ex Amymones nomine Amymonius fons appellatus est*; quinetiam ex divina illa Atheniensis Pestilentiae descriptione Lucretiana (*g*):

Multa siti prostrata viam per, proque voluta
Corpora silanos ad aquarum strata jacebant
Interclusa anima nimia ab dulcedine aquaï;

sic enim post Aldum, ut probe nosti, rejecta Marulli emendatione, & Pii scriptura, qui *sic amnis*, & *sola amneis* pro *silanos* posuerant; vetustis, emendatisque libris auctoribus, Viri Doctissimi edidere, ex quibus Lambinus (*h*), Gifanius (*i*), Creechius (*k*) hunc etiam ipsum de quo agimus, Celsi locum in eandem sententiam produxerunt, nec Munckerus (*l*) in allatis Hygini verbis exponendis, aut Vossius in Etymologico Linguae Latinae (*m*) (ubi, ut opere in longo, haud miror quod pro Mythologico Hygini citet P. *Astronomicon*) praetermisit. Neque vero omissus est ab iis quos supra nominavi, Hofmanno (*n*), & Keuchenio (*o*), aut denique a Samuele Pitisco (*p*); quinimo ab his duobus diserte adscriptum est, *silanum* esse hic a Celso positum pro *rivulo susurrante decidentium leniter aquarum*; ut mihi illud Virgilianum (*q*) in memoriam reduxerint:

—— *Levi somnum suadebit inire susurro*,

multoque etiam magis illos Poëtarum aliorum locos ad quos Celsus potuit respexisse, ut hunc Horatii (*r*):

Fontesque lymphis obstrepunt manantibus
Somnos quod invitet leves,

illumque inprimis Ovidii (*s*), qui in Somni ipsius domo, ac penetralibus describendis, nullo modo sibi esse *rivum* praetermittendum existimavit,

—— *Per quem cum murmure labens*
Invitet somnos crepitantibus unda lapillis.

Ve-

(*u*) *Adnot. in Cels.* (*x*) *Observation. l.* 11 *c* 2. (*y*) *In Ennii Frag. ex Ajace.* (*z*) *Loco infra cit.* (*a*) *In Frontinum de Aquaed. ad illa verba*: compluribus salientibus aquis instruxit urbem. (*b*) *Lexic. Universal. ad vocem* Silani. (*c*) *Advers. l.* 21. *c.* 6. (*d*) *Comment. ad Lucr. lib.* 6. (*e*) *Loc. cit.* (*f*) *Fab.* 169 (*g*) *De Rer. Nat. l.* 6. (*h*) *Loc. cit.* (*i*) *Collectan. Lucret.* (*k*) *Not. ad Lucr. l* 6. (*l*) *Not. ad Hygini Fab.* 169. (*m*) *Ad vocem* Silanorum. (*n*) (*o*) *Loc. cit.* (*p*) *Lexic. Antiquit. Roman. ad vocem* Silanus. (*q*) *Bucolic. Eclog* 1. (*r*) *Epod.* 2. (*s*) *Metamorph. l.* 11.

Verum ante eos omnes a quibus ot nonnulla alia quae supra indicavi, ita hunc Celsi locum in istiusmodi sententiam productum esse, comperi, produxisse invenio L. Gr. Gyraldum in eo *Dialogismo* (t), in quo a Barbulejo suo ex se quaesitum esse, proposuit, *quid sibi vellet haec inaudita vox Silanos;* ipse vero *antiquam vocem esse Latinam, & tubos aquarum significare, & fistulas*, ostendit. Caeterum ad hujus vocis antiquitatem comprobandam fuit aliquando cum pertinere fortasse, crederem, *Silanorum* cognomen, Romae in Junia Gente celeberrimum; sed postea vidi, tum Antonium Augustinum (u) id ipsum deducere a *Silo*, Sergiorum, & Liciniorum cognomine, significante, ut Festus (x) est auctor, nasum sursum versus repandum, tum nostrae hujus vocis originem ex Arabica *Silan*, quod est *fluxus aquae*, a Thoma Erpenio (y), quocum faciunt Hofmannus (z), & Vossius (a), derivari. Quae omnia cum ita sint, neque aliquis; quod sciam; in antiquis Celsi codicibus aliud quam *silanus*, legisse se, scripserit, quam quidem vocem in primis, ac praeterea in optimis quibusque editionibus constanter video esse servatam; ut nihil in Celso mutandum, ita Lectores monendos censeo quid eruditissimi Homines de hoc vocabulo, ejusque significatione tradiderint.

Non ita difficile, nec tamen aeque omnibus facile erit conjicere quid sibi Celsus voluerit libro 5. in fine capitis 21. quod est de Pessis. *Si concidere*, inquit, *vitio locorum mulier solet, cochleae cum testis suis comburendae, conterendaeque, deinde his mel adjiciendum est. Si non comprehendit, adeps leonina ex rosa mollienda est.* Si enim haec ita juncta; ut in plerisque editionibus; legantur, tanquam aut unum ad morbum, aut unum ad pessum spectarent; cogitare potest quispiam num forte ea verba *si non comprehendit* hoc significent: si mulier quae vitio locorum concidit, nihil percipit; vel an sic etiam sint accipienda: si mel contusis cochleis adjectum eas non satis, ut alibi Celsus loquitur, cogit; quo videlicet modo tum Scribonius (b), *haec omnia*, inquit, *sive contusa, sive creta diligenter, melle Attico despumato comprehendantur*; & alio in loco (c), *deinde caeteris miscentur, quae & ipsa recipere debent tantum mellis, quantum satis erit ad comprehendenda & continenda ea*; tum Vegetius (d) *quae diutissime trita, melle optimo adjecto comprehendantur:* vel denique erit fortasse qui sic opinetur: fecisse hic Celsum quod ubi (e) praecepit de extrahendis calculis foeminarum, aperte fecit, ut ad Virgines etiam respiceret; his igitur non eos pessos, quos nimirum *non comprehenderent*, sed tantummodo e leonina adipe, rosa mollita, inunctiones, vel si mavis, quae nunc vocitant *nascalia* imperavisse. Ego vero ut duas illas priores explicationes multis de caussis quas enumerare necesse non est, minime probare me posse, fateor; sic ne hanc quidem tertiam tueri velim, propterea quod si id Auctor spectasset; certe (ut alia sileam) in superioribus quoque pessis nonnullis adversus morbos cunctis foeminis pariter communes proponendis, Virginum rationem habuisset: neque vero habendam ipsi fuisse in toto hoc capite, is intelliget qui pessorum nomine nihil hic nisi *nascalia* praecipi, animadvertet. *Eorum*, inquit, *haec proprietas est: medicamenta composita molli lana excipiuntur, eaque lana naturalibus conditur.* Quoniam igitur sic connexorum ut proposuimus, Celsi verborum nulla satis placet sententia; an melior possit existere videndum est ex iisdem in duas, ut ab Lindenio, & Almeloveenio factum est, particulas ita sejunctis, ut singulae ad singulos tum morbos, tum pessos indicandos pertineant. Cumque omnis vel in sic disjunctis obscuritas oriatur ex illo verbo *comprehendit*; etsi hoc non satis illustratur synonymo quod in ora libri sui adscripsit R. Constantinus, συλλαμβάνεται, propterea quia non pauciora ferme significat hoc apud Graecos, quam *comprehendit* apud Latinos; mihi tamen caussam praebuit suspicandi, an ut apud illos non tantum significat *complectitur*, *capit*, *percipit*, &c. verum etiam interdum *concipit*, qua videlicet ratione ab Aristotele positum invenitur lib. 2. de Generat. Animalium; sic Celsus, Graecos hic imitatus, eadem scribat significatione, *comprehendit*; ut haec ejus sententia sit: Si mulier non concipit; adeps leonina, oleo rosaceo emollita, ac lana molli excepta, subjicienda est: quae sane explicatio magis probabitur ab iis qui cum meminerint, non modo apud recentiores aliquos Auctores pinguedinem leonis ad juvandam venerem commendari, verum ipsum quoque Aëtium (f) ex eodem oleo in fellis vesicula leonina servato pessum, seu potius *nascale* ad conceptionem adjuvandam proposuisse: tum minime ignoraverint, aequalem ferme Celso

(t) *Dialogism.* 18. (u) *De Familiis Roman., in Junia.* (x) *De Verbor. Signif. l.* 17. (y) *Annot. in Lexic. Arabic.* Rapheleng. (z) (a) *Locis cit.* (b) *Compos. Med. Comp.* 70. (c) *Comp.* 106. *Sic &* 88. *&* 227. (d) *Art. Veterin. l.* 4. *c.* 27. (e) *L.* 7. *c.* 26. *p.* 481, 27. (f) *Tetrab.* 4. *Serm.* 4. *c.* 32.

Celso Scriptorem Columellam (*g*) in re quidem haud ita absimili scripsisse: *brumae temporibus aliquando insita vitis comprehendit*: & vitis truncus insitus *cum comprehendit*; hoc est, cum indito surculo coaluit intime sic ut ipsum jam alat: quae omnia eo fusius exposui quod ex iis quae adhuc consului, Lexicis, aliisque ejusdemmodi libris plane intelligerem, quosdam hujus verbi significatus ex iis esse quae doctorum alioqui Hominum, & in his rebus versatissimorum magnam quantumvis diligentiam fugerunt.

Jam vero ex innumeris prope locis quorum incertam scripturam commemorare poterat Almeloveenius, hos paucos habe. Lib. 2. cap. 29. in quo cibi, ac potiones quae alvum movent, traduntur, me non praeterit, Nicolai illius qui Florentiae primus omnium quos non ego modo, sed & Viri noverint longe Eruditissimi Thomas Bartholinus (*h*), Almeloveenius noster, & Jo. Albertus Fabricius (*i*), primus, inquam, Celsum descripsit formis, atque etiam L. Ant. Juntae, ac Manutiorum libros post mulsum, vinumque dulce, vel salsum haec habere: *aqua: tenera omnia tepida: dulcia: pinguia:* hancque scripturam hactenus probare Almeloveenium, ut cum Lindenio scribat: *aqua, omnia tenera, tepida, dulcia, pinguia.* Attamen in proximo capite 30. quod propter Operarum incuriam apud Almeloveenium inscribitur 25. in quo contra, quae alvum adstringunt, proponuntur, nunquam ego post asperum & vinum, & defrutum legi: *aqua vel tepida vel praefrigida, dura, id est, ea quae tarde putescit, ideoque pluviatilis potissimum, omnia dura, macra*; haec, inquam, superiori loco perspicue opposita nunquam legi, quin vehementer dubitarem, an non magis in ipso probanda esset altera scriptura, quam Caesarius, Pantinus, Stephanus, Rubeus, atque alii sequuntur: *aqua tenera, omnia tepida, dulcia, pinguia*; ut aqua videlicet *tenera* opponatur *durae*, sicut a Rubeo (*k*) explicatum est; aut certe utramque scripturam; quod factum video a Constantino, & Ronsseo; esse censerem proponendam. Initium quoque sectionis 16. capitis 28. libri 5. cum hoc habeat Nicolaus: *Scabies vero est durior cutis rubicundus*; Junta autem, Caesarius, Pantinus, Stephanus, aliique tria postrema verba ita scribant: *durior cutis rubicundior*; Manutii vero: *humor cutis rubicundus*; Constantinus denique ad libri oram: *tumor durior cutis. Alii, durities cutis*; Ronsseus autem: al. *humor durior c. r.* al. *durities cutis*; cum igitur usque adeo hic varient codices; equidem haud improbaverim quod Almeloveenius, missis caeteris aut manifeste vitiosam, aut minus probabilem sententiam habentibus, ultimum cum Lindenio selegerit, & scribere maluerit: *Scabies vero est durities cutis rubicundior, ex qua pustulae oriuntur*; erat tamen de tanta ista varietate Lector monendus tum ne pro certo crederet, Celsum ita scripsisse, tum ut inquireret, quo igitur modo scripsisset, an sic, exempli causa: *Scabies vero est aspritudo cutis rubicundior, ex qua pustulae oriuntur.* Vt enim mittam, verbi *aspritudo* vestigia quaedam fortasse in illo *durior* relicta esse, quod pleraeque, & in his vetustissima, editiones servarunt; certe in ejus quae proxime antecedit, sectionis principio cum haec de pustulis Celsus scripsisset: *Earum plura genera sunt. Nam modo circa totum corpus partemve asperdo* (*aspritudo* ex optimis, vetustisque exemplaribus quae Rhodius (*l*), & Constantinus (*m*) nominant, legendum est) *quaedam fit, similis his pustulis &c. eaeque modo rubent, modo colorem cutis non excedunt*; cum, inquam, Celsus haec scripsisset; a veri similitudine non prorsus abhorret, jungere cum illa sectione hanc quae sequitur, eo quod exempli causa proposuimus, initio voluisse, eoque magis quod paulo post id initium, *Quo asperior est*, inquit, *quoque pruris magis, eo difficilius tollitur.* Verbis autem opus non est, ut intelligatur, aut libro 6. cap. 14. (quod perperam Almeloveenii Operae 16. fecere) in quo de Vvae morbo sermo est, omittere non decuisse, veterem librum a Constantino, & Ronsseo in suorum margine descriptum, cujus auctoritate, proxima iis quae afferemus protinus, verba in suam sedem restituta sunt, non *succo* habere, sed *succus* in hoc loco: *Chelidoniae quoque succo per cochlear illita uva maxime prodest:* Aut libro eodem, cap. 6. in extrema fere sectione 1. cum illis verbis: *In ipsum vero oculum primo die, nisi immodica inflammatio est, nihil recte conjicitur*; alteram quoque, librorum videlicet Nicolai, Juntae, Manutiorum, Stephani, Constantini, scripturam, quae a Ronsseo, aliisque praeterea saltem in ora adscripta est, proferre convenisse: *nisi modica inflammatio est*; praesertim cum haec continuo sequantur: *saepe enim potius concitatur eo pituita quam minuitur:* Aut lib. 7. cap. 2. ad illa verba: *si aegrum fluens alvus exercuit, neque per alimenta quicquam corpori accedit*; indicandum fuisse: Manutios tamen; quos cum dico, Egnatium quoque ipsum dico; pro *exercuit*, legisse *exhaurit*, Stephanum autem ex-

(*g*) *De Re Rustic. l. 4. c. 29.* (*h*) *Dissert. IV. de libris legend.* (*i*) *Bibl. Lat. l. 2. c. 4.* (*k*) *Annot. in Cels.* (*l*) *In Lexic. Scribon.* (*m*) *Adnot. in Cels.*

exhausit; quam quidem scripturam, magis profecto cum proximis quae modo allata sunt, verbis ipso loquendi genere congruentem, Constantinus quoque, ac Rousseus adnotavere: Aut eodem libro 7. cap. 12. sect. 1. quae est inscripta *de Dentibus*, post ea verba quibus docemur tum cognoscere, in eorumne evulsione aliquid ex osse cui inhaerent, fractum sit, tum fracti ossis particulam, incisa etiam, si opus sit, gingiva, vulsellae ope esse extrahendam; quae porro subjiciuntur: *Quod si fractum statim non est, sed intumescit extrinsecus maxilla, ut os hiare non possit*; non sine iis legi oportuisse quae ipsorum loco sunt tum in pervetusto Nicolai libro, tum in illis quos Junta, & Caesarius edidere, quorum quidem verborum praecipua pars est a Constantino, Rousseo, aliisque in margine proposita: *Quod si factum statim non est, indurescit extrinsecus maxilla, ut is hiare non possit*; hoc est, si fracti ossis particula educta statim non sit: Aut denique libro 8. cap. 10. ubi de membris, ut reponantur ossa, extendendis, haec habentur: *Sub qua* (inflammatione) *& difficile, & periculose vis nervis adhibetur. nam distentionem nervorum vel cancer sequitur; vel certe, cum mitissime agitur, pus*; duo fuisse non omittenda, alterum, plerorumque libros non habere: *cum mitissime agitur*, sed *ut diutissime alatur*, Manutiorum: *ut mitissime alatur*, Constantini scriptum calamo: *agatur*; ut proclive sit suspicari, scripsisse Celsum: *ut mitissime agatur*; alterum, in iisdem omnibus, imo ipsius quoque Lindenii libro non *distentionem* nervorum legi, sed *distentio*.

Verum in hisce aut omnibus, aut certe fere omnibus locis erunt fortasse qui minus necessarium fuisse judicent variantem scripturam indicare. Quid vero de iis censebunt quos protinus memorabo, in quibus, nulla alia commonstrata scriptura, eam Lindenius, atque Almeloveenius sine ulla dubitatione unam ediderunt quam aut nullo pacto, aut minus profecto laudabiliter tueri possimus? Libro enim 3. sic capitis 18. initium proposuerunt: *Et febrium quidem curatio exposita est. Supersunt vero alii corporis affectus, qui huic superveniunt, ex quibus eos, qui certis partibus assignari possunt, protinus jungam. Incipiam ab insania.* Ego vero qui in aliis omnibus quae adhuc videre licuit, Celsi exemplaribus constanter legerim: *eos, qui certis partibus assignari non possunt*; vixque meminerim, Constantinum, atque Rousseum, nullo tamen antiquo codice citato, & in ipso tantum margine suorum librorum, istud *non* esse delendum, indicavisse; qui Nostri & reapse deleverint, & delevisse se, reticuerint, plurimum miror. Nam si quis forte dicat: quid ergo? Num insania, lethargus, apoplexia, paralysis, comitialis, cardiacus, aut regius morbus (de quibus videlicet sermonem habendi ab istis verbis Corn. Celsus initium capit) affectus igitur sunt qui certis partibus assignari non possunt? ego etsi illum ad Pantini Annotationes possem rejicere, ex quibus qua ratione id negare Celso licuerit, intelligeret; non tamen faciam, sed hoc unum respondebo, non quid aliis, & his nostris potissimum, sed quid Celsi, aliorumque Latinorum rei medicae Scriptorum temporibus apud ipsos in usu esset, ac consuetudine, esse spectandum. Serenus certe Samonicus (*n*) lethargi, & comitialis, ac regii morbi; Plinius autem Valerianus (*o*) & horum, & caeterorum qui sunt paulo supra nominati, curationes seorsum, extraque aliorum qui certis partibus assignantur, ordinem proposuerunt, quanquam uterque a capite orsus, & deinceps thoracem, imum ventrem, artusque ipsos perlustrans, ante poterat in suis quemque sedibus, si quas eorum certas esse, censuisset, nullo negotio collocare. Quorum Scriptorum aliquis forte auctoritatem contemnat; ipsius autem Celsi contemnere qui possit? Hic vero si, ut Lindenius, atque Almeloveenius proponunt, eos de quibus loquimur, affectus certis partibus assignari posse, scripsisset; qua tandem ratione statim atque ipsorum tractationem cum libro tertio absolverat, hoc uti libri quarti initio (quod quidem omnes ad eundem pariter modum exhibent, & in his Lindenius etiam, ac Almeloveenius) potuisset: *Hactenus reperiuntur ea genera morborum, quae in totis corporibus ita sunt, ut iis certae sedes assignari non possint: nunc de his dicam, quae sunt in partibus.* Operae quoque pretium est animadvertere quomodo ipsi eodem in libro quarto capitis 21. finem ediderint: *Neque alienum est, fovere inferiores partes aqua, decocta ex verbenis comprimentibus, ex iisdem aliqua cataplasmata imo ventri inguinibusque circundare; praecipueque ex aceto. Vitare autem oportet rutam, & ne supinus dormiat.* Nempe igitur Celsus in nimia seminis profusione (de hac enim agit in eo capite) rutam quam caeteri laudarunt Medici, ipse improbaverit? Vi enim sua; in Scholiis inquit Almeloveenius; nimium extinguere semen posset. At quanto veri similiora scripsisset, si indicata plerorumque librorum scriptura: *praecipueque ex aceto rutam vitare, etiam* (alii habent: *&*) *ne*

(*n*) *De Medicina Praec.* (*o*) *L. 2. c. 58. & seq. & l. 3. c. 7. & seq.*

ne supinus obdormiat; Lectores monuisset, paulo aliter duntaxat interpungendo & librarios potuisse hunc locum corrumpere, & nos posse restituere, si videlicet (quod factum esse, nuper vidi etiam in Constantini editione, & ad eundem fere modum in Ronssei Enarratione) scribamus: *Neque alienum est - cataplasmata imo ventri inguinibusque circumdare, praecipueque ex aceto rutam: vitare etiam, ne supinus obdormiat.*

Non difficilius est, praesertim alia aliorum librorum scriptura animadversa, locum restituere, quem libro 5. in capitis 27. initio comperies: *Sequitur, ut de his* (vulneribus) *dicam, quae morsu fiunt, interdum hominis, interdum simiae, saepe canis, nonnunquam ferarum, aut aliorum animalium, aut serpentium. Omnis autem ferae morsus habent quoddam virus.* Quae postrema verba cum in libris editis ab Nicolao, itemque a Manutiis ad hunc modum scripta sint: *Omnis autem fere morsus habet quoddam virus*, imo a Manutiis scriptum sit *ferè*; miror, Almeloveenium hos potius non esse secutum, praesertim qui hic laudet Panaroli Pentec. 2. Observationem 32. (legendum est 42.) quae est *de Mulieris morsu venenato*, cui addere ex Hildano (*p*) alias potuisset idem ostendentes, morsum videlicet hominis ane esse virulentum, aut certe; ut Plinii (*q*) verbis utar; *inter asperrimos* non injuria numerari. Quae etiamsi non ita se haberent, neque Serenus Samonicus (*r*) qui respexisse ad hunc Celsi locum videtur, scripsisset:

> *Sive homo, seu similis turpissima bestia nobis*
> *Vulnera dente dedit, virus simul intulit atrum;*

Celsus tamen ipse per se istam sibi scripturam assereret. Cum enim post ea de quibus agimus, verba, haec continuo subjecerit: *Itaque si vehemens vulnus est, cucurbitula admovenda est*; haecque, ut tota reliqua prima sectio, de omnibus universe morsibus sint necessario accipienda; neque enim alioqui de hominis, ac simiae morsibus, velut est pollicitus, in toto hoc capite verba faceret; necesse profecto est, ut non modo omnis ferae, sed etiam omnium animalium morsum fere virus quoddam inferre, posuerit, quod videlicet cucurbitula sit extrahendum. Idem quoque Celsus quid de duobus aliis locis censendum sit, satis superque demonstrat. Nam quod ab Nostris editum est libro 8. cap. 1. *Primo vero duo. radii & brachii, ossa juncta paulatim dirimuntur, rursusque ad manum coëunt, modo crassitudinis mutato. Siquidem ibi radius plenior, cubitus admodum tenuis est*; non sine vitio esse iis omnibus apparebit qui paulo ante, haec scripta esse, animadverterint: *Quae res sedem brachio praestat. quod constat ex ossibus duobus*, iis nimirum quae illico nominat, ut in eo quoque de quo sermo est, loco, ac describit Celsus, *radio* videlicet, ac *cubito*; ut manifestum sit, cum brachium ipsum constet ex radio, non oportuisse scribere; *duo radii, & brachii, ossa*; sed vel satis fuisse: *duo brachii ossa*, vel si nominanda erant: *duo, radii & cubiti, ossa*, omnino scribere oportuisse: utrum enim a Celso reapse scriptum sit, haud satis liquet ex scriptura, in aliis omnibus quae adhuc vidimus, exemplaribus in hunc unum modum depravata: *duobus radiis brachii ossa.* Alter locus in eodem pariter libro occurret, capite autem 5. quod de Naso fracto est, ubi & Lindenius, & Almeloveenius haec edidere; *Sin, quod intus inditum est, laedit; sicut maxime fit, ubi interior cartilago perfracta est, exercitatae nares eadem tantummodo habena continendae sunt.* Ubi tamen, non *exercitatae*, sed *excitatae nares*, ipse Celsus indicat, esse legendum, ut qui non modo alibi, atque adeo etiam paulo infra eodem verbo eadem significatione est usus, sed & paulo supra de fracta nasi cartilagine in suam sedem reponenda verba faciens, *Quicquid*, inquit, *e cartilagine concedit* (libentius legerem: *concidit*, cum caeteri quos consului, libri constanter habeant: *Quicquid in cartilaginem incidit*) *excitandum leniter est, aut subjecto specillo, aut duobus digitis utrinque compressis:* mox quae in nares injicienda sint, docet, quae desidere cartilaginem, non sinant, item quae extrinsecus habena circumdanda sit quae nares sic excitatas, contineat; post quae videlicet ea continuo subjicit de quibus loquimur, verba. Sed & in cunctis quos ad hoc tempus inspeximus libris, non *exercitatae*, sed *excitatae nares* scriptum est: quod utinam significasset Lectoribus Almeloveenius; hac quippe scriptura commonstrata aut illam alteram rejecissent, aut saltem quid Celsus revera scripsisset, amplius sibi in ejusdem, ut nos fecimus, aut in aliorum etiam scriptis statuissent esse quaerendum. Quod quidem in locis nonnullis facturos scio in quibus Vir ille ad istum al-

(*p*) *Cent.* 1. *Obs.* 34. 35. & *Cent.* 4. *Obs.* 87. (*q*) *Natur. Hist. l.* 28. *c.* 4. (*r*) *De Medic. Praec. cap. de Hominis, ac Simiae morsu.*

alterum modum se gessit, ut puta cum lib. 4. cap. 21. ad illa verba: *Id faciunt etiam albae violae*, haec adnotavit: *Mercurialis Variar. Lect.* L. 1. c. 3. *videtur* olivas *legisse.* Illud tantummodo minus placet, quod haec ita adnotet, quasi vero praeter Mercurialem nemo omnium id legisset; cum ego contra in nullo adhuc libro: *albae violae*, sed in omnibus invenerim: *albae olivae:* quae quoniam; ut ibi ostendit Mercurialis meus tum ex ipsarum natura, tum ex Medicorum auctoritate; adstringendo utiles sunt; sane hic videntur convenire ubi & *gummi*, & *passum* laudantur, quocum videlicet Celsus ipse *oleas albas* in eo capite (*s*) conjunxit in quo ea quae alvum adstringunt, proposuit. Multoque etiam minus dubito, quin doctus Lector nostri conjecturam non sequatur quam ad initium adscripsit capitis 5. libri 3. Cum enim Celsus de Diaria Febre sermonem instituens, haec habeat: *Igitur si* (febris) *semel tantum accessit, deinde desiit, eaque vel ex inguine, vel ex lassitudine, vel ex aestu, aliave simili re fuit, sic, ut interior nulla causa metum fecerit;* Almeloveenius, pro *inguine, malim*, inquit, sanguine, *vel* ingluvie, *quomodo enim ex inguine posset oriri febris? dein* (Celsus) *enumerat causas externas, quas inter inguen censeri non potest.* Verum enimvero si has inter censeri inguen non potest; qua, quaeso, ratione *sanguis* ipse censeretur? Certe autem inter causas externas censetur ictus, vel alia ejusmodi ipsi etiam pedi vis illata a qua & inguinis tumor, & hujus socia diaria febris existit: sic enim ex inguine diariam oriri febrem, ita manifestum est, ut minime oportuisset, Almeloveenium quaerere, *quomodo ex inguine posset oriri febris?* praefertim cum ipse Hippocrates in Epidem. (*t*) scripserit: *Ex bubonibus febres omnes malae, praeter diarias:* eandemque prorsus in Aphorismos (*u*) sententiam retulerit, cujus postremam partem a Galeno (*x*), Oribasio (*y*), Philotheo (*z*), Liebautio (*a*), Heurnio (*b*) ad eundem atque a me modum explicatam esse, scio, per externas scilicet, evidentesve causas, inguinis tumorem, ac diariam febrem excitantes. Recte igitur illud fecit Almeloveenius, quod in hoc loco nihil in Celsi verbis mutavit: quod utinam in pluribus aliis facere; quamvis ipso praeeunte Lindenio; noluisset: dici enim haud potest, mi Vulpi, quoties, & quot Viri longe etiam doctissimi, & in restituendis Veterum scriptis exercitatissimi, cum medicinam afferre se crederent, quantum ex integro, sanoque resecuerint.

Hoc autem quod in aliis improbo, ne ipse admittam, etsi postremo hoc loco dubitationes, quinetiam divinationes quasdam communicare tecum statui in aliquot Celsi locos, in quibus Almeloveenius nihil quidquam subesse vitii, judicare se, ostendit; haec tamen velim sic accipias, ut ad te, aliosque quibus praesertim codicum Celsi vetustiorum copia est, ad inquirendum, conferendumque excitandos, non ad aliquid in Celso praemature immutandum a me adscripta esse, existimes. Et primum libri 3. caput 27. nunquam me perlegere potuisse, fateor, quin mirarer vehementer, in illud unum idemque caput, in quo de apoplexia, paralysi, aliisque nervorum affectionibus actum esset, ea quoque ad extremum conjici quae ad Suppurationes pertinent, quae in aliqua interiori parte oriuntur, atque adeo suspicarer, postrema haec omnia aut aliunde avulsa, eodem esse reponenda, aut saltem in peculiare, ac penitus divisum caput secernenda. Libris autem Celsi, editisque in ipsum Commentariis, quae adhuc licuit, consultis omnibus, non modo vestigium ullum antiquae divisionis, sed ne unum quidem reperire Scriptorem potui qui in eadem dubitatione fuisset, praeter Ronsseum (*c*), qui, *addubito*, inquit, *vehementer num quae hic subsequuntur, antedictis cohaereant: mihi certe fini* 22. *capitis annectenda videntur, quod eodem capite de rabidis, & pulmone suppuratis agit.* Neque minus propemodum dubito; quamvis nec Ronsseum, nec alium aliquem habeo praeeuntem; quin pariter in libri 4. caput 20. quod est *de Vulvae*, hoc est, de Vteri, *Morbo*, temere a librariis contrusa fuerint quae in illius calce leguntur de Nimia Vrinae Profusione; quasi vero hoc mali viros nunquam, sed mulieres tantum corriperet, ut propterea inter peculiares earum morbos ita praesertim, nulla scilicet de viris mentione facta, a Celso referri potuisset. Verum ad alia, ut puto, errata librariorum veniamus. In libri ejusdem 4. capite 1. scriptum est: *atque haec quidem juncta sunt. Renes vero divisi: qui lumbis sub imis coxis inhaerent, a parte earum resimi, ab altera rotundi.* Mitto, pro *divisi* alios omnes quos inspexi libros, & recte fortassis, habere *diversi*; duo vero quorum primum vix tandem in Manutiorum libris, alterum in nullo adhuc reperi, praetermittere non possum; sic enim legendum credo: *qui lumbis sub imis costis*

(*s*) *L. 2. c. 30. p. 107, 27, 31.* (*t*) *L. 2. sect. 3.* (*u*) *Sect. 4. aph. 55.* (*x*) *Commentar. 2 in Aph. Hipp.* (*y*) *Comment. in Aph. H.* (*z*) *Comment. in Aph. H.* (*a*) *Schol. in Aph. H.* (*b*) *Enarrat. Aph. H.* (*c*) *Enarrat. Cels.*

stis inhaerent, a parte earum rotundi, ab altera resimi: qua in lectione, tibi praesertim adeo in Anatome exercitato, probanda, non est sane cur laborem; quid enim esse manifestius potest, quam Renes ne ima quidem sui parte summas coxas, hoc est, innominata ossa, attingere; sub imis autem costis positos esse: neque ea resimos esse parte qua coxas, vel costas spectant, sed rotundos; contra qua alter alteri obvertuntur, non rotundos esse, sed resimos? In capite ejusdem libri quarto sect. 2. ubi inter ea quae asthmati, atque orthopnoeae communia sunt, hoc primum legimus: *quod propter angustias, per quas spiritus evadit, sibilum elidit*; videndum censeo, an non potius oporteat legere: *sibilum edit.* Nam quid sit *spiritum elidit*, quomodo vel ipse alibi (*d*) locutus est Celsus, satis id quidem; quid autem sit *sibilum elidit*, haud satis videor intelligere. Quod si igitur legamus: *sibilum edit*; commentarii loco esse poterit quod Cassius Medicus (*e*) in Problemate habet 22. *Cur*, inquit, *difficulter spirantes sibilo non absimilem vocem reddunt? Quoniam morbus ipse est praeclusio, atque compressio inanium pulmonis fistularum: per angustum autem foramen dum fertur spiritus, talis redditur sonus.* Velim etiam haec attente consideres in ejusdem libri capite 24. *Quidam* (podagrici, chiragricive) *cum toto anno a vino, mulso, venere sibi temperasset, securitatem totius vitae consecuti sunt. idque utique post primum dolorem servandum est, etiamsi quievit. Quod si jam consuetudo ejus facta est, potest quidem aliquis esse securior his temporibus, quibus dolor se remisit: majorem vero curam adhibere debent hi, quibus id revertitur. quod fere vere autumnove fieri solet.* Quanam, quaeso, ratione postrema haec accipiemus? Num *hi quibus id revertitur*, ii sunt quibus dolor reverti solet? At quid attinebat his majorem curam imperare, quasi ille aliquis quem securiorem esse jussit, non pariter ex iis esset quibus consuevit reverti dolor? Certe de utrisque dicit: *si jam consuetudo ejus facta est.* Num igitur *hi quibus id revertitur*, erunt ii quos jam nunc revertens dolor reapse invadit? At multo minus id attinebat monere; nam quis, reapse invadente dolore, majorem nescit curam esse adhibendam? Quid ergo est? Una ego litterula omissa has tantas huic loco offusas tenebras esse, puto. Si enim legamus, non *hi*, sed *his*, aut etiam (nam ii lego in vetustissimo libro ab Nicolao typis descripto, quem porro secutus est Junta) *iis*, *quibus id revertitur*; perspicua profecto, & Celso digna, & cum superioribus, ac consequentibus verbis apta, & cohaerens existit sententia, haec videlicet: Quibus dolor primus decessit, ii sibi diu, atque omnino temperent, necesse est, ut ne amplius revertatur. Quibus autem saepius dolor reversus est, eorum aliquis minus quidem sibi temperet, licet his anni temporibus quibus dolore solutus esse consuevit; at contra iis temporibus quibus solet redire, id est, vere utplurimum, atque autumno, iis, inquam, temporibus sibi podagrici omnes magis temperent, necesse est; nimirum quia nisi majori temperantia consueto morbo occurratur, majus tunc periculum est ne redeat. Sed ut hoc in loco unam a librariis omissam litteram; sic in altero unum, aut plura esse ab ipsis addita verba, crediderim. Libro enim 5. cap. 25. ubi legimus: *Quinetiam silvestris papaveris, cum jam ad excipiendam lachrymam maturum est, manipulus, qui manu comprehendi potest, in vas demittitur, & superinfunditur aqua, quae id contegat, atque ita coquitur:* existimassem forsitan, Celsum ita scripsisse, ut Scribonius Largus (*f*); *fasciculus, quantum manu comprehendi potest*; nisi continuo primum illud verbum rursus posuisset: *Ubi*, inquit, *jam bene manipulus is coctus est:* Itaque cum papaveris manipulus idem sit ac quod manu comprehendi potest, ideoque & Ovidius (*g*), & Plinius (*h*), & Palladius (*i*), ut manipulum significarent, ille quidem dixerit:

Arentisque rosae quantum manus una prehendat;

alter vero: Mercurialis herbae *quantum manus capiat*; postremus autem: *buxi folia, quantum manus ceperit*; videtur profecto Celsus post illa: *papaveris, cum jam ad excipiendam lachrymam maturum est*; vel scripsisse: *quantum manu comprehendi potest, in vas demittitur*, vel potius: *manipulus in vas demittitur*; sic ut ea verba: *qu. manu comprehendi potest*, explicationis causa in ora alicujus veteris libri adscripta, imperitia librariorum inter ipsius Celsi verba recepta sint: quod quidem & in aliis describendis Auctoribus haud raro accidisse, notum est, & saepe in nostro hoc contigisse, cum Lindenius (*k*) animadvertit, tum Rhodius (*l*), nonnullis prolatis exemplis, indicavit. In

(*d*) L. 5. c. 28. p. 316, 10. (*e*) *Med. Quaest. & Probl.* (*f*) *Compos. Med. Comp.* 81. (*g*) *De Medicam. Faciei.* (*h*) *Nat. Hist.* L. 25. c. 5. (*i*) *De Re Rust.* L. 11. tit. 14. (*k*) *Epist. ad Lect.* (*l*) *In Scribon. Compos.* 4. & 104.

In loco autem quem protinus afferam ex ejusdem libri 5. capite 28. sect. 2. quae est de Carcinomate, nihil quidem aut additum, aut omissum est; & verborum tamen solum mutata distinctione, sententia misere depravata est. Postquam enim ejus de quo ibi agitur, morbi plura genera, vel plures, si mavis, gradus sunt memorati, haec subjiciuntur: *Tolli nihil, nisi κακόηθες potest: reliqua curationibus irritantur. Et quo major vis adhibita est, eo magis quidam usi sunt medicamentis adurentibus.* Sic autem verba haec distinguenda sunt: *Tolli nihil, nisi κακόηθες potest: reliqua curationibus irritantur; & quo major vis adhibita est, eo magis. Quidam usi sunt medicamentis adurentibus.* Distinctionem hanc comprobant quae continuo sequuntur: *quidam ferro adusserunt: quidam scalpello exciderunt. neque ulli unquam medicina profuit: sed adusta protinus concitata sunt, & increverunt, donec occiderent:* & reliqua, quae eo nimirum omnia pertinent, ut ostendant, vitia ista curationibus, sicuti positum est, praesertim vehementioribus, adhibitis exasperari. Res ut perspicua, ut facilis sit, vides; tamen ex omnibus quos ad hunc diem hujus distinctionis confirmandae gratia consului, libris, vix unum, Roberti videlicet Constantini, invenire potui in quo ad eundem fere modum distincta sint verba. Haud multo gravior in describendo Celso plerorumque error hujus pariter sententiam mutat in lib. 7. cap. 18. ubi inter caeteras notas quibus Enterocelen dignoscamus, hae quoque sic proponuntur: *frigore omni* (tumor) *contrahitur, calore diffunditur, estque tum scrotum & rotundum, & tactu leve.* Hic vero esse scribendum: *tactu laeve*, ipse per se Auctor indicat, qui paulo supra inter signa quibus nos docuit Epiplocelen ab Enterocele distinguere, *tactu vero*, inquit, *tumor inaequalis est.* Hujusmodi autem errorem haud notassem; sed ut Operarum Almeloveenii, sane vel in ipsa A. 1713. *editione*, quam *correctiorem* esse, in libri fronte confirmant, & qua mihi una ad hoc tempus datum est uti, non valde diligentium, sicuti multis in locis collato Lindenii exemplari (quod a te sedulo fieri, velim) animadverti; ut Operarum, inquam, Almeloveenii, fortuitum lapsum praetermisissem, nisi etiam in Lindenii; Lindenii autem? imo vero Juntae quoque, Manutiorum, Caesarii, Stephani, Constantini, Roussei, aliorumque exemplaribus animadvertissem, cum tamen in primo illo, Nicolai videlicet, itemque in Pantiniano scriptum sit: *laeve.* Sed & in his, & in caeteris omnibus, quos modo memoravi, libris frustra quaesivi qua ratione intelligere melius possem quod legimus in proximo capite 19. *Minister autem sinistra manu comprehenso scroto, sursum versus eum debet extendere, & quam maxime ab inguinibus abducere*; omnes enim ii libri pariter habent: *eum*, vix Constantino, sed in ora, scribente: *eam*, aut *id*, quam videlicet posteriorem voculam, aut aliam nullam in vetustiorum librorum aliquo me invenire posse, speraveram. In aliis autem verbis quae in ejusdem 6. libri capite occurrunt 26. sect. 1. *Nonnunquam etiam prolapsus in ipsam fistulam* (id est, urethram) *calculus, qui subinde ea extenuatur, non longe ab exitu inhaerescit*; in his, inquam, verbis ne Constantinus quidem id exhibuit quod quaerebamus. Nam quod in margine ad vocem *ea* adnotavit: *urina, vel subaudi*, nimis id longe petitum videtur, cum vox *urina* non ita prope posita sit: neque praeterea urina extenuat haerentem calculum, sed auget; vel si extenuat, cur igitur extenuatus sic inhaerescit? Ego vero pro *qui* sperabam vel *quia*, vel *qua* in libro aliquo posse inveniri, ut Celsus hoc diceret: quia; vel qua parte subinde urethra extenuatur; propterea; vel ea in parte calculus inhaerescit. Videndumque esse, censebam, num forte huc pertineret quod Aretaeus (m) vidisse se, dicit; postquam enim scripsit: *Secunda porro calamitas est, cum per colem calculus transmittitur. Nam si amplior sit, quam urinae iter (Graeci urethram vocant) capere possit; in eo multum temporis haesitat, &c.*; tum haec subjicit: *AEgerrime autem tortuosi calculi exeunt: quosdam enim & hamatos vidi, in meatibusque adnatas quasdam duritias.* Sed & secundum naturam solere urethram contrahi in ipso primo, sive exteriore suo orificio in ipsis etiam, ut nosti, foeminis observavimus (n): quod eo potissimum memoramus, quia ubi Celsus in proxima hujus capitis sectione 4. de minori foeminarum calculo verba facit, cum caeteri quos inspeximus, libri; nisi prorsus memoria nos fallit; omnes sic habeant: *Ergo & per se saepe excidit, & si in primo quod est angustius inhaeret, eodem tamen unco sine ulla noxa educitur*; ibi Almeloveenii, ac Lindenii exemplaria omnino abjecta (quam bene alii viderint) illa voce: *primo*, haec exhibent: *&, si in urinae itinere, quod est angustius, inhaeret.* Porro ambo; ut ad alium locum veniamus; in ejusdem capitis sectione 2. quae est de calculis e vesica extrahendis, haec in ipso fine habent: *Quocunque autem modo cervix ea parte secta est, leniter extrahi, quod asperum est, debet.* Haud equidem diffiteor, hunc locum in aliis omnibus quos

(m) *De Sign. Diut. Morb. l. 2. c. 3.* (n) *Advers. Anat. IV. Anim. 24.*

quos consului, libris manifesto esse vitistum; sic enim in cunctis legitur: *Quocunque autem modo cervix ea parte facta est*; Attamen cum proxime scriptum fuerit, non qua parte, sed quo & ferro, & modo cervix vesicae sit aperienda; semper ego, potius in *ea parte*, quam in *facta* subesse vitium existimavi, & hac propterea ratione esse tollendum: *Quocunque autem modo cervix patefacta est*; praesertim cum supra Auctor de ejusdem cervicis sectione ad hunc ipsum modum locutus sit: *Cum vero patefacta est* (hoc est cervix; haec enim proxime antecedunt: *rupta cervice, quam habuisset incisa*) *in conspectum calculus venit.* Non me praeterit, Almeloveenium, quamvis omnibus quos vidi, libris, atque adeo ipsius etiam Lindenii, repugnantibus, qui nempe constantissime habent: *Cum vero patefacta est*; scribere eo in loco maluisse: *Cum via perfecta est*; tamen & ipse, idem locutionis genus in eadem re ante paucos versus in Celso servavit; nam post illa: — *plaga facienda est, qua cervix aperiatur; donec urinae iter pateat sic, ut plaga paulo major, quam calculus sit*; continuo haec subdit: *Nam qui metu fistulae (quam illo loco ῥευματώδη Graeci vocant) parum patefaciunt*; *&c.* Essent alii loci in quos meas; quales eae cunque sunt; divinationes proferre possem; sed quia jamdudum sentio, me justum longe esse praetergressum epistolae modum; unum tantummodo, eumque ad rem nostram anatomicam pertinentem, attingam. quem locum ne ipsi quidem Paawio (*o*), Anatomes, ut tute scis, haud ignobili Doctori, suspectum fuisse, mirum est. Libro igitur 8. cap. 1. in maxillae inferioris descriptione haec habentur: *Verum ipsius maxillae partes extremae quasi bicornes sunt. Alter processus intra latior, vertice ipso tenuatur, longiusque procedens sub osse jugali subit, & super id temporum musculis illigatur. Alter brevior, & rotundior &c.* Etsi in nullo eorum quae ad hoc tempus vidi, exemplarium aliam quam hanc ipsam inveni scripturam; non possum tamen non credere, Celsum potius ita scripsisse: *Alter processus intra latior, extra tenuatur*; nihil immutandum esse, censerem; nunc igitur cum & res ipsa, & quod non obscure oppositum est: *vertice ipso tenuatur*, requirant, ut illud ante posuerit; *infra latior*; non video cur unius litterulae mutatione ut vitiari hic locus a librariis, ita a nobis restitui non possit. Hanc tamen, aliasque omnes quas in hac epistola proposuimus, sive divinationes, sive dubitationes, velim tibi persuadeas, nihili nos & in praesentia facere, & semper esse facturos, nisi ab Doctissimis Viris, & longe magis quam nos Anatomici, in emendandis scriptis Veterum exercitatis probentur. Quod si forte unam modo, aut alteram haud prorsus censerent esse improbandam; satis magnum nobis videremur earum fructum cepisse, cum quae de Xenophonte, cujus e libris quaedam menda auferebat, Muretus (*p*), ea nos de Celso etiam dicere, nequaquam dubitaremus: *Nihil est tam pusillum quod non avide accipi debeat, quod quidem ad tam politum, tamque utilem Scriptorem pertineat. Parvum est, quod afferimus; sed magnus is, quem adjuvamus.* Vale.

Patavii Postrid. Idus Decembr. MDCCXX.

EPISTOLA ALTERA.

JO. BAPT. MORGAGNUS JO. BAPT. VULPIO S. P. D.

Si vales, bene est; ego quidem valeo. In hac vetusta Alexandri Paduani, Medici olim Doctissimi, Bibliotheca Celsi nostri exemplar inveni, calamo in membranis descriptum. Quod ut paulo attentius inspexi, coepi suspicari, haud veram fortasse esse additam illam ab Henrico Stephano inscriptionem: *Aurelii Cornelii Celsi de re medica libri octo, operis ab eo scripti de artibus, pars sexta.* In fine enim IV. libri in hoc quidem codice scriptum est: *Artium Aurelii Cornelii Celsi liber. VIIII. Idem medicinae liber. IIII. explicit feliciter*; hisque numeris proportione respondent qui ad plerorumque insequentium librorum calcem adscripti sunt; ut si hanc rationem sequamur, manifesto ap-

(*o*) *Comment. in Cels. L.* 8. (*p*) *Var. Lect. l.* 3. *c.* 15.

appareat, octo hos de re medica libros, quos, ut alias ad te scripsi, quinque de re rustica antecedebant, non sextam operis ab eo scripti de artibus, verum secundam omnino partem fuisse.

Ex illis autem quae iisdem meis ad te litteris ostendi, minus mihi in Almeloveenii editione probari, nonnulla sunt in quibus hunc etiam codicem inveni ab ea discrepantem, mecumque facientem. Neque enim ut illa habet (*pag.* 148. *lin.* 17.) *assignari possunt;* sed *assignari non possunt:* non (234, 3.) *albae violae*, sed *albae olivae:* non (307. 11.) *ferae morsus habent;* sed *ferae morsus habet:* non (350, 30.) *nisi immodica inflammatio;* sed *nisi modica inflammatio:* non (410, 5.) *fluens alvus exercuit;* sed *fluens alvus exhaurit:* non (444, 16, 18.) *Quod si fractum — — ut os;* sed *Quod si factum — — ut is:* non (474, 27.) *qui subinde ea extenuatur;* sed *quia subinde ea extenuatur:* nec denique (522, 23.) *exercitatae nares*, sed *excitatae nares.*

Verum haec omnia etsi minime contemnenda sunt; nullo tamen pacto videntur mihi cum eo uno quod continuo exponam, comparanda. Memoria, opinor, tenes quod ad te scripseram, non modo de Almeloveeniana, sed de omnibus quas vidissem, Celsi editionibus verba faciens, minime videlicet a me dubitari, *quin in libri* 4. *caput* 20. *quod est* de Vulvae, *hoc est*, *de Uteri*, Morbo, *temere a librariis contrusa essent quae in illius calce leguntur de nimia urinae profusione; quasi vero hoc mali viros nunquam, sed mulieres tantum corriperet, ut propterea inter peculiares earum morbos ita praefertim, nulla scilicet de viris mentione facta, a Celso referri potuisset.*

Accipe nunc quid ex hoc codice didicerim; intelliges enim, non solum conjecturam illam meam (quod levius est) veram fuisse, sed hoc insuper quod gravissimum, & inexpectatum omnino est, in his Celsi libris, quos nemo (quod sciam) non integerrimos unquam putavit, unum aut alterum caput deesse. Igitur in eo quod diximus, capite, ubi Lindenii, & Almeloveenii editiones haec habent (*pag.* 234. *lin.* 1.) *Si maligna purgatio est*, *subjicienda sunt* * *coërcentia. Id faciunt etiam albae violae*, *nigrum &c.*; codex post illa verba, *subjicienda sunt*, non modo ingentem habet lacunam quidquid reliqui est in ea pagina obtinentem, & in proximae demum paginae initio, *coëuntia. id faciunt etiam albae olivae: & nigrum &c*; sed contra eam lacunam eadem manu in ora scriptum est: *Desunt in vetustissimo exemplari duo folia.* Hic ex me quaeres, in iis duobus foliis quid scriptum a Celso fuisse, existimem. Ego vero etsi nequaquam dubitarem, quin absoluto primum quem instituerat, sermone de morbis qui cum ad uterum spectent, sunt mulierum peculiares, tum ad eos tractandos venisset quos ad proximas, sed utrique sexui communes partes, & nominatim vesicam referret, de cujus videlicet doloribus omnes, quantum memini, editiones, iis duntaxat quas Lindenius, & Almeloveenius procurarunt, exceptis, hic ipsum exhibent ante loquentam quam de nimia urinae profusione verba faciat; etsi, inquam, haec conjectura assequerer; tamen hujus ipsius codicis adjumento comperi quae essent hic a Celso reapse tractata. Cum enim libris singulis singulos peculiares Indices praeponi, animadvertissem, capitum argumenta ex ordine commonstrantes, subiit eum consulere qui libro huic quarto praefixus est, si forte in ea parte integer esset quae pars in libro desideratur. Haec igitur, quam quidem ex minime interrupta numerorum serie integerrimam judicavi, ad hunc modum se habet.

CX. Vulva exulcerata est.
CXI De Vesica.
CXII. De calculis in vesica.
CXIII. In omni dolore vesicae.

Quae cum ita sint, cumque numerus CX. in ora codicis eo in loco adscribatur, ut respondeat illis verbis (apud Almeloveenium pag. 233. lin. 26.) *Si vero vulva exulcerata est;* numerus autem CXIII. contra haec ferme scriptus sit (*p.* 234. *l.* 7.) *Praeter haec in omnibus vesicae doloribus* (*vesicae* enim in codice legitur; non, ut apud Almeloveenium, *vulvae*) hinc praeclare, quot, & quae desiderentur, intelligis, in eo loco, in quo aut nihil, aut unum, vel pauca certe verba deesse, Viri Exercitatissimi, atque Doctissimi existimabant. Is enim qui primus Celsum formis descripsit, Nicolaus, & Lucas Ant. Junta sic ediderunt: *subjicienda sunt coëuntia;* Joannes autem Caesarius, Gulielmus Pantinus, Henricus Stephanus, & Balduinus Ronsseus: *subjicienda sunt coërcentia.* Vix Manutii in utraque editione, interjecta ad hunc modum lacuna, proposuerunt: *subjicienda sunt*, * *coëuntia.* Quae lacuna sic contracta deinde fuit a Roberto Constantino, ut non aliquot, sed unum fere verbum desiderari, ostenderet, hoc videlicet modo: *sub-*

subjicienda sunt * *coërcentia*, praesertim cum haec in libri margine apposuerit * *menses evocantia*, quasi ita nihil deesse, crederet, postremumque verbum *coëuntia*, ab aliis in *coërcentia*, ab ipso in *evocantia* mutatum, ad sermonem de uteri vitiis pertineret, quod reapse ad caput pertinet vel de vesicae doloribus, vel de calculis in vesica, enatisque inde noxis per medicamenta videlicet, ac victus rationem, & frequentiora Chirurgiae auxilia oppugnandis; nam quae curatio aut iis a quibus urina non redditur, aut calculosis, *cum aliter*, ut Celsus ipse ait, *succurri non potest*, a Chirurgo adhibenda sit, libro docet 7. capite 26.

Nunc illud, opinor, expectabis, ut scribam, an conjecturam aliam aliquam meam ejusdem codicis auctoritate comprobaverim. Neque enim ignoras, praeter ea quae in mea ad te Epistola attigi ut inter scribendum succurrerunt; plura adhuc esse quae mihi quidem in Almeloveenii editione displiceant. Igitur caeteris in aliud tempus rejectis, unum in praesentia memorabo quod simul ad Latinam linguam, simul ad rem nostram anatomicam pertinet. Almeloveenius in libri octavi capite primo (*pag.* 504. *lin* 22.) Lindenium, ut solet, secutus, haec edidit: *Superius autem humeri caput rotundius, quam caetera ossa, de quibus adhuc dixi, verticillati scapularum ossi inseritur, ac majore parte extra id situm nervis deligatur.* Manutii autem in utraque editione ad hunc modum proposuerant: — *verticillatis scapularum ossibus parvo excessu inseritur: ac majore parte ex transitu nervis deligatur.* Cum his Constantinus fecit; quanquam in margine adnotavit: *parvo excessu* deesse in antiquo Codice, aliosque legere *incessu*. Et Joannes quidem Caesarius, atque ante hunc Lucas Ant. Junta duas illas voces omiserant, caetera ut Manutii, edentes; nisi quod pro *verticillatis* posuerant, *verticulatis*. Qua in re socios habuerunt Gui. Pantinum, Henr. Stephanum, Bald. Ronsseum, qui tamen *parvo excessu* non omiserunt; etsi Ronsseus in libri ora, esse qui omitterent, & qui non *verticulatis*, sed *verticillatis* scriberent, indicavit. Ronssei scripturam secutus est Paawius, qui in commentario ad hunc locum suo vocare Celsum, ait, *scapularum ossa verticulata, aut quasi cervicibus praedita: aut a verticillis exstantium coracoidis & spinosi processuum*; verum enimvero quaenam in his processibus partes sint quas *verticilla* vocemus, non docuit. Hanc ego tantam in eodem loco describendo varietatem cum attenderem; pro ea qua solet peritia prudentiaque facere existimavi V. Cl. Jacobum Facciolatum, cum se vehementer dubitare, mihi ostenderet, essetne inter Latinas voces facile recipienda *verticillatus*, quam nimirum qui Lexicis inseruere, hoc uno Celsi loco incertissimae procul dubio scripturae niterentur. Cum vero idem miraretur, cur Almeloveenius *verticillati scapularum ossi*; non *verticillato*, aut *verticillatis scapularum ossibus*; edidisset, ac praeterea ex me quaereret, an potius *vertebratis* (quae Pliniana vox est libro 11. c. 37.) *scapularum ossibus* hic legendum esse, censerem; memini me in ea quae paulo superius (*pag.* 503. *lin.* 23.) de scapularum ossibus scripta sunt a Celso; hunc enim in manibus habebamus; continuo oculos conjecisse, & Viro Doctissimo respondisse, mihi vero omnino videri, *vertici lati scapularum ossis* esse legendum. Haec enim illis de ossibus tradiderat Celsus: *a cervice duo lata ossa utrinque ad scapulas tendunt: nostri scutula operta; ὠμοπλάτας Graeci nominant. Ea in summis verticibus sinuata, ab his triangula, paulatimque latescentia ad spinam tendunt*: ex quibus licet intelligi, eam horum ossium partem, quam Anatomici solent *scapulae cervicem* vocitare, Corn. Celsum nomine *verticis* appellavisse, sive quod eam *summam* esse illo in osse, crediderit; sive quod ut in *triangulo* osse oppositam basi, vel ut locum spectaverit in quo humeri caput vertitur, qua videlicet ratione Polorum uterque (quos alii pariter cardines vocant ab eorum similitudine circa quos valvae convertuntur) a Virgilio I. Georgic. *vertex* est dictus. Cum igitur scapulae, sive ut Celsus loqui mavult & in hoc capite (*pag.* 504. *l.* 3. *ac l.* 11.) & ad finem tum septimi (*p.* 526. *l.* 6.) tum octavi (*pag.* 528. *l.* 6.) & sub initium tum undecimi (*p.* 542. *l.* 33.) tum quintidecimi (*pag.* 548. *l.* 22.) *lati scapularum ossis* sinuatam cervicem paulo ante appellaverit *verticem*; quid veri esse similius possit, quam ut porro traditurus, cui parti ejusdem ossis, humeri caput inseratur, ad hunc modum scripserit: *vertici lati scapularum ossis inseritur*; praesertim cum in eo Librarii, dictata verba excipientes, persaepe labi consueverint, ut ex duabus vocibus unam facerent, & primam consequentis vocis litteram ad praecedentis etiam postremam addentes, duplicarent, unde facillime nova haec vox *verticillatis* effingi potuit. Nunc quam in codice scripturam offenderim, tibi fideliter describam: *parvo excessu vertici latis scapularum ossibus inseritur. ac majore parte: & transitu nervis deligatur.* Illud quidem minime est dissimulandum, in versuum intercapedine ausum esse aliquem nonnulla addere, videlicet super ultimam *vertici* litteram, litterulam *s*, & super *&*, particulam alteram *ex*: quo de utroque additamento si forte quaeris, quid

ego

ego suspicer; sic habeto. Primum mihi tum codicem, ac supra descriptas & Almeloveenii, & caeterorum lectiones, tum ipsam anatomen respicienti veri simillimum videri, ita a Celso scriptum fuisse: *vertici lati scapularum ossis parvo excessu inseritur, ac majore parte extra situm, nervis deligatur;* neque enim (quod tu optime nosti) summa pars humeri ita in scapulae cervicem, ut summa pars femoris in ossis innominati acetabulum conditur; sed *parvo* tantum *excessu*, id est, ejus capitis quod ab interiore latere extuberat, portione immissa, *majore parte extra sita* est, quam etiam ob rem *nervis*, id est, ligamentis atque tendinibus, ne facile excidat, *deligatur*. Cum ergo Librarii voces illas *extra situm* describendo, ita vitiassent, ut alii *& transitu*, ut Scriptor codicis, alii *ex transitu*, ut plerique, quibuscum facere codicis Emendator maluit, scriptum reliquerint; nonnulli denique, in quibus Lindenius, & Almeloveenius, integro ea in parte exemplari usi, priores voces restituerunt, nisi quod perspicuitatis addendae causa, minus, ut puto, necessariam voculam *id* interjecere. Verba autem illa. *parvo excessu* etsi ad rem fideliter tradendam, necessaria sunt, iisque perbelle respondent quae sequuntur, *majore ex parte;* cum tamen aliquo in codice, ut supra diximus, omissa essent, minus mirandum est quod in hoc invenerim alium in locum transposita, unde Emendatori occasio data est existimandi, ea cum insequenti voce *vertici* esse conjungenda, quam propterea in *verticis* mutare maluit, haud animadvertens, unde factum esset, ut pro *lati* scriptum esset *latis*, & ne vox haec minime cohaereret cum voce *ossis*, hanc in *ossibus* esse mutatam; cum tamen non modo alii codices, quibus auctoribus Lindenius, & Almeloveenius ediderunt, *verticillati scapularum ossi*, aliquanto meliorem in parte indicare possent scripturam; sed ipse etiam Celsus, cum videlicet non de utroque, sed de alterutro osse humeri hic loquatur, insitum scribere non *latis ossibus*, sed *lato ossi*, vel; quod eodem recidit; vertici *lati* scapularum *ossis*, debuerit. Verum meas hasce conjecturas tanti facies, quanti volueris; illud mihi satis est a te diligenter attendi, in hoc codice non *verticillatis*, sed evidentissima certissimaque divisione legi *vertici latis*. Hac de re V. Cl. Jac. Facciolatum certiorem facito, & meis verbis salvere jubeto. Vale.

Dabam Kal. Sextilib. MDCCXXI.
Foro Livii.

EPISTOLA TERTIA.

JO. BAPT. MORGAGNUS JO. BAPT. VULPIO S. P. D.

Quae nudiustertius duo tibi pollicitus sum, alterum ut quae nuper Venetiis animadverti, superiorem Epistolam meam cum manu exarato Celsi exemplari conferendo, significarem, alterum ut V. Cl. Jacobi Facciolati ad quosdam Scriptoris ejusdem locos Animadversiones XV. longe doctissimas cum meis nonnullis exiguis illis quidem, sed tamen a te efflagitatis, additamentis mitterem; ea his ipsis litteris ambo praestabo. Igitur exemplar id Celsi chartaceum est, illudque ipsum est quo apud Clericos Regulares (*Tolentinos* ibi vocant) se usum esse, tradidit Rhodius (*a*); nam alterum, idque membraneum (*b*), quod ibidem in Divi Antonii Bibliotheca, plurimis vetustissimis codicibus instructa, versaverat, in hujus incendio periit; quem casum hoc aegrius fero quod quae illo ex codice excerpserat Rhodius, ea pariter cum Th. Bartholini (*c*) Bibliotheca conflagrarunt. Itaque cum Veneto hoc codice quidquid ex Foroliviensi adnotaveram, etsi loca sane haud ita pauca inveni discrepantia; ea tamen octo quae superioribus discripsi litteris, usque adeo (si demas septimum, cujus mihi lectio dubia fuit) mirifice vidi in his quidem verbis in quibus

(*a*) *Vid. Catalog. Auctor. ad Rhodii Scribonium.* (*b*) *Ibid. & in Notis ad Compos. 20. Scribon.* (*c*) *Vid. Dissert. Th. Bartholini de Bibliothecae Incendio.*

bus ab Almeloveenio diffenfi, inter fe congruentia, ut cum in poftremo, quem non fatis accurate exfcriptum forte ad te miferam, pro *excitatae* perperam in illo codice fcriptum fit *excitat*, fic in Veneto quoque fit fcriptum; verba autem illa ad tertium locum pertinentia: *omnis autem fere morfus habet quoddam virus*, vetufta quidem, fed non eadem tamen manu, pariter (quod obfervatione dignum cenfeo) utroque in codice addita fint.

Sed jam illuc tranfeo quo properare te, fcio, ad eam videlicet ingentem lacunam libri IV. Quid quaeris? Longe ea in Veneto codice major eft. Nam inter illa: *Si maligna purgatio eft, fubjicienda funt*, atque haec: *coëuntia. Id faciunt &c.* quae nimirum verba tot Editiones conjunxere, albae grandes paginae relictae funt quatuor cum dimidio. Et ne quis cafu intermiffas putet; hic quoque in margine eadem qua caetera, manu fcriptum eft: *Defunt in vetuftiffimo exemplari duo folia*; Indicis autem huic libro praepofiti quae pars lacunae refpondet, ac iis quae proxime antecedunt, & confequuntur, ita nimirum fe habet.

CII. Vola (legendum *Vulva*, vel *Volva*) *exulcerata eft.*
CIII. De Vefica.
CIIII. De Calculis in vefica.
CV. In omni dolore veficae.

Vides, mi Vulpi, in iis quae praecipua hic funt, ut mirum in modum utrumque conveniat exemplar.

Reftat locus ille de humeri, & fcapularum offibus. Sic autem inveni fcriptum: *parvo exceffu vertici latis fcapularum offibus inferitur; ac majore parte extranfitu nervis deligatur.* Non eft meae fidei quidquam, tecum praefertim, diffimulare; quin etiam Perhumanum ac Eruditum Virum, ampliffimae eorum Clericorum Bibliothecae Praefectum, qui mihi haec omnia infpicienti defcribentique officiofiffime aderat, rogavi, ut id recognofcere mecum vellet quod protinus fubjiciam. Scilicet inter *vertici*, & *latis* fubobfcurum quoddam (qualia in eo exemplari alibi quoque deprehenduntur) veteris liturae veftigium eft, quafi litterula fuiffet erafa; eo tamen illud in loco eft, ut littera *l* fuiffe omnino non poffit, fed brevior quaedam inftar litterae *s*, ut mihi, *verticis* in hoc etiam codice fcriptum facile fuiffe; *verticillatis* certe non fuiffe videatur.

Venio nunc ad eas de quibus initio dixi, Animadverfiones, quae quidem a Viro Doctiffimo fcriptae funt cum ut aliquot Celfi loca illuftrentur, tum vero maxime ut dictiones aliquae expendantur, quas optimi Latinitatis Magiftri tanquam certas Celfo tribuunt, ejusque auctoritate in linguam Latinam inducunt. Has quoniam ante quatuor hos menfes mihi perlegerat, cum Forolivienfi, & Veneto codice plerasque contuli, quot videlicet memoria comprehenderam, collaturus omnes, fi quod nuper, atque adeo modo venit in mentem, id principio veniffet, ut earum omnium exemplum ab Humaniffimo Viro peterem, quod tecum in eorum commodum qui five Cornelii noftri, five linguae Latinae funt ftudiofi, communicarem. Eas huc fideliter adfcribam, & fere fingulis quae mihi adnotata fint in Codicibus, probatisve Editionibus, aut Enarratoribus, fubjiciam.

I. Lib. 1. *Praefat. pag.* 7. *l.* 11. Eorum pofituram, colorem, figuram, magnitudinem, ordinem, duritiem, mollitiem, laevorem, confractum. *Loquitur hic Celfus de partibus corporis humani: nec video, quem locum habeat* Confractus, *quae vox, fi Latina eft, fracturam fignificat. Quinque editiones longe optimae, quae apud me funt, Florentina princeps* 1478. *utraque Aldina* 1528. *&* 1547. *Gryphiana* 1542. *& Henrici Stephani* 1567. *habent* contactum, *quae vox certiffimae Latinitatis eft, & fenfum reddit idoneum. Non dubito, quin Almeloveenius, praeftanti judicio vir, probatis codicibus ufus fit: fed hic aliquis diligentiam faltem illam defiderabit, quae variantes lectiones complectitur, & ceteroquin Tranfalpinis ingeniis familiariffima eft. Hanc fiquis ex noftris damnavit unquam, in quo accufari folemus, ideo damnavit. quod faepe vertitur circa levia. Ceterum cum aliquid hujusmodi contra vulgatas editiones in libros inducitur, tum vero non utilis modo, fed prorfus neceffaria eft; praefertim fiquid inducatur ita novum, ut nullo praeterea locupletis Auctoris teftimonio confirmari poffit. Talia enim non ad unum aliquem Scriptorem pertinent, fed ad communem totius linguae rationem, qua de agitur. Exemplo effe poffunt cum aliae voces, quas deinceps recenfebo, tum haec ipfa* Confractus, *quae Celfi auctoritate in egregium Bafilii Fabri Thefaurum allata eft, & reliquis Latinis fidei non dubiae adnumerata.*

Editiones aliae quinque, id eft, Juntae, Caefarii, Pantini, Conftantini, Ronffei, habent *contactum*; manifeftum enim Operarum errorem puto quod in Juntina legatur *cortactum*. Illud mirum eft,

est, Ronsseum in libri margine addidisse: *Per laevorem, & contactum, asperitatem intelligit, & quod illi est contrarium*; quando Constantinus haec adnotaverat: *Contractum* (*lege Contactum*) *exponunt asperitatem vel scabritiem. Sed quis unquam ita usurpavit? in manuscripto legitur* contractum. *Itaque* confractum *pro aspero & confragoso* (*quod laevigata opponitur*) *repono.* Hieronymus autem Rubeus in suis ad Celsum Annotationibus, cum haec ferme ipsa Constantini verba, Auctoris nomine dissimulato, retulisset, istiusmodi emendationem atque interpretationem *satis* sibi *probabilem videri*, negavit, haecque subjunxit: *Forte autem quia quod contractum est, explicato & ob id laevi opponitur, per* contractum *poterit asperum intelligi.* Videtur igitur maluisse *contractum*, quam quidem vocem in Veneto etiam codice invenimus. Haec tamen eo dumtaxat protulimus, ut tu, mi Vulpi, intelligeres, Constantinum non veterum exemplarium auctoritate, sed conjectura ductum, ex *contractum* illam qua de agitur, vocem elicuisse, & huc primum induxisse, *confractum.*

II. Lib. 1. *c.* 3. *sect.* 2. *pag.* 28. *l.* 15. Somnus plenus, & non multum nimis longus. *Celsi ipsius αὐτόγραφον producat oportet, qui velit nobis persuadere, hoc genus constructionis Latinum esse. Quinque Editiones modo allatae ita habent:* somnus & plenus, & non nimis longus.

Idemque omnino habent aliae praeterea quinque Editiones quas supra memoravimus.

III. Ibidem sect. 7. *pag.* 31. *l.* 30. Humidant autem corpus labor &c. *Hic quoque in quinque Editionibus meis aliter legitur:* Humidum autem corpus efficit labor &c. *Miror autem, ex quo codice verbum hoc* Humido *exierit, & non modo in Celsum, sed & in Basil. Fabri Thesaurum irrepserit ad augendum Latinum sermonem. Ego vel inter barbara, vel inter dubia referendum crediderim.*

In hoc etiam loco nostrae Editiones nihil discrepant a quinque illis quae in Animadversione indicantur.

IV. Lib. 3. *c.* 21. *pag.* 163. *l.* 34. Vtilis quotidianus, aut altero quoque die post cibum vomitus est. *Quinque Editiones meae habent:* Alterno quoque die. *Itaque Petrus Danetius in suum Lexicon ad Vsum Delphini novam hanc vocis* Alternus *Constructionem inducit. Sed Latino ingenio satis apparet legendum* altero, *undecumque tandem Almeloveenius acceperit.*

Ne hic quidem nostrae discrepant Editiones. Constantinus tamen, atque Ronsseus in libri ora adscripserant, *altera.* Idque receptum est a Lindenio, cujus nimirum Editionem cum plerisque aliis in locis, tum in iis certe omnibus qui hisce Animadversionibus XV. expenduntur, fideliter expressit Almeloveenius.

V. Eodem lib. 3. *c. ult. sect.* 2. *pag,* 180. *l.* 1. In lectulo leniter satis diu corpus perfricandum est; deinde retento spiritu in ipsa exercitatione potius superiores partes movendae. *In omnibus libris duo haec membra ita dividuntur, sed vereor, ut satis recte: nam* spiritus retentio *non videtur locum habere in ea exercitatione, qua superiores partes moventur, cujusmodi est pilae ludus, & similia, ut colligitur ex hoc eodem Celsi capite sect.* 3. Pila, similibusque superiores partes dimovendae. *& ex lib.* 1. *cap.* 6. Opus est pila, similibusque superiores partes exercere. *Igitur aliter dividendum puto, & ita legendum:* In lectulo leniter satis diu corpus perfricandum est, deinde retento spiritu: in ipsa exercitatione potius superiores partes movendae. *Id est, lenis fricatio satis diu adhibenda est, deinde vehementior per spiritus retentionem, qua uti athletas consuevisse, cum fricantibus intercepto spiritu obniteberentur, scribit Plutarchus de tuend. Valet. Hujus fricationis meminit etiam Caelius Aurelianus de tard. pass. l.* 3. *c.* 1. In lenimento vero si passio tardaverit, erit adhibenda resumptio gestatione, vocis exercitio, deambulatione, unctione, fricatione corporis retento spiritu. *Etiam verba* In ipsa *laborant mendi suspicione; nam in omnibus editionibus meis est* Ab ipsa; *quod genus constructionis aliquanto rarius est, sed tamen Latinum. Sic Cicero in Bruto c.* 16. Graecus ab omni laude felicior. *Idem ibid. c.* 43. A Philosophia, a Jure Civili, ab Historia instructior. *Avienus fab.* 31. Ausus ab exiguo fallere dente bovem. *Sensus igitur est: per exercitationem, seu in ipsa exercitatione curandum esse, ut superiores potius partes, quam inferiores agitentur. Porro autem superiores partes, quae pila exercentur, sunt cervix & brachia. Hinc Athenaeus δειπν. l.* 1. *c.* 12. *in hoc ludo maxime commendat τὸ κατὰ τοὺς τραχηλισμοὺς εὐμάλιον, id est, robur cervicis, quod acquiritur per multiplicem ejus flexionem.*

In verbis Celsi supra allatis ex sect. 3. *hujus capitis, in quo hactenus versati sumus, animadvertendum est verbum* Dimoveo *pro simplici* moveo, agito, exerceo: *neque enim similia exempla facile occurrent.*

Forojuliensis codex proposita verba sic dividit: *perfricandum est. deinde retento spiritu ab ipsa exercitatione &c.* Venetus autem sic: *perfricandum est: deinde retento spiritu ab ipsa exercitatione &c.* Illum Juntae Editio repraesentat; hunc, Pantini. Sed quas Caesarius, Constantinus, ac Ronsseus procurarunt, eae vero sic habent: *perfricandum est, deinde retento spiritu, ab ipsa exercitatione &c*;

quod nisi casu atque incuria factum est; dubium iis Viris fuisse, ostendit, ad perfricationem, anne ad exercitationem illa esset retentio spiritus referenda. Quamvis enim Caelius Aurelianus in libro etiam 4. *Chronion*, c. 7. *fricationem cum retentione spiritus* imperet, imo noster quoque Celsus, etiam in hoc ipso libro 3. c. 21. (*pag.* 162. *lin.* 14.) *superiores maxime partes sic*, ajat, esse *perfricandas*, *ut spiritum* aeger *ipse contineat*, in proximo autem capite 22. (*p.* 172. *l.* 1.) *ipsum se*. *suppresso spiritu perfricare*, jubeat; tamen & idem Caelius lib. 3. c. 2. non modo *unctionem ac defricationem*, sed *& eos motus* imperat, *qui magis humeros valeant exercere*, *retento spiritu*, & idem Celsus lib. 4. c. 2. sect. 3. (*p.* 190. *l.* 24.) *exerceri*, jubet, *retento spiritu*, capite autem 4. (*p.* 201. *l.* 8.) *spiritu retento currere*. Quid ergo est? Mihi quidem totum hunc locum, & quae consequuntur, perpendenti, vel ipso (ut caetera praetermittam) aurium judicio multo magis placet ita dividere, uti in Animadversione propositum est.

Voces autem illas, *ab ipsa*, non modo in Codicibus, ut ostensum est, verum etiam in meis omnibus Editionibus inveni. Ronsseus quidem in margine admonuit, esse obliterandas, secutus, opinor, Constantinum, qui tamen id dumtaxat de praepositione *ab* monuisse videri potest. Sed, *in ipsa*, nemo; quod sciam; aut scripsit, aut scribendum esse, docuit ante Lindenium.

Caeterum quo rariora apud alios idoneos Scriptores exempla occurrunt verbi *dimoveo* pro simplici *moveo*, *agito*, *exerceo* usurpati, eo crebriora apud Celsum videor invenisse. Nunc tria quae succurrunt, adscribam; tu alia perquires. Lib. 1. c. 6. (*pag.* 37. *lin.* 20.) *neque ambulatione quamvis leni dimoveri*. Lib. 2. c. 14. (*p.* 90. *l.* 11.) *manus dimovendae sint*. L. 4. c. 7. (*p.* 212. *l.* 8.) aegrum *intra domum tantum dimovere*.

VI. Lib. 4. *c.* 16. *pag.* 226. *l.* 15. Quidquid assumptum est, inconfectum protinus reddunt. *Animadversione digna est vox* Inconfectus, *quae elegantem hoc loco significationem habet; sed tamen non debuit in Juncherianum Latinitatis Theatrum cum certis referri; nam nec alibi occurrit, & hic Editiones meae magno consensu habent* Imperfectum. *Quae quidem lectio non admodum mihi probatur; attamen est hujusmodi, ut indubitata postulantibus negotium exhibere debeat.*

Meae quoque omnes Editiones habent, *imperfectum*. Quod in Codicibus etiam vidi; non *inconfectum*.

VII. Lib. 7. *c.* 7. *sect.* 1. *pag.* 422. *l.* 1. Superinungi collyrio debet ex iis aliquo, quo lippientes oculi superinunguntur. *Ad verbum* Superungo *in Theatro Juncheriano, & Fabri Thesauro affertur locus hic. Revera codices variant; & siquidem Scribonius Largus compos.* 29. *scripsit* superunctum, *non est temere huic verbo auferenda Romana Civitas. Tutius tamen adhibetur* superinungo, *quod hic habent meliores libri, quod repetitur a Celso l.* 6. *c.* 6. *sect.* 1. *quod usurpat etiam Largus compos.* 27. *Non est praetereundum, verba haec Celsi, quae duo membra complectuntur, in Theatro Juncheriano partim ad Celsum, partim ad Largum referri, ut verbum* Superungo *bina auctoritate nitatur. Sed vix credibile est, quam multa in lexicis excudendis peccentur ab Operis.*

Editiones omnes meae & *superungo*, & *superinungo* exhibent in hoc uno loco. Sic enim proponunt: *superungi collyrio debet ex iis aliquo, quo lippientes oculi superinunguntur.* Juntina tamen, quam utraque Manutiorum imitata est, sic habet, *super ungi — — super inunguntur.* Codices quos in altero forte loco inspexi, quem Animadversio quoque memorat (*l.* 6. *c.* 6. *sect.* 1.) in eo quidem congruunt quod ambas voces in unum jungunt; sed hoc tamen discrepant quod Foroliviensis habet, *superinungi*; Venetus, *superungi*. Pariter apud Largum, ut non modo Compos. 27. lego *superinunguntur*, sed etiam Comp. 26. *superinungere*; sic Comp. 29. in quatuor meis Editionibus, & his quidem Cratandri A. 1529; Manutiorum A. 1547; Stephani A. 1567; Rhodii A. 1655. constanter lego, *superunctum*.

VIII. Eod. lib. 7. *c.* 7. *sect.* 8. *pag.* 428. *l.* 1. Sub ipsis pilorum radicibus angulo immittenda est, ut ea tertiam partem palpebrae transvehat. *Non puto, vocem hanc ultimam retineri posse, quamvis etiam in Fabri Thesaurum postrema editione recepta fuerit. In Gryphiana, & aliis quibusdam legitur* transuat, *quod consonum est verbis paulo post sequentibus:* Quidam ajunt, acu transui juxta pilos exteriorem partem palpebrae oportere. *Acus autem, & quodlibet instrumentum acui simile transuere dicitur, quoties perforat, tametsi filo careat. Si quis pro* transvehat *pugnare velit, is ostendere debebit, verbum hoc neutrorum more usurpari posse. In eodem Fabri Thesauro habetur &* Traveho, *quod firmatur Varronis auctoritate tanquam certa ex lib.* 2. *R. R. c.* 7. Flumen travehundum est. *Verum in Editione Veneta principe, & in Aldina leg.* Trajiciendum.

In Foroliviensi codice legimus, *transvehat*; in Veneto, *transueat*. Illius scripturam habent Edi-

Editiones Juntae, Caesarii, Stephani; hujus ambae Manutiorum. Pantinus tamen, Constantinus, Ronsseus ediderunt, *transuat*; hic etiam, in margine adscripsit, *transeat*.

IX. Eod. lib. 7. c. 9. pag. 440. l. 8. Quod etsi in levi mutilatione &c. *Per hunc unum Celsi locum vox* mutilatio *inter Latinus obrepsit, & in Juncheri Fabrique Thesauro sine ulla controversia sedem posuit. At mihi dubia erit, donec certiore auctoritate firmetur. Hic enim quinque Editiones meae habent:* Quod in levi mutatione &c.

Idem habent quinque aliae meae; quanquam Constantinus, atque Ronsseus in libri ora scripserunt, *mutilatione*. Quam ego vocem in neutro codice inveni; sed in utroque, *mutatione*.

X. Eod. lib. 7. c. 12. sect. 2. pag. 445. l. 14. Ἀντιάδες autem a Graecis appellantur. *Graeci dicunt* Ἀντιάδας *(vel παρίσθμια, ut est apud Pollucem lib. 2. c. 4. sect. 201.) faucium tumores post hypoglottida utrinque prominentes, ab ἀντιάζω,* adversus sum, *quod hic morbus rebus glutiendis adversetur, vel ut docent Grammatici,* ἀπὸ τῦ φαίνεσθαι ἀντίας ἀλλήλαις κατὰ τὴν διάνοιξιν τῦ στόματος, quod appareant invicem oppositae aperto ore. *Basilii Fabri Thesaurus recepit hanc vocem inter Latinas, fortasse quod in Florentina Celsi Editione 1478. Latinis literis scripta sit. Verum Typographus ille Graecis typis carebant, ideoque non hanc solum, sed omnes Graecas voces Latinis formis expressit. Affertur etiam in eo lexico lex 14. tit. 1. lib. 21. Digest. Sed ibi quoque optimae Editiones, imo omnes, quas ego vidi, habent* ἀντιάδες *per Graecas litteras.*

Idem dicendum de voce Rhizagra, *quae in superiore hujus capitis sectione Graece scribitur, sed in Fabri Thesauro Latinam formam induit. Est autem* ῥιζάγρα *forceps ad evellendas dentium radices a* ῥίζα radix, *&* ἄγρα captura. *Caelius Aurelianus* dentiducum *appellat de tard. pass. cap. 4. prope finem. Quidam codices pro* ῥιζάγρα, *habent* ῥίζα.

Eadem, opinor, causa, quae Nicolaum in Ed. Florentina, coëgit Juntam in Veneta A. 1524. edere, *antidyades*, idque non sine manifesto errore, & *rizan*. Caesarius, tamen, Pantinus, Constantinus, Ronsseus cum primam illam vocem Graecis litteris proposuissent, hanc Latinis scripsere, *rhizan*, quanquam duo postremi in margine Graecis litteris addiderunt, ῥιζάγραν.

XI. Eod. lib. 7. cap. 27. pag. 486. l. 6. Idemque humor clystere intus adigetur. *Hic & Auctor Thesauri linguae Latinae, & Petrus Danetius cum legissent* adjicietur, *quemadmodum sane habent quinque Editiones meae, retulere inter Latinas constructiones* Adjicere intus: *qui quidem modus indiget certiore auctoritate. Fortasse confirmari potest ex Columel. de Arbor. c. 24.* Truncum findito, & in fissuram cuneum pineae tedae adjicito. *Verum cum eandem sententiam iisdem pene verbis expressam repetat Columella l. 5. c. 10. moneo, Aldinos & Gryphianos Codices in hoc secundo loco habere* adigito; *quod placuit & Commelino. Attamen in Veneta principe 1472. utrobique legitur* adjicito.

In Juntae, Caesarii, & Pantini Editionibus est, *adjicietur*. Idemque est in ea quam procuravit Ronsseus, qui tamen in margine apposuit, *injicietur*. Hoc ante ipsum fecerat Constantinus, qui edidit, *adjiciatur*.

XII. Lib. 8. c. 1. pag. 504. l. 24. Verticillati scapularum ossi inseritur. *Veneta princeps. & utraque Aldina habent:* Verticillatis scapularum ossibus inseritur. *Gryphiana, & Henrici Stephani* Verticulatis, *aliae* Vertibulatis. *Quam varietatem idcirco significandam existimo, quia* Verticillatus *affertur tanquam vox certae fidei in Lexico ad Usum Delph. & in Juncheriano Latinitatis Theatro. Hanc ego cum ferre non possem, nec tamen rationem ejus ablegandae satis idoneam invenirem, adfuit opportune Jo. Baptista Morgagnus, Vir cum in Anatomicis, tum in omnibus litterarum studiis praestantissimus, mihique omnem sollicitudinem exemit, morbo detecto, remedioque adhibito, de quo Vid. ejus II. in Celsum Epistolam.*

XIII. Eodem lib. 8. c. 3. In capite hoc describitur Terebra illa, quae Abaptista Terebella *dicitur ab Interprete Galeni. Hinc deceptus Auctor Calepini Passeratiani, & eo duce Andreas Stubelius, vir ceteroquin mirifice industrius, & de postrema Thesauri Fabri Editione meritus optime, duas has voces* Abaptistus, & Terebella *inter Latinas receperunt. Vterque autem affert Celsum lib. 3. c. 23. ubi hac de re prorsus nihil.*

Ad hanc quidem XIII. Animadversionem non est quod addam. Sed ex superiore erat quod demèrem, si aliis haec missurus fuissem quam tibi, qui ut eodem es animo adversum me, ita quod Vir Doctissimus, Amicissimusque de me, benevolentia, opinor, deceptus, scripsit, non difficile approbabis. Equidem etsi talem esse me, valde cuperem, qualem vos creditis; aeque tamen gratum est usque adeo a vobis amari, ut is vobis esse videar. Sed ad rem ipsam redeamus

XIV. Eodem lib. 8. c. 4. pag. 520. l. 3. Collocandusque is loco intepido. *Si ita legendum esset,*

novam vocem Intepidus *in Latinis numerare oporteret, & quidem numeratur in Thesauro Fabri* 1717. *At Gryphii, & Stephani Editio praepositionem* in *separat a* tepido. *Et sane non video, quomodo qui calvariae fractura laborat, collocandus fit in loco non tepido, cum tepor fracturis omnibus, maxime vero iis, quae caput laedunt, saluberrimus sit. Qua de re legendus hic noster hoc eodem libro cap.* 10. *sect.* 7. *& Hippocrates aphor.* 17. *&* 18. *sect* 5. *Non est igitur tanta vis inferenda simul Medicinae, simul Latinae linguae, sed reponendum cum Gryphio*, collocandusque is loco in tepido; *vel cum Stephano*, collocandusque is in loco tepido.

Gryphio adde Caesarium, Pantinum, Ronsseum, Paawlum, qui ad eundem modum ediderunt; Stephano autem Constantinum. Non me fugit, in Juntina, & Manutiorum utraque Editione legi, *intepido*. Sed non ratio modo, atque experientia, verum etiam Codices ambo adversantur. Nam Forolivienfis habet, *is loco in tepido*; Venetus autem, *loco is in tepido*.

XV. *Eod. lib.* 8. *c.* 7. *pag.* 526. *l.* 2. Intra quod quaeque ossa confervent. *Verbum* Conferveo *quod alioqui Latinum est, & usurpatur a Palladio de re rust. lib.* 1. *tit.* 35. *apud Celsum tamen non ita bene habitat, ut oppugnatoribus careat. Hic enim quinque Editiones meae habent* conferuntur. *Rursus repetitur eodem libro c.* 10. *sect.* 1. Quo os quodque confervet. *Et sect.* 7. Inter se ossa confervere. *Sed hoc secundo loco alii legunt* cohaerere, *alii* coalescere, *ut ipse quoque Almeloveenius monet; in priore autem reliquae Editiones meae habent* confervet, *non sine aliqua ceterorum verborum varietate. Ego quidem malo* confervet, *idque omnino retineo; sed tamen locus non vacat turbis. Basil. Faber in suo Thesauro cum posuisset verbum* Conferveo *tanquam certum, verbis item certis confirmare conatus est ex eodem cap. ductis* Confervent ossa mota aut soluta: *quae quidem ipsissima in Celso non sunt; attamen apparet ex illis conflata esse*, si quando vero ossa non conferbuerunt, quia saepe soluta, saepe mota sunt. *Verum praeteritum* conferbui, *& similia non magnam tribuunt auctoritatem ceteris temporibus eorum verborum, ex quibus oriuntur, cum fere sola in usu sint, ut inchoativis inserviant, cujusmodi est* Confervesco, *& alia id genus.*

Cum quatuor Celsi loca in Animadversione proponantur; accipe quemadmodum pleraque in Codicibus, omnia autem in meis Editionibus deprehenderim. In primo uterque Codex pro *confervent* habet *confervantur*; Editiones meae omnes *conferuntur*, nisi quod Constantinus in libri ora haec apponit: *συμφύονται*, *confervent l.* 2. *c.* 10. ubi legendum *l.* 8. Alter autem locus in Codicibus ita scriptus est: *quod quoque os confervet*. In Juntina, & ambabus Manutiorum Editionibus ad eundem proponitur modum. Nec caeterae discrepant, nisi quod ante *quoque* habent *os*, & Constantinus haec in margine adnotat: *quo os quoque confervet*; ubi legendum est, *confervet* (*ut & cap.* 10. *Si ossa non conferbuerint*) *pro quo dixit c.* 7. *ossa conferuntur, i. quasi ferrumine conglutinata coalescunt.* Porro tertius locus, quem in Codicibus inspicere oblitus sum, ab Junta quidem, a Manutiis semel atque iterum, ab Stephano ipso sic editus est, ut habeat, *confervere*; Caesarius autem, ac Pantinus scripferant, *cohaerere*, quod a Ronsseo quoque, & Constantino factum est. Sed cum Caesarius ad oram adjecerit, *coalescere*, Ronsseus etiam, *confervere*; Constantinus (id quod maxime est animadvertendum) sic adjecit; *confervere*, *Cod*; significans nimirum, se id in Codice aliquo comperisse. Locus denique ultimus non modo in cunctis Editionibus meis habet, *conferbuerunt*, verum etiam in Codice Forolivienfi; nam in Veneto scriptum est, *confervère*, in margine autem sic omnino: *aliter*, *confrebruerunt*. Quem quidem ad locum nomen posses addere *spongiae* illius, ut Plinius ait, *aquarum dulcium*, quam *Confervam* appellabant Latini, propterea quia fractis ossibus conferruminandis utilissimam experiebantur, ut idem Plinius conscripsit lib. 27. c. 8. nisi quae de verbo *Confervesco* in Animadversione admonita sunt, utriusque vocis originem dubiam redderent.

Habes sedulitatis meae specimen, quale id cunque est, in hisce levibus, & ex tempore fusis Additamentis. Sed in XV. Animadversionibus specimen habes summae peritiae, atque solertiae qua multo plures ejusdemmodi Animadversiones ad singulos fere Latinos Scriptores Vir Cl. confecit. Quo instituto ut nihil utilius est ad barbaras a Latinis vocibus, dubias a certis distinguendas; ita ipsum hortari, orare, flagitare par est, ut Animadversiones illas universas quamprimum edat: quod etsi cum modestiam ejus, & occupationes plurimas specto, haud ita facile existimo; attamen cum vicissim incredibile juvandi studium attendo quo incensus & praeclaras omnes Artes, & Latinam linguam, qua illae ferme continentur, si quis alius, hac aetate exornavit, tum vero facillimum puto. Vale.

Patavii Prid. Nonas Decembr.
MDCCXXI.

IO.

JO. BAPTISTAE MORGAGNI

IN PATAV. GYMNASIO PRIMARII ANAT. PROFESSOR. QVINQVE ALIAE, QVAE NVNC PRIMVM EDVNTVR,

IN

A. CORN. CELSVM

EPISTOLAE AD

JO. BAPTISTAM VVLPIVM

EMERITVM IN EOD. GYMNASIO ANATOMES PROFESSOR.

EPISTOLA QVARTA.

JO. BAPT. MORGAGNVS JO. BAPT. VVLPIO S. P. D.

Quod Horatius (a) patrono suo,

Spectatum satis, & donatum jam rude, quaeris,
Maecenas, iterum antiquo me includere ludo.
Non eadem est aetas, non mens;

idem si Amico dicerem tibi, undetrigesimo post anno iterum a me flagitanti, ut super Cornelio Celso, & Sereno Samonico aliquid scribam; ignoscere, mi Vulpi, huic aetati, hisque occupationibus deberes meis. Nam quae olim fudi, si forte laudata sunt, ut ais, ab laudatissimis Viris, si alibi recusa, si aliis addita illorum Auctorum editionibus; nempe gratia habenda est eorum qui fecerunt, humanitati; mihi autem satis esse oportet, in alienis magna ex parte studiis periculo facto, rem quondam non prorsus infeliciter cessisse. Haec igitur quae commemorasti, me tardant; non movent. Illud movet potius quod adjecisti, si scribere nolim adsciscendae laudis causa; at causa scribam injustae cujusdam & tuae, & meae reprehensionis depellendae. Extitisse enim quosdam eruditissimos quidem illos, sed in re una apertissima clarissimaque adeo caligantes Viros, ut reos nos faciant alienae culpae, & quaecunque in Celso, & Samonico edendis, Almeloveenius, & Constantinus peccarunt, aut peccasse illis videntur, eorum omnium rationem a nobis repetant: quasi vero aut tu in libri fronte quorum editionem repraesentares, siluisses, sed cura, & studio tuo de integro concinnatam promisisses, aut ego hoc forte pollicitus essem, vel potius recepissem. Equidem, quod ad Celsum attinet; nam de Samonico necdum vidi; memini ipse, magna, ut in re minime expectanda, admiratione obstupefactum, duobus & viginti ab hinc annis in Exercitatione quadam Schulzii (b) haec legere: *adscribam singula loca, ut se in* Celsi *editionibus recentissimis, cura Almeloveenii, Wedelii, & Morgagni in lucem publicam datis ea offerunt.* Narrabo tibi: somniare primum mihi videbar, minime intelligens, qui posset a Viro docto id mihi tribui, quod omnes scirent non esse meum. Mox autem cum ita tribui, animadverterem. ut prolatis ex superioribus editionibus iisdem locis, non obscure mihi quoque dica scriberetur, quae Lindenio scribitur, cujus editionem secutus est Almeloveenius; enimvero censui, rem tacite non esse ferendam,

(a) *L. 1. Epist. 1.* (b) *De Offic. Conferventib. §. 1.*

dam, praesertim cum iis de locis quid mihi esset visum, nusquam aperuissem; imo III. in Celsum Epistola (*c*) ante Schulzium, id reticentem, ostendissem, quemadmodum in prioribus editionibus, atque adeo in manu scriptis codicibus ii loci legerentur, aliumque Plinii de Conserva, quem locum Schulzius (*d*) produxit postea, indicare non omisissem. Veruntamen cum haec ante omnium oculos prostarent, nec fugere quenquam posset, quid tu in Epistola ad Lectorem tua, quid ipse in I. ad te mea scripsissemus; multo magis Schulzio, quam mihi, cogitandum esse, intellexi, quid in sua illa Exercitatione posuisset, satisque mihi esse duxi oblata forte occasione (*e*) amice hominem commonefacere. Nunc vero quando tu ais, non defuisse post illum qui rationem Patavinae editionis a me reposceret, jamque a Celso ad Samonicum quoque, non dissimilem, nostrûm accusationem esse traductam; faciam vel tua causa, vel mea quod facile alioquin non eram facturus, & de utroque Auctore ita scribam, ut nemo in posterum dissimulare jam queat, scire su, quid in nobis possit, & quid non possit jure improbari.

Atque ut a Celso initium ducam; nescio quo adverso Rei Medicae, & bonis litteris fato acciderit, ut cum tot homines doctissimi, & diligentissimi suos in eum labores contulerint; nemo unus adhuc extiterit a quo ejus editionem numeris omnibus absolutam haberemus. Quid Scaliger, Walacus, Mentelius, Holstius, Vorstius, Dacquetus aggessi essent, minime ignoras, qui singulos, ubi de promissis Celsi editionibus in Prolegomenis verba fiunt, ibi iterum commemorandos curasti: neque te fugit, quid in suis, ibidem recusis, Praefationibus tum Lindenius, tum Almeloveenius se praeterea habere, significaverint, quod Celso addi posset, sive observationum, sive variantium lectionum, sive Lexici praesertim, adeo ab omnibus desiderati. His vetustiorem Paawium accense, qui, ut pauca edidit capita, sic totum Celsum eadem *ratione explicatum*, *locisque plurimis emendatum* ab se editum iri, spem fecerat (*f*), non secus ac Lommius (*g*) antea, cum librum Celsi primum Commentariis ornasset. Sed, ut Nicolaum Blancardum (*h*), eique surreptas adnotationes omittam; Rhodium prae caeteris addito, & Thomam Barthqlinum, quos non sine magno dolore propterea nominamus, quod incendio absumptorum utriusque laborum venit in mentem: qui cujusmodi fuerint, ea satis indicant quae hic in Dissertatione *de Bibliothecae Incendio*, ille autem in Praefatione attigit ad Scribonium, & vel magis quae in calce ejus libri sive in Lexico Scriboniano, quod similis in Celsum desiderium refricat, ad plurimas voces adnotavit, sive in Catalogo commemoravit restitutorum Auctorum (*i*), unde emendationes Celsi plures colligere is poterit qui jacturam illam tantam nobis reparandam suscipiat. Susceperant autem duo nostra aetate egregii Viri, Jo. Henr. Schulzius, cui, ut ut meritus est de me, doctrinae, & eruditionis laudem libens tribuo non vulgarem, & ante illum Jo. Jacobus Bajerus, qui edito in eam rem Schediasmate sex potissimum, in ejusmodi editione summopere optanda, capita, in quibus sibi esset elaborandum, proposuit. Sed utroque e vivis erepto, quis illis in pulcherrimi, & utilissimi, sed ejusdem diuturni, & difficillimi, operis procuratione successerit, adhuc ignoramus.

Quae cum ita sint; quanam interea Celsi editione uti poterunt studiosi adolescentes? Num veterum illarum aliqua, ubi semibarbara ipsa litterarum forma, & vocum compendia creent legentibus difficultatem, creberrimi autem sive librariorum, sive typographicarum operarum errores tertia propemodum quaque linea obtruserint ea quae aut intelligi nequeant, aut, si intelligantur, nihil quod ad rem faciat, significent? At enim in istis ipsis erroribus vestigia nonnunquam restant unde vera conjiciatur scriptura. Fateor: sed a sagacibus, & doctis, & ea in re exercitatis viris; non ab adolescentibus, de quibus est a nobis sermo institutus. His enim si loci occurrant in quibus, exempli causa; ne ab iis quos Schulzius protulit, omnino recedamus; habent priores editiones *os conservet*, aut *ossa coeperunt*; aqua ibi haereat, necesse est, minime assequentibus, *os conservet*, aut *ossa conferbuerunt* esse legendum. Apparet igitur, fore ipsis longe utiliores editiones illas quae nitide ac perspicue exhibeant verba, ut sunt ab hominibus eruditissimis restituta. Qui certe quo diutius, quo plures, quo majoribus subsidiis instructi in id operam contulerint suam; eo credibilius est, propius ad verum accessisse. Atqui Lindenius praeeuntibus tot Viris doctissimis qui longo annorum spatio, alii edendo, alii illustrando, alii emendando, omnes aliquid praestiterant unde Celsi libri meliores fierent, ultimus successit, eorumque omnium usus laboribus, ad

(*c*) *N. XV.* (*d*) §. 22. (*e*) *Epist. Anat.* 9. *n.* 30. (*f*) *Praef. in Comment. ad ea capita.* (*g*) *Et.* (*h*) *Vid. Fabric. Bibl. Lat. Supplem. P.* 1. *l.* 2. *c.* 4. (*i*) *Ad vocem* C. Celsus.

ad hos ſtrenue adjunxit ſuos. Quae igitur eſſe cauſa poterat, cur tu aliam adoleſcentibus noſtris, quam Almeloveenii, editionem dares, qui Lindenianam non modo, ut diximus, ſecutus eſt; ſed & alia inſuper adjecit? Certe idem quod tibi, Germanis quoque conſilium fuit, qui ſemel, atque iterum, praefante Viro Cel. Georgio Wolfango Wedelio, idemque Batavis, qui non ſolum antea, ſed, ut audio, etiam poſtea quam tu feciſti, Almeloveenii exemplar, ut Helvetii quoque, recuderunt.

At Lindenius *nimis audax in Celſo refingendo*, conjecturas *in textum temere intulit, ſana & belliſſima ſaepe veteri ſcriptura eliminata:* ſic enim Schulzius (*k*) *temerarias*, ut loquitur, Lindenii *mutationes* exagitat. De quo tandem homine haec ſcribuntur? Nempe de illo qui; ut nunc mittam dicere, qua doctrina, diligentia, auctoritate fuerit; certe quot, & quibus in Celſo emendando ſive calamo exaratorum, ſive typis deſcriptorum codicum adjumentis uſus ſit, diſerte, & ſigillatim expoſuit, in quibus nec quae Walaeus paraverat, nec Scaligeri ipſius emendationes, adnotationesque defuere. Quid igitur? ſi codices illi vetuſtiores eam quam repoſuit, ſcripturam habuere; num temere conjecturas intruſiſſe propterea cenſendus eſt, quod in ſex editionibus quas Schulzius conſuluit, aliter legatur? At enim quae Conſtantinus in margine ſuae editionis adnotaverat *ſive ſcriptis codicibus, ſive conjectura ductus, ſive declarandi auctoris cauſa*, in *textum* recepta ſunt. Num omnia? an ea quae codices alii confirmabant? Quod cum dico, non id volo, nunquam Lindenium nimis ſuis, aut doctorum hominum conjecturis indulſiſſe: ſed hoc volo, niſi codices quibus ille eſt uſus, antea inſpiciamus; idem ab eo factum eſſe in omnibus in quibus nobis forte videatur, locis pronunciari non oportere. Interea autem credere aequum eſt ſpectatiſſimo Viro profitenti, ſe quaedam, *ſed admodum pauca*, idque cum res aperte poſtularet, *ex ingenio tentaviſſe: in caeteris, ubi ſui ſibi libri & ingenioſae ſummorum virorum conjecturae non praelucerent* (vide, quaeſo, ut conjecturas cum libris conjungit) nihil mutaſſe: *gloſſemata offendiſſe plura; nullum tamen praeter unum, auſum eſſe de medio tollere; quia nullum huc praeeuntem habebat librum.* Quod ſi dum Celſum *plusquam bis mille locis*; ſic enim ad Patinum ſcripſit; *corrigeret*, in multis; aut, ſiquis malit, etiam in plurimis libri ipſum, & conjecturae feſelliſſent; non erat tamen de audacia & temeritate libere adeo accuſandus. Sed quos locos egregie reſtituerat; bene multos autem, ut alias ad te ſcripſi, reſtituit; illi erant grato animo accipiendi: in quibus autem humani aliquid paſſus videretur; hos vero ſatis erat ſine contumelia indicare. Quod & nos alias fecimus ad te ſcribentes, & nunc faciemus, & ab aliis fieri cupimus; ut ſtudioſi juvenes interea ſciant, ubi minus tum Lindenii, tum Almeloveenii editionibus fidendum ſit, donec, collata multorum opera, illa tandem exiſtat abſolutiſſima, quam omnes optamus, & quam hiſce libenti animo praeferemus.

Vnum eſt utique in Lindenio minus probandum, quod fortaſſe ne ipſe quidem erat facturus, niſi parva coëgiſſet, quam omnino voluit, libri forma. Scilicet aut nihil in Celſi contextu mutandum erat, ſed quid, & quomodo mutandum crederet, in ora dumtaxat libri adnotandum: aut ſaltem, ſi mutare mallet, in eadem ora, quid antea legeretur, ſignificandum. Quarum tu rationum longe meliorem, id eſt, primam, in Patavina editione, flagitantibus nobis, ſecutus es, etſi erant forte in noſtris Epiſtolis nonnulla quae tibi pro tua erga nos benevolentia non indigna viderentur quae in textum acciperes. Quod tuum, meumque adeo factum, & quidquid praeterea in ea editione a te praeſtitum Lectoribus indicaſti, & quae ego in eas Epiſtolas conjeci, ſi cui improbanda exeſtimentur; non dubito autem, quin multa in meis deprehendi poſſint jure improbanda; aequo animo feremus: noſtra enim ſunt illa; non editio, quae ſive bona, ſive mala eſt, Almeloveenii certe eſt.

Nunc quando aequis, & iniquis ſatis eſſe factum, puto; ut non horum tantummodo cauſa, ſed tua in primis has Litteras aggreſſum eſſe ſcribere, intelligas; meam I. ad te Epiſtolam in manus ſumam, ejusque conſervato ordine; primum quidem de Celſo ipſo nonnulla, deinde vero de his ejus libris multo plura adjiciam, quae & tibi ſatis eſſe nunc poſſint, & evidentius oſtendere, num is ſim qui in Lindenii, aut Almeloveenii verba juraverim, an is potius qui antiquos codices ſeu calamo, ſeu formis deſcriptos obſervem, ubi cum ratione conſentiant.

Aurelius, an *Aulus* Cornelii noſtri praenomen fuerit; ſi veterem, neque ejus temporibus ita ut poſtea, facile neglectam, attendas Romanorum conſuetudinem, duarum gentium nomina in uno ho-

(*k*) *Exercit. cit. §. 2. & 4.*

homine haud conjungentium, neque ex nomine praenomen facientium; haud difficile videbitur dijudicare. At si libros fere omnes sive excusos, sive scriptos inspicias; haerebis, cum *Aurelium* magno consensu habere videris. Nam quod Daniel Clericus (*l*) affirmat „ inveniri in omnibus „ manu scriptis hunc titulum, *A. Cornelii Celsi*, & unam dumtaxat esse editionem, eamque Aldi „ Manutii, quae mutet *Aurelium* in *Aulum* " haec nescio quomodo Viro alioquin diligentissimo exciderint, Rhodium ibi praesertim laudanti in Scribon. Larg. Compos. XCIV. & in Celsi Vita. Etsi enim in hac, aliud spectans, Rhodius esse veterum codicum communem hanc inscriptionem, ait, *A. Cornelii Celsi*, non secus ac modo vel magis in compendium illam contrahens, esse, dixerat, in vulgatis Lugdunensibus omnibus *A. C. C.*, at certe ad Compositionem illam Scribonii diserte haec scripsit: Celsi libri *hactenus Aurelii nomen ubique praeferunt: quod initio unica littera A. Praenominis nota signatum, diversa ratione exprimi potuit. Inde quidam ad V. C. Caroli Moroni editionem Aldinam Celsi praefixit* Auli *appellationem. — Quis vero ille fuerit, quave id factum auctoritate, incertum est. Aldum Manutium characteris indicio putat multiscius noster Leo Allatius:* cui pariter sic emendandum, ut Josepho quoque Scaligero, visum esset. Itaque intelligis, quod Celsi librarii primum scripsissent *A.* ex hac littera posteriores fecisse *Aurelii*: nec Manutii editionem a typis, sed ab Aldi manu in illo Moroni exemplo habuisse *Auli*. Hieronymus tamen Rubeus, qui suas in Celsum Adnotationes absolverat anno 1607., hoc earum initium fecit: *Vetus codex Vaticanus manuscriptus inscriptionem libri sexti sic habet.* Auli Cornelii Celsi liber sextus, idemque Medicinae primus. *Quod Auli praenomen, eo magis in Cornelio Celso placet, quod* Aurelii *Romanae familiae nomen fuit*, Aulus *autem Corneliae praenomen:* quod sicuti ex Livio in illustribus quibusdam Corneliis ostendit, sic ex Fastis producto L. Cornelio Celso Consule, ne Celsi quidem cognomen in gente Cornelia fuisse inusitatum, commonstrat. Vides igitur, quot, & quales auctores habeas, si *Auli* forte praenomen praeferas. Nam quod nonnulli, praeeunte Viro caeteroquin eruditissimo, legendum putant apud Cassiodorum (*m*), non *Coelii Aurelii de medicina*, sed *Celsi Aurelii*; te ibi, credo, cum aliis potius, & nominatim cum Daniele Clerico (*n*), *Coelii Aureliani* esse lecturum.

Etsi vero ex Romanis gentibus familiae plures ab Vrbe in Colonias migrarunt; ego tamen nihil prohibere, imo pleraque convenire, video, ut Celsum nostrum Romae potius, quam alibi, & natum esse, & vixisse, opiner. Sic autem loquor propterea quia si alterutrum petas ut ipsius, aut aliorum idoneo testimonio confirmem; non facile possim. At Romanum, id est, non externum fuisse, non Plinii solum alias indicata auctoritate, aut geminata M. Fabii (*o*) testificatione, sed & Celsi ipsius compluribus locis ostendam, ut ubi (*p*) *nostri*, inquit, *anginam vocant: apud Graecos nomen, prout species est*, aut ubi (*q*), *nostri scutula operta; ὠμοπλάτας Graeci nominant.* Idemque confirmant quae initio posuit cap. 1. l. 6. atque; ut alios alibi omittam; tres loci uno in capite pariter 18. lib. 7.

Non eodem autem saeculo scripsisse quo vivebat Asclepiades (floruit hic aetate Magni Pompeji (*r*), & suprema in senecta obiit (*s*)) illa indicant ex cap. 12. lib. 2.: *quod ab Asclepiade quoque sic vituperatum, ut tamen servatum sit, video plerunque seculo nostro praeteriri.* Scripsisse tamen, ut tardissime, ante Claudii imperium, ex iis intelliges quae alias (*) de Julio Graecino attigimus, qui Celsum transcripserat, a Cajo autem Caesare interfectus est. Quot autem scripserit ante Claudium annis, conjicere poterunt qui forte sciant, quo anno Gallio pater, sive is ad quem ab L. Seneca fratre liber missus est *de Vita Beata*, sive alius fuerit, sua de eloquentia praecepta emiserit; priorem enim *patre Gallione* sua Celsum edidisse, auctor est M. Fabius (*t*), aut certe quo anno Medici nobiles Cassius, & Themison, aut quo non mediocres Chirurgi Tryphon pater, & Evelpistus, & Meges, quos omnes Celsus (*u*) *nuper* extitisse ajebat, e vita migraverint. Quod vero Paawius (*x*), aliique, & in his aliqui etiam qui aetate nostra scripserunt, Celsum Neronis quoque temporibus vixisse, non dubitant; ut potuisse, concedam; non tamen, nisi antiquorum auctoritate probatum videam, pro certo affirmabo. Sed quod *major*. ut est apud Rhodium (*y*), *eruditorum pars usque ad Trajani tempora vitam produxisse*, censent; veniam mihi dabunt Vi-

(*l*) *Hist. de la Medec. P. 2. l. 4. S 2. c. 4.* (*m*) *Divin. Lect. c. 31.* (*n*) *L. cit. S. 1. c. 5.* (*o*) *Instit. Orat. l. 3. c. 1. & l. 10. c. 1.* (*p*) *L. 4. c. 4. p. 196, 6.* (*q*) *L. 8. c. 1. p. 503, 24.* (*r*) *Vid. Plin. Nat. Hist. l. 26. c. 3.* (*s*) *Ibid. l. 7. c. 37.* (*) *Epist. 1. p. 9, 6.* (*t*) *Cit. c. 1. l. 1.* (*u*) *Praef. p. 15, 21. & p. 4, 2. & l. 3. c. 4. p. 119, 18. & l. 7. Praef. p. 406, 7.* (*x*) *Ante cit. Commens. initium.* (*y*) *In Celsi Vita.*

Viri caeteroquin eruditiſſimi, qui non plurimis ab hinc annis id ſine ulla dubitatione acceperunt, ſi dixero, M. Fabium (z), qui Domitiano imperante, ut ipſi egregie norunt, ſcribebat, ne inter actatis quidem ſuae Auctores, nedum inter *viventes*, quorum ſe *parcere*, ait, *nominibus*, Celſum poſuiſſe: ut verear, ne plus aequo dederim, cum Celſum potuiſſe in vivis eſſe Neronis temporibus, paulo ante non negavi.

Medicusne fuerit, an non fuerit, adhuc apud aliquos dubium eſſe; video. Qui, ſi hoc volunt, non ita exercuiſſe medicinam, ut qui mercedis cauſa ſolent, ſed tamen ut in gravioribus caſibus ab amicis, & a pauperibus ſe pateretur adiri, & conſuli; Rubeum (a) ſecum, & Lindenium (b) facientes habebunt, atque adeo, velut ego animadverto, Celſum ipſum. Qui ſi quaeſtum ſecutus, huc illuc curſare conſueſſet, non facile pronunciaſſet (c), *ab uno medico multos non poſſe curari, eumque, ſi artifex eſt, idoneum eſſe, qui non multum ab aegro recedit. Sed qui quaeſtui ſerviunt, quoniam is major ex populo eſt, libenter amplecti ea praecepta, quae ſedulitatem non exigunt.* Haec ſi ponant; vix aliquid invenient cur Medicum fuiſſe, non credant. Quod enim tot alia, & tam varii argumenti ediderit; non inde conficitur, *univerſae naturae*, ut ipſum Columella (d) vocabat, *prudentem Virum* Medicinam prae caeteris non adamaſſe: de qua profecto accurate adeo ſcripſit, ut cum caetera ejus opera aetatem non tulerint; hoc unum ſagax poſteritas conſervarit. Quin ex illa multiplici, variaque ſcriptione viſum Rubeo (e) eſt, reſponſionem eſſe petendam adverſus grave alterum eorum argumentum qui Medicum fuiſſe, inficiantur, permoti videlicet Plinii (f) auctoritate, qui in Auctoribus non externis etſi Medicos ſeorſum non ponit; tamen cum Medici nomen adjungat pluribus, Cornelio Celſo nunquam adjungit. Scilicet ideo non adjunxiſſe, Rubeus credidit, quia non de Medicina tantum Celſus ſcripſiſſet. Quod ut non contemno, ſic illud potiſſimum addendum cenſeo, fortaſſis non tam Plinium ſpectaſſe quod quiſque ſcripſiſſet, quam quod, & quatenus exercuiſſet. Sic igitur cum (g) Opilium, exempli cauſa, & Granium, & Caecilium *Medicos* dixit, Celſum autem, iiſdem locis nominatum, non magis dixit, quam Catonem Cenſorium; non ideo fecerit quod hi rogati de medicina non reſponderent, ſed quod eam non, ut illi, vulgo exercerent qui propterea apud omnes Medici erant appellationem conſecuti. Sed neque hanc Plinius unquam addit iis quos ſaepe adeo ſimul nominat (h), Sextio Nigro, & Julio Baſſo, quos tamen Auctores inter aſſeclas Aſclepiadis memorat Daniel Clericus (i), qui nihil, quantum memini, habet de aliis illis tribus Medicis Scriptoribus Opilio, Granio, & Caecilio. Quod ſive Plinius fecit, quia Niger, & Baſſus non magis quam Celſus, eſſent in medendo occupati; rationem veram invenerimus, cur Celſum non appellaverit Medicum; ſive caſu & incuria quadam fecit; non eſt igitur, cur ex ſimili ejus ſilentio Celſum non fuiſſe Medicum, inferatur.

Quanquam ſilentium Plinii obſtare non poteſt, cum Celſus quis ipſe fuerit, per ſe loquatur. Diu eſt cum graviſſimi Viri, & in his Rubeus (k), animadverterunt, inter diſcrepantes illuſtrium Medicorum ſententias ſuam, niſi Medicum, non potuiſſe interponere, qui non doctrina modo, ſed uſu & obſervatione excelleret. In eamque rem quosdam Celſi locos produxit Rubeus, quorum aliquo uſus eſt etiam Caſaubonus in Scholiis quae alias laudavimus. Tunc quoque alios addidimus: quorum primum quoniam occupaverat Clericus (l), cujus Hiſtoria non erat in manibus, cum ſcriberemus; idcirco pro uno apponemus plures (m). *Itaque iſtud* (de vomitu loquitur) *luxuriae cauſa fieri non oportere, confiteor: interdum valetudinis cauſa recte fieri, experimentis credo. Commoneo tamen, ne quis, qui valere & ſeneſcere volet, hoc quotidianum habeat* (n). *Neque ignoro, quosdam dicere, omne auxilium neceſſarium eſſe increſcentibus morbis, non cum jam per ſe finiuntur. Quod non ita ſe habet. Poteſt enim &c.* Sic etiam in aliis controverſiis, ubi diſſidentes caeterorum conſuetudines propoſuerat, haec ſubjecit (o): *Ego tum hoc puto tentandum, cum parum cibus, ſemel & poſt febrem datus, prodeſt* (p). *Tutius tamen eſt &c.* (q) *Quid igitur eſt? Multa in praecipiti periculo recte fiunt, alias omittenda* (r). *Sed id ſupprimere ſanguinem poteſt; ulcera ipſa ſanare non poteſt. Melius huic rei licium eſt.* (s). *Ego experimentis quemque in ſe credere debere exiſtimo,*

(z) *Loc. cit.* (a) *Loc. indic.* (b) *Epiſt. ad Patin.* (c) *L. 3. c. 4. p. 120, 21.* (d) *De Re Ruſt. lib. 2. cap. 2.* (e) *Loc cit.* (f) *Hiſt. cit. l. 1.* (g) *Ibid. ad l. 23 & 29.* (h) *Ibid. ad l. 20. & ſeqq.* (i) *Hiſt. cit. P. 2. l. 3. c. 11.* (k) *Loc. cit.* (l) *P. 2 l. 4 S. 2. c. 4.* (m) *L. 3. c. 3. p. 30, 9.* (n) *L. 2. c. 14. p. 89, 6.* (o) *L. 3. c. 11. p. 140, 23.* (p) *Ibid. c. 14. p. 144, 4.* (q) *Ibid. c. 18. p. 150, 18.* (r) *L. 4. c. 4. p. 200, 10.* (s) *Ibid. c. 39. p. 230, 15.*

stimo, calida potius, an frigida utatur (*t*). *Sed nihil melius est, quam &c.* Quis sanus haec, atque alia istiusmodi pronunciaret, quem lectuti scirent usu & observatione non pollere? Certe Medici quoque haec sunt (*u*): Alvi lumbricos *interdum latos, qui pejores sunt; interdum teretes videmus* (*x*). *Et plerique quidem eorum, quibus, ut loqui possint, linguae fraenum incisum est, ubi consuerunt, loquuntur. Ego autem cognovi, qui, succisa lingua, cum abunde super dentes eam promeret, non tamen loquendi facultatem consecutus est* (*y*). *Si cutis integra est, & os laesum esse, ex dolore colligimus, &c.* & (*z*) *majore cura* in calvaria perterebranda *agendum est, — ut quandocunque os perrumpitur, sentiamus.* Quis enim *sentimus*, & *colligimus*, & alia ejusdemmodi, nisi Medicus, diceret? aut quis alius an lingua satis succisa esset, ex facili, sed certo, indicio cognovisset? aut latos interdum videre consuesset vermes, quos non pauci Medici, etiam valde exercitati, nunquam viderunt?

Haec, atque alia de eodem genere (ut rerum aptissimum ordinem (*a*), & sibi ubique consentaneum scriptorem omittam) non illi, opinor, attenderunt qui nihil esse hos Celsi libros existimant, nisi praecepta ex Graecis Medicis collecta, & ab ipso, ut loquuntur, consarcinata, decepti fortasse una vocula, qua nonnunquam usus est, ut cum propositurus non omnes, quas posset, Compositiones (*b*), *contentus his ero*, inquit, *quas accepi velut nobilissimas*, & alibi (*c*), ubi de obscoenarum partium vitiis scripturus, *ut omnia, quae salutaria accepi, comprehenderem*; quasi vero *accipere* nunquam id quod *capere*, id est etiam *eligere*, significare posset, aut qui suum inter varias aliorum sententias interponere judicium soleret, nihil quidquam ab aliis deberet accipere! Quanto aliter egregii medendi Magistri de Celso judicarunt! quorum plures in ejus Vita nominavit Rhodius, initio ducto a Minadoo, qui Celsum, *dadita opera, ab aliis praetermissa proferre ac illustrare voluisse*, censuit. Ad illos omnes, alios adde, in his Paawium (*d*), qui *praestantem Medicum* fuisse, *Anatomicum, & Chirurgum, hos ejus libros testari abunde*, confirmat; Hildanum (*e*) autem in primis, qui ex ipsis Celsi accuratis, & perspicuis descriptionibus satis apparere, non dubitat, vel eam quae manu auxiliatur, medicinam exercuisse; fieri enim non posse, ut tam difficilia ad describendum non ante perfecerit qui sic descripserit. Mihi vero etsi Celsum Chirurgorum operibus attente interfuisse, & credibilius videatur, & satis sit; ex isto tamen Hildani judicio mirari subit quandam aliorum de his Celsi libris opinationem, ab ea quidem quam modo rejeci, longe diversam, sed non minus a veri similitudine abhorrentem. Cum enim ex iis quae supra indicata sunt, plane perspexissent, non exscriptoris, sed Medici eximii haec esse volumina; eo animum induxerunt ut dicerent, Graece ab aliquo conscripta, Latine a Celso fuisse reddita, minime animadvertentes, res difficillimas explicatu non nisi ab egregio doctrinae ejusdem magistro, tam proprie ubique, tamque dilucide ex una in alteram linguam potuisse converti: ut quam scientiam tribuere Celso nolient, nihilominus in ipso agnoscere cogantur. Quanquam tantus ille Medicus quem comminisci malunt auctorem, quonam modo uni Celso notus, caeteris incognitus esse potuisset eo tempore? neque enim priscus aliquis, tot Medicorum qui modo vixerant, instituta, sententiasque nominatim commemorasset. Quod pariter adversus illos dictum puta qui ab Latino quopiam Medico scriptum Opus sibi Celsum subjecisse, vel magis illiberaliter existimarent: quam fraudem stylus insuper coarguisset dissimilis ejus quo antea editos scripserat libros, ut puta de Re Rustica, quorum quidem fragmenta eundem utrobique ostendunt scriptorem. Denique istas omnes quas attigimus, opinationes una funditus convellit animadversio, non potuisse videlicet in hominem sanum cadere, ut se eorum, quae facile constare posset non sua esse, auctorem inscriberet, non Medicus praesertim in Re Medica; de qua continuo ab doctis, indoctisque, ut fit, interrogatus, suam simul inscitiam, simul impudentiam retegeret.

Celsum *professione fuisse Scepticum*, idque *dixisse Quintilianum*, Paawius (*f*) credidit. Sed Quintilianus eo loco (*g*) quem Paawius indicat, cum paucissimos illos memoraret qui Latinis litteris eloquenter tractaverant Philosophiam, ibi quidem *scripsisse*, ait, *non parum multa Cornelium Celsum, Scepticos secutum, non sine cultu ac nitore.* Ubi autem quae de Rhetorica ediderat Celsus, attingit, aut ubi hunc, dicit (*h*), *rei quoque militaris, & rusticae etiam, & medicinae praecepta reliquisse*; hic ve-

ro,

(*t*) *L. 6. c. 4. p. 345, 14. & l. 7. c. 7. p. 437. 32.* (*u*) *L. 4. c. 17. p. 227, 21.* (*x*) *L. 7. c. 13. p. 446, 17.* (*y*) *L. 8. c. 8. p. 528, 22.* (*z*) *Ibid. c. 3. p. 512, 11.* (*a*) *Vid. Lemmii Praef. in Cels.* (*b*) *L. 5. c. 17. p. 245, 27.* (*c*) *L. 6. c. 18. p. 393, 1.* (*d*) *Loc. cit.* (*e*) *Praefat. ad Lubetum.* (*f*) *Loc. cit.* (*g*) *Instit. Orat. l. 10. c. 1.* (*h*) *Ibid. l. 12. c. 11.*

ro nec quos fecutus fit, indicat, & Lindenius (*i*) vere in hos de Medicina libros meliora quaeque cujusque Sectae, delectu habito, congeffiffe, &c, quod confequitur in caeteris illis fcriptis fuiffe Scepticum, credo, cum rerum quas in iis tractavit, naturam, & capiendum ex praeceptis fruct m attendo, qui nullus in rhetores, aut duces, aut denique agricolas ex perpetua dubitatione provenisset, aut cum librorum Celfi fragmenta relego, qui ad rhetores, aut ad agricolas attinebant; nam in ea quae ad duces fpectabant, necdum incidi, legitima quidem & certa. Ut enim legitima fint quae in fuos *de Re Militari* libros retuliffe Vegetium, non dubito, quippe profeffum (*k*), *fidelissime se dicturum quae Cato — fcripfit: quae Cornelius Celfus, quae Frontinus perstringenda duxerunt*; tamen, ficut aliquis hinc conjiciat, fummatim illa attigiffe Cornelium, ita quisnam poffit quae Vegetius ex eo defcripferit, pro certo internofcere? Incerta igitur praetermitto. Spuria autem nihil moror. Cujusmodi in primis erat ille mutilus *de Arte dicendi* libellus, quem non tam miror vifum olim Sixto Popmae, aliisque poftea, & in his Danieli Clerico (*l*) opusculum effe Celfi noftri, quam a Viro Eruditiffimo, qui iterum edidit hoc faeculo fub ejusdem Celfi nomine, haud agnitum effe vel ex ipfis primis verbis non modo ad Celfum referri non poffe, fed illa eadem effe Julii Severiani *praecepta artis Rhetoricae*, quae modo ex editione Rhetorum Antiquorum Pithoei, ex aliisque recenfuerat. Et igitur fragmenta dico, qualia ex rhetoricis Celfi libris, exempli gratia, apud Fabium (*m*) funt, aut qualia, praeter illud quod a Philargyro (*n*) fervatum videbis, ipfe tibi apud Columellam alias (*) indicavi ad rem rufticam pertinentia: cujus *disciplinae totum corpus* Celfum *quinque libris* complexum effe, tunc (**) fatis oftendi; ut nihil jam attineat longe aliam Clerici (*o*) interpretationem difcutere. In veris igitur utrorumque Celfi librorum fragmentis nihil quod Scepticum oleat, a me adhuc inventum effe, confirmo. Invenio quidem in his *de Medicina* libris, praefertim autem in Praefatione, haud prorfus immemorem eorum quae, Philofophum agens, docuerat, hactenus a Scepticis ftare, ut rerum obfcuras caufas fcientia comprehendi poffe, neget: quae res in Quintiliano eam quam paulo ante produxi, lectionem comprobat adverfus illos (*p*) qui, mendofis codicibus ufi, legerunt ibi *Sextius* pro *Scepticos*. Sed in aliis, vel Praefationis ejusdem, locis, rationi, & fenfibus Celfus fidens, adeo non dubitat; ut rerum naturae contemplatione *aptiores* fieri, *majoresque* Medicos, arbitretur, mortuorum autem diffectionem effe ipfis *necessariam*, pronunciet; quarum utramque Empirici effe fupervacuam, dictitabant. Quid autem magis Scepticum decuiffet, quam illam Empiricorum dubitationem tueri, num interiora videlicet corporis per diffectionem notiora fint, *quia poffit fieri, ut patefacta, & detecta mutentur*? Utor autem ipfis apud Ciceronem illorum verbis in eo libro qui infcribitur *Lucullus*: quanquam & Celfus iftam eorum, quam repudiavit, opinationem bono in lumine collocaverat, eadem fide, qua Medicos Rationales paulo ante induxerat fummis laudibus Anatomen exornantes: quorum verba qui aetate hac protulit, ut quo in pretio apud Celfum effet Facultas noftra, intelligeretur, is minime attendit, non ibi fuam a Celfo, fed in extrema demum Praefatione proponi fententiam, ut Eclecticum decebat, utrinque feligentem ea quae fibi magis probarentur.

Eandemque rationem fecutus, univerfam Medicinam, quae feu victu, feu medicamentis, feu manu auxiliatur, primus omnium, quod Vir eruditiffimus Lindenius (*q*) fciret, *redegit in fyftema, & corpus methodo conftitutum*, fummo veri ftudio, fummaque prudentia, & aequitate. Veri amorem fatis oftendit laudata ab ipfo (*r*) in Hippocrate *fimplex veri erroris confeffio*, praecipueque in Re Medica, *ne qui decipiantur eadem ratione, qua quis ante deceptus eft*: prudentiam autem, & aequitatem cum illa (*s*): *verifimile eft, id a quoque praetermiffum, quod ipfe non cognoverat: a nullo id quod non viderat, fictum*, tum haec (*t*) *oportet autem neque recentiores viros in his fraudare, quae vel repererunt, vel recte fecuti funt; & tamen ea, quae apud antiquiores aliquos pofita funt, authoribus fuis reddere.* Omitto de eo.lem genere alia, ad conformandos cum legentium, tum fcribentium mores fpectantia; ne plura contra ac pollicitus fum, de Celfo, quam de his ejus libris, videar fcribere: quanquam intelligis, quae de illo memoravi, non parva ex parte ad hos quoque pertinere.

Ex quibus cum alias obfervatus ordo poftulet, ut jam de plurimis locos aliquos indicemus, peculiari five mentione, five illuftratione dignos; id eo libentius faciendum eft, quo minus illorum pce-

(*i*) *In Praef. ad Celf.* (*k*) *L. 1. c. 8.* (*l*) *C. 4. cit.* (*m*) *Inftit. cit. l. 2. c. 15.* (*n*) *Ad Virgil. Georg. l. 4. v. 1.* (*) *Epift. 1 p. 7, 26.* (**) *Ibid. p. 4, 24.* (*o*) *C. 4. cit.* (*p*) *Vid. apud Burmann. ad eum Fabii locum* (*q*) *Epift. ad Patin.* (*r*) *L. 8. c. 4. p. 515, 7.* (*s*) *L. 7 c. 14. p. 448, 22.* (*t*) *L. 2. c. 14. p. 88, 2.*

poenitet quae de duabus tunc (*) scripsimus vocibus, *silanus*, & *comprehendit*. De illa enim postea vidimus doctissimum etiam Virum Petrum Victorium (u) idem vel in Celso statuisse; Marcum autem Ciceronem quid altera non modo in stirpibus, sed in ipsis quoque animalibus interdum significet, ibi satis docuisse ubi (x) de semine utrorumque scripsit, *si inciderit in concipientem, comprehendentemque naturam*. Nunc, si quis alius, tum mentione, tum illustratione dignus occurrit ille Praefationis locus: *aetate nostra quaedam, ex naturalibus partibus carne prolapsa & arente, intra paucas horas expiravit; sic ut nobilissimi medici neque genus mali, neque remedium invenirint*. Quid enim memorabilius, quam *morbus*, ut ipse ait, *novus*, id est, quem si alii ante Celsum Scriptores adnotassent, novus ejusmodi Medicis non accidisset? Quid autem magis declarationem requirat, quam morbus hic, de quo apud Celsi Interpretes, quotquot vidisse meminerim, si unum excipias Rubeum, altum silentium est, apud reliquos autem Medicos varia, & discrepans explicatio? Cui dissidio ansam fortasse dederit scriptum in nonnullis editionibus *quidam* pro *quaedam*, & adnotatum a quibusdam in libri ora *hacrente* pro *arente*, cum multo plures tamen, & antiquiores ex meis, & cum ipsis membraneus codex Foroliviensis haud aliter habeant atque ex Almeloveenio proposui. Sed & naturales partes, sive, ut alibi Celsus loquitur, (y) *naturalia*, aut (z) *naturale*, ipsi quidem id qui foeminae sunt, significant, rarius autem, sed tamen aliquando (a) etiam viriles partes, nunquam vero, quod meminerim, ea loca per quae non aliud ejicitur, quam alvi excrementa, ut neque Columellae; in avibus enim haec genitalibus quoque communia sunt; & si quando in jumento (b) pro obstructo Recto intestino *obsessos naturales exitus* dixit; non aliter, opinor, dixit, ac de obstructis naribus dicere potuisset. Praeterea, si per anum, aut per inguen aliqua intestini pars splendidae illi personae procidisset; neque novus, neque incognitus fuisset morbus. Vides enim; ut alia praeteream; de procidente ano, & de intestini devolutione in ipsa inguina, & deorsum, tanquam de pervulgatis morbis, verba suo loco (c) a Celso esse facta. Vides simul, ubi de ano prolapso, ibi quoque de ore vulvae procidente, & de utriusque fungo eundem scripsisse; ut neque de ullo ani vitio, neque ita extrorsum prolapsi, ut carnis specie appareret, intestini, neque de prolapsu uteri in vulgus cognito, neque de aliqua ejus vaginae, ut appellant, excrescentia propositus casus, praesertim intra paucas horas funestus, posse accipi videatur. Quod ultimum Rubeo (d) quoque objicio, molam fuisse, censenti, multoque illud magis; ut alia sileam; quod quem morbum ab Hippocrate, nec sine curatione, ait, fuisse descriptum, hunc, ejusque remedia prorsus ignorare nec Medici illi nobilissimi, nec Celsus potuisset, in Hippocratis lectione mirum in modum versatus. Quid ergo est? Aut ego quidem plurimum fallor, aut non aliud fuit, quam uteri inversio, quemadmodum olim hunc Celsi casum a me, Anatomen docente, explicatum esse, memineris. Inversus enim uterus, ex naturalibus prolapsus, nihil magis, quam carnem, refert: brevique, ob commemoratas ab Ruyschio (e) causas, *gangraenam concipit*. Hoc fuit, cur aruisse, Celsus dixerit, qui in gangraena (f) *siccam & aridam carnem* descripsit. Gangraenam autem inversi uteri *mors*, ut Ruyschius ait, *statim subsequitur*, id est, ut Boerhaavius (g) explicat, *intra tres horas* ab inversione: quod cum eo convenit quod Celsus (h) dixit, *intra paucas horas*. Remedium, ut nosti, unum est, si illico uterus suam in sedem blande reponatur: neque sic tamen omnes servantur. Quo magis fortunatam, quae adhuc vivit, Matronam fuisse, censeo, cui statim ab difficili partu cum se invertens uterus procidisset, Chirurgus autem qui adstabat, tibi probe notus, incognitae rei novitate perculsus, continuo ad me, consilii causa, accurrisset, ego vero ipsi ostensam illico Ruyschianam inversi uteri praeclaram delineationem audirem suo casui tam similem esse, quam ovum ovo; recurre, inquam, sed quanto ocyus potes, ad mulierem, si forte servari adhuc possit, cauteque ad hunc modum age. Fecit ille, ut solet, diligentissime, & quamvis horulam circiter extra suam sedem fuerit uterus, foemina tamen generosissima persanata est. Non sic felici esse licuit puerperae, ab Lentilio (i) descriptae; neque enim dubito, quin propendens ex naturalibus globosum corpus sanguinolentum uterus fuerit, quippe saccus ex carne spongiosa, sesquipollicem crassa, glabra intus vestitus tunica, id est, membrana secundum na-

(*) *Epist. I. p. 14, 25. & p. 18, 23.* (u) *Explic. suar. in Ciceron. Castig. ad Epist. l. 3. ad Q. Fr. p. 599.* (x) *De Nat. Deor. l. 2.* (y) *L. 4. c. 20. p. 231, 8. L. 5. c. 21. p. 270, 17. l. 7. c. 26. p. 481, 22. ibid. c. 22. p. 488, 26.* (z) *Ibid. c. 26. p. 474, 22.* (a) *L. 4. c. 21. p. 215, 5. l. 7. c. 18. p. 455, 21.* (b) *De Re Rust. l 6. c. 30.* (c) *L. 6. c. 18. p. 402, 31. l. 7. c. 17. p. 456, 23. & seqq.* (d) *Annot. in hunc Celsi locum.* (e) *Obs. Anat. Chir. 10.* (f) *L. 5. c. 26. p. 301, 8.* (g) *Praelect. ad Instit. Med. n. 683.* (h) *Obs. cit. Fig. 12.* (i) *Eph. N. G. D. 2. A. 2. Obs. 132.*

naturam exteriore, quacum non miror si annexa uteri vincula non invenit, ut quae in puerpera inferiora tenent, & quod consequitur, inverso utero, superiora, quo usque nec Chirurgi ferrum, nec digiti, prohibentibus mortuae consanguineis, potuerant pervenire. Nec vero mirandum est, quod doctus ille Vir; quanquam rem conjecit; aut quod alii Medici, nedum Chirurgi, ut Ruyschius (*k*) narrat, id quod erat, continuo non agnoverint, sed pro mola, aut tumore alio acceperint. Aspectus enim inversi uteri nimis est rarus. Quod si haec in tanta Anatomes luce; quid Celsi tempore? Cujus meam interpretationem eo minus a vero alienam esse, putaverim, quod non aliam esse video quam nuper attigit Vir Illustris Albertus Hallerus (*l*).

Quanto longior fui in primo Celsi loco explicando, tanto ero brevior in altero, qui in extremo est capite quarto libri 8. *Omnibusque* pertusae calvariae *locis* cicatrix *commode inducitur, excepta frontis ea parte, quae paululum super id est, quod inter supercilia est. Ibi enim vix fieri potest, ut non per omnem aetatem sit exulceratio: quae linteolo, medicamentum habente, contegenda erit.* Almeloveenius, qui nihil ad superiorem locum, ad hunc adnotavit, post *ut* deesse *non* in editione Pantini. Deest vero & in aliis nostris, etiam antiquioribus. At minime deest in membranaceo codice, quem quoties indicabo, tu Foroliviensem intelligito. Neque in illis, opinor, deerat unde accepit Lindenius: quem qui redarguunt, hic nobis commode sine illa particula Celsum interpretentur. Caeterum illam hujus observationem Almeloveenius poterat lectoribus explicare, Paawio (*m*) saltem, quem alioquin saepius nominat, indicato. Causam enim vidissent recte ab hoc conferri in respondentes ei frontis loco Sinus Pituitarios: qui tamen cur id faciant, non recte declarat. Satis autem declaravit postea Verheyenius (*n*) propter aerem, cum spiritus ducitur, redditurque, illac ultro citroque meantem, aut certe illuc tendentem, praeclaro etiam exemplo addito, quo infelix Celsi praedictio non confirmatur modo, sed augetur.

Facta calvariae, & Paawii mentio Celsi quosdam locos quos Paawius (*o*) explicavit, in memoriam redigit, & eos primum qui attinent ad futuras. Harum, Celsus ait (*p*), *neque certum numerum esse, sicut nec locum quidem.* Et de loco, praeter quam quod Hippocratem (*q*) secutus est, diserte id docentem, mox quoque suo peculiari exemplo (*r*) confirmat, Sagittalis videlicet; sic enim vocant; aliquando ad nasum usque productae. De loco autem simul, & numero vel ea tantummodo satis ostendunt, quae indicavit Paawius, ossicula prope occiput interdum conspicua, peculiaribus futuris conclusa, Wormiana appellant; sed antiquioribus adeo cognita, ut olim Eustachius (*s*) delineaverit. Quae cum ita sint, cumque ne varietates quidem futurarum Celsum fugerint; quid fuisse dicemus causae, cur in earum quae ut plurimum sunt, enumeratione, & descriptione obviam omnibus futuram Coronalem prorsus omiserit? Ego, si quid judico, in Paawii sententiam eundum arbitror, existimantis, nonnulla hic periisse. Multo autem facilius fieri potuit, ut perpaucos versus, post quartae futurae descriptionem, quintam proponentes, librarii temere transilierint, quam ut aliquot capita libri IV, ut alias (*) ostendi, tota intereiderint injuria temporum. Sed ut Paawii judicio, de quo fuerant ab Almeloveenio admonendi lectores, facile in hoc loco assentior; sic in aliis vellem pariter posse assentiri, velut in futura tertia. Haec, Lambdoides nominata, sic antea apud Celsum legebatur descripta (*t*): *tertia ad aures per verticem tendens, occipitium a summo capite diducit.* At Paawius, non *ad aures*, sed *ad latera*, judicat esse legendum; post Lindenium astipulante Almeloveenio. Ego vero cum in meis reliquis decem editionibus, si unam Caesarii excipias, in qua, errore operarum evidentissimo, legitur *ad nares*, idem inveniam quod in membraneo codice, *ad aures*; assensum sustineo: codex alius proferretur qui haberet *ad latera*, nihilominus sustinerem. Neque enim alterum illud rejicere necesse est. Tendere enim ad aures futura dicitur; non pervenire; quemadmodum lata scapularum ossa infra dicentur *ad spinam tendere*, quam certe, ut nosti, non assequuntur: & si tendere non aliud hic quam pervenire, significaret; plura non deessent capita in quibus ea futura ubi ad temporum ossa ventum est, se quasi dividere, & in unguem externis commissa, inter processus Mastoidis radicem, & os syncipitis ad auriculam pergere videatur. Is processus; ut alterum longe aliter ac Paawius, interpreter Celsi locum; est *crassissimum* illud *in capite os* quod *post aurem est, qua capillus, ut verisimile est, ob idipsum non gignitur*, crassitudine videlicet ossis satis muniente eam partem capitis, quae ut jam ad posteriora accedit, sic protegi magis debuisset,.

(*k*) *Obs. cit.* (*l*) *Ad cit. Boerh. n. not. b b.* (*m*) *Comm. in Cels. in fin.* (*n*) *Anat. corp. hum. l. 1. tr. 4. c. 16. ad fin.* (*o*) *Comm. ad c. 1. l. 8.* (*p*) *L. 8. c. 1. p. 499, 12.* (*q*) *De Cap. Vuln. n. 2.* (*r*) *P. 499, 20.* (*s*) *Tab. 36. Fig. 3.* (*) *Epist. II. §. Verum haec.* (*t*) *P. 499, 15.*

buisset, quam anteriora. Verum, utcumque id est; scio enim, a priscis etiam aliter; quod & Paawius indicat; potuisse explicari; illud in quo dissentire ab ipso cogor, hoc est quod os de quo Celsus loquitur, eam esse credit ossis temporum partem, quae *adeo tenuis est, etiam transparens uti sit*; quasi Celsus, id quod Paawius miratur, crassissimam non dixisset, tum sine capillis, & post aurem.

Non obscure quoque paulo infra miratur Paawius. Vbi enim Celsus ait: *Foramina, intra caput, maxima oculorum sunt; deinde narium; tum quae in auribus habemus;* ille ad haec ultima hoc adscribit: *multo tamen capacius quod occiput ostendit foramen*. Fateor. Sed Celsus, qui hanc ossium descriptionem non ob aliam causam suscepit, nisi *quo facilius accipi possent* quae de agendis a Chirurgo circa ossa erat protinus scripturus, alia hic foramina sibi attendenda, diserteque memoranda esse, non censuit: diserte, inquam: nam sicuti quae de futuris omnibus dixit, satis esse, credidit, ut inde ossa, quae non sigillatim nominabat, intelligerentur; ita ex eo quod de *spinae medulla cerebro commissa* attingere mox debebat, foramen per quod e capite haec intra vertebras descenderet, intellectum iri, non dubitavit. Atque ut perspicere omnes possent, quae foramina praetermitteret, ea sibi non esse incognita; idcirco fortasse illa interjecit de *multis & tenuibus* intimorum ossium capitis *foraminibus*, per quorum alia olfaciendi, per alia autem audiendi facultas est, eaque interjecit verborum vi, ut vetustius subvisorum canalium auris Semicircularium monumentum non habeamus, quemadmodum a me alibi (*u*) animadversum est.

Sunt in thoracis etiam ossibus quaedam alia adversus Paawii sive accusationes, sive dubitationes explicanda. Os pectoris, quod *στέρνον*, Graecos (*x*) secuti, vocitamus, & quod Celsus aliis in locis (*y*), Graecam vim Latine imitatus, *pectus* dixit; quanquam hanc pectoris significationem necdum in Lexicis adnotatam video; id igitur os cum Celsus (*z*) ajat *a faucibus incipere*; ibi Paawius, *nisi legamus* a jugulo, *non video*, inquit, *qui erroris excusari possit Celsus, quid enim sterno cum faucibus intercedit? universa colli longitudo intermedia visitur.* Non attendit profecto Paawius, fauces ad imam usque laryngis cartilaginem pervenire: quae cartilago in eo qui secundum naturam frequentissimus, & prope assiduus est, capitis, & colli positu fere summae respondet parti ossis pectoris, aut certe non multo supra est. Non est igitur cur verba in quibus meae cunctae editiones, & codex omnino consentiunt, propterea mutemus. Consentiunt quoque in proximo loco ubi legimus *a cervice duo lata ossa utrinque ad scapulas tendunt*, Paawius autem legendum propemodum censet *ad claviculas*, haud animadvertens, scapulas ibi accipi corporis regione: quas autem scapulas nunc vocitant Anatomici, duo illa esse lata ossa, quorum descriptionem Celsus recte incipit a superiore, non, ut Paawius facit, ab inferiore, & reliqua illa parte qua *velut innatant; quoniam nisi in summo nulli ossi inhaerescunt*: quae Celsi verba eo tibi libentius commemoro, quod peculiarem horum fere duntaxat ossium proprietatem designant, quae fundamenti instar ex parte iis est quae de horum ossium motibus scite Recentiores exposuere.

Noli tamen credere, me in illis pariter a Paawii sententia recedere, quae in Celso non injuria notavit, ut cum posteaquam metacarpo *quinque ossa* tribuit *ad digitos tendentia*, continuo ipsos digitos, ab illis ortos, *ex ossibus ternis constare*, docuit, *omniumque eandem rationem esse*. Scilicet haec, atque alia ejusmodi, etiam quae Paawius non advertit, ut, exempli causa, cruris os quod vocamus fibulam, altero quod tibiam dicimus, *brevius* esse, hallucinationes sunt, magno Viro, & iis temporibus scribenti, eo facilius condonandae, quod plurima simul recte tradidit, & in iis quaedam, velut obiter indicatum est supra, non iis temporibus expectanda; ut illud mihi satis cum Clerico (*a*) non conveniat, nihil in hoc Celsi capite primo libri 8. nisi *generalia*, reperiri.

Quod caput tantummodo, indicari a quibusdam, miror, ut rationem reddant, cur Celsum inter Anatomicos Auctores ponant; quasi alterum, de interioribus, caput non scripsisset, & nihil praeterea tradidisset de oculis, nihil de testiculis: quae plerique silent, de anatomica illius scientia verba facientes; qui autem memorant, quo in numero Enarratores quoque sunt, aut non satis explicant, aut quaedam, etiam immerito, ut opinor, redarguunt. velut cum de testium natura scribens (*b*), *dependere* hos, ait, *ab inguinibus per singulos nervos, quos κρεμαστῆρας Graeci nominant*. Hic Rubeus (*c*) *animadvertendum est*, inquit, *nervos non esse, e quibus ab inguinibus testes dependent, sed musculos*. Confirmat Clericus (*d*) „ quem Celsus appellat nervum, esse musculum ". Nem-

(*u*) *Epist. Anat. I. n. 92.* (*x*) *Vid. Ruff Ephes. de corp. hum. part. Appellat. lib. alter. 2. c. 11.* (*y*) *L. 8. c. 7. p. 526, 6. & c. 2. p. 528, 6.* (*z*) *Ibid. c. 1. p 505, 13.* (*a*) *Hist. de la Medec. P. 2. l. 4. S. 2. c. 5.* (*b*) *L. 7. c. 18. p. 455, 29.* (*c*) *Annot. in hunc loc.* (*d*) *Cap. cit. not. 25.*

Nempe utrique impofuit Anatomicorum pofterior confuetudo, tenuem quandam mufculofam expanfionem qua Vaginalis tunica comprehenditur, cremafterem teftis mufculum appellantium; cum Celfus, temporum fuorum morem fecutus, non eum mufculum, fed, nifi me omnia fallunt, vas indicet femen deferens, quod craffiufculo nervo fimile, intra illam tunicam cum arteriis & venis ad teftem pertinet. Poffum id non una ratione oftendere. Ruffus enim Ephefius, quem fub Trajano vixiffe, Clericus (*e*) agnofcit, etiam tum fcribebat haec (*f*) quae a Craffo noftro in hunc modum Latine reddita funt: *nervus quoque cum arteria concavus ad teftem pervenit, qui Sufpenfor a noftris dici poteft: Cremaftera Graeci nuncupant.* Quin Columella, qui ipfis temporibus Celfi floruit, cum memoravit (*g*) *teftium nervos, quos Graeci κρεμαστῆρας ab eo appellant, quod ex illis genitales partes dependent*, nifi id quod nos diximus, intellexiffet, non juffiffet certe, in vitulorum caftratione *extremam partem* teftium *adhaerentem praedictis nervis relinqui*; neque enim teftes, ut illis feminis vafis, ita cremaftcribus adhaerent mufculis. Quid? quod Celfus ipfe fatis per fe docet, quid illo nomine fignificet. Nam primum, ni vafa haec voluit, quaero abs te, quo ergo alio nomine haec indicavit? omififfe enim haud potuit qui praeter tunicas, *vel multas* illas *membranulas* diligenter propofuit, quae *venas*, & *arterias*, *eosque nervos comprehendunt.* Deinde ea quae de his nervis intra dicit; multa autem dicit, & faepenumero, ut tanto magis fcire interfit de quo loquatur; omnia cum explicatione conveniunt noftra, plura autem evidentiffime difcrepant ab aliena, ut puta cum *fub ima*, id eft, Vaginali, *tunica circa ipfum tefticulum nervumque ejus*, aut cum *inter imam tunicam & ipfum tefticulum, nervumque ejus, ramicem*, ait (*h*), *oriri*, aut denique cum (*i*) tefticulum, curationis caufa, tantifper e fcroto, dum ea perficitur, digito depromptum, mox ubi de tunica & media, & ima tantum fit abfciffum, quantum eft opus, eundem, inquam, tefticulum *purgatum* docet *per ipfam plagam cum venis, & arteriis, & nervo fuo demittendum effe* in priftinam fedem. De oculorum autem anatome cum quaedam explicare conatus fim in Epiftolis Anatomicis (*k*), in quibus nonnullos quoque attigi (*l*) ex iis locis quibus mox Celfus quae fentiret de infanabili, aut fanabili Suffufione, propofuit; nihil eorum hic repetam. Sed protinus ad ea tranfibo quae de humani corporis interioribus ab eodem tradita funt.

Quanquam illud initio dubium eft, ex humanorum revera corporum, an ex beftiarum diffectione haec quae fcribit (*m*), deprompta fint. Ex hominum credas, fi totum relegas quem in extrema Praefatione indicavimus, locum. *Incidere mortuorum corpora*, inquit, *difcentibus neceffarium. Nam pofitum & ordinem noffe debent. Quae cadavera melius, quam vivus & vulneratus homo, repraefentant. Sed & caetera quae in vivis cognofci modo poffunt, in ipfis curationibus vulneratorum — ufus ipfe monftrabit.* Nulla hic certe, neque fupra, nifi de homine, mentio eft, ne tum quidem cum de iis pariter fermo eft quae in vivis dumtaxat quaeri poffunt: adeo illo tempore vereri Medici, quod aliqui hoc noftro non funt veriti, videbantur, ne a diffimilibus beftiarum corporibus deciperentur. Sed contra, ubi morum ejus & infequentium diu faeculorum veniat in mentem averforum adeo ab humani cadaveris incifione; non facile exiftimabis, quae Celfus tradidit, fi quidem ab intima non difcrepent hominis ftructura, aliunde quam ex vulneratorum infpectione, multo autem magis ex Herophili, & Erafiftrati librorum, qui tunc extabant, lectione fuiffe defumpta. Si vero ex ipfis Celfi defcriptionibus dignofcere aveas, hominum, an belluarum interiora proponat; rurfus ibi, nec femel, haereas. Hominis enim haec, exempli caufa, videntur: lien *longitudinis craffitudinisque modicae*: & *vulva in mulieribus, nifi ubi gravidae funt, non multo major, quam ut manu comprehendatur.* At bruti alicujus animantis illa: jecur *in quatuor fibras* dividitur: & *orbes* tenuioris inteftini *per membranulas finguli cum interioribus connectuntur*: neque enim, nifi ex obvia animante aliqua, canis fimili, mefaraeum fpectaffet, *membranulas* dixiffet, aut certe adipem, unde craffefcerent, his innafci, non filuiffet, qui id in omento non erat taciturus. Apparet igitur, ex beftiis quaedam effe deprompta: quibufcum tamen alia ex homine videntur admixta. Nam fi ejusdemmodi animalis cujus propofuit mefaraeum, lienem quoque propofuiffet; certe *modicae* effe *longitudinis*, non fcripfiffet. Cujusmodi animal refpexerit oportet Balduinus Ronffeus (*n*), qui ad eum Celfi locum haec adnotavit: *Vide, ne non hic mendum fit, atque legendum* Latitudinis craffitudinisque modicae. *Si quidem cum fplenis innata figura fit oblonga, non dixeris eam longitudinis craffitudinisque modicae.*

(*e*) *Hift. cit. P.* 3. *l.* 2. *c.* 3. (*f*) *Oper. cit. l.* 1. *c.* 32. (*g*) *De Re Ruft. l.* 6. *c.* 26. (*h*) *C.* 22. *p.* 470, 1. (*i*) *C.* 19. *p.* 461, 4. & 27. (*k*) *Epift.* 17, *n.* 23. (*l*) *Epift.* 18. *n.* 33. & *Epift.* 19. *n.* 7. (*m*) *L.* 4. *c.* 1. (*n*) *Enarrat. in Celfi libr.*

dicae. Longior certe vel in homine est lien, quam latus: sed tanto brevior, si cum quadrupedum plerisque compares; ut laudandus, non emendandus, sit Celsus, qui modicae in homine longitudinis scripsit. Quod vero ad alterum attinet, quod produximus, uteri exemplum, etsi Cl. Vir Noortwykius (*o*) optaret, ut figuram Celsus descripsisset, quo certius sciremus, humanum ab eo uterum fuisse propositum; non tamen, humanum proposuisse, inficiatur. Doctissimi autem Viri, qui de egregio Noortwykii libro in Eruditorum Actis (*p*) retulere, satis indicii dant, quo eorum inclinet sententia, in proximis Celsi verbis illa attendentes, vulva. *recta tenuataque cervice, quam canalem vocant, — super rectum intestinum progressa.* Quod enim cervix *tenuata* sit, ajunt, *humanae magis, quam brutorum, vaginae convenire:* multo autem magis quod *super*, non, ut in brutis, sub recto intestino progrediatur: quamquam in brutis quoque idem posse dici, fateantur, si supino, ut fit in dissectionibus, corporis situ spectentur: & Noortwykius admonuerit, non *tenuatoque*, ut ab Almeloveenio editum est, sed *continuataque* in tribus antiquioribus editionibus scriptum esse. Sane & in meis omnibus, & in codice ad hunc modum scriptum erat; ut is sit unus ex iis locis in quibus Lindenium decuisset variantem scripturam commemorare. Sed etsi mihi totum hoc Celsi caput legenti pleraque videntur potius ut in stante homine, quam ut in supino, posse intelligi, praestat tamen ut ab his de quibus dubitare licet, jam ad certiora transeamus.

Et primum linguam nostram anatomicam vocibus aliquot augeamus, quae ea significatione qua apud Celsum in hoc capite, aut alibi sunt, in meis quidem Latinis Lexicis non reperiuntur. Quam in mulierum genitalibus vaginam appellitamus, eam *canalem* vocatam esse, paulo ante visum est. In virilibus autem quam glandis coronam dicimus, haec a Celso lib. 7. c. 25. *circulus glandis* nominabatur. Quod fraenum ibidem vocitamus, recte a nobis dici, productis ex eodem capite locis, proclive est demonstrare, nec minus recte, inclusum in utero foetum posse qui velit, vocare *infantem*, non Poëta, aut Scriptore alio inferioris temporis, sed Celso ipso auctore cap. 21. lib 5. & toto capite 29. lib. 7. (*q*). Sed cum utrumque horum in aliquod tandem Lexicon relatum esse, animadvertam; illud potius addam, quem nos funiculum umbilicalem, Lexica autem quaedam cum Tertulliano umbilicalem nervum appellant, cum a Celso capite eodem 29. *umbilicum* nominari. *Sinistra manu*, inquit, mortui in utero infantis extractionem perficiens Medicus *leniter trahere umbilicum debet ita, ne abrumpat, dextraque eum sequi usque ad Secundas.* Verum, ne longius te abduci, dicas, a proposito capite I. libri quarti; alias voces alio differo, & ad caput illud redeo, ut in eo quasdam consideremus. Pulmone, corde, jocinore, liene, renibus descriptis, *Ac viscerum quidem hae sedes sunt*, inquit. *Stomachus vero &c.* atque hinc incipit ventriculi, intestinorum, vesicae, & uteri descriptionem. Non igitur haec; sed illa tantum viscera sunt? An post *viscerum* vox aliqua deest, ut puta *superiorum?* sic enim alibi (*r*), *septum id, quod transversum a superioribus visceribus intestina discernit.* Sed num renes viscera sunt ventriculo superiora? Huc adde, praeter ea quibus in Praefatione usus est, verba: *qua parte quodque viscus, intestinumve sit*; huc, inquam, adde, quod cum illarum quas primo loco nominavimus, partium curationes absolvit (*s*), *A visceribus ad intestina veniendum est*, inquit, sicque ad reliquarum curationes progreditur. Manifestum est igitur, has reliquas noluisse Celsum accipere viscerum nomine. Cur autem noluit? Id vero est obscurum, nisi forte in ea quis comminiscatur fuisse sententia, quam ex vetere Scholiaste protulit Riolanus (*t*), *extra vitalia esse septem, linguam, cor, hepar, lienem, pulmonem, & duos renes.* De praecordiorum autem vocabulo; si nullum, nisi hoc, caput spectemus; satis in Lexicis, superque dictum videri potest. Sin plerosque alios Celsi locos; significatio apud nos frequentissima, & a Plinio Valeriano (*u*) diserte exposita, hypochondriorum, aut plane desideratur, aut minus dilucidis, quam Celsi, comprobatur exemplis, ut cum ait (*x*): *si praecordia ejus sine ullo sensu doloris aequaliter mollia in utraque parte sunt: quod si paulo tumidiora sunt, tamen digitis cedunt, & non dolent*: aut cum (*y*) *ad spinam reducta praecordia*, aut (*z*) *praecordia sursum contracta*, aut; ne in re apertissima longior sim; cum quae Hippocrates de hypochondriis scripserat, ea ipse non obscure in Latinum sermonem convertens, de praecordiis scribit.

Con-

(*o*) *Vteri hum. gravid. Anat. P.* 1. §. 36. (*p*) *A.* 1745. *M. Jun. P.* 1. (*q*) 490, 3, 31. & 491, 9, 17, 19, 27. & 492, 25, 31. (*r*) *L.* 7. *c.* 4. *p.* 412, 31. (*s*) *L.* 4. *c.* 11. *p.* 217, 27. (*t*) *Anthropogr. l.* 2. *c.* 21. (*u*) *De Re Med. l.* 2. *c.* 15. (*x*) *L.* 2. *c.* 3. *p.* 49, 22. (*y*) *L.* 5. *c.* 26. *p.* 286, 6. (*z*) *Ibid. p.* 288, 3.

Contra, si plerosque alios Celsi locos attendamus; arterias ab ipso quoque, ut fere a priscis solebant, venarum dumtaxat nomine designatas fuisse, existimabimus: at si hoc; aliaque ejusdem capita, in primisque quintum libri 7. & decimum libri 2. perlegamus; non id ipsi magis, quam Hippocrati, perpetuum fuisse, perspiciemus. Nam & in eo de quo satis vidimus, capite *circa guttur venas grandes* memorat, *itemque arterias*, & in illo quinto magnopere cavendum dicit, *ne nervus, ne vena major, ne arteria incidatur*, in eo autem quod novissime indicavimus, decimo, cum de mittendo sanguine verba faciat, *juncta est*, inquit, *vena arteriis, his nervi.* Continuo autem cum graves ibi indicet noxas quae compunctos nervos sequuntur; *at arteria incisa*, inquit, *neque coit, neque sanescit.* Quo loco adnotandum est, nec Celsum tamen, nec quos insequentibus libris commendat, tot Medicos, aut Chirurgos, quantum ex iisdem libris apparet, aneurysmatis injecisse mentionem, imo plus quam ipse, Hippocratem non dixisse, si quidem *venam sanguifluam* libro quem Almeloveenius hic laudat, I. de Morbis pro arteria accipiamus; nam in iis quos citat, Aphorismis neque de arteria, neque de vena quidquam est. Aretaeus vero, qui idem quod Celsus, scripsisse dicitur ab erudito alioquin Medico, Jo. Bapt. Silvatico in ea quam inscripsit de Aneurysmate, Tractatione, non antiquior, ut ipse putat, Celso fuit, neque eo quod designatur, capite (*a*) de alia arteria, quam de Aspera, locutus est, cum credere non posset, si in angina incideretur, posse coire. Quantum igitur ex ea Silvatici Tractatione, & ex Ingrassiae, Medici doctissimi, Jatropologia (*b*) perspici potest, nemo ex iis qui supersunt, ante Galenum Scriptoribus de aneurysmate verba fecit. Quod vero ad venas attinet, quae Celso auctore, secari possunt, non illo uno loco standum est quo paulo ante dixerat, *non ubique mitti posse* sanguinem, *sed in temporibus, in brachiis, juxta talos.* Nam alibi (*c*) jubet, *ex naribus*, alibi (*d*), *ex fronte*, alibi (*e*), *ex fronte, vel naribus*, alibi (*f*), ex *iis* quoque *venis, quae sub lingua sunt*, sanguinem mitti. Jussisset fortasse, ex podicis etiam venis, si hirudines, sive, ut loqui jam tum coeperant, sanguisugas probasset, quae ut in legitimis Galeni scriptis, sic pariter in Celsi (*g*), longe alia de causa, quam ut medicinae instrumentum sint, memorantur: quanquam Themisoni, qui Celsum, nedum Galenum, aetate praecesserat, multo aliter visum esset, ut recte est a Clerico (*h*) animadversum. Est etiam ubi Celsus docuit (*i*) *inter verticem ac frontem — venas incidere, & sanguinem mittere:* qui locus ob id etiam erat a me adnotandus, quod antequam id doceret, jam tum probe scire se, ostendit (*k*), ex venis ad oculos pertinentibus alias esse, *quae inter calvariam & cutem sunt*, alias, *quae inter membranam cerebri & calvariam: superiores* autem illas *per tempora oculos rigare; inferiores, per eas membranas, quae ab oculis ad cerebrum tendunt.* Hanc autem non minus veram, quam subtilem, anatomicam observationem prorsus necessariam esse, censuit ad discrimen intelligendum eorum quibus utilis, & quibus inutilis futura esset ea curatio, non sine errore quidem aliquo, praesertim nisi hic quoque venarum nomine arterias putes significasse, at exemplo illustri in eo Auctore quem subtilibus dissectionibus adversari credunt, quanti hae contra in exercenda medicina ab illis faciendae sint qui uti sciant.

Habes aliquot, ut scribenti occurrerunt, locos sive mentione, sive explicatione, sive utraque dignos. Nec me fugit, esse alios prope innumeros, qui ad vina, ad aquas, ad edulia, ad medicamenta, ad ferramenta, ad tela, ad morbos, ad Auctores, ad alia pertinent quae in Celsi opere sic memorantur, ut aliquam illustrationem requirerent. Sed ego epistolam, non librum, scribere aggressus sum. Quae quoniam sentio quam praeter opinionem excreverit; caetera quae ad variantem scripturam, & ad meas de hac dubitationes, ac divinationes attinent, in alias Litteras conjiciam: quas propediem expectabis: & valebis.

Patavii MDCCXXXXVIIII.

XVIII. Kal. Januar.

(*a*) 7. l. 1. de Acut. morb. curat. (*b*) L. 1. err. 4. (*c*) L. 4. c. 2. p. 188, 31. (*d*) L. 6. c. 6. p. 103, 13. (*e*) Ibid. p. 367, 28. (*f*) L. 4. c. 4. p. 197, 1. (*g*) L. 5. c. 27. p. 314, 5. (*h*) Hist. de la Medec. P. 2. l. 4. S. 1. c. 1. (*i*) L. 7. c. 7. p. 437, 22. (*k*) Ibid. p. 435, 27.

EPISTOLA QVINTA.

JO. BAPT. MORGAGNVS JO. BAPT. VVLPIO S. P. D.

Quo magis memoria repeto, quot, & quam saepe, & quam aperte in Almeloveeniana Celsi editione minus probaverim Epistolis illis tribus quas duodetriginta ab hinc annis simul cum ea voluisti in publicum prodire, eo magis miror, mi Vulpi, existere aliquem potuisse qui perinde ac si a me curata, aut omni ex parte laudata esset, quidquid sibi in ea displiceret, id mihi objiceret non obscure, ne dicam, exprobraret. Ego vero, cum sint illae Epistolae in omnium manibus, minime opus esse duco singula in quibus ab Almeloveenio dissensi, numerando percensere, praesertim cum tot sint, ut nihil aliud illae nisi quaedam fere perpetua ab eo dissensio, esse videantur. Satis est duo quae universe dixi, commemorare, alterum (*a*): *recte illud fecit Almeloveenius, quod in hoc loco nihil in Celsi verbis mutavit: quod utinam in pluribus aliis facere; quamvis ipso praeeunte Lindenio; noluisset*: alterum (*b*): *ex innumeris prope locis quorum incertam scripturam commemorare poterat Almeloveenius, hos paucos habe*. Quod si fecisset; longe facilius mihi tunc fuisset, & nunc esset quas mutationes haud probarem, & quas tamen vicissim probarem, invenire.

Scripsi enim alias id quod superioribus etiam Litteris confirmavi, loca esse in ejus editione quae bene ac sapienter mutata sint. Nunc, exempli causa, pauca alia proferam ex uno dumtaxat capite libri 8. Locus est cap. 1. de Latis scapularum ossibus, quae, ut in meis omnibus editionibus (Lindenianam semper excipio, quam est secutus Almeloveenius) summo consensu legebatur, ab Romanis *scoptula operta* nominabantur: idque nomen, hujus unius loci auctoritate in Latina Lexica invectum fuerat. Sed Casaubonus, ut in Scholiis habes ad hunc locum, aperte admonuerat, *istam lectionem procul dubio mendosam esse, cum nunquam alibi haec vox* scoptulum *reperiatur*. Vocem autem *scutulum* apud idoneos Auctores inveniri, cum vel ex Lexicis ipsis constet, cumque duo ista ossa & forma sic satis, & officio, scapulas videlicet protegendi, referant parva scuta sub tegumentis, & musculis quibusdam quasi latentia; Lindenius tum rationem quidem certe, tum optimos, quibus non carebat, calamo exaratos libros, ut opinor, secutus, *scutula operta* reposuit. Atque ut intelligas, me non temere sic opinari; in Foroliviensi codice *scutula* inveni; ille autem Venetus, quem apud Clericos Regulares nosti a me olim inspectum esse, etsi minus antiqua manu scriptum nunc habet *scoptula*, sic tamen habet, ut mihi quidem visus sit olim *scutula* habuisse. A qua voce num quondam ortam vulgarem illam quam memorat Paawius (*c*), horum ossium appellationem censebimus, *scutorum cordis*, quippe vitalia a tergo munientium? Recte quoque Paawius (*d*), & ante ipsum Constantinus (*e*) admonuerant, cum aliae editiones habeant *in sinus*, aliae *in sinu*, legendum esse *in sinum* eo loco primi hujus capitis quem propterea sic edidit Lindenius, *ex manu duo exigui processus in sinum radii conjiciuntur*. Neque enim radius, quod probe scis, nisi unum habet sinum quo carpi quidem officula duo excipiat. Nemine autem; quod sciam; nisi evidentissima ratione, & optimo fortasse codice, praeeunte, egregie rescripta a Lindenio sunt in eodem capite verba haec: *alterum os ab exteriore parte surae positum est: quod ipsum quoque sura recte nominatur*; cum editiones omnes, quotquot consului, sic proponerent: *quod ipsum quoque supra*, falsa omnino scriptura & inepta; nam neque supra, hujus ossis nomen positum fuerat, nec *recte* a se positum Celsus ipse dixisset; noxia praeterea & nostrae anatomicae, & Latinae linguae. Ob hoc enim praesertim mendum Lexica, quae ad hoc tempus inspexi, fere omnia carent hoc surae significatu, quo surae os, fibulam dictum, ipsum quoque recte a Latinis suram nominatum fuisse, constat. Constat, inquam: neque enim illa vox *quoque*, eo loco a Celso posita, aliud posse ibi reponi, quam *sura*, ostendit, una litterula quae temere irrepserat, detracta. Confirmat haec locus alter,

(*a*) *Epist. I. p. 31, 7.* (*b*) *Ib. p. 21, 5.* (*c*) *Comm. in hoc Celsi caput.* (*d*) *Ibid.* (*e*) *In libri ora ad hunc loc.*

alter, minus, ut videtur, animadverſus, atque perpenſus, libro eodem, cap. 11. recedit *in brachio, radius a cubito; & in crure, tibia a ſura.*

Vides, ut uno in capite mutationes tres adnotaverim, quae non poſſint, ut opinor, facile reprehendi. Erunt, praeter eas quas ſcio, aliae quoque ejuſdemmodi & in eo capite, & in caeteris, ſi quis inquirat: id quod mihi in praeſentia faciendum non putavi, ne forte praeter modum viderer addictus iis, quibus potius quae in tam longo, tamque difficili opere humanitus exciderunt, ea mihi cum alias, tum modo praeſertim adnotanda hinc illinc ſuſcepi, modeſte tamen, ut hominem decet ſuae conſcium tenuitatis, nec aliud, niſi veri ſtudium, & adoleſcentum utilitatem, ſpectantem. Itaque ut magis appareat, & quo animo ad id aggrediar, nec vana dixiſſe paulo ante; dabis veniam, ut unam aliam eorum mutationum adjiciam, in qua ſimul pro merito poſſim laudare, ſimul gradum facere ad caetera quae dixi, adnotanda. Eſt ea mutatio initio ipſo unius ex proximis ejuſdem libri octavi capitibus, videlicet quarti: *Igitur, ubi calvaria percuſſa, protinus requirendum eſt, num bilem is homo vomuerit; num oculi &c.* Hic non modo antea legebatur, *ubi calvaria pertuſa:* ſed cum eſſent nonnulli qui legerent *percuſſa*; Paawius (*f*) extiterat qui repugnaret propterea quia iſta de quibus Celſus quaerendum eſſe, dicit, non poſſunt de ejus ſententia, ut proxima oſtendunt verba, niſi oſſe fracto, evenire. Sed non attendit Paawius quae paulo inferius ſubjiciuntur: *At ſi nihil horum ſecutum eſt, & jam poteſt dubitari, an os fractum ſit &c.* quae, ſi pertuſam poſuiſſet eſſe calvariam, non erat Celſus additurus. Quod cum perpenderet, ut opinor, Lindenius, ſciretque, admonente Conſtantino (*g*), haud deeſſe codicem qui doceret, legendum eſſe *percuſſa*; hanc vocem; ſi quid ego judico; ſapienter repoſuit. Almeloveenius autem vel ſapientius fecit, qui non ſolum eandem vocem accepit, ſed inſuper lectores monuit, cunctas editiones habere *pertuſa*. Hoc vero illud eſt quod ad mutationes omnes, multoque magis ad eas potuiſſe facere oportuiſſet, in quibus loci ſcriptura ſic varia eſſet, ut alii aliter, non improbabili ratione adducti, conjicere poſſent eſſe legendum.

Namque; ut ab levioribus incipiamus; ſuboffendi aliquis fortaſſe poteſt, cum apud Celſum legit libro 4. cap. 8. aut lib. 3. cap. 21. *In initio*, aut *In ſequentibus diebus*; quae operarum incuria excidiſſe, crederem, niſi utrumque in Lindenii quoque editione eſſet, hoc vero ad eundem modum etiam poſtea ſcriptum viderem capite 23. Si igitur haec non inconſulto ſunt facta; admonendus tamen erat lector, in plurimis editionibus ſcribi *Inſequentibus*, in omnibus autem, & in codicibus, quantum mihi licuit videre, *Initio*. Multoque erat magis admonendus, tametſi illa Empiricorum verba in Praefatione ſic edantur: *Ob haec, ne mortuorum quidem lacerationem neceſſariam eſſe. Quae etſi non crudelis, tamen foeda ſit, cum aliter pleraque in mortuis ſe habeant, &c.*; non deeſſe tamen editiones in quibus ita iſtud membrum legitur; *quae etſi non crudelis, tamen foeda ſit;* ut inter praecedentia, & inſequentia interjici, non cum his ultimis conjungi, ſtatim ab omnibus intelligatur. Poteſt etiam non planiſſima alioquin, utrolibet legatur modo, ibi magis obſcurari ſententia injecto verbo alius apud alios ſignificationis, *dimoveat*, ubi Celſus lib. 1. cap. 5. eum qui gravedini ſit opportunus, vitare hanc poſſe, ad eum modum docens inducitur, *ſi caput in ſole protegit, ne incendatur, neve ſubitum ex repentino nubilo frigus dimoveat.* Hic autem & membraneus codex, & omnes quae apud me ſunt, editiones maximo conſenſu habent *id moveat.* Etſi vero eodem capite paulo ſuperius codex, & editiones inter ſe non conſentiunt; & ille tamen, & hae diſcrepant ab eo quod edidit Almeloveenius, *poſt cibum aut contentio, aut fatigatio animi.* In codice enim eſt *agitatio animi*; in editionibus *cogitatio animi.* Quae ſi indicata eſſent; credo, non defuturum fuiſſe qui codicem ſequi mallet.

In duobus autem quos continuo proferam, locis ſi idem factum eſſet; tanto magis futurum fuiſſe qui ab Almeloveenii exemplari diſcederet, certo ſcio. Eſt uterque locus libro 8. Alter cap. 7. *niſi duae partes ejus temporis, intra quod quaeque oſſa conſervent, tranſierint.* Alter cap. 10. *nonnunquam autem recte quidem oſſa conferbuerunt, ſuperincrevit vero nimius callus.* Igitur cum ad primum ego III. ad te Epiſtola (*h*) adnotaſſem, in duobus codicibus pro *conſervent* legi *conſervantur*, in editionibus autem meis omnibus *conſeruntur*; ſexto fere poſt anno extitit Schulzius (*i*), qui actum agens, & vel quandam meam typographorum Conſtantini emendationem tacitus deſcribens, eo tranſivit, ut Lindenium acriter damnaret, quod non retinuerit *conſeruntur*, quo in verbo veteres in

(*f*) Comm. in hunc loc. (*g*) In ora ad hunc loc. (*h*) P. 64, 4. (*i*) Exercit. de Oſſib. Conſervat. §. 1. & 2.

in universum omnes consensissent, & quo Celsus *sensu non dissimili* usus esset, cum de artubus lib. 4. cap. 22. haec scripsit: *articulis inter se conferuntur*. Ad me non attinet, cui hic nec seritur, nec metitur, illud excutere, an revera omnes veteres in eo verbo consenserint, quando duo, quos inspexi, codices non ita consentiebant, neque an sicuti ossa in artubus, recte dixit Celsus, inter se articulis conseri, nimirum mutuo se excipientia, & subeuntia, sic non minus recte potuerit dicere, ea conseri, cum fracta, quodam interjecto quasi glutine, cohaerent. Si id agerem; quaerere possem, ubinam Celsus, ut hoc significaret, eo verbo usus sit? cum glutinari quidem, coire, & praesertim confervere tunc ossa, dixerit. Quin, ut idem quod proposito loco scripserat, rursus capite 10. enunciaret; haec, si codices, & editiones, velut tibi eadem III. Epistola (*k*) exposui, inspiciamus, haec, inquam, habuit verba, *donec duae partes ejus temporis, quod quoque os*, vel *quod os quoque conservet, compleantur*. Quae quidem verba si egregie, praemonente Constantino, & Schulzio ipso (*l*) consentiente, si egregie, inquam, sic a Lindenio intellecta atque edita sunt, ut nunc legamus *quo os quodque conservet*; quaerere, si viveret, Lindenius posset, collato hoc loco cum superiore, cur si ubi codices habebant *conservet*, recte edidit *confervet*, cur, inquam, ubi habebant *conservantur*, non laude, non excusatione, sed contumelia dignus sit, quod ad eundem modum emendaverit? Sed Lindenium tueri in praesentia, ut dixi, ad me non attinet, qui illud exemplis ostendendum susceperim, quam praestitisset, ut quidquid mutaret, de eo lectores admoneret, quo facilius quisque posset quam lectionem mallet, eam sequi. Itaque non improbo omnino dissensum Schulzii, multoque minus ejus laudabilem voluntatem id illustrandi quod a Celso bis dictum retuli de expectando donec *duae partes* transeant ejus temporis quo os quodque confervet. Quaeri enim posse, duas quintas, an septimas, paucis; quotas voluerit partes? Si igitur est qui duas tertias significari, non intelligat; huic ex Hippocraticis monumentis (*m*) locum exhibet unde id colligat; qui locus ab Almeloveenio indicari potuisset. Libens quoque laudo; ut alia quae infra memorabo, praeteream; lectionem quam scite excogitavit alterius, supra descripti, loci, in quo apud Almeloveenium legitur *ossa conferbuerunt*, nulla adnotata ex editionibus, & codicibus varietate. Schulzius autem cum in suis sex editionibus; ad quas meas adde reliquas, & membraneum codicem; animadvertisset, scriptum esse *coeperunt*; ex hoc manifeste vitiato hic verbo effici posse, censuit, *coierunt*, verbum a Celso pro *conferbuerunt*, si alios ejus attendamus locos, hic verisimiliter usurpatum. *Conferbuerunt* autem non ideo rejicit, quod huc non conveniat; neque enim ignorat, scripsisse Celsum superiore pagina *ossa non conferbuerunt*, & *inter se ossa confervere*: imo ob hoc ipsum rejicit; non est enim, inquit, ab elegantia Celsi expectandum, ut unam eandemque loquendi formulam *tam exiguo intervallo, toties repetat*. Mallem, suam nobis lectionem probasset ex levi scripturae dissimilitudine inter *coeperunt*, & *coierunt*, quam ex accuratiori isto formulas variandi studio: quod saepe a Celso, ut magnum decebat, & perspicuitatis amantem Scriptorem, neglectum est: miror que, Schulzium, cum exempla illa e decimo ipso capite mox proferret, *os coire*, & *cum caeteris coëant*, non attendisse, quatuor, nec totos, versiculos esse inter utrumque interjectos, cum sexdecim, & quatuordecim intercedant in exiguo illo, ut ipsi visum est, intervallo: ut sileam, cum Celsus dixisset de ossibus quae interdum non recte *inter se confervent*, maxime proprium videri posse, ut eodem usus verbo, haec illis opponeret: *nonnunquam autem recte quidem ossa conferbuerunt*.

Vtcunque id est; optandum fuerat, ut qua felicitate & perspicuitate Schulzius ex *coeperunt* fecit *coierunt*, eadem ex *contactum*, quod in cunctis quibus tunc utebar, editionibus, sive ex *contractum*, quod in codicibus legi, III. ad te Epistola (*n*) adnotaveram, elicere potuisset vocem aliquam, Celso usitatam, & ad propositum facientem, quam in perdifficilem alioquin locum reciperemus. Ipse autem *confrutum* nobis excogitavit. Intelligis, me de iis verbis dicere quae, conjectura adductus, quod tunc ostendi, Roberti Constantini, sic in Praefatione edidit Almeloveenius, *duritiem, mollitiem, laevorem, confractum: processus deinde singulorum & recessus*, videlicet humanorum viscerum secundum naturam se habentium. Igitur ut Schulzio (*o*) demus, quae fortasse non omnes continuo darent, sicuti a deserveo *defrutum*, ita a conserveo potuisse fieri *confrutum*: deinde ex iis quae, ut erat doctissimus, e compluribus Graecis Scriptoribus operose congessit, illa effici quae ipsi visa sunt, & huc redeunt tandem, ut Latini *confervere* dixerint non de ossibus modo, sed *de quavis parte*

jo-

(*k*) *P. 64. 9.* (*l*) *Exerc. cit. §. 3.* (*m*) *L. de Fract. n. 6.* (*n*) *P. 53. 32. & 33.* (*o*) *Exerc. cit. §. 10. & seq.*

solida, quae appulsu fluidorum augetur, vel nutritur propterea quod cum ea quoque *succus nutritus conservent*; ut haec, inquam, omnia demus; non tamen idcirco *omnino*, ut ipse, *persuasum* habebimus, hic a Celso *confrutum* fuisse scriptum: quae vox neque apud ullum alium extat, quod sciamus, Latinum Scriptorem, nedum apud Celsum usquam, neque eo in loco intelligitur quomodo ad rem faceret. Loquitur enim Celsus; quod Schulzius (*p*) agnoscit; *non de praeternaturali statu, sed maxime naturali:* in hoc autem quid sit illud *confrutum*, peculiariter, ut caetera illa, ab Anatomicis adnotandum, neque ipse declarat, nec ego assequor. Nam si est bona bene nutritorum viscerum habitudo; satis illa ex *colore*, *magnitudine*, aliisque ibi a Celso enumeratis cognoscitur; ut praeteream quod aliis visum est, eo in loco vocem desiderari quae non minus ipsi *laevori*, quam *mollities duritiei*, & *recessus processibus*, opponatur: quanquam in nostris, quae recte se habeant, interioribus non facile video quid asperi obvium sit, ubi eam partem quae in thorace est, excipias arteriae illius quae propterea aspera nominatur.

Verum ut hic locus ob vitiatum fortasse in codicibus verbum (*q*), ansam praebuit doctis hominibus aliquid audendi, & inusitatas voces excogitandi, sic alii in quibus nihil, quod sciam, vitii fuerat, cur Lindenio dederint mutandi occasionem, dicere non possum qui ejus codices non inspexerim: illud possum, multo minus locos istos alios, nisi variantibus lectionibus indicatis, fuisse mutandos. Libro 8. cap. 4. ubi verba fiunt de asperitate quae in percussa calvaria specillo occurrit, dubitante Chirurgo, a suturis, an a fracto osse illa sit, in meis omnibus editionibus, & membraneo ipso codice legebatur *os aperire tutissimum est.* Ibi Lindenius, quasi veritus ne hoc quod de nudando osse dicitur, acciperetur, ut Paawius (*r*) facere inceperat, de terebrando, sic mutavit, *os deoperire.* Idem profecto mox voluerat Celsus, cum, aliquando post vehementiorem ictum, scripsit, *quamvis specillo nihil invenitur, tamen operire commodius est. At si ne tum quidem rima manifesta est &c.* Hic vero nihil mutavit Lindenius. Quod si primo etiam loco fecisset; in Lexica receptum non esset verbum *deoperio*, ex hac quidem Celsi, si modo Celsi est, auctoritate. Sed illud, si non aeque prisca, aliqua tamen tuetur auctoritas. Vox autem *carpus* ita producitur, ut quae neminem praeter Celsum auctorem habeat, qui lib. 3. cap. 6. scripserit, *ejus carpo manum admovere.* Non facile autem illam productum fuisse, credo, qui & codicem, & editiones meas omnes habere, sciret, non *carpo*, ut Lindeniana, sed *corpori*, & Constantini esse explicationem, non lectionem, quod in ejus libri ora adjectum est *carpo: aut thoraci* Sane Celsus non carpum, sed primam palmae partem dixit lib. 8. c. 1. *In manu vero prima palmae pars ex multis minutisque ossibus constat:* qui locus illud quoque docet, non *manum* duntaxat *explicatam aut dilatatam*, ut tradi video, *palmae* vocabulo significari. Etsi vero pro Latina voce *corpori* non Latinam *carpo* substitui, plerique difficilius patientur; non tamen facillime sinent, in Latinae locum reponi alteram, quamvis Latinam, & a Celso ipso alibi in usum vocatam, praesertim si illa quae extruditur, ejusmodi sit, ut, nisi caveamus, ejus interire paulatim memoria queat. Vrinae in mulieribus iter Celsus, quod dixerat lib. 4. cap. 1. virili esse *brevius & plenius*, id est, minus angustum, ut libro 7. cap. 26. simul esse *rectius*, addit, sic eadem usus diligentia, ne Chirurgi ad lotium manu emoliendum fistulam in illud demissuri, aliquando, ut nostra aetate etiam contigit, turpiter decipiantur, docet non solum ubi semper, sed insuper quem saepe in modum se ostendat illius finis. *Mammulae simile*, inquit, *inter imas oras super naturale positum* est. Et sic quidem codex, & editiones omnes habent quae apud me sunt. Almeloveeniana autem habet *caruuculae simile*, eadem certe sententia, & voce non minus Latina. Sed vox *mammula* rursus in periculum adducitur, ne, quemadmodum in Varronis libris (*s*) expuncta fuerat, ni Viri doctissimi ex codicibus antiquis restituissent, ita libris etiam Celsi eliminetur. Eodem quoque in eadem editione sententia redit lib. 8. cap. 10. ubi postquam traditum est, in suppuratione eo dimittendum esse ferrum *qua parte maxime tumebit locus*, haec adduntur: *Si nusquam tumor se ostendit; ubi maxime pus subsit, sic intelligemus &c.* Qui tamen noverint, in meis omnibus editionibus, & codice quoque sic legi: *Si nusquam caput se ostendit*, iidem fortasse hoc malent, praesertim si sciant, ad Plinium (*t*) docentem, quae furunculos discutiant, *priusquam capita faciant*, sive, ut alibi (*u*) loquitur, *si nondum caput fecerint*, adnotasse Dalechampium (*x*), videlicet *si nondum in acutum fastigium sublati fuerint, si nondum in acuminatum verticem extuberaverint.* Ex qua capitis apud Latinos significatione illa orta apud nostrates videtur consuetudo, ut tumores quibus id acci-

(p) §. 24. (q) *De quo tamen vid. Epist. VIII. infra mediam.* (r) *Comm. in hunc loc.* (s) *De Re Rust. l. 2. c. 3.* (t) *Nat. Hist. l. 22. c. ult.* (u) *Ibid. l. 26. c. 12.* (x) *Ad cap. 12. cit.*

cidit, ipsi dicant *venire a capo*. Celsus eodem intellectu alibi (y) scripsit: *suppurationes in exteriorem partem feruntur, & acuuntur*.

Plinii facta mentio cujusdam me admonet; quem ipse laudavit (z), loci Cornelii nostri. Is est lib. 2. cap. 33. *herba muralis* (*parthenium vel perdicium appellant*.) Quae sic, ut Almeloveenius, Editores, qui apud me sunt, caeteri proposuere, uno excepto, Viro apprime docto, Joanne Ruellio. Hic enim Celsi libros, ab se emendatos, typographo dedit qui Parisiis A. 1529. vulgavit simul cum Scribonio, ut gratus in Litteris fatetur, huic praepositis, ad ipsum Ruellium scriptis. Ruellius igitur ista herbae muralis nomina quae Almeloveenius inter uncos inclusit, non Latinis, sed Graecis & Litteris, & terminatione excudenda curavit. Quod cum judicio adductum suo, tum libris calamo exaratis, quibus abundasse legi, in primis permotum, fecisse, puto, quando ego quoque in membranaceo codice non aliter scripta ea nomina animadverti. Accedit ipsius Celsi duplex in eodem capite exemplum, qui Latinis herbae sanguinalis, & solani vocabulis cum Graecis Litteris alia quae apud Graecos in usu erant, adjecerit; non apparet, cur in herba murali idem facere non debuerit, praesertim cum alibi quoque eandem servaverit consuetudinem, ut capite 25.; ne alia quaeram exempla; libri 5. in *herba solari*, servaturus quoque, ut opinor, libro 6. cap. 10. in *radice ea, quam dulcem appellant*, nisi ut erat unicuique longe notissima, minime opus fuisset Graeco etiam nomine, praesertim quod ipsa significationis vi nihil discreparet a Latino, designare; quapropter ex verbis illis apud Scribonium (a): *glycyrrhizae succi* (*est autem radix dulcis*) quatuor haec ultima ideo neglexisse Marcellum, quod *glossa esset*, Rhodius (b) non dubitat; *neque enim res adeo facilis*, inquit, *interpretationem postulabat*. Si igitur Graece hic illa nomina adscripsit Celsus; viderint, quo jure faciant qui *parthenium* & *perdicium* inter Latinas voces referunt ex Celsi quidem auctoritate, cum interea *herbam muralem*, & *solarem*, & *radicem dulcem* ejusdem, ut possent, exemplis non confirment. Id viderint pariter qui hunc locum ita ediderunt, uti descripsimus: nam praeter Graecas litteras, & terminationem, vox *Graeci*, quae in proximis exemplis non omittitur, desideratur. Sed altera ex parte objici potest is quem indicavi, Plinianus de Celso locus. *Parthenium, alii leucanthen, alii amaracum vocant. Celsus apud nos, perdicium & muralium*. Non est, mi Vulpi, tempus ut hinc ad Rem Herbariam divertam, neque ut, Plinii verba emendare conatus, actum fortasse agam. Sed quantum ex Dalechampii editione, qua melior, cum hanc Epistolam scriberem, non erat in manibus, & ex iis quae in ejusdem margine adscripta huc sunt, ego quidem possum conjicere; Plinius potius est ex Celso, quam Celsus ex Plinio, emendandus: apud quem alibi quoque (c) cum alter ex hoc Celsi capite profertur locus, *strichnon* Latinis litteris descriptum video, quam vocem Celsi Editores, nisi si qui forte Graecis carebant typis, Graecis litteris scripsere. Quod si ad Plinium, quotiescunque aliquid ex Celso; quod non saepius tamen facit; nominatim producit, hujus adnotata fuissent verba ex iis videlicet qui extant, libris; interciderunt enim qui ad Rem Rusticam attinebant, ad quos videntur referenda quae producta sunt lib. 10. cap. 53., aut si ad Celsum indicata semper essent loca quibus ejus sententia a Plinio laudatur; fortasse alter ad alterius scripturam meliorem reddendam opis aliquid afferre potuisset.

Verum ad Almeloveenium ut redeam, vel potius redire videar; neque enim reapse digressus sum, cum haec attigi quae de vocibus aliter ab Ruellio, aut apud Plinium scriptis, ad Celsum poterat adnotare; debebat certe de mutato primo verbo capitis 1. lib. 7. lectores admonere. Legebant ibi ante Lindenium omnes quos inspeximus, *Luxata*: quam vocem, ut accipi quidem solet, res ipsa evidenter respuit; agitur enim de sugillatis, & contusis: tum Celsus, an quod vetustatem olere crederet? Catoni, ejusque antiquorum verborum studioso Crispo Sallustio & *luxatum*, & *luxum* reliquit: & quanquam ii qui mox scripserunt, *luxare*, & *luxatum* rursus in usum revocaverint; ipse tamen fugit studio tanto, ut libro 8. non modo initio capitis 2. sed & capite 11. & quatuordecim quae sequuntur, cum de luxatis ossibus semper ageret, nunquam hoc verbo, sed aliis, & pluribus potius, ne eo uteretur, usus sit. Nam *de loco*, aut *sedibus suis moveri, excidere, elabi, prolabi, loco suo non esse, expelli, propelli, procidere, delabi, incidere, recedere, promoveri, labi, prorumpere, prodire* ossa dixit, & pleraque horum verborum repetere etiam saepe maluit, idque exiguo intervallo, quam semel, ossa luxari, scribere: ut nisi aliae essent quae alias

(y) *L. 2. c. 8. p. 67, 7.* (z) *Hist. cit. l. 21. c. 30.* (a) *Compos. Med. 56.* (b) *Not. ad cit. Compos.* (c) *L. 27. c. 13.*

alias (*d*) proferentur, haec una animadversio satis ostenderet, non esse a Celso inscriptiones istorum capitum *De Ossibus luxatis: De Maxilla luxata*, & caeteras ejusdemmodi. Recte igitur videtur fecisse Lindenius, quod primum illud sustulit verbum *Luxata:* fortasse etiam hoc recte, quod pro illo rescripsit *Vexata*, non modo quia levissima mutatione, sed & quia Constantino, imo quodam Constantini codice non dissentiente, id fecit. Ille enim huc adscripserat: *contusa scriptum inveni: itemque vexata, quod plane non displicet, si pro contusis sumatur, ut apud Gell.* Hic vero loco quodam suarum *Noctium* (*e*), quem hic designari puto, sic habet: *qui fertur, & raptatur, atque huc, atque illuc distrahitur, is vexari proprie dicitur.* Verum hinc sequitur, vexationem posse quidem esse sugillationis caussam; non ipsam tamen esse sugillationem. Nec quidquam de suo, quo hic uteremur, Macrobius (*f*) addidit, cum haec, atque alia ex Gellio innominato descripsit. Celso aequalis Auctor, Scribonius (*g*) rem magis illustrasset, si quos *ex ictu, casu, — contusione* dolentes memorat, *nec minus arbore alta delapsos, vel scalis devolutos, excussos a rheda vel curriculo, atque ita tractos*, non illos *manifesta causa vexatos*, sed simpliciter *vexatos* dixisset, neque aliis *ex occulta causa laborantibus* opposuisset. Celsus autem ipse, qui sugillationem lib. 5. cap. 18. sic designaverat, *si facie contusa, livor suberuentus est*, capite autem 23. *collisa corpora vel per ictus, vel ubi ex alto deciderunt*, memoraverat, & cap. 26., nec semel, eadem significatione *collisum* scripserat, aut *collisa*, & lib. 2. c. 10. *si ex superiore parte aliquis decidit, si contusus est &c.*; cur non hic *Contusa*, aut *Collisa* dixit; sed *Vexata?* Ob has igitur, atque alias quae in aliquorum animis insidere possent, dubitationes, ut si forte *luxata* hic crederent Celso aliud, quam apud alios soleat, significare, tum etiam ne priusquam optimi non unius codicis auctoritate res, quae ratione non posset, confirmaretur, alii essent qui *vexata* pro contusis accipi jam posse, Celso auctore, non dubitarent; ob haec, inquam, omnia quid antea scriptum esset, non videbatur reticendum. Sic etiam admonendi erant lectores, apud omnes, quantum nos quidem vidimus, lib. 4. cap. 2. pro *capillitio* legi *capillo*, aut, sicut in codice a Constantino inspecto, *capillis*; cum tamen noster codex *capillo* habeat; in iis verbis, *sub quo nomine*, capitis, *nunc significo eam partem, quae capillitio tegitur;* ne ad unum quod ex Apulejo (*h*) proferri video, exemplum insuper Celsi addi posse, pro certo existimaretur. Sic & inferius illos omnes habere, non *spongiam concavam, subinde aqua frigida expressam*, sed *in aqua frigida expressam*, idque melius aliquanto; nam verius fortasse fuit *ex aqua*; sic enim cap. 24. *spongia imposita, quae subinde ex oleo, vel aceto, vel aqua frigida exprimitur:* libro autem 6. cap. 6. non *tanto finis minus expeditior est*, sed *minus expeditus est*: & sane comparativo aliquando *magis* adjunctum legi; *minus* nec legisse memini, nec, si rationem attendas, potui. Vtrobique autem codex cum editionibus consentit. Denique in eo loco libri 7. cap. 19. *Neque tamen nimium ex ea tunica rursum relinquendum est*, indicandum erat, editum fuisse ab illis omnibus id quod in codice, *sursum relinquendum est.* Nam etsi quae proxime praecedunt, *Sed non a summa inguinis plaga, verum infra paululum ea abscindenda*, utrumlibet legere permittunt, placetque ibi *rursum* dici pro *e contrario;* decebat tamen, non ignorari, Celsum fortasse ipsum quoque ita *sursum* posuisse, ut motum non significaret locum versus.

Quin etiam ubi non tanti referebat, quid antea legeretur commemorare, minime id erat praetermittendum, ut libro modo citato 7. cap. 13. In his verbis, *Medio tumor una linea inciditur*, scriptum fuisse in meis omnibus libris (quibus & codicem addes) *Medio tumore*, Pinziano excepto, cujus lectionem *tumor* qui in margine adnotarunt Constantinus, & Roussseus, recte quidem fecerunt, quippe cum Celsus alibi, ut puta libri hujus cap. 2. scripserit, *majores sinus — duabus aut tribus lineis incidendi sunt;* sed idem tamen cap. 9. etiam scripsit, *ab interioribus ejus angulis lineas transversas incidere:* Vt cap. 3. cum laudantur, puris jam redditis ulceribus, *cibi potionesque corpori faciendo aptae*, hanc utique lectionem dignam esse quae hic probetur, ubi de carne producenda agitur; nec tamen extra librorum marginem, quos duo iidem Viri procurarunt, usquam extare, quod sciam; sed pro ea fuisse *corpori reficiendo:* Vt in Praefatione ad librum eundem hunc 7. ea verba: *sed* Chirurgus *perinde faciet omnia, ac si nullus ex vagitibus alterius affectus oriretur;* apud omnes, si Caesarium, & Pantinum excipias, sic legi, *perinde faciat:* & sane his nullo alio interposito verbo, ea praeponuntur, *non ut clamore* aegri *motus, vel magis, quam res desiderat, properet, vel minus, quam necesse est, secet:* Vt lib. 6. cap. 6. ubi nunc scriptum vides, *alvum duci,*

lon-

(*d*) *Epist. VII. 5. Sed ut plenius.* (*e*) *L. 2. c. 6.* (*f*) *Saturn. l. 6. c. 7.* (*g*) *Compos. Med. 101.*
(*h*) *Metam. l. 2.*

longioremque inediam induci, *necessarium est*, fuisse olim scriptum in meis editionibus cunctis id quod in codice, vel aurium ipsarum judicio, melius, *inediam indici:* Vt lib. 4. cap. 4. pro illis *caput leniter dolet*, quae Pinzius quoque, & Junta, & Caesarius habent, reliquos, ut codex, habere *leviter*, quemadmodum & Celsus alibi apud Almeloveenium ipsum loquitur lib. 8. cap. 9. *is locus leviter indolescit:* Denique ut lib. 3. cap. 27. ubi editum nunc est, *quicquid est puris*, *exeat*, in illis omnibus exemplaribus pro *exeat* fuisse *excedat*, si unum Caesarii demas, in quo erat *excidat*, errore fortasse operarum, facili, nec hic quidem sententiam mutante, ut contra nonnullis aliis locis animadverti, velut extremo capite 9. libri 8. Vbi enim legitur, *si quid ex vertebra excidit*, *aut aliquo modo fractum est*, quasi ibi ageretur etiam de Spinae luxatione, cum de fractura solum agatur; ibi codex, & Pinzii, Juntae, & Manutiorum ambae editiones sic habent, *si id quod ex vertebra excedit*, *aliquo modo fractum est;* in caeteris est *excidit*, in quarum aliquibus, ut Constantini, & Ronssel, deest *quod*, tametsi ex libri ora constet, in veteri codice non defuisse. Itaque mutato *excedit* in *excidit*, inepta primum sententia, deinde haud intelligibilis facta est: quae res Lindenium coëgit, ut pro *id quod* ederet *quid*, & particulam *aut* adjiceret; sic autem rursus quidem intelligibilem sententiam reddidit, sed ab Auctoris mente, nisi ego fallor, plurimum discrepantem. Hoc enim voluisse Celsum, arbitror, si aliquo modo fractus est vertebrae alicujus processus, is videlicet qui magis est injuriis expositus, nimirum posterior. Processum autem ut designaret, hic dixit *id quod ex vertebra excedit*, quemadmodum ultimo hujus libri capite dixit *quod excedit*, ut significaret nudi ossis eminentem partem, primo autem capite os calcis *quadam parte sinuari*, *quadam excessus*, id est, processus, *habere:* quae hoc libentius adnotavi, quia isto modo, & significatione in Lexicis non inveni.

Jam vero in eodem primo capite libri 8. quaedam juvat animadvertere. Et primum ubi nunc legis, *Sed ea foramina*, *quae a summis ad intimas nares simplicia sunt*, magno antea probandoque consensu legi consueverat, *a summis ad imas.* Illa autem multo inferius, *Ima vero spina in coxarum osse desinit*, optime fortasse, ex conjectura Constantini, edita sunt, cum scriptum sit *desidit* in cunctis editionibus, si Manutiorum utramque excipias, quae, & membraneus codex habent *discedit.* Constantinus tamen sic adnotaverat *desidet* vel *desinit*, minus a codice recedens in *desidet :* quanquam illa vox *discedit*, vel potius *desidit;* si quod supra dixerat Celsus, *parum desidentes sinus*, attendamus; indicare videntur aliquid de Sacri ossis concavitate, in qua, hactenus extuberans, spina repente subsidit. Cujus omissionem ossis minus in Celso notasset Paawius (*i*), si haec suspicatus esset, aut etiam si in descriptione ossis coxarum Sacrum quoque comprehendi, animadvertisset; ex dextero enim & sinistro unum, idque transversum os Celsus non faceret, si, ut pectinem, ita Sacrum etiam os excluderet. Superius vero ubi descripti sunt dentes, & recte puto ab Almeloveenio haec ferme omnia esse proposita: *utrinque fere maxillares quini sunt*, *praeterquam in iis*, *in quibus genuini*, *qui sero gigni solent*, *non increverunt*, & recte simul quae Paawius maluerat, esse indicata: qui cum *quaterni*, ut omnes, legeret; mirum non est, si *non* in *jam* mutaret, haud mutandum amplius ex quo, antiqui apud Constantinum codicis auctoritate, ab Lindenio rescriptum est *quini.* Legebant praeterea omnes *in quibus tres ultimi*, ubi penultimam voculam primus, quod sciam, expunxit Paawius; egregie quidem, re ipsa videlicet, ac membraneo, quod laudare solitus sum, exemplari consentientibus; in eo enim sic inveni, *quibus hi ultimi:* quam postremam, quae apud omnes est, vocem nescio cur mutaverit Lindenius. Ad dentes quoque ea pertinent, *cum toto osse quod superiores dentes excipit.* Sic enim Lindenius, Constantini editionem, & quod in margine alii habent, secutus, edidit; nemine admonente, caeteros tamen habere *exigit*, quod in codice etiam video, & Celsum ipsum non uno loco, ut non multo infra, *ab utroque latere processus duos exigunt*, & mox, *deorsum versus processus exigunt*, & lib. 3. c. 28. *radices altius exigunt*, vim hujus verbi, non satis fortasse in Lexicis repraesentatam, expressisse: & quamvis ad hunc ultimum Celsi locum adnotet in Scholiis Almeloveenius, tribus exceptis Editoribus, alios maluisse ex codicibus *adigunt*, se vero ex Columellae consuetudine *agunt*, vel *exserunt*; tamen sic habeto, praeter illos tres, apud me septem alios esse Editores, qui *exigunt* retinuere, vix duobus in margine commemorantibus *adigunt*, Columellam (*k*) autem vites scripsisse & *materiam*, & *uvas duplices*, & *complures exigere.* Sed quaedam videtur nonnullorum esse quasi conjuratio de verbo isto *exigo* e Celsi libris exigendo. Nam ecce

(*i*) *Comment. ad locum prox. super.* (*k*) *De Re Rust. l. 5. c. 6. & l. 3. c. 2. & 6.*

ecce tibi etiam Paawius, qui in eo quem primum de tribus produximus, loco pro *exigunt*, lego, inquit, *exserunt*, nullo, quem laudet, codice, nulla, quod sciam, editione assentiente. Sed nimirum cum alter altero in loco retineat *exigunt*; non satis apparet, cur in utroque non debeant retinere. Jam vero in iis quae continuo sequuntur, quidquid a Paawio, aut ab Lindenio mutatum est, videamus. Ea sunt: *Vertebrae, mediae perforatae, qua spinae medulla cerebro commissa descendit: latera quoque inter duos processus tenuibus cavis pervia, per quae a membrana cerebri similes membranulae deducuntur.* Codex vero, omnesque editiones meae pro *latera quoque inter*, habent *circa quoque per*; pro *pervia* autem, quod sic mutavit Paawius, habent *perviae*. Sed; ut alia omittam; qui de particula *per* in alias, ut *inter*, aut, sicuti Constantinus, & Ronsseus in libri ora, *subter* mutanda cogitarunt, non videntur animadvertisse, quemadmodum in cervice praesertim, per cavos a superiore facie processus meninges, & nervi exeant, ut neque, si hic ea particula mutanda sit, capite quoque 14. mutari oportere, ubi summo omnium, atque adeo ipsorum etiam consensu scriptum est, vertebras non posse excidere, *nisi & medulla, quae per medium, & duabus membranulis, quae per duos a lateribus processus feruntur, & nervis qui continent, ruptis.* Interea juvat animadvertere, cum Celsus vincula, & tendines, ut solet, nervorum nomine hic designet, pro veris autem nervis nihil nisi membranas memoret, a cerebri videlicet membrana deductas; utroque loco cum iis facere videri qui his temporibus vim eorum quos nervos proprie appellamus, in horum meningibus, non in substantia ipsa nervea, agnoscunt, praesertim cum de oculo quoque verba faciens lib. 7. cap. 7. tunicas quidem scleroticam, & choroidem ajat *extenuatas & in unum coactas per foramen, quod inter ossa est, ad membranam cerebri pervenire, eique inhaerescere*; substantiam autem, quam convestiunt, nervi Optici, prorsus negligat. Sed ne esse nimius videar in exemplis, ad eam Facultatem quam profiteor, attinentibus; rursus ad alia quae alio pertineant, redeamus.

Vtinam quod lib. 7. cap. 30. fecit Almeloveenius, id semper facere potuisset. Ibi enim cum sermo sit de podicis venis sanguinem fundentibus, etsi edidit *ut omnia vasa quasi capitula conspicua sint*; tamen cum monuerit, esse qui aliter legant, excitavit ad editiones alias, ipsosque codices inspiciendos. Quarum illae, exceptis Manutianis, in quibus est *omnes venae*, cum apud me habeant, non sine manifesto errore, *omnia vela*, codex autem *omnia vena*; proclive est attendenti, de iisdem venis scripsisse Celsum cap. 18. superioris libri *ora venarum tanquam capitulis quibusdam turgentia*; proclive est, inquam, in Constantini inclinare sententiam, qui pro *vela* adscripserat *venarum*, ut legatur *omnia venarum quasi capitula*. Sed eodem libro 7. cap. 26. ubi post signa calculi vesicae spinosi in cervicem delapsi, cum Lindenio edidit Almeloveenius, *neque adhibenda manus, nisi id consistit*, nec de varietate lectionis admonuit; quotus quisque erit qui suspicetur, in cunctis iisdem editionibus, Manutianis quoque, & praeterea in membraneo codice, &, quod probe memini, etiam in altero illo Veneto legi *nisi id constitit*: quam lectionem illud confirmat quod supra inculcatum fuerat, *ne curandum quidem, nisi cum hoc*, nempe calculum descendisse in cervicem, *indiciis suis cognitum est*. Quamvis autem infra ubi post sectionem praecipitur, ut si quis exiguus superfit calculus, potius relinquatur, haec subjiciuntur, quia *longa inquisitione vesica laeditur, excitatque inflammationes mortiferas; adeo ut quidam non secti, cum diu frustraque per digitos vesica esset agitata, decesserint:* quamvis, inquam, noster codex habeat *quidam non secuti*; non reticendum tamen fuerat, editiones, quotquot apud me sunt, ad unam omnes negantem particulam haud habere; ut si qui mallent, id quod a primo postulare videtur locus, has sequi, possent. Multo autem minus id fuerat supra negligendum, cum haec proposita sunt, *Manus sinistra calculum compellit deorsum digitis, donec ad cervicem pervenitur. In quam, si oblongus est, sic compellendus est, ut ne pronus exeat: si planus, sic, ut transversus sit: si quadratus, ut duobus angulis sedeat: si altera parte plenior, sic, ut prius ea, qua tenuior sit, evadat.* Namque ut haec sint ad eorum normam quae in libri ora adscripserat Constantinus; tamen Constantinus ipse edidit, uti plerique, *sinistrae digiti deorsum eum compellunt*, uti omnes autem, *ut pronus exeat:* quae duo sic etiam in codice leguntur. Nec ratio quam attulit pro nova scriptura *ut ne pronus*, sic placere omnibus videtur posse; ut Lindenio placuit. *Jacens ovum oblongum pronum est*, inquit Constantinus: *stans erectum. Pronus calculus minime, aut vix extrahi posset.* Imo ovi exemplum adversatur; neque enim per id foramen per quod jacens traduci potest, traduci poterit erectum: itaque Celsus ovi similem calculum, id est, altera parte pleniorem, altera tenuiorem, non erectum, sed pronum educi, voluit, cum dari operam jussit, ut prius ea parte qua tenuior sit, evadat. In caeteris autem quae his interjecta descripsimus, num recte omnia interpretetur Constantinus, alii viderint; res enim sane digna est

 de

de qua quaeratur. Nos vero, cum in iis nihil prorsus a communi scriptura alienum animadvertamus; ad alios Celsi locos in quibus ea mutata est, transimus.

Libri igitur octavi capite 10. ubi in ossis artuum fractura cui carnis quoque vulnus accesserit, fragmentum esse, manu in suam sedem recondendum, *ac, si id manus facere non potest, vulsellam, qualt fabri utuntur, injiciendam esse acutae ossis prominentis cuspidi, ab ea parte, qua sima est; ut ea parte qua gibba est, eminens os in suam sedem compellat*; admonendum omnino fuerat, pro *acutae ossis prominentis cuspidi*, quae nescio ex quo exemplari accepta sint, longe aliud alios legere consuevisse. Codex enim, & Pinziana, & Juntina editio ibi habent *recte se habendi capiti*, id est, *habenti*, ut plerique postea ediderunt; nam aliqui *habenti capite*, unus Caesarius *habente capite* proposuerunt. Recte autem se habens caput, videtur hic extremum ossis, cujus ossis fragmentum prominet, firmum, & idoneum ad sustinendum vulsellae illius quasi vectem, significare: quale non fore, si in acutam desinat cuspidem, tum ratio docet, tum Hippocrates (*l*) in re non ita dissimili, his verbis confirmat: *Si vero superna ossis pars immutata fuerit, ac confracta, ut vecti adhibendo locus non sit commodus; sed acutum quid prominet; tunc osse scalpendo deraso, securam vecti sedem facere oportet* Acutam autem cuspidem in fragmento quod reponi debet, intelligi hic non posse, ea quae modo scripserat Celsus, ostendunt, si fragmentum *acutum* est, *ante acumen ejus, si longius est, praecidendum; si brevius, limandum, & utrumque scalpro laevandum.* Libri quoque ejusdem caput 12. quod est de maxilla luxata, cum ad comprobandum, quanti referat, post ejus repositionem liquidiore cibo uti, sic desinat, *adeo ut sermo quoque frequens, motu oris temporum nervos laedat*; non tamen ad eundem modum verba haec in libris caeteris leguntur. Omnes enim, & codex pariter sic habent, *adeo ut sermo quoque frequenti motu oris per nervos laedat.* Quod qui sciat, is fortasse suspicetur, minus haec eo pertinere quo indicavit Constantinus, cum ad marginem rescripsit *motu, oris nervos perlaedat*, non satis, ut videtur, animadvertens, num hoc verbum apud idoneos Scriptores legatur, aut qui sint oris nervi, aut denique num eorum laesionem hic praecipue spectare conveniat; minus, inquam, haec verba eo pertinere suspicetur, quam ne articuli maxillae, in suam sedem nuper repositae, cum quiete egeant, sermone laedantur, quippe maxilla, inter loquendum, pro vario oris motu per suorum identidem musculorum tendines coagitata. Sic fuisset suspicionibus aliis locus lib. 6. cap. 6. si, cum illa de lusciosis proposita sunt, *inungi oportet sanguine jocinoris (maxime hircini; sin minus caprini) ubi id assum coquitur, excepto*; indicatum simul esset, Manutios tamen pro *sanguine* scripsisse *humore*, plures autem, in quibus Caesarius, Constantinus, Ronsseus, in libri ora edidisse alios *sanie*, alios *humore*, alios utrumque. Extitisset enim profecto aliquis, cui alterutra harum vocum magis, quam *sanguine*, placuisset, sicque Pantinum, a quo Celsus propterea arguitur, elusisset. Pantinus enim in sua ad hunc locum adnotatione, cum Dioscoridem (*m*) produxisset, a quo adversus ejusmodi vitium *caprini jecoris assi ἰχὼρ commendatur*, & Plinium (*n*), *qui pro Dioscoridis ichore saniem vertit* (quasi Dioscoridem ante Plinium scripsisse, constaret) *Celsus* vero, inquit, *minus bene, sanguinem interpretatur.* Et mihi quidem Trallianum (*o*) quoque, ut Ronsseus hic in Enarratione admonet, animadvertenti in eodem casu laudantem, si ex hircino jocinore, *dum assatur, ichora colligamus, & inde lumina perungamus*, venisset in mentem, ut ex *humore*, quod verbum in codice quoque inveni, *ichore* in Celso rescriberem, si vox *ichor* ut in Lexicis ex ejus lib. 5. cap. 26. sect. 20. producta est, sic ibi Latinis, non Graecis, litteris scripta haberetur.

Loci duo sunt libro 4. alter c. 9. alter 11. Ille ad hunc modum ab Almeloveenio proponitur: *oleae ex muria durae; lactucae intinctae in aceto.* Omnia ex Lindenio sunt praeter illud *durae.* Ediderat enim *dura*, ut omnes, qui ex Rei Rusticae Scriptoribus probe scirent, quid esset muria dura. Itaque operarum inscitia id factum crederem; nisi certior fierem, in prima quoque Almeloveenii editione scriptum esse ad eundem modum. Sed & omnes, ut codex pariter, post *dura* habent *tinctae in aceto lactucae*: ut quamvis alibi scriptum esset *oleae albae ex dura muria, eaedem aceto intinctae*; tamen nihil mutandum, non monito lectore, fuisse videatur, praesertim cum Lindenius ipse lib. 8. cap. 4 in Celso retineat, *spongia subinde in aceto tincta.* Locus alter est: *Admovendumque naribus pulegium ex aceto, vel polenta vino aspersa, vel quod secundum naturam est.* Qui minime ignoret, in plerisque editionibus legi *vel mentha, si nondum matura est*, adscribente Constantino

nem-

(*l*) *L. de Fractur. n.* 35. (*m*) *L.* 2. *c.* 39. (*n*) *L.* 28. *c.* 11. (*o*) *De singul. corp. part. vitiis &c. l.* 2. *c.* 23.

nempe materia, fortasse hoc malit. Qui vero animadvertat, non fuisse opus hoc addere, cum illa imperata sint, *si adhuc subcruda sunt, quae vomuntur*, simulque sciat, in codice, & in pervetusta Pinzii editione, & Juntae, & Manutiorum utraque scriptum esse, *vel menta secundum naturam est*, is, fieri potest, ut dictum accipiat de mentha, ut per se est, non ut pulegium ex aceto, neque ut polenta vino aspersa. Ibi etiam ubi gestationum lenissima genera, & instrumenta proposuerat Celsus lib. 2. cap. 15. dixeratque: *Si nihil horum est, suspendi lectus debet, & moveri*; quod auxilium erat libro proximo cap. 18. in phreneticis, capite autem 27. in iis qui resolutam haberent partem corporis, laudaturus; cum illa continuo adjiciuntur: *Si ne id quidem est, at certe uni pedi lecti fulcimentum subjiciendum est, atque ita lectus huc & illuc manu impellendus*; ibi igitur si adnotatum esset, ab aliis scribi *uni pedi lecti funiculus subjiciendus est*, tanto consensu, ut ne in codice, neque in editionibus meis omnibus aliter legatur; aliquis fortasse scripturam hanc probare maluisset, tanquam magis post illa quae praecedere diximus, congruentem, ut cum suspensus omnibus pedibus haberi lectus non posset, at uno haberetur. Caeterum fulcimentum quoque, uni pedi subjectum, cum pariter praeter illum quem secundum lineam diagonalem babet oppositum, reliquos pedes suspensos servet; eundem praestare usum potest, praesertim si ejusmodi sit quale cunis supponitur ut manu huc & illuc agitentur. Quod ob lectorum *fulcra* illa *mobilia* dico quae ad eundem usum ab Antyllo, & Aëtio memorata, ad hunc ipsum modum interpretatur Mercurialis meus (*p*): qui caetera gestationum similium genera apud priscos Medicos usitata, omniumque utilitates explicans, hoc quo *uni pedi lecti funiculus subjiciebatur*, ait Vir eruditissimus, *primum (quod ipse sciat) inter Medicos Celsum monstravisse*. Libro etiam 4. cap. 4. cum in gravedinis, aut distillationis initio haec praecipiuntur, *Ambulatione tantum non acri, sed recta utendum est*, haud ab re fuisset monere, hactenus omnes scripsisse *tantum acri, sed tecta*, nisi quod Ruellius, & Stephanus *recta* ediderunt. Insuper Rubeus (*q*), cur acris, & tecta esse debeat, ostendit, & Celsi commemoravit loca, quibus aëris inaequalitate maxime ea ipsa concitari incommoda, docuit lib. 1. cap. 2. & 5. Attamen eodem cap. 2. *melior*, universe dicitur, *esse* ambulatio *sub divo, quam in porticu*, & *recta, quam flexuosa*, & cap. 4. quibus caput infirmum est, iis commendatur *multum ambulare*; *sed, si licet, neque sub tecto, neque in sole*. Nescio, an quidquam, saltem ejuscemodi, dici possit pro eo loco libri 1. cap. 3. *Si assidua oscitatio urget*; cum ibi nemo; quod sciam; id legerit, sed omnes *fatigatio*, quam vocem ut ea quae praecedunt, ac sequuntur, requirunt, sic Tbriverius (*r*), & Pantinus (*s*) non nisi ea posita sententiam Celsi explicarunt. Nam quod lib. 2. cap. 7. nunc editum est secus atque in iis quos vidi, omnibus, *Suppuratio vero pluribus modis excitatur*, pro *pluribus morbis*, quae lectio satis cum proximo utrinque Auctoris sermone congruit; tamen Constantinus in margine adscripsit, *legi* etiam *modis*. Et quamvis in iis verbis lib. 6. cap. 18. *Sive autem hoc modo* cutis (de praeputio sermo est) *victa erit, sive nunquam repugnaverit*, legendum potius *unquam* cum Pinzio, Junta, Caesario, Ruellio videatur propterea quod supra positum est, *reduci* eam cutem, *aut rursus induci non posse*; tamen de hoc amplius videndum est, cum reliqui, & codex habeat *nunquam*.

At tanto magis discrepant in loco altero ejusdem capitis: *Quod si ex ictu testiculus ali quidem desit, fere quoque pus increscit*; ut minus oporteat mirari, editum esse ad hunc modum quo repugnantia dici videntur. In codice enim scriptum est, *si ex ictu alii desit*, in editionibus, *si ex ictu testiculis aliquid desit*; sed in horum aliis mox vocula desideratur *pus*, quae in aliis, & in codice est. Denique Constantinus, & qui hunc in libri oris plerunque sequitur, nusquam nominat, Ronsseus novam lectionem, nec omnino contemnendam, adnotarunt, *si ex ictu testiculis aliquid haesit, fere quoque pus increscit*. Ad eosdem testiculos, tres attinent loci cap. 18. lib. 7. hic minime praetermittendi. Primus est: *testiculi simile quiddam glandulis habent, nam sanguinem non emittunt, & omni sensu carent: dolent autem in ictibus & inflammationibus tunicarum, quibus hi continentur*. Codex quidem, meique omnes libri pro *glandulis* babent *medullis*, cui lectioni plerique credent ista ipsa favere quae vidisti continuo sequi. At duo quos novissime laudavi, in margine adscripserunt *glandulis*, Galeno astipulantes: cujus etiam gratia Rubeus (*t*) hanc vocem mavult. Verum mox gravior est dubitatio. nam *si omni sensu carent* testiculi; quomodo in tunicarum ictibus *dolent?* Certe haec dubitatio in eam non cadebat, quam omnes antea sequebantur, scripturam, *dolent autem —— tunicae, quibus hi continentur*. Paulo inferius haec alia occurrunt: membranulae *inter duas* testium *tunicas superioribus* par-

(*p*) *Art. Gymn. l. 3. c. 12. & l. 6. c. 13.* (*q*) *Annot. ad hunc loc.* (*r*) (*s*) *Comment. in hunc loc.* (*t*) *Annot. in hunc loc.*

partibus tenues patulaeque sunt. Hic vero legebant cuncti *leves parvulaeque sunt.* Quaeres, cur id ita mutatum sit? Locus hoc ostendet tertius, qui, non ita multis interjectis versiculis, ad hunc modum proponitur: rupto in inguinibus peritonaeo, *pondere eo devolvitur aut omentum, aut etiam intestinum: atque ibi reperta via, paulatim ab inguinibus in inferiores quoque partes nisum, subinde nervosas tunicas, & ob id, quod dixi, patentes diducit.* Verum hic quoque, ut Manutii ediderint *nisum*, & Constantinus in margine *ob id* deleverit; ipse tamen, & caeteri sic exhibuerunt, *demissum, subinde nervosas tunicas, & ob id ejus rei patientes diducit.* At in extremo proximo capite 19. etsi in verbis illis, *Inflammatione* incisi scroti *finita, propter nervos propiore cataplasmate, dein cerato utendum est*; etsi, inquam, antea legebatur *priore cataplasmate*, & sane unum, atque alterum paulo superius propositum fuerat; tamen, ne aliud dicam, is saltem, quem tibi saepius nomino, Canstantinus monuerat, *propiore* plane *legendum, ut & vetus Codex ostendit.* Sic idem ad eum locum cap. 29. *At si pes alter* intus emortui foetus, *juxta repertus est, alter retro cum corpore est, quicquid prolapsum est, paulatim abscindendum est*, adnotavit, revera in vetere exemplari esse *prolapsum*; cum in omnibus quidem meis sit *protractum*. Pariter ad ejusdem libri 7. caput 3. Constantinus adscripserat, codicem habere *callosae* in his verbis, *si, antequam sinus carne impleatur, orae callosae fiunt*, ubi apud me omnes habent *carnosae*, idque optime, ut puto, cum ea continuo sequantur, *illa quoque ipsa carne hebete, nec firma.* Hinc vero intelligis, quanti retulisset in his etiam locis quorum alia alicubi occurrebat scriptura, quid a caeteris scribi consuesset, non omisisse. Quanto igitur minus omitti hoc debuit, ubi nusquam quod sciamus, ea quae proponitur, occurrebat? velut proximo superiore capite, *At si nervi juxta sunt, ignis alienus est; ne distendantur & membrum debilitent:* aut capite 7. *deinde melle inungendum a quarto die, vapore aquae calidae fovendum, inungendumque medicamentis ad cicatricem perducentibus.* Hic enim etsi codex habeat *ut quarto*, alii autem *& quarto*, alii, & melius, ut videtur, *at quarto*; nemo tamen habet *a quarto* Ibi vero ut alii non re, sed verbis discrepent in eo quod est etiam in codice, *ignis alienus est*; omnes certe in hoc conveniunt, ut scribant, *ne vel distendantur hi, vel membrum debilitent*; praeclare autem nosti, posse horum alterutrum ita fieri, ut alterum non sequatur.

Et, ne diutius in libro hoc uno 7. haereamus; vide, quaeso, libri 2. caput 12. ubi catharticis, quia stomachum fere laedunt, in febricitante improbatis, haec subjiciuntur. *Plerunque vero alvus lotionibus ducenda est, quod ad Asclepiade quoque sic vituperatum, ut tamen servatum sit &c.* Asclepiadem cathartica quidem vituperasse; quod & quo in volumine ab eo factum, Celsus quoque supra dixerat; indicatus ab Almeloveenio Plinii locus (u) ostendit, *Arguit & medicamentorum potus stomacho inimicos*; sed clysteres etiam vituperasse, non ostendit. Et quanquam aliqui in Celso hic legunt, *vituperatum*; fere omnes tamen legunt *temperatum*, quod codex quoque habet, & quae mox adduntur, confirmant, *Est autem ea moderatio, quam is secutus videtur, aptissima, ut neque saepe &c.* Confirmat pariter Celsi alter locus, quem huc attinere, adscripta ad ejus oram numeris Almeloveenius significavit: *Asclepiades medicamenta sustulit; alvum non toties, sed fere tamen in omni morbo subduxit.* Alvum autem ducere, aut subducere a Celso hic dici pro eo quod est per clysterem exonerare, cum illud indicat quod id opposuit, & opponit propinatorum medicamentorum actioni, non secus atque ubi scripsit, *vel alvi ductione uti, vel lacte purgari*; tum praesertim Lindenius, & Almeloveenius non dubitant, qui a prima memorati capitis parte quae *de Dejectione* per medicamenta est, totam hanc alteram separantes, huic inscriptionem praeposuerunt *De Alvi ductione.* Quae altera pars etsi quaedam habet quae ad clysteres dumtaxat non videantur attinere, si hodiernam spectes frequentiorem consuetudinem, aut eos etiam, quibus interdum vel tunc utebantur, *ex pura aqua*; cur enim tot servanda quae Celsus jubet? tamen tota ad clysteres pertinere ab Rubeo (x) existimatur, nec minus ab Lindenio, & Almeloveenio, ut qui hujus partis id quod descripsi, initium fecerunt, *Plerunque vero alvus lotionibus ducenda est*: quid enim aliud esse hic ipsis lotiones possunt, nisi clysteres, quos plures Italorum hodieque, & Galli haud absimili solent nomine significare? Nollem vero, a Graeca vocabuli clysteris origine, nedum ab hac sequiorum temporum in eo designando consuetudine illos fortasse adductos fuisse, ut huc eam vocem inferrent *lotionibus*, pro qua plures quidem scribebant *potionibus*, ea quae paulo ante animadvertimus, non attendentes; sed Pinzius, Junta, Ruellius, & in utraque editione Manutii idem quod in codice est, *potius*, unde *potionibus* videtur factum, ut hinc tandem ab Lindenio *lotionibus.* Quam ego vocem, minime, quem-

(u) *Nat. Hist. l. 26 c. 3.* (x) *Annot. in hoc caput.*

quemadmodum ostendi, apud Lindenium necessariam, cum hic antea apud neminem viderim, neque eo quidem significatu, nisi in aliquo forte Lexico, idque ex hac Lindenii, & Almeloveenii lectione, offendisse meminerim; idcirco potissimum hunc locum diligentius consideravi. Sed quod Asclepiadis facta mentio ad memoriam redegit ex libro eodem 2. sub finem capitis 6. *quod Asclepiades sciens, funeri obvius inclamavit, cum vivere, qui efferebatur*; satis est certiorem te facere, neque in ullo meorum librorum extare *sciens*, & in cunctis pro *inclamavit*, esse *intellexit*; ut propemodum credam, huc aliquid translatum ex illis Apuleii (y) verbis, *confestim exclamavit, vivere hominem*, in ejusdem videlicet casus narratione, quem nescio cur duo eruditissimi Viri pro fabula habere videantur, cum ad illam Apuleii narrationem, hoc Celsi, & geminum Plinii (z), Asclepiadi alloquin parum aequi, testimonium accedat: & ut fraus subesse potuerit, sic nihil repugnet quominus vel fine ullo dolo id potuerit accidere, praesertim cum Plinius ajat, illi *funeri* Asclepiadem *occurrisse ignoto*, si qua collusionis suspicio fuisset, non omissurus.

Sed ad Celsum ut redeam; capite etiam 10. libri ejusdem constantem hanc inter omnes scripturam invenio: *Quod si vehemens febris urget, in ipso impetu ejus sanguinem mittere, hominem jugulare est. Expectanda ergo remissio est. Si non decrescit, sed crescere desiit, tunc quoque, quamvis pejor, sola tamen occasio non omittenda est.* Praeclarus hic ordo, & praeclara sententia; ut mirer, sic mutatam nunc esse, ut legamus, *Expectanda ergo intermissio est: si non decedit, cum crescere desiit: neque remissio speratur, tunc quoque &c*; quasi remissio non satis opponeretur impetui, & quasi in febre quae non decedat, non ante videndum esset, an decrescat, quam an saltem crescere desinat. Non displiceret lectio quae proximo libro 3. proponitur cap. 11. *ei febris remissioni credendum est, quae etiam immoratur, & jactationem fervoremque corporis, quem ζέσιν Graeci vocant, minuit*; si modo editiones veteres, codicesve eandem haberent. Sed quotquot illarum apud me sunt, & codex quoque hic mire inter se conveniunt, in omnibusque sic legitur, *foetoremque quendam oris, quem ὄζην Graeci vocant, minuit*: quam Graecam vocem ex hoc quidem ipso Celsi loco in Thesaurum suum (a) retulit Henricus Stephanus, in suumque Lexicon (b) Joannes Scapula: eandemque Rhodius, ut ex iis quae ad Scribonium adnotavit (c), manifestum est, procul omni dubitatione in Celso erat editurus. Nec vero minus illa omnia exemplaria conveniunt in verbo *aqua* omittendo, quod lib. 5. cap. 28. nunc legimus in eo loco, *adjiciendusque ei pulvis ex contrita testa, ex aqua, qua faber ferrarius tingere candens ferrum solitus est*, aut in habendo *tum is locus* pro *tumens locus* libro 8. cap. 5. aut denique capite 9. in vocula *sed* praetermittenda, ubi nunc legimus, *sed abunde est eadem, quae supra scripta sunt, facere*; nisi quod codex ab editionibus in eo discrepat, quod omisso *tum*, habet *is locus*, & quod istud *sed* non omittit. Contra autem in eodem codice ne unum quidem est verbum ex his quae finem faciunt capitis 7. lib. 3. *Si quis autem in hujusmodi febre*, ardente, *leniter tussit, is neque vehementi siti conflictori, neque bibere aquam frigidam debet, sed eo modo curandus est, quo in caeteris febribus praecipitur.* Quod ideo a me adnotandum censui, quia Ronsseus cum ad hunc locum enarrandum pervenisset, suspicatus est, *periodon hanc a sciolo quodam affutam potius, quam a Celso ita pronunciatam; praesertim quando Pinzianum exemplar eam omittat.* Et certe in eo non est, neque in Florentino, si probe memini, neque in Juntino. Suspicio autem Ronssei ex illo ipso Aphorismo (d) nata est, quem Almeloveenius quasi cum descriptis verbis congruentem, in pagellae ima ora indicavit, *Quibus plurimum siccae tusses leviter irritantes in febribus ardentibus fiunt, non multum siti infestantur.* Si igitur hoc verum est, ut Galenus quoque (e) explicando confirmat; *frustra Celsus moneret*, inquit Ronsseus, *hosce non gravandos vehementi siti, nec propinandam frigidam, quod per se ipsi — siticulosi — non sint, & fauces affectae frigidam non admittant.* Utcunque id est; haec reticere non debebat Almeloveenius, ut neque eos qui illa Celso verba adscribunt, non ita ut ipse edidit, proferre, sed *leviter tussit* pro *leniter*, &, si Caesarium excipias, pro *conflictari* scribere *conflictatur*, qua ratione ab Hippocratis aphorismo ista non discreparet sententia.

Non me praeterit, ex his atque aliis quos producere possem, locis non paucos esse ejusmodi, ut quemadmodum propositi sunt ab Almeloveenio, ita pluribus sint placituri. Verum neque ego ideo produxi quod omnes; ut quidam certe; displiceant mihi; sed tantummodo ut cognita lectionum varietate intelligeres, quanto melius ille facturus fuisset, si eam plerunque lectoribus indicasset, quo-

(y) *Florid. l. 4.* (z) *Nat. Hist. l. 7. c. 37. & l. 26. c. 3.* (a) (b) *in* . (c) *Not. ad Compos. 40.* (d) *54. Sect. 4.* (e) *Comment. in eum Aphor.*

quorum alii, ut varii sunt hominum sensus, aliter fortasse legere maluissent. Praeter eos tamen locos, sunt alii in quibus non video, quomodo Almeloveenii scriptura ab ullo facile probari possit. Quos, ne haec nimium longa Epistola fiat, in alteram differemus. Vale.

Patavii MDCCXXXXVIIII.

XII. Kal. Januar.

EPISTOLA SEXTA.

JO. BAPT. MORGAGNUS JO. BAPT. VULPIO S. P. D.

Accipe jam quos nudius quintus promisi, locos. Quorum tanto magis referebat variantes lectiones ab Almeloveenio indicari, quanto illa quam ipse potissimum secutus est, minus caeteris, nisi me fallit opinio, placere potest. Initio autem duo proferam quae pro fortuitis ejus operarum hallucinationibus haberes, nisi ad eundem modum Lindenius utrumque edidisset, secundum vero Caesarius quoque. Libro 2. cap. 8. *Ex vesica dolenti, si purulenta urina processit, inque eo laeve & album subsedit:* & cap. 11. *In aeneum, linamentum ardens conjicitur.* Dixerat autem modo Celsus de cucurbitula *aenea*, & *cornea*, & mox de *cornea* dicturus est iterum; ut manifestum sit, non ad paulo ante positum genus *aeneum*, & *corneum*, sed ad proxima esse respiciendum: & sane, una illa Caesarii editione excepta, decem meae reliquae, & codex habent hic *aeneam*, ut illic omnes *inque ea*. Sed ejusmodi una in litterula typographorum errores, ab iis quas nominavi, editionibus in Almeloveenianam traducti, facile, ut fit, doctissimorum illorum hominum oculos effugere potuerunt. Neque ipse aliam ob causam hic indicavi, nisi ut ab iis ad graviorem, eadem, ut puto, ratione illapsum, transirem. Est in brevi Praefatione, memorato libro 2. anteposita: *Non quod non omni tempestatum genere, omnis aetatis, omnis habitus homines &c.* Duo hic verba *omni tempore*, post tria illa prima collocanda, in Juntae, deinde in Caesarii editionibus omissa, in Lindeniana pariter, & Almeloveeniana desiderantur, sed non in codice, caeterisve meis editionibus. Quin mirum est, Almeloveenium, cum indicatum a Pantino (a) olim, & Constantino (b) Hippocratis Aphorismum (c), quem Celsus hic spectavit, adscriberet, non sensisse, duo ista potissimum requiri hic verba: quanquam satis id Celsus ipse praemonstraverat, qui cum modo scripsisset, sibi exponendum, *quae tempora anni, quae tempestatum genera, quae partes aetatis, qualia corpora* quibus morbis sint, aut non sint opportuna, idque praestet capite continuo insequente, eadem quadripartita divisione, eodemque ordine conservatis; non poterat sane in propositis, quae ei divisioni, & ordini respondere debebant, verbis, cum res posteriores tres poneret, primam omittere. Ad eundem modum, sed gravius propter obscuratam sententiam, peccatum est lib. 8. cap. 1. In officulorum carpi descriptione: *oblonga omnia, & triangula, structura quadam inter se connectuntur, cum invicem superior alterius planities fit.* Quis, obsecro te, sex ultima haec verba quid sibi velint, satis intelligat? Pleraeque autem editiones, & codex quoque sic habebant, *cum invicem superior alterius angulus, alterius planities fit:* quo quidem modo cum Celsi apertissima sententia fiat; credas facile neminem hic, nisi Almeloveenii typographum, esse accusandum, qui duo necessaria verba *alterius angulus* transilierit. Sed hunc absolve, qui ab Lindenii typographo in errorem adductus est, iterum hunc etiam, qui a Pantini, & Pantini denique typographum, qui, nisi vetustius erratum est, a Caesarii typographo deceptus fuit: hoc unum mirare, tot, tamque doctos homines non sensisse.

Quis autem Lindenio, & Almeloveenio imposuerit, nescio, ut pluribus aliis, quos continuo producam, locis ea praetermitterent quae minime erant praetermittenda, & in codice utique cunctisque meis undecim editionibus leguntur. Lib. 4. cap. 1. renes *& venosi sunt, & tunicis super* con-

(a) *Comment. in hunc loc.* (b) *Adnot. in marg. ad eund. loc.* (c) *S. III. 19.*

conteguntur. Post tela prima, totidem omissa sunt verba *& ventriculos habent*; quasi Hippocrates (*d*), quem Celsus inferius quoque sequitur, ubi *a renibus singulas venas, colore albas*, scribit, *ad vesicam ferri*, non ita esset locutus, *etiam ipsi* renes *ventriculos habent*, & mox, *enoscuntur ex rene ipso venae in vesicam.* Nempe Anatomes parentes Graeci, ut alibi (*e*) de laryngis ventriculis adnotavi, appellare caveas saepenumero solebant ventrium, aut ventriculorum nomine, quorum consuetudinem in corde, & cerebro adhuc retinemus. Libro eodem cap. 2. Cynicus spasmus *cum acuta febre oritur.* Nisi post secundam vocem praeterita esset vox *fere*; minus a vero distaret sententia. Libro autem 5. c. 26. *malum vulnus est, quodcunque in alis, vel feminibus, vel inanibus locis, vel inter digitos est.* Si post verbum *locis* haec quoque interjicerentur *vel in articulis*; non miraretur lector, omnia perpendens quae infra (*f*) de difficultate bene curandi articulos vulneratos traduntur, horum vulnera non fuisse cum caeteris illis commemorata. Nec, nisi quaedam omissa essent, inferius miraretur, in haec incidens: *Haec gravissimorum vulnerum curationes sunt. Sed ne illa quidem negligenda, ubi interior pars collisa est*: quis enim monitore egeat, ut sciat, interiorum partium collisiones haud esse negligendas? At Celsum non viscus aliquod, sed partes quae proxime cuti subsunt, hic designasse, facillime intellexissent omnes qui sic legissent, *ubi integra cute, interior pars collisa est.* Et quoniam haec ad Chirurgos spectant; duo quoque alia ejuscemodi loca subjiciamus. Libro 6. cap. 6. ubi oculorum ulcera *aut supercrescentia, aut sordida, aut certe vetera esse consuevisse* dicuntur; post *sordida*, haec desunt *aut cava.* Statim enim quomodo *supercrescentia* reprimantur, *sordida* autem purgentur, Celsus docet: collyriis autem ad id utilibus propositis, antequam dicat, qua ratione *vetustis ulceribus* succurrendum sit, *cava ulcera* qui commodissime impleantur, ostendit. Eodem libro cap. 18. si Celsus praecipit, cum propter colis ulcera *glans excidit, sub eo casu cutem ipsam circumcidendam esse*, & nisi id fiat, quae incommoda, & pericula instent, diserte mox docet; apparet certe, inter haec non posse legi, sub eo casu cutem *esse servandam*; imo desiderari particulam *non*, quae sententiam ut in contrarium vertat, sic cum proposito congruentem faciat.

Sed omitti aliquid incuria potest: addi vero, nisi de industria, fere non potest; ut qui addit, nec quae aliorum scriptura esset, ignorare queat, & sciat, quanti referat eam indicare. Quod si fecisset Almeloveenius; haud dubito, quin libro 2. cap. 24. ubi inter ea quae stomacho apta sunt, ab ipso, cum Lindenio, primum ponuntur *murices, purpurae, cochleae*, quasi vix septem versiculis interjectis haec eadem inter illa non esset iterum positurus, haud, inquam, dubito quin ii qui scirent, in omnibus quae apud me sunt, editionibus, si unam Ruellii excipias, ipsoque in codice, secundo dumtaxat loco ista legi, primum illud supervacuum additamentum repudiarent. Sed nec Ruellius, nec codex, nec decem reliquae editiones quidquam eorum habent quae non apparet quid coëgerit his tribus aliis locis adjicere. Libro eodem cap. 8. *Longe optimum est* in tabe, *febrem omnino non esse: secundum est, tantillam esse, ut neque tantulum cibum impediat, neque crebam sitim faciat.* Istud *tantulum*, quod adjectum est, ne Hippocrates quidem indicat in ea Praedictionum parte (*g*) quae tota ibi, ipso quoque ordine conservato, a Celso Latine reddita est. Probat enim, in tabescente *febrem non invadere, ut ne a coenis prohibeatur, neque sitiat.* Libro 6. extremo capite 18. *Si hac ratione* ulcus *non tollitur, vel aliis medicamentis similibus, vel vehementioribus; ferro adurendum est.* Legebatur antea *vel medicamentis vehementioribus, vel ferro adurendum est.* Quae interjecta sunt, *aliis similibus*, cum superflua sunt; quid enim tunc a similibus sperandum est? tum Auctoris sententiam mutant, qui, cum ei ulceri modo imposuisset medicamenta quaedam ex iis quae inter *adurentia* commemoraverat (*h*); si haec inutilia sint, pergendum porro in adustione praecipit, sed vel medicamentis ex eo genere validioribus, vel ferro candente. Libro 7. cap. 5 postquam traditum est, quatenus plaga aut amplianda sit, aut facienda, ut telum, corpori inhaerens, aut ab ea parte, qua venit, aut ab ea, in quam tetendit, extrahatur, haec sequuntur: *In summa autem utraque parte ista habenda cura est, ne nervus, ne vena major, ne arteria incidatur.* Sed num summa dumtaxat pars tunc inciditur? aut ejusmodi nervus & vasa num in summa tantum sunt parte? Certe si addita non esset ista particula *In*; neque haec possent objici, & Celsi hic eadem ac saepe alibi, locutio foret, *magna cura habita, ne venae, quae juxta sunt, violentur: magna cura habita, ne qua vena incidatur: summaque cura quod ita futum est, tuendum &c.*

Ve-

(*d*) *De Off. nat. n.* 8. (*e*) *Advers. Anat.* 5. *Animad.* 43. (*f*) *Sect.* 28. *hujus cap.* (*g*) *L.* 2. *n.* 12. (*h*) *L.* 5. *c.* 8.

Verum alia quoque eorum quae minus bene aut omissa, aut addita videantur, exempla habebis inter ea, ad quae jam transeo, non feliciter mutatorum verborum. Quo in numero haud scio an recenseam quod libro 5. est cap. 28. *Praeter haec, is, qui tam robustus est.* Nam etsi haec ad verba illa continuo attexuntur, *si lactens puer ita affectus est*, unde patet, quae graviora auxilia sequuntur, requirere ut legamus *is, qui jam robustus est*; tamen litterulae unius mutatio non tam consilio, quam casu, accidere potuit, idemque Caesarii quoque, & Pantini typographis contigisse. Non aeque facile crediderim, duas alias, quamvis unius pariter litterae, mutationes fortuito esse factas libro 7. cap. 19. & 20. Prima est in *confectis* pro *conjectis*: altera in *finistro* pro *ministro*. Primus locus ita editus est: *tunicam extra collocare* oportet; *deinde eam — incidere sic, ut intrare duo digiti, index & medius possint: his deinde confectis, incidenda reliqua pars tunicae, & inter digitos scalpellus immittendus est.* Vides, ut, nisi antea scriptum sit, *conjectis* digitis, non praecipi, ut inter digitos scalpellus immittatur. Locus alter sic proponitur: *eaque tunica eodem modo duobus hamis excipitur sic, ut a finistro testiculus eatenus contineatur, ne per vulnus exeat.* Certe autem si inciso inguine, tunica excipienda ibi est duobus hamis eodem modo, id est, si *juxta ipsas oras* est *apprehendenda*; neuter hamus poterit testiculum in sua sede continere, ne si instrumentum quidem esset ad eam rem idoneum. At Chirurgi ministrum, qui non raro his duobus ultimis libris, & ad aliquid praesertim simile praestandum superiore capite memoratur, quis posse dubitet? Apparet igitur, quanto melius *conjectis*, & *ministro* legatur in codice, meisque omnibus editionibus. In quibus pariter, nisi si quam nominatim excipiam, ea credito scripta esse, quaecunque recentibus mutationes deinceps opponam. Libro 6. cap. 19. *excipiuntur fico pingui leviter cocta & melle.* Legebatur summo consensu, *cocta ex melle.* Non improbo *cocta*: quanquam in re controversa tantum consensum veterum exemplarium indicatum fuisse, mallem. *Ex* vero in *&* mutatam non probo: quaeri enim potest, quemadmodum, aut quo ex humore coctam ficum voluerit Celsus, nisi legas *ex melle.*

Haec quae modo notata sunt, si ea quoque casu mutata esse, credideris; non valde repugnabo. Vtinam vero idem credi posset de iis quae sequuntur. Libro 1. cap. 2. Exercitatio *semper antecedere cibum debet: in eo qui minus laboravit, & bene concoxit, remissior: in eo, qui assuetus est, & minus concoxit, amplior.* Contra autem antea legebatur, *in eo, qui minus laboravit, & bene concoxit, amplior: in eo, qui fatigatus est, & minus concoxit, remissior.* Vtra lectio probanda sit, productis rationibus disputare nihil attinet, quando Celsus paulo ante docuit, *qui parum* concoxit, *quiescere debere.* Celso eodem auctore, non difficile est judicare in iis quae scripsit de gravedine lib. 4. cap. 4. num recte edita sint cum alia, tum haec praesertim: Gravedine levata, *si nares magis pallent, balneo utendum est; — deinde cum cibo pleniore vinum bibendum.* Etsi ad hunc modum & Caesarius, & Ruellius, & codex habent; manifestum est tamen, legendum esse, ut in reliquis editionibus, *si nares magis patent.* His enim mox ea opponit Celsus: *At si nares aeque clausae videntur.* Qui etiam cum *vinum bibendum* praecepit levato vitio, & naribus jam magis patentibus, satis ostendit, in iis quae paulo ante posita sunt, incipiente gravedine, *protinus abstinere a sole, a balneo, a venere debemus*; post *balneo*, male omissum esse *vino*, quod in codice, cunctisque legitur editionibus. Sed & pluribus aliis locis utra lectio retinenda sit, Celsus ipse commonstrat. Vbi enim lib. 3. cap. 21. nunc editum est, exigua hydropicis potio *optima est, quae urinam movet. Alvum moliri cibo melius est, quam medicamento*, cum scriptum esset olim non *Alvum*, verum *Sed id ipsum*; hoc, videlicet sed urinam movere, ea comprobant quae continuo sequuntur: *Si tamen res coget, ex his aliquid, quae id praestant, erit decoquendum, eaque aqua potui danda. Videntur autem hanc facultatem habere iris, nardum, crocum, cinnamomum, cassia*, id est, casia, *myrrha*, *balsamum*, *galbanum*, atque alia, in quibus ut quaedam sint quae alvum etiam movent; pleraque tamen non eam movent, sed urinam. Libro 5. cap. 26 Gangraenae ulceri *proxima cutis plerunque subnigris pustulis impletur; deinde ei proxima, vel pallida, vel livida, fereque aeruginosa & sine sensu est. Deterior in inflammatione est.* Quanto melius antea legeretur; mitto *rugosa* prò *aeruginosa*; at certe *Vlterior*; nam *Alerior* in Pinziana, & Juntina editione mendum manifestum est; pro *Deterior*, praeclare apparet ex iis quae Auctor ipse statim subjicit, *omniaque ea simul serpunt: ulcus in locum pustulosum: pustulae in eum, qui pallet aut livet: pallor aut livor in id, quod inflammatum est: inflammatio in id, quod integrum est, transit.* Libro 6. cap. 6. Suffusio, *oculi pupillae, qua cernit, se opponit* Olim vero; si Caesarium, & Pantinum excipias, apud quos perperam erat *oculi pituitae*; longe melius scribebant *oculi potentiae*, confirmante Celso lib. 7. cap. 7. ubi suffusionem, ait, *interiori potentiae se opponere*: quod *potentiae*

voca-

vocabulum, hoc quidem significatu, miror in iis quae apud me ſunt, Lexicis non inveniri. Eodem capite 7. ubi de humorum curſu ad oculos verba ſiunt per ea vaſa, quae alia Epiſtola (*i*) memoravimus aut *inter calvariam & cutem*, aut *inter membranam cerebri & calvariam repentia*, legimus nunc *Poteſt autem adhiberi remedium his, quae ſupra os fluunt, non poteſt his quae ab oſſe.* At legebant quondam, *non poteſt his quae ſub oſſe*, ut non praecedentia ſolum, quae modo commemorabamus, ſignificant, ſed ea quae mox addit Celſus, confirmant. Raſo enim capiti adhibitis quae humoris curſum ſuſpendunt, *ſi ſicci oculi eſſe coeperunt, apparet*, inquit, *per eas venas, quae ſub cute ſunt, irrigari: ſi nihilominus madent, manifeſtum eſt, ſub oſſe deſcendere.* In his autem quae continuo ſequuntur: *ſi eſt tumor, ſed levior, duplex vitium eſt*, id eſt, per viam utramque humor fertur, in his, inquam, pro *eſt tumor*, de quo nulla fuerat injecta mentio, *eſt humor* legebant. Quam vocem infra quoque, uno excepto Caeſario, habebant, ubi viginti interjectis verſiculis, nunc ita ſcriptum eſt, *venas ex quibus ad oculos tranſiret*; ut niſi ſcias, olim edi conſueviſſe; *ex quibus humor:* quid tranſiret, nuſquam appareat. Vide inſuper eodem capite num placere poſſint quae in ungula oculi curatione ad hunc modum proponuntur: Caruncula lachrymalis. *ſi vehementius unguis ducitur, ſequitur quoque ac decidit. Si abſciſſa eſt, &c.* Quo enim modo, ſi decidit, abſcindi adhuc poteſt? Erat autem antea haec ſcriptura, *ſequitur. Ideoque decipit: ac ſi abſciſſa eſt, &c.*

Sunt & alia capita hujus libri 7. in quibus novae mutationes vel proximis pariter Celſi verbis improbantur. Capite 4. Linum, per ani fiſtulam bipatentem trajectum, & utroque capite ligatum, *bis in die, ſoluto nodo, ducendum eſt ſic, ut ſubeat fiſtulam pars, quae ſuperior fuit.* Sed quidnam cogit bis in die nodum ſolvere? Num quod linum aliter ſic duci non poſſit? At praeceptum modo fuerat, *ut laxe cutem, quae ſuper fiſtulam eſt, teneat.* Num ut antequam putreſcat, recens aliud linum alligari ad vetus poſſit, & pro hoc in fiſtulam trahi? At ejus rei cauſa mox ſcribitur, ſatis eſſe, ut *tertio quoque die nodus reſolvatur.* Quid ergo eſt? Nempe olim, non *ſoluto*, ſed *ſalvo nodo* ſcriptum erat vel apud Pinzium, & Juntam, etſi hi, per operarum incuriam, *ſalvo modo* ediderunt. Capite etiam 2. niſi quid me fallit in Celſi ſententia atque ordine intelligendis; mutata ſunt quaedam praeter rationem. Videtur enim haec velle, ut ex incipientibus abſceſſibus materia eo congeſta, inciſa cute, & cucurbitula ter admota, extrahatur: fieri tamen nonnunquam poſſe, ut cucurbitula nihil agat, propterea quod eam materiam ſua illa tunica concludat, quam Meges quidem (haud multo aliter ac plures hoc tempore de folliculo cenſent cyſticorum tumorum) non proprie tunicam vocari ajebat quia nervoſa non eſt, ſed callus eſt qui pus vetuſtius conſequitur; verum aliquando eſſe vel prius quam pus conficiatur, eoque cucurbitulae tunc obſtare interjectu ſuo, ne ex incipiente abſceſſu materiam educat. Quae ſi ita ſunt; non modo illa; quod quidem manifeſtius eſt; perperam ſunt poſita, *cucurbitulam accommodare oportet; quod quicquid illud malae corruptaeque materiae coiit, extrahat* pro *quae quicquid illuc*; ſed haec inſuper, *Neque tamen fas eſt, nihil a cucurbitula agere. Interdum etiam fit, ut quicquid abſcedit, velamento ſuo includatur*, loco eorum, *Neque tamen fas non eſt nihil cucurbitula agere. Interdum enim:* itemque haec, *tum pure quoque maturiore, haec* tunica *interdum eſſe conſuevit*, cum antea legerent, *maturior haec*, aut, quod eſt in codice, *maturius haec:* & quanquam in alio Conſtantinus adnotet fuiſſe, ut tres quoque editiones habent, *maturiore*; non hic tamen agitur de pure celerius confecto, ſed de materia ex qua conficeretur, extrahenda, niſi celerius tunica perfecta eſt qua illa concludatur.

Sed & capite 5. ejuſdem libri ſeptimi, & capite 26. alia ſunt, quorum mutationes haud facile probes. In hoc, Medicus *ſiniſtrae manus duos digitos, indicem & medium, leniter prius unctos oleo, ſimul in anum ejus demittit.* Scribebant olim, *leniter prius unum, deinde alterum in anum ejus demittit*, & longe quidem melius. Agitur enim de puero cui calculus e veſica excidendus, ſatis doloribus circa ea loca cruciato, quos cur, duos *ſimul* digitos immittendo, Medicus plus aequo augeat, nulla cauſa eſt. Cum vero ad nimiam ſanguinis profuſionem, quae evulſo calculo interdum accidit, compeſcendam, ſi inutilia ſint alia, *agglutinanda cucurbitula* proponitur *& in genibus, & coxis, & ſuper pubem*; ſcire licet, ſcriptum antea fuiſſe, non *& in genibus*, ſed *& inguinibus:* quin Celſus pariter adverſus nimias mulierum purgationes *cucurbitulas*, vel *cute inciſa, inguinibus admoveri*, voluiſſe; qua autem ratione, & quatenus, Rorarium (*k*), & Rubeum (*l*) explicaſſe: quae ſi quis in eo caſu non probet (quanquam de ſcriptura, non de ratione hic quaerimus) is neque admotam genibus

(*i*) *IV. p.* 101, 21. (*k*) *Contradict. Cel. V.* (*l*) *Annot. ad eum locum.*

nibus cucurbitulam in hoc probabit. Capite autem 5. cum legeretur, *Latum vero telum si conditum*
est, eodem videlicet modo quo paulo ante, *Nihil tam facile in corpus, quam sagitta, conditur;* non
apparet unde sumptum sit quod pluribus verbis nunc ita editum videmus, *Latum vero telum si aliquis*
intus in carne habuerit; nisi forte ex libro aliquo in quem pro duobus Celsi verbis longum glossema
e margine in contextum irrepsisset. Infra etiam ubi traditum est, qua ratione extrahendum sit telum
quod ossi inhaeserit, cum illa adduntur, *si* nibilominus *morabitur*, *excuti quoque etiam aliquo ferramento*
poterit; non video, cur antiqua lectio mutata sit, *ictum aliquo ferramento*. Minusque video libro 6.
cap. 6. quid sibi velint ea verba, *posthaec cibo paulo pleniore, quam ex operum consuetudine uti*, cum
haec quae prius erant, praeclare intelligam, *ex eorum dierum consuetudine*. Proximo capite 7. post-
quam praeceptum est, quid agendum sit, ubi crusta, qualis super ulcera innascitur, intra auris
meatum conspecta est, haec modo subjiciuntur: *Atque ubi crusta ex auricula procidit; eluenda est aqua*
tepida; quo facilius ea per se diducta oriculario specillo protrahat. Olim autem erant haec, in quibus ni-
hil displiceat: *Atque ubi crusta a corpore jam recedit, eluenda auris aqua tepida est, quo facilius ea per*
se diducta, oriculario specillo protrahatur. Capite 18. levis quidem mutatio est in iis verbis, *At Erasi-*
strati composito, aut Cratonis, recte super purulenta naturalia imponitur; una enim littera detracta ex *Aut*
factum est *At*. Sed tamen cum ea quao proxime praecedunt, ipsa quoque purulentis naturalibus impo-
nenda proponantur; si *Aut* ita displicebat, ut alia particula substituenda videretur; non quae a lver-
saretur, sed quae conjungeret, potius erat seligenda, qualem, exempli causa, in libri ora Constan-
tinus, & Ronsseus indicaverant, *Ac*, & optime quidem, nisi vocalis sequeretur. Verum in his
quae continuo legimus: *Folia quoque oleae ex novem cyathis coquuntur*, manifestum est, humoris vo-
cem desiderari: quam alii omnes habent, *ex novem cyathis vini* scribentes, si Caesarium excipias,
cujus quoque operae ex incuria, ut opinor, praetermiserunt.

Sed non ob incuriam factum credo, ut lib. 4. cap. 22. nunc quidem sic legamus: *Ultimum est*,
& in uteri quoque morbis efficacissimum, tribus aut quatuor locis super coxam, cutem candentibus ferra-
mentis exulcerare. Nam etsi non idem modo Caesarius, sed & ante ipsum Pinzius, & Junta hic ha-
beant *uteri;* reliqui tamen, & codex habent *veteribus*. Loquitur autem hic Celsus de coxarum do-
lore, de quo proximo etiam capite 23. quo agit de dolore genuum, haec videtur docuisse, *Omnes*
autem ejusmodi dolores, ubi inveteraverunt, vix citra ustionem finiuntur. Libro 5. cap. 26. Inter signa
vulnerati cordis hoc ponitur, *sudores frigidi, malique odoris, tanquam in aegroto corpore oriuntur*. Sed
vox illa *aegroto*, quae plerisque ibi placere non potest, in nulla alia, quod sciam, editione est.
Vix a Constantino, & Ronsseo in libri ora adnotatur, sic tamen, ut haec sequantur, *melius irritato*,
nam in vetusto cod. irrotato. Unde factum est quod uterque eorum, & Caesarius antea, & Ruellius,
& Pantinus, aliique ediderunt, *in rotato*. Verum illa ipsa vox *irrotato* facile orta est, una haud in-
tellecta litterula, ex vera, si quid ego judico, quae in codice nostro, & Manutiorum utraque, &
Stephani editione est, *irrorato*, nisi forte mavis ex duabus, quas Pinziana, & Juntina habent, *in*
rorato. Utrolibet autem modo corpus significatur, levi tenuique sudore, quasi rore, aspersum, qua-
lis, ut puto, sudor infra quoque inter notas percussi ventriculi indicatur, *sudores tenues oriuntur*,
per quos extremae partes frigescunt. Ejusdem libri caput 28. qua parte abscessuum curationes propo-
nit, non unum habet examine dignum. Sed; ut modus aliquis sit; hic quoque non omnia perse-
quemur. Satis haec esse poterunt, *Eadem aut haec in minoribus quoque abscessibus —— recte fiunt*.
Eademque omnium curatio: tantummodo distat. Crediderim quidem, typographorum negligentia muta-
tum esse *autem* in *aut:* eademque crederem ex *tantum modo* factum esse *tantummodo*, nisi duas illas vo-
ces in unum pariter conjunctas viderem in Juntae, Caesarii, Pantini, Constantini, & Ronssei edi-
tionibus, nisi quod hi duo ultimi in margine saltem disjunctas exhibuerunt, ut ratio postulat, &
Codex, & Pinzii, Manutiorum, Ruellii, Stephani editiones proponunt.

Hic tamen discrepantia erat. Sed in ea lectione quam mox laudabo, cum quotquot mihi sunt
editiones, & codex ipse convenirent; haud sane video, qua causa permoti Lindenius, & Almelo-
veenius in alia omnia abierint. Libro 3. cap. 5. locus est tanto dignior quem diligenter considere-
mus, quod vel ex eo uno intelligi planissime potest, Celsum, quamvis non vulgo, medicinam
exercuisse. Dissensionem proponit Medicorum de tempore alendi aegros, si febris assidua sit, nec
levior unquam fiat. Qui alunt matutino tempore, his illud objicit, insequi tempus meridianum, a
quo omnis aeger fere pejor fiat. Transit deinde ad alia tempora his verbis, apud Almeloveenium
quidem: quae, etsi plura sint, tamen omnia describam, necesse est. *Igitur alii vespere tali aegro ci-*
bum dant. Sed, cum eo tempore fere pessimi sint, qui aegrotant, verendum est, ne, si quid tunc moveri-
mus,

mus, fiat aliquid asperius. Ob haec alii differunt ad mediam noctem, decursa jam gravissimo tempore, eodemque longissime distante. Securius vero datur antelucanis horis; quibus omnes fere maxime dormiunt: deinde matutino tempore; quod natura sua levissimum est. Dicet hic aliquis, & jure dicet, cum cibum dare matutino tempore ob insequens meridianum improbaverit paulo superius; quomodo nunc probat? Deinde, quomodo antelucanis praesertim horis? quibus cum omnes fere maxime dormiant, expergefaciendi essent importunissime, nec sine detrimento. Accipe nunc caeterorum lectionem: longe aliam Celsi fuisse videbis sententiam, quae neque propositis difficultatibus obnoxia sit, & medicinam ipsum exercuisse, evidenter ostendat. *Ob haec ad mediam noctem decurro, id est, finito jam gravissimo tempore, eodemque longissime distante, secuturis vero antelucanis horis, quibus omnes fere maxime dormiunt, deinde matutino tempore, quod natura sua levissimum est.* Vides, ut sibi constet excellens Medicus, qui ea tempestate cum rarius quam nostra, cibum caperent sani, multo autem rarius aegri, tempus quidem spectabat quo cibum daret, sed illa simul quae datum essent insecutura. Animadverterat enim; ut ejus verbis ex superiore capite utar; *non diduci tam celeriter* cibum *posse*, ut tempore proxime sequenti, in aegris praesertim, jam satis diductum esset. Secundum haec tradit, quid secus ac alii, *ipse* facere consuevisset. Quo ejus luculentissimo testimonio, ut Medicum fuisse, ostenderem, in ea qua id quaerebam, Epistola (*m*) non sum usus, quia necdum, quomodo haec ejus verba oporteret legere, demonstraveram. Sed summa quoque & codicis, & eorum quos laudavi, aut omnium, aut fere omnium erat consensio in quibusdam aliis locis quos mutavit Lindenius. Qui, quoniam ad aegros spectant juxta propositam normam alendos, hic indicabuntur. Capite igitur, quod modo designabam, quarto libri 3. sic edidit: *Interdum enim pejores dies pares fiunt; & opportunius post febrium accessiones cibus datur.* Omnes loco *febrium* habeant *eorum*, aut *earum*. Recte habuisse, mens Celsi ostendit improbantis hic priscorum consuetudinem, ad hunc modum paucis ante versiculis propositam, *sic aegros nutriebant, ut dierum imparium accessiones expectarent: deinde postea cibum, quasi levioribus accessionibus instantibus, darent:* itaque nisi legamus *post eorum*, id est, dierum parium, *accessiones*; sententiam Celsi corrumpimus. Infra pariter ubi eodem capite nunc scriptum est, *satius est, principia cibi a decedente febre, quam reliquias ab incipiente excipi. Ita si longius tempus secuturum est, quam integerrimo dandus est: si etiam breve, antequam ex toto integer fiat*, bene omnes pro *secuturum* scribebant *secundum*, id est, felix & opportunum integritatis tempus, &, si Juntam, & Caesarium excipias; *si breve, etiam antequam* pro *si etiam breve, antequam.*

Quoniam hactenus vix quidquam notavimus in libro 8; quidquid ex hac Epistola reliquum est, in eum impendamus. Qui cum maxima ex parte huc redeat, ut ossa proponat aut vitiata, aut fracta, aut de loco mota; in his singulis casibus pertractandis verba aliqua comperiemus aut aliter, aut alibi fuisse ab Almeloveenio scribenda. Quod ad vitiata igitur ossa attinet; sunt capite 2. & 3. quaedam ita nunc edita, ut dubitare possis, an sint retinenda; nonnulla autem sic, ut pro certo scias, esse mutanda. Quae ut dignoscamus; Celsi ordinem servare juvat. Vitiatum os, docet, *primo fere pingue fieri, deinde vel nigrum, vel cariosum.* Quod autem pingue est, semel iterumve satis esse admoto ferramento adurere, *ut ex eo squama secedat.* Erat in omnibus quae apud me sunt, editionibus, *ut ex eo flatu secedat:* in codice evidenti mendo, pro *flatu* erat *flava:* Constantinus in margine adscripserat *recedat.* Lindenius sic emendavit, ut primo loco posuimus, multo probabiliore scriptura, non tamen certa; nam & *testa* Celsus; sic enim etiam solet; poterat, non *squama*, scripsisse. Pergit deinde Celsus ad nigredinem, & cariem, curationem utriusque in summo osse tradens, & notas subjiciens; per quas seorsum tum illius, tum hujus finem in osse cognoscamus, tunc etiam cum *dubium est*, quam alte utralibet descenderit; quo loco, & quidem apud alios quoque, majori divisionis signo apposito post voculam illam *est*, spatioque insuper relicto, male in duas sententiam videbis fuisse disjectam. Et cariei quidem finem magis, minusve profundum monstrari, docet, a tenui specillo magis, minusve descendente. Cum expectes, ut de nigredine quoque doceat; ecce continuo haec legis, quasi ad cariem ipsam spectantia: *Colligi idem potest etiam ex dolore, & ex febre, quae ubi mediocria sunt, illa alte descendisse non potest. Manifestior tamen adacta terebra fit, nam finis vitii est, ubi scobis nigra esse desiit.* Sed nonne Auctor, cum inferius scribit, *sive autem nigrities, quam terebra detexit, sive caries, quam specillum ostendit &c*; satis indicat, haec de terebra ad nigredinem attinere? Est igitur omnino ea scriptura restituenda, quam in codice video, & in cunctis editio-

(*m*) *IV. p. 77, 11.*

editionibus: *Nigrities colligi quidem potest etiam ex dolore &c.* Hanc in illam mutari jusserat Paawius (n), *corruptissimam* judicans, quia nigritiem ex symptomatibus colligere non est opus, quippe quae *conspicitur, neque latere potest;* haud animadvertens, non de nigredine quae in summo osse est, sed de profunda illa hic quaeri, de qua, ut Celsus dixerat, *dubium est.* Verum ut hoc loco non erat Paawlo obtemperandum; sic altero quidem erat. Is in proximo est. *Sin autem nigrities est, aut si caries ad alteram quoque partem ossis transit, oportet excidi. Idem quoque in carie ad alteram partem ossis penetrante fieri potest.* Etsi in his codex, & editiones cunctae; nisi quod habent, *Atque idem in carie quoque*; mire conveniunt; ratio tamen clamat, huc ex libri ora glossema irrepsisse: neque ille tantus & calamo, & typis scriptorum librorum consensus aliud ostendit, nisi jam diu esse cum irrepsit. Cur enim continuo, & inutiliter bis idem diceretur? imo cur simul idem praeciperetur, & Medici arbitrio relinqueretur? neque enim, ut libri, ita haec conveniunt inter se *oportet excidi*, & *fieri potest.* Itaque glossema esse, non dubitarunt Constantinus, & Ronsseus, & post hos Paawius. Sed illi delendas esse quatuor illas voces *est, aut si caries:* hic autem, iis relictis, totam alteram partem, *Idem quoque &c.* tollendam censuit. Ego cum hoc facio. Caeterum non, ut hic, ita etiam altero in loco ratio codici, & editionibus repugnabat, ubi ab Almeloveenio de specillo, cariem explorante, scriptum est, *depressum in id foramen, quod infra solidam sedem habet; & renitens aliquid invenit, & madens exit*, omissis ante *renitens* voculis duabus, quas habent omnes, *ob id.* Si causam quaeris; nempe Paawio visae erant *sensum turbare*, propterea que cum praecedente vocula *&* delendae. Vbi etsi mihi aliter videtur; tamen levius fero non secus ac cum paulo ante in Paawlo legendo sic hallucinatus est Almeloveenius, ut pag. 511. quod ille recte admonuerit de *ac si* linea 14. ipse transtulerit ad *At si* linea 4. Gravior interea, ut qui sententiam prorsus vitiet, in una dempta litterula error est, qui in Caesarii, & Ronssei editiones, non in caeteras, ne Lindenii quidem, neque in codicem irrepsit. Quem ut errorem planius ostendam; alter qui praecedit, indicandus est: uterque autem postulat, ut hic quoque Celsi ordinem commemoremus. Os, cum altius vitiatum est, docuerat, ut vidimus, esse excidendum. Excidi autem, si vitium potest angusto modioli ambitu comprehendi, circumacto modiolo, docuit. Sin latius est; terebra, & scalpro. Terebra enim, secundum Almeloveenii scripturam, *foramen fit in ipso fine vitiosi ossis atque integri: deinde alterum non ita longe, tertiumque, donec tactus is locus, qui excidendus est, his cavis cinctus sit.* Quaeres hic, quid significet ista vox *tactus*? Nempe incuriam operarum significat; operarum, inquam, non Almeloveenii, non Lindenii, tametsi hic quoque sic habet, sed operarum Caesarii, in cujus editione anno ab hinc ducentesimo, & quod excurrit, ita scriptum est pro *totus* quod & sententia requirit, & codex habet, & editiones reliquae omnes quae apud me sunt. *Tum*, pergit mox Almeloveenius, *excisorius scalper ab altero foramine ad alterum malleolo adactus id, quod inter utrumque medium est, excidit; ac si ambitus similis ei fit, qui in angustiorem orbem modiolo imprimitur. Vtro modo vero &c.* Quibus verbis si litterulam addas, & pro *ac si* rescribas *ac sic*; plana fient omnia atque aperta. Quem errorem si typographo pariter imputare velis; facile assentiar: nec vero, quamvis sententiam, ut dixi, omnino pervertat; aut ipsum, aut qui eum praecedit, hic eram memoraturus, nisi ab una in alteram editionem animadvertissem aut transiisse, aut longo post tempore se se iterum intrusisse. Haud dissimile quidpiam accidit paulo superius, capite eodem 3. ubi nunc legimus, *Si nigrities est, angulo scalpri sinus exiguus fit, qui clavum* modioli *recipiat, ut, eo insistente, circumactus modiolus delabi non possit: deinde his habena, quasi terebra, convertitur.* In his enim verbis non modo per typographorum negligentiam *fit* factum est ex *fis*, quod omnes habebant; sed & *his*, quod in Pinzianam, & Juntinam editionem incuria intruserat, reliquae autem editiones, & in iis Lindeniana quoque, sic emendatum protulerant *is*, modiolus videlicet; *his*, inquam, rursus in Almeloveenianam se retulit. Quae de carie paulo ante attigimus, locum alterum ad memoriam revocant, qui tametsi non ad 8. sed ad 5. attinet librum, non est hic a nobis praetereundus. Ibi igitur cap. 28. ubi de specillo in fistulam demisso, & os jam contingente verba fiunt, haec sunt: *si dilabitur specillum, nondum caries est: si non dilabitur sede, quae innititur, caries quidem, verum adhuc levis est.* Antea scribebant omnes, *si non labitur, sed aequali innititur*, idque egregie. Nam etsi Constantinus, & Ronsseus in margine adscripserint *sede qua*; monstrat tamen Celsus, utra verior scriptura sit, cum ad descripta verba haec continuo attexit, *si inaequale quoque & asperum subest, vehementius os exesum est.* Scilicet voluit

secund-

(n) *Comm. in hunc loc.*

secundo loco, cariem quidem esse, sed hactenus, ut specillum labi non sinat, caeterum levem adeo ut os aequale videatur.

Satis de vitiatis ossibus. Nunc, ut pollicitus sum, de fractis. Ad haec pertinent ex libri, ad quem redeo, octavi capite quarto propemodum extremo verba illa de curatione fractae calvariae, *Vbi bene res cedit, incipit ab ipsa membrana, vel si os eo loco duplex est, inde quoque caro increscens id: quod inter ossa vacuum est, replet.* Non dubito, quin pro *caro increscens id, quod*, malis communem lectionem *caro increscere, euque id quod.* Capite autem 7. ubi legis, *si maxilla transversa fracta est (sub quo casu fere dens super proximum dentem excidit)* tametsi Caesarii quoque, & Ruellii editiones, atque adeo codex habent *excidit;* res tamen ipsa postulat, ut caeteris potius astipulemur, qui habent *excedit.* Sed hic neutiquam praetermittendus est locus, ad fracta artuum ossa pertinens parte ultima capitis 10. *Solent tamen interdum adversa inter se ossa conservere: eoque & brevius membrum, & indecorum fit.* Hic vero est ubi Schulzius (*e*) in illos asperius invehitur, qui *temeraria mutatione;* sic enim loquitur; *adversa ossa* ediderunt, ubi veteres *omnes* habebant *diversa.* Omnes autem ei sunt, qui sex quas laudat, editiones procuraverant. Quinque ego alios addo; nec tamen an reliqui pariter, quibus nunc careo, omnes habeant *diversa* pro certo scio: esse posse qui non habeat, ex codice apparet, in quo lego *transversa*, quemadmodum & alios, quos non nominat, sed indicat Rubeus (*p*), legisse, non ignoro. Quid in suis codicibus Lindenius, illius mutationis auctor, legerit, nescio. Attamen Schulzio libens assentior improbanti istam lectionem *adversa.* Assentior quoque anteferenti alteram illam *diversa.* De ratione autem qua explicat, cur abjiciat primam, tueatur alteram, magna ex parte dissentio. Nam discere cupientem quid Celso sint *adversa ossa*, rejicit ad caput 5. libri hujus. Ibi autem ossa narium *adversa fracta* illa intelligenda esse, patet, quae ab adverso, non ab laterali, ictu fracta sint; itaque ossi opponuntur, quod *a latere fractum, illumve* sit: quae res quantum ad propositum faciant, non video. Scire etiam aventem, quid sint *diversa*, attendere jubet, Celsum proposita parte capitis 10. tradere instituisse *communes curationes, ad humeros, brachia, crura, femina, digitosque confractos pertinentes; respexisse* igitur *ad illos casus, ubi in cubito vel crure utrumque os fractum est, minusque curiose omnia in reponendis ossibus facta sunt: ex quo accidere potest, ut ulna cum radio, vel tibia cum fibula, hoc est, ossa diversa coalescant.* Ego vero illud primum dico, qua parte propositum Celsi est communes etiam humeris & feminibus curationes docere, ea parte peculiares brachii vel cruris, quas superius absolverat, iterum attingi, praesertim nec brachio, nec crure commemorato, non potuisse. Deinde dico, quos Schulzius ponit casus me neque apud Tagaultium, neque apud Paraeum, neque apud Fabricium nostrum, neque; ut alios omittam; apud Cel. Heisterum, ubi consultissimi hi Viri, neque minus in Celsi lectione, quam in Chirurgia diutissime versati, de ossium brachii, aut cruris fractura agunt, legere meminisse: ut quamvis ex parte queant contingere; rari sint, oporteat, cum Celsus non ita rarum designet suum; *Solent enim*, inquit, *interdum &c.* Quid ergo est? Non 5. hujus libri capite, sed prima parte capitis hujus 10. qua plura quoque communia Celsus docuit, locus erat, cum eo quo de agimus, comparandus, ut simul quid ipsi essent ossa *adversa* & esse possent *diversa*, simul hic verba esse de crebro casu, nec solum ad brachii, aut cruris ossa attinente, perspiceretur. *Si fracta ossa non adversa, sed obliqua junguntur (quod fit ubi loco suo non sunt) membrum id altero latere brevius est, & musculi ejus tument.* Loquebatur ibi de ossibus necdum repositis, non modo necdum conserventibus. Si ergo accidat, ut sic conserveant, quod solitum interdum accidere sive Chirurgi, sive aegri culpa, vel nimis notum est; sua quoque curatio, oblongis omnibus ossibus communis, Celso non erat hic omittenda. Quam ita subjicit, ut *frangi rursus ossa, & dirigi debere*, dicat; non transferri: quemadmodum mox quoque dicit, *ab ea parte, in quam os se inclinat, involutam lana regulam* esse *objiciendam.* Adversa igitur inter se ossa conservere non aliud Celso est, nisi ita conservere, ut naturalem quoque directionem conservent, non ut fractarum partium aliam alio inclinent. Non scripsit igitur hic *adversa;* sed id quod adversis oppositum est. Quod ut significaret, *obliqua*, ut vidimus, supra dixerat. In codice hic, ut dictum est, non secus ac alii olim, *transversa* reperi: quod & obliquitatem interdum non maximam significat, ut cum febricitantes sues, Columella (*q*) scripsit, *obstipas transversa capita ferre*, quod postea sic expressit Plinius (*r*), *index suis invalidae —— caput obliquum in incessu.* Potuit tamen Lindenius in alio codice invenire *adversa*, sive quod inscitia librariorum,

(*e*) *Exerc. de Ossib. conservent.* §. 4. (*p*) *Annot hunc loc.* (*q*) *de Re Rust. l.* 7. *c.* 10. (*r*) *Nat. Hist. l.* 8. *c.* 51.

rum, praecedens negativa vocula deeſſet, ſive quod tenuis quae eam repraeſentaret, notula, atramento diffugiente, evanuiſſet: nec prohibet quidquam credere, potuiſſe hic Celſum ſcribere, ut alibi feciſſe vidimus, *non adverſa*. Veruntamen ſi pleriquae optimi codices inter ſe hic, ut editiones, conveniant, & *diverſa* habeant, hoc potius ita accipiemus, ut in longe aliam ac Schulzius, ſententiam euntes, aliam oſſium, quae coaluerint, partem alio verſam inclinatamque ſignificari, exiſtimemus.

Reſtat, ut de oſſibus loco ſuo motis verba faciamus. Capite 19 hujus, a quo non recedimus, libri octavi primum quidem *in manuum digitis totidem fere luxationum caſus, eademque ſigna* eſſe dicuntur, *quae in ipſis manibus*. Dictum autem fuerat cap. 17. manum *in omnes quatuor partes prolabi*, id eſt, in priorem, aut in poſteriorem partem, aut in utrumlibet latus, & quae his ſingulis conveniant caſibus, curationes adjectae. Cum eadem igitur in digitis quoque expectes; de eorum curatione haec ſolum invenis: *Super menſam tantummodo intendi debent, qui vel in priorem vel in poſteriorem partem exciderunt; tumque palma compelli: ut ita in locum, unde lapſus eſt digitus, reſtituatur.* At qui in latus alterutrum prociderunt, ii qua ratione curandi ſunt? Monſtraut editiones omnes meae, quae nimirum ſummo conſenſu pro novem iſtis ultimis verbis, haec habent, *atque id quod in latus elapſum eſt, digitis reſtitui*, id eſt, Chirurgi digitis, ut opinor, non palma: quamobrem ſuſpicatus ſum aliquando, Celſum non *atque*, ſed *at* ſcripſiſſe, certe in codice ſic eſt, *ad id quod in latus elapſum eſt.* Verum hoc levius. Nunc ad primum, unum, atque alterum duntaxat exemplum addam, utrumque luculentum, utrumque ex capite 20. libri hujus, ſed alterum ex initio, ex fine alterum. Primum eſt: *Cum de humeris dixerim; de his quoque, quae in cruribus ſunt, videri poſſum dixiſſe: ſiquidem in hoc caſu quaedam ſimilitudo eſt femori & humero, tibiae & cubito, pedi & manui.* Dixerat Celſus proximis ſuperioribus quinque capitibus de prolapſis humero, cubito, manu, & quae in hac ſunt, palma, & digitis. Cur igitur de humeris, ajat dumtaxat, ſe dixiſſe? aut quomodo humeris non modo femora, ſed & tibiae, & pedes reſpondeant? haec enim omnia, ut diſerte explicat, *crurum* nomine hic accepit. Num igitur ut nominata hac una parte totos artus inferiores, quod neſcio an alibi uſquam fecerit, hic certe ſignificat; ſic etiam humerorum appellatione totos ſuperiores deſignavit? Sane hoc loco aliquid ejuſmodi comminiſceremur, neceſſe eſſet; quanquam non ad hunc modum loqui ſolitum ſciremus, ut cum ſupra, cap. 1. *per omnia femur humero, crus vero brachio ſimile eſſe*, ſcripſit; niſi & codex, & editiones, quotquot apud nos ſunt, ſic hujus 20 capitis initium proponerent, *Cum de his dixerim; de his quoque*, ſive, ut habet Stephanus, *de iis quoque, quae in cruribus ſunt, videri poſſum dixiſſe.* Qua ratione ut vocula *his* oſſa omnia artuum ſuperiorum, ſic vocula *iis* omnia pariter inferiorum comprehendit. Tandem ut ex capite hoc extremo alterum exemplum proferamus; tres certe ultimi ejus verſiculi, *Poteſt tamen conditus, articulis medius aut ſummus canaliculo aliquo contineri*, neutiquam poſſunt femoris oſſi convenire, de quo uno in ſuam ſedem reponendo, in eademque continendo verba facta ſunt eo capite. Et vero neque codex, neque ex meis omnibus editionibus ulla eſt, quae tres eos alibi verſiculos habeat, quam poſt totidem ex quibus caput conſtat 24. quod ad caput, quippe de luxatis digitis pedis, attinere poſſunt verba de articulo medio, aut ſummo. Sed cum digiti qui in manu ſunt, ſinguli articulos habeant ternos, quot non habent ſinguli qui ſunt in pede, & quod praeſertim attendendum eſt, his longiores ſint, multoque illos crebrius, quam hos movere conſueverimus; mirari aliquis poſſit, cur eum canaliculum Celſus non illis potius quam his continendis propoſuerit capite 19: quod ſi feciſſet; non fuiſſet opus hic iterare ubi in digitis pedis *nihil ultra fieri*, praecipit, *quam quod* praeceperat in manus digitis. Quaerere inſuper aliquis poſſet, quare cum cruri, aut femori continendis, ſi fracta quidem, non ſi luxata ſint, canalem adhiberi juſſerit parte 5. capitis 10; in digito fracto canaliculum non laudaverit particula illa proxima 6. brevi adeo, ut typographi in altera Manutiana editione, prioris alioquin conſimillima, pene accepiſſe videantur pro inſcriptione partis 7. Quod ſi is quaereret, quaſi ad breviſſimam hanc particulam verba illa quae propoſuimus, ſuſpicaretur eſſe adjicienda; plura eſſent per quae ab ejuſmodi ſuſpicione poſſet dimoveri: ſed unum ſatis eſt, quod articulus medius aut ſummus *conditus* dicitur, eadem videlicet ſignificatione, qua capite 23. *condi* dicuntur luxata plantarum oſſa; *iiſdem modis, quibus in manibus, prodeunt, iiſdemque conduntur*, id eſt, reponuntur: articuli autem nomine hic junctura non accipitur, ſed os quod jungitur; quae ſignificatio in artu quidem, non in articulo, a Lexicorum Scriptoribus memoratur. Quae cum ita ſint; conjicere poſſe mihi videor, Lindenium a codice fortaſſe aliquo admonitum, ad caput potius 19. attexenda verba propoſita credidiſſe, eoque a capite 24. disjunxiſſe, ejus autem amanuenſium incuria ad caput 20. adjuncta eſſe.

Haec,

Haec, mi Vulpi, habui quae duabus Epiftolis ad te fcriberem fuper locis pluribus, quae mihi Almeloveenianam Celfi editionem inter fcribendum volutanti, & cum libris feu typis, feu calamo defcriptis conferenti, hic illic forte occurrebant digna in quibus alia fcriptura aut indicata effet, aut etiam propofita. Vt haec, fic alia, opinor, nec pauca fortaffe, deprehendere potuiffem, fi minus fuiffem aliis ftudiis, & occupationibus diftentus. Sed vel ea quae notavi, fatis fuperque effe poterunt fcire aventibus, quid ego de ifta editione fentiam. Neque tamen in Lindenium hanc culpam confero, quod marte, ut dicitur, fuo tot mutaverit, multoque etiam minus, quod mutando, plura vitiaverit, quam emendaverit. Me enim illa quam modo dicebam, collatio docuit, bene multa, quae ab ipfo primum invecta crederes, in quibusdam antea editionibus, aut codicibus fuiffe: plurima autem ne intelligi quidem potuiffe, nifi emendationibus, quas ratio, & facilitas ipfa commendat, ab eo faepius, ut videtur, felectis, quam excogitatis, feliciter reftituta haberemus. In ejus igitur editione, ut ab Almeloveenio ornata eft, cum & plurima fint, ut dico, & in parte etiam oftendi, bene emendata, & plurima quoque, praeter refpondentes Celfi locos, numeris ad latus adfcriptis indicatos, tum pagellis plerisque, tum volumini univerfo, non fine legentium utilitate, fubjecta: cumque in caeteris editionibus, fi eadem trutina examinarentur, non pauciora faltem; ne dicam multo plura; emendationem requirerent; quis merito arguere te poffit quod non aliam nunc Cominianis formis defcribendam cures interea dum aliqua tandem melior exiftat. Et fane poftquam ex eadem officina eandem emififti editionem, cum femel, iterum, tertio apud exteros Celfus prodierit; fecundum Almeloveenii editionem femper audio prodiiffe. Vtinam Viri docti, quibus codicum optimorum copia fit, ea in medium conferant, unde lumen accendatur ad illam, aliis non temere detractis, aliis adjectis, aliis mutatis, aliquando perficiendam. Nam certe, quo magis confidero, novae mihi fubinde oriuntur dubitationes, quae, fi codicum fubfidio abundarem, fortaffe ad verum propius veftigandum perducerent. Nunc per fe vix ufui funt. Nam ut vitiatum fufpicer locum aliquem, faciunt; ut videam, quomodo reftituere poffim, non faciunt: & tametfi videre mihi aliquid interdum videar quod a veri fimilitudine non abhorreat; id tamen proponere vix audeo conjecturae nomine, aut divinationis, vel potius conatus divinandi. Cujusmodi igitur futura effent, intelligis, quae promiferam; ut aegre ferre non debeas, fi jam fatis longam Epiftolam nolui facere his quae melius apud me latebunt, multo longiorem. Vale: & librum, quem ad Samonicum, & ad me attinere, dixeras, quam primum mitte.

Patavii MDCCXXXXVIIII.

VII. Kal. Januar.

EPISTOLA SEPTIMA.

JO. BAPT. MORGAGNUS JO. BAPT. VULPIO S. P. D.

Negas, mi Vulpi, te prius librum, quem eras pollicitus, effe miffurum, quam dubitationes acceperis, & divinationes, quas promiferam. Accipe, quando ita vis, qualescunque funt, & quotquot, & quocunque ordine fuccurrent protinus fcribenti. Sed cave, ne tot fint, ut te poeniteat voluiffe, nevo, fi juftae Epiftolae, tuique defiderii modum forte tranfivero, tu muffitans, me fimilem propemodum cantorum cenfeas (a).

> *Omnibus hoc vitium eft cantoribus, inter amicos*
> *Ut nunquam inducant animum cantare, rogati:*
> *Injuffi, nunquam defiftant.*

Haeree

(a) *Horat. Serm. l. 1. Sat. 3*

Haereo primum in quodam loco lib. 2. c. 7. *tum in superioribus partibus fit abscessus, ac si inter ipsa initia sanguis e naribus non fluit, circa aures erumpit.* Causa dubitandi est, quia cum ea quae haec praecedunt, & quae subsequuntur, ex uno eodemque loco Hippocratici Praenotionum libri (*b*), ipso rerum conservato ordine, sumpta agnoscam, neque indidem accipi videam quae illis interjecta hic descripsi, neque satis cum his convenire, intelligam, ut putant aliqui, certum quendam Coacarum Praenotionum (*c*) locum, in quo de sanguine quidem e naribus, sed post parotidis eruptionum fluente, verba fiunt; quaerendum superest, unde igitur sumpserit Celsus, & cur hoc loco interjecerit; nisi quidem huc temere e sua sede translata sint, quae sententia Ronsei (*d*) fuit. Verum id dum quaerimus, scriptura ipsa nostrae officit perquisitioni. Verba enim illa, *sanguis e naribus*, neque in nostro codice, neque in ulla ex his quae ante oculos sunt, editionibus invenimus: & vix Constantinus, & Ronsseus in libri ora scribunt *initia*, aut *viscera*, cum in contextu omnes scribant *ipsa ulcera*; alii autem *non fluit*, alii *non fuit*, quod & vetustior ex meis editionibus, & codex habet, hicque insuper *viscera*; ut mihi aliquando in mentem venerit legere, *ac si inter ipsa viscera non fit, circa aures erumpit*, abscessus videlicet. Quod etsi, quemadmodum postea animadverti, placuerit etiam Pantino (*e*); tamen, ut in loco aliter adeo ab aliis scripto, esse amplius perpendendum censeo.

Commemorata sententia Ronssei de eo loco paulo superius transferendo, ad memoriam redigit dubitationem quandam meam, num alius sit forte de sede sua deturbatus. Indicia enumerans Celsus lib. 3. cap. 6. ex quibus Medicus febricitare aegrum, cognoscat, non videtur mihi omnium, ut nunc quidem legimus, ultimum illud facere potuisse, *si venae non aequis intervallis moventur;* cum haec continuo esset adjunctura: *Ob quam causam medicus neque in tenebris, neque a capite aegri debet residere; sed illustri loco adversus eum, ut omnes notas ex vultu quoque cubantis perspiciat.* Quod si illud ex arteriarum ictibus percipiendum signum perpaucis ante versibus scriptum fuisse, concipiamus; nempe ultimae erunt illae notae, post quas statim possint illa recte subjici, *Ob quam causam*, & caetera quae descripsimus.

Sed leve hoc prae iis quae lib. 8. cap. 1. in descriptione articulorum dubito superiorum vertebrarum, sive rei obscuritas tantummodo, sive & vitium quodpiam verborum est. Illustrare conemur locum, non perbrevem, hactenus saltem, ut minus difficile possit intelligi, an a verborum depravatione, id quod credibilius est, oriatur obscuritas. 1. *Omnesque vertebrae (exceptis tribus summis) a superiore parte in ipsis processibus parum desidentes sinus habent: ab inferiore alios deorsum versus processus exigunt.* 2. *Summa igitur protinus caput sustinet, per duos sinus receptis exiguis ejus processibus.* 3. *Quo fit, ut caput deorsum parvis tuberibus exasperetur.* 4. *Secunda superioris parti inferiori inferitur.* 5. *Quod ad circuitum pertinet, pars summa angustiore orbe finitur. itaque superior secundae circumdata in latera quoque caput moveri finit.* 6. *Tertia eodem modo secundam excipit*, & perpaucis de cervicis mobilitate interjectis, 7. *Jamque vertebra tertia tubercula, quae inferiori inserantur, excipit.* 8. *Caeterae processibus deorsum spectantibus in inferiores insinuantur, ac per sinus, quos utrinque habent, superiores accipiunt.* Locum omnem cum brevitatis, tum perspicuitatis causa in octo particulas divisi. In prima igitur, quae verba uncis intercepta sunt, num a Celso esse, credemus? aut si a Celso, ita prorsus ab eo scripta? Nam si vertebrae tres summae superioribus carent finibus, itemque processibus inferioribus: quomodo prima vertebra sinus habet, ut in 2. particula est, quibus capitis processus recipiat? & quomodo tertia vertebra tubercula quae inferiori inserantur, exigit? sic enim ostendam in particula 7. esse legendum. Jam vero particula 3. non ita uti ex Almeloveniana descripsi, in caeteris exstat editionibus, sed ad hunc modum, *Quo fit, ut caput sursum deorsum versus tuberibus exasperetur:* nisi quod Juntae editio, & Manutiorum utraque, & Ruellii habent *versum*, quibuscum & codex, & vetustior editio omnino conveniunt. Paawius (*f*), qui *versus* legeret, perperam huc intrusam ratus voculam *sursum*, quia *deorsum versus processus solummodo exserit caput*, hanc sustulit. Sed retinenda est, opinor, legendumque cum vetustioribus *caput sursum deorsum versum*, ut attollendi inclinandive capitis motus intelligatur: quem recte Celsus sine articulis illis fieri non posse, indicat, quos proxime 2. particula memoraverat, sicuti motus capitis in gyrum, sive in latera cui structurae debeatur, mox 5. particula est traditurus. Veruntamen in hac,

(*b*) n. 6. (*c*) *Apud Heller. Sect. 2. l. 1. A. 21.* (*d*) *In Enarr. hujus loci.* (*e*) *Comment. in hunc loc.* (*f*) *Ibid.*

hac, de qua loquimur, 3. num aliquid redundat, aut aliter legendum est? Nam si nihil aliud scripsisset, nisi *Quo fit, ut caput sursum deorsum vertatur*, aut *verti possit*; jam satis omnia exposita essent; *tubera* enim, quibus, additum est, caput *exasperari*, iidem nempe *exigui ejus processus* sunt, de quibus proxime dictum erat; ut minime opus fuisset, a Lindenio huc inseri illam insuper vocem *parvis*, quam apud alios non invenio, & quam supervacuam Celsus fecerat, cum *exigui processus* dixerat. Caeterum etsi alii fuerint, ut Constantinus, & Ronsseus in libri ora indicant, quibus post *versus* addere verbum placuit *moveatur*; ii tamen continuo *et* quoque addiderunt, & reliqua retinuerunt. Ego praeter ea quae antiquiores libri mutanda esse, docuerunt, nihil muto: quid dubitem, tantum indico. In particula tamen 4. mutare nihil ausim, tametsi & codex, & editiones omnes meae magno consensu ab ea discrepent. Habent enim: *Secunda superiori parti inferiore. Quod ad &c.* scriptura, ut vides, aperte adeo mendosa, ut Paawius (*g*) huc adscripserit, *quis sensus? nullus sane, lego, secunda superiori parti inferioris, ut mens sit, secundam vertebram jungi superiori parti inferioris vertebrae, nulla tum obscuritas.* Nulla utique. Sed neque erat, cur id Celsus traderet, quod omnes haud aliter esse posse, per se intelligerent: neque erat, cur necdum absoluto sermone de vertebris duabus primis, mentionem injiceret de tertia, praesertim cum haec quomodo secundam excipiat, mox esset 6. particula indicaturus. Praeterea in Paawii lectione verbum deest, neque in iis quae proxime antecedunt, aut subsequuntur, quidquam est unde illud subaudias. Quamobrem longe melius ab Lindenio videtur factum, qui litterulas illas Paawii duas *i*, & *s* sejungens, rescripsit *superioris* parti *inferiori*, verboque *inseritur*, quod Constantinus in codice legi admonuerat, accepto, particulam hanc 4. complevit. Verum hinc oriri potest dubitatio, an quod hac 4. sic dictum est, supervacuum sit propter ea quae statim subjiciuntur particula 5. de vertebra prima circumdata secundae, &, quod consequitur, de secundo igitur superiori inserta. Nec dissimulare possum, aliquando mihi venisse in mentem suspicari, an non 4. particula, mendose adeo, ut vidimus, scripta, e librorum margine in contextum irrepsisset: cum dici non possit, quam apte post tertiam quae de capitis inclinatione, aut erectione est, statim sequeretur 5. quae ad circumversionem attinet ejusdem capitis; addito uno, haud amplius, verbo, *secundae* videlicet ante *pars summa.* Sed quid de particula dicemus 6? Traditur in 5. modus quo prima vertebra excipit secundam, nimirum hujus summae parti circumdata, quae in angustiorem dentiformem processum finitur. Continuo autem in 6. additur, *Tertia eodem modo secundam excipit.* Nam secunda igitur ab ima etiam parte alterum ejusmodi processum exigit, cui tertia ad eundem modum circumdetur vertebra? Multo quam haec aut emendare, aut dilucide explicare, facilius videtur restituere particulam 7. *Jamque vertebra tertia tubercula, quae inferiori inferantur, excipit.* Nam etsi plures, aec contemnendae editiones sic habent; vetustior tamen, & illae pariter quas supra laudavi in particula 3. & praeterea Henrici Stephani editio, & membraneus codex, & rei ipsius natura docent, pro *excipit*, rescribendum esse *exigit*. Quo enim pacto fieri possit, ut tubercula inferenda vertebrae inferiori, id est, quartae, excipiantur a tertia, id est, tertiae inferantur? Imo haec a tertia emittuntur in quartam: idque adeo ex Anatome; quod praeclare nosti; manifestum est, ut quamvis particula 8. quam ob hanc unam tantummodo causam protuli, indicare videatur, a quarta vertebra incipere processuum inferiorum in subjectas emissionem; tamen (nisi etiam discrimen forte aliquod Celso fuisset inter processus, & tubercula, per quod rem explicare quis posset) multo levior mihi repugnantia haec videretur, quam in uno eodemque versu dicere, eadem tubercula & alio inseri, & hic excipi.

Exposui suse dubitationes meas, earumque causas, in descriptione vertebrarum. Nunc illas pressius indicabo, quae ad claviculaum, ut Paawius ipse (*h*) existimat, descriptionem spectant. Locus est eodem capite aliquanto inferius, ubi latorum scapularum ossium figura, & adhaesione proposita, haec scribuntur: *At a summa costa &c.* Describitur hic os *quod sustinet jugulum*, sive *in* quo jugulum *insidit* exteriore *capite*. Non potest igitur esse clavicula; hanc enim Celsus non solum alibi, ut hujus libri 8 capite 8, *jugulum* vocat, sed & hic, nec describere tamen incipit ante verba illa, *Id ipsum recurvum &c.* Quodnam igitur os esse istud, dicemus, quod primo loco proponit? Exterius certe juguli caput nullo alio osse, nisi eo quod nunc Scapulae appellant Spinam, sustinetur. Si pergens igitur latum os scapularum describere, hic de ejus Spina Auctor loquitur, cui

(*g*) *Comment. in hunc alterum loc.* (*h*) *Ibid.*

cui Spinae quidem pleraque ejus verborum conveniunt; quomodo ait, *a summa costa* fere *media hoc os excrescere*, primum tenue, deinde eo plenius latiusque, *quo propius lato scapularum ossi fit?* Vt enim pro *summa costa* non accipias, quam his duabus iisdem vocibus non multo superius designavit, duodecim costarum supremam; sed unum de tribus scapulae lateribus, nam *triangulum* esse, dixerat; certe a summo illorum, quod costam superiorem vocamus, Spina non oritur, sed a basi, multoque superius, quam ubi haec media est. Deinde Spina, quae a scapula oritur, & per ipsam pergit, parsque ejus est, num propior fieri scapulae ipsi diceretur? Scriptum oportuit, *quo propius vertici lati scapularum ossis fit*, ut veram agnosceremus descriptionem. Sed & descriptio juguli ipsius cum sic finiatur *& cum lato osse scapularum, infra caput ejus, nervis & cartilagine connectitur;* quid tandem verbia illis designat, *infra caput ejus?* Nam sive caput, summum verticem significat scapulae, sive ipsum juguli exterius caput; vox *infra* quomodo cum vero conveniat, non est facile divinare. Et sunt quidem aliqua in his spinae scapulae, & claviculae descriptionibus, quae aliter in Almeloveenii, aliter in caeterorum editionibus, ipsoque codice leguntur. Sed nibil juvant ad has mihi dubitationes eximendas.

Nec plus juvant varietates aliae in ila quae paulo superius, ut modo indicabam, de costis scripta sunt. *Infra cervicem vero summa costa contra humeros sita est. Inde septem inferiores usque ad imum pectus perveniunt.* Equidem video, accipi non posse lectionem hanc, cum, aliquot interjectis versibus, haec sequantur, *Sub costis vero superioribus, quinque &c.* Sic enim costae cum summa illa uno in latere essent tredecim. Verum haud satis video, quomodo sine aliqua haesitatione accipiam id quod ante Lindenium legebant, *Inde undecim inferiores.* Nam si universae costae ibi continuo describuntur; cur de inferioribus quinque mox scribitur, *ipsae quoque paulatim in cartilaginem versae?* quod profecto supervacuum esset, cum modo de omnibus scriptum esset, *paulatim in cartilaginem degenerant.*

Sed non de ossium fabrica tantum, neque hae tantum dubitationes fuere, quas, vel codice, meisque editionibus inspectis, mihi ex animo non potui eximere. De plurimis huc aliquot adjiciam. Libro 3. cap. 22. postquam inter levia phthisis initia, cibo primo acres, deinde lenes, tum in vicem modo hi, modo illi propositi sunt; haec sequuntur, *adjiciendaque quaedam ex media materia, praecipue vero ex prima, cerebellum, vel pisciculus, & his similia.* Quo referrem illud *ex prima*, cum minime appareret; quid antea ibi legeretur, quaesivi. Omnes aut *ex apruna*, aut, sicuti Pantinus (*i*) admonuit, *ex aprugna* habent; codex *ex pruna*. Sed quodnam *ex pruna;* si tamen sic affari, voluisset; cerebellum indicasse Cornelium, dicas? non aprugnum certe, quando lib. 2. cap. 18. aprum valentissimae materiae esse, docuit, nec vulgo ea copia aprini cerebri est, quae caeterorum quos phthisicis laudavit, ciborum. Suis quidem cerebellum minus valentia esse materiae, *ex agno* autem, *hoedove totum caput*, dixit, *in media materia poni posse.* Itaque ex quonam horum, aut his similium cerebrum sumendum esset, scripsisse, puto; idque nomen in mendo latere; nisi forte malis, revera *ex pruna* scripsisse; cerebellum autem cum ex media materia, quam supra explicaverat, accipiendum esse, diceret, animalis nomen adjicere supervacuum existimasse: quanquam & codex, & editiones, cum ita habeant, *praecipueque vel ex*, priori magis conjecturae favere videantur. Libro 7. cap. 2. planissima illa quidem sunt de suppuratis: *Sed caetera etiam subcruda aperiri possunt; inter nervos ultima expectanda maturitas est, quae cutem extenuet, eique pus jungat, quo propius reperiatur.* Verum quae continuo sequuntur, non item. *Jamque alia rectam plagam desiderant, ut in carne: alia vero vehementer cutem extenuant, in quibus tota ea super pus excidenda est.* Si editiones inspicio; omnes habent *Itemque* pro *Jamque*, & *extenuet* pro *extenuant:* nulla *ut*. Sed pleraeque habent *aliam rectam*, perpaucae *alia rectam*. Codex cum bis perpaucis convenit; sed in eo discrepat ab omnibus, quod pro *tota* habet *tuto*. Verum per has lectionum varietates nihil proficere mihi videor, ut neque per Constantini, adscriptas in margine, conjecturas. Fieri enim posse, existimo, ut Celsus postquam dixit de prorsus maturis, verba fecerit de subcrudis, & quod consequitur, magis de carne, quam de cute incidenda: repetita autem esse per librariorum incuriam quae de extenuata cute dixerat. De cute vero tota excidenda si hic quidquam praecepisset, non videtur paucis post versibus de eadem re ad hunc modum fuisse scripturus, *Est etiam in rerum natura, ut cutis latius excidenda sit.* Quod si non *tota*, sed *tuto super pus* excidenda, imo-

(*i*) *Annot. in hunc loc. qui ipsi est c. 23.*

imo forte incidenda fcripfit; nimirum hoc quoque ad ultimam illam maturitatem pertinebat. Vides igitur, cujusmodi fint quae huc intrufa putem pro illis quae nequidquam in codice, & tot aliis exemplaribus quaefivi.

Nec felicior fui in ejusdem libri 7. capite 26. Namque ubi emoliri manu urinam oportet, cum haec legerem: *Homo tum refupinus eo modo, quo in curatione calculi figuratur, fuper fubfellium aut lectum collocandus eft;* non mediocriter miratus fum, probe gnarus, quam molefta, & fimul ut minus hic neceffaria ea figura fit, quae in calculi curatione a Celfo ipfo inferius proponitur. Multo autem magis miratus fum, ubi meis editionibus, & codice infpectis, fummo confenfu in omnibus pro *in curatione calculi* fcriptum reperi *in curatione ani:* in qua alienam omnino a propofito requiri figuram, manifeftum eft, neque eam a Celfo usquam fuiffe defcriptam. Itaque aut nomen alterius curationis hic pofuit, aut ab ejus manu non funt ifta, *eo modo, quo in curatione ani figuratur.*

Libro etiam 8. cum in extremo capite 7. animadvertiffem, iis quorum maxilla fracta eft, non modo humidum cibum diu praefcribi, fed haec infuper addi, *etiam, cum tempus proceffit, in lagano fimilibusque aliis perfeverandum effe, neque quicquam edendum, donec ex toto maxillam callus firmaverit;* alterutrum fufpicatus fum, aut Celfum tria ifta verba *neque quicquam edendum* non fcripfiffe, aut, fi fcripfit, aliud quodpiam interjeciffe quod a librariis praeteritum fit, ut puta *durius*, aut aliud ejuscemodi, nempe ad hunc modum, *neque quicquam durius edendum.* Nam laganum, ut tenue esfet, quantum ex Acrone (*k*) intelligimus, *comedebatur* certe, quod & ipfe Acron diferte ait, non potabatur. Quonam igitur modo qui in lagano perfeverandum effe, diceret, idem negaret, quicquam edendum? Cum quotquot habeo editiones confuluerem; nulla omnino fuit in qua tria illa verba invenirem. Sed codex ita prorfus habet, uti Lindenius, quem commentum non effe quae addidit, hic quoque locus indicio eft. Quanquam igitur eo inclinat animus quo indicant editiones, praefertim cum Celfi fententia, vel tribus iis verbis demptis, eadem fit; tamen cum Scriptoribus liceat interdum aliqua inculcare, verbaque illa non modo in noftro, fed ut apparet, in aliis etiam, quae Lindenius viderit, fcriptis exemplaribus legantur; me potius juvat pendere animi, quam fortaffis contra fidem vetuftiorum, quibus careo, meliorumque codicum quidpiam pronunciare.

Magis autem haereo in ejusdem libri capite 10. ubi de fracti humeri curatione verba fiunt. Neque enim haec eft fine aliqua obfcuritate, quae fi a depravatis dumtaxat vocibus oriretur; aliquanto minus difficile effet eam difcutere: fed vereor, ne praeterea quidpiam defit, ut in fafciae quae fecundo loco ponitur, defcriptione, in aliisque fortaffe. Fruftra autem codicem, & libros formis defcriptos infpexi. Variat quidem fcriptura; fed non ibi ubi fperabam. A tergo aegri minifter fub ea de qua modo dicebam, fafcia, *porrecto, fi dexter humerus ducendus eft, dextro, fi finifter, finiftro brachio, demiffum inter femina ejus, qui curatur, baculum tenet: medicus fuper eam fafciam, de qua tertio loco dixi, plantam injicit dextram, fi finifter, finiftram, fi dexter humerus curatur &c.;* medicus enim adverfus, humiliusque fedet, eaque tertia fafcia, amplexa imum aegri humerum, deorfum pendet capitibus ibi inter fe vinctis. Pro *porrecto*, pro *plantam*, pro *humerus curatur*, in editionibus cunctis invenio *correpto*, in aliis autem *planam*, in aliis *palmam*, & rurfus in cunctis *humerus fumatur.* Codex apud Conftantinum pro hac ultima voce habet *finuatur;* nofter magis evidenti mendo *furatur.* Sed cum uterque habeat *planam;* nofter, qui manifefto errore pro *correpto* habet *correcto*, habet contra pro *baculum*, quod ab omnibus fcribitur, planiffime *brachium:* quae lectio tanto minus negligenda eft, quod de baculo nullum antea, aut poftea in hac curatione verbum eft; *brachium* autem legi animadvertimus in hoc ipfo Celfi loco in Vefalii Chirurgiam *l* relato. Nec *plantam*, ab Lindenio hic pofitam, facile rejiciendam puto. Idcirco enim videtur tertia fafcia *deorfum* fuiffe *demiffa*, ut eam planta injecta *premat medicus*, ficuti mox Celfus loquitur; potius, ni fallor, *trahat* dicturus, fi manu voluiffet. Manu autem ut poffet utraque medicus fracti humeri partes in fuam fedem compellere, quemadmodum & res exigit, & fuperius ipfe in univerfum docuerat; propterea planta uti maluerit ad fafciam premendam. Sic etiam cap. 15. ut ambabus manibus reponi luxatus humerus poffet; medicum juffit vel genu uti; fi modo Lindenius recte illa edidit, *humerum genu fub ala ejus cogere*, quomodo in antiquo libro manu exarato legi, docuerat Conftantinus. Qui tamen dum confirmari hanc lectionem credidit cap. 20. de luxato femore, an hallucinatus fit, videas, ex verbis illis, *rotundum aliquid fuper inguen ponendum, fubitoque fuper id genu*

(*k*) *In Horat. l.* 2. *Sat.* 6. (*l*) *l.* 2. *c.* 8.

genu adducendum est eodem modo eademque de causa, qua idem in brachio fit; neque enim a Celso ibi designari, crediderim, ut Constantinus ibidem putat, caput hoc 15. de humero, sed potius caput 16. quod proprie est de brachio, & in quo sane haec scripserat, *rotundum aliquid a lacerti parte ponendum est, & super id repente cubitus ad humerum impellendus est;* ut genu capite 20. aegri fit, non medici, cujus quidem est in quadam repositione humeri apud Hippocratem (*m*), in qua medicus, praeter manus, genibus quoque, & capite nititur. Veruntamen lectio, a Constantino producta, ejusmodi est saltem ut intelligi facilius possit, quam quae est in nostro codice, ad eundemque prorsus modum in Pinzil, Juntae, Manutiorum editionibus misere depravata. Sed ad caput 15. ut redeam; etsi quae de quibusdam in eo verbis censeam, non reticui; quae praeterea tamen desiderem, supra indicavi.

Proferam denique ex lib. 5. cap. 19 n. 11. locum illum: *Sunt autem quaedam emplastra, quibus utriusque rei facultas est. quae, nisi singula habenda sit, meliora sunt.* Cum haererem in ea voce *singula*, dubius, an Celsus, sic praesertim, illa uti voluisset; vel magis haesi, dum attentius legens quae sequuntur, eaque cum superioribus, & mox adjectis contendens, non invenire visus sum ita presse, apteque scripta, ut Celsus solet. Et sane editiones caeteras consulens, deesse illa vidi quae sequuntur; sed tamen & ipsas, & codicem vitio non carere. Habent enim, *quae si singula habenda sunt, meliora sunt*, statimque illuc transeunt, *sed in copia &c.* Cui vitio si Constantinus mederi voluit ex ingenio per ea quae in margine adnotavit, quorum parte usus est postea Lindenius; morbum quidem magis cognovisse mihi videtur, quam sustulisse: sin codice aliquo usi sunt; vereor ut ejusmodi fuerit, qualem ipse versare & scrutari vellem: quanquam vitia interdum adeo antiqua sunt, ut ad ea tollenda satis opis ne a vetustissimis quidem, optimisque exemplaribus habere liceat. Quod cum possem tibi non uno exemplo demonstrare, eo quod sequitur, ostendam.

Cum aestate A. 1742. in Patriam secessissem meam, nec horas vellem pomeridianas illas fervidissimas perdere; Celsi codicem, quem alias, ut scis, nonnihil versaveram, petii; ut quidquid a Pinziana editione discreparet, in hujus oris perscriberem. Haec editio, A. 1497. Venetiis habita, & qua nunc apud me nulla alia vetustior est, eo gratior in dies mihi fit, quo magis convenire ipsam in plerisque cum principe Florentina, intelligo, cum plura quae ex hac adhuc servo, excerpta confero: estque eadem *Celsus* ille *Pinzianus*, quem adeo laudabat Schulzius (*n*). Celsus autem Foroliviensis calamo in membranis scriptus est A. 1451; ut quanquam ab editione illa in non paucis differat, non tamen unquam miratus sim, quod in difficilioribus locis non idem mihi auxilium tulerit, quod a multo antiquioribus libris sperassem, ut neque tunc in quodam Praefationis loco, necdum mihi, ut verum fatear, satis perspicuo, multo autem minus in Almeloveenii editione, in qua sic legitur: *Nam ne uterum quidem, ut nihilominus aërem contineat, spirante homine posse diduci.* Certe enim venter, spirante animali (quod vel proxima verba non negant) imo diutius viam trahente, in experimentis anatomicis aperitur; non ita quidem, ut aerem nihilominus contineat: sed quis hoc requirat? aut sic objiciat, quod per se omnibus manifestum est, fieri nullo pacto posse? Itaque in nulla ex meis editionibus ita is locus descriptus est; sed in cunctis ad hunc modum, *Nam uterum quidem qui minus ad rem pertineat spirante homine posse diduci.* Verum ut communis haec lectio neque insequentibus verbis repugnet, nec vero, nec illud requirat, aut objiciat quod sic non esset objiciendum; tamen id ponit quasi minus ad propositam disputationem pertinens, quod evidens est ad ipsam pariter valde attinere. Ea enim erat disputatio quae non minus ad haec spectaret, quae alvo, quam ad illa quae thorace includantur, vivo animali, examinanda. Cum propterea haesitarem; frustra codicem illum cum Pinziana editione contuli: id enim quod modo tibi descripsi, ut in hac, ita in illo pariter scriptum erat. Quid optabilius esse poterat, quam videre, quomodo legeretur is locus in eo codice, *quicum nullum inter omnes Italiae membranas aetate vel emendatiori scriptione comparandum* esse, censueras Jo. Rhodius (*o*)? Hujus voti me ultro compotem fecit Vir Humanissimus, idemque Graece, Latineque Doctissimus Antonius Cocchius Mugellanus in adjectis ad Etruscam suam de Anatome Dissertationem, ad me perbenigne missam. In illis enim, inter egregia caetera, lectiones aliquot proferens ex vetusto illo Mediceo, quem Rhodius tantopere laudaverat, codice, eam quoque produxit quam prae omnibus optabam. Sed cum

(*m*) *L. d. artic. n.* 2. (*n*) *Epist. ad Thomasium, praefixa Exercit. de Obs. conservo.* (*o*) *Praefat. in Scribon. & Dissert. de Acia c.* 6.

cum ea nihil prorsus discrepet a communi; jam aequum esset fortasse, ut me tardiorem in percipiendo, aut fastidiosiorem in accipiendo faterer: quod & facerem libens, nisi animadverterem, plerisque pariter Editoribus non planissimam esse visam propositae scripturae sententiam. Cujus rei indicium est, quod legendum credidere *qui minus*, & interrogandi notam? in fine apposuere; quasi ita aliquanto captu facilior redderetur. Cum vero difficultatem ne sic quidem tolli, existimaret Constantinus; eo decurrit, ut in libri ora adscriberet, *Nam ne uterum*. Quam adnotationem retinuit Ronsseus, credo ob eandem causam, Lindenius autem in contextum recepit, aliaque mutavit ex codice aliquo, an ex ingenio? minus feliciter certe, ut ostensum est, sed non obscura significatione difficultatis, quam offenderent in communi lectione satis commode intelligenda.

Cave tamen credas, optimos ejuscemodi codices; etsi non omnibus in locis meliora quaerenti respondeant; non magno alibi esse usui ad veram lectionem aut ex quibusdam quasi vestigiis indagandam, aut etiam plane aperteque reperiendam. Exemplis utrumque comprobabo, ab eodem Cocchio propositis. Legitur, ut in Manutiorum, aliorumque complurium, sic etiam in Almeloveenii editione lib. 8. cap. 20. *Neque tot genera machinamentorum quoque, ad extendendum in hoc casu femur, Hippocrates, Andreas, Nileus, Nymphodorus, Protarchus, Heraclides, faber quoque quidam reperissent, si id frustra esset.* Quid cogebat Celsum, ut post tot, talesque Viros, obscurum fabrum memoraret? Nihil certe. Itaque laudanda videtur editio princeps, & Ruellii, & ante hanc, Pinzii, & Juntae editiones, & si quae aliae nihil habent de fabro, cum caeterae meae omnes habeant, & codex Foroliviensis, & quinque alii Florentini, eodem saeculo scripti XV. Sed fuitne in codicibus vetustioribus quidquam ex quo perperam lecto istud extiterit de fabro commentum? In vetustissimo illo, inter *Heraclidem*, & *reperissent* haec scripta fuerant, *quid qua vi*. Admonet autem non minus opportune, quam docte, Cocchius, locum hunc Celsi videri ex loco expressum Heraclidis Tarentini, extante adhuc apud Galenum (*p*): quod eo facilius credo, quo saepius video, Heraclidem illum a Celso memorari, & quo similiorem utriusque loci sententiam agnosco. Heraclides vero cum Medicos clarissimos nominet, in iisque Hippocratem, Nileum, & Nymphodorum; de fabro nihil, sed hujus loco, habet, ut Cocchius vertit, *aliique quidam*. Quibus ex vocibus, a Celso verisimiliter scriptis, neque ut fabrum, sed ut claros alios Viros, quos Heraclides nominatim laudaverat, significaret, num illae sint natae *quid qua vi*, Criticorum erit existimare.

Vidisti, ut optimus codex indicia praebeat ad veram, aut certe veri similem scripturam indagandam. Nunc accipe, quemadmodum plane eam aperteque exhibuerit. Libro 7. cap. 26. ubi Celsus docet, qui via ferro facienda sit, per quam calculus e vesica eximatur, haec legebantur: *juxta anum incidi cutis plaga lunata usque ad cervicem vesicae debet, cornibus ad coxam spectantibus paululum: deinde ea parte, qua strictior ima plaga est, etiamnum sub cute, altera transversa plaga facienda est, qua cervix aperiatur.* Cumque omnia quae apud me sunt, exemplaria in iis praesertim verbis conveniant, *qua strictior ima plaga est*: horum loco in pervetusto illo codice scriptum fuerat, *qua resima plaga est*. Nosti, qua significatione, non satis fortasse in Lexicis expressa, utatur Celsus voce illa *resima*, cum renes dicit lib. 4. cap. 1. *a parte altera resimos, ab altera rotundos*. Hic autem vides de plaga *lunata* verba fieri, novamque hanc, vel potius vetustissimam omnium scripturam aperte docere, transversam plagam ad lunatam illam ab ea parte esse addendam, a qua extant ejusdem cornua. Versamur, ut vides, in re gravi, & ad eam rationem extrahendi calculi pertinente, quam inter caeteras praestantissimam multis de causis ostendit idoneus, si quis alius, harum rerum existimator, Heisterus (*q*): qui praeterea ex eadem ortam esse, non dubitat (*r*), *Methodum*, ut vocant, *Lateralem*, nunc maxime celebratam, confirmatque (*s*) testimonio Ravii, qui de hac methodo. Raviana etiam dicta, interrogatus, saepe respondit, *legite Celsum*.

Atque utinam Cl. Cocchius, ut has variantes lectiones proposuit, illamque insuper, quam & nos, admoniti a Foroliviensi codice, & cunctis editionibus, & re ipsa, in extrema superiore Epistola (*t*) attigimus; utinam, inquam, sic etiam reliquas omnes adjungere potuisset, quas, Celsum totum cum scriptis libris conferendo, jam diu habet adnotatas; magno certe beneficio cum omnes politissimi, utilissimique Auctoris studiosos, tum me praesertim, qui jam pridem ejus humanitati

(*p*) *In Hippocr. de Artic. Comment. l. 4. n. 42.* (*q*) *Dissert. de Lithot. Celsi praestantia.* (*r*) *Ibid. n. 32.* (*s*) *p. 167. l. 31.*

manitati multum debeo, hoc etiam nomine obstrinxisset. Nam ego uno qualicunque codice usus, vix audeo ex iis quae animadversa habeo, quaepiam proferre, veritus, ne aliter in aliis antiquioribus, & praestantioribus libris legatur. Exempli enim causa, libro 1. cap. 2. ubi ambulatio *melior* esse dicitur *in umbra, quam parietes aut viridaria efficiunt, quam quae tecto subest*, pro illa voce *viridaria*, quae in meis omnibus est editionibus, in codice inveni *viridia*. Quod paulo fidentius memoro, quia in alio quoque codice sic legi, ex mea Pantini editione intelligo, cujus libri duo primi, & tertii priora capita cum olim; a quo nescio; collata fuerint cum veteri aliquo exemplari, & variantes lectiones inde habeant in oris calamo descriptas, inter has hic habent *paries, aut viridia*. Differre autem, crediderim, viridia a viridariis, quod hac voce non nisi loca herbis & arboribus virentia, illa vero loca eadem aliquando, alias autem arbores plantaeve ipsae virentes videntur significari. Sic Catanaeus (*u*) in minoris Plinii verbis illis, *ambit hunc ambulatio pressis varieque tonsis viridibus inclusa*, accipiendum censuit *viridibus* pro *arboribus semper virentibus*. Nec certe Vitruvium (*x*) aliter existimes accipere potuisse, cum scripsit: *Media vero spatia, quae erunt sub divo inter porticus, adornanda viridibus videntur*. Neque enim viridaria dicere voluit, quae ipsa sunt loca, seu spatia; sed arboribus, quibus *hypethrae*, id est, subdiales, ambulationes includerentur, ut sic *haberent* etiam a viridibus *salubritatem*, & in urbium obsidionibus, ut aliquanto inferius ait, succisis arboribus apertae, lignorum necessariam copiam sufficerent civitati. Quis autem Senecam (*y*), credat, cum in Africani majoris villa *cisternam* dixit *aedificiis ac viridibus subditam*, viridaria intellexisse? cum cisterna, ut aedificiis & arboribus posset, viridariis subdita esse non posset; neque enim haec satis convenirent cum caeteris quae mox subjiciuntur, *sub hoc ille tecto tam sordido stetit, hoc illum pavimentum tam vile sustinuit*. At enim Macrobius (*z*) cum *viridia* non pro appofito, ut in viridibus pratis, sed pro positivo ponitur, ut in illis, *formosa, facies viridiorum*, docuit, & in genitivo casu sic finiri, & *ipsam loci viriditatem significare*. Fateor, qui supra dixerim, non semper arbores virentes designare. At certe non viriditatem ipsam loci apud laudatos Auctores significat; id quod proposito meo est satis: ut minime mihi quaerendum sit, qua significatione in Phaedri (*a*) versiculo ponatur,

Perambulante laeta Domino viridia;

quanquam ubi de ambulando per Romanos xystos sermo est, posset alicui in mentem venire, ut secundum Plinii, & Vitruvii productos locos explicaret. Multo autem minus hic quaeram, sintne *viridis* ad eundem modum accipienda in scriptis veterum Jurisconsultorum. Qua de re memini multa mecum olim erudite, ut solebat, verba fecisse Herculem Franciscum Dandinum Comitem (qui huic Gymnasio, mihique in primis, moriens, magnum tot ejus virtutum desiderium reliquit) cum differre, ipse quoque, sed alia ratione, *viridia*, & *viridaria* conjiceret, quamobrem alios fuisse *viridiarios*, alios *topiarios*, existimabat, nec *viridaria* dicta etiam *viridiaria*, nisi ex imperitia librariorum, qui *viridia* non intelligentes, alias in *viridaria*, nonnunquam littera ultima *i* non deleta, in *viridiaria* mutassent: quae in eum quem ultimum edidit librum (*b*) fuse retulisse, non dubito. Illud dubito, ne forte etiam in Celso nostro ob eandem causam eiusdemmodi mutatio contigerit, & ex *viridia*, quae ubi de ambulatione agitur, adeo convenire vidimus, factum sit *viridaria*.

Ex iis quae in Forolivienſi codice animadverti, hoc quoque est. Libro 2. cap. 12. ubi Almeloveenius haec edidit, *immittenda in alvum est, si levi medicina contenti sumus, pura aqua; si paulo valentiori, mulsa; si leni, aqua, in qua foenum Graecum, vel ptisana, vel malva decocta sit: si reprimendi causa, ex verbenis;* supra illa verba, *si leni, aqua* (quae in eo codice, ut in meis omnibus editionibus, ita sunt, *si leni, ex aqua*) supra illa igitur scriptum est *leniendi causa*, in margine autem *molliendi causa*. Quae an glossemata, an variantes, ut saepenumero in eodem codice, ex aliis descriptae lectiones sint, non facile dixerim; sed tamen dixerim, apte his respondere, quae mox sequuntur, *si reprimendi causa, ex verbenis*. Quo loco, si ex me quaeras, quid Celso verbenae sint; noli expectare, ut cum Almeloveenio respondeam *quaevis herba*, quasi foenum Graecum, vel malva non essent herbae, vel herbae omnes reprimerent; neque, ut cum aliis virgulta semper virentia, &

(*u*) *Comment. in l. 5. Epist. 6.* (*x*) *De Architect. l. 5. c. 9.* (*y*) *Epist. 86.* (*z*) *Saturn. l. 1. c. 4* (*a*) *L. 2. Fab. 5. v. 14.* (*b*) *Interpret. de Servit. Praedior.*

& jucundo odore, aut alia denique, magis ad Auctores alios, quam ad Celsum explicandum attinentia. Se ipse Celsus interpretatur hoc eodem libro cap. 33. cum inter reprimentia ponit verbenarum contusa cum teneris caulibus folia; *cujus generis*, inquit, *sunt olea, cupressus, myrtus, lentiscus, tamarix, ligustrum, rosa, rubus, laurus, hedera, punicum malum:* & uno versu interposito, *aqua calida, in qua verbenae coctae sunt, quas supra proposui.* Eae autem omnes num semper vireant, aut jucundo odore sint, vides.

Sed, ut plenius desiderio tuo satisfaciam, audendum jam est, & sine cortice natandum, id est, sine ullo codicum adjumento, verae similior scriptura, si non divinanda, conjecturis saltem, aut certe suspicionibus perquirenda A facilioribus incipiamus. Celsum quidem ipsum libros suos in quaedam capita divisisse, manifestum est illa ejus loca attendentibus (*c*), quae in extrema sua Praefatione indicavit Lindenius. Ita vero Celsum divisisse, ut nunc videmus, aut eas quas legimus, inscriptiones capitibus praefixisse, si quis crederet; is quae ego, scripta exemplaria inspiciendo, eam protinus opinionem deponeret. Longe enim alias, easque haud raro ineptas, & divisiones, & inscriptiones animadvertens, a Celso illas esse non posse, statim perspiceret. Huc adde, non easdem esse in cunctis codicibus partitiones. Quarum rerum omnium specimen habebis in II. & III. in Celsum Epistola ad te nostra, si particulam illam indicis quam in II. (*) ex Forolivìensi codice descripsi, cum ea contuleris quae in III. (**) est ex Veneto, utramque autem cum ea parte quae illis respondet in libro cujuscunque editionis quarto. Cum enim editiones apparari coeptae sunt, tunc primum, ut opinor, cogitatum est de aptiore & divisione in capita, & lemmatum his praeponendorum sententia aut seligenda, si quo in codice minus forte inepta erat, aut de integro excogitanda: itaque non in cunctis editionibus eaedem ubique divisiones sunt, eaedemque inscriptiones. Haec attigi, primum ut mecum laudes Lindenium, si quid scite in lemmate aliquo emendavit, velut in eo quod antepositum capiti 1. libri 8. sic in meis editionibus legebatur, *De positu, & figura totius humani corporis*, quando non haec eo capite Celsus docuit, sed ejus *ossium positus figurasque*, ut ipso capitis initio promiserat. Recte igitur Lindenius fecit, quod a Constantino adscriptam in margine vocem *ossium* illi addidit inscriptioni. Deinde illa attigi, ne mireris, si fidentius dixero, e lemmate capitis 27. libri 7. *De cancro, qui excisa vesica nascitur*, quamvis & codex, & omnes apud me editiones sic habeant, verbum esse tollendum *excisa*, aliudque, ut, exempli causa, *incisa* substituendum. Quis enim, nisi mortuo, vesicam excidat, id est, scalpelli ope detrahat?

Faciles quoque, tametsi non in lemmate aliquo, sed in ipso Auctoris contextu, eae mutationes videri possunt, quae una in litterula consistunt, ut si libro 6. sub finem capitis 6. in illis verbis, quae iisdem editionibus, & codici sunt communia, *recognitis omnibus, quae medici quoque prodiderunt*, pro *quoque* rescribamus *quique:* neque enim ipse medicus non erat, nec remedia, quae tam longo capite tot, & tam varia proposuerat, fere omnia a medicis non fuerant prodita.

Vbi vero sub initium capitis 17. lib. 5. haec edidit Almeloveenius: *In hoc autem volumine eas compositiones explicabo, quae vel desiderari in prioribus potuerunt; vel ad eas curationes pertinent, quas protinus hic comprehendam sic, ut tamen quae magis communia sunt, simul jungam. Si qua singulis, vel etiam paucis commodata sunt, in ipsorum locum differam*; recte quidem fecit, quod in *paucis* sequi maluit Lindenium, quam caeteros qui magno consensu habent *parvis*, ne Pantino quidem, & Constantino, & Ronsseo exceptis, quorum tamen primus in Adnotationibus, hi autem in libri ora Lindenio praeluxerant; sed illud haud bene, quod scripserit *commodata*, qua in voce Almeloveenii typographos errasse, crederem, nisi eandem in Lindenii, & Pantini editionibus, imo in hujus quoque Adnotationibus offendissem, cum reliqui omnes ediderint *accommodata*, codex habeat *accommoda*. Hic tamen, illique omnes cum habeant *in ipsorum locum*; ego qui haec non videam alio posse, quam ad curationes, referri, malim *in ipsarum locum*.

Jam vero ad paulo majoris momenti suspiciones progrediamur. Libro 6. cap. 6. haec legimus. *Ac protinus quidem scire* oportet, *non febricitare eum, cujus venae naturaliter ordinatae sunt, teporque talis est, qualis esse sanis solet: nec protinus etiam sub calore motuque febrem se se concipere: sed ita, si &c.* Et in eo quidem ab Almeloveenio discrepant pleraeque editiones, & codex, quod habent *non protinus autem*; sed in caeteris mire omnes conveniunt, nisi quod Pantinus, offensus ultimis verbis, in

(*c*) Pag. 317, 19 & 331, 14. (*) Pag. 44, 1. (**) Pag. 51, 7.

in Adnotationibus credit *se se* in *potuisse* mutandum, Constantinus autem & Ronsseus leviori mutatione in margine adscribunt *posse*. Mihi vel hac levior placeret, id est, *esse*, legeremque *febrem asse*, *concipere*, quomodo Celsus ipse alibi dixit, *urinam in vesicam destillare*, *concipiunt*, & *ego eundem quidem hominem posse omnia ista praestare*, *concipio* &c.

Libro 2. Initium capitis 14. apud Almeloveenium est ad hunc modum. *De frictione vero & gestatione adeo multa Asclepiades*, *tanquam inventor ejus*, *posuit in eo volumine*, *quod Communium Auxiliorum inscripsit*, *ut*, *cum trium tantum faceret mentionem*, *hujus & vini & gestationis*, *tamen maximam partem in hoc consumserit*, id est, in frictione, ut vel ea demonstrant quae de hac una & continuo, & toto capite sequuntur. Igitur cum Celsus dicat, *in hoc*, & *hujus*, & *inventor ejus*, nec de gestatione verba facere incipiat, nisi capite 15; aut me omnia fallunt, aut duae illae voces & *gestatione*, temere in primum versum irrepserunt, idque a longo jam tempore, cum in cunctis meis editionibus, & codice legantur. Ronsseus in libri ora habet *equitatione*, ex eo, credo, quod in plerisque erat editionibus, *hujus*, & *equi*, & *gestationis*, quasi equitatio ad gestationem non pertineret, ad quam diserte retulit Plinius (*d*). melius tamen paucis, & in his Manutiis *aquae* pro *equi* scribentibus; sic enim ediderant, *vini*, & *aquae*, & *gestationis* sive ex codicibus quibusdam; nam Foroliviensis ita prorsus habet, ut in margine Ronsseus, *vini. s.* & *aquae*, & *gestationis*, sive etiam Plinium (*e*) respexerunt. Is enim de Asclepiade haec scripserat, cum proposito Celsi loco conferenda, *quinque res maxime communium auxiliorum professus*, *abstinentiam cibi*, *alias vini*, *fricationem corporis*, *ambulationem*, *gestationes*. Quibus ex verbis etsi Muretus (*f*) delenda censuerat illa duo, *alias vini*, haud animadvertens, sic illas res *quinque* non fore; tamen ob hanc ipsam causam nihil mutandum esse, credidit Dalechampius (*g*), nisi *alias* in *aliquando*; neque hoc ipsum necessario, ut opinor. Nam quod Plinius infra subjicit: *Trahebat praeterea mentes artificio mirabili*, *vinum promittendo aegris*, *dandoque tempestive*, *tum frigidam aquam*, aeque congruit cum superioribus, sive *alias* legas, sive *aliquando*. Sed quomodo Plinium *quinque* communia Asclepiadis auxilia, & Celsum *tria tantum* fuisse, dicentem conciliabimus? Frustra Plinianam Harduini editionem consului, quam post missam ad te V. Epistolam, nactus, ut libenter vidi pleraque eorum quae de collatione utriusque Auctoris desideraveram, non omittentem, ita sperabam hujus quoque nodi solutionem praebituram. Quae cum me spes frustrata esset ubi ad ea Plinii verba is quo de agimus, adnotatur Celsi locus; capita alia inspexi in quibus aut de Asclepiade, aut de frictione, & gestatione sermo est. Sed non modo nihil quod me juvaret, inveni; verum insuper ad caput 4. libri 28. non praetereundam operarum hallucinationem offendi. Graecus enim Hippocratis locus, ut Galeni (*h*) aetate in libro κατ᾽ ἰητρεῖον legebatur, qui locus ut ad frictionem attinet, sic omnino erat iis Celsi verbis, quibus expressus est, subjungendus not. 5. Sect. 14; ad alia Celsi verba, quae de gestatione sunt, not. 8. non secus ac si ille pariter ad gestationem spectaret, adjunctus est. Nos vero eam quam proposuimus, repugnantiam qua tandem ratione tollemus, ut cum Plinius quinque, Celsus tria tantum communia Asclepiadis auxilia fuisse, scripserit? Sic fortasse, ut dicamus, Celsum de illis quae in memorato ab ipso volumine posuerat Asclepiades, Plinium de caeteris quoque eidem usitatis mentionem fecisse. Vtcunque id est; cum Celsus tria dumtaxat memoret, ex quibus unum frictionem fuisse, demonstravimus, alterum autem gestationem fuisse ex consensu omnium hanc diserte in tribus illis enumerantium, veri similius est; satis perspicue apparet, *hujus*, id est, frictionis, optimam scripturam esse, bonam *gestationis*, dubiam vero auxilii ejus quod inter utramque a Celso positum est, sic tamen ut vox *aquae* praevaleat, si codicem, qui hanc habet, & editiones, in quibus aut eandem legimus, aut ex ea corruptam *equi*, attendere velimus; vox autem *vini* ab iis qui frustra eadem quae a Plinio, a Celso quoque dicta vellent, in codices aliquos intrusa videatur.

Vt igitur voces illas duas & *gestatione* in ejus capitis initium, sic totidem suspicor irrepsisse in proximum caput 15. ubi nunc legimus: *Gestationum lenissima est navi*, *vel in portu*, *vel in flumine*; *vel lectico*, *aut scamno*: *acrior vehiculo*: *vehementior*, *in alto mari navi*. Intelligis, me de istis postremis dicere duabus vocibus, quanquam de *navi*, pridem ab Almeloveenio ipso notata, quin glossema sit, dubium esse non potest. At ego suspicor, non unum esse, neque Celsum, postquam *in alto* scripserat,

(*d*) *Nat. Hist. l.* 25. *c.* 4. (*e*) *Ibid. l.* 26. *c.* 3. (*f*) *Variar. Lect. l.* 14. *c.* 16. (*g*) *In marg. ad hunc loc.* (*h*) *Vid. de Sanit. tuen. l.* 2. *c.* 3.

ſcripſerat, *mari* adjiciendum cenſuiſſe. Suſpicionem autem minus improbabis meam, ubi animadverteris, alio ordine in caeteris editionibus, ipſoque codice locum iſtum proponi conſueviſſe, ut geſtationes quae navi fiunt, minime disjungerentur, ſic videlicet: *Geſtationum leniſſima eſt navi vel in portu, vel in flumine: vehementior in alto mari navi;* unde haec duo ultima verba auferre non modo licet, ſed & juvat. Non me fugit, quid Lindenium moverit, ut antiquum ordinem mutaret, nimirum ne quae ſequebatur geſtatio *vel lectica, aut ſcamno*, ea videretur non minus vehemens dici, quam quae navi in alto. Verum ſi hoc attendendum; illud quoque attendendum erat, eo quem ipſe maluit, ordine vehementiorem dici geſtationem navi in alto, quam vehiculo, quaſi vero geſtatione in alto tunc utendum fuiſſet cum mare ventorum vi maxime eſſet agitatum: itemque dici leniſſimam, ut navi in flumine, quae vel lectica fiebat, vel ſella, quarum motus, quippe pluribus geſtantibus, creberrime inaequalis ſit & diſſimilis, neceſſe eſt. Non tamen negaverim, ut aliquid temere addi, ſic & omitti inter *alto*, & *lectica* potuiſſe. Verum minus mihi facile eſt conjicere quod omnino verbum omiſſum ſit, quam quae ſint addita, ſuſpicari.

Sic & voces alias duas, & has quidem ex librariorum incuria redundare, crediderim ſub initium capitis 29. lib. 7. *Sed ante omnia vulvae natura mirabilis, cum in multis aliis, tum in hac re quoque facile cognoſcitur. Oportet autem ante omnia &c.* Quis enim tantam in diſertiſſimo Scriptore inopiam verborum fuiſſe, exiſtimet, ut duo illa verba *ante omnia*, nulla adductus ratione, tam brevi intervallo iteraverit? Vt bene illa conveniant ſecundo loco, ubi ordine praecipere Auctor incipit quidquid fieri oportet ad maturum partum, intus emortuum, manu educendum; certe primo illo non apparet, cur ponantur. Cum enim difficultatem ejus operis propoſuerit; continuo ſpem unam dat, eamque in uteri natura mirabili quae occaſionem praebet cauto & perito Chirurgo primum unum digitum, deinde & alterum, & ſic deinceps totam manum per illas anguſtias inferendi. Namque ex intervallo ſubinde os uteri dehiſcit: qua occaſione utendum, ut magiſter quisque obſtetricandi ſpectatiſſimus vel nunc praecipit, ſicque deinceps expectandum *donec iterum id os aperiatur;* ita enim legere malo, quam cum Lindenio, adſcripta in margine a Conſtantino, & Ronſſeo ſequente, *os adaperiatur*, cum ſit in codice *ad os aperiatur*, ut in omnibus quoque, mihi notis, editionibus, excepta principe Florentina, ex qua a me olim excerpta nunc inſpiciens, gaudeo, in his idem prorſus quod in mentem venerat, reperire.

Fortaſſe ob eandem veterum ſcribarum indiligentiam, quaedam alia iterata ſunt verba in citati libri 7. capite 26. *Cum jam eo calculus venit, ut ſuper veſicae cervicem ſit, juxta anum incidi cutis plaga lunata usque ad cervicem veſicae debet.* Veterum dixi; nam hic quoque tum in codice, tum in meis omnibus editionibus eadem illa repeti video, quamvis caetera paulo aliter, nempe ad hunc modum proponantur, *ut incidi ſuper veſicae cervicem juxta anum cutis plaga lunata usque ad cervicem veſicae debeat*, niſi quod in codice eſt *debet*, quod in libri ora Conſtantinus, & Ronſſeus malunt, *ut* illud delentes, tanto melius haec quidem quam Lindenius, quod ſi calculus ſuper veſicae cervicem ſit, necdum ad eum pervenit locum, ut ſecundum inculcata hoc capite a Celſo praecepta aggredi Medicus ſectionem debeat. Ante hanc enim vel modo praeceperat, ut calculus digitis compellatur deorſum donec ad cervicem perveniat, in eamque impellatur. Itaque ubi mox dicit, *Cum jam eo venit*, perſpicuum eſt, hoc velle, Cum jam in cervicem venit; ut abſonum ſit addere *ut ſuper veſicae cerviem ſit*, ſupervacuum autem videri poſſit dicere, *ſuper veſicae cervicem* eſſe incidendam cutem, quando plaga lunata anum debere dicitur *usque ad cervicem veſicae* pervenire, aut ſi illud minus ſupervacuum ſit, vox ſaltem *veſicae* ſecundo hoc loco ſit minime neceſſaria.

Vtcunque id eſt; a non abſimili operarum ſocordia cum factum eſſe, conjeciſſem, ut in cunctis a me verſatis editionibus duo alibi verba eſſent repetita; meam conjecturam poſtea confirmatam vidi non illibenter. Locus eſt lib. 8. ſub initium capitis 7. ubi quaedam de variis caſibus attinguntur, qui oſſi, dum frangitur, poſſunt incidere. *Quinetiam aliquando plura fragmenta a fragmento fiunt. Sed in aliis quidem oſſibus ex toto ſaepe fragmentum a fragmento recedit.* Vides, quibus de verbis dicam, nempe *a fragmento*, quae ut ſecundo loco neceſſaria ſunt, ſic primo vel tunc redundare mihi viderentur, ſi *e fragmento* ſcriptum eſſet, quod nusquam legi. Et fuiſſe quidem alios antea quibus diſplicuiſſent, ex Conſtantini marginibus intelligebam, qui adnotatum habent, *Quidam ſegmento*; nec tamen quid illi ſpectaſſent, percipiebam. Verum cum denique in Foroiivienſi codice duo illa verba prorſus deeſſe primo quidem loco, animadverti; ſic enim ſcriptum eſt, *plura fragmenta fiunt;* tum vero ad meae conjecturae pleniorem confirmationem nihil aliud optandum cognovi, niſi ut cum eo codice plures alii, in primisque optimi, conſentirent.

 Quamobrem

Quamobrem etsi alias duas suspiciones meas ab eodem codice demum inveni confirmatas; nolui tamen eas magis quam superiorem, ei codici acceptas referre non modo quia ipse quoque multo mihi antea in mentem venerant, quam ejus varietates codicis omnes adnotarem, verum etiam quia uni codici, neque ei optimo, non multum tribuo, in re praesertim quae minus est in veteribus ejusmodi libris attendenda, velut haec de duabus prima, quae nimirum pendet a distinctionum notulis, inter verba interjectis. Paulo supra finem ejusdem capitis 7. in omnibus quae apud me sunt, editionibus ad hunc modum scriptum est, *costae, spina coxarum, os tali, calx:* ad eundemque modum iterum paulo supra finem insequentis capitis 8. eadem verba proponuntur, nisi quod eo capite 8. *coxarum* loco, quam vocem retinent Lindenius, & Almeloveenius, reliqui habent, codice non discrepante, *costarum* A quibus hic duo vides posse requiri, costarum spina quid sit? & quare a costis distinguatur? scribunt enim *costae, spina costarum:* cum a duobus illis prioribus unum modo requiri possit, idque reliquis capite quidem 7. commune, spina coxarum quid sit? neque enim Celsus cum libri hujus 8. capite 1. ossa omnia sigillatim proposuit, in iisque costas, & os coxarum; iliis, aut huic spinam tribuit; ne quis forte quia posteri summam hujus partem utrinque spinam vocarunt, eam, credat, capite 7. intellexisse. Quid ergo est? *Coxarum* ego utroque loco scribendum opinor; *spina coxarum* neutro. Sed verba ita distinguenda, *costae, spina, coxarum os, tali, calx;* aut, si mavis, *coxarum os, os tali;* vel *coxarum os, talus;* sic enim singula haec ossa alibi nominat Celsus. Qui inter caetera ossa, quae ibi cap. 8. memorat, fere immobilia, id est, non aeque mobilia, ac humeri, brachii, femoris, cruris, digitorum ossa, de quorum curationibus est postea acturus, coxarum os praetermittere non debuit, nec vertebras; has autem spinae nomine, ut solet, hic quoque intellexisse, initium, & finis proximi, quod sequitur, 9. capitis satis ostendunt. Haec cum essem conjectura persecutus; codice inspecto, distinctionis notas inveni, non inter *coxarum*, & *os*, sed inter *spina*, & *coxarum*, & inter *os*, & *tali*, quemadmodum suspicione praeceperam.

Antequam alias hujus generis suspiciones adjiciam; alteram illam indicabo, quam a codice comprobatam vidi. Libro 6. cap. 18. *Anus quoque multa, taediique plena mala recipit, nec a se multum abhorrentes curationes habet.* Cum haec primum legi; credibile visum est, non ita olim scriptum fuisse, sed potius *nec inter se multum abhorrentes*, quomodo Livius (*i*), exempli causa, dixerat *abhorrent inter se orationes.* Et vestigia quidem ejus scripturae in cunctis meis editionibus deprehendi, in quibus videlicet legitur *nec in se*; licet Constantinus, & Ronsseus in libri margine adnotaverint *necnon in se multum abhorrendas*, lectione minime iis, quae sequuntur, curationibus conveniente, quas si periegas, plerasque agnoscas nullam asperitatem, multam similitudinem inter se habere. Suspicionem denique codex luculentissime confirmavit, in quo perspicue scriptum reperi *inter se.*

Redeo nunc ad eos locos, in quibus suspicor, ob pravam verborum distinctionem sententiam esse corruptam. Libro 2. cap. 29. inter ea quae alvum movent, ponuntur *uvae recentes pingues, minutae aves, cochleae &c.* Capite autem insequente inter ea quae contra adstringunt, recensentur *dura ova; magisque, si assa sunt: minutae aves, merula, palumbes; magisque, si in posca decocta est.* Num eaedem igitur minutae aves alvum & adstringunt, & movent? Haec repugnare, sensit Ronsseus (*k*), commentusque est, primo loco teneras & nuper exclusas, elixasque; altero siccas, & adultas, & assas; quasi Celsus, si ita intellexisset, per se declarare non consuesset. Quod & de Pantino (*l*) dictum volo, qui teneras, durasque distinxit; cum facilius posset, quam Ronsseus, mutatis primo loco inter verba notulis, tollere, ut mihi videtur, repugnantiam ad hunc modum, *uvae recentes, pingues minutae aves.* Dixi autem facilius, quam Ronsseus; hic enim ne dubitavit quidem, quin pingues uvae essent intelligendae, sicque in Enarratione sua explicavit. At Pantinus (*m*) utrum mallemus, optionem dederat, *pingues* de uvis, an de avibus dictum accipere. Ego vero non dubitandum crediderim, quin de avibus sit accipiendum. Pinguedo enim proprie in animalibus dicitur, & *caro pinguis* mox diserte a Celso in iis quae alvum movent, commemoratur. Caeterum cum alii sic verba distinxerint, ut Almeloveenius, alii ambigue, ut Pantinus; vix tandem unum Constantinum animadverti ita, uti ego conjeci, distincta edidisse.

Verum

(*i*) *Hist. l. 28. haud itaprocul a fine.* (*k*) *Enarrat. in hoc loc.* (*l*) *Comment. in primum loc.* (*m*) *Ibid.*

Verum ne hunc quidem inveni qui alia quaedam ita distingueret, quemadmodum mihi distinguenda videntur, libro 5. cap. 26. ubi Celsus sub nomine cancri, vulneribus supervenientis, gangraenam fere & sphacelum describit. Nam quod Almeloveenius quae Pantinus (*n*), & Ronsseus (*o*) huc adscripserant, magis attendens, quam quae Constantinus: indicat, quasi huc attinentes, Galeni locum, & Hildani Observationem; nempe uterque horum ibi de tumore verba faciunt, quem hodieque omnes cancrum appellant, non de affectionibus quas Celsus hoc quidem nomine complecti solet, nimiae vulnerum inflammationi, aut constrictioni, ut antequam describat, ipse ait, succedentibus; sic enim cum saepe alibi, tum praesertim ibi locutus est, ubi generatim vetuit nimis arctas fieri deligationes, *si quidem id, quod adstrictum est, alienatur, & cancro opportunum est*, & ubi speciatim in ossis fractura quacum sit vulnus conjunctum, tanto laxiores fascias laudavit, *quanto facilius & alienari & occupari cancro vulnus potest*. In illa igitur descriptione haec etiam sunt, *ex nigro ulcere humor pallidus fertur, malique odoris est, & caro intus corrupta: interdum etiam nervi ac membranae resolvuntur, specillumque demissum descendit &c.* Nemo autem caeterorum est qui vel majoris distinctionis notam inter *corrupta*, & *interdum* non interponat; si Manutios, & Stephanum excipias: quanquam nemo ibi *caro intus corrupta* habet; habent vero *carunculae corruptae*, vel, ut codex, *carunculaeque corruptae*, quod ego melius existimo, quia ante duos tresve versiculos cum de hoc ulcere dictum esset *caro ejus corrupta est*; ineptum fuisset idem iterare. Sic igitur rescribendum suspicor, *ex nigro ulcere humor pallidus fertur, malique odoris est: carunculaeque corruptae, interdum etiam nervi ac membranae resolvuntur &c.* id est, putrefactae excidunt.

Est etiam ubi depravatam sententiam credas non tam quod verba non bene distincta sint, quam quia transposita. De quo ut existimare possis; ex lib. 3. cap. 6. non brevem locum describam, necesse est, ad tempus attinentem quo potio febricitantibus est concedenda. *Ac ne illud quidem ab Heraclide Tarentino dictum, ratione caret: ubi aut bilis aegrum, aut cruditas male habet, expedire quoque per medicas potiones misceri novam materiam corruptae. Illud videndum est, ut, qualia tempora cibo leguntur, talia potioni quoque: ubi sine illo datur, deliganbur, cum aegrum dormire cupiemus, quod fere sitis prohibet. Satis autem convenit, cum omnibus febricitantibus nimius humor alienus sit, tum praecipue esse foeminis, quae ex partu in febres inciderunt.* Hic igitur manifestius est, quam ut admonitione mea egeat, non aliam, nisi minoris distinctionis notulam, inter *quoque*, & *ubi* fuisse ponendam. Illud aliquam attentionem requirit, ut suspicemur, suo non esse loco ea verba, *cum aegrum dormire cupiemus: quod fere sitis prohibet.* Haec enim, sive ad istum modum legantur, sive ipsis particula, *aut*, ut in codice, meisque libris omnibus, praeponatur, non bene ibi collocata esse videbuntur iis qui animadverterint, tempora illa non tunc dumtaxat esse deligenda, cum aegrum dormire cupiemus, sed tunc etiam cum materiam novam corruptae miscerl, volemus. Quorum utrumlibet addita quidem ista particula *aut* significabit, sed in alium translata locum simul cum verbis insequentibus. Tantum igitur abest, ut eam particulam, quod Constantinus, & Ronsseus in margine indicant, expungendam credam; ut sententiam sic restitui posse, existimem, *Ac ne illud quidem, ab Heraclide Tarentino dictum, ratione caret: ubi aut bilis aegrum, aut cruditas male habet, expedire quoque per medicas potiones misceri novam materiam corruptae, aut cum aegrum dormire cupiemus; quod fere sitis prohibet. Illud videndum est &c.* Quod si forte malis, nulla translatione verborum facta, mutare tantummodo *aut* in *ut*; etsi translationem magis probem; non pertinaciter repugnabo: satisque mihi erit, locum, quemadmodum hactenus legebant, vitio non caruisse.

Age nunc veniamus ad alterum in quo manifestius esse videbitur vitium, neque, ut puto, sine verborum transpositione facile tollendum. Libro 4. sub initium capitis 13. haec sunt. *Sed prior, morbus videlicet ileus, modo supra umbilicum, modo sub umbilico dolorem movet. Fit in alterutro loco inflammatio: nec alvus, nec spiritus infra transmittitur. Si superior pars affecta est, cibus: si inferior, stercus per os redditur: si utralibet, metus est. Adjicitur periculo, si vomitus biliosus, mali odoris, aut varius, aut niger est.* Vides, num ubi stercus per os jam redditur, possit vomitus esse, nisi mali odoris? numve periculum, quod jam summum est, his adjectis augeatur? Certe Aphorismus ipse, (*p*), quem, tanquam huc attinentem, indicat Almeloveenius; si rationem, & Galeni (*q*) interpretationem attendamus; periculum in ileo praenunciat ex eo vomitu, non qui vomitum stercoris, aut stercori similium excipiat, sed qui hunc praecedat. In ileis, inquit Galenus, *vomitus non*

(*n*) *Annot. in hunc loc.* (*o*) *Enarrat. in eund. loc.* (*p*) *p. 10. Sect. 7.* (*q*) *Comment. in hunc Aphor.*

non semper adest, sed quando exitiales sunt: & si vehementius distorquentur, stercus eis ascendit: & mox, *Haec vero mihi fieri videntur ab intestinis in quibus passio talis existit, a se expellere stercus appetentibus, quando longitudine temporis coepit molestare.* Quam alteram ex Galeno descripsi particulam ob eam etiam causam, ut intelligeres, quanto melius in producto Celsi loco, ubi nunc legitur, *si utralibet, metus est*, legeretur antea ab omnibus, *si utrumlibet vetus est*, quod & codex habet. Itaque locum sic restitui posse, conjicio, si post *transmittitur*, continuo scribamus. *Adjicitur*, vel; quoniam in codice est, *accidit*; *Accedit periculo, si vomitus biliosus, mali odoris, aut varius, aut niger est. Si superior pars affecta est, cibus: si inferior, stercus per os redditur, si utrumlibet vetus est*; videlicet si in superiore, aut in inferiore parte inveteravit affectio. Ad eundem enim modum Celsus de dysenteria infra loquitur cap. 15. *Si pluribus diebus nihil remedia illa juverunt, vetusque jam vitium est.* Verum ad alia veniamus, vel potius revertamur.

Cum enim supra mentionem facerem immobilium quorundam, id est, minus inter se, secundum naturam, mobilium ossium, quae Cornelius noster extremo capite 8. libri 8. nominaverat; in memoriam redii, quid essem olim suspicatus in verbis illis, quibus inter initia capitis 11. ejusdem libri, ossium motus praeter naturam, id est, luxationes, ita distinxit. *Moventur ossa sedibus suis duobus modis. Nam modo quae juncta sunt, inter se dehiscunt: ut cum latum os scapularum ab humero recedit; & in brachio, radius a cubito; & in crure, tibia a sura: —— modo articuli suis sedibus excidunt.* Quem secundum modum sigillatim insequentibus proponit capitibus, de maxilla luxata, &, quod ad susceptum sermonem maxime attinet, de luxato humero, aliisque ejusmodi. Hinc autem suspicio oritur, in iis quae produximus, verbis non *ab humero*, sed *ab jugulo* potius esse legendum. Jugulum enim, id est, clavicula, ita cum lato scapularum osse junctum est, ut cum tibia fibula, aut, si mavis, cum ulna radius, non ita ut cum lato eodem osse humerus, qui & per articulationem jungitur, maximos quosque motus permittentem, & cum recedit ab illo osse, sive, quod eodem redit, cum illud os ab ipso recedit, non huc res attinet, sed alio, videlicet ad caput, quod peculiariter extare dixi, de luxato humero. Quae animadversio non tantum ad id valet, ut vitiatam hic esse scripturam, opinemur (frustra explicante Constantino de acromio, quod officulum perraro in adultis invenitur, nec inter ossa a Celso proponitur) sed ad illud quoque, ut paulo inferius ab Lindenio egregie emendatam intelligamus. Cum enim & editiones omnes, & codex ipse, ut *ab humero* habent, sic perperam quoque haberent *mollibus*, vel etiam, ut in Constantini, & Ronssei margine, *molibus*; nihil melius rescribi potuit, quam *mobilibus* in iis verbis, *Quorum vitandorum causa, facienda eadem sunt, quae in ossibus mobilibus laesis.* Quid enim huc *ossium molibus*, vel *ossibus mollibus*, aut *mollioribus*? nam hoc malebat Constantinus. Hic enim, ut fibulae, & radii diserte proposita exempla ostendunt, de ossibus agitur immobilibus, aut certe minus mobilibus: hisque Celsus laesis, adhibenda eadem esse, docet quae laesis mobilibus.

Simile vitium, similique ratione emendandum, irrepsisse in primum caput libri hujus 8. suspicaberis, ubi legeris, *Maxilla vero est molle os.* Nemo enim hoc dicat, nedum Celsus, qui sternum, duritie cum maxilla non conferendum, os tamen esse *valens ac durum*, isto eodem capite dicturus est. At enim codex, & editiones, quotquot inspicimus, habent *molle*. Nimirum, credo, ut *mollibus* habebant in loco superiore, notula quae compendium vocis *mobilibus* significaret, a librariis olim non intellecta, aut minus animadversa: cujusmodi ob causam Veterum duo tresve ediderant infra, capite 4. ut Almeloveenius quoque ibi adnotavit, *membrana mollis ac sui coloris*, ubi eundem fuisse *membrana mobilis ac sui coloris*, satis illa ostendunt quae continuo his opponuntur, *membrana immobilis, nigra &c.* Unum est, quantum video, quod mihi, pro *molle* hic *mobile os* reposituro, objici possit, nempe tribus, nec totis, interjectis versiculis, de eadem maxilla haec addi, *soloque ea movetur*, supervacuis verbis, si modo ea mobilis dicta esset. Attamen haud plane supervacua fortasse videbuntur, si quid continuo sequatur, attenderis. Hoc enim ait Celsus, *soloque ea movetur. Nam malae cum toto osse, quod superiores dentes excipit, immobiles sunt.* Aliud autem est dixisse, mobile os maxillam esse, statim atque de ea sermo fieri coeptus est, nempe caeteris illis capitis partibus quae omnino immobilibus compinguntur ossibus, ad eum usque locum descriptis: aliud est, nonnullis de ea jam dictis, opportune admonere, maxillam de qua verba fiunt, illam esse quae sola movetur; ne quis forte rerum ignarus, maxillae nomine deceptus, putaret, superiorem quoque a Celso mobilem dictam fuisse. Nam superiorem etiam, a Romanis maxillam fuisse appellatam, ipsum malae nomen indicio est, quod ex maxilla contractum esse, jam diu est cum docti

docti homines de M. Tullio (r) didicerunt. Quod nomen etsi Plinius (s) tradidit, in homine tantum habere locum; non tamen scripsit, haud licitum esse in homine quoque superiorem maxillam dicere: imo licere, exemplo docuit suo, cum remedia adversus *maxillarum dolores, tumoresve* proposuit (t). Celsus igitur, ne quis dubitare posset, utram maxillam mobilem esse, dixisset; cum illud addidit; tum superiorem, nisi forte simul cum inferiore, nusquam, quod meminerim, alio quam malarum, nomine designavit: quin a malis aperte, ut hic, maxillam, videlicet inferiorem, distinxit, quemadmodum capite 7. hujus libri videbis in illa certorum ossium enumeratione, *maxilla, malae, jugulum &c:* quam constantem ejus consuetudinem haud scio, an alii satis adnotaverint.

Locus eodem capite primo brevis est, sed in quo de pluribus dubitatur. *Super hos quoque musculos, qui tempore contegunt, os medium, in exteriorem partem inclinatum, positum est.* Sic cum Lindenio Almeloveenius. Sed qui eos praecesserant, quotquot inspexi, & cum his non codex modo quem memorare solitus sum, sed & Venetus, ut quaedam quae olim ex eo excerpsi, mihi adhuc ostendunt, habent ad hunc modum, *Sub his quoque musculis, qui tempora connectunt:* in caeteris autem conveniunt codices, non editiones. Nam vel princeps, & Pinziana *inclinatam* habent, nedum reliquae, praeter editionem Ronssei, in qua tamen aliud discrimen animadverto; scripsit enim *in interiorem partem inclinatum*, quam lectionem Paawius (u) sequitur. Quibus de musculis Celsus loquatur, manifestum est: quo de osse, ambiguum, eoque magis, quod varia adeo profertur scriptura. De qua etsi in musculis minus controversiae est; ea ipsa tamen a vera fortasse longius abest, quam putant. Qua enim, quaeso, significatione tempora *connectere* isti dicuntur musculi quos Temporales vocitamus? Difficultas, haec, credo, Constantinum, & Ronsseum impulit, ut in libri ora adscriberent *contegunt*. Quam tamen Paawius vocem respuit, tanquam *Celso minus familiarem*, oblitus; ut renum, & omenti descriptionem (x), & locos alios praeteream, ab hoc capite distantes; hujus ipsius initio scripsisse illum, *cerebri membranam contegit*, in eademque pagella paulo supra, *os contegat*, & *erit contegendum*; ut intra duodecim, aut tredecim versus ter usus sit. Est igitur Celso maxime familiaris. Sed tamen dubito, num usurpaverit hoc loco, an potius, quam *contegunt*, scripserit *continent*. Quo id auctore? inquis. Nempe eodem Celso, quem animadverti, cum hos musculos indicaret hujus ipsius libri alio loco, qui & in codice, & in editionibus sine ulla cujusquam dubitatione uno eodemque modo legitur, ita scripsisse, *inter musculos, qui tempora continent.* Vtinam Celsi ipsius auctoritate uti possem ad caetera pariter quae in verbis propositis dubia sunt, veri similiori ratione dirimenda, quae ab illo nimirum pendent omnia, quod os intellexerit? Et a primo quidem id esse videtur quod Latine a jugi similitudine satis bene vocamus Jugale: quemvis enim hanc jugalis significationem in Lexicis non videamus adnotatam; Celsus tamen *Jugale appellari posse ab eadem similitudine, a qua id Graeci ζυγῶδες appellant*, infra docet, ubi id os memorat, ac describit. Quod attendens Paawius, negat, proposito loco de eo osse Celsum loqui, de quo paulo post ex instituto sit locuturus, & quod praeterea non *sub* his musculis sit, sed ipsis impositum. Cui secundae animadversioni tantum videtur tribuisse Lindenius, qui de Jugali hic dici, crederet, ut propterea fortasse, pro *sub his* ediderit *super hos*, mutatione libris omnibus quos viderimus, ut supra indicatum est, repugnante, & minime ipsi necessaria; stante enim homine, est Jugale os infra totos ferme eos musculos. At Paawius processum petrosum opinatus est hoc loco indicari: quam opinationem, cum Celsus nihil usquam attigerit eorum quae non nisi aperta calvaria possunt de hac conspici; examinare non est operae. De Constantini autem opinione, quam ex libri ora conjicimus, ubi pro *os medium* posuit *os malarum*, satis est, secundum Paawii primam animadversionem, hoc quaerere, quid attinuerit hic scribi quod paulo post nihilominus erat scribendum? Nam si *juxta* aurem *finiri* Jugale *os* tradetur, *quod transversum a genis tendit*; inde satis intelligi poterat, *sub* Temporalibus *musculis os malarum*, *in exteriorem partem inclinatum, positum esse.* Quid igitur est? Fortasse, nihil a scriptis libris recedendo, vox illa *medium*; quam quo referamus, si de osse Jugali sermo sit, haud satis apparet; de parte illa calvariae accipienda est quae, sub his musculis latens, contra medium fere ipsorum in exteriorem inclinatur partem. Cum enim hic Celsus calvariae latus describat, futuram videlicet squamosam, & os quod proxime post aurem crassissimum

(r) *In Oratore.* (s) *Nat. Hist. l. 11. c. 37.* (t) *Ibid. l. 21. c. 20. & l. 23. c. 2. & 7.*
(u) *Comment. in hunc loc.* (x) *l. 4. c. 1. p. 184, 2. & p. 185, 10.*

mum est; a veri similitudine non abhorret, cavere voluisse, ne quis forte, ut aequatum exterius videt ab his musculis capitis latus, sic ob ignorationem eorum crassitudinis putet, subjectam quoque calvariam ipsorum esse superficiei parallelam: itaque illud caventem, ibi os extrorsum inclinari, ubi sedem relinquat majori eorum crassitudini, docuisse: dixisse autem, *sub* his musculis, quia hisce obtegitur, non secus atque alibi (y) cor, dixit, *sub sinisteriore mamma situm.* Verum ex his omnibus quae super uno isto loco a me scripta sunt, noli aliud magis attendere, quam quod, Celso auctore, conjeci de verbo *continent* pro *connectunt* substituendo.

Ejusdem auctoritate ductus, nonnullas alias suspiciones, dum infra legerem hoc ipsum caput, subortas, mihi jam demere conabor. Humerus, inquit, *extremis utrinque capitibus tumidus, mollis, sine medulla, cartilaginosus.* Nulla hic mendi suspicio. Nam quod duas illas voces *sine medulla* Paawius (z) *omnino delendas* esse, pronunciat, quia hoc os, sicuti mox Celsus ipse agnoscit, *medullosum* esse, constat; delendae essent aliae quoque, id est, *mollis*, & *cartilaginosus*, quia durum esse, manifestum est, neque id Celsus negat. Sic enim pergit, *medius teres, durus, medullosus.* At vero omnia sunt retinenda; prima, quia de *extremis capitibus;* caetera, quia de *medio* inter extrema osse diserte dicuntur: utraque autem, si eae inter se conferantur ossis partes, satis vera sunt. Suspicio autem oritur ex iis quae continuo sequuntur, *leniter cavus, in priorem & interiorem, gibbus, in posteriorem & exteriorem partem.* Certe intelligis, haec, sicuti Lindenius, & Almeloveenius edidere, cum ipsius ossis figura non convenire. Sed neque conveniunt quae pro his omnibus meae cunctae habent editiones. In aliis enim sic legas, *leniter gibbus & in priorem & posteriorem, interiorem, & exteriorem partem:* in aliis autem, quibuscum Pinziana, & codex ipse consentiunt, *leniter gibbus & in priorem, & in exteriorem partem*; quasi vero aut ab nulla parte esset cavus, quod primae indicant; tunc autem pressius Celsus scripsisset, leniter gibbus in omnem partem: aut praeter priorem, & exteriorem, duae partes reliquae non essent hic commemorandae, quod caeterae significant editiones; tunc autem Celsus haec statim non subjecisset, *Prior autem pars est, quae a pectore est: posterior, quae ab scapulis: interior, quae ad latus tendit: exterior, quae ab eo recedit.* Si Celso igitur, & re ipsa ducibus, locus ille a librariorum facillima in ejusmodi praesertim verbis describendis hallucinatione est vindicandus; non inde, opinor, ejus initium unde Lindenius, sed unde omnes reliqui, faciendum est, rescribendumque magna ex parte, ut primi illi, *leniter gibbus in priorem & posteriorem & interiorem; cavus in exteriorem partem.*

Sed etsi tam varia, ut vidimus, apud varios scriptura vitium ipsa in eum locum irrepsisse, indicabat; non est tamen cur alteri plurimum fidamus, in quo scribendo mire omnes consentiunt. Est eodem capite primo, ubi femina, id est, femorum ossa, *ab exteriore parte gibba* dicuntur. Sunt autem; idque procul omni dubitatione; a priore, si re ipsa, & verborum paulo ante proposita declaratione standum est, quam Auctor *ad omnes articulos pertinere*, etiam *in ulterioribus*, diserte admonuit. Crediderim igitur, scripsisse, *a priore*, aut, si minus recedere a communi lectione velis, *ab anteriore:* aut si forte *ab exteriore* scripsit non tam quia inde quoque, in nonnullis praesertim corporibus, nonnihil gibba sint, quam ut Hippocrati obsequeretur; non omisisse tamen *a priore*, ut simul id quod multo evidentius est, simul ipsum sequeretur Hippocratem (a), cujus haec verba sunt, *considerare oportet, quod femur gibbosum magis est ad externam partem, quam ad internam, & magis ad anteriorem, quam posteriorem.*

Mendum quoque alterum mihi esse videtur in extrema eorundem feminum descriptione. *Atque in eo inferiora quoque capita media sinuantur, quo facilius excipi a cruribus possint.* Scire enim velim, quorsum pertineant duae istae voculae *in eo.* Nihil enim singulari numero praecedit, quo referas. Novissima autem haec fuerant, *tum infra introrsus leviter tendunt, quo aequalius superiora membra sustineant.* Igitur aut eae voculae inducendae sunt, ut modus quo praecedentia ista dicuntur, in subsequentibus servetur, aut videndum est, an forte ex *ideo* describentes fecerint *in eo*, potueritque Celsus ita scribere *ideo, quo*, ut notum est, eadem mente scriptum esse a M. Tullio (b) *eo, quo*, & *idcirco, quo.*

Verbo *sinuantur*, quod in isto ultimo erat loco, locum alterum ad memoriam reduxit ejusdem capitis, ubi ossa brachii proponuntur. Brachii autem nomine haud accipio humerum quoque, de quo

(y) *l. 4. c. 1. p. 183, 11.* (z) *Comment. ad hunc loc.* (a) *l. de Fractur. n. 24.*
(b) *ad Attic. l. 8. epist. 9. & l. 1. epist. 16.*

quo jam vidimus; tametsi, Celso ipso auctore, non aliis modo, me posse, crederem, qui cum supra huc scripsit, *paululum motu brachii moveri* jugulum, non videtur humerum quoque non intelligere potuisse. Accipio, quod ipse multo saepius, eam artus superioris partem quae inter humerum est, & manum. Ejus igitur partis ossa describens Celsus, cum radium proposuisset superius tenuem, cubitum autem ibi pleniorem, ampliusque quam radius, cum extremo humero commissum, deinde radium a cubito paulatim diremptum; *rursus*, ait, *ad manum coëunt, modo crassitudinis mutato. Si quidem ibi radius plenior, cubitus admodum tenuis est. Dein radius in caput cartilaginosum consurgens, in cervicem ejus insinuatur. Cubitus rotundus in extremo, parte altera paululum procedit.* Gravis suspicio in ea cadit, *in cervicem ejus insinuatur.* Nam primum quae est cubiti cervix? aut ubi a Celso indicata est? Deinde quomodo radius in imum cubitum insinuatur, si cubitus ibi in radium, ut probe nosti, se insinuat? Denique cum summam radii partem *leniter cavam* esse, a Celso non fuerit praetermissum; quomodo in ima tanto ampliorem omittere sinum potuisset? aut si omisisset; qui mox posset illum, ibi de manu verba facit, non secus ac si propositus antea esset, commemorare? Primam enim manus partem describens, duo ejus processus, inquit, *in sinum radii conjiciuntur.* Augetur suspicio editionibus inspectis, quae ante Lindenium, a quo notata illa verba accepit Almeloveenius, prodierant. Nam Caesarius quidem, & Pantinus *in cervicem*, at caeteri *in verticem* (nisi quod Constantinus *in vertice*) *in verticem*, inquam, *ejus* ediderunt, quod in codice quoque est: in eodemque, ut in editionibus quae apud me sunt, prorsus omnibus, verbum sequitur quod quaerebam, nimirum pro *insinuatur* habent *sinuatur.* Quid tamen adhuc ista faciemus voce *cervicem*, aut *verticem*, aut denique *vertice*? De cervice enim diximus, cur hic agnoscere non possimus. Verticem autem ut pro infima radii parte dici potuisse, non negaremus, exemplo inducti, quod infra animadvertimus in ossibus digitorum; illa tamen adjecta vox *ejus* non digna ibi Celso videretur, sive ad radium velles referre, sive ad radii caput. Satis enim fuisset scribere, *in vertice sinuatur.* Si quid ego suspicer, quaeris; a te peto, ut propositum locum attente relegas, & Celsi mentem in describenda alterna illa superius atque inferius radii, & cubiti mutatione perpendas. Continuo idem quod ego, suspicaberis, ut radium quem in summo tenuiorem, quam cubitum, dixerat, in imo dicit esse crassiorem; ita quoque eundem quem illic ostendetat multo minus, quam cubitum, ad juncturam pertinere, hic contra, unum ferme cum manu committi, ostendere debuisse, &, quod consequitur, tradere, cubiti loco radium ipsum sinuari. Quod praeclare fecerit, si, ut puto, scripserit *in vicem ejus*, id est, cubiti, *sinuatur.* Ita autem scribere potuisse, cum aliorum, tum Celsi ipsius commonstrant exempla. Quorum hoc, proposito simillimum, & maxime geminum, est libro 4. cap. 7. *Sed hic vinum sorbere, ut supra praecepimus, morbus ipse non patitur: in vicem ejus, cremor ptisanae sumendus est.*

Suspiciones alias; quasi non nimis multas jam protulissem; huc additurum, opportune litterae interpellant tuae. Quae quoniam non breves sunt, & multa, ut video, de Celso, nec levia, proponunt; cum perlectae fuerint, respondeo. Has interim accipe, & quae de Samonico expecto, fac mittas, & valeas.

Patavii Postrid. Kal. Januar. MDCCL.

EPISTOLA OCTAVA.

JO. BAPT. MORGAGNUS JO. BAPT. VULPIO S. P. D.

Litteras perlegi tuas, quibus ex me plura quaeris: illud primum, & gravius, quid sentiam de non ita paucis, quas descriptas misisti, in Corn. Celsum Adnotationibus. Dicam, ut solitus sum, ingenue. Ab una eademque manu mihi profectae non videntur. Sunt enim plures ex quibus aut acumen ingenii elucet, aut doctrina multiplex, atque eruditio, aut linguarum peritia non vulgaris, ut si has a magno quamlibet Viro esse, dicas, non difficile assentiar. At sunt vicissim aliae ab illis adeo

adeo discrepantes, ut prope poeniteat legisse. Quod ne temere dictum suspiceris; relege quas indicabo.

In Celsi Praefatione haec de Medicis Rationalibus verba sunt, *eum mederi posse arbitrantur, qui prius illa ipsa, qualiter eveniant, perceperit.* Pro hoc ultimo verbo substituitur in Adnotatione *praeceperit*, hoc addito *Vnde praecipere animo, praesumere;* quasi Celsus ipse nec praeposuisset *prius*, neque ita satis significaret, qui illa ante didicerit. Lib. 1. cap. 3. *Qui vomere post cibum volet, si ex facili facit, aquam tantum tepidam ante debet assumere.* Adnotantur haec, *Non* tantum, *ut alii reponendum. Nam hic Graecissat, proque ὡς tanquam ponit.* Credas fortasse, vetustissimas editiones habuisse *tanquam*; novissime autem aliquos fuisse qui mallent *tantum*. Et tamen, si ex inspectis a me tot editionibus tres excipias; caeterae omnes, & vetustiores in primis, & codex habent *tantum*, quae vox an huc magis conveniat, ostendunt quae continuo sequuntur, *si difficilius; aquae vel salis, vel mellis parum adjicere.* Vides, ut *adjicere* opponatur illi *tantum*. Quin etiam, duobus versiculis interjectis, haec leges, *deinde aquam tepidam, ut supra scriptum est, bibere.* Sed gravius quiddam tentatur in verbis illis ex cap. 15. lib. 3. *dandaque opera est, ne qua cruditas in quotidianum id malum vertat*, quartanam videlicet febrem. Haec enim apponitur Adnotatio, *ne qua cruditas quotidiana in malum vertat*, ut cum dicitur *Hoc tibi vertet in malum:* non *se vertet*. Vtrum tandem ista adversus codicis, & editionum consensum proposita mutatio est, quod Celsus ita loqui, ut Plautus, Virgilius, & Cicero ipse, non posset? an quod ibi non deberet, ubi de quartana in quotidianam facile mutanda verba facit? Haec enim continuo subjicit, *Nam quartana neminem jugulat: sed si ex ea facta quotidiana est, in malis aeger est.* Imo *ne qua cruditas quotidiana* isto loco dicere non debebat, tum ne quis crederet, nisi quotidiana cruditas sit, ex quartana fieri quotidianam non posse, tum quia aegrum, supra jusserat, *tertio die abstinere*, hic vero quomodo in cibo assumendo se debeat gerere, non quotidie, sed quo die febris expectatur, ostendit. Libro 7. cap 26. ubi is minister qui puerum, jam novem annos, nondum quatuordecim excedentem, sic contineat, ut oportet, dum ei calculus extrahitur e vesica; ubi igitur is minister debere esse dicitur *homo praevalens & peritus*, verbum *praevalens* Adnotatio mutat in *prudens*. Quid ita? *Nam saepe ai in veteribus codicibus pro d legitur.* Fac, saepe ita legi. Num semper, num hic ita lectum esse, credemus? ubi non prudentia modo, quae satis hic quidem voce illa *peritus* significatur, verum etiam vires adeo requiruntur, ut mox admoneat Celsus, si pueri qui curatur, robustius sit corpus, tum unius loco, ministros esse oportet *duos valentes*, qui contineant, imo semper a lateribus alios *duos valentes*, qui unum illum, aut eos duos *labare non sinant.* Magis sane quam in his qui puerum continent, in eo ministro prudentia requiritur, cujus manibus altera alteri imposita mulieris venter premitur, ut infantis mortui caput ad os uteri compellatur. Neque tamen a Celso insequente cap. 29. aliis quam his, designatur verbis, *valens homo, non imperitus.*

Aliae autem sunt Adnotationes, nec eae paucae, quibus non tam verba Celsi mutantur, ut in superioribus, quam per causam glossematum omnino tolluntur, velut in ipsa Praefatione. *Nam famem facilius fert adolescens, quam puer: facilius in denso coelo, quam in tenui, facilius hieme, quam aestate: facilius uno cibo, quam prandio quoque assuetus: facilius inexercitatus, quam exercitatus.* Quid hic glossematis? Nempe in duabus illis vocibus *quoque assuetus*, quae *glossema esse ineptum* dicuntur. Verum si tollantur, quae membri illius sententia erit? Sic etiam lib. 3. cap. 5. cum oportere, ait Celsus, *cibum quam maxime semper ab accessione futura reducere, & hoc salvo, dare quam integerrimo corpore;* illud, *hoc salvo*, non dubitatur quin *superfluum sit, & glossema.* Est vero adeo necessarium, ut, si demas, Auctoris praeceptum longe aliud appareat. Neque enim id vult, nec fieri potest, ut febricitanti cibum semper demus, cum eit integerrimo corpore, verum ut integerrimo quidem demus, sed tunc dumtaxat, cum integritas tot horas mansura est, quot omnino ad cibi di-ductionem requiruntur, antequam nova incipiat accessio. Hoc enim, ut superiore capite adversus Asclepiadem, & Themisonem constituit, non illud, Celso praecipuum est: itaque, hoc salvo, illud tunc denique non recusat. Post haec, duo leviora videbuntur: sed cum in eundem librum cadant; alia hic potius, quam ipsa, omittam. Alterum ad caput attinet 13; alterum ad 18. In primo legimus, *Si res inveteraverit.* In altero, *Si vero consilium insanientem fallit.* Ad primum haec adnotantur, *Abundat* res. *Sic tamen loquebantur Plauti tempore, sed non Celsi.* Ad alterum, *insanientem* pronunciatur *glossema esse. Nam elegantissime dici*, raro hoc fallit.) Non est nobis quaerendum in primo, num sic amplius non loquerentur Celsi tempore, neque in secundo, an omissa voce *insanientem*, haererent lectores, paulisper saltem. Celsus ipse hoc eodem libro cap. 21. certe scripsit,

ſcripſit, *Neque eum res feſellit*; niſi huc quoque, adverſus codicis, & editionum fidem in ſententia obfirmati, duo contendamus irrepſiſſe gloſſemata: ſicque alia in alios, qui produci poſſent, Cornelii noſtri iocos, ut puta ubi ſub Operis finem legitur, *cum jam vetus res eſt* pro vetus morbus eſt, aut alibi, *Vbi bene res cedit*, & *Balneum rarum res amat*, & *neque enim ſemper concoctionem res expectat*, *&c.* Sed quis tandem erit modus? Si jam ſic in alienis ſcriptis nimis ingenioſi eſſe velimus; ad multo pauciora verba redibunt antiquorum libri, eorumque ſententiae ex dilucidis ſaepe obſcurae fient, & ex abſolutis aliquando imperfectae.

Eſt viciſſim ubi Adnotationum Auctorem malles ingenium exercuiſſe ſuum, quam Celſum, quem aliqua tueri aequa interpretatione decebat, praepropera feſtinatione damnaviſſe, ut libro 4. capite 12. quod de morbo *ventriculi* ſcripſit, qui *κοιλιακὸς a Graecis nominatur.* Statim decurritur ad notam hanc apponendam: *Commiſcuit* colicum *cum κοιλιακῷ Celſus. Facilis enim eſt lapſus.* Quid? ſi proximo, quod ſequetur, capite diſerte non ſcripſiſſet, inteſtini plenioris morbum (de quo eſt caput 14.) *κωλικὸν nominari.* Altera additur nota, *Hallucinatus haec ſcripſit, quia cum alvum nihil reddere dicat in hoc morbo (quod falſum eſt, & videtur de colico intelligendum) tamen paulo poſt aſtringentia praeſcribit. Ex quo apparet, medicum non fuiſſe Celſum.* Ego vero medicum non fuiſſe, opinor, qui hoc ipſi objecerit. Vidiſſet enim, poſtquam ventrem tandiu *liquaverat*, quandiu in *longo* morbo opus eſſet, debuiſſe tandem ſub finem morbi juſtum robur ventri ipſi reddere, idque *paulatim facto tranſitu*, non ad valida aſtringentia, ſed ad *aſſam carnem valentem*, & ad *pluviatilem aquam decoctam*, timentem videlicet, niſi ventrem denique confirmaret, *ne vitium contrarium orietur*, ut loquitur capite 16. Caeterum quo magis omnibus manifeſtum eſt, & ſemper fuit, deſcriptum hic, & curatum a Celſo morbum longe alium eſſe ac qui ſolet a Medicis Coeliaca paſſio nominari; eo aequius erat, exemplo adductos quod inſequens caput proponit, illi, primum inquirere, an forte qui ante Celſum de Medicina ſcripſerant Graeci non eundem quem poſteriores, morbum eodem nomine deſignaſſent; aut ſi eundem, an interdum tamen alium quoque: deinde, ſi nunquam alium quam poſteri, ſignificaſſent; tum vero cogitare, an librarii, ut tot alia nomina, Graeca praeſertim, in deſcribendo vitiarunt, ita aliud a Celſo fortaſſe ſcriptum, in *κοιλιακὸς* mutaſſent. Rubeus (*a*) eſt certe laudandus, qui cum alium omnino morbum ac quem alii hoc nomine ſolent, a Celſo hic proponi, videret; tum quis eſſe poſſet, quaeſivit, tum plerosque redarguit, qui cum hoc *non animadvertiſſent*, *injuria Celſum toto hoc fere capite reprehenderunt.* Sed Adnotationum quas miſiſti, plures non ea aequitate ſcriptae ſunt. Itaque ad locum lib. 2. cap. 4. quem ſtuduerant Interpretes alii vel explicare, vel reſtituere, de quibusdam in urina *quaſi filis*, hoc adnotatur, *Falſum eſſe Celſum ſatius eſt dicere.* Qua ratione cito quidem nodi inciduntur; non ſolvuntur. Neque aliter cum Celſo agitur ad caput 1. ejusdem libri. Nam quod ſcripſerit, *urinae difficultas*, *στραγγουρίαν quam appellant*, non quaeritur, num forte in codice vetuſtiſſimo cum Graecae vocis prima ſyllaba *δυς*, atramento diffugiente, intercidiſſet, ſciolus aliquis longe aliam ac Celſus ſcripſiſſet, temere ſuffecerit. Continuo ſic pronunciatur, *Fallitur Celſus in στραγγουρίας interpretatione*, *quae proprie Latinis* ſubſtillum, *non* ſtillicidium) adduntur que in hanc ſententiam quae apud Mercurialem (*b*), & Meurſium (*c*) legeris ex Feſto, & Catone, qui *omnium*, *qui nunc extant*, *antiquiſſimus linguae Latinae auctor* dicitur ab Adnotationis Scriptore. Quem ego potius oblitum credam addere *proſa oratione*, quam ignorare potuiſſe, Plautum, & Terentium extare, quorum uterque ante Catonem, & primus quidem luſtris non ita paucis eſt mortuus; ut aequior in eum ſim, quam ipſe in Celſum fuit. Qui tametſi hic, & alibi illud fortaſſe magis ſpectaſſet, ſtranguriam quam ibi ex Hippocratis ſententia memoraret, ſine urinae difficultate non fieri; quamobrem credo, quae in Epidemiis (*d*) de ſtranguria poſita ſententia fuerat, eandem in Aphorismis (*e*) legi de dyſuria; tametſi igitur Celſus id magis ſpectaſſet, quam ipſam vim, & naturam vocis; hanc tamen vim certe quidem ita expreſſit aliquando, & praeſertim proximo capite ſeptimo. Aphorismum vertens 80. Sect. 4. ut *στραγγουρίην* ſic reddiderit, *ſi urina paulatim deſtillat.* Sed magnus Vir, & qui multa adeo ex Graecis Latina fecit, tam facile, in re quam ignorare haud poterat, non fuiſſet, opinor, damnatus; ſi qui damnavit, antea, ut bonum interpretem decet, ejus libros ſaepe, attenteque perlegiſſet: quod non feciſſe, cum ex iis quae ſubinde ſcripta ſunt ſupra, tum magis ex his quae ſum additurus, intelliges. Li-

(*a*) *Annot. in hoc cap.* (*b*) *Praelect. Patav. l. 3. c. 32. & alibi.* (*c*) *Not. in Caton. de Re Ruſt. c. 156.* (*d*) *L. 2. S. 6.* (*e*) *S. 6. Aph. 36.*

Libro 3 cap. 6 *quando* aeger *melior fit*, Inquit Celsus. Haec, inter caetera, adnotantur, *Cicero*; meliuscule mihi est. *Celsus diceret*, sum meliusculus. *Vid. cap. XX p.* 159. *l.* 9. Ibi vero iterum legitur, *si* aeger *melior est*. Qui magis Celsum versasset; non hunc locum, sed alterum indicasset ex cap. 22. *Qui meliusculus esse coepit*. Libro 2. cap. 12. *si reprimendi causa, ex verbenis*. Adnotatio sic habet, *Tallos herbarum intelligit Celsus per* verbenas: *ut videbis postea variis locis*. Tu vero an bene, an satis Celsi mens ita explicetur, ex illo uno quidem, sed prae caeteris attendendo, loco scies, quem Litteris protuli superioribus (*f*). Sic pariter ex alia Epistola (*g*) intelliges, num probare liceat conjecturam ad verba illa, quae recte olim cap. 28. lib. 5. legebantur, *si non labitur specillum, sed aequali innititur*, sic adnotatam, *Vel* labitur sede quali. *Conjectura est, quia sedem postea in eo significatu sumit*; quasi non continuo id Celsus opponeret, quod, ut lectionem antiquam confirmat, sic ejusmodi conjecturis refragatur, *si inaequale quoque & asperum subest*. Sed hoc ea Epistola satis explicavimus. Itaque praestat ad alteram Adnotationem transire. Inter alia quae lib. 4. cap 8. utilia hepaticis remedia traduntur, *pini flos* legitur. *Pini flos*, scribitur in Adnotatione, *i. e* chamaepitys, *quia non audet dicere* pinum *simpliciter*, *ne intelligatur arbor*. *Propterea Virgilius*: Et semper florida pinus. *Ubi male P. Bembus* [illegible] *pro* pinus *correxerat in Culice in fine*. *Adde quod Dioscor. dicit ἠπατικοῖς prodesse chamaepityn*. Si alienas lites mihi facere placeret meas; quaererem, ut priusquam ita damnaretur Bembus, quocum modestius olim egerat Petrus Victorius (*h*), unde ista Virgilii interpretatio petita est; quaererem, inquam, ut chamaepityn semper florere, ostenderetur: nam Bembus quidem, Theophrasti (*i*), aut certe Plinii (*k*) testimonio, ostendere poterat, *toto anno florere* picridem suam. Sed tamen si ibi Virgilium, ut in versu quoque illo altero (*l*)

Ipse thymum, pinosque ferens de montibus altis,

si Virgilium, inquam, darem, pini vocabulo designasse chamaepityn; quod vel olim inter Viros doctissimos controversum, atque adeo a Salmasio (*m*) pernegatum esse, scio; non hinc profecto sequeretur, quam herbam Poëta vocasset pinum, eandem Celsum, non jam pinum, sed *pini florem* vocare potuisse. At enim Celsus non ausus est dicere pinum simpliciter, & humilis ista pinus hepaticis prodest. Audio. Sed mitto quaerere, cur non dixerit potius pinum humilem, aut pinum florentem? Hoc unum quaero, cur non ausus sit dicere chamaepityn? Certe si Adnotationum Auctor diligentius Celsum versasset; novisset praeclare, libro 5. cap. 4. non dubitasse scribere, *pyrethrum, chamaepityr, uva taminia*, quam vocem *chamaepitys*, sive eam Latinis, sive Graecis potius, ut tot alias, litteris scripserit Celsus, cum omnia habeant apud me exemplaria, ne illo quidem excepto, quod calamo descriptum est; suspicari non oportet, obscuro *pini floris* nomine hic eandem herbam, quam perspicuo poterat, significare voluisse. Nam quod haec hepaticos juvet, ita verum est, ut tamen ipsa quoque major pinus iisdem utilis sit, auctore non solum Dioscoride (*n*), sed inter alios, hoc vetustiores, apud Caelium Aurelianum (*o*) Diocle ipso, *quem inter priscos maximosque medicos* Celsus (*p*) posuit. At hi, inquis, pini folia laudabant; non florem: quem neque laudare poterant, quippe cum pinus nullum ferat; ut propterea Constantinus hic legendum censuerit *lini flos*. Ego vero qui de lini flore, aut foliis nihil ejusmodi invenire adhuc potui litterarum memoriae mandatum; si quid hic esset mutandum, multo mallem *pini folia*, quam *lini flos*. Prius autem quam mutemus, cogitandum est, potuisse Celsum cum iis facere quos ex Theophrasto (*q*) commemorat Caesalpinus (*r*), haec scribens, *praeter fructum, amentum fert* pinus *deciduum, quem aliqui florem putant*. Quin Caesalpinus ipse florem amentaceum ferre, non negat: Caelius autem (*s*) cum veteres Medicos, generatim ait, *viridis pini decoctionem* hepaticis dedisse; certe amenta ista non excepit. Verum haec tu videris. Interea ad aliquanto graviora veniamus.

Libro 2. cap. 3. *Pejor cita alvus est*, Inquit Celsus. *sed ne haec quidem terrere protinus debet, si matutinis temporibus coacta magis est, aut si procedente tempore paulatim contrahitur, & rufa est, neque foeditate odoris similem alvum sani hominis excedit*. Nihil huc aliud adnotatur, nisi quod ad vocem *coacta* pertinet. *Coacta. Martialis*: *Nec* (sic) *desiderio coacta ventris, Gutta pallia non fefellit ulla*.

Quid

(*f*) *Epist. VII. pag.* 193, 4. (*g*) *VI. pag.* 162, 21. (*h*) *Variar. Lect. l.* 25. *c.* 5. (*i*) *De Hist. Plant. l.* 7. *c.* 11. (*k*) *Nat. Hist. l.* 21. *c.* 17. (*l*) *Georg. l.* 4. *v.* 111. (*m*) *Plinian. Exerc. in Solin. c.* 23. (*n*) *De Med. Mat. l.* 1. *c.* 74. (*o*) *Morb. Chron. l.* 3. *c.* 4. (*p*) *L.* 7. *c.* 4. *p.* 418, 4. (*q*) *Vid. Hist. cit. l.* 3. *c.* 6. (*r*) *De Plant. l.* 3. *c.* 52. (*s*) *Cap. cit.*

Quid haec de catella (*t*), desiderio exonerandi ventris impulsa, attinent ad minus liquida alvi recrementa? Hic enim manifestum est, respexisse Celsum ad locum illum ex Coacis Praenotionibus haud ita procul a fine, *Alvi egestio optima est mollis*, *cohaerens ac compacta*, *subfulva*, *non valde graveolens*, sive etiam ad alterum consimilem ex libro Praenotionum (*u*): nec dubitare quisquam potest quem non pigeat quae de justa copia, horaque consueta egestionis, & de lumbricis simul ejectis in utroque loco subsequuntur, cum iis conferre quae proposita Celsi verba proxime antecedunt, aut sequuntur ad tres istas easdem res spectantia, & eadem quidem sententia. Igitur a Celso, nihil hic nisi quae egeruntur, attendente, *alvus coacta* opponitur *alvo liquidae*. Satisque erat libri 4. caput 19. quod de ventris fluxu est, perlegisse, ut pateret, hic alvum coactam alvum minus liquidam significare: quanquam hoc illis etiam verbis confirmatur quae continuo sequuntur, *aut si procedente tempore paulatim* alvus *contrahitur:* demonstratur autem evidentissime loco altero ex capite 8. hujus libri 2. *Alvus in hac valetudine* (tabe adhuc sanabili) *ea tuta est*, *quae quotidie coacta*, *eaque convenientia his*, *quae assumuntur*, *reddit*. Quod enim hic dicitur de ipsis recrementis, ibi, ut idem significaretur, de alvo dictum est.

Haec scripseram, cum in aliam incidi Adnotationem, ex qua locum istum ultimum lectum quidem esse, nec melius tamen explicatum cognovi. Neque enim aliter exponitur ac primus ille, nempe ad hunc modum: Coacta *ergo* alvus *erit hic quae* cogitur *excernit:* locus autem qui indicatur, revera de alvo est quae cogitur excernere in Ischiadicis, *alvusque nisi coacta non reddit*, *idque*, *quod excernitur*, *mucosum est*. Sed quid hic ad priorem locum de tabescente? in quo alvus *coacta*, *eaque convenientia* reddere dicitur. Num *coacta* ad alvum referemus vi apertam? quando *convenientia* non nisi ad egesta referri possunt; interjecta autem *eaque* prohibent alio *coacta* referre, quam quo *convenientia*. Verum quid verbis opus est? Vtrumque locum ex libro 2. Praedictionum Celsum descripsisse, caetera ostendunt. Is autem qui ad tabescentem attinet, ejusmodi est (*x*), *Venter autem egerat quotidie*, *& id*, *quod egerit*, *fit durum* (ἴσω σκληρὸν) *copia pro ratione ciborum ingestorum.* At qui de ischiadicis est (*y*), *quibus alvus non egerit*, *nisi ad necessitatem coacta* (εἰ μὴ πρὸς ἀνάγκην) *& prodit ipsis multus stercoraceus mucus.* Celso igitur aliud in alio loco Latine reddendo spectandum fuisse, intelligimus; ideoque alterum ex altero loco non esse explicandum. Multo autem minus ex loco qui ad Ischiadicos spectat, illum interpretari decet quem primum ex cap. 3. produximus, & ex Coacis Praenotionibus, aut ex Praenotionum libro acceptum diximus. Nam *coacta* ex ξυνεστηκὸς, aut συνεστηκὸς, videtur expressum, quod *cohaerens* reddiderunt. Praetereaque manifestum est, Celsum de *cita* jugiter *alvo* loquentem, cum mane *coactam magis* dixit, minus quidem liquidam intelligere potuisse; adeo autem duram factam, ut cogi debeat ad egerendum, non potuisse.

Videamus porro, num alibi hae Adnotationes Celsum felicius interpretentur: & primum in alio loco ubi ad Hippocratem pariter videtur respexisse. Libro 1. cap. 3. *Vbi amari ructus cum dolore & gravitate praecordiorum sunt*, *ad hunc* (vomitum) *protinus confugiendum est.* Haec adnotantur, *Amari ructus i. e. acidi*, *ὀξυρεγμίαν Graeci vocant. Lucil. exhalans acidos e pectore ructus.* Nullum est dubium, quin ructus acidi a Graecis sic appellentur, imo *apud Hippocratem atque alios medicos nihil pene est notius*, ut vere ait Mercurialis (*z*), quam sic vocari. Illud dubium est, qua ratione quos Celsus *amaros* dixit, nos *acidos* intelligamus, praesertim si, ut eidem Mercuriali (*a*), & Almeloveenio visum est, spectaverit hic Aphorismum 17. Sect. 4. quo Hippocrates vomitum praecipit *cordis morsum*, & *oris amaritudinem* patienti. Nec vero probabiliorem crediderim interpretationem alterius loci ex libro 3. cap. 20. Cum lethargicos alii excitare identidem studerent admotis iis quae sternutamenta evocarent, aut foedo moverent acrique odore; extiterat quidam Tharrias, insequenti etiam capite nominatus, qui contenderet, exspectandum esse dum lethargus cum febrili accessione remitteret; tunc enim, nisi aeger expergisceretur, esse ob has causas excitandum, ut excerneret aliquid, & sumeret: *Itaque eos*, *qui subinde excitant*, *sine usu male habere.* Huc ea adscribuntur, *Graecismus est ἀπείρως ἔχειν*, *imperitos esse.* Mihi vero magis congruens cum iis quae sequuntur, & minus contumeliosa in caeteros Medicos placet interpretatio, ut intelligam, hoc Tharriam dixisse, qui identidem aegrum excitare, conarentur, eos hunc sine utilitate vexare. *Neque enim*, ut ibidem mox legimus, *vigilando melior fit; sed per se, si melior est*, *vigilat.* Notius est au-

(*t*) *Vid. Martial. l. 1. Epigr.* 110. (*u*) *N.* 9. (*x*) *N.* 12. (*y*) *N.* 45. (*z*) *Praelect. in Aph.* 1. *S.* 6. (*a*) *In Aph.* 17. *S.* 4.

autem, quam ut confirmari a me debeat, *usum* persaepe utilitatem significare: nam *male habere* quin idem hic valeat, ac molestia & incommodo afficere, dubitare nemo potest, cui vel Celsi unius non sit ignota consuetudo, tot aliis locis quos sciens praetereo, non aliter, quam libri ejusdem 3. capite 6. scribentis, *qua mole* (satis multae vestis) *plerique aegros in ipso impetu febris, potissimumque ubi ardens ea est, male habent.*

Est etiam ubi Adnotationes aliquae obscurae mihi videantur, velut ea quae ad vexatissimum illum Praefationis attinet locum (*b*), ubi, inter caetera, ab Anatomicis, spirante etiam tum animali, in hujus interioribus animadvertenda, occurrit vox illa *confractum*, sive, ut alii antea ediderant, *contactum*, sive, ut Schulzius sibi persuasit, *confrutum*, sive demum, ut in aliqua editione, & in Constantini erat codice, & in Veneto & Foroliviensi, *contractum*: quae vox cur Rubeo placeret, alias ad te scribens (*c*), commemoravi. Auctori quoque placet Adnotationum. Sed causam, id est, explicationem haud satis intelligo. Sic enim habet, *Ruell.* contractum. *Σύμπτωσιν vocat Hippocr. Aph. 3. lib. 2. compressum, eo tracturam:* contractum *ergo legendum.* Quid enim sibi vult per interiorum *compressum*, & *contracturam*, quod non satis complectantur duae praecedentes, inter caeteras, voces *figuram*, *magnitudinem*? Reddunt quidem Latine, ut nosti, plures Interpretes Graecam illam aphorismi vocem *compressiones*, sed omnes eadem quam aphorismus requirit, sententia, ut effectum videlicet institutae a Medico evacuationis. Sed quid haec ad Celsi propositum, de eo interiorum statu qui maxime secundum naturam sit, ibi sermonem habentis? Obscura igitur Adnotatio est. Quod si exemplum aliud aliquod quam concidentium ab evacuatione vasorum, produxisset; conarer fortasse rem ad eum modum explicare, qui mihi, istam vocem *contractum* in codicibus reperienti, in mentem venerat aliquando, nec forsitan praeter rationem.

Scilicet cum inter ista omnia quae Celsus, sive potius apud Celsum Rationales Medici consideranda esse, ajebant in vivi animalis interioribus, nihil de horum motibus inveniamus, cumque de eorundem Medicorum sententia modo ostensum esset, quanti referat scire, an concoctio fiat quod *atteratur cibus in ventre*, ut docebat Erasistratus, an aliter, ut alii; item quae ad *spiritum trahendum* attinent, *& emittendum*, ad *venas modo submittentes se, modo attollentes*, ad alia ejuscemodi; ob has causas non improbabile videri possit, *contractum* inter caetera positum esse ea mente, non ut interiora collapsa, sed ut alternam eorum contractionem significet, per quam cor sanguinem in vasa impellit, septum transversum ad ducendum spiritum juvat, ventriculus denique, & intestina, dum peristaltico motu cientur, sive, ut loquitur M. Cicero (*d*), *tum adstringuntur*, *tum relaxantur*, etiam *terendo* sic *cibo*, faciunt, ut *omnia cocta* sint *atque confecta*. Sed haec obiter. Ad minus obscuras Adnotationes redeamus.

Apertissimae illae sunt, quibus aliquis redarguitur, ut ea quam venae, paulo ante pro arteriis positae, ad memoriam redegerunt. *Male Constantinus pro* venae *reponit* arteriae.) Nihil mutavit Constantinus, ut qui probe sciret, priscis, & in his Celso in more fuisse, ut saepius pro arteriis dicerent venas. Explicat tantum. *Venae hic, i. arteriae.* Si aeque paucis possem; inquirerem hic, jure, an injuria Celsum quoque ipsum modo in remediorum materia, modo in aliis quae pariter ad Medicum spectant, libere aperteque aliae Adnotationes reprehendant. Verum satis sit tibi quod supra in aliqua attigi de eo genere. Sed minus tamen dedecuisset, in iis rebus tantum Auctorem ab eo notari qui in iisdem longe excelleret. Quod ne hic facile credamus, nonnullae ex his faciunt Adnotationes. Libro 5. cap. 18. in Ctesiphontis malagmate partem Celsus ponit *nitri quam ruberrimi.* Hoc adnotatur, *Mirum, qui dicat ruberrimum esse nitrum, cum viride sit, & in ollas indatur, ad caules viridiores efficiendos.* Non mihi opus est quaerere, quo colore esset nitrum quocum olera coquebantur, ut *smaragdina* fierent, quemadmodum loquitur Apicius (*e*); & Columella (*f*), Plinius (*g*), Martialis (*h*) indicant: illud certe erat album, quod teneris etiamtum brassicae plantis, tritum desuper spargebat Palladius (*i*), *ut speciem pruinae candentis imitaretur*; sic enim postea, *virore servato*, coquebantur. Satis est; ut de Plinio (*k*) nihil dicam, qui nitrum in Aegypto, scripsit, *& rufum exire a colore terrae*, aphronitrum autem probari, ut sit *colore pene purpureo*; satis, inquam, est quid de nitro ipso tradiderint Medici tres, inter antiquos nobilissimi, & omnium manibus versatissimi, commemorare. Hippocrates igitur libro de Internis Affectionibus

(*b*) *Vid. Epist. III. p. 52. 12. & V. p. 112. 27.* (*c*) *Epist. III. p. 53. 10.* (*d*) *de Nat. Deor. L. 2.* (*e*) *de Re Culin. l. 3. c. 1.* (*f*) *de Re Rust. l. 11. c. 3* (*g*) *Nat. Hist. l. 31. c. 10.* (*h*) *Epigr. l. 13. 17.* (*i*) *de Re Rust. l. 3. c. 24.* (*k*) *Ibid.*

bus (*l*) mentionem facit *nitri Aegyptii rubri torrefacti*; *nitri* item *rubri* libro de Natura Muliebri (*m*), & libro 2. de Morbis Muliebribus (*n*) ne alios perquiram locos, libro etiam de Fistulis (*o*), ubi *nitrum rubrum assari*, jubet. Dioscorides de medica Materia libro 5. cap. 89. non id modo quod Plinius, habet de optimi aphronitri *colore pene purpurea*; sed quod ad nitrum ipsum attinet, *praeferri* hoc, ait, *leve*, *roseo colore*, *aut candido*. Galenus denique libris de Compositione Medicam. secund. loc. *nitrum rubrum* memorat in Compositionibus Aristarchi (*p*), Tryphonis Gortyniatae (*q*), Critonis (*r*), & Andreae (*s*). Nec plura quaero ex his tribus, aut ex aliis, qui postea floruerunt, Medicis: tametsi Oribasium (*t*) memini de nitro eadem quae Dioscorides, scripsisse; Avicennam (*u*) *album*, *aut purpureum*, *aut roseum* praetulisse; Auctorum denique Historiae Simplicium Medicamentorum (*x*), quae sub Serapionis nomine circumfertur, *alibi colore roseo*, *rubrove*, *alibi candido*, *cineritioque* commemorasse: nec Recentiores (*y*) deesse, qui etiamnum in Aegypto prope Nilum quasdam nitri *strias* efflorescere, confirment, *nunc rubescentes*, *nunc blande caerulescentes*, & (*z*) *nitrum nativum Alexandrinum rosei coloris esse*, *ejusdem Neapolitanum*. Mirum est igitur, non jam apud Celsum memorari nitrum quam ruberrimum; sed mirari aliquem, quod memoretur. Neque minus admiratione dignum est quod adscribitur ad initium capitis 21. libri 4. ubi occasione capta ex *nimia*, de qua Celsus loquitur, *feminis profusione*, sive gonorrhoea proprie dicta, hoc de altera illa adnotatur, qua ex lue venerea non semen, sed pus, aut aquosa quaedam emittuntur, *Ea vero me auctore*, *vocari potest fistula* Scilicet effluxus, qui fistulae effectus est, hoc auctore, fistula esset: ipsa autem fistula, quae gonorrhoeas illas graviores aut neglectas, aut male curatas demum consequitur aliquando, in omnibus esset ex ea lue gonorrhoeis vel levissimis, ac recentissimis.

Quae omnia cum ita sint; rescribere ad illum posses qui descriptas ad te istas Adnotationes misit, quasi *a viro divino* profectas, bene actum fuisse cum Celso, quod earum Auctori, quicunque is tandem sit, alias ejusdemmodi addere non libuerit. Neque enim, ista quidem ratione, *huic Augiae stabulo expurgando* magis ipse par fuisset, quam caeteri, qui huic operi, ut scribis, satis licenter pronunciantur *minime pares*. Duos illos dico, qui ut ais, nominantur, doctos & acutos Viros, quos cum hoc praemium referre video diuturnae operae, ut professi erant, in Celso positae; dicere non possim, quam gaudeam, me aliis semper occupationibus ab eadem suscipienda provincia fuisse avocatum, & dies vix paucos flagitanti tibi tribuere potuisse, quibus cursim nonnulla, ut hic illic forte occurrebant inter scribendum, attingerem; non ex proposito, Celsi libros emendarem. Quod si mihi proposuissem; alia atque alia, optimorum codicum praesertim, subsidia comparassem: atque, ut caeteris caruissem; at certe diligentius aliquanto cavissem, ne quae mutanda non essent, mutarem; ne quae demenda non essent, demerem; ne Celsum damnarem potius, quam interpretarer, aut saltem excusarem; ne eorum quae alibi scripsit, aut in scribendo spectavit, oblitus, aliud quam quod praeclare sensit, ipsi tribuerem; ne quid mihi vellem, esset obscurum; denique ne Celsum iis in rebus accusarem, in quibus ipse quasi hospes videri possem: aut si forte in horum aliquod prolaberer; ut modeste id, & dubitanti similis facerem; non praefidenti festinatione pronunciarem. Quae vitia, ut ostensum est, cum alia in alias, tum ultimum praesertim in omnes fere cadit, quas perpendimus, Adnotationes. Invenies fortasse & alias alia aliqua animadversione dignas: quanquam mihi festinanter, & ne omnes quidem, percurrenti, plures, ut initio dixi, visae sunt istarum dissimiles adeo, ut facile possint ad longe alium Auctorem attinere, eumque Lindenio fortasse antiquiorem: certe alteruter ab altero videri potest quaedam sumpsisse; cum iidem interdum loci ad eundem modum legantur in illius editione recte emendati. Sunt etiam nonnulla in his Adnotationibus aliam ob causam supervacua, sive quia res per se clara satis est, sive quia ad alios Scriptores magis, quam ad Celsum, attinent quae adnotantur. Vides igitur, quo delectu esset opus, si missis ad me Adnotationibus uti velles.

Caetera quae ex me quaeris, brevi possunt responsione expediri. Scire enim aves, num alia praestet ad Celsum addere praeter ea quae multa de similibus Auctorum locis, pauca autem de variantibus lectionibus, paginis subjecit Almeloveenius, aut ex suis, aliorumve adnotationibus conjecit in Scholia. Ego vero scire ex te aveo, quot, quantisve sit voluminibus Celsi editionem Bibliopola adornaturus. Neque enim uno aut altero vel majoris formae ea omnia comprehenderet quae

(*l*) *N.* 29. (*m*) *N.* 29. (*n*) *N.* 120. ( ) *N.* 6. (*p*) *L.* 5. *c.* 1. (*q*) *L.* 9. *c.* 2. (*r*) *Ibid. c.* 3. (*s*) *L.* 10. *c.* 2 (*t*) *Medic. Coll. l.* 13. (*u*) *Canon. L.* 2. *tr.* 2. *c.* 24. (*x*) *L.* 6. *c.* 53. (*y*) *Vid. apud Ettmull. Not. ad Ludov. Diss.* 5. *de Remed. &c.* (*z*) *Apud eund. in Schrod. Mineralog. c.* 23.

quae addi possunt. Noli autem credere; ut de similibus Auctorum locis primum dicam, quae non indicari, sed suse produci, velles; modico haec posse volumine contineri. At ea saltem, dices, proferantur quae ex libris Hippocratis, aut qui sub Hippocratis nomine extant, Celsus videtur accepisse. Cave existimes, non plura esse, quam quae collegit Henricus Stephanus. Ne Aphorismos quidem omnes, huc attinentes, pervidit: itaque alii a Viris doctis additi sunt, quos ipse omiserat. Praeter Aphorismos autem quot alios tandem excussit libros? istosque alios quam accurate? Quaere, exempli causa, locos quos supra indicavi; num collegerit, facile intelliges.

De variantibus autem lectionibus sic habeto, vel codices optimos, non modo vetustissimas editiones, crebris, & saepe manifestissimis scatere mendis: esse autem immensi laboris seligere in singulis exemplaribus quae utilia proponas, cum in mendis ipsis indicia nonnunquam lateant verioris scripturae, ut si certa quaedam menda omittas; doctos non satis adjuves: si nulla omittas; immani omnes inutilium verborum copia obruas. Huc adde miras inter se varietates, & codicum numerum, & legendi, ob vetustam litterarum formam, & compendia vocum, difficultatem, & itinerum impendia ac molestias; nisi si velles alienis oculis, & diligentiae credere, quae in ipsarum quas in manibus habemus, editionum lectionibus ut saepenumero fallat, periculo a nobis facto, compertum est. Crederes autem non modo in hoc, sed in delectu quoque illo ut plurimum oporteret, qui infirmissima sis valetudine.

Restat ut dicam de Scholiis. Jam nosti quae ad Celsum explicandum, emendandumve olim scripserint Caesarius, Thriverius, Pantinus, Lommius, Rorarius, Constantinus, Ronsseus, Rubeus, Paauius, Rhodius, alii. Si omnia omnium edantur; quae libri moles? nam fusius aliqui scripserunt. Deinde quot inutilia admixta ex inanibus hypothesibus? Seligendum igitur. At quos omittes? Num qui prolixiores fuerunt? At in his quoque sunt sua bona: nec qui brevitatem secuti sunt, idcirco non plura habent praetermittenda, vel quia non bona, vel quia a Lindenio jam in contextum recepta. Itaque intelligis, aut ex omnibus eligenda utiliora, aut omnia quae omnes ediderunt, esse recudenda. Quorum alterum est longi temporis, gravis laboris, peracris in primis judicii, quod sine assidua animi contentione adhiberi non potest; alterum inutile magna ex parte, & mole ipsa odiosum ac permolestum.

Quid ergo mei consilii est? Nempe quod initio fuit, ut typographo auctor sis eandem quam prius, Almeloveenii editionem repraesentandi, imo omnia, quae ab Almeloveenio non sunt, omittendi. Num tuas etiam, inquis, Epistolas? Imo illas maxime, ne cui amplius ansam praebeant Patavinas mihi Almeloveenii editiones tribuendi. Satis, superque illae Epistolae hic, atque alibi e typographorum officinis prodiere, non ad id scriptae, sed ut privatiui postulationi satisfacerem tuae Neque aliud mihi fuit propositum has quoque alias fundenti potius, quam scribenti: aut siquando aliud fuit; tunc fuit, cum scirem necdum, quot in folia possent excrescere, nec spes deesset recognoscendi, quae nunc vix est relegendi. De prolixitudine ipse quid sentiam, paulo ante dixi. Edentur alias separatim, si tanti esse videbuntur, nec tempus deerit recensendi, & ad pauciora redigendi; nosti enim, nulla re nos fieri in scribendo longiores, quam temporis angustiis. Peto igitur abs te, mi Vulpi, majoremque in modum contendo, ut has quinque Epistolas apud te premas. Quod si in praefatione tamen dicendum censueris, & scriptas esse, & qua impellente justissima ratione sint scriptae, aut si certo quopiam earum loco, speciminis causa, uti volueris; non repugnabo. Vale.

Patavii IV. Idus Januar. MDCCL.

C A-

CAJETANO COGNOLATO

IN SEMINARIO PATAVINO

STUDIORUM PRAEFECTO

LEONARDUS TARGA S. D.

Nunc demum animadverti, & particulam *vel* in his Celsi verbis *qui vel melle* &c. lib. 5. cap. 23. sect. 1. & pronomen *id* in illis *ut id ita fieri possit*, cap. 26. sect. 35. ejusdem lib. deesse in Editionibus ann. 1493. 1497. 1524. ac neque Caesarium illius vocis, neque hujus omittendae Egnatium auctorem fuisse. Quare si quae ego ad loca illa adnotavi, nondum sunt impressa, cura ut, pro *Quidam cum Caesario omittunt VEL*, reponatur, *Alii omittunt VEL, secuti Editionem an.* 1493. &, pro *Ita in MSS. Mediceis & in Editionibus antiquioribus. Egnatius & Caesarius ID expulerunt: quos ceteri Editores secuti sunt*, rescribatur, *Ita in MSS. Mediceis & in Editione prima. Editio an.* 1493. *omittit ID; quam alii omnes secuti sunt.* At ea quae scripsi ad haec verba lib. 2. cap 8. *ubi urina quaedam araneis similia subsidentia ostendit*, jamque excusa sunt; etiam si in integro res mihi esset, tamen non edi nollem; quamvis Josephus Scaliger interpretatione sua omnem ab hoc loco mendi suspicionem removere tentaverit. De hoc ideo volui te certiorem facere, ne, si quid forte de interpretatione ista audieris, clarissimi viri adnotationem meos fugisse oculos putes. Vidi, sed non probavi. Novum, inquies, in litteris hominem tanto critico repugnare? Tu igitur pro tua summa Latinae linguae peritia, atque eruditione, de re tota judicabis. Quod ut rectius facere possis, Scaligerianae adnotationis exemplum ad te mitto. Vale. Pridie Kal. Novembr. MDCCLXVII. Verona.

subsidentia) *i. e.* supersidentia, *quia est* ἐπίστασις ἀραχνώδης. Subices *dicuntur nubes, & Virgilius Eclog. x. v.* 74.

Quantum vero novo viridis se subjicit alnus.

i. e. se attollit. *Item* subjectare *est sursum jactare. Virgilius Aen. lib. XII.*

aut corpora saltu

Subjectant.

Non mirum igitur, si subsidentia *hic pro* supersidentiis *&* ἀντὶ τῆς ἐπιστάσιος *sumit.* Scaliger.

LEONARDO TARGAE M. D.

CAJETANUS COGNOLATUS S.

Quod nunc demum de Caesario & Egnatio observasti, & in duabus illis adnotationibus emendandum esse scripsisti, id serius accidit, quam oportebat. Jam enim Typographus processit, ac librum quintum absolvit. Neque sane molestum hoc tibi esse debet: levia enim sunt illa, nec quidquam laudis tuo labori, summaeque diligentiae detrahunt. Quin immo magna in hoc ipso laus est, quinque illos priores libros novo studio observasse, tibique neque alia, neque graviora corrigenda occurrisse. Nam illud etiam, quod de Scaligero scribis, bene est; quod ejus scilicet interpretationem praetermiseris, ac tacitus improbaveris. Ac ne de hoc ipso diutius dubites, rem totam, ut ipse postulas, explanabo. Celsus igitur lib. 2. cap. 8. haec habet: *Si quis etiam in eo*

morbo

morbo (de tabe autem loquitur) *diutius traxit, ubi capilli fluunt; ubi urina quaedam araneis similia subsidentia ostendit, atque in his odor foedus est; maximeque ubi post haec orta dejectio est, protinus moritur:* ita scilicet hunc locum ipse legis, ita edendum esse censuisti. Male omnino Josephus Scaliger vocem illam *subsidentia* a communi significatione detorquet, explicatque *superfidentia*. *Subices*, inquit, *dicuntur nubes:* at quod caelo, quod Deorum pedibus subjiciantur. Gellius ad fin. cap. 17. lib. 4. N. A. *Ennius*, inquit, *in tragoedia, quae Achilles inscribitur, Subices pro aëre alto ponit, qui coelo subjectus est, in his versibus:*

Ergo deum sublimes subices, humidus
Vnde oritur imber, sonitu saevo, & spiritu.

Festus vero in Fragmento de Verborum Significatione ita legit & explicat hunc Ennii locum: *Subices Ennius in Achille pro subjectis posuit cum dixit:*

Nubes per ego deum subices humidas,
Vnde oritur imber, sonitu saevo spiritu.

Vides nullam esse in hujus vocis explicatione insolentiam: at eam fortasse Scaliger ab ipsa nubium altitudine repetendam putavit; in quo quidem potuit non errare; at dum simili exemplo *subsidentia* pro iis, quae supernatant, explicuit, neque verborum ipsorum potestatem, neque Latinam consuetudinem attendit. Est enim *subjicere* sursum jacere, *gettare di sotto in su, alzare*; at nihil simile in eo verbo *subsido*, sive *subsideo*. Hinc illa, quae ipse affert ex Virgil. Ecl. x. v. 74.

Quantum vere novo viridis se subjicit alnus;

& illa etiam Aeneid. XII. v. 287.

aut corpora saltu
Subjiciunt in equos;

sic enim optimi habent vulgati libri, & ipse Virgilianus Codex Mediceus, qui nuper Romae praeclara forma, magnoque sumptu est editus. Ita Livius lib. 31. cap. 37. ad fin. (ex recens. Drakenborchii) *Pavidum regem in equum subjecit.* Quod si suum illud *subjectant* Scaliger velit, ob ipsam vim verbi *jacto*, eandem habebimus significationem, quam ipse antea Italice reddidi. Prompta haec omnia & aperta: at illud sane difficilius, quod ex ipsa ratione Scaliger sumit; ea scilicet, quae urina araneis similia habet supra esse; *subsidentia*, inquit, *i. e. superfidentia, quia est ἐπ' ἄνω ἀραχνώδης* Hanc ego rem Hippocratis primum auctoritate, tum ipsis Medicorum observationibus explicabo. Saepe apud Hippocratem ὑποστάσεις τῶν οὔρων, ὑπόστημα τῶν οὔρων; at ego allatum Celsi locum respiciens, ea tantum afferam, in quibus id quod in urina subsidit araneis simile dicitur; ac tabem ingravescentem, viscerum dissolutionem, proximamque mortem significat. In libro igitur Praenotionum Sect. 2. pag. 40. apud Foësium de urinis quaedam habet Hippocrates, atque haec etiam: τὰς λιπαρότητας δὲ τὰς ἄνω ὑφισταμένας ἀραχνοειδέας μέμφεσθαι· συντήξιος γὰρ σημεῖον quae verba ita Foësius Latine reddit: *Quin etiam pinguedines supra innatantes* (Lindenius *superne instantes*) *araneorum telas referentes damnare oportet; colliquationem namque significant:* in suis autem adnotationibus (adnot. 35.) vocem ὑφισταμένας esse illam quidem in vulgatis quibusdam libris fatetur, at in aliis, iisque melioribus, legi ἐφισταμένας; hoc esse apud Galenum, hoc sibi probari. Quare cum utraque vox in antiquis Codicibus fuerit, is fortasse, quo usus Celsus est, habebat ὑφισταμένας, potuitque Latinus Hippocrates scribere *subsidentia*, vulgaremque notionem huic verbo tribuere. Nam in Coacis Praenotionibus n. 582. apud eundem Foësium ita legimus: τὰ δὲ πτυαλώδεας ἔχοντα ὑποστάσιας οὖρα, ἢ ἰλυώδεας, ῥίγεος δηλωτικόν. τὰ δὲ ἀραχνιώδεα, συντήξιος. Foësius vero Latine: *quae vero* (scilicet urina) *sputo similia habet sedimenta, aut limosa rigorem denuntiat; quae araneorum telis similia quaedam habet, colliquationem.* In duobus hisce casibus urinae ὑποστάσιας intelligit Hippocrates; idque ipse Lindenius agnovit; & aptiore Latina interpretatione significavit: *quae sputo similes subsidentias, aut limosas habet, rigorem indicat. quae aranei telis similes* (scilicet subsidentias) *colliquationem.* Vox igitur *subsidentia* a Celso adhibita (uti Medicei ac Vaticani Codices testantur) ad

ad urinae ὑποστάσιος refertur, eamque habet significationem, quae communis est, quaeque illi alio in loco ab eodem Celso tribuitur; nempe cap. 5. ejusdem libri secundi, ubi haec certissime legimus: *item, si urina modo liquida & pura est, modo habet quaedam subsidentia.* Tandem, ut id afferam quod praecipuum est, pinguiores istae urinae partes, quae tabe ingravescente apparent, non jam ob ipsam tenuitatem, sed ob eam, quam referunt figuram, araneis similea dicuntur; neque supra innatant, at subsidunt. Saepe etiam haec veluti aranea inter ea, quae in fundo vasis resliterunt, ipsamque extimam urinae superficiem conspiciuntur, eumque locum obtinent qui ipsorum gravitati respondet; itaque posita recte adhuc dicuntur *subsidere*. Atque hoc quidem a Medicis observatum illud etiam me docuit, quomodo duae illae voces ἄνω ὑφισταμένας in allato Hippocraticarum Praenotionum loco optime possent cohaerere. Nihil est quod Scaliger quaerat amplius. Habes, Leonarde humanissime, verbosam & insuavem epistolam; at qui veteres Codices jamdudum tractas, qui veterum Scriptorum loca saepe colligis, confera, componis, illustras, his jam assuevisti. De iis, quae alias scripsi, te rursus moneo. Da operam, ut nostram fidem citissime liberemus. Quamquam, commota adhuc valetudine, minime tibi properandum existimo: *Non ignara mali*; nosti jam caetera. Nunquam ego neque tibi, neque Celso deero. Gratulor interim omnium primus egregiam laudem, quod laboranti Celso medicas manus adhibueris. Vale.

Patavio. Idib. Novemb. MDCCLXVII.

LEONARDVS TARGA

JOSEPHO TORELLO S. D.

Explica mihi, amabo te, locum Celsi infra descriptum; aut saltem vide, num ego recte intellexerim. Nam Constantinus certe non recte; quod & Morgagnus noster est suspicatus Epist. V. pag. 128. Locus est in lib. 7. cap. 26. sect. 2. *In quam* (vesicae cervicem), *si oblongus* (calculus) *est, sic compellendus est, ut pronus exeat; si planus, sic, ut transversus sit; si quadratus, ut duobus angulis sedeat; si altera parte plenior, sic, ut prius ea, qua tenuior sit, evadat.* Ita in antiquis legitur & MSS. & vulgatis libris: atque haec verba *ut duobus angulis sedeat*, sic interpretatur Constantinus: *Sedet binis angulis, immo quaternis, cum per totam planam superficiem jacet, nec in latus procumbens carinatur.* Ego vero, ut primum de lectione dicam, vitiatos Codices omnes existimo; ac tum *sedeat*, tum *sit* aliena esse & insititia; verbaque *exeat* & *evadat* totam periodum regere. Quod ad sensum attinet, contrarium plane intelligo atque Constantinus. Habes paucis sententiam meam, quam a te probari cupio, & posse etiam confido. Et quia tui conveniendi potestas mihi, propter maximas occupationes, multis diebus non erit, pergratum facies, si, quamprimum poteris, per litteras respondebis. Vale.

JOSEPHUS TORELLVS

LEONARDO TARGAE S. D.

Ego ne, mi Leonarde, si quid in Celso subobscurum est, explicare audeam? praesertim tibi, qui longo illum trivisti usu, atque in tuum prope succum & sanguinem convertisti. Bene igitur habet, quod de re explorata quaeris, tuamque potius sententiam aperis quam exquiris meam; hoc opinor consilio, ut eam firmius teneas, si mihi placuisse cognoveris. Ita enim a natura comparati sumus, ut ea ipsa, quae dubia nobis non sunt, certiora ducamus, cum aliis quoque, qui minime blandiri solent, probari videmus. Vtcunque sit, de Celsi loco, quem mihi affers ex libri VII. capite XXVI., ubi de curatione agitur calculosis adhibenda, ita sentio, illum te, cum paullo corruptior sit, ita uti fieri debet, deque vera ejusdem sententia recte conjicere. Neque enim aliud sibi vult

Scriptor diligentissimus, quam docere quomodo calculus in vesicae cervicem compellendus sit, ut inde minore negotio extrahatur. Cum vero non una eademque sit calculorum omnium figura, de quadrato praecipit, ita illuc esse compellendum, *ut duobus angulis exeat*. Quod cujusinodi sit, haud sane pronum est intelligere. Mihi hoc videtur significari, calculum, quem diximus, contra plagam, quae mox in vesicae cervice facienda est, constituendum esse secundum lineam, quae proxima duo ejusdem calculi latera dirimit. Tunc vero ille figuram quandam referre videtur ex duobus quasi cuneis constantem, communem habentibus basim, contrarioque modo inter se invicem positis. Ita fiet ut si anterior cuneus medici manu in vulnus adigatur, hujus orae ad illius usque basim magis magisque diducantur; cumque eo ventum sit, succedente posteriore cuneo, eaedem rursus committantur & coëant. Quoniam vero bi duo cunei, qua parte simul junguntur, duos angulos utrinque efficiunt, quos per vulnus transmitti necesse est, facile apparet quid sit apud Celsum *duobus angulis exire*. Quare nemo satis miretur Constantinum, qui optime, si quis alius, videre potuit quinam esset horum verborum sensus; quippe indicat; tamen illum rejicere, aliumque sequi, a vero longissime abhorret. Nec enim vult cunei, quem diximus, aciem in vulnus adigi, sed potius ejusdem latus; quod sane qui fieri possit, quin vesicae cervix rumpatur, ne satis quidem intelligo. Nisi forte dicere volumus verbum *sedeat*, quod in Codicibus omnibus legitur tum manuscriptis, tum editis, viro docto obfuisse ad intelligendum; cum insuper animadverteret vulnus priore illo modo latius aliquanto fieri, quam hoc postremo. Verum & verbum *sedeat* insititium est, ut ipse mones, aut in *exeat* mutandum; & parum refert quam magnum sibi iter calculus faciat, modo rite faciat; id est, sensim pedetentimque, atque ita ut vulneris orae ne laedantur. Itaque calculum altera parte pleniorem ita vult Celsus in vesicae cervicem compelli, *ut prius ea, qua tenuior sit, evadat*. Haec habui, mi Leonarde, quae tuae epistolae breviter, & quantum potui perspicue responderem; quae si tibi, ut spero, probabuntur, erit cur mihi gratuler, quod in re si non valde difficili, certe non mea, aliquid viderim. Cave igitur ad tua haec studia saepius nos revoces, ne dum eadem retracto, ipse quoque, quasi aliud agens, medicus fiam, & in tuam possessionem furtim irrumpam. Vale. Ex bibliotheca domestica IV. Non. Jul. MDCCLXVII.

LEONARDVS TARGA

JACOBO FACCIOLATO S. P. D.

A Clarissimo medicinae professore Joanne Bona, qui hisce diebus Veronae fuit, magno cum dolore cognovi, te superiori mense torminibus graviter laborasse: quibus liberatum te nunc, ut ille affirmavit, recte valere gaudeo laetorque. Velint Superi hanc laetitiam mihi esse diuturnam; teque litteris nobisque, quicumque eas colimus, longo tempore servent incolumem. Interea spero te non solum tibi, verum, ut consuevisti, etiam illis valere; ac studiis mutuis & posse jam, &, qui tuus in me est amor, libenter velle. Peto igitur a te, ut plane aperteque ad me scribas, quid tibi videatur de verbis *adigo* & *adjicio*, quae jaciendi significatione ab idoneis Scriptoribus promiscue usurpata, Critici plerique omnes putant. Tu quidem, cum *adjicietur* alii legerent in loco illo Celsi lib. 7. cap. 27. qui ita a Lindenio Almeloveenioque editus est: *idemque humor clystere intus adigetur*; merito dubitasse videris, num *adjicere intus* Latine diceretur. At tamen in animadversione quadam in Lexicon Danetii hanc significationem verbo *adjicio* tribuis, auctore Caesare lib. 2. B. G. cap. 21. & lib. 4. cap. 23. Quid si Caesaria auctoritas duobus his locis incerta est? Loca, inquies, alia invenicmus fidei non dubiae. Vide tamen quid praestare possis. Nam quod attinet ad locum primum; *Non longius hostes aberant quam quo telum adjici posset*; nosti ex Oudendorpio, ut aliter atque aliter legatur in manuscriptis, nec desint Codices in quibus sit *adigi*. Altero autem loco; *Ut ex locis superioribus in litus telum adjici posset*; multi Codices & quidem meliores exhibent *adigi*; idque ex eorum fide magis probat Oudendorpius ipse, qui *adjici* primo loco probaverat. Eadem varietas occurrit tum lib. 2. B. C. cap. 34. *Prius, quam telum adjici posset, aut nostri propius accederent*; tum lib. 3. B. G. cap. 13. *Neque propter altitudinem facile telum adjiciebatur*. Jam cur haec duo verba fere varient in veteribus libris, causam viri docti aperuerunt; quod scilicet *ADICERE* per simplex *I* scriberetur, & *C* ac *G* inter se facile commutarentur. Quae cum ita

ita fint, quis, vel in fummo Codicum confenfu, incerta illa non exiftimet? *Vt neque ex inferiore loco fatis rommode tela adjici poſſent*, lib. 3. B. G. cap. 14. *Brachiis perfectis, promotisque usque eo, quo telum ex oppido adjici non poſſet*, de B. Afric. cap. 56. *Tantum aberat a noſtro caſtello, ut telum tormentumve miſſum adigi non poſſet*, lib. 3. B. C. cap. 51. & *Tantumque a vallo ejus prima acies aberat, uti ne in eam telum tormentumve adigi poſſet*, cap. 56. Quis porro *adigetur* legere non malit in allato Celfi loco, quamvis in Codice Mediceo omnium vetuftiffimo fit *adicietur*? Nam in plerisque aliis mendofe eft *adietur*. Sed quo magis fufpicere *adicietur* ex *adigetur* effe corruptum, ecce tibi ex feptem Codicibus Mediceis fex habent *adicienda* lib. 8. cap. 5. ubi cum legeretur, *in longitudinem implicata linamenta, & molli pellicula cincta circumſutaque intus adjicienda ſunt*, Lindenius repofuit *injicienda*, quemadmodum Conftantino placuerat. Vnus omnino Codex, ille fcilicet pervetuftus, habet *adigenda*; quem ego hic fequendum puto. Verum in utroque Celfi loco *adigere* non aliud eft quam *impellere*, Italice *ſpingere*, *racciare:* apud Caefarem vero id verbum jaciendi fignificationem habet, Ital. *lanciare*. Quidni? inquit Oudendorpius. Quemadmodum *telum* & *agere*, & *jacere* Latine dicitur; fic & *adigere*, & *adjicere*. Ego vero ex Facciolato quaero, *adjicere*, an *adigere* ipfe libentius dixerit, an utrumque pariter. Si utrumque probas, nihil eft quod de Codicum inconftantia laboremus: fi alterutrum difplicet, poterit illud, Codicibus non invitis, inter dubia cenferi. Exfpecto tuas litteras. Vale.

JACOBVS FACCIOLATVS

LEONARDO TARGAE S. P. D.

Quid de re tantula, mi Targa, tantopere laboras? Recte animadvertifti, controverfias omnes de verbis *adigo*, & *adjicio* promifcue ufurpatis ex duarum litterarum fimilitudine C, & G ortas effe. Pro certo habendum, verbum *adigo* ex *ad*, & *ago* compofitum effe, *adjicio* ex *ad*, & *jacio*, neutrum autem a fuarum partium fignificatione difcedere. Codices MSS. variant. Quidni? Scilicet ab hominibus fcripti funt, & quidem ab hominibus fere mercede conductis. Vide, quid fenfa pofcant. Vbi de re agitur, quae majorem quandam vim motumque requirit, retinendum eft *adigo*, motus iners requirit *adjicio*. Ceterum loca multa funt, in quibus utrumque ferri poteft, praefertim fi reputes, pronunciationem quoque ipfam litterarum C, & G non valde abfimilem apud veteres Romanos fuiffe. De mea valetudine recte nofter Bona, nifi pedes mihi ante menfes duos torpere coepiffent, caputque ipfum furditate quadam laboraret. Caremus febri, & amicia etiam fcripto refpondemus, fed breviter, & fatis fpurce, ut vides. Vale.

LEONARDVS TARGA

JOANNI BAPTISTAE MORGAGNO S. P. D.

Quo magis Celfianae emendationis opus ad finem perducere feftinamus, eo plures majoresque difficultates offendimus, quae nos longius, quam fperabamus, morantur. Nam ceteris quidem in libris multa erant expedita: at in primo libri octavi capite mihi tertio fere quoque verfu haerendum eft. Praeter tot illa a te jam notata loca vel mendi fufpicione laborantia, vel manifefte corrupta, alia occurrunt, quorum non minus dubia eft fides. Ex pluribus duo tantum tibi proponam. Alter eft de coronoide maxillae proceffu, qui jugale os fubire dicitur, & *ſuper id* temporum mufculis illigari. Atqui jugale os proceffus ille non fere fuperat. Fortaffe igitur, quoniam in pervetufto Mediceo Codice non extat particula *ſuper*, fed tantummodo *id*, legendum *ibi*. Nifi forte *id* quoque adventitium eft. Locus alter, ad jugulum pertinens, ita legitur in omnibus antiquis libris tum editis, tum MSS. *Id ipſum recurvum, ac neque inter duriſſima oſſa numerandum* &c. Sed particulae illae *ac neque* ita ftare poffe non videntur. Paavvius *neque* extrudendum cenfet; *quod*, inquit, *dura ſolidaque ſit clavicularum ſubſtantia*. Attamen inter laxa (χαῦνα) offa jugulum repofitum

 fuit

fuit ab Hippocrate de Artic. sect. 12. *Jugulum vero, ut & reliqua ossa, quae laxa sunt, prompte coalescit.* Lindenius Paavvium sequitur. Ego ab utroque dissentio, & aliquid deesse suspicor. Id cujusmodi sit, divinare non ausim: verumtamen ut causa non fuit, cur aliquis *neque* huc intruderet, sic facile fieri potuit, ut, cum duo essent incisa, quae utraque per eamdem particulam *neque* inchoarentur hoc modo: *ac neque...... neque inter durissima ossa numerandum*; librarius prius omiserit. Ita lib. 7. cap. 23. ex verbis illis *curari res neque manu, neque medicamento potest*, haec *neque manu* in Codice Mediceo supra allato desiderantur. Si vero non praetermittendo aliquid, sed addendo librarius peccavit, ego quidem conjunctionem *ac* inconsulto addidisse existimaverim. Omnino haec verba *neque inter durissima ossa numerandum* videntur recte habere. In hac enim lectione & ab Hippocrate, cui libenter adstipulari solet, minus recedit noster Cornelius, & ratio cum humero femoreque duritie comparandum. Vides me in tua provincia versari: itaque certum auxilium a te peto, id est, ut ad me scribas, quid de duobus his locis ipse sentias. Neque tamen sum adeo imprudens, ut tibi homini occupatissimo nimium oneris imponere audeam. Abunde mihi erit satisfactum, si, quae tu me scire oportere existimabis, summatim perscribes. Verum de hoc ut voles. Illud te oro, ut me, quemadmodum facis, amare pergas; si te in parentis loco haberi, atque omni pietate coli intelligis. Vale. Veronae Nonis Juniis CIƆIƆCCLXVI.

JOANNNES BAPTISTA MORGAGNVS

LEONARDO TARGAE S. P. D.

Vtinam, mi Leonarde, aliter ac scribis, res se haberet, neque caput praesertim istud quod primum est in Cornelii nostri libro octavo, incuteret attentis emendatoribus adeo crebram tum vitiati loci suspicionem, tum ita vitiati, ut & numero deterriti, ex suis dubitationibus plures omittere, & difficultate haud raro victi verae excogitandae emendationis, probabilem, ut primum videtur, sed de qua vel ipsi mox dubitent, conjecturam proferre interdum cogantur. Haec eo libentius dico, quod in me potius cadere quam in alios, non modo sentio, sed veri amore percitus, ultro etiam fateor, qui Celsi hic illic emendandi curam semel, atque iterum olim suscepi, ut simul Vulpio meo satisfacerem, simul alios excitarem, qui multo essent ad id aptiores cum ingenio, & doctrina, quod facile est, tum copia antiquorum Codicum, quae nec omnibus est, nec ubique. Cujus voti me factum per te compotem eo demum tempore intellexi, quo tua te valetudo huc paulisper secedere coëgit, mecumque colloqui. Equidem jam ante hos viginti annos, qua esses ingenii praestantia, & qua diligentia noveram, cum ab nobilissimo Cive tuo mihi commendatus, vix uno, aut altero anno hic in optimis studiis exacto, eam, priusquam huc domo redires, ad me epistolam dedisti, qua lecta, nihil postea miratus sum, quod apud tuos in aegrorum curatione versatus, alias, consulendi causa, miseris ita scriptas, ut quae feceras, & quae mox facere in animo habebas, non magis probare jure ac merito deberem, quam doctrinam, & eruditionem suspicere. Sed postquam in ultimis illis colloquiis certiorem me fecisti, te cum vetusta Celsi exemplaria Romae, & Florentiae, tum vetustissimum omnium Mediceum annis superioribus versasse, attentissimeque non alienis, at tuis ipsis oculis perlegisse, & quae adnotanda viderentur, cuncta adnotasse, & in nova, quam parares, Celsi editione cum omnibus esse communicaturum; tunc vero quanto me gaudio affeceris, cognoscere potuisti, praesertim cum certa quaedam exempla, quae ego, ut fit in colloquiis, a te petebam, referres, & quomodo aut scripta invenisses, aut ex primae scripturae vestigiis rescribenda sagaciter censeres. Quod igitur etiam alia subinde per litteras addideris, & duo insuper nunc mittas; potius missa reor, ut me ante alios cumulares novo gaudio, quam ut exquireres sententiam hominis tot jam annos assiduis longe alia scribendi, docendique occupationibus a verborum Celsi examine prorsus avocati. Certe enim de locis duobus nunc quaeris, de quorum a te proposita emendatione dubitare vix possis. Nam quod acutus maxillae inferioris processus alte adeo ascendat, sub osse jugali subiens, ut *super id* temporum musculis illigetur, quisnam, Anatomes non ignarus, malit sic legere, postquam non *super id* in antiquissimo illo Mediceo Codice extare, cognoverit, sed *id* tantummodo; quae si vocula ipsa pariter (quae altera hic tua conjectura est) adventitia sit, eoque tollenda; illico planissima sententia existat, & quae nullam mendi suspicionem

nem relinquat. Cum tamen de ista emendatione ipse dubites; aliunde ac ex Anatome, petitam causam subesse, suspicor: qua de re infra videbimus. Jam vero quod ad secundum, nempe de clavicula, attinet locum; aut ipse plurimum fallor, aut quicumque est in librorum veterum qui calamo scripti sunt, emendatione exercitatus, ut suspicionem probabit tuam de iis quae facile ibi potuerit librarius transilire; sic tecum procul dubio esse retinendam censebit particulam istam *neque:* cujus expungendae (quod a pluribus factum nollem) contra librorum omnium fidem, qui ad initia usque superioris saeculi extabant, quis auctor fuerit, & cur nec ei sit nec ejus imitatoribus assentiendum, praeclare doces. Aliud enim esset jugulum dicere non esse os durum, aliud est *neque inter ossa durissima numerandum.* Hoc autem Celsus ait; non illud. Et certe ut poterat extremas juguli partes eadem fortasse ratione qua proximi humeri capita, molles dicere; non poterat tamen medium quoque jugulum inter mollia ossa recensere. Itaque ne forte aeque durum, ac humerum medium esse doceret, crederemus; scite admonuit, non esse inter durissima ossa numerandum. Huc autem Celsum spectasse, & tu vides, recte anatomicas claviculae meliores descriptiones secutus. Insuper fecisse, addis, ut ab Hippocraticis dogmatibus, quae prae caeteris sectari solebat, quanto minus poterat, ibi recederet. Quam rationem si magis ego attendissem; nunc cujusdam meae in Celso emendando conjecturae non poeniteret. Ea quae sit conjectura, volebam tibi exponere, & simul quod supra pollicitus sum, his litteris praestare. Sed quando hae jam satis sunt longae, ne aequo longiores fiant, utrumque proximis litterulis expectabis, & me interea, ut facis, amabis. Valetudinem tuam, mi Leonarde, cura diligenter: quo gratius mihi facere nihil potes.

Patavii IV. Idus Jun. CIↃIↃCCLVI.

JOANNES BAPTISTA MORGAGNVS

LEONARDO TARGAE S.P.D.

Ignosces, mi Targa, homini aliis atque aliis occupationibus juxiter distento, & gravissimae aetatis incommodis nonnunquam impedito, si tandem post tam longum tempus tam longam epistolam mittit, quasi satis spatii non habuisset, ut scribenda, ad te praesertim, & de hujusmodi argumento, contraheret in pauciora. Huc enim res tota redit, ut tibi, facile assensuro, comprobem, in Celsi libris germanae scripturae restituendis, praeter caetera opus esse attendere, quem saepius Auctorem sequi consuevisset; hunc autem Hippocratem fuisse, inter omnes constat. Cujus utinam mihi tunc etiam venisset in mentem, cum inferiorem maxillam os *molle* dici a Cornelio nostro miratus, conjecturam, quam modo nollem, proposui, sperans videlicet, in vetustiore aliquo Codice pro *molle* fortasse *mobile* repertum iri. Sed dubitare postea coepi ex quo animadverti, patellam quoque, & humeri capita ossa *mollia* a Celso dici. Spe autem omnino excidi, cum te nullo in exemplari audivi *mobile*, in cunctis vero *molle* os maxillae scriptum vidisse. Tunc denique cujus exemplo, atque auctoritate, & quid intelligens Celsus id scripsisset, suspicatus, Hippocratem in manus sumpsi, ab eoque traditum legi, fractam maxillam cito conservere *quemadmodum etiam alia ossa rara*, idque eodem in libro *de Articulis*, in quo cum fractam quoque claviculam, *itemque alia ossa laxa* cito coalescere, legamus; recte conjiciebas, Celsum ideo negasse, claviculam inter durissima ossa numerandam, ut minus recederet ab Hippocratis auctoritate. Optandum sane esset, ne ab Hippocrate longe adeo dis-[illegible]isset, ut os pectoris *durum* esse, traderet, quando in eo libro qui inscribitur *Mochlicus*, *laxum* esse, olim docuerat, & vere docuerat Hippocrates. Certe enim cum recens virilis cadaveris sternum qua parte videbatur crassius, simulque haud procul a mento inferiorem maxillam, itemque patellam scalpro discidissem; nullum ex hisce ossibus fuit, quod intus ex osseis non constaret lamellis, cellulas, cancellosve efformantibus non secus ac in extremis oblongorum ossium partibus videmus. Et erant quidem in patella cellulae ut minores, ita confertiores; cortex autem osseus in maxilla crassior, in patella, sternoque tenuior; ut proclive esset intelligere, quae *rara*, aut *laxa* Hippocrates vocasset ossa, eadem, si sternum excipias, *mollia* a Celso ob eam cellulosam structuram esse dicta, *durorum* appellatione iis servata, quae, ut medius humerus, mediumque femur, sub crassissimo pariete plenum medulla tubum, cellularum loco, habent. Novissime autem propter ea quae ab utroque de clavicula scripta memoraveras, cum hujus quoque ossis, ex vi-

ro, pariter ac ille prior, consistentis aetatis, sumpti, structuram vellem attentius recognoscere; sic vidi. Capita quidem multo pauciores continebant cellulas, quem expectarem, & clavicula reliqua tubum habebat ab uno capite ad alterum pertinentem, quem medulla implere videbatur, & paries cingebat osseus, nec sane tenuis. Attamen & hic paries, si cum proximi humeri pariete conferres, partem vix tertiam crassitudinis alicubi aequabat, & tubus quantus quantus erat, non continuato, ut passim in humero videmus, complebatur medullae corpore, sed ubique intercifo adeo crebris & inter se implicitis lamellis, fibrisve osseis, ut viam per eas si immisso stylo quaereres, expeditam nusquam invenires, & propter hunc saltem structurae modum censeres, potuisse claviculam ab Hippocrate inter dura ossa non reponi, a Cornelio autem nostro vel meliori jure inter durissima non admitti. Cur haec tibi, mi Leonarde, volui commemorare? Nimirum ut altero huc addito Hippocratis loco experiar, an forte praestare id valeam quod promiseram litteris superioribus. Locus est in eodem quem supra semel, iterumque laudavi libro *de Articulis*, quo loco affirmat Hippocrates, acutum maxillae inferioris processum, quem *cornicem* vocat, *supra jugale os excedere*, contra atque priore epistola videbar sentire. Scilicet Anatomen dumtaxat spectando, fore, ajebam, ut Facultatis hujus Cultores mallent, ubi apud Celsum de eodem maxillae processu haec legimus *sub osse jugali subit, & super id temporum musculis illigatur*, verba illa *super id* prorsus tolli, quando in vetustissimo Mediceo Codice ex parte jam desunt. Sic enim omnia auferetur mendosae suspicio scripturae, si quod verum postularet, attenderemus. Quid erat igitur, cur de ejusmodi emendatione ipse tamen dubitares? Num fallor putans ob locum Hippocratis, quem modo producebam? Ab eo quidem Auctore supra vidimus nonnunquam Celsum recessisse. Saepius tamen atque adeo plerumque secutum esse, constat: idque, si vera fateri volumus, eo quoque loco videtur fecisse, quo de agitur. Nam & acutum maxillae inferioris processum *longius procedere*, scripsit, & *jugalis* ossis vocabulo non idem quod nunc solent, os designavit, id est, orbitam ab latere exteriori efficiens, sed, ut Hippocrates, ejus tantummodo processum ossis, qui *transversus* inde ad posteriora tendens, jugi similitudinem referre jam incipit. Hujus autem jugi, non ossis a quo venit, altitudinem ab acuto maxillae processu in simia praesertim superari, in nonnullis ossium hujus bestiae quam Veteres potissimum dissecabant, imaginibus vidisse memini; σκελετὸν enim quem olim parare instituerain, canis improba, necdum rite colligatis ossibus, omnino pessumdedit. Huc si Codicum caeterorum addas consensum; in quorum nullo, sicut in illo, quamvis antiquissimo, uno tamen, istam, quae casu potius fugisse ibi librarium videtur, particulam *super* praetermissam vidisti; continuo intelligetur, caussam tibi non defuisse cur dubitares, aliudque esse scripturam quae planius cum vero nunc conveniret, aliud quae prisci Auctoris germana fuerit, constituere. Sed tu haec melius. Interea fac, certius sciam, quod summopere cupio, te minus, minusque in dies incommoda uti valetudine, & me redamantem, mi Targa, ama.

Patavii Pridie Idus Sextiles CIƆIƆCCLXVI.

VIRO SVMMO

JOANNI BAPTISTAE MORGAGNO

JOSEPHVS TORELLVS S. P. D.

Proximis diebus cum Celsum evolverem, quo ego auctore ob singularem Latini sermonis puritatem & elegantiam mirum in modum delector, forte incidi in libri octavi caput undevicesimum, quod est de digitis luxatis, ubi haec leguntur: *super mensam tantummodo* digiti *intendi debent, qui vel in priorem, vel in posteriorem partem exciderunt, tum jam palma compelli.* Quibus postremia in verbia cum haec duo *tum jam* mihi paulo durius conjungi viderentur, statim Lindenianam editionem consului, cupiens nimirum cognoscere, num ipsa, quae omnium fertur emendatissima, aliter haberet. Ego enim utebar Aldina, quam an. MDXXVIII. Venetiis procuravit Joannes Baptista Egnatius, quacum caeterae omnes consentiunt. Ibi vero *tum jam* in *tumque* mutatum inveni. Satis quidem apte, nisi Codices omnes, quos Romae, & Florentiae Targa meus, vel potius noster, con-

consuluit, repugnarent, qui miro consensu vulgatam lectionem tuentur. Quid ergo agendum? Sequemurne antiquos codices? At id Latinae aures vix permittunt. Anne potius Lindenianam editionem? Hujus vero auctoritas tanta non est, ut unam tot codicibus praeponamus; in hoc praesertim capite, ut tu prae caeteris optime nosti. Audendum in loco est. Quid si, pro *tum jam*, legamus *tum in eam*? ut hoc Celsus docere voluerit, digitos, de quibus dixit, super mensam tantummodo intendi debere, tum in eam, id est, CONTRA EAM, palma compelli. Ita enim fiet, ut illi in suam sedem restituantur. Certe sententia perspicua est, locoque apta; similitudo autem tanta inter *iam* & *in eam*, quod fortasse etiam in Codd. Mss. scriptum erat hoc modo, *ieam*, ut facile librarius errare potuerit. Nosti hominum genus, quam sit incuriosum, & quam saepe in longe clarioribus caecutiat. Habes conjecturam sane probabilem, nec fortasse aspernandam, si de re esset non adeo levi. Ideo tecum communicare volui, cui nihil est leve, quod ad Celsi tui emendationem pertineat; simul sperans fore, ut, ipse quid sentias, libere, ut soles, candideque perscribas. Hoc tam mihi erit gratum, quam quod gratissimum. Vale tibi tuoque saeculo, quod praeclaris ingenii tui monumentis illustrare perges. Veronae III. Idus Jul. MDCCLXVIII.

VIRO CLARISSIMO

JOSEPHO TORELLO

JOANNES BAPTISTA MORGAGNVS S. P. D.

Quod de loco isto Cornelii Celsi ita sentias, ut ad me scribis, tuum, Vir eruditissime, non minus in Criticis, quam in Poëticis, & Mathematicis studiis sagax, ingenium perspicio: quod vero scire aveas de eodem loco ipse quid sentiam, tuam erga me singularem benevolentiam agnosco. Duae illae particulae *tum jam* conjungi, inquis, paulo durius videntur, quam a Celso esse posse credamus. Sunt autem duae illae ipsae, eumdemque in modum conjunctae particulae ad Lindenium usque servatae summo consensu in Celsi libris, qui calamo extant, typisve descripti. Nihilo tamen minus, ut tot aliis in locis, & merito quidem, Criticis non obstitit ejusmodi consensus, quominus mutandum aliquid cogitarent, sic neque hoc in loco obstare debet. Nempe vera dicis, eoque ab nemine horum studiorum non imperito facile neganda. Illud sequebatur, ut de Lindenii mutatione judicium ferres. Non injuria tulisti. Scilicet ab antiquissima illa scriptura *jam* nimis distat particula, quam substituit, *que*, pro *tum jam* rescribens *tumque* Longe propiorem ipse excogitasti emendationem *tum in eam*, videlicet *mensam*. Sic enim Celsi locum conjicis esse legendum: *Super mensam tantummodo* digiti *intendi debent*, *qui vel in priorem*, *vel in posteriorem partem exciderunt*, *tum in eam palma compelli*. Vnum fortasse morosus aliquis in conjectura tua desiderare posset, id est, ut verbum *mensam* propius abesset, quam *partem* ab duobus istis *in eam*, minime attendens digitos, non in eam, in quam exciderint, partem, sed in diversam omnino esse compellendos. Morosus vero alter (saepius enim, ut nosti, in difficiles, quam in faciles incidimus homines) qui tum id ipsum, quod modo dicebam, attenderit, tum Celsum meminerit in istis, quae de ossibus suo loco motis conscripsit capitibus, cum ejuscemodi usus est loquendi forma, compellenda praecepisse non in durum, & renitens, ut mensa est, sed in id, quod excipiat, & in se compulsa admittat, nimirum in suam sedem, aut in diversam partem; hic igitur alter morosus, ne prorsus taceat, fieri potest, ut inquirendum amplius in scriptis Codicibus, ajat, an vestigia forte supersint aliqua vetustioris alterius scripturae, exempli causa *in aliam*, oppositam videlicet partem, quod postremum verbum, ut diximus, & propius est, & Celso non insolitum, cum os compellere in hanc aut in illam partem imperaret. Certe autem dicere interea poterit, vocis hujus *aliam* plus quam dimidium in particula illa *jam* libros & scriptos, & impressos retinere. Verum de ejusmodi vestigiis, atque adeo de quibuscumque Celsi locis non ex homine quaerendum est, qui olim tantummodo, velut ego, sic satis fuerit in ejus lectione versatus; sed ex nostro potissimum Targa, quem meis verbis salvere jube. Vale, & Celsum, cujus illustrationem juvare coepisti, non dico magis quam Archimedem, aut Plautum, & Virgilium, at non secus ac caeteros idoneos Latinos Scriptores amare, atque ornare perge.

Datum Patavio XIV. Kal. Sextiles CIↃIↃCCLXVIII.

LEO-

LEONARDVS TARGA
LECTORI.

Variantes lectiones quae hic tibi exhibentur, ex Codice ſunt Ms. quem a MAXIMILIANO JOSEPHO Bavariae Duce, atque Electore, optimo Principe & demerendis hominibus nato, mihi, cum hanc pararem editionem, impetraverat Vir Ornatiſſimus Joſephus Liber Baro de Abaco; ſed non ante accepi, quam ipſa multum proceſſiſſet editio. Deſcriptus is fuit ſaeculo XV. ex aliquo Poggii Codice, ut haec verba oſtendunt, quae idem habet in fine; *Liber Poggii Secretarii Apoſtolici explicit*; fereque cum ſex Mediceis conſentit, eodem ſaeculo ſcriptis. Itaque iis omnibus quae ex Codicibus illis jam typis edideram; omiſſis, ne eadem bis proferrentur, ex reliquis praecipua excerpſi, unde adnotationes noſtrae ſuppleri poſſent, ſimulque appareret iſtius quoque Codicis rationem a nobis eſſe habitam. Vale.

Pag. lin.
1. 14. *Ex quo apparet has partes*) Ex hoc apparet has artes
3. 3. *diducta*) diviſa
22. 12. *in tepidario ſedere*) In tepida reſedere
30. 7. *Per autumnum vero, propter*) Per autumnum propter
40. 1. *modo nervorum diſtentionem, modo rigorem*) nervorum modo diſtentionem, modo rigorem
13. *abortu*) aborſu
19. *Vbi vero calor*) Vbi calor
48. 14. *rubeſcunt*) rubent
15. *in iis*) his
50. 5. *peſtiferus*) peſtifer
74. 11. *Incidenda*) Incidenda autem
89. 20. *colla*) pectora colla
93. 7. *et mel quidem*) mel et quidem
103. 12. *et experiri*) experirique
20. *ſed in iis quoque*) ſed in his etiam
110. 13. *Hi erant*) In his erat
116. 12. *urgebit*) urget
123. 5. *praeſentiſſimum*) preſtantiſſimum
146. 18. *coſtum*) coſtus
148. 21. *adjiciendum & exercitationibus & cibis*) addiciendum & exercitationibus eſt & cibis
23. *per ſtomachum*) propter ſtomachum
149. 8. *lienem*) ſplenem
151. 21. *tantum*) tantummodo
154. 13. *denis diebus*) decem diebus
155. 9. *meliuſculus*) melior
16. *usque ad mortis diem*) usque mortis diem
157. 27. *Quod ad medicum vero pertinet*) Quod ad medicum pertinet
159. 11. *lienis*) ſplenis
162. 7. *aceto & oleo admiſtum*) cum aceto & oleo mixtum

Pag. lin.
163. 1. *bis die*) bis in die
17. *balnea*) balneum
164. 1. *utendum eſt*) opus eſt
169. 7. *in ipſo ſinu*) ipſo ſinu
170. 26. *explicitum*) explicatum
172. 8. *tonderi*) tondere
183. 2. *Praeter haec*) Preterea
185. 7. *cibus interdum mollis*) interdum lenis cibus
ut malva, ut urtica) ut malva, urtica
189. 2. *deinde*) Poſtea deinde
202. 4. *die*) in die
211. 16. *ſed vomere etiam. Ex toto*) ſed vomere ex toto
25. *quam frigidiſſimam*) frigidiſſiſimam
233. 14. *ſatiusque*) ſatisque
237. 8. *p. x. IV.*) p. x. III.
249. 6. *p. x. XXV.*) p. x. XXVI.
258. 7. *p. x. IIII. =.*) p. x. IIII. IIII. Z.
262. 5. *p. x. =.*) p. x. I.
264. 18. *dictami*) dictamni.
265. 1. *p. x. I.*) p. x. I. quod facit ſcripl. II.
5. *pondo ſextantes*) pondo ſextantes quod facit ſcripl. II.
9. *p. x. I. =.*) p. x. II.
266. 17. *Servari*) Sanari
22. *ulla parte*) aliqua ulla parte
267. 5. *meliora*) mitiora
288. 3. *cucurbitula admovenda*) cucurbitula apponenda
291. 19. *ex aceto*) cum aceto
322. 6. *omnia genera maxime oriuntur*) omnia maxime oriuntur
323. 18. *ſanabile ſit, an non ſit, experimento*) ſanabile ſit, experimento
325. 2. *auxilia*) auxilium
19. *repurgare*) purgare

Pag. lin.

327. 22. *leviter ungendum*) leniter inungendum

329. 14. *de nigro*) ex nigro

365. 2. *p. x. II.*) p. x. V.

383. 18. *surgentia*) urguentia (*alia manu* turguentia)

401. 2. *Accedit vero aliquid difficultati*) Accedit aliquid difficultati

407. 8. *tantum ut primis*) Tamen in primis

409. 6. *vehementiusque; si jam carie vexatum est*) vehementiusque si jam caries est,

426. 16. *subrubicundi coloris*) rubicundi coloris

443. 9. *curatur*) cubat

444. 5. *pro vi corporis quam longissima*) prout corporis qualitas longissima

468. 18. *adhiberi medicinam*) adhiberi medicamina

Pag. lin.

470. 28. *super*) & super

476. 4. *cute, capillum gignente*) cute capillorum

484. 7. *recta quinque ossa*) quinque ossa

20. *femina oriuntur*) femora ordiuntur

490. 15. *suspendendaque magis sinistra manus est, & saepius*) suspendendaque magis: & sepius

502. 11. *inter se seta deligandi*) inter sese deligandi

521. 6. *dictum sit*) dictum est

522. 6. *adolescentulis*) in adolescentulis

527. 9. *est corpus, vel molle, certe imbecillibus*) id corpus vel molle certe & imbecillis.

NOTAE VARIORVM AVCTORVM IN CELSI LIBROS DE RE MEDICA.

Pag. 1. lin. 1. *A. Corn. Celsi Medicinae liber primus.*] *Auli Corneli Celsi Artium liber sextus, idemque Medicinae primus.* Ad marginem adscriptum: *Grammatica: De re militari: De Agricultura.* Scal.

Florent. *Cornelii Celsi de Medicina liber primus incipit.* om. *Praefatio.* Paris. *Artium Aurelii Cornelii Celsi Liber primus incipit.* om. Praefatio. Mediol. etiam addit *Incipit.*

p. 1. l. 3. *Vt alimenta*] Transitio ab agricultura ad Medicinam. *Scal.*

p. 1. l. 7 *Apud Graecos*] Vide Plinium lib. XXIX. in prooemio. *Constant.*

p. 1. l. 5. *Prompta*] Graeci ἕτοιμα. *Scal.*

p. 1. l. 8. *Aesculapius*] Cicero de Natura Deorum & Lactantius Instit. lib. 1. cap. 15. *Const.*

p. 1. l. 11. *Podalirius*] Homerus Iliad. II.

Ἀσκληπιοῦ δύο παῖδε

Ἰητῆρ' ἀγαθὼ, Ποδαλείριος ἠδὲ Μαχάων. *Const.*

p. 2. l. 1. *Quos tamen Homerus non in pestilentia,*] Ob iram Apollinis immissa. Iliad. I. *Const.*

p. 2. l. 1. *Quos tamen Homerus*] Columella lib. IX. cap. 177. *Scal.*

p. 2. l. 4. *Tentatas*] *probatas*, Vet. *Const.*

p. 2. l. 4. *Esse tentatas*] *Probatas*, id est, *expertas, quarumque facta sit experientia.* Scal.

p. 2. l. 5. *Eademque auctore*] *Ab eodem quoque auctore*, nempe Homero, ut Iliad. I. de pestilentia. *Const.*

p. 2. l. 5. *Eodemque auctore*] Dictys Cretens. lib. II c. 37. *Alm.*

p. 2. l. 9. *Vitiarant*] *Tentarant* melius eft. *Scal.*

p. 2. l. 9. *Luxuria vitiarant.*] Vide Cafaubonum ad Perfium pag. 206. Scaligerana prima V. *Bonos mores.* Iamblichus Protrept. cap. 2. Exemplo Iacobi Mazonii confirmatum apud Ian. Nic. Erythr. Pinacoth. pag. 68. *Alm.*

p. 2. l. 11. *Ex bonis ad fenectutis*] *Ex nobis ad e* Conft.

p. 2. l. 14. *Agitari coepit,*] *Et mutas agitare inglorius artes.* Virgilius Aen. lib. XII. *Scal.*

p. 2. l. 16. *Primoque medendi*] *Cum primo quae medendi.* Conft.

p. 2. l. 15. *Sic. corpori inimica eft*] Transpofitio hic eft. *Sic corpori inimica eft, fcilicet his hanc maxime requirentibus, qui corporum fuorum robora inquieta cogitatione, nocturnaque vigilia minuerant. Primoque medendi fcientia fapientiae pars habebatur, ut & morborum curatio, & rerum naturae contemplatio fub iisdem auctoribus nata fit. Ideoque multos* &c. *Scal.*

p. 2. l. 19. *Suorum.*] *Sanorum.* Conft.

p. 2. l. 21. *Pythagoram*] Sic certe Aelian. Var. Hift. lib. IV. c. 17. fama exibat, eum non docendi, fed medendi caufa ad urbes accesfiffe. *Alm.*

p. 2. l. 2. *Democritum.*] Plin. H. Nat. L. XVIII. c. 28. *Alm.*

p. 2. l. 22. *Vt quidam crediderunt*] Hippocratis Epiftolae contrarium docent. *Conft.*

p. 2. l. 22. *Hippocrates*] Vide Plinium L. XXVI. c. 2. *Conft.*

p. 3. l. 2. *Tum Herophilus*] *Poft Herophilus.* Cod. *Conft.*

p. 3. l. 2. *Clarisfimi auctores*] Logici five Dogmatici. *Conft.*

p. 3 l. 8. *Agitare*] *Cogitare*, Vet. *Conft.*

p. 3. l. 9. *Vendicaverunt*] *Vindicaverunt* melius eft, licet idem. *Scal.*

p. 3. l. 10. *Serapion*] Primus Empiricorum, de quo & Cicero in Epift. *Conft.*

p. 3. l. 10. *Serapion*] Non putem me huius mentionem factam apud Ciceronem legiffe, verum quidem Afclepiadis. *Alm.*

p. 3. l. 13. *Et aliqui*] *Et alii quoque*, Vet. *Conft.*

p. 3. l. 13. *Aliqui non mediocres viri*] V. C. *Alii quoque non mediocres viri.* Vtrumque bonum. *Scal.*

p. 3. l. 17. *Agitante,*] V. C. *Cogitante*, Scal.

p. 3. l. 18. *Mutavit.*] Hoc fufisfime docet Plinius lib. XXVI. cap. 3. *Conft.*

p. 3. l. 19. *Themifon*] Themifon τῶν κοινοτήτων inventor, ut vocatur Galeno. Laodiceus Syrus fuit, qui ab Afclepiade Rationali inftitutus ad Methodicae fectae inventionem fe contulit. *Conft.*

p. 3 l. 19. *Quaedam*] *Ab iis in quibusdam.* Conft.

p. 3. l. 19. *Quaedam in fenectute deflexit*] Non ut Conftantinus, *ab iis in quibusdam deflexit.* Nam *deflexit aliquod fpatium* Latine dicimus, quod ille ignorabat. *Scal.*

p. 3. l. 24. *Increvit*] *increbuit.* Scal.

p. 3. l. 23. *Quae morbis medetur,*] *medicamentis.* Conft.

p. 3. l. 26. *Rerumque*] Naturalium. *Conft.*

p. 3. l. ult. *Morbos continentium caufarum*] τῶν συνεχῶν five προεχῶν ἢ συνεκτικῶν *Conft.*

p. 4. l. 27. *Neque enim credunt, poffe cum fcire*] V. C. *Neque eum credunt poffe fcire.* Indifferens. *Scal.*

p. 4. l. 6. *Neque effe dubium*] *Neque eft dubium.* Conft.

p. 4. l. 10. *Venas*] *arterias* Conft.

p. 4. l. 13. *Manantia corpufcula per invifibilia foramina*] ἄτομοι, *infecabilia corpora*, Quintil. *Conft.*

p. 4. l. 16. *Experimenta*] Quintilianus II. 5. *in omnibus fere minus valent praecepta, quam experimenta.* Alm.

p. 4. l. 16. *Sed ne ad haec quidem aditum*] *fed ne aditum quidem ad haec.* Conft.

p. 4. l. 18. *Non enim quidlibet*] V. C. *Nec enim quilibet.* Vtrumque bonum. *Scal.*

p. 4. l. 19. *Conjectura aliqua duxiffent.*] *conjectura aliqua didiciffent.* Conft.

p. 4. l. 19. *Quod ante conjectura aliqua duxiffent*] R. V. C. *quo ante conjectura aliqua duxisfet.* Scal.

p. 4. l. ult. *Evidentes vero has*] *Evidens caufa* i. externa, &, quae fenfibus patet, ἡ προκαταρκτικὴ Galeno, προκατάρχουσα αἰτία etiam πρόφασις dicta, quae & neceffaria, & non neceffaria effe poteft. Interna vero, five abdita & continens caufa, ἡ προηγουμένη *Conft.*

p. 5. l. 2. *Initio,*] Malim cum antiquisfimis, nullis exceptis, editionibus *vitio.* Alm.

p. 5. l. 5. *Digeruntur*] Hoc verbo nunquam pro concoctione utitur Celfus: at bene Seneca. Vide infra p. 8. l. 15. *Scal.*

p. 5. l. 6. *Venae noftrae*] *Venae* hic, i. arteriae. Sic φλέβες in Platonis Timaeo a corde. Galen. VI. Meth. *Conft.*

p. 5. l. 6. *Venae*] Male Conftantinus pro *venae* reponit *arteriae*, cum φλέβες etiam Arift. vocet ipfas arterias Lib. de Refpiratione. Vide Gellium, qui ex profeffo caput ea de re fcripfit ex Erafiftrato Lib. XVIII. c. 10. Vide infra p. 8. l. 17. *Scal.*

p. 5. l. 8. *Inter haec*] *intra haec.* Conft.

p. 7. l. 8. *Inter haec nafcentibus*] Satius effet legere *internafcentibus*, fed non aufim mutare, quia conftare poteft, ac fi *inter ea* dixiffet. *Scal.*

p. 5.

p. 5. l. 9. *Ex quibus quam maxime*] *Ex quibus quia quam maxime.* Conſt.

p. 5. l. 9. *Ex quibus quam maxime*] V. C. *quia maxime.* Scal.

p. 5. l. 12. *Putreſcere:*] Haec fuit & Empedoclis opinio. *Conſt.*

p. 5. l. 15. *Diduci*] *deduci.* Conſt.

p. 5. l. 15. *In corpus omne diduci*] Gaerci διαφορεῖσθαι, διαπνορεῖσθαι. *Scal.*

p. 5. l. 16. *Aliud, ſi*] *alium, ſi.* Conſt.

p. 6. l. 24. *Teritur*] Auctor Graecus, a quo hoc deſumpſit, ſcripſerat τρίβεται, i. e. *teritur*, vel *adteritur.* Nec potuit aliter vertere. *Scal.*

p. 5. l. 19. *Calorem moveat.*] *Calorem foveat.* Conſt.

p. 5. l. 20. *Ea vero ſumenda*] Vt cenſuit Aſclepiades. *Conſt.*

p. 5. l. 23. *Perceperit*] *praeceperit.* Vnde *praecipere animo*, praeſumere. *Scal.*

p. 5. l. 25. *Neceſſarium ergo eſſe, incidere corpora mortuorum, eorumque viſcera atque inteſtina ſcrutari*] Meminit hujusce rei Galenus circa finem libri de arte medica, ac inibi dicit ſe duos ſcripſiſſe libros, alterum de ſectione mortuorum, alterum de Sectione vivorum. *Caeſar.*

p. 5. l. ult. *Herophilum*] Herophilus ille medicus aut lanius, qui ſexcentos exſecuit, ut naturam ſcrutaretur, qui hominem odit, ut noſſet. Vide Tertullian. de Anima cap. 10. *Caſaub.*

p. 6. l. 3. *Poſituram*] *poſitum.* Gr. Θέσιν. *Scal.*

p. 6. l. 4. *Contractum:*] *Contractum* exponunt aſperitatem vel ſcabritiem. Sed quis unquam ita uſurpavit? In MS. legitur *contractum.* Itaque *confractum* pro aſpero & confragoſo (quod laevigato opponitur) repono. *Conſt.*

p. 6. l. 4. *Contactum*] Ruell. *contractum.* Σύμπτωσιν vocat Hippocr. Aph. 3. lib. 1. compreſſum, contracturam: *contractum* ergo legendum. *Scal.*

p. 6. l. 4. *Confractum*] Ego poſui *Contractum*; quae ex variis lectionibus commodisſime opponitur *Laevori.* Nonne enim frons *contracta* pro *rugoſa* dicitur? Kr.

p. 6. l. 10. *Qui ſane*] *qui ſanae.* Conſt.

p. 6. l. 10. *Cujusquam*] Ald. *cujusque.* Vtrumque bonum. *Scal.*

p. 6. l. 11. *Ita ſuccurrere*] *item ne ſuccurrere.* Conſt.

p. 6. l. 13. *Quae poſita*] *quae intus poſita.* Conſt.

p. 6. l. 17. *Qui ſe* ἐμπειρικοὺς *ab experientia*] ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας. *Caeſar.*

p. 6. l. 20. *Quoniam incomprehenſibilis*] C. Vet. *non ut comprehenſibilis.* Scal.

p. 7. l. 3. *Eſſe debuiſſent*] *eſſe debuiſſe.* Conſt.

p. 7. l. ult. *Requirere*] *requiritur.* Conſt.

p. 8. l. 6 *Sed eum protinus viſurum*,] Empiricorum μετάβασις τοῦ ὁμοίου ſignificat. *Conſt.*

p. 8. l. 10. *Et poſt ejus*] *et per ejus.* Conſt.

p. 8. l. 13. *Neque ad rem pertineat, quomodo, ſed quid optime digeratur:*] Legi poteſt, *ſed quam id optime digeratur.* Caeſar.

p. 8. l. 13 *Neque ad rem pertineat*,] *neque ad rem pertinere.* Conſt.

p. 8. l. 15. *Intercidat*,] *intercedat*, vel *incedat.* Conſt.

p. 8. l. 17. *Neque, quid venas*] Vide pag. 6. *Conſt.*

p. 8. l. 20. *Non eloquentia, ſed remediis curari.*] Hinc Virgilius *mutas artes* vocat XII. Aeneid. *Caſaub.* Vide Reies Camp. Elyſ. jucund. Quaeſt. VII. p. 61. & ſeqq. *Alm.*

p. 8. l. 21. *Diſcretus*,] Prior lectio habebat *diſcreta.* Tu jam vide, utrum tibi magis arrideat. *Caeſar.*

p. 8. l. 21. *Diſcreta*] *diſcretus* legit Caeſarius. *Alm.*

p. 9. l. 1. *Mille*] *milleque.* Conſt.

p. 9. l. 2. *Veriſimile eſt, interiora*,] *veriſimile eſſe, vel interiora.* Conſt.

p. 9. l. 6. *Nam uterum quidem*,] *Nam ne uterum quidem.* Conſt.

p. 9. l. 6. *Nam ne uterum quidem*] Auctor noſter uterum ſumit pro ventre ſeu abdomine. Ita enim lib. IV. c. 1. *At ſub corde atque pulmone, transverſum ex valida membrana ſeptum eſt, quod a praecordiis uterum diducit.* Martial. l. 3. Epigr. 71. Iſidorus Orig. XI. cap. 1. *Uterum ſolae mulieres habent in quo concipiunt, ad ſimilitudinem cauliculi.* (Martinius *Canaliculi*, forte *cuniculi*) *Tamen auctores uterum pro utriusque ſexus ventre plerumque ponunt, nec poëtae tantummodo, ſed & caeteri.* Doctisſimus Caſpar. Bartholinus *Exercitatione* IX. obſervat, Tacitum, *uterum* navis obcavitatem dixiſſe; Lactantius de Opificio Dei c. 11. *uterum* pro veſica aut ſimili cavo corpore poſuit. Columell. XII. 4. *quod in utero dolii eſt.*

Lindenius veram lectionem omnium exemplarium inſcite admodum depravavit. Quod eo magis miror, quo luculentior locus eſt, dum modo vim phraſeos: *qui minus ad rem pertineat*, ſatis perſpicias, eamque generalem eſſe & ad reſpirationem, tanquam rem, de qua in hoc ipſo loco ſermo eſt, commodisſime trahi intelligas. Id ne Morgagnium quidem, acutum virum, vidiſſe *Epiſt.* VII. pag. 186. miror. Kr.

p. 9. l. 17. *Aliqua pars aperiatur, & in alio alia ſita; ita ut ſedem.* Conſt.

p. 9. l. 20. *Ob haec*,] *Ob hos.* Vet. *Conſt.*

p. 10. l. 10. *Vel detrahatur*,] *Vel deferatur.* Codex Ald. *distrahatur.* Conſt.

p. 10. l. 16. *Adjuvat*,] *Adjuvant.* Conſt.

p. 10. l. 18. *Perfectum*] Gloſſema eſt. *Quamvis non faciat medicum, aptiorem tamen medicinae reddit. Verique ſimile &c.* Scal.

Florentina, Pinziana & Pariſina, editiones habent, ſic, ut ego deſcribendum curavi. Neque explicatus difficilis eſt, ſi modo *Profectum* non ad medicum ſed ad medicinam referas. Kr.

p. 10. ult. l. 20. *Etſi non inter obſcuras cauſas, neque inter*] *Etſi non ſemper inter obſcuras cauſas, atque inter.* Conſt.

p. 11. l. 4. *Quem non*] *quod non.* Conſt.

p. 11. l. 5. *Noſtra quidam*] *noſtra quaedam.* Conſt.

p. 11. l. 5. *Arente*] *haerente.* Conſt.

Morgagnus *Epiſt.* IV. p. 86 *ſeqq.* morbum novum hunc putat eſſe vitium id, ubi uterus inverſus extra naturalia prolabitur. Sed nunquam ante Celſi tempora, cum ars obſtetricia parum exculta eſſet, rudiori contrectatione vulvam ſeu uterum inverſum & extra oras naturalium protractum eſſe mihi non videtur veri ſimile. Kr.

p. 11. l. 9. *Periclitari conjecturam ſuam*] Semper *periclitari* accuſativo jungit Cicero in Laelio, & omnes veteres. *Vires ingenii periclitari.* Scal.

p. 11. l. 6. *Ad quod medicinae genus*] *Μετάβασις τῶ ἰατρικῶ.* Vide ſupra pag. 8. *Conſt.*

p. 11. l. 13. *Rationabile*] *rationale.* Aliud tamen melius, ut videre eſt paſſim apud Lucretium. *Scal.*

p. 12. l. 2. *Et quidem medici*] *Et quidem Methodici.* Vide pag. 2. *Conſt.*

p. 12. l. 5. *Communia morborum*] Methodicis vocantur *κοινότητες.* *Conſt.*

p. 12. l. 6. *Vnum adſtrictum, alterum fluens, tertium mixtum*] *στεγνὸν, ῥοῶδες κ̀ μικτόν.* *Scal.*

p. 12. l. 10. *Minui conſueverunt.*] *Minui conſueviſſe.* Conſt.

p. 12. l. 11. *Digerendum*] Id eſt, *fluidum reddendum*, quod familiare Celſo. *Scal*

p. 12. l. 17. *Contendunt*] *contendant.* Conſt.

p. 12. l. 27. *Tanta vi concitant*] *tanta, ut concitent.* Cod. *Conſt.*

p. 12. l. 28. *Efficiunt.*] *efficiant.* Conſt.

p. 13. l. 2. *Videtur*] *videatur.* Conſt.

p. 13. l. 11. *Tenet.*] *ſequitur.* Conſt.

p. 13. l. 8. *Transfuſio*] *παρέμπτωσις.* *Conſt.*

p. 13. l. 13. *Memoriae*] Vt empirici, qui obſervationum ſuarum congeriem *ἄθροισμα* vocabant, earundem vero memoriam *αὐτοψίαν*, ſcientiamque talem *ἱστορίαν.* *Conſt.*

p. 13. l. 10. *Si vero quid propius eſt, vix*] Legito, *ſi* (*quod vero propius eſt*) *vix &c.* Conſt.

p. 13. l. 16. *An fuderit*] *aut fuderit.* Conſt.

p. 14. l. 1. *Et quia ample*] Hippocrates *ἁδροτέρως* dicit & *πλείτερας*, cui *λεπτῶς* opponit. *Conſt.*

p. 14. l. 10. *Digeri*,] *διαφορεῖσθ.* *Conſt.*

p. 14. l. 22. *Idem eveniat.*] *id eveniat.* Cod. *Conſt.*

p. 15. l. 9. *Quod coelum, quod tempus anni ſit*] *Quod* potius, quam *quid.* Vtrumque autem eodem modo ſcriptum eſt in veteribus codicibus. *Scal.*

p. 15. l. 14 *Nam famem facilius fert adoleſcens, quam puer; facilius in denſo coelo, quam in tenui; facilius hieme, quam aeſtate;*] Quibusdam videtur hic legendum potius, *in tenui coelo, quam in denſo, & aeſtate, quam hieme*, propterea quod Hippocrat. dicat lib. 1. Aphor. *Ventres hieme & vere ſunt calidiſſimi. Quare per ea tempora alimenta copioſiora ſunt exhibenda.* Et Paulus Aegineta lib. itidem I. cap. 53. *Hieme quidem & fortiori exercitatione, & pleniore cibo utendum eſt.* Niſi eo referas, quod in denſo coelo & per hiemem corpora ſunt robuſtiora, atque ideo etiam facilius quamlibet moleſtiam ferunt. *Caeſar.*

p. 15. l. 16. *Quoque aſſuctus*] Gloſſema eſt ineptum. *Scal.*

p. 15. l. 17. *Homo ſuſtinet*] Gloſſema eſt. *Scal.*

p. 15. l. 18. *Ob quae competit*,] *ob quae convenit.* Vetus *conjicio.* Conſt.

p. 15. l. 19. *Communia tantum*] *communia non tantum.* Conſt.

p. 16. l. 4. *Qualiter ſanus ſe agere debeat*] *Ὑγιεινὴ* prima pars Medicinae. *Conſt.*

p. 16. l. 4. *Suae ſpontis*] *Liber*, qui vivit, ut libet, neque conditione ſervus, neque vitae inſtituto adſtrictus, *ὁ μὲν καὶ τῇ τύχῃ καὶ προαιρέσει ἐλεύθερος.* *Conſt.*

p. 16. l. 4. *Suae ſpontis eſt*] Graeci *αὐτοπροαίρετος*: Gallice, un homme, qui eſt libre, un homme, qui eſt a ſoi. *Scal.*

p. 16. l. 5. *Iatralipta*] *Ἰατραλείπτης* vocatur *reunctor.* Prodicus inſtituens jatralepticen, reunctoribus quoque medicorum ac mediaſtinis vectigal invenit. Plin. lib. XXIX. cap. 1. *Conſt.*

p. 16. l. 18. *Concubitus vero neque nimis concupiſcendus, neque nimis pertimeſcendus eſt. Rarus, corpus excitat; frequens, ſolvit*] Paulus Aegineta lib. 1. cap. 37. *frequens concubitus corpus rarius, frigidius & imbecillius reddit.* Caeſ.

p. 16. l. 20. *Solvit.*] *reſolvit.* Conſt.

p. 16. l. 25. *Cavendumque, ne in ſecunda*] Notabilis ſententia. *Conſt.*

p. 17. l. 8. *Per flatum aeſtivum, hybernum*] *perflato, aeſtivum hybernumque.* Conſt.

p. 17.

p. 17. l. 10. *Auras fluminum atque stagnorum*] *Aurae* sunt nebulae, brouillards, apud Macrobium & Plinium. *Scal.*

p. 17. l. 11. *Aperienti*] Recte pro *apparenti*. Alii *operienti*. Const.

p. 17. l. 12. *Calor*] Sed *calorem* legi minus probarim. *Const.*

p. 17. l. 13. *Gravibus*] Hic gravis opponitur salubri. *Const.* Sic ipse explicat pag. 19. l. 2. seqq. *neque ex salubri loco in gravem, neque ex gravi in salubrem transitus tutus est.*

p. 17. l. 15. *Urina alba,*] *albescit* i. pallet. ὠχρὸς color urinae, deinde flavus, ξανθὸς postremo ruffus i. πυῤῥός. *Const.*

p. 17. l. 17. *Longis diebus meridiari*] est, quod Varro lib. 1. cap. 2. de Re Rustica dicit, *diem diffindere insititio somno.* Scal.

p. 17. l. 27. *Moveat;*] movet. Const.

p. 17. l. 28. *Sub divo,*] Vel *sub dio*, ἐν ὑπαίθρῳ. *Const.*

p. 17. l. ult. *Viridia* pro *viridaria* in codice invenit, et illam vocem huic proferendam esse, productis aliorum Auctorum locis verisimile reddit Morgagnus *Epist.* VII. p. 190. Kr.

p. 18. l. 2. *Lassitudo,*] Lassitudo est gravitas corporis. *Virgil.*

Lassove papavera collo.

Quae etiam citra laborem accidit. Fatigationem vero nimietatem laboris intelligimus. Idem:

Veloces jaculo cervos, cursuque fatigat.

Quod mox immodicum laborem appellavit. Verum de generibus lassitudinis legendus est liber III. Galeni de sanit. tuend. *Const.*

p. 18. l. 7. *Neutrum saepe*] *neutrum semper.* Const.

p. 18. l. 11. *Durior est in potione, quam in esca.*] Contra hanc Celsi sententiam videtur plane esse ea Hippocrat. In Aphorismis lib. 1. qua dicit; *facilius esse impleri cibo, quam potu.* Atque *durior* fortasse a Celso dictum est pro *intolerabilior.* Accedit, quod intemperantia ex potione caput infestare plurimum solet. Unde & crapula dicta est Graece κραιπάλη, ἀπὸ τοῦ τὸ κάρα πάλλειν τοὺς μεθύοντας, auctore Suida. *Caesar.*

p. 18. l. 11. *Durior est*] *tutior est.* Const.

p. 18. l. 15. *Quod modo par est,*] *quod modo parvum est.* Const.

p. 18. l. 17. *Primo cibo*] A l'entrée de table. Ita p. 19. l. 4. seq *prima aestate.* Casaub.

p. 18. l. 21 *Si quis interdiu*] Hipp. II. de Vict. acut. *Const.*

p. 18. l. 24. *Si quibus de causis*] Hippocrat. II. Aphor. 16. *Const.*

p. 18. l. ult. *Sexus,*] De sexu praetermissum vel auctoris oblivione, vel temporum injuria. *Const.*

p. 19. l. 2. *Ex salubri loco*] Hippocr. I. Aphor. 1. & 17. lib. II. Aphor. 51. *Const.*

p. 19. l. 4. *Neque vero ex*] Lib. II. de Vict. acut. *Const.*

p. 19. l. 9. *Omnem etiam laborem*] II. Aphorism. 49. *Const.*

p. 19. l. 12. *Si quando tamen insuetus*] Insueti laborantis & assucti nimis laborantis par analogia. Ergo utrique quies somnusque convenit. Ubi enim quis laborare coeperit, quies statim lassitudinis remedium. 2. Aph. 48. *Const.*

p. 19. l. 14. *Os amarum*] Modo biliosus non sit. Nam πικροχόλοις adversatur inedia. Hipp. II. de Vict. acut. Galen. VIII. Meth. Medend. Ergo hic Celsus indistincte. *Const.*

p. 19. l. 18. *Ingredi aliquid*] *ingredi aliquantum.* Const.

p. 19. l. 19. *Eodem modo*] *aliquodammodo*, i. e. *aliquantum.* Apud Caesarem inveni in meo Codice manuscripto: in excusis corruptum erat. *Scal.*

p. 19. l. 25. *Balneum his fervens*] Hujus ratio apud Galenum X. Meth. & libro de sympt. caus. *Const.*

p. 19. l. 26. *Ergo si nimium*] Vide Gal. VII. Meth. *Const.*

p. 20. l. 3. *Vel certe diluta*] *saltem diluta.* Const.

p. 20 l. 11. *Frigidum bibendum esse.*] *Frigidam bibendam esse* Const.

p. 20. l. 11. *Frigidum bibendum esse*] *frigidam.* Est autem fatui cujusdam error, putantis, esse incongruum, si diceret, *frigidam bibendum esse.* Scal.

p. 20. l. 15. *Levatque*] *quo superst.* *Const.*

p. 20. l. 16. *Ejusdem laboris pressu (id quod in consuetudine est) reficit.*] *ejusdem laboris pressit, id, quod in consuetudine est, reficit.* Const.

p. 20. l. 17. *Fatigato*] Hippocr. II. acut. vict. *Const.*

p. 20 l. 18. *Quod enim*] *Etenim quod.* Const.

p. 21. l. 1. *Tum calida aqua in balneo magis superiores partes, quam inferiores foveat.*] Locus corruptus est, & ita restituendus: *tum calida aqua tum balneo magis inferiores partes, quam superiores foveat.* Const.

p. 21. l. 2 *Exustus in sole est*] i. e. *si quis exussit cutem sole asso*, ut solebant ii, qui in campo-

po Martio exercebantur. Plato *καθαρὸν* vocat. Persius — *Exusta culticula sole.* *Assus* proprie apud veteres, qui suceo caret. Vnde *assius sol* dicitur, quia ibi non ungebantur. Caeterum laxata cutis a sole facilius combibebat oleum ipsum. Corrigendus igitur Plinii locus lib. XVII. cap. 22. & pro *assiduo sole*, *asso* reponendum. Hinc apud Epictetum *assa ferentaria*. Hoc porro Graeci *χρώζεσθαι* vel *χρώννυσθαι ἐν ἡλίῳ*, *colorari ad solem*, dicebant. *Scal.*

p. 21. l. 5. *Per caput*] *super caput*. Const.

p. 21. l. 7. *At ei, qui perfrixit, opus est balneo primum involuto sedere*] *At eum, qui perfrixit, opus est in balneo primum involutum*. Const.

p. 21. l. 12. *Nausea fuit*] *nauseavit*. Ita puto scripsisse Celsum, & male transcriptum. *Scal.*

p. 21. l. 21. *Tenuis verò homo*] Quia contraria contrariis curantur. Hippocr. II. Aph. 22. & lib. de Locis. *Const.*

p. 22. l. 3. *Somnus plenus*] Integer, nec abruptus ante justum dormiendi tempus. *Const.*

p. 22. l. 5. *Quantus plenissimus*] *quantum plenissimus*. Const.

p. 22. l. 5. *Quantus plenissimus*] Modus loquendi novus, sed Celso familiaris. pro *quam plenissimus*. Scal.

p. 22. l. 7. *Lectus per aestatem terra,*] *χαμευνία*. Al. *terrae*. *Const.*

p. 22. l. 10. *Semel die assumptae epulae.*] *μονοσιτία*. *Const.*

p. 22. l. 13. *Ejectum*] *rejectum*. Vide Plin. lib. XXVI. cap. 3. *Const.*

p. 22. l. 16. *Facultatem*] *facilitatem*, Cod. *Const.*

p. 22. l. 23. *Etiam plures causae*] *etiam separate*, Cod. *Const.*

p. 22. l. 24. *Vomitus utilior*] Ex Polybo de Diaeta salubri. *Const.*

p. 22. l. 25. *Inutilis est gracilibus,*] Haec & ex Polybo, quae non contraria 8. Aph. lib. IV. quia Hippocrati graciles, macilenti quidem, sed lato pectore, facilè vomentes, ut biliosi: Celso verò graciles, ut *φθινώδεις*, sicci ac debiles, melancholici, thoracisque angustioris, ineptique ad vomendum. *Const.*

p. 23. l. 4. *Amari ructus*] i. e. *acidi*, *ὀξυρεγμίαν* Graeci vocant. Lucil. *exhalans acidos e pectore ructus*. Scal.

Hanc sententiam reprobat Morgagnus *Epist.* VIII. p. 233. Ac profecto, qua ratione quos *amaros* Celsus dixit ructus, nos acidos intelligamus, nemo facile repererit. Kr.

p. 23. l. 5. *Item prodest.*] *Idem prodest*. Cod. *Const.*

p. 23. l. 7. *Similiterque ei, qui vel cocium*] Hippocr. II. de Diaeta. *Const.*

p. 23. l. 11. *Luxuriae*] Intemperantiae, voracitatis atque gulae. *Const.*

p. 23. l. 13. *Qui vomere post cibum volet*] Galen. VII. Methodi 4. Val. & Polyb. *Const.*

p. 23. l. 14. *Aquam tanquam tepidam*] Non *tantum*, ut alii, reponendum. Nam hic Graecissat, proque *ὡς tanquam* ponit. *Scal.*

Et hanc conjecturam improbat Morgagnus *Epist.* VIII. p. 221. Et quis est, si consequentia legerit, qui non improbet. Kr.

p. 23. l. 18. *Caetera, quae antiqui*] *ἐμπειρικά*. Vt de elleborismo, caeterisque id genus. *Const.*

p. 23. l. 20. *Sed hujus idonei*] *sed huic*, nempe affectui. Alii *αὐτῇ ταύτῃ*. *Const.*

p. 24. l. 1. *Qui vomere bis in mense*] Hippocr. de Insomniis, & Polybus. Galeno non probatur. *Const.*

p. 24. l. 5. *Inflammationes,*] *inflationes*. Const.

p. 24. l. 6. *Inter haec*] *interdum haec*, nempe mala, quae eveniunt suppressa alvo. *Const.*

p. 24. l. 8. *Qui dejicere volet,*] Motus & faturitas citant alvum; quies sistit, maximèque inedia, per quam suppressa alvo illa mala superveniunt. *Const.*

p. 24. l. 8. *Ejicere*] *dejicere*, nempe alvum. *Const.*

p. 24. l. 15. Locus hic iam ante Lindenium vexatus, ab eo magis depravatus est. Veterem lectionem restitui. Videatur tamen Lommius *in Commentariis de Sanitate tuenda*. p. 212. seqq. Kr.

ibid. l. 15. Lindenius addidit: & *lotus*; quae quidem vox in nullo meorum exemplarium legitur. Si ea Celsi vox est, duplicem habere explicatum potest. Interpres Britannus plantam *loti*, de cuius variis speciebus Dioscorides et Plinius videri possunt, hoc loco intelligendam esse putat. Alii loturam hoc loco praecipi opinantur, quibus, ob verba proxima, facile concederem, nisi valde suspectus totus locus esset. Kr.

p. 24. l. 17. *Austerum*] *nigrum* Cod. Repositum *austerum* ex II. de Diaeta Hipp. unde haec sumpsit. *Const.*

p. 24. l. 18. *Nisi nimis*] *si nimis*. Const.

Verbo *humidare* ante Lindenium usus est Lommius. Kr.

p. 25. l. 1. *Posthac,*] *post haec*. Const.

p. 25. l. 1. *Et vigilia.*] *nec vigilia*, non simpliciter, sed post potionem. *Const.*

p. 25. l. 7. *Figuralis*] *Figularis*. Vide adnotat. ad cap. 1. lib. V. *Const.*

p. 25. l. 7. *Creta figuralis*] Capell. *figularis*: imo *figularis* legendum. Erat autem terra, qua perducebant pedes manciplorum. Vnde dicuntur

gyp-

gypsati pedes Tibull. Ovidio; *Caelati* autem, id est, *figurati* Propertio. *Scal.*

p. 25. l. 12. *Illud quoque scire*] Ex Hippocratis II. de Diaeta. *Const.*

p. 25. l. 15. *Quod ad aetatem vero pertinet, inediam facillimè sustinent mediae aetates, minus juvenes, minime pueri & senectute confecti*] Ex. I. Aphor. 13. *Senes facillime jejunium ferunt*, &c. &, *qui crescunt, plurimum habent calidi innati, plurimo igitur egent alimento.* Caesar.

p. 25. l. 16. *Pueri*] μειράκια, παιδία. *Const.*

p. 25. l. *Vinum dilutius*] Ex Hippocrate lib. de Aëre &c. & Polybo. *Const.*

p. 25. l. 21. *Quibus juvenibus*] II. Aphor. 20. *Const.*

p. 25. l. 23. *Melior est*] Vide II. Aphor. 53. *Const.*

p. 25. l. ult. *Hieme plus*] Vide I. Aphor. 15. & 18. *Const.*

p. 26. l. 1. *Elixa*] *assa.* Const.

p. 26. l. 4. *Sine carne,*] *cum carne.* Const.

p. 26. l. 5. *Moventibus.*] *foventibus.* Vtrumque recte. *Const.*

p. 26. l. 8. *Magis*] *minus.* Const.

p. 26. l. 8. *Assa ab elixis.*] *elixa ab assis.* Const.

p. 26. l. 9. *Et potione & cibo*] Potione multa & pauco frequentique cibo corpus tunc eget. *Const.*

p. 26. l. 12. *Caro assa,*] *caro elixa.* Const.

p. 26. l. 14. *Per autumnum*] Aegineta lib. X. Hippocr. de diaeta lib. III. *Const.*

p. 26. l. 19. *Ne quid*] *ut ne quid.* Const.

p. 26. l. 19. *Densiore cibo*] Voluit reddere ἁδρὸς. Scal.

p. 26. l. 20. *Consummatio omnium*] Vna omnium effecta summa, usus que immodicus. *Const.*

p. 26. l. 24. *Cum id accedit,*] *cum hic accedit*, Vet. *Const.*

p. 26. l. 26. *In totum,*] *ex toto*, Vet. Vtrumque rectè. *Const.*

p. 26. l. 27. *De his, qui aliqua parte corporis laborant, & primum*] Quidam hoc obelisco notant, ut supposititium. *Scal*

p. 27. l. 8. *Vbi sudabit,*] *ubi sudavit.* Const.

p. 27. l. 15. *Perfundere*] De capite frigida saepe aspergendo repetit variis locis. Huc refer τὰς ψυχροποσίας Antonii Musae, de quibus Xiphilinus pag. 75. *Casaub.*

p. 27. l. 18. *Ad os*] *ad hoc*, Cod. nempe caput. *Const.*

p. 27. l. 21. *Leve*] *bene.* Const.

p. 27. l. 21. *Vinum dilutum leve*] *lene.* Aliud tamen tolerari potest. *Scal.*

p. 28. l. 14. *Qui his opportunus est*] *Opportunus* pro *obnoxius.* Sic pag. 32. l. 8. *Corpora periculis opportuna.* p. 64. l. 12.

Opportuniores injuriae partes. p. 153. l. 22. *Opportuniores nervos frigori reddit.* p. 159. l. 11. *Partes opportuniores vitio jam saevienti.* Casaub.

p. 28. l. 16. In membraneo codice omnibusque, quae apud eum erant, editionibus *id moveat* invenit Morgagnus *Epist.* V. p. 109. sicut go quoque. Kr.

p. 28. l. 19. *Superiores partes exercere,*] ἀνατιναίσεως causa. *Const.*

p. 28. l. 18. *Citata*] *cita.* Vtrumque bonum. *Scal.*

p. 28. l. 22. *Sumere,*] Alii *ingerere.* Const.

p. 28. l. 22. *Fugere*] *eligere.* In vetustis Edd. pro *sumere* legitur *fugere.* Scal.

p. 28. l. 24. *Vinum salsum bibere*] Vinum salsum, οἶνος θαλασσίτης vel τεθαλασσωμένος est, cui pars marinae aquae infusa est. Aliter vocabatur *Chium* & *vinum Graecum.* Itaque Horatius allusit, *Chium maris expers.* Nam Chium, quod Romani Graecum vocant, fiebat in Italia ipsa, admissa portione marinae aquae. Ipse vero voluit intelligere, non esse transmarinum. Quod autem in deliciis esset, ut hodie apud nos Malvaticum, praeter alios indicio erit Propertius: *Et Methymnaei Graeca saliva meri*, ubi male *grata* legebatur. Vide Catonem & Palladium, apud quos extat illius confectio. Vide Athenaeum Lib. I. & Alexandrum Trallianum. *Scal.*

p. 29. l. 4. *Adjecta uva, vel olea, vel ex defruto*] Legi potest *ex oleo*, vel potius *oleo.* Caesar.

p. 29. l. 15. *Quo genere,*] *quodam genere.* Const.

p. 29. l. 20. *In jejuno*] *in jejunio.* Const.

p. 29. l. 23. *In accusationem*] *in accusatione.* Const.

p. 30. l. 1. *Tenuem fistulam*] σίφωνα vel *siphunculum*, infra *siphonem* vocat. *Const.*

p. 30. l. 4. *Siphonem*] idem quod *fistula.* Alias dicitur *simpulum*, *simpuvium*, *siphunculus*, quo utebantur in sacrificiis ad bibendum. Factum erat, ut lampas, oblongo collo: σιφωνίζειν est *buveter.* Scal.

p. 30. l. 12. *Sub dio quies*] *sub quo quies.* Const.

p. 30. l. 16. *Frigus inimicum est seni,*] V. Aphor. 18. & 20. & lib. V. Aphor. 17. & 25. *Const.*

p. 30. l. 16. *Inimicum*] Πολεμικὸν Gr. Scriptor. *Casaub.*

p. 30. l. 20. *At prodest juvenibus,*] V. Aphor. 21. & III. Valet. *Const.*

p. 30.

p. 30. l. 23. *Item articulis doloribusque, qui.*] *Item articulorum doloribus, qui* V. Aphor. 25. 23. *Const.*

p. 30. l. 24. *Hominibus.*] *omnibus.* Const.

p. 30. l. 25. *Calor autem*] De calida actione V. Aphor. 22. *Const.*

p. 30. l. 26. *Lacrymae sunt*] Ξηροφθαλμίαν intelligit. *Const.*

p. 30. l. 29. *Si nimius est.*] Hippocr. V. Aphor. & lib. de usu liquid. *Const.*

p. 30. l. 31. *Nam frigus,*] 3. Aphor. & 17. *Const.*

p. 30. l. 32. *Calor concoctionem prohibet.*] Calor immoderatus, nec naturalis: contrarium efficit calor insitus. Hippocr. VI. Epid. Galen. X. Meth. *Const.*

p. 30. l. ult. *Sudorem digerit.*] *sudore*, vel lege *egerit.* Const.

p. 31. l. 5. *Crudelitatem,*] *cruditatem.* Const.

p. 31. l. 9 *Neque movenda alvus,*] Neque medicamentis, quae vires exsolvant. Maximè tum periculosa Diarrhoea. Vide Hippocr. I. Epidem. Ideo Celsus lib. III in pestilentiali febre missione sanguinis potius utitur. *Const.*

p. 32. l. 10. *Non quo non*] *non quod non.* Const.

p. 32. l. 11. *Habitus hominum*] *habitus, homines.* Hippocr. III. Aphor. 19. *Const.*

p. 32. l. 15. *Ver est,*] III. Aph. 9. *Const.*

p. 32. l. 15. *Hiems,*] I. Alph. 15. *Const.*

p. 32. l. 16. *Aestas,*] I. Aph. 18. *Const.*

p. 32. l. 16. *Autumnus*] III. Aph. 9. *Const.*

p. 32. l. 16. *Ex tempestatibus*] III. Aph. 8. *Const.*

q. 32. l. 16. *Ex tempestatibus*] *Tempestas* non est proprie nomen simplex τὸ τῶν ὅλων τεταγμένον, sed ὥρα, hoc est, ἡ κατὰ κατάστασις. *Casaub.*

p. 32. l. 18. *Quae variant*] III. Alph. I. *Const.*

p. 33. l. I. *Sed ut eo*] III. Alph. 4. *Const.*

p. 33. l. 3. *Optimique*] Hippocrates de aëre. *Const.*

p. 33. l. 6. *Sorte*] Pro forte situs & positura regionum, pro climatis varietate. *Const.*

p. 33. l. 8 *Tempestatum habitu*] τῇ τῶν ὡρέων καταστάσει. *Const.*

p. 33. l. 9. *Pejores*] Hippocrat. de Nat. hum. *Const.*

p. 33. l. 10. *Pessimum ergo*] *aegro*, Cod. *Const.*

p. 33. l. 12. *Quia neque juventae*] Aph. 39. *Const.*

p. 33. l. 13. *Corpus autem habilissimum*] εὐεκτικώτατον, optimi habitus. *Const.*

p. 33 l. 14. *Quadratum*] Pro τετράγωνον. *Const.*

p. 33. l. 14. *Corpus autem habilissimum quadratum est*] *Quadratum corpus* est, quod neque majus, neque minus est, quam esse debeat. Ita Graecis τετράγωνοι homines dicuntur, qui sunt concinnis membris, omnibusque invicem sibi respondentibus. Suetonius Vespas. cap. 20. *Scal.*

p. 33. l. 14. *Corpus habilissimum*] Mediae staturae explicat Brodaeus Miscel. l. IV. c. 19.

p. 33. l. 15. *Matura senectute conficitur*] δύσχολον voluit exprimere, ex Hipp. 2. Aph. ult. *Const.*

p. 33. l. 20. *Hi quoque morbi &c.*] τὰ ποδαγρικὰ, Hippocrat. 6. Alph 55. *Const.*

p. 33. l. ult. *Obscoenis*] σατυριάσεις αἰδοίων *Const.*

p. 33. l. ult. *Quicquid sudore hominem resolvit*] τὰ ὕδρωπα. *Const.*

p. 34. l. I. *Febres incertae*] πλανῆτες. *Const.*

p. 34. l. 3. στραγγουρίαι] Fallitur Celsus in στραγγουρίας interpretatione, quae proprie Latinis *substillum*, non *stillicidium*. Cum incipit tempus rorare ante largum imbrem, dicitur *substillum tempus*, cum scilicet tegulae guttatim manant. Ab illo dicta est *substilla urina*, ἡ στραγγουρία, & *substilleum* simpliciter Cato de R. R. c. 156. omnium, qui nunc extant, antiquissimus linguae Latinae auctor. At δυσουρία proprie *urinae difficultas.* Scal.

p. 34. l. 4. Εἴλεον] Vide de eo Aretaeum. *Scal.*

p. 34. l. 5. *Coxae dolores*] ἰσχιάδες. *Const.*

p. 34. l. 5. Διαῤῥοία] Foria Latinis: quod generale nomen est omnium alvi fluxuum. *Scal.*

p. 34. l. 6. *Ab aestate tantum proxima*] *ante.* Al. *tantum non.* Atque in Vet. Cod. legi observavit Vir Doctus, qui *tum jam proxima* legendum conjecerat. *Const.*

p. 34. l. 7. *Aliis*] *alios.* Const.

p. 34. l. 9. *Neque aliud magis tempus pestilentiae patet, cujuscunque ea generis est, quamvis variis rationibus nocet.*] *cujuscunque ea* (tempestas) *generis est; quamvis* (i. e. *quantumvis*) *variis rationibus nocet.* Alii ea ad pestilentiam referunt. *Const.*

p. 34. l. 18. *Denique omnis calor & jecur,*] *calor omnis & jecur & lienem inflammat* (Cod. *inflat*) *denique mentem.* Vbi *omnis* videlicet nimius. *Const.*

p. 34. l. 21. *Nigritiem*] Al. *nigrorem.* Const.

p. 35. l. 3. *Exhibet*] *exhibet* posset auferri. Sed tamen non ausim mutare, licet displiceat. *Scal.*

p. 35. l. 3. *Fere subeunt*] *fere aestate subeunt.* Hippocr. ἀνάγκη τοῦ θέρεος γίνεσθαι. *Const.*

p. 35. l. 7. *Dum adest* Lege] *tum.* Nam & Hippocrates: τέως πρὸς τὸ ἦρ.

p. 35. l. 7. *Quibus dum*] i. e. *adhuc.* Optime dici potest. Vno verbo pronunciabant veteres. *Scal.*

p.

p. 35. l. 11. *Et insania febricitantium, quam* Φρενῖτιν *appellant.*] Φρενῖτιν tum hic, tum alibi apud Celsum, non *phrenesis*, sed *phrenitis* (ut & Hermolaus Barbarus nos admonet) legendum est. Quamvis apud Martialem Juvenalemque non *phrenitis*, sed *phrenesis* quoque legant. Idque tamen (ut Barbarus suspicatur) ex vulgari imperitorum consuetudine. Doctiores secundum Despauterium legunt: *Cum furor haud dubius, cum sit manifesta phrenitis.* Caesar.

p. 35. l. 11. *Quam celerrimè rapiunt.*] Ex Hippocr. III. Aph. 6. *Const.*

p. 35. l. 12. *Ubi primo calor*] Pro *ubi primo* legerem *ubi vero*, nisi vetustum exempiar reclamaret, tolerabilisque esset scriptura. *Const.*

p. 35. l. 14. *At si sicca aestas*] III. Aph. 13. *Const.*

p. 35. l. 16. *Destillatio,*] κόρυζα. *Const.*

p. 35. l. 16. *Raucitas,*] βράγχος. *Const.*

p. 35. l. 21. *Atra bile*] μελαγχολίῃ Hippocr. *Const.*

p. 35. l. 21. *Quod ad aetates*] III. Aph. 18. *Const.*

p. 35. l. 23. *Aestate prima*] ἄκρῳ τοῦ θέρεος. *Const.*

p. 35. l. 24. *Quique inter juventam*] οἱ μέσοι τῇσιν ἡλικίῃσι. *Const.*

p. 35. l. 25. *Tum si qua*] XIII. Aph. 24. *Const.*

p. 35. l. 28. *Circa umbilicum inflammationes*] καὶ φῦσαι, καὶ βῆχες omisit. *Const.*

p. 35. l. ult. *Proprie etiam*] III. Aph. 52. *Const.*

p. 36. l. 1. *Dentientium*] ὀδοντοφυΐη. Hippocr. *Const.*

p. 36. l. 2. *Alvi dejectiones,*] διάῤῥοιαι. *Const.*

p. 36. l. 3. *Plenissimi*] παχύτατοι, nempe pueri. *Const.*

p. 36. l. 3. *Glandulae*] Glandulae nomen hic est partis pro ejus morbo atque inflammatione. Hippocr. παρίσθμια l. tonsiliae, ἀντιάδες pro parte autem lib. IV. cap. 1. *Const.*

p. 36. l. 4. *In spina sunt, aliquae inclinationes,*] Hippocr. σπονδύλου τοῦ κατὰ τὸ ἰνίον ὤσιες. *Const.*

p. 36. l. 6. *Incipiente*] Aphor. 26. lib. III. *Const.*

p. 36. l. 7. *Multae*] *multi* nempe morbi, τὰ πολλὰ τούτων, hoc est, multa νοσήματα. Hippocr. *Const.*

p. 36. l. 8. *Maximeque*] III. Aphor. 28 *Const.*

p. 36. l. 13. *Adolescentia*] III. Aphor. 29. *Const.*

p. 36. l. 15. *Post hanc aetatem*] III. Aphor. 0. *Const.*

p. 36. l. 16. *Pulmonis dolores,*] περιπνευμονίαι. *Const.*

p. 36. l. 18. *In senectute*] Aphor. 31. *Const.*

p. 36. l. 18. *Gravedo,*] πόνοι ἄρθρων. Hippocr. *Const.*

p. 36. l. 18. *Renum dolores,*] νεφρίτιδες. *Const.*

p. 86. l. 19. *Nervorum resolutiones*] ἀποπληξίαι, legerat παραπληγίαι. *Const.*

p. 36. l. 24. *Obesi*] II. Aphor. 44. *Const.*

p. 37. l. 1. *Ergo si plenior*] Ex I. Aphor. 3. *Const.*

p. 37. l. 6. *Emacruit*] *emacuit* habet vetus. *Const.*

p. 37. l. 8. *Praeter haec*] Ex Hippocr. partim III. de salubri Diaeta, partim II. Prognost. *Const.*

p. 37. l. 8. *Si graviora*] II. Aphor. 5. *Const.*

p. 37. l. 9 *Si crebra*] Aphor. 15. *Const.*

p. 37. l. 10. *Si corpus*] IV. Aphor. 39. *Const.*

p. 37. l. 10. *Si gravior.*] II. Aphor. 3. *Alm.*

p. 37. l. 10. *Tumultuosa*] φαντασιώδη καὶ ταραχώδη. *Const.*

p. 37. l. 11. *Si corpus*] IV. Aphor. 48, 41. *Const.*

p. 37. l. 12. *Insudat,*] *sudat.* Const.

p. 37. l. 22. *Ac ideo neque corporis*] *neque ideo corporis.* Const.

p. 37. l. ult. *Tuta habuit.*] *Tuto.* Cod. *Const.* Sed lectionem *tuta* praeferendam esse docet l. 26. ubi *valetudo tuta* dicitur. K.

p. 37. l. ult. *Vbi vero febris*] Hippocr. in Prognost. & Prorrhet. *Const.*

p. 38. l. 4. *Non conflictatur;*] οὐκ ἀσώδης ἐστὶν, οὐκ ἀλύει. Hoc enim ἄσση καὶ ἀλυσμὸς, ἢ ἀλύη, καὶ ἀλύκη. Hippocr. *Const.*

p. 38. l. 5. *Plana*] Prorsus legendum *plena.* Hoc enim ex Hippocr. II. Aph. 35. ubi πάχος ἔχειν &c. & in Prognost. unde & sequentia desumpsit. *Const.*

p. 38. l. 5. Hypochondria a Celso dici *praecordia* monet Morgagnus *Epist.* IV. p. 101. Kr.

p. 38. l. 7. *Corpus quoque,*] In Prognost. & Pror. *Const.*

p. 38. l. 8. *Insudat*] Al. *sudat.* Const.

p. 38. l. 9 *Quando*] *quoniam*, Codex. *Const.*

p. 38. l. 10. *Cupiditas*] III. Aphor. 32. 33. *Const.*

p. 38. l. 11. *Sternutamenta.*] Vide Thomson. Epilapsum Chymicor. n. xxi.

p. 38. l. 13. *Neque terrere*] IV. Aphor. 45.

p. 38. l. 14. *Ac ne ea quidem,*] Ex Prognost. & Pror. *Const.*

p. 38. l. 16. Εἰλικρινὴς] Metaphora est a limpida aqua, quae luto defaecata est. Nam ἡ ἰλὺς coe-

coenum est; Galli *fange* appellant, & verbum *κρίνω*, *discerno*. Additum autem est a Ionice. *Scal.*

p. 38. l. 17. *Si quis autem incidit vomitus*,] Ex Prognost. & Pror. & de Victus ratione. *Const.*

p. 38. l. penult. *Reddit modo mollia*, *figurata*,] *reddit mollia*, *figura atque eodem fere tempore*, *quo secunda valetudine assuevit*, *modoque &c.* ubi modo, τῷ μέτρῳ mensura stercus cohaerens compactumque probatur Hippocr. liquidius duriusque vituperatur. *Const.*

p. 38. l. penult. *Figurata*] διαχωρήματα. *Casaub.*

p. 39. l. 2. *Debet*, *si matutinis temporibus coacta magis est*,] *Debent*, *si matut. coacta minus sunt. Si autem procedente tempore paulatim contrahitur*, *rufa fiunt*, *neque foeditate odoris*, *sed similia alvi sani hominis*, *excedunt*, supple *excrementa.* Const.

p. 39. l. 2. *Coacta*] Martialis: *Nec desiderio coacta ventris*, *Gutta pallia non fefellit ulla.* Scal.

p. 39. l. 2. Has de vocabulo *coacta* aliasque dubitationes solvit Morgagnus *Epist.* VIII. p. 229. seqq. Alvum autem *coactam* hic opponi *liquidae* tum ex hoc ipso manifestum est, tum vero etiam ex *cap.* VIII. ubi legimus: *Alvus in hac valetudine* (tabe adhuc sanabili) *ea tuta est*, *quae quotidie coacta*, *eaque convenientia his*, *quae assumuntur*, *reddit.* Nihilo minus tamen aliquis objecerat locum Celsi, p. 75. l. 19. ubi alvus coacta intelligi non alia potest, quam quae cogitur excernere. At Hippocratis loca ipsa a Celso expressa dirimunt omnes controversias. De tabescentibus *Praedict.* L. II. n. XII. dicta legimus: ἡ τε γαστὴρ ὑποχωρέειν πάντας ἡμέρας, καὶ τὸ ὑποχωρέον ἔσω σκληρὸν, πλῆθος τε κατὰ τὰ σιτία: h. e. *Venter autem egerat quotidie*, *& id quod egerit*, *sit durum*, *copia pro ratione ciborum ingestorum.* Ischiadicorum vero alvus coacta his verbis *ibid.* n. XLV. exprimitur: Καὶ ἡ γαστὴρ ἢ ἀποχωρέει, εἰ μὴ πρὸς ἀνάγκην, κοπρώδης μετὰ πολλῆς διεξέρχεται: h. e. *Quibus alvus non egerit nisi coacta*, *& prodit ipsis multus stercoraceus mucus.* Kr.

p. 39. l. 5. *Fine*] *sub finem.* Sic κρίσις l. indicationem videtur appellare. *Const.*

p. 39 l. 5. *Si inflatio absque inflammatione in superioribus partibus dolorem tumoremque fecit*, *bonum signum est senitus ventris inde ad inferiores partes devolutus magisque etiam &c*] Sic legendum ex antiquo Codice, cujus veram lectionem confirmat Hippocrat. in Progn. & Pror. atque in IV. Aph. 72. unde haec Celsus decerpsit. *Const.*

p. 39. 5. l. *Si inflammatio*] Ex Prognost. & Prorrhet. *Const.*

p. 39. l. 10. *Residere*] Ex Prognost. *sedere*, vel *erectus sedere.* Hippoc. *Const.*

p. 39. l. 11. *Impetu*,] ἐν τῷ παροξυσμῷ. *Const.*

p. 39. l. 12. *Pulmonibus laborantibus* : ἐν τῷ περιπνευμονίῃ. *Const.*

p. 39. l. 13. *Nocturna vigilia*] ἀγρυπνίη. *Const.*

p. 39. l. 16. *Pessimum*] VII. Aphor. 18. *Const.*

p. 39. l. 17. *Dolore*] *Delirio.* Const.

p. 39. l. 18. *Aeque vero signum*] II. Aphor. III. & lib. 1. Praedict. *Const.*

p. 39. l. 19. *Se sopor*] expunge *se.* Const.

p. 39. l. 19. *Mali etiam morbi*] Prognost. & IV. Aphor. 68. *Const.*

p. 39. l. penult. *A sexto die*] IV. Aphor. 74. *Const.*

p. 40. l. 1. *Jactare brachia*] in Prognost. *Const.*

p. 40. l. 2. *Sine voluntate lacrymare*,] IV. Aph. 52. exemplum IV. Epidem. *Const.*

p. 40. l. 2. *Humorem glutinosum*] IV. Aphor. 53. *Const.*

p. 40. l. 2. *Glutinosum.*] Vid. August. Tottmer. Observat. pag. 13.

p. 40. l. 3. *Cutem circa umbilicum*] II. Aphor. 35. *Const.*

p. 40. l. 3. *Praecordia*] II. Aphor. 28. *Const.*

p. 04. l. 5. *Si venae*] *arteriae.* Const.

p. 40. l. 6. *Mali etiam morbi signum*] in Progn. *Const.*

p. 40. l. 7. *Caput & pedes*] in Progn. *Const.*

p. 4. l. 8. *Aut frigidus*] VII. Aph. I. 27. *Const.*

p. 40. l. 9. *Aut post sudorem*] VII. Aph. 4. *Const.*

p. 40. l. 9. *Aut post vomitum*] VII. Aph. 3. *Const.*

p. 40. l. 10. *Aut post cupiditatem*] VII. Aph. 6. & 11. *Const.*

p. 40. l. 11. *Aut multum sudare*] IV. Aph. 41 *Const.*

p. 40. l. 14. *Neque tertio quoque die*] IV. Aph. 30. *Const.*

p. 40. l. 16. *Molliantur*,] IV. Aph. 43. *Const.*

p. 40. l. 17. *Post arquatum morbum febrem oriri*;] Ex IV. Aph. 6. & ex Coacis Praenot. legendum, *post febrem arquatum morbum oriri.* Const.

p. 40. l. 18. *Ac dolentibus*] *aut dolentibus.* Const.

p. 40. l. 18. *Neque unquam in acuta*] IV. Aph. 66. & 67. quos confudit. *Const.*

p. 40. l. 20. *Timere etiam*] Ratio in II. Aph. Timor, nota copiae humoris melancholici, ut spasmus pituitosi. *Const.*

p. 40,

p. 40. l. 23. *Vomitus etiam*] II. lib. Praen. Hippocr. Lege & II. Aph. 32. *Const.*

p. 40. l. ult. *At mala urina &c.*] Ex Hippocratis imitatione in Coacis Praenot. sic distinxit. In MS. legitur. *quasi folia:* πεταλώδη voluit exprimere. Rectius dixisset laminosa. πέταλον utrumque significat. Conatus est etiam πιτυρώδεα reddere, dicens ex furfuribus factas nubeculas: parum feliciter. Excuso nubeculas καταχρηστικῶς dici de hypostasi atque sedimento. *Const.*

p 41. l. 1. *Fila*] V. C. *folia.* Falsum esse Celsum satius est dicere, quam reponere subsidentia, ut Capella. *Scal.*

p. 41. l. 2. *Diluta quoque*] Quae aquea ὑδατώδης Actuario Lib. I. cap. 2. & Chrystallina Plin. 28. c. 6. οὖρα διαφανέα λευκὰ dixit Hippocrat. IV. Aph. 72. ex quo Celsus. *Const.*

p. 41. l. 10. *Malum est etiam*] Lege Hippocr. VII. Aph. 6. *Const.*

. p. 41. l. 10. Ante *sincerum est* ponatur signum †.

p. 41. l. 12. *Neque ulla alia spes*] *ulla vitae alia.* Alvus sic; *neque vitae alia spes.* Scal.

p. 41. l. 13. *Effugiat*] Hoc trahendo effugium in imperfecta crisi: perfecta morbo nihil cunctata liberat. *Const.*

p. 41. l. 16. *Vbi frigidus sudor*] Aph. 40. *Const.*

p. 41. l. 20. *Vbi aeger*] II. Aph. 28. *Const.*

p. 41. l. 21. *Item si urina*] VII. Aph. 32. *Const.*

p. 41. l. ult. *Maculas*] Lego ab acus eris aculas. Supra vertit ut potuit οὖρα πεταλώδεα & πιτυρώδεα: restabat κριμνώδεα, quod (cum vocabulum idoneum deesset) dixit *quasi aculas* i. proprie ἀχυρώδεα, non idem sane, sed adsimile sumpsit ex Hippocr. in Praenot. & Aph. 32. & 35. ubi κριμνώδεες ὑποστάσιες, & πομφόλυγες. noster *bullulas* exposuit. *Const.*

p. 41. l. ult. *Miculas*] Recte *miculas*, κριμνώδεα, non *aculas*, ut inepte Constantinus. Nam ab *acus* fit *acusculum* diminutivum. *Scal.*

p. 42. l. 2. *Ad ultima vero jam esse testentur nares acutae, collapsa tempora, oculi concavi, frigidae languidaeque aures, & imis partibus leniter versae, cutis,*] Habes de his indiciis Hippocratem ipsum in primo prognostic. Vnde haec auctor desumpsit, ut alia multa in hoc secundo libro. *Caesar.*

p. 42. l. 2. *Ad ultima vero*] Haec omnia maxima ex parte ex Hippocratis Praenot. utrisque. Lege Trallianum & Plinium lib. VII. cap. 51. de signis mortis. *Const.*

p. 42. l. 10. *Illacrymant,*] IV. Aph. 52. *Const.*

p. 42. l. 11. *Pituitaque*] λῆμαι hic convertit *pituitam;* has oculi sordes ex pituita crassiore & semicocta (ut scribit Galenus comment. III. de Articulis) *gramias* vel *gramas* Latini vocant *Const.*

p. 42. l. 13. *Palpebrae non committuntur,*] si ita aegrotus dormire non assueverit, ut λαγώφθαλμοι. *Const.*

p. 42. l. 15. *Neque id fluens alvus expressit*] Neque alvus fluens naturali profluvio aut purgatione. VI. Aph. 52. *Const.*

p. 42. l. 16. *Eademque labra & nares,*] IV. Aph. 49. *Const.*

p. 42. l. 18. *Non audit*] V. sim. Paulli de Febr. malig. pag. 18, 19.

p. 42. l. 18. *Eadem mors*] IV. Aph. 34. VII. 62. & in Coacis Praenot. *Const.*

p. 42. l. 28. *Floccos legit*] κροκυδίζειν. *Casaub.*

p. 42. l. 27. *In febre & acuto* morbo,] i. in febre acuta, ut apud Hippocr. & φρενῖτιν, quam improprie *insaniam* transtulit, ut περιπνευμονίαν (quod supra observatum) *pulmonis dolorem.* Const.

p. 42. l. 28. *In veste floccos legit,*] studuit exprimere τὸ καρφολογεῖν, etiamque sequentibus τὸ κροκυδίζειν. *Const.*

p. 42. l. 30. *Ad viscera*] lumbos & ilia i. λαγόνας vel κενεῶνας, ut habet Hippocrates: & pro φρένας vel διάφραγμα i. *praecordia* vel *septum transversum* substituit *viscera*, non mendacio, sed innovatione. *Const.*

p. 42. l. 32. *Neque is servari potest,*] IV. Aph. 37. VII. 62. & in Coacis Praenot. *Const.*

p. 42. penult. *Cuive in eodem*] Ex IV. Aph. 35. & Coacis Praenot. *Const.*

p. 43. l. 1. *Aut cui simul*] Ex IV. Aph. 38. &. VII. 1. & 2. lib. praedict. *Const.*

p. 43. l. 3. *Aut cui febre*] Ex IV. Aph. 54. *Const.*

p. 43. l. 4. *Qui epoto*] IV. Aph. 16. & V. 1. *Const.*

p. 43. l. 5. *Qui ebrius obmutuit.*] Ex V. Aph. 5. *Const.*

p. 43. l. 5. *Febre*] *fere* legendum. *Const.*

p. 43. l. 7. *Mulier quoque gravida*] Ex V. Aph. 30. *Const.*

p. 43. l. 9. *Cui protinus*] II. Aph. 1. *Const.*

p. 43. l. 10. *Cuive alterutrum*] IV. Aph. 23. legendumque *alterutro.* Const.

p. 43. l. 12. *Sive separatim*] In Praenot. utrisque. *Const.*

p. 43. l. 14. *Proximum*] *in proximo. Const.*

p. 43. l. 15. *Meliora*] *mitiora.* Const.

p. 43. l. 17. *Sudor quoque frigidus*] Aph. 37. & Praenot. utrisque. *Const.*

p. 43. l. 20. *Pestiferus*] *pestifer* latinius. Vtrumque tamen bonum. *Scal.*

p. 43. l. 21. *In omni morbo*] I. Lib. Praedic. & in Praenot. utrisque. *Const.*

p. 43. l. 22. *Ac sanguinem quoque*] VII. Aph. 37. & IV, 25. & in Coacis Praedic. *Const.*

p. ead. l. 23. *Vrina vero rubra & tenuis in magna cruditate esse consuevit,*] *In magna cruditate*, subaudiendum est *morbi*. Sic in Progn. Hippocr. l. 2. *Vrina quod russa tenuisque apparuerit, crudum morbum significat.* Caes.

p. 43. l. 23. *Vrina vero rubra*] Ex Praenot. sed pro *fulva* substitutum *rubra* mendose. *Const.*

p. 43. l. 24. *Maturescat*] Pari audacia dixit de maturatione vel morbi vel humorum, πέπανσιν, & Arist. πέπανσιν, immo & interdum πέψιν Galen. cui ὠμότης i. cruditas opponitur: cum πέψις proprie sit *coctio*. Const.

p. 43. l. ult. *Alvus quoque*] Ex praenot. *Const.*

p. 44. l. 1. *Bilem viridem aliquid*] Ex praenot. lege *bilem*, *viride aliquid*. Const.

p. 44. l. 4. *In praecipiti vero jam esse denunciat, quae liquida, eademque vel nigra, vel pallida, vel pinguis est, utique si magna*] Haec ex ultimo citato loco. Sed ita legendum: *In praecipiti vero jam esse denunciat* (nempe alvus) *quae liquida* (excrementa repraesentat) *idemque quae vel nigra, vel pallida, vel pinguia, & utique si magna &c.* Const.

p. 44. l. 3. *Diutius trahere*] Sicut dicimus Galli de male sano affecto, *il traine toûjours*, si quis in eo morbo diutius traxit. mox: *autumno, qui caetera anni parte traxerint, resolvuntur.* p. 137. *aegri sub cautioribus medicis trahebantur.* & 138. *aegros Medici diutius tractos non expediverunt.* Casaub.

p. 44. l. 8 *Revixisse?*] De His, qui elati revixerint, lege Plinium lib VII. cap. 52. & Valer Max. lib. 1 cap. 8. *Const.*

p. 44. l. 9. *Democritus*] Tempore Democriti puella diu conclamata revixit, deque ea re scripsit justum volumen Democritus titulo περὶ ἄπνου, i. e. *de ea, quae non spirat.* Hoc Heraclitus maxime laudat. Quo noto plurimi alioqui difficiles loci Diogenis Laertii intelligi possunt. Porro domi patris Iul. Caes Scaligeri subulcus ter pro mortuo habitus frigidissimus & sine respiratione ter revixit. *Scal.*

p. 44. l. 9. *Democritus*] *Qui* περὶ ἄπνου scripserat, ut quibusdam placet. vid. *ad Laert.* Casaub. Inde Kirchmann. de funerib. lib. I. cap. 13. pag. 91.

p. 44. l. 9. *Certas notas esse, pro fuit*] Scaliger ad Manilium Lib. V. p. 308. putat Celsum Democriti librum, περὶ ἄπνου, quem Plinius Heraclidae adscribit, indigitasse: verum refutat illustrissimum virum clar. Menagius in Observationibus ad Diogen. Laert. Prooem. p. 5. Ed. Lond. *Alm.*

p. 44. l. 13. *Asclepiades*] Vide Plinium lib. XXVI. cap. 3. Nos vero totam hanc periodum antea corruptam restituimus. *Const.*

p. 44. l. 14. Locus hic mirum in modum a Lindenio mutatus. Vox *sciens* in nullo libro, *intellexerit* pro *inclamavit* in omnibus legitur, idem monente Morgagno, qui ex Apuleji verbis *Florid.* l. 4. *confestim exclamavit, vivere hominem*, huc aliquid translatum esse putat, ac simul ex Plinii *Hist. Nat.* lib. VII. c. 37. & l. XXVI. c. 3. illi *funeri* Asclepiadem *occurrisse ignoto*, respondet iis qui fraudem subesse potuisse opinantur. Lindenii mutatio, ubi *fidem* pro notam posuit, clariorem sensum praestare videtur. Sed & phrasis, *notam habere* quae in omnibus editionibus legitur, non difficillimum explicatum habet. Kr.

p. 44. l. 14. *Funeri obvius*] Vide Kirchmann. de funer. lib. I. cap 13.

p. 44 l. 15. *Nec protinus crimen artis*] Medicinae pars illa, quae σημειωτικὴ vocatur, praecipue conjecturalis est sive στοχαστικὴ, qua tamen peritus artifex artificialiter utitur. *Const.*

p. 44. l. 18. *Responderit*] *Respondere* Celso est στοχάζειν, vel potius commode cedere, εὐοδοῦσθαι. & sic passim. *Casaub.*

p. 44. l. ult. *In pejus aliquid convertunt*] *Hoc vertit in malum:* cela se tourne en mal, Phrasis in libris Caesaris, Ciceronis & Propertii ubique obvia. imo non aliter Celsi tempore loquebantur. Propertius lib. I. eleg. 16.

Atque utinam trajecta cava mea vocula rima
Percussas dominae vertat in auriculas.

Est ergo illud *aliquid* glossema ineptissimum *Scal.*

p. 45. l. 2. *Perque multo plures aegros*] Pluries aegro: quasi perpluries, Tmesis *Scal.*

p. ead. l. 3. *Neque tamen ignorare*] Ex II. Aph. 19. *Const.*

p. 35. l. 6. *Ea*] *ad ea.* Const.

p 45. l. 13. *Malum habitum*] καχεξίαν *Const.*

p. 45. l. 13. *Inflammatio*] *inflatio* Cod. *Const.*

p. 45. l. 14. *Quibus diu color*] Hippocr. lib. II. Praedict. Sed pro *fine morbo regio* debuit dicere *non tamen ut in morbo regio.* Const.

p. 45. l. 14. *Inflammatio*] Vetus Codex *inflatio.* Scal.

p. 45. l. 18. *Aut alvo laborans*] II. Praedict. legendum *alio* (sic cetera, quae Hippocrates habet, complexus est) non *alvo.* Const.

p. 45. l. 18. *Si in continua febre*] In Praenot. utrisque, & VII. Aph. 18. *Const.* p. 45.

p. 45. l. 17. *Terram edunt*] Id est, malacia aut pica laborant.

p. 45. l. 21. *Frequens autem destillatio*] II. Praedic. *Const.*

p. 45. l. 23. *Subitam dejectionem*,] *profluvium.* Const.

p. 45. l. 23. *Ubi pedes turgent*,] Praenot. utrisque. Sed *coxas* pro *lumbis*: *ilia* pro *lumborum partibus* mollioribus posuit. *Const.*

p. 45. l. 26. *Idem propositum*] Ex Praenot. repone *suffiendi* expuncto τῷ *desidendi*. Vid. & VI. Aph. 35. & 47. *Const.*

p. 45. l. 26. *Desidendi*] Imitatur Graecum ἀφεδρεύειν. Scal.

p. 45. l. 26. *Desidendi*] Sic honeste τὸ χέζειν exprimit. 86, 24. 224, 33. *Casaub.*

p. 46. l. 3. *Ejusdem morbi nota*] Ex Coacis Praenot στρόφος tormina; ipse δυσεντερίας per *tormina* solet exponere. *Const.*

p. 45. l. 4. Στρόφοι] Celsus στρόφους non audet vocare *tormina*, quod ubique Plinius facit: & recte quidem. Nam στρόφοι *tormina* revera sunt. Celsus autem vel diarrhoeam vel dysenteriam *tormina* appellat. *Scal.*

p. 46. l. 5. *Coxaeque*] ἰσχίοις, Hippocr. *Const.*

p. 46. l. 6. *Dolor*] *calor* legitur in MS. noo *dolor*. Nihil dum certi habeo, adhucque anquiro, unde messem fecerit. Non enim puto allusisse ad Aph. 25. lib. V. *Const.*

p. 46. l. 10. *Quibus in pueritia*] Ex Praedict. *Const.*

p. 46. l. 12. *Exulcerationes graves*] μελικηρίδα dicit Hippocrates de hoc genere ulceris lib V. cap. 28. ubi μελικηρὶς scribitur in Celsi codice. *Const.*

p. 46. l. 13. *Quibus feminis*] Lib V. Aph. 58. vide & VI. 29. & in Praedict. *Const.*

p. 46. l. 15. *Eademque his pericula sunt, quibus articulorum vitia, dolores*,] Ex Praedict. sed in MS. *vitia, ut dolores.* Const.

p. 47. l. 1. *Frons pruris*] Videtur error esse, & legendum, *Si frons*. Nam apud Hippocr. non invenitur conjunctum. *Scal.*

p. 47. l. 2. *Si mulier a partu vehementes*] Sic in MS. alioqui videri possit corruptum esse, legendumque, *similiter caput si vehementes*, quia ita Hippocrates in Praedict. *Const.*

p. 47. l. 4. *Quicunque etiam dolorem ingentem*] Ex II. Praedict. lege *recentem*, non *ingentem*. Expungendumque τὸ *eum*. Const.

p. ead. l. 7. *Febris autem quae subito*] Lib. IV. Aph. 61. & II 27. item in Praenot. utrisque, & in Praenot. *Const*

p. ead. l. 11. *Ulcus reperietur*] Ex II. Praedict. legendum *ulcus aut hirudo reperietur.* Praecordia pro dorso & pectore posuit. *Const.*

p. ead. l. 12. *Muliere ex inguine febricula*] Ex II. Praedict. mutato tamen auctoris sensu, *cui ex ulcere uteri febris & tumor inguinum.* Const.

p. ead. l. 14. *Urina autem crassa*,] Ex. II. Praedict. & IV. Aph. 74. *Const.*

p. ead. l. 16. *Eadem viridis*,] Ex II. Praedict. & Coac. Praenot. *Const.*

p. ead. l. 17. *At si sanguis*] Ex IV. Aph. 75. *Const.*

p. ead. l. 18. *Si haec crassa carunculas quasdam exiguas quasi capillos*] Ex IV. Aph. 76. lege *aut quasi.* Const.

p. 48. l. 1. *Aut si bulliat*,] Ex Aph. 34. ubi πομφόλυγες. lege *aut si bullas.* Const.

p. ead. l. 1. *Et male olet & interdum*,] IV. Aph. 18. grave olentia tamen proprie affectae vesicae index. Lego, *& si male olet, aut si interdum.* Sic Codex. *Const.*

p. ead. l. 1. *Et male olet, & interdum*] V. C. *& si male olet, aut si interdum.* Scal.

p. ead. l. 1. *Quasi arenam*] VI. Epid. Sect. I. Aph. 5. *Const.*

p. ead. l. 1. *Quasi sanguinem trahit*,] IV. Aph. 78 & in Epidem. cit. loco. *Const.*

p. ead. l. 2. *Coxae*] Hippocr. vero ὀσφύες. *Const.*

p. ead. l. 3. *Biliosus*] hic pro aeruginoso. Vid. lib. de internis affect. Hippocrat *Const.*

p. ead. l. 6. *Levamenti*] Levamentum hic est ἐναιώρημα sive νεφέλη. *Const.*

p. ead. l. 7. *Aut si paulatim*] IV. Aph 80. Leg. *At si paulatim.* & *interiores*, non *inferiores*. Cod. MS. *Const.*

p. ead l 12. Soranus Ephesius Isagog. cap. 9. addit, naturam subtumidam esse, & eos pruriginem in ano pati. *Alm.*

p. ead. l. 15. *Eamque quidam*] In Coacis Praenot. *Const.*

p. ead. l. 17. *Gravitatis quoque*] VI. Epid. ubi motus & exercitium probantur. His discutitur calculus e renibus in praeparatis corporibus victus ratione & medic. Qui in plenis impurisque vero transitu meatus lacerat. *Const.*

p. ead. l. 20. *Feminae vero oras*] Vid. Hippocr. at. de locis, aquis, &c. *Const.*

p. ead. l. 21. *Scabere*] Pro *scabere* legitur *scalpere* in antiquis. *Const.*

p. ead. l. 22. *At qui spumantem*] V. Aph. 13. *Const.*

p. ead. l. 24. *Mulieri gravidae*] Ex V. Aph. 34. *Const.*

p. ead. l. 25. *Eidem si lac*] Ex V. Aph. 35. *Const.* p. ead.

p. 48. l. 27. *Frequens ſingultus*] Ex VII. Aph. 17. *Conſt.*

p. ead. l. 28. *Si tumores*] Ex. VII. Aph. 17. *Conſt.*

p. ead. l. 29. *Si tumores*] Ex V. Aph. 65. *Conſt.*

p. 49. l. 1. *Super ulcera*] ἐφίλκωσι. Hippocr. *Conſt.*

p. ead. l. 3. *Rigor*] ῥῖγος Hippocr. *Conſt.*

p. ead. l. 4. *Si ora venarum*] Ex VI. Aph. 12. αἱμοῤῥοΐδες. *Conſt.*

p. ead. l. 6. *Eadem tabes*] V. Aph. 15. *Conſt.*

p. ead. l. 7. *At ſi longa triſtitia*] VI. Aph 23. & VII. 18. & in Praenot. *Conſt.*

p. ead. l. 7. *Atrae bilis morbus*] ἡ μελαγχολίη morbus. *Conſt.*

p. ead. l. 8. *Quibus ſaepe ex naribus*] II. Praedict. *Conſt.*

p. ead. l. 8. *Lienis tumet*] *Lienis* pro lien amat dicere Celſus. *Lienes male habent.* 74, 24. & 94. 6. 176, 22. Ita Cato de R. R. cap. 157. *Si lienes turgent.* Caſaub.

p. ead. l. 10. *Quos ſequitur, aut quaedam*] Reſtituo, *quos ſequitur, ut quaedam.* Conſt.

p. ead. l. 10. *At quibus magni*] II. Praedict. *Conſt.*

p. ead. l. 10. *Magni lienes*] Adi Iſaac. Voſſii not. ad Catull. p. 98.

p. ead. l. 13. *Quibus cauſa doloris*] II. Aph. 6. *Conſt.*

p. ead. l. 14. *Si in ventrem*] II. Aph. 20. ubi κοιλίην, ut hic *venter* pro omni cavitate. *Conſt.*

p. ead. l. 14. *Si a coxis,*] In Praenot. utrisque. *Conſt.*

p. ead. l. 15. *In pectus*] Pectus pro ſepto transverſo poſuit. *Conſt.*

p. ead. l. 16. *Quibus ſine febre*] Lib. de Morbis, & lib. de Locis lib. II. Aph. 47. & in Praenot. utrisque. *Conſt.*

p. ead. l. 18. *Vrina quoque quae in homine ſano parum liquida eſt,*] Ex praenot. ſed ex MS. leg. *Vrina quoque (quae in homine ſano parum) ſi liquida eſt.* Conſt.

p. ead. l. 20. *Haec vero cum ſine febre quoque*] Hanc totam periodum aperte corruptam reſtituere non dubitavi. *Conſt.*

p. ead. l. 22. *Ergo protinus inſania*] Ex Coacis Praenot. & in praenot. utrisque. *Conſt.*

p. ead. l. 25. *Venasque*] *venas* hic ἀρτηρίας. *Conſt.*

p. ead. l. 27. *Nullo dolore*] In Praenot. *Conſt.*

p. ead. l. 28. *Vel proſtratam*] In Praenot. *Conſt.*

p. ead. l. ult. *Si quid etiam obceſſit*] *abſceſſit.* Conſt.

p. ead. l. ult. *Antequam ſupputaret, manente adhuc corpore inſolita febre*] Ex praenot. legend. & *(antequam ſputum prodiret) manente adhuc in corpore ſolita febre.* Conſt.

p. 50. l. 5. *Affectus intus verſatur.*] Ex Praenot. corrigendum, *affectus in pus vertatur.* Conſt.

p. ead. l. 6. *Suffuſae quoque*] V. Aph. 40 *Conſt.*

p. ead. l. 6. *Sanguine*] Bilioſo & fervido, qui in lac non convertitur. Hoc rariſſimum, Galeno teſte. *Conſt.*

p. ead. l. 7. *Quibus autem longae*] Aph. 44. & in Coac. Praenot. *Conſt.*

p. ead. l. 8. *Quorum faucibus*] IV. Aph. 68. *Conſt.*

p. ead. l. 9, *Illiditur ſpiritus*] Aph. IV l. 68.

p. ead. l. 9. *Eliditur*] προσπίπτει. Vid. & VI. Aph. 54. *Conſt.*

p. ead. l. 9. *Si angina ſubito finita eſt, in pulmonem id malum tranſit, idque ſaepe*] V. Aph. 10. legendum, *in pulmonemque id malum tranſit, id ſaepe.* Conſt.

p. ead. l. 11. *Suppuret.*] Pulmo videlicet. Vide in Praenot. utrisque. *Conſt.*

p. ead. l. 10. *Deinde poſt alvi*] VII. Aph. 23. & 75. In MS. *Denique*, non *deinde.* Conſt.

p. ead. l. 11. *Poſt nimias deſtillationes,*] Ex VII. Aph. 39. & 72. & lib. de Locis. *Conſt.*

p. ead. l. 12. *Poſt lateris*] Ex VII. Aph. II. & XII. *Conſt.*

p. ead. l. 12. *Lateris dolores,*] πλευρῖτις. *Conſt.*

p. ead. l. 12. *Vitia pulmonum;*] περιπνευμονίη. *Conſt.*

p. ead. l. 12. *Inſania.*] φρενῖτις. *Conſt.*

p. ead. l. 12. *Poſt magnos fervores*] VII. Aph. 13. *Conſt.*

p. ead. l. 13. *Vbi caput vulneratum*] Ex VII. Aph. 14. *Conſt.*

p. ead. l. 14. *Vbi vigilia torſit,*] Ex. VII. Aph. 18. *Conſt.*

p. ead. l. 14. *Vbi vehementer venae*] Ex VII. 21. *Conſt.*

p. ead. l. 15. *Suppuratio vero*] Ex Praenot. utrisque. *Conſt.*

p. ead. l. 16. *Morbis*] Legitur *modis.* Conſt.

p. ead. l. 19. *Eadem ſuppuratio*] In Praenot. *Conſt.*

p. 51. l. 4. *Si inter ipſa ulcera*] *ſi inter ipſa viſcera.* Codex *ipſa initia.* Conſt.

p. ead. l. 6. *Praecordiis, quam is, qui infra eſt*] In Praenot. utrisq. legitur, *in anterioribus praecordiis, quam is, qui in ventre eſt: is qui ſupra umbilicum, quam is, qui infra eſt.* Conſt.

p. ead. l. 9. *Interdum quoque urina*] In Praenot. *Conſt.*

p. 51. l. 12. *Dolor autem*] *Dolor etiam.* Cod. hoc ex Praenot. *Const.*

p. 52. l. 4. *Modo a contraria parte*] Lege *modo a costarum parte.* Cod. *Const.*

p. ead. l. 6. *Ipsum calidius est, & sic in partem sanam aliquis decubuit, onerare eam ex pondere*] Legitur, *ipsumque latus calidius est, & si in partem sanam aliquis decubuit, onerare eam pondere.* Ex Praenot. *Const.*

p. ead. l. 8. *Omnis etiam suppuratio*] Ibid. *Const.*

p. ead. l. 14. *Quod si protinus*] In Praenot. *Const.*

p. ead. l. ult. *Ex vesica dolente,*] In Praenot. utrisque haec omnia. *Const.*

p. 53. l. 6. *Et sanguine*] *Et* dele *Const.*

p. ead. l. 6. *Statim edatur.*] Legitur in Cod. *sedatur.* Al. *redditur.* Const.

p. ead. l. 6. *Laterum dolores*] V. Aph. 15. *Const.*

p. ead. l. 8. *Si in jocinore*] VII. Aph. 45. *Const.*

p. ead. l. 9. *Ex suppurationibus*] In Praenot. utrisque. *Const.*

p. ead. l. 11. *Contra se cutem*] Legendum *contractae cutem.* Const.

p. ead. l. 11. *Conclusae*; pro quo veteres Edd. *contra se*] Contrusae. *Scal.*

p. ead. l. 13. *Pus quoque,*] Ex Praenot. utrisque. *Const.*

p. ead. l. 14. Lindenii scriptura *unius modi* praeferenda videri potest, quia vox *album* praecedit. Sed infra l. 21. 22. eadem ratio scribendi reperitur. *Kr.*

p. ead. l. 18. *At in tale*] II. Praedict. *Const.*

p. ead. l. ult. *Tantulam*] *Tantillam.* Const.

p. 54. l. 1. *Quae quotidie coacta, eaque convenientia*] *Coacta* ergo *alvus* erit hic, quae *cogitur* excernere, ut infra. Lib. II. c. 8. quae vix excernit. In Codice Capellae ita legitur hic locus: *quae coacta, quae convenientia.* Scal.

p. 64. l. 12. *Macrum est*] molle & gracile, Hippocr. *Const.*

p. ead. l. 17. *Morbum*] *motum*, Hippocr. *πόνον*. *Const.*

p. ead. l. 18. *Articulorum*] Praedict. *Const.*

p. ead. l. 21. *Item morbus comitalis*] II. Praedict. & II. Aph. 45. & V. Aph. 7. *Const.*

p. ead. l. 25. *Dejectiones*] Abscessus, Hippocr. *Const.*

p. ead. l. 26. *Ipsa autem dejectio*] Ex II. Praedict.

p. ead. l. ult. *Contracto*] Corrige pro *contracto contrectato.* Const.

p. 55. l. 3. *Dum febris caeteraeque accessiones hujus morbi absint:*] Vide, num possit legi, *adsint.* Caesar.

p. ead. l. 3. *Dum febris*] Aph. 6. 3.

p. ead. l. 5. *Reservari*] Malo *servari.* Const.

p. ead. l. 7. *Fieri*] *Ferri*, non *fieri.* Const.

p. ead. l. 9. *Ex quibus coxa,*] Ex II. Praedict. *Const.*

p. ead. l. 9. *Si nihilominus aliter fieri sanum potest:*] Legendum, *si nihilo minus alitur, fieri sanum potest.* Const.

p. ead. l. 14. *Oris*] *Os* pro facie. *Const.*

p. ead. l. 13. *Oris resolutio*] Ex VI. Aph. 17. *Const.*

p. ead. l. 14. *At varix*] VI. Aph. 21. lege *Ac varix.* Const.

p. ead. l. 15. *Per ora venarum subita profusio sanguinis* αἱμοῤῥοΐδες, Hippocr. vide & VII. Aph. 5. & VI. Aph. 11. *Const.*

p. ead. l. 16. *Humerorum dolores,*] Hippocr. III. praedict. *Const.*

p. ead. l. 17. *Et quisque dolor,*] In Praenot. *Const.*

p. ead. l. 18. *Singultus*] VI. Aphor. 13. *Const.*

p. ead. l. 19. *Longas dejectiones*] Ex VI. Aph. 15. *Const.*

p. ead. l. 19. *Mulier sanguinem*] Ex V. Aph. 32. *Const.*

p. ead. l. 20. *Quae menstruis*] VI. Aph. 33. *Const.*

p. ead. l. 21. *Quae locis*] V. Aph. 15. *Const.*

p. ead. l. 22. *Levatur. Aestiva quartana fere brevis est. Cui calor*] II. Aphor. 25. *Aestiva quartana fere febris est.* Const.

p. ead. l. 23. *Calor*] *Calor* hic pro febri ponitur. *Const.*

p. ead. l. 25. *Nam & praecordiorum*] VI. Aph. 40. *Const.*

p. 55. penult. *Et nervorum distentionem*] IV. Aph. 57. & II. 26. in Coacisque Praenot. *Alm.*

p. 55. l. ult. *Difficultate urinae*] εἰλεὸς dicitur vel χορδαψός. *Const.*

p. 55. l. ult. *Morbum tenuioris*] VI. Aph. 44. *Const.*

p. 56. l. 1. *At dolores capitis,*] Praedict. (36, 5.) *Const.*

p. 56. l. 3. *Petita*] Procurata arte. Hoc recte addidit. *Const.*

p. 56. l. 3. *Si capitis*] Ex II. Praedict. (36, 8.) *Const.*

p. 56. l. 5. *Febrem autem ardentem*] IV. Aph. 58. *Const.*

p. 56.

p. 56. l. 6. *Horror*] ῥῖγος Hippocrati, *rigor.* Const.

p. 56. 6. l. 6. *Si in febre aures*] IV. Aph. 60. *Const.*

p. 56. l. 8. *Nihil plus adversus surditatem*] IV. Aph. 28. *Const.*

p. 56. l. 9. Θύματα] Ex IV. Aph. 12. restituo φύματα. Hoc & in Coacis. *Const*

p. 56. l. 9. Φύματα] Omne tuberculum φῦμα est, nec unquam aliter Plinius ex Dioscoride vertit φύματα, quam tubercula. *Scal.*

p. 56. l. 13. *Neque quicquam reddit,*] Ex Hippocr. in Praenot. utrisque lege, *neque vesica quicquam reddit.* Const.

p. 56. l. 15. *Ad quartum decimum.*] *Ad quintum decimum.* Const.

p. 56. l. 15. *In pulmonis morbo,*] Ex Praenot. *Const.*

p. 57. l. 5. *Periculosissimumque est*] Ex VI. Aph. 16. Alm.

p. 57. l. 7. *Ex jocinere si pus*] VII. Aph. 45. & in Coacis. *Const.*

p. 57. l. 8. *At ex suppurationibus*] In Praenot. utrisque. *Const.*

p. ead. l. 14. *Pallidum,*] χλωρὸν Hippocr. *Const.*

p. ead. l. 17. *At in tabe*] Ex Praenot. & ex II. Praedict. *Const.*

p. ead. l. 19. *Si quis etiam in eo morbo*] V. Aph. 12. *Const.*

p. ead. l. 20. *Capilli fluunt*] Hoc Graeci μαδᾶν dicunt. Μαδαροὶ sunt, quibus capilli defluunt, ut ἀλωπεκιῶντες. *Scal.*

p. ead. l. 20. *Araneis similia superfidentia*) Hic ἐφίστασις, sive ἐπίστασις Hippocratis locum habet, non ὑπόστασις. Ideo *infidentia*, non *subfidentia* legunt. *Const.*

p. ead. l. 20. *Subsidentia*] i. e. *superfidentia*, quia est ἐπίστασις ἀραχνιώδης. *Subices* dicuntur nubes, & Virgilius Eclog. X. v. 75.

Quantum vere novo viridis se subjicit alnus.

i. e. *se attollit.* Item *subjectare* est sursum jactare. Virgilius Aen. Lib. XII.

——— *aut corpora saltu*

Subjectant.

Non mirum igitur, si *subsidentia* hic pro *superfidentiis* & ἀντὶ τῆς ἐπιστάσεως sumit. *Scal.*

p. 57. l. 21. *Atque in his odor foedus est,*] *Atque in sputis odor foedus est*, ex V. Aph. 11. *Const.*

p. ead. l. 12. *Vbi post haec orta dejectio*] *Alvi profluvium*, διάῤῥοια, ex V. Alph. 14. *Const.*

p. ead. l. 22. *Vtique si tempus*] III. Aph. 10. *Const.*

p. ead. l. 22. *Resolvuntur*] *intereunt:* Ex Praedict. *Const.*

p. ead. l. 22. *Item pus*] VII. Aph. 86. *Const.*

p. ead l. ult. *Solent etiam in adolescentibus ex eo morbo vomicae fistulaeque*] Ex II. Praedict. lege *solet etiam in adolescentibus is morbus* (nempe tabes) *ex vomica fistulaque oriri.* Const.

p. 58. l. 2. *Ex reliquis vero*] Ex II. Praedict. (XIII. 5.) *Const.*

p. ead. l. 3. *Quibus super tabem menstrua suppressa sunt*] Legend. *quibus supervenit tabes, quod menstrua suppressa sint.* Const.

p. ead. l. 3. *Cui vero sano subitus dolor*] Ex VI. Aph. 57. Cui sequentem adtexuit. *Const.*

p. ead. l. 6. *Magis si eum alvus cita non antecesserit. Si palpebrae*] Ex VI. Aphor. 52. quem cum praecedente conjunxit, legendum, *magis si cui alvus cita non antecesserit, palpebrae.* Const.

p. ead. l. 8. *At aqua inter cutem,*] Ex Praenot. (VIII. 1.) *Const.*

p. ead. l. 9. *Vtique si contraria*] II. Praedict. *Const.*

p. ead. l. 10. *Aeque in ea quoque tussis*] VI. Aph. 25. *Const.*

p. ead. l. 11. *Item si sanguis*] Praedict. (XI. 30.) *Const.*

p. ead. l. 12. *Tumores*] viscerum. *Const.*

p. ead. l. 13. *Hi quidem*] Hydropici. *Const.*

p. ead. l. 14. *Si attenditur,*] *si attendunt.* Const.

p. ead. l. 16. *Nam sive aqua*] II. Aph. 27. *Const.*

p. ead. l. 19. *Articuli vero qui sic dolent,*] II. Praedict.

p. ead. l. 23. *Morbus quoque comitialis*] V. Aph. 7. *Const.*

p. ead. l. 24. *Multoque aegrius is*] II. Praedict. *Const.*

p. 59. l. 2. *Nervorum facta resolutio*] Ibid. ἀποπληξία Hippocrat. *Const.*

p. ead. l. 3. *Dejectionibus quoque si febris accessit*] Ex II. Praedict. (30 3. 4.) ubi δυσεντερία, quam *tormina* vertere consuevit. *Const.*

p. ead. l. 10. *Quin etiam tormina*] IV. Aph. 24. *Const.*

p. ead. l. 10. *Aut si sub his*] IV. Aph. 23. *Const.*

p. ead. l. 11. *Profluxit, aut intestinorum levitas. Periculosior est, si frequens dejectio est. Si venter omnibus horis & cum somno*] Ex II. Praedict. (31, 2. 3. 4.) leg. *profluxit. At intestinorum levitas periculosior est, si frequens dejectio est, si venter omnibus horis & cum sono, & —* Alm.

p. 59. l. 11. *Nigra alvus*] i. e. nigra proluvies, quemadmodum Juris Consulti vocant partum *ventrem*. Virgilio proluvies est egestio ventris. Aen. III. 217. *Scal.*

p. ead. l. 15. *Quod evenit*,] Ex IV. Aph. ult. *Const.*

p. ead. l. 17. *Quasi maculis*] Hippocrates ἐφηλίδας habet II. Praedict. Vide Celsum Lib. V. c. 5. *Const.*

p. ead. l. 18. *Fermentatus*] *emollitus*. Const.

p. ead. l. 18. *Pinguis*] Legit λιπαρὸ, ubi nunc apud Hippocr. ῥυπαρό. *Const.*

p. ead. l. 18. *Venter est quasi fermentatus*] Enflé. *Fermentatum* dicit, quod digito attactum cedit, & paulatim redit. *Scal.*

p. ead. l. 21. *Si vero in tenuiore intestino*] VII. Aph. 10. & in Coacis. *Const.*

p. ead. l. 23. *At in morbo arquato*] Ex VI. Aph. 42. & IV. 64. *Const.*

p. ead. l. 23. *Quos lienis male habet*] Ex VI. Aph. 43. ubi tales σπληνώδεες vocantur. *Const.*

p. ead. l. 23. *Quos lienis male habet*] *Lienis* pro *lien* antiquo loquendi modo: quo *plebes* pro *plebs*, & similia efferebant. *Scal.*

p. ead. l. 24. *Inversa sunt*] Lege *conversa sunt*. Const.

p. ead. l. ult. *Morbus intestini tenuioris*] Ex Aph. 33. leg. *Morbus intestini tenuioris ex urinae difficultate*, *nisi*. Const.

p. ead. l. ult. *Inter*] *intra*. Const.

p. 60. l. 1. *Mulier ex partu*,] Ex Praenot. Sed Hippocrates in genere de omnibus pronuntiat, quae Celsus restringit. Ex Praenot. utrisque. *Const.*

p. ead. l. 2. *Partibus, quibus viscera continentur*] De pectoris regione & partibus septum transversum, Hippocrat. *Const.*

p. ead. l. 4. *Si sine causa longus dolor*] II. Praedict. *Const.*

p. ead. l. 7. *Sic, pus extussiretur*,] Leg. *aut pus extussiatur*. Const.

p. ead. l. 7. *Extussiatur.*] Vox elegans. *Casaub.* Vide Plin. H. N. lib. XXIII. cap. 3. & lib. 35. cap. 15. *Alm.*

p. ead. l. 8. *Multa prurigo*] *multa porrigo*. Const.

p. ead. l. 9. *Aeque magnum malum est*,] II. Praedict. *Const.*

p. ead. l. 12. *Cum in iisdem abscessibus*] Iisdem quibus & in longo dolore capitis. *Const.*

p. ead. l. 14. *Vehemens*] *admodum vehemens*, Hippocrat. *Const.*

p. ead. l. 17. *Minimeque annuus*,] *minimumque annuus*. Const.

p. ead. l. 18. *Aut vere, aut autumno*] *aut vere aut autumno*. Const.

p. ead. l. 18. *Conversa*] *Inversa* primo legebatur, Casaubonus emendat *ea versa*. Alm.

p. ead. l. 20. *Neque bilis*] *neque bilis atrae*, Hippocrat. *Const.*

p. ead. l. 20. *Levatur*] Pro *levatur* in MS. *levata est*, nempe aetas. *Const.*

p. ead. l. 21. *Movetur*,] *moveri potest*. Const.

p. ead. l. 23. *Omnique resolutione nervorum*] Ex II. Praed. & VI. Aph. 55. *Const.*

p. penult. *Isque morbus mediocris vix sanatur*] Ita Hippocrat. Section. II. Aph. 42. In quem latius inquirit Reies *Campi Elysii iucundae. Quaestion.* Quaestion. LXXIX. Vide doctissimum librum *Justi Cortnummi* de *Morbo Attonito*. Alm.

p. penult. l. 4. *Isque morbus*] II. Aph. 42. de Apoplexia. *Const.*

p. ead. l. ult. *Patet*,] In MS. *paret*. Const.

p. 61. l. 1. *Mulieri gravidae*] VI. Aph. 3-. *Const.*

p ead. l. 1. *Emacruerunt*,] In antiq. *emarcuerunt*. Hippocr. ἢν ἰσχνοὶ γίνωνται, l. gracilescant. *Const.*

p. ead. l. 2. *Quae neque peperit*] V. Aph. 37. *Const.*

p. ead. l. 3. *Maximeque, quae coepit hyeme*] II. Aph. 25. πρὸς τὸν χειμῶνα συνάπτοντες, Hippocr. Celsus ergo dicere debuit *maximeque quae hyemem attingit*. Const.

p. ead. l. 4. *Si sanguis profluxit*,] VII. Aph. 9. *Const.*

p. ead. l. 5. *Cum distentione nervorum*,] Recte. Legendum enim apud Hippocr. ᾗ (non ἢ vel ἢ ᾗ) σπασμός. Vide Comment. Gal. *Const.*

p. ead. l. 6. *Itemque si medicamentis*] V. Aph. 4. & VII. 25. *Const.*

p. ead. l. 7. *Aut si in magno dolore*] VII. Aph. 26. *Const.*

p. ead. l. 7. *Extremae partes*] Partium circa ventrem extrema, Hippocr. II. Aph. 43. *Const.*

p. ead. l. 7. *Neque is ad vitam redit*,] Ex IV. Aph. 21. *Const.*

p. ead. l. 8. *Alvus nigra*,] Pro dejectionibus alvi nigris. *Const.*

p. ead. l. 9. *Repentina*,] ἀπὸ αὐτομάτου Hippocr. sponte. *Const.*

p. ead. l. 9. *Sive cum febre*,] Vide Hippocr. de natura hum, *Const.*

p. 61. l. 22. *De quibus*] Immo & balneo, & medicamentis diaphoreticis ſive diſcutientibus. *Conſt.*

p. ead. l. 24. *Novum eſt*] Germanos vero id frequenter feciſſe conqueritur Wierius obſervationum lib. 2. pag. 949. *Alm.*

p. ead. l. 28. *Perſuaſerantque ſibi*] II. Aph. 31. Sed antiquorum ſanguinis detractio maxima erat: noſtra parva, ideoque minus periculoſa. *Conſt.*

p. ead. l. ult. *Potiores*] *Potius* in Exempl. *Conſt.*

p. 62. l. 5. *Si quae ſupererat,*] Scribitur *ſi quia ſupererat.* Conſt.

p. ead. l. 9. *Ad parum*] *Ad partum.* Conſt.

p. ead. l. 13. *Supereſſe*] Virgilius Georg. III. 127. *Dulcique queat ſupereſſe labori*, i. e. *poſſit reſiſtere.* Scal.

p. ead. l. 13. *In una muliere*] Gravida. *Conſt.*

p. ead. l. 16. *Illi*] Tenues. *Conſt.*

p. ead. l. 19. *Enim*] *autem.* Conſt.

p. ead. l. 21. *Iſtud*] Venaeſectio ſanguiniſque detractio. *Conſt.*

p. ead. l. 22. *At ſi vel copia*] Viſcerum, thoracis, pulmoniſque partium. Hocque praecipue fit in morbis calidis: interdumque in frigidis revulſionis cauſa. *Conſt.*

p. ead. l. 25. *Nervorumque reſolutio,*] ἀποπληξία & τέτανος. Convenit, ubi ſanguis in culpa. *Conſt.*

p. penult. l. 5. *Item malus corporis habitus*] καχεξία infra lib. III. Nam κακοχυμία potius medicamentis (niſi interdum propter nimiam humoris illius copiam), πληθώρα ſanguinis miſſione curatur. *Conſt.*

p. 63. l. 8. *Ubi nervi reſoluti ſunt,*] In apoplexia ſive paralyſi univerſali. *Conſt.*

p. ead. l. 9. *Obmutuit,*] Ut concuſſio cerebro accidit VII. Aph. 58. vel percuſſo VII. Aph. 14. vel repleto VI. Aph. 51. *Conſt.*

p. ead. l. 14. *Ex aliquo ſubito caſu*] Externo, ut ictu: aut interno, ut vaſe intus eroſo, abrupto, & quoquo modo aperto. *Conſt.*

p. ead. l. 16. *Caſibus*] Id eſt, capitis dolore, Aph. V, 68. oculorum, Aph. VI, 31. VII, 46. dyſuria, Aph. V, 63. ſtranguria, Aph. VII, 48.

p. ead. l. 21. *Et exhauſta eſt*] Alias *vel exhauſta eſt.* Conſt.

p. ead. l. 22. *Et corpus corrumpit,*] *vel corrupit.* Conſt.

p. ead. l. 23. *In ipſo impetu*] παροξυσμῷ. *Conſt.*

p. ead. l. 24. *Decreſcit, ſed creſcere deſiit, neque ſperatur remiſſio*] *Decreſcit: & cum creſcere deſiit, neque ſperatur intermiſſio.* Conſt.

p. ead. l. penult. *Quod ſi in cura*] VI. Aph. 27. & II. 51. *Conſt.*

p. 64. l. 5. *Quam longiſſime ſanguinem*] Id tutius in lentis diuturniſque fluxionibus, ut in podagra ſecatur κατ' ἴξιν vel εὐθυωρίαν cubiti vena & praecautionis gratia, ubi metus apoplexiae, comitialis morbi, aut vertiginis, imo in ipſo affectu inciditur vena poplitis vel malleoli. *Conſt*

p. ead. l. 6. *In id ipſum,*] Membrum affectum. *Conſt*

p. ead. l. 8. *Ex ulterioribus autem*]. Poſt diem quartum. Quia occaſio praeterita, in praecipiti morbo & malo, ut in apoplexia ceteriſque peracutis, vel acutis, I. Aph. 24. *Conſt*

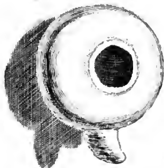
p. ead. l. 14. *Volumus, inde*] *volumus deinde.* *Conſt.*

p. ead. l. 15. *Uſum habenti, tum*] *uſum habenti, tamen.* Conſt.

p. ead. l. 17. *Ea quae*] *eaque.* Conſt.

p. ead. l. 17. *Pultarius*] Pultarium vas. Conſt.

p. 65. l. 14. *Cucurbitular. vero duo genera ſunt: aeneum & corneum*] Quam frequens cucurbitarum, ut eas vocare amat Caelius Aurelianus, apud veteres fuerit uſus, norunt Ii, qui in antiquis ſcriptoribus ſaepius ſeſe recreant; teſtis eſt Plutarchus in conviviis, qui dicit *propter uſum non parum laudis id remedii genus inveniſſe.* Has vero in quovis corporis loco agglutinabant, & accommodabant, uti loquitur Celſus, vel cum, vel ſine ferro, ſeu ſcarificatione; quas *leves* vocat Caelius Aurelianua Acut. Morb. 1. Cap. 11. Idque mediante aqua calida, uti refert Albucaſis, vel igne, quas idcirco *arentes* & *ſiccatas* nominavit idem Caelius Aurelianus Acut. Morb. 1. cap. 11. Materiam, qua conſtat, duplicem vocat Celſus. De corneo autem cucurbitularum genere vide ſis Thom. Bartholinum de unicornu c. XXXII. & pag. 322. & pag. & ſeqq. formam vero deſcribit clar. Smetius Antiquitatum Neomagens. pag. 80. hiſce verbis: *Cucurbitulae ſunt aeneae aut figlinae ſeptem, forma omnes rotundae, fundo plano, tumido ventre, & in ſuperioris orbis acclivis centro os habent rotundum & patens, quod pollicem craſſiuſculum admittit. Ligula parva anguſto foramine iiſdem pro manubrio eſt.* Cuius e cimeliarchio, ut eo melius forma cucurbitularum appareat, effigiem hic apponi curavimus. *Alm.*

p. ead. l. 18. *Cornea*] *Cornea cucurbitula* vocatur σὶν ἰατρικὸν apud Heronem Mechanicum, cujus multa fragmenta penes me sunt. Caeterum primus id ego deprehendi. *Scal.*

p. ead. l. 20. *Caliculus quoque aut pultarius*] *Aut* auferendum. Caliculus quoque pultarius dicitur, quod in eo comedi puls soleat. Vide Varronem. *Scal.*

p. ead. l. 20. *Pultarius*] Loco cucurbitulae. *Casaub.*

p. penult l. 3. *Nisi eum profusionem sanguinis eo avertis*,] Vide pag. 79. *Const.*

p. ead. 66. 1. *Quamvis & iis jam spatium aliquod accessit*,] *quamvis & in iis jam spatium aliquod intercesserit.* Const.

p. ead. l. 6. *Vbi sanguinem*] Scribitur *ubicunque.* Const.

p. ead. l. 7. *Aut si in parte*] *& si in nobili parte.* Const·

p. ead. l. 13. *Filiculam*,] Polypodium. *Const.*

p. ead. l. 14. *Aut lactucae marinae lac*,] Vide cap. 8. lib. V. *Const.*

p. 67. l. 1. *Nisi ubi is morbus sine febre est.*] Hippocrat. libello de Medicam. Purg. *Const.*

p. ead. l. 8. *Temperatum*] *vituperatum* Vide Plinium lib. XXVI. cap. 3. *Const.*

p. ead. l. 10. *Medicina tentetur*,] Alias *eadem & semel sumpta, vel bis, omittatur.* Const.

p. ead. l. 10. *Semel sumptum*] *semel ad summum.* Const.

p. ead. l. 22. *Ne ante diem tertium aucatur*,] Si materia cruda. Si turget, vel primo die vacuanda est. *Const.*

p. ead. l. 23. *Diuque in adversa*] *diuque adversa.* Const.

p. 67. l. ult. *Quia quod tum infusum est, alvo continetur*,] Sic sane in MSS. Alii, qui haec omnia dicta de infusione per clysterem malunt interpretari, legendum contendunt: *Quia eo, quod tum infusum est, quod alvo continetur, regestum in caput* &c. Const.

p. 68. l. 3. *Eodem die, ante aliquot horas*] Hoc fit, ut meatibus patefactis sequacior effecta materia, facilius decurrat evocata clystere. Alii hoc cavent jecori & hypochondriis, ne potione jam aestuantia inflammentur. *Const.*

p. 68. l. 7. *Ex Verbenis*] Tallos herbarum intelligit Celsus per *verbenas*: ut videbis postea variis locis. *Scal.*

Restitui locum hunc, quem, nescio cur, Lindenius mutavit. Nam si modo ante *pura aqua* ponas *ex*, aptissima ea lectio est. Kr.

p. ead. l. 7. *Morgagnus* Almeloveenium, quod in nota *verbenas* ponit pro *quavis herba*, reprehendit l. c. & Celsi pag. 109. l. 30. luculentum locum excitat. Sed ego operarum errorem in nota Almeloveenii subesse crediderim, & ab eo scriptum sic esse *pro quavis herba reprimente.* Alias locus Plinii frustra adductus esset. Kr.

p. ead. l. 12. *Cum infusum est*,] Haec potius de clystere, quam de potione dici videantur. *Const.*

p. ead. l. 15. *Mollit.*] *tollit.* Const.

p. ead. l. 24. *Inter horrores*,] *Grigores.* Const.

p. 69. l. 1. *Id neque hyeme neque aestate*] Hip-

pocr. IV. Aphor. 4, 5, 6. rurſusque VI. Aph. 47. *Conſt.*

p. ead. l 2. *Quisquis daturus erit,*] Ex IV. Aphor. 13. Vide & II. Aph. 9. *Conſt.*

p. ead. l. 3. *Humidus*] *humidius.* Conſt.

p. ead. l. 3. *Illud ſcire oportet,*] Ex II. Aph. 36. Item IV. Aph. 16. *Conſt.*

p. ead. l. 6. *Ejus poſuit, quod*] *ut.* Conſt.

p. ead. l. 7. *Trium tantum faceret mentionem, hujus & equi & geſtationis,*] Plinius lib. XXVI. cap. 3. plura enumerat, & ex eo legendum: *hujus & vini & geſtationis.* Conſt.

p. ead. l. 15. *Si vehemens ſit,*] Hippocr. VI. Epidem. *Alm.*

p. ead. l. 21. *Quae demit.*] Demit quidem contrarium contrario: non vero harum quaelibet ſpecies demit tollitque de corpore aliquid. Nihil enim detrahit, quae aſtringit aut implet. *Conſt.*

p. 70. l. 1. *Digeſtione quadam*] Conſumptione materiae, quae tranſpirat per cutim frictione relaxatam. Hoc ipſe cenſet. Verum in cauſa eſt partis alimentum frictione evocatum, indeque aſſimilatum. *Conſt.*

p. 70. l. 4. *Recentibus*] Alius adſcripſerat editioni Pariſinae *creſcentibus.* Alm.

p. ead. l. 7. *Et jam a primo*] In MS. *etiam.* Intellige de totius morbi inclinatione. *Conſt.*

p. ead. l. 18. *Vacabit, minus*] *vacabit, ſin minus.* Conſt.

p. ead. l. 19. *Eodem autem modo in totis corporibus eſſe debet, ut cum infirmus aliquis implendus modo eſt in partibus, aut quia ipſa ejus membri imbecillitas id requirit, aut quia alterius.*] *Eodem autem modo in totis corporibus eſſe debet, ut cum infirmus aliquis implendus eſt: modo in partibus, aut quia ipſius membri imbecillitas id requirit, aut quia alterius neceſſitas.* Sic legendum ex manuſcripto. *Conſt.*

p. ead. l. ult. *Faciendum.*] *fricandum.* Conſt.

p. 71. l. 22. *Et ex toto*] *At ex toto.* Conſt.

p. ead. l. penult. *Plura ſunt adhibenda, quae ſunt & pro*] *Plura ſunt, quae ſunt adhibenda, & pro.* Conſt.

p. 72. l. 1. *Humili*] Homini humilis tenuiſque fortunae. *Conſt.*

p. ead. l. 5. *Funiculus ſubjiciendus*] Vetus Codex. *fulmentum ſubjiciendum.* Scal.

p. ead. l. 5. *Lecti fulcimentum*] Celſus accipit non pro fulcro lecti, ſed pro quovis fulcimento, quod pedi lecti, ſive clinopodio ſubjicitur. Scaliger ad Manil. lib. 1. pag. 195.

p. ead. l. 7. *Valentiora vero his, qui gravium morborum initia ſic ſentiunt, ut adhuc febre vacent*] Nihil abludit ſi quis legat, *valentiora vero his, qui jam pluribus diebus febre liberati ſunt, aut his, qui graviorum morborum, &c.* Caeſar.

p. ead. l. 16. *Alterum ubi nihil aſſumit aeger.*] Alterum convenit in morbis acutis, initiiſque aegritudinis: alterum morbis longis. Niſi ſint ab ipſa inedia, laboribus atque vigiliis: niſi corpus bilioſum fuerit aut vehementer extenuatum. *Conſt.*

p. ead. l. ult. *Intemperantes homines apud nos ſibi cibi tempora, modum curantibus dant*] Inde *imperantes aegri* in L. 26. *Medicus libertus. ff. de operis libertor.* dicuntur, de quibus vide Senecam & Galenum initio Methodi medendi. *Scal.*

p. 73. l. 2. *Liberaliter agere*] Perſius Satyr. III. *Caſaub.*

p. 73. l. 9. *Sudatio, ubi*] *ſudationum, ubi.* Conſt.

p. ead. l. 9. *Arenae calidae*] De remedio calentium arenarum & arundinum Auguſtus apud Suetonium c. LXXX. & Gellius XIX. VIII. *Caſaub.*

p. 73. l. 10. *Baſas in Myrtetis*] Vide Horat. Epiſt. (15) lib. 1. ad Valam de Myrtetis. Nunc *Tritoli* vocantur. *Conſt.*

p. 75. l. 15. *Vel initio morbi, vel etiam gravibus*] *vel inter initia morbi, vel & jam cum non amplius gravibus.* Conſt.

p. ead. l. 18. *Firmioris*] *infirmioris* in veteri. Alii *firmiori.* Conſt.

p. ead. l. 22. *Aſclepiades audacius.*] Vide Plinium lib. XXVI. cap. 3. *Conſt.*

p. ead. l. penult. *Debet: & ante*] *debet, & ſi ante.* Conſt.

p. 74. l. 11. *Certe lenita eſt,*] *certe cum lenita eſt.* Conſt.

p. ead. l. 19. *In ſolio deſidendum eſt,*] Legitur etiam, *in ſolium deſcendendum eſt.* Conſt.

p. 74. l. ult. *Ante vero, an poſteaquam in aquam calidam ſe demittat,*] *ante vero, quam in aquam calidam ſe demittat, an poſtea.* Conſt.

p. 75. l. 2. *Leviter*] *leniter.* Conſt.

p. ead. l. 10. *Extincti titiones,*] Recte, non ut alii, *extincti lateres.* Fiunt fomenta adhibitis teſtis & titionibus. Vide cap. 12. lib. III. *Conſt.*

p. ead. l. 11. *Utriculi,*] Utriculi vocantur ἀσκοὶ ſive φακοὶ πυριατοὶ *Conſt.*

p. ead. l. 11. *Ad ſimilitudinem*] Legend. *a ſimilitudine.*

p. ead. l. 12. *Lenticulas*] *lenticulae*, φακωτὰ πυριατήρια. *Conſt.*

p. ead. l. 14. *Iuxtaque ignem*] *intraque.* In antiquo Codice ſcribitur, *lixataque igne.* Conſt.

p. ead. l. 17. *Inter quae deſcendis*] *intereaque deſcendis.* Alii *aſcendit fumus.* Conſt.

p. 76. l. 5 *Quae aſſidue neceſſariae erunt*] Scribitur, *quae aſſumendae neceſſario erunt.* Conſt.

p. 76.

p. 76. l. 6. *Est*] *sit*. Const.

p. ead. l. 8. *Sunt*,] *fiunt*. Const.

p ead. l. 12. *Ex quibus κῆτος est*,] Scribitur *cetus*. Const.

p. ead. l. 16. *Aves omnes a minimis*] Hoc nimis late & indistincte. *Const.*

p. ead. l. 20. *Cochleas, itemque conchylia.*] Qui hic Celsum reprehendunt immerito, non ejus verba ponderant. *Const.*

p. ead. l. penult. *In carne*] Scribitur *in pane*. Nihil muto. *Const.*

p. 77. l. 1. *Siligo*] Adscriptum in margine Codic. Mediolan. *faligo*. Alm.

p. ead. l. 2. *Ex polline*] *exempta polline*. Al. *ex simila, deinde cum pol.* Const.

p. ead. l. 2. *Infirmissimus, cibarius panis*] Ioan. Cajus Tilebomenius in conjecturis ad Petronii fragment. Tragurian. pag. 92. tollit distinctionem, & legendum putat, *infirmissimus cibarius panis*. Alm.

p. ead. l. 8. *Surculorum valentiores*] Ἀκρέδρυα intelligit. *Casaub.*

p. ead. l. 10. *Frigida*] *fracida*. Alii *friabilia*. Const.

p. ead. l. 10. *Itemque ex his avibus*,] Haec omnia pronunciata de avibus & feris nimis generaliter & confuse scripta, censura nulla non egent. *Const.*

p. ead. l. ult. *Salsamenta*] *Salsamenta* sunt piscea sale durati, Graece *τὸ τάριχος*. *Scal.*

p. 78. l. 1. *Scarus*,] Alias *sparus*. Const.

p. ead. l. 5. *Lactans*] *lactens*. Const.

p. ead. l. 6. *Cohortalis*] *Cortalis & cohortalis*, recte & idem, ut *vehemens* & *vemens*. *Cohortales* autem aves sunt, quas Gallice dicimus *la poullaile*: *raucae cortis aves*, i. e. *la poulaille*; non anseres, qui licet in *corte* nutriantur, tamen *cortales* aves dici non possunt. *Scal.*

p. ead. l. 10. *Suae*] *sue*. Const.

p. ead. l. 13. *Infirmis*] Legitur *infirmissimis*. Const.

p. ead. l. 19. *Levius &*] Puto ponendum punctum ante *et*, ut haec dicantur plus etiam habere. *Casaub.*

p. ead. l. 22. *Frixa*] *elixa*. Const.

p. ead. l. 24. *Elota quaedam genera frumenti*] Eadem occurrunt infra 903, 16. 131. 2. & alibi passim. an hic cibus commune quid habet eum eo, quem vocamus Galli, *orge monde?* namque non ex oryza solum, sed ex quovis alio etiam frumenti genere paratur. *Casaub.*

p. ead. l. 26. *Aqua madens panis*] Gall. *potage*. Casaub. Hunc unum eundemque esse, quem Galenus (lib. 1. c. 5. *de Alimentor. Facul.*] lotum, Plinius vero (xxii. c. 25.) panem aquaticum vocat, arbitratur Mercurialis *Variar. Lection. lib.* VI. *cap.* 17. qui videndus est. *Alm.*

p. ead. l. ult. *Acetum*] *acidum*. Const.

p. 79. l. ult. *Lene*] Legitur *pingue*. Const.

p. ead. l. 7. *Quo magis incoctum*,] *excoctum*. Const.

p. ead. l. 8. *Aqua levissima pluviatilis*] Videsis Brodaei Miscell. l. IV. c. 38. *Alm.*

p. ead. l. 13. *Fere vero sequitur*] Prima optima, ultima pessima, aliqua *κατὰ λόγον*. *Casaub.*

p. ead. l. 16. *Omnibus*] *omnium*. Const.

p ead. l. 22. Εὔχυλα vel κακόχυλα] *εὔχυλα & κακόχυλα*. *Const.*

p. 80. l. 9. *Verna, lectuca*,] *verna lactuca*. Alias *herba*. Const.

p. ead. l. 13. *Trunculique.*] Suspicor verbum *Trunculi* corruptum esse hoc loco, & legendum esse *ventriculi*. Idque Pselli auctoritate, apud quem legitur de ratione victus. *Inter ea, quae crudos humores generant hoc modo: Caeterorum animalium partes, ventres, intestina, vulvae*, &c. & apud eundem non multo post, *inibi, inter ea quae nutriunt multum, & omnium*, inquit, *volucrum ventres.* Non tamen me fugit esse doctissimum virum, qui priorem lectionem non improbet. Vnde idem *trunculos* opinatur esse edulii genus frustulatim concisis carnibus constans. *Caesar.*

p. ead. l. 13. *Trunculique*] *Trunculi* sunt extremitates animalium; ἀκρωκώλια Graeci vocant. *Scal.*

p. ead. l. 13. *Trunculique*] De voce trunculi nota R. C. in voce *τραχήλιον*. *Casaub.*

p. ead. l. 13. *Vulvae*] *vulvae* erant duum generum, *porcaria* & *virginaria*, vel *virginalis*. Vtrumque enim Plinius notat. Martialis:

> *Te capiet fortasse magis de virgine porca,*
> *Me materna magis de sue vulva capit.*

Virginalem porro, quam Graeci *μήτραν ἐκβολάδα* nominant, Celsus *ejectitiam* vocat. *Scal.*

p. ead. l. 18. *Cucumis*] Supra tamen cucumis in censu *τῶν εὐχύλων*. *Const.*

p ead. l. 22. *Pisces quoque saxatiles*,] Hoc falsum est. *Const.*

p. 81. l. 4. *In petiolis*] Id est, *parvis pedibus*: a Catone *pedicini* in lib. de Re Rustica appellati. *Const.*

p. ead. l. 3. *Trunculisque*] Manus ignota margini codicis mei editionis 1528. apposuit: Forte *interunculisque*. Omne enim intermedium nucleum vocabant veteres. Vide Seren. Sammon. p. 10. *Alm.*

p. ead. l. 8. *Cucumis beta*] Cucumis & lactuca & beta potius inter lenia. *Const.*

p. 81. l. 9. *Ocymum*] *thymum*. Scal.

p. ead. l. 10. *Ova sorbilia*,] Hoc nego. *Const.*

p. ead. l. 11. *Amylum*, *ptisana*,] Hoc non usquequaque verum. *Const.*

p. ead. l. 22. *Cotoneum*] *Cotoneum* corruptum est meo iudicio barbaro more officinarum, ut *cotoneum malum* pro *Cydonio* dicatur. (Vt *liquiritia* pro *glycyrrhiza* corruptum fuisse apud Vitruvium sentio.] Nam certe *cotoneum* vox latina non est: & si latina, a barbaris mutuata. Nam Syri, Arabes, Hebraei & Turcae etiam *keton* dicunt. *Scal.*

p. ead. l. penult. *Vvae ex olla*] *Vvae ollares* Martiali dicuntur. *Scal.*

p. ead l. ult. *Dura muria*] i. e. *acerrima*, quemadmodum *durum acetum* est *acerrimum* apud Catonem. *Vinum durum* est *austerum*, quod nasum corrugat. *Scal.*

p. 82. l. ult. *Vinum, cui nihil adhuc aetatis accessit*] i. e. *hornum* vel *hornotinum vinum*. Scal.

p. 83. l. 1. *Excepto sisere*] Hadrianus Iunius siser duplex facit. *Casaub.*

p. ead. l. 14. *Lactentia*] Leg. *lactaria*, & in sequenti proxime pagina. In historiis saepe *lactarios* invenias & dulciarios. *Casaub.*

p. ead. l. 19. *Aurati pisces: neque solum aurata pura,*] *duri pisces: neque solum aurata puta.* Al. *tuta, aut.* Const.

p. 84. l. 11. *Aqua tenera, omnia tepida,*] *aqua, tenera omnia.* Vel tenera opponitur durae, ut infra. *Const.*

p. ead. l. 14. *Si ustus est,*] *si tostus est.* Const.

p. ead. l. 17. *Lenticula,*] τευτλοφάκῳ Heraclidi. *Const.*

p. ead. l. 17. *Vel ex plantagine*] *vel plantago.* Const.

p. 85. l. 2. *Graves omnes aves,*] *graves omnesque aves.* Const.

p. ead. l. 11. *Praefrigida, dura,*] Al. *perfrigida, dura.* Const.

p. ead. l. 15. *Odoris sunt, ut apium, ruta.*] Lego, *odoris sunt: & apium ruta. Haec virosa, non boni odoris, ut eruca.* Const.

p. 86. l. penult *Siser,*] *cicer.* Const.

p. ead. l. 1. *Somno vero aptum*] Sequent. capite multa traduntur breviter, confuse, vane atque mendose. *Const.*

p. ead. l. 11. *Fici*] *visci.* Const.

p. ead. l. 14. *Cui quo*] V. M. P. male, scriptum in fine *quoi* pro *cui*. Alm.

p. ead. l. penult. *Herba sanguinalis,*] *Proserpinata* Apulejo, ἡλιοβοτάνη Aëtio, vulgoque *centinodia*. Const.

p. 87. l. 1. *Siser,*] *cicer.* Const.

p. ead. l. penult. *Ex felle*] *ex fele.* Const.

p. ead. l. ult. *Sal,*] *sal nitrum.* Const.

p. ead. l. ult. *Git.*] Μελάνθιον. sic. & 233. 24. *Casaub.* Ita etiam explicat Marcellus de Medicam. c. XXII. pag. 341. *Alm.*

p. ead. l. ult. *Fereque vehementer & reprimunt, & refrigerant. Durant quae calefaciunt, & digerunt, & emolliunt.*] *Fereque, quae vehementer refrigerant, & reprimunt, durant Quae calefaciunt, digerunt, emolliunt.* Const.

p. 89. l. 1. *Provisis*] *praevisis.* Const.

p. ead. l. 6. *Breves utique sunt,*] *breves acutique sunt.* Const.

p. 90. l. 7. *Vendicaverint,*] *vindicaverint.* Al. *indicaverint.* Const.

p. ead. l. 7. *Quasi sola vindicaverint*] Metaphora est ab occupatis agris. Sunt autem ii, qui cum sint pro derelicto, ejus sunt, a quo primum occupantur. Vide Sicul. Flacc. & Festum in voce Occupati. *Scal.*

p. ead. l. 16. *Accessiones & dolores graves urgent,*] *accessionum dolore gravi urgentur*, sic Vetus. *Const.*

p. ead. l. 22. *Decrescentibus*] *crescentibus.* Const.

p. ead. l. ult. *Foediores*] *foetidiores.* Const.

p. 91. l. 1. *Ea vero quam*] *ea vero quae.* Const.

p. ead. l. 2. *Praeter haec in acutis*] Hippocr. lib. 1. Aph. & lib. de Vict. Rat. *Const.*

p. ead. l. 4. *In longis* 1. Aph. 16. *Const.*

p. ead. l. 5. *Ac si*] *At si.* Const.

p. ead. l. 6. *Molliri, quam*] *moliri, per quam.* Const.

p. ead. l. 18. *Causa metus*] i. e. *metus ipse ut causa bonorum bona ipsa.* Quae *terrentia* vocant, Graeci φοβερὰ dicunt. Latini, *ne moriare mori:* & Iuvenalis:

Et propter vitam videndi pendere causas, i. e. *vitam ipsam.* Scal.

p. 92. l. 2. *Aut non decipiat,*] *aut non deinceps fiat.* Const.

p. ead. l. 3. *Quo saepius*] *quod saepius.* Const.

p. ead. l. 26. *Hemitriaeon*] Ἡμιτριταῖος πυρετός, quem φρικώδη πυρετὸν vocat Hippocrates, est febris continua ex quotidiana & tertiana: quarum una continua fit, altera intermittens. Cum horrore invadit. Male autem Celsus cum Agathino, quem Galenus refutat, in eodem genere cum tertiana posuit. Vide cap. 8. h. L. *Const.*

p. 93. l. 24. *Liberalia*] *libera.* Const.

p. ead. l. 26. *Asclepiades*] Vide id explicatum a Galeno cap. 13. lib. IV. methodi. *Const.*

p. 93. l. 30. *Prima semper habita salute*] *primum semper habita salutis ratione*. Const.

p. 94. l. 1. *Cruditatem*] 1. Aph. 22. *Const.*

p. ead. l. 4. *Febre vero ipsa praecipue se ad ejus remedium uti*] Legitur, *in febre se eo remedio uti.* Const.

p. ead. l. 5. *Convellendas enim vires*] Lege Hippocratem Aph. 30. Sect. III. lib. VI. Epid. *Const.*

p. ead. l. 8. *His enim*] *Is enim.* Const.

p. ead. l. 10. *Ego autem*] Notandum hic, isthaec a Celso dici non tanquam ῥαψῳδῷ, sed potius tanquam Medico artis suae bene gnaro ac sententiam super illis, quae in controversiam venere, ferenti. Eandem elocutionem etiam infra videas 143, 24. 176, 1. *Casaub.*

p. ead. l. 12. *Quoniam est*] *quoniam et ex.* Const.

p. ead. l. 14. *Itaque abstinendus*] Lege Galenum III. methodi. *Const.*

p. ead. l. penult. *Quarto die cibum*] *quartum diem cibo.* Const.

p. 95. l. 11. *Quo magis*] *quod magis.* Const.

p. ead. l. 12. *Maturius etiam puera*,] Hippocr. I. Aph. 14 & 15. *Const.*

p. ead. l. 13. *Vitium illud*] 1. Aph. 9. *Const.*

p. ead. l. 17. *Imbecillitatem*] Alias *imbecillium.* Const.

p. ead. l. 17. *Fame perdat.*] *fami prodat.* Vet. *Const.*

p. ead. l. penult. *Deberetur:*] *demeretur.* Const.

p. 96. l. 2. *Si artifex est*] Glossema est. *Scal.*

p. ead. l. 12. *Hi erant dies tertius*,] Carpit Hippocratis experientia comprobatam sententiam, ut lib. II Aph. 23. & IV. Aph. 36. Lege Galenum de diebus criticis. *Const.*

p. ead. l. 17. *Hippocrates*,] IV. Aph. 36 *Const.*

p. ead. l. 18. *Iure ut verum*] Galenus id pernegat, & causam non numeris, sed coelo astrifque assignat. *Const.*

p. ead. l. 24. *Qui cum octavum*] II. Aph. 24. *Const.*

p. ead. l. 26. *Sumendum*] *sumendo* Const.

p. ead. l. penult. *Est etiam apud Hippocratem*,] Lib. II. Aph. 24. & IV. 71. *Const.*

p. 97. l. 22. *Satius esse*] *satius est.* Const.

p. ead. l. 24. *Secundum* pro *seculorum*, atque *etiam antequam* cum priscis editoribus scribendum esse recte monet Morgagnus *Epist.* VI. p. 158. Kr.

p. ead. l. ult. *Quas maxime*] *quanta maxima.* Const.

p. 98. l. 3. *Insidat*,] *accidat*, nempe alimentum & cibum sumere. *Const.*

p. ead. l. 6. *Minime*] *minimum.* Const.

p. ead. l. 9. *Si semel tantum*] ἐφήμερα, diaria. *Const.*

p. ead. l. 10. *Inguine*] Forte *ingluvie.* Non enim hic agitur de loco, sed de causa Febris. *Kr.*

p. ead. l. 24. *Sed his*] *sed is.* Const.

p. ead. l. 26. *Factum est, si*] *factum est: sin.* Const.

p. 99. l. 1. *Fere vero graviorem*] II. Aph. 13 *Const.*

p. ead. l. 3. *At si continuatur*] Vt Synochus. *Const.*

p. ead. l. 12. *Pessimi*] *pessime.* Const.

p. ead. l. 14. *Decurro*,] *decurso.* Const.

p. ead. l. 16. *Maxime semper*] I. Aph. 11. *Const.*

p. ead. l. 16. *Hoc salvo*] Superfluum est, & glossema. *Scal.*

p. 100. l. 20. *Tertium*] *tertio.* Const.

p. ead. l. 29. *Atque si*] *Itaque, si.* Const.

p. ead. l. penult. *Vsque somni*] *ad usque somni.* Const.

p. 101. l. 12. *Ac ne illud quidem*] Hoc ἐπίκρασις vocatur. Vide lib. IV. cap. 11. *Const.*

p. ead. l. 14. *Cruditas male habet*] Quando in cruditate ingeruntur potiones, vocant id veteres ἐπίκρασιν, ut & alia etiam, quando per intervalla corpus repurgatur & repletur. *Scal.*

p. ead. l. 17. *Deligantur, aut cum*] *deligantur, cum.* Const.

p. ead. l. 18. *Satis autem convenit*,] I. Aph. 16. *Const.*

p. ead. l. 22. *Quando melior sit*) Graece ῥᾴζειν, se porter mieux. Cicero, *meliuscule mihi est.* Celsus diceret, *sum meliusculus.* Vide c. xx. p. 159. l. 9. *Scal.*

p. ead. l. ult. *Leniores*,] *lentiores.* Const.

p. 102. l. 3. *Et quiescunt*,] Vt ἀσφυξία videatur. *Const.*

p. ead. l. 3. *Cui facile laturo gravis instat, accessio.*] In alio quopiam exemplari legitur, *cui facile adhuc laturo.* Caesar.

p. ead. l. 4. *Laturo*] Nempe inediam. *Const.*

p. ead. l. 4. *Resolvit*] Improprie. *Const.*

p. ead. l. 7. *Ille*] *illi.* Const.

p. ead. l. 11. *Corpori*] *carpo* aut *thoraci.* Const.

p. ead. l. 11. *Corpori manum admovere*] Veterum medicorum mos erat, tangere primum arterias Lucilius apud Nonium: *Cum venit ad me, arterias mihi tangit & praecordia.* Vide Nonium in voce arteria. Persius Sat. 3. *Tange miser venas.* Scal.

p. ead. l. 11. *Quas*] *quam.* Const.

p. ead. l. 18. *Sese*] *posse.* Const.

p. 102.

p. 102. l. 19. *Et ex imis praecordiis oritur*, potest tamen legi *intimis*. Caesar.

p. 103. l. 2. *Perspiciat.*] *percipiat.* Const.

p. ead. l. 3. *Expectori*] *expectare.* Const.

p. ead. l. 9 *Male habent.*] *male* expunge. *Const.*

p. ead. l. 12. *Maxime potuit*,] *maxime tepuit.* Const.

p. ead. l. 14. *Cibus autem*] I. Aph. 16. *Const.*

p. ead. l. 19. *Intrita ex aqua calida*] *Ex vino*, infra 153. 13. Et est quidem elegans usus huius voculae, *ex*, pro σὺν vel ἐν, apud *Celsum* & *Plinium*. Noster. 344, 19. *emplastrum tetrapharma cum ex aceto subactum*, h. e. *cum*. mox, *terra ex aceto subacta*, h. e. *in*. sic & 361, 3. *Ex aceto terunt*. Vid. *Victor. Var. Lect.* XXXII IV. Casaub.

p. ead. l. 20. *Compressa alvus*] Συμπεπτωκυῖα κοιλία. Proprie *compressa alvus* est, quando diu aliquis ἄποτος mansit. Vide Celsum lib. IV. cap. 22. *Scal.*

p. 104. l. 1. *Et dum febrer*] *ac dum febres.* Const.

p. ead. l. 4. *Ponendi*] *apponendi.* Const.

p. ead. l. 9. *Eduntur*] Alias *educuntur*. Const.

p. ead. l. 11. *Neque inter magnos*] I. Aph. 7. & 8. *Const.*

p. ead. l. 15. *An astrictum corpus*] Methodicorum sententia. *Const.*

p. ead. l. 26. *Potio esse debet magis liberalis*] *Liberalis* pro *copiosus* & *multus*, vox Celso peculiaris. *Casaub.*

p. ead. l. ult. *Pinguius*] *jus pinguius.* Const.

p. ead. l. ult. *Aut dulcius* &c.] In quibusdam libris deest. *Const.*

p. 105. l. 3. *Levi*] *leni.* Const.

p. ead. l. 14. *Is valens*] *his valens.* Const.

p. ead. l. 15. *Vinum asperum*,] *vinum austerum.* Const.

p. 106. l. 3. *Ptisanae cremore*] Cremor est χυλὸς percolatus. Vide Marsilium Cognatum de Cremore Ptisanae. Dicitur & secundum quosdam cremor *alicae* & orizae 158. l. 2. *cremor furfurum*) p. 274, 21. 384, 33. *fiel* 363, 16. *Casaub.*

p. ead. l. 9. *Abstineatur.*] *abstineat.* Abstinendus aeger a cibo; recte: Abstentus ab haereditate, Iurisconsultorum est phrasis. *Scal.*

p. ead. l. 12. *Extorret*] *exercet:* p. 133. l. 5. *Scal.*

p. 107. l. 1. *Adepr cocta fit.*] Adeps tamen ob oleosam substantiam in nidorem vertitur, & febrem magis accendit. *Const.*

p. ead. l. 8. *Post multam satietatem*,] Aquae epotae. *Const.*

p. ead. l. 8. *Post infractum calorem*] i. e. *ut calor remisit; ubi calores fregerunt se.* Cicero, Varro. *Scal.*

p. ead. l. 13. *Dejectio*,] *defectio*, animi nempe i. λιποθυμία: sic Codex vetus. *Const.*

p. ead. l. 13. *Si quis autem*] IV. Aph. 14. *Const.*

p. ead. l. 13. Omnia. quae post *fuit*, leguntur, a prioribus editionibus abesse supra dixi. Monet autem Morgagnus abesse etiam a codice. Ronsseus a sciolo assuta esse putat, suspicione ipsi nata ex Aph. IV. 54. Nam si ut Galenus confirmat, in eo Hippocrates vere docet, *frustra*, ait Ronsseus, *moneret Celsus*, *hosce non gravandos vehementi siti*, *nec propinandam frigidam*, *quod per se ipsi siticulosi non sint*, *& fauces affectae frigidam non admittant.* Miror, Ronsseum in textu posuisse *conflictatur*, in commentario supponere Caesarii lectionem *conflictari*, quae Lindenio placuit, & a me, nescio quo fato, non sublata est. Kr.

p. 108. l. 1. *Porrigitque febris inter horas*] *porrigiturque febris in horas.* Vide cap. 3. h. lib. init. *Const.*

p. ead. l. 10. *In hoc casu medici cura*] Anceps & periculosa curandi ratio: recteque *fortasse* subjunxit. *Const.*

p. ead. l. 12. *Corpus ejus pertractandum est*] *Tractationes* sunt frictiones, &, qui has faciebant, *tractatores* dicebantur. Martial. III. Ep. 82. *Percurrit agili corpus arte tractatrix.* Pollinctores autem proprie dicebantur ii, qui condiebant corpora, ταριχευτὰς Graeci vocant. Lavabant autem, deinde ungebant. Pollingere quasi post lingere dicimus itaque fricare manu dicimus sine unctione: tractare vero ungendo. Vtrumque tamen *frictio* & *tractatio* dicitur. *Scal.*

p. ead. l. 23. Πέτρων] *Petro.* Al. Πετρώνιος. Petronius Diodotus ἀντιλεγόμενα scripsit. Plin. lib. xx. cap. 8 *Const.*

p. 109. l. 14. *Rosam*] i. e. rosaceum. *Const.*

p. ead. l. 15. *Ingerere*, *deinde habere duo pitacia*,] *ingerere duo petacia.* Const.

p. ead. l. 15. *Et id ingerere*] Glossema ineptissimi hominis. *Scal.*

p. ead. l. 15. *Duo pitacia*] Hic pitacium non pro panniculo, sed corio medicamento illito, capiti aut praecordiis applicando positum rectissime observat Bynaeus de Calc. Hebraeor. l. 1. c. 2. ubi de pitacio multa. *Alm.*

p. ead. l. 20. *Nuces amarae*] i. e. amygdala. Per nucem saepissime amygdalam intelligit, quae nux Graeca est. Falsus est tamen uno loco, infra. *Scal.*

p. 110. l. 6. *Vngi rosa*] i. rosaceo. *Const.*

p. 110.

p. 110. l. 7. *Morbi*] Improprie. *Const.*

p. ead. l. 17. *Et leni*] *& levi.* Const.

p. ead. l. 24. *Parvum cibum*] Graecissat: ὀλίγην τροφήν. *Scal.*

p. ead. l. 27. *Horror*] Nempe corporis, qui Hippocrat. ἀλύκη, ἄλη vel ἀλυσμὸς & ἄσση Galeno, l. hic rigor. *Const.*

p. ead. l. 28. *Ideoque tutissimae sunt*] VI. Aph. 43. *Const.*

p. 112. l. 8. *Si res inveteraverit*] Abundat *res.* Sic tamen loquebantur Plauti tempore, sed non Celsi. *Scal.*

p. 111. l. 12. *Deducendus in balneum*] Hoc non semper utile. Galen. in methodo. *Const.*

p. 111. l. 15. *Id discutitur:*] *ita discutitur.* Const.

p. ead. l. 19. Vid. lib. II. cap. 17. *Const.*

p. ead. l. 24. *Pedibus,*] *cruribus.* Const.

p. 112. l. 1. *Exonerato corpori*] *exonerato corpore.* Const.

p. ead. l. 2. *Gestatio & frictio.*] Frictionem jam posuit. Ergo hic *vectatio.* Alii *itio* vel *ambulatio.* Const.

p. 112. l. 7. *Altero quoque die*] Idem est ac si *tertio quoque die* diceret. 124, 21. *cibus tertio quoque die commodissime datur, ut alter febrem minuat, alter viribus subveniat.* Casaub.

p. 112. l. 8. *Experiri balneum*] Cruditate sublata, & purgato corpore. *Const.*

p. ead. l. 12. *Quidam ex antiquioribus*] VII. Aphor. 42. *Const.*

p. ead. l. 3. *Detinei*] *detinere.* Const.

p. ead. l. 21. *Ut ipso*] *ut hoc ipso.* Const.

p. 113. l. 3. *Quo cibo*] *quo a cibo.* Const.

p. ead. l. 15. *Si sitiet,*] *si sitis est.* Const.

p. ead. l. 16. *Et aqua*] *abstinere, & aqua uti.* Const.

p. ead. l. 15. *Septimo*] *octavo.* Const.

p. ead. l. 17. *In unctione*] *inunctione.* Const.

p. 114. l. 1. *Ac si proximum est, quies tot dierum, ut abstinentia*] *ac si proximum est, ut quies tot dierum, & abstinentia.* Const.

p. ead. l. 16. *Non oportet,*] Oblitera negationem. *Const.*

p. ead. l. 16. *Dareque operam non oportet*] *dareque operam, ut in ipsam &c.* Nam reliqua sunt glossema. *Scal.*

p. ead. l. 21. *Si imbecillitas*] *sin imbecillitas.* Const.

p. ead. l. penult. *Ne qua cruditas in quotidianam id malum [vertat*] *ne qua cruditas quotidiana in malum vertat. Hoc tibi vertet in malum.* non, *se vertet.* Scal.

p. ead. l. ult. *Nam quartana*] Hippocr. I. Epidem. & VI. *Const.*

p. 115. l. 4. *Ambulare, considere*] *ambulare, hinc considere.* Const.

p. ead. l. 7. *Aut si duae*] *at, si duae.* Const.

p. ead. l. 9. *Moveri aliquid,*] *Moveri aliquantum.* Const.

p. ead. l. 9. *Cum vero vetus*] Hippocr. de Natura Humana. *Const.*

p. ead. l. 18. *Per haec enim*] Μετασύγκρισις Medicorum. *Const.*

p. ead. l. 19. *Quo detinetur*] Glossema videtur, & ex margine in textum irrepsisse: ineptum enim, *statu detineri.* Scal.

p. ead. l. 23. *Cum vitio*] *cum id initio.* Const.

p. ead. l. 27. *Quanta maxime imperari corpori potest, fricatione*] *Quanta maxima imperari corpori potest, & fricatione.* Const.

p. 116. l. 3. *De tribus insaniae generibus*] Optime Aurelianus haec tria insaniae genera describit. *Scal.*

p. 115. l. ult. *Ratio exposita*] *curatio exposita.* Const.

p. 116. l. 1. *Huic*] *his.* Const.

p. ead. l. 2. *Non possunt,*] Dele *non.* Const.

p. ead. l. 5. *Accessione*] Παραφροσύνη. *Const.*

p. ead. l. 5. *Loqui aliena*] Expressio haec est ab Hippocrate, qui ἀλλοφάσσειν ait τοὺς παραφρονοῦντας. *Casaub.*

p. 117. l. 15. *In praecipiti periculo*] Aliquando Celsus dicit tantum *in praecipiti*, ut Virgil. *Omne in praecipiti vitium est.* Hoc etiam bonum. *Scal.*

p. ead. l. 22. *Condere,*] *radere.* Const.

p. ead. l. 22. *Ad cutem tondere*] *Tonsus ad cutem* strictim Plautus dixit. Graeci ἐν χρῷ κείρειν. Ergo, *tondere* recte hic, non radere. ἐν χρῷ κουρίας Ionice pro κορίας. Sed omnes Ionico hoc utuntur. Descendit autem a κείρω pt. med. κέκορα, unde κορίας & Ion. κουρίας. *Scal.*

p. ead. l. penult. *Vel ex*] *Vel aliud ex.* Const.

p. 118. l. 2. *In id efficacibus.*] *ad id efficacibus.* Const.

p. ead. l. 7. *Impletur.*] *Implere caput* hic pro fovere, rigare, ἐμβρέχειν. Sic etiam utitur lib. IV. cap. 2. *Const.*

p. ead. l. 15. *Symphoniae*] *Symphoniae* tibiarum sonus. *Symphoniaci* autem pueri dicti sunt ad discrimen ἀκροαμάτων. Nam illi canebant tibia. Ἀκροάματα autem canebant assa voce, id est, sola & nuda voce, nullis instrumentis admistis. Caeterum *assum* apud veteres Latinos purum,

Eeee quod-

quodque ſine condimento eſt. Vnde apud eosdem asſir, ris, ſanguis dicebatur, quaſi purus: & asſiratum *les gogues*, quod ſint ex puro ſanguine. *Scal.*

p. 119. l. 1. *Hyoſcyamos decocta ſit:*] *hyoſcyamus decocta ſint.* Conſt.

p. ead. l. 4. *Sycamini*] Ficus, quae nullis peticulis trunco adhaereſcunt, ſunt Sycamina. Caeterum error eſt in Codice Dioſcor. ſcribente μορεώνον per ο, cum potius per ω, quaſi fatua ficus, ſcribendum ſit. Scribendus & in Evangelio συκομῶρος, non, ut nunc legitur, συκόμορος. Vide Saccor in Feſto. Caeterum multa erravit Plinius in hujus ficus & mori deſcriptione. Nam omnia confudit. Ita lege apud Dioſcor. I. 181. καλεῖται δὲ καὶ ὁ ἀπὸ αὐτῆς καρπὸς μορίσυκον διὰ τὸ ἄτονον τῆς γεύσεως. *Scal.*

p. ead. l. 6. *Ibi moroſycon*] *ibi ſycomoron.* Conſt.

p. ead. l. 8. *Converterent.*] *compellerent*, Vet. *Conſt.*

p. ead. l. 15. *Sorbitio ex aqua*] *ſorbitio & aqua.* Conſt.

p. 120. l. 4. *Confert etiam aliquid ad ſomnum Silanus*] Erat, quando hic *Saliens rivus* legendum putarem, ac ſane ita loco *Silanus*, *ſaliens rivus* ſubſtituiſſem, niſi forte fortuna incidiſſem in Sextum Pompejum lib. 18. ubi ita legitur, *Tullios alii dixere Silanos.* Quem locum ex Sexto repetit & Georgius Valla, & Silanum pro rivo exponit. *Caeſar.*

p. ead. l. 4. *Silanus*] Legendum *ſaliens*, ut apud Feſtum Pompejum, *Tubulos alii dixerunt eſſe ſalientes*, &c. ubi tamen *Tullios* & *Silanos.* Conſt.

p. ead. l. 4. *Silanus*] Κρουνός. Vide in voce Tullii apud Feſtum, *Silanus*, vide Juriſconſultos & Tertullianum. *Scal.*

p. ead. l. 5. *Lecti ſuſpenſi*] ut noſtrorum liberorum. *Caſaub.*

p. ead. l. 12. *Alterum genus inſaniae*] μελαγχολία. *Conſt.*

p. ead. l. 15. *Contrahere*] i. e. excitare. Iuſtin. II. 14. *inopiam contraxeras & peſtem.* Alm.

p. ead. l. 18. *In jejuno*] *in jejunio.* Conſt.

p. ead. l. 21. *Valentiſſima tantummodo eſſe removenda*] *valentisſimam tantummodo eſſe removendam.* Conſt.

p. 121. l. 7. *Nam quidam imaginibus,*] [illegible] φαντασίη. *Conſt.*

p. ead. l. 9. *Quidam animo decipiunt.*] ἄνοια. Vide Galenum de Symptom. *Conſt.*

p. ead. l. 12. *Non accepit,*] *non accipit.* Conſt.

p. ead. l. 15. *Neque ignorare*] VI. Aphor. 53. *Conſt.*

p. ead. l. 16. *Illud quoque perpetuum*] VII. Aphor. 70. *Conſt.*

p. ead. l. 19. *Conſilium inſanientem fallit*] *inſanientem* gloſſema eſt. Nam elegantiſſime dicimus, *raro hoc fallit.* Scal.

p. ead. l. 27. *Dimiſſusque*] *demiſſusque.* Conſt.

p. ead. l. 27. *Demiſſusque ſit,*] Voluit exprimere, quem Graeci dicunt κατηφεῖ. Κατηφεία, *dejectio animi*, quam hic expreſſit. *Scal.*

p. 122. l. 1. *Demiſſumque*] *demittique.* Conſt.

p. ead. l. 9. *Specie ſimilique*] *ſpecie ſimile, ſimilique.* Conſt.

p. ead. l. 19. *At ubi id morbi genus eſt,*] *ac ubi id morbi genus eſt.* Conſt.

p. ead. l. 21. *Roſa*] *Roſa* a Celſo ſumitur pro *roſaceo.* Roſae flos ἀντὶ τοῦ ῥόδου. p. 225. l. 11. Vide tamen IV. c. 18. *Scal.*

p. 123. l. 9. *Polenta*] Κυκεὼν Hippocr. i. e. farina hordei vino aut cuilibet potioni inſperſa. *Scal.*

p. ead. l. 11. *Vel tres*] *duas vel tres.* Conſt.

p. ead. l. 12. *Plus etiam.*] *Vel plus etiam.* Conſt.

p. ead. l. 21. *Indere*] *injicere.* Conſt.

p. ead. l. 23. *Id eſt, roſam*] *ut eſt roſa.* Conſt.

p. 124. l. 1. *Aliter*] Tout a contre poil. Mart.

Crinibus hic tortis flavi venere Sicambri,
— Atque aliter tortis crinibus Aethiopes.

Aliter hic contrarium eſt.

p. ead. l. 5. *Hos aegros quidam ſubinde excitare*] *Hoc aegros quidam ſubinde excitare.* Conſt.

p. ead. l. 7. *Pix cruda, lana*] *pix uſta & lana.* Conſt.

p. ead. l. 10. *Odorem foedum movent*] *odore foedo movent*, nempe ſternutamenta. *Conſt.*

p. ead. l. 12. *Excitant*] *excitantur.* Conſt.

p. ead. l. 12. *Sine uſu male habere*] Graeciſmus eſt ἀπειρίας ἔχειν, imperitos eſſe. *Scal.*

p. ead. l. 12. *Habere.*] Alii legunt *agere*, non *habere.* Conſt.

p. 125. l. 6. *Quanta maxime*] *quanta maxima.* Conſt.

p. ead. l. 14. *Si praecordia*] *& ſi praecordia.* Conſt.

p. 126. l. 3. *Intus in unum*] *intus in uterum.* Vetus. *Conſt.*

p. ead. l. 7. *Ob quam ne ulcera*] VI. Aphor. 8. *Conſt.*

p. ead. l. 15. *Notae intemper.*] Apulejus Metam. X. *medicus notae perfidiae.* L. 8. §. 4. ff. de liber. exibend. *notae nequitiae homo* Alm.

p. ead. l. 21. *Se praecipitavit.*] *ſeſe praecipitavit.* Conſt.

p. 127. l. 8. *In arena calida*] Ἀμμοχωσίαν intelligit. Vide Oribaſ. Lib. X. c. 80. *Scal.*

Arena calida] Ἀμμοχωσία. Oribaſ. X. 8. Sueton. Aug. c. 80. *Scal.*

p. ead. l. 9. *Siccae*] *Aſſas* vocat cap. ult. hujus libri. *Conſt.*

p. ead. l. 10. *Myrtetis,*] Vide lib. II. c. 17. *Conſt.*

p. ead. l. 20. Σταφίδα ἀγρίαν] Hoc refutat Plinius lib. XXIII. cap. 1. *Conſt.*

p. ead. l. 20. Σταφίδα ἀγρίαν] Nunc σταφιζαγρία eſt herba pulicaris. Vide Plinium qui eam aliquos uvam taminiam vocare falſo ait XXXIII. 1. *Scal.*

p. ead. l. ult. *Coſtum,*] *coſtus.* Conſt.

p. ead. l. ult. Hic textum mutaſſe videtur Lindenius, an alia quam Conſtantini Auctoritate permotus, ignoro. Omnes autem, quae apud me ſunt, editiones verba, quae poſui, habent. Quapropter ea reponere non dubitavi, quamvis Celſus p. 374. l. 2. & forte alibi floris junci rotundi mentionem faciat. Si vel cum Lindenio legas ſemen, non tamen neceſſe eſt priorum editorum *illud* & *hoc* mutare; Columella enim L. XII. c. 20. & *cyperum* & *ſchoenum* in neutro ſcripſit. Kr.

p. ead. l. ult. *Rotundi ſemen,*] Medicis in uſu eſt Cyperi radix, & junci rotundi flos & paleae: neutrius autem ſemen. *Conſt.*

p. ead. l. ult. *Hunc σχοῖνον Graeci vocant*] Imo florem σχοινάνθου. *Scal.*

p. 128. l. 2. *Leviſſima*] *leniſſima.* Conſt.

p. ead. l. 4. *Et auſterum,*] *& lene & auſterum.* Conſt.

p. ead. l. 14. *Ergo ſi inflammatio*] *Ergo ſi inflatio.* Conſt.

p. ead. l. 15. *Aut alterno*] *aut altero.* Conſt.

p. ead. l. 24. *Imponendum vero in eum crebrius ſinapi,*] Hoc & Paulus lib. VI. cap. 50. *Conſt.*

p. 129. l. 1. *Poſt has inflammationes*] *poſt has inflationes.* Conſt.

p. ead. l. 11. *Talum*] i. *malleolum.* Ex Aſclepiade id tradit Aëtius. *Conſt.*

p. ead. l. 16. *Cibus valens eſſe debet*] Hoc obſtructionis periculum affert. *Conſt.*

p. ead. l. 21. *Sicut ſupra dixi,*] Lib. III. c. 21. *Conſt.*

p. ead. l. 21. *Auctoresque multi ſunt*] Ex Herodoto & Archigene hoc Aëtius imperat. *Conſt.*

p. 130. l. 3. *Neque ignoro Eraſiſtrato*] Hoc praecipit Hippocrates de Loc. Polybus de Morbis exter. Aëtius lib. X. Aegineta lib. III. cap. 48. Eſt de hac re ampla diſceptatio apud Aurelianum Chron. lib. III. c. 8. *Conſt.*

p. ead. l. 4. *Ideoque ita illum*] *ideoque antea illud.* Alii *non ita* repoſuerant. *Conſt.*

p. ead. l. ult. *Navigationes,*] *fatigationes*, Vet. *Conſt.*

p. 131. l. 19. *Tertia eſt,*] Galen. IX. Methodi. *Conſt.*

p. 132. l. 1. *Quicquid excreatum eſt,*] V. Aphor. 21. *Conſt.*

p. ead. l. 14. *Prodeſſque jejuno praetendere per multas partes cutem,*] Alias *prendere.* Caeſar.

p. 133. l. 10. *Anno duodecimo*] *anno duodeviceſimo* legendum ex veteri Codice & ex Hippocrate lib. V. Aphor. 9. unde hoc ſumpſit. *Conſt.*

p. ead. l. 19. *Lac quoque, quod in capitis*] Haec ex Hippocr. V. Aphor. 66. *Conſt.*

p. ead. l. 27. *Dein lenis*] *deinde lenis.* Conſt.

p. 134. l. 7. *Exulcerandus eſt*] Has exulcerationes probat Paulus in ſuppuratis lib. VI. c. 44. Vide & Hippocr. VI. Aphor. 27. *Conſt.*

p. 135. l. 4. *Alvus cita*] VII. Aphor. 16. *Conſt,*

p. ead. l. 9. *Qui comitialis*] *comitialis morbus*, ἡ ἐπιληψία, νόσος ἐπιληπτικὸς, *major* Celſo; μέγας & ἱερὸς i. *magnus & ſacer* Hippocrati; *caducus*, *ſonticus* Gellio; *Herculeus*, σεληνιακὸς, id eſt, *lunaticus* Tralliano; *infantilis* Lucretio; αἰσχρὸς, id eſt, *foedus* Galeno III. de Locis affect. *Conſt.*

p. ead. l. 15. *In pueris*] II. Aphor. 45. & V. 7. *Conſt.*

p. ead. l. 15. *Tollit, modo*] *tollit: ac modo.* Conſt.

p. ead. l. 16. *Sine illa quidem. Hos*] *ſine illa. Quidam hos.* Conſt.

p. 136. l. 10. *Omnia. Ubi tertio*] *Omnia. Et ubi.* Conſt.

p. ead. l. 12. *Quas ubi morbus exceſſit,*] II. Aphor. 23. *Conſt.*

p. ead. l. 15. *Ei traditus*] *poſt ei traditus.* Conſt.

p. ead. l. ult. *Quae ſcripta*] *quae ſupra ſcripta.* Conſt.

p. 137. l. 12. *Quidam jugulati gladiatoris calido ſanguine epoto, tali morbo ſe liberarunt.*] Hic Plinium videre licebit, ut apud quem eadem fere, quae Celſus hic dicit, leguntur in praefatione lib. 28. *Sanguinem*, inquit ille, *quidam gladiatorum bibunt, ut bibentibus populis, procul ſint comitiales morbi.* Caeſar.

p. ead. l. 12. *Quidam jugulati*] Vide Plin. in praefat. lib. XXVIII. *Conſt.*

p. ead. l. 24. *Quem*] *quemque.* Conſt.

p. ead. l. 24. *Hippocrates*] Haec collegit ex IV. Aphor. 62. & VI. Aphor. 42. *Conſt.*

p. 138. l. 2. *Ictus genere*] *victus genere.* Conſt.

p. ead. l. 17. *Nationibus*] *natatienibus.* Conſt.

p. 183.

p. 138. l. 18. *Loco, uti, iudis*] *loco, ut & ludis*. Conft.

p. ead. l. 20. *Quod digerat*] Epexegefis eft, quia malagma eft digerens. *Scal.*

p. ead. l. ult. Ἐλεφαντίασιν] De elephantiafi vide Scaliger. obfervat ad Hippocrat. p. 693. *Cafaub.*

p. 139. l. 8. *Biduum*,] *triduum*, Codex. *Conft.*

p. ead. l. 9. *Adhibenda tum*] *adhibenda tamen.* Conft.

p. ead. l. 18. *De attonitis*] *Attoniti* Graece ἐμβρόντητοι. Ovid Eleg. Trift. I.

Non aliter ftupui, quam qui Iovis ignibus uftus
Torpet, & eft mentis nefcius ipfe fuae.

Proprie autem ἐμβρόντητοι, qui tonitru obticuerunt. *Scal.*

p. ead. l. ult. *De refolutione nervorum, quae Apoplexia vel παράλυσις dicitur*] Verba *quae apoplexia vel παράλυσις dicitur* ab ignaro fuppofita funt, nec in MS. *Conft.*

p. 140. l. 4. *Correcti*] *correpti.* Conft.

p. ead. l. 7. *Sanabilis*] *infanabilis.* Conft.

p. ead. l. 7. *Infanabilis*] Ita enim pro *fanabili* omnino legendum. Thom. Barthol. de paralytico novi Teftamenti Hift. fecund. *Alm.*

p. ead. l. 12. *Proderit malo corporis, vel fanguis miffus, vel alvus ducta*] *Pro vi & malo corporis, vel fanguis mittendus, vel alvus ducenda.* Conft.

p. ead. l. ult. *Prodeft etiam torpentis membri fummam cutem exafperaffe*,] Vel *torpentibus membris.* Caefar.

p. 141 l. 15. *In hoc cafu*] Hic caput ordiri velim. *Cafaub.*

p. ead. l. 16. *Non fine excitatione*] *fine* dele *Conft.*

p. ead l. 19. Morgagni auctoritate ductus priorum editorum interpunctionem mutavi, poftea vero Aëtii libros tractans, incidi in *Tetr.* II. *Serm.* III. c. 54. ubi is ad *maciem oculi*, inquit, *utendum eft — exercitiis item partium fupernarum & fpiritus detentione.* Reftituenda igitur videtur priorum interpunctio fic: *deinde, retento fpiritu, ab ipfa* &c. Kr.

p. ead. l. 19. *Ab ipfa exercitatione*] *ab* oblitera. *Conft.*

p. 142. l. 12. *Affasque fudationes*] Vide Philandrum p. 206. *Cafaub.*

p. ead. l. 17. *In eam*] *in eum.* Conft.

p. ead. l. 17. *Leviter*] *leniter.* Conft.

p. ead. l. 20. Tota haec fectio Ronffeo ac Morgagno *epift.* I. p. 31. e fede fua videtur avulfa onffeus fini cap. XXII. annectendam putat. Kr.

p. ead. l. 20. *Suffurationes*] Vtique hic aliud capitis initium fieri debet. *Cafaub.*

p. ead. l. 21. *Per ea*] *ut per ea.* Conft.

p. 143. l. 7. *Vt ab egelidis tamen initium fiat*] Ex hoc facile colligitur, falli eos, qui egelidam pro frigido ufurpant, eft enim χλιαρός. *Cafaub.*

p. 144. l. 9. Σφαγίτιδες] *jugulares.* Conft.

p. ead. l. 10. *Parotidas*] *carotidas* legendum: quae & vocantur arteriae ἀποπληκτικαὶ & ληθαργικαί. *Conft.*

p. ead. l. 11. *Atque in ipfis cervicibus glandulae*] Haec ligula ἐπιγλωττὶς vocatur, quae cartilaginofa eft: fed laryngis reliquae partes in provectioris aetatis hominibus etiam offeae funt non absque medulla. *Conft.*

p. ead. l. 11. *In ipfis cervicibus glandulae*] Vide lib. II. c. 1. *Conft.*

p. ead. l. 13. *Incipiunt.*] Al. *excipiunt.* Conft.

p. ead. l. 13. *Alterum afperam arteriam nominant, alterum ftomachum.*] Advertas hic lector, ftomachi vocabulum non pro ventriculo accipi, ut fere vulgo folet, nec pro extrema gulae parte, ut a Plinio accipitur lib. 11. cap. 37. fed pro ipfa gula, ut & infra lib. 4. cap. 5. Qua fignificatione accipitur & a Galeno lib. 13. Θεραπευτικῶν, ubi fcilicet, eum ventris & fplenis & ftomachi mentionem feciffet, ita protinus fubjungit, λέγω δ' ὡς στόμαχον, ὅπερ δὴ καὶ κυρίως ὀνομάζουσι· ἐνίοτε δὲ καὶ καλοῦσι καὶ τὸ στόμα τῆς γαστρός. quod fic vertit Lincarus: *Voco autem hoc ftomachum, gulam, quam proprie Graeci ftomachum appellant. Nonnunquam enim & ita vocatur os ventris.* Nec minus tamen ftomachi vocabulo infra pro ventriculi parte inferiori abutitur Celfus, cum ait: *Stomachus vero inteftinorum praecipuum eft.* Caefar.

p. ead. l. 14. *Stomachus interior*] Proprie apud antiquos *ftomachus* erat, quod vulgus vocat guttur, quod praecidebatur, qua aliquis ftrangulatur. Homer. 3. Iliad. Ἦ, καὶ ἀπὸ στομάχους ἀρνῶν τάμε. *Scal.*

p. ead. l. 14. *Stomachus interior ad ventriculum fertur*] *Stomachus* Celfo ipfa *gula*, per quam tranfeunt alimenta priusquam ad ventriculum veniant, qui vulgo *ftomachus* appellatur. Medici vocant *oefophagum. Cafaub.* Lactant. de Opificio Dei c. XI. *fiftulam cibalem* vocat. *Alm.*

p. ead. l. 19. *Refidet.*] Leg. *refidit*, i. depreffa eft. *Conft.*

p. ead. l. 20. *Ad imaginem earum vertebrarum*,] *ad imaginem internae faciei vertebrarum.* Conft.

p. ead. l. 23. *In duas fibras ungulae bubulae modo, dividitur.*] Pulmo bifibus eft, lobisque ftun-

quatuor diſtinguitur in homine, in brutis quinque: cordique & aſperae arteriae annectitur. *Conſt.*

p. ead. l. penult. *Vterum*] Alias *ventrem*. Conſt.

p. 145. l. 3. *Ortum*] *orſum*. Conſt.

p. ead. l. 3. *In quatuor fibras dividitur*] Jecur ſanguinis fons, in brutis in fibras diviſum eſt, in hominibus autem nequaquam, quidquid dicat aut Celſus aut Galenus 7. *Conſt.*

p. ead. l. 9. *Renes vero diverſi*,] Renes, quorum in homine dexter propter hepar inferior: jecur in brutis. *Conſt.*

p. ead. l. ult. *Conſtat ex duobus tergoribus*,] Ventriculus (cujus minor pars in hypochondrio dextro ob hepar) tribus nervoſis tunicis conſtat: prima fibris obliquis contexitur: ſecunda tranſverſis: tertia nullis, ſed ex peritonaeo facta pro involucro eſt. *Conſt.*

p. 146. l. 5, *Hanc juncturam πύλωρον*] Per πύλωρον, et ἔκφυσις ſive δωδεκαδάκτυλον, (Proſectores ſive Anatomici *duodenum* vocant) auctor complectitur. νῆστις tenue inteſtinum λεπτὸν, εἰλεόν. *Conſt.*

p. ead. l. 15. *Caecum*] τυφλὸν. *Conſt.*

p. ead. l. 15. *Ad id quod pervium eſt*,] *At id*, leg. hocque κῶλον eſt. *Conſt.*

p. ead. l. 21. *In imo*] *in ima*. Conſt.

p. ead. l. 21. *Rectum inteſtinum*] ἀπευθυσμένον. *Conſt.*

p. ead. l. *Omentum*] ἐπίπλοον. *Conſt.*

p. ead. l. 23. *Strictum*] *adſtrictum*. Cod. *Conſt.*

p. 147. l. 6. *Et ipſa*] *illa ipſa*. Conſt.

p. ead. l. 7. *Deſcendit ad colem.*] Vide lib. VII. cap. 27. *Conſt.*

p. ead. l. 15. *Imo ventre*] *imo ventri*. Conſt.

p. ead. l. 15. *Abdomen*] ἐπιγάστριον. *Conſt.*

p. ead. l. 22. *Capilio*] Cod. *capilis*. Conſt.

p. ead. l. 25. *Calidus*] *validus*. Conſt.

p. 148. l. 6. *In febre*] *cum febre*. Conſt.

p. ead. l. 10. Ὑδροκέφαλοι] Hydrocephali meminit Paulus, & Aëtius ſpecies quatuor enumerat. *Conſt.*

p. ead. l. 26. *Spongiam concavam*] Spongia concava, quae capaci cavitate plus humoris combibit, ut μανὸς ſpongia femina, rarior, fiſtulis majoribus & perpetuis, non ut τράγος, l. ſpongia mas, ſpiſſior, tenuiore fiſtula. Vide Plin. lib. XXXI. cap. ult. & lib. IX. cap. 45. *Conſt.*

p. 149. l. 12. *Et impoſito ſinapi exulcerare ea*] Hoc & Galenus τῶν κατὰ τόπους libro. *Conſt.*

p. ead. l. 13. *Arrodat*,] *erodat*. Conſt.

p. ead. l. 14. *Permodicum*] *ſemper modicum*. Conſt.

p. ead. l. 18. *Diſſimile eſt id genus*] Tertia hydrocephali ſpecies, cum humor inter cranium & cerebri membranas colligitur: quarta incurabilis, quando hoc ſit inter cerebrum & ejus membranas. Leg. vero *diſſimile id genus, quo humor capite contrahitur*. Conſt.

p. ead. l. 24. Κυνικὸν] Κυνικὸς σπασμὸς, id eſt, canina convulſio, eſt affectio muſculorum maxillarum (qua in obliquum dimidia facies contorquetur) ejusque proprie, qui μυώδης πλάτυσμα, id eſt, muſculus latus appellatur. Vide Galen. *Conſt.*

p. 150. l. 5. *Diſcuſſum his*] *diſcuſſum id his*. Conſt.

p. ead. l. 10. *Idem*] *item*. Conſt.

p. ead. l. 11. *Arrodat*] *erodat*. Conſt.

p. ead. l. 24. *In nares*,] κόρυζα. *Conſt.*

p. ead. l. 26. *In fauces*,] βράγχος. *Conſt.*

p. ead. l. 26. *In pulmonem*,] κατάῤῥους. *Conſt.*

p. 151. l. 3. *Haec autem & brevia*,] Delenda particula *et*. Conſt.

p. ead. l. 11. *Magis*] *minus*. Conſt.

p. 152. l. 9. *Quanta maxime*] *quanta maxima*. Al. *quantum maxime*. Conſt.

p. ead. l. 12. *Multoque magis*] *multo magis*. Conſt.

p. ead. l. 20. *Leni carne*] *levi carne*. Conſt.

p. 153. l. 11. *Ea ſaepe intra quartum diem tollunt.*] Lege *ea ſaepe intra quartum diem tollit*, ex Hippocr. V. Aphor. 6. nam ea ſpecies ſola in peracutis. *Conſt.*

p. ead. l. 15. *Verum hoc*] Haec inconſequentia rerum: ſanguis per ſe & natura non calet, ergo calor non eſt in ſanguine. Sic ferrum candens & ignitum non caleret. *Conſt.*

p. ead. l. 16. *Neque enim natura*] Celſus hic veritatem oppugnat. Nam ſanguis & ſpiritus, caloris naturalis (qui cum illis ex cordis officina velut e fonte profluens per canales venas & arterias totum corpus fovet) ſunt vehiculum atque pabulum; & ſanguinis miſſione una calor atque ſpiritus evaneſcunt. *Conſt.*

p. 154. l. 1. *Jam oſtendi.*] Lib. II. cap. 17. *Conſt.*

p. 154. l. 3. *Syriaco*] Oleum Syriacum, i. Elaeomeli, de quo Plinius lib. XV. cap. 7. & XXIII. 4. *Conſt.*

p. ead. l. 4. *Et ſpinas*] *et ſpinam*. Conſt.

p. ead. l. 14. *Alvus quoque ducta*] VII. Aph. 5. *Conſt.*

p. ead. l. 14. *Partes*] Rigidas. *Conſt.*

p. ead. l. 15. *Eaedem aut*] *Eadem aut*. Conſt.

p. ead. l. 17. *Adurendae.*] *adurenda*, aut ſupple *cervices*. Conſt.

p. ead. l. 20. *Aut a pullis*] *aut apalis* i. mollibus, ἀπαλοῖς. *Conſt.*

p. 155. l. 2. *Apud Graecos nomen*] Hippocr. lib. Praenot. & Epid. VI. Sect. 7. & de Victu acut. Galenus VI. de Locis affec. Aegineta lib. III. cap. 27. *Conſt.*

p. ead. l. 5. *Vox nihil ſignificat*] ἄναρθρα λαλοῦσι vel φωνοῦσι. Sic erat in Graeco auctore, a quo haec deſumpſit. *Scal.*

p. 156. l. 1. *Salis calidi ſuccus.*] De quo lib. II. cap. 17. & IV. 3. *Conſt.*

p. ead. l. 7. *Citra uvam,*] *circa uvam.* Conſt.

p. ead. l. 11. *Atque interdum natura*] VI. Aph. 36. *Conſt.*

p. 157. l. 3. *Servatumque eum ex ſale*] Vide Plinium lib. XXX. cap. 4. *Conſt.*

p. ead. l. 4. *In aquam mulſam*] *in aqua mulſa.* Conſt.

p. ead. l. 17. *Modo decidit,*] *Modo decedit.* Conſt.

p. 158. l. 4. *Cum qua vel hyſſopus cocta,*] *Hyſſopus*, dicitur & *hyſſopum*, tam feminino, quam neutro genere, teſtante Hermolao Barbaro. *Caeſar.*

p. ead. l. 6. *Allium frictum,*] *aut allium frictum.* Conſt.

p. ead. l. ult. *Vulpinum jecur,*] Vide Plinium lib. XXVIII. cap. 13. *Conſt.*

p. 159. l. 1. *Polentamque*] *Pollinemque.* Conſt.

p. ead. l. 5. *Vrinam augent,*] *agunt.* Al. *urgent.* Conſt.

p. ead. l. 10. *Vaporem calidum*] Aquae ferventis. *Conſt.*

p. ead. l. 11. *Si bene ſic*] Dele *ſic.* Conſt.

p. ead. l. 20. *Vel porri vel marrubii ſuccus*] Certum eſt tum ex hoc loco, tum ex ſuperiore Lib. III. cap. 26. dubitaſſe Celſum, πράσον, an πράσιον legendum eſſet in auctore, e quo haec deſumpſit. Hae dictiones ubique etiam feſellerunt Plinium. *Scal.*

p. ead. l. 21. *Nuces Graecae*] Vel *Thaſiae* i. amygdalae. *Conſt.*

p. 160. l. 1. *Malum cydoneum,*] *malum cotoneum.* Conſt.

p. ead. l. 5. *De tuſſi.*] *De Tuſſi & Sanguinis Effluvio.* Conſt.

p. ead. l. 8 *Pituitam citat*] Hoc eſt, *movet*, 211, 5. vel *trahit*, ut 218, 33. loquitur. Admodum familiare hoc verbum Celſo. 210, 7. *humorem citare*, 450, 16. *ſanguinem citare.* & alibi plurimis locis. *Caſaub. Dentem citat*, 383, 8. Alm.

p. ead. l. 9. *Oportet*] *ſi arida eſt, oportet.* Conſt.

p. ead. l. 19. *At ſi*] *ac ſi.* Conſt.

p. ead. l. penult. *Acetum,*] Hoc tuſſim provocat acrimonia. *Conſt.*

p. 161. l. 5. *Aliis vero vinum*] Columella de Re Ruſtica, lib. XII. cap. 32. commendat ex marrubio; cap. 33. vinum ſcilliten. *Alm.*

p. ead. l. 6. *Cum ſanguinem expuit.*] αἱμοπτόησις. *Conſt.*

p. ead. l. 7. *Ex gingivis*] Hoc mihi ſaepe evenit. *Caſaub.* Jacobo Uſſerio haec haemorragia erat periodica, teſte Arnoldo Bootio Obſerv. cap. 7. *Alm.*

p. ead. l. 14. *Ex his*] *ex hisque.* Conſt.

p. ead. l. 16. *Quicquam aut ex ulcere*] Dele *aut.* Conſt.

p. ead. l. 17. *Extundit*] *extrudit.* Conſt.

p. ead. l. 19. *Jocinore feratur.*] Hic aut alvo, aut vomitu redditur, aut ſputo, ſiquidem in pulmonem confluxerit. *Conſt.*

p. ead. l. 20. *Auctoreſque medici fuerunt.*] Leg. *vetereſque medici ferunt.* Conſt.

p. ead. l. ult. Ῥηγμόχασμα,] Ῥῆγμα aut χάσμα. Omiſit ſanguinis fluorem ex rarefacta tunica. *Conſt.*

p. 162. l. 6. *Neque ignorari oportet,*] Ex Hippocr. VII. Aphor. 37. *Conſt.*

p. ead. l. 14. *Aut calorem*] Febrilem. *Conſt.*

p. ead. l. 16. *Merum vinum:*] Adſtringens. *Conſt.*

p. ead. l. ult. *Ac ſi abeſt*] *at ſi abeſt.* Conſt.

p. 163. l. 23. *Jejuno*] *jejunio*, ut & infra. *Conſt.*

p. 164. l. 7. *Quales cutiliarum ſubcutiliarumque ſunt,*] Sic quidem mihi legendum videtur, non autem ut hactenus legebatur, *ſubruinarumque.* Nam cujusmodi ſint hae aquae, nondum apud quemquam reperi ſcriptorem idoneum & probatum; de ſubcutiliis vero Plinius 31. cap. 2. quas in Salinis calidiſſimis eſſe dicit, & ſuctu quodam corpora invadere, aptiſſimas ſtomacho, nervis, univerſo corpori. Idem & de Cutiliis lib. 2. cap. 97. & lib. 31. cap. 6. quas inibi bituminatis, aut nitroſis, bibendo utiles eſſe, atque purgationibus tradit. De Cutiliis item Vitruvius lib. 8. cap. 3. ubi ſcilicet de aquae ductibus tractat. *Caeſar.*

p. 165. l. 1. *Cutiliarum*] De aquis Cutiliis Plinius lib. II. cap. 95. Item lib. XXXII. cap. 2. & 6. De iisdem & Vitruvius lib. VIII. cap. 3. De Subcutiliis Plinius lib XXXI. cap. 2. *Conſt.*

p. ead. l. 1. *Cutiliarum ſumbruinarumque*] Male quidam *Succutiliarum.* Ald. Manut. de Quaeſt. per Epiſt. Q. I. Conſule de *lacu Cutilienſi* Merulam Coſmogr. Part. II. lib. IV. cap. XII. *Alm.*

p. ead. l. 1. *Subruinarumque*] Adde hic quae

labet

habet Lilius Gyraldus Dialogismo X. p. 424. Tom. 2. Facis Critic. *Alm.*

p. ead. l. 9. *Signinum.*] *Signinum vinum* a Signia monte. De eo Plinius lib. XIV. Cap. 6. *Const.*

p. ead. l. 9. *Signinum*,] id est, ex *Signia* urbe. Mart. *Potabis liquidum Signina morantia ventrem.* Scal.

p. ead. l. 20. *Radiculae succus*] Videtur hic deceptus, cum cieat vomitum radicula, non teneat; forte quia ῥάφανος duo significat, brassicam & radiculam. Quo fit, ut vir doctissimus alioqui non exercens medicinam male unum significatum pro altero usurparit. *Scal.*

p. ead. l. ult. *Venit, sic si nausea est.*] *venit, sic etsi nausea est.* Const.

p. 166. l. 8. *Intra dolorem est*,] *nihil praeter dolorem affert periculi.* Const.

p. ead. l. 12. *Emollitur.*] *emolitur.* Const.

p. ead. l. 14. *Sive lenior*,] *sive levior.* Const.

p. ead. l. 19. *Latus ipsum lana sulphurata*,] *Latus ipsum hapso lanae sulphuratae*, Cod. Vide lib. VII. cap. 26. *Const.*

p. 167. l. 11. *Excreatur*] *excreetur.* Const.

p. 168. l. 5. *Ex quo vehemens & acutus morbus oritur, quem peripneumaticon Graeci vocant.*] Alias legi potest, περιπνευμονίαν. *Caesar.*

p. ead. l. 6. *Quem peripneumonicon*] *quem περιπνευμονίαν. Const.*

p. ead. l. 9. *Id genus morbi*] Vide Hippocrat. VII. Aphor. II. Aeginet. lib. III. cap. 30. *Const.*

p. ead. l. 16. *Leviter*] *leniter.* Const.

p. 169. l. 12. *Parvum aërem*] *purum aërem.* Const.

p. ead. l. 12. *Parvum aërem*] Graecissat ὀλίγον ἀέρα. Cicero, *Parum aëris.* Const.

p. ead. l. 15. *Summa trunculorum*,] *ventriculorum*, vel *tyrunculorum.* Caesar.

p. ead. l. 15. *Nihil molle*] *nihil nisi molle.* Const.

p. ead. l. 18. *Ἡπατικὸν Graeci vocant*,] Ἡπατίαν vel ἡπατῖδα alii vocant. Qui eo afficiuntur, dicuntur ἡπατικοί. Alii vocant ἡπατίτιδα. *Scal.*

p. ead. l. 21. *Calidus est.*] *validus est.* Const.

p. ead. l. 6. *Deducant*,] *diducant*, i. digerant. *Const.*

p. ead. l. 11. *Pini flos*,] Leg. *lini flos.* Nam pinus nullo flore exhilaratur. Plinius lib. XVI. cap. 25. *Const.*

p. ead. l. 11. *Pini flos*] i. e. *chamaepitys*, quia non audet dicere *pinum* simpliciter, ne intelligatur arbor. Propterea Virgilius: *Et semper florida pinus.* Ubi male P. Bembus πίτυς pro pinus correxerat in Culice in fine v. 410. Adde quod Dioscor. dicit ἡπατικοῖς prodesse chamaepityn. *Scal.*

p. ead. l. 12. *Medium.*] Intelligit ἐντεριῶνα, i. e. *cor cydonii mali.* Varro: *scillae quod intus est*: sic dicas, *cydonii quod intus est.* Scal.

p. ead. l. 19. *Ictus*,] *jactus*, Vet. *Const.*

p. ead. l. ult. *Contra id scalpello aperiunt, ipsam vomicam adurunt.*] *ultra id scalpello aperiunt ipsam vomicam, vel adurunt.* Vet. Cod. Vide Hippocr. VII. Aphor. 45. Const.

p. 171. l. 2. *Venterque intentus est*] Ita Cappadox apud Plautum in Curcul. II, 1.

Nam jam quasi zona liene cinctus ambulo.
Geminos in ventre habere videor filios.
Nihil metuo, nisi ne medius disrumpar miser. Alm.

p. ead. l. 5. *Exercitatione & labore*] Hoc remedium Palinurus praescribit Cappadoci (Curcul. II, 1.) *ambula, id lieni optimum est.* Alm.

p. ead. l. 11. *Ex muria dura*] Muria dura, ἅλμη δεινῶς ἁλμυρὰ καὶ ἄκρατος. *Muria cruda* Columellae, i. ὠμοτέρα & γλυκεῖα ἅλμη. Cui muria matura est, quae ἅλμη εὔκρατος Graecis. *Const.*

p. ead. l. 11. *Intubique & betae ex eodem, ex sinapi*] *intubique ex eadem, & betae ex sinapi.* Const.

p. 172. l. 8. *Lienis quoque bubulus*] Lien enim lieni medetur, ut & Plinius testatur lib. XXVIII. cap. 8. qui etiam hoc remedium tradit lib. cit. cap. 13. *Const.*

p. ead. l. 10. *Ex unguento & palmulis, quod μυροβάλανον*] Legend. *ex unguentariis glandibus, quas μυροβαλάνους.* Vide praeter Dioscoridem Plinium lib. XII. cap. 21. *Const.*

p. ead. l. 10. Μυροβαλάνους *Graeci vocant*] Mart. *Quod nec Virgilius nec carmine dixit Homerus, Hoc ex unguento constat, & ex βαλάνῳ.* Intelligit μυροβάλανον, quod non potest includi in versum Heroïcum; & proinde neque in Homeri, neque in Virgilii opera. Sed ratio Celsum fugit. Nam accepit, quia legerat apud Graecum auctorem, unde desumpsit, φοινικοβάλανον. Unde interpretatus est palmulas, quia φοῖνιξ palmam significat, cum potius ex φοινικοβαλάνου fieret μυροβάλανος. Plin. lib. XII. c. 21. *Scal.*

p. 172. l. 11 *Quo vinum*] *cum quo vinum*, vel *cui vinum.* Const.

p. 173. l. 1. *A renibus*] *e renibus.* Const.

p. ead. l. 1. *In sale*] *in sole.* Const.

p. ead. l. 2. *Huic rei cappari aptum est*] *Cappari* Celsus hic usurpare videtur genere neutro, quemadmodum apud Graecos *piperi* dicitur, & *sinapi* σίνηπι, cum tamen *capparis* passim legatur,

tam

tam apud Latinos quam Graecos feminino genere. *Caesar.*

p. ead. l. 11. *Acidis pomis,*] *acidis potius.* Al. *acidis, pomis.* Const.

p. ead. l. 14. *Adhuc*] *ad haec.* Const.

p. ead. l. 16. *Tribus digitis,*] Δρὰξ Graece. *Casaub.*

p. ead. l. 28. *Ergo eo nomine morbum hunc* χολέραν *Graeci nominarunt.*] Hesychius, χολέρα, inquit, ἡ ἐκκρισις πάντων διὰ γαστρὸς καὶ ἄνωθεν διὰ στόματος ἐμέσις. *Caesar.*

p. ead. l. 30. *Urget sitis,*] Inter acutissimos morbos recensetur ab Hippocrate. *Const.*

p. 174. l. 2. *Miscuisse tamen novam*] Hoc ἐπίκρασις. Vide lib. III. cap. 6. *Const.*

p. ead. l. 10. *Vel mentha, si nondum matura est.*] nempe materia. *Const.*

p. 174. l. 17. *Is si et*] Dele *et.* Const.

p. ead. l. penult. *Metum*] *metus.* Const.

p. 175. l. 7. *Somno, quisquis facile acquiescit, itemque lassitudine.*] *Somnoque, qui facilis acquiescit: vitataque lassitudine.* Const.

p. ead. l. 14. Κοιλιακοὺς;] Commiscuit *colicum* cum κοιλιακῷ Celsus. Facilis enim est lapsus. *Scal.*

p. ead. l. 14. *Nominatur.*] *nominatus.* Const.

p. ead. l. 15. *Alvus nihil reddit,*] Medici coeliacum morbum longe aliter accipiunt. *Const.*

p. ead. l. 15. *Alvus nihil reddit,*] Hallucinans hoc scripsit, quia cum alvum nihil reddere dicat in hoc morbo, (quod falsum est, & videtur de colico intelligendum) tamen paulo post adstringentia praescribit. Ex quo apparet, medicum non fuisse Celsum. Et certe apud Romanos servi erant etiam excellentes medici: at Celsus liber homo erat. Apud Graecos Medici erant liberi & magni nominis, ut Aristoteles. *Scal.*

p. ead. l. 22, *Vniversus*] *universim* i. ἀθρόως. *Const.*

p. ead. l. 24. *Pro portione*] *proportione.* Const.

p. 176. l. 1. *Arrodatur & rubeat,*] *arrodantur & rubeant.* Const.

p. ead. l. 16. *Tenuioris*] Deest *et plenioris.* Const.

p. 176. l. 16. *Fit alterutro*] *fit in alterutro.* Const.

p. ead. l. 19. *Si utrumlibet*] Supple *malum*, & lege VII. Aphor. 10. Hippocr. *Const.*

p. 178. l. 1 *Aquam.*] *aquam offerre.* Const.

p. ead. l. 7. *Vehemens inflatio,*] *vehemens fit inflatio.* Const.

p. ead. l. 19. *Vtendum, qui*] *utendum iis, qui.* Const.

p. 179. l. 5. *De Torminibus.*] Dysenteria (quam, ut Plinius tormina vocat, licet alii ita στρόφους interpretentur) species quatuor, una proprie, reliquae improprie a symptomate dicuntur. Prima est δυσεντερία αἱματηρά, id est, sanguinolenta: secunda ἡπατηρά, i. hepatica. Caeteris commune nomen. *Const.*

p. ead. l. 9. *Frequens dejiciendi cupiditas*] Galen. προθυμία τοῦ ἀποπατεῖν. *Casaub.*

p. ead. l. 24. *Rosae floris folia*] Notandum, ita uti tribus his loquendi formulis Celsum, ut *rosam* semper *rosaceum* appellet; *rosae florem*, quod vulgo *rosas* i. e. *folia floris rosarum* dicimus; *Rosae* denique *folia*, illius *fruticis folia.* Scal.

p. ead. l. ult. *Themison muria*] Galen. Methodi lib. XII. cap. 1. *Const.*

p. 180. l. 1. *Muria dura quam asperrima*] *quam asperrima* glossema est. Nam *muria dura* idem significat. *Scal.*

p. ead. l. 2. *Distringant, & ea quae urinam movent, si id consecuta*] *adstringant. At ea quae urinam movent, si id consecuta.* Const.

p. ead. l. 6. *Quae ipsa quoque adstringat,*] Vt aqua a ferrario fabro. *Const.*

p. ead. l. 7. *Vinum lene, austerum*] Mirum, qui possit *lene* esse *austerum.* Puto autem ita dici mixtum ex utraque, ut dicimus γλυκύπικρον, *amarodulce.* Itaque tollenda virgula. *Scal.*

p. ead. l. 8. *Alia juverunt*] *illa juverunt.* Const.

p. ead. l. 12. *Solet purus sanguis interdum profluere,*] *solet, & purus sanguis interdum profluere.* Const.

p. ead. l. ult. *Adversus ulcera*] *adversus cancerem*, Vet. Cod. *Const.*

p. ead. l. ult. *Minii gleba,*] Alii per minii glebam terram Lemniam intelligunt. *Const.*

p. ead. l. ult. *Si minus,*] *Sin minus.* Const.

p. ead. l. ult. *Datur.*] *indatur.* Const.

p. ead. l. ult. *Vlcera intestinorum*] V. C. *cancerem intestinorum.* Dicit autem *cancerem* veteri declinatione. Alibi conjungit *cancerem* cum *intestinorum gangraena.* Vnde *dysenteria* saepe *cancer intestinorum* ab eo nuncupatur. *Scal.*

p. 181. l. 4. *Inconfectum*] Ἀκατέργαστον, vid. ad Persium. *Casaub.*

p. 181. l. 8. *Et ex verbenis decoctis aqua desidat,*] *desidat.* Sic paulo infra cap. sequenti, *tum desidat subiecta calida aqua in pelve.* Ergo *desidat*, subaudi, *aeger.* Caesar.

p. ead. l. 8. *Decoctis aqua*] *decocta in aqua.* Vide lib. IV. cap. 21. *Const.*

p. ead. l. 9. *Desidat,*] Subaudi *aeger.* Sic infra cap. prox. *Const.*

p. 182. l. 4. *Lumbrici*] Ἕλμινθες στρογγύλαι, lumbrici teretes: πλατεῖαι, sive, ταινίαι, vel

ἀσκαρίδες

πλατείας, l. lati, taenae: & ἀσκαρίδες, l. aſcarides, quos praeteriii. *Conſt.*

p. ead. l. 12. *Huc adiiciat*] *Huic adiiciat.* Conſt.

p. ead. l. 14. *Sumat, aut aquae,*] *ſumat, ut aquae.* Conſt.

p. ead. l. 14. *Durae ſic adjectae,*] *durae huic adjectae.* Conſt.

p. 183. l. 1. Τεινεσμὸν] Vide Hippocratem de Morbis exter. Galen. in 6. Aphor. lib. VII. Plin. lib. XXXII. cap. 6. & lib. XXVIII. cap. 14. Aetium lib IX. cap. 43. Aeginetam lib. III. cap. 41. *Conſt.*

p. ead. l. 1. Τηνεσμὸν] Mellus per τει τεινεσμὸν, quod a quo deſcendat, ignoro. *Scal.*

p. ead. l. 5. *Muciſque ſimilia,*] *mucciſque ſimilia.* Conſt.

p. ead. l. 6. *Coacta,*] *Cocta* vel *concocta.* Conſt.

p. ead. l. . *Ipſum manu nutrire,*] *ipſum anum nutrire*, l. fovere. *Conſt.*

p. ead. l. 9. *Emplaſtrum id*] *Haec emplaſtrum* in feminino genere veteres dicebant. *Scal.*

p. ead. l. 10. *Et ita*] *& intus.* Conſt.

p. ead. l. 11. *Eadem verbenae*] *eaedem verbenae.* Conſt.

p. ead. l. 13. *Leve*] *lene.* Conſt.

p. ead. l. 13. *Egelida*] χλιαρόν. *Caſaub.*

p. ead. l. 14. *Qualem ad tormina*] *qualem torminibus.* Conſt.

p. ead. l. 16. *Levior etiam dum recens defectio*] Διάῤῥοια, ventris fluor, ſive alvi profluvium. *Conſt.*

p. 184. l. 8. *Non multum meraco*] *non multo meraco.* Conſt.

p. ead. l. 18. *Quenque*] Recte. Non, ut male alii ſolent, *quemque.* Nam m ante c & q. nunquam ſcribere oportet. *Scal.*

p. ead. l. 21. *Vngi*] Inepte *ungi oleo* diceretur. Nam *ungi* ſemper cum oleo intelligitur. *Scal.*

p. ead. l. ult. *Myrrhapia,*] *Myrrhapia* Plinius ab odore dicta eſſe dicit. lib. 15. cap. 15. *Caeſar.*

p. ead. l. ult. *Myrrhapia,*] Quidam *melappia* leg. Dienſes Allobroges *Melappi* adhuc dicunt. *Conſt.*

p. 185. l. 9. *Quandoque*] *quandocunque.* Conſt.

p. 185. l. 10. *Membranas, quae inter ea fuerunt*] Membranae illae Cici dicuntur Varroni. *Scal.*

p. ead. l. 17. *Pipere: eſt quid ex his edendum, eſt pulticula*] *Pipere, quod ab his edendum eſt: pulticula.* Conſt.

p. ead. l. 18. *Malo corio*] *malicorio.* Conſt.

p. 186. l. 3. *Ex vulva quoque feminis vehemens malum*] Ὑστερικὴ πνὶξ, vulvae ſtrangulatus, ſuffocatio uteri. *Conſt.*

p. ead. l. 7. *Nec nervi diſtenduntur,*] Hoc interdum. *Conſt.*

p. ead. l. 7. *Sopor tantum eſt,*] Καταφορὰ, non ſemper. *Conſt.*

p. 186 l. 17. *Circumcidendum vinum eſt in totum annum*] Cicero IV. *de* Finib. *Circumcidendae ſunt omnes voluptates.* Metaphora eſt a putatoribus vinearum. Vide p. 240. l. 28 *Scal.*

p. 187. l. 4. *Sunt coërcentia.*] *menſes evocantia.* Conſt.

p. ead. l. 6. *Omnibus veſicae*] *Omnibus vulvae.* Conſt.

p. ead. l. 7. *Odoribus*] ἀρώματα intellige. *Conſt.*

p. ead. l. penult. *At cum urina*] Diabetes, διαβήτης vel ὕδερος εἰς ἀμίδα, διάῤῥοια εἰς οὖρα, διψακός. *Conſt.*

p. 188. l. 6. *Teneris.*] *Tenuibus.* Conſt.

p. ead. l. 9. *Nimia profuſio ſeminis,*] Gonorrhoea, γονόῤῥοια *Conſt.*

p. ead. l. 9. *Profuſio ſeminis.*] Notandum, la piſſechaude ex lue venerea falſo vocari γονόῤῥοιαν. Neque enim ſemen emittitur, ſed pus aut aquoſa quaedam. Ea vero me auctore vocari poſſet fiſtula. Locus inflammationis ſunt παραστάται, qui proprie ſunt; quas Latini Antas portarum dicunt, id eſt, les chaſſis d'une porte. *Scal.*

p. ead. l. 16. *Nuclei pini*] Omne medium nucleus erat veteribus. Celſus, quem dixi, aliquoties ſimiliter frequentaverat: at hodie *trunculi* reperies corrupte: *Internuculi* vero ſive *nuclei* germanum eſſe, meliorum aliquando codicum opera monſtraſſe ſperabo. *Pontan. ad Macrob. Saturn.* 11, 14.

p. ead. l. 19. *Vitare autem oportet rutam, &c.*] Duo hic praecipit extrema cavenda Celſus, primum ne nimium exſtinguentibus ſemen utatur medicamentis, inter quae refertur ruta; dein ne ſupinus dormiat, qui ſitus ſeminis fluxum augere ſolet. Ettmuller de ſeminis retentione laeſa. An autem *ruta*, *mentha & aliae plantae calidae venerem adaugeant, hebetent, atque extinguere valeant*, jucundiſſime inquirit Caſpar. a Reies; Quaeſt XLIV. Camp. Elyſ. Iucund. Quaeſt. p. 309. *Alm.*

p. ead. l. 21. *Initium a coxis faciam*] Ἰσχιὰς, iſchiadicus morbus. *Conſt.*

p. ead. l. 24. *Illas*] *alias.* Conſt.

p. 189. l. 7. *Sale calido & humido*] Parandi modus lib. II. cap 17. *Conſt.*

p. ead. l. 11. *Tribus aut quatuor locis*] VI. Aph. ult. & lib. de morbis exter. *Conſt.*

p. ead. l. 13. *Dirigantur.*] *digerantur*, Vet. *Conſt.*

p. ead. l. 18. *Per haec opitulantur.*] *per haec opitulamur.* Conſt.

p ead. l. 25. *In manibus pedibusque articulorum vitia*] Podagra, Chiragra. *Conſt.*

p. 189. l. 27 *Caſtratos, vel pueros ante feminae coitum, vel mulieres,*] VI. Aph. 24, 29. 30. *Conſt.*

p. 190. l. 2. *Valetudinem totam*] *Valetudinem bonam.* Const.

p. ead. l. 3. *Asinino lotio*] *Asinino lacte.* Const.

p. ead. l. 9. *Quod fere vere autumnove fieri solet.*] Hippocr. VI. Aph. 55. *Const.*

p. 191. l. 13. *Recteque in aqua*] Hippocr. VI. Aph 25. *Const.*

p. 192. l. 3. *Quod si nihil superimponi patitur*] Nempe aeger. *Const.*

p. ead l. 8. *Aliave verbena ex reprimentibus*] *Verbena, aliave ex reprimentibus.* Const.

p. ead. l. 13. *Ex quo in Asia lapidi Asio gratia est*] De lapide Asio, quod gratia illi sit adversus podagram, quod hic Celsus dicit, meminit & Dios. καταχριόμενοι δὲ καὶ παῖδες ἐκ τοῦ λίθου, εἰς ἃς ποδάγρας τοὺς πόδας ἐντιθέντες ὠφελοῦνται. *Caesar.*

p. ead. l. 13. *Ex quo in Asia lapidi Asio gratia est*] Leg. ex veteri Codice. *Ex quo in Asso jejulcera faciunt.* Et lapidi Asio gratia est ad juvandum. Lege Dioscorid. & Galen. in simpl. Plin. lib. XXXVI. cap. 17. *Assius lapis* est sarcophagus. *Asius* diversus quibusdam. *Const.*

p. ead. l. 14. *Intra dies quadraginta*] VI. Aph. 49. *Const.*

p. 193. l. 8. *Quis invalescit,*] *Mox convalescit.* Const.

p. ead. l. 11. *Quantam juvat*] Glossema. *Scal.*

p. 194. l. 3. *Eum medicinae partem,*] φαρμακευτικήν. *Const.*

p. ead. l. 4 *Herophilus, deductique ab eo viri*] Convenit cum Graeca loquendi ratione καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ. *Casaub.*

p. ead. l. 14. *Innexae*] *Connexae.* Alii *annexae.* Const.

p. 195. l. 1. *Sanguinem supprimunt.*] Ἴσχαιμα, ut sunt ἰσχαιμικά, adstringentia, ubi aperta vasa, glutinantia, cum rupta, σαρκωτικὰ cum excisa. *Const.*

p. ead. l. 3. *Creta vel cimolia vel figuralis,*] Vel *figillaris.* Caesar.

p. ead. l. 4. *Figuralis,*] Alii *figillaris*, quae *annularia* & *argentaria* Plinio. Non displicet *figuralis*, quae vulgaris est, & ἴσχαιμος, quia emplastica. De figulari Plinius lib. XIV. cap. 26. *Const.*

p. ead. l. 4. *Vinum*] Sane si austerum. *Const.*

p. ead. l. 5. *Melinum,*] Fossile coloris albi, dictum a Melo insula, ex qua & praestans alumen. *Const.*

p. 195. l. 7. *Quae vulnus glutinent.*] Κολλητικὰ etiam συμφυτικὰ dicta, & interdum ἔναιμα καὶ τραυματικά. *Const.*

p. ead. l. 7. *Acanthinum psyllium,*] Scribo distincte, *acanthinum, psyllium.* Vocat vero Arabicum gummi acanthinum, quia praestantissimum gummi ex Aegyptia spina colligitur, quae Ἄκανθα Αἰγυπτία ἢ Ἀραβική, & simpliciter per antonomasiam ἄκανθα Theophrasto, ut & Latine *gummi*, quod Alexandrinum & Thebaicum vocat Scribonius Largus, κόμμι σκολικὸν τὸ λευκὸν Aëtius. *Const.*

p. ead. l. 7. *Acanthinum*] Intelligitur *spina Aegyptia*, ἄκανθα Αἰγυπτία. *Scal.*

p. ead. l. 15. *Quae concoquant & moveant pus.*] Πεπτικὰ καὶ διαπυητικά. *Const.*

p. ead. l. penult. *Quod rosa Graece dicitur* Ἀναστομωτικά, quibus contraria στυπτικά. Itaque lego, *quae ἀναστομωτικὰ Graece dicuntur.* Const.

p. 196. l. 3. *Quae purgent.*] Καθαρτικά. Const.

p. ead. l. 5. *Sed validior est squama*] *sed validior est sandarachae, squama.* Const.

p. ead. l. 12. *Ubique validior est, fel,*] *Utique* Vetus habet, *& fel taurinum.* Const.

p. 197. l. 3. *Quae rodant.*] Δηκτικά, ut omnia acria, amara, salsa, acerba. *Const.*

p. ead. l. 6. *Terebinthina humida,*] *terebinthina liquida.* Const.

p. ead. l. ult. *Saepius fascia circuire debet*] Galli dicimus; *faire plusieurs tours.* p. 533. l. 8. *Casaub.*

p. ead. l. ult. *Fel,*] Leg. *sal.* Const.

p. ead. l. ult. *Oleumque earum,*] Bis repetitur. Itaque legunt, *ut oleumque.* Σταλτικὰ quaedam & πιεστικά, quae molem reprimunt, inter ea, quae καθαιρετικὰ sunt, improprie conturbavit. *Const.*

p. 198. l. 3. *Cinis Cyprius*] Non Cypri arboris, sed arundinis Cypriae, quae *donax* vocatur. *Const.*

p. ead. l. 6. *Lactucae marinae,*] Τιθύμαλος, herba lactaria, Latine *lactuca caprina* Plinio. *Esula* aliis: cujus species est tithymalus paralius, sive tithymalis, i. lactuca marina, quam & Plinius *tithymalum marinum* vocat. *Const.*

p ead. l. 9. *Scissilis,*] Lapis scissilis (qui e lapide chalcite) concretum alumen, στυπτηρία σχιστή. *Const.*

p. ead. l. 9. *Acetum.*] *Acetum* bis miscuit, ut superiori cap. bis *oleum.* Const.

p. ead. l. 15. *Corallium,*] Καυστικὰ complectitur hoc censu, i. ἐσχαρωτικά, καθαιρετικά, & σηπτικά. Sed *corallium* nemo (arbitror) unquam prodidit ejus esse facultatis, & experientia reclamat. *Const.*

p. ead. l. 7. *Et id, quo magis coctum.*] Legitur, *& id quoque magis coctum.* Const.

p. 199. l. 15. *Quae discutiant ea,* Διαφορητικὰ καὶ ἀραιωτικά. Const.

p. ead. l. 9. *Sordes ex gymnasio*] Γλοιὸν intelligit. *Casaub.*

p. 199.

p. 199. l. 11. *Quae evocent & educant.*] Ἐπισπαστικὰ, ἑλκτικὰ sive ἐξιπωτικὰ, quae agunt calore justo, aut ascititio ut ex putredine: vel trahunt a proprietate occulta, i. a tota subst. *Const.*

p. ead. l. 15. *Levent.*] *Laevent.* Const.

p. ead. l. 15. *Levat.*] *Laevat.* Const.

p. ead. l. 17. *Quae carnem nutriant,*] Σαρκωτικά. *Const.*

p. ead. l. penult. *Ochra, actice,*] Legend. *ochra Attice*, ut lib. v. in malag. Alii *Atticum* (vel potius *acaton*, id ἄκαπνον ut apud Plinium legi debet, non *acaeton*) *mel*, aut *ericaeum*. *Acanthicae*, & *asterisco* nullus hic locus, ne quis frustra se torqueat in antiquis scriptis recta depravando. *Asteriace*, i. Aster Samiae terrae species, Plin. *Const.*

p. 200. l. 1. *Quae molliant*] Μαλακτικὰ, quibus admiscet πεπτικά. *Const.*

p. ead. l. 5. *Stibi,*] *stimmi*, vel *stibium*. Const.

p. cap. l. 9. *Quae cutem purgent.*] Ῥυπτικὰ, ut quae poros purgant ἐκφρακτικὰ, ἐκκαθαρτικά. *Const.*

p. 201. l. 2. *Quae ex his*] *Quaeque ex his.* Const.

p. ead. l. 3. *Vllus*] *Vnus.* Const.

p. ead. l. 3. *Ex simplicibus*] *ex similibus.* Const.

p. ead. l. 3. *Ita cum*] *Itaque cum.* Const.

p. ead. l. 5. *Etiam parris*] *Etiam paucis*, Const.

p. ead. l. 14. *Pondus denariorum*] Denarius Latinorum est Atticorum drachma. Nam quemadmodum drachma apud Graecos dividitur in sex ὀβολοὺς, ita & denarius apud Latinos in sex uncias. Drachma autem valebat Regale unum cum dimidio. *Scal.*

p. ead. l. 14. *In uncia pondus &c.*] Multi sunt, qui de ponderibus & mensuris medicis scripsere, quorum indiculus exstat apud Merklinum in Lindano Renovato. Omnium tamen, si Celsum spectamus, optimus est Joan. Rhodius, cujus dissertationem *de ponderibus & mensuris veterum, imprimis Corn. Celsi* edidit Th. Bartholinus Hafniae 1672. quam huic nostrae editioni subjungere ipsa vetat crassities. Ad pleniorem vero ponderum notarum in Celso occurrentium notitiam I. Manardi epistolam, quae est iv. lib. xviii. adjicere consultum duximus.

I. MANARDUS

I. PAULO CASTILIONO

S. D.

„ Alexandrum Capelinum, licet antea magna „ mihi familiaritate conjunctum, tua etiam causa „ benignissime excepi, quantumque pro tempore valui, saluti hominis consului: vix enim „ duobus diebus apud nos fuit. Ex eo poteris „ de mea valetudine intelligere. De Celsi vero „ characteribus quid sentiam, breviter subscribam. p. pondo intelligo. X vel * denarium, „ septimam videlicet (ut ipsemet seipsum declarat) unciae partem. Per notas, quae sequuntur, denariorum numerum accipio. Atque ut „ haec exempla reddantur clariora, ubi in primo „ malagmate lib. v. legitur, *Aeruginis rasae & thuris singulorum* p. xii. intelligo accipiendos „ singulorum, aeruginis scilicet, & thuris binos „ denarios. Cerae vero & squamae viii. subdit „ enim xviii. sicubi vero in antiquioribus exemplaribus, jam diu videlicet excusis, scribuntur duo χ. ut in malagmate sequente ad jecur „ dolens, per primum intelligo pondus denarii: „ per secundum, denariorum numerum, ut accipiamus *lacrymae balsami denarios duos & viginti, & costi cum reliquis, quae sequuntur, sexdecim.* Simili modo in Andreae malagmate „ ubi scribitur p. xxx. intelligendum pondus viginti denariorum. Idem in similibus intelligendum, ita tamen, ut sciamus per p. non „ semper simpliciter pondus accipiendum, sed „ interpretandum pondo, hoc est, libram: ut „ in Mosci malagmate, ubi scribitur p. ii. ego „ duas libras intelligo: nisi forte in exemplari „ nota desit denarii, ut scilicet sit legendum „ p. x ii. tunc enim duos denarios intelligeremus. Vbi vero p. 12. octavam partem librae: „ vel si χ. desit, octavam partem denarii: & „ pro triente, tertiam librae partem. Legitur & „ quandoque apud eundem Celsum p. sextantem, „ ubi ego intelligo sextam librae partem, binas „ videlicet uncias: sicut & per bessem, octo „ uncias. Haec habui, alioqui in profitendi „ munere occupatus: quae de ponderibus Celsi „ scriberem. Si quid vero adhuc in his desideraveris, mihi per literas significato. Vale Ex „ Ferraria, xii. Kalend. Decemb. m. d. xxxiii.

Ad caeterea vero quae in Celso occurrunt intelligenda faciunt Sorani Ephesii verba, quae subjungere idcirco voluimus Cap. XXIII. & Praefatio Plinii de Re Medica. *Alm.*

p. ead. l. ult. *Paulo plus dimidio scripulo*] Vel *scrupulo.* Caesar.

p. 232. l. 1. *Pastillique (quos τροχίσκους Graeci vocant)* Τροχίσκους vel τροχίσκους. *Caesar.*

p. ead. l. 19. *Aut cerato*] Leg. *ut cerato*, sic enim saepe emplastra ceratis emolliuntur, ut 517, 24. nec emplastra, sed & aliud, ut *cervicem liquido cerato molliri* dicit, pag. 250. 12. *Casaub.*

p. ead. l. 22. *Refrigerare potest*,] *Refrigerare possit*, Vetus. *Const.*

p. 203. l. 3. *Malagma ad materiam extrahendam.*] Ἐπισπαστικὸν μάλαγμα. Const.

p. ead. l. 7. P. VI.] P. VII. *Const.*

p. 204. l. 4. *Tum eo miscentur.*] Haec addititia. *Const.*

p. ead. l. 5. Βάλανον] Μυροβάλανον. Vide lib. IV. cap. 9. *Const.*

p. ead. l. 10. *Consumat.*] *Absumat* in Manuscript. *Const.*

p. ead. l. 15. *Cachryos acetabulo,*] Potest etiam legi *canchryos.* Caesar.

p. ead. l. 15. P. IV.] P. II. *Const.*

p. ead. l. 15. *Renibus ficci,*] *Renibus, visci.* Const.

p. 205. l. 8. *Ammoniaci, thymiamatis*,] Conjunge *ammoniacum thymiama*, i. gutta Latine, gummi Ammoniacum, τὸ ἀμμωνιακὸν θυμίαμα, cujus planta ferulacea ἀγάσυλλις Dioscor. qui species duas θραῦμα & φύραμα tradit. *Const.*

p. ead. l. 8. *Ammoniaci thymiamatis*] Νάρκαφθον Dioscorides dicit. Arabes Tigname. Νάρκαφθα vel Νάρκαφθον verba sunt peregrina. Caeterum semper Dioscorides conjungit haec duo verba, *ammoniacum thymiama*, ut ab ammoniaco sale distinguat. Quae si hic conjungenda sunt, habetis exemplum p. 253. l. 17. Sin minus, thymiama erit Νάρκαφθα. *Scal.*

p. ead. l. 15. *Polyarchum*] Vide Caelium Aurelianum lib. II. Curat. Acut. cap. 24. ubi malagma Polyarchium vocat. *Const.*

p. ead. l. 16. *Thuris, fuliginis*,] Legito conjunctim, *thuris fuliginis.* Const.

p. 206. l. 2. P. III. *.] Ad pondera ista emendanda consulendi essent veteres codices: quod ubi apud Vitruvium factum est, jam nullus dubitationi locus relinquitur. Caeterum *denarius* adjectivum est, ita ut semper *nummus* intelligendus veniat. *Scal.*

p. 206. l. 6 *Thuris fuliginis*] *Thuris pollinis* Const.

p. 206. l. 5. *Ammoniaci, thymiamatis*] Lege sine distinctione. Vide supra. *Const.*

p. ead. l. 7. *Sub auctore Medo*] Forte legendum *Medio*; Plinius enim N. H. cap. IV. lib. XX. Medium quendam producit. Galenus adversus Erasistrataeos cap. 2. pag. 409. Tom. X. Ed. Chart.) Medium quoque citat, quo tamen loco legendum Μηδίας putat Menagius ad Diogen. Laërtium pag. 129. B. qui, an idem sint, an diversi, hactenus expositum non est. Nos nihil certi statuere possumus, expectantes avide Medicorum historiam a viris clarissimis Menagio & Meibomio pollicitam, qui nodum hunc forte sint soluturi. *Alm.*

p. ead. l. penult. *Lactucae marinae*] Vide lib. V. cap. 7. *Const.*

p. ead. l. penult. *Aridae, aceti*,] *Aridae aceti.* Vide Plinium lib. XXIII. cap. 2 *Const.*

p. 207. l. 1. P. VIII.] P. V. *Const.*

p. ead. l. 3. *Visci, felini stercoris*,] *Visci seminis, stercoris.* Sic in meo Codice. Nihil mutandum censeo. *Const.*

p. ead. l. 3. *Felini stercoris*,] Legendum fortasse vel *caprini*, vel *bovilli* ex Galeno de strumis. *Caesar.*

p. ead. l. 14. *Carcinodas*] Καρκινώδη vel καρκινώδη. *Const.*

p. 208. l. 6. *Quae Attice*] Vide lib. V. cap. 14. Al. *Attica.* Const.

p. ead. l. 7. *Hisque contunditur*,] *Hisque cum tunduntur.* Const.

p. ead. l. 7. *Malagmatis*, *Mellis.* Const.

p. ead. l. ult. *Si satis*] *Si plus satis.* Const.

p. 209. l. ult. *Malagmata stomachica*] *Anastomotica.* Const.

p. l. ead. l. *Quae τοματικὰ*] Quae ἀνατοματικά. *Const.*

p. 210. l. penult. *Sine surculis*] Ἀξύλου dicit Dioscorides & Asclepiades apud Galenum ἐν τοῖς κατὰ τόπους. *Const.*

p. 211. l. 8. *Nitri quam ruberrimi*] Mirum, qui dicat ruberrimum esse nitrum, cum viride sit, & in ollas indatur, ad caules viridiores efficiendos. *Scal.*

p. ead. l. 19. *Chamaeleontis*,] *Chamaemeli.* Const.

p. 212. l. 4. *Cedri cyathus*] *Cedriae*, l. κεδρελαίου. *Const.*

p. ead. l. 15. *Ideoque alipenae nominantur*] Vel *aliporae.* Caesar.

p. ead. l. 15. *Alipenae*] ἀλίπανα. Aëtio ἀλίπαντα. *Const.*

p. ead. l. 20. *Alterum ad idem, quod choachon vocant*,] Legendum fortassis *choacon*, aut *chiacum*, ut apud Georg. Val. de cura oculi, nisi malis *coacon*, quod inter Hippocr. opera liber habeatur, qui inscribitur de Coacis praenotionibus, un-

unde nomen deductum videri poteft. *Caefar.*

p. 212. l. 20. *Quod* χόννοι] *Quod* κοννιν. *Conft.*

p. 213. l. 2. *Ex minio rubet*,] *Ex minia ruber.* Conft.

p. ead. l. 9. *Fuliginis*] *Pollinis* & hic lego. Nam fi *fuliginis*, quaero, qui perviride & fmaragdinum effe queat? *Conft.*

p ead. l. 9. *Quo fuligo*] *Quo pollen* l. μάννα. *Conft.*

p. ead. l. 17. P. IV.] P. XL. *Conft.*

p. 214. l. 3. *Rofae*,] *Rofae*, l. rofacei. *Conft.*

p. ead. l. 8. P. VII. *olei*] P. I. *olei.* Conft.

p. ead. l. 8. *Tetrapharmacum*] Τετραφάρμακον, Bafilicum vocant. *Conft.*

p. ead. l. 9. *Puri autem movenda non aliud melius, quam quod expeditiffimum eft, Tetrapharmacon a Graecis nominatur.*] Τετραφάρμακον, fic quidem dictum, quod ex quatuor rebus componitur. Sic ἐννεαφάρμακον, quod ex novem rebus conftet. *Caefar.*

p. ead. l. 12. *Enneapharmacum*] Ἐννεαφάρμακον. Hori Mendefii diverfum apud Aëtium XV. *Conft.*

p. ead. l. 14. *Rofa*,] *Ros.* l. rofaceo. *Conft.*

p. ead. l. 14. *Hyffopo*,] *Oefypo.* Conft.

p. ead. l. ult. *Quae fi fingula habenda funt, meliora funt. Sed in copia*] *Cui fi fingula addenda funt, meliora funt: alias deteriora, nec nifi cum utraque opus eft, aut in fingulis fingulorum inopia, utendum venit. Sed in copia* &c. Conft.

p. 215. l. 3. *Aeris* P. XVI.] *Aeris* P. VI. *Conft.*

p. ead. l. 3. *Fuliginis*] *Thuris fuliginis.* Conft.

p. ead. l. 6. *Fracto capiti accommodatum.*] Καταγματικόν. Conft.

p. ead. l. 10. *Colophoniacae*,] Pro *colophoniae*, ut infra recte. *Conft.*

p. ead. l. 12. *Vocant*,] *Vocamus*, vel *vocantur.* Conft.

p. ead. l. 12. *Expendatur*,] *Expendere* hic quod vulgo *difpenfare* unguentarii. *Conft.*

p. ead. l. ult. *Baccarum lauri*,] διὰ δαφνίδων eft ex baccis laurinis. *Caefar.*

p. 216 l. 2. *Argenti* P. LII.] *Argenti.* P. XXXII. *Conft.*

p. ead. l. 9. *Capitulorum punici mali*,] *Capitula punici mali* hic cytinos vocat, l. κυτίνους Diofcorid. *Conft.*

p. ead. l. 27. *Colophoniacae*,] Vide pag. 263. *Conft.*

p. ead. l. 27. P. CXC.] P. CC. *Conft.*

p. ead. l. 28. *Fuliginis*] *Pollinis.* Conft.

p. ead. l. ult. *Ladani*] Auctor ipfe propter ladanum lib. V. in cura ulceris vocat emplaftrum ex ladano. *Conft.*

p. 217. l. 1. *Aceti heminam*,] *Aceti ftillaticii.* Alii vero *fcillitici.* Conft.

p. ead. l. 8. *Vini aminei*] *Sunt etiam amineae viter*, legendum apud Virgilium. *Scal.*

p. ead. l. 10. *Diogenis*,] *Diogefi*, lib. V. cap. 27. *Conft.*

p. ead. l. penult. P. XLV.] In meo Cod. P. XXXV. *Conft.*

p. 218. l. 3. P. LVI.] P. XLVI. Alii XXXVI. *Conft.*

p. ead. l. 8. Λευκὰ *Emplaftra*] Λευκαὶ ἔμπλαστροι. *Conft.*

p. ead. l. 10. P. LII.] P. XLII. *Conft.*

p. ead. l. 11. P. LVIII.] PXLVIII. *Conft.*

p. ead. l. 11. *Elephantinum emplaftrum.*] Eft apud Aëtium compofitio gemina. Ita vocatur ab eboris candore, ἐλεφάντινον. *Conft.*

p. ead. l. 12. P. XX.] P. XXX. *Conft.*

p. ead. l. 17. *Quas* λιπαρὰς] Intelligitur ἐμπλάστρους. Vide lib. II. cap. 24. & fupra ἀλιπαντα. Plinius *liparas* etiam vocat lib. XXIII. cap. 9. XXXIII. cap. 6. Sic dicuntur a pinguedine, & oleo, quod λίπα Hippocr. *Conft.*

p. 219. l. 4. *Plumbi recrementi*,] Vide lib. V. cap. 15. veram lectionem. *Conft.*

p. ead. l. 7. *Rofae*] *Ros.* l. rofacei. *Conft.*

p. ead l. 16. *Chalcitis*] *Chalciteos.* Conft.

p. ead. l. 19. *Capitulorum mali*] Vide pag 264. *Conft.*

p. ead. l. 20. *Aceto, fic ubi*] *Aceto, ac ubi.* Conft.

p. 220. l. 1. *Polybus*] *Polyidas.* Conft.

p. ead. l. 1. *Sed longe Polybii celeberrimus eft*,] Inter opera Hippocratis liber exftat de affectibus five morbis, quem Galenus Polybio cuidam adfcribit. Citatur & ab Ariftotele libro tertio de natura animalium Polybius quidam, cujus fententiam de venarum ordine inibi explicat cap. item tertio. *Caefar.*

p. ead. l. 1. *Polybi*] Galenus *Polyidae:* & thus admifcet. Vide Paulum Aegin. lib. VII. cap. 12. & Aëtium lib. IX. cap. 49. *Conft.*

p. ead. l. 4. *Paftillus ad ulcera fordida*,] Pag. 294. lin. 1. lib. V. cap. XXVI. De glutinat. vuln. vocabit hunc paftillum σφραγῖδα ἐκρυπτικήν, a vi extergendi. *Conft.*

p. ead. l. 10. *Ad naturalia fordida*,] Galenus lib. III. cap. 5. Compofit. Pharmacor. κατὰ τόπους. Paulus Aegin. VII. *Conft.*

p. ead. l. 12. P. I.] P. II. *Conft.*

p. ead. l. 17. *Stibis*,] *Stibii.* Conft.

p. 220. l. ult. *Deliquantur.*] *Liquantur.* Conft.

p. 221. l. 9. Πεσσὸς] Πεσσοὶ *peffi* vel *peffaris.* Lege Paulum lib. III. & VII. cap. 24. *Conft.*

p. ead. l. 11. *Cauneis*] *Cuneis.* Alii *cuneis duobus*, l. σφηνίσκοις, linamentis cunei inftar. *Conft.*

p. ead. l. 11. P. I.] P. II. *Conft.*

p. ead. l. 11. *Cauneis*] Sunt *ficus*, ita nominatae a loco, Cauno urbe fc. Cic. Lib. 1. de Divinat. Erant autem exiguae ficus, quas Aquitani & Provinciales vocant melecas. Dicebant autem Latini *cauneas.* Scal.

p. ead. l. 13. *Unguento fufino*] Hujus fufini unguenti confectio fimul cum nomine in Graeciam & Italiam delata eft ex Syria. Nam fufan Syriace & Arabice lilium fignificat, quod Hifpani vocant Alfufena. *Scal.*

p. ead. l. 16. *Rofa*] *Ros* l. rofaceum. *Conft.*

p. ead. l. 16. P. III.] P. II. *Conft.*

p. ead. l. 17. P. VI.] P. V. *Conft.*

p. ead. l. 19. *Rofae*] *Ros.* l. rofacei. *Conft.*

p. ead. l. 23. *Rofae*] *Ros.* l. rofacei. *Conft.*

p. ead. l. 24. *Ad ejiciendum*] Ἐκβόλιον, five φθόριον. *Conft.*

p. ead. l. 24. *Quo facilius ejiciatur*] Ἐμβρυούλκιον eft Inftrumentum extrahendi foetus feu id medicamentis feu ferramentis fiat. *Scal.*

p. ead. l. 24. *Malicorium*] Vide an conveniat. *Conft.*

p. ead. l. 24. *Malicorium*] Legit aliud medicamentum Celfus in auctore, a quo defumfit, quod proxime ad σίδια accedit, i. e. malicorium; aut certe fallitur. Conftantinus toto coelo aberrat, qui φθόρια vocat haec medicamenta & ἐκβόλια, (quae nonnulli ἐκτρωτικὰ nuncupant) de quibus hic Celfus. Ea enim corrumpunt nondum perfectum foetum. At de quibus hic agitur, ea funt, quae jam perfectum ejiciunt. *Scal.*

p. 222. l. 1. *Vitio locorum*] Diofcorides τόπους vocat, in quo ἀνάξει. *Scal.*

p. ead. l. 3. *Rofa*] *Ros.* i. rofaceo. *Conft.*

p. ead. l. 4. *De medicamentis, quibus aridis utimur.*] Ξηρὰ, ξηρία vel ξηρία Graecis, & καταπάσματα, five καταπαστὰ φάρμακα. Vide Aeginetam lib. VII. cap. 13. Parum differunt διαπάσματα, quae & diapafmata vocat Plinius, quae odoris gratia infperguntur, & ἐμπάσματα, quae fudoribus adhibentur, aut fcarificationis gratia, aut ad pruritum excitandum, Oribafius. *Conft.*

p. ead. l. 4. *Quibus aridis neque coactis utimur*] Διαπάσματα funt medicamenta in forma pulveris, de quibus hic. Hactenus enim de iis dixit, quae aliquo liquore comprehenduntur. Nunc vero de iis, quae infperguntur, vel de difperfionibus, quae διαπάσματα vocantur. Aliud enim eft cogere oleo, i. e. incorporare eum oleo, & aliud, excipere oleo, ut puta manus perunctas oleo intingere in pulverem. *Scal.*

p. ead. l. 12. *Ad putrem . . . . . compofitiones*] Haec funt ἐν τῶν καθαιρετικῶν genere, partim ἐν τῶν σηπτικῶν. *Conft.*

p. 223. l. 4. P. * 33. *thuris*,] P. * et 2. Conft.

p. ead. l. 6. *Eft etiam Hierae*] Vide h. l. cap. *Conft.*

p. ead. l. 8. P. XX. *.] P. X. *. *Conft.*

p. ead. l. 18. P. I. *] * P. *p.* II. *Conft.*

p. ead. l. 19 *Cocti*] *Ufti.* Conft.

p. ead. l. 21. P. IV. *.] * P. *p.* IIII. *Conft.*

p. 224. l. 7. *Adfternutamenta*] Πταρμικὸν *Conft.*

p. ead. l. 8. P. III. *] * V. *Conft.*

p. ead. l. 10. *Gargarizationes*] Ἀνακογχυλισμοί. *Conft.*

p. ead. l. 10. *Levandi*] *Lavandi.* Conft.

p. ead. l. 11. *Levant*] *Lavant.* Conft.

p. 225. l. 4. *Trifolii*] 3 P. *trifolii.* Conft.

p. ead. l. 4. P. V.] P. p. V. *Conft.*

p. ead. l. 4. *Silis*,] *Sefeleos.* Conft.

p. ead. l. 5. *Piperis albi*,] *Papaveris albi.* Conft.

p. ead. l. 5. *Syri*,] *Syriaci.* Vide Difcorid. *Conft.*

p. 226. l. 1. *Nardi Syri*] Putabant *fpicam nardi*, de qua hic loquitur, nafci in *Syria*, eoque nomine *Syram* dicebant, non alia ratione, quam quod inde ad eos ipfa conveheretur. *Scal.*

p. ead. l. 3. *Rotundi*,] Schoenanthi. *Conft.*

p. ead. l. 3. *Singulorum* P. V. 1. 3] Sing. P. *p.* VI. 2. *Conft.*

p. ead. l. 4. P. VIII. *. 3.] P. *p.* VIII. 2. *Conft.*

p. ead. l. 7. P. V.] P. *p.* V. Hic ubique cum P. *p.* deletis his * in notis in hoc capite legitur. *Conft.*

p. ead. l. 13. *Antidotum Mithridatis.*] Μιθριδάτειον. Vide Galen. II. de Antidotis, & lib VII. κατὰ τόπους. Plin. lib. XXIII. cap. 18. *Conft.*

p. ead. l. ult. P. *. v. 3.] P. *p.* v. 2. *Conft.*

p. 227. l. 1. *Acaciae fucci*] Plinius femper confundit *fuccum* cum *lacryma*, ita ut hic diligenter advertendum fit, num *acaciae expreffum fuccum*, an *lacrymam* intelligat. *Scal.*

p. ead. l. 2. *Medulla*] Haec medulla Hippocrati vocatur ὁ αἰὼν, αἰῶνος, quia putabant vitam in ea confiftere veteres. *Scal.*

p. ead. l. 2. P. II. * *anifi*] P. *p.* 2. *anifi.* Conft.

p. ead. l. 4. P. IV. 3. *cafiae*,] P. *p.* IV. 2. *cafiae.*

p. ead. l. 4. *Siiis, lolii,*] *Silis, Polii.* Const.
p. ead. l. 5. P. * v. 3.] P. *p.* v. 2. Const.
p. ead. l. 6. P. * 3.] P. * VI. *Const.*
p. ead. l. 7. P. VI. 3.] P. *p.* VI. 2. *Const.*
p. ead. l. 9. P. * V. 33.] P. p. VI. 2. *Const.*
p. ead. l. 9. *Radicis Ponticae*] Rhapontici. *Const.*
p. ead. l. 10. P. * VIII. 3.] P. *p.* VII. *Const.*
p. ead. l. 17. P. * II. 33.] P. *p.* II. 22. *Const.*

p. ead. l. 18. De Ammonico post illa a doctissimis viris supra dicta animadverto, Lindenium p. 253. l. 17. & alibi saepius verba *ammoniaci thymiamatis* conjunxisse, quae in tot locis editiones priores omnes separant. Separandi occasionem haud dubie dedit Celsus ipse, qui & verbo *ammoniaci* ut in hoc loco, ita alibi quoque saepius, solitarie posito utitur. Conjungenda tamen esse Celsus videtur eo docere, quod *thymiama* solitarium nusquam legitur, & pondus *ammoniaci thymiamatis* p. 331. l. 20. simpliciter ponitur, non adjecto verbo *singulorum*. Sed quid sit *Ammoniacum thymiama*, fortasse quaesiveris. Apud Dioscoridem nunc in textu Graeco *edit. Colon.* A. MDXXIX. haec verba conjunctim scripta lego, inscriptio vero capituli habet *Ammoniacum* solitarie positum. Descriptio pharmaci docet, illud thymiama, quod Romani alias *guttam ammoniacam* vocarunt, fuisse ipsum *Gummi Ammoniacum.* Praeterea in Galeni L. II. *ad Glauc.* C. IV. lego. „ Postquam autem partem fovimus, medicamentis ex praedictis medullis & adipibus confecta adhibuimus, miscendo nonnunquam bedellium Scythicum, mastichen Aegyptiam, & *Ammoniacum* thymiama vocatum; quod pingue & non vetustum esset, similiter & chalbanen. Et postquam per haec praeparatum fuerat, solvens ammoniacum pinguissimum in acerrimo aceto circumlinivi totum femur „. Hic locus classicus est. Nam & ammoniacum thymiama ammoniaco idem esse, & vix ab eo, quo hodie utimur, gummi ammoniaco differre liquido docet. Vide etiam *Paulum* L. VII. Kr.

p. ead. l. 9. P. IV. 3.] P. *p.* III. 2. *Const.*
p. ead. l. 20. P. V. 21.] P. *p.* VII. *Const.*

p. 228. l. 1. P. IV. *Alexandrini*] P. *p.* XIV. *aromatici.* Const.

p. ead. l. 3. Εὐῶδες] Ἐλαιῶδες, legitur in veteri exemplari. *Const.*

p. ead. l. 6. *Rosae*] *Ros.* i. rosacei. *Const.*

p. ead. l. 11. *Olei cilicini*] *Cicini* legendum fortassis, sed & *cilicini* potest, vel *cilicii*, propterea quod Galenus in quodam operum suorum mentionem facit olei, quod ab ipso *capnolaeum* vocatur, quod quidem in Cilicia fit, unde & dictum videri potest a Celso, *oleum Cilicinum.* Caesar.

p. ead l. 14. *Rosae*] *Ros.* i. rosaceum, ut hic cyprus pro oleo cyprino. *Const.*

p. ead. l. 15. *Ad sacrum ignem.*] Sacer ignis, ζωστὴρ, & ζώνη Scribonio Largo. *Const.*

p. ead. l. pennlt *Sil vocatur,*] De sile vide Plinium lib. XXXIII. cap. ult. Hoc pigmentum est: aliud *sil* i. siler in stirpium censu, ut infra cap. 25. *Const.*

p. 229 l. 1. *Catapotium ad somnum*] Καταπότιον ὑπνωτικόν. *Const.*

p. ead. l. 4. *Potest tamen etiam ad concoquendum,*] πεπτικόν. *Const.*

p. ead. l. 5. *Papaveris*] i. opii, τοῦ ὀπίου. *Const.*
p. 230 l. 3. *Locorum*] i. vulvae. *Const.*
p. ead. l. 4. *Salis.*] Vide pag. 277. *Const.*
p. ead. l. 5. P. II. *] P. *p.* II. *Const.*

p. ead. l. 6 *Junci rotundi floris,*] Σχοίνου ἄνθους, *squinanti* ut vocant. *Const.*

p. ead. l. 10. *Ad multa valens*] Πολύχρηστον. *Const.*

p. 230. l. 16. *Infrixit*] *Refrixit.* Const.
p. ead. l. 21. *Rosa*] *Ros.* i. rosaceo. *Const.*
p. 231. l. 5. P. *. 3.] P. *p.* 2. *Const.*
p. ead. l. 6. P. i. *] P. 1. *libra mellis.* Const.
p. ead. l. 10. P. 1. *] P. *p.* I. *Const.*
p. ead. l. 11. P. IV.] P. *p.* IV. *Const.*
p. ead. l. 13. *Ad tussim*] Βηχικόν. *Const.*

p. ead. l. 13. *Ad tussim Athenionis,*] De Athenione quodam, sed non Medico (reor) habes in vita Maximini, patris & filii, apud Iulium Capitolinum. *Caesar.*

p. ead. l. 18. P. 1. * *myrrhae,*] P. *p.* 2. *Const.*
p. ead. l. 22. P. * 3.] P. *p.* 2.

p. ead. l. 24. *Colice*] Κωλικὴ δύναμις ἢ ἀντίδοτος. *Const.*

p. ead. l. 24. *Colice vera Cassii ex his constat,*] *Colicae* legendum arbitror, ut subaudias *aegritudini*, ut hic sensus habeatur, *Catapotium Cassii adversus Colicam*, sive *adversus colicam aegritudinem.* Caesar.

p. 232. l. 5. *Infantem vero mortuum, aut secundas expellit*] Ἐκβόλιον ἢ φθόριον. *Const.*

p. ead l. 7. *Jejunae*] *Jejunis.* Const.

p. ead. l. 8. *Ad adjuvandum vocem.*] Ἀρτηριακή. *Const.*

p. ead. l. 9. *Adversus difficultatem urinae*] Διουρητικόν. *Const.*

p. ead. l. 12. *Coenato*] *Incoenato.* Const.
p. ead. l. 15. P. 1. *] P. *p.* I. *Const.*
p. ead. l. 15. P. 1. *] P. *p.* 1. *Const.*
p. ead. l. 17. P. 1. *] P. 1. *Const.*
p. ead. l. 20. *Et adjicitur*] *& ei adjicitur.* Const.

p. 233. l. 10. *Nec subire speciem ejus,*] Vel *spem.* Caesar.

p. 233.

p. 233. l. 10. *Speciem*] *Suspicionem*. Const.

p. ead. l. 10. *Peremit*] *Interemit*. Const.

p. ead. l. 12. *Rem*] *Spem*. Const.

p. ead. l. 15. *Promptae rei*,] i. facilis atque expeditae curationis. *Const.*

p. ead. l. 18. *Servari non potest*,] Lege Hippocr. lib. VI. Aph. 18. & lib. de Vulnerib. *Const.*

p. ead. l. 23. *Vix autem ad sanitatem*] Hippocr. VI. Aph. 18. *Const.*

p. ead. l. 27. *In alis vel poplitibus mucro desedit.*] Alias *descendit*. Caesar.

p. 234. l. 3. *Inanibus locis*,] Inania loca, i. ilia, κενεῶνες Hippocr. Dicuntur & λαγόνες. Vide Galen. Comment. III. de Articul. II. Prognost. *Const.*

p. ead. l. 3. *Musculum*,] Ejus caput vel finem. Id enim vulnus pravum. Galen. Comm. Aph. 66. lib. V. *Const.*

p. ead. l. 11. *Excisum est*,] *Abscissum est*. Const.

p. ead. l. 12. *In orbem*] *Curva*. Const.

p. ead. l. penult. *Penitus*] *Penitius*. Const.

p. 235. l. 1. *Signa percussi cordis.*] *Corde percusso*. Paulus Aegineta lib. VI. cap. 38. *Corde vulnerato, juxta mammam sinisteriorem* &c. *Const.*

p. ead. l. 1. *Vena*] Venae hic veterum more pro arteriis, ut φλέβες apud Hippocr. Ergo venarum motus i. arteriarum i pulsus languescunt. *Const.*

p. ead. l. 3. *In rotato corpore*] *In aegroto*. Melius *irritato*. Nam in vetusto Codice, *irrotato*. Const.

p. ead. l. 12. *Os intentum.*] i. sublatum. Quia coguntur elatis scopulis opertis spirare, affectis & musculis transpirationis & transverso septo per consensum. *Const.*

p. ead. l. 19. *Et femoribus*] *Et feminibus*, in Cod. *Const.*

p. ead. l. 20. *Pars per naturam*] Eleganter non minus quam honeste genitales partes naturam vocavit. Sic etiam Cicero de Divination. l. II. cap. 70. *Parere quaedam matrona cupiens, dubitans, essetne praegnans, visa est in quiete obsignatam habere naturam.* Saepius Plinius aliique. Hippocrates vero ea significatione usus est verbo φύσις Hesychius: Ἐσχάραι, πυραὶ, ἐπὶ ἐδάφους ἀνθρακιαὶ, καὶ αἱ τῶν γυναικῶν φύσεις. ἰξύεραι τετράγωνα. Hieron. Epist. 61. *Pars corporis nostri secretior φύσις, a nobis natura dicitur.* Usurpaturque haec vox tam de muliebribus quam virilibus partibus uti in commentario ad Carm. XXXVIII. Priap. videre est. *Alm.*

p. 235. l. ult. *Quaedam obtumescunt*,] *Quaedam obmutescunt*. Const.

p. 236. l. 1. *Sin*] *Enimvero si*, Cod. *Const.*

p. ead. l. 1. *Cerebrum*,] Vide Hippocr. lib. I. de Morb.

p. ead. l. 5. *Bilis vomitus insequitur.*] Paulus lib. VI. cap. 88. Hippocr. lib. VI. Aph. 50. alia signa adjiciunt, ut febrem vehementem, capitis dolorem, oculorum inflammationem cum linguae rubore. *Const.*

p. ead. l. 6. *Ignorant.*] *Non audiunt*. Const.

p. ead. l. 8. *Moventur.*] Cod. *commoventur*. Nec habet *atque*. Const.

p. ead. l. 11. *Vbi stomachus*] Paulus VI. cap. 88. *Ex ventriculo chylus, ex intestinis stercus egreditur*. Const.

p. ead. l. 13. *Venarum*] Hic & pro arteriis. Vide supra de jecinore pag. 285. *Const.*

p. ead. l. 15. *Indurescunt*,] *Intumescunt*. Const.

p. ead. l. 16. *Medulla*] Haec medulla Hippocrati vocatur ὁ αἰὼν, αἰῶνος, quia putabant vitam in ea consistere veteres *Scal*

p. ead. l. 16. *Discussa*,] *Percussa*, Vet. Al. *discissa*. Const.

p. ead. l. 22. *Vesica vero*] Paulus lib. III. cap. 45. *Const.*

p. ead. l. ult. *Sanies*] Ἰχώρ. *Const.*

p. 237. l. 1. *Varie*] *Varia*. Const.

p. ead. l. 2. *Albissimumque*,] *Albidissimumque*. Cod. *Const.*

p. ead. l. 8. *Vel meliceria*] *Vel* μελίκηρος. Cod. *melicera*. Const.

p. ead. l. 9. *Crassior, & glutinosior*,] *Crassa & glutinosa et*. Const.

p. ead. l. 10. *Quasi unctum*] *Quasi unguinosum*. Const.

p. ead. l. 13. *Rubens*,] *Ruber*. Const.

p. ead. l. 16. *Igitur*] *Quoque*. Const.

p. 238. l. 6. *Melius est, quo minus est, quo crassius*,] Infra cap. XXVIII. pag 321. *Const.*

p. ead. l. 11. *Quo minus etiam*,] *Quo minus ejus*. Const.

p. ead. l. 13. *Curatio adv. profusionem &c.*] De vulneribus, quae maxime per tela inferuntur. *Casaub.*

p. ead. l. 25. *Decurritur, potius*] *Decurritur his potius*. Const.

p. ead. l. 27. *Circaque*] *Intraque*. Const.

p. ead. l. ult. *Vt & in se ipsae coëant*,] *Vt in se junctae coëant*. Const.

p. 239. l. 3. *Ex eo loco.*] In fronte duo musculi, quorum obliquae fibrae: quin & in fronte mittitur ramus ex tertio conjugio nervorum. *Const.*

p. ead. l. 4. *A diversa*] *Ab adversa* vel *aversa*. Const.

p. 239

p. 239. l. 7. *Ea*] *Eaque.* Conft.

p. ead. l. 14. *Mufculus*] *Nervus.* Galenus cap. 9. lib. III. fi mufculi capite puncto convulfio accidat, quae nullis remediis leniatur, idem faciendum tradit. *Conft.*

p. ead. l. 16. *Vel exhaufta*] Venae fectione. *Conft.*

p. 240. l. 2. *Inhaerebit*] *Inhaeret.* Conft.

p ead. l. 10. *Acia,*] *Acia*, ῥαμμα, filum. Titinius, *Phrygio fui primo, beneque id opus fcivi. Reliqui acus, aciasque hero atque herae noftrae.* Conft.

p. ead. l. 13. *Tranfivit*] *Tranfuit.* Conft.

p ead. l. 14. *Injectum vinculum*] *Injecta fibula.* Conft.

p. ead. l. 15. *Illam*] *Villam.* Conft.

p. ead. l. 16. *Qua*] *Quatenus*, Vetus. Conft.

p. ead. l. 19. *Concreverit*] In pus fcilicet: vel lege, *coiverit.* Conft.

p. ead. l. 24. *Dum manet,*] *Dum madet.* Conft.

p. ead. l. ult. *Propofui*] Cap. 20. h. l. init. *Conft.*

p. ead. l. ult. *Barbarum*] Defcribitur cap. 19. h. l. fect. 1. *Alm.*

p. 241. l. 2. *Polybi*] Vide ibid. fect. 2. *Conft.*

p. ead. l. 2. *Alexandrinum*] Defcribitur ibid. fect. 17. *Alm.*

p. ead. l. 3. Ῥύπωδες] Vel ἐπιρύπωδες, nempe σφραγίδα. Defcribitur pag. 269. hoc titulo Paftillus ad ulcera fordida. *Conft.*

p. ead. l. 10. *Propofui*] Pag. 264.

p. ead. l. 11. *Impofitum, quo id juvetur,*] *Impofito, quo adjuvetur.* Conft.

p. ead. l. 15. *Lintea*] *Linea* quidam legunt. *Conft.*

p. ead. l. 22. *Cancro*] *gangraena.* Conft.

p. ead. l. 23. *Circuire*] Gallice *faire plufieurs tours.* Cafaub. Vid. pag. 533. l. 8. *Alm.*

p. ead. l. ult. *Inferioribus*] *Inferior.* Conft.

p. 242. l. 1. *Illo neminem*] *Perro neminem.* Conft.

p. ead. l. 1. *Vt*] Ὡς, i. ὅτι. *Conft.*

p. ead. l. 2. *De quibus*] *Ab iis, de quibus.* Conft.

p. ead. l. ult. *Rigor, aut diftentio, quae ex vulnere orta eft, eam non*] *Rigorem aut diftentionem, (quae ex vulnere orta eft) ea non.* Vide Hippocr. Aph. 57. lib. IV. & 26. lib. II. *Conft.*

p. ead. l. ult. *Vomitus*] Vide Aph. 50. lib. VI. *Conft.*

p. 243. l. 8. *Ex aqua frigida eft,*] Hoc repugnat Aphor. 20. lib. V. *Conft.*

p. ead. l. 1. *Ex aqua frigida*] Videtur ex hoc loco fibi contradicere auctor, fiquidem l. III. c. 6. dixit frigida inimica vulneri, uti etiam docet Hippocrates Aph. V, 20. Quin mox praecipit ipfe faniem aqua calida removendam, quoniam calor naturae prodeft. Sed fcitisfime Celfus aquam frigidam commendat, quia fanguinis timenda in vulneribus fluxio eft, tranftulitque hunc locum ex Hippocr. libr. de humid. ufu T. XI. 27. τὸ δὲ ψυχρὸν πολέμιον καὶ κλῖναι, πλὴν ὁκόσα αἱμοῤῥαγέειν ἐλπίς. Celfus pag. 293. *Levis plaga juvatur etiam, fi ex aqua frigida expreffa fpongia imponitur.* Confirmat hoc experimentum, quod refert Doct. Cafpar. Bartholinus *Exercitatione* VII. p. 129. Panarol. Pentec. V. Obf. 27. *Alm.*

p. ead. l. 9. *Quinto jam die*] *Quinto tamen die.* Cod. *Conft.*

p. ead. l. 17. *Ea, quae pus moveat,* fcil. imponenda funt, quod in linea praecedente praeceptum eft. Kr.

p. 244. l. 1. *Caloremque*] *Caloremque*, Cod. *Conft.*

p. ead. l. 3. *Maximeque fi grande vulnus eft, tetrapharmacum: fi in articulis, digitis, locis chartilaginofis, rhypodes. Poft id fomentum, fi lata plaga non patet, imponi protinus emplaftrum debet, & fi latius*] *Poft id fomentum fi late plaga non patet, imponi protinus emplaftrum debet: maximeque fi grande vulnus eft, tetrapharmacum: fi in articulis, digitis, locis chartilaginofis, rhypodes: at fi latius* &c. *Conft.*

p. ead. l. 9. *Vifenda*] *Dicenda.* Conft.

p. ead. l. 9. *Praecifi nervi*] Nervi, tendines, membranae, ligamenta. *Conft.*

p. ead. l. 11. *Ea transverfa*] *Et ea transverfa.* Conft.

p. ead. l. 16. *Magis quoque majores*] *Magisque quo majores.* Conft.

p. ead. l. 18. *Tumor durus diu permanet,*] Durus permanet ex reliquiis inflammationis immodice refolutae, aut fcyrrho aut grandiore cicatrice. *Conft.*

p. ead. l. 20. *Major tamen*] Hoc vitium ἀγκύλη lib. V. cap. 18. five ἀγκύλωσις, cui opponitur ὀρθόκωλον. *Conft.*

p. ead. l. ult. *Si in inflammatione eft,*] *Si in ea inflammatio eft.* Conft.

p. 245. l. 11. *Vel enneapharmacum*] *Vel tetrapharmacum, vel enneapharmacum.* Quod pag. 262. *Conft.*

p. ead. l. 21. *Rofa,*] i. Rofaceo. *Conft.*

p. ead. l. ult. *Sed jam plenioribus.*] *Sed etiam pleniores.* Conft.

p. 246. l. 4. *Aut fi plaga*] *At fi plaga.* Conft.

p. ead. l. 8. *Plus*] Carnis. *Conft.*

p. ead. l. 29. *Cancer*] *Gangraena.* Conft.

p. ead. l. 22. *Decernitur*] *Difcernitur.* Conft.

p. ead. l. 22. *Seq.* Locum hunc mire depravavit Lindenius, cum antea in Manutiorum edi-

tionibus ita, ut fide veterum librorum correxi, legerentur. Descripsit autem hic, vel potius depinxit Celsus, quam hodie humidam vocant gangraenam. Quaedam, sed non omnia, ante Morgagnus notaverat. Qui & *Epist.* VII. p. 205. recte monet, Galerum & Hildanum, quos Almeloveenius, in subjecta nota excitat, de eo, quod hodie cancrum vocamus, vitio, Celsum vero de gangraena & sphacelo verba facere. Kr.

p. ead. l. ult. *Intenditur*] *Extenditur.* Const.

p. 247 l. 2. *Interdum etiam nervi*] Est σφακελίς. Const.

p. ead. l. 4. *Modo oritur*] Est νομὴ καὶ φαγέδαινα. Const.

p. ead. l. 8. *seqq.* Hunc etiam locum mire habuit Lindenius. Omnes veteres libri habent sic, ut natura docet, & ego correxi. Kr.

p. ead l. 9. *Pustulis*] *Pusulis.* Const.

p. ead. l. 21. *Incidendum est*] *Excidendum est. Concidendum est*, Cod. *Const.*

p. ead. l. 22. *Si varicula*] *Si caruncula.* Const.

p. ead. l. 22. *Quae his*] *Quae has* vel *hoc.* Const.

p. ead. l. penult. *Non vult*,] *Nolit*, Cod. *Const.*

p. ead. l. penult. *Quod ex ladano*] Describitur pag. 265. *Const.*

p. 248. l. 3. *Cervices*] *Cervicem.* Const.

p. ead. l. 6. *Pluviali*] *Pluviatili.* Const.

p. ead. l. 7. *Cupresso*] Pro galbulis (sive globulis) pilulisque cupressi. *Const.*

p. ead. l. 7. *Lenticulam.*] *Lenticula.* Const.

p. ead. l. 11. *Si per se refrigerantia.*] Remedium hoc convenit, cum nimia refrigeratione Erysipelas livet, & diaphoretica postulat. *Const.*

p. ead. l. 12. P. XX.] P. XXII. *. XXXII. *Const.*

p. ead. l. 14. *Solani folia*] Remedium hoc prodest, ubi immodica refrigeratione Erysipelas scyrrhosum effectum est. *Const.*

p. ead. l. 18. *Si magis pudre est*,] Vide Hippocrat. lib. VII. Aph. 20. *Const.*

p. ead. l. ult. Eas ἐσχάρας *Graeci vocant*] Suidas: Ἐσχάραν φησὶ καλεῖσθαι λυχνοῦχον καὶ ἀρμάτιον, τὴν μὴ ἔχουσαν ὕψος, ἀλλ' ἐπὶ γῆς ἱδρυμένην, ἢ κοίλην, παρ' ὃ καὶ τοὺς ἰατροὺς τὰ ἐν σώματι κοῖλα ἕλκη ἐσχάρας καλεῖν. *Caesar.*

p. ead. l. ult. Eas ἐσχάρας] ἐσχαρωτικά. *Const.*

p. 249. l. 4. *Gangraenam*] Gangraenae curatio chirurgica pag. 485. VII. cap. 27. *Const.*

p. ead. l. 11. *Intentione*] *Extensione.* Const.

p. ead. l. 12. *Concidere.*] Al. *excidere*, non muto. Sic in Cod. pag. praec. ut habet recepta lect. Hoc cap. sect. 32. *Const.*

p. ead. l. 14. *Gravia quoque*,] Gravia hoc loco βαρῆ, l. χαλεπὰ, molesta, quia malum irritant. Itaque quam lenissimis (sic enim legendum putant) utendum est. Reprimentia, id est, quae coërcent, aut humoris affluxum aut putredinis vitium: quod quia adstringendo (puta) id faciunt, ideo molesta sunt, malumque exacerbant. Alii aliter gravia de pondere, negantque lenia congruere. *Const.*

p. ead. l. 22. *Ideoque etiam corpus adstringant*,] Alias *eidemque*. Caesar.

p. ead. l. 25. *Sic tamen*] *Sed tamen.* Const.

p. ead. l. ult. *In eo vulnus*,] *In eo ulcus.* Const.

p. 250. l. 1. *Serpere his cancer*] *Serpere is cancer.* Const.

p. ead. l. 2. *Corporis*] Lege *corpori.* Casaub.

p. ead. l. 3. *Vulnerum*] *Vlcerum.* Const.

p. ead. l. 9. *Supponere:*] *Superponere.* Const.

p. ead. l. 11. *Quare* λιπαρὰ est.] *Qualis* λιπαρά. Intelligitur ἔμπλαστρος. Vide supra cap. 19. sect. 25. *Const.*

p. ead. l. 16. *Fieri*] *Velli.* Cod. *Const.*

p. ead. l. ult. *In filice est.*] *In filicis assula est.* Vide Plinium lib. XIII. cap. 6. & lib. XXIV. cap. 11. *Const.*

p. ead. l. ult. *In filice*] Vera lectio: *in filicis hastula.* De filice impacta corpori & arundine eadem habet *Marcellus de Medicam.* cap. XXXIV. & *Plinius* [XXXIV, XI. *Casaub.*

p. 251. l. 4. *Priori rei Philocratis*,] Supra cap. 19. Sect. 14. *Const.*

p. ead. l. 4. *Huic Hecataei*] Ibid. Sect. 16. *Const.*

p. ead. l. 13. *Vnguenti*] *Glandis unguentariae.* Alii *susini*, quo utitur Dioscorides in cicatricibus. *Const.*

p. 252. l. 5. *Diogesi*] *Diogenis.* Supra cap. 19. sect. 20. *Const.*

p. ead. l. 7. *Viride Alexandrinum*] Ibid. sect. 17. *Const.*

p. ead. l. 9. *Manus*] Alii postponunt voci *digitis.* Const.

p. 253. l. 2. *Provisam*] *Praevisam.* Const.

p. ead. l. 9. *Quod primo loco posui*] Supra cap. 23. sect. 1. *Const.*

p. ead. l. 11. *Et si jam*] *At si jam.* Const.

p. ead. l. 13. *Curationes communes &c.*] Curationes hae Graecis Θηριακὰ, Latinis, ut Tertulliano, *Scorpiaca.* Scal.

p. ead. l. 17. *Super vulnus*] *Supra vulnus.* Const.

p. ead. l. 24. *Psylli*] Bochart. Hieroz. T. 2. l. 4. cap. 19 p. 587.

p. ead. l. 24. *Psylli*] Miramur vulgo cum legimus, esse, qui venenatas bestias, & serpentes tuto tractent, & eorum venenum adimant. Desinet mirari, qui *Celsi* haec legerit. Sed & *Dio* quoque

que *Psyllis* aliud nihil tribuit, quam τὸ ἐκμυζᾶν. Hodie similis gens vagatur per Italiam, quae a D. Paulo originem generis stulte refert. *Casaub.* De Psyllis vide Turneb. Adverf. XVI. 6. Ettmuller. ad Schroder. p. 184. *Alm.*

p. ead. l. 25. *Venatoria venena*] Vtebantur herba Helenio, non tamen nostrate; alii dicunt Velenium, v. g. Apollinaris, quia veteri lingua Druidum Belen Apollinem significat. Hac herba tingebantur sagittae. Inde τοξικὸν etiam dicebatur. Et sagittae dicatae erant Apollini. Herod. Tertull. Auson. *Scal.*

p. ead. l. 26. *Quibus Galli praecipue*] Hoc toxicum fiebat ex Limeo herba a Gallis dicta. Plinius lib. XXVII. cap. 11. *Const.*

p. ead l. penult. *Illud*] *Ille.* Const.

p. 254. l. 8. *Quae supra comprehensa sunt.*] Cap. 19. h. l. *Const.*

p. ead. l. 8. *Ephesium,*] Describitur ibid. sect. 21. *Const.*

p. ead. l. 16. *Quod demonstrasse dicitur*] Vide similem historiam apud Plinium lib. XXIII. c. 1.

p. ead. l. 22. *Spumet.*] *Spumare* hic est ζυμοῦσθαι, i. fermentari. Gal. de atra bile. *Const.*

p. 255. l. 4. *Herbae solaris*] σκορπιοῦρος, Heliotropi herba solaris. *Const.*

p. 255. l. 11. *Potiones*] *Portiones.* Const.

p. ead. l. ult. P. II. *.] * III. S. * I. *Const.*

p. 256. l. 5. *Manus redditur,*] *Manu editur.* Const.

p. ead. l. 13. *Betonica*] *Argem.* Const.

p. ead. l. 14. *Agrimonia,*] *Bryonia,* Cod. *Const.*

p. ead. l. 15. *Personina,*] *Personata.* Const.

p. 257. l. 3. *Cum incubant*] Bochart. Hieroz. Tom. II. l. 3. cap. XI. pag. 415. *Alm.*

p. ead. l. 21. *Vel ejus glandis*] Al. *vel juglandis.* Const.

p. ead. l. 21. *Iuglandis,*] *Iuglandis* veteribus pro *juglandes.* Caeterum haec ad verbum desumta sunt ex Theriacis Nicandri. Sed in hoc fallitur, quia καρύην, quod in Nic. legitur, & ibi amygdalam significat, *juglandem* interpretatur. Alexiph. V. 108. Καί τε σύ γ' ἢ καρύης ἀπὸ δάκρυον, ἢ ἀλαθύμου. *Et tu aut ab amygdala lacrymam, aut alaterni.* Scal.

p. ead. l. ult. *Si lac intus coiit*] Dioscorides de eo caput 26. Alexiph. sic inscribit, περὶ τοῦ ἐμπιόντος θρομβωθέντος γάλακτος, quae sic Latine ex hoc Celsi loco reddes, *De lacte, quod intus coiit.* Scal.

p. ead. l. 1. *Inutiles*] i. e. *noxios*, quod ICtis diligenter notandum, cum mille apud eos loci hac interpretatione concilientur. Non ergo hic ἀχρεῖους *inutiles* appellat, sed ἐπιβλαβεῖς, i. e. *noxios.* Scal.

p. ead. l. 1. *Aut epota*] *Aut potanda.* Const.

p. ead. l. 8. *Linguae caninae,*] *Cynoglossi.* Const.

p. ead. l. 15. *Quaelibet* λιπαρά.] Supra cap. 19, 25. *Const.*

p. ead. l. 18. *Farina cum ruta,*] *Ordei farina cum ruta.* Const.

p. 259. l. 5. *Deinde vulnus*] *Deinde ulcus.* Const.

p. ead. l. 8. *Implentibus*] Τοῖς σαρκωτικοῖς. *Const.*

p. ead. l. 12. *Resolvit*] *Resolvet.* Const.

p. ead. l. 13. *Excedat,*] *Excidat.* Const.

p. ead. l. 15. *A vino est*] *Vinoque.* Const.

p. ead. l. 18. Καρκίνωμα] Καρκῖνος i. cancer, & καρκίνωμα a Graecis promiscue usurpantur, nisi quod potius in oculis καρκίνωμα dicunt: καρκῖνον tamen de his partibus etiam protulit Aëtius. *Const.*

p. ead. l. 19. *Agitatum*] *Exagitatum* i. irritatum. *Const.*

p. ead. l. 20. *In jecore*] *E jecore.* Const.

p. 260. l. 1. *Aequalis tumet,*] *Et inaequalis tumet.* Const.

p. ead. l. 3. *Tactusque*] *Tactuque.* Const.

p. ead. l. 8. *Neque tuto fertur.*] *Neque tuto aufertur.* Const.

p. ead. l. 12. Κακόηθες] *Quod καρκίνωμα a Graecis nominatur, & sine ulcere est: deinde ex eo id quod κακόηθες. Deinde ulcus ex eo haemium. Tolli nihil nisi καρκίνωμα potest.* Const.

p. ead. l. 17. *Proficit.*] *Profecit.* Cc. *profuit.* Const.

p. 261. l. 2. *Caecoethes,*] *Carcinma.* Const.

p. ead. l. 2. *A carcinomate,*] *a cacoethe.* Const.

p. ead. l. 7. *Carcinoma*] *Cacoethe.* Const.

p. ead. l. 9. Ῥυπῶδες *emplastrum*] Describitur supra cap. 19, 15. *Const.*

p. ead. l. 14. *Debebamus.*] *Debemus.* Const.

p. ead. l. 15. Θηρίωμα] Νομὴ qibusdam. Galeno comment. II. in lib. VI. Epist. Θηρίωμα proprie pulmonis ulcus est *Const.*

p. ead. l. 20. *Ad id quoque*] *at idquoque* Const.

p. ead. l. 23. *Coeno*] *Cavo* Al. *ovo* Cod. *Const.*

p. ead. l. 23. *Caeno simile*] Constans haec fere lectio est. Ronsseus in marg. habet *ovo* vel *cavo.* Ego hactenus, quamvis locum sanum non puten, nihil muto. Vir quidam doctus margini editionis Caesarianae hanc transpositionem inscripsit: *Id ulcus inaequale est, inestque multus humor glutinosus, caeno similis, odor,* &c. Alm.

p. 262. l. 3. *Necessaria. Ac primum a victus ratione ordinandus est,*] *necessaria: ac primum a victus ratione ordinandum est.* Const.

p. ead. l. 5. *Post inflammationem*] *Post sedatam inflammationem.* Const.

p. ead. l. 7. *In coena*] *In coena vero,* Cod. *Const.*

p. ead. l. 15. *Averso specillo*] Τῷ τῆς μήλης κυαθίσκῳ, Galen. ἢ πυρῆνι. *Const.*

p. ead. l. penult. *De sacro igne,*] Ἕρπης, cujus spe-

species, quae medium hominem ambit, Zona vocatur, Graeceque ζωςήρ Vide Scribonium Largum cap. 62. *Const.*

p. 262. l. penult. *De sacro igne*] Notat Anut. Foësius p. 30. Celsum Herpetem depascentem, ἐσθιόμενον Graeci dicunt, sub ignis sacri altera specie comprehendere. *Scal.*

p. 263. l. 1. *Alterum est subrubicundum*,] Ἐρπης κεγχρίας καὶ φλυκταινώδης cum Erysipelate. *Const.*

p. ead. l. 3. *Perexiguae*] Millio similes. *Const.*

p. ead. l. 8. *Alterum autem est*] Erysipelas cum phagedaena. *Const.*

p. ead. l. 16. *Fortuitum est*,] *Fortissimum est*. Const.

p. ead. l. 17. *Cujus quo crassius*] *Cujus pus quo crassius*. Supra cap. 26. p. 289. *Const.*

p. ead. l. 18. *Infra os ulcerum laedi*,] *Infra os ulcerum caedi*. Const.

p. 264. l. 9. *In altera*] *In secundo*. Const.

p. ead. l. 11. *Hierae*,] *Hecataei*, quod describitur pag. 264. Alii legunt, *vel Hiera*, *vel emplastrum tetrapharmacum*. Const.

p. ead. l. 16. *Chironium*] Χειρώνιον ἕλκος, quidam ita dictum putant, quod *Chirone* Medico indigeat. Idem Τηλέφιον dicitur a *Telepho*, qui huic vitio obnoxius fuit. *Caesar.*

p. ead. l. 16 *Chironium autem ulcus*] Χειρώνιον ἕλκος. *Const.*

p. ead. l. 17 *Oras duas*,] *Oras duras*. Const.

p. ead. l. 17 *Tenuis. Odor malus neque in ulcere, neque in ejus tumore est. Nulla inflammatio, dolor*] Leg. e MS. *tenuis, odor malus. Neque in ejus tumore illa est inflammatio. Dolor*. Const.

p. ead. l. penult. *Fiunt etiam ex frigore hiberno ulcera, maxime in pueris, & praecipue pedibus digitisque eorum, nonnunquam etiam in manibus.*] Hoc genus ulceris Graecis χίμετλον dicitur. Hesychius χίμετλον, inquit, τὸ ἐν χειμῶνι γινόμενον ἕλκος ὑπὸ ψύχους. Latinis autem *Pernio* dicitur. *Caesar.*

p. ead. l. penult. *Fiunt etiam ex frigore hyberno ulcera*,] Χίμετλον hoc genus ulceris dicitur a Graecis, a Latinis *pernio*. Const.

p. 265. l. 8. *Cum vino adjecto*:] Oblitera *cum*. Const.

p. ead. l. 11. *Struma*] Χοιράς *Const.*

p. ead. l. 18. *Meges*] Ejus meminit Galenus Method. lib. VI. cap. 7. *Const.*

p. ead. l. 19. *Donec ea*] *Donec eae*, vel intellige *concreta*. Const.

p. ead. l. ult. *Vlcus conterant*] *Vlcus curant*. Const.

p. 266. l. 2. *Quorundam rusticorum*] Lib. VI. cap. 9 pag. 383. *Const.*

p. ead. l. 3. *Anguem*] Aëtius *viperam*. Const.

p. ead. l. 3. *Edit*] *Edat*. Const.

p. ead. l. 4. *Furunculus*] Δοθιήν. *Const.*

p. ead. l. 4. *Emplastrum*] Δοθιήν, vel δοθιηνικὸν ἔμπλαστρον apud Aeginetam lib. VII. & VI. cap. 23. *Const.*

p. ead. l. 19. *Vbi evulsum est pus, eodem modo adparet ventriculus, quod in furunculo non invenitur.*] Legend. *Vbi divulsum est, pus eodem modo adparet: ventriculus, qui in furunculo, non invenitur*: Sic Cod Alii *divisum*. Vide etiam supra de furunculo. *Const.*

p. 267. l. 1 Φύγεθλον] *Panus* vel *panis*. Const.

p. ead. l. 5. *Panem*] *Panum*. Const.

p. ead. l. 5. *Panum*] *Panus* est, quod Graeci dicunt τολύπην, i. e. *glomum vel glomus lanae* (utrumque enim dicitur) inde *panicula*, quod idem significat, aut, ut Iuvenalis, *fusum stamine praegnantem*. Graecum enim est πῆνος, & Dorice πᾶνος. Vnde diminutivum extat πήνιον. A figura igitur glomeris vel glomi illi tumor *Panus* vocatus est. Graeci φύγεθλον vocant: Ita enim semper Plinius ex Dioscoride vertit. *Scal.*

p. ead. l. 9. *Latius vitium*] Ἀπόστημα. *Const.*

p. ead. l. 9. *Ad suppurationem spectans.*] Deest *totum*. Const.

p. ead. l. 14. *Innocenter indolescit*,] *Nocenter adolescit*. Const.

p. ead. l. 14 *Exprimit*] *Imprimit*. Const.

p. ead. l. 15. *Pus movetur*] Fit suppuratio. *Const.*

p. 268. l. 1. *Quamvis*] Deest *quod*. Const.

p. ead. l. 1. *Non rubet*] Dele *non*. Const.

p. ead. l. 2. *Tamen aliter*] *Tamen in album*. Const.

p. ead. l. 3. *Sed si locus mollis est*,] Vt in principio fluxionis. Itaque repellendus materiae affluxus per ἀποκρουστικά. *Const.*

p. ead. l. 8. *Aut cucumeris*] Deest *sylvestris*. Const.

p. ead. l. 11. *Prioribus singulis*] Sic Vetus. *Const.*

p. ead. l. 14. *Ex qua cocta*] Alias *& aqua*. Caesar.

p. ead. l. 14. *Ex qua cocta recte miscetur.*] *Ex aqua cocta, cui & olerum aliquid recte misceatur*. Const.

p. ead. l. penult. *Tantummodo*] *Tantum modo*. Const.

p. ead. l. ult. *In quo magis*] *In quo major*. Const.

p. 269. l. 1. *Durities. Et si major abscessus est, horror*] *durities, & si major abscessus est, horror*. Const.

p. ead. l. 3. *Si pro his quae alibi cutis ostendit*,] Leg. *si pro his*, *quas alibi* (ut supra lin. 13.) *satis*

tis ostendi. Alii nihil reponunt, quam pro alibi, *alioqui.* Const.

p. ead. l. 3. *Vbi ista*] *Vbi istae.* Const,

p. ead. l. 8. *Si una plaga*] Codex, *si ima plaga.* Const.

p. ead. l. 10. *Nisi plaga est,*] *Nisi magna plaga est.* Const.

p. ead. l. 11. *Vel super*] *Mel super*, Cod. *Const.*

p. 270. l. 4. *In vulneribus*] *In* vacat. *Const.*

p. ead. l. 7. *Fistulae*] συριγγες. Fistularum universalis tractatio lib. VII. cap. 4. *Const.*

p. ead. l. 11. *Recte*] *Recta.* Const.

p. ead. l. 12. *Ab uno ore intus orsae, quae tres fiunt*] *Ab uno ore orsae, quae intus tres fiunt.* Const.

p. ead. l. 17. *Simplici recenti intra*] *Simplici recta intra.* Const.

p. ead. l. ult. *Thoracem penetravit.*] *Thoracemque penetravit, malum.* Const.

p. 271. l. 6. *Si vero os in vicino est, id quod disci potest, si jam neque eo fistula penetravit, quatenus nocuerit.*] *Si jam in osse vitium est, nec ne, id quoque disci potest: & si jam eo fistula penetravit, quatenus nocuerit.* Const.

p. ead. l. 11. *Labitur, sed aequali*] Vel *labitur sede quali.* Conjunctura est, quia sedem postea in eo significatu sumit. *Scal.*

p. ead. l. 11. *Labitur, sed aequali*] *Labitur sede, qua.* Const.

p. ead. l. 12. *Vbi subhaesit,*] *ubi subsit.*

p. ead. l. 13. *Ex renixu potest*] *Ex renixu sciri potest.* Const.

p. ead. l. 20. *Leve,*] *Laeve.* Const.

p. ead. l. 21. *Ex nervo*] Quidam legunt *ex osse.* Const.

p. 272. l. 1. *Pus ferri, quod jam desierat, incipit*] Elegans Phrasis non intellecta ab eo, qui locum corrupit. V. C. *fieri, quod jam desierat alterum incipit.* Scal.

p. ead. l. 2. *Incipit*] In MS. *alterum incipit.* Const.

p. ead. l. 4. *Et recens*] *Et recta.* Const.

p. ead. l. 8. *Ex metallicis*] *Vel ex metallicis.* Const.

p. ead. l. 8. *Collyrium*] Vide Aëtium de collyrio fistularum solido lib. XIV. *Const.*

p. ead. l. 10. *Est, altera antecedente*] *Est, alterum antecedente.* Const.

p. ead. l. 17. *Callus*] Callus vocatur σκῖρος ex veteri vulnere, non τύλος, qui ex labore. Unde χεῖρες τετυλωμέναι. *Scal.*

p. ead. l. 21. *Gallae* P. *.] *Gallae* P. L. *. *Const.*

p. 273. l. 2. P. 11. *.] P. 12. *. *Const.*

p. ead. l. 3. *Eoque infuso ex aerugine*] *Ex eoque infuso aeruginem.* Const.

p. ead. l. 5. *Medicamentis prodere,*] *Medicamentis perdere.* Const.

p. ead. l. 7. *Eo*] Supple *medicam.* vel *eis. Const.*

p. ead. l. 10. *Collyrium utrinque demitti.*] Alii *collyrium utique demitti.* Const.

p. ead. l. 12. *Collyrio*] *Collyrium* non tantum pro *oculario medicamento* sumendum, Sed pro *omni muscilagine* vel *re simili*, puta pro *panatella* aut offis nostratibus: pro Pan pourry des Savoyar. Apud Plautum *jus collyricum* est id, ou il y a à mâcher. *Scal.*

p. ead. l. 17. *Inditum est.*] *Additum est.* Const.

p. ead. l. 19. *Resolverit,*] Fascias. *Const.*

p. ead. l. 18. *Oricularium*] *Auricularium* potius l. ὠτεγχύτην, ὠτικὸν κλυστῆρα. *Const.*

p. ead. l. ult. *Ea tunica, quae inter foramen, & integram carnem,*] Prior lectio in excusis exemplaribus *ferrumen* habebat, at mihi *foramen* legendum videtur. *Caesar.*

p. 274. l. 1. *Victa medicamentis*] In manuscr. *victa tot medicamentis.* Const.

p. ead. l. 9. *Et a favi*] Dele &. Const.

p. ead. l. 9. Μελικηρὶς] Κυστίον Aeginetae cap. 77. lib. VI. De meliceride abscessu frigido Celsus lib. VII. cap. 6. *Const.*

p. ead. l. 5. *Scapulis*] *Capillis.* Vide Aëtium lib. VIII. cap. 15. *Const.*

p. ead. l. 15. *Est minus super corpus*] *Est minus, super caput.* Const.

p. ead. l. 16. *Subpallidum,*] *subalbidum.* Melius *subviride, subpallidum*, i. ὑπόχλωρον. *Const.*

p. 275. l. 5. *Farina ex mulso*] *Farina ervi ex mulso.* Const.

p. ead. l. 12. *Acrochordone,*] Veruca pensilis ἀκροχορδών. Const.

p. ead. l. 11. *Verrucis similia,*] Immo verrucae sunt. *Const.*

p. ead. l. 13. *Coloris ejusdem,*] *Coloris cum cute ejusdem.* Const.

p. ead. l. 14. *Ad cutem latius,*] *Infra ad cutem tenue, supra latius.* Sic in MS. *Const.*

p. ead. l. penult. *Thymion*] In meo exemplari *Acrothymion.* Alii θύμος vocant. Aliudque est. *Thymion* pessimum cancri genus descriptum pag. 317. *Const.*

p. ead. l. ult. *Ad cutem tenue, supra latius,*] *ad cutem latius, supra tenue.* Const.

p. 276. l. 3. *Circa*] *Citra.* Const.

p. ead. l. 8. *Exigunt*] *Adigunt.* Const.

p. ead. l. 8. *Exigunt*] Editio 1497. Aldina 1528. hanc servant lectionem, alii tamen e codicibus malunt *adigunt*, alii *ambiunt*, minus, ut

puto, recte, neque enim *radices exigere*, aut *adigere*, ut *ambire*, apud antiquos legitur, quapropter substituo vel *agunt*, vel *exserunt*. Ita enim Columella l. II. c. 10. de napis, *quia non in ventrem latescunt, sed tenuem radicem deorsum agunt*, & v. 6. *ac ne radices altius agunt*, alibi *exserere radicem* dixit. *Alm.*

p. ead. l. 8. *Super autem*] *Supra autem.* Const.

p. ead. l. 11. *Clavus*] Ἧλος. *Const.*

p. ead. l. 14. *Sive & Thymium*] *Sic & Thymium.* Const.

p. ead. l. 15. *Minora*] *Majora.* Const.

p. ead. l. 19. *Myrmecia latissimis radicibus inhaerent,*] *Myrmecium* Celsus hoc loco neutro genere usurpat, contra aliorum auctorum tam Latinorum, quam Graecorum consuetudinem, ut a quibus feminino genere *Myrmecia* fertur. *Caesar.*

p. 277. l. 8. *Pustulae*] Ἐξανθήματα. *Const.*

p. ead. l. 9. *Aspredo*] *Aspritudo* in meo Cod. *Const.*

p. ead. l. 10. *Ex sudore*] Ὑδρῶα Hippocrati. *Const.*

p. ead. l. 11. Ἐξανθήματα] Hic annotandum a quibusdam legi ἐκζέματα, vel quia infra de papulis tractat, quae Graecis ἐξανθήματα, ἐκθύματα. Pustulas vero ardentes etiam ἐκπυρώματα nominant. *Const.*

p. ead. l. 12. *Exedunt.*] *Exedunt.* Const.

p. ead. l. 15. Ἐλκώδεις] Φλύκταιναι, vel φλυκτίδες, vel φλυζάκια, φλύσεις. *Const.*

p. ead. l. ult. Φλυζάκιον] Galenus Commentario IV. in Hippocrat. de Vict. Ration. in morb. acut. ait Φλυζάκιον significare φλυκταίνην, unum idemque esse pustularum genus, Celsus tamen distinguere in duo genera videtur. *Alm.*

p. 278. l. 2. *Ulcuscula*] Ἑλκύδρια, ψύδρακες, ψυδράκια, quae Aegineta inter proprios capitis affectus enumerat. *Const.*

p. ead. l. 3. *Aut dolore*] *Ac dolore.* Const.

p. ead. l. 6. Ἐπινυκτίς] Pustula livens ac noctibus inquietans. Plin. lib. XX. cap. 6. *Const.*

p. ead. l. 19. *Aut si majus*] *Aut si malum majus* in Cod. MS. *Const.*

p. ead. l. 21. *Summa pellicula*] Epidermide. *Const.*

p. 279. l. 5. *Durior cutis*] *Tumor durior.* Alii *durities cutis.* Const.

p. ead. l. 10. Ἀγρίαι] Λίπαι. *Const.*

p. 280. l. 1. *Idque omnem pituitam ubique sustinet.*] Reprimit, compescit. *Const.*

p. ead. l. 3. *Proposui*] In Libris de Agricultura. *Const.*

p. ead. l. 3. *Sicut in pecoribus proposui*] i. e. *in libris Agriculturae*, qui perierunt. *Scal.*

p. ead. l. 3. *Sicut de pecoribus* proposui] Nullus dubito, quin Auctor indigitet libros suos de *Re Rustica*, quorum passim meminit Columella. An ad eos referri possit, quod dicit lib. IV. c. 7. *Attamen sine his rusticos nostros epota ex aqua trixago satis adjuvare dicitur*, iudicent docti. *Alm.*

p. ead. l. 5. *Impetiginis*] Impetigo quidem λειχὴν Graecis, sed hic est potius λέπρα. *Const.*

p. ead. l. 7. *Roditur*] *Erodit.* Const.

p. ead. l. 7. *Distat autem ab ea,*] Serpigo. *Const.*

p. ead. l. 10. *Alterum genus*] Hoc genus in morbo Gallico frequens. *Const.*

p. ead. l. 13. *Nonnunquam prior*] *Priore.* Const.

p. ead. l. ult. *Et tarde eminus serpit. In temporibus,*] *Et tarde, & minus serpit: neque in certis temporibus* Const.

p. 281. l. 1. *Nigrae*] Arabum *malum mortuum.* Const.

p. ead. l. 2. *Quartum genus*] Vulgo vocat *le mal Sainct Main.* Const.

p. ead. l. 9. *Sub auctore Protarcho retuli.*] Pag. 338. *Const.*

p. ead. l. 9. *Sub auctore Protarcho*] Ita infra 402, 17. *sub auctore Dionysio.* Casaub.

p. ead. l. 12. *De Papulis.*] Vulgo *dartres*, *δάρτρα ἀπὸ τοῦ δέρω.* Lege adnot. cap. de pustulis. *Const.*

p. ead. l. 14. *Pauxillo levius*] *Paulo laevius.* Const.

p. ead. l. 15. *Altera*] Papula fera, vulgo *la male dartre* vel *feu sauvage.* Rubentes papulae, boae dicuntur a Plinio 1. vulgo *la rougeolle.* Const.

p. 282. l. 2. *Vitii*] *Vitium.* Cod. *Const.*

p. ead. l. 3. *Rubri*] *ruffi*, ut apud Plin. lib. XXXI. cap. 10. *Const.*

p. ead. l. 5. *Lolli semis*] *Lolii sext.* 111. *Const.*

p. ead l. 5. *Crudae unum*] *Crudae sext.* Const.

p. ead. l. 8. *Foeda*] Δυχερές. *Casaub.*

p. ead. l. 9. Ἄλφος] Vulgo *mor feu.* Arab. *morphea.* Const.

p. ead. l. 13. Λεύκη] *Albaras* Avicennae, & *lepra* Halyabb. *Const.*

p. 283. l. 4. *Quidem*] *Quidam.* Const.

p. ead. l. 5. P. 1 t.] P. *p.* 2. *Const.*

p. ead. l. 8. *Cum simul contrita sunt alcyonium, thus, hordeum, faba sine oleo, in balneo ante sudorem insperguntur, tum*] *Cum simul contrita alcyonium, thus, hordeum, fabae, sine oleo in balneo insperguntur, ac tum.* Const.

p. 284. l. 4. *Adjicit enim*] *Adjicit etiam.* Const.

p. ead. l. 8. *Porrigo*] Πιτυρίασις. Const.

p. ead. l. 9. *Acutae*] *A cute.* Const.

p. ead. l. 19. *Si id*] *Si is.* Const.

p. ead. l. 19. *Dein id super adjuvandum*] *Dein insuper adjuvandum.* Alii *adilinendum.* Const.

p. ead. l. 22. *Cum eo*] Sic saepe loqui amat. *Casaub.*

p. 284.

p. 284. l. pennlt. σύκωσις] *Ficus , marisca.* Const.

p. 285. l. ı. *Vlcus durum*] Bochart. Hieroz. part. ıı. l. 6. cap. 6. 827. *Alm.*

p. ead. l. 7. *Coactum,*] *Coctum.* Const.

p. ead. l. 28. *Varos, & lenticulas, ephelidas*] Ἴονθοι, *vari.* Φακοὶ, *lenticulae.* Ἐφηλίδες, *maculae quaedam colorum omnium*, ut Auctor vertit lib. II. cap. 8. Ἐφηλὶς vulgo *hàle* ab ἅλιος Dorice pro ἥλιος, quia fit ab ardore solis. *Const.*

p. 286. l. 14. *Myrobalani, crocomagmatis*] Alii legunt, *myrobalani magmatis*, id est, retrimentorum expressae glandis unguentariae. *Const.*

p. ead. l. ult. *Nam simul*] *Nam si simul.* Const.

p. 287. l. 8. *Hae*] *Eae.* Const.

p. ead. l. penult. *Tumore infinito*] *tumore finito.* Const.

p. 288. l. 1. *Calida,*] *Candida.* Vet. pro *num* legunt *non*, inepte. *Const.*

p. ead. l. 3. *Votumque est*] Eleganter hoc positum pro eo, quod Graeci dicebant ἀγαπητὸν ἂν εἴη. *Casaub.*

p. ead. l. 5. *Si de*] *Si ex.* Const.

p. ead. l. 8. *Hippocrates*] Lib. IV. Aphor. 31. ubi & πυρίη i. fomentum, quod Celsus omisit. *Const.*

p. 289. l. 17. *Lana mollis bene carpta*] Cum *lanam carpere* dicatur de muliere *nente* ξαίνειν, non videtur haec interpretatio huic Celsi loco convenire, qui de *lana* potius *carminata* est intelligendus. Equidem Latine dicimus, *lanam carpere*; sed an *carptam lanam* itidem dixerint Veteres, accuratiori indagatione indiget. *Casaub.*

p. ead. l. 24. *Ab ipso commode*] *Ab aegro commode.* Const.

p. ead. l. 26. Ἀνώδυνα] Alii παρηγορικά. *Const.*

p. ead. l. ult. Morgagnus *Epist.* I. p. 23. monet, in Florentina, Iuntae, Manutiorum, Stephani, Constantini editionibus legi: *modica.* Hancque diversitatem scripturae, male a Lindenio neglectam esse. Addo ego in omnibus, quae apud me sunt, editionibus, legi *modica*, & me admirari, qui possit putare Ronsseus, omnino *immodica*, legendum esse, cum tamen ex loco parallelo a me excitato manifestum sit, legendum esse, *modica.* Kr.

p. 290. l. 7. *Ergo nobilissima*] *Ego nobilium* scilicet auctorum *colyria.* Sic in Codice. *Const.*

p. ead. l. 15. *Praestare, ut*] *Praestat, ut.* Const.

p. ead. l. penult. *Tenerescat*] *Inarescat.* Const.

p. 291. l. 3. *Squamae aeris quod*] *Squamae ferri*, aut *chalybis* potius. *Const.*

p. ead. l. 4. P. ı. *.] P. *. ıı. *Const.*

p. ead. l. ult. *Liquidum in*] Haec verba non sunt in antiquo exemplari: & *miscueris* legitur, & *servetur.* Const.

p. ead. l. ult. *Pyxidicula*] *Pyxidula.* Cod. *Const.*

p. 292. l. 2. *Nucleorum palmarum combustorum* P. x. *.] *Nucleos palmarum combustos num.* XXX. *Const.*

p. ead. l. 5. P. *. *Papaveris*] P. ıı. *papaveris.* Const.

p. ead. l. 8. *Gummi* P. VIII.] *Gummi* P. XVIII. *Const.*

p. ead. l. 9. *Stibis*] *Stibii.* Const.

p. ead. l. penult. IIII. *. *Spumae elotae* P. VIII.] P. VIII. *argenti spumae elotae* P. XIIII. *Const.*

p. 293. l. 2. *Trygodes*] Ab acacia feculentum. Describit Galenus lib. II. τῶν κατὰ τόπους, & Aegineta lib. VII. cap. 17.

p. ead. l. 5. *Et stibis,*] *Et stibii.* Const.

p. 293. l. 7. *Leniri medicamentum*] *Leniri medicamento*, Cod. *Const.*

p. ead. l. 5. *Frigore afflatuve*] *Frigore, a flatuve.* Const.

p. ead. l. ult *Haec enim ut in recentibus*] Lege Galenum in VI. lib. Aphor. 31. *Const.*

p. 294. l. 4. *Secunda*] Apta & idonea praesidia. *Const.*

p. ead. l. 8. *Necessario*] *Necessarius* in Cod. *Const.*

p. ead. l. 16. Πρόπτωσιν] Aegineta vero ἐκπιεσμόν. *Const.*

p. ead. l. 20. *Quod ex duobus*] *Quod duobus.* l. primum quod nobile esse dixit. Tria enim descripsit p. 351. l. 27. *Const.*

p. ead. l. 24. *Foliorum*] *Florum:* vel *foliorum* de floribus intellige. *Const.*

p. 295. l. 8. *Inarescat*] *Indurescat* in Cod. *Const.*

p. ead. l. 12. *Ac si induruit*] *at si inaruit* (vel *induruit*) *& sic emortuus est, nec in pus vertatur* (Alii *ne in pus*) *quatenus foede prominebit, exscindendus erit.* Const.

p. ead. l. 15. *Tantundem*] *Tandem.* Const.

p. ead. l. 18. *Fixus*] *Fissus.* Const.

p. ead. l. 22. *Cibus minuendus, ac potui dandum,*] Alias *lac.* Caesar.

p. 296. l. 9. *Philetis*] Φιλαλήθους. *Const.*

p. ead. l. 9. *Philetis*] *Philalethos.* Const.

p. ead. l. 22. *Stibis*] *Stibii.* Const.

p. ead. l. 17. Διὰ βαλάνου] Διὰ λιβάνου. *Const.*

p. ead. l. 17. *Diabalanu*] Διὰ λιβάνου. *Const.*

p. ead. l. 19. *Stibis*] *Stibii.* Const.

p. 297. l. 5. *Qui*] *Quo* vel *quum.* Const.

p. ead. l. 6. Φθειρίασιν] Pedicularem morbum. *Const.*

p. ead. l. 15. *Ne acriorem pituitam concitent.*] Alias, *ne acriores pituitae concitentur.* Caesar.

p. 297.

p. 297. l. 15 *Ne acriorem pituitam concitent*] *Ne quid acrioris pituitae concitent* in MS. Codice. *Const.*

p. ead. l. 20. *De diacerato.*] Διὰ κέρατος. *Const.*

p. ead. l. 21. *Oculorum morbi lenibus medicamentis nutriuntur*] Alias *curantur.* Caesar.

p. ead. l. penult. *Tenuis pituitae cursus*] Ἐπιφορὰ simpliciter. Galenus ἐπιφορὰ ῥεύματος λεπτοῦ. *Const.*

p. 298. l. 2. *Stibis*] *Stibii.* Const.

p. ead. l. 10 *Thuris* P. XII. *.] 4. *drach.* Galen. lib. IV. τῶν κατὰ τόπους. *Const.*

p. 299. l. 5. Locus obscurus est. Nonnullae quidem editiones pro *lœum* legunt *linitum;* quo tamen nihil adjumenti adferunt. Dixerat Celsus, ad purganda ulcera sordida oculorum utile esse Phynona Collyrium Evelpidis, eoque descripto subjicit: *Sed ante linitum hoc ungendum est.* Translator Britannus verbum de verbo expressit; sed quo ungendum sit, quisque quaereret. Cum editiones inspicerem; verbum *linitum* in editione Genevens. propter versuum spatium ita divisum *lini tum* reperi, hinc eam feci conjecturam, an fortasse legendum sit: *Sed ante illo* (praecedente Evelpidis collyrio) *tum hoc ungendum* est Kr.

p. ead l. penult. *Smiluo*] Σμιλίον etiam (scalpelli nomine) medicamenti acris genus ad rumpenda aposteinata apud Aeginetam lib. IV. c. 18. & l. VII. cap. 17. *Const.*

p. 299 l. 3. *Quod Phynoma adpellabat*] Alias *pyrron* vel *phynona*, alias etiam *pyrrona.* Caesar.

p. ead. l. 3. *Phynona*] Alias *Pyrron* vel *Pyrrona.* Const.

p. ead. l. 5. *Sed ante linitum*] Vel *litum.* Caesar.

p. ead. l. 5. *Ungendum*] *Fingendum.* Const.

p. ead. l. 7. *Eodem*] *In eodem.* Const.

p. ead. l. 8. P. II. *.] Alias XV. *Const.*

p. ead. l. 8. *Piperis*] P. *. . . . *Const.*

p. ead. l. 9. P. III. *.] P. *. II. *Const.*

p. ead l. penult. P. *.] P. *. I. *Const.*

p. ead. l. penult. *Minii*] *Misy.* Sic Cod. Lego *misyos.* Const.

p. 300. l. 2 *Odoribus* P. IIII. *.] *Oleribus*, l. brassicae. *Const.*

p. ead. l. 2. XV.] V. *Const.*

p. ead. l. 6. *Quod Philetis vocatur*] Alias, *Philalethis.* Caesar.

p. ead. l. 6. *Philetis*] Alias, *Philaletis*, Φιλαλήθης. *Const.*

p. ead. l. 10. P. I. 3. *.] P. I. 2. *Const.*

p. ead. l. 10. *Albi* P. *.] *Albi* P. V. *Const.*

p. ead. l. 14. *Stibis*] *Stibii.* Const.

p. ead. l. 19. *Lacrymae* P. II. *.] *Lacrymae* P. *. II. c. *Const.*

p. ead. l. 20. *Cumini*] *Gummi.* Const.

p. 301. l. 2. *Singulorum*] P. LIII. *.] Alias *singulorum.* XXXI. *Const.*

p. ead. l. 4. P. XIII. *.] P. *. III3. *Const.*

p. ead. l. 6. *Genus inflammationis*,] Hoc καρκίνωμα vocant Graeci, estque Ruffo τῶν κοίλων οἴδημα. *Const.*

p. ead. l. 8. *Gargarizari*] *Gargarizare.* Const.

p. ead. l. 13. *Hanc autem inflammatio*] Quidam legunt *inflatio*, ut sit Aëtii ἐμφύσημα. *Const.*

p. 302. l. 7. *Ad medicamentum*] *At medicamentum.* Const.

p. ead. l. 8. P. I. *.] P. *. . . . *Const.*

p. ead. l. 9. P. *.] P. *. . . . *Const.*

p. ead. l. 10. *Stibis*] *Stibii.* Const.

p. ead. l. 11. *Exceptis his quae lenibus nutriuntur*] Alias, *curantur* Caesar.

p. 302. l. 13. *Hieracis*] Ἱέρακος Galen. lib. IV. τῶν κατὰ τόπους. *Const.*

p. ead. l. 15. *Canopite*] *Canopitae.* ut superiori pag. 362. *Const.*

p. ead. l. ult. *Quando gravescunt, & noctu praegravi pituita inarescunt: quandoque*] Leg. *quaedam fere levi, & prurigine gravescunt, & palpebrae citra duritiem ullam noctu praegravi pituita inhaerescunt*, ex Cod. MS. Vide etiam Ætium. *Const.*

p. 303. l. 1. *Minor*] *Major.* Const.

p. ead. l. 6. *Tum deinde caput atque os diutius perfricare*] Alias, *defricare.* Caesar.

p. ead. l. 8. P. I. *.] P. *. . . . *Const.*

p. ead. l. 12. *Scabri oculi*] ψωροφθαλμία. *Const.*

p. ead. l. 13. *Rhinion*] ῥίνιον & ῥίνημα apud Galen. IV. τῶν κατὰ τόπους, a lima, quae ῥίνη: & ῥινάριον apud Aeginet. lib. III. cap. 22. lib. VI. cap. 16. *Const.*

p. 304. l. 2. *Asii*] *Assii.* Const.

p. ead l. 3. *Nulla autem per se materia est, quae Psoricum nominetur*,] Ψωρικοῦ descriptio, quae eadem fere & a Dioscoride traditur. *Caesar.*

p. ead. l. 6. *Additum*, &] *Inditum*, &. Const.

p. ead. l. 10. *Levant*] *Laevant.* Const.

p. ead. l. 13. *Exasperat*,] *Exasperet* Const.

p. ead. l. 19. *Id quod*] *Et id quod.* Const.

p. ead. l. penult. *Cilicis*,] *Cilicii*, aut, ut lib. II. cap. 17. *Siculi.* Const.

p. 305. l. 14. *Manu curandum*] Haec chirurgica ratio lib. VII. cap. 7. *Const.*

p. 306. l. 5. *Meliceris*] πλαδαρότης. *Const.*

p. ead. l. 6. *Hebescit: ac pene difficillime*] *Hebescit, ac pene caligatur.* *Difficillime.* Const.

p. ead. l. 10. *Adjiciendum est, melle*] *Adjiciendum est: oculos vero melle.* Const.

p. ead. l. 11. *Quidam &c.*] Ἀμαύρωσις. *Const.*

p. ead. l. 14. *Ex recenti*] *Et recenti.* Cod. *Const.*

p. 306.

p. ead. l. 17. Vitium lufciofforum, *νυκτάλωψ*, nocturna caecitas Plin. *Conft.*

p. ead. l. ult. *Sanguine,*] *Sanie*, Cod. & fic Plin. lib. XXVIII. cap. 11. Diofcorid. *ἰχώρ*. *Conft.*

p. 307. l. 1. *Ad affum*] Lege *id affum*. Conft.

p. ead. l. 10. *Cum horum*] *Cum harum*. Conft.

p. ead. l. 11. *Celeberrimeque*] *Celerrimeque*. Conft.

p. ead. l. ult. *Sed armeniacus,*] *Armeniacus* legendum, ut fubaudiatur *lapis*. Caefar.

p. ead. l. ult. *Sed Ammoniacus*] *Sal ammoniacus*. Conft.

p. 308. l. 5. Morgagnus *Epift.* VII p. 195. damnat *quoque*, & *quique* refcribi vult, nullo tamen aut impreffo aut fcripto codice admonitus, fcilicet ut faveat fuae de Celfi profeffione medica fententiae. Sed nihil mutandum effe judico. Veri enim fimile eft, Celfum per particulam *quoque* ea quae medici praeciperent, diftingui ab his voluiffe, quae in vulgus nota & rufticorum vulgique experimentis cognita effent, quorumque etiam alias plus femel & paulo antea mentionem feciffet. Kr.

p. ead. l. 6. *Subremoveri*] *Summoveri*, vel *fubito removeri*. Conft.

p. ead. l. 8. *Poffint*] *Poffunt*. Conft.

p. ead. l. 10. *Ipfos*] *Ipfis tantummodo*. Conft.

p. ead. l. 17. *Cataplafmata*] *Cataplafmati*. Conft.

p. ead l. 23. *Corticis*] *Cortices*. Conft.

p. ead. l. 25. *Decoquatur.*] *Decoquantur*. Conft.

p. ead. l. ult. *Strigilem*] *ὠτεγχύτην*, five *ὠτικὸν κλυστῆρα*, alibi dicit oricularium fpecillum. *Conft.*

p. 309. l. 3. *In quo lumbrici collecti funt,*] *Ἔντερα γαίης*, l. *ἕλμινθας*: *& amarae nuces*, five Graecae, id eft, amygdalae amarae: *& Papaveris lacrymae*, id eft, opii. *Conft.*

p. ead. l. 8. *Vel id quod amarum*] Infra dicet *ex Aegyptia faba partem interiorem*. Conft.

p. ead. l. 12. P 1. *] P. *. *Conft.*

p. ead. l. 13. P. * 3.] P. * *Conft.*

p. ead. l. 16. *Quae habet caftorei,*] Galen. lib. III. *τῶν κατὰ τόπους*, *cum fapa*. Conft.

p. ead. l. 17. *Spumae lycii,*] *Argenti* (Alii *nitri*) *fpumae*, i. *λιθαργύρου lycii*. Conft.

p. 310. l. 1. *Specillo*] *Piftillo*. Conft.

p. ead. l. 9. *Cognominat*] *Cognominant*. Conft.

p. ead. l. 10. XV. *mellis*] XXV. *mellis* Conft.

p. ead. l. 16. P. 11. *] P. *. . . *Conft.*

p. ead. l. 20. P. 1. *] Al P. *. . . *Conft.*

p. ead. l. penult. *Ex Aegyptia faba*] Supra dixit *id quod amarum in Aegyptia faba*. Conft.

p. 311. l. 2. P. 1. *] P. *. . . . *Conft.*

p. ead. l. 14. *Flores junci rotundi*] *σχοινάνθους*. *Conft.*

p. ead. l. 14. *Caftorei albi, piperis longi,*] *Caftorei, albi piperis, & longi*. Conft.

p. 312. l. 3. *Odoris fanguinem*] *Odoris faniem*, Cod. *Conft.*

p. ead. l. 4. *Tamen infundi*] *Tandem infundi*. Conft.

p. ead. l. 10. *Provocabuntur,*] *Prolabuntur*, Cod. *Conft.*

p. 313. l. 1. *Ad gravem auditum.*] *Βαρυηκοΐαν*. *Conft.*

p. ead. l. 2. Nota Celfum in *gravis auditus* curatione monuiffe, *aurem ipfam confiderari oportere*, fi forte appareat *fordium coitus*: hasque ante, ubi opus fit, emollitas, auriculari fpecillo eximendas effe. *Alm.*

p. 313. l. 12. *Laureo,*] *Laurino*. Cod. *Conft.*

p. ead. l. 18. *Contritis rofae foliis*] *Contritae rofae foliis*, Cod. *Conft.*

p. ead. l. 19. *Surditatem*] *Sorditatem*. Conft.

p. ead. l. 20. *Se ipfas*] *Se ipfae*, Cod. *Conft.*

p. ead. l. 22. *Gravetudine*] *Gravedine*. Conft.

p. ead. l. 22. *Morbis,*] *Morbo*, Cod. *Conft.*

p. 314. l. 7. *Vel laureo*] *Aut laurino*. Conft.

p. ead. l. 8. *Et nitrum*] *Aut nitrum*, Cod.

p. ead. l. 12. *Laureum*] *Laurinum*. Conft.

p. ead. l. 17. *Quo*] *Quam*. Conft.

p. ead. l. 22. *Hamulo retufo*] Vulfella. pag. 489. l. 7. *Cafaub.*

p. ead. l. 23. *Sternutamenta*] *Πταρμικὰ*, *Sternutatoria* vocant. Caelius Aurelianus Chronicon lib. I. cap. 1. etiam *πταρμικὸν fternutamentum* exponit, i. medicamentum fternutamenta movens.

p. ead. l. 25. *Tabula quoque collocatur*] Vide apud Galenum *τῶν κατὰ τόπους*, lib. III. cap. 1. *Conft.*

p. 315. l. 4. *Plumbi recremento,*] *Molybdaena*. Conft.

p. ead. l. 6. *Fecerit.*] *Faciat*, Cod. *Conft.*

p. ead. l. 7. *Circa nares funt,*] *Intra nares funt*, Cod. *Conft.*

p. ead. l. 8. *Ὀζαίνας*] Ozaena ex lue venerea frequens. *Conft.*

p. ead. l. penult. *Liquida fiat,*] *Liquida fit*. Conft.

p. 316. l. 3. *Dimittendumque in naren eft.*] *Demittendumque in nares*, Cod Conft

p. ead. l. 6. *Caruncula*] *Σαρκώματα* apud Aeginetam. *Conft.*

p. ead. l. 7. *Imis partibus, quae carnofiffimae*] *In imis partibus, quae cartilaginofae*. Cod. *Conft.*

p. ead. l. 25. *Quae fere καρκινώδεις*] Fereque *καρκινῶδες*. *Conft.*

p. ead. l. 17. *Penicillum* diftinguitur a *linamento*,

et p. 559. l. 28. *aliquid ex penicillo* opponitur *linamento*. Ergo credibile non est, penicillum esse turundae genus, quod Clericus *Hist. Medic.* p. 545. putat. Valde miror, virum doctum pro sua sententia excitare locum Celsi p. 331. l. 27. ubi legimus: *Satisque est, papyrum intortum vel aliquid ex penicillo in modum collyrii adstrictum.* Nam collyrium ipsum hoc loco significat turundae genus; non ergo id, ex quo turunda fit, turunda dici potest. Plinius autem satis credo liquido, quid sit penicillum, docet his verbis usus: *Mollissimum genus earum* (spongiarum) *penicilli, oculorum tumores levant ex mulso impositi.* Kr.

p. ead. l. 20. *In dentium autem dolore*,] Ὀδονταλγίᾳ. *Const.*

p. ead. l. ult. *Maxillas*] *Maxillam*, Cod. *Const.*

p. 315. l. 5. *Non nimium: aridi*] *Non minimum: aridi.* Alii, *non nimium aridi cortices.* Const.

p. ead. l. 7. *Vino misto*] Οἴνῳ κεκραμένῳ, meroque opponitur. *Const.*

p. ead. l. 8. *Cornu cervinum rasum*] Alias *cervini ramentum.* Caesar.

p. ead. l. 8. *Cornu cervinum rasum*,] *Cornu cervini ramentum.* Cod. *Const.*

p. ead. l. 9. *Ficus item pinguis*] *Ficu item pingui.* Const.

p. ead. l. 10. *Decocta*] *Discocta*, Cod. *Const.*

p. ead. l. 11. *Eoque ipso dens fovetur.*] Fortasse legendum, *ipse dens.* Caesar.

p. ead. l. 11. *Eoque ipso*] *Eoque ipse.* Const.

p. ead. l. 13. *In quem*] *Ad quem* Cod. *Const.*

p. ead. l. pen. *Exulceratorium*,] Ἑλκωτικόν. *Const.*

p. ead. l. ult. *Ficorum partes*] *Pinguium* fortasse legendum aut *parvarum.* Caesar.

p. ead. l. ult. *Ficorum partes*] *Caprificorum pulveris* i. cineris. Alii *fermenti putris.* In Cod. *ficorum, piperis.* Const.

p. 318. l. 7. *Quales hae sunt. Habet autem papaveris*] *Qualis fere est, quae habet papaveris.* Const.

p. ead. l. 8. P. 1.*] P. *. . . . *Const.*

p. ead. l. 8. *Psoreos*] *Soreos.* Const.

p. ead. l. 11. *Ficorum partes*,] *Parvarum* vel *pinguium.* Caesar.

p. ead. l. 11. *Ficorum partes*,] *Ficorum, piperis.* Cod. *Const.*

p. ead. l. ult. *Forte situs*] *per testas*, Cod. Vide & cap. 13. infra. *Const.*

p. 319. l. 2. *Solvit. Et alumen scissile in id foramen contectum demitti commodius est*,] *solvit: & alumen scissile in id foramen conjectum: sed id tum in canna involutum demitti commodius est.* Const.

p. ead. l. 5. *Sed agrestium*] Lib. V. cap. 19, 50. *Const.*

p. ead. l. 14. *Tonsillae*] Παρίσθμια. *Const.*

p. 320. l. 1. *Et in passo*,] Dele &. Const.

p. ead. l. 1. *Leniterque*] *Lenibusque.* Const.

p. ead. l. 4. *In leni igne coquitur*] *In* vacat. *Const.*

p. ead. l. 9. *Nardi* P. *] *Nardi* P. v. *Const.*

p. ead. l. 18. *Deinde ex mulso*] Dele *ex.* Const.

p. ead. l. penult. *Ad gargarizandum paulum*] *Ad gargarizandum ex fico paulum*, Cod. *Const.*

p. 321. l. 2. *Leniterque*] *Leviterque.* Const.

p. ead. l. 9. *Lenis humor*,] Ut decocti radicis dulcis. Vide lib. VI. cap. 10. *Const.*

p. ead. l. 14. Ἀνθηρὰς] Ἀνθηρά i. ἐξέρυθρα valde rubra & florida, a sandarachae colore. Nam Hesychio ἀνθηρά, ἡ σανδαράχη. *Const.*

p. 322. l. 15. *Quem*] Dicendum fuit *quod*, ut apud Plin. Sed ad Graecam vocem ῥοῦς respexit *Const.*

p. 322. l. 15. *Rhus quem Syriacum vocant*] Vide sis de hac herba Plinium lib. XXIV. cap. XI. Manardi Epistolam VI. lib. 1. qua contendit voce Graeca *rhos* scribendum esse. Rhodium in Lexico Scriboniano, & Bodaeum a Stapel in Theophrasti lib. III. cap. XVIII. Histor. Plantar. *Alm.*

p. ead. l. 21. *Ad quod humor*] *a quo humor.* Const.

p. ead. l. 22. *At si lenia*] *At si leniora*, Cod. *Const.*

p. ead. l. penult. *Quae adurendo crustas ulceribus inducant.*] Ἐσχαρωτικά. *Const.*

p. 323. l. 1. *Maxime*] Al. *maxima.* Const.

p. ead. l. 8. *De paradontidibus*] Potest legi & hic *parulidibus.* Caesar.

p. ead. l. 9. Παροδοντίδας] Παρυλίδας legendum. Vide Aeginetam lib. VI. *Const.*

p. ead. l. 15. *Quas antheras vocari dixi*] Lib. II. cap. 17. *Const.*

p. ead. l. 19. *Subcrudum*] *Tuberculum.* Const.

p. 334. l. 2. *Eum ore*] *Ejus ore.* Const.

p. ead. l. 4. *Sive parotides sint, sive non sint, diutius pus feratur. Quod aut dente corrupto, aut fracto, vel aliter vitiato osse, maximeque id per fistulam venire consuevit, ubi incidit*,] Legendum: *sive παρουλὶς fuit, sive non fuit, diutius pus feratur, aut dente corrupto, aut fracto, vel aliter vitiato osse: maximeque id per fistulam venire consuevit. Quod ubi incidit.* Const.

p. ead. l. 7. *Excessit*,] *Abscessit.* Const.

p. ead. l. 14. *Vvae*] Vvae productae chirurgiam vide lib. VII. cap. 12. de uva. *Const.*

p. 325. l. 3. *Vbi horum aliquo illita uva est, chelidoniae quoque succo per cochlear illita uva maxime prodest. Fere multa pituita*] *Chelidoniae quoque succus per cochlear illita uva, maxime prodest. Vbi ho-*

horum aliquo illita uva est, fere multa pituita, Cod. *Const.*

p. ead. l. 6. *Cochleario*] *Cochleari.* Const.

p. ead. l. 9. *Sine eo hac curatione vitae subjecta est.*] *Sine eo. Ac de curatione uvae productae per manum ratio subjecta est.* nempe lib. VII. cap. 12. *Const.*

p. ead. l. 16. *Frictae*] *Fractae.* Const.

p. ead. l. 18. *Rosa*] *Ros.* i. rosaceo. *Const.*

p. ead. l. 20. *Tabescere desinat:*] Sic etiam loquitur Cato lib. de Re rustica. *Const.*

p. 326. l. 2. *Oleae,*] *Oleae folia.* Const.

p. ead. l. 2. *Proficit. Ex*] *Proficit: Et ex.* Const.

p. ead. l. 10. *Refici eos*] *Refigi eos.* Const.

p. ead. l. 15. *Hebetia*] Ad regignendam carnem. *Const.*

p. ead. l. 23. *Reprimentium experimentum est.*] Alii *reprimentibus experiendum est.* Et in parotidibus reprimentium usus periculosus est, quia glandes sub auribus, quas ipse is abscessus obsessit, sunt emissarium cerebri. *Const.*

p. ead. l. penult. *Ad umbilicos vero prominentes,*] Ἐξόμφαλον πάθος dicitur ab Aegineta haec umbilici procidentia. Plin. lib. V. c. 20. prociduum umbilicum vocat, quem prominentem hic auctor. Ἐξόμφαλοι vero hi sunt, quibus hoc vitium accidit. *Const.*

p. 327. l. 15. *Si ex inflammatione coles*] Περιφίμωσις, cui contraria φίμωσις. *Const.*

p. ead. l. 16. *Induci*] *Adduci.* Const.

p. ead. l. 18. *Ducenti*] *Reducenti.* Const.

p. ead. l. 23. *Continere se*] *Quiescere.* Const.

p. ead. l. ult. *Summo*] *Summa.* Const.

p. 328. l. 2. Morgagnus Epist. V. p. 134. putat, potius *unquam* cum Pinzio, Junta, Caesario, Ruellio legendum videri, propterea quod supra positum est, *reduci* eam cutem *aut rursus induci non posse*; fatetur tamen, amplius de eo videndum esse, cum reliqui & codex habeant *nunquam*. Quod & legendum omnino esse autumo. Kr.

p. ead. l. 3. *Vlteriore*] *Interiore.* Const.

p. ead. l. 8. *Tum butyri, & rosae mellis*] *Tum butyri, & rosae, & mellis.* Const.

p. ead. l. 9. *Aut, si*] *At si.* Const.

p. ead. l. 13. *Vvae madentiori, nariumque*] *Vvae madenti, oris, nariumque.* Const.

p. ead. l. 19. *Aut Erasistrati*] *At Erasistrati.* Const.

p. ead. l. ult. *Ac si plus*] *At si plus.* Const.

p. 329. l. 15. *Myrrhae, aut croci,*] Dele *aut.* Const.

p. ead. l. 16. *Habeant: tum in aeneo*] *Habeant, in aeneo.* Const.

p. ead. l. 20. *Nervus*] Cremasteras vocat lib. VII. cap. 18. *Const.*

p. ead. l. 20. *Profluitque*] Morbus hic vulgo *chaude-pisse*, id est, colis fistula. *Const.*

p. ead. l. 21. *Non cocta, aut aquae*] Al. *non coacta, at aquae.* Const.

p. 330. l. 5 *Haec citra cancrum*] Gangraena est, cujus curationem vide lib. VIII. cap. 33. *Const.*

p. ead. l. 9. *Paulum demat,*] *Paulum demas.* Const.

p. ead. l. 16. *Trahat,*] *Detrahat.* Const.

p. ead. l. penult. *Ibi*] Dele. *Const.*

p. ead. l. ult. *Oriri*] *Ibi oriri.* Const.

p. 331. l. 2. *Quaedam etiam nigrities*] Σφάκελος, syderatio *Const.*

p. ead. l. 14. *Ad ora*] *Ad oras*, Cod. *Const.*

p. 331. l. penult. *Ex faba farina*] *Cataplasma ex fabae farina ex mulso cocta cum cumino contrito & ex melle coacto.* Const.

p. 332. l. 3. *Aut si*] *At si.*

p. ead. l. 12. *Quod si ex ictu testiculis aliquid desit, fere quoque increscit,*] *Quod si ex ictu testiculis aliquid haesit, fere pus quoque increscit.* Const.

p. ead. l. 12. *Si ex ictu testiculis aliquid desit*] In editionibus scriptum est. In Codice Morgagnus invenit: *si ex ictu alii desit.* Editionum tamen quaedam omittunt voculam *pus*, quae in aliis & in codice est. Ronsseus in ora descripsit lectionem Constantini. Nulla tamen harum variantium sensum reddit planiorem. Emendatio num a casu praecedente qui duplex erat repeti possit, videant alii. *Kr.*

p. ead. l. 13. *Rhagadiis*] *Rhagadibus.* Const.

p. ead. l. 13. *Nec in se*] *Nec non in se.* Const.

p. ead. l. 13. Pro *inter se* Lindenius scripsit *a se* non verisimili scriptura. Veteres editiones omnes habent *in se*. Morgagnus Livii dicentia, *abhorrent inter se orationes*, auctoritate ductus primo divinavit, dein in codice reperit, *inter se*. Illa altera Constantini lectio, *nec non*, verisimilis non est, cum curationes hae magnam inter se habeant similitudinem. *Kr.*

p. ead. l. 14. *Abhorrentes*] *Abhorrendas.* Const.

p. ead. l. 14. *At primum in eo saepe, & quidem pluribus locis cutis exciditur*] *Ac primum in eo cutis saepe, & quidem pluribus locis scinditur.* Const.

p. ead. l. 17. Ῥαγάδια] Ῥαγάδας: sic leg. Plinius vocat *fissa ani.* Dicuntur etiam ῥήξεις, i. scissurae, ut ipse vocat infra. *Const.*

p. ead. l. 18. *Columbina quoque ova*] Ex Hippocr. lib. de Vlceribus. *Const.*

p. ead. l. 19. *Purganda*] Testis & putaminibus. *Const.*

p. 333. l. 2. *Aut hyssopum*] *Aut oesypum.* Const.

p. ead. l. 4. *Et qualibet*] *E qualibet*. Conft.

p. ead l. 8. *Ne aridum*] *Nec aridum*. Conft.

p. ead. l. 11. *Condyloma*] Vide infra, κόνδυλος eft articulus, a cujus forma condyloma vocatur ejusmodi excrefcentia. *Conft.*

p. ead. l 15. *Verbenae*] Id eft, herbarum ftirpiumque frondes. Sic late vis vocabuli extenditur apud Poëtam:

Verbenasque adole pingues,
De taedjferis. Conft.

p. ead. l. 16. *Sertula campana*] Melilotus. *Conft.*

p. ead. l. 21. *Quibus dum teruntur*,] Vide lib. VIII. cap. 22. in curatione ramicis. *Conft.*

p. ead. l. 25. *Pofteriore*] *Superiore*, Cod. *Conft.*

p. 334. l. 3. *Stibis*,] *Stibii* Conft.

p. ead. l. 4. *Vlcera*,] Rhagadas. *Conft.*

p. ead. l. 5. *Hoc parum*] *Id nondum*, Cod. *Conft.*

p. ead. l. 8. *Tanquam ex capitulis*] *Ex* videtur expungendum. *Conft.*

p. ead. l. 11. *Atque in quibusdam parum* &c.] Vide Galenum in Aphor. 12. lib. VI. *Conft.*

p. ead. l. 14 *Cum fanguinis exitum non haberent*,] *Cum fanguis exitum non haberet*. Conft.

p. ead. l. 16. *Id nocet*,] Sanguinis fluor. *Conft.*

p. ead. l. 18. *Oriri*] *Ibi oriri*, Cod. *Conft.*

p. ead. l. 19. *Dura alvus*] l. Durae alvi excrementum. *Conft.*

p. ead. l. ult *Sciffuris*] Rhagadibus. *Conft.*

p. 335. l. 5. P v. *] P. * VI *Conft.*

p. ead l. 5. *Compungendum*] Capitulum venarum. *Conft.*

p. ead. l. 6. *Aduftis capitulis fit cicatrix*, quae *fanguinem fundi prohibet*] Haec Translator Brittannus reddit fufpecta, & *crufta* pro *cicatrix* legit, propterea, quod adurentia non hanc fed illam creent, a vivo feparandam detergendam & ad cicatricem perducendam Sed quia Celfus aduftorum curationes alibi fatis explicuit, nullam his verbis fubeffe difficultatem puto. *Kr.*

p. ead. l. 7. *Sed quoties*] Vide Aëtium lib. XIV. cap. 5. *Conft.*

p. ead. l. 10. *Procidentia fedis* Plinio. *Conft.*

p. ead. l. 12. *Circumdatum.*] *Circumdetur*, Cod. *Conft.*

p. ead. l. 21. *Squamae fuliginis, calcis fit adjectum Si in hac ratione*] *Aeris fquamae, thuris fuliginis, & calcis fit adjectum, fi hac ratione*. Conft.

p. ead. l. 22. Lindenius fententiam Celfi mutavit, fcribendo, *vel aliis medicamentis fimilibus vel veh.* Nam fi priora adurentia inutilia erant, quae fperanda erit utilitas a fimilibus h. e. aeque minus vehementibus? *Kr.*

p. ead. l. penult. Πτερύγιον *Graeci appellant*] *Reduviam* vel *rediviam* vocant Latini. *Cafaub.*

p. 336 l. 1. *Radicula*] *Rudicula*. Conft.

p. ead l. 3. *Simul malvam jcient, eum*] *Simul malvest: eum*, Cod. *Conft.*

p. ead. l. 7. Legitur *cocto* & in omnibus libris. Non plane improbanda eft Lindenii mutatio. Nihilominus reftitui priorum lectionem in re dubia. Sed & pro *ex* nullo modo fubftituere licet. Non enim, ex quo ficus coqui debeat, intelligeretur *Kr.*

p. ead. l. 9. *Squamae*] *Squamae aeris*. Conft.

p. ead. l. 15. *Scabri ungues*] Scabritia unguium Plin. *Conft.*

p. ead. l. 17. *Aeque imponi*] *Aliquid imponi*, Cod. *Conft.*

p. ead. l. 19. P. II. *] Alias P. IV. *Conft.*

p. ead. l. ult. *Renafcuntur*.] Alias *nafcuntur*. Conft.

p. 337. l. 3. *Eademque*] Medicamenta. *Conft.*

p. ead. l. 12. *Plurimum*] *Vt plurimum* Conft.

p. ead. l. 18. *Hieron*,] *Herones*, Cod. *Conft.*

. ead. l. 20. *Euelpiftus*, &] *Euelpiftus Phlegetis filius*, &, Cod. *Conft.*

p. ead. l. ult. *Immifericors*,] *Aegrorum*. Conft.

p. 338. l. 15. *Luxata igitur*] At de luxatis libro fequenti, & quod hic tractatur ἐκχύμωσις eft, id eft, fugillatio, quae contufione fit. Ergo hoc loco mendofe editur *luxata* pro *fugillata*. Itaque & *contufa* fcriptum inveni: itemque *vexata*, quod plane non difplicet, fi pro *contufis* fumatur, ut apud Gellium. *Conft*

p. ead. l. 18. *Detergatur*] *Detergeatur*, Cod. *Conft.*

p. 339. l. 2. *Id optimum*] *Id idem optimum*, Cod. *Conft.*

p. ead. l 14. *Exeidat*] *Excedat*. Conft.

p. ead. l. 15. *Nihil cucurbitula agere*,] *Nihil cucurbitulam agere*. Conft.

p ead l. ult. Multa quae perperam mutavit Lindenius reftitui. Quae de iis Morgagnus ad haec loca dixit, vid. *Epift.* VI. p. 130. *Kr.*

p. ead. l. 22. *Maturior*] *Maturiore*. Conft.

p. 340. l. 6. *Curantis imbecillitas*] *Cubantis imbecillitas*. Conft.

p. ead. l. 6. *Cataplafmata*] *Cataplafmatis*. Conft.

p. ead. l 13. *In his periculum eft*] *In hoc periculum eft, ne*. Conft.

p. ead. l. ult. *Itemque aliam rectam plagam defiderant in carne, quia fere vehementer cutem extenuat, tota*] *Itemque alia rectam folum plagam defiderant in cute: Alia, quia fere vehementer cutem extenuant, tota*. Conft.

p. 341. l. 3. *Parciffimae*] *Pauciffimae*. Conft.

p. ead. l. 6. *Exitum*] ἐκδόρειν vocant. *Conft.*

p. ead. l. 7. *Eft etiam in rerum natura*,] Id eft,

est, in rerum naturam cadit. Quintilian. pro *interdum* it. Const.

p. 341. l. 9. *Sinus diffundit*,] *Sinus suffudit*, Cod. *Const.*

p. ead. l. 12. *Exercuit*,] *Exhausit.* Const.

p. ead. l. 12. *Fluens alvus exercuit*;] *Fluens alvus e xhaurit.* MS.

p. ead. l. penult. *Est. Vbicunque medicus ex quacunque causa cutem excidit, pure*] *Est, ubicunque medicus, & quacunque de causa cutem excidat. Pure.* Const.

p. 342. l. 16. *Carnosae*] *Callosae.* Const.

p. ead. l. 16. *Fiunt. Illa quoque ipsa carne hebete nec firma, deficere tamen animam.* [*vel ipsa*] *Fiunt, illa quoque ipsa carne hebete nec firma. Deficere tamen animam, vel in ipsa.* Const.

p. ead. l. 21 *Discernit*,] *Decernit.* Const.

p. ead. l. 21 *Fortuna huc illucve discernit*] Lege *decernit.* Casaub.

p. ead. l. 22. *Reperiendam*] *Recuperandam.* Const.

p. ead. l. 23. *Resiluerit*,] *Resilierit.* Const.

p. 343. l 5. *Reficiendo. Apteque omnia, quae per medicamenta suppuratione quoque rupta sequuntur,*] *Reficiendo aptae. Quae omnia per medicamenta suppuratione quoque rupta, sequuntur.* Const.

p. ead. l. 8. *De fistulis.*] Vide lib. V. ubi de fistulis, & collyriis fistularum. *Const.*

p. ead. l. 11. *Recte*] *Rectae*, Cod. *Const.*

p. ead. l. 13. *Persequendi*] *Persecandi.* Nihil muto. *Const.*

p. ead. l. 15. *Fibulae*] Vulgo *hapes*, *attaches.* Const.

p. ead. l. 17. *Excidi*] *Incidi.* Const.

p. ead. l. 21. *Subter exire*,] *Subter ire.* Const.

p. ead. l 23 *Solent*] *solent quoque*, nempe fistulae. *Const.*

p. 344. l. 3. *Hunc ore ille continuit.*] *Spiritum ore aeger continuit.* Const.

p. ead. l. 5. *Sicca linamenta*,] Vulgo *charpie*, *plumaceaux.* Const.

p. ead. l. 11. *Ibi fit*] In intestinis *Const.*

p. ead. l. 12. *Auctores parum modum*] *Auctores scripserunt, parum tamen modum.* Const.

p. ead l. 17. Pro *intus*, quod omnes habent, secure posui *latius.* Nam tenui fistulae abdomen perrumpenti opponi non potest fistula intus patens, neque necesse est, latius foramen fit, nisi ipsa fistula latius patet. Sed non vereor, ne cuiquam improbetur ea emendatio. *Kr.*

p. ead. l. 24. *Desiderant ea*] *Desiderant eae.* Const.

p. ead. l. 24. *In hoc*] *In hanc*, nempe fistulam. *Const.*

p. 349. l. 3. *Linum debet esse crudum*,] Vulgo *fil écru*, filum rude ac novum nondumque lixivio maceratum. *Const.*

p. ead. l. 6. Pro *salvo* male posuisse *soluto* tum ex Celsi verbis *tertio quoque die nodus resolvendus est*, tum ex eo, quod illa solutione opus non est, intelligi monet Morg *Ep.* VI. p. 151. Restitui quidem lectionem *salvo*, quam ad unum omnes habent. Haec tamen animadverto, textus mutationi Lindenianae, nisi Celsus ipse forsan ita scripsit, occasionem dedisse videtur locus Hippocratis p. 885. *edit. Foes.* ubi similis ani curatio docetur, sed ita, ut lini ductio solutionem nodi requirere videatur. Hic autem Hippocratis locus sicut alii etiam, redarguit eos, qui Celsum non bonum Hippocratis interpretem facere non dubitant. Ex eo enim manifestum est, Celsum auctoritate Hippocratis uti quidem, sed interpretis partes in se non suscepisse. *Kr.*

p. ead. l. 7. *Superior*] *Exterior* quidam legunt. *Const.*

p. ead. l. 14. *Penicillo*] *Ex penicillo.* Const.

p. ead. l. ult. *Ora*] *Orae.* Const.

p. 350. l. 3. *Recte*] *Recta.* Const.

p. ead. l. 19. *Id transit*,] *Id transiit.* Const.

p. ead. l. 20. *Itaque*] *Eaque*; vel *ac ita.* Const.

p. 351. l. 1. *Parte ita*] Dele *ita*, vel lege *ista.* Const.

p. ead. l. 1. Non *in summa*, sed *summa* -- *cura.* Kr.

p. ead. l. 3. *Hamo retuso*] Τυφλαγκίστρῳ. *Const.*

p. ead. l. 3. *Scalpello.*] *A scalpello*, ἀπὸ τῦ σμιλίυ, ὃ μάλιϛα ἰσχυρᾶς. Hippocrat. *Const.*

p. ead. l. 5 *Sub eo*] *Ab eo.* Const.

p. ead. l. 7. *Generibus subjicienda sunt, quae*] *Generib. adjicienda sunt, quae.* Const.

p. ead. l. 8. *In corpore*] *In corpus.* Const.

p. ead l. 9. *Insedit.*] *Incedit*, vel *insidit.* Const.

p. ead l. 10. *Ipsa in angusto est.*] *Ipsa angusta est.* Const.

p. ead. l. 15. *Si mucro, si arundo inhaeret*] *Si mucroni arundo inhaeret.* Const.

p. ead. l. ult. *Forfice*,] *Forcipe.* Const.

p. 352. l 4. *Forfice*] *Forcipe.* Const.

p. ead. l. 5. *Fissis*] *Fixis.* Const.

p. ead. l. 10. *Diocleum graviscum*] Διόκλειος γραφίσκον *Graeci vocant* βελουλκόν. Γραφίσκος, sic dicitur a forma graphii. *Const.*

p. ead. l. 14. *Lateribus, leviterque extrema in eam*] *A lateribus extrema leviterque in eam.* Const.

p. 353. l. 8. *Forfice*] *Forcipe.* Const.

p. ead. l. 10. *Quoque ictum*] *Quoque victum.* Const.

a

p. ead. l. 12. *Litterae* ✝] B. ✝ b. a. *telum.* b. *terebra.* Const.

p. 353 l. 12. *Diducuntur*] *Deducuntur*. Const.

p. ead. l. 15. *De qua satis alio loco dictum est.*] Vide Libro VI. *Const.*

p. 354. l. 1. Γάγγλιας,] γάγγλια. *Const.*

p. ead. l. 7. *Tunica sua includuntur*,] Tunica includi ganglia quidam negant. Vide pag. 410. *Const.*

p. ead. l. 11. [*Ejecta*] *Exsecta*. Dicet tamen infra: *ejiciendaque cum eo, quod intus tenet*. Const.

p. ead. l. 15. *Aliqui*] *Aliique*, Cod. *Const.*

p. ead. l. 15. *Quibus aliqui*] *Alii aliique* i. e. *diversi*: cujus conjectura ex V. C. in quo *aliique* legitur. *Scal.*

p. ead. l. 16. *Meliceridi*] De melicerla ulceria fistulosi genere. Vide lib. V. *Const.*

p. ead. l. ult. *Subjecta carne, ea separaretur*,] *Et subjecta carne ea separaretur*, Cod. *Const.*

p. 355. l. 12. *Vesicae*] ὑδατίδες Aeginetae. *Const.*

p. ead. l. 13. *Levesque pituitae cursus*,] ἐπιφοράς. *Const.*

p. ead. l. 15. *Transversam*] *Transversa*. Const.

p. ead. l. 16. *Et ut locus*] *Et ut qua locus*. Const.

p. ead. l. ult. *Crithe*.] Κριθὴ vel κριθία Galeno lib. τῶν κατὰ τόπους. *Const.*

p. 356. l. 8. *Chalazio*] *Grando*, χάλαζα, vel χαλάζιον. *Const.*

p. ead. l. 8. *Sed neque utique*] *Sed nec utique*. Const.

p. ead. l. 10. *Ideoque ea* χαλάζια *vocant*] *Grandini similia sunt, ideoque ea* χαλάζια *Graeci vocant*. Const.

p. ead. l. 10. Χαλάζια] Bochart. Hieroz. Part. II. l. 5. c. 9. p. 721.

p. ead. l. 12. *Diducenda*] *Deducenda*. Const.

p. ead. l. 15. Πτερύγιον] Vnguis, vulgo *la maille*. Vide Aeginetam lib. III. cap 22. *Const.*

p. 367. l. 10. *Patescit*] *Patesit*, leg. *patefecit*. Const.

p. ead. l. 10. *Per quod postea semper humor descendit*, ῥυάδα *Graeci vocant*.] *Rhyada*, non *rhypada*, ut hactenus, legendum mihi videtur, idque partim ratione vocabuli ad rei significationem alludentis respondentisque; partim quia huic lectioni Symon Genuensis adstipulari videtur, ex sententia Demost. cujusdam, quem crebro ille citat, cujus & haec verba citat, quibus rhyada ille ita describit: *Rhyas*, inquiens, *est continuus lacrymae fluor*. Quanquam dicat idem auctor, qualis qualis est apud Cels. *rhypada legi*. Quin & huic sententiae meae adstipulari videtur Hermolaus Barbarus in suis Corrol. Quid quod & apud ipsum Galen. lib. 14. Θεραπευτικῶν ita legitur, ubi de oculorum vitiis agit, ῥυάδας que appellat, de quo hic differit Cels. oculorum vitium. *Caesar.*

p. ead. l. 10. Ῥυάδα ἀπὸ τοῦ ῥέειν, vel ῥοιάδα. *Const.*

p. 358. l. 9. *Excidi*] *Excipi*. Const.

p. ead. l. 10. *Ex ipso abscindat*] *Ex ipso abscindatur*, nempe angulo. *Const.*

p. ead l. 15. *Inter se palpebrae coalescunt*] Aëtius lib. VII. cap. 66. πρόσφυσιν τῶν βλεφάρων dixit, Paulus Aegineta lib. VI. cap. 15. σύμφυσιν βλεφάρων. *Const.*

p. ead. l. penult. *Glutinabit*] *Glutinavit*. (alii *agglutinatur*) ἀγκυλοβλέφαρον, sed utrumque vitium. Ego sub utroque retineo. Nam ibi *sub* pro *in* ponitur, ut cap. 5. lib. VII. sic ὑπὸ vice ἐν interdum. *Const.*

p. 359. l. 3. *Adversum specillum*] Adversum specilium est μήλης πυρὴν (μηλωτρὶς vero sive μηλωτὶς Aeginetae, ἡ μήλη ἰξωτὶς Hippocr. *specillum oricularium* seu potius *auricularium*) supra dicebat *specilli manubriolo*. Const.

p. ead. l. 5. *Aut ubi*] *At ubi*. Const.

p. ead. l 7. *Cum moderatione*,] *Temperata manu* supra. *Const.*

p. ead. l. 9. *Medicamentis, quibus aspritudo curatur*,] Λεπτύνοντα φάρμακα (nisi potius λειαίνοντα) apud Aeginetam. *Const.*

p. ead. l. 10. *Vertatur*] *Evertatur*. Const.

p. ead. l. 11. *Ipsique etiam*] *Ipsique aegro etiam*. Const.

p. ead. l. 16. Ἀιγιλώπα] Αἰγιλώπιον vel αἰγίλωψ (& antequam disruptum exulceretur, ἀγχίλωψ Aëtio) lacrymalem fistulam vocant. *Const.*

p. ead. l. 19. *Recurvatae*] *Aequatae*. Const.

p. ead. l. 19. *Color pallet*] *Colore pallent*. Const.

p. ead. l. penult. *Ea vero*] *Eos vero*. Const.

p. ead. l. ult. *Cum eum non ignotum*] *Quamvis*. Alii *cum eo ne*. Const.

p. 360. l. 6. Legendum mihi videtur: *Os quod jam carie vexatum est, ferro adurendum est, vehementius, quo crassior &c.* Kr.

p. ead. l. 6. *His squama accedat*,] *Huic squama abscedat*. Const.

p. ead. l. 10 *De pilis palpebrarum oculum irritantibus*,] Πτῶσις βλεφάρων, καὶ φαλάγγωσις. *Const.*

p. ead. l. 13. *Modo sub ordine naturali*] Διστιχίασις. *Const.*

p. ead. l. 15. *Tenuis acus ferrea*] Haec curatio Aeginetae lib. VI. cap. 13. καῦσις. *Const.*

p. ead. l. penult. *Sub ipsis*] *Super ipsis*. Const.

p. 361. l. 4. *Acu transui*] Ἀναρραφισμὸς dicitur haec curandi ratio a Paulo Aegineta lib. IV. cap. 13. *Const.*

p. ead. l. 9. *Foramen*] *Ferrumen* in antiquo: infra vocat *gluten*, quo vinctus est pilus. *Const.*

p. ead. l. 17. *Ea vero curatio*,] Ἀναρραφὴ sive καταρραφὴ Aeginetae lib. VI. cap. 8. & 11. *Const.*

p. 362.

p. ead. l. 17. *Quae palpebrae laxioris*] Elegans relativi trajectio, quae rotundiorem numerosioremque efficit orationem, quam *palpebrae laxioris, quae*. Conſt.

p. 362. l. 3. *Qua deinde*] *Quod deinde*. Conſt.

p. ead. l. 5. *Vt ae interiore quae*] *Vt de inferiore, quae*. Conſt.

p. ead. l. 12. *Palpebra*] *Palpebra eſt laxata*. Conſt.

p. ead. l. 13. *Habenula*] Cutis ſegmentum oblongum. *Conſt.*

p. ead. l. 15. *Quae ſupra tres*] Aegineta *tres*: vet. *quatuor*: Aetius *quinque* dixit. *Conſt.*

p. ead. l. 17. *Satis tuetur*] A pilorum punctione. *Conſt.*

p. ead. l. 24. *Interdum etiam alia de cauſa*] Fit a natura, uſtione, cicatrice, ſenectute, futura latiore & male facta. *Conſt.*

p. ead. *l.* ult. *Cute*] *cutis*. Conſt.

p. 393. l. 9. *Senectute*,] Aegineta *relaxatione*. Conſt.

p. ead. l. 10. *Plagae*] Lunatae. *Conſt.*

p. ead. l. 13. Hic etſi codex habeat *ut quarto*, alii autem *& quarto*, neminem tamen habere *a quarto*, monet Morgagnus. Cujus auctoritate motus lectionem priorem reſtitui. Sero demum video, lectionem Lindenii *a quarto* meliorem eſſe. *Kr.*

p. ead. l. 16. *Tunica*,] Cornea. *Conſt.*

p. ead. l. 18. Σταφύλωμα] Vide Aëtium lib. VII. cap. 34. Aeginetam lib. III cap. 22. *Conſt.*

p. ead. l. 20. *Ex interiore*] *ex inferiore*. Conſt.

p. 364. l. 8. *Alias feci mentionem*] Pag. 367. Sex oculorum tunicae.

1. Ἐπιπεφυκὼς, *adnata*. Oritur ex pericranio.
2. *Incognita* veteribus, ob idque *innominata*. Fit ex nerveis muſculorum oculi tenuitatibus.
3. Κερατοειδὴς, *cornea*. Oritur a dura membrana cerebri.
4. Ῥαγοειδὴς, *uvea*, vel κοροειδὴς (quia κόρη, *pupilla*, quae in eius foramine,) naſcitur ex tenui menynge, nervumque opticum conveſtit.
5. Ἀμφιβληστροειδὴς, *reticularis*. Gignitur ex nervo optico.
6. Ἀραχνοειδὴς, telae aranearum ſimilis. Ipſa ſimiliter ut quarta ex tenui menynge naſcitur. *Conſt.*

p. ead. l. 9. *Ea qua parte alba eſt ſatis craſſa, pupillae*] *eaque, qua parte alba, eſt ſatis craſſa: pupillae*, Cod. *Conſt.*

p. ead. l. 18. *Ad membranam cerebri perveniunt, eique*] *Ad membranas cerebri perveniunt* (immo ex eis naſcuntur), *eisque*. Vid. adnot. *Conſt.*

p. ead. l. 21. *Eoque*] *eaque*. Conſt.

p. ead. l. ult. *Ex cujus colore*] Color iridis fit ab uvea tunica. Color pupillae apparet ex reflexione humoris vitrei, cum e fundo obſcuro exſerit ſe ſpecies. *Conſt.*

p. 365. l. 2. *Membranula*] Vvea & cornea. *Conſt.*

p. ead. l. 3. *A qua videndi facultas proficiſcitur*,] Tres humores oculi:

1. Ὑδατοειδὴς, *aqueus*, vel ᾠοειδὴς, *albugineus*, qui paucus, ſemicircularis jacet in parte anteriore: gignitur ex nutritione; effuſusque vulnere reſtauratur interdum, nec viſus amittitur. *Conſt.*
2. Κρυσταλλοειδὴς, *cryſtallinus*, qui ſplendidus, ſphaericus, globi, quem reliqui duo conſtituunt, in centro locatus, pene princeps videndi inſtrumentum. Ex vitreo alitur.
3. Ὑαλοειδὴς, *vitreus*, qui multo copioſior ſemicircularis, concavus (nam cavitate ſua cryſtallinum excipit) poſteriorem partem praecipue occupans. Alitur a tunica reticulari.

Locus autem corruptiſſimus ita caſtigandus: *Id autem, ſupervenientr ab interiore parte membranula includit (ſub hir gutta humoris eſt, ovi albo ſimilis) a qua videndi facultas proficiſcitur.* Κρυσταλλοειδὴς *a Graecis nominatur. Gutta humoris*, intelligit ὑδατοειδὴς ſive ᾠοειδὴς, *aqueum humorem. Facultas proficiſcitur.* Si ut a cauſa falſum: ſi ut ab inſtrumento ferme praecipuo verum. Ἀραχνοειδὴς membranula vitreum & cryſtallinum complectitur. *Conſt.*

p. ead. l. 4. Κρυσταλλοειδὴς] ἀραχνοειδὴς. *Conſt.*

p. ead. l. 7. *Interiori potentiae*] Videndi. *Conſt.*

p. ead. l. 7. *Vitiique ejus*] *vitii ejus*. Conſt.

p. ead. l. 11. *Figura in aliam vertit*] *figura, in aliam vertitur*. Conſt.

p. ead. l. 12. Pro *caeruleus* ſubſtitui *cereus* volunt Hier. Mercurialis Var. Lect. L. V. c. 5. & Clericus in Hiſt. Med. P. 2. L. 4. S. 2. c. 5. quos ſecutus Interpres Britannus vertit: *Of the colour of wax.* Sed miror, viris doctiſſimis ignotum eſſe Hippocratis περὶ Ὄψιος. Kr.

p. ead. l. 16. *Curatio*] *curationi*. Conſt.

p. ead. l. 18. *Neque exiguus neque concavus*) Negatio cadit in Adject. *Conſt.*

p. ead. l. 20. *Durities quaedam*] *duritie quadam*. Conſt.

p. ead. l. penult. *Lumine adverſo, ſic ut contra medicus*] *lumini adverſus, ſic ut contra medicum*. Conſt.

p. 366. l. 1. *Et immobile*] *ut immobile*. Conſt.

p. ead. l. 2. *Acies*] Oculi acies videndique facultas, laeſo humore cryſtallino. *Conſt.*

p. ead. l. 6. *Aut acuta, aut forte non nimium tenuis, eaque demittenda. Sed recta eſt per*] *eſt acuta, aut certe non demittenda, ſed recta eſt, per*. Conſt.

p. 366.

p. ead. l. 6. Loci huius corruptio in omnibus editionibus manifesta est. Ante legebatur: *Acus admovenda est, aut acuta, aut forte non nimium tenuis.* Lindenius pro *forte* posuit *certe.* Sed neutra lectio probari potest, cum oppositio in neutra probabilis sit. Si divinando liceret veram lectionem praecipere, eam putarem ita se habere: *Acus admovenda est, acie acuta, &* (vel *at*) *fortis, aut certe non nimium tenuis.* Kr.

p. ead. l. 6. *Summas duas tunicas*] Adnatam & corneam. *Const.*

p. ead. l. 9. Pro *timide* Interpres Britannus vult *temere* legi. Sed doctissimum virum, cum haec scriberet, parum haesitasse valde miror. Vox enim *timide* & supra & infra a Celso dictis magis, non *temere* convenit. Dixerat Celsus, acum ita esse demittendam *ne qua vena laedatur.* Ne quis vero timidius agat, adjicitur, *neque tamen timide demittenda est; quia inani loco excipitur*, ubi scil. *nec laedi quicquam, neque mediocriter quidem peritus falli potest.*

p. ead. l. 14. *Parti*] *parte.* Const.

p. ead. l. 16. *Late*] *latis.* Const.

p. 367. l. 4. *In hoc capite Graecorum ὑποσπαθισμὸς, περισκυφισμὸς, & ἀγγειολογία* tractatur. *Const.*

p. ead. l. 8. *Ex levibus*] *& levibus.* Const.

p. ead. l. 13. *Necessario*] *necessaria.* Const.

p. ead. l. 17. *Patent*] *parens.* Const.

p. ead. l. 21. *Os*] *calvariae os.* Const.

p. 368. l. 5. *Nationes quoque*] *nationes quasque.* Const.

p. ead. l. 5. *Qui novem lineis*] περισκυφισμὸς & ὑποσπαθισμός. *Const.*

p. ead. l. 9. *Recte*] *rectas*, vel *recta.* Const.

p. ead. l. 9. *Diducerent*,] *deducerent.* Const.

p. ead. l. 28. *Inductisque*] *diductisque*, Vet. *Const.*

p. ead. l. 16. *Post sanguine fuso*,] *Post sanguinem effusum.* Const.

p. 369. l. 3. *Valentior*] *violentior.* Const.

p. ead. l. 4. *Legi*] i. *seligi.* Nam hic & infra περὶ ἀγγειολογίας. *Const.*

pag. ead. l. 7. *Cervicem, ac frontem, deinde*] *verticem ac frontem oportet deinde.* Const.

pag. ead. l. 9. *Maxillas*] *maxillam.* Const.

p. ead. l. 16. *Erumpat*] Crustis decidentibus. *Const.*

p. ead. l. 17. *Per hoc*] Puris diuturnam vacuationem. *Const.*

p. ead. l. 18. *Per illud*] sanguinis eruptionem. *Const.*

p. ead. l. 18. *Exhauriri*] Alimento privari, unde oculi ἀτροφία. & φθίσις sive tabes. *Const.*

p. 370. l. 23. *Cicatricem*] In qua caro excreverit. Nam ὑπερσάρκωσιν posuit Aegineta. *Const.*

p. ead. l. 13. *At ubi aures, in viro putà, perforatae sunt*,] Vt olim in servitiis Thracum. *Const.*

p. ead. l. ult. *Curta in auribus*] Κολόβωμα. *Const.*

p. 371. l. 6. *Mutatione*,] *mutilatione.* Const.

p. ead. l. 11. *Curatum*] *Curtum, curtatum* reperi: *curandum* Alii. *Const.*

p. ead. l. 13. *Reposuimus*] *resolvimus*, Vet. *Const.*

p. ead. l. 18. *Interdum autem*] *interdum tamen.* Cod. *Const.*

p. ead. l. 19. Particula *haud* parum attento videri potest non a Celso esse. Britannus expunctam vult. Sed verbum *relinquere* duplicem explicatum admittit. *Kr.*

p. 372. l. 1. *Imis venarum*] *imisve narium.* Sic in antiquo. Alii *genarum.* Const.

p. ead. l. 2. *Si quid aut medio naso*,] Haec videntur e margine irrepsisse. *Const.*

p. ead. l. 5. *Curata*] *curta.* Const.

p. ead. l. 1·. *Illita spuma argenti*] Sic etiam sequenti pag. *Const.*

p. ead. l. 19. *Posui.*] Cap. 8. lib. VI. *Const.*

p. ead. l. 12. *Implicitum linamentum*,] τριπτὸς μοτός. *Const.*

p. ead. l. 22. *Ex penicillo respergendum*] ἐλλυχνωτὸς μοτὸς Aeginetae. *Const.*

p. ead. l. ult. *Vulnus purgandum*] *ulcusculum purgandum.* Const.

p. 373. l. 7. *Sutilem*] *subtilem.* Const.

p. ead. l. 18. *Arescentium*] *madescentium.* Alii exponunt *ulcere putri corrosarum.* Const.

p. ead. l. 19. *Incidat*] *insidat.* Const.

p. 374. l. 3. *Forfice*] *forcipe.* Const.

p. ead. l. 5. *Forfice*] *forcipe.* Const.

p. ead. l. 6. *Forfex*] *forceps.* Const.

p. ead. l. 6. *Os earum*,] *os earum, cui dens inhaeret.* Alii *earum*, nempe maxillarum. *Const.*

p. ead. l. 9. *Forfex*] *forceps.* Const.

p. ead. l. 14. *Fractum*] *factum.* Const.

p. ead. l. 14. *Indurescit*] *intumescit.* Const.

p. 375. l. 1. *Is qui*] *is autem qui.* Const.

p. ead. l. 4. *Forfice, quam rhizan*] *forcipe, quam* ῥιζάγραν. *Const.*

p. ead. l. 11. *De Vva.*] Vide pag. 375. de Vvae morbis. *Const.*

p. ead. l. 12. *Solet enim*] Ex Hippocrat. Prognost. lib. III. cap. 10. *Const.*

p. ead. l. 15. *Deducta*] *diducta.* Const.

p. ead. l. 16. *Summa, tenuis est*] *summa vero, tenuis est.* Const.

p. ead. l. 19. *Volsella*] τῷ μυδίῳ, σταφυλάγρᾳ, vel σταφυλοκαύστῳ. *Const.*

p. ead. l. ult. *Lingua vero quibusdam*] Hoc vitium

tium vocatur, ἀγκυλόγλωσσοι, (quo qui laborant, μογιλάλοι vocantur.) De ejus curatione Aëtius lib. VIII. cap. 38. *Conſt.*

p. 376. l. 2. *Membrana incidenda*] τῷ ἀγκυλοτόμῳ, id eſt, ferramento, quo ἀγκύλωσις linguae tollitur. *Conſt.*

p. ead. l. 6. *Eam premeret*] *eam promeret.* Conſt.

p. ead. l. 10. *Conſiſtit in tunica*] *contegitur velamento.* Vid. lib. VII. cap. 2. *Conſt.*

p. ead. l. 11. *Movet:*] *non movet.* Cod. *Conſt.*

p. ead. l. 12. *Semel*] *ſimplici plaga.* Conſt.

p. ead. l. 16. *Labra autem ſaepe finduntur*] *Labrorum fiſſuras* vocat Plinius. *Conſt.*

p. ead. l. 24. Βρογχοκήλην] Βρογχοκήλη, vulgo *le gros goſier*, vel *le goitre.* Plin. lib. XXII. cap. ult. *guttura* vocat. & lib. XXII. cap. 17. dixit *guttura incipientia turgeſcere:* unde guttur. *Conſt.*

p. 377. l. 1. *Exeditur*] *exuritur.* Conſt.

p. ead. l. 3. *Tumore una linea*] *tumor una linea.* Conſt.

p. ead. l. 5. *Velamento*] *tunica.* Conſt.

p. ead. l. 9. *Inſpergenda adurentia, linamentiſque id curandum eſt, caeteris*] *inſpergenda adurentia linamentis, idque curandum eſt caeteris.* Conſt.

p. ead. l. antepenult. *Frigore comminuitur*] *frigore non imminuitur*, Cod. *Conſt.*

p. 378. l. 1. *Latus extenuatus in ventrem eſt:*] *latus, extenuatus in verticem*, Vetus Exemplar. *Conſt.*

p. ead. l. 12. *Iisdem*] *iisdem.* Al. ſaepe ita. *Conſt.*

p. ead. l. 14. *Vterum*] *ventrem.* Al. ſaepiſſime ſic. *Conſt.*

p. ead. l. 15. *Exceptus eſt*] *excipitur.* Conſt.

p. ead. l. 19. *Nam ſic id quod ſupra*] *Nam ſic adſtricta, id quod infra*, Cod. Vide pag. 366. *Conſt.*

p. ead. l. 20. *Vinxerunt*] *vincirent.* Conſt.

p. 379. l. 19. *Alias dixi*] Cap. 21. lib. III. *Conſt.*

p. ead. l. ult. *Media circum ſurgente quodam modo,*] *medio circum ſurgente quadam mora.* Conſt.

p. 380. l. 2. *Vlteriorem*] *interiorem.* Conſt.

p. ead. l. 20. *Alienantur*] Alterari, ἀλλοιοῦσ. *Conſt.*

p. ead. l. 26. *Membranae interiori*] Peritonaeo. *Conſt.*

p. 381. l. 1. *Concidant*] *conſidant.* Conſt.

p. ead. l. 4. *Leviter*] *leniter.* Conſt.

p. ead. l. 4. *Diduci*] *deduci.* Conſt.

p. ead. l. 4. *Summae cutis*] Epigaſtrii. *Conſt.*

p. ead. l. 6. *Vincienda*] *facienda*, vel *iniicienda.* Conſt.

p. ead. l. 13. *Sit, quae retuſa eſt. Semel*] *ſit quae acuta, propinqua quae retuſa eſt. Simul.* Conſt.

p. ead. l. penult. *Trajectis.*] Quod ſupra dixit *permutatis.* Conſt

p. ead. l. ult. *Impreſſam*] *expreſſam.* Conſt.

p. 382. l. 4. *Abdominis membrana*] Peritonaeum. *Conſt.*

p. 5. *Rumpitur.*] Quid vociſeratione? quid ſaltu? *Conſt.*

p. ead. l. 11. *Super*] *ſupra.* Conſt.

p. ead. l. 17. *Immittendae*] *incidendae.* Conſt.

p. ead. l. ult. *Medullis*] *glandulis.* a Galeno III. Alimentorum glandulis teſtes accenſentur. *Conſt.*

p. ead. l. ult. Pro *medullis*, quod in omnibus editionibus legitur, Lindenius poſuit *glandulis*, ſectatus Conſtantinum, Ronſſeum, qui Galeni auctoritatem reveriti, aeque ac Rubeus in *annot. in hunc locum*, maluerunt *glandulis.* Kr.

p. 313. l. 6. Ἐρυτροειδὴς] Verbum hoc, cum de eo jam diu dubitaſſem, quodam modo ſcribendum eſſet, propterea quod nondum mihi ad manum erant Galeni opera Graeca omnia, unde ipſum poſſe reſtitui conjectabam, nec falſo, tandem a doctiſſ. Georgio Agricola reſtitutum accepi. Qui tamen & ipſe de ejus verbi ſcriptura ſe aliquando addubitaſſe, literis ad me datis teſtatur, quod apud ipſum Galenum loco uno aut altero ita ſcriptum invenerit, ἐρυτροειδὴς per τ non per θ in eodem ſignificatu, id quod Atticorum conſuetudine, proprietateve factum a Galeno opinatur, ut qui ρ pro λ ſcribere conſueverunt, ut κρίβανον ἀντὶ τοῦ κλίβανον. Verum cum idem verbum apud eundem Galenum locis compluribus & apud alios ejuſdem profeſſionis auctores ſcriptum inveniſſet, eo quo nunc modo adnotatum eſt, hoc quoque ſcribendum hic adjudicabat, verbum videlicet deductum ἀπὸ τοῦ ἐλύτρου καὶ εἴδους. *Caeſar.*

p. ead. l. 5. *Hae autem*] *Hi*, nempe teſticuli. *Conſt.*

p. ead. l. 5. *Tunica*] Prima teſticulorum intimaque ἐπιδίδυμις, 2. ἐρυθροειδὴς, 3. δαρτὸς, 4. extimaque, ὄσχεον, *ſcrotum.* Conſt.

p. ead. l. 6. Quae ἐλυτροειδὴς] Nicolaus Loënſis cum quibusdam codicibus ἐλυθροειδὴς legendum eſſe putat, Miſcellan. l. 9. c. 7. *Alm.*

p. ead. l. 18. *Tunica,*] Peritonaei. *Conſt.*

p. ead. l. ult. *Tunicas, & ob id ejus rei patientes diducit,* ἐντεροκήλην] *tunicas, & ejus rei patientes diducit, ob id* ἐντεροκήλην. *Conſt.*

p. 384. l. 2. *Herniae nomen eſt*] *Hernioſus* apud veteres *ponderoſus* dicebatur, ut in Levitici veteri verſione Latina & in fabula Querolo i. e. Aulularia ad Plauti imitationem facta. Sed proprie de *enterocele* intelligitur. *Scal.*

p. ead. l. 5. *Aliquo modo collocatum.*] *Alio quovis modo collocatum eſt.* Conſt.

p. 384. l. 9. *Deſidit, interdum ſic dividitur*] *deſinit, interdum ſic diſcutitur.* Conſt.

p. ead. l. 10. *At ſi clamore*] *at clamore.* Conſt.

p. ead. l. 12. *Diffunditur,*] *diſtenditur.* Conſt.

p. ead. l. 16. *Accepto,*] *concepta.* Al. *Conſt.*

p. ead. l. 20. *Diſtringit*] *diſtendit*; aut *diſtringit* intelligitur ex diſtenſionis ſenſu. *Conſt.*

p. ead. l. ult. *Hae gravatae occaluerunt*] *hae genitae* (Aëtius ἐπιγεννητὸν χιτῶνα vocat) *occaluerunt.* Conſt.

p. 385. l. 5. *Priora*] *Propiora.* Cod. *Conſt.*

p. ead. l. 7. *Subeſſe dicimus: ſi tumor*] *ſubeſſe dicimus: humor ſic deprehenditur, ſi tumor,* Cod. *Conſt.*

p. ead. l. 11. *Arte*] *arcte.*

p. ead. l. 18. *Viſu*] *niſu*, vel *nixu.* Conſt.

p. 386. l. 2. *Praeterquam quod*] *praeterquam etiam quod.* Conſt.

p. ead. l. 8. Σαρκοκήλην] Σαρκοκήλη proprie glandulosae teſtium carnis incrementum. *Conſt.*

p. ead. l. 11. *Nervus ex quo*] Κρεμαστήρ. *Conſt.*

p. ead. l. 13. *Varices*] *Ramices* plane legend. Nam βουβωνοκήλη, *inguinis ramex*, ut cap. 24. eſtque prolapſus inteſtini, aut omenti, aut utriusque in inguen: fitque rupto, aut extenſo peritonaeo. Lege Aeginetam lib. III. cap. 54. *Conſt.*

p. ead. l. 19. *Simul ad*] *ſimulac ad.* Conſt.

p. ead. l. 20. *Triduum*] *triduo.* Conſt.

p. ead. l. ult. *Ad eam, quae media eſt plaga facta. Foramen*] *ad eam, quae media eſt. Plaga facta, foramen,* Cod. *Conſt.*

p. 387. l. 29. *Simul laxet*] *ſinum laxet.* Conſt.

p. ead. l. 3. *Verſus eum*] *verſus eam*, aut *id* Conſt.

d. ead. l. 3. Locus hic ex iis eſt, quos ego integros, Morgagnus vitioſos aut certe intellectu difficiles judicat. Haeret autem vir plane eximius in vocula *eum*, pro qua vel *id* vel *eam* in codice ſe inventurum, fruſtra tamen, ſperaverat. Sed quam ob rem vocula *eum*, non percommode ad *ſinum*, quem medicus laxat, referri poſſit, equidem non video. Extenſio enim ſive ſcroti, ſi voculam *id* ponas, ſive cutis, ſi *eam* ſubſtituas, fieri debet propterea, tum ut ſinus ille extendatur & diductionem membranularum abſciſſionem faciliorem reddat, cum maxime vero ut ſinus ab inguinibus abducatur, quo tutius omnia perfici a Medico ſecanti poſſint. *Kr.*

p. ead. l. 6. *Delapſus*] *elapſus.* Conſt.

p. ead. l. 18. Et in omnibus libris & in codice ſcriptura *ſurſum* reperit Morgagnus. Adjicit autem. Etſi quae proxime praecedunt: *ſed non a ſumma inguinis plaga, verum infra paululum ea abſcindenda*, utrumlibet legere permittunt, placetque ibi *rurſum* dici pro *e contrario*; dicebat tamen, non ignorari, Celſum fortaſſe ipſum quoque ita *ſurſum* poſuiſſe, ut motum non ſignificaret locum verſus. *Kr.*

p. ead. l. 20. *Purgatus ita*] *purgatus itaque.* Conſt.

p. ead. l. 21. *Leviter*] *leniter.* Conſt.

p. ead. l. 26. *Glutinentur*] *glutinetur.* Conſt.

p. ead. l. penult. *Super non fulcienda*] *Tu poſitas audes pedibus fulcire pruinas* i. e. *calcare.* Propert. Lib. 1. *Scal.*

p. 384. l. 2 *Infra*] *inguen.* Conſt.

p. ead. l. 9. *Transverſa membrana*] *transverſas membranas.* Conſt.

p. ead. l. 13. *Vbicunque repertum*] Haec curationis pars ſpectat ad ὑδροκήλας, abſceſſus ſuppuratos, aliosque id genus affectus ſcroti. *Conſt.*

p. ead. l. 15. *Digito, manubriolo, vel ſcalpello diductam inferiorem partem tunica*] *digitis manubriove ſcalpelli diductam inferiorem partem tunicae.* Conſt.

p. ead. l. 16. *Quod ad ſimilitudinem curvum*] *quod a ſimilitudine Corvum.* Conſt.

p. ead. l. 17. *In eandem intrare*] in *eandem.* Hoc non eſt in antiquo. *Conſt.*

p. ead. l. 17. *In eandem intrare*] *in eandem* gloſſema. *Scal.*

p. ead. l. 18. *Conjectis,*] *confectis*, Cod. *Conſt.*

p. ead. l. ult *Quam altiſſime ab inguine*] *quam altiſſime ad inguen*, ut ſupra dixit: *ut alte ad ipſum inguen praecidatur.* Conſt.

p. 389. l. 1. Pro *hae* legendum eſt *venae.* *Kr.*

p. ead. l. 1. *Lino ſumme*] *lino ſummae.* Conſt.

p. ead. l. 2. *In aliis*] *in illis.* Conſt.

p. ead. l. 12. *Irroranda*] *irrorandum*, Cod. *Conſt.*

p. ead. l. 13. *Fibulae*] ἀγκτῆρας, nodi fili trajecti. *Conſt.*

p. ead. l. 22. *Initium fuit*] *vitium fuit*, Cod. *Conſt.*

p. ead. l. ult. *Priore*] *propiore* plane legend. ut & vetus Codex oſtendit. *Conſt.*

p. 390. l. 5. *Inteſtinum.*] Maxime τυφλὸν, i. caecum. *Conſt.*

p. ead. l. 5. *Iunctura*] Peritonaei rupti. Laxatum junctura non eget. *Conſt.*

p. ead. l. 11. *Dolor*] *dolores.* Cod. *Conſt.*

p. ead. l. 16. *Longiſſime*] *longiſſima.* Conſt.

p. ead. l. 20. *Cibi lenis*] *cibi levis.* Conſt.

p. ead. l. 6. *Enim cum*] *enim non niſi cum.* Conſt.

p. 391. l. 6. *Quae excidenda*] *quae incidenda.* Alii. *Conſt.*

p. ead. l. 7. *Deducta*] *diducta*, Cod. Conſt.

p. ead. l. 9. *Ne ipſe*] *ne is ipſe.* Conſt.

p. ead. l. 22. *Habenula*] Vide ſupra cap. VII. *Conſt.*

p. ead.

p. ead. l. 24. *At si omentum descendit,*] Ἐπιπλοκήλη. *Const.*

p. 392. l. 4. *Ex utero*] *ex ventre alvo.* Const.

p. ead. l. 8. *Super vinculum*] *supra vinculum.* Const.

p. ead. l. 10. *Parvulo*] *malo.* Const.

p. ead. l. 12. *Si discusso*] *si disciso.* Const.

p. ead. l. 15. *Si relictum*] *si reductum.* Alii. *Const.*

p. ead. l. 16. *Fuit*] *fluit.* Cod. *Const.*

p. ead. l. penult. *Liquoris*] *id liquoris.* Const.

p. 393. l. 1. *Eo protractis*] *ea protractis.* Const.

p. ead. l. 2. *Protinus*] l. *protenus.* Const.

p. ead. l. 3. *Membranae*] Ἐπιγεννητοὺς χιτῶνας intelligit. *Const.*

p. ead. l. 7. *Ramex*] Κιρσοκήλη. *Const.*

p. ead. l. 15. *Tunicam*] ἐρυθροειδῆ. *Const.*

p. ead. l. 16. *Promovenda*] *producenda & proferenda.* Const.

p. ead. l. 17. Et exemplarium vetustorum fide & ratione duce delendum est *vero*, & minor distinctionis nota ponenda est post verbum: *qua parte inhaerebunt* ad praecedentia referri debent. Kr.

p. ead. l. 20. *Tertiam tunicam*] δαρτόν. *Const.*

p. ead. l. 21. *Pars aliqua*] Ejus tunicae. *Const.*

p. ead. l. 23. *Majore vitio*] *Majore sui parte.* Al. *major.* Const.

p. ead, l. 25. *Totum id*] Totam tunicam. *Const.*

p. ead. l. 28. *Si vinciendae*] *sic injiciendae*, Cod. *Const.*

p. 394. l. 3. *Et filo*] *& filum.* Const.

p. ead. l. 4. *Adverso specillo comprehendi*] *averso specillo compelli.* Cod. *Const.*

p. ead. l. 7. *Vt una*] *ut ima*, Cod. *Const.*

p. ead. l. 7. *Inter imam tunicam*] Quae ἐπιδιδυμίς. *Const.*

p. ead. l. 12. *Nervusque*] κρεμαστήρ. *Const.*

p. ead. l. 18. *Vrgent enim febres*] Si manu curando vulneretur. *Const.*

p. ead. l. 22. *Sine ratione*] ἀλόγως. Hippocr. *Const.*

p. ead. l. 24. *Vbi vero in ipso inguine ramex &c.*] *Βουβωνοκήλης curatio.* Const.

p. 395. l. 5. *In quo si glans nuda*] Hoc vitium περιφίμωσις. Vide lib. IV. cap. 18.

p. ead. l. 10. *Apprehenditur*] *prehenditur*, Cod. *Const.*

p. ead. l. 12. *Tergus*] Cutis penis. *Const.*

p. ead. l. 14. *Circulus, eoque*] *circulus, super eoque.* Const.

p. ead. l. 16. *Praestat*] *praestet.* Const.

p. ead. l. 19. *Non ita dolet,*] *non ita vero dolet*, nempe cum glans detegitur. *Const.*

p. ead. l. 22. *Emplastrumque circumdatur, quod valentem*] *emplastroque circumdatur, quod valenter*, Cod. *Const.*

p. ead. penult. l. *Eam partem*] *eam* (nempe inflammationem) *part.* Const.

p. 396. l. 5. *Fraenum*] δεσμὸν Galeno. *Const.*

p. ead. l. 12 *Infibulandi ratio*] ἀγκτηριασμός. *Const.*

p. ead. l. 13. *Infibulare quoque adolescentibus*] Fibula haec simile aliquid habet iis, quae vocamus *Cadenats.* Mira sunt, quae super his narrantur de Monachis Turcarum. *Casaub.*

p. ead. l. 13. Primi editores omiserunt verba: *interdum vocis*, quae Manutii, Stephanus, Rousseus & Genevensis editor servarunt, quaeque a Celso ipso scripta esse verisimile videtur. *Kr.*

p. ead. l. 17. *Qua perforatur,*] *qua perforetur.* Const.

p. ead. l. 18. *Necessarium est*] Glossema. *Scal.*

p. ead. l. 18. *Additur, quae quo melior, eo levior est,*] *inditur, quae quo levior, eo melior est*, Cod. *Const.*

p. ead. l. 20. *Res vero interdum cogit*] Vide Aeginetam lib. VI. cap. 59. *Const.*

p. 397. l. 5. *Levesque*] *laevesque.* Const.

p. ead. l. 11. *Iter urinae*] Meatus urinarius, οὐρήθρα, de quo vide cap. 1. lib. IV. infra & *fistulam* vocat. *Const.*

p. ead. l. 15. *Super naturale*] *super vulvae cervicem.* Const.

p. ead. l. 15. *Aliquanto minus difficultatis exigit*] *sed aliquanto minus difficultatis exhibet.* Const.

p. ead. l. 17. *Ea*] *urina:* vel subaudi. *Const.*

p. ead. l. penult. *Vellere,*] *evellere.* Const.

p. 398. l. 1. *Cutis*] Praeputii. *Const.*

p. ead. l. 18. *Non quo non*] *non quo tamen non.* Const.

p. ead. l. 20. *Demissis*] Nempe in anum, ut docet infra. Const.

p. ead. l. 22. *Praevalens*] *prudens.* Nam saepe *al* in veteribus codicibus pro *d* legitur, ut hic & supra: & contrario *d* pro *al* in *duo*, quod pro *alio* scriptum erat. *Scal.*

p. ead. l. 23. *Considit,*] *considet.* Const.

p. ead. l. 23. *Adversum*] *aversum*, aut *adversum* respectu Medici, non ministri. *Const.*

p. ead. l. 24. *Reductisque ejus cruribus,*] Crus ducitur extensione: reducitur flexione, qua genu attollitur, poplesque attrahitur. Aeger suis poplitibus manus subjicit exterius: minister ipsas suis interius demissis comprehendit. Sic dextra manu utriusque velut habena, crus dextrum aegroti, item sinistra sinistrum suspenduntur, atque divaricantur ministri arbitrio. *Const.*

p. ead. l. 26. *Eos quam maxime*] *ea* nempe crura. *Const.*

p. ead. l. 27. *Eos continet*] *eas*, scilicet manus. *Const.*

p. ead. l. 28. *Insidunt, quo &*] *insident, quorum &.* Alii *quo - - - deligentur.* Const.

p. 399. l. 3. *Levare*] *levari.* Cod. *ablevari.* Alii *labare.* Const.

p. ead. l. 5. *Atque sinistra manu duos eius digitos,*] *sedet, atque sinistrae manus duos digitos*, Cod. *Const.*

p. ead. l. 17. *Leviorque*] *laeviorque.* Const.

p. ead. l. penult. *Sinistrae digiti deorsum eum compellunt,*] *sinistra digitis eum compellit.* Cod. *Const.*

p. 400. l. 1. *Vt pronus exeat :*] *Vt ne pronus exeat.* Nam hic contra erectum distinguitur. Jacens ovum oblongum pronum est : stans erectum. Pronus minime, aut vix extrahi posset. *Const.*

p. ead. l. 2. *Transversus fit :*] πλαγίως veniat, non in latitudinem : vulgo *de cant.* Const.

p. ead. l. 2. *Ut duobus angulis sedeat :*] Sedet binis angulis, immo quaternis, cum per totam planam superficiem jacet, nec in latus procumbens carinatur. *Const.*

p. ead. l. 4. *Levior*] Scribend *laevior.* Const.

p. ead. l. 5. *Vt incidi*] Expunge *ut* : & pro *debeat* repone *debet.* *Const.*

p. ead. l. 5. Recte haec praecipit Constantinus. Sed Lindenius omnia alia fecit; adlevitque *fit*, sine ratione; nam verbum *eo* pertinet ad supra l. 17. dicta: *ad cervicem perv.* Kr.

p. ead. l. 6. *Plaga lunata*] Vide sis Th. Bartholinum de Vnicornu cap. XXIII. pag. 194. *Alm.*

p. ead. l. 7. *Strictior ima plaga est,*] Plaga unica, non transversa nec lunata, sed lunata, sed obliquando per longitudinem nunc fit, non juxta anum, sed digitis minimum duobus a sede, interfemineo (περίναιον Graeci vocant] nec ea quidem in commissura (quae τράμις vel ὄῤῥος) ne fiat convulsio, haudque vulnus coëat. Sed ad latus. *Const.*

Ibid. In Codice Mediceo vetustissimo scriptum prius fuerat optimo sensu: QUA RESIMA *plaga est.* Licet ea lectio a recenti nimium sedulo emendatore fuerit immutata, nunc apparet in omnibus quos ego viderim impressis. *Ant. Cochi* in *Dell' Anatomia discorso* p. 87. item Morgagni *Epist.* VII. p. 187. In aliis Mediceis codicibus antiquis scriptum est: *Qua stragesima.* vid. Ant. Cocchii opera editi *Graecorum chirurgici Libri Sorani* &c. *Florentiae* 1754. p. 52. Kr.

p. ead. l. penult. *Nam qui fistulae, quam illo loco οὐρήθραν Graeci vocant, parum patefaciunt*] Alias *meatum* Οὐρήθραν, nisi malis legere *eo rhyada*, ut hactenus in impressis exemplaribus. Verum quid id sibi velit, nondum usquam comperi apud idoneos auctores. *Caesar.*

p. 401. l. 6. *In cujus corpore nullum discrimen est.*] Hoc falsum: Itaque legendum, *colore*, ut in MS. aut *nonnullum discrimen est.* Const.

p. ead. l. 8. *Vncus est*] Hic uncus angustioris cochlearis formam aemulatur: vocatur a Lithotomis *Crochet.* Const.

p. ead. l. 10. *Levis*] *laevis.* Const.

p. ead. l. 12. *Extrahendi vim habet*] Uncos tres habent sola magnitudine differentes. Duobus simul utuntur: majore calculus attrahitur, extrahitur minore: aut brevioris loco ferramento utuntur, quod vocant *bec de cane*, a rostri anatis similitudine. Ergo lego, *brevior.* Alii tamen, *brevis extrahendi vim non habet.* Const.

p. ead. l. 12. *Vbi injectus est, in utrumque latus inclinandus est*] Quidam ita distinguunt, *ubi injectus est in utrumque latus, inclinandus est.* Const.

p. ead. l. 14 Legendum puto, *qui si* ((sc. calculus) *apprehensus est.* Cum Lindenio tamen omnes editiones consentiunt. K.

p. ead. l. 14. *Ideoque eo minimo opus est*] *ideoque eo minore opus est.* Cod. *Const.*

p. 402. l. 2. *Attrahatur :*] *attrahitur.* Const.

p. ead. l. 3. *Vncus extremus*] Qua parte calculum venatur. *Const.*

p. ead. l. 12. *Duplicavit.*] Nempe tunicarum soluta unitate. *Const.*

p. ead. l. 21. *Ferramentum*] Latum est & breve, labrisque inter digitos cohibetur, ne possit elabi : acie semicirculatae partis tantum secat. *Const.*

p. ead. l. penult. *Pollice imposito*] *pollice impresso labrorum vertici.* Const.

p. ead. l. ult. *Quo cum sequebatur,*] *quo consequebatur.* Const.

p. 403. l. 2. *Facta est,*] *secta*, vel *patefacta est.* Const.

p. ead. l. 6. *Aeque leniter*] *aeque sed leniter.* Const.

p. ead. l. 8. *Compositus judicatur, in se adtrahens*] *compositus judicatur, de se abstrahens.* Const.

p. ead. l. 10. *Abducere,*] *adducere.* Const.

p. ead. l. 11. *Curationi*] *curationis.* Malim *curationi*, ut ἐνοχλεῖν τῇ θεραπείᾳ exprimatur. *Const.*

p. 404. l. 2. *Promovente, excidit.*] *promovetur, & excidit.* Cod. *Const.*

p. ead. l. 5. *Eum concussum*] Al. *eum concussus.* Const.

p. ead. l. 6. *Tum ferramentum*] Nunc utuntur forcipe, cuius brachia implicata coëunt uno ter alterum ineunte: quorum & ora acuta calculum apprehensum citra periculum concidunt. *Const.*

p. 404.

p. 404. l. 7. *Quod admotum &c.*] Alias, *quod admotum calculum, ex - - vesicam ferram* - - Const.

p. ead. l. 12. *Tamen parum, proprie quaedam*] *Parum, proprie tamen quaedam.* Const.

p. ead. l. 14. *Quia is urinam in cervicem non compellit,*] *Quia eum urina in cervicem compellit.* Const.

p. ead. l. ult. *In primo*] nempe urinae itinere, quod compressius. Vide cap. 1. lib. IV. *Const.*

p. 405. l. 1. *Eodem tamen unco*] Eodem unci genere, quod supra descriptum. *Const.*

p. ead. l. 2. *Subjici*] in anum. *Const.*

p. ead. l. 13. *Metus excipitur*] *metus excipit.* Const.

p. ead. l. 18. *Agglutinanda cucurbitula est*] lib. IV. cap. 14. *cucurbitulam defigere*, hic *agglutinare* dixit. *Const.*

p. ead. l. 21. *Super ulcus*] *super vulnus.* Cod. *Const.*

p. ead. l. 23. *Aqua*] Al. *in aqua.* Const.

p. ead. l. ult. *Digeratur*] διαφορεῖσθαι dicunt Graeci. *Const.*

p. 406. l. 1. *Subinde facile*] *subinde in facie*, Cod. *Const.*

p. ead. l. 3. *Inducendusque hapsus lanae mollis,*] *Hapsus* id Latinis dici videtur, quod Graecis πίλημα. Ita enim Linac. verbum illud vertit πίλημα in Therapeuticis Galeni locis duobus, quos observavi. Caeterum πίλημα Suidas exponit συνίστρεμμα, Hesychius ζῶθι. Hapsus ergo significare videri potest, vel sacculum, crumenam, vel hujusmodi aliquid aut tectorium, aut velamen, aut cingulum sacculi aut crumenae modo factum. *Caesar.*

p. 406. l. 3. *Hapsus lanae mollis*] Hapsus non est πίλημα (lanas coactas Latini dicunt & coactilia) inepte enim dixisset hapsum lanae mollis. Quod coactum molle non est, sed durum. Est vero hapsus (παρὰ τὸ ἅπτομαι ἅψομαι) quantum lanae uno runcinarum contactu & factu carminatores discriminarunt. Vulgo vocant *paumées* a palma. Ergo lanae δράκα, & quantum vola capere possit, per hapsum intelligo. Usus est etiam ea voce lib. IV. Cap. 6. *Const.*

p. ead. l. 3. *Hapsus lanae*] Hapsus lanae videtur esse τῶν ἅπαξ εἰρημένων. *Casaub.*

p. ead. l. 3. *Hapsus lanae mollis*] *Hapsus* est lanae particula molliter in globulum formata. *Floccum* dicit *Plin.* 30. 15. Reperitur praeterea haec vox etiam apud *Caprum de verbis dubiis*, & in *Glossario Isidori*, ubi tamen *hapsum* ἀντὶ τοῦ *hapsus* scribendum esse docetur, ipsaque vox per *vellus lanae* explicatur. *Casaub.*

p. ead. l. 7. *Nocent, quae vesicam*] *nocent, quo vesicam*, Cod. Al. *quia.* Const.

p. ead. l. 17. *Ne quid intus sit,*] Grumus sanguinis. Vide supra initio. *Const.*

p. ead. l. penult. *Et venter imus, sed & mediocris est, cum*] *Et venter imus sedet mediocris, & cum.* Infra contr. *Si venter imus tumet.* Const.

p. 407. l. 3. *Urinae*] *urina.* Const.

p. ead. l. 5. *Rosa*] *ros.* l. rosaceo. *Const.*

p. ead. l. 6. *Enneapharmacum emplastrum,*] Vide lib. V. cap. 18. *Const.*

p. ead. l. 7. *Medulla etiam, maximeque vitulina, quod in id*] *Medullam etiam, maximeque vitulinam, quae ad id.* Const.

p. 108. l. 3. *Cancri metus est. His cognoscitur,*] Legi potest, *is cognoscitur*, tamen si legas *his*, subaudire licebit, *notis*, ut sit, *hic notis.* Caesar.

p. ead. l. 3. *Cancri*] Sic gangraenam vocat. *Const.*

p. ead. l. 3. *Is*] *his.* Const.

p. ead. l. 4. *Cumque eo*] *cumque ea.* Const.

p. ead. l. 5. *Lanulis*] *lamulis.* Alii *squamulis.* Const.

p. ead. l. 14. *Eadem fit,*] *ea fit.* Const.

p. ead. l. 15. *In ventrem:*] Sic inferior potius, quam superior. *Const.*

p. ead. l. 18. *Intus adjiciatur*] *intus injicietur.* Const.

p. ead. l. 24. *Recipiendum,*] Al. *decipiendum.* Const.

p. ead. l. ult. *Cum eo tamen*] Alibi dicit, *cum eo, ut ne:* & alibi, *cum eo tamen, ut non.* Const.

p. 409. l. 3. *Alii possit*] *alii posse*, id est, carne impleri, σαρκοῦσθαι. *Const.*

p. ead. l. 5. *Diu tuenda*] *die tuenda.* Const.

p. ead. l. 9. *Non modica*] Al. *non immodica.* Const.

p. ead. l. 13. *Victu venire,*] *victu evenire.* Const.

p. ead. l. 15. *Rosa*] *ros.* l. rosaceo. *Const.*

p. ead. l. 15. *Agendus,*] *adigendus.* Const.

p. 410. l. 2. *Adverse specillo*] *averso specillo*, τῷ τῆς μήλης πυρῆνι. *Const.*

p. ead. l. 4. *Pura*] *supra*, Cod *Const.*

p. ead. l. 5. *Extendique,*] *extendendique.* Const.

p. ead. l. 6. *Maxime vincti*] *maxime icti*, Cod. Alii *juncti.* Hoc fit, ut admoveantur labra vulneris. *Const.*

p. ead. l. 9. *Sutura*] *fultura.* Al. *futura.* Retineo *futura.*

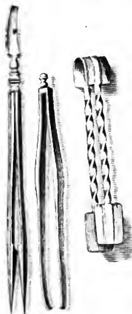
p. ead. l. 13. Vide Plinium lib. VII. cap. 16. *Const.*

p. ead. l. 13. *Quod earum naturalia, &c.*] Ἀτρήτους vocari, quos Latini *imperforatos* dicunt, unicuique notum est; at amplissimus Gisb. Cuperus in Harpocrate pag. 28. 29. novissimae editionis,

tionis, *Harpocratianos*, ejusmodi homines vocatos fuiſſe eleganter ex Ptolemaeo demonſtrat, quem locum etiam interpretatur Rutgerſius Variar. Lection. lib. III. c. 18. quo quid *concreti*, *conſertum virginal*, *obſignata natura*, ſint, exponit. De Atretis & imperforatis conſule Schenkium Obſervation. l. IV. pag. 519. & ſeqq. ubi varia exempla recenſentur: Patinum Epiſtol. Gallicar. n. 60. edit. tertiae. *Alm.*

p. ead. l. 20. *Ac ſi caro*] *at ſi caro.* Conſt.

p. ead. l. 21. *Vel vulſella*] *Vulſella*, quae & *volſella* dicitur, inſtrumentum fuit veteribus uſitatiſſimum, quo modo partes tenebant aut emplaſtra, & oſſicula ex vulneribus extrahebant, ſed virgines, quin & viri molliores illius ope pilos, tam e barba quam ſupercilio evellebant, unde *acum obliquam* apud Iuvenal. Sat. II. v. 93. volſellam interpretatur Ptolom. Flavius Conjectaneor. c. 67. vide Mercerum ad Tertullian. de Pallio pag. 768. Graecis vocatur in Philoxeni Gloſſario τριχολαβίον, μαδιστήριον. Harum varias figuras in tyronum gratiam adpingi curavimus. *Alm.*

p. ead. l. ult. *Solvere ulcus, & ficut*] *ſolvere, & ulcus ficut.* Conſt.

p. 411. l. 4. *Concipit*] *concepit.* Conſt.

p. ead. l. 12. *Vulvae*] *uteri.* Conſt.

p. ead. l. 13. *Paululum dehiſcere.*] *paululum dehiſcit.* Conſt.

p. ead. l. 15. *Iterum ad os aperiatur*] *iterum os aperiatur.* Conſt.

p. ead. l. 17. *Rei facultatem*] *rei facilitatem*, Cod. *Conſt.*

p. ead. l. 21. *Incepiſſe,*] *coepiſſe*, vetus. *Conſt.*

p. 412. l. 6. *Corpus*] Vteri ejusque cervicis: cujus tumoris cauſa inflammatio. *Conſt.*

p. ead l. 8. *Demitti debet uncus.*] Mortui foetus extractionem, uti & inſtrumenta; quibus veteres medici uſi ſunt, deſcribit Tertullianus; cujus ver-

verba libro de anima cap. XXV. haec sunt: *At quin & in ipso adhuc utero infans trucidatur, necessaria crudelitate, quum in exitu obliquatus denegat partum, matricida, ni moriturus. Itaque & inter arma medicorum & organum est, quo prius patescere secreta coguntur, tortili temperamento, cum annulo cultrato, quo intus membra caeduntur anxio arbitrio, cum hebete unco, quo totum facinus extrahitur violento puerperio. Est etiam aeneum spiculum, quo jugulatio ipsa dirigatur, caeco latrocinio, ἐμβρυοσφάκτην appellant, de infanticidii officio utique viventis infantis peremptorrium.* Alm.

p. ead. l. 21. *Injectus facile hebeti corpusculo elevabitur.*] *injectus hebeti* (lego *enecti*) *corpusculo facile elabitur*, Cod. *Const.*

p. 413. l. 3. *In interiorem tantum partem per totam aciem exacuitur.*] *in interiore tantum parte per totam acie exacuitur.* Const.

p. ead. l. 12. *Protractum est,*] *prolat[illegible] est*, vetus exemplar. *Const.*

p. ead. l. 20. *Eadem ratione*] *leniter & sensim.* Const.

p. ead. l. 25. *Rosa*] *ros* l. rosaceo. *Const.*

p. ead. l. 26. *Adhibeatur*] *adhibetur.* Const.

p. ead. l. ult. *Qua scissa*] *qua fissa*, i. ῥαγάδιο. Vide pag. 239. & de ani fistulis pag. 414. atque de pastillo ad ani fissa pag. 269. *Const.*

p. 414. l. 14. *De Condylomatum curatione*] Deest. *& haemorrhoidum.* vide pag. 400. & seq. *Const.*

p. ead. l. penult. *Alvus acribus*] *alvus acrioribus.* Const.

p. ead. l. ult. *Magis orae*] *magis ora.* Const.

p. ead. l. ult. *Omnia vela,*] *omnia venarum.* Const.

p. 415. l. 3. *Spongia aqua calida est, donec id libeat*] *spongia ex aqua calida est, donec id doleat.* Const.

p. ead. l. 4. *Exulcerandum est.*] Vt evacuato sanguine ac spiritu ibi contento, celerius id emoriatur ac decidat. *Const.*

p. ead. l. 10. *Infraque eam*] *infra foramen.* Const.

p. ead. l. 15. *Calida*] Ex calida subacta. Vult enim fieri cataplasma. *Const.*

p. ead. l. 20. *Oriculario specillo*] μηλωτίδι. *Const.*

p. ead. l. 24. Varices crurum, temporum ventrisque, κιρσοὶ fiunt etiam in palpebris. Aëtius. *Const.*

p. 416. l. 8. *Superimponitur*] *superponitur.* Const.

p. ead. l. 9. *At exciditur hoc morbo:*] *Excidendi ratio haec est*, Cod. *Const.*

p. ead. l. 13. *Impositoque*] *interpositoque.* Const.

p. ead. l. 17. *Ibi rursus*] *ibique rursus.* Const.

p. ead. l. penult. *Efficit*] *efficitur.* Const.

p. 417. l. 2. *Membrum praecidi oportere,*] Vide pag. 304. Aegineta hanc curationem vocat ἀγκτηριασμόν. *Const.*

p. ead. l. 2. *Alio loco mihi dictum est.*] p. 304. *Const.*

p. ead. l. 10. *Aliquid os*] *aliquid ossis*, Cod. *Const.*

p. ead. l. 12. *Levanda*] *laevanda.* Const.

p. ead. l. ult. *Pus moveri debet*] *pus moveri non debet.* Vide pag. 291. *Const.*

p. ead. l. ult. Lindenii mutationem non sustuli, dubius tamen. Postea incidi in Graecorum libros Chirurgicos a Cocchio editos p. 158. ubi legi, in Codice Mediceo aeque atque in editionibus prioribus scriptum esse: *in quibus pus moveri debet.* Cocchius autem addit, lectionem hanc praeferendam esse, propterea quod Heliodorus praecipiat: *a tertio quartanae die, cum jam sanguinis profusio destitit, curatio adhibeatur puri movendo idonea &c.* Kr.

p. 418. l. 1. *De positu & figura totius humani corporis.*] *De positu & figura ossium totius humani corporis.* Const.

p. ead. l. 4. *Gignente*] Scribitur *cingente.* Const.

p. ead. l. 9. *Locis tamen aestuosis &c.*] Vide ad id Herodotum lib. III. cum loquitur de Aegyptiorum & Persarum strage. Vide etiam Pollucem. *Scal.*

p. ead. l. 10. *Et id caput firmissimum,*] Hoc verissimum, si solum externas injurias consideres. At si etiam internas, falsum. Est enim magis morbis obnoxium propter retentos vapores fuliginosos. *Const.*

p. ead. l. 12. *Ne locus quidem*] *nec locus quidem.* Const.

p. ead. l. 13. *Fere tamen duae*] Suturae propriae sunt (l. ῥαφαὶ) ἡ στεφανιαία, λαμβδοειδής, καὶ ὀβελιαία: impropriae duae super aures, quae potius λεπιδοειδῆ προσκολλήματα. *Const.*

p. ead. l. 18. *In unguem*] *ad unguem.* Const.

p. ead. l. 19. *Inferiora*] Scriptum *infirmiora.* Const.

p. ead. l. 20. *Insidunt*] *insident.* Alii *incidunt*, Const.

p. ead. l. 21. *Quia capillus*] *qua capillus.* Const.

p. ead. l. 23. Antiquissimam lectionem simul & verissimam reposui. Alio loco scil. in schediasmate de emendando Celso feci conjecturam, per *os medium* significari *os sphenoideum*, quod sane processibus suis temporalibus sub his musculis, qui tempora continent, positum est. Postea incidi in Oribasii *Coll.* L. XV. c. 3. ubi conjecturam meam confirmari non illibenter vidi. Parvi opinio de ossis temporum parte petrosa admitti nequit, cum ea non sub musculis, sed sub cerebro repe-

reperiatur. Morgagnus vero, quanquam multa disserit, decernere tamen non audet. *Kr.*

p. ead. l. 23. *Connectunt*] *contegunt.* Conft.

p. ead. l. 24. *Inclinatum*] *inclinatam.* Conft.

p. 419. l. 1. *Gingivis*] *maxilla* alias. *Conft.*

p. ead. l. 6. *Foramina*] πόροι. *Conft.*

p. ead. l. 7. *Haec primum*] *hae primum.* Conft.

p. ead. l. 8. *In cartilagine*] *in cartilaginem.* Conft.

p. ead. l. 10. *A fummis ad imas*] *ab imis ad fummas.* Alii. *Conft.*

p. ead. l. 13. *Diffipantur,*] Id eft, diftribuuntur. *Conft.*

p. ead. l. 21. *Nam malae cum toto offe, quod fuperiores dentes exigit,*] Vel *excipit.* Caefar.

p. 420. l. 2. *Facultatem*] *facilitatem.* Conft.

p. ead. l. 4. *Ex his quaterni primi quia fecant τομικοὶ a Graecis nominantur,*] τομικοὶ alias τομεῖς. *Caefar.*

p. ead. l. 4. Τομικοὶ] l. Inciforii five τομεῖς. *Conft.*

p. ead. l. 5. *Caninis dentibus*] Canini, κυνόδοντες. *Conft.*

p. ead. l. 6. *Maxillares*] Sive *molares*, γόμφιοι five μύλαι dicti, quini (fic enim in antiquo exemplari fcriptum, non *quaterni*) ab utroque latere. *Conft.*

p. ead. l. 16. *Mediae*] *media.* Conft.

p. ead. l. 17. *Per duos*] *fubter duos.* Alii. *Conft.*

p. ead. l. 17. *Circa quoque per duos proceffus tenuibus cavis perviae, per quae*] Vel *per quas.* Caefar.

p. 421. l. 4. *Deorfum verfus tuberibus exafperetur*] *deorfum verfus moveatur & tuberibus exafperetur.* Conft.

p. ead. l. 4. *Superiori parti inferiore*] *fecunda fuperiori parti inferitur.* Conft.

p. ead. l. 6. *Superior fummae*] *fuperior fumma.* Conft.

p. ead. l. 6. In antiquo codice Mediceo legitur COMIS. Hinc patet fuiffe in vetufto exemplari ΤΟΜΕΙΣ, quod rectum eft. Recenti fcriptura additum eft, *tenici* unde *teinmici* Florentinae Editionis aliorumque. *Kr.*

p. ead. l. 8. *Suftinere*] *fuftineri.* Conft.

p. ead. l. 9. *Quos κερόνας Graeci appellant.*] Sic quidem hos nervos Ludovicus Caelius, auctor Latinarum lectionum, dicendos effe contendit, quod & fe poffe probare dicit per Galenum & Apollonium in Argonaut. Eosdem tamen Hermol. Barbar. *tenontas* appellandos putavit. *Caefar.*

p. ead. l. 9. Καρόνας] Al. κερόνας. Melius τένοντας. *Conft.*

p. ead. l. 9. *Quos κερόνας Graeci appellant.*] Non eft Graecum. *Scal.*

p. ead. l. 9. Cod. Medic. habet *ceretas.* Fortaffe fuerat in exemplari ΚΕΡΟΙΤΙΑΣ. vid. Hefychium & veterem Ariftophanis interpretem Ἱππ. v. 1341. qui κεροντιᾶν explicat τὴν κεφαλὴν ανατείνειν; neque enim fatisfaciunt, quae Caelius *Antiqu. lect. II.* 43. p. 91. ed. 1516. affert, cum *pro Ceratis publico bonarum litterarum emolumento cerotas aut caroticas fufficiendam putat.* Quam lectionem Caefarius primus, ni fallor, admifit. *Cocchius* l. c. p. 162. Kr.

p. ead. l. 10. *Omnes flexus alter.*] Quidam: *omnium flexus alte.* non probo. *Conft.*

p. 422. l. 2. *In promptum dato*] *in promptu dato.* Conft.

p. ead. l. 2. Locus hic, prout a prifcis editus & a me reftitutus eft, fummam perfpicuitatem accipit, fi *una* fcribas pro *uno.* Nam Celfus ignorare non potuit, homini datum effe flexum & in priora & in pofteriora & ad latera; ergo non unus flexus datus eft, quare & Cocchius, in not. feq. *caeteris* (fcil. flexubus) *negatis* probans, errat. Si *una* legeris, facillimus verborum Celfi explicatus eft. Scil. quia vertebrae & multa cartilagine & nervis continentur & quia *una* Flexus modicus in proruptum datus eft, homo & rectus infiftit &c. Kr.

p. ead. l. 2. *Caeteris negatis*, optimo fenfu. Sed Pallavicinius mutavit *negotiis*, quod habent & reliqui Codices. (fc. Medicei) *Cocchius* l. c. p. 162.

p. ead. l. 7. *Infinuatis*) *finuatis.* Conft.

p. ead. l. 7. *Inde patefcunt*,] *inde latefcunt*, Cod. *Conft.*

p. ead. l. 12. In eod. Medic. ΝΟΑΣ; fcriptor vero fimilitudine litterarum Ο & Θ deceptus alterum omifit. *Cocchius.*

p. ead. l. ult. *Scoptula operta*] Lego *lata fcapularum offa* 526, 6. 542, 35. 548, 22. Vid. p. 506, 23. & 171. 5. ubi diferte dicit ὠμοπλάτας Graecorum Latine dici *offa fcapularum:* quare ifta lectio proculdubio mendofa eft, cum nunquam alibi haec vox reperiatur. *Cafaub.*

p. ead. l. ult. *Scutula operta*] Sc. - - - - fic habet Antiqua fcriptura cum vacuo fpatio quinque aut fex litterarum. Recens: *Scoptula operta.* *Cocchius* l. c.

p. 423. l. 9. *Quod propius altera verticis parte modice intumefcens, fuftinet*] Alii fic, *quo propius alteri verticis parti, intumefcens fuftinet.* Conft.

p. ead. l. 11. *In ea*] Offe, nempe lato fcapularum. *Conft.*

p. ead. l. 11. *Infidit,*] *infidet.* Conft.

p. ead. l. 12. *feq.* His verbis difficultatem fubeffe

esse putavit Morgagnus *Epist.* VII. p. 178. Sed si ita, ut ego, interpungas, & particulae *infra* vim Adverbii tribuas, difficultas omnis evanescit. *Kr.*

p. 423. l. 12. *Cartilagini*] *cartilagine.* Const.

p. ead. l. 12. *Humerus*] Βραχίων. *Const.*

p. ead. l. ult. Cod. Mediceus confirmat lectionem *vertici lati.* Antiqua scriptura scriptum fuit : *dixi parvo excessu verticiliati.* Recentiori vero distinctum, &, expuncto i, emendatum factumque: *dixi, vertici lati ossis.* Cocchius.

p. ead. l. ult. *Parvo excessu inseritur*] *parvo excessu* desunt in antiquo Cod. Alii legunt, *incessu.* Const.

p. 424. l. 3. *Magis etiam*] *altius etiam.* Const.

p. ead. l. 3. *Brachio*] τῷ πήχει. *Const.*

p. ead. l. 7. *Cubitus*] Ἀγκών. *Const.*

p. ead. l. 16. *Levi*] *laevi.* Const.

p. ead. l. 18. *Prima palmae pars*] Καρπός, brachiale, cujus ossicula octo non plane solida & absque medulla. Quartum omnium durissimum. Horum figura multiplex. *Const.*

p. 425. l. 1. *Ex his unius*] *ex his veluti unius.* Const.

p. ead. l. 2. *Ex manu duo*] *ex hac manus parte duo.* Const.

p. ead. l. 3. *In sinus*] *in sinum.* Alii, *in sinu.* Const.

p. ead. l. 4. *Palmam*] μετακάρπιον. Const.

p. ead. l. 6. *Interius*] *inferius.* Const.

p. ead. l. 6. *In verticem*] *in vertice.* Const.

p. ead. l. 6. *Exterioris*] *superioris.* Const.

p. ead. l. 10. *Desidit.*] *desidet*, vel *definit.* Const.

p. ead. l. 12. *Ad spinam*] *& ad spinam.* Const.

p. ead. l. 13. *Super*] Al. *subter.* Const.

p. ead. l. 15. *Femina*] μηροὶ. *Const.*

p. ead. l. 16. *Duos processus*] Trochanterem majorem & minorem. *Const.*

p. ead. l. 18. *Ab inferioribus quodque capitibus*] *ab inferiori quoque parte*, Alii. *Const.*

p. ead. l. 20. *Introrsus*] *extrorsus*, Alii. *Const.*

p. 426. l. 1. *Patellam vocant.*] Patella, ἐπιγονὶς vel ἐπιγονατὶς, & μύλη, mola. *Const.*

p. ead. l. 8. *Sura*] περόνη. *Const.*

p. ead. l. 10. *Cui tibiae nomen est*] κνήμη. *Const.*

p. ead. l. 13 *Media*,] *medio.* Const.

p. ead. l. 14. *Ossa*] *osse.* Alii, *osse tali obverso.* Const.

p. ead. l. 14 *Ipsum super os calcis.*] Os tali Astragalumque *talum* vocat: malleolos vero *talorum ossa*: excessus ἀποφύσεις: procedentia ἐπιφύσεις. *Const.*

p. ead. l. 16. *Idque sine medulla*] Os calcis. *Const.*

p. ead. l. 31. Cap. II. & reliqua tituli illius omissa sunt, imo & sequens contextus in eodem versu continuatur, marginique duntaxat adscriptum est : capitis ossa, quasi indicium. Sed & omnea interpunctiones verborum & distinctionum notae omnino absunt ab hujus codicis antiqua scriptura, adeo ut quae nunc in impressis obtinent, sola recentiorum editorum auctoritate nisi credibile sit; vetustissima enim exemplaria quorumcunque iis carere plerumque videmus. *Cocchius.*

p. ead. l. 21. *Vitiatur*,] Fit cariosum & putre. *Const.*

p. ead. l. 22. *Loco movetur*] *luxatur.* Const.

p. ead. l. ult. *Nigrum*] VII. Aphor. 2 *Const.*

p. 427. l. 1 *Super natis*] *supernatis.* Const.

p. ead. l. 6. *Secedat:*] *recedat.* Const.

p. ead. l. 7. *Quae integrioris*,] nempe *partis.* Const.

p. ead. l. 7. *Aridum*] Cruoris expers quod cariosum. Alioqui minus verum hoc pronunciatum simpliciter. *Const.*

p. ead. l. 9. *Scalpello*] σμιλίῳ potius quam ξυστῆρι. *Const.*

p. ead. l. ult. *Febre*] Et aëris frigidi contactu, & medicamentis. *Const.*

p. 428. l. 2. *Urgenda*] Id est, *coërcenda.* Alii, *purganda.* Const.

p. ead. l. 7. *Nigrities*] Legendum, *nigrities ad alteram quoque partem*, omissis inculcatis vocibus, *est, aut si caries.* Const.

p. ead. l. 19. *Cap. III.* & omnia inscriptionis verba absunt a Cod. Mediceo; imo & contextus continuus est in eodem versu cum superioribus.

p. ead. l. 20. *Si spaciosum*,] Vel *spatiosius.* Caesar.

p. ead. l. 21. Χοινίκιον] *Modiolus* (a parvi modii figura) ferramentum est ferratum (ut reponendum pro *ferratum*) vulgoque vocatur *trepan.* Diversa tamen ἀβαπτίστου τρυπάνου, ut in Lexico observavimus. De his instrumentis perite & copiose Botallus libro de vulneribus sclopet. in quo & figurae. *Const.*

p. ead. l. 23. *Ipse quoque*] *ipso quoque.* Sic rectius, nisi forte de modiolo (qui ipse quoque orbe cingitur) accipias, non de clavo. *Const.*

p. ead. l. 24. *Demittitur* in Cod. Med. *dimittitur.* Ibi *terebrerum* scribitur continuo contextu, sed in margine idem vocabulum additum fuit eadem manu, quasi nota novi capitis. *Cocch.*

p. 429. l. 8. *Ut & foretur, & circumagatur*,] *ut & foret, & circumagatur.* Const.

p. ead. l. 12. *Modiolo pressum est*,] Leg. *modiolo impressum.* Vide infra, *modiolo imprimitur.* Const.

Kkkk p. 429.

p. 429. l. 12. *Ille per se agitur.*] Modiolus tum agitur sine clavo: cujus quidem officium est, ut modiolum sic firmet, ne possit oberrare, dum circumagitur. *Const.*

p. ead. l. 18. *Excisorius scalper*] *ὁ ἐκκοπεὺς*, *cisseau* vulgo. *Const.*

p. ead. l. ult. *Laedit,*] *edit.* Alii *radit*, Cod. *Const.*

p. 430. l. 1. *Integrum, caries per totum*] *in totum, caries persaepe totum.* Const.

p. ead. l. 3. *Foramen*] *ferrumen*, scriptura atramento recentiori renovata, ut quae antiquitus fuerit, non plane dignosci queat. *Cod Medic.*

p. ead. l. 3. *Id quoque signi specillo significatur*] Videtur hoc loco Celsus usurpare nomen *specilli*, genere nunc neutro, nunc masculino. *Caesar.*

p. ead. l. 3 *Signi specillo significatur, qui depressus in id foramen, quod infra solidam sedem habet, & ob id - - - siccus.*] *signo specilli significatur, quod depressum in id foramen, quod infra solidam sedem habet, & ob id - - - siccum.* Const.

p. ead. l. 1. Hoc in loco ausus sum *interdum* ponere pro *integrum* Nunquam enim sive caries sive nigritiea integrum os pertransit. Particula *interdum* aptissime & respondet iliis verbis, *vix unquam*, & pro ea *integrum* facile irrepere potuit; recte enim linea praec. legitur. *Kr.*

p. ead. l. 10. *Iam alte*] *tam alte.* Const.

p. ead. l. 12. *Cura agendum est,*] Ne membrana laedatur. *Const.*

p. ead. l. 14. *Spatium ipsum,*] Quod inane occurrit inter duas testas. *Const.*

p. ead. l. 14. *Sanguis*] E venulis effusus, quae ossis cavum subeunt. *Const.*

p. ead. l 15. *Habena*] Instar plectri, qua terebra convertitur. *Const.*

p. ead. l. 15. *Suspendendaque*] Vt quam suspensa & levissima minus imprimat *Const.*

p. ead. l. 16. *Attollenda,*] Ducitur habena terebrae manu dextra: terebram imprimit, moderaturque sinistra & attollit, cum opus est. *Const.*

p. ead. l. 17. *Neque periclitemur,*] Ob id *ἀβάπτιστα* excogitata. *Const.*

p. ead. l. 19. *Media saepe,*] *media septa* legendum; ut infra cap. 4. *Const.*

p. ead. l. 22. *Μηνιγγοφύλακα*] *Μηνιγγοφύλαξ*, membranae custos. Elevatoria Chirurgis, de qua & cap. 4. *Const.*

p. ead. l. 23. *Quae demissa est, ut*] *quae demissa sic, ut* Const.

p. ead. l. penult. *Scalpro discutiendum est:*] Recte & eleganter, sed minus est elocutus. Plena est oratio: *quod malleolo per scalprum discutiendum est.* Sic apud Livium: *Tribus arietibus aliquantum muri discussit*, i. dejecit, diruit, atque demolitus est. *Const.*

p. 431 l. 3. *Levandae*] *laevandae*, l. laevigandae *Const.*

p. ead. l. 3. *Si quis scobis*] *si quid scobis.* Const.

p. ead. l. 5. *Non ora*] *non orae.* Const.

p. ead. l. 5. *Lavandum*] *laevandum.* Const.

p. ead. l. 6. *Aspero ossae*] *aspero ossi.* Const.

p. ead. l. 7. *Sanitatem,*] *Adfert* eleganter supprimitur. Satis est verbum diversis subjectis attributum, alteri respondere: cujus sunt & apud Ciceronem exempla. *Const.*

p. ead. l. 11. *Ab ipso ore*] *ab ipso osse.* Cum Hippocr. experientia sic legendum ostendit. Alii *ore* & *ulceris* subaudiunt. *Const.*

p. ead. l. 14. *Eaque fere*] *idque fere.* Const.

p ead. l. 15. *Λεπὶν*] Leg. *λεπὶς.* *i. squama a Graec.* Const.

p. ead. l. 15. *Codex Med.* habet: *squama id est lepis*, antiqua scriptura scriptum, recentiori vero: *squama est idem lepis*, & in margine alia manu *λέπις* scriptum est fortasse pro *λεπὶς.* *Cocchius.*

p ead. l. 17. *Ad summum tamen*] *ad summum tantum.* Const.

p. ead. l. 18. *Lavari*] *laevari.* Const.

p 432. l. 3. A cod. Mediceo *Cap. IV. ceterique tituli* absunt, & contextus in eodem versu continuatur; in margine tamen haec notatio est ab antiqua manu *Fractis ossis & cerebri meninga.* Cocch.

p. ead. l. 20. *Nihil ieve*] *si nihil nisi laeve.* Const.

p. ead. l. 23. *Hippocrates memoriae tradidit.*] Locus est L. *V. Epidem.* Sed eum librum non esse genuinum Hippocratis foetum, existimant eruditi. *Casaub.*

p. ead. l. 25. *Levia ingenia, quia nihil habent, nihil sui detrahunt*] Vid. *Plutarchus* lib. *πῶς ἄν τις αἴσθοιτο ἑαυτοῦ προκόπτοντος ἐπ' ἀρετῇ.* & *Quintil. Inst. Orat.* Casaub.

p. 433. l. 4. *Quae aeque*] *quia aeque.* Const.

p. ead. l. 7. *Idem, & naturaliter*] Al. *idem naturaliter.* Const.

p. ead. l. 12. *Id detrahendum*] *id deradendum.* Const.

p. ead. l. 12. *Nigritiem enim continet, si quid fissum est.*] Alias *fixum est.* Caesar.

p. ead. l. 13. *Solet etiam evenire,*] *Ἀπήχημα* vocant hoc fracturae genus. *Const.*

p. ead. l. 15 *Discussa est,*] *discissa est.* Const.

p. ead. l. 19. *Os fractum*] Hippocr. lib. VII. Aphor. 14. 25. 85 & lib. VI. Aphor. 53. *Const.*

p. ead. l. 23. *Oculos quibus obcaecet.*] Al. *oculosque quibus obcaecet.* Const.

p. ead. l. penult. *Curatio haec*] Excidendi ossis. *Const.*

p. 434

p. 434. l. 7. *Vt deinde a fingulis procedentibus fingulis cutis fubfequatur.*] Vel *ligulis*. Caefar.

p. ead. l. 7. *Accepit*,] *accipit*, Vet. *Conft.*

p. ead. l. 7. *Singulis cutis*] *angulis cutis*. Conft.

p. ead. l. 8. *Inter quae*] *inter quos*. Conft.

p. ead. l. 11. *Nihil tutius*] Al. *nihilo minus tute*. Conft.

p. ead. l. 20. *Caeterea ex eadem*] *caetera eadem*. Conft.

p. ead. l. 21. *Aut levior*,] *aut lenior*. Conft.

p. ead. l. 24. *Rofa*] i. rofaceo. *Conft.*

p. 435. l. 3. *Vlcus madet*,] Hic mador πλάδος Hippocrat. cui πλαδαρὸν ἕλκος i. *ulcus madens* Celfo. Lege Gal. Comm. III. εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν. *Conft.*

p. ead. l. 3. *Alitur, & in cervicibus*] Ἀκυρολογία. Talis lib. VII cap. 27. ubi *ali vulnus* pro σαρκοῦσθαι. Nec enim vulnus alitur, aut ulcus, fed caro alitur, illudque impletur, ut proprie dixit lib. V. cap. 12. *Conft.*

p. ead. l. 5. *Ad manum*] εἰς τὴν χειρουργίαν. *Conft.*

p. ead. l. 7. *Medium*] Nempe *os*. Al. *media*. Conft.

p. ead. l. 7. *Fiffum eft*,] Hoc ῥωγμή. *Conft.*

p. ead. l. 8. *Vel quia*] *fere vel quia*, Cod. *Conft.*

p. ead. l. 11. *Medium*] Eft ἐγγείσωμα Galeno. *Conft.*

p. ead. l. 17. *Ejus*] *ejus rimae*. Conft.

p. ead. l. 18. *Ad fimilitudinem C literae, fic ut vertex ejus a foramine, bafis ad rimas*] Legend. ut habet exemplar MS. *ad fimilitudinem V. literae, fic ut - - rimam*. Conft.

p. ead. l. 20. *Nihil latens in eo offe concavum eft*,] *nihil latens fub eo offe cum cavatum eft*. Al. *in eo offis concavo eft*. Conft.

p. ead. l. 20. In Cod. Mediceo antiqua fcriptura fcriptum eft: *late fine offe cavum eft*. recentiori: *latens in eo offe concavum eft*. Fortaffe erat in primo exemplari, *latens in eo offe cavum eft*. Cocchius.

p. ead. l. 21. *Laedentibus*.] Al. *latentibus*. Conft.

p. ead. l. 21. *Ne fi fractum*] *nec fi fractum*. Conft.

p. ead. l. 22. *Sed five totum*] Ἀποσκεπαρνισμὸς Galeno. *Conft.*

p. 436. l. 2. *Quam fecimus*,] Scalpro. *Conft.*

p. ead. l. 3. *Septaque*] *Media fepta* dixit fupra, i. interftitia foraminum hoc loco. *Conft.*

p. ead. l. 4. *Lunatum finum*] Hic convenit figura literae C. non vero fupra. *Conft.*

p. ead. l. 7. *Forfice*] *forcipe*, τῇ ὀστάγρᾳ Galen. VI. Method. *Conft.*

p. ead. l. 9. *Propofui.*] Cap. 3. *Conft.*

p. ead. l. 13. *Sub medicamenti*] *fub medicamentis*. Conft.

p. ead. l. 18. *Satis illi*] *fatis illis*. Conft.

p. ead. l. 18. *Qui fupra pofitus*] Cap. 3. *Conft.*

p. ead. l. 21. *Loco intepido*] Sic recte habet antiqua fcriptura (fc. Codicis Medicei). Nam vi Latinae compofitionis intelligendus eft locus aliquantum tepidus, ut fruftra manu recenti in hoc ipfo Codice mutatum fuerit: *in loco tepido*. Cocchius.

p. ead. l. 22. *Infundenda erit rofa*] *infundendum erit id ros.* (i. rofaceum) *tepidum*. Conft.

p. 520. l. ult. *Cervixque molliri debebit*] ne convulfio excitetur *Conft.*

p. 437. l. 9. *His quoque apparebit*,] *hos quoque apparebit*. Cod. MS. *oportebit*. Conft.

p. ead l. 11. *Spem vero certam faciunt membrana mollis*] Alias *mobilis*. Caefar.

p. ead. l. 11. *Mobilis*] *Quae* εὐσταλὴς & δυσσταλὴς motum retinet. *Conft.*

p. ead. l. 14. *Acris vomitus*,] *acer vomitus* Conft.

p. ead. l. 15. *Caeteraque quae ad*] *caetera quae ad*. Conft.

p. 438. l. 2. *Vt per omnem*] *ut non per omnem*. Conft.

p. ead. l. 5. *Cicatrix erit folvenda*] Alii, *cicatrice erit folvenda plaga*. Conft.

p. ead. l. 7. CAP. V. caeteraque tituli abfunt (a Cod. Med.) & contextus eft in eodem verfu continuus, cui ad marginem nota accedit: *in naribus*. Cocchius.

p. ead. l. 11. *Quicquid e cartilagine concedit*, nec Morgagno probantur, nec cuiquam acutius videnti facile probabuntur. Priores editores ad unum omnes fcripferunt: *Quicquid in cartilaginem incidit*. Morgagnus verbis a Lindenio fcriptis vult *concidit* fcribi. Sed nihil erat caufae, quam ob rem priorum editionum verba tollerentur. Eft enim ea loquendi ratio; *quicquid incidit*, Celfo familiaris admodum. Is autem, quibus modis nafi vel cartilago vel os laedi frangique poffet, in fine pag. praec. dixerat. Aptiffime igitur nunc de cartilagine dicere incipiens fubjicit: *Quicquid in cartilaginem incidit*. Quare fi quid mutandum fit, pro *cartilaginem* fcribemus *cartilagine*. Haec fcripferam in illo fchediafmate. Poftea Codicis Medicei variantes me docuerunt, ita omnino effe fcribendum. Kr.

p. ead. l. 13. *Implicata linamenta*,] Σφηνίσκους στριπτοὺς, Aëtius. *Conft.*

p. ead. l. 14. *Adjicienda funt*,] *Injicienda funt*. Alii, *adigenda funt*, Conft.

p 438. l. 14. *Penicillo.*] Ἐν ῥάκει εἰληθέντες, Aëtius. *Const.*

p. ead. l. 15. *Fabrili glutine*] Fabrile gluten Dioscoridi ταυροκόλλα. *Const.*

p. ead. l. penult. *Media*] *Medio.* Const.

p. ead. l. penult. *Fuligine,*] Sic antiqua lectio. Alii *polline*, τῇ μάννῃ. *Const.*

p. ead. l. penult. *Eaque ultra*] *Eaque supra.* Const.

p. 439. l. 9. *Quia callus*] *Quum callus.* Const.

p. ead. l. 12. *Extrinsecus*] *Intrinsecus.* Const.

p. ead. l. 14. *Vltra*] *Supra* Al. *Const.*

p. ead. l. 15. *Adjicienda*] *Adigenda*, quod in veteri codice *adicenda* scriptum erat, ut solet in veteribus codicibus. *Scal.*

Hanc conjecturam codex Mediceus confirmat, ubi legitur *adigenda*. Kr. Nota haec pertinet ad p. 522. l. 6.

p. ead. l. 28. *Cap.* VI. & caetera tituli absunt a Cod. Mediceo, continuo textu ac margini adscripta nota, *in aure rumpitur cartila*. Cocch.

p. ead. l. 28. *Solidarique*] Κρατύνεσθαι Hippocr. *Const.*

p. 440. l. 5. In Cod. Mediceo post verba *ut in naribus*, margini adscripta nota *in naribus*. Vnde liquet, hujusmodi notationes non semper nova capita in hoc codice indicare. Cocchius.

p. ead. l. 6. *Primi temporis*] Leg. *primis temporibus*. Const.

p. ead. l. 7. In Cod. Mediceo *Cap.* VII. totusque titulus abest, contextu continuo, margini tantummodo adscriptum est *Maxillam*. Cocchius.

p. ead. l. 9. *Modo rectum*] Κάταγμα σχιδακηδόν. *Const.*

p. ead. l. 10. *Transversum,*] Καυληδὸν vel ῥαφανηδὸν, vel σικυηδόν. *Const.*

p. ead. l. 10. *Obliquum:*] Καταπλάγιον, sive κατὰ πλάγιον. *Const.*

p. ead. l. 13. *Quin etiam aliquando plura fragmenta minuta*] *Quin etiam. Cum plura fragmenta minuta.* Hoc fracturae genus κάταγμα καρυηδὸν sive ἀλφιτηδὸν vocatur. Et quum a fragmento fragmentum recedit, ἀπόθραυσις & ἀποκοπή. Aliud lunatum, quod εἰς ὄνυχα vel καλαμηδὸν fieri dicitur. *Const.*

p. ead. l. 15. *Fragmento*] *Segmento.* Const.

p. ead. l. 19. *Sub qua*] *Sub quo.* Const.

p. ead. l. 20. *Excedit*] *Excidit.* Const.

p. ead. l. 21. *Seta*] Hippocr. τριχὶ ἱππείῃ, ἢ χρυσῷ. *Const.*

p. ead. l. 18. *Media*] *Medio.* Vide cap. 5. *Const.*

p. ead. l. penult. *Ibi deligantur*] *Ibi deligentur.* *Const.*

p. 441. l. 5. *Fere resolvuntur*] *Fere solvuntur.* Const.

p. ead. l. 8. *Ossa conseruntur*] Συμφύονται, *conserventur*, lib. II. cap. 10. *Const.*

p. ead. l. 10. *Latus, os*] *Latum os.* Const.

p. ead. l. 11. *Coxarum, os tali,*] *Coxarum os, tali.* Const.

p. ead. l. 11. *Inter*] *Intra.* Const.

p. ead. l. 18. In Cod. Mediceo *Cap.* VIII. & caetera tituli omissa, continuo contextu, cum nota margini eadem manu adscripta: *jugulum*. Cocch.

p. ead. l. ult. *Sine junctura*] *Sine vinctura.* Const.

p. 442. l. 1. *Fereque id quod a pectore sub id quod ab humero est in posteriorem*] *Fereque id quod ab humero est, sub id quod a pectore in posteriorem* &c. ex Hippocr. *Const.*

p. ead. l. 5 *Sub id humerus*] Scribendum, *subinde humerus*. Alii, *super id humerus*. Const.

p. ead. l. 5. *Priorem partem*] *Priorem posterioremve partem.* Const.

p. ead. l. 9. *Manu plane*] *Manu placide*, Al. *Const.*

p. 443. l. 5. Aut *diducantur* (scil. fragmenta) scribendum est, aut omittendum *quae*. Kr.

p. ead. l. 9. *Ala sua*] *Ala sana.* Const.

p. ead. l. 9. *Fasciari*] *Fascia dari*, Vet. *Const.*

p. ead. l. 9. *Sub ala sua fasciari debet*] V. C. *Sub alas fascia dari debet.* *Fasciare* non dicitur, sed *fasciatus* raro. *Scal.*

p. ead. l. 15. *Latus, os.*] *Latum os.* Const.

p. ead. l. 22. Cap. IX. &c. tituli, omissa, contextu continuato. Cod. Mediceus. *Cocch.*

p. 444. l. 5. *Leniter*] *Leviter.* Alii, *graviter.* Const

p. ead. l. 6. *Quae supra scripta sunt,*] Circa finem capitis praeced. *Const.*

p. ead. l. 19. *Quicquid vel tussim*] Κερχνῶδες Hippocr. lib. III Articul. *Const*

p. ead. l. 13. *Ne spiritum*] *Nec spiritum.* Alii, *nae spiritum.* Vide infra. Const.

p. ead. l. 16. *Spuitur*] *Exspuitur.* Const.

p. ead. l. 21. *Polyarchi*] Vide p. 253. Const.

p. ead. l. 22. *Rosa*] *Ros. oleo*, i. rosaceo. *Const.*

p. ead. l. 23. *Fasciae a mediis orsae,*] Hippocrates (ex quo haec omnia, duobus fasciae a medio orsae capitibus ligandum praecipit. *Const.*

p. 445. l. 6. *Idem*] *Item* Const.

p. ead. l. 7. *Quoque resolvetur,*] Legend. *quoque resolventur* *Alternis diebus* Hippocrates, non *quotidie*. Const.

p. 445. l. 11. *Quae si modus erit*] *Quod si metus erit*. Cod. Alii, *non metus erit*. Const.

p. ead. l. 17. *Pus subit*,] *Pus subest*. Const.

p. ead. l. penult. *Eaque uri*] *Isque uri*, nempe locus, vel *ea*, scilicet pars. *Const.*

p. 446. l. 8. *Si id ex*] *Si id quod ex*, Vet. Cod. *Const.*

p. ead. l. 11. *In interiorem*] Al. *in anteriorem*. Const.

p. ead. l. 13. *Plurima parte*] Al. *prima parte*. Const.

p. ead. l. 14. CAP. X. totusque ille titulus abest, contextu continuato, marginique adscriptum est *umeris*. Cod. Med. *Cocch.*

p. ead. l. 14. *Rursus ex magna parte*] Ubique femoribus humeros, crura brachiis comparat, coxasque scapulis. Vide p. 407. imo & plantas palmis, ibid. & p. 444. pedem manui, tibiam cubito. *Const.*

p. ead. l. 16. *Minime*] *Minus*. Const.

p. ead. l. 18. *Ea maxime*] *Earum maxime*. Const.

p. ead. l. 20. *Pessima ubi*] *Pessimum ubi*. Const.

p. ead. l. 21. *Nonnunquam autem*] Vid. p. 401. *Const.*

p. ead. l. ult. seqq. Locus hic ante me corruptus erat. Lindenius edidit: *Si suis sedibus sunt* mota, *resima* &c. Priores vero sic: *Si suis sedibus mota resimam* &c. Pro *resimam* Codex Mediceus habet *resinam*. Quarum lectionum nulla sensum verborum clarum reddit. Ex omnibus tamen genuinus sensus erui potest. Hoc enim loco de signis fractorum ossium in suis sedibus remanentium, in subsequentibus l. 4. 8. de signis eorundem suis sedibus non remanentibus Celsus verba facit. Si itaque mecum legas: *Si suis sedibus sunt*, *mota resonant*, *punctionisque* &c. habes notas fractorum ossium in suis sedibus remanentium. Nam haec ita sequi chirurgi norunt. Verbum *resonant* vero facile in *resimam* vel *resinam* transire potuit. Kr.

p. 447. l. 2. *Fit ubi*] *Fit saepe ubi*. Const.

p. ead. l. 3. *Latere*] *E latere*. Const.

p. ead. l. 4. *Depressum*] *Deprehensum*, Cod. *Const.*

p. ead. l. 6. *Intendit*] *Intenderit*. Const.

p. ead. l. 9. *Cancer*] Hic quoque cancri voce abutitur *Const.*

p. ead. l. 9. *Certum*, *ut diutissime alatur pus*] Lego, *vel certe*, *diutissime alatur pus*. Codex, *agatur*. Const.

p. ead. l. 15. *Fasciis*] 'Υποδεσμίδες, binae fasciae primae. Reliquae ἐπίδεσμοι, Galen. *Const.*

p. ead. l. ult. *Linteos*] *Lineos*. Const.

p. ead. l. ult. *Sex opus est*] Hippocr. duobus. Tot involucra a peritis Chirurgis improbantur. *Const.*

448. l. 2. *Quasi in cochlea serpat*] Leg. *quasi in cochleam serpat*, i. quasi cochleatim & claviculatim, κοχλιοειδῶς καὶ ἑλικοειδῶς. *Const.*

p. ead. l. 2. Translator Britannus mentem Celsi non assecutus, putat voculam *ter* l. 6. abundare, neque a Celso scriptam esse; doctissimum virum in luculentissimo loco haesitare miror. *Kr.*

p. ead. l. 3. *Longiore*, *eaque qua parte os eminet*, *ab ea si totum aequale est*, *undelibet super*] *Longior ea*, *quae qua parte os eminet* (*aut ab ea*, *si totum aequale est*, *vel undelibet*) *super*. Const.

p. ead. l. 6. *In superiore*] Deest *parte*, aut supplend. *Const.*

p. ead. l. 7. *Latiore linteo*] Σπλῆνα vocat Hippocr. Reliqui σπλήνιον, Scribon. Largus *splenium*, *plagulas* Chirurgi. Et περὶ τῶν σπληνῶν ἐπιβολῆς lege Galenum VI. Methodi. *Const.*

p. ead. l. 12. *Quod adstrictum est*] *Quod nimis adstrictum est*. Const.

p. ead. l. 12. *Alienatur*, *& cancro opportunum est*:] Ἀλλοιοῦται καὶ σφακελίζεται Hippocr. *Const.*

p. ead. l. 12. *Alienatur*] Ita infra p. 539. 7. *quanto facilius & alienari & occupari cancro vulnus potest*. Casaub.

p. ead. l. 15. *Junctura*] *Vinctura*. Const.

p. ead. l. 16. *Sexto fasciis*] *Sexto fascia*. Const.

p. ead. l. 21. Ante Lindenium in hoc loco tantummodo vitium latebat in verbis *vel levius*, pro quibus is posuit *vel tenuius*, & praeterea *ab eo* pro *ad eo*, male. Planissima & praecedenti orationi maxime congrua lectio a me posita. *Kr.*

p. 449. l. 2. *Citra articulum*] *Circa articulum*. Const.

p. ead. l. 3. *Spatio*] *Temporis* subaudi. *Const.*

p. ead. l. 4. *Nullus*] *Si nullus*. Const.

p. ead. l. 5. *Temporis*: *quod os quodque conservet*] *Temporis*, *quo os quoque conservet*, (ut & post 10. *si ossa non conferbuerint*) pro quo dixit cap. 7. *ossa conferuntur*, i. quasi ferrumine conglutinata coalescunt. *Const.*

Titulus nullus contextu continuato Codex Mediceus. *Cocch.*

p. 449. l. 12. *seqq.* Locus hic est ex iis, quibus lucem intulit Lindenius. Nil igitur nisi omissionem verbi *est* l. 6. suadeo. Morgagnus quidem in explicando loco eo haeret, ac paene pro *baculum* vult *brachium* legi, quod in codice invenerat. Sed qui possis *brachium* legere? Quo enim modo minister, ab ejus qui curatur, occipitio positus, demissum inter ejus, qui curatus

ratur, tenere poterit? Haesitasse autem viri eruditissimi videntur, quia baculi usum non perceperant. Qui mihi nullus alius videtur, nisi ut minister ab ejus, qui curatur, & alto sedili collocatus est, occipitio positus habeat, cui innitatur, si brachio suo sub fascia porrecto, hanc ipsam, simulque humerum curandum attollit tum, cum se ipsum extollit & erigit. Non solus autem Morgagnus, sed Foesius quoque hoc in loco offendit. Locum enim eum cum vidisset contaminatum, pro *porrecto* non *correpto*, ut alii ante & post eum, sed *correptum* legit, quod tamen ipse ordo & concinnitas verborum plane respuunt. Pro *curatur* l. 21. legit *ducatur*, quod certe sensum magis perspicuum reddit quam *sumatur*, quod Lindenio priores omnes scripserunt. *Kr.*

p. ead. l. 17. *Super caput*] Exemplar vetus *super cubitum*, i. πῆχυν. *Const.*

p. ead. l. 17. *Juncto*] *Vincto*. Const.

p. 535. l. 18. *Inter se junctis*] Al. *inter se vinctis*. Const.

p. ead. l. 22. *Palmam injicit dextram: si sinister, sinistram: si dexter humerus curatur*,] Al. *planam injicit dextram, si sinister: sinistram, si dexter humerus sumatur*, Cod. *Const.*

p. 450, l. 5. *Figurandum:*] *Figuratum sit.* Const.

p. ead. l. 15. *Eminentia*] *Eminentiam.* Const.

p. ead. l. 15. *Breviores sunt*] *Sint* rectius. *Const.*

p. ead. l. 16. Titulus abest contextu continuato. Cod. Medic. *Cocch.*

a. p. ead. l. 25. *Habitus sit*] *Habitus est.* Const.

b. p. ead. l. 25. *Itaque involutum mitella*] Brachium mitella involutum excipere, & ex cervice suspendere, vulgo dicitur, *porter un bras en écharpe*. Est vero mitella parva mitra & calantica, latior instarque fasciae, ex cujus lateribus taeniae redimiculaque dependent. Angli mitella noctu caput redimiunt. *Const.*

p. 451. l. 3. Titulus abest contextu continuato. Cod. Medic. *Cocch.*

p. ead. l. 3. *Ex summo cubitu id factum*] *In summo cubito id fractum*, Cod. *Const.*

p. ead. l. 4. *Ac si,*] *At si.* Const.

p. ead. l. 6. Titulus abest contextu continuato. Cod. Medic. *Cocch.*

p. ead. l. 8. *Is canalis*] Σωλῆνος l. *canalis* (quod chirurgicum est instrumentum, rotundum, oblongum, cavum, in quo crus aut femur fractum conjicitur & continetur) descriptio. Vide Hippocratem περὶ ἀγμῶν, & Galen. Comment. II. Differt a glossocomo. *Const.*

p. ead. l. 12. *Detineat*] *Detineatur.* Const.

p. ead. l. 13. *Si femur, usque ad coxam: si juxta superius, caput femoris, sic ut ipsa quoque ei coxa insit.*] Lego, *si femur usque ad coxam juxta superius caput femoris, si ut ipsa quoque in eo coxa sit.* Const.

p. ead. l. 14. *Neque tamen ignorari oportet*,] Ex auctoritate Hippocratis hoc perpetuo verum non esse, jam convicit Tagauitius Chirurgiae lib. IV. *Const.*

p. ead. l. 17. *Insisti, sed multa tamen femori*] *Insisti. Sed multa tum femori.* Const.

p. ead. l. 17. *Fortunae*] Galli dicunt *a cet accident.* τῇ τύχῃ. *Const.*

p. ead. l. 19. *Surculum*] Alii *ferulam*, ego *funiculum* legendum contendo ex antiqui Codicis fide. Alii reponunt, *ad imum fulcrum.* Const.

p. ead. l. 21. Titulus abest contextu continuo. Cod. Medic. *Cocch.*

p. ead. l. 21. *Rursus illa*] *Rursus ista.* Const.

p. 452. l. 2. *Longior ulterioribus*] *Longior exterioribus.* Const.

p. ead. l. 4. *Usus*] *Usus paulatim.* Const.

p. ead. l. 8. *Cesserunt*,] *Recesserunt*, ut cap. 20. *Const.*

p. ead. l. 9. *Conservatur*] *Conseritur*, Cod. id est, συμφύεται. Sic & lib. VIII. cap. 7. *Const.*

p. ead. l. 16. *Quemadmodum*] Ὃν τρόπον, *qua vel quali modo.* Const.

p. ead. l. 19. *Caetera*] *Ceterum.* Const.

p. ead. l. ult. *Esset, quanto*] *Esset. Quando*, Cod. *Const.*

p. 453. l. 11. *Vulneri quam ossi*] *Vulneris quam ossis.* Const.

p. ead. l. penult. *Ejus longius*] *Ejus si longius.* Const.

p. ead. l. ult. *Scalpro limandum, tum ipsum*] *Scalpro limatum ipsum.* Const.

p. 454. l. 1. *Vulsella*] Vulsellam dixit & fabros. Hippocrates tamen μοχλίσκους & λατόμους, l. vecticulas & latomos. *Const.*

p. ead. l. 2. Lindenius pro *recte se habenti capiti* scripsit *acutae ossis prominentis cuspidi* &c. Quibus sane verbis sequentia parum recte respondent. Priores omnes si ut scripsi, nisi quod quidam *habendi*, alii *capite*, Caesarius etiam *habente* habeant. Recte se habens caput videtur hic extremum ossis, cujus fragmentum prominet, firmum & idoneum ad sustinendum vu[l]seilae illius vectem, significare. Nec *acutae* - - *cuspidi* legendum esse verba Celsi p. 539. l. 30-33. Vid. & Morg. *Epist.* V. p. 129. Kr.

p. ead. l. 3. *Sima*] *Curva.* Cod. *Const.*

p. ead. l. 4. *Cinguntur*] *Cingitur.* Const.

p. 454.

p. 454. l. 5. *Oportet ea*] *Oportet eas*. Conſt.

p. ead. l. 6. *Prodeſtque ea*] *Poteſtque ea*. Conſt.

p. ead. l. 12. *Excidat, aut cum jam*] *Excidat. Ac cum*. Conſt.

p. ead. l. 13. *Diutiusque*] *Latiusque*. Conſt.

p. ead. l. 13. *Saepe enim integra cutis oſſe*] *Saepe enim integra cute os*. Et quidam τὸ *enim* expungunt. *Conſt.*

p. ead. l. ult. *Quae ſolvere*] *Quam ſolvere*, ſupple *plagam*. Conſt.

p. 455. l. 4 *Neceſſe*] *Habet* vocat. *Conſt.*

p. ead l. 5. *Vbi ictus protinus*] *Plagam* deeſt vel ſubauditur. *Conſt.*

p. ead. l. 8. *Leviſſimi*] *Laeviſſimi*. Conſt.

p. ead. l. 14. De verbo *conferbuerunt* legeſis Morgagnum *Epiſt.* III. p. 63. Locus autem hic mihi ſuſpectus eſt, quamvis & priores Editores eadem quae Lindenius ſcripta habent, niſi quod omnes l. 15. pro *quia* legunt *quae*, Ronſſeus in ora quoque *quod* notavit. Sed non de hoc praecipua mihi dubitatio exiſtit. Verba l. 17. *Si vetuſtas occupavit*, itemque verbum *dividenda* probare nequeo. Quodſi enim oſſa non conferbuerunt, diviſa ſunt; ergo non dividenda. Oſſa praeterea diviſione a ſe invicem removentur. Ergo tantum abeſt, ut concurrant, ut potius a ſeſe recedant; itaque ſi non concurrunt, ne aſperari quidem poſſunt Pro *dividenda* fortaſſe ſcripſit, *dimovenda*: ſic enim oſſium fractorum capita inter ſe dimota concurrendo exaſperabuntur. Linea vero 16. 17. ita ſcribendum reor: *Poſſunt enim coire, niſi vetuſtas occupavit membrum* &c. Perſpicuum enim eſt, oſſa fracta, quae non conferbuerunt, coire non poſſe, ſi vetuſtas occupavit, h. e. ſi fractorum oſſium capita jam callo ſunt obducta. Neque enim tanto inter dimoveri poſſunt motu, quo callus atteri, & oſſa concurrendo exaſperari poſſint. *Kr*

p. ead. l. 14. *Quae ſaepe ſoluta, ſaepe mota ſunt*] *Quod ſaepe mota, ſaepe ſoluta ſunt* Conſt.

p. ead l. 15. *Poſſunt enim coire*] *Poſſunt enim diu quieſcendo coire*. Conſt.

p. ead. l. 17. *Vt ſi quid*] *Et ut quid*. Conſt.

p. ead. l. ult *Solent tamen interdum diverſa inter ſe oſſa cohaerere.*] Vel *coaleſcere*. Caeſar.

p. ead. l. ult. *Oſſa cohaerere*] *Oſſa conſervere*. Cod. *Conſt.*

p. 456. l. 2. *Dirigi*] *Dirimi*. Conſt.

p ead. l. 7. *Involutam lana regulam objicit*] Vel *tegulam* Caeſar

p. ead. l. 8. *Oſſa coeperunt,*] *oſſa cohaeſerunt*. Conſt.

p. ead. l. 8. *Nonnunquam*] *F. non unquam*. Vide p. 13. *Caſaub.*

p ead. l. 14. *Sinapi, quod cum ficu*] *Sinapi cum ficu*. Conſt.

p ead. l. 18. CAP. XI. Et caetera tituli abſunt contextu continuato Cod. Medic. *Cocch.*

p. ead. l. ult. *Inter ſe dehiſcunt.*] Hoc διάστασις vel διάστημα Hippocr. *Conſt.*

p. ead. l. ult. *Ab humero*] A ſummo humero ἀπὸ τοῦ ἀκρωμίου. *Conſt.*

p. 457. l. 2. *A ſaltu*] *Saltu*, vel *e ſaltu*. Conſt.

p. ead. l. 2. *Talo*] *Aſtragalo*. *Conſt.*

p. ead. l. 5. *In talis*] *In talo*. Conſt.

p. ead. l. 6. *Cancros*] Γαγγραίνας, ſic ſolet exponere. *Conſt.*

p. ead. l. 6. *Qui caput ſcapulis*] Ὀπισθοτόνως. *Conſt.*

p. ead. l. 7-10. Locus hic paulo difficilior explicatu a Lindenio propterea mutatur, a me vero reſtitutus eſt. Tetigi eum in Schediasmate olim. Sed ibi propoſita a me divinatio mihi ipſi jam improbatur Locus ut a me nunc ex prioribus editionibus reſtitutus eſt, utcunque explicari poteſt. Nimirum ſymptomatum, (paulo ante dictorum) *vitandorum* cauſa idem faciendum quod in ſimili affectu fieri debet, ſi os mobile laeſum eſt. Verba autem, *ubi aliquid incidit*, non ad ſymptomata referri debent; eſt enim haec Celſo familiaris formula loquendi, quando antea, (uti p. 542. l. 31. p. 542. l. 3.) de pluribus caſibus morbi vel laeſionis cujusdam dixit. *Kr.*

p. ead. l. 8. *Oſſibus mollibus*] Leg. *molloribus* (nullum enim os molle, niſi comparate: talusque os eſt ſolidiſſimum duriſſimumque. Alii *molibus* legunt, ut de molis caſu laeſis) *laeſis, ubi aliquid incidit, his loc ſunt, ut protinus dolor*. Conſt.

p. ead. l. 10. *Diducta oſſa*] *Diducta haec oſſa*. Conſt.

p. ead. l. 11. *Decoris eo loco ſit, nihil uſus admittitur*] *Decoris eo loco, ſic nihil uſ.* Cod. Alii, *loco ſit, nihilominus uſus admittitur*. Conſt.

p. ead. l. 11. *Et vertebra*] *Et vertebrae*. Conſt

p. ead. l. 15. *Et in exteriorem*] Conciſa brevitas, qua & contraria intelliguntur, (*poſteriorem, & interiorem*, quin & *ſuperiorem & inferiorem*] niſi malis haec duo oppoſuiſſe exempli cauſa, caetera omiſiſſe. *Conſt.*

p. ead. l. penult. *Alia vero ſi in ſingulis. Quae ſimulatque*] Legend. *alia vero in ſingulis, quae ſimulatque*. Conſt.

p 458. l. 1. *Articuli non poſſunt,*] *Articuli poſſunt*. Conſt.

p. 458.

p. 458. l. 2. *Caput enim nonnunquam*] *Caput enim non unquam*. Const.

p. ead. l. 6. *Neque reposita*] *Neque repositi*, scilicet prolapsi articuli l. ἄρθρα, ossium capita, quae aliorum finibus conduntur. *Const.*

p. ead. l. 7. *Caro ea increscit*,] *Caro in ea magis increscit*. Const.

p. ead. l. 10. Vid. Cocchii animadversio de antiquitate codicis illius Medicei l. c. p. 168.

p. ead. l. 13. *Tum conquiescat*;] Legend. *dum conquiescat, lacessendum non est*. Cod. *tum conquiescat. Cessandum enim est*. Const.

p. 459. l. 3. *Ex die quinto fovere aqua*] *Ex* reponito in suam sedem sic: *ex aqua*. Const.

p. ead. l. 5. *Infrictionem*] *Frictionem* Alii. Ego antiquam receptamque lectionem retineo. Est vero infrictio, valida vehemensque frictio, sic ut intus sentiatur. *Const.*

p. ead. l. 9 Cap. XII. & caetera Tituli omissa in Cod. Mediceo. *Cocch.*

p. ead. l. 18. *Scorteo pulvino*] Pulvinum scorteum vocat Criticus προσκεφάλαιον σκύτινον ἢ δερμάτινον l. *coriaceum*. Const.

p. ead. l. 18. *Eoque caput*] *ejusque caput*. Const.

p. 460. l. 6. *Motu oris per nervos laedat*] *Motu oris nervos perlaedat*. Const.

p. ead. l. 7. Cap. XIII. & caetera Tituli absunt contextu continuato. Cod. Medic. *Cocch.*

p. ead. l. 16. Cap. XIV. &c. absunt contextu continuato. Cod. Mediceus. *Cocch.*

p. ead. l. 16. Claviculae luxatae curationem omisit. *Const.*

p. ead. l. 17. *Nisi ex medulla*] *Nisi & medulla*. Const.

p. ead. l. 18. *Processus*] Lib. VII. cap. 29. *Const.*

p. ead. l. 20. *Si in utramque partem*] *Sed in utramvis partem*. Const.

p. 461. l. 5. *Id intus*] *Iique intus*. Alii, *eamque*, supple *vertebram*. Const.

1. p. ead. l. 9. *Quidem posse*,] Nempe excidere. Alii legunt, *quidem redire posse*. Const.

2. p. ead. l. 10. *Si propulsum*] *Si quid propulsum*. Const.

p. ead. l. ult. Cap. XV. &c. Tituli absunt contextu continuato. Cod. Mediceus. *Cocch.*

p. ead. l. ult. *Et victus*] In MS. *ei vinctus*. Alii *ejectus*. Const.

p. 462. l. 1. *Rursum*] *Rursumque*. Const.

p. ead. l. 9. *Sub ala ejus cogere*] *Sub ala digitorum nodis versus latus os cogere* diceret Hippocrates. In antiquo libro manu exarato sic, *humerum genu sub ala ejus cogere, simul & illo latum os* &c. Confirmatur haec lectio cap. de femore 20. p. 553. *Const.*

p. ead. l. 10. Locus hic in priscis vexatus, a Lindenio Constantini lectionem approbante editus, a me non mutatus est. Putat Constantinus, lectionem hanc confirmari C. 20. p. 555. l. 2. sed hic locus spectat c. 16. p. 551. l. 11. Itaque dubia quodammodo manet lectio haec. Retinui tamen, quia locus sic satis perspicuus est, & quodammodo in modo ope spathulae sede motum humerum reponendi l. 39. seqq. argumenti genus latet. *Kr.*

p. ead. l. 11. *Spathula*] *Spatha*. In antiquo *scala*. Hippocr. vocat ἄμβην. Vide Galen. 1. Comment. περὶ ἄρθρων. *Const.*

p. 463. l. 12. *Hominis sinistra*] *Humeri sinistra*. Const.

p. ead. l. 17. *Caput ejus*] Humeri in suam sedem compulsi. *Const.*

p. ead. l. 17. *Profectus*] *Profecta*. Const.

p. ead. l. 20. *Id*] Caput ossis repositi. *Const.*

p. ead. l. 20. *Continetur*] Alii malunt ita legere, *continetur, qui adductus quoque ad latus, ad id fascia deligatur*. Const.

p. ead. l. 22. Cap. XVI. & caetera Tituli omissa contextu continuato. Cod. Mediceus. *Cocch.*

p. ead. l. ult. *Trahitur*] *Distrahitur*. Hoc διάστασις, sive διάστημα Hippocrati. *Const.*

p. 464. l. 1. *Quatuor partes*] Vide cap. 11. *Const.*

p. ead. l. 2. *Priorem*] *Posteriorem*. Const.

p. ead. l. 2. *Posteriorem*,] *Priorem*. Const.

p. ead. l. 31. *Longa testa*] *Testa* l. ὄστρακον. Hic translate pro eo, quod Hippocrati κοτύλη, id est, sinus, qui τὸ ἄρθρον ossisque processum cavitate sua excipit. *Longa* vero *testa* dicitur, ad differentiam τῆς γλήνης, qui sinus ossis non altior, sed in superficie tantum depressus. *Const.*

p. ead. l. 32. *Partes extendere*,] *Partes oportet extendere*. Const.

p. ead. l. 11. *Valent, aut ossa huc illucve sederunt.*] *Valent, aut ossa huc illucve se dederunt*, Cod. Alii, *ceciderunt*. Const.

p. ead. l. 18. *Cubito*] *Humero* potius. Vide cap. 10. in humeri fracti curatione. *Const.*

p. ead. l. 19. *Tantum*] *Tamen*, Codex. *Const.*

p. ead. l. 20. *Diutius*] *Et Diutius*. Const.

p. 465. l. 3. *Cap. XVII.* & caetera tituli omissa coninuo contextu. Cod. Medic. *Cocch.*

p. ead. l. 3. *Quatuor partes*] Pag. 290. 2. *Const.*

p. ead. l. 7. *Renitentem ex altera parte intendi manus, ex altera brachium*] *Renitendum extendi manus altera parte, altera brachium*. Const.

p. ead. l. 11. *Brachium in contrarium repellenda*

da

da est] Quidam legunt, *ut & brachium, in contrarium repellenda est.* Const.

p. 465. l. 13. *Durum aliquid,*] *Molle* tamen Hippocrat. *Const.*

p. ead. l. 15. Cap. XVIII. Caetera Tituli omissa contextu continuato. Cod. Medic.

p. ead. l. Cap. XIX. & caetera tituli omissa contextu tamen non continuato, ut in aliis, sed alio versu initio facto. Cod. Med.

p. ead. l. penult. Maxime perspicuus locus hic mire mutatus, absque ulla necessitate, est. Sc. digitis Medici restitui debent elapsi digiti. *Kr.*

p. 466. l. 1. *Cap.* XX. &c. Tituli omissa contextu continuato. Cod. Mediceus.

p. ead. l. 2. *Siquidem etiam in hoc casu*] Vide supra cap. 10. *Const.*

p. ead. l. 7. *Vastius est;*] Legendum ut in MS. *valgium est.* Const.

p. ead. l. 8. *Brevius varumque fit, & intus inclinatur,*] *brevius varumque fit, & pes intus inclitur.* Ubi *valgus* sive *valgius*, qui & *vatius*, i. γριβλὸς & βλαισὸς opponitur ei, qui *varus*, i. ῥαιβὸς & ῥοικὸς Hippocr. Varo Compernem ita Lucilius opposuit lib. XVII. Satyr.

Compernem aut Varam fuisse Amphytryonis conjugem Alcmenam. Const.

p. ead. l. 11. *Priore crus extensum est, implicarique non potest, alteri cruri*] *Priorem, crus plicari non potest, extensumque alteri cruri.* Const.

p. ead. l. ult. *Pes est. Sed &*] *Pes etiam sedet, sed si in posteriorem, extendi - - - - ubi consistit.* Al. *insistit.* Const.

p. 467. l. 8. *Andreas Nileus,*] *Andreas, Nileus.* Const.

p. ead. l. 8. *Faber quoque quidam*] Haec verba non habent Florentina, Princeps Veneta, Pinzi, Iuntae, Parisina. Neque reperta sunt in Codice Mediceo, sed pro iis scripta: *Quid Quavi.* Earum vocularum loco verba illa: *faber quoque quidam* ab aliis librariis substituta esse, & sat insulse quidem, opinatur Ant. Cochius in *Dell' Anatomica Discorso* pag. 86. quamvis nescius sit, *Fabri* machinamentum τὸ τοῦ ΤΕΚΤΟΝΟΣ ἀλλυμένον, ut ait Galenus, antiquis Chirurgis in usu fuisse, cujus descriptio eaque ampla habetur apud Oribasium ex Heliodoro. Tot enim claris Medicis obscurum fabrum jungere minime decere. In eoque consentientem habet Morgagnum *Epist.* VII. pag. 188. An vero usque adeo dedeceat fabrum jungere Medicis, qui diu ejus invento usi sunt, alii judicent. Interim Cochius illa Celsi verba prope e Graecis videri translata Heraclidis Tarentini, quae nobis servavit L. IV. de *artic.* p. 653. edit. Basil. & adeo similem de eadem re sententiam prodere; in quibus multa inter antiquos clarissimos Medicos obscuri & sine nomine fabri mentio facta est, sed ejus loco ἄλλοι δὲ τινὲς, *aliique quidem*, caeteris junguntur. *Kr.*

p. ead. l. 14 *Si validius*] Videtur ignorasse σωλῆνος μηχανικοῦ, id est, γλωσσοκόμου, ut nondum reperti usum commodissimum. De quo Galen. IX. Meth. & II. Comm. de fract. Oribasius libro de machinamentis. Celsus vero de canali, qui σωλὴν, cap. 10. *Const.*

p. 468. l. 3. *Et musculos*] *Sed & musculos.* Cod. *Const.*

p. ead. l. 6. *Extentis in priorem*] *Extentis si in priorem*, Cod. *in brachii parte*, nempe humero. Vide cap. 15. *Const.*

p. ead. l. 9. *Complicari*] Al. *plicari* Const.

p. ead. l. 12. *Contra inde coxam*] Sanam: ne dum pellitur os in suam sedem, corpus cedat. Hoc nominatim praecipit Hippocr. In luxatione extrorsum facta. *Const.*

p. ead. l. 12. *Posito*] *Reposito*, ut cap. ult *Const.*

p. ead. l. 15. Cap. XXI. &c. tituli omissa contextu continuato. Cod. Medic. Atque ad finem libri simile prorsus factum.

p. ead. l. 13. *Quoque caput*] *Caput quoque.* Const.

p. 469. l. 1. *Caetera vero manibus simul, tum ossa in diversas partes compelluntur*] *Caetera vero manibus simul junctis, ossa inde versus partes compelluntur.* Const.

p. ead. l. 3. *In omnes*] *In quatuor.* Const.

p. ead. l. 5. *Talus*] Est in antiquo *casus.* Const.

p. ead. l. 6. *Insanus est, minusque is opus est:*] *Ignavus minusque id opus est;* cui translate plaga major opponitur: alioqui legissem, *manibusque his opus est.* Soli enim aegri insistere & ingredi nequeunt, & pro plaga *planta*, resque in hoc casu ita legi permittit. *Const.*

p. ead. l. 13 *Iunctura*] Pro *junctura* repone *vinctura.* Const.

p. ead. l. 15. *Conduntur*] Pro *conduntur*, *reconduntur*, ut lin. 1. *Const.*

p. ead. l. 17. *In medio*] *a medio.* Const.

p. ead. l. penult. *Conditus*] *Reconditus.* Const.

p. ead. l. ult. *Canaliculo*] Σωληναρίῳ. *Const.*

p. 470. l. 4. *Ac si reposita*] Al. *at si reposita.* Const.

p. ead. l. 6. *In utroque*] Nempe femore & humero: aut repositis & non repositis ossibus. *Const.*

p. ead. l. 13. *Debet ante*] *Debet nisi ante.* Const.

p. ead. l. *Cum jam vetus res*] *Cum jam vetus luxatio.* Post 9. aut 11. dies. *Const.*

p. 471. l. 7. *Quae sola esse*] *Quae solum*, vel *solum quae.* Const.

C O L L A T I O

CODICIS MEMBRANACEI.

		Editio.	MS.
p. 44.	l. 12.	vicino	vicinos
	l. 14.	nec protinus	nec pertinus
	l. 15.	eſſe,	eſſet,
	l. 17.	fallat.	fallat nos.
	l. 18.	Non itaque, ſi quid —— milleſimo —— decipit	ſi quid itaque —— milleximo —— decepit
p. 45.	l. 1.	varietate	veritate.
	l. 8.	quaedam quae inter eas, quid aut intus ſit, aut venturum ſit, oſtendunt. Ante febres,	*Deſunt.*
	l. 14.	aut toto die non concocta	aut non toto die cocta
	l. 24.	ubi dolor in imo ventre	dolor ſi in imo ventre
	l. 25.	inter cutem	Inter cutis
p. 46.	l. 4.	νεφρῶες Graeci nominant, coxaeque dolores manent	BACANICMON Graeci nominant coxoque dolores manent.
	l. 11.	ex naribus fluxit	ex manibus fluxis
p. 47.	l. 1.	metus	motus
	l. 7.	per ſuppurationem	ſuppuratione
	l. 9.	neque capitis dolores	*Deſunt.*
	l. 10.	praeceſſerit	praeceſſerint
	l. 12.	Inguen	Inguine
	l. 13.	deſidit	deſcendit
	l. 16.	At ſi	aut ſi
	l. 17.	vel veſica	*Deeſt vox* vel
p. 48.	l. 1.	aut ſi bullat & male olet & interdum quaſi arenam, interdum quaſi ſanguinem trahit	bullat aut ſi male olet & int. q. ſanguinem, Int. q. arenam trait
	l. 7.	At ſi	aut ſi
	l. 17.	augentur	augetur
	l. 18.	cum	*Deeſt*
	l. 20.	ſcabere	ſcalpere
	l. 21.	At qui ſpumantem	Vt qui ſpumantes
	l. ult.	ulcera ſubito	viſcera ſubite
p. 49.	l. 1.	id evenit	id venit
	l. 8.	ex naribus	ex manibus
	l. 10.	lienes	dentes
	l. 17.	aliqua parte	aliqua ex parte
	l. 26.	in capitis dolore	in capite dolor
	l. 30.	inſolitus dentium ſtridor, inſaniae ſigna ſunt. Si quid etiam abſceſſit, & antequam ſuppuraret, manente adhuc febre	inſolita febre *cetera deſunt.*
p. 50.	l. 5.	dum is affectus in pus vertatur.	dum affectus in pus verſatus.
	l. 9.	inſtat his	his inſtant

		Editio.	MS.
	l. 10.	In pulmonem	pulmone
	l. 11.	incidit	incidit
	l. 13.	laevitas	lenitas
	l. 17.	Sanguinis profluvium	Sanguis profluvium erit
	l. 20.	in junioribus	*Deest* in
	l. 21.	fere	febris
	l. 23.	ex naribus	ex manibus
	l. ult.	fed tum	fed con
p. 51.	l. 1.	abfcedit	abfcesfit
	l. 4.	non fit	non fuit
	l. 6.	qui in ventre eft; is, qui fupra umbilicum, quam is	*Defunt.*
	l. 10.	exque eo ——— quod διάφραγμα Graeci vocant	ex quo eo ——— quod CTPEbaCoCIN vel ΔΙΑΦΡΑΓΜΑ greci vocant
	l. ult.	interdum	intus
p. 52.	l. 13.	calent	pellent
	l. ult.	dolenti	dolente
p. 53.	l. 6.	edatur	adatur
	l. 9.	enim malum in tunica eft.	enim malum eft tunica eft.
	l. 13.	reliquae partes funt fanunt effe.	aliquae partes funt effe.
	l. 19.	ejusdemque coloris	ejusdem coloris
	l. 22.	tantulum	tantulum
p. 54.	l. 5.	fuerunt	fuerint
	l. 7.	febricula	febriculae
	l. 9.	terribilis	terribile
	l. 10.	deinde, quae longo morbo fupervenit	*Defunt.*
	l. 11.	facilis —— dolor	facile —— folor
	l. 13.	inarefcit	increfcit
	l. 14.	excernit	exercerint
	l. 19.	& epotis	in potiones
	l. 26.	quae fine febre eft	*Defunt.*
	l. ult.	contrectato	contracto
p. 55.	l. 3.	febris	febres
	l. 8.	in omni	in *deest.*
	l. 13.	At varix	ac varis
	l. 21.	& tremor	& tremore
p. 56.	l. 1.	At	Ac
	l. 5.	καυσώδη	ΚΑΥCCΟΙЄΝ
	l. 7.	e naribus	a naribus
	l. 9.	φύματα	ΦΥ.Μ.Α.Τ.Α
	l. 13.	neque quidquam	neque alvus quicquam
p. 57.	l. 6.	eadem	eodem
	l. 13.	quieverit	quieverat
	l. 19.	fubeffe teftantur	effe teftatur
p. 58.	l. 6.	coeunt	coheant
	l. 8.	At aqua	Et aqua
	l. 14.	fi attendunt	fi attenduntur
	l. 20.	innata fint ——, quaeque eorum	innata funt —— quoque eorum
	l. 21.	in fenectutem	ad fenectutem
p. 59.	l. 5.	fi alvus varia	fi alvus varia eft

	Editio.	MS.
l. 15.	& mali odoris	& mali odoris fit
l. 23.	Quos lienis	quod lienis
l. 24.	si tormina prehenderunt, deinde versa sunt	*Desunt.*
p. 60. l. 8.	porrigo	prurigo
l. 10.	atque prurigo pervagatur	aut prurigo pervagatur
l. 13.	tamen	*Deest.*
l. 20.	levatur	levata est
l. 23.	in corpore senili est	in corpore senili nihil est
p. 61. l. 3.	Quartana autumnalis fere longa est; maximeque quae .	Quartana aestiva brevis auptumnalis fere longam & maxima quae
l. 20.	cucurbitula	cucurbitali
p. 62. l. 10.	& —— ejiciendum	aut —— ejiciendum
l. 15.	duo corpora —— etiam	quod duo corpora —— enim
l. 29.	Neque solum	Neque enim solum
l. 20.	laeserit;	lesa sit
l. 21.	materie	natura
l. 26.	strangulat	strangulant
p. 63. l. 2.	posse	*Deest.*
l. 22.	& corpus corrupit	& in corpus corrupit
l. 27.	Fere	Vere
l. 29.	perpurgare	purgare
l. 30.	Quod si in pure quoque aquaque, quae	Quod si in cura quoque aquae, quae
p. 64. l. 2.	causa	casus
l. 4.	juxta	& juxta
l. 13.	quae jam male	quam quae jam male
l. 17.	vena arteriis,	venae arteria
l. 18.	attingit,	attigit
l. 23.	Nonnumquam etiam ea latet,	*Desunt.*
l. ult.	si rubet & pellucet	si perluceat & rubet
p. 65. l. 8.	adverso	averso
l. 10.	secundo die	secundum
l. 24.	integra	integram
p. 66. l. 1.	& iis jam	etiam
l. 6.	ubi	ubicumque
l. 10.	nisi aeque vehemens auxilium succurrere.	nisi per aeque vehemens auxilium succurratur.
l. 18.	laedunt; alvus si	laeduntque ideoque omnibus catharticis aloe miscenda est: alvus si
p. 67. l. 1.	ubi is	his
l. 2.	aut cum tristitia insanientibus,	*Desunt.*
l. 10.	semel vel summum bis	semel sumptum vel bis
l. 14.	pituita	pituitas
l. ult.	eam liquidam	aliquam cam
p. 68. l. 5.	si levi	si *deest.*
l. 8.	atque	atque utraque
l. 10.	minus	plus
l. 12.	fieri	ferri
p. 69. l. 6.	posuit in eo	posuit quod in eo
l. 7.	ut	*Deest.*
l. ead.	hujus &	viri scilicet &

		Editio.	MS.
	l. 17.	hebes	fluens
p. 70.	l. 1.	ſed eo cibo, qui poſtea usque ad cutem, digeſtione	*Deſunt.*
	l. 7.	quaeritur.	requiritur.
	l. 13.	et ne morbus,	ſed cavendum ne morbus,
	l. 15.	ſolvi —— reliquiis	ſalvi —— reliquis
	l. 18.	ea vacabit;	euacuauit';
	l. 19.	Eadem	Eodem
	l. 22.	in impetu	*Deeſt* in
	l. 28.	colligendum	colligendis
p. 71.	l. 6.	membrum	morbum
	l. 18.	ſebre	*Deeſt.*
	l. 23.	ſive id in toto	*Deſunt.*
p. 72.	l. 1.	deſint.	obſint.
	l. 3.	vel lectica, etiamnum	vel lectica, aut ſcamno etiamnum
	l. 5.	at certi uni pedi ſubjiciendum fulmentum eſt,	at certe uni pedi lecti ſubjiciendus funiculus.
	l. 7.	infirmis	Infirmisſimis
	l. 14.	praecepimus	praecipimus
	l. 23.	abſtinentia	*Deeſt.*
p. 73.	l. 2.	liberaliter	liberalitas
	l. 9.	ſudationum, ubi terra	ſudationes ubi e terra
	l. 10.	Bajas	vias
	l. 11.	exercitatione movetur	exercitatione is movetur
	l. 14.	tamen	tantum
	l. 15.	vel inter initia morborum,	vel initio morbi,
	l. 22.	debet: ante tempus	debet: & ante tempus
p. 74.	l. 20.	deſidendum eſt;	deſcendendum eſt;
	l. 21.	cutis	*Deeſt.*
	l. 22.	recte ceſſerunt;	recte anteceſſerunt
	l. ult.	quam in aquam calidam ſe demittat, an poſtea aliquis perungi debeat, ex ratione valetudinis ſuae cognoſcat. Fere tamen, niſi ubi nominatim,	*Deſunt.*
p. 75.	l. 3.	aquam	*Deeſt.*
p. 77.	l. 2.	αὐτόπυρον	απυρον
	l. 10.	quam quae fragilia ſunt. Item ex iis avibus, quae in media ſpecie ſunt, valentiores eae, quae pedibus,	*Deſunt.*
	l. 11.	nituntur;	nititur;
p. 78.	l. 2.	etiamnum	etiam
	l. 20.	elixa.	frixa.
	l. ult.	vel pingue eſt,	*Deſunt.*
p. 79.	l. 11.	pondere apparet;	pondere ipſa aqua apparet exlis;
	l. 16.	genere pro viribus; modusque omnium pro genere ſumendus.	genere viribus modusque omnibus praeponere ſumendus.
	l. 22.	εὐχύλους vel κακοχύλους	ἀχυλοτροφας vel κακοτροφας
p. 80.	l. 4.	amylum, tragum	humilum. Item & lenes ſunt & ſtomacho aptae, & calefaciunt tragum,
	l. 5.	omnis venatio, omnes aves,	omnes venationes, avesque

 l. penult

		Editio.	MS.
	l. penult.	nimium duri virofique funt,	nimis duri viriofique funt,
	l. ult.	limofique rivi	limo five rivi
p. 81.	l. 11.	omniaque fere glutinofa. Exte-nuant eamdem, omnia falfa, atque acria, atque acida.	omnique acria & acida *reliqua defunt.*
	l. 16.	animalibus	eurialibus
	l. 23.	Punicum	Punicum abfinthium murices purpurae cochleae
p. 82.	l. 4.	potionesque frigidae,	potionesque vel frigidae
	l. 8.	oleum	ordeum
	l. 9.	garove eftur	garoque eft
	l. 10.	omnis cafeus	omne cafeum
	l. 10.	arida	& cruda
	l. 11.	confueverunt	confuerunt
	l. 12.	lapathum	laspfamum
	l. 13.	quidquid boni fucci eft, protinus ftomacho convenire; neque	*Defunt.*
p. 84.	l. 2.	brassica	In brassica
	l. 6.	falfamentum	falfamenta
	l. 7.	conchulae	coclee
	l. 10.	mulfum, vinum dulce vel falfum, aqua, tenera omnia,	*Defunt.*
p. 85.	l. 2.	grus, omnes aves	graves omnes aves
	l. 4.	habent	habebit
	l. 5.	fit, —— in eo	arefit —— in cafeo
	l. 13.	potius, quam elixa	potisque
	l. ult.	pinei	pinei & quae tertio libro hidropi enumerantur titulo XV.
p. 88.	l. ult.	fibi, appareat. quam quid	fibi quam quod
p. 89.	l. 4.	ideoque quoniam	idque quum
	l. 6.	acutique	utique
	l. 17.	fibi vindicare, quam ars poteft	fibi videre poteft quam ars
	l. ult.	fi auxilium	fi quod auxilium
p. 90.	l. 6.	conveniunt	conveniant
	l. 22.	quae crefcentibus	decrefcentibus
p. 91.	l. 4.	affecturi	venturi
	l. 16.	biduo —— abftinentiam	etiam biduo —— abftinentie
	l. 17.	poftero	poftera
p. 92.	l. 1.	coacta	cocta
	l. 10.	notae	nocte
	l. 16.	altera	tertia
	l. 17.	fit	evenit
p. 93.	l. 3.	remaneant,	remanent
	l. 21.	accedunt	accedant
	l. 27.	ut —— ut	et —— et
	l. 28.	nimia	nimium
p. 94.	l. 8.	concipiunt. Is enim	contendunt et is
	l. 12.	ex	et in
	l. 14.	digeritur	detrahatur
	l. 18.	fi fieri poteft	fi poteft
	l. ult.	At	Et
p. 95.	l. 5.	primo die primus cibus dandus effe	*Defunt.*

p. 96.

Editio.	MS.
p. 96. l. 12. Hi erant —— feptimus nonus	In his erat —— feptimus octavus nonus
l. 18. Id Asclepiades jure ut vanum repudiavit	*Desunt.*
l. 26. fumendo	fumendum
l. ult. ei, quem	eis, quos
p. 97. l. 2. quartum quemque diem	quartumque diem
l. 5. rationem	numerationem
l. 7. refpexerimus	refpeximus
l. 13. an etiamnum manentibus reliquiis febris.	aut etiam commanentibus reliquiis febrium
l. 15. inhaerente.	haerente
l. 19. verum eft	varium eft
l. ult. quae maxima	fi qua maxime
p. 98. l. 2. earum	*Deeft.*
l. 6. minimum	minime
l. 12. moverit	moveret
l. 14. confuderit	confiderit
p. 99. l. 7. remisfio eft aegris	remisfior eft aeger
l. 19. tunc	hunc
l. 21. Si per omnia pares funt, poft eam potius	*Defunt.*
p. 100. l. 27. affectus	effectus
l. 30. ea, dum aegrotant, eorum notitiae	eadem aegrotantie notitiae
l. 32. poft	poteft
p. 101. l. 12. urgebit	urget
p. 102. l. 4. Sol	*Deeft.*
l. 10. habeat	habet
l. 18. effe concipere	fe fe concipere
l. ult. cum fit	cum fit
p. 103. l. 3. Exfpectare —— num	expectari —— an
l. 7. eademque crura	eademque cura
l. 14. Is autem	cibus autem
l. 18. Sed id, fi ftomachum	fi id ftomachum
l. 19. intrita ex aqua	Intrita vel ex aqua
p. 104. l. 16. Strangulat	Strangulat quod continet
l. 23. ferius & rarius,.	rarius & fegnius
p. 105. l. 2. erit;	vox erit *deleta eft*
l. 3. quandocumque volet	quando velit
l. 8. eft nitro	eft vel nitro vel fole
l. 22. levata eft	tenuata eft. aut levata
l. 25. eo.	*Deeft.*
p. 106. l. 1. laborabat	laborat
l. 2. cucurbitulis ei utendum	fiti ei utendum eft
l. 4. non	*Deeft.*
l. 7. curare	curari fatis convenit
l. 19. iisdem	idem
p. 107. l. 10. tamen	tantum
p. 109. l. 10. curationem	curatione
l. 23. anethum,	*Deeft.*
l. ult. folvet	*Deeft.*

		Editio.	M S.
p. 110.	l. 7.	Idque vel moleſtiſſimum	*Deſunt.*
	l. 12.	increſcant:	adcreſcant.
	l. 15.	remiſſionibus	remiſſione
p. 111.	l. 1.	abſtineatur	abſtineat
	l. 3.	magis	facilius
	l. 10.	acceſſit:	ceſſit
	l. 18.	admittit.	admittat
	l. 24.	pedibus	cruribus
	l. ult.	haec	hoc
p. 112.	l. 7.	cibis	cibo
	l. 11.	uti oportet, aliiſque exercitationibus,	*Deſunt.*
	l. 13.	aegrum	*Deeſt.*
	l. penult.	vini	vini potus
	l. ult.	tentare: nec vinum, niſi poſt acceſſionem, die ſeptimo	*Deſunt.*
p. 113.	l. 3.	qui vacat,	qua cibo vacat, & ab
	l. 13.	cum horrore	in horrore
	l. 14.	poſtero tertioque die abſtinere, aqua	*Haec deſunt; ſed hoc modo legitur:* quadrantem tantum: modo calida ſi ſitis eſt adſumpta VIII. die balneo frigus praevenire: abſtinere: continere ſe debet & aqua tantum modo calida ſi ſitiet ac tum ita ſeptimo die balneo frigus praevenire, ſi febris redierit.
p. 114.	l. 15.	cibum capere ſine vino;	cibum ſine vino accipere
	l. 16.	operam	operam non oportet
	l. 22.	tamen	quidem
	l. 23.	ſiſtendum	ſuſtinendum
p. 116.	l. 5.	deſipere	deſiſtere
p. 117.	l. penult.	ſint ex	ſint vel ex
p. 118.	l. 3.	vero	tamen
	l. 8.	nimis hilares, quam in iis, qui nimis	*Deſunt.*
	l. 14.	objurgatione & minis finiendus	et objurgatione & minis perhibendus eſt
	l. ult.	quidam	hi quidam
p. 119.	l. 1.	dando	dant
	l. 7.	aqua ſpongia os & caput ſubinde	aqua ſubinde ſpongia os &
	l. 8.	converterent praecepit	compellerent praecipit
	l. 9.	abſtineretur; —— ei	abſtinentur —— enim
p. 120.	l. 5.	Neque alienum eſt, ſi neque ſanguis ante miſſus eſt,	*Deſunt.*
	l. 9.	ne inſaniat; neque jejunio utique vexandus,	*Deſunt.*
	l. 10.	opus eſt	opus eſt autem
	l. 14.	Conſiſtit	et conſiſtit
p. 121.	l. 8.	poëtae ferunt	poëtarum fabulae ferunt
p. 122.	l. 11.	His morbis	Huic morbo
	l. 19.	frigentibus	frigientibus. At ubi id morbi
p. 123.	l. 8.	meraculum,	meracum
	l. 18.	ubi — efficiunt,	deeſt *ubi* et *efficiunt* in M S.
	l. 21.	partibus indere	deeſt. in M S. — iniicere
	l. 26.	in tuto	in toto

		Editio.	MS.
p. 124.	l. 3.	Inexpugnabilis	expugnabilis
	l. 14.	aut levata	aut lenita
	l. 21.	totum	tantum
	l. ult.	aut	et
p. 125.	l. 14.	ſi praecordia	Et ſi praecordia
p. 126.	l. 24.	mole	non ſine magna moleſtia
	l. 25.	neceſſariam ſitim ſuſtineret,	ferret neceſſariam ſitim
p. 127.	l. 15.	id ipſum	*Deſunt.*
	l. 16.	res coget, ex iis aliquid, quae id praeſtant, erit decoquendum,	res coget ut ex his aliquid detur praeſtaret id decoquendum.
	l. 17.	Videntur	Videbuntur
	l. 19.	panaces	panace
	l. 20.	taminia σαφίδα ἀγρίαν Graeci nominant,	taminia quam graeci σαφιδα αγριν nominant
	l. ult.	illum κύπειρον, hunc σχοῖνον	illud κυπειρον hoc σχoinon
p. 128.	l. 4.	eſt auſterum,	eſt et auſterum
	l. 12.	prodidit.	prodit
	l. 13.	de omni ſpecie praecipi poteſt:	de omni ſpe dici poteſt.
	l. 21.	vehementi, cum oleo & quibusdam calefacientibus: ſed in hac frictione	*Deſunt.*
p. 129.	l. 1.	delingitur. —— inflationes	delinitur cutis —— inflammationes.
	l. 2.	inſlantibus	*Deeſt.*
	l. 4.	incendat	incidat
	l. 7.	paulum	paululum
	l. 21.	delingitur	delinitur
	l. penult.	lienem.	ſplenem
p. 130.	l. 4.	ita illud	ideoque ita illud
	l. 6.	nam et liene affecto	nam ſplene adfecto
	l. 11.	quam intus	quam cum intus
	l. 18.	et is et vinum	et his vinum
	l. ult.	fatigationes et idoneos cibos,	fatigationes et ideo cibos,
	l. ult.	ex toto	*Deſunt.*
p. 131.	l. 20.	a capite inde in	a capite idem in
	l. ult.	tamen repetit	tamen et impetit
p. 132.	l. 1.	interdum cruentum aliquid, quidquid exſcreatum eſt, ſi in ignem	interdum conventum ad quidquid excreatum ſi in igne.
	l. 4.	primum	quidem
	l. 5.	quo laboretur	in quo laboretur
	l. 6.	aſſumpſit	adſumit
	l. 9.	ſolitus eſt	ſolicitus eſt.
p. 133.	l. 1.	etiam minus	etiamſi minus
	l. 10.	oriatur, id eſt, ab anno duodeviceſimo ad annum quintum, et triceſimum. Si id imbecillitas non finit, nave	*Deſunt.*
	l. 13.	movendum	demovendum
	l. 21.	ſive praecordia tument, ſive biliosa urina eſt.	*haec inverſo ordine leguntur.*
p. 134.	l. 7.	Exulcerandum	Exulcerandus

		Editio.	MS.
	l. 11.	quaterve	quaterque
	l. 13.	deuis diebus demittendus	decem diebus dimittendus.
	l. 15.	tum vinum	tum et viuum
	l. 16.	si est egelidum.	si aestas est egelidum
	l. ult.	vel marrubii cum melle incoctus	vel marrubium ex melle concoctum
p. 135.	l. 4.	et	*Deest.*
	l. 5.	morbo frequens —— melliusculus	morbo si frequens —— melior
	l. 7.	balneo, venere	balneo et venere
	l. 14.	tamen cum	um cum
	l. ead.	et	*Deest.*
	l. 16.	Quidam	quidem
	l. 20.	revertitur. Vbi concidit aliquis si nulla nervorum distentio accessit, utique	*Desunt.*
	l. ult.	mitti non debet:	multi non debet
p. 136.	l. 2.	vel	*Deest.*
	l. 4.	simul	simul cum
	l. 6.	mediae materiae:	media materia
	l. 14.	id incidit	id incipit
	l. 16.	habito	dabitur.
p. 137.	l. 23.	Aeque notus est	neque ignotus est
	l. 24.	Quem	*Deest.*
	l. 26.	post febrem oritur, etiam prodesse	*Desunt.*
p. 138.	l. 3.	betam albam	bletam maluam
	l. 8.	utique	ubique
	l. 11.	tum	*Deest.*
	l. 12.	intraque	intra
	l. 18.	cultiore, lusu, joco, ludis,	cultiore clauso loco uti ludis,
	l. 21.	aut lienis	aut splenis
p. 139.	l. 8.	per biduum	*Deest.*
	l. 10.	paulum deinde vires reficiendae, et ducenda alvus: post haec, ubi corpus levatum est, utendum est exercitatione, praecipueque cursu: sudor primum labore ipsius corporis, deinde etiam	*Desunt.*
	l. 19.	internum	*Deest.*
p. 140.	l. 5.	tamen	tantum
	l. 11.	si redit,	*Deest.*
	l. 13.	vel sanguis mittendus	vel sanguis missus
	l. 17.	deficit	deficiet
p. 141.	l. 5.	aceto et oleo	cum aceto et oleo
	l. 14.	vero	*Deest.*
	l. 15.	non vomere	non oportet vomere
	l. ead.	non exercitatione sudorem	non sine exercitatione sudores
	l. 19.	mutandum	*Deest.*
p. 142.	l. 5.	hyoscyami	υοσκυαμοι
	l. 12.	intenditur. Inimica etiam habet balnea,	impeditur. Inimicum etiam habet balneum

l. 17.

	Editio.	MS.
l. 17.	ntendum eft	opus eft
p. 143. l.	. ut disfipetur	ut disfipentur
l. 12.	afficiuntur	adficientur
p. 144. l. 13.	recipit	accipit
l. ead.	viae	*Deeft.*
l. 19.	laevis	lenis
p. 145. l. 1.	Haec vifcera proxime,	ac vifcera proxima
l. 4.	eft	*Deeft.*
l. 10.	a parte earum rotundi, ab altera refimi;	a parte earum refimi, ab altera parte rotundi
l. 11.	conteguntur	teguntur
p. 146. l. 9.	tenuius	tenue
l. 11.	interioribus	inferioribus
l. 18.	tenens	tenet
l. 22.	inferiore	interiore
l. 24.	et medulla	in medua
p. 147. l. 6.	lapfa	elapfa
l. 8.	ad colem: In foeminis brevius et plenius, fuper vulvae cervicem fe oftendit.	*Defunt h. l. fed l.* 11. *poft vocem* tenuataque, *pro qua in* MS. *eft* contenuataque, *fequuntur.*
l. 25.	validus	calidus
p. 148. l. 4.	gravior dolor,	graviter dolor eft
l. 21.	nihil asfumere, nifi aquam. Saepe enim dies unus aut alter totum dolorem hac ratione difcutit;	nihil nifi ratione difcutit
p. 149. l. 2.	etiam id	tamen id
l. 12.	et impofito	ex impofito
l. 13.	candentibus ferramentis, ubi dolor eft, ulcera excitare,	*Defunt.*
l. 16.	fi	*Deeft.*
l. 17.	reverti;	revertendum
l. 24.	Circa faciem vero morbus innafcitur, quem Graeci *κοινὸν σπασμὸν* nominant.	circa faciem vero morbus alitur *κοινον σπασμ.* nafcitur, quem Graeci CynacMON nominant
p. 150. l. 21.	capnt faepe	fefe faepe
p. 151. l. 3.	deftillationem *κατασταγμὸν* appellari.	caftagmon Graeci vocant. deftillationem *κατασταγμον* appellari
l. 11.	patent	pellent
p. 152. l. 8.	quanta maxima	quantam maxime
l. 18.	abftinere	diu abftinere
l. 19.	non ita multum	non tam multum
l. ult.	Poft quae vix	Poftquam vix
p. 153. l. 9.	Priorem	primum
l. 22.	vitandum eft	utendum eft
p. 154. l. 20.	aut mollibus; jus·	aut apallis mollibus
p. 155. l. 1.	In faucibus	*Defunt.*
l. 4.	membra folvuntur:	membra refolvuntur
l. 6.	fingultusque eft: id *λύγγα* vocatur.	fingultus eft: id *λυγγα* vocant.
l. 8.	intercluditur.	includitur.
l. 11.	fi non abundat,	fi non habundant

		Editio.	MS.
p. 15.	l. 1.	falis calidus fuccus.	falis calidi fuccus.
	l. ead.	vel nepetam,	*Defunt.*
	l. 2.	cum mulfa aqua	aut mulfam aquam
	l. 7.	circa uvam	citra uvam
	l. penult.	levarit,	levavit
p. 157.	l. 1.	habitum	ftatum
	l. ead.	revertantur. Vulgo audio, fi quis pullum &c.	revertantur. Vulgo audiffe fe quando interremia faucium. Vulgo audio &c.
	l. 5.	Infriari,	infricari
	l. 8.	aliud aliudque	aliud atque aliud
	l. 13.	trahatur, ὀρθόπνοια·	trahetur ορθοπνια
	l. 15.	fibilum edit	fibilum elidunt
	l. ult.	Caput autem in lecto	Caput etiam in lecto
p. 158.	l. 5.	Delingitur etiam	datur etiam
	l. 9.	p. ✕ =	p. ✕ quadras
p. 159.	l. 5.	movent	augent
	l. 9.	cataplafmatis calidis,	cataplafmatibus calidis.
	l. 12.	fi bene vitari frigus poteft,	fi bene morbus fic vitari poteft
	l. 15.	funt, quia poffunt,	funt apta quia quae poffunt
	l. 25.	nimium acres, neque afperi; mellenticula, traguni, lac, ptifana, pinguis	*Defunt.*
p. 160.	l. 7.	male habere	malum habere
	l. 13.	haec	*Deeft.*
	l. 14.	quibusdam	quibus
	l. 15.	ut caput quoque fimul	ut caput quoque ficcum
	l. 18.	deinde aliquis cibus lenis	deinde as cibus
	l. 23.	acre	*Deeft.*
p. 161.	l. 1.	cibus interdum mollis	interdum lenis cibus
	l. 7.	plus periculi habet. Exit modo ex	plus periculi habet exitu, et modo ex
	l. 14.	exque his	ex quibus
	l. 20.	vel excefa	vel ex ea
	l. ult.	ῥῆξιν, —— ἀνατέμνειν	ϱυΖΙΝΕΚΟCΜΟΝ —— ΔΜΟCΤΟΜΟCΙΝ.
p. 162.	l. 1.	prima gravisfime	prima gravisfima
	l. 7.	coxaeve	coxave
	l. 10.	folvere	tollere
	l. 11.	novavit	vocabit
p. 163.	l. 19.	et emolliunt.	et molliunt
p. 164.	l. 8.	fovendus eft deinde	*Defunt.*
	l. 27.	Id eft	haec eft
	l. 31.	etiam	et
p. 165.	l. 18.	leve	lene
	l. penult.	poteft	valet
	l. ult.	etfi naufea eft.	fic fi naufea eft.
p. 166.	l. 23.	vitandum	utendum
p. 167.	l. 5.	potisfimum	*Deeft.*
	l. ead.	porrus —— coctus fit;	porrum —— coctum fit
p. 168.	l. 6.	conditio	adictio
	l. 13.	fi parum	*Deeft.*
	l. 14.	dane —— aut aquam mulfam, in qua hyffopum vel ruta decocta fit.	*Defunt.*

l. 15.

		Editio.	MS.
	l. 15.	diutisſime	durisſime
	l. 16.	leniter	leviter
	l. 18.	nec	neque
	l. 19.	ſed	at
	l. ult.	panis vel	panisve
p. 169.	l. 3.	ubi in incremento conſtitit	ubi incremento conſtitit
	l. 12.	aliquantum	aliquatenus
	l. 15.	niſi	*Deeſt.*
	l. 21.	validus	calidus
	l. ult.	ſpiritus	*Deeſt.*
p. 170.	l. 1.	cedit	*Deeſt.*
	l. 8.	aiunt, et fere qui pulmonis quoque dolori conveniunt; praeterque eos, qui *etc.*	aiant ei fere conveniunt praeterque qui *&c.*
p. 171.	l. 6.	ne febrem iſta	ne febre mixta
p. 173.	l. 10.	frigidam	humidam
p. 174.	l. 1.	ſic non vomitus ſequitur;	ſit non vomitus ſequatur
	l. ead.	non	*Deeſt.*
	l. 13.	vel melle quoque	vel quoque
	l. 18.	ſine	*Deeſt.*
p. 175.	l. 5.	ſinapi	*Deeſt.*
	l. ult.	oleo	oleumque
p. 176.	l. 11.	Intra	Inter
	l. ead.	vero	*Deeſt.*
	l. 14.	χέρδαψον	κολικον
	l. 15.	modo ſupra umbilicum	*Deſunt.*
	l. 16.	Fit alterutro	fit ex alterutro
	l. 17.	infra	ultra
p. 177.	l. 9.	ex eo deliberari	et eodem liberari
	l. 12.	in calidum oleum	in calido oleo
	l. 16.	bibat	libat
p. 178.	l. 6.	autem	aut
	l. 7.	caecam	certam
	l. 9.	elidit. In plerisque	eledit inpleviſſe
	l. 13.	frictione —— crura —— evocare	frictiones —— cura —— revocare
	l. 14.	discuſſus	discuſſum
	l. 19.	victu —— tentantur	victum —— temptatur
p. 179.	l. 3.	quae melle excipiuntur. Id autem	quae melle excipiuntur, id excipiuntur. Id autem
	l. 9.	eodem	*Deeſt.*
	l. 10.	aliquid	aliquod
	l. 12.	febricula	febrila
	l. 23.	eadem	eodem
p. 180.	l. 2.	adſtringant At ea,	deſtringant et ea
	l. 3.	ſi id	ſi ea
	l. 6.	adſtringat	adſtringant
p. 181.	l. 1.	potionesque	potiensque
	l. 3.	qua	*Deeſt.*
	l. 9.	evocet, et ex verbenis decocta in aqua	revocet et ex verbenis decoctis aqua
	l. 11.	utatur	utetur

Oo oo   l. ult

		Editio.	MS.
	l. ult.	Exercitationes	excitationes
p. 182.	l. 2.	ut	at
	l. 8.	mori decoctus fit; aut cui adjectum	*Desunt.*
	l. 9.	vel scammoniae paulum	vel hysopum et scamoniae paulum
	l. 10.	ederit	ediderit
	l. 12.	aquae	aqua
	l. 13.	Interpositis deinde tribus horis, duas potiones sumat,	*Desunt.*
	l. 14.	aut	at
	l. 15.	sunt	*Deest.*
p. 183.	l. 3.	atque	et
	l. 5.	leviter	lenitus
	l. 13.	egelida et frigidae propior; ratio victus talis, qualem	*Desunt.*
	l. 14.	ad	in
	l. 17.	et saepius quam	et saepiusque
p. 184.	l. 20.	A vomitu oportet incipere	A vomitu non incipere
	l. 21.	ioco	oleo
	l. 23.	rutam	ruptam
p. 185.	l. 1.	etiam	et
	l. 4.	in	*Deest.*
	l. ead.	gustui	gustu
	l. 6.	satis	satius
	l. 7.	genus: myrti	genus est myrti
	l. 11.	rudiculaque	tudiculaque
	l. 17.	coctum	cocti
	l. ead.	et lenticula cum malicorio cocta, rubique cacumina in aqua decocta,	*Desunt.*
	l. 22.	Aminaeo austero decoquitur; idque triticum jejuno	*Desunt.*
p. 186.	l. 19.	vero	*Deest.*
	l. 25.	purgetur junco	purgatur vinctio
	l. 26.	est	*Deest.*
	l. ead.	fiat	fiet
p. 187.	l. 3.	subjicienda sunt ****** coeunt.	*Hic etiam lacunam habet* MS. *Verum ante vocem* coeuntia *adduntur sequentia;* hic relinquatur una certa cum dimia vacua.
	l. 5.	gummi cum trito semine	gummiscu to semine
	l. 6.	cyatho passi datum	cyatho pisi datum
	l. 9.	sanguinis	sanguis
	l. 10.	est	*Deest.*
p. 188.	l. 4.	Infima	Infinita
	l. 5.	vehementior	vehementer
	l. 6.	teneris	tennioribus
	l. 11.	tabe —— affectu	tale —— effacta
	l. 15.	amylum	milium
	l. 21.	conferuntur. —— Harum	conferentur —— Horum
	l. 24.	alias	illas
	l. ult.	primum	primo

p. 189.

		Editio.	MS.
p. 189.	l. 1.	cataplasmatis	cataplasmatibus
	l. 2.	videtur	videatur
	l. 4.	arida	acida
	l. 13.	digerantur	dirigantur
	l. 16.	fic, ut materia inutilis.	fic ut eo materia inutile
	l. 26.	effe	*Deeft.*
p. 190.	l. 5.	utique	utile
	l. 8.	debet iis	debent hij
	l. 9.	vere autumnove fieri folet.	vero autumnoque id fieri folet
	l. 10.	mane	manu
	l. ult.	dimovere, —— interpofitis	movere —— interponitis
p. 191.	l. 1.	ingredi; —— capiat,	ambulare —— capiant
	l. 2.	leniter fricari, fudare, perfundi aqua egelida; deinde *etc.*	leniter perfricari fubeffe aqua egelida fine balneo, loco calido leniter perfricari, fudare, perfundi aqua egelida; deinde *etc.*
	l. 6.	obcalluerit	obcalluerint
	l. 15.	refrigeret: neque tamen in hoc ipfo diu	refrigeret puta plantago: neque tamen in hoc quotidie
	l. ult.	fpongia impofita, quae	fpongia quae impofita
p. 192.	l. 13.	in Afia lapidi Afio gratia eft.	in Asfia lapidi tatio faciunt gratia effe adjuvandum.
	l. ult.	etiam acopo	etiam cum acopo
p. 193.	l. 10.	leniter	leviter
	l. 12.	negotiofa actione	cogitatione vel actione.
	l. 15.	fiet	fit
	l. 16.	vero	*Deeft.*
p. 194.	l. 2.	quae magis medicamentis pugnat	quae magnis medicamentis pugnat
	l. 5.	deductique ab illo viri;	deductique ab illo viro
	l. 11.	fuam	*Deeft.*
	l. 14.	fcire convenit	fcire oportet
	l. 16.	Ergo et illa	Ergo ut illa
	l. 21.	ante proponere et nomina	ante proponere & omnia
	l. ult.	ipfas curationes	Ipfam curationem
p. 195.	l. 1.	χάλκανθον appellant,	ΧΑΛΚΗΛΝΘΟΝ vocant
	l. 2.	chalcitis	calchitis
	l. 8.	acanthinum, pfyllium, —— cardamomum,	achantinum, herbe nomen efe phyleum —— cardamon
	l. 12.	etiam aranea	etiam araneum
	l. 13.	quod σχιστὸν vocatur	quod fifton vocatur
	l. 14.	chalcitis	chachitis
	l. penult.	Aperiunt tamquam ora	Vulnera aperiunt tamquam
p. 196.	l. 1.	bdellium	bdella
	l. 3.	rutae femen	rube femen
	l. 6.	pumex, iris,	fpuma eris
	l. antepenult.	eadem —— utique	eademque —— ubique
	l. ult.	uva taminia, fpuma argenti	uva taminia habrotonum fpuma argenti
p. 197.	l. 7.	calx, nitrum et fpuma ejus	calx et fquafma ejus
	l. ult.	femen, refina	femen omphacium apii femen refina
p. 198.	l. 7.	nominatur, fel, thuris fuligo, fpodium	nominatur alcioneum fel thuris fuligo thafius
	l. 13.	coccum Gnidium	cocognidium
p. 199.	l. ult.	afterace	aftirace

Oo oo 2 p. 200.

		Editio.	MS.
p. 200.	l. 5.	ftibl pix —— recrementum	ftilmi pix —— recriementum
	l. 6.	σκωρίας μολύβδου Gracci vocant	σκωριας μολυβδου molibdum Greci vocant
p. 201.	l. 10.	explicabo	explicatio
	l. 12.	paucis	parvis
	l. 13.	in ipfarum locum differam	in ipforum locum differam
	l. 14.	denariorum —— unius deinde denarii	denarii —— unus denarius
	l. 15.	dividi a me —— fextantes	dividam —— fex uncias
	l. 16.	fextante denarii	uncia denarii
	l. ult.	feripulo	fcrupulo
p. 202.	l. 3.	odoribus eorumque	floribus eorum
	l. 11.	non	*Deeft.*
	l. 14.	aridum	*Deeft.*
	l. 15.	in unum omnia mifcentur	in unum omnia mifcetur.
	l. 17.	coguntur	coquitur
	l. 18.	diluuntur	diliguntur
	l. 22.	posfit	poteft
p. 203.	l. 1.	nardinum	nardum
	l. 10.	fatiusque	fatisque
	l. 13.	ex his: opoponacis	ex yfopo panacis.
	l. 15.	p. X. IIII.	p. ✗. XIIII.
	l. 19.	a renibus, vifci,	a renibus ficci
	l. 21.	emolliunt	molliunt
	l. ult.	idem Andreae	idem latus andria
p. 205.	l. 6.	p. X. XI.	p. ✗. I.
	l. 13.	atque cogenda. Praecipuum vero eft ad refolvenda, quae adftricta funt, mollienda.	*Defunt.*
	l. ult.	crocomagmatis	croci magmatis
p. 206.	l. 1.	ejus eft, —— fingulorum	eis eft, —— fingulae
	l. 4.	emollit	mollit.
	l. 5.	p. =.	p. Z.
	l. 8.	p. =. —— p. X. s.	p. Z. —— p. S.
	l. 9.	fingulorum p. X. I. —— p. X. I. s.	fingule p. I. —— p. I. ϛ.
	l. 10.	Panthemus	Panthenus
	l. 11.	Graeci	*Deeft.*
	l. 11.	p. II. s.	p. II. f. in alio fomel
	l. 14.	Andreas auctor eft, ut haec *etc. usque ad* contunduntur	*Defunt h. l. in* MS. *fed in infima* MS. *pagina addita funt.*
p. 207.	l. 3.	Expeditius ad idem fit,	Expeditius de ftrumis ad idem fit
	l. 10.	croco magmatis	crofi magnatis
	l. 13.	quae difficiliter concoquuntur, et in iis, quae καρκινώδη vocantur,	quae carcinode vocantur. *cetera defunt.*
	l. 16.	p. s. —— p. =.	p. —— p. Z.
p. 208.	l. 2.	p. X VIII.	p. ✗. VIIII.
	l. 4.	φύγεθλον	phygetōn
	l. 11.	p. X. II.	p. ✗. III.
p. 209.	l. 5.	fingulorum	in fingulis
	l. 6.	id	is
	l. 9.	p. X. II.	p. ✗. XII.

		Editio.	MS.
p. 210.	l. 5.	p. X. x. mellis p. =.	p. ж. XII. mellis p. S.
	l. 7.	Miconis	Niconis
	l. 10.	autem	*Deest.*
	l. 11.	et ex fcilla	et ex quilla
	l. 12.	ficus aridae quam pinguifsimae. fevi taurini, fingulorum p. X. VIII.	*Defunt.*
	l. 13.	cerae p. X. VI. fefami *etc.*	cere p. ж. XI. iridis macedonice p. X. VI. fefani *etc.*
	l. 14.	Euthyclei	Auticlei
	l. 18.	furculis fefcunciam, —— bdellii, fingulorum p. =. cerae p. s.	circulis fex cuncias —— bdellii p. ж. fingulorum p. S.
	l. ult.	Ad eosdem digitos:	*Defunt.*
p. 211.	l. 2.	Sofagorae	Solagorae
	l. 4.	cerae pares portiones. Chryfippi refinae	*Defunt.*
	l. 15.	praefidio	praefidia
	l. 17.	p. X. VIII. —— p. X. XX.	p. ж. VIIII. —— p. XX.
	l. 21.	mifcebat	mifcebant
p. 212.	l. 1.	p. X. III.	p. III.
	l. 8.	cerae p. =.	cerae p. S.
	l. 19.	heminae.	heminae K.
p. 213.	l. 6.	p. X. x.	p. ж. XII.
	l. 7.	quod —— fmaragdinum	quia —— fmaragdum
	l. 9.	p. =.	p. Z.
	l. 15.	παρακολλητικὸν	PaΓiToycaM
p. 214.	A. §. 10.	*hujus paginae usque ad* §. 15. *et ibi v.* συνθέσεις *defunt h. l. in* MS. *fed fequuntur poft* §. 3. Cap. XXI. *p.* 221. *hujus Edit.*	
	l. 14.	oefopo	yfopo
	l. ult.	meliora funt; fed in copia rejicienda funt;	fed in copia rejicienda funt, meliora funt.
p. 215.	l. 6.	At inter ea	interiora
	l. 14.	etiam.	*Deest.*
	l. ead.	extrahendum	exercendum
	l. 16.	διὰ δαφνίδων	Diadaphinidion
p. 216.	l. 4.	nomine,	nominedem
	l. 7.	Praeter haec,	Propter has
	l. 10.	moveant,	moveat
	l. 14.	chalcitidis —— cofti,	calchitis —— croci
	l. 15.	p. X. VIII.	p. ж.
	l. 18.	Hecataeo	Haecate
	l. 19.	et	*Deest.*
	l. 25.	p. X. cc. olei heminam,	p. ж. cc. cere. olei heminam
p. 217.	l. 1.	p. =.	p. z.
	l. 2.	argenti p. ж. IV.	argenti fingulorum p. ж. IIII.
	l. 5.	lapidis Afii	lapidis tafii
	l. ult.	Ephefium	ethefium

Editio.	MS.
p. 218. l. 6. p. ж. XII. ═	p ж. XII. Z.
l. 10. cerussae	cruce
l. 19. p. ж. XXXVII.	p ж. XXXVI.
p. 219. l. 2. et myrtei,	et murtl
l. 6. Etiamnum	etiam nunc
l. 11. stibis	scibis
l. 17. aceto, ac sic, ubi	aceto sicutl
p. 220. l. 2. p. ж. I. ═.	p. ж. I. Z.
l. 16. ad ani fissa	ad ania fixa
l. ult. et teruntur	extereuntur
p. 221. l. 2. dulcis	*Deest.*
l. 4 p. ж. ═.	p. ж. I.
l. 7. emplastris, pastillisque	pastillis emplastrisque
l. 17. Aut elaterii p. ж. ═.	ut alteri p. ж. z.
l. 20. p. ж. ═ ═. —— p. ж. I. ═.	p. ж. zz. —— p. ж. z.
l. 22. Numenii	Numei
l. 23. p. ж. ═.	p. ж. II.
p. 222. l. 7. aeris	*Deest.*
l. 14. mulso	mulo
p. 223. l. 4. p. ж. ═ ═.	p. ж. zz.
l. 6. Herae	hiere
l. 14. Jollas, —— singulorum	Jolas —— singule
p. 224. l. 1. et ad cancrum	*Desunt.*
l. 3. p. P. IV.	p. ж. IIII.
l. 9. struthio	sturchio
l. 10. p. ж. ═	p. ж. ?.
l. 11. p. ж. I —— p. ж. IIII.	p. ж. —— p. P. IIII.
p. 225. l. 1. p. ж. ═ ═.	p. ж. z.
l. 4. p. ж. IV. petroselini p. ж. IIII. ═ ═. trifolii p. ж. V. casiae nigrae, silis, bdellii, balsami feminis, piperis albi, singulorum p. ж. V. ═ ═. styracis	*Desunt.*
l. 6. p. ж. V. ═ ═.	p. P. V. z.
p. 226. l. 1. hypocistidis succi, singulorum p. ж VI. castorei p. ж. VI. costi, piperis	*Desunt.*
l. 3. p. ж. VI. ═ ═.	p. P. VI. z.
l. 4. p ж. VIII. ═ ═.	p. P VIII. z.
l. 7. p. ж. V, —— p. ж. ═. —— p. ж. II.	p. P. V. —— p. P. z. —— p. P. II.
l. 8. p. ж III. —— p. ж. IV.	p. P. —— p. P. IIII. z.
l. 9. p ж. V. —— p. ж. V. ═.	p. P. V. —— P. V. z.
l. ult. p. ж. ?. ═. —— p. X. V. hyperici	p. P. ?. z. —— P. V. hiponici.
p. 227. l. 2. p. ж. II. anisi p. ж. III.	p. P. II. —— p. P. III.
l. 3. singulorum p. ж. VI.	singule p. P. IIII.
l. 4. singulorum p. ж. IIII. ═.	singule p. P. IIII. z.
l. 4. polii	*Deest.*
l. 5. p. ж. V. ═.	p. P V. z.
l. 6. p ж. VI.	p. P. VI.

l. 8.

	Editio.	MS.
	l. 8. p. ӿ. VI. =.	p. ꝑ. VI. z.
	l. 16. p. ꝑ. II. ==.	p. ꝑ. II. bb.
	l. 17. p. ӿ. IIII. =.	ꝑ. p. IIII. x. ß.
	l. ult. p. ӿ. VII.	p. ꝑ. VII.
p. 228.	l. 1. p. ӿ. XIIII.	p. ꝑ. XIIII.
	l. 2. p. ӿ. XXVIII —— p. I.	ꝑ. ӿ. —— p. ꝑ. I.
	l. 3. p. =.	p. I. z.
	l. 5. deinde in mortario teruntur.	deinde infusſa in mortario teruntur.
	l. 15. p. ӿ. VI. cornu bubuli combuſti p. ӿ. X.	p. ꝑ. ӿ. VI. cornu bule combuſte p. ӿ. XII.
p. 229.	l. 5. p. ӿ. I.	p. ꝑ. ӿ. I.
	l. 6. ſingulorum p. ӿ. II.	ſingule p. ꝑ. ӿ. II.
	l. 9. p. ӿ. =.	ꝑ. ӿ. I.
	l. 10. p. ӿ. IV.	ꝑ. ӿ. III.
p. 230.	l. 5. p. ӿ. I. —— p. ӿ. II.	p. ꝑ. I. —— ꝑ. ӿ. II.
	l. 12. manipulus	Maturum
	l. 19. ſucco, ac paſſo.	ſucci et paſſi
	l. 21. p. ӿ. ==.	ꝑ p. zz.
p. 231.	l. 1. p. ӿ. I.	ꝑ, ӿ. I
	l. 2. p. ӿ. VIII.	p. ꝑ. ӿ. VIII.
	l. 5. p. ӿ. =	p. z.
	l. 6. p. ӿ. I.	p. ꝑ. ӿ. I.
	l. 10. p. ӿ. I. —— p. ӿ. III.	ꝑ. ӿ. I. —— ꝑ. ӿ. III.
	l. 11. p. ӿ. VI. —— p. ӿ. VIII.	ꝑ. ӿ. VI. ꝑ. ӿ. VIII.
	l. 14. p. ӿ. I.	ꝑ. ӿ.
	l. 18. p. ӿ. =.	ꝑ. ӿ. I.
	l. 19. p. ӿ. =	ꝑ. ӿ. I.
	l. ead. cinnamomi, caſtorei, papaveris lacrimae, ſingulorum p. ӿ. I.	*Deſunt.*
	l. 21. p. uncia	ꝑ. ӿ.
	l. 22. p. ӿ. = hyſſopi p. ӿ. =	ꝑ' ӿ. p. z. ¿. hyſſopi p. ӿ. I.
	l. ult. ex his.	*Deſunt.*
	l. ead. croci	coſti.
p. 232.	l. 2. p. ӿ V.	ꝑ. ӿ. V.
	l. 3. p. ӿ. VI.	ꝑ. ӿ. VI.
	l. 6. p. ӿ. I. aut cui dictami Cretici p. ӿ. I. adjectum eſt.	ꝑ. ӿ. I. aut cui dictami Cretici ꝑ. ӿ. IIIIIIeſ adjectum eſt
	l. 12. pondo ſextantes,	z pondo ſextantes quod facit ſcripulos II.
	l. 16. p. ӿ. I. =	ꝑ. ӿ. XII.
	l. ult. curta pars	curata pars
p. 233.	l. 10. interemit.	peremit
	l. 12. victa	vincta
	l. 18. Servari non poteſt,	*Deſunt.*
	l. 21. cuive	cuique
p. 234.	l. 8. figuraque eſt. Nam	figura eſt —— quoniam
	l. 11. ex quove caro alia dependet. Peſſimaque	quove caro alia parte abciſſa, alia dependet. Peſſima quoque
	l. 17. valens, quam	valensque
	l. 20. certe	corde
	l. 28. ictum	actum
p. 235.	l. 5. icto	ictu

		Editio.	MS.
	l. 6.	rubens	rubeas
	l. 9.	dextra	dextera
	l. 12.	latum fcapularum os, intenti	latus fcapularum os intentum accidit
p. 236.	l. 2.	eadem, quae	eademque
	l. 19.	percuffa	difcusffa.
p. 237.	l. 1.	craffiffimum albidiffimumque	albiffimum craffiffimumque
	l. 4.	ex ulcere jam ad fanitatem fpectante. Rurfus & fanies &	*Defunt.*
	l. 6.	μελίκηρα	melitera
	l. 8.	Μελίκηρα	Melitera
	l. 11.	tenue	tenuis
	l. 17.	itemque	Itaque
	l. ult.	glutinofua, ater,	glutinus acer
p. 238.	l. 1.	Μελίκηρα	Melitera
	l. 15.	vulneris, & ex impetu ruentis	vulneris & ex magnitudine ejus & ex impeto
p. 239.	l. 4.	a diverfa parte, ut illuc fanguinis	adverfa parte ut illuc fanguis
	l. 17.	optimum eft	optime eft
	l. 26.	ortas	oras
p. 240.	l. 2.	fi	*Deeft.*
	l. 11.	infidat	incidat
	l. 15.	etiam	vero
p. 241.	l. 2.	Polybi fphragidem.	pallbia fragidem
	l. 6.	diductum	deductum
	l. ult.	nodus vulnus	nobis ulcus
p. 242.	l. 1.	decet	debet
	l. 4.	ex	*Deeft.*
	l. 5.	aut pulmone	*Defunt.*
	l. 5.	extremo dependet, ac praecidatur.	extreme dependeat, praecidatur.
	l. 10.	cibo	a cibo
	l. 11.	eft	*Deeft.*
	l. 12.	pro vi	pro viribus
	l. 16.	vulneri	vulnerationi
	l. 19.	homini	hominis
	l. 20.	ne febris quidem	nequidem febris
p. 243.	l. 3.	nervofi	*Deeft.*
	l. 7.	id	ad
	l. 8.	fanies	fanie
p. 244.	l. 2.	Poft id fomentum fi late plaga non patet, imponi protinus emplaftrum debet; maximeque fi grande vulnus eft, tetrapharmacum; fi in articulis, digitis, locis cartilaginofis, rhypodes, at fi latius hiat, idem illud emplaftrum liquari ex irino *etc.*	maximeque fi grande vulnus eft tetrapharmacum: Si in articulia: digitis locis cartilaginofis rhypodes: Poft id fomentum fi lata plaga non poteft patet inponi protinus eft emplaftrum debet: Si patet liquari ex irino *etc.*
	l. 11.	ea tranaverfa	& ea tranaverfa
	l. 12.	fi ex retufo & gravi, nullum —— fed videndum	fi retufo & retufo & gravi & nullum —— At videndum
	l. 15.	magisque quo	magis quoque quo

l. ult.

	Editio.	MS.
l. ult.	si in inflammatione est,	si inflammatione est
p. 245. l. 2.	alienum est.	noxa est
l. 3.	tamen iis periculosum	tantum his est periculosum
l. 4.	femine, aut pede laborante.	femine aut crure aut pede laborante
l. 7.	reddit	reddidit
l. 14.	sentit	sensit
l. 17.	Purgato,	purgatio
l. 19.	lota	lata
p. 246. l. 4.	At si plaga	ut si plaga
l. 12.	siccum linamentum.	siccum linamentum vehementius
l. 19.	quia corpus senile,	quia corpus aut senile
p. 247. l. 6.	hoc in prominentibus	haec impromittentibus
l. 10.	et	*Deest.*
l. 18	plurimique sub frigido	plurimoque et sub frigido
p. 248. l. ult.	nominant.	vocant
p. 249. l. 8.	consistitque	consitiitque
l. 15.	sed his quam levissimis opus est: superque ea, quae inflammata sunt.	*Desunt.*
l. 22.	ideoque	eidemque
p. 250. l. 8.	coquere	concoquere
l. 13.	habebit	*Deest.*
l. ult.	infelice est.	infilicis astula
p. 251. l. 10.	cicatrix	cicatricis
l. 19.	resina coacta	rosa cocta
p. 252. l. 21.	destillet:	destillat
l. 22.	excipiunt	accipiunt
l. ult.	ὑδροφοβίαν	yΔΡoφBac
p. 253. l. 9.	aliud	*Deest.*
l. 11.	si jam	Et si jam
l. 15.	aliique alia	atque aliis alia
l. 26.	tuto estur	toto esto
l. penult.	Illud interea	illud ne intereat
p. 255. l. 6.	tostus	tofus
ult.	III. S. ✕. I.	IIII. S. ✕. I.
p. 256. l. 13.	Vettonica	betonica
l. 14.	centaurion, vel argemonia, vel trixago,	centaurios vel argimonia vel ptrifa
l. ult.	singulae binaeve tritae, & cum vino potui datae,	si singulae: bineve cum vino potui datae sunt
p. 257. l. 18.	post quae	postque
l. 21.	juglandis	ius glandis
p. 258. l. 1.	quis assumpsit, radicula aut e posca, aut cum sale	qui assumpsit, radicula aut pota cum sale
l. 8.	aut linguae caninae	ut ligne canine
l. 13.	cum vino, vel creta Cimolina	cum uino creta cera cimolia
l. 19.	ervum	herbum
p. 259. l. 1.	et si circa stomachum faucisve incidit, subito spiritum saepe elidit	*Desunt.*
l. 5.	doloris est	dolor est
l. 7.	quae trahit secum, quidquid corruptum erat;	quae quidquid corruptum erat aufert

p. 260.

	Editio.	MS.
p. 260. l. 7.	Κονδυλώματα	condilimata
l. 8.	fimilis	fimul
l. 9.	feritur:	fertur
l. 18.	ulla — profecit:	nulla — proficit
l. ead.	adufta	*Deeft.*
l. 19.	occiderent; excifa;	occiderunt excisfam
p. 261. l. 1.	prohibeantur	prohibentur
p. 261. l. 3.	ordinandum	ordinandus
l. 9.	urgebit	urgent
l. 11.	aloë oenanthe — Ac fi	aleonanthe — At fi
l. 12.	contegendus	contingendus
p. 263. l. 2.	altera	alterius
l. 4.	fanefcentes eo, quod primum vitiatum eft: nonnunquam	*Defunt.*
l. 5.	etiam	etiam etiam
l. 7.	Lateribus, praecipueque in plantis	lateribus aut eminentibus partibus praecipueque in plantis.
l. 18.	ulcerum laedi, quo	vulnerum laedi, quod
l. 19.	quo — eft, extrahatur.	quod — exet trahatur.
p. 264. l. 8.	exedunt	exedant
l. 11.	Herae	hiere
l. penult.	hiberno ulcera	ulcera hiberna
p. 265. l. 2.	deinde	*Deeft.*
l. 5.	fi nondum adapertum ulcus eft, aes, quam maxime calidum quis pati poteft, admovendum eft	*Defunt.*
l. 9.	contritum	contrita
l. 16.	detinent	detinet
l. 18.	Meges	chirurgicus Meges
l. penult.	exedant	excedunt
p. 266. l. 9.	et exiit pus, fubter apparet	et exit fuper apparet
l. ead.	in pus	Intus
l. 8.	etiamfi	etiam ut
l. 11.	quoque	quoque quae
l. penult.	induravit	induruit
p. 267. l. 1.	Φύγεθλον	Phrygeton
p. 268. l. 13.	neceffe eft.	*Defunt.*
p. 269. l. 11.	debent	deberent
p. 270. l. 10.	fiquidem aliae breves funt, aliae altius penetrant; aliae rectae intus feruntur, aliae multoque plures transverfae;	*Defunt.*
p. 271. l. 13.	Et	fed
p. 272. l. 5.	neque in articulo,	neque articulis
l. 16.	effe	ediffe
l. 21.	p. ✕. =	p. ✕. 1.
p. 273. l. 2.	p. ✕. 11.	p. ✕. 1.
l. 3.	aeruginem eogere	ex aerugine conligere
l. 5.	erodere: fatisque eft vel papyrum	perrodere: aut quibus hoc maxime in effectum funt erodere fatiusque vel papirum
l. 15	compellantur	impellantur

L. 18.

		Editio.	MS.
	l. 18.	fiftulam	fiftulas
	l. penult.	ervum	herbum
p. 275.	l. 12.	humor	humo
	l. 15.	in capillis	in fcapulis
	l. penult.	intra	intus
	l. ult.	confuerint	confuerunt
p. 275.	l. 2.	in mulfo coctum,	in mulfo coctum eft
	l. 13.	ad cutem latius	ad cutem ad latius
	l. penult.	fub qua etiam in pus convertantur	funt quae etiam impus covertuntur
p. 276.	l. 5.	in inferioribus pedum partibus	In inferiorem pedum partibus
	l. 7.	durioraque quae radices	duriora quae radices
	l. 9.	autem	*Deeft.*
	l. 14.	Ex his acrochordon & thymium faepe etiam	ex his acrochordon & five thimium faepe etiam
	l. 16.	fi excifa eft	fi exciffum eft
p. 277.	l. 1.	fic mollefcit	fic emolefcit
	l. 7.	lenticula imponi. Tollit	lenticula imponi folet. Tollit
	l. 10.	afpritudo	afpredo
	l. 15.	ubi eae ruptae funt,	ubi eruptae funt
p. 273.	l. 2.	etiam ulcufcula fiunt, aut	etam ulcufcula funt funt aut
	l. 6	ἐπινυκτίς	epinitis
	l. 9.	colore humori fuo fimilis	color eft humori fuo fimilis
	l. 11.	a Graecis ei eft impofitum	a Graecis ei epinitis impofitum eft.
	l. 13.	exerceri	exerari
	l. 14.	cibum minuere	cibos minuere
	l. 15.	ita affectus eft	ita effectus eft
	l. 19.	fi majus puftularum genus occupavit	fi malum puftularum genus occupavit
	l. antepenult.	vero	*Deeft.*
	l. ult.	donec mellis craffitudo ei fiat	donec melle craffitudo fiat
p. 279.	l. 2.	mifcetur adjiciunturque	mifcentur adjiciuntque
	l. 7.	Serpitque in quibusdam cito.	ferpitque in quibus cito.
	l. 14.	p. x. I. —— omphacii —— p. x. I.	p. x. I. —— omphacis —— p. x. I.
	l. 15:	p. x. I —— p. x. VIII. At ubi jam	p. x. I. —— p. x. VIII. aut ubi jam
	l. 16.	cerae p. x. IV. picis	cere p. x. IIII. et picis
	l. 18.	fiat	fit
	l. antepenult.	nitri cyathos quatuor,	nitri cyathos IIII
p. 280.	l. 1.	utique	ubique
	l. 7.	et rodit	et roditur
	l. ead.	ab ea, quod magis exulcerata eft,	ab ea quae ubi magis exulcerata eft
	l. 8.	quafi bullulae quaedam	quafi bulle quaedam
	l. 9.	haec	*Deeft.*
	l. 13.	etiamnum, quam prior	etiam nonnunquam prior
	l. 14.	Rubra cognominatur.	rubrica cognominatur.
	l. ult.	et late nec tarde; et minus errat in temporibus	et late et tarde eminus ferpit in temporibus
p. 281.	l. 6.	vero omnia genera maxime oriuntur	vero maxime genera oriuntur

	Editio	MS.
l. 15.	quam ἀγρίαν Graeci appellant:	quam agrian id est feram Graeci appellant
l. 16.	et roditur	erouitur
p. 282. l. 2.	vitii est	vitium est
l. 5.	Sext. III. —— cyathi tres, —— Sextarius.	S IIII. —— cyathi tres —— Sextarius.
l. 20.	facile	facili
p. 283. l. 5.	p. X. =. —— p. X. =. nitri p. X. = =.	p. P. X. Z. —— p. P. Z. nitri p. P. Z Z.
l. antepenult.	faba, eaque	fabe quae
p. 284. l. 2.	desiderant: nunc ad ea veniam,	desiderant & nunc ad ea veniam
l. 5.	Nunc de iis capillis loquor,	Nunc de his illis capille loquor
l. 13.	neque ex toto inutile est.	neque inutilis est:
l. 20.	ex	*Deest.*
l. 21.	cum myrteo & vino	cum myrteo vino
l. 22.	Si parum per haec proficitur,	si parum haec proficiunt
l. 23.	In recenti vitio id inutile esse.	In recenti vitio id utile esse.
p. 285. l. 2.	humidum & inaequale	humidum inaequale
l. 3.	Fit utrumque	Fit vero utrumque
l. 16.	a serpentis similitudine ὀφίασις appellatur	a serpentis similitudine ophis appellatur
l. 23.	cum thapsia inducunt	cum ptusia indicunt
l. 24.	quia	qua
l. antepenult.	curare varos	curare varios
l. ult.	vari	varii
p. 286. l. 2.	Ephelis	Erphelis
l. 4.	lenticula —— nasci solet	lenticulae —— nasci solent
l. 6.	vari	varii
l. 9.	venerint	venerit
l. 13.	Tryphonem	Tysonem
l. 16.	ervi	herbi
l. 17.	illitumque a vespere usque mane eluitur.	inlitumque ad vesperem mane eluitur
p. 287. l. 1.	neque lacrima	et ea lacrima
l. 5.	minime cum dolore est;	minimo cum dolore est
l. 7.	Quandoque finitur, pituita	sed quandoque finitur si pituita
l. ead.	lacrimaeque miscetur.	lacrimaeque miscentur.
l. 11.	et siccus sine ullo periculo est: si siccus quidem, sed cum dolore est,	*Desunt.*
l. 13.	oculo glutinetur	oculis glutinetur
l. ult.	pallida	calida
p. 288. l. 1.	calida	*Deest.*
l. 5.	si de nigro	si ex nigro
l. 12.	cursus, nonnumquam copiosior vel acrior, nonnumquam utraque	*Desunt.*
l. 19.	si firmo corpore	si firmo corpori
l. 26.	In sequentibusque diebus	In sequentibus diebus
l. ead.	tantum adjici cibis poterit	tantum adjici cibus poterit
l. 27.	nihil acre, nihil ex iis	nihil acre certe nihil ex iis
p. 289. l. 7.	specillo	speculo
l. 9.	p. X. III.	p. X. IIII.

l. 15.

	Editio.	MS.
l. 15.	ovi et album et vitellus	ovis album et vitellum
l. penult.	quod ervi; viro	*Desunt.*
p. 290. l. 2.	indita	indicta
l. 7.	modice	leniter
l. ead.	nobilissima	nobillum
l. o.	Philonis	Philini.
l. 13.	gummi cum quasdam	gummi mixtum cum quasdam
l. 15.	frientur	fricentur
l. ult.	p. ж. II.	p. ж. IZ.
p. 291. l. 2.	p. ж. =	p. ж. S.
l. 4.	plumbi eloti	plumbi oleti
l. 5.	gummi tantumdem	cumini tantumdem
l. ead.	Attalium quoque	Ejus aliud quoque
l. 6.	p. ж. —— aloës p. ж. =.	p. ж. II. —— aloes p. ж. I.
l. 7.	myrrhae p. ж. II.	myrrhae p. I.
l. 8.	acaciae fucci p. ж. XII. Quod gummi hoc non habet,	acaciae fucci ж. XII. Quod cum cumini fuci id hoc non habet,
p. 292. l. 1.	p. ж. I.	ж.
l. 2.	nucleos palmarum combustos numero XX. gummi p. ж. XII.	*Desunt.*
l. 5.	p. ж. =.	p. ж. II.
l. 7.	botryitidis	botroidis
l. 11.	τέφρον	tephron
l. 13.	p. ж. IV	p. VIII.
l. ead.	argenti	*Deest.*
l. ead.	p. ж. VIIII.	p. ж. IIII.
p. 293. l. 2.	τρυγώδης	phrigodes
l. 3.	p. ж. ==.	ж. II.
l. 5.	p. ж. XXVI.	p. ж. XXXVI.
p. 294. l. 16.	πρόπτωσιν id, quoniam oculi procidunt, Graeci appellant.	proprie enim malum id quo oculi procidunt Graeci appellant proptosin.
l. 19.	Opus autem lenissimis medicamentis est:	*Desunt.*
l. 25.	coguntur	coquuntur
p. 295. l. 8.	indurescat	inarescat
l. 12.	Ac si induruit	ac si eduruit
l. 15.	incidat	incidit.
l. 21.	parte	*Deest.*
p. 296. l. 3.	inflammatione	ex inflammationibus.
l. 11.	Philalethes	Philalethos
l. 13.	quae ἀστὴρ vocatur.	quae astera vocatur
l. 15.	excipiuntur. Usus collyrii	excipiuntur, ut usus collyrii
l. 17.	interdum fiunt	interdum fuerit
l. 19.	quod διὰ λιβάνου vocatur.	quod dialabanum vocatur
l. 21.	p. ж. I. spodii eloti, thuris, stibis combusti et eloti, myrrhae, gummi, singulorum	*Desunt.*
p. 297. l. 6.	nascuntur: φλεγμονὰς Graeci nominant.	nascuntur id φλεγμονὰς Graeci nominant.
l. 11.	gargarizandum	gargarisandumque
l. 12.	in balneo	*Desunt.*

		Editio.	MS.
	l. 15.	ne quid acrioris pituitae	ne acriorem pituitam
	l. 19.	mellis ei craffitudo fit	mellis craffitudo ei fint
	l. 23.	ex inflammationibus nata, fed	ex inflammationibus nata funt fed
	l. 24.	perfeverat	perfeveraverat
	l. ult.	demendumque aliquid	demendum aliquid
p. 298.	l. 1.	illini	linlri
	l. 2.	coctae et elotae	coacte et lote
	l. 5.	quoque fuper injiciendum	quoque injiciendum
	l. 9.	cervini cornu	cervini cornus
	l. 11.	quia cornu —— διὰ κέρατο- nominant	quia cornum —— diatuceratos nominatur
	l. penult.	reprimuntur —— σμίλιον	reprimentur —— —— zamlion
p. 299.	l. 3.	Id —— Phynona	Eidem —— Pyrfhotia
	l. 8.	eloti p. x. I. =	eloti p. x. I. S.
	l. 9.	fingulorum p. x. II.	fingulorum p. x. IIII.
	l. 10.	croci p. x. IV.	croci IIII.
	l. penult.	aeruginis p. x. =.	aeruginis p. x. I.
	l. ult.	p. x. I.	p. x. III.
p. 300.	l. 1.	p. x. I = —— p. x. III.	p. x. II. —— p. x. IIII.
	l. 4.	fit	fit
	l. 6.	quod	*Deeft.*
	l. 10.	p. x. I. =	p. x. XII.
	l. 11.	p. x. I.	p. x. II.
	l. 13.	fingulorum p. x. VIII. papaveris lacrimae p. x. XII. aloës, aeris combufti, cadmiae, fingulorum p. x. XVII. acaciae, ftibis, gummi, fingulorum p. x. XXV.	fingulorum p. x. XXV. *Caetera defunt.*
	l. 18.	Afclepios	Afclepias
	l. 20.	p. x. II.	p. x. II. Z.
	l. 23.	Smilion	Zmilion
	l. 26.	p. x. III —— p. x. VIIII. Vel Euelpidis	p. x. IIII. —— p. x. VIII. aqua pluviatili vel Euelpidis
p. 301.	l. 2.	p. x. XV. —— p. x. XXXII.	p. x. XVI. —— p. x. XXXI.
	l. 3.	p. x. VIIII.	p. x. VIII.
	l. 4.	p. x. =	p. x. Z. III.
	l. 5.	croco magmatis	croci magnatis
p. 302.	l. 8.	p. x. =	p. x. I.
	l. 9.	p. x. = =.	p. x. V.
	l. 10.	p. x. III.	x.
	l. 15.	p. x. IV. Ad idem —— Canopite	p. x. IIII. aqua pluviatili. Ad idem —— Canopites
	l. 16.	Smilion	Zmilion
	l. 19.	Eft	*Deeft.*
	l. ult.	graves funt, et noctu prae gravi pituita inhaerefcunt:	gravefcant et noctu fere prae gravi levi pituita inarefcunt.
p. 303.	l. 7.	Rhinion	thinion
	l. 8.	Habet myrrhae	*Defunt.*
	l. ead.	p. x. =	p. x. I.
	l. 9.	lycii	*Deeft.*

l. 10.

		Editio.	MS.
	l. 10.	p. x. II	p. x. II.
	l. 12.	in angulis	in oculis
	l. 13.	potest similiter id, quod	potest prodesse militare quod
	l. ult.	elotae —— p. x. VI.	lote —— p. x. IIII.
p. 304.	l. 1.	Euelpidis	*Deest.*
	l. 2.	lacrimae, cerussae, lapidia Asii, singulorum p. x. II. gummi p. x. III. piperis	*Desunt.*
	l. 4.	psoricum	psorica
	l. 7.	sublatumque post	sublatum post
	l. 9.	id	*Deest.*
	l. 14.	prodit humoris, extrahitur, et si quid	*Desunt.*
	l. 17.	nonnunquam etiam sine hac, propter senectutem, imbecillitatem	*Desunt.*
	l. 18.	reliquiis	reliquis
	l. ead.	collyrium, quod Asclepios nominatur; adjuvat id,	*Desunt.*
	l. 19.	crocomagmate	croci magnato
	l. 20.	διὰ κρόκου	diacrocon
	l. 21.	piperis p. x. I. croci Cilicii,	piperis grana p. x. I. croci Cilicis
p. 305.	l. 1.	recte	certe
	l. 4.	utilia huic	utilia hic
	l. 8.	ubi totum	ubi tantum
	l. 10.	conquierint.	conquieverit
	l. 17.	adurere	abducere
p. 306.	l. 2.	neque	nec
	l. 6.	funditur —— hebetescit;	effunditur — hebescit
	l. 13.	profusione	mutatione
	l. ult.	sanie	humore
p. 307.	l. 1.	excepta	exapta
	l. 8.	sic ictus	si ictus
	l. 11.	celerrimeque	celeberrimeque
	l. 12.	factus est, per parentes id herba	factus est aut per parentes aut id herba
	l. 14.	ab externo casu	ab extremo casu
	l. penult.	cataplasmata.	cataplasma
	l. ult.	optime	optimus
p. 308.	l. 1.	ut ei	uti
	l. 8.	possunt	possint
	l. 9.	aliquanto	aliquam
	l. 19.	ex mulso decocta. Recte	ex mulso decocto est Recte
	l. 23.	cataplasmati	cataplasmata
	l. 25.	decoquuntur	decoquatur
	l. ult.	super lana mollis addenda	*Desunt.*
p. 309.	l. 2	et rosa	et rose
	l. 6.	pares portiones conteruntur, deinde adjicitur his passum: vel papaveris lacrimae,	*Desunt.*
	l. 11.	vel amararum —— cum rosa succus	vel amarum —— cum rosae suco
	l. 12.	p. x. ☰.	p. x. I.

	Editio.	MS.
l. 13.	p. ж. ═.	p. ж. I.
l. 15.	papaveris lacrima	papaveris lacrimae
l. 17.	lacrimae, ſingulorum	lacrimae ex aceto ſingulorum
l. ult.	requirit, rurſus id	requiritur rurſus idem
p. 310. l. 1.	teritur	teretur
l. 4.	liquidum fit.	liquidum fit
l. 6.	centaurii	centauree
l. 9.	quam ϛακτὴν cognominant	quam ſtacten vocant
l. 10.	mellis ſeſquicyathus	melle ſex cyathos
l. 11.	tepefiunt.	tepefiant
l. 13.	ſanies fluit	ſanies profluit
l. 14.	piperis p. ж. ═.	peperis p. ж. I.
l. ead.	croci p. ж. ═.	*Deſunt.*
l. 15.	ſingulorum p. ж. I.	ſingulorum p. ж. II.
l. 16.	terentur	teruntur
l. 17.	incoquuntur	quoquuntur
l. 18.	p. ж. ═.	p. ж. I.
l. 19.	gallae p. ж. ═.	*Deſunt.*
p. 311. l. 2.	p. ж. ═.	p. ж. I.
l. 4.	lycium cum vino	vinum cum licio
l. 6.	mellis cyathi duo	melle cyathij II.
l. 7.	Aut aluminis ſciſſilis, papaveris lacrimae, acaciae ſucci par pondus miſcetur	*Deſunt.*
l. 14.	albi	*Deeſt.*
l. 15.	p. ж. II.	ſcrip. II.
l. 20.	libro	libello
l. 24.	ſanguinalis	ſanguinale
l. 28.	tondendum	tutendum
p. 312. l. 2.	ſanguinalis	ſanguinale
l. 3.	fundit	infundit
l. 10.	decoctum fit. Emortui vermes auris partem prolabuntur, unde	decoctum eſt ſive mortui ſub his vermis in primam auris partem connecabuntur prolabantur unde
l. 13.	Sin foramen	Si in foramen
l. 14.	eſt	*Deeſt.*
l. 16.	idem proficit. Item	idem proficit melle roſe ſcrip. II.
l. penult.	galbani p. ж. II. myrrhae et fellis taurini	galbani p. ж. mirrhae cum melle et fellis taurini
l. ead.	p. ж. ═ ═	p. p. zz. ж. II.
p. 313. l. 4.	aut oleum calidum	aut oleum haud calidum
l. 5.	aut cum melle	*Deſunt.*
l. 7.	protrahatur	detrahatur
l. 12.	laureo —— utrilibet	laurino —— utrolibet
l. 16	laureo	laurino
l. 20.	intra ſe ipſae	inter ipſe
l. 21.	ubi id ex gravedine eſt: pejus,	ubi id gravedine pejus eſt
l. 22.	magnis	magis
l. 23.	aurem	aut
p. 314. l. 3.	cum aceto et laureo.	ex aceto et laurino.
l. 4.	cocto	aceto

l. 5.

	Editio.	MS.
	l. 5. demittitur	demittatur
	l. 7. aut laureo oleo	aut ex lauro oleo
	l. 8. cum rosa et aceto. Plus	cum rosa. acetum. plus
	l. 11. et sonus est, et inflammatio,	et sonus et inflammatio
	l. 13. exprimitur; quibus quidam	exprimitur ex quibus quidam
	l. 16. paululum	paulum
	l. 20 vertendum	utendum
	l. 24. oriculario	auriculario
	l. 27. non	*Deest.*
p. 315.	l. 1. Nares vero exulceratas	Neres vero intus exulceratas
	l. 2. Id & spongia	Id est spongia
	l. 6. fecerit.	faciat
	l. 7. circa os sunt pluresque crustas	circa nares sunt pluresve cruste
	l. 10. multa	multaque
	l. 11. ambulatio	habitatio
	l. 15. resolvuntur	rescinduntur
	l. 18. candefactum	cadensfactum
	l. penult. ut ea mistura	ut ex ea mistura
p. 316.	l. 1. tingendum	intingendum
	l. 3. in narem	in nares
	l. 4 per hiemem et vere	per idem et ver
	l. 6. vero	*Deest.*
	l. 7. eaeque imis partibus	haeque in imis partibus
	l. 8. curare	*Deest.*
	l 10. ossibus	ossi
	l. 11. tendes	pendens
	l. 12. ut post uvam	uti post uvam
	l. 16. addita	adhibita
	l. 19. Sutorii p. ✱. 11. In dentium autem dolore, qui ipse quoque maximis	Sutorii p. ✱. 11. Inde dentium, cura querenda. In dentium quoque dolore qui ipse quoque dolore qui ipse quoque pro maximis
	l. 21. est: cibo quoque	est a cibo quoque
	l. 22. deinde	*Deest.*
	l. ult. gravior dolor est,	graviori his dolor est
p. 317.	l. 6. his	*Deest.*
	l. 8. cornu cervini ramentum	cornu cervinum rasum
	l. 9. ac ficu item pingui	ac ficus pinguis
	l. 10. is	*Deest.*
	l. 15. coguntur	coquuntur
	l. 17. tres	*Deest.*
p. 318.	l. 7. est. Habet autem	est quae habet autem
	l. 8. piperis p. ✱. 11.	piperis p. ✱. v.
	l. ead. soreos	ptoreos
	l. 12. miscent —— elaterii	immiscent —— elateris
	l. 14. p. ✱. 11.	p. 11.
	l. 15. semen cortice liberatum	semen e cortice liberatum
p. 319.	l. 1. τρυγᾶσι	trigina
	l. 7. evelli —— mitti,	velli —— conjici
	l. 12. bonam	*Deest.*
	l. 13. praestat.	repraesentat
	l. ult. gargarizandumque reprimentibus.	gargarizandumque est reprimentibus

		Editio.	MS.
p. 320.	l. 1.	Leniterque	lenitusque
	l. 9.	nardi p. ✱. ——.	nardi p. ✱. ∾
	l. 10.	p. ✱. I.	p. ✱. I.
	l. 15.	eft —— ex	*Defunt.*
	l. 16.	vapor calidus,	vapor aquae calidae
	l. 17.	fubftante	fubftantiae
	l. 18.	gargarizandum. At fi	gargarizandum ex fico. At fi
	l. 19.	cremori ad gargarizandum paulum mellis adjiciendum eft,	cremori id gargarizandum ex fico paulum mellis adhibendum eft
p. 321.	l. 1.	coquuntur	decoquantur
	l. 2.	p. ✱. ⊤.	p. ✱. I.
	l. ead.	pura	plurimum
	l. 7.	ore reprimens cremor eft	ore reprimens faepe cremor eft
	l. 10.	optima	optiffima
	l. 11.	purum vinum	pirum mitium
	l. 14.	funt eae	*Defunt.*
	l. 15.	fandarachae, aluminis, pares portiones	fandarachae fingulorum p. ✱. IIII. aluminis pares portiones
	l. 16.	myrrhae, fingulorum p. ✱. II. iridis,	myrrhae junci quadrati p. ✱. VIII.
	l. 17.	p. ✱ IV.	p IIII.
	l. 18.	p. ✱. II.	p. II.
	l. 19.	p. ✱. ⊤.	p. I.
	l. ult.	p. ✱. I.	p. I.
	l. ead.	p. ✱. II.	p. ✱. III.
p. 322.	l. 1.	IV. mifcent	III. mifcent
	l. 4.	confumunt	confumant
	l. 6.	palatum	paulatim.
	l. ead.	ad uvam	*Defunt.*
	l. 8.	lactens	lactans
	l. 10.	et iis operibus	hisque operibus
	l. 12.	potione, fi	potiones fi
	l. 23.	a quo	ad quod
	l. 24.	funt	*Deeft.*
	l. 25.	lenia	leniora
p. 323.	l. 1.	maxima	maxime
	l. 4.	prima parte	primae partis
	l. 7.	limandus	levandus
	l. 14.	mollis linamenti	molle linamentum
	l. 19.	idque	itemque
	l. 20.	permanferit	remanferit
	l. ult.	uti	*Deeft.*
	l. ead.	iisdemque	ei iisdem
p. 324.	l. 2.	liguftrum	liguftum
	l. 3.	eum	ejus
	l. ead.	ore	*Deeft.*
	l. 4.	παρυλὶς	parulides
	l. 6.	evenire	venire
	l. 7.	dens eximendus, tefta	dens eximendus eft tefta
	l. ead.	recipienda	recidenda
	l. antepen.	Eft etiam medicamentum	Eft etiam hoc medicamentum

		Editio.	MS.
p. 325.	l. 2.	Chelidoniae quoque ſucco per cochlear illita uva maxime prodeſt. Vbi horum aliquo illita uva eſt, fere multa	Vbi horum aliquo inlita uva eſt. Chelidoniae quoque ſucco per cochlear illita uva maxime prodeſt quod fere multa
	l. 5.	eique adjicere frigidam aquam ſatis eſt,	ei ex aqua frigida quam ſatis eſt
	l. 6.	eamque	eaque
	l. 9.	vel ſine eo hac ratione uvae ſubjecta eſt.	vel ſine eo eſt hac curatione uvae ſubveniendum eſt
	l. 17.	item	*Deeſt.*
	l. 18.	in roſa tingere, & ſuper adurentia medicamenta imponere;	in roſa tingere & ſuper adurentia medicamentum in roſa tinguere & ſuper adurencia medicamenta imponere
p. 326.	l. 2.	aut oleae, aut verbenae decoctae ſint, ſic, ut cuilibet eorum	*Deſunt.*
	l. 9.	ſi dolor in gingivis eſt,	Et ſi in gingivis eſt
	l. 10.	refigi	refici
	l. 13.	aduſtum	uſtum
	l. 18.	Sub ipſis vero auribus oriri παρωτίδες ſolent;	ſub ipſia vero auribus ſi penitus malum deſcendit, chartae combuſtae partes tres Sub ipſis vero auribua oriri parotides ſolent
	l. 21.	deſiderat.	deſiderant
	l. 23.	reprimentium	reprimendum
	l. ult.	abſtineant; alvus hic ducatur.	abſtineat alvia his ducatur
p. 327.	l. 10.	commendata	accommodata
	l. 16.	locus eſt: ubi vero	locus et ubi vero
	l. 23.	continere ſe, et abſtinere a cibo debet, et potione	continere ſe debet a cibo et potione.
p. 328.	l. 4.	ſiccaque	ſiccave
	l. 7.	ſi levis iis humor ineſt,	ſi levis humor eſt
	l. 10.	p. ✗. ⊤.	p. ✗. I
	l. 14.	p. ✗. ⊤. — p. ✗, ⊤. — p. ✗. ⊤⊤.	p. ✗. I. — p. ✗. I. — p. ✗. II.
	l. 18.	et	*Deeſt.*
	l. 20.	oleae	oleo
	l. 21.	ſesquicyathus:	ſex cyathoa
p. 329.	l. 2.	cataplaſma	cataplaſmata
	l. 5.	folia, vel marrubium decoquendum eſt, eoque humore eodem modo cum	*Deſunt.*
	l. 13.	myrrhae croci,	myrrhae aut croci
	l. 16.	in aeneo vaſe	in eo vaſe
	l. 21	ſimilia	ſimul
p. 330.	l. 2.	claudat	cludat
	l. 9.	vulſella prehendendae,	vulſellas prehendendas
	l. 10.	dematur	demat
	l. 13.	colem	cutem
	l. 16.	aliquid etiam integri	aliqnid ex integro etiam
p. 331.	l. 3.	ſuſtinuimus, usque ad veſicam tendit; neque ſuccurri poſtea poteſt.	*Deſunt.*

	Editio.	MS.
	l. 10. ut	*Deest.*
	l. 12. aut aerugine cum cocto melle.	*Desunt.*
	l. 13. Vbi is excidit,	Vbi id decidit
	l. 14. oris ulcera	ora ulceris
	l. 16. imponenda	imponendum
p. 332.	l. 4. coctum —— ceratum	cocta —— cerato
	l. 5. simila —— contrita	simile —— contrito
	l. 6. radix	*Deest.*
	l. 9. cum	*Deest.*
	l. 12. aliquid	aliquidem
p. 333.	l. 1. rosa diluendum est	rosa ad hoc diluendum est
	l. 17. ex vino	*Deest.*
	l. 21. p. ✕. III.	p. ✕. III.
	l. 25. a posteriore	a superiore
	l. 26. dexterior —— sinisterior	dexteriori —— sinisteriori
	l. ult. novissime deligantur.	novissime modo deligantur
p. 334.	l. 1. curationibus desidit, aduri medicamento potest, quod ex his	*Desunt.*
	l. 4. quidam	*Deest.*
	l. ead. renovant	renovat
	l. 5. Si hoc parum in condylomate	Si id nondum in condylomate.
	l. 3. capitulis	ex capitule.
	l. 9. surgentia	urguentia
	l. antepen. subactis	subacto
p. 335.	l. 12. circumdatum.	circumdetur
	l. 17. sunt	*Deest.*
p. 336.	l. 1 rudicula	radicula
	l. 2. color	colore
	l. 3. cum paria	opia
	l. 4. miscuerunt	miscuerint
	l. 5. super	*Deest.*
	l. 6. excipiuntur	excipitur
	l. 9. aeris	*Deest.*
	l. 12. aqua madefacto est. Tertio die	aqua madefacto Tertio die
	l. ead. resolvendus, et, si quid	resolvendus est si quid
	l. 14. purgandum est	purgandus est
	l. ead. adurendum, et, ficus	adurendus est sic
	l. 15. curandum.	curandus
	l. 17. aeque	aliquid
	l. 19. est	*Deest.*
p. 337.	l. 5. eademque	eaque
	l. 7. contigerit	contingerit
	l. 12. ut	et si
	l. 18. Heron —— Ammonius	Hierones —— hemmonius
	l. 19. repererunt	repperierunt
	l. 20. Tryphon	typhon
	l. 22. Meges	Neges
	l. 23. adolescens aut certe	*Desunt*
	l. ult. accepit	accip t.
p. 338.	l. 11. deinceps	deinde
	l. 13. parte	*Deest.*
	l. 16. detergeaturque	detergaturque

	Editio.	MS.
p. 339.	l. 14. recte fit —— excedat.	recte fit —— exeidat
	l. 15. fit	*Deest.*
	l. 16. ut	*Deest.*
	l. ead. includatur	includitur
	l. 20. quia quidquid, fi tunica eft, idem, fi callus eft, fieri debet.	*Defunt.*
	l. 23. fub ea eft,	fub ea intus eft
	l. ult. auxilii	auxilium
p. 340.	l. 1. eft	effe
	l. ead. fed	*Deest.*
	l. 2. contigerunt	contingerunt
	l. 6. efficere	efficare
	l. 8. malum	a malo
	l. 14. inter nervos ultima	inter nervos vero ultima
	l. ult. Jamque —— in pane	Itemque —— in carne
p. 341.	l. 1. tota	tuto
	l. 4. fuccurramus	fuccurremus
	l. 5. tribus	pluribus
	l. 9. fuffudit	diffudit
	l. 10. jam cutis	pars cutis
p. 342.	l. 4. fpongia	fpongiam
	l. 5. Quando autem linamentis opus fit	*Defunt.*
	l. 7. effe	*Deest.*
	l. 11. fpirare	refpirare
	l. 15. aut fi, antequam finus carne impleatur, orae carnofae fiunt	*Defunt.*
	l. 25. imponere eadem. Vbi jam repreffus videbitur humor ulcusque	*Defunt.*
p. 343.	l. . fpongiam —— tinctam	fpongia —— tincta
	l. 12. demitti fpecillum debet,	demitti fpecillum fub cute debet
	l. 14. idemque	itemque
	l. 17. fubter	fubtus
	l. 21. moventia	movent
	l. 22. ubi	*Deest.*
	l. 23. praecidenda	decidenda
p. 344.	l. 1. ea	eo
	l. 7. ibi perniciofae admodum	ibi per admodum
	l. 11. perniciofior ibi	perniciofior res ibi
	l. 21. evolvuntur	volvuntur
	l. 24. eae	ea
p. 349.	l. 6. id	*Deest.*
	l. 7. fuit	fuerit
	l. 10. fiftula	fiftulam
	l. 13. feftinant	fiftinat
	l. 14. debent —— fecent	debet —— fecet
	l. 15. quo	quod
	l. 17. exedi	exeidi
	l. ult. orae	ora
p. 350.	l. 3. recta —— ceterae	fecta —— cetera
	l. 4 excipiendae	excipienda
	l. 11. Suntque quaedam	Sunt quaedam

		Editio.	MS.
p. 351.	l. 7.	telorum generibus, quae protinus	telorum generibus subjicienda sunt quae protinus
	l. 8.	insidit	insedit
	l. 9.	ipsa in augusto est. Saepius itaque	*Desunt.*
	l. 13.	apparuit mucro	apparuit si mucro
p. 352.	l. 2.	magis	*Deest.*
	l. 10.	Διοκλεῖον κυαθίσκον	Diocleum eraphiscum
	l. 15.	ibi etiam perforata est.	ubi etiam parte inclinata quae perforata est
p. 353.	l. 1.	telorum.	bellorum
	l. 8.	quae ratio in dentibus quoque ejiciendis est. Vix umquam	quae ratio est in dentibus quoque ejiciendis & vix umquam
	l. 11.	ab eoque —— ad speciem litterae V, contra	ab eo quoque —— ad spectum litterae contra
	l. 22.	etiam festinantius actis, —— epoto	etiam festinantibus actis —— et poto
p. 354.	l. 1.	γάγγλια	*Deest.*
	l. 11.	nisi cum ejecta	nisi ut ejecta
	l. 12.	renituntur:	remittuntur
	l. 14.	& cruentae	aut cruentae
	l. 15.	quibus alii aliique colores	quibus aliique colores
	l. ead.	ganglia	ganglia
	l. 16.	atheromati subest	At atheromati subest
	l. ult.	separatur	separetur
p. 356.	l. 4.	is	eius
	l. 5.	ibidem	iam ibi
	l. 7.	pus moventia	mox moventia
	l. 15.	transversam lineam	transversa linea
	l. ead.	suspensa	suppressa
	l. 19.	ipsa	*Deest.*
	l. 17.	prorumpit	prorumpat
p. 356.	l. 10.	digito huc vel illuc	digito vel huc vel illuc
	l. ead.	ideoque ea	ideo ea
	l. 21.	Quidam, si in	Quidam et si in
	l. 23.	Alteram autem palpebram a ministro diduci oportet	*Desunt.*
p. 357.	l. 8.	abscindatur	abscidatur
	l. 9.	Abscissa, patefit foramen,	Ac si abscissa patefacit foramen
	l. 10.	ῥυάδα	ryphoda
	l. 11.	anguli	anguis
	l. 21.	eligere	*Deest.*
	l. 22.	et	*Deest.*
	l. penult.	in iis, quae & tarde increscunt, et dolore non cruciant	*Desunt.*
p. 358.	l. 1.	vel hiems; atque	aut hiems est atque
	l. .	et	*Deest.*
	l. 9.	ἐγκανθὶς —— Excipl	Enchatis —— excidl
	l. 11.	abscindatur	abscidat
	l. 14.	tantum ut primis aqua	tantum in primis aqua
	l. 17.	palpebra	palpebre
	l. 18.	cohaerescat;	cohaerescant

l. ead.

		Editio.	MS.
	l. ead.	utrovis fuit ulcus negligenter	utroque fuit ulcus et negligenter
	l. 19.	Sanescendo enim, quod diduci potuit et debuit, glutinavit.	Sanescendoque diduci posse deberet glutinatur
p. 359.	l. 8.	abscindatur	abscidatur
	l. 10.	palpebra vertatur,	palpebram vertant
	l. 12.	eam	eciam
	l. 18.	Atque	idque
	l. 19.	color	colore
	l. 23.	quibus ad nares tendit, supervacuum: neque enim fanescunt	*Desunt.*
p. 360.	l. 1.	difficilem	difficile
	l. 3.	possit	potest
	l. 7.	Jam carie vexatum est,	Jam caries est
	l. ead.	quo crassior squama	quo crassior his squama
	l. 10.	ustis	*Deest.*
	l. 12.	palpebrae summa cutis	palpebrae superiores summa cutis
	l. ead.	procidit	procedit
	l. 17.	spathae	hastae
	l. ult.	transuat, deinde iterum,	transuat idem deinde iterum
p. 361.	l. 5.	pilos exteriorem partem	pilos in exteriorem partem
	l. 7.	in ipsius capilli suum	ipsius capituli sinum
	l. ead.	duplicatur, pilum esse	duplicatur in pilum esse
	l. 10.	quo foramen glutinetur:	quo foramen quoque glutinetur
	l. 13.	nascantur	nascuntur
	l. 14.	toties acu trajecta, magnam	cum totiens acus transiat magnamque
	l. 19.	contecto	conrepto
	l. penult.	superior, sive inferior est,	inferior sive superior sit
	l. ult.	levare	lavare
p. 362.	l. 10.	naribus proprior: idque,	naribus proprior est idque
	l. 11.	orae vulneris	orae vulneribus
	l. ead.	operiendusque oculus est; et, si parum	operientibus oculis si parum
	l. 13.	laxanda futura	laxandos utrosque
	l. 13.	adstringenda	adstringendum
	l. 14.	ab ulteriore ora	ulterioris orae
	l. 20.	futurae tollendae, et collyrio	futura tollenda, et collyrio
p. 363.	l. 4.	operitur	operietur
	l. 15.	Haec fere circa oculum in angulis palpebrisque incidere consueverunt.	*Desunt.*
	l. penult.	se	*Deest.*
p. 364.	l. 1.	friare	infricare
	l. 11.	paucis ipsius oculi	paucis ante ipsius oculi
	l. 20.	eique	eoque
	l. 22.	ἀραχνοειδῆ	aracronide
p. 365.	l. 6.	Vacuum	*Deest.*
	l. 12.	si labat, et hac atque illac movetur	si labat illac ac movetur
	l. 15.	curationi senilis aetas	curationi si senilis aetas

Editio.	MS.
l. 17. media, Oculus quoque Curationi	media aetas. oculus quoque curationis
p. 366. l. 5. aut acuta, aut forte non nimium	haud forte nimium
l. 5. demittenda	dimittenda
l. 9. demittenda	dimittenda
l. 12. leniterque	leviterque
l. 13. tranfit	tranfit
l. 14. infidat	incidit
l. ead. haefit	exit
l. 17. imponendumque lana	imponendum lana
p. 367. l. 6. curationem manus	curationem ex manu
l. 12. eft in iis	eft ia
l. ead. ab infantibus id	*Defunt.*
l. 14. non.	*Deeft.*
l. 21. remedium iis	remedium in his
l. ult. madent.	mandent
p. 368. l. 2. exerceant;	exercerant
l. 5. quasque	quotque
l. 10. eos	eas
l. 11. inciderent, diductisque	incederunt inductisque
l. 18. poft, fanguine effufo	poft fanguinem effufum
l. 19. Nihilominus autem	Nihilominus tamen
l. 20. verticem	calvariam
l. penult. tamen	tantum
p. 369. l. 4. venae	*Deeft.*
l. 11. fecedat	recedat
l. 19. Infrianda	infricanda
l. ead. fupprimant	fuppriment
l. 20. deligendae	deligandae
l. penult. quae in hac medicinae	quae hac medicinae
p. 370. l. 6. diftentio	diftentionis
l. 9. et jam ulcus purum eft	eciam purum eft
l. 14. leviter	leniter
l. 21. quae res cum in labris	quae res cum effe in labris.
l. 22. fieri	*Deeft.*
l. ult. paria	parte
p. 371. l. 4. neceffario	neceffaril
l. ead. fit.	*Deeft.*
l. 11. curtum eft	curatum eft
l. 12. angulis lineas	anguli linearum
l. 14. adducere	adreducere.
l. 19. parte cutis haud omnino adducta deformem, quem reliquit locum, reddit. Hujusmodi loci altera	*Defunt.*
p. 372. l. 1. imifve narium	imis ut narium
l. 2. petemus	petimus
l. 3. fi quid imis	fi quid his imis
l. ead. aut medio	autem medio
l. 4. deerit. Quae tamen	defuerit. Idque
l. 10. ea	hae
l. 11. uti naribus	ut in naribus
l. 20. etiam	*Deeft.*
l. 22. abfciffus	exciffus

l. 27.

	Editio.	MS.
	l. 27. naris — implenda	nares — implendae
	l. ead. ulcus	ulcusculum
p. 373.	l. 7. fubtjlem	facilem
	l. 9. ad ipfum os: deinde aduftum locum purgandum effe	*Defunt.*
	l. 19. non infidat	non ut infidat
	l. 21. infrianda	inferenda
p. 374.	l. 1. maxilla loco movetur	maxillae loco moventur
	l. 3. excipiendus	recipiendus
	l. 5. plumbo replendum	plumbum implendum
	l. 6. parte aliqua frangatur	partem aliquam frangat
	l. 50. prehendit	procedit
	l. 21. myrrhae fit	myrrhae eft
	l. 22. velandum	velandi
	l. ult. ante alter dens	alter ante dens
p. 375.	l. 10. fupprimitur	fupprimatur
	l. 15. deducta	diducta
	l. 19. infra	intra
p. 376.	l. 6. promeret	premeret
	l. 8. quod fieri debet, non tamen perpetuum eft	*Defunt.*
	l. 14. per hanc curationem	per omnem curationem
	l. penult. poteft	poft
	l. ult. autem	*Deeft.*
p. 377.	l. 2. educitur	aducitur
	l. 3. brevior	breviter
	l. 9. que id curandum eft, & ceteris pus moventibus	*Defunt.*
	l. 15. requiruntur	requirentur
	l. 20. Heron	horum
	l. 24. omni frigore minuitur;	omni frigori non minuitur
	l. ult. delapfo	delapfa
p. 378.	l. 3. eft, indicia quoque mifta funt, & inter utrumque	*Defunt.*
	l. 5. Si vitiofa eft,	Si vitiofa caro eft
	l. 12. variae	urire
	l. 17. trajecta	traicitur
	l. 20. linea inciderent; quo facilius	linea inciderent exciderentque quo facilius
p. 341.	l. 18. uterum	alvum
	l. 19. emitti	tolli
p. 330.	l. 2. interiorem	ulteriorem
	l. 18. ut fenfu careat	ut in fenfu careat
	l. 20. et infueto	et fi fueto
	l. ult. leniter	leviter
p. 381.	l. 1. in his	inibi
	l. 2. conditis	condictis
	l. 3. et emortui	& mortui
	l. 4. leniter	leviter
	l. 6. duobus linis	duabus lineis
	l. 8. eaeque	eaque
	l. 9. tenendae	*Deeft.*

	Editio.	MS.
	l. 17. media, Oculus quoque Curationi	media aetas. oculus quoque curationis
p. 366.	l. 5. aut acuta, aut forte non nimium	haud forte nimium
	l. 5. demittenda	dimittenda
	l. 9. demittenda	dimittenda
	l. 12. leniterque	leviterque
	l. 13. tranſiit	tranſit
	l. 14. inſidat	incidit
	l. ead. hæſit	exit
	l. 17. imponendumque lana	imponendum lana
p. 367.	l. 6. curationem manua	curationem ex manu
	l. 12. eſt in iis	eſt is
	l. ead. ab infantibus id	*Deſunt.*
	l. 14. non.	*Deeſt.*
	l. 21. remedium iis	remedium in his
	l. ult. madent.	mandent
p. 368.	l. 2. exerceant;	exercerant
	l. 5. quasque	quotque
	l. 10. eos	eas
	l. 11. inciderent, diduĉtisque	Incederunt induĉtisque
	l. 18. poſt, ſanguine effuſo	poſt ſanguinem effuſum
	l. 19. Nihilominus autem	Nihilominus tamen
	l. 20. verticem	calvariam
	l. penult. tamen	tantum
p. 369.	l. 4. venae	*Deeſt.*
	l. 11. ſecedat	recedat
	l. 19. infrianda	infricanda
	l. ead. ſupprimant	ſuppriment
	l. 20. deligendae	deligandae
	l. penult. quae in hac medicinae	quae hac medicinae
p. 370.	l. 6. diſtentio	diſtentionis
	l. 9. et jam ulcus purum eſt	eciam purum eſt
	l. 14. leviter	leniter
	l. 21. quae res cum in labris	quae res cum eſſe in labris
	l. 22. fieri	*Deeſt.*
	l. ult. paria	parte
p. 371.	l. 4. neceſſario	neceſſarii
	l. ead. fit.	*Deeſt.*
	l. 11. curtum eſt	curatum eſt
	l. 12. angulis lineas	anguli linearum
	l. 14. adducere	adreducere.
	l. 19. parte cutis haud omnino adduĉta deformem, quem reliquit locum, reddit. Hujusmodi loci altera	*Deſunt.*
p. 372.	l. 1. imiſve narium	imis ut narium
	l. 2. petemus	petimus
	l. 3. ſi quid imis	ſi quid his imis
	l. ead. aut medio	autem medio
	l. 4. deerit. Quae tamen	defuerit. Idque
	l. 10. ea	hae
	l. 11. uti naribus	ut in naribus
	l. 20. etiam	*Deeſt.*
	l. 22. abſciſſus	exciſſus

l. 27.

	Editio.	MS.
	l. 27. naris — implenda	nares — implendae
	l. ead. ulcus	ulcusculum
p. 373.	l. 7. fubtjiem	facilem
	l. 9. ad ipfum os: deinde aduftum locum purgandum effe	*Defunt.*
	l. 19. non infidat	non ut infidat
	l. 21. infrianda	Inferenda
p. 374.	l. 1. maxilla loco movetur	maxillae loco moventur
	l. 3. excipiendus	recipiendus
	l. 5. plumbo replendum	plumbum implendum
	l. 6. parte aliqua frangatur	partem aliquam frangat
	l. 50. prehendit	procedit
	l. 21. myrrhae fit	myrrhae eft
	l. 22. velandum	velandi
	l. ult. ante alter dens	alter ante dens
p. 375.	l. 10. fupprimitur	fupprimatur
	l. 15. deducta	diducta
	l. 19. infra	Intra
p. 376.	l. 6. promeret	premeret
	l. 8. quod fieri debet, non tamen perpetuum eft	*Defunt.*
	l. 14. per hanc curationem	per omnem curationem
	l. penult. poteft	poft
	l. ult. autem	*Deeft.*
p. 377.	l. 2. educitur	aducitur
	l. 3. brevior	breviter
	l. 9. que id curandum eft, & ceteris pus moventibus	*Defunt.*
	l. 15. requiruntur	requirentur
	l. 20. Heron	horum
	l. 24. omni frigore minuitur;	omni frigori non minuitur
	l. ult. delapfo	delapfa
p. 378.	l. 3. eft, indicia quoque mifta funt, & inter utrumque	*Defunt.*
	l. 5. Si vitiofa eft,	Si vitiofa caro eft
	l. 12. variae	urire
	l. 17. trajecta	traicitur
	l. 20. linea inciderent; quo facilius	linea inciderent exciderentque quo facilius
p. 341.	l. 18. uterum	alvum
	l. 19. emitti	tolli
p. 330.	l. 2. interiorem	ulteriorem
	l. 18. ut fenfu careat	ut in fenfu careat
	l. 20. et infueto	et fi fueto
	l. ult. leniter	leviter
p. 381.	l. 1. in his	inibi
	l. 2. conditis	condictis
	l. 3. et emortui	& mortui
	l. 4. leniter	leviter
	l. 6. duobus linis	duabus lineis
	l. 8. eaeque	eaque
	l. 9. tenendae	*Deeft.*

	Editio.	MS.
	l. 10. ora, dextra in finiſteriore a principio vulneris oſſa, ab interiore	*Deſunt.*
	l. 11. acum	acu
	l. 18. quoque parti futura injicienda.	quoque parti utraque futura injiciendа.
p. 382.	l. 1. leniter	leviter
	l. 4 faſce	face
	l. 16. quaque integra eſt,	qua quia non integra e
	l. 21. reliquamque curationem	reliquam curationem
	l. 25. tum eam partem	tum ea parte
p. 383.	l. 6. ἐλυτροειδὲς	elyphroides
	l. 8. δαρτὸν	dartam
	l. 13 Graeci	a Graecis
	l. 16 fiunt	fuerit
	l. penult. idque ibi	atque ibi
	l. ead. paulatim ab inguinibus	paulatim aut ab inguinibus
p. 384.	l. 1. ἐντεροκήλην et ἐπιπλοκήλην	Enterocelon et Epiplocelon
	l. 8. et, cum conquieſcit	et eum mollitum eſt conquieſcit
p. 385.	l. 6. propria	propriora
	l. 7. propria	propriora
	l. ead. diſcimus	dicimus
	l. 12. circumfluensque id	circumfluens id
	l. 14. isque	eſtque
	l. ead. eſt	*Deeſt.*
	l. 18. neque tactu	ne tactu
	l. 22. a ſuperiore parte	ad ſuperiorem partem
	l. 24. increſcunt. Ex his eae	increſcunt ades ut ex his ea.
	l. ult. patent	pateant
p. 386.	l. 8 Graeci	*Deeſt.*
	l. 13. inguen quoque	inguen eum quoque
	l. ead. ramices	varices
	l. 16. ſimul ad ſpecies	ſimul eum ad ſpecies
	l. 26. ante triduum	ante triduo
	l. 23 et tum	et tunc
	l. 24 abdominis tunicae inferiores	abdominis tunica in inferiores.
p. 387.	l. 2 ſinum laxet	ſimul laxet
	l. 6. diducere —— abſcindat	deducere —— abſidat
	l. ead. ſine	*Deeſt.*
	l. 7. promatur, et ſuper ventrem	promatur, ſuper ventrem.
	l. 8. dum	cum
	l. 19. rurſum	ſurſum
	l. 21. leniter	leviter
	l. 23. proſpexerit	proſpexit
	l. 26. glutinetur	glutinentur
	l. 27. excidi	excedi
	l. 23. leviter	leniter
p. 388.	l. 6. eſt	*Deeſt.*
	l. 10. Ac	At
	l. 11. ſi	*Deeſt.*
	l. 15 manubriolove ſcalpelli	manubriolo vel ſcalpello.
	l. ead. inferiore parte	inferiorem partem
	l. ult. ad inguen	ab inguine

	Editio.	MS.
p. 389.	l. 1. summae debent; et ejus lini capita	*Desunt.*
	l. 2. relinquenda	relinquendae
	l. 5. augeant	augeat
	l. 12. irroranda	roranda
	l. ead. tertio	tertia
	l. 22. quodcumque vitium fuit	quodcumque id vitium est
p. 390.	l. 11. dolor	dolores
	l. ead. et	*Deest.*
	l. 15. pro vi corporis quam longissima	pro ut corporis qualitas longissima
p. 391.	l. 5. ea	eam
	l. 6. ductis	deductis
	l. 12. testiculus	testiculum
	l. 16. exeat: tum ea tunica	exeat tunicam aut tunica
p. 392.	l. autem est, majorne is	autem major ne is
	l. 2. parvulum	paulum
	l. 5. emoriatur —— lina	moriatur —— linea
	l. 10. parvulo	periculo
	l. 13 id	*Deest.*
	l. ult. sub est, scrotum	sub scrotum
p. 323.	l. 1. eo	ea
	l. 3. effundendus	fundendus
	l. 14. promenda, ab eaque venae	promendaque ab ea vena
	l. 19. major eo	majore ideo
	l. 23. is.	*Deest.*
p. 394.	l. 5. vulnere	ulcere
	l. 6. et oras	*Desunt.*
	l. 8. abscindit	abscidit
	l. 10. tum	totum
	l. 11. idem in una	Idem est in ima
	l. 12. venae et arteriae	vena est arteria
	l. 16. induruit	induravit
	l. 19. ac neque	at neque
	l. penult. ut	*Deest.*
p. 395.	l. 2. nodis	modis
	l. 3. vulneris	*Deest.*
	l. 15. quae circa pubem	*Desunt.*
p. 396.	l. 1. adverso	aversa
	l. 16. perforetur	perforatur
	l. 17. revertuntur	revertitur
	l. ead. apprehensum est, ultra notari	apprehensum est et ultra notari
p. 397.	l. 1. aeneae fistulae fiunt	ahenae tenues fistulae fiunt
	l. 7. figuratur	figuratus
	l. 9. dextra vero fistulam	dextram fistulam
	l. 12. urinae iter simul et rectius	urinae similiter erectius
	l. penult. oportet	*Deest.*
	l. ead. evellere	vellere
p. 398.	l. 7. quam	*Deest.*
	l. 12. interimat	interveniat

	Editio.	MS.
	l. 16. praeparandum	reparandum
	l. 21. quorum et fedilla	quo et fedilia
p. 399.	l. 3. labare	lauare
	l. 4. non	*Deeft.*
	l. 7. leniter	leviter
	l 12. ubi repertus	ibi repertus
	l. 15. ne faepius agitanda vefica fit.	ne faepius agitandi neceffitas fit
	l. penult. finiftrae digiti deorfum cum compellunt, donec ad cervicem pervenitur	*Defunt.*
p. 400.	l. 4. laevior	lenior
	l. 4. qua refima plaga eft,	qua ftrages ima plaga eft
	l. ead. etiamnum	etiam non
	l. 9. donec urinae iter pateat	donec urinae et pateat
	l. ead. ut plaga paulo major, quam calculus fit	*Defunt.*
	l. 10. χορδάδα	chorlada
	l. 11. cum	*Deeft.*
p. 401.	l. 1. quia calculus iter, vi promitur facit, nifi accipit.	quia calculus exit cum vi promitur, nifi facile accipitur
	l. 5. ea	*Deeft.*
	l. 10. ab exteriore parte laevis,	ab altera exteriore parte laevis
	l. 14. fi apprehenfus eft,	fi apprehenfum eft
	l. ead. Idque eo nomine	Idque eo conamine
	l. 16. vulneris	vulneribus
p. 402.	l. 1. motus	modus
	l. 2. paulumque	paululumque
	l. 3. attrahatur	attrahitur
	l. 5. comprehendetur	adprehenditur
	l. 12. cum duceretur	dum duceretur
	l. 15. id fub digitis	fubdictis digitis
	l. 17. convulnerent	convolverent
	l. 18. Multi hic quoque	Multi id quoque
	l. 21. ferramentum fecit rectum	ferramentum facit rectum
	l. 23. fuper pollice impofito	fuper pofito
p. 403.	l. 2. cervix patefacta eft	cervix ea patefacta eft
	l. 6. renititur —— dilabitur	remittitur = dilatatur
	l. 7. molles calculos,	mollis calculus
	l. ead. minutisque	*Deeft.*
	l. 8. compofitos	*Deeft.*
	l. ead. indicat urina trahens	indicatur vi attrahens
	l. ult. non fecti	non confecuti
p. 404.	l. 7. tenui, fed retufa, quod admotum calculo, et ex altera parte	*Defunt.*
	l. 8. ictum	ictu
	l. 9. ad ipfam veficam ferramentum	ad ipfam veficam per ferramentum
	l. ead. aut calculi fractura	uex calculi fractura
	l. 13. urina in cervicem compellitur;	urinam in cervicem non compellit
p. 405.	l. 2. fubjici	*Deeft.*

l. 22.

	Editio.	MS.
	l. 13. urina in cervicem compellitur;	urinam in cervicem non compellit
p. 405.	l. 2. fubjici	*Deeft.*
	l. ead. digiti tamquam mafculo	digiti ibi fe quam mafculo
	l. 3. ejus debent	ejus injicere debent
	l. 8. minor	minus
	l. 14. excipit	excipitur
	l. 16. falis fit — quo et fanguis — et adftringitur	fale fit — quo fanguis — et ftringitur
p. 406.	l. 1. qui — detergendus eft:	quod —— detergendum eft
	l. 2. oleo perungendus, inducendusque hapfus lanae mollis, tepido	*Defunt.*
	l. 8. irritant	irritantur
	l. 13. procedant	decedant
	l. 16. cruenta	*Deeft.*
	l. 22. digeritur	digerit
	l. 25. fed et, et mediocris	fed et fi mediocris
p. 407.	l. 3. rodit, eluatur	rodet, abluatur
	l. 5. linendum	liniendum
	l. 7. medullam —— vitulinam	medulla —— vitulina
	l. 10. linamento	liniamento
	l. 14. transfluens	transferens
	l. ead. fi	*Deeft.*
	l. ult. cum inflammationis fit	cum inflammatione fit
p. 408.	l. 1. et quibus	de quibus
	l. 7. definit	defuit
	l. 13. Primum	Prima
	l. 15. fi ad colem it, fupinus	fi ad colem, & fupinus.
	l. 17. demittetur, in aqua	demittetur. In aqua
	l. 18. adigetur	adjicietur
	l. 20. aliave	aliaque
p. 409.	l. 1. quaedam confortio eft: exque eo fieri	quoddam confortium eft ex eo fieri
	l. 12. bibendam	bibendum
	l. 13. reddatur	reddat
	l. 25. arenofive calculi fuerunt	arenofi vel calculi fuerint
	l. 26. neceffarium	neceffe
	l. ult. eft; tum demum	eft et tum demum
p. 410.	l. 2. fpecillo	fcalpello
	l. 4. pura urina defcendit	fupra urina defcendat
	l. 5. extendendique, ut fupra docui	extendique ut fupra pofui
	l. 10 Et hoc	At hoc
	l. 15. ex utero	ex alvo
	l. 16. replevit	replet
	l. penult. tinctum demittere, fupraque fuccidam lanam aceto	*Defunt.*
p. 411.	l. 7. moderationemque	medicationemque
	l. 13. dehifcit. Hac occafione	dehifcere et hac occafione
	l. 15. iterum id os	iterum ad hos
	l. ead. alterum	alium

Editio.	MS.
l. 16. debebit	debet
l. 17. manus	manu
l. 21. inflammationem	inflammatione
l. 22. medicinam	medicamenta
l. ult. et	*Deest.*
p. 412. l. 8. laevis, acuminis brevis	lenis acutus brevis
l. 21. elabitur	elevabitur
l. 22. est in pedes	est, sed in pedes
l. ult. paulatimque attrahendus est	paulimque detrahendus est
l. ead. Sub quo	*Deest.*
p. 413. l. 3. interiore tantum parte	interiorem tantum partem
l. 4. ante caput, deinde reliqua	ante de reliqua
l. 7. panniculo	*Deest.*
l. 9. alteraque alterum premere	*Desunt.*
l. 12. et, si est, quidquid	et si quidquid
l. 24. habente: super imum	habente et super imum
l. ult. in eo	in ea
p. 414. l. 3. renovare	removere
l. 9. tamen ejus; quod — quando	tamen ejusque jus quod — quid
l. 10 pus	pubis
l. 12. inflammationi	inflammationis
l. 20. tolluntur	tollentur
l. 21. Ubi sanguini	Ubi sanguis
l. ead. sanies — acribus.	fame — acrius
l. ult. omnia venarum quasi	omnia vel quasi
p. 415. l. 3. ex	*Deest.*
l. 5. etiam	et
l. 7. incidendum	incidendus
l. 13. excipiendus	excipiendum
l. 15. superdandum, & farina	superdandum est: farina
l. 16. implendus is locus	implendusque is locus
l. 25. Huc autem	hanc autem
p. 416. l. 1. eximitur	exciditur
l. 4. utilius	*Deest.*

GEORGII MATTHIAE

I N D E X

I N

C E L S V M.

A.

eſt, excipiendum hamo retuſo eſt. Abducendumque a ſcalpello 7. 5. 11. quaedam a concreto ſanguine non Abhorrentia 7. 27. 1. neque ab utraque opinione omnium Abhorrentia 1 Praef. 74. neque ab ratione Abhorret 6. 6. 42. nec a ſe multum Abhorrentes curationes habet 6. 28. 81. non a ſumma inguinis plaga, verum infra paululum ea (tunica) Abſcindenda 7. 19. 15 *i. m.* in frictione a ventre Abſtinendum eſt 3. 21. 37. ab hoc quidem vitio Abſtinendum eſt 5. 28. 301 *i. hoc non curandum eſt.* Abſtinendus a cibo eſt aeger 3. 4. 16. Abſtinere ab omnibus ſalſis, acribus, acidis, pomis 4. 10. 3. diu Abſtinere a vino, balneo, venere 3. 22 extr. praecepit, ut a cibo, potione, ſomno Abſtineretur 3. 18. 43 a cibo, a vino, ab omni motu corporis Abſtinere 3. 2. 24. protinus Abſtinere a ſole, a balneo, a venere debemus 4. 2. 48. ab omnibus Abſtinendum praeterquam aqua egelida 4. 7. 12. *vid.* Abſtineo. partibus, quae longe Abſunt a vulnere 5. 26 191. aliae res inflant, aliae ab hoc Abſunt 2. 19 3. qui nocentes homines a regibus ex carcere Acceptos, vivos inciderint 1 Praef. 41. haec a medicis Accepta ſunt 6. 9. 29. *i. ex traditione medicorum.* Initio a calvaria Accepto 8. 3 extr. exciſorius ſcalper ab altero foramine ad alterum malleolo Adactus 8. 3. 25. In ea parte, quae manu curat, evidens eſt, omnem profectum, ut aliquid ab aliis Adjuvetur, hinc tamen plurimum trahere 7 Praef. 7. 1 *per alia remedia.* ab eoque (foramine ſcalper duabus lineis ad imam Agendus 8. 4. 51. αἰγιλώπες a Graecis Appellantur 7. 12. 25. ſi ab altera parte caro magis receſſit, ab ea melius attrahitur 5. 26. 143. In pulmonis morbo ſi ſputum a ſeptimo die Coepit 2. 8. 62. *cum, vel poſt.* quum ab his Coeperim 3. 2. 14. neque intereſſe, an initio pleraque explorata, ſi a conſilio tamen Coeperunt 1 Praef. 30. quo a prurigine, & punctionibus Cognito 8. 10. 106. *i. ex* eaque tunica duobus hamis excipitur ſic, ut a ſiniſtro teſticulus caterus Contineantur, ne per vulnus excat 7. 19. 13. ſi a prima hieme uſque ad ultimum ver Continuatini 2. 1. 35 a ſututis ſe Deceptum eſſe, Hippocrates memoriae tradidit 8. 4. 11. cum membranulam commodius eſt ex toto ab oſſe Deduci 8. 4. 30 reperti ſunt, qui a vertice recta eas lineas ad tempora Deducerent 7. 7. 166. per quae caſa a membrana cerebri ſimiles membranulae deducuntur 8. 1. 45. Deducti ab illo (Herophila) viri 5 Praef. 2 *i. ejus ſectatores.* ne inter initia quidem ab illis quaeſtionibus Deductam eſſe medicinam, ſed ab experimentis 1 Praef. 54. *vid.* Deduco. a menſtruis Defecta eſt mulier 2. 8. 117. Deligari debet *pars* a pube uſque circulum 7. 25. 13 *vid.* Deligo. ab ora vulneris Demenda habenula paulo latior eſt 7. 20. 22. inteſtinorum laevitas facilius a teneris aetatibus Depellitur 2. 8. 33. teſticuli Dependent ab inguinibus per ſingulos nervos 7. 18. 3. in his a communi fluentis morbi contemplatione ad propriam medicina Deſcendit 1 Praef. 107. *conf. ibid.* 213 *vid.* Deſcendo. quomodo interdum Deſeri a medicis convaleſcant 2. 6. 36. ſi quid in nares a capite Deſtillat 2. 8. 12. neque tamen ea res a ſcribendo Deterrere debuit 6. 18. 4. transverſum ſeptum membrana quadam ſuperiores partes ab inferioribus Diducit 1 Praef. 69. ſcalpelli manubriolo Diducenda a cute & carne eſt tunica 7. 6. 13. *vid.* Diduco. colore ab alpho Differt melas 5. 28. 297. ad alam a brachio Dirigitur ſpatha 8. 15. 10. transverſum ſeptum a ſuperiore parte Diſcernit inteſtina, jecur, lienemque 4. 1. 25. fungi inutiles & ſpecie quidem Diſcerni poſſunt ab utilibus 5. 25. 87. *vid.* Diſcerno. ſpiſſeſcentem intus humorem hominis ab aceto Diſcuti 5. 27. 49 *i per, facultate aceti.* quum ab illis eo nomine Diſſentiant 1 Praef 92. Diſtat impetigo a ſcabie 5. 28. 274. *vid.* Diſto. ab eo oſſe quod naturaliter ſe habet, ſcalpro Dividendum eſt fractum 8. 4. 53. altera faſcia ab altera parte ſuper caput Data, ibi accipit nodum 8. 10. 42. *vid. ſupra* A -- Ad *vel* Do. quidam atramento duas lineas Duxerunt a media aure ad mediam alteram aurem, deinde a naribus ad verticem 7. 7. 168 ſi quod fragmentum oſſis ab aliqua parte Eminet 8. 8. 12. quum a ſummis aut a mediis partibus corporis Evocare materiam volumus 2. 14. 19 *vid.* Evoco. lien paulum a coſtarum regione in uterum Excedens 4. 1. 18 ſi cubitus, qui annexus humero eſt, ab hoc Excidit 8. 16. 2. tenuis habenula ab ulteriore ora Excidenda 7. 7. 87. *conf.* 7. 28. 6. ſolet interdum ab altera ora neceſſarium eſſe aliquid Excidi 7. 19. 21. inferiora feminum capita media ſinuantur, quo facilius Excipi a cruribus poſſint 8. 1. 105 Exceptus a latronibus viator 1 Praef. 71. non quo Excludi a ſcroto non poſſint inteſtina 7. 20. 11 haec pars (chirurgice) magis ab Hippocrate quam a prioribus Exculta eſt 7 Praef 8. a ſumma coſta os Excreſcit (*clavicula*) 8. 1. 69. is ſanguis a ſummis faucibus Fertur 4. 4. 67. a renibus ſingulae venae (*ureteres*) ad veſicam Feruntur 8. 1. 33. aliquando plura fragmenta a fragmento Fiunt 8. 7. 5. *ſed in Morgagni codice deſunt verba* a fragmento. a cuilo id, quod non videtur, Fictum 7. 14. 2. poteſt adhiberi remedium his, quae ſupra os fluunt, non poteſt his, quae ab oſſe 7. 7. 158 *de catarrhis oculorum.* quae palpebrae laxioris (curatio) ab omnibus Frequentatur 7. 7. 79. quum ab hac (aſpide) Ictus eſſet puer 5. 27. 47. ab angue Icti *ibid.* 72. *conf.* 55. ἴφυλις a pleriſque ignoratur 6. 5. 4. lectio primo impeditur a tuſſi 4. 4. 53. id os, quod excidit, ab ea parte, in quam prolapſum eſt, in contrarium impellere 8. 16. 7. foramina narium primum a ſuperciliis anguliſque oculorum oſſe Inchoantur ad tertiam fere partem 8. 1. 23. ab interioribus ejus angulis lineas transverſas incidere 7. 9. 5. quod genus terebrarum ab acuto mucrone Incipit 8. 3. 4 *i. cum.* ab octavo die ſecundus ſeptenarius Incipit 3. 4. 43 quotidianae (febres) aliae protinus a calore Incipiunt, aliae a frigore, aliae ab horrore 3. 3. 10 cancer Incipit a nigritie 6. 18. 48 Incipit cibus a ſalſamentis, oleribus, *cet.* 1. 2. 18. Incipiam a prioribus 3. 1. 20. a gingivis Incipiunt aphthae 6. 11. 23 *i. m.* in quo ab una parte corporis venientis acceſſionis ſenſus Incipit 2. 8. 27. craſſius inteſtinum a dextra parte Incipiens 4. 1. 28. Incipiendum eſt a brachiis cruribusque 4. 4. 96 *de fricatione* noxa non a cute, ſed ab interioribus partibus Incipit 5. 27. 73. ab ea junctura (pyloro) jejunum Inteſtinum Incipit 4. 1. 25. *i. poſt.* ſtomachus (*oeſophagus*) a ſeptima ſpinae vertebra Incipit 4. 1. 20. *conf.* Incipio valetudo (*adverſa*) longa, & jam a primo impetu Inclinata 2. 14. 22. ab ipſo oſſe caro Increſcit 8. 3. 36 *i. ex.* Inſtrui ab evidentibus cauſis debere medicinam puto 1 Praef. 117. ſi tenerius membrum eſt, ſatis eſt habenam alteram ab inguine, alteram a genu Intendi 8. 20. 15. ne quis nervus aut vena aut arteria a telo Laedatur 7. 5. 36. Inflammatio major fit, ſi ab illo ipſo telo, dum redit, corpus laniatur 7. 5. 8. idque ipſum teſtimonium eſt, etiam ſcalpello ſanguinem

¶ quodsi

accessiones Nomerare 3, 4, 34. quum aut ex toto Recessit accessio, aut si id non Solet, certe Lenita est 2, 17, 15. ut quotidie plores accessiones remissionesque sint, sic tamen, ut unaquaeque alicui priori Respondeat 3, 3, 21. increscit morbus, dum graviores dolores accessionesque Veniunt, hecque & ante quam proximae, Revertuntur, & postea Desinunt 3, 2, 6. fere vero graviorem accessionem levior nox Sequitur: quo fit ut graviorem accessionem nox quoque tristior Antecedat 3, 5, 13. quemvis unam accessionem Secute integritas est 3, 5, 3 ubi prioris febris accessio pene confecit, paremque Subsequi verisimile est, neque eam videtur Sustinere aegri vires posse 3, 10, 24. Sum: si altero die gravior, altero levior accessio est 3, 5, 12. si autem quotidie gravior accessio est: si alternis 3, 21, 17. ut quotidie plures accessiones remissionesque fiot 3, 3, 21. si plures accessiones eodem die Veniunt 3, 5, 25. si duae pluresve accessiones eodem die Veniunt 3, 5, 33 dum graviores dolores accessionesque Veniunt 3, 3, 6. in quo ab una parte corporis venientis accessionis sensus incipit 2, 8, 27.

¶ *cum Particulis.* perpetuum est, cibum quam maxime semper Ab accessione futura reducere 3, 5, 30. quae (febris) Ante accessionem 3, 12, 12 3, 16, 7. 3, 20, 20. Ante alteram accessionem ex toto quievit 2, 3, 7. quandocunque quis Ex accessione levatus est 3, 5, 22. In accessione 3, 18, 3. Inter plures accessiones 3, 5, 34. quod non inter duas tantum, sed etiam inter plures accessiones servabitur 3, 5, 32. *add. ib.* 27. ex octo & quadraginta horis fere sex & triginta Per accessionem occupat ἡμιτριταῖος febris 3, 3, 8. Post accessionem 3, 14, 4. & 6. Post eam potius accessionem, quae 3, 5, 24 Post graviorem 3, 5, 25. 3, 20, 17. opportuna Post febrium accessiones cibus datur 3, 4, 40.

¶ ac ne tormina quidem periculosa sunt, si sanguis & strigmenta descendunt, dum febris caeteraeque accessiones hujus morbi absint 2, 8, 30. *i. gravia symptomata dysenteriae.*

Accendo. *calorem vel inflammationem inducere, & sic malum augere.* est circumspecti quoque hominis, & novare interdum & augere morbum, & febres accendere 3, 9, 19 haec in recentibus malis elitna sunt, quia concitare ea & accendere 6, 6, 73. febris sitim accendit 3, 6, 2. si parum bibitur, accenditur vulnus (*post lithotomiam*) 7, 17, 31.

Accido. ex hoc exulceratio accidit 3, 22, 10. *i. posthaec.* adjiciuntur que dolores & vomitus (*in hernia*) quae ex stercore per cruditatem eo delapso, fere accidunt 7, 20, 4. *i. ob causam stercoris.* si accidit (prurigo & dolor) 8, 10, 103. huic (*aegro*) praeter tabem illud quoque nonnunquam accidere solet, ut 3, 22, 8.

Accipio. qui nocentes homines a regibus ex carcere acceptos, vivos inciderint 5. Praef. 41. qui febricitantem hominem, ubi acceperet, multis vestimentis operiebat 3, 9, 10. esse chirurgus debet immisericors, sic ut sanari velit eum, quem accepit 7 Praef. 33. quande nimis imbecillios futurus sit (aeger,) nisi Cibum acceperit 3, 4, 34. Cibum accipere sine vino 3, 15, 17. si Cibum non accipit (aeger) 3, 19, 16. *i. accipere non cupit propter languorem stomachi. conf.* 3, 18, 68. col (jejuno intestino) tale vocabulum est, quia nunquam, quod accepit, continet, sed protinus in inferiores partes transmittit 4, 1, 25. quo colorem maxime sano corpori similem accipit cicatrix 5, 26, 283. ea plaga fere commodissima est, quae duabos transversis lineis literae X. Figuram accipit 8, 4, 31. phrenitis est, quum aeger, quamvis adhuc sapiat, tamen quasdam vanas imagines accipit 3, 18, 7. pertinet etiam ad rem, imum ventrem nequedum inflammationem accepisse, sed recenti re protinus adhiberi medicinam 7, 19, 21. de quibus protinus dicam, initio ab eadem calvaria accepto 8, 3. extr. *i. capto, facto.* calculus iter, quum vi promitur, facit, nisi accipit 7, 26, 48. emplastrum utique liquati aliquid accipit 5, 17, 13. *de ingredientibus. de* Medicamentis: qui id semen, cum aqua potui datum, accipit 5, 21, 50. idque (veratrum) si in potione non accipit 3, 18, 68 *i. accipere non potest* quisquis daturus est (veratrum album) id agere ante debet, ut accepturi corpus humidius sit 2, 13, 7. altera fascia ab altera parte super caput data, ibi accipit Nodum 8, 10, 42. Plagam, si ex vulnere est, talem necesse est habeamus, qualem acceperimus 8, 4, 30 per sinus, quos utrinque habeat (vertebrae,) superiores (Processus) accipiunt 8, 1, 56. aliud vitii genus est, ubi aures intra se ipsae sonent: atque hoc quoque fit, ne externum sonum accipiant 6, 7, 82 *i. percipiant, sentiant.* alia eo his (ossium foraminibus) ad fauces pervia spiritum & reddunt & accipiunt 8, 1, 56. nonnunquam stercore accepto vastius tumet (*intestinum in hernia*) 7, 18, 21. idem viam, qua redeat, ipsum sibi fecit, a scalpello accipit 7, 5, 4 partium obscoenarum apud Graecos Vocabula accepta jam Usu sunt 6, 18, 2. in quibus vulnus facit meditos, non accipit 7 Praef. 29. si cerebrum membranave ejus vulnus accepit 5, 26, 52.

¶ *i. admitto, permitto ut fiat.* curta, si quae majora sunt, non accipiunt curationem 7, 9, 1. *i. non possunt redintegrari.* longo morbo vitiata corpora, etiamsi illo vacant, Refectionem tamen non accipiunt 3, 22, 5.

¶ *i. intelligo.* quod Hippocrates dixit, *caet.* in his (vertebris) accipiendum est, quae paululum excesserunt, non in his, quae toto loco motae sunt 8, 14, 9. *i. de his.*

¶ *i. cognosco, disco, caet.* haec a medicis accepta sunt, sed agrestium experimento cognitum est *caet.* 6, 9, 39. ut omnia, quae salutaria accepi, comprehenderem 6, 18, 4. contentus his (compositionibus) ero, quas accepi velut nobilissimas 5, 17, 3. multos ex sapientiae professoribus peritos ejus (medicinae) fuisse accepimus 1 Praef 12. nullo quicquam post eos, qui supra comprehensi sunt, agitante nisi quod acceperat 1 Praef 18.

Accommodo, are. *applico ita, ut commodum sive aptum et salutare sit, adapto.* cutem incidere, cucurbitulam accommodare oportet 7, 2, 3. cucurbitula quoque inciso vertice recte accommodatur 6, 6, 128. membrum deligandum, ferulaeque super accommodandae sunt 8, 10, 55.

¶ *i. praepara vel aptum reddo, destino. cum dativo:* 5, 27, 6. pyxinum (collyrium:) eidem (vitio) accommodatum est 6, 6, 180. *antea* 178. aptum est. eadem Compositio tonsillis, uvae madenti, oris narium que ulceribus accommodata est 6, 18, 18. inter ea (Emplastra,) quae fracto capiti accommodantur 5, 19, 27. *i. concinnari solent.* imponi debet quodlibet puri movendo accommodatum Emplastrum 5, 28, 137. Sunt etiam alba lenia (Emplastra,) fere non gravibus vulneribus accommodata, praecipueque senilibus 5, 19, 53. Emplastrum injiciendum, quodlibet non pingue ex his, quae recentibus vulneribus accommodantur 5, 27, 6. cuti superimpo-

Aco-

pili

Pe-

eluns Cibus adjectus 1, 3, 64. *frenum* subjectus 65. tum omnibus fomentis adjiciendae quaedam valentiores Compositiones sunt 6, 9. 42. hisque adjicienda sunt Cotonea 4. 19, 21. adjici cataplasmati debent papaveris Cortices fricti atque contriti, sic, ut ex his pars dimidia sit 6, 7, 12. quibus adjicitur cedriae Cyathus unus, olei laurini Cyathi tres, olei acerbi Sextarius 5, 18, 76. paulatimque his adjiciuntur vini lenis Cyathi duo, mellis unus 6, 10, 6 hisque olei Cyathum & dimidium adjiciebat 5, 18, 43. adjiciendaque prioribus (*fasciis*) quinta Fascia est 8, 10, 27. quibus si Folia quoque papaveris adjiciuntur 6, 6, 88. lactucae marinae lac, cujus Gutta pani adjecta abunde purgat 2, 12, 2. hisque Hemina mellis adjicienda 5, 25, 28 quibus adjiciuntur olei & aceti singulae Heminae 5, 19, 4. aqua, cui adjectum sit contritum Hyssopum 4, 17, 3. quibus (cataplasmatis) recte Iris vel Apsinthium adjicitur 4, 8, 8. Mel quoque despumatum huic (sorbitioni) recte adjicitur 3, 6, 33. quum vero utendum est, adjicitur his Mel & Vinum 6, 7, 36. sic, ut cuilibet eorum Mel adjiciatur 6, 14, 4. sic, ut horum cuilibet Mel adjiciatur 6, 8, 11. deinde his Mel adjiciendum 5, 21, 11. cui semper Mel adjiciendum est 5, 26, 275. quibus adjicitur auripigmenti dimidio Minus, quam in singulis prioribus est 5, 18, 189 cui non Minus, quam ipsa est, aluminis scissilis, & Paulum mellis adjectum est 6, 5, 6 Myrrha, v. 6, 18, 88. vetus Oleum, v. 6, 18, 88. duas potiones sumat calidae aquae, vel Muriae durae huic adjectae 4, 17, 5. lana succida ex aceto vel vino, cui Oleum adjectum est 2, 33, 4. ex aqua frigida, cui Oleum sit adjectum 3, 9, 3. sal teri debet, sic ut ei paulatim Oleum adjiciatur 6, 6, 226. demittendus in solium aquae calidae, cui Oleum quoque adjectum sit 7, 20, 3. adjecto vel Oleo vel nitro vel melle quoque 2, 12, 22. cataplasma ex hordeo, cui pinguis fici tertia Pars sit adjecta 8, 9, 17. uvae taminiae Pars quarta fico adjecta 5, 28, 216. resina, cui tertia Pars salis fossilis & paulum mellis adjectum est 6, 5, 9 butyro resinae terebinthinae Pars quarta adjicienda est 6, 18, 16. emplastrum, cui quinta Pars thuris adjecta sit 5, 28, 86. rosae flore contrito, cui galliae quarta Pars & altera myrrhae sit adjecta 7, 12, 16. cucumeris silvestris radix, cui ex farina duae Partes adjectae sint 5, 28, 140. deinde adjicitur his Paulum 6, 7, 16. demittere se in aquam calidam, cui Paulum olei adjectum sit 1, 3, 11. perfricare ex oleo, cui Vinum & Paulum contriti salis sit adjectum 1, 3, 12. aqua, cui Sal & Nitrum & olei Paulum sit adjectum 3, 21, 41. qui vomere post cibum volet, si ex facili facit, aquam tantum tepidam ante debet assumere: si difficilius, aquae vel salis vel mellis Paulum adjicere 1, 3, 49. vere Paulum cibo demendum, adjiciendumque potioni 1, 3, 77 eique (lacti) salis Paulum adjiciebant 2, 12, 3. ungi rosa debet, cui cerae sit Paulum adjectum 3, 10 cum ungendae sunt calido oleo, cui cerae Paulum sit adjectum 4, 11, 19. cui Paulum cerae sit adjectum 5, 19, 67. ficus in mulso decocta, cui Paulum hyssopi contriti sit adjectum 5, 28, 216. furfurum cremori ad gargarizandum Paulum mellis adjiciendum est 6, 10, 15. cremor, cui Paulum mellis sit adjectum 6, 11, 2. huic adjiciat nitri Paulum 4, 17, 4 ex vino, cui rosae Paulum admodum adjectum sit 8, 10, 86. aqua, cui adjectum sit scammoneae Paulum 4, 17, 3. cui spodii Paulum sit adjectum 6, 7, 53. quibus cerae Paululum adjicitur 5, 18, 65. simila ex vino contrita, cui Paululum croci sit adjectum 6, 18, 75. Paululumque his croci adjiciatur 5, 21, 7. sic, ut cuilibet eorum, dum teritur, mellis Paululum adjiciatur 6, 18, 9. sic, ut huic quoque mellis Paululum adjiciatur 5, 28, 200 aqua, cui Paululum admodum olei sit adjectum 7, 16, 8. butyro rosae & mellis Paululum, & resinae terebinthinae pars quarta adjicienda est 6, 18, 16. sic, ut ei rutae Paululum adjiciatur 5, 27, 57. coquitur sic, ut Paululum his salis adjiciatur 6, 9, 6. ceratum ex myrteo factum, cui Paululum squamae, fuliginis, calcis sit adjectum 6, 18, 128. (oportet) adjicere modo cibo, modo potioni, Piper, Porrum, Ferulam, album Papaver 4, 10, 4 adjiciendus est cibo Pisciculus aut Caro 4, 2, 57. eidem cerato liquido Plumbum elotum adjiciendum 6, 18, 87. alumine scissili, cui dimidio Plus galliae immaturae sit adjectum 6, 11, 5. omni cibo Porrum adjectum 3, 27, 36. sorbitionibus & priorum cibis adjicere ex oleribus Porrum, ex carne Ungulas & Summa trunculorum, atque Pisciculos 4, 7, 19. hisque adjicitur hyoscyami succi dimidio minor, quam unius ex superioribus, Portio 6, 7, 45. quibus quidam adjiciunt sulphuris P. II° 5, 18, 40. quibus iisdem P. III° galbani P. VI° adjiciuntur 5, 19, 36. *add.* 5, 21, 4. 5, 25, 32. 6, 6, 55. 6, 7, 66 6, 18, 23. *caet.* adjiciendusque ei (cerato) Pulvis ex contrita testa 5, 28, 41. Quae quoties adjiciuntur cerussae vel spumae argenti, *caet.* 5 19, 58. ungi, perfricari, sic, ut interdum oleo Quaedam adjiciantur calefacientia 3, 21, 16. ex quibus quaedam per se esse, Quaedam adjicere vel sorbitioni vel potioni licet 4, 8, 11. quibus adjicitur unguenti irini Quantum satis est ad 5, 18, 24. *add.* 5, 22, 12. sorbere vini cyathum, cui contrita Radix quinquefolii sit adjecta 4, 15, 6. cataplasma, cui Resina pinea adjecta sit 7, 19, 44. ceratum, cui cocta quoque Resina adjecta sit 8, 9, 13. melle, cui Rhus, quem Syriacum vocant, aut amarae Nuces adjectae sunt 6, 11, 19. mixta sic, ut his in vicem Rosa atque intubi, Succus adjiciatur 5, 28, 259. aqua, cui Sal & Nitrum & Olei paulum sit adjectum 3, 21, 41. aceto, cui vel Salem vel Nitrum aliquis adjecit, 7, 13, 6. ubi languini, qui effluit, Sanies adjicitur 7, 30, 15. quibus (tuberculis) ego *σταφυλώματα* quoque adjiciam 7, 6, 2. ex cerussa, cui contritae herbae muralis Succus sit adjectus 4, 24, 25. quibus, quum teruntur, adjicitur rosae Succus 6, 6, 52. cataplasma ex farina, quae frigida aqua coacta sit, cuique sue acaciae Succus aut Cupressus adjecta sit 6, 6, 127. quibus etiam solani Succus adjicitur 6, 17, 3. caput perfundere aqua calida vel marina vel certe salsa, sic, ut ei quoque Sulphur adjiciatur 4, 2, 36 quibus Tantum picis & cerae adjicitur, ut fiat cerati crassitudo 5, 18, 57. quantum inflammationi detrahetur, Tantum adjici cibis poterit 6, 6, 28. idque (Veratrum) si in potione non accipit *aeger*, pani adjiciendum est 3, 18, 68. perfricare ex oleo, cui Vinum & paulum contriti salis sit adjectum 1, 3, 12. corpus ungendum est rosa vel melino vel myrteo, cui Vinum austerum sit adjectum 3, 6, 57 quum quodlibet horum aliquis conterit, ei, dum teritur, invicem Vinum & Oleum myrteum adjiciat, donec 6, 8, 2 quibus (cibis) adjici dulce Vinum potest 6, 10. extr. quibus adjicitur nardinum Unguentum, donec cerati crassitudo sit 5, 18, 9. ut ingenti vulneri ipsi quoque ingens Vulnus adjiciamus 7, 5, 13.

ad-

as

aestibus iu autumno 7, 7, 38.

¶ *de interno corporis calore:* si in pulmonem destillaverit humor, est sitis, aestus, *caet.* 4, 2, 43.

Aestuosus, a, om genera serpentium, quae aestuosis gignuntur locis 5, 27, 65 locis aestuosis facilius invenitur calvaria solida sine sutura 8. 1, 6 cibus ex siccis & aestuosis locis veniens 2, 3, 65.

Aestuo, are. si quis in balneo aestuat 1, 3, 18 cui pectus aestuat 1, 3, 45. *de ardore ventriculi & oesophagi.* quum potius naturale sit, potione aestuantem stomachum refrigerari, frigentem calefieri 1, 3, 16. naribus quoque aestuantis admovere, quod refrigerat 3, 19, 22. *i. cardiaci sudantis.*

Aestimo, are. quas species (frictionis) si quis curiosius aestimet, facile intelliget, *caet.* 2, 14, 6. quum praecipua in hoc ars sit, quae vires aestimet, & ex eo colligat, *caet* 2, 10, 11. vis corporis melius ex venis, quam ex ipsa specie aestimatur 2, 10, 13. qui (cibus) plenior an exiguus sit dandus, ex ratione accessionis aestimari oportebit 2, 12 extr. adeo nihil perpetuum est, sed semper pro vi corporis aestimandum 3, 26, 255.

Aestimatio, onis. & causae quoque aestimatio saepe morbum solvit 1, praef. 109, *i. respectus, ratio habita.*

Aetas, atis. aetates *hominum* 1, 3, 1. quod ad aetates pertinet 1, 3, 69 2, 1, 40 quae partes aetatis, qualia corpora maxime tuta vel periculis opportuna sint 2 praef. 3. fere minus tutoria illis aetatibus subest 1, 10, 81. *i.* pueris & senibus 7. saepe istae (varae) lentiores celerioresque sunt & aetate & sexu *rat.* 3, 6, 11 Ratione aetatis 1, 1, 9. Ceterae aetatea 2, 8, 99 *oppos.* pueri usque ad annum decimum. Cujuscumque is (homo) aetatis est 2, 8, 95, quum hic morbus (phthisis) aetate Firmissima maxime oriatur, id est, ab anno duodevigesimo usque ad annum quintum & trigesimum 3, 22, 26. aetas Media tutissima est 2, 1, 11, *i. ventris* inediam facillime sustinent Mediae aetatea 1, 3, 60. *oppos.* juvenes, pueri, & senectute confecti. Neutri aetati, 1, 3, 71. Omnis aetatis homines 2 praef. 3 antiqui Primam Ultimamque aetatem sustinere non posse hoc auxilii genus (sanguinis detractionem per venas) judicabant 2, 10, 3 fere tamen hanc curationem (*herniae sectionem*) Puerilis aetas recipit 7, 20, 26. illud vitium, (alopecia) in Qualibet aetate est, hoc (ophiasis) fere in infantibus 6, 4, 7. neque idonea curationi (*catarrhactae*) Senilis aetas est, ac ne Puerilis quidem, sed inter has Media aetas 7, 7, 132. intestinorum laevitas facilius a Teneris aetatibus depellitur 2, 8, 33.

¶ *de aliis animantium generibus.* In piscibus quoque media aetas, quaeque nondum summam magnitudinem implevit (minus alimenti praestat) 2, 18, 29. quod aetate fit *ibid* 27

¶ *cum Verbis.* Confert aliquid (*ad vulneris curationem*) & aetas & corpus *caet* 5, 26, 31. si jam aetas ejus hominis quadragesimum annum Excessit, is morbus (*epilepsia*) erit longissimus 2, 8, 129. ubi aetas Induravit 5, 28, 123 *oppos* pueri & juvenes. ubi aetas paulum Processit *in infantibus* 2, 1, 45. si aetas Processit 7, 20, 4 *de adultis* prodestque in hoc morbo, (*dysenteria*,) si jam aetate aliquis Processit 2, 8, 32. eadem aetas (tenera) Prodest & in coxae dolore *rat* 2, 8, 34 Interest, non quae aetas Sit 2, 10, 5.

¶ *cum Particulis.* In ea aetate 2, 8, 94. In eadem aetate 2, 8, 120. neque in omni aetate 7, 26, 19. maximeque id evenit in aetate puerili 5, 28, 248. In qualibet aetate 6, 4, 7 Post hanc aetatem 2, 1, 51 adolescentiae *et* juvenum.

¶ *i. longum vitae spacium.* quo minus caput quibusdam aetate nudetur, succurri nullo modo potest 6, 1, 6. *similiter de aliis rebus:* id vinum, cui nihil adhuc aetatis accessit 2, 26, 1.

¶ *i. totum vitae spacium* Interdum in capite longa imbecillitas per hominis aetatem est, 4, 2, 6, per aetatem saepe repetens (*colicus dolor*) sic cruciat, ut vitae spacio nihil demat 4, 14, 3. vix fieri potest, ut non per omnem aetatem sit exulceratio 8, 4, 80. aetate nostra 1 praef. 81, 6, 6, 60.

Afer, Afri. Afrorum curatio 7, 7, 178

Africa, *v.* Aphrica.

Affero, ferre. quae (*simplicia*) quoties posuero, non quae hic nascuntur, sed quae inter aromata afferuntur, significabo 3, 21, 16. si quis in balneo sensit majorem oculorum perturbationem, quam antea erat 6, 6, 69. non in pestilentia, nec in variis generibus morborum Aliquid attulisse Auxilii 1 Praef. 6. excisa etiam (*carcinomata*) tamen reverterunt & Causam mortis attulerunt 5, 28, 34. aestuaque is locus aliis (*aegris*) Dolorem affert, in aliis cum non habet 5, 18, 23. affertque cum Dolorem (*hernia*) & scroto & inguinibus & abdomini 7, 18, 21. majores Dolores affert fractura 8, 10, 3. Interdum etiam ex inflammatione tumet ipse testiculus ac Febres quoque affert 7, 18, 41. Initium morbi calor attulerit an frigus 1 Praef 31. neque id vitium (*hirudo ? …*) ullum Metum, nisi inter musculos, qui tempora continent, affert 8, 4, 13 Sodalitius & Machaon non mediocrem Opem commilitonibus suis attulerunt 1 Praef 5 purgationes quoque, ubi frequentes sunt, Periculum afferunt 1, 3, 59. non idem Periculum *κακόηθες* affert 5, 28, 19. Periculum affert primum furoris, deinde interitus 2, 7, 66, maximum Periculum affert (curatio) 7, 29, 2 interdum Periculum magnum affert erysipelas 5, 29, 214 per se nullum Periculum affert vitiligo 5, 28, 294. *add. ib.* 91 membrana semper inter has venas est, neque Periculum affert 7, 22, 14. *scil. si laeditur* ut nimia fricatio etiam lethargi Periculum afferat 3, 18, 51. ne quid Periculi afferat sanguis suppressus 6, 18, 121. removendi terrores, & potius bona Spes afferenda 3, 18, 61.

Afficio, cere. non sequitur, ut, quod alium non afficit, aut eundem alias, id ne alteri quidem, aut eidem tempore alio noceat 1 Praef 93 *spasm.* modo ingens Calor, modo inflatio hunc (stomachum,) modo Exulceratio afficit, 4. 5, 2 levi, graviore inflammatione affectus 7, 26, 118. os fractum, nisi succursum est, gravibus inflammationibus afficit. 8, 4, 13 ut sustinere spacium affecturi Mali possit, 3, 2, 10 cito rursus eodem Malo afficitur olena 5, 26, 263. quum malis Medicamentis corpus affectum est 3, 22, 6. quo Morbo totum corpus afficitur ita, ut 3, 25, 2 neque alia Re magis aut afficitur (stomachus) aut corpus afficit (*quam eo*) malo, quo resolvitur 4, 5, 3 febricitanti caldam & magna Siti affecto 1 Praef, 110 quod Suppurat, ea parte, quam afficit, dolorem inflammationemque concitat 2, 7, 89 quae conclusae (Suppurationes) cutem non afficiunt 2, 8, 8 si nimis crebra est Sutura, vehementer afficit 5, 26, 123. eoque Vitio nonnunquam os afficitur 5, 26, 218

¶ id, quod afficitur 8, 10, 48 *de humero fracto.* id, quod affectum est 1, 9, 1 *de membro arthritide laborante,* Si simul totum Corpus afficitur 2, 8. 95 Jecur aut Lienem affectum esse, manifestum est 3, 11, 54. si Jecur aut Lienis affectus est 3, 24 extr si superior pars (tenuioris Intestini) affecta est,

Albus,

guibus 5, 29. 3. *alii leg.* ἀλίπαυσ*-ιονf* Αναγής.
Aliis, a, ud *oppof.* hic: possint quaedam subtile corpori, quae vel in alio non sunt, vel in hoc alias non fuerunt 1 Praef 94 *oppof.* idem: ratio idem doceat, quod experientia, an aliud 1 Praef 59 si idem, si aliud *ibid. conf.* 1 Praef 87, 93. 3. 5, 25. *cast. oppof.* ipse: frictatio & per se ipsum & per alios 4, 4, 37. *i. alter:* 1 Praef 107. 5, 1, 3. 5, 26, 99 *coll.* 7, 26, 99 5, 19, 27 *coll.* 5 21. 5 28, 305. 7, 4, 35 7. 7, 36 - 37 8, 1, 26. *cast. i. diversus*, neque alia ratio extr-headi est, ubi *cast.* 7, 5, 30 *add.* Alius, *oppof* idem. *i.* ...: aliae fixturae adjiciendae 7, 7, 88. *i. reliquus*, *caeterus:* postquam *ubi-* ... diducta ab aliis medicinae partibus) habere professores suos coepit 7 Praef 9. *conf ibid.* 7. rursusque alterum digitum demittere debebit, & per easdem occasiones alios, donec tota esse intus manus possit 7, 29. ¶ *praeternaturalis:* si nigra pars oculi, amissa naturali figura, in aliam se vertit 7, 7, 130. *conf.* 7, 7, 68. ¶ aliud *tanquam subst ant.* ubi, quod ex eo impositum est, incaluit, detrahendum, & subinde aliud imponendum est 4, 24, 19. aliud est, sanguinem, aliud bilem, aliud cibum vomere. *cast. fexies* 1 Praef 1.6. aliud 5, 21, 9 pro aliis potius alia *neut. plur.* 6, 7. 41. alia sunt, in quibus 5, 26, 7 *bis vid infra* alia Quaedam. alii *plur* 3, 5, 18. 20 8, 2, 9 *cast.* ¶ *cum Substantivis:* aliud Animal 6, 7, 97 aliorum Animalium 5, 27, 2. aliud Auxilium 3, 10, 10 ob id (Antidotum) non est. aliud 5, 17, 24. ex alio Casu 7, 12, 20 in aliis Casibus 3, 10, 27, 8, 10, 12. alia Cataplasmata 4, 2, 18 alia de Causa 7, 7, 54. aliis quoque de Caulis 7, 7, 41, alium Cibum 1 Praef. 37. aliud ejusdem valentius (Collyrium) 6, 6, 33: ejus aliud quoque ad idem est (Collyrium) *ibid.* 54. Color alius 2, 5, 5 alii Colores 7, 6, 8. aliave Commissuris 4, 13, 2 alia (Compositio) 5 19, 64 alia Compositio generis ejusdem 5, 19, 62. alii Corpori 2. 19, 5. alia Curatio 8, 10, 55. per alias Curationes 7, 30, 5. alio Die 3, 4, 38 aliis Diebus 4, 4, 63. in aliis Doloribus 3, 27. 26. aliae Difficultates 7, 29 39 s. in Dubitatio 334. 36. a lud Emplastrum; ad idem 5, 19. 17 aliud (Emplastrum, eodem nomine 5, 19, 34 ambulationibus aliisque Exercitationibus 6, 6. 116 sive alia Fatius 6, 7, 5. aliae (Febres) quotidianae 3, 5, 14. apud alias Gentes 1 Praef, 9. in aliis quoque Gentibus 7, 7, 164. illud aliud Genus (caruneulae *seu* polypi) 6, 8, 21. aliud curationis Genus 3, 27, 7. aliud morbi Genus 3, 8, 2. aliud vitii Genus est 6, 7. 8. in alio Genere fracturae 8, 7, 10 Genera deinde alia sunt (morborum oculorum) 6, 6, 132. ut lectione & aliis Generibus exerceatur 1, 7, 1 v Genus. alio Glutinante 7, 11 *extr subaud.* medicamenti. alius Humor 5, 17, 14. alio H 6, 6, 49. ex senectute aliave imbecillitate 6, 6, 194. propter senectutem imbecillitatemve aliam 6, 6, 191 alia (Itinera) 8, 1, 26. altera Lineas, quas ante fecimus, alias duas immittere 7, 9, 6. alio loco 3, 4, 46. 5, 26, 36. *cast* in aliis Locis posui 7, 5, 36. v. Locus. aliud item (Malagma) 5, 18, 63. Malum 4, 2, 44. alia Mala 1. 3, 56. 3, 30, 1. Medicamentum aliud 3, 12, 3 ex alio Medicamento 5, 19, 30 alia Medicamenta 7, 25, 18. 7, 27, 11. *conf.* 5, 28. 115. aliis Medicamentis 6, 6, 104. 6, 12, 1 Medicina non alia 7, 5, 38 aliud quodque Membrum 8, 10, 11 Membrum aliud 8, 10, 4. alias Metus iubent 5, 26, 99 alio Modo 3, 22, 27. alio victus Modo 6, 6, 104 v. Modus. alius Morbus 4. 2. alio rum Morborum 2, 7, 59 Nihil aliud 4, 5, 17 5, 28, 2. 2. v. Nihil aliud Nomen 4, 4, 19 alio Nomine 1 Praef 98. 6, 6, 113. alia proprietatis Notitia 1 Praef. 108. aliae quoque Observationes 3, 6, 44. alius Ordo 7, 7, 68 aliud (Os 8, 10, 5. ab alio (Osse) 8, 4, 53. in aliis Ossibus 8, 7, 6. alia Para 1 Praef. 71. alia (Pars) 7, 6, 14 in aliam Partem humorem avertendo 4, 15, 15. si in aliam Partem inclinati sunt 5, 29. 41 in aliam Partem verti 6, 2, 5. in aliam ejus Partem 7, 4, 25. avertitur quoque interdum sanguis, ubi alia Parte prorumpens, alia emittitur 2, 10, 41 ex alia Parte 7, 5. 9. in alia Parte 6, 5, 5. in aliis Partibus 5, 26, 187 v Pars alius (Pastillus, ad idem 5, 20; 5. aliud Periculum 5, 27, 12 ab alio Principio 8, 3, 4 alios Processus 8, 1, 46 aliae Proprietates 1 Praef. 114 alia Ratio. alias Rationes. 8, 15, 18. 3, 27, 38. 8, 15, 16. Remedium aliud, quam quod 3, 18, 6. aliae Res 2, 19, 2. *decies alibi.* alia Signa 2, 6, 37. alia quoque Signa: 2, 6, 16. aliis Signis 5, 26, 325 aliaque Suturae 8, 1, 19 aliae Suturae 7, 7, 88. in aliis Suturis 7, 16, 7. alio Telo 8. 4, 5. aliud Tempus 2, 2, 21. 6, 18, 127. Tempore alio 1 Praef 93. alia Tubercula 2, 1, 45. in aliis quoque Venis 7, 19, 36 aliave Verbena 4, 24, 24. aliaeve similes Verbenae 8, 10, 111. alia Via est 4, 19, 11 aliudve Vinum 4. 5, 29. alii Viri. 7 Praef. 10. alii quoque Viri 1 Praef. 17. est autem aliud (Vitium) 4, 18. 1. sicut alia (Ulcera) 6, 18, 50. alia quoque Ulcera 6, 13, 12. aliorum Ulcerum 6, 13, 16. alia etiamnum Vocabula 7, 6, 2. 10. aliud Volumen 7 Praef. 10. sicut alia Vulnera 7, 28, 8. ¶ *cum Adjectivis & Pronominibus:* Aliquis: si quis alius humor 5, 17, 14 duae species, Alia, alia 5, 1, 1. quia Alia curatione opus sit, alia, *cast quinquies* 1 Praef. 24-28. Alia parte, alia 2, 10, 41. 5, 26, 18. 113, 117. Aliud perfricandum est, quum aliud dolet 2, 14, 19. Aliud *ter* 1 Praef. 50. *sexies* 1 Praef. 106. Alimandandum cibum laborantibus, si hoc; alium, si illud verum est 1 Praef. 37. Alii, alii 3 Praef. 21. 3. 1, 3. Alii *ter* 1 Praef 35. Alii *sexies* 3, 18, 8 9 Alii *alias* 1, 3, 26 Alia, alia *plur.* 1 Praef. 66, 5, 26. 7 7, 2, 18 duo genera curationum sunt Alia, alia 7, 7, 7, 36 37. Aliae, aliae (febres quotidianae) *decies septies* 3, 3, 10 *seqq* Aliae, aliae (fistulae) *duodecies* 5, 28, 159 161. Aliae res, aliae, *decies octies* 2, 19, 1-4. Aliorum, aliorum 1 Praef 57. Aliis, aliis *dativ.* 1, 9, 3. in vicem Aliis diebus, aliis *ablat.* 4, 4 extr Alius, alios 1 Praef. 5, 4, 56. *ter* 1. Praef. 55 exparitri Aliud atque aliud 3, 1, 18, Aliud aliudque nomen 4, 4, 19, Aliud ex his aliudve visum 4, 5, 39 Aliudque (os) super aliud. efferatur 8, 10. 51. *i. alternum.* Alii aliique colores 7, 6, 8 morborum in iisdem hominibus Aliae atque aliae proprietates sunt 1 Praef 114 non easdem (febres) inordinate redire, sed Alias aliasque subinde oriri dicunt 3, 3, 25. extendendi Alia, atque alia genera sunt 8, 16, 8. ex phreniticis Alii, alii *cast* atque ex his ipsis Alii, alii 3, 18, 8 9. Aliosque ex his, alios 3, 1, 2 ex his Alia, alia 1 Praef. 66 5, 26, 7, ex similibus Alia, alia 5, 17, 2, Aliaque ex his, alia 2, 1, 26 color Alius ex alio fit 2. 5, 5. Io. Alio alia pars 1. Praef. 71. Aliaque res alia vel valentior est vel infirmior 2, 18, 11 Aliud alii vel corpori vel valetudini convenit 2, 19. 5. quorum quidlibet dolorem minuit, sed magis Aliud. in alio 3, 10, 3. adeo ut in singula.

prime

neque committendum, ut per aeltum anima deficiat 2, 17, 22. semperque ante finis (*venae sectionis*) faciendus est, quam anima deficiat 2, 10, 53. sanguinis ex naribus cursus, sic ut corpus frigescat, anima deficiat 4, 2, 4. verendum est, ne anima deficiat 4, 11, 23. saepe in ipso opere (*amputatione* membri gangraena *fails*) vel profusione sanguinis vel animae defectione moriuntur 7, 33, 2.

Animal, alis. solet interdum in aurem aliquid incidere, ut calculus, aliquodve animal 6, 7, 93. *i. insectum. add ibid.* 97. ex domesticis animalibus bubula (caro) stomacho apta est 2, 24, 3. ex domesticis animalibus alia caro 1, 6, 3. quod animadversum est in his animalibus, quae apud hos (ferrarios) fabros educata exiguos lienes habent 4, 9, 9. omne ferum animal domestico levius 2, 18, 36 ex feris quo majus quodque animal, eo robustior ex eo cibus est 2, 18, 23 irrationabile animal 1 Praef. 62. propria cujusque ex mutis animalibus 1 Praef. 10t. omne animal, si lacteas est 2, 18, 28 omne animal quadrupes domi natum generis valentissimi est 2, 18, 6. quodcunque (animal) humido coelo, quam quod sicco natum est, (levius est) 2, 18, 36.

Animus, i. quae (literarum disciplina) ut animo praecipue omnium necessaria, sic corpori inimica est 1 Praef. 10 *oppos. conf.* 3, 5, 41. quilibet alius animi Affectus 3, 6, 23. *i. perturbatio.* quumque omnibus iontiiis sit post cibum aut Contentio aut Fatigatio animi, tum his praecipue *cart.* 1, 3, 4. non, quicquid aut Intentionem animi aut prudentiam exigit, protinus ejiciendum est 2, 10, 30. ad Quietem animi tenebras ipsas conferre aliquid judicabant 3, 18, 13. Implet corpus animi Securitas 1, 3, 32

¶ *cum Adjectivis:* esse chirurgus debet animo Intrepidus 7 Praef. 13.

¶ *cum Verbis:* emendando Advertere animum Incipiunt (insanientes) 3, 18, 39. quidam animo Desipiunt 3, 18, 66. *deinde* 72. consilium insanientem fallit: *oppos.* 66-67. imagines fallunt. si qua sunt, quae Exasperatura eorum (aegrorum) animos sunt 3, 5, 42 *i. perturbationes animi concitatura.* adversus omnium sic insanientium animos Gerere se pro cujusque natura necessarium est 3, 18, 32. *i. affectus.* semper post cibum conquiescere (debet,) ac neque Intendere animum, *cart.* 1, 6, 7. ut corpore tantum, non etiam animo Laborent (aegri) 3, 5, 41. si Marcet animus, si loqui & moveri piget, *cae.* 2, 2, 6. quicquid animum vehementer Perturbat 3, 78, 74.

Animadverto, ere. *observo, cognosco per sensus.* animadvertimus, quibusdam nunquam siccescere oculos 7, 7, 149. quod animadversum est in his animalibus 4, 9, 9. idque quandocunque animadversum est 5, 26, 167.

¶ *i. exploro, investigo.* ut ideo necessarium sit animadvertere, unde ea (nova genera morborum) coeperint 1 Praef. 31. animadvertere primum oportet, quid sit, in quo laboratur 3. 21, 12. *conf.* 4, 13, 8.

¶ *exsequor, procuro.* in hoc (acuto morbo *pleuritico*) haec animadvertenda sunt: ut cibus sit quam maxime tenuis & lenis, *caet.* 4, 6, 13.

Animadversio, onis. *observatio, consideratio, tractatio.* curationum principium ab animadversione ejusdem temporis faciam 3, 2, 14.

¶ *cura, studium, cautela.* desiderat etiam propriam animadversionem in febribus pestilentiae casus 3, 7, 1. propriam etiamnum animadversionem desiderant eae (fistulae) 7, 4, 24. varietas rerum quasdam etiamnum animadversiones desiderat 7, 26, 61. nullam novam curationem desiderat (parotis:) animadversionem tantummodo hanc habet necessariam, ut 6, 16, 2.

¶ *piratio praeceptorum, medicatio.* vix fieri potest, ut post hanc animadversionem alvus non contrahatur 4, 19, 10. *i. bis factis, observatis.*

Anisum, i. mali succi est 2, 21, 5. urinam movet 2, 31, 1. anisum purui dare 3, 24, 8 anisi 4, 14, 9 5, 23, 4. *id.* 5, 25, 19. 29. anisi, quod tribus digitis sumi possit 4, 10, 5.

Annecto, Adnecto, ere. morbus, qui quodam rigore nervorum modo caput scapulis, modo mentum pectori adnectit 4, 3, 2. *i. admovet.* nervorum rigores, qui caput scapulis annectunt 8, 11, 7. huic (pulmoni) cor annexum est 4, 1, 13. *i. adnatum, adjunctum.* cubitus, qui annexus humero est 8, 16, 2. lien non septo, (*diaphragmati*,) sed intestino annexus est 4, 1. 17.

Annumero, are. neque rationalibus se, neque experimenta tantum spectantibus annumerari volunt (methodici) 1 Praef. 92. ex avibus colla alaeve recte infirmissimis (*alimentis*) annumerantur 2, 18, 32 sorbitio vel pulticula *cart.* imbecillissimis annumerari potest 2, 18, 40. quod jure valentissimis medicamentis annumerari potest 4, 29, 32. isque (morbus) longis annumeratur 3, 15, 1. id (*vitium aut genus morbi*) neque acutis neque longis morbis annumerari debet 4, 18, 2. sacer quoque ignis malis ul ceribus annumerari debet 5, 28, 64.

Annus, i. quo (autumno) fere, qui (*tabidi*) caetera Parte anni traxerunt, resolvuntur 2. 8, 76. quod Tempus anni sit 1 Praef. 113. *conf.* 3, 4, 26. Tempus anni 1, 3, 74. 4, 12, 5. anni Tempus 5, 26, 31. Tempus anni & autumnale & hibernum 7, 14, 31. certo Tempore anni 5, 28, 264. gravi Tempore anni 1, 10, 10. eo Tempore anni 2, 3, 76. 77. Tempora anni 1, 3, 1. 2 Praef. 3. *conf.* 2, 8, 123. 7, 7, 36.

¶ *cum adjectivis.* isque morbus (*dysenteria*) maxime pueros absumit usque ad annum Decimum 2, 8, 99. ab anno Duodevigesimo usque ad annum Quintum & trigesimum 3, 22, 26 in eo corpore quod jam Novem annos, nondum Quatuordecim excessit 7, 26, 10. jamque aetas ejus hominis Quadragesimum annum excessit 2, 8, 119. qui post Quadragesimum annum coepit (morbus comitialis) 2, 8, 94. morbus comitialis post annum Quintum & vigesimum ortus 2, 8, 93. Robustus annis 7, 24, 28. Septimo anno 2, 1, 47. a Septimo anno ad quartum decimum 2, 8, 61. a Septimo fere anno ad quartum decimum 7, 24, 28 Toto anno 4, 4, 17. 4, 24, 3. *i. per totum a.* in Totum annum 4, 20, 8

¶ *cum verbis.* Exacto anno 7, 27, 87 Exredo, *v. cum adjectivis.* quum praecipua in hoc ars sit, quae non annos Numeret, *caet.* 2, 10, 11.

¶ *cum particulis.* A, *v. cum adjectivis.* circumcidendum vinum est in totum annum 4, 20, 8. Post, *v. cum adjectivis.*

Annuus, a, um. is Morbus erit longissimus, minimumque annuus 2, 8, 129. annua Peregrinatione esse jactandos (insanientes) 3, 18, 81. idque longiorem, saepe annuam Valetudinem bonam praestat 6, 9 extr.

Ἀνώδυνοι, αι, *dolorem tollens.* ἀνώδυνα (catapotia) vocant, quae somno dolorem levant 5, 25, 1. si tantum mali (*ophthalmiae*) est, ut somnum diu prohibeat, eorum aliquid dandum est, quae ἀνώδυνα Graeci appellant 6, 6, 44.

Anis,

tiqui *simpliciter*, *scil. autores vel medici* 8, 10, 8. 8, 14, 1. 8, 17, 9. 8, 4, 7. 26. 48. 51. 5, 18, 12. 5, 27, 26. 7. 2, 8. antiquos 3, 4, 49. plerique ex antiquis 8, 4, 32. apud antiquos fuit Petron quidam 3, 9, 9. *i. antiquis temporibus*.

¶ *i. pristinus*. neque cutis antiqui fines committerentur 7, 7, 167. quum harum (avium) acies extrinsecus laesa, interposito tempore, in antiquum statum redeat 6, 6, 221. paulatim ad antiquos usus reducendum est (membrum) 8, 10, 76.

Anus, i. ani Curationibus idoneum vinculum 7, 82, 8 si in ipsam vesicam (tendit cancer,) ani Dolor sequitur 7, 27, 5 ani Fissa 5, 10, 15. v Fistula. anus multa taedii que plena Mala recipit 6, 18, 81. Vitia ani 7, 10, 1. tertium ani Vitium est haemorrhoides 6, 18, 107.

¶ *cum verbis*: ipsum anum Nutrire 4, 18, 5. si anus ipse Procidit 6, 18, 121. ne anus ipse Suppuret 7, 10, 8.

¶ *cum particulis*: venae, quae Ad anum testiculosque perveniunt 5, 26, 82. ubi Cum ano committitur capitulum (*haemorrhoidum*) 7, 30, 17. neque quicquam Ex ano demendum est 7, 50, 21. sinistrae manus duos digitos, indicem & medium, simul In anum ejus (pueri) demittit 7, 26, 34. In anum quoque danda plumbea fistula est 7, 27, 55 frequens dejiciendi cupiditas dolorque In ano est 4, 85, 8. Juxta anum 7, 26, 45.

Aper, pri. omnem grandem feram (generis valentissimi esse,) quales sunt caprea, cervus, aper 2, 18, 6. exceptoque apro omnis fere venatio 8, 88, 76.

Aperio, ire. plaga facienda est, qua Cervix (vesicae) aperiatur 7, 28, 46. in ea (cute) si jam pus natum est, aperienda altera parte Cutis 8, 6, 4 si nondum satis Cutis patefacta est, latius aperienda est 8, 4, 27. *conf.* 5, 26, 116. clausis fenestris, aegrum continere: ubi paulum levatus est, ter aut quater die Fenestris aliquantum apertis purum aërem recipere 4, 7, 17. *oppos.* in angulo *oculi majore*) ex aliquo vitio, quasi parva Fistula aperitur 7, 7, 54. si Glans ita contecta est, ut nudari non possit, aperienda est 7. 25, 11. *oppos.* & *synon.* aperire Id medicus necesse habet 8, 10, 106. eodem modo, quo supra scriptum est, aperiendum Inguen 7, 21, 2. *conf.* 7, 60, 18. aperiendum autem audacter est (inguen) donec *cart.* 7, 19, 6. Locus aperiendus, dein eximendus 6, 11, 15. si sine nervis est (Locus) candenti ferramento aperiri debet 7, 2, 15. considerare, num quia Locus mollior sit & tumeat, eumque aperire, (non incommodum est) 8, 4, 22 interdum inter se palpebrae coalescunt, aperirique non potest Oculus 7, 7, 47. quamvis specillo nihil invenitur, tamen aperire (Os) commodius est 8, 4, 18. maturatque (Parotidem) & quam primum aperiri commodius est 6, 16 *cart.* *i. uncari scalpello ante* deinde 18. gladiatorem *cart.* sic vulnerari, ut ejus interior aliqua Pars aperiatur 1 Praef. 71. *i. detegatur*. satisque est, cataplasmatibus efficere, ut per se Pus aperiatur 7, 2, 11. *i. puri via, exitus fiat*. quum aperta est (Pustula) 5, 28, 250. seu Pustulae, quaecunque sunt, aperiendae 5, 21, 81. idoneaque etiam Strumae aperiendae sunt (malagmata) 5, 18, 58. caetera (*abscedentia*) etiam Subcruda aperiri possunt 7, 2, 17 commodius est, aperire quod Superest (*loci*, *spatii*) 7. 5, 6. maturo Suppuratio est: ea qua, ubi aperta est, pus debet emitti 5, 28, 148. apertâ Viâ 7, 5, 17. ubi scabri Ungues sunt, circum aperiri debent, qua corpus contingunt 6, 16. 15. *i. circumincidi cutis*. biduo sic Vulnere habito, (*vincto*) tertio die id aperiendum 5, 26, 165. *i. resolvendum*. in omnibus his (telorum generibus) latius Vulnus aperiendum est 7, 5, 291. *dilatandum conf.* 5, 28, 136. 128. Vulnera aperiuntur tanquam ora, quod ἀναστομοῦν Graece dicitur, *ead.* 5, 4

¶ *sine casu*: quo consequebatur, ut semel, quantum satis esset, aperiret 7, 28, 70. quidam scalpello aperiunt 4, 8, 17. (malagma) quod resolvit, aperit, purgat 5, 18, 87. malagmata, quae ἀναστομωτικὰ Graeci vocant, quoniam aperiendi vim habent 5, 18, 54. minimeque nubilo coelo soli aperienti se committere (debet) 1, 2. 4, aperienti *scil. nubes*, *i. qui nubilo discusso fulget*.

¶ *cum instrumento*. ubi vel per se vel per medicamenta vel etiam ferro aperta est suppuratio 5, 28, 148. qua cavum (*foramen in aure*) esse debet, vel medicamentum aliquod imponendum est ex adurentibus, vel candente ferro aperiendum 7, 8, 6. candenti ferramento aperiri debet (locus) 7, 2, 15. donec ea suppuret & per se aperiantur 6, 10, 18. non alienum est scalpello latius aperire (*callosum*) 5, 26, 116. *conf.* 4, 8. 17. inguen eâdem ratione usque ad mediam tunicam scalpello aperitur 7, 20, 18

¶ *cum particulis*: fenestris Aliquantum apertis 4, 7, 17. Circum aperiri debent (ungues) 6, 16, 15. Latius aperienda est (cutis) 8, 4, 27. si id, quod collisum est, quamvis parum diductum est, Latius tamen aperiri non licet 5, 16, 138. Latius vulnus aperiendum est 7, 5, 86 Per se, *vid. cum instrumento*. ut semel, quantum Satis esset, aperiret 7, 26, 70.

¶ in aperto deinde curatio est 8, 10, 111. *i. facilis*.

Ἀπεσχαρωτικός, ἡ, όν. *crustam auferens*. superponenda sunt, quae crustas a vivo resolvant: ἀπεσχαρωτικὰ Graeci nominant 5, 26, 145.

Aphrica, ae. in Aphrica nullo die aeger abstinere recte videtur 3, 4, 27.

Ἄφθαι, ῶν. ea longe periculosissima sunt ulcera, quas ἄφθας Graeci appellant 6, 11, 12. *ubi & seqq. tractantur*. ut infantes tenerosque adhuc pueros serpentia ulcera oris, quae ἄφθας Graeci nominant, exerceant 2, 1, 48.

Apium, i, urinam movet 2, 51, 10 4, 9, 11. simul reprimit & refrigerat 2, 33, 7. apii semen tedit 5. 6, 3. apii seminis 5, 25. 5. gummi cum trito semine apii liquatum 4, 20, 19.

Ἀποπληξία, ας. attonitos raro videmus, quorum & corpus & mens stupet: fit interdum morbo: hunc ἀποπληξίαν Graeci appellant 3, 26, 1. 2. *hodie vocari solet catalepsis*. resolutio nervorum interdum tota corpora, interdum partes infestat: veteres autores illud ἀποπληξίαν, hoc παράλυσιν nominaverunt: nunc utrumque παράλυσιν appellari video 3, 27, 2. *hodie etiam apoplexia dici consuevit prius morbi genus*

Ἀποστήματα, μάτων. abscessus corporis, quae ἀποστήματα Graeci nominant 2, 1, 15.

Appareo, ere. palpebrae dormientis non coëunt, sed Album oculorum apparet 2, 8, 12. *conf.* 2, 6, 6 si nullum appareat aliud Auxilium 2, 10, 20. *i. inveniri patet* in utrumque latus inclinandus est (uncus) ut appareat Calculus & teneatur 7, 26, 85. ut primum apparet (Carbunculus) 6, 18, 66.

pus

Assuetus

1, 6, 3. 4. 12, 10. cibus cum Carne assa 1, 3, 54. ubi id (Jecur) assum coquitur 6, 6, 215. dura Ova adstringunt alvum, magisque, si assa sunt 2, 30, 5 vulpis Pulmonem assum 4. 4. 33. Res eadem magis alit juulenta quam assa, magis assa quam frixa 2, 18, 38 Suillam assam 3. 9. 13. transeundum, paulatim ab elixis ad assa 1, 3. 77.

¶ assas Sudationes 3, 27, 27. *i. siccas: ut in balneariis assa Cic.* ad Q. Frat. 3, 1, 1. lapides assos Serv ad Virg Georg 2. 417. nutrix assa Scholiast Juvenal. 14, 208. *conf. Gesner. Thes. Latinit. v.* Asina.

Ἀστὴρ, ἀστέρος. terrae Samiae, quae ἀστὴρ vocatur 6, 6, 104. *conf* Plin, H N. 35, 16. pe. *vel* segm. 53. pr. Dioscor. 5, 172 Oribas Lib. 13. p. 226. edit. Paris. 1555 & Marcello Empir. Cap. 8 *vocatur* creta Samia: *similiterque* Scribonio Comp. 14.

Asterisce, *ignotum nomen medicamenti, vulgo legitur* 5, 14. *ubi v. Not.*

Ἄσθμα, ατος. species difficultatis spirandi, quae describitur tractaturque 4, 4, 21 *seqq.*

Astringo, ere. minusque etiam, quam primo, Fasciae astringendae sunt 5, 26, 175. duae Fasciae a mediis orsae, minimeque astrictae 8, 9, 14. satius est saepius circuire Fascias, quam astringi 8, 10, 23. sic deliganda est Fascia, ut & contineat, nec astringat 5, 26, 146. malagma, super imposito triplici panno, Fascia, non nimium tamen vehementer astringere oportet 3, 21, 53. quicquid impositum est, non astringi, sed modice deligari debet 5, 28, 154. quod nimis astrictum est, cancro periclitatur 5, 26, 146. *i. arcte adductâ fasciâ constrictum.* id, quod astrictum est, allanatur, & cancro opportunum est 8, 10, 23. nimis vulnus astrictum est 5, 26, 212. nec ultra astringi Ferulas oportet, quam ut ossa contineant 8, 10, 35. alterius Lini duo capita ex superiore parte, alterius ex inferiore astringere inter se 7, 7, 110. astringere cutem Lino debent, quo celerius feratur 7, 4, 33 utriusque Lini duobus capitibus diversae partes astringuntur 7, 14, 21. umbilicum attrahere & Lino vehementer astringere 7, 14, 25 aliquid ex Penicillo in modum collyrii astrictum 5, 28, 192. sicut Uter repletus & arcte astrictus 7, 18, 29.

¶ molles calculos & ex pluribus minutisque, sed inter se parum astrictis, compositus 7, 26, 74. *i. parum firmiter cohaerentibus.* omentum ex inferiore parte astrictum 4, 1, 31.

¶ *translate: opp* resolvo, *v. v.* astringitur Aliquid, eo demto, quod interpositum, ut id laxaretur, effecerat 2, 14, 7 *oppos.* Alvum astringit labor, *cui* contra solvit lecta ambulatio, *caet.* 1, 3, 66. 67 *oppos.* solvere is Alvum debet, cui astricta est 1. 3. 30. alios astricta, alios resoluta Alvus exercet 1, 3, 29 *opp.* Alvum moveat, *quae?* contra astringunt, *quae?* 2. 29 & 30 *opp* melior est Alvus in juvene fusior, in sene astrictior 1. 3. 73 *opp.* neque Alvum astringentibus hoic opus est 4. 7. 8. *v.* Alvus. Aqua, quae astringat 4, 15, 17 paululum astringentis Cibi sumere 4. 19. 7. Cibos potionesque eas, quae astringunt alvum 4 15, 8 Cibos potionesque, quae alvum astringunt 4, 16, 4 si Corpus astrictum est, si profusio laborat I Praef. 90 *opp.* quum astringendum Corpus sit, quod fluens est 2, 14, 5 *opp.* an astrictum Corpus sit, an profluat 3, 6, 44 *opp* danda, quae per cibum potionemque alvum, ideoque etiam Corpus astringant 5, 26, 260. ea, quae, quia ventrem, Corpus quoque astringunt 6, 6, 135. Crustâ cum locum astringunt 5, 28 169 resolvitque totam Cutem superpositam, quum in caeteris sit astrictior 7, 6, 10 communium in morbis tria Genera esse, unum astrictum, alterum fluens, tertium mixtum I Praef 89 *opp* si parum Palpebra descendet, laxanda utique; si nimium, astringenda 7, 7, 87 *opp.* Lotionem, quae astringat 4, 19, 38. *v. supra* Cibos. si Tempora astricta sunt 2, 2, 7. *i. cutis in temporibus spasmo affecta, contracta.* num Tempora adstringantur 2, 17, 16. in medio caso increscerec. quae Venas, ex quibus ad oculos transferet (pituita) astringeret 7, 7, 167. *i. obstrueret.* quae Ventrem astringunt 6, 6, 135. quae in pluribus Ventrem aut astringunt aut resolvunt I Praef 108 *opp.* aquilo Ventrem astringit: auster alvum solvit 2, 1, 23-25 *opp.* cibi, qui leniter Ventrem astringant 4, 15, 14. si Venter astrictus est 3, 20, 20. si Venter astrictus est, solvendus est 3, 15, 20 *opp.* cui maxime Venter astrictus est 2, 1, 44 Venter nimis astrictus est 1, 3. 74. astringitur Vesica *sub recessu acris aceti* 7, 26, 101. aquae bene frigidae potio Ulcera astringit 4. 15, 18

¶ *cum particulis:* Arcte 7, 18, 29. Inter se 7, 7, 110. 7, 26, 74 Leniter 4, 15, 14 Magis, Magis etiam, Magisque 2, 30, 1 *seqq.* & Magis *ib* 2. Minus 5, 26, 175. Maxime 2, 1, 44 Maximeque 2. 30, 6. Nimis 1, 3, 174. 5, 26, 216 212. non Nimium vehementer 3, 21, 53. Per se 2, 30, 4. Per cibum potionemque 5, 26. 260. Vehementer 3, 21, 53. 7. 14, 25. Ultra 8, 10, 35.

Astricte, *adv.* astrictiusque alligandum malagma 8, 10, 127.

At, *i. e contrario* I Praef. 38. 2, 7, 46. 2, 10, 15. 28. 37 2, 13, 5. 2. 14, 25. 2, 15, 5. 2, 17, 18. 24 41. 3, 4, 24 *caet.* *i. sed, post* non 6, 18, 37. *in transitione, i. porro:* 1, 2, 1. 1, 3, 8. 24. 50 77. 1, 7, 1. 1, 8, 5. 7. 1, 9, 6. 2, 4, 20. 2, 7, 29. 33. 44. 46. 50 52. 6, 6, 167 *caet* *i. quod ad alterum attinet, ex altera parte* 2, 10, 44. 46 5, 17, 17. *i. sed tantum modo* 2, 17, 9. *i. &, at* 2, 11, 21. 1, 17, 11. 3, 6, 37. 6, 6, 204 *i. etiam* 6, 18, 22. at certe *i. saltem* 2, 15, 8 at demum 3, 5, 5 at ne quidem 5, 26, 159. 6, 6, 204. ne quidem, at 2, 15, 8 at quoque 3, 4, 57. 5, 26, 186 at quum 4, 11, 23. 7, 19, 24. at si 3, 5, 14. 23. 3, 6, 40. 3, 9, 6. 3, 10, 7. 4, 2, 19. 22. 38 52, 58 84. 93. 4, 5, 12. 15. *caet.* at si, tamen 3, 2, 12. at si, quamvis, tamen 3, 5, 3. at ubi 3, 6, 31 3, 8, 1. 3, 12, 5. 3, 18, 17. 7, 8, 9. 7, 22, 7. *caet.* at ubi jam 5, 18, 269. 8, 3, 10. at cartilago ubi 5, 28, 172.

Ater, atra, um. Bilis atra 2, 1, 15. 2, 6, 15. 3, 18, 57. atra Bilis 2, 1, 39 2, 7, 50. 3, 21, 61. *v.* Bilis. atrum Colorem 3, 25, 3. ἰχὼρ ater 5, 26, 84. Sanguinis atra 2, 8, 131.

Ἀθέρωμα vel ἀθήρωμα, ατος. tuberculorum *genus* 7, 6, 2. atheromati subest quasi tenuis pulticula 7, 6. 9, *quae nominis ratio, a* pultu *scil.* ἀθηρώματα *accus. plur.* 7, 6, 2.

Athleta, ae. athletarum exemplo 1, 1, 14.

Athleticus, a, um. exercitationeu cibique athletici 1, 1, 6. athletico victu corpus firmandum est 4, 6 extr. *v.* Victus.

Atque I Praef. 40. 66. 74. 1, 2, 4. 1, 3, 9 2, 3, 9. 2, 4, 20. 21. 2, 7, 37. 2, 8, 15. 16 *bis* 75, 106. 113, 116. *caet. conf.* Alius *i. porro, caet. in transitione* 2, 6, 30 3, 4, 46. 4, 1, 5. 4, 17, 2. 7, 12, 19. *caet. similiter* atque quidem 3, 6, 44 *sequente* tamen 1, 3 princ. *sequente* at 2, 8, 73. 74. *sequente* vero I Praef. 65. 2, 6, 33. 3, 3. init. 4, 1, 19. 5, 26, 228 7, 9, 2. atque *i. quam:* capiti nihil aquae prodest atque aqua frigida 1, 4. 8. *add.* 4, 18, 3 *bis:* 6, 15, 16. in quibus aliter atque in caeteris idem

tormina

¶ cum

(Tubesculis)

ne-

ter

tiem) commode videtur solanum *caet.* 4. 20, 11. si angustius vulnus (abdominis) sit, quam ut intestina commode Refundantur 7. 16, 7 *i. facile.* hoc Reponi ab ipso aegro commode potuit 6, 6, 43 *i. facile.* id saepe commodo Respondere, experimenta testantur, 4. 4. 90 *i. bene cedere.* atque ita commode brachium ex cervice Suspensum est 8, 10, 61. major (papula) commodissime muralI herba Tollitur 5, 28, 190. commodissime Tolluntur vari imposita resina 6, 5, 6. quibus exsecratum corpus incipit spiritum Trahere commodius 4. 4, 26 *i. facilius.* eorum (*avium*) sanguis nostros quoque oculos ab externo casu commodissime Tuetur 6, 6, 223.

¶ *cum aliis adverbiis:* Parum commode 7, 26, 60. Satis commode 6, 6, 171.

Commodo, are. et tamen, quae magis communia (*medicamenta*) sunt, simul jungam: si qua singulis, vel etiam paucis (*morbis, vitiis*) commodata sunt, in ipsorum locum differam 5, 17, 7 *i. accommodata, destinata.*

Commoneo, ere. commoneo tamen, ne quis *caet.* 2, 3, 48 *i. cautionem addo.*

Communis, e. *opp.* proprius, in *exemplis deinde seqq. passim: item* singuli 1Pr. 103, 8, 12 extr. in eo volumine, quod communium Auxiliorum inscripsit 2, 14, 1. ita protinus in his a communi fluentia morbi Contemplatione ad propriam medicina descendit 1 Praef. 107. ex his (Curationibus) quaedam communes sunt, quaedam propriae: communes, quae pluribus morbis opitulantur; propriae, quae singulis 2, 9, 2. quaedam proprias in singulis generibus, quaedam communes in pluribus Curationes requirunt (ossa fracta, *caet.*) 8, 5, 41. propter communem Exulcerationem (*duorum* digitorum) 7, 32, 1. in his ergo communium (*ex methodicorum doctrina, trium generum morborum & remediorum*) Inspectio contraria est, propriorum tantum salutaris 1 Praef. 209 *opp.* Nomen 7, 18, 23. Graeci communi Nomine, quicquid est, ὑδροκήλην appellant 7, 18, 26. Signa quaedam (ὑδροκήλης) communia sunt, quaedam propria: *caet.* 7, 18, 27. Commune, *opp.* proprie *adv.* 7, 28, 1. 8, 10, 73. haec Communia & brevia; sed, si neglecta sunt, longa esse consuerunt 4, 5, 47 *i. vulga grassantia.* & haec quidem Communia sunt 6, 7, 14. haec Communia sunt: praeter quae Propria quaedam *caet.* 7, 5, 24 *sc. praecepta.* haec Communia sunt, illa Propria 8, 10, 40. illa Communia sunt 5, 18, 78. 4. 13, 23. *sc. remedia.* ista Communia sunt 8, 10, 73 *sc. remedia.* haec Communia sunt, nunc de Singulis dicam 8, 11 extr. *similiter, opp.* habetque (fistula) quaedam in singulis locis Propria. prius de Communibus dicam 5, 28, 158 *conf.* 7, 19, 22. quum Propria cujusque nosse non possint, Communibus tantummodo insistunt 1 Praef. 102. *sc. praecepta, vel similes de methodicorum tribus generibus morborum & remediorum* quum subtilem medicinae rationem non noverint, Communia tantum vident *ib.* 103. quia Singulis summa cura consulere non sustinent, ad Communia ista confugiunt *ib.* 103 *opp.* ob quae conjicio, eum, qui Propria non novit, Communia tantum intueri debere, *caet. ib.* 116 *opp.* quae vera quidem sunt, a Communibus tamen ad quaedam Propria descendunt *ib.* 113. quae magis Communia sunt: quae Singulis, vel etiam Paucis (*vitiis, morbis*) commodata sunt (*medicamenta*) 5, 17, 7 *opp.*

¶ *cum genitivo:* communis omnium, (specierum hydropis) est humoris nimia Abundantia 3, 21, 6. communes jejuni intestini & ventriculi vulnerati Notae sunt 5, 26, 58. non omnium tantum morborum, sed etiam secundae valetudinis communia Praesidia 2, 18, 2. Signum id solum est, quod omnium commune est 8, 18, 3. suntque quaedam communia omnium Signa, quaedam propria cujusque 8, 11, 14 *opp.* commune id stomachi atque intestinorum Vitium videri potest 4, 11, 2. quarum (*notarum*) omnium Commune est, *caet.* 2, 3, 2. satisque esse (contendunt methodici) quaedam Communia morborum intueri 1 Praef. 88. in qua (curatione) quaedam Communia omnium sunt, quaedam Propria singulorum (*vitiorum. caet.*) 7, 19, 1 *opp.*

¶ *cum dativo:* commune Auxilium auribus laborantibus est *caet.* 6, 7, 51. commune & jocinori & lieni & abscessibus *caet.* (Malagma) composuit *caet.* 5, 18, 14. commune his herniae Nomen est 7, 18, 13. hactenus propria utrique testiculo & velamenta & auxilia sunt: communis deinde utrique, omnibusque interioribus, Sinus est 7, 18, 7-8. his omnibus (fomentis) Commune est, digerere *caet.* 2, 17, 29. Commune omnibus (vitiis) est, umbilicum indecore prominere 7, 14, 3. & hoc quidem Commune esse maribus & faeminis potest, proprie vero pertinent *caet.* 7, 28, 2 *opp.* Commune ei (cruri) femorique est 8, 10, 65. Communia etiam quaedam (sunt) humeris, brachiis, femoribus, cruribus, digitis 8, 10, 1. Communia deinde omnibus sunt post fatigationem cibum sumturis, ungi, sudare, *caet.* 2, 3, 9. haec caeteris quoque ossibus Communia sunt 8, 3, 40. his Communia sunt, quod 4. 4. 24. illis Communia sunt: aeger non potest *caet.* 4, 4. 4.

¶ *cum praepositionibus:* commune auxilium Adversus omnes subitos casus 6, 7. 47. haec Adversus omnes ictus (*venenatos*) utilia sunt communiaque 5, 27, 46. illa Cum hydropicis communia sunt (*in hydrocephalo*) ut exerceatur, insudet, *caet.* 4, 2, 29. ut (medicinam) eorum, quae in morbis communia sunt, contemplatricem esse contendant (methodici) 1 Praef. 91. haec in omni lateris dolore communia sunt (*sc. remedia*) 4, 6, 14. illa In omni vetusto capitis dolore communia sunt, sternutamenta excitare, gargarizare, *caet.* 4, 2, 23. signa, quae In omni adversa valetudine communia esse consueverunt 2, 7, 3.

¶ *cum conjunctionibus:* his communia sunt, Quod sibilum elidit (spiritus,) dolor in pectore est, *caet.* 4, 4, 34. commune utrique (generi arearum) est, Quod pili primum extenuantur, deinde excidunt, sanguis exit, *caet.* 6, 4, 2. commune ei (cruri) femorique est, Quod in canalem conjiciendum est 8, 10, 65. *alias sequitur infinitivus:* quarum (notarum) omnium commune est, aliter se corpus habere, atque consuevit 2, 2, 1. *add.* 1, 3, 9, 3, 17, 29. 4, 2, 23. 7, 14, 3. *vel* Ut: illa cum hydropicis communia sunt, Ut exerceatus *aeger*, insudet, *caet.* 4, 2, 29. *vel sine conjunctione:* illis communia sunt, aeger non cibum devorare, non potionem potest: spiritus ejus intercluditur 4, 4, 4.

Communiter, *adv.* quaedam communiter ad omnia ossa pertinentia 8, 7, 1. hactenus communiter de omni specie (hydropis) praecipi potest: si vehementius malum est, diducenda ratio curandi est 3, 21, 32.

Compago, inis. a compagine corporis ad viscera transeundum est 4, 7. 2 *i. partibus externis ambientibus.*

Comparo, are. est etiam medicamentum ejus rei causa comparatum, quod κολλητικὸν nominatur 4, 4, 6 *i. praeparatum.*

Compello,

2. *add. ib.* 10. 1, 4, 2. quum Bene jam concoxerit 3, 27, 22. huic modicus cibus necessarius est, quem Facile concoquat 1, 4, 11. cibum bis die assumere (debet,) sic tamen, ut Facile concoquat 2, 8, 2. cibi esse debent ex his, qui Facile concoquuntur maximeque alunt 3. 22, 19. fere vero sequitur, ut, quo valentior quaeque materia est, eo minus Facile concoquatur: sed, si concocta est, plus alat 2. 18, 50. Facilius concoquit (aliquis,) si quicquid assumsit, potione aquae frigidae includit 1, 2, 22. neque verum est, Facilius concoqui cibos varios 3, 6, 41. Melius concoquitur, ubi frigus quidem est, sed cavetur 1, 9, 6. qui Minus concoxit 1, 2, 10. qui bene concoxit, mane tuto surget: qui Parum, quiescere debet 1, 2, 2. si Parum concoxerunt 1, 3, 40. qui Tarde concoquunt 1, 8, 5. omnia denique sumere (opus est,) quae Tarde concoquuntur 2, 6, 2.

¶ *de actione viscerum & vasorum aliarumve rerum, in morbis, qua humores in eam, quae sanationi convenit, mutationem perficiuntur, seu maturantur, quasi fructus arborum, caet.* non concocta urina in *morbis* 2, 7, 6 *quae sedimentum non dimittit.* concoquunt & movent pus, *quae sequuntur* 5, 3. in his tuberibus, quae difficiliter concoquuntur 5, 18, 41 *i. ad maturam suppurationem perducuntur.* hac ratione saepe discutitur, interdum concoquitur (tuberculum) 7, 7, 10 *i.* pus *in eo generatur; nam sequitur*, si pus se ostendit. *conf.* FOESIUS *in Oeconomia Hippoc.* GORRAEUS *in Definitionibus, voc.* Πεπασμὸς, Πέψις.

Concoctio, onis. *de chylificatione.* concoctioni ventris *conveniens* malagma 5, 18, 14. naturalis actio I Praef. 35. *coll.* 33. sive concoctio sit illa, sive tantum digestio I Praef. 63. *v.* Digestio. concoctio, sicut in omnibus corporis affectibus, necessaria: cruditas enim id maxime laedit 2, 9, 2 *opp. conf.* 2, 10, 25. ad concoctionem materiae genus & modus pertinent 3, 6, 42. scire licet, increscere (morbos,) si Deterior concoctio 3, 2, 7. prodest etiam adversus Tardam concoctionem, clare legere, *caet.* 1, 8, 6.

¶ *cum verbis:* neque enim semper concoctionem eus Exspectat 2, 10, 15. ne stomachus gravetur & concoctionem Impediat 3, 22, 13. sive hac de causa concoctio Intercidat, sive de illa I Praef 63. concoctio omnibus viris Occurrit 4, 9, 3. calor concoctionem Prohibet 1, 9, 11. dum modo concoctioni utique Studeatur 3, 17, 29.

¶ *cum particulis:* Post concoctionem 1, 2, 8. 1, 5, 6.

¶ *de maturatione materiae in morbis:* antiqui medicamentis quibusdam datis concoctionem moliebantur (*in febribus*,) eo, quod cruditatem maxime horrebant 3, 4, 7 *opp.*

Concresco, ere. sive intus concretus Cruor remanet, discutiatur 8, 4, 62 *opp.* vel ex morbo vel ex ictu concrescit Humor sub duabus tunicis *oculi* 7, 7, 127 *de cataracta.* si quod (*al.* quid) intus Humoris concreverit 5, 26, 126. id (*vitreum in oculo*) neque liquidum neque aridum est, sed quasi concretus Humor 7, 7, 123. concreti conserti que Pili 7, 6, 7 *in tumoribus cysticis.* in quo (tumore strumae) subter concreta quaedam ex Pure & Sanguine, quasi glandulae oriuntur 5, 18, 102. si Sanguis per hanc (urinam) editur, & in ea quaedam cruenta concreta sunt 2, 7, 33. neve concretus aliquo loco maneat 7, 19, 18. isque (Sanguis) ibi concretus 8, 4, 25. ne quid ibi (in vulnere) concreti Sanguinis relinquatur 5, 26, 118. si quid intus (*in vesica*) concreti Sanguinis mansit 7, 26, 95. scire licet, in vesica Sanguinem concretum remansisse 7, 26, 112. si quid intus (*in vulva*) praeterea concreti Sanguinis remanet 7, 29, 43. si quando in scrotum Sanguis defluxit, aliquidve concretum ex eo decidit 7, 19, 39. quia calculus vel concretum aliquid ex Sanguine intus se opposuit (*urinae*) 7, 26, 2. quaedam a concreto Sanguine non abhorrentia 7, 27, 1. donec jam non fluere, sed duritie quadam concrevisse videatur (Suffusio) 7, 7, 134.

Concombo, *unde*

Concubitus, us. quod earum (faeminarum) naturalia nonnunquam inter se glutinata oris concubitum non admittunt 7, 28, 1. Frequens 1, 1, 8. 9. scire licet, cum non Inutilem esse, quem *caet.* 1, 1, 9 interdiu Pejor est, Tutior noctu 1, 1, 10. Rarus corpus Excitat, frequens Solvit 1, 1, 8. neque nimis Concupiscendus, neque nimis Pertimescendus est 1, 1, 8

Concupisco, ere. quum in adversa valetudine vinum aut frigidam aquam concupierunt 1, 8, 4. saepe stomachus hunc (cibum) respuit, etiamsi mens concupiscit 3, 6, 1 *opp.* concubitus neque nimis concupiscendus, neque nimis pertimescendus est 1, 1, 8 *opp.*

Concurro, ere. accessiones etiam (febrium) modo singulae singulis diebus fiunt, modo binae pluresve concurrunt 3, 4, 20 *scil. uno die, simul incidunt, opp.* quibus (*symptomatibus*) concurrentibus, non mirum est, si subito quis moritur 4, 11, 6 *i. una contingentibus.* ne, si utrinque Digiti circa calculum vehementer concurrerint, vesicam laedat 7, 26, 35 *i. ex adverso premant.* si Ossa forte recte concurrerint 8, 10, 89 *de fractis, i. naturali modo conjuncta, commissa, fuerint.* si quando ossa non conferbuerunt, *caet.* si vetustas occupavit, membrum extendendum est, ut aliquid jactetur, Ossa inter se manu dividenda, ut concurrendo exasperentur 8, 10, 114 *i. contra se mutuo atterendo.* si in stomachum quaedam biliosa concurrunt 2, 11, 11 *i. colliguntur.* ne plus eo materia concurrat 3, 10, 7. vel avertenda concurrens eo materia, vel digerenda, vel ad maturitatem perducenda est 7. 2, 10.

Concursus, us. utileque (est) lunam vitare, maximeque ante ipsum lunae solisque concursum 1, 4, 3 *i. conjunctionem, in novilunio.*

Concutio, ere. atque ita concussa Aure 6, 7, 101 concussisse vehementibus gestationibus Corpus, prodest 3, 6, 45. concutiendumque Corpus est multa gestatione 3, 21, 46. tum is (Deus) concutiendus est 7, 12, 5 si eximi cum placuit, motu lecti concutiatur (*homo paralyticus*) 3, 27, 18. leniter Homo concutiendus est 7, 16, 21. concutiendum Mentum & ad gutture adducendum est 8, 12, 7. potest Tempora Oculosve concutere (dentis superioris *evulsio*) 7, 12, 7.

Condemno, are. sic tamen (oportet experiri aliud atque aliud,) ut in longis (morbis) non statim condemnetur, si quid non statim profuit 5, 1, 29 *i. improbetur.* ita non ex toto res condemnanda est 1, 3, 39

Condio, ire. acetum, quod scillâ conditum est 4, 9, 5 *i. acetum scilliticum.* vinum, quod resinâ conditum est 4, 5, 29 *i. resinatum, ut noster alibi.* quae separatim contrita, rursus mixta, ex aceto conteruntur; atque ita condita *caet.* 6, 7, 50 *speciatim de dulcibus.* condita omnia duabus de causis inutilia sunt, quoniam & plus propter dulcedinem assumitur, *caet.* 2, 2, 19

Conditio, onis. ejus (morbi) haec conditio est 4, 7, 3 *i. symptomatum modus.* quum jam ante missa conditio vulneris sit 8, 20, 103 *i. flatus.*

Condo,

Confractus.

Con-

continere

continere aeger sub Veste satis multa manus debet 3, 6, 28.

¶ *de regimine aegrorum.* neque alienum est, clausis Fenestris aegrum continere 4, 7, 17. continere se in Lectulo debet aeger 2, 11, 25 *i. manere, quiescere.* continereque (convenit) in Lectulo se, donec 6, 6, 76. quo die febris exspectabitur, in Lectulo se contineat 3, 14, 7. aeger Loco lucido, obscuro continendus est 3, 18, 17. tepidoque is (*aeger*) Loco continendus 7, 30, 27. qui crudum ructat, *caet.* se continere (debet) 1, 2, 3 *i. domi manere.* tum (in pestilentia) oportet gestari, ambulare sub divo *caet.* multoque magis se continere 1, 10, 3 (*an a libidine? quae proxime praecessit.*) si cui cum horrore febris accessit, eaque desiit, eodem die & postero tertioque continere se debet 3, 15, 2. septimo die balneum stigns praevenire, abstinere, continere se debet *ib.* 6. ubi primum dolorem (*inflammatorium auris*) aliquis sensit, abstinere & continere se debet 6, 7, 5. isque homo (si ex inflammatione coles intumuit) continere se, & abstinere a cibo debet 6, 18, 11. pridie is puer in Jejunio continendus est 7, 26, 26. & ante omnia quaeritur, primis diebus (febris) aeger qua ratione continendus sit 3, 4, 6 *i. habendus, tractandus, curandus.*

¶ *i. retineo*, quod tum infusum est, (*i. clysma*,) Alvo continetur 2, 12, 17. si Cibus non continetur 4, 5, 30. neque assumi facile Cibus, neque contineri potest 7, 23, 4. ibique duabus aut tribus horis continendae sunt (Cucurbitulae) 4, 5, 30. unctae manus indicem Digitum primum debet inserere (*in uterum embryulcus*) atque ibi continere, donec 7, 29, 6. eaque tunica duobus Hamis excipitur sic, ut a sinistro testiculus caetera contineatur, ne per vulnus exeat 7, 20, 18. vinctus hac ratione Humerus commodius continetur, si 8, 15, 11. ab ea Jejunum intestinum incipit, cui tale vocabulum est, quia nunquam, quod accepit, continet, sed protinus in inferiores partes transmittit 4, 1, 25. intestinorum laevitas, qua continere nihil possunt, &, quicquid assumtum est, inconfectum protinus reddunt 4, 16, 1. Spiritum ipse (*aeger*) contineat 3, 12, 1. 3, 21, 69 *i. aërem pulmonibus haustum.* Spiritum continere (oportet) 6, 7, 84. abunde est, jubere Spiritum continere 7, 14, 13. ne Spiritum quidem magno opere continere expedit 8, 9, 8. ne Spiritus quidem diutius continendus est 4, 8, 14. si hunc (Spiritum) ore ille (*aeger*) continuit 7, 4, 11. si venter fluit, aut si Stomachus non continet 3, 6, 54. quodsi Stomachus resolutus parum continet 3, 19, 17. protinus dandus panis ex posca frigida: si non continuit (Stomachus) *caet.* 4, 5, 33-34. qui efficiunt, ut vinum in Stomacho contineatur 3, 19, 12.

¶ *i. cohibeo, astringo.* petram erenem continet, neque citra serpere patitur *quod sequitur* 5, 22, 5. quem jam continenda est (caro in *cicatrice*) 5, 26, 182. si corpus astrictum est, digerendum esse: si profluvio laborat, continendum 1 Praef. 90. *synon. & opp.*

¶ *cum adverbiis:* Aeque, Commode, Commodius, Crebro, Diu, Diutius, Eatenus, Facile, Facilius, Fideliter, Ibi, Intus, Magnopere, Melius, Parum, qua Ratione, Recte, Satis, *v. in exemplis ante propositis.*

¶ *cum praepositionibus:* In, Sub, Super, *v. pariter in allatis exemplis.*

Continens, entis. *quasi cohaerente serie durans, respectu temporis, & loci.* in Febre continenti 2, 8, 60. si continentes Febres sine remissione sunt 3, 5, 33. *v.* Febris. per os continens Pituita defluit 6, 9, 31. si continens ei (*lethargico*) Somnus est 3, 20, 9.

Continuus, a, um. *conjunctus, vel tempore, vel loco.* Ἄλφος non continuus 5, 28, 295. *respectu loci affecti.* continua Balnea 1, 6, 1. id fere sine continuo Delirio esse non potest 2, 4, 3. phrenitis tum demum est, quum continua Dementia esse incipit 3, 18, 7. Dolorem habere continuum, (mali morbi testimonium est) 2, 4, 6. continua Febris 2, 6, 19. *v.* Febris. cavendum vero & praecipue frigus, ideoque in eo conclavi Ignis continuus esse debet 4, 3, 15. exasperatamque (genera sacri ignis) per Pustulas continuas 5, 28, 65 *respectu loci.* frequens Singultus & praeter consuetudinem continuus 2, 7, 44. continua Vigilia 4, 7, 3. si continua Vigilia est 7, 26, 128.

Continuo, are. ubi Accessiones (febris) continuantur 3, 5, 29 *de remittentibus febribus, i. sine plena intermissione revertuntur.* quae res Aspritudinem continuat 7, 7, 150 *i. continuam facit.* si a prima hieme Austri ad ultimum ver continuarint 2, 1, 35. qui vomere bis in mense vult, melius consulet, si Biduo continuarit 1, 3, 55. fitque ex his (pustulis) continuata Exulceratio pruriens 5, 28, 263. si ne levatur quidem Febris, sed aeque concitata continuat 2, 4, 14 *i. continens proprie dicta, συνεχής, etiam continua, non remittens.* si continuatur Febris, neque levior unquam fit 3, 3, 14. saepe aliae (Febres) vix quicquam aut nihil remittunt, sed ita, ut coeperunt, continuant 3, 3, 14. quae vero (Febres) sic continent, ut per accessiones increscant, per decessiones tantum molliantur, nec unquam integrum corpus dimittant 2, 4, 13 *i. continuae proprie dictae, συνεχεῖς, remittentes.* continuatur Fletus 6, 6, 110. pejusque (est,) quo magis Sopor interdiu noctuque continuat 2, 4, 4. continuatur (Tussis) & strangulat 4, 6, 18. somnus ereptus, continuataque nocte & die Vigilia 2, 7, 63. ruptis pustulis Ulcus continuatur 5, 28, 67 *i. serpit.*

Contingo, ere. ea (Aqua) sic temperanda est, ut manu contingenti jucunda sit 5, 26, 172. qua Corpus contingunt (ungues) 6, 19, 95. *colon* contingit Jecur atque Ventriculum 4, 1, 29. stomacho apta sunt, quae contacta Sale modico sunt 2, 24, 1 *i. consperfa.* si molle est, quod ultimo specillo contingitur 5, 28, 170. calx ingressu Terram non contingit, sed planta ima 8, 20, 5. *add. ib.* 10. perfricerunt, sic ut neque Venter neque Caput contingatur 3, 23, 12. *cum* Inter: futura orae jungit, quae ne ipsae quidem inter se contingere ex toto debent 5, 26, 126.

¶ contingit *impersonale.* ut, quantum fieri potest, Omnia ista contingant 3, 4, 5. si Priora contigerunt 7, 2, 11. quae (Quies) non semper contingere potest agendi necessitatem habentibus 1, 3, 47. Quod ubi contigit 5, 28, 201. verique simile est, inter non multa auxilia adversae Valetudinis, plerumque tamen eam bonam contigisse ob bonos mores 1 Praef. 8. ut quam primum bona Valetudo contingat 2, 14, 14. omnibus quidem mollioribus corporibus bona Valetudo contingit 1, 1, 38. potest ei secunda Valetudo contingere 2, 8, 3. dubitari potest, secunda Valetudo medicinae an corporis beneficio contigerit 7 Praef. 4. *cum infinitivo:* ab interiore parte non contingit quidem propelli (vertebram) 8, 14, 11.

Contactus, us. atque ibi (in solio) quoque videndum, num sub primo contactu aquae calidae summa cutis inhorrescat 2, 17, 29.

Contra, *praepositio: repugnanter, ex toto aliter.* contra priores Auctores Asclepiades affirmavit 4, 19, 14. contra Consuetudinem 1, 3, 3. 11, *caet. v.* Consuetudo. aqua, quae

to & vigesimo die, quo utique os (Costae) esse debet Glutinatum 8, 9, 5. *spuriae* extremis abdominis partibus inhaerescunt 8, 1, 63. ut, interior pars ejus Laedatur 8, 9, 2. inde, *a vertebris*, Lacescunt 8, 1, 60. si tota costa Perfracta est 8, 9, 9. interdum sic (finditur costa,) ut eam totam is casus Perruperit 8, 9, 2. eo loco costa ab utraque parte Praecidenda & eximenda est 7, 4, 9. in exteriorem partem Recurvatae 8, 1, 60. fere vero inter quartum decimum & unum & vigesimum diem Sanescunt costae 8, 7. 19. *conf.* 8, 9. 5. atque ipsae (*spuriae*) quoque paulatim in cartilaginem Versae 8. 1, 63.

¶ *cum particulis.* A summa costa os excrescit (*claviculae*) 8, 1, 69. duodecim (vertebrae) Ad costas (sunt) 8, 1, 42. in caeteris (fistularum *generibus*,) quae Circa costas sanabiles sunt 7, 4, 12 proprie quaedam De costis dicenda sunt 8, 9, 1. solent autem inter costas fistulae Subter ire 7, 4, 9. ab eo brachio, quod Super eam costam (*fractam*) est, sanguis mittendus est 8, 9, 10. Sub costis 4, 18, 19. 8, 1, 63.

Costum, i. *nominat.* videtur haec facultatem (alvum moliendi) habere 3, 21, 25. purgat 5, 5, 6. costumque recte per potionem assumitur, (si cerastes, aut dipsas, aut haemorrhois percussit) 5, 27, 59 Costus *nominat* concoquit & movet pus 5, 3, 1. costi *genit.* 4, 14, 9. 5, 18, 8. 5, 20, 12. 5, 23, 8. 11. 15. 5, 24, 1. 5, 25, 26. 55.

Cotoneum, i. *sc.* malum: *immutatum ex Graeco* cydonium, *a* Cydone *urbe Cretae.* *v.* Plin. Hist. Nat. lib. XV. cap. XI. cocta cotonea sine frigore reprimunt 5, 33, 12. hisque adjicienda sunt cotonea 4, 29, 21. *v. plura in* Malum.

Coxa, ae. sic, ut ipsi quoque ei (canali) coxa insit 8. 10, 69. in coxae Dolore 2, 8, 34 *i. ischiadico dolore.* coxae Dolores 2, 1, 19. coxaeque Dolores 1, 7, 15. Dolores circa coxas orti 2, 6, 16. si in coxa Dolores sunt 2, 12, 10. si a coxis Dolor in pectus transit 2, 7, 56. Dolor in coxis est 5, 26, 49. ubi Dolor in coxis est 2, 7. 12. in coxae Doloribus si vehemens torpor est 2, 8, 118. Frictio, *v.* Adhibeo. coxis proxima Genua sunt 4. 23. 1. Frigus inimicum est coxis 1, 9, 4. Inflammatio coxae est 5. 25. 7. ima spina (*dorsi*) in coxarum Osse desinit, quod *descr.* 8, 1, 96. 97 *v.* Coxa, spina. (os coxarum) a lateribus, id est, in ipsis coxis, Sinus rotundos habet 8. 1. 97 *i. acetabulum femoris* superiore (capite feminum) in Sinus coxae conjiciuntur 8, 1, 105. Spina coxa eum inter quartum decimum & unum & vigesimum diem sane fecit 8, 7, 19. *sed cum Morgagnio videtur legendum tum hoc, tum sequente loco* spina, coxarum os, *cett.* Spina coxarum vel frangitur, vel foratur, vel colliditur, vel finditur 8, 8. 19.

¶ coxa *i. dolor coxae, ischiadicum malum.* coxa, si sine torpore est, si leviter friget, quamvis magnos dolores habet, tamen & facile & mature sanatur 2, 8, 55 *synon.* coxae dolor 34.

¶ e regione Dexterioris coxae finiri (orbes tenuioris intestini) 4, 1, 27. vulva paulum ad Dexteriorem coxam convertitur 4. 1. 38. resupinandus autem homo est, coxis Erectioribus 7. 16, 7. qui (renes) lumbis sub imis coxis inhaerent 4, 1, 19. *sed leg.* costis.

¶ *cum verbis.* *v.* Adhibenda fricatio. Admotae cucurbitulae, Admovere cucurbitulas. Agglutinanda cucurbitula. super genua sua coxis ejus Collocatis 7. 16, 27. Dolent coxae 2, 7, 31, quibus spina Dolet coxaeve 4, 4. 76. coxis Dolentibus (prodest *id* malagma) 5, 18, 29. coxae paulum Excitentur 7, 26, 165 *i. elevatae.* *v.* Perfrico. Protego. Tumesco.

¶ *cum particulis.* Ictum A coxis factum 4, 22, 2. *v. supra* Dolor. cornibus (plagae lunatae) Ad coxas spectantibus paululum 7, 26, 45. esse cautus debet a planta, si femur fractum est, usque Ad coxam 8, 10, 69. Circa coxas 2, 2, 5. 2, 6, 16. minister Contra coxam propellere (debet os) 8, 20, 23. In coxa 2, 12, 10. In coxis 2, 7. 12, 5, 26, 49. In ipsis coxis 8, 1. 97. ilia inter coxas & pubem posita sunt 4. 1, 39 inulae radix *cett.* late Super coxam imposita 4, 28, 8. tribus aut quatuor locis Super coxam cutem candentibus ferramentis exulcerare (efficacissimum est) 4, 22, 21.

Crassus, a, um. *opp.* tenuis, *v.* Cutis. si de nigro Aliquid albidum factum est, *cett.* si asperum & crassum est 6, 6, 14. *v.* Caro Cutis. Ἰχώρ. Impetigo. Intestinum. Medicamentum. Μελίκηρα Orae ulceris. Palpebrae. Pituitae. Pus. Sanguis. Sanies. Squama. Tunica. Urina. Uva *palati.*

¶ Crassior. *μελίκηρα*, pituitae *cett.* 2, 29, 2. 5, 26. 74. *cett.* crassius, tenuius 8, 5, 9 *opp.* Crassissimum, os, pus 5, 26, 68. 8, 1, 14.

¶ Modice crassus sanguis 5, 26, 78. Modice crassa (sanies) 5, 26, 83. Nimium crassus sanguis 5, 26, 77. Satis crassi tonica 7, 7, 118. Vetie crassa (est facies) 5, 26, 67.

¶ *quasi subst.* Crassum quibus jocinoris crassum vulneratum est 5, 26, 18.

Crassitudo, inis. jamque ei (*anguli oculorum*) crassitudo quoque accessit 7, 7, 10 *ut* fiat Cerati crassitudo 5, 18, 57. donec Cerati crassitudo sit 5. 18, 9 ubi Cerati crassitudinem habet 5, 28, 12 donec Cerati crassitudinem habeant 6, 7, 24. donec liquidi Cerati crassitudinem habeant 6, 18, 33. quae (spatha) crassitudinem duorum Digitorum habet 8, 15, 7. donec Emplastri crassitudo ex omnibus fiat 5, 26, 285. donec Malagmatis crassitudo sit 5, 18, 44. ex malo Punico dulci succus exprimitur, & ejus sextarius ad lenem ignem decoquitur, donec ei Mellis crassitudo sit 6, 10, 5. donec eis Mellis crassitudo sit 6, 6, 120. donec his Mellis crassitudo sit 6, 14, 6. donec Mellis crassitudo his fiet 5, 25, 37. donec Mellis crassitudo ei fiat 5, 28, 259. humor crassitudinem Mellis aut Visci referens, interdum Olei 5, 28, 212, donec Mellis crassitudinem fecerit (*pharmacopoeus*) 6, 8, 2. donec Mellis crassitudinem habeat 6, 6, 31. 6, 19, 5. donec Mellis crassitudinem habeant 6, 18, 17. quorum (*mororum*) succus eodem modo, quo Punici mali, (6, 10, 5.) ad Mellis crassitudinem coquitur 6, 11, 21. donec ad Mellis crassitudinem venerint 6, 5, 7. ferramentum crassitudinis Modicae 7, 16. 85. item longitudinis crassitudinisque Modicae 4, 1, 17. Modo crassitudinis (ossium tibiae & brachii) mutato 8, 1, 85. crassitudo Olei, *v. sup.* crassus. Mellis. donec crassitudo in his Passi fiat 6, 7, 140. donec crassitudo Sordium fiat 5, 25. 10. donec crassitudinem Sordium habeat 5, 25, 13. donec crassitudo Strigmenti fiat 6, 6, 126 incoquuntur, donec Visci crassitudinem habeant 6, 18, 20.

Creber, bra, brum. *opp.* rarus 5, 26, 123 *bis.* *v.* Cupiditas. Dolor. alvi Ductio. Fibula. Foramina. Maculae. Mutatio coloris Sitis. Sonus. Sutura. Tumores. Ulcera. Vomitus. crebriore vomitu uti 4, 14. 31. minus crebris foraminibus 5, 28, 123. nimis creber 5, 26, 123 *bis.*

Crebro. *v.* Contineo. Impono. Inedi cutis. Revertor. Scabo. Spiro. imponendum vero in eum (ventrem) crebrius sinapi 3, 21, 58 *i. crebro.*

Credo, ere. istud interdum valetudinis causa recte fieri, Experimentis credo 1, 3. 48. *v.* Experimentum. cur enim potius aliquis

levi

Curto,

D.

tum

iter

tem,

ta ...

vis

do, dividitur 4, 1, 12. jecur in quatuor fibras dividitur 4, 1, 16. ea foramina, quae a summis ad intimas nares simplicia sunt, ibi rursus in bina itinera dividuntur 8, 1, 25. terri volo *caet.* unius deinde denarii pondus dividi a me in sex partes, id est, sextantes 5, 17, 8. sic in duas partes ea quoque, quae victu curat, medicina divisa est I Praef. 18. *m* in duas mulsi potiones divisa 4, 10, 5 i. *dimidium cum una potione sumendum, dimidium cum altera.* asphodeli quod Aegyptiae fabae magnitudinem aequet arefactum, in duas potiones dividendum est sic, ut 5, 27, 57. aut etiam in plures sinus dividuntur (fistulae) 5, 28, 160. hos autem (morbos) in duas species Graeci diviserunt 3, 1, 2. ossa inter se manu dividenda 8, 10, 114. quod per ignem divisum est, minus celeriter coit 7, 15, 3. vivum autem gallinaceum pullum per medium dividere (oportet) 5, 27, 40.

Diutinus, Diuturnus, *v. sub* Diu.

Divum, i. *coelum apertum.* oportet ambulare sub divo 1, 10, 2. melior autem est (ambulatio) sub divo, quam in porticu 1, 2, 12. neque sub divo noctu dormire (oportet) 1, 3, 80.

Do, dare. intemperantes homines apud nos sibi cibi tempora, modum curantibus dant 2, 16, 5 *synon. ib.* & 6 arbitrio relinquere, pro dono remittere, vindicare. quod si septimus dies non dedit, certe nonus exhibet 8, 10, 31 *synon. i. tot dierum factum non est.* elota Alica dari potest 4, 4, 93. *v.* Alica. Alimenta pleniora, & vini quoque Aliquid dari potest 4, 6, 21. si quod ei (febri) datum fuerit Alimentum 3, 6, 3. eorum Aliquid dandum est 6, 6, 44. dandumque Aliquid cibi levis & calidi 7, 20, 8. *conf. infra* Vini. neque Alvi ductio, neque Balneum, neque vinum, neque medicamentum aliud recte datur 3, 18, 2. Anethum, *v. infra* dare potui. ea (Antidota) recte quidem dantur collisis corporibus *caet.* 5, 23, 2. *conf.* Antidotum. Aqua danda est 4, 11, 11. danda Aqua (est) 4, 5, 30. Aqua dari potest 4, 4, 48. Aqua potui dari debet, in qua 4, 17, 3. danda est potui Aqua, in qua 4, 4, 92. potui dando Aquam, in qua 3, 18, 43. Aquam frigidam potui dabat 3, 9, 12. *conf.* Aqua, & *inferius* dare Potui. Avis dari potest 5, 26, 201. neque Avem dari debere nisi generis durioris 4, 5, 28. neque Balneum recte datur 3, 12, 2. neque danda Caro, nisi elixa, est 3, 6, 49. assa Caro danda 4, 32, 10. *conf.* 3, 32, 21. & *inferius* dare Suillam. ad purganda ulcera (aphtharum) interdum Caseos ex melle recte datur 6, 11, extr. Castoreum, *v.* Castoreum & potui dare. bina Cataputia mane, bina noctu dormituro dantur 5, 25, 23. *add. ib.* 11. 20, 21. 36. alii vespere tali aegro Cibum dant 3, 5, 18. statim Cibum dabat 3, 4, 24. plerique ex antiquis tarde dabant (Cibum) 3, 4, 22. ut deinde postea Cibum darent 3, 4, 38. latius esse, tunc dare (Cibum) 3, 4, 53. perpetuum est, Cibum dare quam integerrimo corpore 3, 5, 30. quam sit aptissimum, tertio quoque die Cibum dare 3, 5, 32. tertio quoque die Cibus aegro commodissime datur 3, 5, 9. postero die satis mature datur (Cibus) 7, 7, 146. opportunius post febrium accessiones Cibus datur 3, 4, 40. serius vero datur (Cibus) antelucanis horis 3, 5, 21. sic tamen, ne quis aut Cibus aut humor universus detur, sed paulatim 4, 12, 5. ut minus Cibi detur, omnino non daretur 3, 5, 35. si dari Cibum necesse est, quando dari debeat, magna dissensio est 3, 5, 14. magnopere necessarium est, neque dari Cibum, nisi in ea remissione, quae vera est; &, ubi ea venit, protinus dari 3, 8, 4. post eam potius accessionem Cibus dari debet, quae 8, 5, 24 tum dari Cibus (debet) 3, 8, 7. is (Cibus) dari debet, simulatque *caet.* 3, 5, 10. *add. ib.* 16. maturius etiam puero quam juveni; aestate quam hieme, dari debet (Cibus) 3, 4, 28. Cibus autem in omnibus ejusmodi casibus dari debet humidus 7, 4, 41. Cibus inter principia non nisi humidus dari debet 7, 27, 20. qui (Cibus) quando primum dari debeat, quaeritur 3, 4, 21. quod scilicet non nisi quam sanissimo dari debeat (Cibus) 3, 4, 52. quae res efficit, ut & a primo die protinus Cibus dari quotidie debeat, si *caet.* & saepius eodem die, si 3, 5, 34. nisi subito sic venae conciderunt, ut Cibus quoque dari debeat 3, 6, 5. scire, Cibumne oporteat dari, quum 3, 4, 50. satis ostendit, dum vires superessent, dari non oportere (Cibum) 3, 4, 31. postero die Cibus dari potest 3, 5, 2. scire licet, etiam ex infirmissima (materia) dari posse (Cibum) 3, 18, 62. Cibus, semel, & post febrem datus 3, 11, 6. optimum vero medicamentum est, opportune Cibus datus 3, 34, 21. in morbo, qui plus virium aufert, celerius Cibus dandus est 3, 4, 27. quam integerrimo dandus est (Cibus) 3, 4, 55. deinde ei (aegro) Cibus dandus 3, 6, 31. deinde dandus Cibus ex levissimis 3, 7, 11. Cibus sine vino dandus ex media materia est 3, 18, 59. iterumque dandus Cibus 4, 5, 30 post eam (accessionem) dandus est (Cibus) 3, 5, 26. ubi accessionis tempus praeterit, Cibus dandus est 3, 5, 4. Cibus post accessionis tempus est dandus 3, 17, 2. si corpus infirmum est, quotidie dandus est (Cibus) 3, 5, 32. qui (Cibus) plenior, an exiguus sit dandus ex ratione accessionis aestimari oportebit 7, 32, extr. ex his conjectare (debent medicus.) quando dandus Cibus sit 3, 4, 49. non, quod non sic interdum maturius Cibus dandus 3, 4, 52. adeo ut, ubi accessiones continuantur, protinus inclinatu priore dandus Cibus sit 3, 5, 29. dandusque, *v. supra* Aliquid cibi. paulatim Cibi dandi 3, 22, 20. dandae vero sorbitiones sunt, omnesque Cibi & calidi & qui *caet.* 4, 8, 9. illud vero convenit, nimium dandum Cibum laborantibus. si hoc; alium, si illud verum est I Praef. 37. dicendo tamen, haec esse videnda, & tum Cibum dandum, quum 3, 4, 31. quidam tunc putant dandum (esse Cibum) 3, 5, 15. potest primo die primus Cibus dandus esse, potest secundo, potest tertio, potest non nisi quarto aut quinto, potest post unam accessionem, potest post duas, potest post plures 3, 4, 25. in dando Cibo I Praef. 114. protinus vel ptisanae vel alicae vel oryzae Cremor dandus est 3, 7, 18 in harum febrium remissionibus nonnulli tres aut quatuor sorbitionis Cyathos, etiamnum manente febre, dant 3, 11, 5. non alienum est, in ipsa febre dare mulsi tres aut quatuor Cyathos 3, 9, 6. *conf. inf.* dare Satis est. Erysimum, *v. postea* dare Ex vino. ut Exitus detur (*pari*) 7, 19, 46. Filiculam, *v.* dare Veratrum. uno Flexu modico in pronum dato 8, 1, 57. Galbanum *v. infra* Panaces dari. Git, *v. inferius* dare potui. Haec dare satis est 4, 7, 12. Herbae, *v.* potui dare. primo quidem die nullus Humor dari debet 3, 6, 5. sic tamen ne quis aut cibus aut Humor universus detur, sed paulatim 4, 25, 1. Id in febre periculose datur 5, 25, 20. secundo die dari debet Id, quod levissimum videri potest ex iis, quae *caet.* 6, 6, 26. Idque non nisi tertio die detur 4, 6, 16. ut, quum pleraque utilia insua-

via

duos vini cyathos 4. 4, 59. duosque quasi ventriculos 4, 1, 13. vitellos coctos duos 5, 21, 10. duos tresve cyathos 1, 8, 5. duas vel tres heminas 3, 19, 15. duas acus 7, 16, 15. duas manus 7, 29, 35. 8, 16, 10. quod in una muliere duo corpora ſimul ſuſtineat 2, 10, 11. habere (oportet) duo pittacia 3, 10, 2. duo aut tria cochlearia uno die ſumſiſſe ſatis eſt 4, 19, 21. duobus (hominibus) 8. 10, 11. duobus digitis 7, 7, 52. 8, 5, 4. digitis duobus 7, 7. 3. 8, 7, 7. duobus aut tribus locis 4, 13, 7. 8, 9, 27. ex duobus miniſtris alteri, alteri 8, 15, 5. duabus horis 3, 4. 51. duabus manibus 7. 16, 5. cum duabus partibus ſimilae 5, 18, 44. cum duabus ſuis tunicis 7, 19, 10. duabus de cauſis 1, 8, 19. v. De. conſtat ex oſſibus duobus 8, 1, 79. eſt ex oſſibus duobus 8. 1. 108. ovis duobus 6, 17, 5. ex his duobus in alterutro 2, 10, 6 *vid.* Acus. Anguli. Anſae. Capita. Cauſae. Cyathi. Dentes. Digiti. Emplaſtra. Faſciae. Fibrae. Fibulae Fiſtulae Foramina. Genera. Hami. Hamuli. Heminae. Horae. Intequentia, Itinera. Liurae. Lina. Loci. Manus. Membranulae. Membra. Menſes. Modi. Orae. Oſſa. Partes Pericula. Portiones. Potiones Priora. Proceſſus. Regulae. Scrupuli. Sedilia. Sinus. Species. Suturae. Tempora. Tergora. Tunicae. Valentes. Ventriculi. Vertebrae. Vertices. Vitelli. Vitia. Unci Unus.

Duodecim. fiſtula duodecim digitorum 7, 26, 6. duodecim vertebrae 8, 1, 43.

Duodecimus, a, um. duodecimum diem 3, 4. 43.

Duodevigeſimus, a, um. ab anno duodevigeſimo 3, 22, 26.

Duplex, plicis. duplicem capillum muliebrem 7, 7, 73 *i. duplicatum.* linum duplex triplexve, ſic tortum, ut unitas in eo facta ſit 7, 4. 17. duplex aut triplex linteolum aceto madens 7, 26, 104 *i. vel dua, vel duplicatum* ſuper ventrem mulieris duplici panniculo injecto 7, 29, 34. duplicibusve pannis 8, 10, 16 eaque (calvaria) ſimplex ab occipitio & temporibus, duplex usque in verticem a fronte eſt 8, 1, 3 *i. duabus laminis oſſeis conſtans. conf.* 8, 3, 23. veſica (*urinaria*) duplex 4, 1, 34 *i. duabus tunicis ſeu membranis conſtans.* duplex curatio eſt 5, 26, 113. curatio duplex eſt 7, 7, 109. duplex enim periculum eſt 7, 7, 28. *conf.* Calvaria. Capillus. Curatio. Fiſtulae. Linum. Linteolum. Os Pannus. Panniculus. Periculum. Vitium. Uſus balnei.

Duplico, are. eamque (veſicam) duplicavit (ſpina calculi deducta) 7, 16, 63. duplicata lateribus lamina 7, 5, 25. in ipſius capilli ſinum, qua duplicatur 7, 7, 74.

Durus, a, um. ſuperimponendum aliquid durum 8, 17, 6. venter nihil reddit niſi & aegre & durum 2, 7, 13. dura emollit (haec compoſitio) 5, 18, 17. dura mollit id 5, 13, 19. ad omnia, quae dura ſunt 5, 18, 25. omnia dura 1, 30, 12 is locus durus eſt 5, 28, 40. ſuper locum durum & renitentem 6, 17, 3. dura alvus 6, 18, 112 *i. faeces compactae,* ipſa autem arteria (aſpera) dura & cartilaginoſa 4. 1, 9. durum cubile 1, 3, 32. ſeu molle ſeu durum eſt (cubile) 1, 3, 21 *opp.* v. Callus. Caro. Caruncula. Cutis. Femen Humerus. Jecor. Locus. Mammae Muria. Nervus. Oleae. Orae. Oſſa. Ovum. Palpebrae. Pars. Pileis. Praecordia. Pulvinus. Sordes. Tuberculum. Tumor. Ulcus. durior: aliquid durius 5, 28, 220. arundinis radix, ſi tenera eſt, ſi jam durior 5, 26, 275 *opp.* corpus durius, quam naturaliter oportet (eſſe) 5, 28, 3. durior aut mollior eſt (locus,) quam eſſe naturaliter debet 5, 28, 24. ſi durior locus eſt 5, 26, 241. *conf.* 5, 28, 138. cibus generis durioris 3, 21, 13. *add.* 4, 5, 28 duriores oſſe dentes ſunt 8, 1, 36. duriora 5, 28, 127. ſi qua circa duriora ſunt 5, 18, 151. mollioribus corporibus, durioribus *dativ.* 2, 1, 38-39 *opp.* paulo durior puſtula 5, 28, 245. durior *pro ponere vo dura* 5, 28, 273. v. Aves Cutis. Impetigo. Locus. Παρωνυχία. Venatio. Vitium.

¶ Nimium duri piſces 2, 18, 5.

¶ ſi grave id & durum videtur 6, 1, 18 *i. moleſtum.*

Durities, ae. ut duritiam emolliat (aqua calida) 5, 26, 171. tuberque (*obſcœno*) cum duritia 5, 28, 133.

Durities, ei. *in Abſceſſu* 5, 28, 145. 7, 2, 10. durities Cutis rubicundior 5. 28, 262. Ἔφηλις nihil eſt niſi aſperitas quaedam & durities mali coloris 6, 5, 4. duritiem, mollitiem (*Interioium ſeparia* conſiderarint) 1 Praef. 41. *conf. ib.* 67. Palpebrae citra duritiem ullam nocto praegravi pituita inhaereſcunt 6, 6, 173. Praecordiorum dextra parte durities 3, 24, 5. de Suffuſione 7, 7, 134. propter duritiem Tergoris 7, 25, 17. *in* Teſticulis 6, 18, 76. ſi durities (*Ventris exterior*) manet 4, 20, 11. ſi nullus tumor, nulla durities, nullus dolor Viſceribus aut Capiti aut Praecordiis ſuberit 2, 15, 4.

¶ *cum adjectivis:* Nulla, Rubicundior, Ulla, *v. in ſuperioribus.* Quaedam, *v. in verbis.* ſi Vetuſtior jam durities eſt 6, 18, 70.

¶ *cum verbis.* exſpectandum igitur eſt, donec jam non fluere (ſuſſuſio,) ſed duritie quadam Concreviſſe videatur 7, 7, 134. tollitur (aliquid) eo detracto, quod duritiem Creabat 2, 14, 7. Manet. *v. ſupra.* v. Mollio. Subſum, *ſupra* Sui. ſive jam durities eſt 7. 2, 10.

Duro, are. *i. permaneo.* Illa Febris (*vulneraria*) perniciosa eſt, quae ultra tempus inflammationis durat 5, 26, 160. per duos menſes durat (Lippitudo) 6, 6, 6. diutius durans (haec Species *ſua facies hippocratica*) mortis index eſt 2, 6, 4. quae Ulcera in latere linguae naſcuntur, diutiſſime durant 6, 12, 2.

¶ *i. durum facio,* omne vero Auxilium corporis aut demit aliquam materiam aut adjicit, *sact.* ſimulque aut durat aut mollit 2, 9, 4 *opp.* fereque, quae vehementer & reprimunt & refrigerant, durant: quae autem calefaciunt & digerunt, ea emolliunt 2, 33, 16 *opp.* qui dixit, frictione, ſi vehemens ſit, durari Corpus: ſi lenis, molliri 2, 14, 4. duranda Cutis eſt vel nitro vel ſale 3, 6, 56.

Dux, *v. ſub* Duco.

Δυσεντερία, ας. *dyſenteria* Graece vocatur, *quae Latine* tormina 4. 15, 1 *quo ſup. tractatur.* v. Tormina.

Δύσπνοια, ας. *quae* appellatur? 4, 4, 20.

E.

E. *praepoſitio.* conſtat ex chalcitide & e ſaxo Calce 5, 28, 189. quicquid e Cartilagine (narium) concidit 8. 5. 4 unctio e liquido Cerato 8, 10, 75. e duobus linis facienda eſt (ſutura) 7, 16, 14. e Porca 5, 27, 84. e Pullis mollibusve jus aliquod 4, 3. 21. ut oculos e ſua Sede propellat 6, 6, 81.

¶ e regione 4, 1, 17. 7, 7, 140.

Eà *i. ea parte: quod additur in his exemplis:* compellendus eſt (calculus) ſi altera parte plenior (eſt,) ſic, ut prius ea, quae tenuior ſit, evadat: ſi laevior altera parte eſt, ut eà antecedat 7, 26, 42-43 44. experiri manu, qua parte is tumor maxime cedat, quia neceſſe eſt ea parte rupta membrana (*ſubit oment*) eſt; quaque integra eſt, ea magis obnitatur 7, 17, 6. telum extrahitur ab ea parte qua venit 7, 5, 3. *add. ib.* 10. id, quod iniit (*in vulnere,*) Ea, qua venit, forti-

ne

Effero,

se poti, ne nimis erodatur, eluitur 5, 28, 306. Ulcus aceto eluere (oportet) 7, 12, 27. tum aceto, cui vel salem vel nitrum aliquis adjecit, eluitur (Ulcus) 7, 13, 6. quoties Ulcus resolveris (medicus,) eluere id, si reprimendus humor videbitur, vino & (*al.* ex) aqua pluviatili mixto, vel aqua in qua lenticula cocta sit, debebit: si purgandum erit, mulso, 7, 8, 9. mulso Ulcus eluetur 7, 27, 25. si sordida quoque Ulcera sunt, melius mulso eluuntur 6, 7, 55. si pus ex Ulceribus profluit, elui mulso calido debent 6, 18, 17. si tenuis Ulceribus humor inest, vino eluenda sunt 6, 18, 16. eodem modo elui debet (Ulcus) 6, 18, 31 *i.* cremore lenticulae 26.

*Ἐλυτροειδής, ἐς, *vaginalis, formam involucri habens; ab ἔλυτρον, involucrum, vel gamentum, tunica testiculorum*) quae ἐλυτροειδής a Graecis nominatur 7, 18, 4 *ubi describitur : vulgo vaginalis.*

Emacresco, cere. mali etiam morbi signum est, nimis celeriter emacrescere 2, 4, 9. ubi Aeger pro spacio parum emacrescit 2, 5, 5. si sine causa quis emacrescit 2, 7, 5. ubi Aliquis contra consuetudinem emacuit 2, 2, 3. omniumque (membrorum,) quae loco suo non sunt, Caro emacrescit, magisque in proximo membro, quam ulteriore 8, 11, 21. Corpus emacrescit 3, 35, 4. mulieri gravidae si subito Mammae emacruerunt 2, 8, 116. si emacrescit Membrum aliquod resolutum 2, 8, 122.

Emano, are. ut, si quod intus humoris concreverit, sit, qua emanet 5, 26, 226.

Emendo, are. emendando (si liber legitur perperam,) advertere animum incipiunt (insanientes) 1, 12, 39.

Emineo, ere. id, quod eminet 8, 10, 23. si id (ulcus) nimium supercrevit, tentandum squamo aeris est, eatenus, ne quid eminere patiatur 5, 15, 42. super eminentem Carnem exedentia medicamenta conjicienda sunt, super contrariam imp'entia 5, 26, 291. si qua Fragmenta (ossis) emineant 8, 10, 12. in adjuncto pariete, si qua Minuta emineant, carpi 2, 6, 15. eminens Os 2, 10, 97. id (Os) quod eminet 8, 4, 48. 8, 10, 123. si nudum Os eminet 8, 25, 11. eminentibus Partibus *dativ.* 5, 26, 235. Pustulae 5, 28, 2. in eminentibus Partibus 5, 22, 63. 248. 252. eminentibus Venis *dativ.* 7, 7, 170. aliquid ex Eminentibus, quales aures vel labra sunt 5, 26, 134. contra Eminentia cubiti 8, 10, 58.

¶ *cum participio* : si quod (*fragmentum ossis*) Ab aliqua parte eminet 8, 8, 12. sic, ut Extra tabulam non emineat (auris) 6, 7, 101 si cartilago in eo, quod incisum est, eminet 7, 9, 13 Inter quae si quod parvulum fragmentum ossis eminet 8, 10, 95. paxillus Inter ea (ossa) demitti debet, sic, ut capite paululum emineat 2, 10, 109. quicquid Intus eminet 8, 4, 58. si Qua parte os eminet 8, 10, 18. 21. Super caput eminens (ulcus) 5, 28, 210. quod Super corpus quasi verrucula eminet 5, 28, 222. ut Super ossa quoque emineat (membrana *durae matris*) 8, 4, 67. Superque eum (tuberem) non nimium pustulae eminent 5, 25, 2.

Emitto, ere. ea, quae excreimus, emittit *pyloros* 4, 1, 24. cum eodem dolore (*ani*) exiguum aliquid emittitur 4, 15, 3 *de dysenteria.* si compresso vulvae ore id (*extractio foetus*) tentatur, non emittente eo infans abrumpitur 7, 29, 22. Aquam his, qui hydropici sunt, emitti oportere, alias dixi 7, 15, 1 *de paracentesi abdominis.* frustraque Aquam emitti (putavit Erasistratus) 3, 21, 56. Aqua nisi emittitur 3, 21, 58. circa singulas heminas (Aquae) emittendum 7, 15, 9 neque enim sanat emissus Humor (*aqua hydropici*) 3, 22, 59 *i. emissio humoris.* ut is (Humor) per ventrem ipsum emittatur 3, 21, 55. ut, si quid Humoris superest, emittatur 7, 15, 11. quo die primum Humor emissus est 3, 21, 62 interest, Pituitam emittant venae, quae 7, 7, 156. ex qua (suppuratione) Pus debet emitti 5, 28. 148 *sinon.* exprimi 118. si Pus emissum est 6, 18, 80. Pure extrinsecus emisso 2, 8, 71. ex ulterioribus autem (locis) externus Sanguis sequitur, quatenus emittitur 2, 10, 38 *de venae sectione,* aversius quoque interdum Sanguis, ubi alia parte prorumpens, alia emittitur 2, 26, 41. ex temporibus Sanguis emittitur 6, 6. 128 si Sanguinis quoque aliquid emissum est, saepe emoritur (clavus) 5, 28, 234 Sanguinem non emittunt (testiculi) 7, 18, 2. ipsius quoque venae, si forte praecisa est, capita comprimuntur, neque Sanguinem emittunt 2, 10, 45. ubi Sanguis emissus est 2, 26, 231. quo fit, ut interdum sine voluntate Semen emittat aeger 2, 12, 5. per quas (actiones) Spiritum trahimus & emittimus I Praef. 55 *i. inspiramus & exspiramus.*

Emolior, iri. interdum etiam sicca tussis est, quae nihil emolitur 4, 6, 6. res vero interdum cogit, emoliri manu urinam 7, 26, 2.

Emollio, ire. quae autem calefaciunt & digerunt, ea emolliunt 2, 33, 16. praecipueque ad emolliendum potest cataplasma ex lini vel foeni Graeci semine 2, 33, 17. imponendumque praecordiis, quod simul & reprimat, & emolliat 3, 20, 22. cataplasma, quod leniter reprimat, quod emolliat 5, 26, 142. quae (cataplasmata) sic reprimunt, ut emolliant 4, 24, 16. magis vero emollit (ἔγχειρον) 5, 24, 9. prodest ad omnem Coitum humoris emolliendum 5, 18, 68. ceratum, quod ad recipiendum id malum (cancrum) Corpus emollit 7, 27, 25. ut tantummodo summam Cutem emolliat (frictio) 2, 14, 25. Dura emollit (haec compositio) 5, 18, 17. praecordia Dura & Inflata emollit (malagma 5, 18, 20. ut duritiam emolliat (aqua calida) 5, 26, 171. emolliendum id Emplastrum adjecto cerato 8, 4, 40. si nimius est (calor,) Nervos emollit 1, 9, 9 *i. tendines & ligamenta relaxat.* quum emollitae sunt Sordes 6, 7, 74. emollitum in eo (balneo) Ulcus 5, 26, 265.

Emorior, i. biniaque singulorum (linorum) capitibus diversas partes (omenti prolapsi) Adstringunt : sub quo aeque, sed tardius, emoritur 7, 21, 5. idque (quantum omenti ex utero prolapsum est,) Adurentibus medicamentis illinere (oportet) donec emoriatur & excidat 7, 21, 4. umbilicum lino vehementer Adstringere (oportet,) deinde partem superiorem aut medicamentis aut ferro Adurere, donec emoriatur 7, 14, 26. quo fit, ut omnes priorum radices Adustae emoriantur 7, 7, 71 Clavum subinde radere, commodissimum est: nam, si sanguinis quoque aliquid emissum est, saepe emoritur 5, 28, 234. hic (nihil tumescere vulnus, indicium) emortui Corporis est 5, 26, 157. intus emortuo Corpore (infantis) 7, 29, 14. eam (Cutem) jam emortuam esse (scire licet) 7, 2, 23. evenit, ut Fragmenta quaedam (ossis) velut emortua sint, neque cum ceteris coeant 8, 10, 120. ex quo (omento prolapso,) si quid jam nigri & emortui est, forfice excidi debet. si quid integrum est, *cap.* 7, 16, 12 *seq.* inter Integram atque emortuam partem 8, 2, 37 *seq.* Membrum, quod paulatim emoritur, abscindere (unicum auxilium est) 5, 26, 285. si induruit

rosa

rit intestiol ortum 2, 8, 52. quandocunque quis ex accessione (febris) levatus est 5, 5. 22. ubi ex eo (*alvi ductione*) corpus conquieverit 4, 15, 8. ex quocunque morbo quis convalescit 4. 25, 1. quum primum aliquis inhorruit, & ex horrore incaluit 5, 12, 7. lactae ex ulceribus cicatrices 6, 6, 150. *v.* Cicatrix. albo finiri ex nigritie vitium (ossis,) soliditate quadam ex carie, manifestum est 8, 2, 12. ex intervallo, *v.* Intervallum. *conf.* ¶ *cum Verbis.*

¶ *i. In* eadem ex vino liquanda sunt, vel, si sordidior fistula est, ex mulso: si callosior, ex aceto 5, 28, 197. *synon.* in, *&* cum: *v.* Liquo. servatum eum (pullum hirundinum) ex sale 4. 4. 17. superque imponi spongiam ex vino & rosa tinctam 7, 3, 10. *synon.* in: *v.* Tingo. lactucae intinctae in aceto, intubi quoque & betae ex eodem 4, 9, 6 *synon.* quibus servatis, ex reliqua victus consuetudine quam minimum mutari debet 1, 20, 8. si ex alia parte vulnus aperitur 7, 5, 9. ex altera parte quinque ossa recta ad digitos tendentia palmam explent 8, 1, 91. *conf.* 8, 17, 3. ita tamen, ut ex parte exteriore aspera; ex interiore, stomachi modo, laevis sit (arteria aspera) 4, 1, 11. sinapi ex parte exteriore faucibus impositum 4. 4. 56 incidendum quoque super talum quatuor fere digitis ex parte interiore est 3, 21, 45 sic, ut ea utraque parte dens liberetur 6, 15, 9 *synon.* in 1, 5, 3. contegit vero universa haec omentum, ex inferiore parte laeve & adstrictum, ex superiore mollius 4, 1, 31. *conf.* 7, 7, 110. ex inferiore vero parte ei (jecinori) fel inhaeret 4. 1, 16. in alvum ptisanae vel alicae cremorem ex inferioribus partibus indere 3, 19, 21 *i. clysma nutriens injicere.* eadem ex inferiore parte indita, quae 4, 18, 7. *similiter cum* infundo, *v. inf. cum Verbis. synon.* In *&* A: *v.* Pars, *vel istas particulas.*

¶ *i. cum, vel in, vel loco ablativi; locutione medicis quasi propria, ut notat Rhodius in* Lexico Scribon. *v.* Acetum, Aqua, Castoreum, Lana succida, Linamentum, Lycium, Spongia, Verbenae, Vinum, *cett. cum Substantivis,* Acetum ex scilla 4, 4. 59. 6, 15, 9. *i.* acetum quod scilla conditum est 4, 9, 5. scilliticum 5, 19, 47. cibus esse debet primo acer, ut Allium, porrum, idque ipsum ex aceto, vel ex eodem intubus, ocimum, lactuca 3, 22 33. immittenda in alvum est Aqua ex verbenis 2, 12, 20. in desidere in Aqua ex verbenis debet 6, 18, 111. *add.* 6, 19, 7. sc. decocta, *v.* Verbenae. Castoreum ex aceto & laureo oleo 6, 7, 87. *synon.* cum *ibid.* 79 *&* 89. Cataplasmata ex aceto 4. 21, 5. *de* Coloribus: proxima cutis colorem habet ex rubro subnigrum 5, 28, 71. Fibula, *v inf.* Sutura. Frictio ex oleo & sale 3, 9, 5 contentique medici quidam sua Frictione, etiam ex quolibet oleo sunt 5, 11, 4. Furfures ex aceto 5, 27, 34. *sc.* cocti *ibid* 64. Hyssopum ex aqua mulsa (dari potest) 4, 17, 7. Intrita ex aqua calida 3, 6, 54. ex vino 5, 19. 14. Intubi quoque & betae ex eodem (aceto) 4, 9. 6. Lana succida ex aceto vel vino 2, 33, 4. ex aceto vel Lana succida vel spongia 7, 19. 22. *v.* Lana, *vel* Acetum. ex aqua frigida Linamentum 5, 26, 262. ex melle Linamentum 7. 7, 52. *synon.* cum 5, 28, 60. ex rosa Linamentu 5, 26, 199 *synon* cum *ibid.* Panni ex vino & rosa & oleo 8, 9, 13. Papaveris lachryma ex aceto 6, 7, 22. *&* 23. Perfusio corporis multa prodest ex aqua 4, 8, 15. admovendumque naribus est Pulegium ex aceto 4, 11, 12. quibus (*morbis*) ex lacte Purgatio convenit 2, 12, 7. Sinapi ex aceto 4, 6, 8. Spongia ex aceto 4, 5. 31. imponendaque Spongia ex aqua calida est 7. 30, 28 utraque (Sutura & Fibula) optima est ex acia molli 5, 26, 122: Usus collyrii vel ex ovo vel ex lacte est 6, 6, 106. *cum Verbis*: sive cibus ex aceto sive potio Assumatur 2, 27, 5. rubique cacumina in aqua decocta, & ex oleo atque aceto Assumta 4. 19, 30. Bibat jejunus ex aqua castoreum 3, 23, 24. Bibere autem oportet herbae isatis semen vel certa folia ex vino 5, 27, 35. *v.* Coepi. quae ex aceto Coguntur 5, 20, 11 *sc. in pastillum.* cinis ex aceto vel etiam ex aqua Coactus 7, 1 extr. quod est ex fabae fatina ex mulso Cocta, & cum cumino contrito ex melle Cocta 6, 18, 70. cum cerato quod ex adipe suilla coactum sit 5, 28, 139. *conf.* Cogo ex quibus spuma argenti Concoquitur 5, 19. 50. quae aeque ex aqua pluviatili Conterun tur 6, 6, 59. quae separatim contrita, rursus mixta ex aceto Conteruntur 6, 7, 50 ruta ex aceto Contrita 3. 18, 28. 3, 20, 14. *v.* Contero. *synon.* cum *&* in *ibid.* quae ex leni vino Contunduntur 5. 18, 35. *conf.* 5, 18, 10. *synon.* cum, *v.* Contundo. ea spuma ex aqua pluviatili Coquitur 6. 6, 126. lini semen ex mulso Coctum 6, 6, 100. *v.* Coquo. *synon* cum, *&* in: *v. ibid.* eaque cum simul ex passo vel mulso Decoquuntur 6, 7, 12 aqua vel salsa vel ex lauro Decocta 4, 2, 22. aqua Decocta ex verbenis comprimentibus 4. 21, 5. *v.* Decoquo, *& ibid. synon.* cum *&* in. super id spongia ex aceto Deliganda 7, 33, 9. quae ex vino Deliquantur 5. 20, 27. Detergenda (lingua) primum penicillo est ex aqua calida 3, 10, 13 Detergendaque sanies ex aqua frigida est 5, 26, 165. quae ex aceto Diluuntur 3, 20, 11. Lycium ex vino Dilutum 6, 8, 9. *v* Diluo, *atque ibi synon. ablativ. &* in. panis ex aqua frigida Dari potest 4, 4, 95 potui ex aqua Dandum est 5, 27, 24. *v.* Do, *ac synon.* cum *&* in. radicula aut e posca, aut cum sale & aceto Edenda est 5, 27, 84. miscetur (hoc) cum sale & pipere Esturque ex his 4, 19, 28. *v* Edo: *synon.* cum *il.* Eluendum id (scrotum) ex aqua 7, 21, 14 *synon. ablativ.* Epota ex aqua trixago 4, 6, 13. levatque spongia imposita, quae subinde ex oleo vel aceto vel aqua frigida Exprimitur 4, 24. 20 spongia vel ex aqua frigida, vel ex vino, vel ex aceto Expressa: ex iisdem lana succida, si levis plaga est 5, 2, 3. *v* Exprimo: *synon. ablativ.* ex ea aqua cum spongia os & caput subinde Fovent 3, 18, 47. Fovere (oportet inflammationem) ex aqua calida 8, 11, 35. *sed frequentius cum ablativo, v.* Foveo. ova Fricta ex oleo 1, 6, 6 per se etiam intubus, vel ex plantagine vel ambubeia Fricta 2, 10, 4. oportet Gargarizare ex aqua, in qua *cett.* 4, 2, 38. Gargarizare ex lenticula, vel ex fici cremore (necessarium est) 6, 6, 159. ex sinapi Gargarizandum 6, 6, 199. *v.* Gargarizo: *synon. ablat.* quidam illinunt adurentia ex oleo 6, 4, 8 neque alienum est illini frontem ex compositione Andreae 6, 6, 125. *usitatius construitur cum ablat. v.* Illino. quorum quidlibet ex aceto Impositum, dolorem minuit 3. 10, 5. *v.* Impono. & ex aqua fronti Inducta (catapotia *descripta*) pituitam in oculos decurrentem tenent 5, 25, 18 *synon.* cum 4, 14, 23. terra Eretria ex aceto Liquata 6, 1, 6. *v.* Liquo: *synon.* cum, in, *& ablativ.* vino ex aqua pluviatili Mixto 7, 3, 9 *in quibusdam antiquiss. edit. al.* et eorumque (emplastrorum) aliquod ex aceto Mollitum 8, 4, 35. *synon.* cum, *& ablativ.* *v.* Mollio. quod suppurat, si in partem sanam aliquis decubuit, Onerare eam ex pondere aliquo videtur 2, 7, 89. *alias construi solet cum ablat.* quo celerius ex aqua legumina Percoquuntur 2, 18, 49. corpus leniter Perfricare ex oleo 1. 5, 12. ex cerato liquido Perfricatur (id membrum) 8, 10, 112. *v.* Perfrico: *synon.* cum, *& frequentius ablativ.* corpus ejus leniter ex oleo vetere (cum capite, excepto ventre) Permulceatur

¶ de

expositis est 3, 18, 1. eo loco explicitum est. quo febrium Curatio exposita est 4, 2, et *synon* eadem Curatio adhibenda, quae in recentibus vulneribus exposita est 5, 26, 23. facienda Eadem sunt quae in naribus adultis exposita sunt 7, 12 extr. expositis simplicibus Faenisotibus, dicendum est 5, 17, 2 *synon.* exposuisse tantum Genus vitii, satis est 6, 6, 204. quas (Medicamenta) prima parte superioris capitis exposita sunt 6, 11, 1. — hujus capitis 8, 9 extr. quas (Notas) in carcinomate exposui 7, 14, 13 ea Signa, quae in priore volumine exposita sunt 3, 2, 1. *conf.* 7, 3, 5. non alienum videtur exponere, quae tempora anni *cont.* 2 Praef 3. finito vitio quemadmodum agendum esset, jam alias superius exposui 7, 30 extr. si qua sunt, quae exasperatura eorum animos sunt, optimum est, ea, dum aegrotant, eorum notitiae subtrahere; — &, quom experrecti sunt, tum exponere 3, 5 extr. *i. narrare, referre.*

¶ *i. pateo: cum dativo.* non seque magnis inflammationibus pars ea exposita est 7, 16, 14. quos (os) tenerum adhuc, Injuriae sub tenui cute expositum est 8, 9, 6 saepiusque Oculis expositum est (*apostema*) 5, 28, 115. Oculis id expositum est 7, 17, 6. caput igitur, eaque, quae in ore sunt, non lingua tantummodo palatoque terminantur, sed etiam quatenus Oculis nostris exposita sunt 4, 1, 3. gravioribus Periculis is locus expositus est 8, 9, 1. quibus Periculis etiam magis id expositum, quod juxta ipsos articulos ictum est 8, 10, 81. *cum praepositione*: idque non in Graecia tantummodo, sed in aliis quoque gentibus celebre est, adeo ut nulla medicinae pars magis Per nationes quasque exposita sit 7, 7, 164 *synon.* celebris, *recepta sit.*

Exprimo, ere. Humor ex amaris nucibus aut ex nucleo mali Persici expressus 6, 7, 15. eaque Linteolo contegenda in aqua frigida madefacto, dein bene expresso 5, 28, 60. ubi jam bene Manipulus is coctus est, ibidem expressus projiciatur 5, 27, 14. id (Oleum,) quod ex amaris nucibus exprimitur 6, 7, 94. deligandumque brachium superimposito expresso ex aqua frigida Penicillo 2, 10, 54. v. Penicillus. expresso Pure 5, 28, 118. si Pus se ostendit, scalpello dividi debet, &, quicquid intus humoris est, exprimi 7, 7, 11. ex qua ipsa (postula) Quod exprimitur 5, 28, 245 ministrum ab inferiore parte exprimere moderate Scrotum oportet 7, 19, 31. fovere oportet vapore aquae calidae; id & Spongiâ expressâ atque admotâ fit, & *caet.* 6, 8, 1. levat Spongia imposita, quae subinde ex oleo vel aceto vel aquâ frigidâ exprimitur 4, 24, 20. Spongia vel ex aqua frigida vel ex vino vel ex aceto expressa 5, 2, 3 *add.* 5, 26, 96. 118. 7, 7, 91. 7, 15, 10. 7, 16, 20. Spongiam concavam imponere (expedit,) subinde aquâ frigidâ expressam 4, 2. 17 *al.* in aqua fr. *Merg.* ex. v. Spongia. si simul ex utraque (herba) Succo expresso, caput impleatur 5, 18, 30. ex malo Punico dulci Succus exprimitur 6, 10, 5. ex his (myrti baccis) Vinum exprimere 4, 19, 34.

¶ *i. effero, produco:* tuberque (abscessus) cum calore, & paulo post etiam cum duritia, magisque nocenter adolescit, & sitim vigiliamque exprimit 5, 28, 133. perque somnum (si) palpebrae non committuntur, sed inter has ex albo oculorum aliquid apparet, neque id fluens alvus expressit 2, 6, 8. magna vi luctari (oportet *in linguae paralysi*,) ut verba exprimantur 4, 1, 40.

Expugno, are. horror ipse per eadem, quae supra praescripta sunt, expugnandus 3, 15, 15.

Exsanguis, e. si quis sani corporis vulnere factus exsanguis est 2, 8, 90.

Exsanio, are. exsaniae enim (sal, si acidus vulneri imponitur, *caet.*) 5, 17, 7.

Exscreo, are. si aeger facile spirat, facile exscreat 2, 8, 3. Vix exscreare, (mali morbi testimonium est) 2, 4, 5. ubi Nihil est, quod exscreetur 4, 6, 18. ita, ut Nihil exscreetur 4, 4, 65. si Nihil aeger exscreat, nisi Pituitam spumantem 2, 8, 71. in ea (phthisi) quoque frequens tussis est & Pus exscreatur, interdum Cruentum aliquid 3, 22, 11. Quicquid exscreatum est 3, 22, 11. qui spumantem Sanguinem exscreant 2, 7, 41. neque Quicquam, ut Ex ulcere exscreatur 4, 4, 68 cupiditas tussiendi est, & paene Nihil in tussi exscreatur 2, 7, 91 huic dolori lateris febris & tussis accedit, & Per hanc exscreatur, si tolerabilis morbus est, Pituita; si gravis, Sanguis 4, 6, 5.

Exsequor, qui. quae deinceps exsequi aggrediar 7 Praef 20 *synon. ib.* explicabo. ego autem nobilissima (Collyria) exsequar 6, 6, 47. quas (vulnerum ulcerumque multorum Curationes) alibi exsecutus sum 7 Praef. 57. exsequentibus nobis morborum Curationes 2, 18, 4 ipsam Curationem exsequentibus 5 Praef. extr. Medicamentaque his idonea exsecutus sum 7, 2, 2. Remedia singularum laborantium partium exsequar 4, 2, 1.

Exsicco, are. id acetum (*cum sale injecto & liquato*) coquunt, donec exsiccetur 6, 15, 7.

Exsolvo, ere. febrem autem ardentem — subitus horror exsolvit 2, 8, 55 *i. finit salutariter. Aves Hippoc.*

Exsorbeo, ere necessarium est exsorbere portionem meri vini cum pipere, *caet.* 5, 27, 43.

Exspecto, are. alia (genera curationum sunt,) in quibus nullus dies urget, & exspectare tutissimum & facile est 7, 7, 17. exspectandum igitur est, donec 7, 7, 134. ex ratione ejus Accessionis, quae exspectabitur, aut in metu uenerit 1, 12 extr. *synon.* sic aegros uttriebant, ut dicerum impatium Accessiones exspectarent 3, 4, 38. neque enim semper Concoctionem tes exspectat 2, 10, 25 *i. exspectare potest, venae sectionem eo usque differre permittit.* exspectandus est Dies tertius 3, 5, 4. *conf.* 3, 23, 15. qui osse nudato Diem tertium exspectant, ut tunc excidant (cartilem) 8, 2, 36 ab illo tempore exspectato Die tertio 3, 4, 14. quo die Febris exspectabitur 3, 14, 7. ubi id (Frigus ante febres) exspectatur 3, 12, 1. utram tot Horae exspectandae sint, quot febrem habuerunt 3, 4, 57 *synon. ib.* praeteriri *debeant, intermittendae.* Insania exspectanda est 2, 7, 46 *i. metuenda.* exspectanda ergo intermissio (febris) est 2, 10, 33 *synon. ib.* speratur. ultima exspectanda Maturitas est (*abscessus*) 7, 2, 17. quum corpus ita se habet (*in febre*,) ut major Remissio non exspectetur 3, 5, 11 *synon.* 2, 10, 33. speratur. in his (curationibus) Ver exspectandum est 7, 7, 38.

Exspectatio, onis. sub exspectatione proximae accessionis 3, 12, 10. sub exspectatione accessionis quartae *ib.* 16.

Exspiro, are. quum aetate nostra quaedam, ex naturalibus partibus carne prolapsa & arente, intra paucas horas exspiraverit 1 Praef. 81 *i. mortua sit.*

Exspumo, are. purgare autem oportet & spiritum continere, donec inde humor aliquis exspumet 6, 7, 8.

Exspuo, ere. Pus exspuere 2, 4, 5. Pus exspuisse in hoc morbo (*phthisi*,) deinde ex toto spuere desiisse, mortiferum est 2, 8, 77. fereque juvenes sunt, qui Sanguinem exspuunt 2, 1, 50 *i. haemoptysi laborant.* magis terreri potest aliquis, quum Sanguinem exspuit 4, 4, 64. saepe feminae, quibus Sanguis per menstrua non respondet, hunc exspuunt 4, 4, 71.

Exstinguo, ere. aqua a ferrario subeo.

Situm

Bis

toresque medici ferunt, vel excesa parte eliqua languinem eutee, vel rupta, *cast.* 4, 4. 7c *i. scribunt, docent, tradunt.* fersuc eriam ad digerenda, quae coeunt, sub aotore Medo (malagma) 5. 18, 30 *i. celebratur.*

Ferrum, i. Colorem habet (suffusio) marinae aquae vel ferri nitentis 7, 7, 129. Squama & ferri & aeris (languinem supprimit) 5, 6, 3. Squama ferri (rodit) 5, 6, 4. Squamae ferri, quod στόμωμα appellant, p. 1. 6, 6, 53. Στόμωμα aqua a ferrario fabro, in qua Candens ferrum subinde extinctum sit 4, 9. 8. *conf.* 5. 28, 41. considerandum est, lapide, en ligno, an ferro, an alio telo percussum sit (os calvariae) 8, 4, 5 *i. telo ferrea.* sine ferro coctum (pulmonem vulpis) 4. 4, 34 *i. non in vase ferreo, ferreisque utensilibus non adhibitis* si jam ilia (arundo sagittae) decidit (*ex vulnere,*) solumque intus ferrum est 7, 5, 19 *i. pars ferrea sagittae. add. ib.* co

¶ *de instrumentis ex ferro chirurgicis, anatomicis, similibusve. synon.* ferramentum 7, 2c, 1 - c. simulatque ferrum ad praecordia accessit, & discissum transversum septum est I Praef. 69 *i. scalpellos anatomicos.* sine ferro cucurbitolae 3, 21, 24 *opp.* si concisa ante scalpello cutis est c, 11, 7. o. Cucurbitulae, sive ex medicamentis sive ex ferro crustae occalluerint 6, 18, 54 *i. s. ex cauterio potentiali s. actuali natae. conf.* 7, 1. 12. vulneribus tantummodo ferro & medicamentis mederi solitos esse proposuie I Praef. 6. magno malo (suppurationis) via sine ferro mederi licet 7, 3, 18.

¶ *cum verbis:* v. Accedo. Admoveo. Aduro Aperio. Candens. Curo. Experior. Exulcero. Medeor. Persequor Prevenio. Utor.

Ferramentum, i. *i. instrumentum chirurgicum ex ferro.* ferramento Acuto 7, 30. 2. Acutumque 7, 26, 68. Acuria f. 7, 22, 1. modioius f. Concavum, teres est, imis oris serratum 8, 3, 2. ferramento, quod e similitudine Corvum vocant 7, 19. 33. f. adhibetur Crassitudinis modicae, prima parte tenui. sed retusa 7, 26, 85. in summa parte Labrosum, in ime semicircularem acutumque 7. 26, 68. f. facto ad similitudinem Graecae Literae ν 7, 5, 17. Rectum 7, 26, 68. retuso f 7, 31. 6. *conf.* 7, 26, 83. Semicircularum, v. *sup.* Labrosum. Serratum, v. *antea* Concavum Solum 7. 5. 19. in modum Spathae facto 7, 10, 2. quod Spathae simile 7, 12 47. id Tale esse debet, ut fere tertiam digiti partem latitudo mucronis impleat 7, 15, 4. *de erotsquarts vulgo dicto.* Tenue f. candens 7, 11, 4. Tenui f. 7, 7, 106 7, 31, 6. Tenuibusque f. 6, 19, 14. *conf.* 7, 26, 83. Teres, v. Concavum. Unco f. 7, 10, 3.

¶ Aciem ferramenti 8, 3, 9. Capitibus paulo latioribus f. 2, 17, e7 *de cauteriis act.* quodam Genere ferramenti 7, 5, 34. latitudo Mucronis (ferramenti) 7, 15, 4. imis Oris serratum 8, 3, c. prima Parte 7, 26, 85 in summa Parte, in ima 7, e6, 68.

¶ *cum verbis:* v. Adhibeo. Admoveo. Aduro. Aperio. Candens. Demitto. Deprimo Educo. Excido. Excutio. Extraho. Exulcero Facio *vel* Fio. f. Ignita e, 17, e7. Imprimo. Infigo. Pervenio. Premo. Protraho. Recipio. Venio ad. Uro.

Ferreus, a, um. tenuis Acus ferrea 7, 7, 69. Lamina est ferrea 7, 5. 15.

Ferrarius, a, um. faber ferrarius 5. 28, 41. aqua a ferrario fabro 4. 9, 8.

Ferveo, ere. Balneum his fervens idoneum non est 1, 3, 11. fervens Mulsum bibendum est 5, 27, 80. neque fervens, neque frigidum (Tempus) 1, 26, 34.

Fervesco, ere iterumque omnia fervescunt 6, 10, 16 *de cectura.*

Fervefacio, ere. aquam marinam vel muriam duram fervefacere oportet 4, 24, 11.

Fervidus, a, um. cibi potionesque frigidae vel fervidae 2, 14 *extr.*

Fervor, oris. aliae (febres) fervorem ingentem habent, aliae tolerabilem 3, 3, 15 & remissioni (febris) credendum est, quae etiam immorantur, & jactationem fervoremque corporis, quem ζέσιν Graeci vocant, minuit 3, 21, 8. post magnos fervores corporis e, 7, 76. ne his autem in ipso morbi fervore sustinendus aeger est, sic, ubi paulum is se remisit, *cast.* 4, 6, 21 *opp. i. vehementia.* si Spiritus ex naribus cum fervore prorumpit 3, 6, e2.

Ferula, ae. *arboris s. fruticis genus.* adjicere (oportet modo cibo, modo potioni piper, porrum, ferulam, album papaver; quae maxime inde urinam movere consuerunt 4, 10, 4. ex ferula facto canaliculo 8, 8, 13

¶ *instrumenti chirurgici genus, a ferula arbore dictum, unde primum olim fieri consueverat, ad fracta continenda.* plus opis in eo (osse altero brachii) quam in fasciis ferulisque est 8, 10, 58. quum ad ferulas ventum est 8, 10, 50. ferulaeque superaccommodandae sunt, quae fusae circumpositae que ossa in sua sede contineant 8, 10, 31. nec ultra astringi (ferulas oportet,) quam ut ossa contineant 8, 10, 35. quum spacio laxentur, tertio quoque die paulum Habenis suis coartari (oportet ferulas) - sic manere, donec 8, 10, 36.

¶ extrinsecus esse earum Longissimae debent, e lacerto Breviores, sed sub ala Brevissimae 8, 10, 30. Latior Valentiorque 8, 10, 34. easque omnes circa articulum esse oportet Resimas 8, 10, 35.

¶ *cum verbis:* v. Astringo. Circumdo. Circumpono. Coarto. Contineo. Findo. Impono. Laedo. Laxo Maneo. Opus est. Resolvo. Solvo. Superaccommodo.

Ferus, a, um. omne etiam ferum animal domestico levius 2, 18, 36. itaque eam (scabiem,) quae talis est, ἀγρίαν Graeci appellant, id est, feram 5, 28, 266.

Fera, ae. omnia autem ferae morsus habent quoddam virus 5, 27, 3. omnem grandem feram, quales sunt caprea, cervus, aper, onager 2, 18, 6. quae (vulnera) morsu fiunt, interdum hominis, interdum simiae, saepe canis, nonnunquam ferarum, aut aliorum animalium, aut serpentium 5, 27, c. ex feris, quo majus quodque animal, eo robustior ex eo cibus est 2, 18, e3.

Festino, are. ad quam (curationem) festinare, nullo modo convenit 7, e6, 18. festinare ad eximendum eum (dentem) nisi res coegit, non est necesse 6, 9, 21, nisi autem necesse est, ad vinum festinare non oportet 3, 19, 13. haec ratio curationis longa, sed sine dolore est: qui festinant, debent *cast.* 7, 4, 32 - 3. nisi festinare curandi imbecillitas cogit 7, c, re. quod incidere his solet, qui manente adhuc pituitae cursu festinarunt 6, 6, 69.

Festinanter. ubi vero res petitur, festinanter subveniendum est 3, 18, 19 *sc* phreniticeo. iisdem omnibus, si fieri potest, etiam festinantius actis 7, 5, 37.

Festinatio, onis fere periculosa esse nimia & festinatio & voluptas solet 3, 4, 4 *de curatione febrium.* cum magna festinatione succurrendum est 7, 16, 6. saepe autem in eo magis necessaria cibi festinatio est, qui minus inediam tolerat I Praef. 125 *i. festinata iteratio.*

Fex, fecis. *sigillatim de vino.* pulvis ex fece Vini (sine frigore reprimit) 2, 33, 12. pulvis ex austeri & boni Vini arida fece 3, 19, 9. ex fece Vini fit (medicamentum) 5, 28, e36. fece Vini combusta

Fetas,

seniu-

(fomenta)

Γ. G.

adhuc

¶ cum

¶ *cum Particulis:* De frictione vero & gestatione adeo multa Asclepiades posuit 2, 14 1. Confert etiam aliquid ad somnum - gestatio Post cibum, & Noctu, manimeque lecti suspensi motus 3, 18, 53.

Gibbus, a, um. Calvaria incipit, ex interiore parte concava, exteriusecus gibba 8, 1, 2 *opp. i. convexa.* idque (Coxarum os) ab exteriore parte gibbum 8, 1, 97. ab exteriore parte gibba (Femina) 8, 1, 102. gibbus in posteriorem & anteriorem partem (Humerus) 8, 1, 74. Vulsella - ab ea parte, qua sima est: ea parte, qua gibba est 8, 10, 97 *opp.*

Gibber, a, um. iecur - intrinsecus cavum, extrinsecus gibberum est 4, 1, 16.

Gigno, genui, genitum. quà cute Capillum gignente contegitur (calvaria) 8, 1, 2. crassissimum vero in capite os post aurem est, qua Capillus, ut verisimile est, ob id ipsum non gignitur 8, 1, 14. genuini (Dentes,) qui sero gigni solent 8, 1, 39. hae vero (gravidae feminae,) quae gignunt, imbecillos vixque vitales edunt (*Infantes*) 2, 1, 33 *i. pariunt.* quae (genera Serpentium) aestuosis gignuntur locis 5, 27, 65.

Genitalis, e. In feminis super genitale earum posita est (vesica *urin.*) 4, 1, 35 *i. uterum sive vagina, genitale arvum.*

Gingiva, ae. Inter Dentem & gingivam 6, 13, 5. a superiorum Dentium gingivis 8, 1, 19 si Dolor in gingivis est 6, 15, 13. propria etiam dentientium, gingivarum Exulcerationes 2, 1, 43. saepe forceps, quum dentem comprehendere non possit aut frustra comprehendat, Os gingivae prehendit & frangit 7, 12, 12 gingivarum vero Ossa, quae hebetia sunt, in perpetuum ustione nudantur 6, 15, 17. exit enim (Sanguis) modo ex gingivis 4, 4, 63. si ex gingivis exit (Sanguis) *ib.* 81. solent etiam interdum juxta dentes in gingivis Tubercula quaedam oriri dolentia, παρουλίδας Graeci appellant 6, 13, 1. propter gingivarum marcescentium Vitium (dentes) nonnunquam moventur 7, 12, 1. sine gingivarum ullo Vitio (modo ex ore exit sanguis 4, 4, 65. fit etiam interdum, ut ex gingivae Ulcere, sive παρουλὶς fuit, sive non fuit, diutius pus feratur 6, 13, 14. ne quod in gingivis palatove aliave parte oris Ulcus habeat 5, 27, 37. alia quoque (*praeter* παρουλίδας) Ulcera in gingivis plerumque oriuntur 6, 13, 12. *conf.* 6, 13, 13.

¶ quibus magni lienes sunt, his gingivae Malae sunt, & os olet 2, 7, 51. *Hippocr. de intern. Affectionib.* 34. *gingivae male olent, & a dentibus recedunt.* a Mediisque naribus aut superiorum dentium gingivis per medium palatum una (sutura) procedit 8, 1, 19.

¶ *cum Verbis:* oportet in utrolibet (vitio) candens ferramentum gingivis Admovere *caet.* 7, 12, 1. Adustae gingivae melle illinendae, & mulso Eluendae sunt *ib.* 3. Incidi gingiva debet 7, 12, 14. tum Incidi gingiva debet *ib.* 15. propter gingivarum Marcescentium vitium 7, 12, 1. si vero a dentibus gingivae Recedunt 6, 13, 17. circumradi debet (dens,) ut gingiva ab eo Resolvatur 7, 12, 5.

¶ *cum Particulis:* haec ulcera (aphthae) A gingivis incipiunt 6, 11, 13. A superiorum dentium gingivis 8, 1, 19 En, In, Inter, *v. in superioribus.*

Git. calefacit 1, 33, 15. dandum potui in male *hysterica* 4, 20, 12. git cyathi tres 5, 28, 293. git, *alias melanthion, & nigella: v. Rhod. ad* Scribon. Compos. 69.

Glaber, bra, brum. cutem ex toto glabram 6, 4, 3.

Glacies, ei. aqua ex nive aut glacie 2, 18, 47.

Gladiator, oris. gladiatorem in arena 1 Praef. 71. quidam jugulati gladiatoris calido sanguine poto tali morbo (*epilepsiae*) se liberarunt 3, 23, 15.

Glans, ndis. glandis quam μυροβάλανον Graeci vocant, cortex, 5, 18, 21. fit (*epithema*) ex unguentariis glandulis, quas μυροβαλάνους Graeci vocant 4, 9, 13 glandis unguentariae pondo IV 5, 26, 285.

¶ genus telorum, quod interdum evelli debet, est plumbea glans 7, 5, 28.

¶ *de anteriore parte penis.* sub Circulo glandis 7, 25, 9 *i. corona, v.* Circulus. Cutis circa glandem prehenditur & extenditur 7, 25, 4 *i. praeputium.* in eo, cui glans parva, juxtaque eam Cutis spatiosior (est) *ib.* 3. Cutis, quae super glandem est *ib* 21. Phagedaena, *v. paulo post.* Ulcera in glande 6, 18, 14.

¶ *cum Adjectivis:* *v.* Libera. in quo (cole) si glans Nuda est 7, 25, 1. in eo, cui glans Parva (est) *ib.* 3. si in Summa glande circa fistulam urinae est (phagedaena) 6, 8, 62.

¶ *cum Verbis:* *v.* Aperio. Condo. Contego. Excido *media brevi.* Nudo. Tego.

¶ *cum Particulis:* Circa & in, *v. sup.* Super glandem autem adverso emplastro imposito induci (debet cutis) 7, 25, 13. si Super glandem notae revertuntur *ib.* 22. resoluta autem cutis rursus extenditur Ultra glandem 7, 25, 11. *v. de hac curatione circumcisorum D. Cleric. Hist. Medic. P. 1. Lib. 4. Sect. 2. Cap. 5. p. m.* 535. ulcera vel in cutis ulteriore parte vel in glande, Ultrave eam in cole reperiuntur 6, 18, 14.

Glandula, ae. atque in ipsis cervicibus glandulae positae sunt, quae interdum cum dolore intumescunt 4, 1, 5 *i. tonsillae, amygdalae.* ubi aetas (*puerorum*) paulum processit, glandulae oriuntur 2, 1, 45 *Hippocr. Aphor.* 3, 26 παρίσθμια, *i. tumores tonsillarum.* si vero sub prima curatione (*fractae calvariae*) febris intenditur, *caet.* & in cervicibus glandulae oriuntur 8, 4, 43. struma quoque est tumor, in quo subter concreta quaedam ex pure & sanguine quasi glandulae oriuntur 5, 28, 102. testiculi simile quiddam glandulis habent; nam sanguinem non emittunt, & omni sensu carent; dolent autem in ictibus & inflammationibus tunicarum, *caet.* 7, 18, 2.

Gleba, ae. minii gleba 4, 15, 22.

Glomero, are. ubi inter se implicatae glomerantur (venae) 7, 22, 2. *de varicocele.*

Glorior, ari. id (κυλλικὸς) se reperisse Cassius gloriabatur 4, 14, 6.

Gluten, inis. glutinat 5, 2, 2. purgat. 5, 5, 5. gluten, quo vincta est pilus (*cilii*) 7, 7, 78 *i. palpebrae adglutinantur* 75. grandis pinna, gummi vel fabrili glutine illita 8, 5, 7. id enim (*mixta inter se similia & thuris fuligo*) corpori quasi gluten inhaerescit 8, 5, 11.

Glutinosus, a, um. Caro. Cibus. Humor. Ἰχὼρ Μελίκηρα. Pus. Resina. Sanguis. Sanies. Sputum. glutinosum (si est id, quod excernitur *per alvum*) 2, 4, 21. glutinosa *de alimentis* 6, 18, 91. omnia glutinosa 3, 7, 3. omniaque fere glutinosa 2, 33, 1. cibus sine glutinosis 3, 25, 11. ex duro (ulcere sycosis) exiguum quiddam & glutinosum exit 6, 3, 2. Glutinosior 5, 16, 74. Glutinosius 5, 26, 68. in resinam quam Glutinosissimam 6, 7, 97.

¶ Minime glutinosos cibos 7, 26, 23.

Glutino, are. quod (emplastrum) παρακολλητικὸν a glutinando vocant 5, 19, 12. si glutinandum est 5, 26, 84 *sc. ulcus vel vulnus.* Callo glutinantur (fracta ossa) 8, 4, 42. ne Cicatrice inter se palpebrae glutinentur 7, 7. 13. *v.* Emplastrum. Gummi- hoc maxime praestat (*in* collyriis,) ut, ubi collyria

ex

H. Habena,

H.

7 Praef.

Apprehensam

Hircus

num,) ubi humerorum Dolor vel ad manus pervenit, vel ad scapulas tendit *caet.* 2, 8, 120. humerorum Dolores, qui ad scapulas vel manus tendunt, vomitu atrae bilis solvuntur 2, 8. 40 quum in humeris aliisve commissuris Dolor aliquis exortus est 4, 23, 2, *conf. cum ad.* si humerus Loco suo non est, major in eo ipso fit Macies, quam in brachio 8, 11, 22. Medulla, *v. inf.* si id (vulnus) Musculi femoris aut humeri secuerint 8, 10, 77. *v.* Nervi. in cubito autem tria coire Ossa, humeri & radii & cubiti 8, 16, 1. ut recipere (capitulum spathae ligneae cavum) Particulam aliquam ex capite humeri possit 8, 15, 8. humerus vero (fractus) quoque in periculum venit 8, 10, 80. inferius (humeri caput) duos Processus habet, inter quos quod medium est, magis etiam extremis partibus sinuatur 8, 1, 78. *add. ib.* 81. *vel inf* sinus. eoque fit, ut capite ligni caput humeri impulsum, in suam Sedem, modo cum sono, modo sine hoc, compellatur 8, 15, 15. Similitudo, *v. sup.* in summo capite (cubitus) duobus quasi verticibus extantibus in Sinum humeri, quem inter duos processus ejus esse proposui, se inserit 8, 1, 81 *conf. ib.* 78. rotundo & leniter cavo capite (radius) exiguum humeri Tuberculum recipit, quod ibi nervis & cartilagine continetur 8, 1, 80. si quod in humero Vitium est, ex altero brachio (sanguinem mittendum esse) 2, 10, 39.

¶ *cum Adjectivis:* hinc humerus incipit extremis utrinque capitibus *v.* Tumidus, Mollis, sine Medulla, Cartilaginosus: Medius, Teres, Durus, Medullosus 8, 1, 73: leniter Cavus in priorem & interiorem, Gibbus in posteriorem & exteriorem partem 74 si Dexter humerus ducendus est, si Sinister 8, 10, 44 *add.* 45. vincto Imo humero 8. 10, 43 si is (humerus) inferior est (jugulo fracto) *caet.* sin autem Superior est 8, 8, 9-10. Inferius (humeri caput) 8, 1, 78. Superius humeri caput *ib* 77.- majore parte extra id (scapularum os) situm, nervis deligatur *ib.* Similis, *v. sup.* super talos, Summusque humeros 4, 4, 91.

¶ *cum Verbis:* si Adductus ad latus sit (humerus) 8, 15, 22. humerus autem in priorem partem Adducendus est 8, 8, 8. *v.* Attollo. Cogo *i. compello.* Conjici *in.* Conservo. Contineo *i. retineo.* Curo. si in alam Delapsus est (humerus) 8, 15, 2 *i. luxatus.* *v.* Deligari. Duci. Excido *de luxatis.* Extendi. Extenuari. si quidem humerus Fractus est 8. 10, 40. ubi in vicinia cubiti humerus fractus est 8, 10, 51. Fracto humero 8, 16, 12. *conf. sup ab initio.* Impono, *v. pauca inferius cum in.* si in partem priorem humerus Incidit 8, 15, 17 *i. luxatus est.* hinc humerus Incipit 8, 1, 73. ne postea suspensum aliter, atque quum deligabatur, humerum Inclinet (id, quod afficitur) 8, 10, 48. superius autem humeri caput - scapularum ossi Inferitur 8, 1, 77. non sic, ut membrum aliud Intenditur 8, 10, 40 (humerus fractus.) *v.* Moveri Propelli Reposito humero 8, 15, 20. *v.* Sanesco, *vel in super.* Sinuatur, *v. sup.* processus. Situm, *v.* superius humeri caput. Sum: si humerus loco suo non est 8, 11, 22. Suspensum aliter, atque quum deligabatur, humerum 8, 10, 48. Vinctus hac ratione humerus 8, 15, 22. Vincto imo humero 8, 10, 43.

¶ *cum Particulis:* ferequid id (jugulum,) quod a pectore est, super id, quod Ab humero est, in posteriorem partem inclinatur 8, 8, 2. quum istum os scapularum Ab humero recedit 8, 11, 2 Ab humeris femoribusque metus mortis est 8, 25, 3. (si cum vulnere icti sunt) idemque (dolor *in hepatitide*) ad latus dextrum & Ad jugulum humerumque partis ejusdem pervenit 4, 8, 2. summa costa Contra humeros sita est 8, 1, 58. sicut Cum humero cubitus (committitur) 8, 1, 112. sursumque ad ejusdem partis aurem Cum humero porrigi non potest (cubitus) 8. 15. 2. dextrâ vero cubitum Cum humero attollere (medicus debet) 8, 15, 19. quum De humeris dixerim 8, 20, 1. si quod In humero vitium est 2, 10. 39. quum In humeris aliisve commissuris dolor aliquis exortus est 4, 13, 2. imponuntur (ea) In humero partis ejus, quae dens dolet 6, 9, 19. In eo ipso (humero) 8, 11, 21. Super talos summosque humeros 4. 4, 91.

Humilis, c. Calceamentis humilioribus utendum 8, 22, 7. resupinus collocandus est (*aeger*,) sic, ut Caput humile sit 7, 26, 103. homo collocatur alto Sedili, medicus autem humiliore adversus 8, 10, 40. *μυρμήκια* autem vocantur humiliora thymio durioraque (Tubercula) 5, 28, 227. *translate:* quae (genera gestationis) adhibenda sunt & pro viribus cujusque & pro opibus, ne aut imbecillum hominem nimis digerant, aut humili desine 2, 15, 6. *i. pauperi.*

Humor, oris. *synon.* liquor 7. 21, 11. quo facto (*i. bronchocele aperta,*) sive humor est, profluit: sive quid densius, digitis educitur 7. 13, 3 *opp.* quotiescunque non adjicio, quod genus humoris adjiciendum sit, Aquam intelligi volo 6, 6, 131 *conf.* 6, 6, 49. humor aquae similis *vid. inf. i. fluida corporis:* vere tamen maxime, quaecunque humoris motu novantur, in metu esse consuerunt 2, 1, 14 utiliaque haec genera (sudorem sicco calore eliciendi) sunt, quoties humor intus nocet, isque digerendus est 2, 17, 4 *conf.* I pr. 166. *in* infante intus emoreno 7, 29, 24. 25. *i. sanguis:* ex quo evenit (sub ictu calvariae,) ut humor ad membranam (*duram matrem*) quidem descendat, exitum vero non habeat 8, 4, 46. *conf.* 5, 27, 44. *i. urina* 3, 21, 30. *synon.* pituita 6, 6, 123-134-135. *conf. inf. i. succus mali Punici:* malum ipsum super prunam imponere (oportet,) quod, dum humor intus est, non aduritur 4, 19, 26 *i. oleum:* humor ex amaris nucibus aut ex nucleo mali Persici expressus 6, 7, 15. *i. lente crystallina oculi:* sub his gutta humoris est, ovi albo similis, a qua videndi facultas proficiscitur: κρυσταλλοειδὴς a Graecis nominatur 7, 7, 136. igitur vel ex morbo vel ex ictu concrescit humor *caet.* isque paulatim indurescens interiori potentiae (*videndi*) se opponit (*in suffusione s. cataracta*) *ib.* 127. *i. potulentum:* dixit, saepe interiore parte humorem non requirente, os & fauces requirere 3, 4, 19 *synon.* 18 potio. *add.* 3, 6, 5 *coll.* 4. *ib.* 9. 4, 2, 66 *&* 4, 12, 5 *opp.* cibi 5, 27, 47. *i. sorbitio & similis materia fluida:* cibus autem febricitantibus humidus est aptissimus, aut humori certe quam proximus, - maximeque sorbitio 3, 6, 32. *i. decoctum:* ficus pinguis vel in mulso, vel in aceto & melle (coquitur;) ex quibus quum ficus discocta est, is humor percolatur 6, 9, 11. homo in aquam demittetur, in qua marrubium decoctum sit, aut cupressus, aut myrtus; idemque humor clystere intus adigetur 7, 27, 10. *conf.* 5, 25 13. 6, 18, 27. *i. medicamentum quod instillatur* 6, 7, 14 *coll.* 13. *i. fluidum excrementitium in variis morbis utrisve, ut in universum* I Pr 106 5, 28, 74. Aurium humor 2. 1. 42 *in* infantibus tenerisque adhuc pueris: in sono aurium 6, 7, 84. humor *in Bronchocele* 7, 13, 2-3. 5, 28, 108. *qui* ex Carie fertur 8, 2, 20. habere humorem glutinosum Dentibus inhaerentem *in* morbo

Ὑδροφθάλμια.

ſtomachus corruptus eſt, *cæt.* idonei huic curationi non ſunt 3, 21, 61. neque idonea curationi ſenilis aetas eſt 7, 7, 132 *ſynon.* 133 opportunus. ei (curationi) corpus idoneum eſt id, quod 7, 14, 29 *ſynon.* 28 aptus. neque ſenile autem corpus *cæt.* huic medicinae idoneum eſt 7, 9, 4. omnique reſolutioni nervorum ad medicinam non idonea tempora ſunt hiems & autumnus 2, 8, 123.

¶ *i. ſalubris, commodus:* neque vero ex multa fame nimia ſatietas, neque ex nimia ſatietate fames idonea eſt 1. 5, 5. balneum bis fervens idoneum non eſt 1, 3, 21. coctutae genere idonei fieri (poſſunt fungi) 5, 27, 85 *opp.* inutiles 84. paſt vomitum, ſi ſtomachus infirmus eſt, paulum cibi, ſed hujus idonei, guſtandum 1, 5, 52. aliae (res) idoneae ſunt ſtomacho, aliae alienae 2, 19, 2 *opp.* dum febres quidem increſcunt, hic ſolus idoneus cibus eſt 3, 6, 37. paulatimque revocandus aeger eſt ad idoneos cibus, donec ex toto convaleſcas 5, 21, 64. quae & per ſe & mixta idonea ſunt 5, 28, 152 *ſynon. ib.* commoda.

¶ *cum dativo: v. in ſuperiorib.* Aeger, Aetas, Aliquis, Balneum, Corpus, Locus, Medicamenta, Quae, Res. Alexandrinum (Emplaſtrum) quoque viride nervis idoneum eſt 5, 26, 135. ſunt etiam plura idonea manibus pedibusque Malagmata 4, 24. 21. idoneaque etiam ſtrumae aperiendae ſunt (Malagmata *διαφορητικά*) 5, 18, 56. Medicamentis his (abſceſſibus) idonea exſecutus ſum 7, 2, 2: omnique reſolutioni nervorum ad medicinam non idonea Tempora ſunt Hiems & Autumnus 2, 8, 123. quod (Vinculum) idoneum eſſe aut curationibus paſſu 7, 22, 5.

¶ *cum* Ad: medicamentum autem Ad incipientem hanc idoneum eſt, quod 5, 28, 168. convenis, Ad omnes affectus oculorum id (collyrium) eſſe idoneum 6, 6, 187. Ad idem idoneum eſt etiam id (collyrium,) quod *cæt.* 6, 6, 170. Ad medicinam non idonea tempora 2, 8, 123.

¶ ſatisque conſtat, hoc collyrium Adverſus omne genus oculorum valetudinis idoneum eſſe 6, 6, 168. ea quoque medicamenta, quae recentibus ſciſſuris poſita ſunt, Hic idonea ſunt 6, 18, 215. In omnibus vulvae doloribus idoneae potiones ſunt. quae 4, 20, 20.

¶ idonea Maxima eſt (λεπτυσμός,) quae 5, 27, 95. ver idoneum Maxime eſt 7, 14, 52. Non idonea tempora 2, 8, 123.

Jecur, jecoris, jocinoris viſcus appellatur 3, 21, 57. 4, 1, 15. 4, 8, 1. a ſuperiore parte non ſolum inteſtina, ſed jecur quoque lienemque diſcernit (transverſum ſeptum) 4, 1, 15 *diſtinct. ibid. & ſeq. deſcribitur.* contingit jecur atque ventriculum (inteſtinum colum) 4, 1, 19. jecur & lienem 2, 8, 27. 7, 4, 15. inter lienem & jecur 4, 1, 21. commune autem & jocinori & lieni *cæt.* (malagma) 5, 18, 14. jecur aut lienis 3, 24 extr. *conſ.* 5, 25, 8. jecur aut lienem 5, 21, 14. ex jecore aut ſplene 5, 28, 20. ex jocinore aut liene 5, 26, 151.

¶ Bubulum 2, 30, 6. Caprini 6, 6, 215. Columbae 4, 8, 10. Hircini 6, 6, 215. ex his, quae ſevum habent 2, 30, 6. Vulpinum 4, 4, 33.

¶ Aridum, *v. inf.* ſiccum. Aſſum 6, 6, 215. intrinſecus Cavum (eſt) 4, 4, 16. Crudum, *v. inf.* recens. extrinſecus Gibberum eſt 4, 1, 16. Omne jecur 2, 20, 7. Prominens leviter ventriculo inſidet 4, 1, 16. columbae jecur Recens & crudum 4, 8, 10. vulpinum jecur, ubi Siccum & aridum factum eſt 4, 4, 33.

¶ *cum Subſtantiv.* jocinoris Craſſum 5, 26, 28. in jocinoris Dolore 2, 8, 50. in quatuor Fibras dividitur 4, 1, 16. inflammatio jocinoris 2, 8, 97. ſuntque etiam Membranulae tenues, per quas inter ſe tria iſta (ventriculus, lien & jecur) connectuntur 4, 1, 21. Morbum enim hunc (hydropem) jocinoris putavit 3, 21, 56. alterius quoque viſceris Morbus, id eſt jocinoris *cæt.* 4, 8, 1. jocinoris Portae 5, 26, 15. ſic (*hydatopia*) laborantes inungi oportet Sanguine jocinoris, maxime hircini: ſin minus caprini; ubi id aſſum coquitur, excepto 6, 6, 215. *v. inf. cum* ex. ubi Suppuratio in jocinore eſt 4, 8, 4. id enim malum (vomica) in Tunica eſt 2, 8, 6. non hujus viſceris unius hoc Vitium (hydrops) eſt 3, 21, 57. ſi in jocinore Vomica eſt 2, 8, 6. ſi vero jecur Vomica laborat 4, 8, 16.

¶ *cum Verbis:* v. Afficio. Contundo. Coquo. Divido in. ſi jecur Dolet 5, 18, 8. atque Edi quoque ipſum jecur debet 6, 6, 215. calor omnis & jecur & lienem Inflammat 2, 8, 27. jecur inflammatum eſſe ſignificat 2, 7, 44. utroque ex his (liene & jecore) paulum ſuper eum (ventriculum) Ingrediente 4. 1, 21. quod (jecur) prominens leviter ventriculo Inſidet 4, 1, 16 *v.* Laboro, *vel ſup.* vomica. abſtinendum utique eſt ab omnibus frigidis: ne-

que enim res alia magis jecur Laedit 4, 8, 13. jocinori Nocet *cæt.* 3, 21, 18. illud (jecur) eſſe Sanandum 3, 22, 56. ad Sanandum jecur 5, 25, 24. ſive jecur aut lienis aut latus Torquet 5, 25, 8. Vitiato illo (jecore) 3, 21, 56. jocinoris autem Vulnerati notae ſunt *cæt.* 5, 26, 44. jocinore Vulnerato 5, 26, 48.

¶ *cum Particulis:* A jocinore id malum proficiſci videtur 2, 7, 34. tutior fiſtula eſt Contra jecur & lienem *cæt.* 7, 4, 15. & Ex jecore aut ſplene hoc (carcinoma) naſcitur 5, 18, 20. ſi quid aut Ex jocinore aut liene *cæt.* dependeat 5, 26, 151. Ex jocinore ſi pus cruentum exit 2, 8, 68. interdum etiam fieri ſolet, ut aut Ex pulmone, *cæt.* aut jocinore feratur, (ſanguis) 4, 4, 50. In jocinore 2, 8, 6. 4, 8, 4. Inter lienem & jecur 4, 1, 21.

Jejunus, a, um. jejunum inteſtinum 4, 1, 25. 5, 26, 16. jejuni Inteſtini 5, 26, 58. jejuno (inteſtino) *ib.* 52. ſi jejuna Saliva quotidie defricetur (levis papula) 5, 28, 189. illud ignorare non oportet, omnis Serpentis ictum & jejuni & jejuno magis nocere 5, 27, 69. *ſine ſubſtantivo, vel tanquam ipſum ſubſtantivum de homine:* jejunus 2, 5, 6. 2, 6, 2. 2, 8, 2. 3, 21, 24. 4, 17, 4. jejuno *dativ.* 1, 3, 6. 7, 33, 1, 4, 11 (ſi jejuno caput laeditur, *ſi leg.* jejunio,) 3, 21, 22. 3, 22, 17. 3, 27, 22. 4, 4, 25. 29. 4, 9, 8. 4, 29, 12. 5, 20 extr. jejuno, ac ſitienti 4, 19, 32. neque jejuno; neque coenato vomendum eſt 1, 10, 5 *opp.* jejunum *accuſ. maſcul.* 4, 15, 6. 5, 28, 185. in jejuno 2, 3, 52. 62. 1, 8, 3. in jejuno *pro dativo* jejuno 5, 18, 59. 3, 21, 65. 4, 5, 6, 22, 18. neceſſarius modo in jejuno, modo poſt cibum vomitus eſt 4, 5, 18 *opp.* jejunis *dat.* 3, 22, 21. 5, 25, 33. 6, 6, 116.

Jejunium, i. ſi jejunio caput laeditur 1, 4, 11. *ſed Linden. & ſequenti* jejuno. neque jejunio utique venandus eſt (aeger) 3, 18, 55. neque tamen in lippientibus, longum jejunium neceſſarium eſt 6, 6, 6, 25. pridie is puer in jejunio continendus eſt 7, 26, 26.

Igitur 3, 4. 38. 5, 6, 19. 3, 15, 14. *cæt.* *in tranſitione* I. Pr. 22. 217. 2, 1, 1. 3, 2, 15. 5, 5, 29. 3, 10, 7. 3, 15, 2. 4, 2, 55. 5, 26, 39. *cæt.* *poſt alias voces praemiſſas* I Pr. 90. 2, 2, 2. 2, 18, 5. 3, 9, 4. 4, 2, 3. 4, 3, 20. 6, 6, 28. Quia hoc ipſo pejus id tempus eſt, — igitur 3, 5, 17–18. Quanquam igitur I Pr. 77. Quam igitur I Pr. 52. 84. Tum igitur 2, 10, 2.

Ignarus, a, um. miſtore autem ſanguinem

supra

v. Caro

v. Caro. quodsi Carunculis increscere coeperit 8, 4, 39. posteaquam diducta ab aliis, habere professores suos coepit (chirurgice,) in Aegypto quoque increvit 7, Praef. 9. ut sine noxa postes Cutis increscat 8, 3. 32. in iis, in quibus genuini (Dentes,) qui sero gigni solent, non increverunt 8, 1, 39 *synon.* quum Dolor increvit 1, 9, 1. *add.* 1, 3, 56. eisbique super haec Fastidium increscit 8, 4, 43 eaque (Febris) interdiu levior est: noctu increscit 2, 7, 9 *opp.* Febre increscente 2, 14, 16. increscente Febre 2, 15, 5. 3, 5, 18. *opp.* remittente, in remissione, consistente jam incremento, *ib.* neve cum Febris increscat 2, 17, 13. simul enim Febris quoque increscit 5, 28, 18. quotidie quidem increscunt (Febres,) sed sine integritate tamen remittunt 3, 5, 11 *opp.* dum Febres quidem increscunt 3, 6, 57: si is (Humor) vehementer increvit 7, 18, 29. *v. inf. sum* iecet. si inflammatio increscit 7, 19, 48. necesse est quidem increscant (illa *symptomata*) 2, 7, 94. ex eoque Inflationes, caligines, capitis dolores, aliaque superioris partis Mala increscunt 1, 5, 56. sin sub ea (tunica) Malum increverit 7, 19, 13. *conf. inf. cum* super, & carde. modo increscere (haec genera Morborum,) modo consistere, modo minui consuevisse 1 Pr. 89 *opp.* ubi acutus (Morbus) increscens urget 3, 2, 5. increscit autem Morbus, dum *caet.* 5, 1, 6. atque in longis quoque Morbis -- scire licet, increscere, si *caet. ib.* 7. aliter increscentibus (Morbis medendum,) aliter subsistentibus, aliter jam ad sanitatem inclinantibus 1 praef. 90 *opp.* omne auxilium necessarium esse increscentibus Morbis, non quum jam per se finiuntur 2, 14, 12 *opp.* quaedam remedia increscentibus Morbis, plura inclinatis conveniunt 3, 2, 4 *opp. synon.* crescentibus *ib.* 5. neque in acutis Morbis, neque increscentibus 2, 14, 10. Increscente Morbo 3, 6, 43. 4, 7, 12. Polypus, Professio, *v. inf. cum* per. fere quoque Pus increscit 6, 18, 80. omnia ista (Tubercula) diu paulatimque increscunt 7, 6, 4. si tetentus est spiritus, non magnopere increscit (Tumor *epiploceles*) 7, 18, 15. Tumor is (*enteroepiplocelos*) sine inflammatione modo minuitur, modo increscit *ib.* 16 *opp conf. inf cum* ad & inter. Venae, *v. cum* sub.

¶ *cum ad.verbiis, & con unctionibus:* Adeo 6, 8, 19. Aliquando 5, 18. 77. 7, 12, 41. Celeriter, *v. cum* in. Circa 8, 6, 2. Diu 7, 6, 4. Donec 5, 28, 53. Dum 5, 6, 37. Fere 6, 18, 80. Jam 7, 4, 42. 8, 10, 73. ibi 6, 18, 46. 7, 14, 5. inde quoque esto increscens 8, 4, 77. interdum 7, 14, 5. 7, 18, 37. in Loco 8, 3, 17. non Magnopere 7, 18, 13. Modo, modo 1 Pr. 89. 6, 8, 19. 7, 18, 16. Noctu 2, 7, 90 Paulatim 3, 21, 3. 7, 6, 4. Postea 8, 3, 38. Protinus 5, 28, 13. Quodsi 6, 7, 38. 8, 4, 19. Quoque, *v. in superioribus.* Quotidie 3, 5, 11. Quum 3, 26, 5. 7, 18, 40. (8, 10, 75.) Raro 7, 18, 41 Retro 6, 8, 19. Rursus 6, 18, 46. Si, *v. in superiorib.* Simul 3, 18, 18. Super haec 8, 4, 43. Tarde 6, 4, 2. 7, 7, 37. Tum 2, 27, 15. Vehementer 7, 18, 29.

¶ *cum praepositionibus:* Ab ipso osse earo increscit 8, 5, 56. callus eo loco non Ad sanitatem tantummodo, sed etiam Ad tumorem increscit 8, 3, 17. Circa ipsum testiculum nervumque ejus increscunt 7, 18, 37. Ex eoque inflationes, caligines, *caet.* increscunt 1, 3, 56. si quando autem In articulis callus increvit 5, 18, 77. increscitque utrumque, in aliis celeriter, in aliis tarde 6, 4, 2. *conf. sup. cum* dentes. In cervice inter cutem & asperam arteriam tumor increscit 7, 13, 1. In medio earo increscerct 7, 7, 167. In membranis, *v. cum* inter. In Aegypto quoque increvit (chirurgice) 7 Praef. 9. vel Inter tunicas is (humor) increscit, vel in membranis 7, 18, 24. *add. ib.* 41. & *supra cum* in cervice. & Per hos quidem maxime viros salutaris ista nobis professio increvit 1 Praef, 19. modo Retro Per id foramen adeo increscit (polypus narium, ut 6, 8, 19. isque (callus) si Per quietem increvit 8, 16 extr. interdum etiam Sub ima tunica, circa ipsum testiculum nervumque ejus increscunt (venae *varicosae*) 7, 18, 37. sin media tunica venata erit, aut Sub ea malum increverit 7, 19, 13. quodsi Super ulcera earo increvit 6, 7, 58.

Incrementum, i. consistente jam incremento febris 5, 5, 38. quum vero in summo incremento morbus est 3, 7, 19. ubi incrementum (morbi) constitit 4, 7, 12.

Incubo, are. perniciosissimi sunt (serpentes,) quum iecubant 5, 17, 69.

Inculco, are. non enim quidlibet antiquiores viros aegris inculcasse 1 Praef. 30.

Incumbo, ere. in aliquam partem id malum incumbit 1, 7, 78 Super humeros ejus (aegri) suis pectoribus incumbunt 7, 26, 31.

Incurro, ere. ut in ipsam exercitationem tempus febris incurrat 3, 15, 18 *i. paroxysmus.*

Incurso, are. quamdiu quidem febricula incursat 5, 21, 10. quodsi febris aut nondum incursat, aut jam remisit *ib.* 32 *de paroxysmo.*

Incurvus, a, um. incurvas vero esse eas (fistulas) paululum, sed magis viriles oportet 7, 26, 7.

Inde, *adv.* *i. ab eo loco, parte, caet. synon.* ab 8, 4, 77. inde capita ejus (fasciae) supra caput Adducta, ibi ligentur 8, 7: 12. Diduci 7, 5, 17. Educere 4, 9, 11. inde tenuius Intestinum Est 4, 1, 26. Extracta inde gutta 3, 25, 39. inde Lateiunt (costae) 8, 1, 60. quae maxime inde urinam Movere consuerunt 4, 10. 4. inde semina Oriuntur 8, 1, 100. digitoque inde Premantur 7, 19, 10.

¶ *synon.* ibi 3, 21, 58. desinit enim fluere (sanguis) qua nolumus, inde objectis quae prohibeant 2, 10, 41.

¶ *i. ex materia, parte, caet.* inde collyrium factum 6, 7. 88. inde, si qua vitiosa sunt, circumcidenda sunt 7, 19, 10.

¶ *i. deinde.* urinae crebra cupiditas, sed magna difficultas est, & quod inde excretum est, aquae simile vel rufum vel pallidum est 2, 7, 32 *vel loco ejus*, urinae *scilicet.*

¶ sonitus ventris inde Ad inferiores partes devolutus 2, 3, 12. *add.* 4, 1, 38. inde usque Ad 8, 1, 58. inde, Deinde 4, 1, 33. 7, 5, 17. Deinde, ut inde 3, 21, 58. Deinde, inde 8, 7, 11. Deinde, inde, inde 7, 19, 10-11. inde Huc 7, 21, 9. inde In *cum accus.* 8, 28, 9. inde, Io, In 4, 1, 23. Per eas iede in 4, 1, 33 quam longissime sanguinem inde, Ubi isedit, esse mittendum 2, 10, 57.

Indecorus, a, um. ut minus indecora ante fuerint (corta) 7, 9, 1. eoque & brevius Membrum & indecorum fit 8, 10, 120. apud nos indecorum, sed commune his herniae Nomen est 7, 18, 15. ut non satis intestina contineat (*peritonaeum*,) hisque intenta cutis indecora intumescat 7, 17, 3 *i. indecere: & sic quoque legendum cum antiquis edit.*

Indecore, *adv.* umbilicum indecore prominere 7, 14, 3. omnibus indecore, quibusdam etiam cum dolore, dependet (is testiculus) 7, 22, 18. cutis indecore intumescat 7, 17, 5.

Indico, are. Nulles calculos *caet.* indicat urina secum trahens quasdam quasi squamulas 7, 26, 4. paucis ipsius oculi Natura indicanda est 7, 7, 126. prius Positus Figurasque eorum (ossium) indicabo 8, 1, 1. indicanda Quaedam puto *caet.* 8, 7, 1. indicandum est, quae maxime ex utraque parte dicentur

fuit, sive *cart.* 5, 18, 14. v. Sostineo Tolero

Ineptia, ae. *unde usitatior plur.* ineptiae, arum paene ineptiae sunt, curare varos & lenticulas & ephelidas 6, 5 Pr

Iners, ertis. exercitatus (facilius sanescit,) quam iners 5, 16, 33 *opp.*

Ineo, *unde*

Initium, i. quoddam 3, 9, 4. venientis Accessionis 2, 8, 27. Cibi 3, 4, 35 discussis febribus initium Cibi pleniusta Vinique firmiusis valetudini facit (balneum) 2, 17, 7. Dolorum 4, 6, 1. atque initium ejus quidem Mali recipit curationem 5, 16, 218. Menstruorum initium 3, 23, 4. initium Morbi *accus.* I Praef. 32 initio Morbi *abl.* 2, 17, 5. Initia Morborum primum fremem sitimque acenderant 2, 16, 2. qui gravium Morborum initia sic sentiunt, ut adhuc febre vacent 2, 13, 10. (ut) fiat initium quoddam novi Motus 3, 9, 4. cognitisque ex motu maxillarum Musculorum initiis 7, 7, 166. initium secundae Valetudinis facit (aquae bene frigidae potio assumta) 4, 13, 18. in pueris Veneris initium 3, 13, 4. initium ejus (Unguis *oculi*) 7, 7, 27.

¶ *cum verbis:* v. Accipio. Affero. Cognosco. Desidero Facio. Fio. Occurro. Reperio Sentio. Sum, v. *cum* ex. Teneo. Tollo.

¶ *cum praepositionibus:* Ab initio, v. A *de tempore.* in pluribus tamen Ad initium cibi dies quartos aptissimus esse consuevit 3, 4, 35. eorum (dolorum in lateribus) initium vel Ex frigore vel Ex ictu, vel Ex nimio cursu, vel Ex morbo est 4, 6, 1. In initio, tum 4, 8, 7. Inter ipsa initia (*morbi*) 1, 7, 82. protinus autem inter initia (*morbi*) 3, 2, 1. ne Inter initia quidem ab istis quaestionibus deductam esse medicinam, sed ab experimentis I Praef. 54. *conf.* inter.

Initio, *tanquam adv.* I Praef. 30. 2, 10, 55. 3, 17, 1. 6, 13, 2. Initio. Deinde 6, 13, 2-3. Protinus initio 1, 7, 91.

Inexercitatus, a, um. facilius (famem fert) inexercitatus homo, quam exercitatus I Praef. 115. *opp.*

Inexpugnabilis, e. inexpugnabilis paene dormiendi necessitas 3, 10, 2.

Infans, ntis. *i. foetus adhuc utero contentus, isque mortuus ante partum,* infantem vero Mortuum aut secundas expellit *sequ.* 5, 25, 31. ut (infans,) qui Solidus non exit, concisus eximi debeat 7, 29, 19 *opp.* si vero Transversus est (infans) *ib.* 28. quas secundas vocant, quod Velamentum infantis Intus fuit *ib.* 41. v. *verba* Absumpo. Comprimo. Concido, *vocata longa.* Converto. Decedo. Dirigo. Educo. Exeo. Eximo. Expello. Extraho. Protraho. Traho.

¶ *de jam natis, usque ad septimum circiter annum.* curatiori neque infans, neque aut robustus annis aut senex aptos est, sed a septimo fere anno ad quartum decimum 7, 14, 28 *opp.* infantes tenerosque adhuc pueros 1, 1, 41. si Lactens adhuc infans est 6, 11, 14. qui Ab Infantibus id vitium habent 7, 7, 152 *i. ab infantia.* In infantem inciderunt (genera morborum) 2, 1, 48 hoc (vitium) fere In infantibus est 6, 4, 7. ad eas Pustulas, quae infantes male habent 5, 28, 260.

Infero, intuli, illatum. quod (*cibi*) integro corpori infertur 3, 4, 12.

¶ frigus modo nervorum Distentionem, modo Rigorem infert 2, 1, 18. saluris humanae praesidem artem non solum Pestem alieni, sed hanc etiam atrocissimam inferre I Praef 66. ubi Plagam ictus protinus intulit 8, 10, 107. ne in vitis Tabem Inferentia Incidat 4, 25, 5. Tela quoque, quae illata corporibus Intus haeserunt 7, 5, 1. adultis quoque locis extrinsecus Vis infertur 5, 27, 87. dixi de his Vulneribus, quae maxime per tela inferuntur 5, 17, 1.

¶ *cum particulis*, Extrinsecus, Per, Protinus, v. *sup.*

Inferveo, ere. infervearque (*id mixtum*,) donec 5, 25, 13. sive Ex oleo Inferbuerunt (fungi,) sive piri surculus Cum his inferbuit 5, 17, 186. mulsum, quod infecbuit 2, 30, 10.

Inferus, *unde* Inferior, us. Infimus. neque in eo loco levari cotis potest, sed inferiori carni quasi affixa est 5, 18, 4 *i. subjectae.* radius superior, cubitus inferior 8, 1, 80-81 *opp.* inferioresque dentes (si) longius quam superiores excedunt 8, 12, 3. *add.* 6, 9, 19. si is (humerus) inferior est, - sin autem superior est 8, 8, 9-10. v. Caput, feminum, humeri. Caro. Costae Cubitus, Cutis. Dens. Humerus. Ossa. Palpebra. Pars. Sedes. Tunicae. Venae. Vertebrae.

¶ Inferiora, *sine subst.* extrema pars ejus (fasciae) inferioribus acu assuenda est 5, 26, 148. quum evidens sit, omni purgatione non superiora tantummodo, sed etiam inferiora exinaniri 4, 24 extr. medicamentis quoque moliri dejectiones, quae omnem noxiam materiam in Inferiora depellant 6, 6, 213.

Infestus, a, um. balneum quoque, dum parum volnus purum est, inter tres Infestissimas est 5, 26, 129.

Infesto, are. ea (*fracta ossa*,) quae Acuta membranam infestant 8, 4, 56 *i. male afficiunt, laedunt, affligunt.* Cacitra (vomitoria,) quae antiqui medici praeceperunt, stomachum omnia infestant 1, 3, 51. aetas media tutissima est, quia neque juventae Calore, neque senectutis frigore infestatur 2, 1, 11. vulnera & nimius Calor & nimium Frigus Infestant, maxime tamen horum Varietas 1, 26, 35. qui (Cancer) quum in reliquis partibus, tum in his (obscoenis) quoque vel praecipue ulcera infestat 6, 18, 47 aliud Cancrationis genus vix unquam sanitatem restituit, saepe mortem tantum differt, vitam interim infestat 3, 17, 7. de pituitae quoque tenuis Cursu, qui oculos infestat 7, 7, 148. quibus Dolor praecordia Infestat 1, 3, 46. eos (Dolores,) qui ventrem infestarunt 5, 28, 131 si Exulceratio stomachum Infestat 4, 5, 13. calor autem adjuvat omnia, quae Frigus Infestat 1, 9, 8 *opp.* haec vero omnia genera (Impetiginis) ungues quoque infestant 5, 18, 252. quaelibet alia pars Morbo Infestetur 2, 7, 19. interdum tota corpora, interdum partes infestat (Morbus resolutionis nervorum) 3, 27, 2. quae (genera Noxarum) certas partes infestant 5, 26, 9. levata altera parte, nihilominus alterā Infestat (Pituita) 7, 7, 159. quae Res (semper humore tenui madere oculos) totam denique vitam hominis infestat 7, 7, 150. quoties Tussis infestabit 8, 9, 16.

¶ *cum particulis*, In, Interdum, Interim, Praecipue, v. *in superioribus.*

Infibulo, are. infibulare quoque adolescentulos 7, 25, 20. v Fibula.

Infigo, ere. quae (Ferramenta) ipsis venis infiguntur 7, 21, 1. eumque (Hamulum) infigere (debet ungui oculi) 7, 7, 24. ubi Surculus corpori infixus est 5, 26, 167.

Infimus, a, um. Infima alvus quoque vel ducenda, vel lacte purganda est 4, 20, 25.

Infirmus, a, um. quoniam is (scalpellus) infirmior est 7, 26, 67.

¶ *de sanitate & robore corporis. synon.* imbecillus 1, 106-7. & caetera infirmis possunt convenire, sol & exercitatio tantum robustioribus 2, 17, 5 *opp.* assuescit enim non ali corpus, & ob hoc infirmum erit 1, 3, 60. quod si sanis quoque corporibus inutile est, - quanto inutilius est infirmo, nedum aegro? 1, 16, 3 *opp.* valens (facilius sanescit,) quam infirmus

flatur inflammatio 9, 5, 8. quo Minor inflammatio oriatur 7, 26, 94. inflammatio dolorque sob eo (phymata) Minores sunt 5, 28, 121. Modica inflammatio 6, 6, 24. excitatque inflammationes Mortiferas 7, 26, 80. ex Nimia inflammatione 5, 26, 212. si vero inflammatio quidem Nulla est 7, 12, 30. ubi Prima inflammatio se remisit 3, 10, 8. ex Quadam inflammatione 6, 18, 92 Quinto jam die, Quinta inflammatio futura est, se ostendit 5, 26, 166. quodsi Tanta inflammatio est 6, 10, 11. Vehemens inflammatio 5, 28, 250. 6, 7, 12, 6, 14, 2. Ulla 3, 28, 9n.

¶ *cum aliis substantivis:* Dolor, v. *sup.* Febris, v. tempus, & sine, vel febris. est etiam Genus inflammationis (oculorum) 6, 6, 153. v. Impetus. Indicium. quum inflammationis sit Metus 7, 26, 132. eaque inflammatio talem Motum efficit, qualis in febre est 1 Praef. 27. Notae, v. *ab init.* graves inflammationes cum Periculo mortis 8, 3, 25. *conf.* 8, 9, 9. Rubor, v. *sup.* quodsi simul & Sonus est & inflammatio (in auribus) 6, 7, 94. ultra Tempus inflammationis (vulneris duras, febris) 5, 26, 160. solvendi fibulas Tempus inflammatione finita est) 7, 22, 16. Tuberculum, v. *ab init.*

¶ *cum verbis:* si crudum incisum est (*ulcus in ano*,) inflammationi multum Accedit 7, 30, 9. v. Accipio. Afficio. Augeo. Ciego. Coërceo. Cogn. Conquiesco Desino. Detraho *cum dat.* Eximo. Evoco. Excito Expono *cum dat.* Finio. Futurus, *vel supra* quanta. Habeo. Incresco. Intermo Lenio. Levo. Maneo. Moveo, *etiam in superiorib.* Occupo. Orior. Ostendo, se. Praecipito. Prohibeo. Quiesco. Remitto. Repello. Reprimo. Sequor. Solvo. Sum, *vel in superiorib.* Tereo. Tollo. Transeo.

¶ *cum particulis:* v. Adversus. Ante. Circa. Cum. En, i. *propter*, & *cum verbis*, orior, intumesco, cameo, oascor, som, (*vel quà.*) In, v. *in superiorib. vel* doleo, sum, *cast.* quodsi membrana Per inflammationem intumuerit 8, 4, 66. *add.* 6, 10, 1. Post inflammationem 5, 28, 53. 8, 10, 10, 72. inflammationum 7, 12, 25 Circaque, Qua tumor ex inflammatione est 5, 28, 61. Sine inflammatione, v. *ab initio*, *add.* 3, 10, 10. 7, 18, 16. 7, 25, 13. Sub qua (inflammatione) & difficile & periculose vis nervis adhibetur 8, 10, 9.

¶ *plural. pro singulari* 2, 1. 42. 5, 20, 9. 5, 26, 92 124. 179. 6, 7. 3 *coll.* 94 7, 26, 80. 8, 3, 25. 8, 4, 23. 8, 9, 9.

Inflecto, ere. inflexis radicibus (dentis) 7, 12, 10.

Inflo, flare. ubi homue cutem in- 4, 2, 9 *de hydrocephalo.* Praecordia inflantur 1, 8, 5. Praecordia quoque dura & inflata emollit (*id malagma*) 5, 18, 20 ut inflentur Venae magisque se ostendant 7, 7, 172. venae quoque in scroto inflantur 7, 18, 30. circa eum (locum carcinomatis) inflatae venae 5, 28, 22. inflatis Vesicis pulsandos tumores (*steatomatis ...rum*) esse 5, 21, 50. pulsaodusque leniter inflatis Vesicis bubulis is locus est 3, 27, 23.

¶ *i. flatus in alvo creare.* denique omni modo frigus evitet, item dulcia omnia, leguminaque, & quicquid inflare consuevit 1, 7, 2. legumina omnia, quaeque inflare consueverunt 2, 25, 3. aliae (res) inflant 2, 19, 3. inflant autem omnia fere legumina, omnia pinguia, omnia praedulcia, *cast. sect.* 2. 26, 1-3. si id (vinum dulce) inflat 4. 5, 17. ubi Cibo plenus est, sed neque inflante, *cast.* 4, 13, 16. Cibis deinde calidis, neque inflantibus, opus est 4. 5, 9 Cibus sine inflantibus 3. 25, 11. oportet autem vitare cruditates & Omnia inflantia 4, 11, 3 ut vitentur Omnia inflantia 6, 17, 3. sed diu post has inflationes abstinendum est ab Omnibus inflantibus 3. 21, 39.

¶ Magis (inflant) virides (ficus) 2. 26, 2.

Inflatio, onis. ubi inflatio, (quae intus est, latoit,) hnc (modo) imponi soles (cucurbitula, *sine scarificatione*; 2, 11, 7 *sc a* spiritu *ib.* & 11. *conf.* 4. 5, 5. *scretanism de ventre inferiore, vomitu...* & *intestinis:* si inflatio sine inflammatione in superioribus partibus dolorem tumoremque fecit, bonum signum est sonitus ventris inde ad inferiores partes devolutus 2, 3, 12. ubi venter suppressus parum reddit, ex eoque inflationes, caligines, capitis dolores, aliaque superioris partis mala increscunt 1, 3, 56. modo ingens calor, modo inflatio hunc (stomachum) modo inflammatio, modo exulceratio afficit 4, 5, 2. si inflatio est 4, 5, 5. *add.* 2, 7, 6. ubi resedit inflatio 4. 5, 9 minima inflatio fit ex venatione, aucupio, piscibus, *cast* 2, 26, 4. feniculum vero & anethum inflationes etiam levant *ib.* 5. quae inflationes movent 1, 3. 71. at si lanius intestinum dolere consuevit, quod κῶλον nominant, quum id nihil nisi genus inflationis sit, *cast.* 1, 7, 1. *conf.* 4, 14. 2. (*in cholera*) simul & dejectio & vomitus est, praeterque haec inflatio est, intestina torquentur, *cast.* 4, 11, 3, *add.* 4, 16, 5. si inflatio, & ex ea dolor creber est 3, 21, 33 *de tympanite.* diu post has inflationes abstinendum est ab omnibus inflantibus 3, 21, 39.

¶ Inflatio Gravis est 2, 7, 6. ne vitium contrarium per immodicas inflationes oriatur 4, 16, 5. Minima 2, 26, 4. Vehemens fit inflatio 4, 14, 2.

¶ *cum verbis:* Afficio, Fio, Incresco, Laedo, Levo, Moveo, Orior, Resideo, Sum, v. in *antecedentibus*

¶ *cum particulis:* Ex, Per, Post, v. *in superioribus.*

Infra, *praepos.* infraque eam (Acum) 7, 30, 21. videndum est, pus supra Articulum, an infra nascatur, 5, 26, 178. infra Caput ejus ossis (scapul.) 8, 1, 72 paulum infra humeri Caput 8, 15, 11. infra Cervicem, 8, 1, 58. interdum tamen supra infrave eum (Dentem priorem) se ostendit (novus) 8, 1, 42. infra Inguina 4, 4, 91. infra Praecordia quatuor digitis cucurbitula utendum est 4, 5, 33. infraque eam (Radicem) excidere (clavos) 7, 7, 114 paulatim eam (acum) deducere infra Regionem pupillae debet 7, 7, 143. infra transversum Septum - fit abscessus 2, 7, 83. & supra Septum transversum & infra 8, 14, 3. *conf.* 4, 1, 15. admovendae duobus infra Stomachum digitis cucurbitulae (sunt) 4, 5, 30. paulum infra Supercilium 7, 7, 96. venae & arteriae ad inguen sino deligandae, & infra Vinculum abscindendae sunt 7, 22 extr. prodeit etiam infra Ulcera locum caeci 5 28, 76. is tumor, qui supra Umbilicum (magis) quam is, qui infra est 2, 7, 34. *add.* 4, 13, 8-9. infra Vulsellam 7, 12, 31.

¶ *tanquam adverbium, per ellipsin nominis.* haec viscera proxime, sed infra tamen posita dextra sinistraque sunt 4, 1, 15 proxime *fiit* & infra transversum septum 14 tum infra introrsus leviter tendunt 8, 1, 104 infra ad cutem tenue, supra latius 5, 28, 220 infra lata, supra autem teretia 5, 28, 217 infra color niger est 5, 28, 3. *conf.* 5, 28, 201. 247 6, 6, 94. 7, 7, 121. 7, 10, 1. 7, 19, 14 15. 25, 35 8, 9, 13. atque ea utraque ossa (*cruris*, *tibia & fibula*) infra supraque conjuncta, medius in brachio dehiscunt 8, 1, 113 i. *in inferiore extremo.* *conf.* 8, 1, 101 114. 8, 3, 15. 8 8, 10, 27. bis infra supra infraque erumpit 4, 12, 3 *i. per os & anum.* *conf.* 4, 6, 25.

¶ infraque 4, 11, 3. 5, 28, 202. 7, 7, 14. 7, 30, 22. infrave 8, 1, 42. infra, supra *vel* supra, infra, 1, 7, 83. 4, 13, 8-9 5, 26, 178. 5 28, 220.

Cucurbitulae

incidendum

Palpebrae non committuntur, sed inter has ex albo oculorum aliquid apparet 2, 6, 8. subjecto inter Parietem & caput ejus scorteo pulvino 8, 12, 5. subitque inter integram atque emortuam Partem caruncula 8, 3, 37. interna quoque inter duos Processos (vertebrarum) tenuibus cavis pervia 8, 1, 45 *add. ib.* per quas (membranulas) inter Se tria illa (jecur, lien & ventriculus) connectuntur 4, 1, 22. malum Punicum excavare, exemtisque omnibus Seminibus membranas, quae inter ea fuerunt, iterum conjicere 4, 19, 25. frontem ipsam secans (sutura) inter Supercilia finitur 8, 1, 11. frontis ea parte, quae paululum super id est, quod inter Supercilia est 8, 4, 79. exit autem sanguis ex vulnere recenti, aut jam sanescente: sanies est inter utrumque Tempus 5, 26, 69. inter Tunicas (testiculi) is (humor) increscit 7, 18, 24. homori, qui inter Tunicas est *ib.* 25. modo inter summam & mediam (Tunicam,) modo inter mediam & imam consistit (humor) *ibid.* 35. si inter summam mediamque Tunicam est (humor) *ib.* 31. aliquando caro quoque inter Tunicas (testiculi) increscit *ib.* 41. quae (membranae,) inter summam mediamque Tunicam sunt 7, 19, 28. inter Imam Tunicam & ipsum testiculum nervumque ejus 7, 22, 17. membrana semper inter has Venas 7, 22, 14. inter Verticem & frontem 7, 7, 165. inter Verticem ac frontem *ib.* 175. multo oleo calefacto inter ipsa Vestimenta perfundatur 3, 18, 15. inter Unctionem autem & frictionem multum interest 2, 14, 9. si quis perinfirmus est, potest satis esse quinquagies (perfricare:) si robustior, potest ducenties esse faciundum: inter Utramque deinde, prout vires sunt 2, 14, 21. *conf. ab init. supra.*

¶ *i. in, ex, cast* ot inter opportunam Abstinentiam cibo opportuno omissis caeteris nutriatur 3, 7, 12 inter naturales Actiones (ratione opus est ipsi medicinae) I Praef. 79. quae (*simplicia*) inter Aromata afferuntur 3, 11, 26 *i. cum* inter non multa Auxilia adversae valetudinis, plerumque tamen eam bonam contigisse I Pr. 8. *i. dum erant.* inulae quoque radix inter valentissima Auxilia est 4, 21, 8. inter obscuras Caussas (morborum) I Praef. 79. usque inter Caulas timoris. si 7, 3, 7. inter has autem Curationes, post intermissionem aliquam, prosunt balneum & vinum 6, 6, 133 quae (Curatio) numerari inter difficillimas potest 7, 29, 2. inter Digitos est (vulnus) 5, 26, 23. neque inter magnos Dolores, neque increscente morbo 3, 6, 43. inter Eos, *v. inf.* inter ignotos. inter Ea, quae ars adhibet, naturam plurimum posse 2, 8, 59 *conf.* 5, 19, 27. quum vero inter Exercitationes (oluerim) vomitum & dejectionem 1. 3, 54. inter Febres (lentis calvus) 2, 4, 32. ubi frigidus sudor inter Febres non acutas circa caput tantum & cervices oritur 2, 5, 4 *hippoc.* ξύν, quod inter Febres aliqua parte oriebat 2, 5, 5. quaedam autem sunt, quae ante Febres, quaedam quae inter eas, quid aut intus sit aut venturum sit, ostendunt 2, 7, 2. inter omnes Flexus (colli) 8, 1, 13. inter omnes crurum Flexus juncturam tuetur (patella) 8, 1, 107 inter multa similia Genera & morborum & remediorum cogitare, quo potissimum medicamento sit utendum I Pr. 83. inter haec *i. dum haec fiunt* 1, 3, 47. 57. 2, 6, 1. 2, 7, 47. 2, 8, 27. 58. 1, 15, 10. 4, 10, 7. 5, 26, 87. 6, 13, 3. 7, 26, 34. 132. 7, 31, 9. 8, 10, 123. inter Haec deinde 5, 26, 325. inter Haec quoque 4, 4, 82. inter Haec tamen 4, 6, 11. inter Haec vero 7, 26, 119 non oportere esse vel totos, vel inter Ignotos, vel inter eos, quos *caet.* 3, 13, 80 *i. cum.* sternutamentum etiam inter bona Indicia est 2, 1, 6. inter Initia 2, 8, 4, 4. 3, 1, 13. 3, 8, 6. 4, 12, 3. 6, 6, 201. 8, 9, 30 inter ipsa Initia 2, 7, 82. inter Initia protinus 3, 22, 24. 6, 6, 101 6, 7, 4. protinus autem inter Initia 3, 2, 1. protinus ergo inter Initia 3, 25, 6. inter Initia statim factum 4, 24, 3. ne inter Initia quidem I Praef. 54. inter Initia tamen 5, 21, 13. inter haec Loca maxime ex genibus 5, 26, 75. inter intestinorum Mala tormina esse consueverunt 4, 15, 1. quem inter priscos maximosque Medicos fuisse, jam posui 7, 7, 24. inter nostrates Morbos est etiam is, qui 3, 23, 1. neque id vitium ullum metum, nisi inter Musculos, qui tempora continent, affert 8, 4, 34. inter Necessaria, *v. inf.* supervacua inter durissima Ossa numerandum (jugulum) 8, 1, 71. estque ejus (χειρουργίας) effectus inter omnes medicinae Partes evidentissimus 7 Praef. 3. inter Principia 2, 7, 80. 3, 12, 15 7, 27, 20. inter Principia protinus I Pr. 56. id genus quamvis inter Purulenta est 6, 18, 38. inter domesticas vero Quadrupedes levissima suilla (caro) est 2, 18, 22 *synon. eodem cap. saepius ex.* inter Ossa 2, 1, 38. 2, 8, 107. 3, 7, 5. 3, 21, 19. 4, 2, 48. 5, 26, 265. 8, 4, 12 8, 10, 91. 95. balneum inter Res infestissimas est 5, 26, 189. si febris est, inter Rigores asperioribus medicamentis opus non est 2, 13, 3. levior piscis inter Saxa editus, quam in arena: levior, in arena, quam in limo 2, 18, 14 *synon.* sed hoc quidem saepius inter Supervacua, quam inter necessaria est 7, 25 extr. haec (gangraena) in prominentibus membris, id est, inter Ungues & alas vel inguina (fit) 5, 26, 220. gangraenam inter Ungues alasque aut inguina nasci 7, 33, 1 *synon.* in, *v.* ala, inguen.

¶ *i. apud, una cum.* qui inter insanientes eos (insanientes) collocentur 3, 18, 40. haec inter nos parum constant I Praef. 37. de quibus inter auctores parum constat 7, 14, 1. neque de ullo magis inter omnes auctores convenit 6, 6, 8, 4. quam de ista re neque inter sapientiae professores, neque inter ipsos medicos conveniat I Praef. 47.

¶ *de alternis vicibus, vel reciprocis factis.* quaedam (auxilia) non uno modo tantum, sed etiam duobus inter Se non contrariis adjuvant 2, 9, 5. oportet autem membranam duabus lineis inter Se transversis incidere ad similitudinem literae X 7, 28, 5. simul utraque parte (*vulneris integumentis abdominis*) trajectis, permutandae acus inter Manus sunt, ut ea sit in dextra, quae fuit in sinistra; ea veniat in sinistram, quam dextra continuit: iterumque eodem modo per oras immittendae sunt: atque ita tertio & quarto, deinceps que, permutatis inter Manus acubus includenda plaga 7, 16, 17-18 inter Se, *v. cum verbis* Astringo, Cedo, Coalesco, Cohaereo, Committo, Comprimo, Consuevco, Connecto, Confero, Contingo, Dehisco, Discurro, Differo, Disto, Divido, Glutino, Implico, Involvo, Jungo, Misceo, Permuto (*paulo antea,*) Recedo, Suo, Vincio.

¶ *cum aliis verbis, v. in suo quisque verb.*

Interea, *adv.* intereaque 2, 17, 28. illud interea ante debebit attendere, ne 5, 27, 37 *i. saltem.*

Intercido, erc, *a caedo.* designandae intercidendaeque sunt (venae) 5, 26, 162.

Intercido, ere, *a cado.* sive hac de causa concoctio intercidat, sive de illa I Praef. 65. *sed primae edit. legunt* incidat. medulla vero, quae in spina est, discissa, sensus intercidit 5, 26, 60 *i. perit, aboletur.*

Intercludo, ere. ne fortasse fistulam

Invitus,

magis venae prodeant 7, 7, 175. posthaec & farina hordeacea cum resina injicienda, & ipse demittendus in solium aquae calidae 7, 20, 8 *i. herniosus.* latus est. collocare id (corpus *aegri*) in sedili, & ex duobus ministris alterum imperare, ut alteri, ut ipsum posteriore parte residentem 8, 15, 6 *i. medicum.* sic brachium deligatum super scalae gallinariae gradum trajicitur, ita altum, ut consistere homo ipse non possit 8. 15, 13 *i. aeger.*

¶ *i. modo dictus* eademque ratione, quum spiritus gravis est, quum somnus aut vigilia urget, cum mederi posse arbitrantur, qui prius illa ipsa, qualiter eveniant, perceperit 1 Praef. 39 eamque (acum) transmitti (oportere) duplicem capillum muliebrem ducentem, atque ubi acus transiit, in ipsius capilli sinum - pilum esse injiciendum 7, 7, 73 - 74. excipitur autem ejus infra osse ex transverso talorum, idque ipsum 8, 1, 114. quinque ossa recta ad digitos tendentia palmam explent: a quibus ipsi digiti oriuntur 8. 1, 91 - 92. inter omnes crurum flexus juncturam tuetur (patella.) ipsum autem ejus est ex ossibus duobus 8. 1, 107 - 108. *conf.* 8, 11, 30.

¶ *i. praesens.* ulcus, quod aut ante, aut in ipso morbo natum est 2, 6, 13. nonnunquam etiam in ipso morbo dierum ratio mutatur 3, 4, 41 *i. in medio decursu morbi.* initiis morborum primum famem sitimque desiderant, ipsi deinde morbi moderationem 2, 16, 2 in ipsis accessionibus 3, 7, 13. in ipsa febre 3. 9, 6. in ipso impetu ejus (febris) sanguinem mittere hominem jugulare est 2, 10, 32. dejicere animam vel in ipsa curatione vel postea 7, 3, 5 *opp.* in ipso opere 7, 33, 2. *caet.* quae ex vino & terantur & eo ipso usu deliquantur 5, 20, 17.

¶ *i. is, ille.* ubi vero febris aliquem occupat, scire licet, non periclitari, si in latus aut dextrum aut sinistrum, ut ipsi in usu est, cubat 2, 3, 8. os etiam ejus elui potest, ubi & siccum est, & ipsi foetet 3, 4, 18 *synon.* si pulsa intus est, compellendum eo lanae paululum est, quo ipse si subit, & simul extrahitur 6, 7, 96. expedita curatio est in fistula simplici, recenti, intra carnem: adjuvatque ipsam corpus, si juvenile, si firmum est 5, 28, 161. *add. ib.* 279. pronum hominem collocandum esse & extendendum, tum calce aliquem super ipsum debere consistere 8, 14, 8.

¶ *i. idem.* si qua singulis, vel etiam paucis commoda sunt, in ipsorum locum differamus 5, 17, 7. ex curatione vero unguis, ut dixi, vitia nascuntur, quae ipsa aliis quoque de causis nasci solent 7, 7. 41. *conf.* 4, 20, 20.

¶ *i. ejusmodi, talis.* interdum autem per ipsa ulcera coles sub cute caesus est 6, 18, 42.

¶ *i. ego ipse.* eum laudo, qui quam plurimum percipit: ipse autem huic parti ea reliqui, in quibus 7 Praef. 18-19. Asclepiades multarum rerum, quas ipsi quoque secuti sumus, auctor bonus 4, 4, 41.

¶ *i. hic quoque.* tussis vero fere propter faucium exulcerationem molesta est, quam multis modis molesta est: itaque illis restitutis ipsa finitur 4, 4. 51.

¶ *i. is ipse.* utilis est, exiguum aliquid, & ipsum siccum, sine carne, sine potione, sumere 1, 1, 75. quod suppurat, ea parte, quam afficit, dolorem inflammationemque concitat, ipsumque calidius est 2, 7, 29.

¶ *i. speciatim.* neque vero in generibus rerum tantummodo discrimen est, sed etiam in ipsis 2, 11, 27.

¶ *i. praecise, constitutus, caet.* ante ipsum lunae solisque concursum 1, 4, 3. in utraque curatione homo ante per triduum bibere aquam, pridie abstinere etiam a cibo debet: ipse autem die collocari supinus, *caet* 7, 19, 3 - 4 *sc.* curationis. si inter ipsa initia sanguis e naribus non fluit 2, 7, 22. in arteria (aspera) sub ipsis faucibus lingula est (*epiglottis*) 4, 1, 8. vesica autem (*urinae*) in ipso sinu 4, 1, 14. incidere satis altis plagis sub ipsis maxillis 4, 4, 13. paulatim deinde juxta labrum ipsum ea eadem aqua leniter infundere (in pelvem 4, 24, 13. sub ipsis vero auribus oriri *παρωτίδες* solent 6, 16, 1. duobus hamulis ea (tunica) juxta ipsas oras apprehendi debebit 7, 20, 13. ea (terebra) foramen fit in ipso fine vitiosi ossis atque intragit 8, 3, 12. quod (*membrum*) juxta ipsos articulos ictum est 8, 10, 81. ad ipsos talos intumescit (os *fibulae*) 8, 1, 111.

¶ *i. in se, per se, suâ naturâ.* in oculis quae manum postulant, & ipsa diversa sunt, & aliter aliterque curantur 7, 7. 1. nihil tam facile in corpus quam sagitta conditur, eademque altissime insidit: haec autem eveniunt &, quia magna vi fertur illa, & quia ipsa angusta est 7, 5. 15.

¶ *i. solus.* quidam ad vomitum non-

dum exigant, sed ipsâ aquâ frigidâ, tantum ad satietatem datâ, pro medicamento utuntur 1, 7, 21 *ae causa.* & intrita ea hoc (vino,) & hoc ipsum dandum est 3, 19, 14. si venter astrictus est, dandum est castoreum cum scammonea: si non est, per se ipsum castoreum cum aqua dandum est 3, 20, 20 (*potest etiam reddi per idem.*) interdum autem, qui sanguinem ipsum suppressit (*in haemoptysi,*) satis ad valetudinem profuit 4, 4, 74 *synon* 75 sanguis rentum. quum omnia fere medicamenta stomachum laedant, malique succi sint, ad ipsius victus rationem potius omnem curam suam transtulit 5 Praef. 4. intortundo (calculo) nihil interesse, ea ipsa figura parat 7. 26, 44. tum id (corpus infantis *in utero emortui*) leniter per ipsas manus recipiendum est, nam uncus injectus putri corpusculo facile elabitur 7, 29, 25 - 26. his (pedibus infantis) apprehensis, per ipsas manus commode educitur *ib.* 27. *conf* 7, 3, 6.

¶ *i. etiam, simul, pariter.* si acetum offendit, purâ rosâ utendum est, si rosa ipsa laedit, oleo acerbo 1, 10, 4. fere vero antiqui tales aegros (phreniticos) in tenebris habebant, eo quod illis contrarium esset exterreri, & ad quietem animi tenebras ipsas conferre aliquid judicabant 3, 18, 13. at Asclepiades, tanquam ipsis tenebris terrentibus, in lumine habendos eos dixit *ib* 14. aqua pura calida, vel ea quae ipsa quoque astringat, dari debet 4, 15, 17. cum ipsis corticibus suis Punica 4. 19, 21 (*vel abundat hic* id ipsis) coxis proxima genua sunt, in quibus ipsis nonnunquam dolor esse consuevit 4, 21, 1. Φλυζάκιον autem paulo durior pustula est, subalbida, acuta, ea qua ipsa quod exprimitur, humidum est 5, 28, 245. jamque ipsa vetustate res matura est 6, 6, 72. in quo ipso videndum est, ne quid *caet.* 8, 4, 51. v. Hic ipse.

¶ i *adeo, quin etiam.* quosdamque fama prodiderit in ipsis funeribus revixisse 2. 6, 36. sub gravissimis & ipsa trucidatione 1 Pr. 68. denique ipsa febris, quod maxime mirum videri potest, saepe praesidio est 2, 8, 49. febre vero ipsa praecipue se ad remedium uti professus est 1, 4. 10. quum jam spatio ipso materia vel exhausta est. vel corpus corripit 2, 10, 31. tenue ferramentum candens dandum esse ad ipsum os 7, 11, 4. excidenda erit (me-

d.a

[Kk]

neceffarium eft 5, 26, 205. fi locus Nobilis eft 5, 28, 157. Omnibusque ea locis commode Inducitur 8, 4, 79. ut Orbium (inteftinorum) fingulorum locum fervet 7, 16, 10. in eodem palpebra fuper Pilosum locum 7, 7, 7. quod Plura loca injectum vinculum mordet 5, 26, 124 Pluribus etiam locis, aliquando fine ferro, cucurbitulas admovere 3, 27, 14. *add.* 4, 13, 7. Pluribus locis venter exulcerandus eft 3, 21, 38. *add.* 4, 4, 88. 91 6, 18, 81 Proximum enim locum primo exhaurit (fanguis miffus) 2, 10, 58 Proximum quoque locum 5, 26, 153. locus circa Pubem 7, 26, 111. Pupillae loco 7, 7, 118. ubi Pus nit 7, 11, 5. ulcus in locum Puftulorum (tranfit) 5, 20, 223. Quatuor, v. Tribus. Quo loco, ibi, eoque 8, 9, 26. Sanum, v. Vicinum. Siccis locis, uti naribus, illita fpuma argenti 7, 9, 16. in Singulis locis 5, 28, 158. jamque it locus pinit, & aut Sublividus aut Subalbidus eft 5, 28, 147. neque enim certus earum (Suturecum) numerus eft, ficut nec locus quidem 8, 1, 7. neque in Suum locum veniunt (nervi mufculique membrorum *luxatorum*,) nifi illos per vim aliquis intendit 8, 10, 8 ubi loco Suo non funt (offa) 8, 10, 7. 109. *conf.* fragmentum, humerus, offa. omnium. qua (*membrorum*,) quae loco Suo non funt 8, 11, 21. quicquid loco Suo motum eft 8, 11, 15. Totus is 8, 3, 13. creta cimolia Totum locum illinemus 8, 9, 16. Toto loco motae funt (vertebrae 8, 14, 9. Tertio, v. uno. Tribus, v. duobus. Tribus locis inter fe fpacio diftantibus 8, 15, 9. Tribus aut quatuor locis 4, 22, 11. fub his (tunicis) autem, qua parte pupilla eft, locus Vacuus eft 7, 7. 131. fub duabus tunicis, qua locum Vacuum effe propofui 7, 7, 127. ne Vicinum & fanum locum laedant (adurentia medicamenta) 6, 15, 6. prodeft etiam faepe Ulcera locum caedi 5, 28, 76. confiftitque Uno loco vitium 5, 26, 151. *add.* 7, 10, 2. 7, 31, 11. Uno loco, altero, duobus 3, 22, 38. Uno loco, altero, tertio 8, 15, 11. Utroque loco 7, 26, 91. & haec quidem (Vulnera) loco vel pejora vel meliora funt 5, 26, 25. *conf.* morto, loco: & *alia verba.*

¶ *figillatim de utero.* quae (mulier) locis laborat 2, 8, 46 *Hippoc. hyfterica.* ii concidere vitio locorum mulier folet 5, 21, 12 five vitio locorum aliqua prolabitur & obmutefcit 5, 25, 8.

¶ 1. *fedes mali*, *locus affectus.* nunc ad ea loca, quae propofui, veniam 4, 4, 80 *fyn.* fedes ipfe 75. propria (figna *hydroceles* funt,) quinus locus (deprehenditur) 7, 18, 27 *fyn.* fedes 32. animadvertere oportet, quo loco malum fit 4, 17, 8. invenietur enim (carcinomatis) mali locus 4, 13, 12. nduri locus debet 5, 26, 244. circa locum aliqua quafi puncta fentiuntur, itque immobilia, inaequalitates tument, interdum etiam torpet 5, 28, 12. *conf ib.* 62, 76. 136. 5, 22, 141 8, 9, 26. *fimiliter* in locum, et loco, cum locum, 5, 10, 4. 5, 26, 25. 5, 28, 21. 23. 40. 109 147. 6, 4, 2. 6, 10, 1. 6, 18, 57. 7, 7, 101. 7, 8. 10. 7, 30, 25. 8, 5, 3. 8, 6, 2. 8, 9, 5. 23. 8, 11, 5

¶ 1. *pars libri*, *argumenti*, *cast.* atque idem (auctor) Alio loco *cast.* 3, 4 46 quas Alio loco demonftravimus 5, 26, 36. *add* 6, 5, 5. 7, 5, 38. 7, 55, 1. ficut in Aliis locis polui 7, 5, 56. Eo loco, quo praecepimus 2, 15, 12. Eo loco expiicitum eft, quo febrium curatio expolita eft 4, 2, 11. quod Eodem loco praeceptum eft 7, 30, 7. in illunc locum refervata funt 7, 3 entr. *conf caf.* plura. locus ipfe exigere videtur, ut fubjiciam *caet.* 7, 26, 17. fi qua fingulis vel etiam paucis (curationibus) commodata funt (*medicamenta*,) in ipforum locum differam 5, 17, 7. de qua re ad Plura loca pertinente, feorfi dixiffe fatis erit 7, 7, 35. cujus cognitio quum ad Plura loca pertineat, tum vel praecipue ad hunc pertinet 7, 7, 117 id, quod Primo loco pofui 5, 27, 14. id, quod Secundo loco pofitum eft 4, 2, 10. quam (terebram) Secundo loco pofui 8, 3, 22. *conf.* 8, 10, 44. de quibus Suo loco dicam 3, 5. 7. de qua (falcie) Tertio loco dixi 8, 10, 45.

¶ 1. *copia*, *opportunitas.* neque ullo poftea motu Daedur eidem periculo locus eft 6, 18, 18. unde etiam locus fabulae Factus eft 6, 6, 222 quae (frictio) fi calorem evocavit, poteft ficut medicinae locum Facere 2, 14 extr. neque enim fanat emiffus humor (*in afcite*) fed medicinae locum Facit 5. 21, 59. quo alteri periculo locum Faciat 7, 4, 16 tempus, quod curationi locum Praeftet 2, 5, 2. Sum: fitque locus aliquis linamentis 7, 4, 37. medicinae locus non eft 2, 8, 96 in eo (cafu) medicinae locus nullus eft 7, 4, 11. ne majori periculo locus fit 6, 7, 4. nonnunquam etiam lentae febres fine ulla remiffione corpus tenent, ac neque cibo, neque ulli remedio locus eft 3, 9, 1 *fyn.* 2 curationi opportunior fiet (morbus.) remedio locus eft 5, 28, 303 *opp.* fanari non poteft.

¶ vitiofi ungues cadunt, & in eorum locum meliores renefcuntur 6, 19 extr. *i. in vicem.* naturaliter femper aliquibus decidentibus, nullis vero in eorum locum fubeuntibus, fumme macies oritur 3, 21, 2.

¶ *i. conditio*, *ratio*, *exiftimatio.* quo loco vero integritas eft, eodem eft remiffio (febris) 3, 4, 56.

¶ *i. ver.* fuper locum autem durum & renitentem ex altera parte intendi manus *caet.* debet 8, 17, 3

¶ *cum Verbis:* v. Aduro. Aperio. Caedo. Deligare. Difto. Extenuo. Exulcero. Foveo. Ico Illino. Impleo. Madefacio. Moveo, loco & de loco. Palleo.. *fup.* in is locus. Patefacio. Renitor. Rubeo. Tango. Torpeo. Tumeo. Vlncio. Vitio.

¶ *cum Particulis:* v. Ad *cum* pertineo. Circa. De. In, *cum accuf.* v. calervo. reftituo. fubeo: *cum abl.* v. *fup.* *cum* aliis. Inter. Per. Super.

Locuples, etis fed locuples tamen ejus rei auctor Hippocrates eft 8, 8, 5.

Locufta, ae. *genus* duri pifcis, *quod* minime intus vitiatur 2, 18, 4. jura etiam locuftarum (uti) 2, 6, 49.

Lolium, ii. *herbae genus.* lolii 5, 11, 12. 5, 13, 17. cataplafma vel ex lolio vel ex hordeo 8, 9, 17. ex qualibet Farina cataplafma, five ex tritici, five ervi, vel lolii 2, 33, 15 calefacit. Farina lolii, evocat & educit 5, 12, 2. lolii Farina ex vino diluto cocta, & mifta cum aride fece 4, 12, 6. Farinae lolii faxt. ill. 5, 28, 293. lolii Radix ex vino (danda, ubi phalangium nocuit) 5, 27 64.

Loligo, *f.* loligo, ginis. duri pifcis *genus*, *quod* minime intus vitiatur. 2, 18, 4.

Longus, a, um. *de fpatio extenfionis*, & *de tempore opp.* brevis: v. Brevis. *de menfura extenfionis:* v. Acumen. Brachium. Capitulum. Corpus. Crus. Cubitus. Fafcia. Fetula. Fiftula. Inteftinum. Linum. Membrum. Os tibiae. Pilus. Pipes. Radix dentis. Statura. Tefta. Unta Uva. *de menfura temporis:* v. Abftinentia. Acceffio. Adolefcentia. Circuitus. Curatio. Defectio. Dies. Dolor. Fames. Febris. Febricula. Genus. Haec in communia. Jejunium Imbecillitas. Inedia. Inquifitio. Infania. 5a, id. Mora. Morbus: acutus, longus *opp.* 3. 25, 14. 3. 27, 1. *cast.* v. Morbus. Navigatio. Patientia,

¶ *cum*

ex

ex reliquo victus consuetudine Quam minimum mutari debet 1, 10, 8. ut tamen Quam minimum ex osse demature 8, 4, 48.

Minime, *adv.* v. Crudus. Facile. Glutinosus. Malos. Periculose Peepetuus. Piagnis. Tenuis. Tertibilis. Totus. Utilis.

¶ *cum Verbis:* v. Ambulo. Astrictus. Committo, *cum dat.* Convenit, ambulatio, sorbitiones. Cotrumpo, cibus. Curro. Differo. Finio. Moveo. Noceo. Sum: idque lippitudinis genus minime cum dolore est 6, 6, 6. *conf.* 2, 8, 15. v. Sustineo. Vitio. Utor.

¶ *cum Particulis:* Quam minime 3, 5. 5. 3, 6, 60. 8, 10, 24. minimeQue 1, 2, 4. 2, 6, 2. 1, 10, 4. 3, 4, 26. 3, 23, 11. 5, 26, 187. 8, 9, 14.

Minimum, *adv.* is morbus erit longissimus, minimomque Annuus 2, 8, 119. minimom pars Dimidia 3. 4, 58. hoc ordine, ut sit hirundinis (sanguis) optimus, deinde palumbae, minimum Efficax columbae 6. 6, 224. ut sic ea (membra) collocata habeat, quemadmodum minimum Laeduntur 8, 10, 85.

Minuo, ere. Aliquantum. Aliqoid, v *inf. cum* ex. Cibum 5, 28, 254. minuendusque Cibus 5, 26, 270. Cibus minuendus 6, 6, 98. frictione, - si multa (sit,) minui (Corpus;) si modica, impleri 2, 14, 4 *opp.* quorum quidlibet ex aceto impositum, Dolorem minuit, sed magis aliud in alio 3, 10, 5. ut aliter (dict) Febrem minuat 3, 5. 9. saepe enim in hoc quoque genere valetudinis jam minui Febris videtur & rursus intenditur 3, 11, 7 *opp. add. cum* ex. ei remissioni (febris) credendum est, quae etiam immoratur, & Jactationem Fervoremque corporis minuit 3, 11, 8 atque tum illius (inflammationis) quoque Impetum minuunt (haec emplastra) 5, 19, 2. ut sodocis Impetus minuatur 5, 19, 23. minnunturque ejus (mali) Indicia 5, 28, 38 minui ergo tantum Materiam supetantem oportet 5, 4, 15. Morbus an increscat, an consistat, an minuatur 3, 2, 14 *opp.* inclinatis *ib. opp.* haec autem genera Morborum modo - increscere, modo consistere, modo minoi consuevisse 1 Pr. 89 *opp.* jam ad sanitatem inclinantibus *ib* 90 *opp.* saepe enim potius concitatur eo Pituita, quam minuitur 6, 6, 45. qui corporum suorum Robora inquieta cogitatione nocturnaque vigilia minuerant 1 Pr. 11 *Wedel. leg. censet* minuervant. Tumor (*omphaloceles*) omoi frigore minuitur 7, 14, 8. is (*enterocelae*) sine inflammatione modo minuitur; modo increscit 7, 18, 16 *opp.* - interdum sic minuitur, ut *ib.* 17 *opp.* ex toto desidit. v. *cum* ex. Tussis minoitur 2 8, 16. Vis corporis minuitur 7, 27, 21.

¶ *cum Particulis:* ut aliquantum quidem minoatur Ex febre 3, 3, 13. donec aliquid minuisse Ex tumore - videatur 5, 26, 171. Jam. Magis, v. *in suppositib.*

Minutus, a, um. v. Abscessos. Aliqua, in adjuncto pariete, si qua minuta eminent, carpit 2, 6, 35. v. Avea. Calculi. Olera: minutis Ossibus pili immissi 7, 13, 1. prima palmae pars ex multis minotisque Ossibus constat 8, 1, 88. v. Pustulae. Tumor.

Mirus, a, om non mirum est, si 4, 11, 6. quod maxime mirum videri potest 2, 8, 49. 7, 4, 15. quo minus mirum est, esse 2, 18, 8.

Miror, ari. illud jure aliquis mirabitur, quomodo *can.* 2, 8, 89.

Mirabilis, e. vulvae natura mirabilis 7, 29, 3.

Misceo, ere. et per se & mista *opp.* 5, 17, 14. 5, 28, 152. *add.* 5, 26, 239. 6, 6, 249. 6, 14, 6. Acetabulum, v. *inf.* sulphoris. recens suilla Adeps & ex ovis Album misceatur 4, 20, 14. Aliquid, v. *inf.* oleum. licet etiam miscere aequis portionibus Ammoniacum, galbanum, propolim, viscom 5, 28, 141. Aqua v. *inf.* oleum. mixtos Colores 2, 8, 63. expositis simplicibus Facultatibus, dicendum est, quemadmodum misceantur 5, 17, 2. - miscentur autem varie *ib.* 2. mixtum Genus commoniom in morbis *apud* methodicos 1 Pr. 89. Haec misceantur 5, 22, 19. ex His mixtis 7, 19, 42. His mistis 5, 22, 27. mistis His 5, 17, 14. ubi utrumque est, Indicia quoque mixta sunt 7, 14, 11. sive separatim Ista, sive mixta proveniunt 2, 6, 26 *opp.* quae separatim omnia liquantur, deinde Liquida miscentur 5, 24, 8. quum - saepe simplicia (Medicamenta) opitulentur, saepe mista 5 Pr. 8 *opp.* quum lenia Medicamenta & modice reprimentia facile & varie misceantur 6, 6, 47. haec quoque omnia Medicamenta singula primum per se teri, deinde mista iterum (teri) 6, 6, 49. tantundem Mellis infundere, & rudicula miscere (oportet) 6, 19, 4. par Modus erit emplastri & mellis miscendus erit 8, 4, 69. *add.* 6, 19, 9. quae (Oleum & aqua) miscenda manu sunt, donec albescant 3, 7, 13. cestigetur Oleum, si aqua misceatur 1, 3, 26 (aqua *potest etiam esse ablat.*) si quid Olei misceri debet 5, 17, 15. Omnia, v. *cum* in u. nom. tum infundere cruda Ova, rudiculaque miscere 4, 19, 26. levi a tenibus Partem tertiam, salis Partes duas miscebat 5, 18, 73. balsami Partem unam, & olei veteris aut cyprini Partes duas, mellis quam acerrimi Partes tres miscere 6, 6, 195. totum par Pondus miscetur 6, 7, 45. quorum quoque Pondera paria miscentur 5, 19, 22. quum paria Pondera aluminis aridi & mellis miscuerunt 6, 19, 5. parer Portiones miscentur saxi calcis, chalcitidis, auripigmenti 6, 19, 18. Quod quum miscueris 6, 6, 54. Quae separatim contrita, sursus mixta ex aceto conteruntur 6, 7, 50 *opp.* Quae per se contrita, mixtaque, rursus - teruntur 6, 14, 6. si per se Refrigerantia parum prodetunt, miscenda erunt hoc modo 5, 26, 239. Sputum mixtum purulentum 2, 8, 74 Sulphuris p. 2. nitri p. 4. myrrhae aridae contritae acetabulum miscent 5, 28, 308. Vinoni merum, mixtum *opp.* 4, 19, 34. v. Vinum. aquam frigidam ingessit (*ebrio*,) qua illi epota quum Vini vim miscendo fregisset 1 Pr. 110. ubi utendum est dulce Vinum miscetur 6, 7, 44. si mixtum Vitium habet corpus) 1 Praef. 90 *sc. ex* astricto & fluente *s. laxo methodicorum. de pluribus*, miscent 5, 28, 308. 6, 9, 25. 6, 11, 10. miscebat 5, 22, 19. miscentur 5, 21, 9. 5, 25, 19 seq. 5, 27, 56. 5, 28, 260. 271. 6, 7, 30.

¶ *cum dativo:* solani folia contrita suillae Adipi miscenda sunt 5, 26, 241. id ipsum ovi Albo mixtum 8, 20, 116. pastillus Alicui molliori aut cerato miscetur 5, 17, 18. omnibus Catharticis aloë miscenda est 2, 12, 4. Cerato miscere (pastillom) 5, 20, 4. *add.* 5, 17 exit. interioremque ejus (malicorii) partem conterere, & cerato miscere 5, 26, 268. mista Cerato ex rosa facto 5, 25, 17. Cui, Cuilibet, v. *inf.* qui, quil. Cyatho lactis cyathus aquae mistus 4, 12, 6. Ei, v. *in inf.* Huic mixtum castoreum 6, 7, 90. His alia misceetur 6. 7, 41. miscenturque Ilis minium 6, 9, 14. Hic vinum miscendum 4, 24, 19. mista Ilis aqua in alvum datur 4, 15, 22. Is: sic, ut ei dimidium resinae terebinthinae misceatur 5, 28, 215. eademque ratione ei crocum, myrrha, alumen, vinum, & mel miscetur 6, 11, 21. sic, ut thuris quoque paululum ei misceatur 6, 18, 39. si ea pituita Lachrymae mista est 6, 6, 4 Lachrymaeque miscetur (pituita) *ib.* 7. quicquid Malicorio mixtum, est 4, 16, 9. expedire quoque, per

poteſt, conquieſcet r ce ocque potet, neque nimium ſiti cructetur 3. 4. 17. moderendumque iotcr hoec, ut viree conſerventur 3. 11. 10.

Moderatua, e, um. piruitae cueſes, nonnunquam copioſioc vel cerior, nonnunquam otraque parte moderatior 6, 6, 18

Moderate, *adu.* exprimere moderate ſcrotum oportet 7. 19. 31. llla ramen moderatiue ſubjiciun 2 6, 39.

Moderatio, onis. ipſi deinde morbi moderationem (deſiderant,) et neqoe aliud quam expedit, neqoe ejus ipſius nimium ſumatur 2, 16, 2. eſt vero ea moderatio, quam is ſecutus videtur, Aptiſſima, ut 2, 12, 9. Magna cum moderatione, ut 7. 7. 51. habita ſcilicet eadem moderatione, quae hic quoque Neceſſaria eſt, ut 3, 18, 52 Qua vero moderatione utendum ſit, ut 3. 4. 5. Summam 7, 27, 2 *cum verbis*, v Adhibeo, Deſidero, Habeo, Sequor, Utor

Modicus, e, um. v Calor. Cibus. Craſſitudo. Difficultas ſpirandi. Dolor. Exercitatio Febris. Flexus. Fomentum. Foemen. Fri ctio. Frigus. Idque modicum eſt, quie rero ſaboe magnitudinem excedit 5. 28. 120 v. Inflammatio. Longitudo. Malum Pondus Potiones Sal: Sitis. Tumor Vens.

Modice, *adu.* modice Craſſus (ſanguis) 5. 26, 78. modice Craſſe (ſenies) *ib.* 81 modice Magis aliquis laboravie 1. 3. 8. Magis modice (embuſſe) 3 26. 51. v. Ambulo. Aſſumo, cibum Coquo. Deligare. Do, vinum. Incido, *ſecunda longa.* Intumeſco Laboro Premo. Reprimo. Utor. oleribus, vino 1, *laxe.* non aſtringi, ſed modice deligari debet 5. 28. 154 *opp*

Modiolus, i. modiolo, quem χοινίκιον Graeci vocent 8. 3. 1. *deſcribitur ibidem* 2 Clavus *ejus* 8. 3. c 10. Ratio 8. 3. c. modioli quidem Uſuc ſupervacuus eſt 8, 3, 21. *cum verbis*, v. Ago *i. impello.* Apto Circumago Comprehendo Converto Delabor. Excido, *media producta.* Imprimo. Moveo. Fremo. Proficio. Removeo.

Moeſtus, e, um. moeſtus demiſusque 3, 18, 76.

Molaris, e. v. Lepis.

Moles, is. qua mole (veſtis multes) plerique cegros in ipſo impetu febris, praecipueque ubi ardens ee eſt, male habent 3, 6, 29. *i. labor, difficultas* ſi malum inveteravit, non ſine magna mole diſcutitur 3 22. 13. hactenus non magna mole pugnatur: ſi vehementior noxe eſt, - validioribus conſiliis opus eſt 3, 21, 37 *opp.*

Moleſtus, a, um. tuſſis fere propter faucium exulcerationem moleſta eſt 4, 4. 5, moleſtius eſt. *ib.* 4. 5. 20 moleſtius eſt, ubi 7. 7. 5 moleſtiſſimum morbi genus 3, 11, 1.

Moleſtia, ae. ecque res habet cum dolore etiam hanc moleſtiam, quod 7. 12, 45.

Molior, iri. Alvum moliri cibo. melius eſt, quam medicamento 3, 11, 24 medicum, non Caedem, ſed ſanitatem molientem 1 *Pr.* 72. antiqui medicamentis quibusdam datis Concoctionem moliebantur in *morbis* 3. 4. 7. Dejectionem autem antiqui variis medicamentis crebraque alvi ductione inomnibus fere morbis moliebantur 2, 12, 1. medicamentis quoque moliri Dejectiones 6. 6, 13 qui quotidie ejiciendo (*vomendo*) vorandi facultatem moliuntur 1. 3. 16 Sanitatem, v. *paulo ante* caedem. quidam Somnum moliuntur potui dando aquam, in qua *cast* 3, 18. 43 magis tamen ad rem pertinet, Vim totius corporis moliri, quam partis (*ſcil alimentis*) 3. 1, 11.

Mollis, e. ſumma cutis inaequaliter craſſa, tenuis; dura, mollisque 3. 25, 4 *opp.* durior aut mollior eſt locus, quam eſſe naturaliter debet 5, 28, 24 *opp* mollior, & non ceres cibi 4, 4. 61 *opp.* cibus Interdum mollis, interdum acer 4. 4. 61. *opp.* ſorbitiones his aut aliqui molles & faciles cibi 3. 11. 11 nihil nili molle & tene ſumatur 4. 7. extr. ſi molle eſt, quod ultimo ſpecillo contingitur. - ſi magis renititur 5. 28, 170 *opp.* e pullis mollibusve jus aliquod aſſumendum 4. 3. 21. paſtillus illinitur, cui alicui mollitum, aut cerato miſcetur 5. 17, 18. v. Acie. Alvus. Calculus. Caro. 7. 17. 3. Caruncula, Caſcur. Cerctum. Cibus. Corpus. Cubile Cutis. Habena Humerus. Lana. Lico. Linamentum. Locus. Loca. Omentum Oſſa Ovum Pars. Patella. Pellicula. Pituita. Praecordia. Sordes. Tactus. Tubercula. Tumor Venter: *it* Venter. concurvit, - reddit. Unctio.

¶ Aequaliter molle, & mollis 3, 3, 5. 5. Inaequaliter (mollis 3. 25. 4

Mollities, ei. mollitiem *interiorum* 1 *Pr.* 41. 67 interiora, quibus major mollities *ib.* 68. inter oſtemque (inteſtinum & omentum) mollities (eſt in amphalocele) 7. 14. 11.

Molleſco, cere. ſine ulla vi ſic molleſcit (Clavus) 5. 28, 219. molleſcitque contra Cutis 8, 9, 30.

Malagmate contuſe ebundo molleſcunt 5, 17, 11.

Mollio, ire. molliunt, *quae?* 2. 5c 15. leniter vero, ſimul & reprimunt & molliunt, *quae?* 2. 2, 33. 4. es (cataplasmate imponende) quae ſimul & reprimunt & molliunt 4. 5. 4. imponenda vero extrinſecus, quae ſimul & reprimunt & molliunt 4, 5, 13. Adeps leunine cu roſa mollienda eſt 5. 11. 15 mollitur (Aliquid) eo detractu quod duritiem creabat 2, 14, 7 *ovr.* Articulus induratos, v. *inf.* podagram ſi quid molliendum 5. 26, 165. rolae (*olei*) quantum ſatis eſt ad Ceram ſimul cum eis molliendam 5. 28, 94. *i. malaxandam.* Cervixque molliri debebit liquido cerato *cart.* 8, 4. 68 ſrictione, ſi vehemens ſit, durari Corpus; ſi lenis, molliri 2, 14, 14) *opp.* molliendum (Corpus,) quod induruit 2, 14, 5 *opp.* ſi mollita ſit & cotemusro Cutis educenti puruit 6, 18, 8. propter etiam Duta mollit id (malagma,) quod 5. 18, 29. ad molliendo, quae Dure ſunt 5, 18, 25 ad eo (Duriore) mollienda 5. 18, 151. mollire (Duritiem) commode videtur ſolerum *cet,* 9. 20, 11. eorumque (Emplaſtrorum) aliquod cu aceto mollitum 8. 4. 35. *i malaxatum* quaeve (Febres) ſic continuent, ut hec acceſſiunes increſcant, per decreſſione tantum molliantur, nec unquam integrum corpus dimittant 3, 4, 13 *opp. ſynon.* leveri 14 131 quibus adjicitur unguenti irini, quantum ſatis eſt, ed ee mollienda atque cogenda 5, 18, 14. *de malagmate.* Idem Medicamentum (*emplaſtrum*) eodem modo, qui ſupra poſitus eſt, mollitum 8, 4. 63 fereque eo modo demta materia, ſuperioribus partibus levatis, Morbum ipſum mollit 2, 22, 16 *ſin* Nervoe leniter molliat ſapius lenae oleo tepido madefectur) 7. 26, 109. Podagram caeteroſque articulos induratos hoc (malagmate) molliebat 5. 18, 34. cibus potionesque aſſumenda, qui ſimul & elent & Ventrem molliunt 1, 12, 7 *i. laxent.* ad Vulvam molliendam (peſſus) 5. 21. 7.

¶ Jam ipſum quoque (os pectoris) cartilagine mollitum 8, 1, 62. *i. in cartilaginem mutatum & ſic mollius factum.* deinde in cartila, lacm verſe (oſſium foramine,) quo propius ori deſcendunt, eo magis caruncula quoque molliuntur 8. 1. 14

¶ *cum particulis:* Commode, Fa, Leniter, Magis. eodem Modo, Proptie, Tantum, v. in *ſuperioribus.*

Molo Gdes

Myrtus,

v. Sic. Tantum, ne 8, 25, 9. Timeri poteſt, ne 3, 5, 18. v. Vereor. Video. Vito.

¶ Cum eo, ne, v. cum. Dum ne 3, 18, 62. 4, 4, 58. Ut ne, v. Ut.

¶ *i. ut non.* tertio die ſaepe fit, ne febris accedat 3, 17, 2. *i. ut febris non accedat.* fit, ne externum ſonum accipiant (aures) 6, 7, 82. quum acceſſit id quoque, ne niſi recta cervice ſpiritus trahatur 4, 4, 22. in aeneo vaſe leniter coquuntur, ne ſuperiluant 6, 18, 34.

¶ ne protinus orae coëant, ſitque locus aliquis linamentis 7, 4, 57 *pr.* utque ſit. foveri oportet ſic, ne nimius is calor ſit, ſed facile a parte ſuſtineatur 7, 7, 9 *pr.*, ſed ne facile &c.

¶ ne Aut, aut 2, 15, 6. ne Aut, aut ne 7, 26, 86. ne dum, v. *ſuo loco.* ne, Et 7, 19, 37. ne, Et Ut 7, 7, 5. ne Forte 7, 25, 12, 8, 3, 26. ne, Neve 1, 5, 6, 3, 26. 94. 7, 19, 18 7, 26, 76. 8, 25, 9. ne, ne, ne, Neve, neve 2, 12, 26-17. ne, Neve, neve, neve, neve 2, 17, 13. ne Nihil 7, 7, 82. ne Nimis 8, 3, 22. ne Non, 7, 7, 82. Ne quis, qua, quid, quod, qui *plur* v. aliquis. ne Quidem, *interpoſitâ unâ pluribusve vocibus, i. e. etiam non, non tamen,* &c. I Pr. 69. (*dub.*) 87. 93. 1, 6, 4. 2, 10, 38. 5, 28, 231. 233. 7, 7, 142. 8, 25, 7. &c. ne id quidem, 4, 3, 22. 4, 5, 35. 5, 26, 103. ne ipſae quidem 5, 26, 126. ne ſic quidem 4, 2, 34. 4, 22, 10. 7, 11, 26. ne tum quidem 8, 4, 19. ne tunc quidem 3, 5, 17. Ac ne quidem, v. ac. At ne quidem, v. at. ne quidem, At certe 2, 15, 8. ne quidem Aut, aut 7, 27, 17. 8, 25, 7. ac ne quidem, Nam 7, 18, 25. ne Niſi 4, 4, 22. ne quidem, Niſi I Pr. 29 6, 18, 50. 7, 26, 38. ne quidem, Sed I Pr. 3, 52. 54. 75. 7, 7, 132. 8, 9, 2. Si ne id quidem 4, 3, 12. ne ſi fractum quidem os deſedit 8, 4, 53. neVe, v. ve, *vel ſupra* ne Vel, Vel *i. ut neque*, neque 2, 17, 6.

Ne, *interrog. adv. alii voci poſtpoſitum.* ex eo colligat, poſſit necne ſupereſſe, quod 2, 10, 11. *add.* 4, 3, 7. 4, 13, 12. 5, 28, 169 ne An, v. an. ſcire, cibumne oporteat dari, quum jam bene venae conquieverint, Aut etiamnum manentibus reliquiis febris 3, 4, 50.

Nebula, *unde* Nebuloſus, a, um. nebuloſi dies 2, 1, 6.

Nec, v. Neque.

Necaiſe. articulum autem quam minime vincire opus eſt: ſed ſi juxta hunc os fractum eſt, neceſſe eſt 8, 10, 14 *diſting.* ut ei confiteri neceſſe eſt I Pr. 100, *ſimiliter cum inf. activ.* 2, 10, 30. 2, 18, 4. feſtinare non eſt neceſſe 6, 9, 21. *cum infin. paſſiv.* deligari neceſſe eſt 4, 4, 91. *add.* 7, 22, 7. 7, 26, 67. 8, 4, 53. 8, 10, 56. 79. 8, 23. 2. *cum conjunctivo:* hi vel capitis doloribus conflictentur neceſſe eſt, vel in articulis aliquas exulcerationes graves habeant, vel aliquo morbo etiam debilitentur 2, 7, 18. *ſimiliter ſine ut ib.* 19. 53. 94. 2, 10, 15. 3, 4, 34. 4, 13, 12. 5, 28, 153. 6, 18, 14. 7, 4, 20. 7, 5, 13. 7, 7, 77. 7, 17, 6. 7, 26, 40. 8, 2, 6. 8, 3, 21. 8, 4, 30. 8, 25 extr. *ſequente accuſ. cum infinit.* neceſſe eſt multum ſudorem in febribus ſubſequi 2, 2, 36. *add.* I Pr. 70. 3, 5, 14. 3, 6, 4. 4, 5, 5. 4, 16, 7. 5, 26, 180. 8, 9, 32. aperire id medicus eoque aculeos praecidere neceſſe Habeat 8, 10, 106.

¶ Minus quam neceſſe eſt 7 Pr. 15. Nihil neceſſe eſt, 3, 19, 13. non quoties libet, ſed Quoties neceſſe eſt 4, 16, 7. Quoties neceſſe eſt 5, 26. 147. Si neceſſe eſt 3, 5, 37. 7, 7, 51. Sic neceſſe eſt 2, 5, 1. Ubi neceſſe eſt 2, 12, 25.

Neceſſitas, atis. Aliqua 2, 16, 3. propter Aliquas Civiles neceſſitates 1, 1, 7 *i. officia a cive praeſtanda.* civilia officia 1, 2, 9. Inexpugnabilis 3, 20, 2. Nimia 5, 25, 2.

¶ Agendi neceſſitatem habentibus 1, 3, 47. Inexpugnabilis poena Dormiendi neceſſitas 3, 20, 2. Excidendi 8, 2, 25. ſi Somni neceſſitas non fuit 1, 3, 8. ubi Ulla neceſſitas incidit 5, 27, 92.

¶ ut neceſſitati Succurramus & in modo & in numero 7, 2, 20. Sum: ſi ſomni neceſſitas non fuit 1, 3, 8. ſi neceſſitas Urget 3, 5, 38. niſi nimia neceſſitas Urget 5, 25, 2.

Neceſſarius, a, um. v. Abſtinentia. Animadverſio. Antidota. Aqua 5, 26, 195. Auxilium. Balneum. Cauſae, evidentes. Cibus. Cognitio. Concoctio. Cucurbitula. Curatio. Eadem *in* Idem. Exercitatio, Experimenta, Fames. Feſtinatio. Fricatio. Frictio. Geſtatio, Haec I Pr. 22. Laceratio. Lectiones. Linamentum. Medicamenta. Medicina. Moderatio. Navigatio. Neutrum. Nihil 7, 2, 11. v. Notitia. Obſervatio. Opera. Opus. quo magis autem neceſſaria Pars erit, quae tractabitur, hoc quoque majori periculo ſubjecta eſt 7, 7, 39 *i. praeſtantioris uſus, nobilior.* in aliam Partem magis neceſſariam verti 6, 2, 5. Purgatio. Quies. Quod 2, 14, 14. 5, 26, 181. 205. 6, 15. 13. *cont.* Securitas, *it.* Silentium 4, 4, 94. Sol, Ignis 4, 16, 11. v. Spatha. Sudor. Victus, Vinculum. Vis 5, 28, 52. v. Unctio. Vomitus. Uſus.

¶ *neutrum:* neceſſarium ergo eſſe incidere *vert.* I Pr. 40. generaſſe neceſſarium eſt 3, 18, 32. *add.* I Pr. 31. 3, 22, 24. 3, 23, 9. 4, 2, 1. 34. 5, 26, 38 5, 27, 43. 7, 28, 6-10. 8, 10, 101. *cum infinit. paſſiv.* aliquid neceſſarium eſt demi 1, 3, 84. *add.* 3, 8. 4 4, 2, 28 4, 11, 23. 6, 6, 82. 7, 19, 21. *cum infinit. activ. vel activo & paſſiv. ſimul* 6, 6, 258-160. *add.* 4, 2, 28. 6, 6, 175. 7, 27, 32.

¶ *cum dativo:* quae (literarum diſciplina) ut animo praecipue omnium neceſſaria (eſt) I pr. 10. ſibi experimentorum tantummodo notitiam neceſſariam eſſe contendunt I Pr. 21 mortuorum corpora incidere, diſcentibus neceſſarium (eſt) I Pr. 118. *add.* I Pr. 113. 1, 2, 1. 14, 21. 1, 10, 20. 2, 13, 2. 5, 27, 79. exercitationes & fricationes huic quoque morbo neceſſariae ſunt 4, 16, 11. *add.* 2, 14, 12. 5, 26, 281. vino quoque, ſed auſteri neceſſarius uſus eſt movendae urinae 3, 22, 19 *i. ad mov.* cum adi quas (medicamenta) ad recentia eadem vitia neceſſaria eſſe, alias propoſui 7, 30, 6. *cum in:* neceſſarius modo in jejuno, modo poſt cibum, vomitus eſt 4, 5, 18. non neceſſaria (curatio eſt) etiam in his, quibus non multa, ſed acris pituita eſt 7, 7, 153 *ſynon.* ſupervacua 152. idque non in viris tantummodo, ſed in feminis quoque interdum neceſſarium eſt 7, 26, 4. quod tamen in labris ideo non eſt neceſſarium, quoniam 6, 15, 15. *add.* I Pr. 115. 5, 26, 205. 7, 21, 7. quod in omni curatione ejus neceſſarium eſt 6, 18, 10. concoctio, ſicut in omnibus corporis affectibus, neceſſaria 1, 9, 2. vomitus, ut in ſecunda quoque valetudine ſaepe neceſſarius bilioſis eſt, ſic etiam in his morbis, quos bilis concitavit 2, 13, 1. *add.* 4, 2, 28. 4, 16. 7. 6, 14. 1. 7, 26, 90.

¶ *cum verbis:* v. Facio. Habeo.

¶ *cum particulis:* jamque calida aqua Eatenus neceſſaria eſt 5, 26, 195. ſed hoc quidem ſaepius inter ſupervacua, quam inter neceſſaria eſt 7, 25 extr. Magis neceſſarius I Pr. 113. 215. 7, 7, 39. 8, 10, 101. Magnopere nec. 3, 8. 4. 3, 27, 16. Neque nec I Pr. 9. Non nec 6, 15, 15. 7, 7, 153. Praecipue nec 4, 16, 7. 5, 23, 1. Praecipue omnium nec I Pr. 10. nihil Praeterea nec eſt 7, 2, 11. Quatenus ſcire curanti neceſſarium eſt 4, 2, 1. Raro nec 5, 23, 1. nulla Ultra curatio neceſſaria eſt 5, 28, 118. evidentes quidem cauſas Ut neceſſarias amplectuntur I Pr. 46.

(vel

culum

¶ ola

¶ *cum*

tes ab inferioribus diducit I Pr. 69. transversum septum a Superiore parte non solum intestina sed jecur quoque lienemque discernit 4, 1, 15 (*conf.* 7. 4. 10.) *add. sup.* inferiores partes. *de suprema abdomine*, si inflatio sine inflammatione in Superioribus partibus dolorem tumoremque fecit, bonum signum est sonitus ventris inde ad inferiores partes devolutus, *cast.* 2, 3 extr. *app* ante (alvi dejectionem) aliquot horis aquam calidam bibere (debet) ut Superiores ejus partes madescant 1, 12, 19. qui orbes jejuni intestini) Superiores partes magis complent 4, 1, 27. *de tota trunco supra innominata ossa & brachiis manibusque.* ac Superiores quidem partes ita ordinatae sunt 8, 1, 95 *de brachiis manibusque*, opus est pila similibusque Superiores partes movere 1, 6, 1. pila similibusque Superiores partes dimovendae 3, 27, 29. pila, vel armis, aliove quo genere, quo Superior pars movetur, exerceri 1, 8, 1. in ipsa exercitatione potius Superiores partes movendae 3, 27, 21. exercitatio quae Superiores partes moveat 4, 5, 7. his operibus, quae Superiores partes movent 6, 11, 15. lectiones, exercitationesque Superioris partis necessariae 4, 5, 24. *de fronte* superioribus *v. inf.* in *adjectiva*. *v.* Visiolus.

¶ *i. latus, regio corporis, ejusve partium, aut aliarum rerum, versus, synon.* 8, 17, 1 seq. 4. 8, 2. prior pars est, quae a pectore est: posterior, quae ab scapulis: interior, quae ad latus tendit: exterior, quae ab eo recedit 8, 1, 75. humerus leniter cavus in priorem & interiorem, gibbus in posteriorem & exteriorem partem 8, 1, 74 articuli elabuntur in priorem & in posteriorem, in interiorem & in exteriorem partem 8, 11, 13. In omnes quatuor partes excidere cubitus potest 8, 16, 4. *v.* adduco, attraho, committo in partem excido, prolabor, inclinari, projectum, promineo, promoveo, propello, prorumpo, *cast. vel* prior, a parte earum (costarum) resimi (renes) ab altera rotundi 4, 1, 19 a parte narium 7, 7, 15. a parte temporum *ib* *v* a, ab altera parte - dextra, - ea, eadem, - exteriore, Ima, - inferiore, interiore, - laterii, - posteriore, - priore, - sinistra, - superiore, - utraque *i. v. item* ex parte alia, - altera, - exteriore, - - inferiore, - interiore, - superiore, - utraque *item* que *v.* Alias. Alter. Alterutor. Anterior. Citerior. Contrarius. Dextre, Dexterior. Diversus. Ea. Exterior Idem: humerumque partis ejusdem 4, 8, 2 1. dextrae *ib.* ad ejusdem partis aurem 6, 15, 2 *v.* Interior. In: In humero partis ejus, qua dens dolet 6, 9, 19. eam in partem inclinata 7, 5, 21. ea parte inclinata *ib* ea parte, qua 5, 28, 182. ea parte, in quam: ea, a qua 8, 11, 15 *v.* Neuter. Prior. Posterior Qua. Similiter. Superior. Ulterior. - Uterque. Utervis.

¶ *de libri, vel doctrinae sectione, capite, cast.* tum eam partem explanaturus, hanc quoque eo differa 7, 1 - extr. maximam partem (voluminis 2, 14. 1 huic parti (chirurgicae) 7 Praef 17. 19. superest ea pars, quae ad ossa pertinet 8, 1, 1. In prima parte (*hujus libri primo capite*) proposui 8, 13, 1 quae prima parte hujus capitis exposita sunt 8, 9 extr. - prima parte superioris cap. 6, 12, 1.

¶ *de mensura & pondere.* ex Aliqua parte I Pr. 78 *p.* Aliqua 2, 8, 8. resinae terebinthinae pars dimidia, butyri & mellis pars Altera 3, 22, 46 *i. ana. conf. inf.* quartus. Decimus. Dimidius. Duo. Duae partes ejus sampsuchi 8, 7, 18. 8, 10, 36. pars una, Duae, partes, tres partes 5, 18, 38. partem unam, partes Duas, partes tres 6, 6, 195. partes Duae, pars una 6, 15, 3. partes Duae, pars tertia 5, 12, 17 partem tertiam, partes Duas 5, 18, 73. ex Duobus absinthii, myrrhae tertia parte 3, 21, 21. *v.* Exiguus. cum Exigua parte mellis 6, 15, 2 6, 18, 95. cum Exigua parte myrrhae 6, 7, 54 Exigua parte sordi cutis (solet) 5, 26, 136. butyrum cum rosa & Exigua parte mellis, aut cum eadem parte mellis *cast* 5, 26, 199. adjecta myrrhae Exigua parte 6, 7, 29. Exigua parte olei adjecta 8, 10, 29. inhaeret Exigua parte (os fractum) 8, 4, 51 Idem, eadem, *v.* *paulo ante* exigua Magna pars 1, 2, 1 *i. multi*. Magnam partem 6, 6, 2 *i. multum*, ex Magna parte, Magna ex parte, ex Maxima parte, *v. in ex.* p. Major (mellis) 6, 8, 12 Major pars (aquae) 7, 15, 8. Major (pars partis alicujus) 7, 22, 8. Majore parte (infantis) 7, 29, 31. Majore jam parte (costa) 8, 1, 64. Maxima p. 3, 22, 5, 5, 17, 44. Maximam p. 2, 14, 1. ut pars hujus (anisi) Minima sit 3, 24, 8 sed hujus (mentae) Minima parte (adjecta) 4, 5, 36. sic, ut illius (pastilli) Octo partes, Nona hujus sit 5, 20, 4. ex Omni parte, *v.* ex. in Omnes Quatuor partes, *v. sup* in *significat. lateris* sevi hircini a renibus Quarta pars ponderis adjicitur 4, 9, 15. adipis suillae pars Quarta 5, 19, 66. resinae terebinthinae, pars Quarta 6, 18, 16. cui gallae pars Quarta, & alterius myrrhae sit adjecta 7, 11, 18. e vae taminiae pars Quarta siro adjecta 5, 28, 216. *conf. inf.* tres. Quinta pars thuris 5, 28, 86. uncius denarii pondus dividi a medico Sex partes 5, 17, 8 in atramento sutorio Tertia (pars esse debet mellis) 6, 8, 12. Tertia *v. sup* duae *&c.* Tertia pars 7, 19, 25. 8. 9, 17 decoquas, donec Tertia (pars supersit 4, 17, 4. heminae Tertia (pars) 5, 19, 61 *sed dubia lect.* sit ea hujus (allii) pars Tertia sit 5, 21, 7. adjecta olei pars Tertia 4, 3, 17, cui Tertia pars salis fossilis & paulum mellis adjectum est 6, 5, 9. fere Tertiam digiti partem 7, 15, 4. Tertiam ollae partem 4, 19, 21. Tertiam partem palpebrae 7, 7, 70. ad Tertiam partem ad Tertiam fere p *v.* ad *i. donec restet.* galbani partes Tres, papaveris lachrymae pars quarta 6, 9, 16. chartae combustae partes Tres, auripigmenti pars quarta 6, 25, 4. *v.* Unus, *vel superiora*.

¶ *i. ratio, conditio, respectus.* Italia frigidioresque regiones hac quoque parte salubritatem habent, quod minus terribiles angues edunt 5, 26, 66. sequiturque pituitae cursus, nonnunquam copiosior, vel acrior, nonnunquam utraque parte moderatior 6, 6, 18. indicandum est, quae maxime ex utraque parte dicantur I Pr. 21. in omnibus ejusmodi cogitationibus in utramque partem disseri posse I Pr. 64.

¶ *i. munus, officium.* medici partium est, enisi *cast.* 7, 3, 8.

¶ *cum adjectivis, similibusve generali significatione, v.* Acerus. Aliquis. Alter. Ceterus. pars (carnis) Corrupta 5, 28, 113. Diversus. Extremus. Idem Ima pars (maxillae 8, 1, 31. Ima pars pedis 8, 22. 1. Imaque pars ejus (fines) 8, 4. 55. Ima testiculi pars 4, 1, 25. Ima parte 7, 18 5. ab Ima parte 7, 14. 10. 7, 18, 9 in Ima parte 7. 26, 68. Imis partibus 6, 8, 16 *dativ. & ablat.* 2, 6, 2 in Imis partibus (ventris) 4, 1 extr. Inferior pars, superior 7, 21, 14 *app.* Inferior pars (ossis) 8, 2, 24. 8, 3, 31. Inferioris partis 8, 3, 11. superioris (vertebrae parti Inferiori 8 1, 49 diducta Inferiore parti (scroti) 7, 19, 52 ab inferiore parte diducti pili (palpebrae)

Ex

-ta eorum, qui de his disputarunt, discordia I Pr. 47. In rotando nihil interesse, Ea ipsa figura patet 7, 26, 44. perventumque esse ad eam, Ea reaisa pateat 5, 28, 171. descendisse, Ea tumore magno patet 7, 20, 4. Facile, v. sup. In ulterioribus patebit 8, 1, 76 cum infinit. Imtus, v. sup. fistula. Late, Latius, Latissime, v. in super. Magis, Nun, Nondum, Postea, Sic, Via, v. in super.

Patuins, a, um. v. Membranalae.

Patefacio, feci, factum. quumque id (Cavum) patefactum (est) 7, 8, 7. patefacto Cerebro 8, 3, 35. Cervicem vesicae, v. inf. cum parum. si nondum satis Cutis patefacta 8, 4, 27. patefit Foramen 7, 7, 30. Loco patefacto 7, 17, 8 Loco ei (vesicae) patefacto 7, 7, 3. Membranam, v. inf. rectâ lineâ. Ore alicujus venae patefacto 4, 4, 72 o. vana. donec undique Os integrum patefiat 8, 2, 4. cutis superinciditor, tum patefacta Vena cast. 7, 31, 6. quum Via patefacta est 7, 26, 50. quum per vulnus alicujus Viscera patefacta sunt I Pr. 43.

¶ cum Particulis similibusve. rectâ Lineâ patefacere (membranam) 7, 28, 6. Nondum, v. supra. qui metu fistulae Parum patefaciant (cervicem vesicae) 7, 26, 47. Per vulnus I Pr. 43. Satis, Undique, v. in super.

Pater, tris. Tryphon pater 7 Pr. 11. Tryphonem patrem 6, 5, 10.

Patrocinium. I. deliciarum patrocinium habens 2, 8, 4 i. defensionem.

Patior, passus sum, pati. concedo, permitto. sanguinem oportebit pati fluere, dum tutum erit 5, 26, 108. merfum (hominem) bibere pati 5, 27, 10. add. cum infinit activ. 5, 22, 5. 5, 26, 126. 5, 27, 15. 44. 5, 28, 42. 8, 1, 53. 8, 3, 58. cast. quod (tuberculum) palpebras parum diduci patitur 7, 7, 41. siccari patiemur 8, 9, 26. add. cum infin. passiv. 2, 11, 12. 2, 18, 13. 5, 26, 189. 6, 6, 37. 7, 27, 15. cast. Alvos fluens conquiescere hominem in cubili non patitur 2, 4, 22. nihil superimponi Dolor patitur 4, 24, 22. ultra transitu non patitur (Lamina) 8, 3, 18. tentandum est in his Membris, quae id patiuntur 8, 11, 26. quas (Mora) & sustineat eam (plantam,) & delabi non patiatur 8, 10, 67. vinum sorbere. Morbus ipse non patitur 4, 6, 20. alter (Nervus) semper intentus ultra prolabi superiora non patitur 8, 1, 53. oculum glutinari non patitur (cere-didi Penis interius pars ex vino subacta) 6, 6, 37. id fortasse coeli Ratio patitur 3, 4, 22. si morbi Ratio patitur 2, 10, 28. si id vulneris Ratio non patitur 5, 26, 145. quantum Res patitur 4, 7, 11. ubi Res patitur 5, 18, 19. ubi ne id quidem Res patitur 5, 26, 103. alioquin Res utrique succurri patitur 5, 26, 189. tentanda Squama aeris est, attenus ne quid eminere patiatur 5, 28, 42. si Tempus anni patitur 4, 12, 5. quantum, quodsi, si non, Vires patiuntur, v. in Vires. Vulnera, quae id non patiuntur 5, 19, 2.

¶ i. ferendo par sum, sustinere valeo. si caput patitur 1, 2, 7, 12. quam jam humo pati potest (aquam fervefactam) 4, 24, 12. aes, quam maxime calidum quis pati potest, admovendum est 5, 28, 99. ut morbus quidem id (sanguinis detractionem) desideret, corpus autem vix pati posse videatur 2, 10, 19. fereque id posse inter principia corpus pati debet 3, 22, 26. pisces, qui salem non patiuntur 2, 18, 24 opp. ex quibus salsamenta fieri possunt ib.

¶ i. aegre fero. morienteque (ex percussa vulva) eadem, quae corde vulnerato, patiuntur 5, 26, 51.

¶ cum Particulis: Pene, Jam, Non Parum, Quantum, Vix, v. in super.

Patientia, ae. longa 3, 21, 8.

Paucus a, um. v. Compositiones. Curationes. Dies, diebus. Hominum. Motus. Linamenta. Plagae. Suturis. Verbis. paucissimis, v. diebus. quam paucissimae cast. v. plagae, linamenta.

¶ pauca neutr. per se. admodum pauca sunt 7, 8, 2. pauca praefatus 3, 1, 10. paucis tantum mutatis 6, 6, 209. paucis ipsius oculi natura indicanda est 7, 7, 116. ipsius loci natura paucis proponenda est 7, 18, 1.

¶ Admodum pauca 7, 8, 1. paucae Admodum compositiones sunt 5, 19, 7.

Pauxillus, a, um. pauxillo levius 5, 28, 285.

Paululum, tanquam neutrum, & adv. cum alia neutro, ut paululum tantummodo integrum maneat 7, 19, 260. cum genit. v. Aceti. Calcis. Carnis. Cerae. Cibi. Croci. Fuliginis. Lactis. Lanae. Laseris. Mellis paululum 5, 28, 209. 6, 28, 16, 26. paululum Mellis 6, 15, 8. 6, 18, 30. v. Myrrhae. Nitri. Olei. Pulveris. Rosae. Salis. Squamae. Thuris. Vulneris.

¶ cum Ex. paululum Ex plumbi recremento, 5, 19, 66.

¶ cum Adjectiv. v. Concavus. Incurvus. Resimus.

¶ cum Verbis: v. Adjicio. Ambulo. Attraho. Curvo. Dehisco. Descendo. Diduco. Emineo. Excedo. Excido. Excito. Incido media longâ. Inclino. Ingredior. Incendo. Moveo. Procedo. Promineo. Recedo. Recurvo. Remitto. Sinuo. Specto. Torqueo.

¶ cum Particulis: v. Admodum. Infra. paululumQue 7, 26, 58. 7, 30, 10. ea parte quae paululum Super id est 8, 4, 79. paululumque Supra basim 7, 30, 20. paululum Tantummodo 7, 19, 16. paululum Utrinque ejus (vulneris) (comprehendat fascia) 5, 26, 42.

¶ extremum in commate 7, 26, 45, 95.

Paulum, similiter. paulum aliquid 1, 3, 25. 4, 4. 85 conf. 6, 18, 90. cum genitiv. v. Cerae. Cibi. Croci. Hyssopi. Levamenti. Linamenti. Mellis. paulum 1, 3, 49 paulum Mellis 6, 5, 6 9. 6, 10, 25. 7, 2, 18. v. Mulsi. Nitri. Olei. Pituitae. Rosae. Salis. Sanguinis. Scammoneae. Spodii. Unguenti.

¶ cum Ex. paulum Ex singulis degustando 3, 6, 39. paulum Ex favo vetere 4, 19, 29. Ex eo paulum 5, 25, 11.

¶ cum Verbis: v. Adjicio. Ambulo. Coarcto. Conquiesco. Converto, in. Degusto. Demo. cibo. Erodo. Excudo, a. Ingredior. Infundo. Intermitto. Juvo. Levo. Madesco. Procedo. Reduco. Reficio. Remitto.

¶ cum Particulis: v. Admodum. Infra. Saltem. Supra.

Paulo, adv. synon. aliquanto 8 Pr. 119. cum adjectivis comparativ. v. Asperius. Durior. Gravior. Latior. Lenior. Longior. Major. Plenior. Plus. Subtilior. Tumidior. Valentior.

¶ cum adverbiis comparativ. &c. v. Altius. Ante. Diutius 2, 6, 35. 8, 2, 9. v. Infra. Interius. Longius. pauloque Magis 8, 1, 107. paulo Minus, quam 8, 3, 4. v. paulo Post 5, 28, 135. pauloQue 8, 1, 102. v. Tardius. Subtilius. Vehementius, deligare.

Paulatim, adv. opp. v. protinus, & universus. v. Abduco. Abscindo. Adjicio. Assuesco. Attraho. Cogo. Contraho. Converto. Deduco. Degenero. Delingo. Destillo. Detergeo. Dirimo. Do. Educo. Emorior. Excido, mediâ syllabâ productâ. Extenuo. Facio. transitus. Firmo. Incido, mediâ longâ. Increseo. Induresco. Infundo. Latesco. Misceo. Mitto, sequit. Nitor. Protraho. Reficio. Revertor. Revoco. Seco. Subsequor. Tero. Transeo. Verror.

Paulisper,

quo

saepe

Ita.

10

les sunt anser, & pavo, & grus 2, 18, 6. 7. quicquid in cauliculo nascitur, qualis est cucurbita, & cucumis, & capparis 2, 18, 10. his, quae odore foedo movent, qualia est pix usta, lana succida, piper, veratrum, caet. 3, 20, 4. qualis est plantago, & rubi, & quicquid caet. 4, 16, 9. pirum fragile, quale Crustuminum vel Naevianum est 2, 14, 6. naturales & siccae sudationes, quales super Bajas habemus 5, 21, 22. *synon.* sicut 2, 17, 2. *similiter*, quale fit 5, 18, 94 quales habemus 5, 21, 21. qualia proposui 5, 28, 137. qualis sit 2, 18, 24. 5, 20, 2 5, 26, 169. 5, 28, 79. 138. quale est, quale est id quod, quale est quod 5, 18, 55. 5, 19, 32. 43. 48. 50. 5, 21, 2. 5, 24, 1. 6. 5, 28, 187. 6, 2, 8. 6, 6, 103. 8, 6, 5. quales sunt 4, 85, 26. 5, 26, 134. 5, 28, 175. 6, 9, 23. qualia sunt 3, 6, 48. 4, 21, 4. 5 Pr. 3. 6, 6, 27.

¶ quales Fere sunt 5, 18, 175. Quantae qualesQue remissiones sint 3, 5, 27.

¶ *substant. praeter supra dicta caet.* v. Coelum. Compositiones. Corpus. Dies. Morbus. Plaga. Sanitas. Viscera. Vulsella.

¶ *cum conjunctivo*: plagam talem necesse est habeamus, qualem acceperimus 8, 4, 50. ut sciat, qualia vivi viscera habeamus I Pr. 70. neque solum interest, quales dies sint; sed etiam, quales ante praecesserint 2, 1, 31. *add.* 2. Pr. 3. 3, 4, 26. 3, 5, 27.

¶ *repetitur*: quale (collyrium) Nilei, quale Cleonis est 6, 6, 103. refert enim, qualis morbus sit, quale corpus, quale coelum 3, 4, 26.

Qualiter. *adv.* v. evenio.

Quam, *adv. vel conjunctio.* v. Aliter, Alius, Ante, Nullus, Supra, Tam, Ultra quam. *post comparativum*, v. Amplius, Angustius vulnus, Diutius, Expeditior sermo, Facilius, Latius vitium, Latius *adv.* Levior piscis, Longius, Magis, Major, Manifestior, Melior, Melius, Minor, Minus, Pejor, Plus, Potius, Stultior, Utilior.

¶ *praepositum positivae* quam Alte penetrarit (fistula) 5, 28, 168. quam Facile mille res turbant (venas)! 3, 6, 17. ostendere, quam Nulla spes sit 2, 10, 21.

¶ *cum superlativo*, v. Acerrimum acetum & mel. Altissime excido. Amarissimum mel. Asperrima muria. & vinum. Calidissimus. Celerrime. Dilutissima potio. Dulcissimi passi. Frigidissima aqua. Glutinosissimus. Integerrimus. Levissimus Longissimus, Longissime. Maximus. Maxime. Minimus. Minime. Optimus. Optime. Paucissimus. Pinguissimus. Plurimus. Plurimum. Primum. Proximus. Recentissimus. Uberrimus. Sanissimus. Siccissimus. Tenerrimus. Tenuissimus. Vetustissimus.

¶ quam Ut 2, 5, 8. 4, 11 37. 7, 16, 7 20. 8, 3, 12, 8, 10, 33.

Quamdiu, *adv. cum indicat.* 5, 4, 29. 3, 21, 30.

Quamquam, *vel* quanquam, *conj.* quamquam igitur multa sint, tamen I *Pr.* 77.

Quamvis, *conj. respond.* tamen, I Pr. 77. 2 Pr. 2, 2, 3, 7. 2, 4, 18. 2, 8, 5. 35. 71. 2, 10 26. 33. 55. 2, 18, 22. 24. 25. 3, 5, 11. 3, 18, 7. 4, 4, 18. 8, 14, 10. *caet.* quamvis, dum tamen 3, 4, 58. *sine* tamen I Pr. 87. 2, 1, 18. 2, 11, 18. 5, 26, 226, 255. 6, 5, 5. *cum indicativo*, I Pr. 87. 2, 1, 21. 2, 3, 7. 2, 4, 18. 2, 8, 5. 35. 2, 10, 26. 53. 2, 11, 12. 2, 18, 24. 4, 3, 5. 3, 27, 26. 48. *cum conjunctivo.* I Pr. 77. 2, 8, 71. 2, 18, 21. 3, 18, 7. 12. 4, 4, 18. 8, 14, 10. *i. nihilominus* 4, 3, 5. *i. quantumvis.* 3, 18, 12. *sine verbo*, *i. quantumvis*, *caet.* praecipue ex contuso nascitur (clavus.) quamvis interdum, Aliter 5, 28, 229 (*hic tamen verbum intellig.*) aliud, quamvis non multum Distans, malum gravedo est 4, 2, 44. ubi quidam morbi sine febre, quamvis Diu, maneant 2, 15, 22. neque ambulatione, quamvis Leni, dimoveri (debes) 1, 6 exer. ne morbus, qui remanet, iterum, quamvis Levi de causa, exasperetur 2, 14, 14. gravia quoque, quamvis Reprimentia, aliena sunt 5, 26, 233. qui (pisces,) quamvis Teneriores, tamen duri sunt 2, 18, 25.

Quando, *adv. v. conj. cum indicat.* 2, 3, 6. *cum conjunct.* 2 Pr. 5. 2, 27, 30. 3, 4, 24. 31. 34. 49. 3, 5, 14. 3, 6, 10. *caet. repetit. bis* 3, 4, 24. 51. 7, 2, 50. *ter* 5, 6, 10. quando Jam 2, 5, 6.

Quandocunque, *adv. cum indicat.* 2, 1, 5. 2, 17, 18. 5, 5. 22. 37. 3, 6, 52. 4, 19, 23. 5, 26, 167. 8, 3, 25. *sine verbo*, *i. quolibet tempore*: quod quandocunque fieri potest. 4, 19, 25.

Quandoque, *adv* *i. interdum* 6, 6, 6 *synon. ib.* nonnunquam.

Quantus, a, um. *resp* tantus 6, 6, 28. *conf.* tantus. *resp.* tantundem 6, 19, 4. *conf.* tantundem, *omiss.* tantus 7, 21, 4 7, 26, 70. *caet.* v. Abstinentia. Frictio, quantam is sustinere poterit 5, 12, 16. quanta sustineri potest, Inedia 3, 26, 7. quinto jam die, quanta inflammatio futura est, se ostendit 5, 26, 166. ceterique, quantus in hac ipsa re Metus sit 2, 10, 22. v. Remissiones. Vinum *neutr.* quantum cognosci potest I Praef. 73. quantum manu comprehendit 4, 27, 4 quantum curatio efficiat, quantumque aut sperari aut timeri debeat, ex quibusdam signis intelligi potest 7, 3, 1. quantum fieri potest 2, 9, 2 2, 12, 25. 3, 4, 5. 5, 7, 12. 3, 15, 3. 8, 2, 117. quantum juvat 4, 25, 2. quantum res patitur 4, 7, 12. quantum in ipso est 7, 18, 31. *caet. cum genit.* quantum ejus (aluminis) aridi fuit 6, 19, 4. quum sibi quis quantum assumturus est, cepit 2, 3, 66. potionis quantum volet 5, 28, 14. *conf. inf. cum* satis. *cum* Ex, quantum ex his est 4, 3, 37. quantum ex utero prolapsum est. 7, 21, 4.

¶ fames & abstinentia, quanta Maxima imperari potest 6, 11, 26. abstinentia, quanta Maxima imperari corpori potest 5, 27, 3. in remissione, quanta Maxima inveniri poterit 3, 20, 16. siti, quanta Maxima sustineri potest, pugnandum est 4, 2, 36. ut tumor, quantus Maximus esse potest, se ostendat 7, 14, 25. frequentior cibus, & quantum Plenissime potest digerere 2, 3, 31. interest, quantae Qualesque inter eas (accessiones febris) remissiones fiat 3, 5, 27. unguenti irini, quantum Satis est 5, 18, 24. aceti, quantum Satis est 5, 19, 16. mellis, quantum Satis est 5, 22, 15. picis liquidae, quantum Satis est 5, 22, 1. vini quantum Satis est 6, 7, 68. mellis, quantum Satis sit 5, 22, 21. 6, 18, 79. ut semel, quantum Satis esset, aperiret (cervicem vesicae) 7, 26, 70.

¶ *repetit.* quantum, quantumque 7, 3, 2.

Quanti, *genitiv.* v. Poto.

Quanto, *ablat.* vino uti, quanto libebit 3, 13, 16.

¶ *cum comparat.* quantoque Facilius. 8. 10, 87. quanto Facilius, tanto magis 3, 6, 4. quanto Intutius est! 2, 16, 5. quanto Magis necesse est? 2, 10, 35. quantoque magis 3, 5, 53. quantoque Magis, tanto deterius 2, 8, 63. quantoque Minor, tanto minus 6, 6, 174. quanto Propius, tanto difficilior 8, 7, 60. v. tanto

Quantulus, a, um. quantulo detracto 7, 7, 81.

Quare, *adv. cum indicat.* 8, 10, 105. *cum conjunct.* I Pr. 34.

Quartus, a, um. v. Accessio. Dies. Fascia. Genus: - morborum. Hora. Pars *de mensura caet.* Sutura.

Quartusdecimus, a, um. v. Annus. Dies.

Quarto, *adv.* v. Tertiò.

Quartanus, a, um. *unde* Quartana, *sc.* febris.

¶ *cum*

R.

rationes

nam

tur

Rumpo.

Cibis

¶ Ad

Scelptorius,

Sextindus

et

¶ servare

Spectaculum.

remissio est Aegris 3. 5. 16. si vero ne tunc quidem ulla requies Aegris est 3. 5. 17. *add.* 3. 4. 39. si nimium Alicui frigato paene febris est 1. 3, 21. *add.* 1. 4. 4. ex quo facilis Cervici nobilitas est 8, 1, 51. neque Cibo, neque ulli remedio locus est 3. 9. 1. optimum Cibo tempus esse febre finita 3. 5. 37 genera, in quibus noxa Corpori est 5. 26. 1. alvum firmare (debet) is, Cui fusa; solvere is, Cui astricta est 1, 3. 30. Cui caput infirmum est 1, 4. 2. 8. si Cui capilli sunt 1, 4, 4. Cui haec nova sunt 2, 2, 10. Cui simul & continua febris & ultima corporis infirmitas est, 2, 6. 19. Cui (vitio) λευκοφλεγματίας nomen est 3. 21, 40 Cui (osti) tibiae nomen est 8, 1, 112. Cui (jejuno intestino) tale vocabulum est, quia 4. 1, 13. in eo, Cui id naturale est 7, 25, 2. super scamnum, Cui ab utraque parte axes sunt 8. 20, 18 *conf. inf.* saluti, uva si cum inflammatione descendit, Dolorique est 7, 12, 28 *i. dolet, vel dolorem creat.* atque ita a vino ad aquam *caet.* transitus Ei esse (debebit) 1, 10 extr. Ei, quem septimus dies liberaturus sit, quartum esse gravissimum 3. 4. 45. salus Ei facilis est 2, 8, 6. si vero continens Ei somnus est 3, 20, 9. unde Ei (acrothymio) nomen est 5, 28, 223. donec Ei (succo) mellis crassitudo sit 6, 10, 5. ubi aeger supinus cubet, Eique genua contracta sunt 2. 6, 11. donec Eis mellis crassitudo sit 6. 6, 120. multa Eidem ambulatio sit, cibus modicus 6, 8, 5. itinere Fatigatis inutilis (frigidae potio est) 1. 3, 24. magnum autem Femori periculum est, ne 8, 20, 11. eademque His pericula sunt, quibus 2, 7. 20. His (emplastris) color niger est 5, 19. 6. donec His mellis crassitudo sit 6, 14, 6. commune His heroiae nomen est 7, 18, 13. Huic (fatigato) abunde est 1. 3. 11 v. vis. similes rursus ex magna parte casus curationesque sunt Humeris & femoribus, communia etiam quaedam Humeris, brachiis, femoribus, cruribus, digitis 8, 10, 1. ac ne ei quidem Humori, qui inter tunicas est, una sedes est 7, 18, 25. ubi subita insuetis sunt (calor & frigus) 1, 9, 10. ut ipsi in usu est 2, 3, 1. & Lapidi Asio gratia est ad juvandum 4, 24. 27. sitque locos aliquis Linamentis 7, 4, 37. vinculum autem ei Loco linteolum aut panniculus quadratus est 6, 18, 109. sed est tamen Medicinae fides 2, 6, 43 *synon.* fidem habet 42. Medicinae locus non est 2, 8, 96. in eo (caso) Medicinae locus nullus est 7, 4, 12. ne majori Periculo locus sit 6, 7, 4 maximeque id periculum est Pueris 2, 8, 61. promtius iis succurritur, qui facile coguntur; quam Quibus ioniais libertas est 3, 21. 8. sunt autem quaedam emplastra, Quibus utriusque rei facultas est 5. 19, 23. Quibus (clavis) nomen a figurae similitudine est 7. 7. 113. interiora Quibus major mollities, & lux ipsa nova est 1 Pr. 68. Quibus (tabescentis) alii aliique colores esse consueverunt 7, 6, 8. iohis Quibus non multa, sed acris pituita est 7. 7. 133. eorum (hominum) Quibus id naturale est 7, 23, 4. Remedio locus est 5. 28, 303. *conf. sup.* cibo. corporque talis est, qualis esse Sanis solet 3, 6. 20. ex labore Sudanti frigidae potio perniciosissima est 1, 3. 24. si Suffusioni color coeruleus est, aut auro similis 7. 7. 130. caro illi Ulceri vel nigra vel livida est, sed sicca & arida 3, 26, 222. medicamentum eo tempore Ulceri est succus *caet.* 3, 27. 36. id (fistulae) nomen est Ulceri alto, angusto, calloso 3, 28, 137. sal quoque his (Vulneribus,) praecipueque ei, quod canis fecit, medicamentum est 5. 27. 3. *add cum variis adjectivis, ut communis, proprius, caet.*

¶ *cum duplici dativo:* Auxilio his sunt cucumeris semina 4. 10, 5. si neutrum (os) alteri Auxilio est 8, 10, 37. ilenosis Bono tormina sunt 2, 8, 48. eadem podagrae Praesidio sunt 5, 18, 70. cui calor & tremor est, Saluti delirium est 2. 8, 47 *omisso altero dativo: similiter.* Impedimento semper futurum est (os) 8, 15, 21. ipsa febris saepe Praesidio est 2, 8, 49. incipit jam tempus ipsum esse Praesidio 3. 19, 23. Remedio est cervix praecisa 7, 29, 10. Remedio sunt cucurbitulae admotae 4, 20, 17.

¶ *cum ablativo.* esse autem chirurgus debet manu strenua, stabili, nec unquam intremiscente: acie oculorum acri claraque 7 Pr. 12. - 13.

¶ *cum adverbiis:* v. Abunde est. Alias. Aliter. Alte, Altius. Demum. *infra* tum demum. Dio. Fere. Frustra. Hactenus. Hic 2, 21, 15. 8, 25, 2. Jam est 2, 8, 107. *conf.* Jam. v. Ibi. inde tenuius intestinum est 4. 1, 26. v. Interdum. Intus. quod quamvis ita est, tamen 2, 10, 53 *synon.* fieri solet. si ita haec sunt, ut 2, 6, 3. ea genera morborum, quae in totis corporibus ita sunt, ut 4, 1, 1 v. Longe, Longius. Male. Mane. Maximeque id periculum est pueris 2, 8, 61. *add.* 3, 9, 9. & Maxime *cum* quae & quam. v. Minimum Modo, modo 4. 2. 8 *bis.* v. Naturaliter, *ut in superioribus.* Neque, neque. Ne quidem; Non; Nusquam: Praeterea 2, 7. 22. 5, 17, 12. 13. Praeter haec 5, 19, 35 Qua Quotidie. Quoties quid tale erit 5, 26, 103. v. Quoties. Saepe, *sup.* Sat, Satis. Semper, *sup.* Praeterque haec 4, 12, 3. v. Prout. dolor autem articulorum prout in pedibus manibusve aut alia qualibet parte Sic est, ut 2, 7, 16 interdum Sic (sunt dolores in capite,) ut 4, 2, 8. *add. inf. tum a.* Sicut illi mos erat 3. 14. 5 v. Sicut. Simul & dejectio & vomitus est 4. 11, 5. si Simul & vomitus & dolor est 4, 3. 31. cui Simul & continua febris & ultima corporis infirmitas est 2, 6, 19. Statim, v. *cum* post. de Subito 3. 28. 115. Tantummodo 4, 4. 5. Tum 7, 18, 29. phrenitis Tum demum est 3. 18, 7. Tunc 3, 5, 17. 2, 14. 27. Ubi 3, 20, 4. *caet.* Unde morbi sint I Pr. 23. Unde ei nomen est 5. 28, 223. v. Undique. nec Unquam non 1, 4. 16.

¶ *cum conjunctionibus:* Autem, Et, Etiam, Que, *caet.* v. *inf. ab initio.* Donec, Dum, Si, *caet.* v. *suis locis & supra.*

¶ *cum praepositionibus:* A, Ab, v. a. *i. in loco, ut. cum substantiv. & cum adj. caet. e. g.* sic ut vertex ejus (literae A) A foramine, basis ad rimam sit 8, 4. 31. si Ab initio tale est 5, 26, 87. id quod Ab humero est 8, 8, 2. eaque (calvaria) simplex Ab occipitio & temporibus, duplex usque in verticem A fronte est 8, 1, 3. si vero Ab uno ore (fistulae) plures sinus erunt 7. 4. 39. super scamnum, cui Ab utraque parte axes sunt 8. 20, 18. A posteriore parte vel ramus vel sinus erit 8, 14, 4. prior autem pars est, quae A pectore est; posterior, quae Ab scapulis 8, 1, 71. id, quod A pectore est 8, 8, 2. 9. 10. quod A pedibus est 6, 7, 102. sit etiam is (canalis) debet A planta, si crus fractum est, circa poplitem; si femur, usque ad coxam; si juxta superius caput femoris, sic, ut ipsa quoque ei coxa insit 8. 10, 69 A similitudine, v. *sup* quibus nomen *caet.* Ad, v. ad *i. apud, prope: ut. in: it. de efficientia remediorum: te cum substantivis: cum adjectivis* Ad laterum autem dolores compositio est 3, 19, 16 *synon.* valet 2, 8. sunt etiam quaedam emplastra nobilia Ad extrahendum 5, 19. 31. Arabis autem cujus c(?)m est 1 malagma.

neo, Deligare; Do. Do supra, Efferri, Emineo, Excido. *mediâ brevi & longâ*, Exerceo, Excendo, Finio (8. 1, 30.) impello, impono. Incido *media brevi & longa*, Incipio. Inclino. Incoquo. Incresco. Incumbo. Induco, Infundo, Ingredior, injicio, Innascor, Inspergo, Intendo. Nascor, Perfundo, Pono, Progredior, Promo, Reduco, Relinquo, Repello, Revertor, Situs sum, Sum, Tenex, Trajicio, Verbero, Utor.

¶ *cum ablativo:* tum super eo linamenta dantur 7, 25, 7. major (papula) commodissime murali herba tollitur, si super eadem trita est 5, 28, 290 *potest tamen eadem esse nominativus atque ad* muralem herbam *referri*; super vero *sine casu*.

¶ *i. praeter, vel una cum.* ubi super magnum Dolorem lachrymae falsae calidaeque eunt 6, 6, 10. super Haec 3, 19, 11. 6, 14. 3. 8. 4. 41. super Haec quoque 7. 18, 44. superque Id 4, 19, 32. super inflammationem ruboe ulcus ambit 5, 26, 215. super Tabem si mulieri quoque suppressa menstrua fuerunt 2, 8, 16.

¶ *sine casu, pro adverbio.* v. Addo. Adjuvo. Aspergo. Claudo. Comprimo. Contego. Deligare Do. Fulcio Hio. Impono. Injicio. Innato. Sum: quod superest 7. 8, 11 *i. nimiam.*

¶ Et super 8, 1, 34 Paululum super id 8, 4. 79. superQue 2. 7, 31, 2, 11, 4. 4, 29, 32. 4, 24, 11, 5, 26, 255. 5, 27, 7. 5, 28, 2. 6, 6, 39. 6, 7, 101. 7, 3, 10. 7. 4, 5. 8, 1, 30. 8, 9 14.

Supernecommodo, avi, *caet.* serulaeque supernecommodandae sunt 8, 10, 33.

Superadjuvo, juvi, *caet.* deinde Id (caput) superadjuvandum aliquibus 6, 2, 8.

Supercilium, i. supercilla pervertuntur 2, 6, 10. A superciliis 8, 1, 23. in supercilio fit id 6, 2, 3. paulum Infra supercilium 7, 7, 96. Inter supercilia 8, 1, 11. ea parte, quae paninium supra id est, quod Inter supercilia est 8, 4, 79.

Supercresco, crevi, *caet.* si Caro supercrevit 5, 26, 106. supercrescentem Carnem coërcet id (emplastrum) 3, 19, 44. ad Carnem supercrescentem excedendam 5, 22, 2. si id (Ulcus) nimium supercrevit 5, 28, 42. Ulcera supercrescentis 6, 6, 136. 137.

Superdeligo, are. spongia superdeliganda est 7, 7, 91. eaque superdeliganda sunt 6, 18, 126.

Superdo, dedi, datum. Cataplasma superdare 6, 18, 25. Ceratumque superdandum 7, 30, 25. Eaque carni superdanda, quae 8, 4, 78. Eademque, quae primo foverant, superdari (deberet) 8, 7, 15. superdandum Emplastrum 7, 7, 16. dein Glutinantia superdanda 7, 1, 28, eique (fibulae) Glutinantia medicamenta superdanda sunt 7, 4, 7. eodem medicamento tinctum Linamentum superdandum est 6, 18, 89. ei deinde ex melle Linamentum superdandum est, supraque Linteolum & aut spongia, aut lana succida 7, 7, 32. superdanda cum melle sunt vel Linamenta, vel oleae folia ex vino decocta, vel marrubium 5, 28, 60. tum superdanda Linamenta sunt, aliaque medicamenta 7, 25, 18. vel Malva contrita, vel foeni Graeci sive semen ex passo coctum superdandum est 5, 28, 153. tum superdanda Reprimentia sunt, maximeque lana succida ex aceto & oleo 7, 1, 3.

Superfluo, *caet.* in aeneo vase leniter coquuntur, ut superfluant 6, 18, 34.

Superhabeo, *caet.* superhabendum cataplasma 7, 20, 7.

Superjaceo, *caet.* & id (Cataplasma) quidem interdiu superjacebit, noctu vero idem, aut Ceratum, aut Malagma, aut Panni 8, 9, 18.

Superillino, *caet.* totum Corpus bulbis contritis superillinendum est 3, 19, 19. idque superillitum panniculo, imponendum est 6, 18, 114.

Superimpono, *caet.* ad scorpionis etiam & ad araneī ictum, Allium cum ruta *caet.* superimponitur 5, 27, 36. educit superimposita Arundinis radix *caet.* 5, 26, 275. usu cognitum est, utramque (Arundinem & Filicem) adversus alteram medicamentum esse, si contrita ac superimposita est *ib.* 277. primo superimponenda sunt Cataplasmata reprimentia 5, 10, 7. his superimponendum aliquid Dorum 8, 17, 6. cui superimponendum Emplastrum aliquod 8, 5, 23. idem deinde Emplastrum in linteolo superimponendum 5, 28, 183. priora fascia deliganda sunt; at Hoc superimponi satis est 6, 6, 43 *app.* succida Lanâ ex aceto superimpositâ 8, 11, 30. & postea Malagma superimponendum, vel ceratum ex cyprino vel irino unguento 4, 4. 28. tum superimponendum Medicamentum est 7. 7. 72. superimponenda sunt Medicamenta non pinguia 8, 3, 34. Nihil superimponi dolor patitur 4, 24, 22. malagma impositum habere, idque ipsum superimposito triplici Panno fasciâ astringere 3. 21, 53. noctu vero, - non alienum est, superimponere candidi Panis interiorem Partem ex vino subactam 6, 6, 36. deligandumque brachium superimposito expresso ex aqua frigida Penicillo 2, 10, 54. superimposito Pileo velare (caput) 4. 3,

16. tum usto quidem vulneri superimponenda. Quae caeteris utilis sunt: ei vero, quod expertum ignem non est, ea medicamenta *caet.* 5, 27, 12 seq. extrinsecus - cucurbitula admovenda est, aut Sinapi superimponendum 4. 11, 20.

Superincido, *caet. penultimâ longâ.* cutis superinciditur 7, 31, 6.

Superincresco, *caet.* superincrevit vero nimius callus 8, 10. 115 *de ossibus fractis iterum coalitis.*

Superinfundo, *caet.* manipulus in vas demittitur, & superinfunditur Aqua 5. 25, 12. excitat autem validissime repente Aqua frigida superinfusa 3, 20, 10. Idque superinfundendum 8. 4, 69.

Superinjicio, *caet.* hisque membranulam illitam imponebat, tum superinjiciebat Ammoniacum thymiama in aceto liquatum 5, 18, 73. Caeteraque eadem, quae in aliis suturis, superinjiciuntur 7, 13, 7. his illita fronte, Cataplasma quoque superinjiciendum ex farina *caet.* 6, 6, 127. quae (Linamenta) quam paucissima superinjicienda sunt 7, 4, 37. Linteolum duplex, madens vino & oleo, superinjiciendum est, eumque eo simile & thuris fuligo: deinde aut Fascia aut mollis Habena 8, 7, 12. ut eodem modo Panniculus, eodem lana superinjiciuntur 7, 26, 126. Solani folia contrita suillae adipi miscenda sunt, & illixita linteolo superinjicienda 5, 26, 241.

Superinnato, *caet.* v. Innato.

Superinungo, *caet.* Collyrio superinungendum (est) 7, 7, 92. dein superinungi Collyrio debet ex iis aliquo, quo lippientes Oculi superinunguntur 7, 7, 4. superinungi vero Oculi debent sic, ut *caet.* 6, 6, 34. eodem deinde vapore postea quoque foveri (Tuberculum debet,) & superinungi 7, 7, 12.

Superior, us. *a* Superus. *supra situs, antecedens, ante dictus.* v. Angulus. Caput, feminum, femoris, humeri, libri, ossis claviculae. s. Caro 7, 17, 3. v. Coles. s. Corpus 8, 20, 6. v. Cutis. Dens. Humerus. Intestina. Liber. Locus. Membrum. Morbus Os, ossis. Palpebra. Pars: Pars capitis. ad rem pertinet corpus recte jacere, ut superior Pars semper ea sit, in quam vitium fertur 7, 27, 7. collocandus autem homo est *caet.* sic, ut semper ea Pars superior sit, in quam os prolapsum est; ea etiam inferior, a qua excessit 8, 20, 20 *app.* superior Pars illius (tunicae) 7, 6, 14. Partem superiorem (tumoris) 7. 14, 16. eorum fustium imas Partes - superioresque 8, 20, 17 *app.* ubi superiore Parte (ossis) sublatâ, inferior relicta est 8, 3, 31 *app. i. super*

diploën

T.

3, 15. v. Aptum, Aptius. Autumnale. Breve. Caetera omnia 3, 5, 37. Certo tempore 5, 18, 263. Certis temporibus revertitur (dolor) 4, 24, 10. Certioribusque haec (impetigo) temporibus revertitur 5, 28, 273. Certioribusque etiam, quam prioribus temporib. & fit & desinit *ib.* 277. modo Diversis temporibus, modo simul 2, 6, 34 *opp.* Duo 2, 17, 14. temporibus Exiguis *abl.* 4, 24, 7. tempus neque Fervens, neque Frigidum 5, 26, 34 v. Gravi, Gravibus, Gravissimo. Hibernum. His temporibus, quibus 3, 20, 19. 4, 24, 6. Id tempus 2, 7, 81. 3, 5, 17. ejus temporis 8, 7, 18. 8, 10, 16. eo tempore 1, 3, 76. 77. 79. 2, 1, 5. 18. 2, 6, 21. 1, 5, 19. 3, 16, 4. 3, 27, 36. 5, 19, 25. 7, 27, 13. v. Idem. Idonea. ab illo tempore 3, 4, 24. Incerto e, (*febris*) 3, 12, 2. tempus ipsum 3, 19, 13. v. Levissimum. Longoque tempore 4, 15, 5. Longius tempus est 2, 8, 97. 3, 5, 29. Longius tempus secututum est 3, 4, 53. Longius tamen tempus habiturum morbum 2, 5, 1. in Longius temp. 4, 3 ante. Longiore tempore 2, 3, 7. Matutinum tempus 3, 5, 13. Matutino tempore 3, 5, 21. a Matutino tempore 2, 4, 2. Matutinis temporibus 2, 1, 3, 2, 1, 10. quod (tempus) quum suâ naturâ melius esse debeat, morbi vitio non est 8, 5, 17. tempus Meridianum 3, 5, 18. Meridiano temporibus 2, 1, 1. Nocturnis temporibus 2, 1, 3. Nullo tempore 3, 5, 39. per Omne tempus 2, 7, 81. 3, 24, 16. 8, 7, 14. Omni tempore 7, 26, 19. Omnia 3, 5, 37. Optimum cibo tempus 1, 5, 37. hoc ipso Pejus id tempus est, quod 3, 5, 17. Periculosa 3, 5, 37. Primo tempore 8, 22, 7. Primo quoque tempore 8, 12, 4. Primis temporibus 8, 6, 9. ut Qualia temporu cibo fuquuntor, talia potioni quoque 3, 6, 8. v. Quieta. Quod tempus v. *sup.* Quibus temporibus *abl.* 4, 6, 17. 7, 26, 127. Quibusdam temporibus 4, 3, 14. Quolibet is tempore 7, 29, 10. Quodque, v. *sup.* primo. Reliquo tempore 3, 16, 2. fere Remissius matutinum tempus aegris est 3, 5, 15. Suo tempore 8, 10, 99. Talia, v. *sup.* qualis. Tertium 3, 5, 37. maximo Tota 2 Pr. 1. v. Vacuo. Variis. Veram, Vernis. Vespertinis. Utrumque, v. *cum* intee.

¶ *cum Verbis:* v. Decurro longissime Distante. Eligo. Explico. Facio, morbos Incido, *media brevi.* Interposito, Interpositis. Lego *i.* *eligo.* Pateo, pestilentiae. Patior. Praetereo. Servo *i.* *reservo.* Solvo, morbos. Sum, v. *sup.* si aliud tempus est 6, 18, 127. v. Transeo

¶ *cum Particulis:* A matutino tempore ad quartam (horam) 2, 4, 2. A quo (tempore meridiano) quum omnis aeger fere pejor sit 3, 5, 18 Ab illo tempore exspectato die tertio 3, 4, 24. Ante tempus 1, 17, 9. In longius tempus 4, 3 cuts. minus vero errat (*haec species impetiginis*) in temporibus 5, 28, 279. Inter utrumque tempus (*vulneris*) 5, 26, 69. Per tempus 2, 7, 81. 3, 12, 10. 3, 24, 16. 8, 7, 14. Post tempus 2, 17, 10 3, 5, 43 4, 15, 4. Ultra tempus 5, 26, 160.

Tempestas, atis. omni tempestatum Genere 2 Pr. 4. quae tempestatum Genera 2 Pr. 1. in bono tempestatum Habitu 2, 1, 9. tempestatum Visio 6, 6, 71.

¶ Aequales 2, 1, 3. Calidae 2, 1, 2. Ejusmodi tempestates 3, 7, 6 *i.* *pestilentia, constitutiones epidemicae.* Frigidae 2, 1, 2. Optimae 2, 1, 2. Pessimae 2, 1, 2. genera maxime Tuta 2 Pr. 3.

¶ v. Corripio, Vario.

¶ Ex tempestatibus optimae *cont.* 2, 1, 2, Ex tempestatibus aquilo, auster, caeteri venti 2, 1, 13 seqq.

Tempestivus, a, um. *opp.* uore tempos 1, 17, 9. v. Abstinentia. Balneum. Cibus.

Tendo, tetendi, tensum & tentum. A cervice duo lata ossa utrinque Ad scapulas tendunt 8, 1, 65. ou quod transversum A genis tendens 8, 1, 10. quae (membranae) Ab oculis Ad cerebrum tendent 7, 7, 157. Ab his (verticibus) Ad spinam tendunt (ossa scapularum) 8, 1, 66. *add. inf. cum* per. Ad cerebrum tendunt (foramina) 8, 1, 22, 26. Ad digitos tendentia (ossa) 8, 1, 91. Ad intestina quoque eam (fistulam) tendere 5, 28, 166. modo Ad labra tendens (polypus) 6, 8, 19. quae (pars) Ad latus tendit 8, 1, 73. Ad latera per verticem tendens (sutura) 8, 1, 9. quibus (*aegris*) Ad nares tendit (aegilops) 7, 7, 38. Ad oculum, v. *cum* intus. pauloque magis Ad femoris os tendens (patella) 8, 1, 177. ubi humerorum dolor Ad scapulas tendit 2, 8, 120 *synon.* *ib.* pervenit. humerorum dolores, qui Ad scapulas vel manus tendunt 2, 8, 40. ubi Ad scapulas jugulum tendit 8, 8, 7. *conf. cum* in, per, & usque: *it. translate.* quisquis dolor Deorsum tendit 2, 8, 41. Deorsumque tendere (debet fascia) 8, 10, 18. Jam, v. *infra translata.* In quam partem cancer is tendat; ad colem: in ipsam vesicam: In alterutrum latus 7, 17, 1-6. In aliam corporis partem eum (sinum fistulae) tendere 5, 28, 178. In quam (partem) tetendit (telum) 7, 5, 3. Introrsus leviter tendunt (femina) 8, 1, 104. qui (ordo pilorum) protinus Intus ad oculum tendit 7, 7, 68. quae (suppurationes) Intus tendunt 2, 8, 69. Leviter, Modo, Paulo magis, Protinus, v. *in superioribus* Ter, v. *cum* ad. Per pectus ad alteram alam, ab eaque ad scapulas, rursusque ad ejusdem humeri caput tendere (debet fascia) 8, 15, 21. Quo tendat (fistula) 5, 28, 168. Quo tendat (vena) 7, 31, 10. si Rectâ Subter tendit (fistula) 7, 4, 6. Rursusque 8, 15, 21. Usque ad vesicam tendit (*phagedaena*) 6, 18, 61. Utrinque, v. *cum* a.

¶ *translate.* quum jam ad cicatricem vulnus tendit 7, 27, 10. quumque jam ad sanitatem tendet (vulnus) 7, 28, 9. quumque omnis longus tumor ad suppurationem fere spectet, magis eo tendit is, qui 2, 7, 83.

Tenebrae, arum. tenebras ipsas 3, 18, 11. ipsis tenebris *ib.* 14. v. Confero ad. Habeo in. Horreo. Offusae. Resideo in. Terreo. Vetor. Turbo. in tenebris 3, 6, 25, 1. 18, 13. & 16 *synon.* 17. obscuro: *opp.* lumen, lux, locus lucidus *ib.* 14. 15. 16. 17.

Teneo, tenui, tentum. baculum tenet (minister) 8, 10, 44. ut appareat calculus & teneatur 7, 26, 53. ubi satis teneri calculum patet *ib.* 58. super ulcus tenendum (est specillum) 6, 15, 11 *i.* *contineo, retineo.* si ne id quidem tenuit (stomachus) 4, 5, 35 *synon.* 34 continuit. quo facilius tenendi aliquid intestinis vis sit 4, 16, 2. *conf. cum* intus. *i.* *astringo:* quid autem compressum corpus resolvat, quid solutum teneat 1 Pr. 100 *opp.* Id assumtum leniter sine ulla stomachi noxa ventrem tenet 4, 19, 23 *de diarrhoea s. occupo, impleo, inbarreo:* In solium is aquae calidae resupinus demittendus est sic, ut a genibus ad umbilicum aqua teneat 7, 26, 105. in grande vas conjicienda sunt, sic ut haec tertiam ollae partem teneant 4, 19, 21 magis tamen sinisteriores inferioresque partes tenens (intestinum Crassus) 4, 1, 19. si nondum plane tenet (gangraena) sed adhuc incipit 5, 26, 248. quem interdiu vel domestica vel civilia officia tenuerunt 1, 1, 9. *i.* *constanter servo, observat* sed, ut his succum nullo modo potest, sic a primo tamen diu tenenda ratio curationis est 7, 27, 18 *i.* *tracto, curo:* ne primo quidem sic tenendus est

(aeger)

Tet,

Tragoriganum,

Valide.

5, 22, 57. vehemens Sitis 3, 7, 26. 7, 26, 128. si Sol vehementior est 3, 21, 41. si vehemens Torpor est 2, 8, 118. si vehementius Vitium est 5, 6, 57. vehementius Ulcus 5, 26, 116 *nisi aliter distinguendum est. vid. Not.*

¶ *de Remediis, i. efficax, potens, et* Valens. adhibenda sunt etiamnum vehementiora 5, 26, 207. quae quo vehementiora sint 6, 6, 139. vehementioribus uti licet 6, 2, 9. Acetum vehemens ad sanguinem supprimendum est 5, 26, 98. vehemens Aliquid 5, 28, 93. nec posse vehementi malo, nisi aeque vehemens Auxilium, succurrere 2, 11, 15. Auxilium ut minus vehemens, ita magis tutum 2, 11, 13. Malagma vehementius eo his est 5, 18, 56. eupatoria sunt ex vehementibus Medicamentis 5, 25, 2. vehementioribus Medicamentis tollitur fungos 6, 18 extr. Omnia vehementia 5, 28, 39. Vinum vehemens 2, 18, 41.

¶ *i. acris.* Caseus vehementior vetustate fit 2, 30, 7.

¶ *i. periculosus.* quum vehementes motus terruerunt *in morbis* 3, 2, 24.

¶ vehementi *datio.* 2, 11, 15 *ablat.* 2, 7, 67. 2. 15, 2. 3, 7. 26. 3, 18, 4. 5, 21, 37. 4, 2, 35. 4, 4, 55. *caet.*

Vehementer, vehementius, vehementissime. *oppos.* leniter 7, 26. 35. - leviter 8, 4, 6. non tamen nimium vehementer 5, 27, 28. futuru si nimis crebra est, vehementer Afficit 5, 26, 185. venae vehementer Agitantur 2, 4, 8 *i. pulsant.* uqua vehementer intus Compulsu 6, 7, 100 *i. magna vi.* qua (distentione nervorum) vehementer ipse oculus Convulsus est 6, 6, 205. vehementius dolor Crevit 4, 3, 19. si vehementius unguis Duritur 7, 7, 29. sanguis vehementer Erumpit 2, 10, 44. Exulceratis vehementer oculis 6, 6, 115. vehementius Fluit alvus 2, 22, 5. manum vehementer Imprimere *in fricatione* 5, 18, 49 vehementius Imprimi ueus debet 7, 7, 143. venter vehementer intentus est 4, 9, 1. *conf.* 5, 21, 2. ne vehementer Laedat 4, 4, 50. vehementer Venae Moventur 2, 7, 77. caput *caet.* vehementer Perfricare 4, 2, 19. 39. *conf.* 3, 15, 8. 5, 22, 40. 5, 25, 21. 22. 4, 8, 23. 29. 55. 4, 5, 52. 4, 19, 8. 6, 8, 4. quicquid animum vehementer Perturbat 5, 18, 74. qui per omnia membra vehementer Resoluti sunt 5, 27, 3. *add. ibid.* 6. vehementer Rupta cervix vesicae est 7, 27, 28. vehementius ulcerum ista Sollicitant 4, 2, 54. vehementer Spirare 2, 4, 5. 2, 7, 61, vehementer et vomitus et dejectio et sitis Vexant 4, 11, 11. acres tussis vehementissime Urget 4, 4, 58.

¶ de *Remediis:* vehementer Adurere venas 7, 7, 177. compositiones, quae vehementius Adurunt 5, 28, 58 os ferramento Adurendum est vehementius 7, 7, 62. vehementius Adurentia 6, 18, 105. ne vehementer Erodat sinapi 4, 2, 24. vehementius Erodentia 5, 26, 243. medicamenta, quae vehementer Erodunt 5, 17, 15. Erosit vehementer corpus emplastrum (*quod sequitur*) 5, 19, 44. vehementius idem Facit auripigmentum 5, 21, 10. vehementius cicatricem Inducit fictum linamentum 5, 26, 208. aegro vehementer Nocet aliquid 2, 26, 7. quae vehementer et Reprimunt et Refrigerant 2, 33, 16. vehementius Reprimit squama aeris 5, 26, 106.

¶ *de Morbis.* alia (*suppurata*) vehementer cutem Extenuant 7, 2, 18. tertia impetigo vehementius Rodit 5, 28, 278. cutis vehementius Roditur a papula 5, 28, 287.

¶ *i. q. firmiter.* id vehementer Apprehendendum est 7, 19, 24. vehementer maxilla Apprehensa concutiendum mentum est 8, 12, 7. lino vehementer Astringere umbilicum 7, 14, 25. fascia non nimium vehementer Astringere malagma 3, 21, 55. quia vehementer rursus se Committerunt orae *calvariae fractae* 8, 4, 45. vehementer regularum capitibus Deligatis 7, 14, 20. non tamen nimium vehementer (Deligandum est) 5, 27, 28. paulo vehementius Deligandum est ceratum 8, 5, 17. interiori tunicae (testiculi) vehementer inhaeret δαρτὸς 7, 18, 5.

¶ *i. q. admodum, magnopere.* vehementius os Exesum est 5, 11, 171 *i. magis.* curationem vehementer impediunt dolores 6, 15, 15. inde tenuius intestinum est, in sinus vehementer implicitum 4, 1, 16. tumor vehementer Increvit 7, 18, 24. vehementer Subsederunt oculi 2, 6, 7.

Veho, etc. unde

Vecto, ure: nave vectari longe 3, 22, 27.

Vehiculum, i. gestatio acrior est, vehiculo (*quae fit*) 2, 15, 7. vehiculo sedisse 4, 19, 18. qui toto die in vehiculo sedit 1, 3, 27. vehiculum *i. vectio* 5, 28, 47.

Vel, *in disjunctione* I Praef. 75. 2, 15, 7. 2, 18, 35. 40. 42. 1, 3, 45. 2, 24, 2. 6. 10 13. 2, 28, 5. 2. 33, 5. 17. 7, 11, 6 *caet. in exemplis proponendis*, interdum gladiatorem in arena, vel militem in acie, vel viatorem a latronibus exceptum sic vulnerari I Praef. 71 vel, vel, I Praef. 24 34 75 *bis.* 94 *bis.* 1, 2, 9 14. 15. 1, 3, 46, 2, 8, 53. 2, 15, 7. 2, 27, 6. 2, 19, 5. 2, 24, 3. 3, 6, 34 35. *caet.* vel *ter* 1, 2, 1. 2, 10, 11. 2, 12, 3. 2, 16, 7. 1, 17, 29, 1, 18, 5 1, 30, 2, 3, 6, 36. 3, 7, 18. 3, 10, 5. *caet. vel quater* 2, 50, 3. 3, 19, 8 4, 6, 1. 4, 19, 30. 5, 26, 107. 8, 9, 16 *vel quinquies* 4, 4, 95. 5, 22, 30. 5, 26, 212. 5, 28, 165. 180. *tum* vel etiam 2, 33, 9. vel *quater*, *tum* 4, 9, 11, vel etiam vel *novies* 4, 15, 9 - 11. *denique* aut 4, 4, 11. vel *olies* 2, 33, 15 *conf.* Sive, vel *septies* 5, 1, 6. 5, 26, 114. vel *sexies* 5, 17, 67. *distingu* ab Aut 2, 12, 2. 3. 5, 21, 5. 5, 26, 1.7. 218. 5, 28, 152. 6, 7, 71. 6, 18, 43. 124. 7, 26, 1 - 2. vel *ter*, *deinde* aut *bis* 5, 18, 80. vel, aut, *pro* vel, vel 1, 5, 6. 1, 5, 50. 2, 8, 54 2, 15. 7. 3, 10. 6, 6, 87. vel, vel, *coll.* 7, 33, 1. 4, 7, 6 *coll.* 4, 6, 16. aut 6, 6, 46. vel, *deinde* aut *ter* 1, 8, 45. vel, aut, vel 6, 7, 19 *v.* Aut. vel, ve 1, 8, 1 2, 12, 11, 5, 27, 68. vel *ter*, *tum* interdum etiam 7, 29, 19. vel *ter*, *tum* ve 5, 5, 2. ve, vel 2, 7, 17. 7, 7, 131. vel, vel certe 4, 2, 36. 8, 10, 10. vel certe 1, 5, 13. 49. 3, 6, 61. 4, 2, 59. 4. 5, 29. 5, 87. 55. 7, 27, 55. vel certe, aut 4, 2, 19. vel etiam 2, 8, 53. 2, 12, 11. 2, 17, 5. 2, 35, 9. 3, 6, 49 *interposita voce* 4, 27, 4 4, 20, 17. 5, 17, 7. 5, 26, 254 *pluribus voce. interpositis.* 7, 2, 22. 7, 5, 25 *interposita voce* 7, 16, 9. *caet.* vel, vel etiam 2, 8, 53. 2, 17, 5. 2, 33, 9. 4, 4, 86. 5, 26, 162, 273. 7, 19, 16. 8, 2, 3. 8, 4, 45. vel vel, vel etiam 5, 26, 61. 5, 28, 148 7, 8, 6. vel magis etiam 4, 19, 18. vel potius 4, 1, 18. vel quoque *interposito vocabulo* 2, 12, 22. 8, 10, 30. ne vel, vel *i. et neque, neque* 2, 17, 6. neque vel, vel *i. et nec, nec* 3, 4, 59. *v.* sive, vel.

¶ *i. et, pariter, ac, caet.* 2, 18, 28. 2, 28, 2. 2, 29, 6. 2, 30, 1. 9. 2, 35, 37. 5, 10, 15. 5, 26, 17. 20. *synon.* item 2, 10, 9. vel, vel, *pro et, et tam, quam* 2, 25, 2. (*coll.* 3.) 2, 29, 5. 2, 30, 9. 10. (*coll.* 2, 31, 5.) 2, 35, 12. 3, 6, 34. 5, 26, 181.

¶ *i. fere, paene, caet.* 5, 11, 1.

¶ *particula intendendi, quin, adeo, caet.* 1, 3, 5 *bis*, vel, vel, 7, 14, 181 vel praecipue 4, 9, 9. 5, 28, 103. 6, 18, 47. 7, 7, 117. *i. quin tantummodo* 5, 27, 75.

¶ vel, vel, *pro sive, sive* 2, 26, 4. 3, 5, 5. 3, 18, 15. *caet. v.* Si vel.

¶ altero quoque die vinum vel aquam bibere 4, 12, 11 *i. invicem, alternis.*

¶ Est quaedam sanies, quae vel ἰχὼρ vel μελίκηρα nominatur 5, 26, 71 *i. quaedam, quaedam.*

Veratrum

Vesica,

Rapuiss

quodcunque

i. aperta

fatis

phreniticis maxime c. 4. 21 *i. aquosa. conf.* Tenuis urina. urina Fulva & tenuis in magna cruditate esse consuevit 2. 6, 31. si urina Liquida & pura est 2, 5. 6 *i. aquea.* urina, quae in homine parum sano Liquida est 2, 7, 58. Mala urina 2. 4. 20. praecipue Mortifera urina 2, 6. 32. urina Nigra c. 6, 32. urina mali Odoris 2. 6, 32. urina Pessima 2, 4, 20. 2. 6, 32. urina Pura, *i. e. sine aliis admixtis, itemque sine suspensis & sedimento*, 2, 5, 6. 7. 27, 34. Purulenta urina 2, 8. 2. urina Rufa, v. urina Alba, Talis 2. 6, 33. *add. inf.* cum permanet urina Tenuis, v. urina Fulva. si Tenuis est urina 4. 20, 21. urina Tenuis & cruda 2. 7. 85. cruda *i. sine sedimento, in morbis.* in pueris Deterrima est urina, quae Tenuis & diluta est 2. 6, 33. tenuis *oppon.* crassae. diluta *oppon.* *similae, ut* biliosae, cruentae, fulvae, *cett.* sub gravedine Turbida urina est 4. 2, 43 *i. quae diversorum generum materiam confusam gerit, neque eam ex complexu suo dimittit, atque hinc obscura sit.* urina Viridis 2, 7. 28. Vitiosa urina 2. 4. 21.

¶ *cum Substantivis:* Aliquid urinae 7. 26, 121. si urinae crebra Cupiditas, sed magna Difficultas est 2. 7. 32 *i. stranguria, ex Hippocr. Aphorism.* 4. 80. urinae Difficultas, στραγγουρίας quam appellant 2. 1, 18 *ex Hippocr. Aphorism.* 3. 22. *similiter στραγγουρία apud Hippocratem redditur* urinae difficultas 2. 1. 29. 2. 8. 32. et 212. at urinae difficultas 2. 1. 32 *apud Hippocr. Aphor.* 3. 31 στραγγουρίας *simul et δυσουρίας vocantur.* interdum etiam urinae Difficultas subsequitur *haemorrhoides* *occlusas* 7. 30, 29 *i. stranguria.* adversus urinae Difficultatem *cataprotium* 5. 25, 33 *i. strangurium.* in Fistula urinae 2. 8, 58 *i. urethra Hippocr. Aphorism* 4. 82 in summa glandu circa Fistulam urinae 6. 18. 62 ne Fistulam urinae intercludat *cutis* 6. 18, 44 in masculis iter urinae spatiosius & compressius a cervice vesicae descendit ad colem, in feminis brevius et plenius, supra vulvae cervicem se ostendit 4. 1, 36 *i. urethra.* femina brevius urinae iter, simul & rectius habet, quod carunculae simile, inter ima oras supra naturale positum 7. 26, 11. urinae Iter 7. 25, 3. 8 7. 26, 46. 89. 92. 7. 28. 5. Iter urinae 7. 26. 2 et 9. quia senectute iter urinae collapsum est 7. 26. 1. fistulam demittere in iter urinae debet medicus 7. 26. 9. magna cura caveant, ne urinae iter incidatur 7, 25. 3. magna cura habita, ne urinae iter violetur 7, 28, 5. si in urinae itinere inhaeret calculus 7. 26, 89. donec urinae iter pateat 7. 26. 46. in medio (*vincturae*) tantum relicto exiguo urinae itinere 7, 25, 8. inter urinae iter et os pubis 7, 26, 92. urinae Pars 7. 27. 26.

¶ *cum Verbis:* Bibendo suam urinam 3. 21, 12. si Bullat urina 2, 7. 30. bullulas excitat 2, 5 extr. aliae res Citant urinam, aliae tardant 2. 19. 4 *oppos.* quae urina impubes pueri Coguntur 5. 22, 27 *i. in unam massam redi-guntur.* parvulus calculus urina in cervicem (*vesicae*) Compellitur (*in feminis*) 7, 26, 88 quum diutius pura urina Descendit 5, 27, 34. ex ipso vulnere (*vesicae*) urina Descendit 5. 26, 63. *conf.* 7. 27, 26. per ureteras inde (*a renibus*) Descendentem urinam in vesicam distillare 4. 1, 33. urina crassa, ex qua quod Desidit, album est 2, 7, 27 *i. sedimentum, hypostasis.* si paulatim Destillat urina 2, 7, 33. urina cruenta Distillat 7, 26, 64. *in calculosis* paulatim, interdum etiam sine voluntate, Destillat urina 2. 7. 34. οὐρητῆρας Graeci vocant, quod per eas inde (a renibus) descendentem urinam in vesicam Distillare concipiunt 4. 1, 31. deinde Dividitur (urina) 7. 27. 26 *i. divisa effluit.* si sanguis per urinam Editus 2, 7. 31. Emoliri manu urinam 7. 26, 1. nonnunquam aut sanguis aut cruentum aut purulentum aliquid cum urina Excernitur 2, 7. 35. *conf. ibid.* 31. 3. 21, 30 sine voluntate inferiores partes urinam Excernunt, medulla, quae in spina est, discissa 5. 26, 61. si bullulas Excitat urina 2, 5 extr. si urina non Exit, *post lithotomiam peractam*, 7, 26, 112. fere primo per vulnus Exit haec 7. 27. 26. Expellere ex vesica cum urina calculum videtur haec compositio 5. 20, 18. Facta, v. Profluens urina. si toto die non concocta Fertur urina 2, 7. 6 *i. excernitur.* interdum quoque urina tenuis et cruda sic diu Fertur 2, 7. 85. si Ferri urina incipit 2, 8. 33. si urina crassa carunculas quasdam exiguas, aut quasi capillos Habet 2. 7. 30 *i. continet.* si urina Habet quaedam subsidentia 2, 5, 6. neque alienum est. Metiri et potionem ejus (*hydropici*) & urinam 3, 21, 30. quum urina super potionum modum Mingitur 4, 20, 22. calor urinam Movet 1. 9. 9 *i. propellit.* urinam Movent, - magis, - minime, *quae sequuntur* 2, 29 2. 30. 2. 31. 2. 31. 4. 10, 4. si urinam per calorem Movet febris 2, 8, 31. optima est potio, quae urinam Movet 3, 21, 13. potio, quae Moveat urinam 5, 3, 13. cibi, qui urinam Movent 4. 8, 9. illa, quae urinam Movent, recta 3. 24. 9. ea, quae urinam Moveant 4, 15, 15. prosunt etiam, quaecunque urinam Moveat 4, 4, 36. vitanda omnia sunt, quae urinam Movere consuerunt 4. 10 extr. quae maxime inde (a renibus) urinam Movere consuerunt 4. 10, 4. in hoc casu non medicamentis urinam Movere expedit 3. 27. 20. omnia urinam Moventia 3. 27. 45. cibis potionibusque utatur urinam praecipue Moventibus 4. 1, 29 utimur nervorum medicamentis urinam Moventibus intenditur 3. 27. 27. interpositis rebus urinam Moventibus 4. 24. 9. Movenda urina est 3. 6. 45. 4, 24, 10. vini quoque, sed austeri, necessarius usus est Movendae urinae 1, 22, 29 *i. ad movendam ur.* omnia, quae urinae Movendae sunt 4. 9. 10 *sc.* apta, *statim post* ad id valent. quae urinae Movendae sunt apta 4. 4. 42 si urina et vini mutatione et epotis aliquibus medicamentis Mutatur 2, 8, 22. si tamen in ejus (qui ex superiore loco decidit *et* sanguinem per urinam reddit) urina nihil aliud Novabit 4. 4, 77 *i. novatum erit i. e. mutatum.* si urina male Olet 2. 7. 30. urina si talis (fulva et tenuis) diutius permanet, periculum mortis Ostendit 2, 6. 32. ubi urina quaedam araneis similia supersidentia Ostendit 2. 8. 75. urina talis diutius Permanet 2, 6, 32. ex vesica dolentis si purulenta urina Processit 2, 8, 2. sic fit, ut naturaliter urina Profluat 7, 26, 16. urina jam sine dolore Profluens 4. 20, 22. exiguos calculos, ad plagam urina postea Promovente, excidit 7. 26, 82. urina interdum sine voluntate Prorumpit 8. 14, 6. urinam quidam (calculosi) prominus recti, quidam resupinati, quidam etiam inclinati Reddunt 2. 7. 36. difficulter urina Redditur 2, 7. 34. 3. 26, 46. *conf.* 2, 7. 33. difficilius urina Redditur 7, 26. 64 urina, quae Redditur, arenosa est 7, 26, 72. quum urina non Redditur 7. 26, 1 si post potionem urina non Redditur 2, 8, 104. urina Reddita (*per catheterem*) 7. 26. 10. mediocris quoque inflammatio saepe urinam Reddi

naturaliter

ut

F I N I S.

